

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI TƏHSİL NAZİRLİYİ

AZƏRBAYCAN DİLLƏR UNİVERSİTETİ

**AZƏRBAYCAN
TƏRCÜMƏ
ENSİKLOPEDİYASI**

(Birinci nəşr)

Bakı – 2018

*Azərbaycan Dillər Universitetinin Elmi Şurasının qərarı
(28 fevral 2018-cil, pr. № 16) ilə nəşr olunur.*

Redaksiya heyəti:

Kamal Abdulla (*baş redaktor*), **Anar, Leyla Əliyeva** (*məsul katib*),
Rövşən Əliyev, Rüstəm Hacıyev, İsa Həbibbəyli, Muxtar İmanov,
Teymur Kərimli, Afaq Məsud, Azər Mustafazadə,
Möhsün Nağısoylu, Tofiq Nağıyev

Rəyçilər:

filologiya üzrə elmlər doktoru, professor Cəlil Nağıyev,
filologiya üzrə elmlər doktoru, professor Aydın Ələkbərov,
filologiya üzrə elmlər doktoru, professor Lidiya Qranovskaya
fəlsəfə üzrə fəlsəfə doktoru Etibar Əliyev

Nəşriyyat redaktoru:

Əliş Mirzallı

Azərbaycan tərcümə ensiklopediyası. - Bakı: Azərbaycan Dillər Universiteti,
2018. - 584 səh.

İlk dəfə oxuculara təqdim olunan “Azərbaycan tərcümə ensiklopediyası”nda tərcümənin fəlsəfi əsasları, predmet və problemləri, Azərbaycanda tərcümə tarixinin mühüm məqamları, nəzəri-praktik məsələləri, həmçinin personaliyalar əhatə olunmuşdur.

Ensiklopediya həm Azərbaycan dilinə, həm də Azərbaycan dilindən olan tərcümələri ehtiva edir.

Ensiklopediya tərcüməçilər və bu sahə ilə maraqlananlar, eyni zamanda yazarlar, filoloqlar, gənc ədəbiyyatşünaslar üçün faydalı olacaqdır. Ensiklopediyanın nəzəri və praktik hissələri, personalilər elmi işlər üçün son dərəcə ciddi və möhkəm həm faktoloji, həm də nəzəri bünövrə rolunu oynayacaqdır.

ISBN: 978-9952-28-398-3

© ADU, 2018

İÇİNDƏKİLƏR

Əsl bilik xəzinəsi (<i>Kamal Abdulla</i>).....	5
Sərəncamlar, sənədlər.....	7
Tərcümə elm sahəsi kimi (<i>M.Nağsoylu, L.Əliyeva</i>).....	22
Tərcümənin nəzəri və praktik prinsipləri (<i>R.Əliyev</i>).....	25
Tərcümənin fəlsəfi əsaslarına dair (<i>A.Rüstəmov</i>).....	31
Tərcüməşünaslığın predmeti və problematikası (<i>A.Ələkbərli</i>).....	36
Azərbaycanda tərcümə ədəbiyyatı tarixi (<i>M.Nağsoylu</i>).....	41
Personalilər	
A.....	103
B.....	152
C.....	171
Ç.....	184
D.....	187
E.....	191
Ə.....	200
F.....	261
G.....	265
H.....	268
X.....	308
İ.....	314
J.....	339
K.....	340
Q.....	345

L.....	375
M.....	377
N.....	434
O.....	453
P.....	458
R.....	461
S.....	488
Ş.....	514
T.....	526
U.....	540
V.....	541
Y.....	559
Z.....	566
Qeydlər.....	575
Tərcümə terminləri lüğəti.....	576

ƏSL BİLİK XƏZİNƏSİ

(Baş redaktordan)

Qardaş ədəbiyyatların çiçəklənməsi və yaxınlaşmasının çoxcəhətli proseslərində qarşılıqlı tərcümələr getdikcə daha böyük rol oynayır. Bu, milli mədəniyyətlərin qarşılıqlı öyrənilməsi və zənginləşməsinin böyük ictimai-siyasi əhəmiyyətə malik güdrətli vasitəsidir. Qeyd etmək lazımdır ki, bu sahədə respublikada az iş görülməyib... Lakin bu sahədə indiyədək həll olunmamış problemlər də az deyildir. Mən ən əvvəl bu işdə kortəbii axın elementləri olduğuna diqqəti cəlb etmək istəyirəm. Nəşriyyatlarda dünya və rus klassikasının, sovet ədəbiyyatı əsərlərinin seçilib Azərbaycan dilində nəşr edilməsi üçün dərin düşünülmüş, uzun müddət qüvvədə ola bilən plan yoxdur. Azərbaycan klassik və müasir ədəbiyyatı əsərlərinin rus dilinə tərcümə edilməsi sahəsində də uzunmüddətli fəaliyyət planı tərtib olunmamışdır. Yüksəkixtisaslı tərcüməçi kadrları çatmır. Yeri gəlmişkən qeyd edək ki, indiyədək heç kəs yüksəkixtisaslı professional tərcüməçilər hazırlamaq və bunları təkmilləşdirmək işini təşkil etməyə ciddi təşəbbüs göstərməmişdir. Bizdə olan tərcüməçi qüvvələri isə hələ də pərakəndə haldadır. Bədii tərcümələrin keyfiyyəti problemi ciddi problem olaraq qalmaqdadır.

*Ulu Öndər Heydər Əliyevin Azərbaycan yazıçılarının
VII qurultayındakı nitqindən (12 iyun 1981-ci il)*

İlk dəfə olaraq “Azərbaycan tərcümə ensiklopediyası” adlı monumental tədqiqat əsəri oxucuya təqdim edilir. Ensiklopediya tərcümənin fəlsəfi əsaslarını, predmet və problemlərini, Azərbaycanda tərcümə tarixinin mühüm nöqtələrini, nəzəri-praktik məsələlərini və ən əsası, personalıyaları əhatə edir.

Azərbaycan tərcüməşünaslığının zəngin tarixi var. XIV əsrdə dini əsərlərin, sülalələr haqqında təzkirələrin sətirləti, mətni, xüsusilə də, sərbəst tərcümələrindən başlayaraq daha sonralar (XIX əsrdə) püxtələşmiş ədəbi cərəyanlara aid bədii nümunələrin – şeirlərin, təmsillərin, pyeslərin, romanların tərcüməsinə qədər yaradılan nadir nümunələr, nəhayət etibarilə, tərcüməçiliyin son dərəcə maraqlı və faydalı ədəbi-bədii peşəyə çevrilməsini şərtləndirmişdir.

Eyni zamanda tərcüməçilik anlayışını birtərəfli qəbul etmək də doğru olmazdı. Azərbaycan dilinə tərcümələrlə yanaşı, əlbəttə ki, daha sonrakı dövrlərdə, Azərbaycan dilindən başqa dillərə edilən tərcümələrin də önəmini vurğulamaq vacibdir. Hər iki istiqamət üzrə həyata keçirilən fəaliyyət bu fundamental əsərdə öz təsvirini tapmışdır. Kitabın xüsusi dəyəri

həm də bununla müəyyənləşdirilə bilər.

Ümid edirəm ki, Azərbaycan ədəbiyyatında praktik tərcümə ilə bağlı heç bir vacib şəxs, heç bir əhəmiyyətli əsər bu kitabda unudulmamışdır. Bəlkə bəziləri barədə daha dolğun məlumat olmadığından onlar haqqında xəbər növbəti nəşrlərə qaldı. Eyni zamanda tərcüməşünaslığın ən əsas şaxə və istiqamətləri barədə də kitab özündə dəyərli informasiya qoruyub saxlayır. Sevindirici haldır ki, uzun illərin zəhməti boş getməmişdir. Bu fundamental əsərin ərsəyə gəlməsində zəhməti olanların sayı çoxdur. Mənim müxtəlif universitetlərdən olan tələbələrimin, magistrələrimin sayı xeylidir. Bu şərəfli işdə bizimlə əməkdaşlıq edən alimlərə, mütəxəssislərə xüsusi təşəkkür edirəm.

Tərcümə mədəniyyətimizin bariz göstəricisi olan bu əsər dünyanı daha yaxşı tanımağın, özünü dünyaya daha ləyaqətlə təqdim etməyin möhtəşəm üsuludur. Tərcümə bir mədəniyyətin təzahürü deyil, ən azı iki mədəniyyətin qovuşduğu məqamdır, əsl multikultural reallıqdır. Və belə bir multikultural reallıq Azərbaycanda ümumi multikultural mənzərənin ən vacib komponentlərindəndir.

“Azərbaycan tərcümə ensiklopediyası” kitabı illərin yadigarıdır. Həm müəlliflər və tərtibçilər, həm redaktorlar, həm də texniki redaktorlar və korrektorlar onlara təklif edilən sxemi canlandırmaq işində çox böyük zəhmət çəkiblər. Əlbəttə ki, tərcümə prosesi daim təzələnən, genişlənən prosesdir. Nə qədər ümidli olsaq da, anlamalıyıq ki, bu kitaba düşməyən əsər və müəllif adları ola bilər və bu təbiidir. Amma o da var ki, tərcümə ensiklopediyası da birdəfəlik, ilk və axıncı təşəbbüs deyil. Ensiklopediyanın daha təkmil və dolğun variantları yenə də yaranacaq. Bu da təbiidir. İlk təşəbbüs layiqli başlanğıc olsa, missiya yerinə yetirildi, deməli.

Kitabın təkcə tərcüməçilər və bu sahə ilə maraqlananlar üçün deyil, eyni zamanda filoloqlar və yazarlar üçün də xüsusi intellektual faydası olacaq qənaətinəyəm. Gənc ədəbiyyatşünaslar, fikrimcə, ondan yetərincə faydalanacaqlar. Belə ki, ensiklopediyanın nəzəri və praktik hissələri, personalilər yerinə yetirilən, yetirilməkdə olan elmi işlər üçün son dərəcə ciddi və möhkəm həm faktoloji, həm də nəzəri bünövrədir.

Ensiklopediya yazmaq maraqlı olduğu qədər şərəfli işdir. Bu kitab bir çoxuna ömürlük yoldaş olacaq. Onun vasitəsilə yeni-yeni ədəbiyyat üfuqləri görünəcək. Yeni adlar, yeni əsərlər... Köhnə adların yeni oxunuşu... Görünən və görünməyən genişliklər, dərinliklər...

Hər bir ensiklopediya kimi “Azərbaycan tərcümə ensiklopediyası” da əsl bilik xəzinəsi kimi yarandı. Qiymətini minnətdar oxucu, əlbəttə ki, verəcək.

Kamal ABDULLA,
AMEA-nın həqiqi üzvü,
Azərbaycan Dillər Universitetinin rektoru

SƏRƏNCAMLAR, SƏNƏDLƏR

DÜNYA ƏDƏBİYYATININ GÖRKƏMLİ NÜMAYƏNDƏLƏRİNİN ƏSƏRLƏRİNİN AZƏRBAYCAN DİLİNDƏ NƏŞR EDİLMƏSİ HAQQINDA AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI PREZİDENTİNİN

SƏRƏNCAMI

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin «Azərbaycan dilində latın qrafikası ilə kütləvi nəşrlərin həyata keçirilməsi haqqında» 2004-cü il 12 yanvar tarixli və «2005-2006-cı illərdə Azərbaycan dilində latın qrafikası ilə çapı nəzərdə tutulan əsərlərin siyahısının təsdiq edilməsi haqqında» 2004-cü il 27 dekabr tarixli sərəncamlarına uyğun olaraq, Azərbaycan və dünya ədəbiyyatının görkəmli nümayəndələrinin əsərləri kütləvi tirajla nəşr olunaraq ölkənin bütün kitabxana şəbəkəsinə hədiyyə edilmişdir. Hər iki sərəncam üzrə Azərbaycan və dünya ədəbiyyatı, eləcə də lüğət və ensiklopediyalar silsiləsindən ümumi tirajı 9 milyondan artıq kitab kitabxanalara göndərilərək, oxucuların ixtiyarına verilmişdir. Proses indi də davam etməkdədir. Bu nəşrlər sayəsində gənc nəslin latın qrafikası ilə çap olunmuş bədii və elmi ədəbiyyata ehtiyacının ödənilməsi istiqamətində mühüm işlər görülmüşdür. Lakin həmin kitabların satışının nəzərdə tutulmaması və kitab həvəskarlarının öz şəxsi kitabxanalarını latın qrafikasında nəfis şəkildə çap olunmuş ədəbiyyat nümunələri ilə zənginləşdirmək tələbatı onların ayrıca olaraq nəşri zərurətini meydana çıxarmışdır.

Müasir Azərbaycan oxucularının dünya ədəbiyyatına olan mənəvi tələbatını təmin etmək məqsədi ilə qərara alıram:

1. Azərbaycan və dünya ədəbiyyatı nümayəndələrinin əsərlərindən ibarət 150 cildlik «Dünya ədəbiyyatı kitabxanası» nəfis tərtibatla nəşr edilsin.

2. Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti Azərbaycan Respublikası Mədəniyyət və Turizm Nazirliyinin, Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyinin, Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının və Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin tövsiyələrini nəzərə almaqla bu sərəncamın 1-ci bəndində qeyd olunan «Dünya ədəbiyyatı kitabxanası»nın nəşri ilə bağlı təkliflərini bir ay müddətində Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə təqdim etsin.

3. Bu sərəncam imzalandığı gündən qüvvəyə minir.

İlham ƏLİYEV

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı şəhəri, 24 avqust 2007-ci il

**DÜNYA ƏDƏBİYYATININ GÖRKƏMLİ NÜMAYƏNDƏLƏRİNİN
AZƏRBAYCAN DİLİNDƏ NƏŞRİ NƏZƏRDƏ TUTULAN ƏSƏRLƏRİNİN
SİYAHISININ TƏSDİQ EDİLMƏSİ HAQQINDA
AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI PREZİDENTİNİN**

SƏRƏNCAMI

«Dünya ədəbiyyatının görkəmli nümayəndələrinin əsərlərinin Azərbaycan dilində nəşr edilməsi haqqında» Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2007-ci il 24 avqust tarixli 2354 nömrəli sərəncamına uyğun olaraq qərara alıram:

1. Dünya ədəbiyyatının görkəmli nümayəndələrinin əsərlərindən ibarət 150 cildlik «Dünya ədəbiyyatı kitabxanası»na daxil olunmuş əsərlərin siyahısı təsdiq edilsin (siyahı əlavə olunur).

2. Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası bu sərəncamın 1-ci bəndi ilə təsdiq olunmuş siyahıya daxil edilmiş əsərlərin tərcüməsi, tərtibatı və çapa hazırlanması barədə təkliflərini bir ay müddətində Azərbaycan Respublikası Prezidentinin İcra Aparatına təqdim etsin.

3. Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti bu sərəncamdan irəli gələn məsələləri həll etsin.

4. Bu sərəncam imzalandığı gündən qüvvəyə minir.

İlham ƏLİYEV
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti
Bakı şəhəri, 30 dekabr 2007-ci il

«DÜNYA ƏDƏBİYYATI KİTABXANASI»NA DAXİL OLUNMUŞ ƏSƏRLƏRİN SİYAHISI

*Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin
2007-ci il 30 dekabr tarixli sərəncamı ilə
təsdiq edilmişdir.*

1. Klassik dünya ədəbiyyatı

1. Aleksandr Puşkin. Seçilmiş əsərləri
2. Anton Çexov. Seçilmiş əsərləri
3. Artur Konan Doyl. Əsərləri
4. Cek London. «Martin İden»
5. Con Milton. Seçilmiş əsərləri
6. Conatan Svift. «Qulliverin səyahəti»
7. Çarlz Dikkens. «Oliver Tvistin macəraları»
8. Daniel Defo. «Robinzon Kruzo»
9. Edqar Allan Po. Seçilmiş əsərləri
10. Emil Zolya. Seçilmiş əsərləri
11. Fenimor Kuper. Əsərləri
12. Fransua Rable. «Qarqantua və Pantaquiel»
13. Fridrix Şiller. Seçilmiş əsərləri
14. Fyodor Dostoyevski. Seçilmiş əsərləri, I cild
15. Fyodor Dostoyevski. Seçilmiş əsərləri, II cild
16. Fyodor Dostoyevski. Seçilmiş əsərləri, III cild
17. Gi de Mopassan. Seçilmiş əsərləri
18. Henrix Heyne. Seçilmiş əsərləri
19. Herman Melvil. Seçilmiş əsərləri
20. Homer. «İliada»
21. Homer. «Odiseya»
22. Jül Vern. Seçilmiş əsərləri
23. İohan Volfqanq Gete. Əsərləri
24. Qustav Flober. Əsərləri
25. Lev Tolstoy. Seçilmiş əsərləri, I cild
26. Lev Tolstoy. Seçilmiş əsərləri, II cild
27. Lev Tolstoy. Seçilmiş əsərləri, III cild
28. Mark Tven. Seçilmiş əsərləri
29. Mayn Rid. Seçilmiş əsərləri
30. Migel de Servantes. «Lamançlı Don Kixot»
31. Nikolay Qoqol. Seçilmiş əsərləri
32. O'Henri. Seçilmiş əsərləri
33. Onore de Balzak. Seçilmiş əsərləri

34. Oskar Uayld. Seçilmiş əsərləri
35. Prosper Merime. Seçilmiş əsərləri
36. Redyard Kiplinq. Seçilmiş əsərləri
37. Robert Stivenzon. Seçilmiş əsərləri
38. Sədi Şirazi. «Gülüstən», «Bustan»
39. Stendal. Seçilmiş əsərləri
40. Valter Skott. Seçilmiş əsərləri
41. Viktor Hüqo. Seçilmiş əsərləri, I cild
42. Viktor Hüqo. Seçilmiş əsərləri, II cild
43. Viktor Hüqo. Seçilmiş əsərləri, III cild
44. Vilyam Şekspir. Seçilmiş əsərləri
45. Yunus Əmrə. Əsərləri

II. Müasir dünya ədəbiyyatı

46. Akutaqava Rünoske. Seçilmiş əsərləri
47. Aqata Kristi. Seçilmiş əsərləri
48. Andre Morua. Seçilmiş əsərləri
49. Andrey Platonov. Seçilmiş əsərləri
50. Antuan Ekzüperi. Seçilmiş əsərləri
51. Artur Miller. Seçilmiş əsərləri
52. Ayzek Azimov. Seçilmiş əsərləri
53. Bertolt Brext. Seçilmiş əsərləri
54. Cerom Selincer. Seçilmiş əsərləri
55. Con Apdayk. Seçilmiş əsərləri
56. Con Faulz. Seçilmiş əsərləri
57. Corc Oruel. Seçilmiş əsərləri
58. Çingiz Aytmatov. Seçilmiş əsərləri
59. Erix Mariya Remark. Seçilmiş əsərləri
60. Ernest Seton-Tompson. Seçilmiş əsərləri
61. Frans Kafka. Seçilmiş əsərləri
62. Fransuaza Saqan. Seçilmiş əsərləri
63. Frensis Skott Fitscerald. Seçilmiş əsərləri
64. Fridrix Dürrenmatt. Seçilmiş əsərləri
65. Henrix Mann. Seçilmiş əsərləri
66. Herbert Uells. Seçilmiş əsərləri
67. Xorxe Luis Borxes. Seçilmiş əsərləri
68. Xulio Kortasar. Seçilmiş əsərləri
69. Jorj Simenon. Seçilmiş əsərləri
70. Jorji Amadu. Seçilmiş əsərləri
71. Karlos Kastaneda. Seçilmiş əsərləri
72. Leon Feyxtvanger. Seçilmiş əsərləri
73. Marqaret Mitçell. «Küləklə sovruqlar»
74. Marsel Prust. Seçilmiş əsərləri

75. Mixail Bulqakov. Seçilmiş əsərləri
76. Nazim Hikmət. Seçilmiş əsərləri
77. Nəcib Fazil Qısakürək. Seçilmiş əsərləri
78. Paulo Koelye. Seçilmiş əsərləri
79. Somerset Moem. Seçilmiş əsərləri
80. Stanislav Lem. Seçilmiş əsərləri
81. Stefan Sveyq. Seçilmiş əsərləri
82. Stiven Kinq. Seçilmiş əsərləri
83. Tomas Vulf. Seçilmiş əsərləri
84. Umberto Eko. «Qızılgülün adı»
85. Vladimir Nabokov. Seçilmiş əsərləri

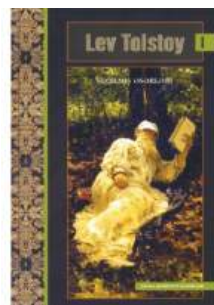
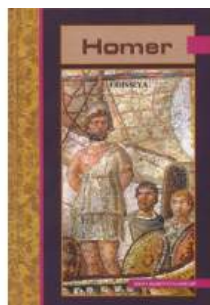
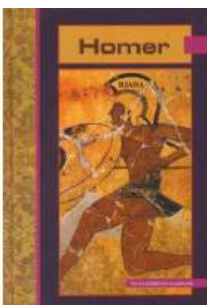
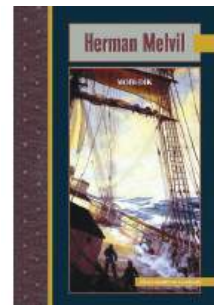
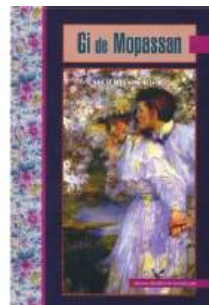
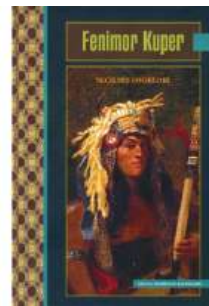
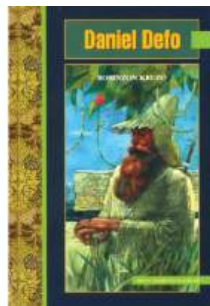
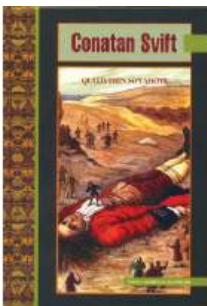
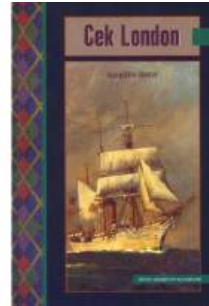
III. Nobel mükafatına layiq görülmüş müəlliflərin əsərləri

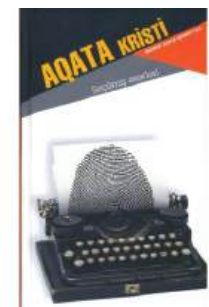
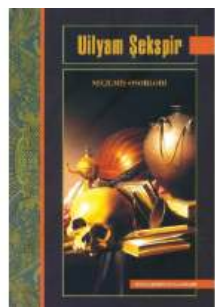
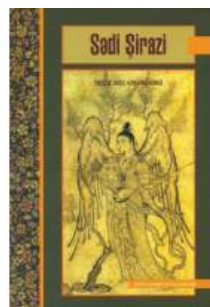
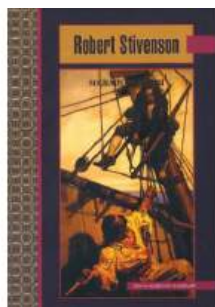
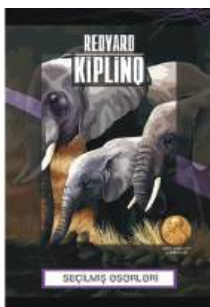
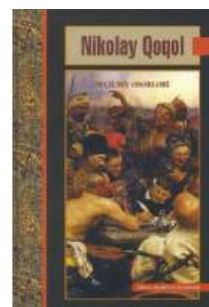
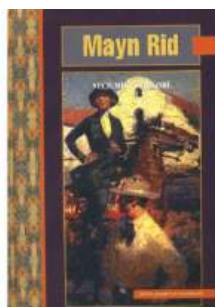
86. Alber Kamyu. Seçilmiş əsərləri
87. Aleksandr Soljenitsın. Seçilmiş əsərləri
88. Bernard Şou. Seçilmiş əsərləri
89. Boris Pasternak. Seçilmiş əsərləri
90. Con Qolsuorsi. Seçilmiş əsərləri
91. Con Maksvell Kutzee. Seçilmiş əsərləri
92. Con Steynbek. Seçilmiş əsərləri
93. Elfrida Yelinek. Seçilmiş əsərləri
94. Elias Kanetti. Seçilmiş əsərləri
95. Ernest Heminquey. Seçilmiş əsərləri
96. Eyvind Yonson. Seçilmiş əsərləri
97. Fransua Moriak. Seçilmiş əsərləri
98. Günter Qrass. Seçilmiş əsərləri
99. Harold Pinter. Əsərləri
100. Henrix Böll. Seçilmiş əsərləri
101. Herman Hesse. Seçilmiş əsərləri
102. Jan-Pol Sartr. Seçilmiş əsərləri
103. Joze Saramaqo. Seçilmiş əsərləri
104. İvan Bunin. Seçilmiş əsərləri
105. Kenzaburo Oe. Seçilmiş əsərləri
106. Knut Hamsun. Seçilmiş əsərləri
107. Qabriel Qarsia Markes. Seçilmiş əsərləri
108. Lüs Sinkler. Seçilmiş əsərləri
109. Migel Asturias. Seçilmiş əsərləri
110. Mixail Şoloxov. Seçilmiş əsərləri
111. Moris Meterlink. Seçilmiş əsərləri
112. Nadin Qordimer. Seçilmiş əsərləri
113. Nəcib Məhfuz. Seçilmiş əsərləri
114. Orxan Pamuk. Seçilmiş əsərləri
115. Per Lagerkvist. Seçilmiş əsərləri

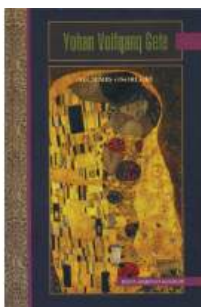
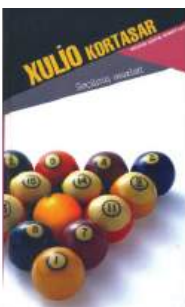
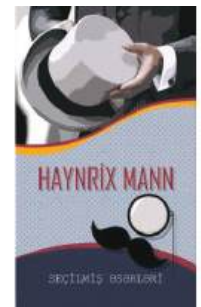
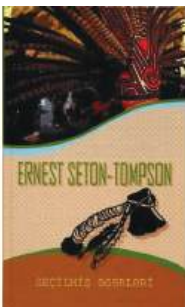
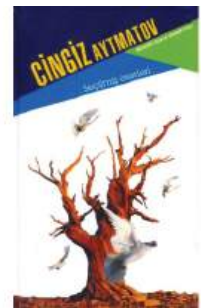
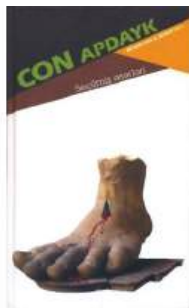
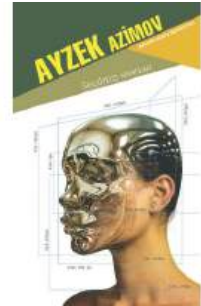
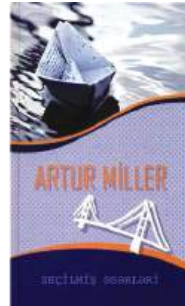
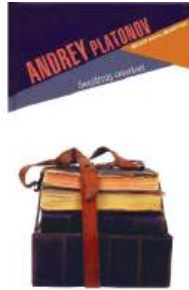
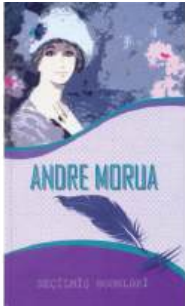
116. Rabindranat Taqor. Seçilmiş əsərləri
117. Romen Rollan. Seçilmiş əsərləri
118. Samuel Bekket. Seçilmiş əsərləri
119. Sol Bellou. Seçilmiş əsərləri
120. Tomas Eliot. Seçilmiş əsərləri
121. Tomas Mann. «İosif və qardaşları»
122. Toni Morrison. Seçilmiş əsərləri
123. Uilyam Folkner. Seçilmiş əsərləri
124. Uilyam Qoldinq. Seçilmiş əsərləri
125. Yasunari Kavabata. Əsərləri

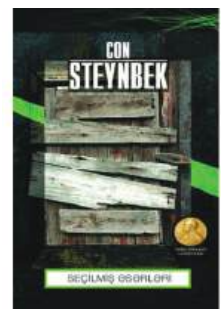
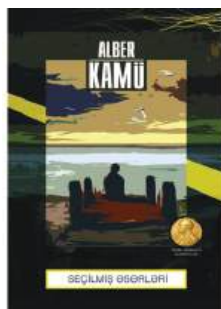
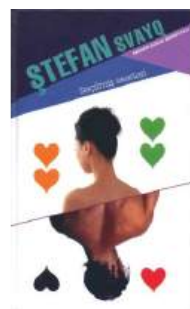
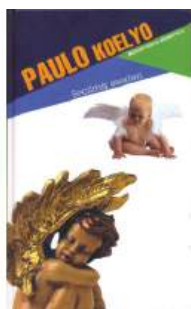
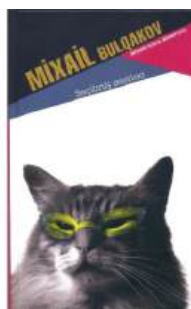
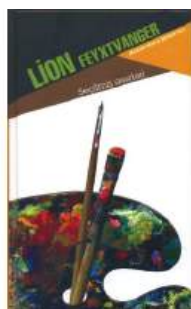
IV. Dünya ədəbiyyatı üzrə antologiyalar

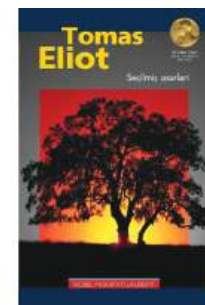
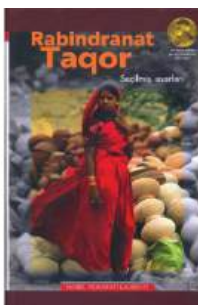
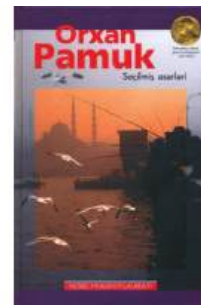
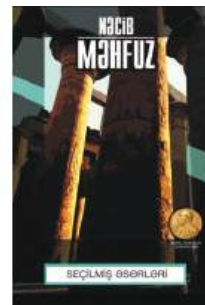
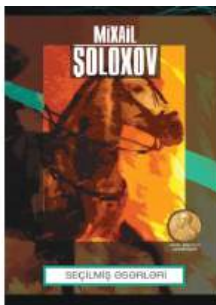
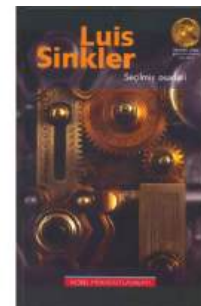
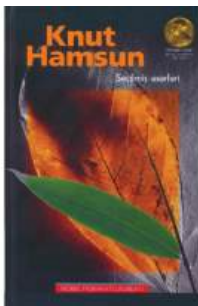
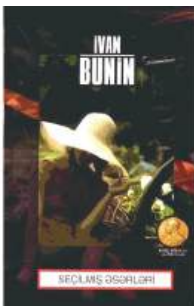
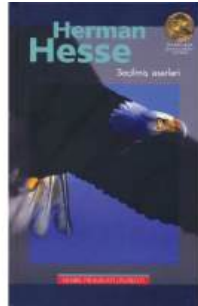
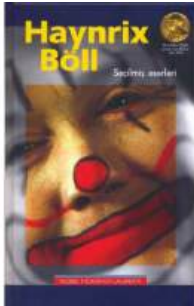
126. Alman ədəbiyyatı antologiyası
127. Amerika ədəbiyyatı antologiyası
128. Antik ədəbiyyat antologiyası
129. Dünya dramaturgiyası (antologiya), I cild
130. Dünya dramaturgiyası (antologiya), II cild
131. Dünya elmi-fantastik ədəbiyyatı antologiyası, I cild
132. Dünya elmi-fantastik ədəbiyyatı antologiyası, II cild
133. Fransız ədəbiyyatı antologiyası
134. İngilis ədəbiyyatı antologiyası
135. İspan ədəbiyyatı antologiyası
136. İtalyan ədəbiyyatı antologiyası
137. Qədim yunan-roma əfsanələri
138. Latın Amerikasına ədəbiyyatı antologiyası
139. Dünya yazıçılarının nağılları
140. Ərəb ədəbiyyatı antologiyası
141. Rus nəsr antologiyası
142. Rus şeiri antologiyası
143. Skandinav ədəbiyyatı antologiyası
144. Türk xalqları ədəbiyyatı antologiyası, I cild
145. Türk xalqları ədəbiyyatı antologiyası, II cild
146. Türk xalqları ədəbiyyatı antologiyası, III cild
147. Yapon ədəbiyyatı antologiyası
148. XX əsr dünya ədəbiyyatı antologiyası, I cild
149. XX əsr dünya ədəbiyyatı antologiyası, II cild
150. XX əsr dünya ədəbiyyatı antologiyası, III cild

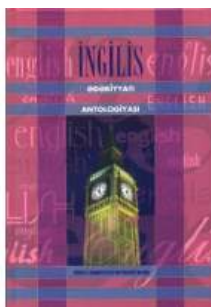
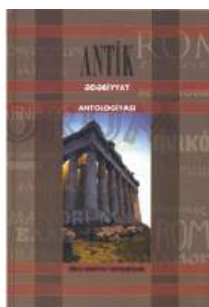
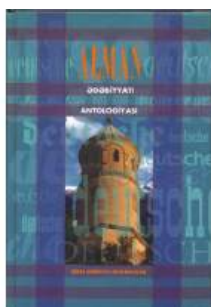
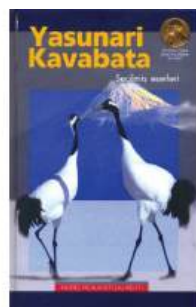
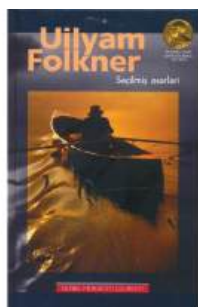
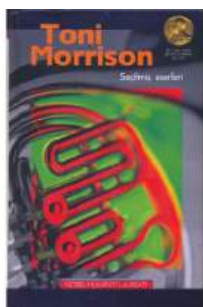

**DÜNYA ƏDƏBİYYATININ GÖRKƏMLİ NÜMAYƏNDƏLƏRİNİN
ƏSƏRLƏRİNİN AZƏRBAYCAN DİLİNDƏ NƏŞRİNİN
MALİYYƏLƏŞDİRİLMƏSİ HAQQINDA
AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI PREZİDENTİNİN**

SƏRƏNCAMI

«Dünya ədəbiyyatının görkəmli nümayəndələrinin Azərbaycan dilində nəşri nəzərdə tutulan əsərlərinin siyahısının təsdiq edilməsi haqqında» Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2007-ci il 30 dekabr tarixli 2613 nömrəli Sərəncamının icrasını təmin etmək məqsədi ilə qərara alıram:

1. Dünya ədəbiyyatının görkəmli nümayəndələrinin əsərlərinin Azərbaycan dilində çapının maliyyələşdirilməsi üçün Azərbaycan Respublikasının 2008-ci il dövlət büdcəsində nəzərdə tutulmuş Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Ehtiyat Fondundan 5 (beş) milyon manat məbləğində vəsait ayrılınsın.

2. Azərbaycan Respublikasının Maliyyə Nazirliyi bu Sərəncamın 1-ci bəndində göstərilən vəsaitin Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasına ayrılmasını təmin etsin.

3. Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti bu Sərəncamdan irəli gələn məsələləri həll etsin.

4. Bu Sərəncam imzalandığı gündən qüvvəyə minir.

İlham ƏLİYEV
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti
Bakı şəhəri, 18 sentyabr 2008-ci il

**AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ NAZİRLƏR KABİNETİ YANINDA
TƏRCÜMƏ MƏRKƏZİ HAQQINDA ƏSASNAMƏNİN VƏ MƏRKƏZİN
STRUKTURUNUN TƏSDİQ EDİLMƏSİ HAQQINDA
AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI PREZİDENTİNİN**

FƏRMANI

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 109-cu maddəsinin 32-ci bəndini rəhbər tutaraq, Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti yanında Tərcümə Mərkəzinin fəaliyyətini təmin etmək məqsədi ilə qərara alıram:

1. «Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti yanında Tərcümə Mərkəzi haqqında Əsasnamə» təsdiq edilsin.

2. «Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti yanında Tərcümə Mərkəzinin strukturu» təsdiq edilsin.

3. Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti yanında Tərcümə Mərkəzinin aparatının işçilərinin say həddi 50 ştat vahidi müəyyən edilsin.

4. Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti:

4.1. Azərbaycan Respublikası qanunlarının və Azərbaycan Respublikası Prezidentinin aktlarının bu Fərmana uyğunlaşdırılmasına dair təkliflərini üç ay müddətində hazırlayıb Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə təqdim etsin;

4.2. Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin normativ hüquqi aktlarının bu Fərmana uyğunlaşdırılmasını üç ay müddətində təmin edib Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə məlumat versin;

4.3. mərkəzi icra hakimiyyəti orqanlarının normativ hüquqi aktlarının bu Fərmana uyğunlaşdırılmasını nəzarətdə saxlasın və bunun icrası barədə üç ay müddətində Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə məlumat versin;

4.4. Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabineti yanında Tərcümə Mərkəzinin fəaliyyətinin təşkili ilə bağlı zəruri maliyyə və maddi-texniki təminat məsələlərini həll etsin;

4.5. bu Fərmandan irəli gələn digər məsələləri həll etsin.

5. Azərbaycan Respublikasının Ədliyyə Nazirliyi mərkəzi icra hakimiyyəti orqanlarının normativ hüquqi aktlarının və normativ xarakterli aktların bu Fərmana uyğunlaşdırılmasını təmin etsin və bu barədə Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabinetinə məlumat versin.

İlham ƏLİYEV

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı şəhəri, 16 may 2014-cü il

№ 169

**“KİTABİ-DƏDƏ QORQUD”UN ALMAN DİLİNDƏ İLK TƏRCÜMƏSİ
VƏ NƏŞRİNİN 200 İLLİYİNİN QEYD EDİLMƏSİ HAQQINDA
AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI PREZİDENTİNİN**

SƏRƏNCAMI

2015-ci ildə Azərbaycan xalqının mədəni sərvətlər xəzinəsində müstəsna yer tutan və əsrlərdən bəri milli-mənəvi varlığın ayrılmaz tərkib hissəsinə çevrilən “Kitabi-Dədə Qorqud” abidəsinin alman şərqşünas alimi Fridrix fon Dits tərəfindən üzə çıxarılması, nəşr edilməsi və dünya elm aləminə tanıtılmasının 200 illiyi tamam olur.

Ötən müddət ərzində “Dədə Qorqud” dastanları ilə bağlı çox sayda araşdırmalar aparılmış və qorqudşünaslığın ayrıca sahə kimi formalaşdırılması istiqamətində mühüm addımlar atılmışdır. 2000-ci ildə “Kitabi-Dədə Qorqud”un 1300 illik yubileyinin YUNESKO xətti ilə beynəlxalq səviyyədə təntənəli qeyd edilməsi abidənin tədqiqi tarixində yeni mərhələnin başlanğıcı olmuşdur.

Milli-mədəni irsin qorunub yaşadılması və yeni nəsillərin azərbaycançılıq ruhunda tərbiyə olunmasında “Dədə Qorqud” dastanlarının böyük əhəmiyyətini nəzərə alaraq, qorqudşünaslığın sistemli fəaliyyətinin təmin edilməsi məqsədi ilə Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 109-cu maddəsinin 32-ci bəndini rəhbər tutaraq qərara alıram:

1. Azərbaycan Respublikasının Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi Azərbaycan Respublikasının Təhsil Nazirliyi və Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası ilə birlikdə, Bakı Beynəlxalq Multikulturalizm Mərkəzinin, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Bilik Fondunun və Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin təkliflərini nəzərə almaqla, “Kitabi-Dədə Qorqud”un alman alimi Fridrix fon Dits tərəfindən ilk tərcüməsi, nəşri və dünya elm aləminə tanıtılmasının 200 illiyinə dair fəaliyyət proqramını hazırlayaraq təsdiq olunmaq üçün Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabinetinə təqdim etsin.

2. Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti bu Sərəncamdan irəli gələn məsələləri həll etsin.

İlham ƏLİYEV,
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti
Bakı şəhəri, 20 fevral 2015-ci il.

TƏRCÜMƏ ELM SAHƏSİ KİMİ

Tərcümə üzrə tanınmış mütəxəssislərin çoxu belə bir yekdil fikirdədirlər ki, tərcümə daha doğrusu, tərcüməşünaslıq müstəqil bir elm sahəsi kimi 20 əsrin əvvəllərindən formalaşmağa başlamışdır. Tərcümə nəzəriyyəsinin elmi müddəalarının işlənilib hazırlanması isə 20 əsrin ortalarına təsadüf edir. Tərcüməşünaslıq anlayışı ilə üst-üstə düşən tərcümə nəzəriyyəsinə aid məsələlər daha çox dilçilik problemləri ilə bağlı olduğu üçün bütövlükdə tərcüməşünaslığı linqvistikanın ayrıca bir sahəsi kimi qəbul etmək məqsədəuyğundur. A.Komissarov, A.Şveytser kimi tərcümə mütəxəssislərinin əsərlərinin sırf dilçilik məsələləri üzərində qurulması bunu əyani şəkildə sübut edir.

İlkin yazılı qaynaqların öyrənilməsi göstərir ki, müsəlman Şərqiində tərcüməşünaslıqla bağlı ayrı-ayrı fikirlər hələ erkən orta əsrlərdə meydana çıxmışdır. 9 əsrdə Abbasilər sülaləsi dövründə tərcümənin geniş yayılması bu qədim sənətin bəzi nəzəri məsələləri, ümumi prinsipləri ilə bağlı ayrı-ayrı fikirlərin yaranmasına gətirib çıxarmışdır. Həmin dövrdə yunan dilindən ərəbcəyə tərcümələr zamanı iki əsas prinsip gözlənilirdi: hərfi tərcümə və sərbəst tərcümə. Sözügedən dönmənin məşhur tərcüməçilərindən olmuş Yuhənna Yəhya ibn əl-Bətriq və İbn Naimə əl-Himsinin adı ilə bağlanan birinci tərcümə prinsipinə görə, yunan dilində olan mətnlər ərəbcəyə sözbəsöz çevrilirdi. İkinci tərcümə prinsipinin yaradıcıları isə Hüseyn ibn İshaq və Cövhəri sayılır. Bu prinsipə görə, yunanca mətndəki bütöv cümlələrin məzmunu əsas götürülür və onlar tam şəkildə qavranıldıqdan sonra bir qədər bədii şəkildə ərəbcəyə çevrilirdi. Orta əsrlərdə tərcümə prinsipləri ilə əlaqədar tənqidi fikirlərə də rast gəlirik. Məs., 16 əsrin məşhur ərəb alimi və mütərcimi Səlahəddin Səfdi birinci tərcümə prinsipini qəbuledilməz sayaraq, bunun başlıca səbəbini yunan mətnlərindəki tərkiblərin və məcazların hərfi tərcümə zamanı mənə təhriflərinə və dolaşıqlığa gətirib çıxardığını göstərir. 18 əsr Osmanlı mütərcimi İshaq Əfəndinin “Tərcümeyi - müqəddəmətül-adab” kitabında da tərcümənin nəzəri prinsipləri ilə bağlı fikirlər var. Lakin tərcümə sənəti haqqındakı bu fikirlər öləri səciyyə daşımış, sistemli şəkildə olmamış və tərcümənin bir elm sahəsi şəklində formalaşmasına gətirib çıxara bilməmişdir.

20 əsrdə bütün dünyada baş verən köklü dəyişikliklər, qlobal hadisələr, xüsusilə də millətlərarası münasibətlərin, müxtəlif sahələrdə dil əlaqələrinin geniş vüsət alması tərcümə sənətinə də öz təsirini göstərmiş, onun nəzəri məsələlərinin əsaslı və elmi şəkildə işlənmə zərurətini gündəmə gətirmişdir. Bunun da nəticəsində tərcüməşünaslıq müstəqil bir elm sahəsi kimi formalaşmağa başlamışdır. Tərcüməşünaslıq sahəsində rus-sovet alimlərindən A.Komissarov, A.Fyodorov, K.Çukovski, A.Şveytser kimi alimlərin mühüm xidmətləri olmuşdur. Azərbaycana gəldikdə isə uzun bir müddət ərzində SSRİ-nin tərkibində olan ölkəmizdə digər sahələrdə olduğu kimi tərcüməşünaslıqda da başlıca nəzəri məsələlər daha çox rus alimlərinin fikirlərinə söykənmiş və əsasən rus dilindən edilən tərcümələr əsasında formalaşmağa başlamışdır. Azərbaycanda tərcümənin nəzəri məsələlərinə dair ilk müstəqil elmi araşdırma Cümşüd Əzimovun 1954 ildə müdafiə etdiyi “Rus dilindən Azərbaycan dilinə tərcümənin əsas prinsipləri” adlı namizədlik dissertasiyası və onun əsasında bir il sonra nəşr etdirdiyi “Tərcümə prinsipləri” monoqrafiyası sayılır (Ф.Велиханова. История перевода Азербайджана, В., Elm, 1994, s.33). Tərcümə məsələləri ilə bağlı Həbib Babayev,

Məmməd Arifin ayrı-ayrı məqalələri də bədii rus ədəbiyyat nümunələrinin Azərbaycan dilinə tərcümələri əsasında hazırlanmışdır. Sovet dövründə Azərbaycan tərcüməşünaslığında mövcud olan prinsiplər rus-sovet tərcümə məktəbinə əsaslanarsa da, əvvəlki Şərq ənənələri müəyyən təsirini qoruyub saxlayırdı (məs., S.Vurğunun tərcümə işinə yaradıcı yanaşmanın tərəfdarı olması və bunu öz tərcümələrində tətbiq etməsi). S.Vurğun 1943 il oktyabrın 2-də Moskvada SSRİ Yazıçılar İttifaqının iclasında demişdi: “Mən burada iki tərcümə növündən danışmaq istəyirəm. Bu məsələ bizim günlərdə çox maraqlıdır. Bir qrup tərcüməçilər dəqiqliyə əməl edirlər, digərləri isə dəqiqlikdən qaçır və demək olar ki, tərcümə zamanı daha çox yaradırlar. İkinci növdə yaradıcılıq prosesi daha çoxdur. Mən ikinci növə üstünlük verir və onu bəyənirəm. Mənə elə gəlir ki, tərcüməçi sözün həqiqi mənasında tərcümə etməli deyil, əksinə ona yaradıcı yanaşmalıdır” (yenə orada, s.91). Göründüyü kimi, 40-50-ci illərdə Sovet Azərbaycanında əvvəlki dövrlərin tərcümə ənənələri müəyyən dəyişikliklərlə hələ də yaşayır və qorunub saxlanılırdı.

Əvvəlki dövrlərdə tərcümə sənətinə dair fikirlər, əsasən, tərcümənin növləri və ümumi prinsiplərini əhatə edirdisə, 20 əsrdə artıq bu məsələlər nəzəri əsaslar və elmi müddəalar üzərində işlənib hazırlanırdı. Bundan əlavə, əgər orta əsrlərdə tərcümələr əsasən dini məzmunlu və təsəvvüfə aid bədii (bəzən də elmi) əsərləri əhatə edirdisə, artıq 20 əsrin 30-40-cı illərindən bədii ədəbiyyatla yanaşı, siyasi ədəbiyyat (Leninin, Stalinin əsərləri) və elmi-texniki ədəbiyyat nümunələri də (ən azından bir çox dərslilər) Azərbaycan dilinə tərcümə olunmağa başlayırdı. Sonuncu amil tərcüməylə bağlı daha çox dilçilik problemlərinin araşdırılmasını tələb edirdi. Daha bir məsələ: orta əsrlərdə tərcüməçilər qarşısında əsas tələb kimi iki dili (məs., ərəb və türk, yaxud fars və türk) bilmək tələb olunurdu. Bu dilləri mükəmməl bilən hər hansı bir şəxs tərcümə işi ilə məşğul ola bilərdi. Bu iş üçün dil bilgisindən başqa şeir sənətinə də az-çox bələdlilik tələb olunurdu. Çünki orta çağlara aid bədii nəsr nümunələrində, hətta tarixə aid əsərlərdə, yeri gəldikcə, şeir nümunələrinə də yer verilirdi. Məhz buna görə də orta əsr Azərbaycan mütərcimlərinin bir çoxu (məs., Vəli Şirazi, Əhməd Təbrizi) həm də şair olmuşlar. Yeni dövrdə isə vəziyyət tamamilə dəyişir. Tərcüməçilər qarşısında yeni tələblər qoyulur. Tərcüməçi iki dili mükəmməl bilməklə yanaşı, “tərcümə edəcəyi kitabın müəllifi ilə, müəllifin dünyagörüşü ilə, əsərdə təsvir olunan dövr ilə ətraflı tanış olmalı, tərcümə gedişində lazım ola biləcək bütün yaradıcı vasitələri toplamalı və ancaq bu işləri gördükdən sonra tərcüməyə başlamalıdır” (Cahangir Qəhrəmanov, “Tərcümə prinsipləri”, Azərbaycan jurnalı, 1957, № 2, s.222). Bundan əlavə, tərcüməşünaslıqda və onun əsasını təşkil edən tərcümə prinsiplərində dilçiliyin, xüsusilə də ayrı-ayrı cümlə tipləri və dil vahidlərinin, bütövlükdə dilin daxili inkişaf qanunlarının, hər iki dildəki frazeologiyanın mükəmməl şəkildə mənimsənilməsinin vacibliyi qarşıya başlıca məqsəd və vəzifə kimi qoyulur, bütün bunlara əməl edilməsi tələb olunurdu. İlk dəfə Cümşüd Əzimov tərəfindən irəli sürülən başlıca tərcümə prinsipləri aşağıdakılardır:

1. Tərcümə edilən əsərdə müəllifin haqqında söz açdığı xalqın yaşayış xüsusiyyətlərini, adət-ənənələrini, mədəni inkişaf səviyyəsini, düşüncələrini eynilə oxucuya çatdırmaq;
2. Müəllifin üslubunu mümkün qədər saxlamağa çalışmaq;
3. Orijinaldakı bədii ifadə vasitələrinin dolğunluğu ilə verilməsinə nail olmaq, bunlarda da milli xüsusiyyəti saxlamaq, müvafiq qarşılıqlar tapmaq, məkan və zamanı dəyişdirmək;
4. Məna və məzmun dürüstlüyünə əməl etmək, orijinalın ümumi ruhu və məzmununun pozulmasına, təhrifinə əsla yol verməmək;

5. Orijinaldakı personajların dilini, nitq üslubunu qoruyub saxlamaq (C.Əzimov, “Tərcümə prinsipləri”; R.Novruzov, A.Hacıyev, “Tərcümə nəzəriyyəsi”).

Bu ümumi prinsiplərlə yanaşı, tərcümə zamanı yeni-yeni anlayışları bildirən söz və ifadələrin, eləcə də qrammatik kateqoriyaların yaradılması da müsbət hal kimi dəyərləndirilirdi.

Orta əsr tərcüməçiləri də tərcümə prosesində söz yaradıcılığı sahəsində səmərəli fəaliyyət göstərmiş və ərəb-fars dillərindən istifadə yolu ilə bir sıra yeni sözlər yaradaraq ilk dəfə yazılı ədəbi dilimizə gətirmişlər.

Yuxarıda qeyd edildiyi kimi, müasir dövrdə tərcümə müxtəlif sahələri əhatə edir ki, onlar arasında bədii tərcümənin, o cümlədən poetik tərcümənin özəl yeri və xüsusi çəkisi vardır. Orta əsrlərdə olduğu kimi, 20 əsrdə də (eləcə də günümüzdə) tərcümələrin böyük bir payı bədii tərcümələrin üzərinə düşür. Məhz buna görə də istər 20 əsrin 40–50-ci illərində (Məmməd Arif, Həbib Bayramov), istərsə də son dövrdə tərcümə ilə məşğul olan tədqiqatçı alimlər öz araşdırmalarını yalnız bədii və poetik tərcümələr üzərində qurmuşlar. Buna nümunə olaraq Fəridə Vəlixanovanın “История перевода Азербайджана” monoqrafiyasını göstərmək olar. Əsər, əsasən, 20 əsrdə ruscadan dilimizə edilən bədii və poetik tərcümələri və bu sahədə çalışan tərcüməçilərin fəaliyyətlərini əhatə edir. Bu vacib amili nəzərə aldıqda tərcüməşünaslığı müəyyən mənada həm də ədəbiyyatşünaslığın ayrıca bir sahəsi kimi qəbul etmək məqsədəuyğundur. Məlum olduğu kimi, bədii tərcümə uzun bir müddət ərzində bədii yaradıcılığın ayrıca bir qolu sayılmış və ona böyük önəm verilmişdir. Görkəmli şairimiz Abbas Səhhətin “Məğrib günəşləri” kitabının əsasən rus şairlərinin əsərlərinin tərcümələrindən ibarət olması, eləcə də xalq şairi Xəlil Rza Ulutürkün “Turan çələri” kitabında müəllifin müxtəlif tərcümələrinin toplanması, Səməd Vurğun, Rəsul Rza, Bəxtiyar Vahabzadə kimi söz sənətkarlarının yaradıcılığı öyrənilərkən, onların bədii tərcümələrinə ayrıca yer ayrılması buna əyani şəkildə sübutdur. Hazırda Azərbaycanın ayrı-ayrı universitetlərində (məs., BSU) Tərcümə kafedraları və laboratoriyalarının fəaliyyət göstərməsi də tərcüməşünaslıq elminin inkişafı və onun müxtəlif problemlərinin araşdırılması üçün müsbət zəmin yaratmışdır. Bu baxımdan BSU-nun bir qrup pedaqoqunun hazırladığı “Tərcümə nəzəriyyəsi” adlı dərs vəsaiti (Bakı, Mütərcim, 2010) təqdirəlayiqdir. Kitabda müxtəlif üsullara (elmi, rəsmi-işgüzar, publisistik) aid mətnlərin tərcüməsi ilə bağlı problemlər işıqlandırılmış, bədii tərcümə və şifahi tərcümənin özəl xüsusiyyətlərinin təhlili verilmişdir.

Ayrı-ayrı Şərq dillərinin tədris olunduğu Bakı Dövlət Universitetinin şərqşünaslıq fakültəsində tərcümə nəzəriyyəsi fənni tədris olunmaqla yanaşı, tərcüməşünaslıqla bağlı müəyyən işlər də yerinə yetirilir. Filologiya e.d., prof. Əsgər Rəsulovun “Tərcümə nəzəriyyəsi müstəvisində Türkiyə türkcəsi və Azərbaycan dili” (Bakı: Nurlan 2007, 292 s.) kitabı bu baxımdan xüsusi əhəmiyyət daşıyır. Kitabda tərcüməşünaslığın yeni sahələrindən biri olan qohum dillərdən tərcümə nəzəriyyəsi baxımından Türkiyə türkcəsi və müasir Azərbaycan dilinin materialları əsasında və sinxron planda şifahi və yazılı tərcümənin fonetik, leksik-semantik və qrammatik problemləri işıqlandırılır. Müəllif həmçinin türkcədən dilimizə tərcümənin ümumleksik, semantik məsələlərini araşdırır və qohum dillərdən tərcümənin özəl cəhətlərini açıqlayır.

*akad. Nağısoylu M.Z.
ped. e.n., dos. Əliyeva L.A.*

TƏRCÜMƏNİN NƏZƏRİ VƏ PRAKTİK PRİNSİPLƏRİ

Tərcüməşünaslıq yeni formalaşan elm olduğundan hələ hərtərəfli tədqiqata cəlb edilməmiş, bu elmin problemlərinin çox az hissəsi tərcümə nəzəriyyəçiləri tərəfindən araşdırılmışdır. Bu işə dilçilər, ədəbiyyatşünaslar, sosioloqlar, psixoloqlar, filosoflar və başqalarının da öz töhfələrini vermələrinə baxmayaraq, bütün cəhdlər və aparılan tədqiqatlar ümumi tərcümə nəzəriyyəsinin yaradılması, əsrlərdir mövcud olan tərcümə problemlərinin həll olunması ilə nəticələnməmişdir.

Bir vaxtlar görkəmli rus şairi A.S.Puşkin hamının romantizm haqda danışdığını, ancaq heç kəsini barmağını tuşlayıb «bu romantizmdir» demədiyini söyləyirdi. Tərcümə, tərcüməşünaslıq və tərcümə nəzəriyyəsi ətrafında aparılan elmi müzakirələr və mübahisələr də buna bənzəyir. Hələ bu günədək tərcümənin hamı tərəfindən qəbul edilən ümumi tərifini müəyyənləşdirmək mümkün olmayıb. Bu mənada tanınmış Azərbaycan şair və yazıçılarının «Sizin üçün tərcümə nədir» sualına verdikləri cavablar da çox maraqlıdır: «Mənim üçün tərcümə – kəşfdir. Yeni hissələrin, tanımadığım koloritin, estetik özünüifadələrin... kəşfi» (Elçin)¹; «Mənimçün tərcümə sevgidir. Tərcümə etdiyin əsərə, çevirdiyin ana dilinə məhəbbətin yoxdursa, ortaya sevilməsi mümkün olmayan əcaib bir şey çıxacaq» (Vaqif Bayatlı Odər)²; «Məncə, tərcüməçilik bir az cərrahlığa bənzəyir. Hansısa bədii əsəri bir dildən başqa dilə çevirmək hansısa bədən üzvünü bir canlı orqanizmdən başqasına köçürmək kimi bir şeydir. Cərrahın işi yalnız o zaman uğurlu sayıla bilər ki, həmin bədən üzvü başqa orqanizmdə yaşaya bilsin. Bu dediyim başqa dillərə tərcümə olunan əsərlərə də aiddir» (Ramiz Rövşən)³.

Göründüyü kimi hər bir tərcüməçinin, yazıçının bu suala özünəməxsus cavabı var. Şekspirin alman dilinə məşhur tərcüməçisi Avqust Şlegel 18 əsrin axırlarında yazırdı: «Tərcümə – ölüm-dirim savaşdır. Və bu savaşın sonunda ya tərcümə edən, ya da tərcümə olunan udur»⁴. Deməli, tərcüməçilik individual peşədir. Məhz bu səbəbdən çox vaxt kollektiv tərcümə əsərlərinin bədii keyfiyyət göstəricisi o qədər də yüksək olmur. Düzdür, bunu bütün kollektiv tərcümə əsərlərinə aid etmək düzgün deyil. Amma bu bir faktıdır ki, orijinal mətn və tərcümə mətni, müəllif və tərcüməçi münasibətləri yalnız bir müstəvi üzərindəyənkən əldə edilən nəticələr daha qənaətbəxş olur.

Ancaq təkcə təcrübəyə əsaslanaraq tərcümə problemlərinin həllinə nail olmaq çox çətinidir. Bunun üçün ilk növbədə bu günədək toplanmış həm nəzəri, həm də təcrübi bilikləri özündə cəmləyən bitkin və ümumi tərcümə nəzəriyyəsi yaratmağa böyük ehtiyac duyulur. Onu da nəzərə almaq lazımdır ki, ümumi tərcümə nəzəriyyəsi hansısa mütləq qanun-qaydalar toplusu ola və «necə tərcümə etmək lazımdır» sualına cavab verə bilməz. Əksinə, belə bir tərcümə nəzəriyyəsi yaradılarkən şablon qaydaların formalaşdırılmasından qaçmaq lazımdır. Unutmaq olmaz ki, «hər bir nəzəriyyənin effektivliyi onun obyektiv gerçəkliyin təzahürlərini

¹ Elçin. Xalq yazıçısı Elçin "Xəzər" in suallarına cavab verir. "Xəzər" jurnalı, 2004, № 3, s.16.

² V.B.Odər. İstədim yeni ədəbi nəsilədən çoxlu tərcüməçilər yetişsin. «Xəzər» jurnalı, 2005, № 3, s.102.

³ R.Rövşən. Göy üzü quşlarla şairlərindi. «525-ci qəzet», Bakı, 1996, mart, №0, s.21.

⁴ Лейтес А. Художественный перевод как явление родной литературы. Вопросы художественного перевода. М.: Советский писатель, 1955, с.99.

nə dərəcədə dolğun və dəqiq əks etdirməsi ilə müəyyənləşir»¹. Ümumi tərcümə nəzəriyyəsi yaradılarkən məhz bu şərt əsas götürülməlidir.

Əgər tərcüməçiliyə yaradıcılıq sahəsi kimi baxırıqsa, deməli, yaradıcı şəxsin, konkret halda tərcüməçinin müəyyən azadlığa sahib olduğunu da qəbul etməliyik. Hansısa şairə, yaxud yazıçıya əsəri necə yazmaq lazım olduğunu söyləmək mümkün olmadığı kimi, hansısa bir tərcüməçiyə də konkret mətni necə tərcümə etməli olduğunu demək mümkün deyil. Belə ki, tərcümə sırf texniki proses deyil. Bu məsələdə tərcüməçinin istedadı da böyük rol oynayır. İstedadlı tərcüməçi nəyi və necə tərcümə etmək lazım olduğunu istənilən nəzəriyyəçidən daha yaxşı bilir. Odur ki, tərcüməşünaslıq və ümumi tərcümə nəzəriyyəsi tərcümə təcrübəsini yönləndirməməli, əksinə ona yardımçı olmalı və bir növ köməkçi sahə funksiyasını yerinə yetirməlidir. 20 əsrin ortalarından başlayaraq belə bir nəzəri bazanın yaradılması üçün tədqiqatçılar qarşısında geniş imkanlar açılıb. Belə ki, tərcüməşünaslığın müstəqil elmə çevrilməsi prosesi 20 əsrin ikinci yarısına təsadüf edir. Məhz bu dövrdən başlayaraq ümumi tərcümə nəzəriyyəsinin, tərcümə terminləri lüğətinin yaradılmasına cəhdlər göstərilir.

Şübhəsiz, tərcüməyə yalnız 20 əsr kontekstində baxmaq düzgün olmazdı. Bir peşə sahəsi kimi tərcüməçiliyin tarixi qədimdir. Müxtəlif dillərə, mədəniyyətlərə, dünyagörüşlərinə sahib insanlar arasında qarşılıqlı əlaqə yaradılmasına, informasiya mübadiləsi aparılmasına ehtiyac duyulduğu dövrdən tərcümə bu ehtiyacın ödənilməsinin ən yaxşı vasitəsi sayılır. Bu mənada, tərcüməçiləri cərəyan ötürücü naqillərə bənzətmək olar. Tərcüməçi iki fərqli mədəniyyət, iki müxtəlif dil arasında əlaqələndirici həlqədir. Hətta yaxın mədəniyyətlərə sahib olan iki xalqın informasiya mübadiləsi zamanı da tərcüməçinin xidmətlərindən istifadə edilir. Dediymiz bu fikrə bariz nümunə kimi Türkiyə türkcəsindən Azərbaycan dilinə və əksinə olan tərcümələri misal göstərmək olar.

Bəzən yaxın dillərdən bir-birinə tərcümələr etməyin o qədər də əhəmiyyətli olmadığını söyləyirlər. Amma tərcümə təcrübəsinə nəzər salsaq, tərcüməçi üçün öz ana dilinə yaxın dildən tərcümə etməyin əlavə çətinliklər yaratdığını görürük.

Yaxın dillərdən bir-birinə tərcümələr edərkən orijinala sadıq olmaq üçün tərcüməçi oxşar lüğət bazasını və frazeoloji oxşarlıqları nəzərə alıb sözün şəklini çəkməyə başlayır. Bu da sözün bir dildən digər bir dilə mexaniki köçürülməsi, texniki transformasiya əməliyyatının baş verməsi ilə nəticələnir. Amma hər bir dilin çərçivələri daxilində sözlərin yeni məna qazandığı inkaredilməz həqiqətdir. Bir vaxtlar K.Çukovski hətta iki yaxın dildə eyni sözün stilinin tamamilə fərqli olduğunu deyirdi. Yaxın dillərdən tərcümədə bu cür səciyyəvi çətinliklərdən Arkadi Kulešov da «Yevgeni Oneginin tərcüməsi haqda»² məqaləsində söz açır. Onun fikrincə, dillər arasındakı yaxınlığın «hipnozundan» çıxıb bilmək bəzən hətta ən peşəkar tərcüməçiyə də nəsib olmur.

Bu gün dünyada qloballaşma prosesi geniş vüsət alsada da, dünya xalqlarının mədəniyyətləri, özünüifadə vasitələri arasındakı fərqlər zərər qədər azalmayıb. Hər bir xalqın milli-mədəni, tarixi ənənələri, dünyagörüşü sistemi yalnız onun özü üçün səciyyəvidir. Buna görə də, istənilən sahədə – iqtisadiyyatda, siyasətdə və s. yaxınlaşmaya, ümumi nələrinə qəbul edilməsinə nail olmaq mümkündür. Amma hər hansı bir xalqın mədəniyyətinin özünəməxsusluğunu dəyişmək hətta qloballaşma kimi qarşısıalınmaz, zəruri bir prosesin də imkanları xaricindədir.

¹ Швейцер А.Д. Возможна ли общая теория перевода? Тетради переводчика, М.: Междунар. отношения, 1970, № 7, с.36.

² Кулешев А. О переводе «Евгения Онегина» (письмо в редакцию). Газ. «Советская Белоруссия, 1947, 15 октября, стр.4.

Mədəniyyətin bir sahəsi kimi tərcümə haqda danışarkən adətən ya tərcümə mətninin yaradılması prosesi, ya da bu prosesin nəticəsi nəzərdə tutulur. Son dövrlər tərcümə nəzəriyyəçiləri tərəfindən tərcümə prosesini öyrənən üç əsas model işlənib hazırlanmışdır. Bunlar situativ, transformasiya və semantik modellərdir. Tanınmış rus tərcümə nəzəriyyəçisi V.N.Komissarov özünün «Müasir tərcüməşünaslıq» kitabında bu modelləri xüsusi şərh edərək situativ modelin tərcümə prosesini dil və gerçəkliyin əlaqələri ilə bağlı olan linqvistik konsepsiyaların tətbiqi vasitəsilə öyrəndiyini yazır. Bu modelə görə, istənilən situasiya istənilən dil vasitəsi ilə ifadə oluna bilər. Hətta dildə gerçəkliyin hansısa elementlərini əks etdirmək üçün lazımi vasitələr çatışmadıqda belə, yeni sözlər yaratmaq və ya artıq mövcud olan sözlərdən istifadə etməklə bu çatışmazlığı aradan qaldırmaq mümkündür.

Tərcümə prosesi zamanı sintaktik struktur seçiminin hansı yolla aparıldığını transformasiya modeli öyrənir. Transformasiya modeli dilin nüvə strukturunu tədqiq edən transformativ qrammatikaya əsaslanır. Bu modelə görə, tərcümə prosesi üç mərhələdən ibarətdir. Birinci mərhələdə orijinalın üst strukturu onun nüvə strukturuna, ikinci mərhələdə orijinalın nüvə strukturu tərcümənin nüvə strukturuna, üçüncü mərhələdə isə tərcümənin nüvə strukturu onun üst strukturuna keçirilir.

Tərcümə prosesini öyrənən üçüncü model semantik modeldir. Bu modelə xas xüsusiyyətlərdən biri tərcümədə leksik-semantik əvəzləmələrin öyrənilməsidir. Bu əvəzləmələr adətən ya konkretləşdirmə, ya da ümumiləşdirmə yolu ilə aparılır. Hər bir dildə əşyalar və hadisələr qrupunu bildirən ümumi və növləri bildirən konkret ifadələr mövcuddur. Tərcümə zamanı nə vaxt ümumini konkret, konkreti isə ümumi ilə əvəzləmək mümkün olduğunu məhz tərcümə prosesinin semantik modeli öyrənir.

Bu modellər indiyədək tərcümə nəzəriyyəçiləri tərəfindən formalaşdırılan onlarla tərcümə modelindən yalnız üçüdür. Bizcə, tərcümə modellərini, prinsiplərini və konsepsiyalarını tədqiq etməzdən öncə ilk növbədə «tərcümə nəzəriyyəsi nədir?» sualına cavab tapmaq lazımdır.

Tanınmış tərcümə nəzəriyyəçilərindən biri, müasir rus tərcüməşünaslığının banisi A.Fyodorov özünün «Tərcümə nəzəriyyəsinə giriş» kitabında tərcümə nəzəriyyəsinin filoloji fənn və dilçiliyin bir qolu olduğunu vurğulayır¹. O, sözügedən əsərin ikinci nəşrində tərcüməni belə xarakterizə edir: «Tərcümə etmək – bir dil vasitəsilə artıq başqa bir dildə ifadə olunmuşları dəqiq və tam şəkildə ifadə etmək deməkdir»². Onun fikrincə, bütün tərcümə növləri iki dil arasındakı qarşılıqlı əlaqəyə əsaslandığından, istənilən tərcümə problemi yalnız dilçiliyin çərçivələri daxilində həll oluna bilər³.

Q.Çaçılazzenin də bu məsələyə münasibəti maraqlıdır: «Tərcümə məsələlərini həll edə bilmək üçün orijinalın dilini və əsərin tərcümə olunduğu dili gözəl bilmək, eləcə də orijinalın meydana gəldiyi dövrün sosial şəraitini xüsusi olaraq öyrənmək lazımdır. Bu şərtlərə əməl olunması bədii tərcümənin müasir nəzəriyyəsinin və tədrisinin əsasını təşkil etməlidir»⁴. O, başqa bir fikrində tərcüməni yaradıcılıq fəaliyyəti kimi dəyərləndirir: «Bədii tərcümədə orijinal canlı gerçəkliyin orijinal yaradıcılıqda oynadığı rola bənzər vəzifələri yerinə yetirir. Tərcüməçinin yaradıcı üslubu, əsasən, onun dünyagörüşünə müvafiq olur. Öz dünyagörüşünün çərçivələri daxilində tərcüməçi seçdiyi əsərin bədii gerçəkliyini forma və

¹ Федоров А.В. Введение в теорию перевода. М.: Изд-во литературы на иностранных языках, 1953, с.15.

² Федоров А.В. Введение в теорию перевода. 2-е изд., М.: Изд-во литературы на иностранных языках, 1958, с.15.

³ Федоров А.В. Основы общей теории перевода (Лингвистические проблемы). М.: Высшая школа, 1983, с.16.

⁴ Гачечиладзе Г.П. Художественный перевод и литературные взаимосвязи. М.: Советский писатель, 1972, с. 74.

məzmun vəhdətində, xüsusiyyətinin ümumiyyə nisbətində əks etdirir»¹.

J.P.Vine və J.Darbelne tərcümə prosesinə dilçilik nöqteyi nəzərindən yanaşırlar və «tərcümə prosesi zamanı tərcüməçinin iki linqvistik sistemi bir-birinə yaxınlaşdırdığını»² yazırlar.

İ.Leviya görə, «tərcümə informasiyanın ötürülməsidir. Daha dəqiq desək, tərcüməçi orijinal əsərin müəllifinin yaratdığı məndəki informasiyanın şifrini açır və onu öz ana dilinin sistemində əks etdirir (yenidən şifrələyir). Məndəki informasiyanın kodunu isə tərcüməni oxuyan oxucu yenidən tapır»³. Tərcümə zamanı «kodlar»ın təkcə məzmunun, yəni orijinalın məzmununun yenidən yaradılması baxımından yox, həm də forma-quruluşun, yəni orijinalın formasının yenidən yaradılması baxımından dəyişilməsi prosesi gedir. Tərcümədə iki dil iştirak edir: orijinal yeni qeyri-ekvivalent forma qazanmaqla başqa bir ədəbi dil mühitinə keçir, amma bununla belə o özünün məzmun komponentlərini, məzmununun ekvivalentliyini itirmir.

Elektron «Kruqosvet Ensiklopediyası»nda isə tərcümə bu cür xarakterizə edilir: «Tərcümə – bir dildəki mətnin məzmununu digər dil vasitələri ilə ifadə edən fəaliyyət növü, eləcə də bu fəaliyyətin nəticəsidir»⁴.

Orijinal mətn ilə tərcümə mətninin müqayisəsindən söz düşdükdə hər şeydən əvvəl nəyi (konkret sözü sözlə, yoxsa bütünlüklə bədii əsəri tərcümə əsəri ilə) müqayisə etməyin vacibliyini aydınlaşdırmaq lazımdır. Bu, tərcümə nəzəriyyəsinin, yüz illərdir ki, mübahisə doğuran məsələlərindən biridir.

Tərcümə nəzəriyyəsinə dair məsələlər, bu sahədəki problemlər bu gün bir neçə istiqamətdən tədqiq olunur. Ümumiyyətlə isə tərcümə nəzəriyyəçilərini iki qrupa bölmək olar. Birinci qrupa daxil olan nəzəriyyəçilər dilçilik, ikinci qrup nəzəriyyəçilər isə ədəbiyyatşünaslıq nöqteyi-nəzərindən ümumi tərcümə nəzəriyyəsinin formalaşdırılmasını vacib sayırlar. Ümumi tərcümə nəzəriyyəsinin yaradılmasına cəhd göstərilən ilk dövrlərdən başlayaraq bu iki mövqə tərəfdarları arasında qızğın mübahisələr gedir. Tərcümənin dilçilik konsepsiyasını əsas tutan alimlər tərcümə prosesi zamanı itkinin baş verməsini, əlavələrin edilməsini qəbulolunmaz hal kimi dəyərləndirirlər. Onlar tərcüməyə dilçiliyin çərçivələri daxilində baxırlar. Bu tədqiqatçılar tərcüməçinin fəaliyyətinin linqvistik interpretasiyası üsulundan yararlanmaqla tərcümə qanunauyğunluqlarını hər şeydən əvvəl iki dilin struktur xüsusiyyətlərindən asılı olan formal və funksional uyğunluqlara təbə etdirirlər. Bu meyli İ.İ.Revzin, V.Y.Rozensveyq, A.Q.Etinger və b.-nin mikrolinqvistik konsepsiyalarında müşahidə etmək olar.

Müasir dilçilikdə makrolinqvistika adlanan digər bir konsepsiya da mövcuddur. Bu konsepsiya tərəfdarları kommunikasiyanın ümumtarixi və situativ şərtləri kimi dil strukturundan kənarda olan ekstralingvistik amillərə də diqqət ayırırlar.

Ədəbiyyatşünaslar isə öz növbələrində tərcüməni yaradıcı proses kimi dəyərləndirirlər. Onlar dilçilik qanunauyğunluqlarının bu prosesə təbə olduğunu bildirirlər. Məzmun və formanın vəhdətini vacib sayan ədəbiyyatşünaslar ictimai-siyasi, tarixi şərait, ədəbi cərəyanlar, üslub, emosional mühit, estetik təsir kimi amilləri də nəzərə alırlar. Bu mövqə tərəfdarları tərcüməçinin tərcüməşünaslığın dilçilik konsepsiyasında öz əksini tapmayan individual ustalığının və bədii zövqünün əhəmiyyətini xüsusi vurğulayırlar.

¹ Гачечиладзе Г.Р. Художественный перевод и литературные взаимосвязи. 2-е изд., М.: Советский писатель, 1980, с.148.

² Вине Ж.П., Дарбельне Ж. Технические проблемы перевода / Вопросы теории перевода в зарубежной лингвистике. М.: Международные отношения, 1978, с.157.

³ Левый И. Искусство перевода М.: Прогресс, 1974, с. 49.

⁴ http://www.krugosvet.ru/enc/gumanitarnye_nauki/lingvistika/PEREVOD.html

1954 ildə sovet yazıçılarının ikinci qurultayında tərcümə problemlərinin yalnız ədəbiyyatşünaslıq nöqtəyi-nəzərindən araşdırılmasının düzgün olduğu qəti fikir kimi irəli sürülmüş, tərcümənin dilçilik nəzəriyyəsinin məhdudlaşdırılması və hətta birdəfəlik rədd edilməsi ilə bağlı fikirlər də səslənmişdi. Bu fikirləri səsləndirənlər dilin tərcümə zamanı oynadığı rolu musiqi bəstələnən zaman not yazılarının oynadığı rolla eyniləşdirir və onların hər ikisinin ikinci dərəcəli olduğunu iddia edirdilər. Ədəbiyyatşünasların bəzilərinin fikrincə, tərcümə heç də lingvistik əməliyyat deyil və buna görə də, dilçilik elmi tərcümə nəzəriyyəsinin öyrənilməsi işinə öz töhfəsini verə bilməz.

Amma şübhəsiz ki, tərcümənin ən vacib vəzifələrindən biri orijinalın məzmununun və formasının bir dildən digər dilə köçürülməsidir. Bu formulun tətbiqi yalnız orijinal mətnin növündən (ictimai-siyasi, texniki və ya bədii) asılı olaraq dəyişir. Mətndəki hər bir element yalnız dil vasitəsilə ifadə olunur. Tərcüməçi bədii söz ustası kimi həm mətndəki dil xüsusiyyətlərini, həm də mətnin ümumi bədii dəyərini yaxşı duymalıdır.

Keçən əsrin 50-ci illərində A.V.Fyodorovun konsepsiyasını tənqid edənlər də məhz bu amilə əsaslanırdılar. İ.Kaşkin, P.Toper və bir sıra digər tərcümə nəzəriyyəçiləri tərcümənin ədəbiyyatşünaslıq konsepsiyasının düzgünlüyünü dönə-dönə vurğulayırdılar. Özünün «realist tərcümə nəzəriyyəsi»ndə İ.Kaşkin tərcüməni ədəbi hadisə kimi dəyərləndirirdi. Bununla belə o, dilçilik və ədəbiyyatşünaslıq konsepsiyalarını bir-birinə qarşı qoymağı yox, onların sintezini yaratmağı daha düzgün sayırdı.

20 əsrin 60–70-ci illərində bu mövzu ətrafında mübahisələr daha da artdı. Həmin dövrdə Q.Qaçeçiladze A.V.Fyodorov ilə elmi fikir mübadiləsi aparırdı. O, ədəbiyyatla dil arasında sıx əlaqələrin mövcudluğunun tərcümə nəzəriyyəsinin müstəqil fənn olmasına heç bir maneəçilik törətmədiyini söyləyirdi.

Bu cür fikir mübadilələri müasir dövrdə də aparılır. Bütün bu fikir ayrılıqlarına son qoymaq üçün ümumi tərcümə nəzəriyyəsi yaradılmalı və o, istənilən növ tərcüməyə aid əsas prinsipləri özündə əks etdirməlidir. Tərcümənin hər bir növünə müxtəlif amillər təsir göstərir. Bu səbəbdən bütün tərcümə növləri üçün ümumi bir prinsip yaratmaq qeyri-mümkündür. Ümumi tərcümə nəzəriyyəsi konkret nəzəriyyələrdən formalaşdırılmalı, tərcümə nəzəriyyəsi kompleks şəkildə öyrənilməlidir.

Tərcüməşünaslığın ümumi xarakteri haqda danışarkən dilçilik və ədəbiyyatşünaslıq elmləri ön plana çıxır. Tərcümə nəzəriyyəsinin dilçiliklə əlaqəsi onun elmi dəqiqliyə, ədəbiyyatşünaslıqla əlaqəsi isə estetik keyfiyyətlərə yiyələnməsinə şərait yaradır. Bir vaxtlar Korney Çukovski tərcümə sənətinin tədricən elmə çevrildiyini, bununla belə həm də sənət olaraq qaldığını söyləyirdi.

Tərcüməşünaslıq elmi və tərcümə sənəti heç də bir-birini inkar etmir. Tərcüməçiliyin sənət, yaradıcı peşə olduğu tərcüməşünaslıqda öz əksini tapır. Yuxarıda qeyd olunduğu kimi, hər bir sənət növü elmi cəhətdən əsaslandırılmış nəzəri bazaya malik olmalıdır. Tərcüməçiliyin bu bazası təkcə dilçilik və ədəbiyyatşünaslıq elmlərinə əsaslanaraq yaradılmamalıdır.

Tanınmış bolqar tərcümə nəzəriyyəçisi A.Lilova sosiologiyanın da tərcüməşünaslığa böyük təsir göstərdiyini vurğulayır. O yazır: «Tərcümənin sosial təbiətini, mahiyyətini, funksiyalarını nəzərə almadan onu dərk etmək və ona elmi tərif vermək mümkün deyil. Tərcümə cəmiyyətdən kənarda əmələ gələ, mövcudluğunu qoruya və yaşaya bilməz. O, yalnız ictimai inkişafın müəyyən mərhələsində digər vasitələrlə ödənilməsi mümkün olmayan tələbatlar yarandıqda və müvafiq şərait yetişdikdə meydana çıxır. Tərcümə cəmiyyətin inkişafı ilə bərabər

inkışaf etmiş, zənginləşmiş və təkmilləşmişdir»¹. A.F.Şiryayevin fikirləri də A.Lilovanın fikirləri ilə üst-üstə düşür: «Tərcümə sosial cəhətdən vacib və ictimai əhəmiyyətli əməyi özündə birləşdirən fəaliyyət növüdür»².

Təsadüfi deyil ki, müasir tərcüməşünaslıqda «dil və cəmiyyət» probleminin müxtəlif aspektlərini tədqiq edən sosiolinqvistika son dərəcə əhəmiyyətlidir. Sosiolinqvistika tərcüməni mədəniyyətlər arasında körpü rolunu oynayan fəaliyyət növü kimi dəyərləndirir.

İctimai elmlərdən isə tərcümə nəzəriyyəsinə ən yaxını tarixdir. Əslində, tarixi təcrübə nəzərə alınmadan heç bir elmi nəzəriyyə inkişaf edə bilməz. Bununla bağlı R.A.Budaqov yazır: «Bir dilin başqa bir dilin və ya dillərin leksikasına təsiri tarixi səbəblərlə müəyyən olunur»³.

A.Lilova isə tərcüməşünaslığın ümumi nəzəri bazası yaradılarkən bu elmin ictimai elmlərlə yanaşı dəqiq elmlər, məs., riyaziyyat, kibernetika, informatika ilə də əlaqələrinin araşdırılmasının vacibliyini vurğulayır⁴.

Göründüyü kimi, 20 əsrin ortalarından başlayaraq tədqiqatçıların diqqətini özünə daha çox cəlb edən tərcüməşünaslıq bir növ sərhəddə duran elmdir. Bura həm poetik (obrazlılıq, məzmun, üslub, ədəbi dil, janrlar), həm estetik (dərkolunma və ifadəedilmə), həm dilçilik (fonetika, semantika, sintaksis, onomastika), həm də yaradıcılıq prosesinin psixologiyasını əks etdirən kateqoriyalar daxildir⁵.

Tərcüməşünaslığın kökü bir çox elmlərin kökləri ilə birləşir. Bu gün «tərcümə problemləri həm ənənəvi olaraq tərcüməni öyrənən (və öyrənməkdə davam edən), həm də qarışıq və qarışıq olmayan elmlər üçün böyük əhəmiyyət kəsb edir»⁶.

Hələ keçən əsrdə akademik A.N.Nesmeyanov 20 əsrin ən bitkin kəşflərinin kompleks yanaşma, bir neçə elmin öyrənilməsi yolu ilə edildiyini söyləyirdi. Tərcümə nəzəriyyəsinə də məhz bu cür yanaşma olmalıdır. Tərcüməşünaslıq müstəqil elm olmaqla yanaşı digər elmlərlə də sıx əlaqəlidir. Deməli, bu elmlərin hər birinin onun tədqiqat obyektinə – tərcüməyə təsiri var. Tərcümə tədqiqat predmetinə çevrilərkən bu təsirlər nəzərə alınaraq, dil, ədəbiyyat, etik və estetik, psixoloji, fəlsəfi, tarixi, sosioloji və s. amillər də nəzərdən keçirilməlidir.

filol. f.d., dos. Əliyev R.R.

¹ Лилова А.А. Введение в общую теорию перевода. М.: Высшая школа, 1985, с.45.

² Ширяев А.Ф. Картина речевых процессов и перевод. Перевод как лингвистическая проблема. М.: МГУ, 1982, с.10.

³ Будагов Р.А. Очерки по языкознанию. М.: Изд-во Академии наук, 1953, с.88.

⁴ Лилова А.А. Введение в общую теорию перевода. М.: Высшая школа, 1985, с.24-25.

⁵ Yenə orada. Str.45-46.

⁶ Таирбеков Б.Г. Философские проблемы науки о переводе (Гносеологический анализ) Баку: Издание АГУ, 1974, с.4.

TƏRCÜMƏNİN FƏLSƏFİ ƏSASLARINA DAİR

Tərcümə məsələlərinə diqqətin artması mənəvi dəyərlər mübadiləsinin genişlənməsinə yaranan tələbatla izah olunur. Çıxış nöqtəsi kimi isə, şübhəsiz ki, tərcümə prosesi, onun mexanizminin öyrənilməsi götürülür. Tərcümənin nəzəriyyəsinin və mexanizminin öyrənilməsi ilk növbədə necə tərcümə etmək, «hərfi» tərcüməyə nə dərəcədə riayət etmək, nəyi transformasiya və ya nəyi uyğunlaşdırmaq problemlərinin aydınlaşdırılmasını ortaya qoyur. Bütün bu məsələlərin düzgün izahı bir sıra metodoloji problemlərin nəzəri təhlilinə zərurət yaradır.

Ontoloji anlamda tərcümə xarici aləmin «dili» ilə təbii insan dilinin qarşılıqlı əlaqələri prosesi kimi anlaşılr. F. de Sössürün fikrincə, dilin formalaşmasının mahiyyəti ətraf mühiti ifadə edən xüsusi işarə reallığının yaranması ilə bağlıdır. Strukturalist səciyyə daşıyan bu yanaşmada işarə əşyanı, insanı ifadə edən, onu əvəz edən bir reallıq kimi təqdim olunur. Strukturalistlərin fikrincə, işarə gerçəkliklə əlaqəni müəyyən edir. Bununla yanaşı işarə gerçəkliyə yalnız işarə etdiyindən, onu təhrif də edə bilər. F. de Sössür hesab edirdi ki, ifadə edənə ifadə olunanın əsaslandırılması mümkün deyil, çünki bu, tərcüməçinin təqdimatına tabədir. Məhz bu cəhət semiotikada məzmunun və ifadənin lingvistik fərqi sərbəb olmuşdür.

Poststrukturalist fəlsəfədə işarə obyektə əvəz edən forma kimi deyil, əksinə, obyektin yoxluğunu ifadə edən forma kimi izah olunur. İşarə nəyi isə ifadə etmir, onun yoxluğunu təsdiq edir. Yəni klassik anlamda (F. de Sössür) işarə gerçəkliyə aid olan ifadə forması kimi qəbul edildiyi halda, poststrukturalizmdə işarənin özü gerçəklik kimi irəli sürülür. İşarə kifayətli mahiyyətə malik olduğundan real ifadədən asılı olmayaraq mövcuddur. Məhz bu cəhətlərə görə, poststrukturalistlərin fikrincə, işarə yalnız lingvistik deyil, həmçinin ontoloji faktdır. Bu kifayətliliyin nisbəti onunla izah olunur ki, işarə ifadə olunanla əsaslandırılmır və obyektiv gerçəklikdən asılı deyil. O, digər işarələrlə qarşılıqlı əlaqəyə malikdir, yəni mətnin reallığına əsaslanır. 20 əsr fransız filosofu Jak Derridaya görə, «... yazı əşyanın yoxluğunu təsdiq edir, bu, eyni zamanda həm xeyirdir, həm bədbəxtlikdir, həm də xoşbəxtlik».

Göründüyü kimi, bu məsələlərin həlli kontekstində tərcümə fəlsəfi problem kimi qoyulur. Daha dəqiq desək, ifadə edən və ifadə olunanla əlaqələrin aydınlaşdırılması mühüm əhəmiyyət kəsb edir (məs., ifadə edənə ifadə olunan üçün nə dərəcədə real mənbə rolunu oynaması və s.) Başqa sözlə, özü-özlüyündə əşyalar (mənalər) mövcuddur, lakin müxtəlif dillərdə bu əşyaları ifadə edən sözlər var. Bu məqamda önəmli olan deyilən deyil, dilin spesifik xüsusiyyətlərindən kənarlaşdırılaraq təqdim olunan söhbətin məgzi, məzmunudur.

Digər bir ənənəyə görə isə ifadə olunan ifadə edənə müəyyənəşdirir, yəni strukturalistlər tərəfindən nəzərdən qaçırılan milli spesifikasiyalar hər bir məfhumun əsasını təşkil edir. Söz hər bir şəkildə müəyyən mədəni kontekstə aid olmaqla bərabər, həmin kontekst əsasında formalaşır və fəaliyyət göstərir. Mədəni kontekstdən kənarda söz öz spesifikasiyalarını itirir. Məhz milli spesifikasiyalar (xalq ruhu) məfhumları formalaşdırır. Poststrukturalistlər iddia edirlər ki, mədəni kontekstdən kənarda heç bir şey mövcud ola bilməz, çünki ümumiyyətlə, hər bir şey və reallıq konkret dildə formalaşır. Reallıq dil mühitinin məhsuludur.

Strukturalistlər tərcümə prosesində fikrin adaptasiyasını önəmli sayır, mətni orijinala çevirən zaman yeni mənanın yarandığını iddia edirlər. Bu mənada tərcüməçi həm interpretatora,

həm də müəllifə çevrilir. Məlumdur ki, mətni orijinaldan digər dilə olduğu kimi tərcümə etmək mümkün deyil. Bu zaman belə bir qənaət yaranır ki, tərcümə prosesində ya «təmiz» mənalara axtarılmalı (mətnin milli xüsusiyyətlərinə xələl gətirərək), ya da tərcüməçi fərdi yaradıcılıqla məşğul olmalıdır. Hər iki halda təhriflərə yol verilməsi labüddür. Yəni tərcüməçi mətni ya onun milli spesifikasiyini kənara qoyaraq, universal məcraya yönəldir, ya da tərcümə mətnini interpretasiya edir. 20 əsr italyan semiotiki və filosofu U.Eko bu problemlə əlaqədar belə bir fikir söyləmişdir: «Tərcüməçinin işi təşəbbüs və xətalara əsaslanan metoddur».

Tərcümə mətni orijinalı yalnız nəzərdə tuta bilər. Mənalara adekvatlığına, müəllifin bu adekvatlıqlara münasibətinə müvafiq olaraq, tərcümə prosesi müəyyən nəticələr verə bilər. Tərcüməçinin bilik və məharətinin göstəricisi tərcümənin orijinala yaxınlığı deyil, dildə mövcud özünəməxsusluğun meydana çıxarılması bacarığıdır.

Elmi ədəbiyyatdan V. fon Humboldtun tərcümə prosesinə birmənalı şəkildə mənfi münasibəti məlumdur. Onun bu fikri dilin xalq ruhunun ifadə forması xüsusiyyəti daşması, xalqın mənəvi özünəməxsusluğunu təyin edən dillərin fərdi əlamətlərə malik olması, onların bir-birinə uyarlı olmaması məqamları ilə bağlıdır. Bu ideyalar sonralar yeni humboldtçuların, xüsusilə L.Veysherberin əsərlərində inkişaf etdirilmişdir. Bu əsərlərdə dilin determinist mahiyyətinə istinad edilərək, onun «aralıq dünya»nı yaratması və bunun köməyi ilə insanın gerçəkliyi dərk etməsi müəyyən edilir.

V.Kollerin fikrincə, bu konsepsiyadan məlum olur ki, tərcüməedilməzlik dilin təbiətindən doğan bir məqamdır. Doğrudan da, reallıqdan çıxış edilsə, hər bir dilin özünəməxsus mənzərəsi olduğundan, tərcüməedilməzlik ümumlinqivistik status alır. Yeni humboldtçular tərcüməedilməzliyin əsas səbəbini dillərin semantikasındakı, qrammatik kateqoriyalarında və digər dil səviyyələrində mövcud olan müxtəliflikdə görürlər.

Lakin bir çox alimlər yeni humboldtçuların bu fikirləri ilə razılaşmır və hesab edirlər ki, bu yanaşma idrak prosesində dilin fəaliyyətini hədsiz şəkildə şişirdir. Linqvistik nisbətdə dil və təfəkkürün eyniləşdirilməsi amerikalı linqvisti B.L.Uorfdakı daha bariz şəkildə müşahidə olunur.

Tərcüməni çətinləşdirən, bəzi məqamlarda isə ümumiyyətlə mümkün olmayan faktorlardan biri də dünya dillərinin müxtəlif geneoloji təsnifatına malik olmasıdır. Uorfun fikrincə, qrammatika fikri formalaşdırır, analizlərin köməyi ilə fərdin fikri fəaliyyətini proqramlaşdırır və onu idarə edir.

Dünya dillərinin qrammatik quruluşlarının təsnifatına dair müxtəlif fikirlərin olmasına baxmayaraq, ənənəvi morfoloji bölgü bu gün də öz əhəmiyyətini saxlamaqdadır: amorf dillər, aqlütinativ dillər, flektiv dillər, inkorporativ dillər. Bu tipoloji təsnifatla müvafiq olaraq hər bir dilin özünəməxsus qrammatik quruluşu vardır. Lakin bu və ya digər dildə hər hansı bir qrammatik kateqoriyanın, morfoloji əlamətin olub-olmaması həmin dildə fikrin ifadəsinə maneələr yarada bilmir. Yəni fikrin ifadəsi hər bir dilin öz qrammatik quruluşunun, strukturunun imkanları çərçivəsində realizə edilir. Məntiqi formaların ümumbəşəri xarakteri, fikrin quruluşunun məntiqiliyi, həmçinin dili bütövlükdə xarakterizə edən semantik ümumiliklər tərcümənin həyata keçirilməsini mümkün edən mühüm amillərdir. Dillər arasında mövcud semantik uyarsızlıq da kommunikasiyaya, tərcüməyə maneə yaratmır. Əksinə, sonsuz dərəcədə canlı, çevik, müxtəlif xüsusiyyətlərə malik nitq, dil sisteminin vasitələrindən istifadə edərək hər cür kommunikativ prosesləri həyata keçirməyə qadirdir.

Təbii ki, tərcümə prinsiplərinə mütləq yanaşma lazımi nəticələr verə bilməz. Bu prinsiplər konkret situasiyaya müvafiq olaraq həll olunmalıdır. Yəni bir tərəfdən ekvivalentlik

imkanlarına düzgün riayət etmək, digər tərəfdən isə adekvatlıq kriteriyalarının imkanlarını fərqləndirməyi bacarmaq lazımdır, çünki mətnin funksional parametrləri onun tərcümə potensialı ilə eyni deyil.

Son illər tərcüməni bir proses kimi izah edən xeyli sayda ədəbiyyat meydana gəlmişdir. Lakin bu ədəbiyyatın böyük əksəriyyəti əsasən fərziyyə xarakteri daşıyır. Çünki tərcümə prosesi zamanı insan şüurunda nələrin baş verdiyi elmə məlum deyil. Ola bilsin ki, bu proses nə zamansa müxtəlif elm sahələrinin mütəxəssislərinin birgə fəaliyyəti nəticəsində aydınlaşdırılacaq. Bu “sirri” açmaq üçün fiziologiya, ali sinir sistemi, biologiya, psixologiya, fizika və s. sahələrdə çalışan alimlər cəhd göstərirlər.

Qeyd edildiyi kimi, real tərcümə prosesi tərcüməçinin beynində həyata keçdiyindən, onu müşahidə və tədqiq etmək mümkün deyil. Ona görə də tərcümə prosesinin öyrənilməsi əsasən müxtəlif nəzəri modellərin işlənməsi ilə həyata keçirilir. Tərcümə modeli təfəkkürdə baş verən bir sıra əməliyyatların şərtlərinin təsvirini nəzərdə tutur. Tərcümə prosesində real fəaliyyət bütövlükdə əhatə edilmədiyindən tərcümə modeli şərti xarakter daşıyır. Bu səbəbdən də çoxlu sayda tərcümə modelləri mövcuddur. Lakin onların böyük bir hissəsi məhdud izah gücünə malik olduğundan, bu modellər əsasında hər bir mətnin orijinala ekvivalent şəkildə tərcüməsinin həyata keçirilməsi mümkün deyil. Modellərin məqsədi ondan ibarətdir ki, tərcümə prosesində əməliyyatları ardıcıl təsvir edərək, təqdim olunmuş situasiyada tərcüməni həyata keçirmək mümkün olsun.

Müşahidələr göstərir ki, modellərin köməyi ilə tərcümə prosesində iki qarşılıqlı əlaqəyə malik hadisə baş verir:

- a) modelin müvafiq tətbiq sferasını izah edən ümumi səciyyəsi (modelin izah gücü);
- b) müəyyən model çərçivəsində həyata keçirilən tərcümə əməliyyatlarının növləri.

Mövcud tərcümə modelləri arasında dörd model daha çox diqqətəlayiqdir: denotativ, transformasion, semantik və informasiyon.

Denotativ (situativ) tərcümə nəzəriyyəsi digər modellərə nisbətən daha çox yayılmışdır. Bu nəzəriyyəyə görə, bütün dil işarələri əşyanı, hadisəni, münasibəti ifadə edir. Dil işarələri vasitəsilə ifadə olunan gerçəkliyin bu elementləri denotatlar adlanır.

Denotativ tərcümə nəzəriyyəsi tərcümə edilən mətnin tərcümə olunan dilə uyğun denotatlarla təsvirini nəzərdə tutur. Tərcüməçi mətnin tərkib hissələrini təşkil edən vahidləri ona məlum olan işarələrlə eyniləşdirir və nəticədə tərcümə edilən mətnin hansı gerçəkliyi ifadə etdiyini müəyyənləşdirir. Orijinalın denotativ müəyyən edildikdən sonra tərcüməçi həmin situasiyanı tərcümə olunan dildə ifadə edir. Bəzi hallarda bu proses daha asan yolla baş verir. Tərcüməçiyə orijinal mətnin dilinin və tərcümə olunan dilin denotatlarının müəyyən elementlərinin üst-üstə düşməsi əvvəlcədən məlum olursa, o, qeyri-dil reallığına müraciət etmədən orijinalda olan vahidləri müvafiq tərcümə vahidləri ilə əvəz edir. Yəni bu şəkildə tərcümə əvvəlcədən hər iki dil arasında situativ oxşarlıq müəyyən olduğu zaman mümkün olur. Lakin denotativ nəzəriyyənin çatışmayan cəhətləri də az deyil. Bu nəzəriyyəyə əsaslanan tərcümə zamanı bir sıra mühüm məqamlar prosesdən kənarda qalır. Bu nəzəriyyə tərcümənin əsas mexanizmini üzə çıxarmır. Bu üsul situasiyalar tərcümənin zəruri variantlarını müəyyən edə bildiyi halda effektiv nəticə verir. Lakin əksər hallarda eyni situasiya müxtəlif dil işarələri ilə təsvir edilir. Denotativ nəzəriyyə orijinalın tərcüməsində bir neçə variantın mümkünlüyünü izah edə bilmədiyindən, bu variantların seçimini nəzəri cəhətdən əsaslandırmaq imkanına da malik deyil. Denotativ nəzəriyyə orijinal və tərcümə mətnlərinin məzmununa sistemli yanaşmanı da müəyyən edə bilmir. Hər iki mətni təşkil

edən dil vahidlərinin informasiya yükünün özünəməxsusluğu bu modeldə özünü doğrultmur. İstər orijinalda, istərsə də tərcümə mətnində dil vasitələrinin seçimi ilə bağlı kifayət qədər informasiya diqqətdən kənarda qalır. Denotativ tərcümə nəzəriyyəsində əsas diqqət hər iki dildə ifadə olunan situasiyaların identikliyinə yönəlik.

Tərcümənin digər bir modeli **transformasion modeldir**. Tərcüməçi orijinal mətn üzərində müəyyən əməliyyatlar apararaq, nəticədə, tərcüməni həyata keçirir. Bu halda tərcüməçinin fəaliyyəti orijinalın tərcümə mətninə dəyişdirilməsi, transformasiya edilməsi kimi başa düşülür. Transformasion tərcümə nəzəriyyəsinin yaranması «transformasion qrammatika» linqvistik təliminin ideyalarına əsaslanır. Transformasion qrammatika sintaktik strukturun törədici qaydalarını təhlil edir. Məs., «Qız kitab oxuyur»; «Kitab qız tərəfindən oxunur»; «Qız tərəfindən oxunan kitab»; «Qız tərəfindən kitabın oxunması» və s. Bu şəkildə strukturlar biri digərindən müvafiq transformasion qaydalara əsasən alınır. Yəni bu modelin məgzi orijinal mətnin tərcümə olunan dildə «dəyişdirilməsi» kimi izah olunur. Bu üsulla «sintaktik nüvə» strukturlarının dəyişdirilməsi əməliyyatı üstünlük təşkil edir. Bu modelə üstünlük verənlərin iddialarına görə müxtəlif dillərdə «sintaktik nüvə» strukturları ortaq məntiqi-sintaktik əlaqə ilə və leksik tərkiblə xarakterizə olunur.

Bir sıra növlərə malik transformasion tərcümə modeli iki dil arasında kommunikasiya prosesi kimi təqdim olunur. Burada məlumat, bu məlumatı göndərən, qəbul edən, kod (dil) və əlaqə kanalı (yazılı və ya şifahi nitq) nəzərdə tutulur. Daha sadə şəkildə bunu belə şərh etmək olar: məlumatı göndərən onu kodlaşdırır və müvafiq kanala ötürür, qəbul edən kodları açır, yəni onu anlamağa çalışır və sonra informasiyanı yenidən kodlaşdırır, ilkin məlumatın janr üslubunu saxlayaraq, bu və ya digər kanalla onu alan şəxsə ötürür.

Ümumi tərcümə nəzəriyyəsinin əsas məqsədlərindən biri də orijinal və tərcümə mətnlərinin məzmunu arasında ekvivalent mahiyyətlərin aydınlaşdırılmasından ibarətdir. Bu tərcümə modeli elmi ədəbiyyatda **semantik model** adlanır. Şübhəsiz ki, tərcümə fəaliyyətinin nəzəri modeli ilk növbədə orijinal və tərcümə mətninin məzmununun öyrənilməsinə yönəldilməlidir. Nəzəri cəhətdən belə bir fikir mövcuddur ki, hər iki mətnin məzmununun ekvivalentliyi dedikdə, bu mətnlərin kifayət qədər bir-birinə yaxınlığı və ya bir sıra məzmun elementlərinin eyniliyi nəzərdə tutulur. Bu məqamda tərcümə prosesi orijinal mətnə mənə elementlərinin ayrılmasına və tərcümə olunan dildə də həmin elementlərə maksimal dərəcədə müvafiq mənaların seçilməsinə yönəlik.

Tərcümə prosesinin semantik modeli dilin mənə vahidlərinin təhlilini nəzərdə tutur. Yəni tərcümə prosesində orijinal mətnə bütün elementar mənə vahidləri aydınlaşdırılır və onlara müvafiq tərcümə olunan dildə eyni və ya eyni mənaya yaxın vahidlər seçilir. Beləliklə, tərcümə prosesi ilkin mətnin və tərcümə olunan dilin mənə komponentlərinin analizinin nəzərə alınmasına yönəlik. Adətən, hər bir nitq vahidinin məzmunu mənə, stilistik və s. xüsusiyyətlərin cəmindən ibarətdir və bunlara uyğun olaraq tərcümə olunan dildə variantlar təqdim olunur. Bu zaman tərcümə prosesi söz və cümlələrin digər dildə çevrilməsindən daha çox elementar mənə komponentlərinin tərcüməsi səviyyəsində həyata keçirilir. Semantik model bütün dillər üçün ümumi olan dərin mənə strukturlarının və kateqoriyaların mövcud olması prinsipinə əsaslanır.

Informasion tərcümə modelinin əsas xüsusiyyəti ondan ibarətdir ki, hər bir şifahi və ya yazılı mətn və onun əsas vahidi olan söz müxtəlif məzmunlu informasiyaların daşıyıcısıdır. Bu model tərcüməçinin şüurunda mənə çalarlarının, stilistik, funksional, situativ, estetik və s. xüsusiyyətlərin qavranılmasını, dərk edilməsini və mövcud ekvivalent informasiyaların eyni

zamanda tərcümə edilməsini nəzərdə tutur. Bu prosesin nə dərəcədə sürətlə və uğurla həyata keçirilməsi tərcüməçinin hazırlıq səviyyəsindən asılıdır.

İnformasion tərcümə modelinin tərəfdarları hesab edirlər ki, tərcüməçinin şüurunda eyni zamanda məzmun komponentlərinin həm analizi, həm də sintezi baş verir. Bunun nəticəsində ayrı-ayrı semantik komponentlərin, sözlərin tərcüməsi deyil, bütöv fikrin informasiya yükü tərcümə olunur.

Tərcümə ilə məşğul olan hər bir şəxsə bu prosesin çətinliyi və təhlükəli cəhətləri məlumdur. Hər bir dilin özünəməxsus xüsusiyyətləri və imkanları vardır. Bu prosesi həyata keçirmək üçün tərcüməçidən çox böyük bacarıq tələb olunur. O, sanki iki dünya arasında mövcud olmağı bacarmalıdır. Tərcümə prosesi zamanı tərcüməçi yeni dil dünyasına, dil və məna işarələri aləminə daxil olur. Hər iki dildə bunları tutuşdurur və uyğun məna variantlarını aşkar etməyə çalışır. Nəticədə, tərcümə aktı dərin hermenevtik mahiyyət kəsb edir.

filol. e.d. Rüstəmov A.B.

TƏRCÜMƏŞÜNASLIĞIN PREDMETİ VƏ PROBLEMATİKASI

Tərcümə bir intellektual fəaliyyət kimi tərcüməçinin vasitəçiliyi ilə reallaşan geriçevrilməz biristiqamətli, ikifazlı (orijinal mətnin təhlili və tərcümə mətninin sintezi fazalarının mütəmadi əvəzlənmədə davamiyyəti mənasında), nitq kommunikasiyasının dillərarası və mədəniyyətlərarası prosesidir. Bu proses orijinal mətni ifadə edərək, orijinalın kommunikativ effektini onu əvəzləndirən tərcümə mətnində yenidən canlandırmaq niyyəti daşıyır. Tərcümə prosesinin biristiqamətliliyi onun dissimetriyasını göstərir: «əksinə tərcümə» zamanı orijinal mətnin eynilə “bərpa”sı qeyri-mümkündür.

Başqa mədəniyyətə və dilə sahib olan cəmiyyət üçün nəzərdə tutulan tərcümə mətni orijinal mətni ifadə etdiyi zaman tərcümə prosesi aşağıdakı mühüm cəhətlərin gerçəkləşməsinə təmin etməlidir: konnotativ mənalı determinantların həqiqiliyi; pragmatik funksiyalı dominantların bərabərqiymətliliyi; tərcümə mətninin situativ konteksti; dil-nitqin tərcümə normalarına uyğunluğu (tərcümə normalarından uzaqlaşma halları ən çox “natamam transformasiyalı” hərfi tərcümə və “ifrat transformasiyalı” sərbəst tərcümə şəklində özünü göstərir).

Tərcümə probleminin ümumnəzəri semiotik tərzdə qoyuluşunu rus-amerikan linqvisti Roman Yakobson 1966 ildə irəli sürərkən göstərmişdir ki, hər cür tərcümə ləfzi işarənin mənasının interpretasiyasıdır. Tərcüməşünaslıq yalnız dillərarası tərcümə ilə məşğul olur. Tərcümə nəzəriyyəsinin predmetinə tərcümənin mahiyyəti məsələsi, onun mexanizmləri, üsulları, formaları, eləcə də növləri, amilləri və normaları məsələləri daxildir. Tərcümə prosesinin mahiyyəti, tərcümənin prinsipial mümkünlüyü, yaxud mümkünsüzlüyü, onun minimal vahidinin, sərhədlərinin, “dəqiqliyi”nin və ya “sərbəstliyi”nin müəyyənəşdirilməsi, tərcümə mətnlərinin dəyərliliyinin tamlığı və ya natamamlığı cəhətdən qiymətləndirilməsi, ekvivalentlik və adekvatlıq anlayışlarının şərhı, tərcümə qərarlarının strategiyası və taktikası, tərcümənin tipologiyası və bu kimi məsələlər tərcümənin ümumi nəzəriyyəsinin predmetini təşkil edir. İki konkret dilin materialı əsasında orijinal mətnlə tərcümə mətninin müqayisəsi, mədəni-tarixi amil və normalar, tərcümə üsullarının və formalarının obyektiv və subyektiv asılılığı, tərcümə mətnində yenidən ifadə olunması zamanı orijinalın tarixi, milli və janr spesifikasiyasının əks olunma dərəcəsi kimi məsələlər birbaşa tərcümənin xüsusi nəzəriyyəsinin predmetinə daxil edilir.

Sözlərin, ifadələrin, sözləmlərin, mətnlərin bir dildən (dialektdən, koynedən) başqasına tərcümə praktikasına gəldikdə, demək olar ki, belə praktika öz başlanğıcını çox qədim, tarixdən əvvəlki zamanlardan götürür və “dillər çoxluğu – bəşəriyyət birliyi” dilemmasından irəli gəlir. 1989 ildə görkəmli rus filoloqu V.N.Toporov əlamətdar bir fikir söyləmişdi: “Babil barəsində Tövrat rəvayətinin başlıca hikmətinə bəşəriyyətin mədəni-lisani plüralizmi yeni bir yol kimi seçməsində görmək lazımdır”. Həqiqətən də, tərcümə çoxcəhətli, kompleksli sosial-psixoloji və tarixi-mədəni müstəvilərdə nitq kontaktlarının yüksək pilləsini təşkil edən bir anlayışdır. Bu anlayış ictimai praktika sistemində, bəşəriyyətin bütün tarixi boyunca etnik, milli, regional, areal və s. mədəniyyətlərin qarşılıqlı əlaqəsi prosesində tərcüməçinin vasitəçiliyi ilə gerçəkləşən dillərarası kommunikasiya nəticəsində meydana çıxır. Tərcümələr insan sivilizasiyasının birliyini və inkişafını təmin edir.

Tərcümənin vasitəçiliyi olmadan nə ictimai həyatın sferalarında xalqlarası əməkdaşlıq, nə milli və mədəni (elmi, bədii və s. sərvətlər) nailiyyətlərin mübadiləsi, nə də bəşəriyyətin sosial və mənəvi tərəqqisi mümkündür. Mədəni-tarixi inkişafı tərcümələrsiz təsəvvür etmək olmaz. Çünki bu tərcümələr məhz cəmiyyətin müəyyən sosial, mədəni, elmi, estetik və digər tələbatını ödəməlidir. Tərcümə mətnlərinin ictimai təyinatı yalnız “yad olan”ı “özünüküləşdirmək”dən deyil, eləcə də müasirliyi bəşər mədəniyyətinin tarixi nailiyyətləri ilə zənginləşdirməkdən ibarətdir: tərcümə keçmişin əbədi mənəvi sərvətlərinin müasir cəmiyyət tərəfindən mənimsənilməsini, maddi və mənəvi mədəniyyətlərin qavranılmasını, dərk edilməsini təmin edir. Tərcümə etnolingvistik maneələri aradan qaldıraraq milli mədəniyyət və ədəbiyyatların qarşılıqlı yaradıcı fəaliyyətinə və zənginləşməsinə təkan verir. Tərcümələrin müxtəlifliyi, intensivliyi və yüksək mədəniyyəti həm milli ədəbiyyatın inkişafını, həm də onun öz milli spesifikasiyalarını dərk etməsi üçün vacib bir şərtir. İstedadlı və öz işinə məsuliyyətlə yanaşan tərcüməçilərin fəaliyyəti sayəsində insan dühasının elmdə, bədii ədəbiyyatda, incəsənətdə əldə etdiyi nailiyyətlər milli mədəniyyətin sərvəti olur. Beləliklə, tərcüməçilik sənəti sosial və mədəni əhəmiyyətə malik spesifik yaradıcı fəaliyyətdir.

Tərcümə nəzəriyyəsinin predmetinə gəldikdə bütün müəlliflər “tərcümə” anlayışının iki tərəfini qeyd edirlər: tərcümə bir proses kimi və tərcümə bu prosesin nəticəsi kimi, yəni tərcümə mətni orijinalın analoqu kimi. Bir proses kimi tərcümə psixolingvistikanın (nitq fəaliyyəti nəzəriyyəsinin), tərcümə mətni isə mətnin müqayisəli üslubiyyatının, mətn dilçiliyinin və digər filoloji fənlərin tədqiqat obyektlərindəndir. Tərcümənin ümumi nəzəriyyəsi üçün həm dillərarası tərcümənin parametrlərinin, həm də düzgün (mükəmməl) tərcümənin ümumnəzəri ilkin şərtlərinin müəyyənəşdirilməsi vacibdir. Tərcümənin özünün geniş təsiri əsasında düzgün tərcümənin aşağıdakı tərifli sürülür: tərcümə orijinalın məna-məzmun etibarilə autentik quruluş formasına görə eyniqiymətli ekvivalenti olan kommunikativ-funksional analoqudur. Tərcümə mətninin əmələ gəlməsində bu analoq digər dilin adekvat nitq vasitələri və üsulları ilə ifadə olunur. Burada lingvosemiotik planda məzmun (məna), forma (struktur) və material (mətnin dili) dürüst müəyyən edilir. Bunun da öz məqsədi var. Tərcümədə mətnin məzmunu orijinal mətnlə mütləq eynilik təşkil etməlidir. Bu şərtin pozulması “tərcümə” anlayışından kənara çıxmaq deməkdir. Daha sonra, formal strukturun dəyişilməz saxlanılmasından heç söhbət də açmaq olmaz: iki dilin quruluşu müxtəlif olduğundan yalnız ekvivalentliliyi saxlamaq mümkündür. Nəhayət, dil vasitələrinin seçimi və nitq üsullarının kombinasiyası zamanı tərcümə mətninin məzmun və forma vəhdətinə uyğun ölçülüb-biçilmiş müvafiq dil-nitq vasitələrindən istifadə görəkdir.

Düzgün tərcümənin lingvosemiotik tərifinin bədii tərcümənin filoloji-semiotik müstəvisinə ekstrapolyasiyası “məzmun eyniyyəti” və “forma ekvivalentliyi” anlayışlarına aşağıdakı dəqiqləşmələri gətirir: məzmun eyniyyəti mətnlərdəki ideya-tematik məzmunların, obrazlar sisteminin, kompozisiyanın, süjetin eyniliyini tələb edir; forma ekvivalentliyi isə janr, üslub aspektlərinin, emosional, ekspressiv, aksioloji və digər konnotativ parametrlərin müxtəlif tərcümələrdə dəyişilməsini caiz edir. Maşın tərcüməsinin formalizasiya əməliyyatına yatkın olmayan bədii tərcümənin səciyyəsi məhz ondadır ki, həm identik məzmunla müvafiq ekvivalent struktural formanı, həm də bu məzmun-forma vəhdətinə uyğun adekvat dil-nitq və üslub vasitələrini, üsullarını axtarır tapmaq lazım gəlir.

Realistik tərcümənin prinsipinə uyğun olaraq (əsərin bədii reallığı məzmun və formanın vəhdətində alınır) hər hansı realistlik poemının tərcüməsinin dili və üslubu romantik poemının

tərcüməsinin dili və üslubundan tamamilə fərqlənir. Ümumiyyətlə, insan fəaliyyətinin (təfəkkür, iş, oyunlar və s.) üslubu filoloji və sənətsünaslıq elmlərində geniş istifadə olunan kulturoloji estetikanın başlıca kateqoriyasıdır. Üslub insan fəaliyyətində forma və məzmun vəhdətini, strukturun saxlanması və sistemin bütövlüyü prinsipini, keyfiyyət müəyyənliyini təmin edir. Bədii əsərdə, incəsənətdə üslubun strukturu çoxlaylıdır: tematik-intonasyon impulsar, aksioloji məzmun, obrazlı və ritmik-melodik planda milli, mədəni cəhətlər, mədəni dövrün və bədii cərəyanın tipoloji xüsusiyyətləri, yaradıcı bir sənətkarın fərdi bədii yaradıcılıq üslubu və s. Üslub bədii əsərin bir növ generativ-estetik modelidir. Özünü təsdiq edən üslub incəsənətdə bütöv bir dövr yarada bilər. Üslub obrazlı inikasin təsvir ilə əlaqəsidir, obraz forması quruluşu ilə sənətkarın daxili düşüncə dünyası arasında olan əlaqənin bədii qanunauyğunluğudur. Formanı məzmun ilə bağlayan üslubi birlik elə formanın da mənası olur və hər bir məna kimi tərcümə zamanı qorunub saxlanılmalıdır. Düzdür, mürəkkəb şəkildə təşkil olunmuş bütövün qurulmasında müəyyən üsluba riayət etmənin, estetik qanunauyğunluqların, daxili məntiqin harmoniya, simmetriya və s. anlayışların müxtəlif dərəcələri vardır. Bununla belə, incəsənətdə, həmçinin bədii tərcümə sənətində üslub kateqoriyası həlledici rol oynayır. Y.Q.Etkind əbəs yerə deməmişdir: “Tərcümə həmişə qarşılaşdırma üslubiyyətidir və bu üslubiyyət iki dilin sinonimik vasitələrindən istifadə etmə yolu ilə əməliyyat aparır”.

Nitq fəaliyyəti zamanı dil vasitəçisi kimi çıxış edən tərcümə xalqlararası ünsiyyəti və mədəni dəyərlərin mübadiləsini təmin edir. Tərcümə dillərin və mədəniyyətlərin qarşılıqlı əlaqələrində əvəzədməz alət və unikal vasitədir. Bu qədim və əbədi təbii-eksperimental laboratoriya dil tipologiyasını, ikidilli leksikoqrafiyanın kartoteka arsenalını hazırlayır, dil kontaktları və bilinqvizm nəzəriyyəsinin kəşiyində durur. Leksik alınmalar, frazeoloji və sintaktik kalkalar, janrlar, metrika, ədəbi dillərin funksional üslublarının qol-budaq atması – bütün bunlar məhz tərcümənin vasitəçiliyi ilə başa gəlir. Tərcümə nəzəriyyəsində işlənmiş kommunikativ ekvivalentlik anlayışı dillərin kontrastiv tipologiyasında və müqayisəli mətn dilçiliyində istifadə olunur.

Tərcümə praktikası (leksikoqrafiya praktikası kimi) aşkar çatışmazlıqlarının çoxluğuna baxmayaraq, tərcümə nəzəriyyəsindən öndədir. Elə müxtəlif tipli lüğətlərin tərtib edilmə praktikası da leksikoqrafiya nəzəriyyəsini qabaqlayır. Hər iki halda tam analogiya müşahidə olunur: bir tərəfdən, külli miqdarda lüğətlərin və tərcümə mətnlərinin mövcudluğu, digər tərəfdən isə – dilin əhatəli leksikasının sistemlilik baxımından əsaslandırılmasında və tərcümə prosesinin çoxaspektli mexanizmlərinin nəzəri cəhətdən anlaşılmasında kasadlıq. Nitq fəaliyyətinin ikidilli mexanizmlərini psixolinqvistika öyrənir, çünki tərcümənin hər üç mərhələsi psixoloji səciyyə daşıyır: a) orijinal mətni dərk etmə, b) orijinal mətnin dil substansiyası “təzyiqindən” çıxma, c) tərcümə mətni üçün dil substansiyasını seçmə. Tərcümənin təfəkkür fəaliyyətini, dil vasitəçiliyinin insan faktorunu aşkara çıxarmadan tərcümə prosesinin mahiyyətini dərk etmək qeyri-mümkündür. Tərcümə etmək qabiliyyəti həm orijinal mətnin qavranılması, həm də onun tərcümə dilində ifadə olunması qabiliyyətlərini birləşdirir. Burada tərcümənin həyat təcrübəsi və erudisiyası fon biliyi rolunu oynayır. Makrolinqvistikanın psixolinqvistik sahəsi ötən əsrin ortalarından meydana gəlsə də, A.D.Şveytserin 1988 ildə söylədiyi “Tərcümə psixolinqvistik baxımdan hələ təsvir edilməyib” fikri, ola bilsin, bu gün də öz qüvvəsini saxlamaqdadır. Tərcüməçidən çox şey asılıdır: tərcüməçi orijinalı dərk edir, tərcümənin strategiyasını müəyyənləşdirir və konkret tərcümə qərarları ilə taktik məqsədə nail olur.

Tərcümə nəzəriyyəsi mətn dilçiliyi ilə də bağlıdır. Mətn dilçiliyi kimi, tərcümə

nəzəriyyəsi də mətnin əvvəlini və sonunu, abzaslarda keçidləri, temporal və lokal nisbətləri, məntiqi, deyktik amilləri, vurğulamanın vasitələrini, üsullarını, müəllif aidiyyatını, söyləmin aktual üzvlənməsini, onun kommunikativ intensiyasının, perspektivinin “tema-rema” binarlığını reminissensiyaları, presuppozisiyaları, mətnaltı mənalara və mətnin digər önəmli inqrediyentlərini nəzərə almalıdır.

Tərcümədə bütün invariantlar – funksional-mənalı, emosional-ekspressiv-qiymətləndirici, konnotativ-praqmatik, ictimai-mədəni və kommunikativ-məqsədli dominantlar saxlanılmalıdır. Tipoloji cəhətdən tərcüməşünaslıq üçün səmərəli mətn parametrlərini 1985 ildə rus tərcüməçisi Yuri Vannikov aşağıdakı şəkildə təqdim etmişdir: funksional üslub, altüslub və onun janrları; informasiyanın şifahi və yazılı üsulu; diskursun deskriptiv, izahedici, preskriptiv, allegorik və digər modulları; fikrin məntiqi, sübutun gedişatı, təyinetmə xarakteri, induksiya və deduksiyanın nisbi əlaqəsi və s.; predmet-mövzu məzmun və kommunikativ məqsəd; pragmatik dolğunluq yaxud kompressiya və s. Həmin 1985 ildə alman linqvisti və tərcümə nəzəriyyəçisi A.Noybert mətnin parametrlərini tamamilə başqa cür göstərmişdir: kommunikativ məram (intensiya), situativlik, informativlik, mənalara əlaqəsi, kommunikantların həm bilik fondunun (kim, kimə, nə vaxt, harada, hansı şəraitdə, necə və nə məqsədlə nələr demişdir), həm də fon biliklərinin ümumiliyi (implisit səciyyəli ilkin biliklər).

Tərcüməşünaslığa qlobal şəkildə təsir edən ən vacib amil kimi, təbii ki, dilin və ədəbiyyatın semiotikasını hesab etmək olar. Onun obyektə mətn (diskurs fikirlərin qurulma sistemi kimi), predmeti isə 1974 ildə fransız linqvisti E.Benvenist tərəfindən “mərkəzi linqvosemiotik kateqoriya olan aktual işarə” (“bütöv işarə”) kimi təyin edilmiş söyləmdir. Semiotika (riyaziyyat və məntiq kimi) elmlər arasında xüsusi yer tutur. O, işarə hadisələrinin tədqiqatı üçün filoloji, sənətşünaslıq və digər elmlərə konseptual-əməliyyat instrumentarisi təqdim edir. Funksional linqvosemiotika baxımından tərcümə nəzəriyyəsinin məqsəd və vəzifələrini 1978 ildə S.N.Sırovatkin göstərmişdir. Belə ki, fikrin aktuallaşdırılması semiotik münasibətlər sisteminə aşağıdakıları tələb edir: a) siqmatika – fikrin dildənkənar reallıqla əlaqəsi; b) siqnifika – bütöv işarənin (fikrin) daxili forması; c) perseptika – işarənin eksponentinin (daşıyıcısının) və onun konseptual məzmununun əlaqəsi; ç) adresatla məqsədyönlü pragmatik kontakt; d) aksioloji səciyyəli emosional-ekspressiv pragmatik ölçü; e) situativ kontekstdə yaranan şərtlər-presuppozisiyalar və implikasiyalar. Burada presuppozisiyaların və implikasiyaların linqvistik anlayış kimi mənalara dəqiqləşdirmək lazımdır. Presuppozisiya mətnə eksplisit (sözlərlə ifadə olunmuş) fikrin başa düşülməsi üçün danışan tərəfindən təyin edilmiş şərtidir. Nəzərdə tutulan implikaturanın dərk edilməsi isə fikri anlamağa imkan yaradır.

Tərcümə nəzəriyyəsində semiozis ilə iş bitmir: həm semiotik ölçülərə ədəbi, mifoloji, dini və s. sistemlər əlavə olunur, həm də semiozis ölçülərinin pragmatikası son dərəcə mürəkkəb və çoxplanlı olur. Tərcüməyə pragmatik yanaşma mükəmməl tərcümə işində həlledici rol oynayır, çünki belə yanaşma mürəkkəb və sintezləşdirilmişdir, geniş konteksti, nitq aktını, mətnin kommunikativ məqsədli motivasiyasını, onun funksional parametrlərini və dominantlarını, kommunikativ effektinin ekvivalentlik, adekvatlıq dərəcəsini nəzərə alır.

Tərcüməşünaslıq tarixində, tənqidi təhlil və qiymətlərdən irəli gələn çoxəsrlik tərcümə təcrübəsində tərcümə mümkünliyünün “əbədi” problemləri, tərcümənin “dəqiqliyi” və düzgünlüyü, onun tam adekvatlığı və s. haqqında arasıkəsilməz müzakirələr davam etmişdir. Bu problemlər əsasən tərcümənin mahiyyəti, tipologiyası və metodologiyasının öyrənilməsi ilə bağlıdır.

Tərcümənin tipologiyasına və tərcümə fəaliyyətinin müxtəlif növlərinin təsnifatına gəldikdə, demək olar ki, onlar ictimai həyatla, yaşayış formaları və ictimai funksiyalarla, ədəbi dillərin janr və funksional üslubları ilə bilavasitə bağlıdır. Tərcümə fəaliyyətinə dair öz təsnifatını irəli sürən bolqar tədqiqatçısı və tərcüməçisi Anna Lilova tərcümənin 3 formasını (şifahi, yazılı, məşin) və 3 növünü (ictimai-siyasi, bədii, elmi) göstərir. Onlardan hər biri müxtəlif janr və altjanrlardan ibarətdir. Daha aydın şəkildə iki forma (şifahi və yazılı) və iki növ (bədii və elmi) fərqləndirilir. Bu, ədəbi dillərin fəaliyyətinin iki formasından və onların funksiyalarının iki növündən – sözlü-obrazlı təfəkkürü təmin edən poetik funksiyadan və terminoloji anlayışlı elmi təfəkkür üçün zəruri ümumiləşdirmə funksiyasından asılıdır. Tərcümə tipologiyasında tərcümə növlərini fərqləndirmək üçün ilkin şərtlər kimi dilin əsas funksiyaları (ünsiyyət, ümumiləşdirmə, məlumat vermə və s.) çıxış etdiyinə görə elmi, bədii, publisistik və digər tərcümə növlərini ədəbi dillərin müvafiq funksional-üslubi mətnlərinin “tərcümə tipi” termini ilə adlandırmaq məqsədəuyğun olar.

Beləliklə, tərcümə fəaliyyətinin təbiəti, tərcümənin mahiyyəti, tərcüməşünaslığın predmeti və əsas problematikası qısaca olaraq yuxarıda deyilənlərdən ibarətdir.

filol. e.d., prof. Ələkbərli A.Q.

AZƏRBAYCANDA TƏRCÜMƏ ƏDƏBİYYATI TARİXİ

XIV ƏSR

Hər bir xalqın milli ədəbiyyatının yeni-yeni məzmun və ideyalarla, müxtəlif janr və formalarla zənginləşməsində bədii tərcümənin böyük əhəmiyyəti, özünəməxsus yeri vardır. Azərbaycan ədəbiyyatında da xüsusi çəkisi olan bədii tərcümələr milli ədəbiyyatın inkişafında mühüm rol oynamış və onun ayrılmaz tərkib hissəsi olaraq, uzun bir inkişaf yolu keçmişdir.

Azərbaycan ərazisində qədimdən bəri yaşayan yerli xalqın – aborigen türklərin uzun bir müddət ərzində ərəblərlə və farslarla sıx ictimai-siyasi və ədəbi-mədəni əlaqələrdə olması, müştərək islam mədəniyyətinin yaranmasında bilavasitə iştirak etməsi bədii tərcümənin tarixi bir zərurət olaraq ortaya çıxmasını şərtləndirmişdir. Məhz bu səbəbdən də Azərbaycanda bədii tərcümənin qədim tarixi və zəngin ənənələri vardır. “Kitabi-Dədə Qorqud” dastanlarında Qurani-Kərimin 112-ci (“İxlas”) surəsinin sərbəst bədii tərcüməsinin verilməsi tərcümə sənətinin Azərbaycan ədəbiyyatında qədimliyini sübut edən ən başlıca və tutarlı dəlillərindən biri sayıla bilər. Dastan qəhrəmanlarından Qazılıq Qoca oğlu Yegnəyin dilindən Allaha müraciətlə deyilən aşağıdakı sözlər, mütəxəssislərin yekdil fikrincə¹, yuxarıda adı çəkilən surənin məzmununa uyğun gəlir:

*Yucalardan yucasan,
Kimsə bilməz necəsən, əziz Tanrı!
Anadan toğmadın sən, atadan olmadın,
Kimsə rizqin yemədin,
Kimsəyə güc etmədin.
Qamu yerdə əhədsən, Allahü səmədsən!..
Ululuğuna həddin, sənin boyun-qəddin yoq!
Ya cismlə cəddin yoq²...*

Aydınlıq üçün Qurandakı həmin surənin filoloji tərcüməsini də veririk:

“De: O Allah birdir; Allah möhtac deyildir! O, əzəlidir, əbədidir! O nə doğmuş, nə doğulmuşdur! Onun heç bir tayı-bərabəri də yoxdur!”³

Orta əsrlərdə Qurani-Kərimin tam mətni də sətiraltı şəkildə Azərbaycan dilinə tərcümə olunmuş və onların əlyazmaları günümüzdə qədər gəlib çatmışdır. Sətiraltı tərcüməli ən qədim belə əlyazmalardan biri h.734 (m.1333) ildə tamamlanmışdır. Quranın İstanbul şəhərindəki

¹ Əlizadə S. Nüsxə fərqləri və şərhlər // Kitabi-Dədə Qorqud. Bakı: Yazıçı, 1988, s.247; Qasımoğlu N. Quran açıqlaması, qayıdış qayğılarımız // Quran-i Kərim (Azərbaycan türkcəsində açıqlama Nəriman Qasımoğlunun qələmilə). Bakı; 1993, s.354;

² Kitabi-Dədə Qorqud. Tərtib edən: Samət Əlizadə. Bakı: Öndər, 2004, s.123

³ Qurani-Kərimin Azərbaycan dilinə tərcüməsi. Ərəb dilindən tərcümə edənlər: Z.Bünyadov və V.Məmmədəliyev. Bakı: Qismət, 2006, s.478

“Türk və İslam əsərləri muzeyi”ndə saxlanılan bu nadir əlyazmasının katibi və mütərcimi Məhəmməd ibn əl-Həcc Dövlətsah Şirazidir. Katib-mütərcimin nisbəsindən göründüyü kimi, o, şirazlıdır. İranın mərkəzində yerləşən bu qədim sənət ocağında əski çağlardan bəri Azərbaycan türklərindən olan qaşqay tayfasının yaşaması bəllidir. 16 əsrə aid məşhur Azərbaycan tərcümə abidələri olan “Şühədanamə” və “Şeyx Səfi təzkirəsi”nin mütərcimi Məhəmməd bin Hüseyn Nişati də Şirazlıdır.

Adı çəkilən əlyazmanı araşdırmış mütəxəssislər mətndəki bir sıra türk mənşəli sözlərin türk dillərinin daha əski qatları üçün səciyyəvi olduğunu nəzərə alaraq hesab edirlər ki, Quranın bu cür sətirləti tərcümə ənənəsi əvvəllər də mövcud olmuş və ola bilsin ki, Məhəmməd Şirazi də öz tərcüməsində onlardan bəhrələnmişdir¹. Tərcümədə işlənən 2500 sözdən yalnız 10-u ərəb və fars dillərinə məxsusdur, qalanları isə türk mənşəlidir. Tərcümədə aşağıdakı ərəb sözlərinin əvəzinə onların türkcə qarşılıqlarının verilməsi xüsusi olaraq diqqəti cəlb edir: **ayət**, **nişan** – bəlgü, **cəhənnəm** – tamu, **cənnət** – uçmaq, **kitab** – bitik, **qadir** – oğan, **qəzəb** – qakımaq, **fəqir** – cığay, **təam** – yeygü, **şahid** – tanıq və s². Bu tərcümənin dili haqqında iki müxtəlif fikir mövcuddur. Belə ki, Türkiyə alimlərindən Əbdülqadir Ərdəğanın fikrincə, tərcümənin dili uyğurcaya yaxındır³, Əbdülqadir İnan isə onun “**qarışıq oğuz-qıpçaqca**” yazıldığını qeyd edir⁴. Başqa bir Türkiyə tədqiqatçısı Osman Kəskioğlu da tərcümənin dilini “**oğuz türkcəsi**” kimi dəyərləndirir⁵. Tanınmış Azərbaycan alimi prof. Cavad Heyət də bu fikirdədir⁶. Mütərcimin şirazlı olmasını nəzərə alaraq, bu tərcümənin dilinin Azərbaycan türkcəsinə daha yaxın olmasını düşünmək olar. Qeyd etmək yerinə düşər ki, mütəxəssislərin çoxunun fikrincə, ən qədim türk mətnlərinin əksəriyyətinin dili müştərəkdir və bugünkü türk dillərinin bir-birindən seçilməsi (diferensiasiyası) prosesi 15–16 əsrlərdən başlayır⁷.

16 əsrə aid daha bir neçə Quran əlyazmasında mətnin türkcəyə sətirləti tərcüməsinə rast gəlinir. Belə əlyazmalardan biri İranın Məşhəd şəhərindəki “Astani-Qüdsi-Rəzəvi” kitabxanasında saxlanılan h.737 (m.1336–37) ilə aid Quran nüsxəsidir. Məhəmməd ibn Şeyx Yusifin xətti ilə köçürülmüş bu əlyazmada Quranın mətni və sətirləti tərcüməsi 38-ci surədən başlayır. Katib onun istifadəsində olan əlyazmada da mətnin türkcəyə sətirləti tərcüməsinin mövcud olduğunu qeyd edir. 356 vərəqlik bu əlyazmada hər surənin sonunda onun türkcə təfsiri də verilmişdir⁸.

Quranın sətirləti şəkildə, yəni sözbəsöz tərcümə olunmasına, başqa sözlə, ərəbcə mətndəki hər bir sözün altında onun türkcəyə qarşılığının verilməsinə gəldikdə, fikrimizcə, bunun iki səbəbi ola bilər. Birincisi, yuxarıda qeyd olunduğu kimi, bu cür tərcümə qaydası müqəddəs Kitabın istər formaca, istərsə də məzmunca ecazkar, bənzərsiz səciyyə daşması və birbaşa bu məsələ ilə əlaqədar onun ayrıca, müstəqil şəkildə tərcüməsinin yolverilməzliyi ilə bağlı ola bilər. İkincisi isə, bu cür sözbəsöz tərcümə ilkin orta əsrlərin tərcümə sənətinə

¹ Erdoğan Abdülkadir. *Kur'an tercümelerinin dil bakımından değerleri* // *Vakıflar Dergisi*, Ankara, 1958; № 1, s.47-48; Yenə onun. *Eski türkcə üç Kur'an tercümesi* // *Türk dili*, 1952, №6, s.14; İnan Abdülkadir; *Eski Kur'an tercümelerinin dili meselesi* // *Türk dili*, 1952, №7, №9.

² Keskioğlu Osman. *Nüzulünden Kur'an-ı Kerim Bilgileri*, Ankara, 1993, s.215

³ Erdoğan Abdülkadir. *Göst.əsr*, s.48.

⁴ İnan Abdülkadir. *Eski Kuran tercümelerinin...* s.9

⁵ Keskioğlu Osman. *Göst. əsr*, s.215

⁶ Heyət Cavad. *Quran və İslam* // “Ədəbiyyat və incəsənət” qəz; 24 yanvar 1992

⁷ Cəfərov Nizami. *Azərbaycanşünaslığa giriş*. Bakı: Az Atam, 2002, s.91-136; Hacıyev Tofiq, Vəliyev Kamil. *Azərbaycan dili tarixi*. Bakı: Maarif, 1983, s.48-50; Баскаков Н.А. *Тюркские языки*. М.: Наука, 1960, с.61-62

⁸ Məhəmməd Asaf Fekrət. *Fəhrest-e nosox-e xətti-ye Qoranha-ye motərcəm-e ketabxane-ye Astan-e Qods-e Rəzəvi*. Məşhəd; 1363, s.72

xas olan ənənə və prinsiplərdən qaynaqlana bilər. Başqa sözlə, Quranın sətirləti şəkildə tərcümə olunmasının müəyyən mənada həm də dövrün tərcümə ənənələri ilə bu və ya digər dərəcədə bağlılığı vardır. Bəlli olduğu kimi, klassik Azərbaycan yazılı ədəbiyyatı, xüsusilə də ədəbiyyat nəzəriyyəsi ilə bağlı bir sıra məsələlər birbaşa ərəb ədəbiyyatından qaynaqlanır (əruz vəznə, klassik şeir janrları, klassik nəsr əsərlərinin bir qayda olaraq səclə yazılması və s.). Bu mənada ilkin Azərbaycan tərcümə nümunələri üçün səciyyəvi olan xüsusiyyətlərin də klassik ərəb tərcümə ədəbiyyatının təsirinin nəticəsi olaraq ortaya çıxdığını qəbul etmək məqsədəuyğundur.

Mənbələrdə ərəblərin hələ 9 əsrdən başlayaraq yunan, sırıyanı və pəhləvi dillərində yazılmış bir sıra əsərləri öz dillərinə tərcümə etmələri haqqında məlumat verilir¹. Ərəb xilafətinin qüdrətli çağları sayılan Abbasilər dövründə (9 əsr) ərəb dünyasında tərcümə sənətinə böyük önəm verilir, yuxarı dairələrin birbaşa göstərişi ilə müxtəlif elm sahələrinə dair yunanca kitablar ərəbcəyə tərcümə olunurdu². Ərəblərdə tərcümənin geniş inkişafı nəticəsində tərcümə ənənələri də formalaşmağa başlayırdı. Bu dövrün tərcümə sənətində, əsasən, iki başlıca ənənə və müvafiq olaraq, iki tərcümə növü müşahidə olunur: **hərfi tərcümə və sərbəst tərcümə**. **Birinci tərcümə ənənəsinə** görə özgə dildə (əsasən, yunanca) olan mətnlər sözbə-söz çevrilmiş, yəni orijinaldakı hər bir sözün müqabilində onun ərəbcə qarşılığı verilmişdir³. Ərəblərdə hərfi tərcümə prinsipi dövrün ən məşhur tərcüməçilərindən olmuş Yuhənna və İbn Naimeyi-Hümsinin adı ilə bağlıdır. Müşahidələr göstərir ki, hərfi tərcümə prinsipi daha çox dini məzmunlu kitabların və tarixə, eləcə də orta əsrlər elminin digər sahələrinə aid əsərlərin tərcüməsində tətbiq olunmuşdur. Bu tərcümə ənənəsi erkən orta əsrlərdən başlayaraq Avropa və slavyan dillərinə edilən tərcümə əsərlərində də geniş yayılmışdır⁴.

İkinci tərcümə ənənəsinin isə başlıca xüsusiyyəti orijinaldakı mətn və ya cümlənin məzmununun ərəb dilində **sərbəst şəkildə** verilməsidir. Qeyd edək ki, müsəlman Şərq xalqları ədəbiyyatında ikinci tərcümə ənənəsinə üstünlük verilmişdir⁵. İlkin yazılı qaynaqlarda verilən məlumatlara görə, bu tərcümə prinsipləri ərəb tərcümə ədəbiyyatında ilk öncə nəslrlə yazılan əsərlərin tərcüməsində tətbiq olunmuş, sonralar poetik əsərlərdə də özünü rəngarəng şəkildə göstərmişdir. Ərəblərdə sərbəst tərcümə prinsipinin yaradıcıları Hünəyn ibn İshaq və Cövhəri sayılır. Bu prinsipə görə, yunanca mətndəki hər hansı bir cümlə öncə tərcüməçi tərəfindən diqqətlə oxunur, yaxşıca dərk edilir və yalnız bundan sonra onun məzmunu ərəb dilində verilir.

18 əsrin tanınmış türk münşisi və mütərcimi **Nərgisi** də bu tərcümə prinsiplərindən söz açmışdır. O, birinci növ tərcüməni bəlağət və fəsahtədən “binəsib” olduğu üçün faydalı sayma-yaraq, ikinci növ tərcüməyə üstünlük vermişdir. Nərgisi öz seçimini onunla əsaslandırmışdır ki, bu növ tərcümədə orijinalın məzmununu daha gözəl biçimdə ifadə etmək, yeri gəldikcə

¹ Zəbihəllah Səfa. *Tarix-e olum-e əqli dər tənəddən-e eslami. Mocalled-e əvvəl*. Tehran: 1352, s.42

² Аль-Фараби. *Логические трактаты*, Алма-Ата: 1975, с.608-612; Халидов А.Б. *Арабские рукописи и арабская рукописная традиция*, М.: Наука, 1985, с.83

³ Аль-Фараби. *Указ.соч.*, с.603; İshaq Əfəndi. *Müqəddəmatül-adab tərcüməsi*. Əlyazması, AMEA ƏYİ, şifri: C-243, vərəq 4a; Məcdələli. *Təriqə-ye tərcümə*. Tehran, 1374, s.7-10.

⁴ Копанев П.И. *Вопросы истории и теории художественного перевода*. Минск, 1972, с 138-142; Федоров А.В. *Введение в теорию перевода*. М., 1953, с.7-10.

⁵ Nəğisoylu Möhsün. *Orta əsrlərdə Azərbaycanda tərcümə sənəti*. Bakı; Elm 2000, s.17-36; Mirzəyev Ataəmi: *Azərbaycanda bədii tərcümə tarixi və Füzuli*. Bakı: Avropa, 2009, s.6-29

tərcüməyə “zinət vermək”, fikri obrazlı və yüksək bədii şəkildə çatdırmaq mümkündür¹.

Azərbaycan tərcümə ədəbiyyatı tarixində də hər iki tərcümə ənənəsini özündə əks etdirən bədii tərcümə nümunələrinə rast gəlinir. Quranın yuxarıda adı çəkilən sətirləti tərcüməsində hərfi tərcümə prinsipinə tam əməl edilmişdir. Sədinin “Gülüstan” əsərinin orta əsrlərə aid türkcəyə çoxsaylı sətirləti tərcümələrində də hərfi tərcümə prinsipi gözlənilmişdir². Sədinin “Bustan” əsərinin³, Ə.Caminin “Yusif və Züleyxa” məsnəvisinin⁴, eləcə də bir sıra başqa əsərlərin dilimizə sətirləti tərcümələri olan çoxlu əlyazmaları vardır.

Qeyd edək ki, türk dilləri, o cümlədən Azərbaycan türkcəsi cümlə quruluşuna görə ərəb və fars dillərindən fərqləndiyi üçün belə tərcümələrdə ana dilinin sintaktik qaydaları, birləşmələrdəki söz sırası pozulur. Məs., Sədinin “Gülüstan” əsərinin AMEA M.Füzuli adına Əlyazmalar İnstitutunda saxlanılan bir əlyazmasında aşağıdakı farsca cümlənin sətirləti tərcüməsi belədir:

*Parsaira didəm bər kenar-e derya.
Bir salehi gördüm kənarında derya⁵.*

Nümunədən görüldüyü kimi, farsca cümlədə işlənən “bər kenar-e derya” (dəniz kənarında) izafət tərkiibindəki sözlərin sırası onun tərcüməsində də eynilə saxlanılmışdır. Ümumiyyətlə, bu cür sətirləti tərcümələr daha çox tarixi leksikologiyanın araşdırılması baxımından əhəmiyyətli-dir. Onu da qeyd edək ki, fars dilindən nəslə tərcümə olunmuş bir sıra Azərbaycan tərcümə əsərlərində də (məs., 16 əsrin tanınmış mütərcimi Nişatiyə məxsus “Şühədanamə” və “Şeyx Səfi təzkirəsi” tərcümələri) hərfi tərcümə prinsipinin izləri qabarıq şəkildə özünü göstərir.

İkinci növ tərcümələrə gəldikdə, onların ayrı-ayrı nümunələrində bəzən sərbəstlik o dərəcəyə çatır ki, onları müasir tərcümə nəzəriyyəsi baxımından tərcümə əsəri kimi dəyərləndirmək mümkün olmur. Ümumiyyətlə, orta əsr mütərcimləri müasir tərcümələrdən fərqləndiyi kimi, tərcümə anlayışının özü də onun müasir anlamına tam uyğun gəlmir. Görkəmli Türkiyə alimi A.S.Levend bu məsələni ayrıca vurğulayaraq yazır: “Əski ədəbiyyatımızda “tərcümə” bugünkü “çeviri”ni aşan geniş bir anlam daşıyır”⁶. Təkcə onu qeyd etmək kifayətdir ki, orta əsr mütərcimləri hər hansı bir əsərin tərcüməsində bir sıra hallarda tam müstəqil hərəkət edir, çevirdikləri əsərin istənilən yerini qısaldır və ya ona öz əlavələrini artırır (sonuncu hal daha çox özünü göstərir), bir sözlə, orijinalın məzmununda müəyyən dəyişikliklər edir, onu dövr və mühitin zövqünə uyğunlaşdırırdılar. Orijinala olan bu cür müstəqil yanaşmaya görə bir sıra hallarda orta əsr tərcüməsi ilə onun əslisi arasında kəskin fərqlər özünü göstərir ki, bu da müasir tərcümə nəzəriyyəsi baxımından onların müstəqil əsər və ya tərcümə kimi dəyərləndirilməsi məsələsində, təbii ki, müəyyən çətinliklərin, ziddiyyətli fikirlərin yaranmasına gətirib çıxarır. İkinci növ tərcümələr Azərbaycan ədəbiyyatında daha çox yayılmışdır və əsasən, poetik əsərlərin tərcümələrinə aiddir.

14 əsrdə Quranla yanaşı, dini-bədii və tarixi-bədii məzmunlu bəzi əsərlər də ərəb dilindən Azərbaycan türkcəsinə tərcümə olunmuşdur. Bu tərcümələr arasında ikisi xüsusilə

¹ Levent Ağah Sırrı. Türk Edebiyatı Tarihi. I cilt. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi. 1988, s.82-83

² Sədi. Gülüstan. Əlyazması, AMEA ƏYİ, şifri: B-3333

³ Sədi. Bustan. Əlyazması. AMEA ƏYİ, şifri: B-1915

⁴ Cami Ə. Yusif və Züleyxa. Əlyazması, AMEA ƏYİ, şifri: B-4612

⁵ Sədi. Gülüstan. Əlyazması, AMEA ƏYİ, şifri B-3333, v.

⁶ Levent Ağah Sırrı. Türk Edebiyatı Tarihi. I.c., Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1988. s.80

əhəmiyyətlidir: **“Sirətün-nəbi”** (“Peyğəmbərin həyatı”) və **“Fütuhüş-Şam”** (“Şamın fəthi”). Hər iki əsərin müərcimi Mustafa ibn Yusif Ömər əz-Zərir Ərzənür-Rumidir. Nisbəsindən göründüyü kimi, o ərzurumludur. Anadangəlmə kor olduğu üçün “Zərir”, bəzən də eyni mənanı verən “Gözsüz” təxəllüsünü işlədən Mustafa nadir istedadı, güclü hafizəsi sayəsində dini elmlərə, ilahiyyata dərindən yiyələnərək, Ərzurumda qazı rütbəsinə qədər yüksəlmiş, buna görə də bəzən özünü Qazı Zərir kimi təqdim etmişdir¹. Zəririn həyatı haqqında qaynaqlarda heç bir məlumata rast gəlinməsə də, onun adı çəkilən iki tərcümə əsərində özü haqqında olan qeydlərə əsasən müəyyən bir fikir söyləmək mümkündür. Belə ki, Zəririn 1388 ildə tamamladığı “Sirətün-nəbi” tərcüməsində yaşının çox olması barədə qeydi onun 14 əsrin təqr. 20–30-cu illərində doğulması qənaətinə gəlməyə əsas verir. Zərir 1377 ildə Ərzurumda yaşanan qarışıqlığa görə Misirə getməli olmuş, burada Şeyx Əkmələddin Babərtinin köməyi ilə məmlük sultanı Mənsur Əlinin sarayına yol tapmışdır. Öz yazdığına görə o, geniş bilik dairəsi və cəlbədicə söhbətləri ilə sultanın rəğbətini qazanmış və hökmdarın istəyi ilə “Sirətün-nəbi”nin tərcüməsinə başlamışdır. Lakin Sultan Mənsur Əli tezliklə vəfat etmiş və Zərir sözügedən tərcüməsini 1338 ildə Sultan Bərquq zamanında tamamlamışdır. Bu arada Sultan Bərquq taxtdan salınmış, hamisiz qalan Zərir Anadoluya gedərək, dörd ilə qədər Qaramanda yaşamışdır. Zəririn “Sirətün-nəbi” tərcüməsinin bir qədim əlyazmasının Qaraman Ümumi Kitabxanasında olması (N112) şair-müərcimin bir müddət bu şəhərdə yaşaması ilə bağlı ola bilər. Əlyazmanın bir neçə vərəqində onun Hacı İlyas Qaramani tərəfindən vəqf edilməsi ilə bağlı qeyd² həmin nüsxənin məhz Qaramanda hazırlanmasını düşünməyə əsas verir. Zərir 1392 ildə Hələbə gedərək, yerli hakim Əmir Çolpanın himayəsində yaşamış və bir il sonra qələmə aldığı “Fütuhüş-Şam” tərcüməsini ona təqdim etmişdir. Şair-müərcimin sonrakı həyatı haqqında əldə heç bir məlumat yoxdur.

Mustafa Zəririn dörd əsəri günümüzədək gəlib çatmışdır: “Yusif və Züleyxa”, “Sirətün-nəbi”, “Fütuhüş-Şam” və “Yüz hədis və yüz hekayə”. Zəririn orijinal əsəri olan 2120 beytlik “Yusif və Züleyxa” (1366–67, Ərzurum) didaktik məsnəvisi Türkiyədə³ və Azərbaycanda⁴ çap olunmuş, əsasən, dilçilik baxımından araşdırılmışdır⁵.

Zərirə daha çox şöhrət gətirən əsas əsəri **“Sirətün-nəbi”** tərcüməsi hesab olunur. Təkcə bu faktı qeyd etmək kifayətdir ki, müəllifin “Yusif və Züleyxa” məsnəvisinin tək bir nüsxəsi əldə olduğu halda, “Sirətün-nəbi”nin əlyazmalarının sayı 70-dən çoxdur. Təqr. 10 il müddətinə ərsəyə gələn bu irihəcmli tərcümə əsərinin əlyazmaları, əsasən, 6 cild şəklində hazırlanmışdır və onların ümumi həcmi 800 vərəqdən çoxdur. Əsasən, Türkiyə kitabxanalarında saxlanılan bu əlyazmaların tarix etibarilə ən qədimləri 15 əsrə aiddir. Onlardan bəzilərinə miniatürlər də çəkilmişdir.

“Sirətün-nəbi” Əbül-Həsən Əl-Bəkrinin (ö.694/1295) Məhəmməd peyğəmbərin həyatından bəhs edən “əl-Ənvar və miftahüs-sürur vəl-əfkar fi mövlidin-nəbiyyil-muxtar” adlı əsərinin tərcüməsidir. Zərir, özünün də qeyd etdiyi kimi, “Sirətün-nəbi”də İbn Hişamın (ö. 218/833) eyni mövzuya həsr olunmuş “Kitabu sirəti-Rəsulillah” əsərindən və digər qaynaqlardan da bəhrələnmişdir. Zəririn bu sərbəst-yaradıcı tərcüməsi Məhəmməd peyğəmbərin həyatından

¹ Banarlı Nihat Sami. *Resimli Türk edebiyatı Tarihi*, c.I, s. 367

² *Sirətün-nəbi*. *Türkiyə əlyazmasının surəti*, AMEA ƏYİ, v. 1b, 6a.

³ Karahan, Leyla. *Erzurumlu Darir, Kissa-i Yusuf, Yusuf u Züleyha*, *Türk Dil Kurumu*

⁴ Qəhrəmanov Cahangir, Xəlilov Şaməddin. *Mustafa Zərir. Yusif və Züleyxa*. Bakı, Elm, 1991

⁵ Qəhrəmanov C, Xəlilov Ş. *Göst.əsər*, s.165

bəhs edən türkcə ilk böyük kitab və mükəmməl bir dini dastan hesab olunur¹.

“Sirətün-nəbi”nin əsas hissəsi nəslrlə, bəzi hissələri isə səclə (qafiyəli nəslrlə) qələmə alınmışdır. Mətnə, yeri gəldikcə, nəsr arasında şeir parçaları da verilir ki, bunlar da Zəririn öz qələminin məhsuludur. Nəzm başlığı altında verilən şeirlərində “Zərir” və “Gözsüz” təxəllüslərini işlədən şair-müərcim tərcümənin bu hissələrində, əsasən, kitabdakı qəhrəmanları, xüsusilə də peyğəmbəri vəsf edir, ona olan sonsuz sevgi və ehtiramını bədii şəkildə oxucuya çatdırır. Tərcümə ənənəvi girişlə başlayır. Burada Allahın, sonuncu peyğəmbərin və dörd xəlifənin tərifləri ilə yanaşı, imam Həsən və imam Hüseyinə həsr olunmuş tərifin də verilməsi diqqəti çəkir. Kitabın mərkəzində isə peyğəmbərin nurunun və dünyaya gəlməsindən vəfatınadək bütün həyatının bədii təsviri dayanır.

“Sirətün-nəbi” tərcüməsini araşdırmış Türkiyə alimlərinin çoxu əsərin dilini Azərbaycan türkcəsi kimi dəyərləndirmiş və onun dil tarixi baxımından son dərəcə dəyərli bir qaynaq olduğunu vurğulamışlar². “Sirətün-nəbi” tərcüməsi dilinin sadəliyi və təbiiliyi, aydın ifadə tərzii və axıcılığı, xalq dilindən alınma deyim və ifadələrin bolluğu ilə diqqəti çəkir. Bunun əyani sübutu olaraq tərcümədən kiçik bir nəsr parçasını diqqətə çatdırırıq:

*Andan Həlimə rəvayət əylər, aydur: O gecə kim rəsul birlə kəndü əvümüzə, kəndü vətənümüzə gəldük, ol gecə Bəni Sə'd qəbiləsinin üstindən nur gətmədi, aydınlıq əksilmədi. Çün ertə oldı, hər əv içində kim sayru var idi, sihhət buldı, yərindən sağ turdı. Hər cisim kim zəif idi, qəvi oldı. Ərdən, əvrətdən hər biri könündə bir fərəh bulundı, sanasın kim, bənüm əvümə gögdən bir bədr ay düşdi, ya ertəyə dəkin bir yanar çıraq sübh qavuşdı. Allah-təala rəhmət nəzərin ol vilayətə kəmişdi. Qurumış pınarlardan su gəldi, qurumış quyular içində su toldı. Ol gün tavadan qatı bol süt sağıldı. Sağılan süt dəxi bərəkətləndi. Çoq yəyən az yəmək birlə toyardı. Az yəmək bişirən çoq cəmaəti toyurub suvar oldı. Ol yıl az əkin çoq taxıl gətürdi. Hər kim ol yıl ticarətə vardı, əvinə çoq mal gətürdi. Qoyın, kəçi tavarlar əkiz quzuladı. Ol yıl Bəni Sə'd hər ağac kim yerə dikdilər, hər danə kim tobrağa əkdilər, tez bitdi, bərəkətlü bitdi. Bu cəmi xəyr ol yaradılmış bəginun axirət sultanı və dünya bəginün kəramətindən idi...*³

Tərcümədə nəsr arasında verilən və istər həcm, istərsə də say baxımından kifayət qədər olan nəzm parçaları da dilinin sadəliyi və axıcılığı ilə diqqəti çəkir. Məs.:

*Rəbiül-əvvəl ayı qutlu olsun,
Həmişə dilü din qüvvətli olsun.
Görürəm Kəbəyə qarşı Muhəmməd.
Bucaqda yerə urmuşdur yüzini.*

*Yüzi səcdədə, barmağın götürmüş,
Dili söylər, bilməzəm sözünü.*

*Kəsilmiş göbəgi, sünnət olmuş,
Qımatlı sürmələmişlər gözünü.
Bir ağ sufə dolamışlar vücudun,*

¹ Erkan Mustafa Darir// Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. C.VIII, İstanbul, 1993, s. 499

² Köprülüzadə Fuad. Azəri ədəbiyyatına aid tədqiqlər. Bakı: 1926; s.130; Banarlı Nihat Sami. Resimli Türk Edebiyatı Tarihi. I.C. İstanbul, s.366; Kocatürk Vesfi Mahir. Türk Edebiyatı Tarihi, 1970, s.190

³ Zərir Mustafa. Sirətün-nəbi. AMEA Əlyazmalar İnstitutu: Türkiyənin Qaraman şəhəri kütləvi kitabxanasındakı əlyazmanın surəti, v.211b-212a

*Tənini bağlayan saçmış tozunu.
Dilədim kim, varam əlimə alam,
Görəm ol aydan arı xub yüzini.
Bir ün gəldi həvadən heybət ilə
Ki gizlən xəlf gözindən özünü.
Nə kim mürsəl nəbi gəldi cəhanə,
Mühəmməddir dükəlinin güzünü.*

*Cəmiyi- ənbiyanın xuyü xisəlin
Verün ana, bəzənüz kəndözünü.*

*Yenə bir dürlü qövm gəldilər tez
Alıb getdilər ol din yilduzini...
Səadət ol kişinin kim, Rəsulun
Gözinə çəkə ayağı tozunu.
Ümizi ol durur bu Gözsüzün kim
Ümidsiz qoymaya ta Gözsüzünü⁴.*

Zəririn “Sirətün-Nəbi” tərcüməsi Türkiyədə ümumi şəkildə araşdırılmış⁵ və sadələşdirilərək nəşrə hazırlanmışdır.⁶ Azərbaycanda isə tərcümə haqqında yalnız ümumi səciyyəli məlumatlar verilmiş⁷ və dilçilik baxımından müəyyən qədər öyrənilmişdir. Tərcümənin Türkiyənin Qaraman şəhər kitabxanasında saxlanılan əlyazması (I cild) AMEA-nın Əlyazmalar İnstitutunda nəşrə hazırlanır.

Mustafa Zəririn ikinci tərcümə əsəri – “**Fütuhüş-şam**” isə tarixi mövzuda olub Rəşidi xəlifələri Əbubəkr və Ömər zamanında Şamın (Suriyanın) islam qoşunları tərəfindən fəth olunmasından bəhs edir. Bu tərcümənin eyniadlı ərəbcə orijinalı Məhəmməd ibn Ömər ibn Vaqidi əl-Mədinəyə məxsusdur. “Fütuhüş-Şam” da sərbəst tərcümə nümunəsidir və “Sirətün-nəbi” kimi nəslə nəzmin növbələşməsi şəklində qurulmuşdur⁸. Tərcümənin 3 cildədən ibarət olan bir neçə qədim əlyazması Türkiyə kitabxanalarında, eləcə də Paris Milli Kitabxanasında və Britaniya Muzeyində saxlanılır⁹. “Fütuhüş-Şam” tərcüməsi Türkiyədə doktorluq dissertasiyası səviyyəsində öyrənilmiş¹⁰, Azərbaycanda isə haqqında yalnız qısa məlumatlar verilmişdir¹¹.

Zəririn digər kitabı – “**Yüz hədis və yüz hekayə**” də sərbəst tərcümə səciyyəsi daşıyır. Mütərcim bu kitabını Əmir Çolpanın istəyi ilə Fəzlullah ibn Nasirül-Qavri əl-İmadinin ərəb dilində yazdığı “Təhfətül-Məkkiyyə və “Əxbarun-nəbəviyyə” adlı əsərindən sərbəst şəkildə tərcümə yolu ilə hazırlamışdır. Qeyd edək ki, İmadinin əsəri 159 hədisdən və onların

⁴ *Yenə orada*, v.180b-181a

⁵ Erkan Mustafa. *Sirətün-nebi (Tercümetü'z-Zarir). İnceleme – Metin. I-IV. Basılmamış Doktora Tezi: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 1986.*

⁶ Darir Erzurumlu Kadı Mustafa. *Siyer-i Nebi. Yayına hazırlayan: Selman Yılmaz. I-II. Darülhadis Yayınları. İstanbul, 2004*

⁷ Nağısoylu Möhsün. *Orta əsrlərdə Azərbaycanda tərcümə sənəti. Bakı: Elm, 2000, s.14-16*

⁸ Erkan Mustafa. *Darir // Türkiyə Diyanet Vəqfi İslam Ansiklopedisi, VIII c. S. 499*

⁹ Bax: *Yenə orada*, s.499

¹⁰ Altın Nezzrin. *Erzurumlu Darir'in Fütuhüş-Şam tərcüməsi (Açıqlamalı Dizin) A-Z, I-II. Basılmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, Türkiyə Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul, 1996*

¹¹ Nağısoylu Möhsün. *XVI əsr Azərbaycan tərcümə abidəsi “Şühədnamə”. Bakı: Nurlan, 2003, s.16*

məzmununa dair qısa hekayələrdən ibarətdir. Zərir isə, əsərinin adından göründüyü kimi, bu hədislərdən yalnız 100 ədədini seçərək, hər hədisin məzmununa uyğun bir hekayət əlavə etmişdir. Kitabdakı hekayələrdə yaxşılıq və gözəllik, səliqə və doğruluq kimi mənəvi dəyərlər yer almışdır. Burada bəzi folklor ünsürlərinə də rast gəlinir. Əsərin bir mükəmməl nüsxəsi İstanbulun Millət Kitabxanasında saxlanılır (Şəriyyə, nr.1287/ 1-2). Zəririn nisbətən kiçik həcmli bu tərcüməsi də Türkiyədə bakalavr və magistr dissertasiyaları səviyyəsində araşdırılmış¹ və çapa hazırlanmışdır².

14 əsrdə ərəb dilindən türkcəyə tərcümə edilmiş daha bir əsər peyğəmbərlərin həyatından bəhs edən **“Qisəsi-ənbiya”**dır. Türkiyə alimləri nəslə qələmə alınmış bu tərcümə əsərinin dilinin Anadolu türkcəsi olduğunu qeyd edirlər. Anadolu türkcəsi isə, bəlli olduğu kimi, elə Azərbaycan türkcəsi deməkdir. “Qisəsi-ənbiya”nın 18–19 əsrlərdə Azərbaycan türkcəsində işlənmiş əlyazmaları da məlumdur. Həmin əlyazmalar haqqında ilk dəfə prof. Nailə Hacıyeva məlumat vermişdir³.

Prof. Əbdüləzəl Dəmirçizadə qeyd edir ki, 14 əsrin ortalarında **“Nəzmül-xilafət”** adlı bir nəsr əsəri də dilimizə çevrilmişdir⁴. Tərcümənin əsl və əlyazması haqqında heç bir məlumat verməyən alim təkcə onu qeyd etməklə kifayətlənir ki, əsər dini qaydalardan bəhs edir. Dini ədəbiyyatın, elmi mövzuda qələmə alınan əsərlərin orta əsrlərdə, bir qayda olaraq, ərəbcə yazıldığını nəzərə aldıqda “Nəzmül-xilafət”in məhz bu dildən tərcümə edilməsi qənaətinə gəlmək olar.

Qeyd etmək lazımdır ki, klassik ədəbiyyata, xüsusilə də tərcümə sənətinə və onun tarixinə dair ayrı-ayrı tədqiqatlarda Azərbaycanda bədii tərcümənin ilk nümunəsinin İmadəddin Nəsimiyə məxsus olması ilə bağlı fikirlər də ortaya çıxmışdır. Belə ki, bir sıra tədqiqatçılar Azərbaycanda bədii tərcümənin tarixini İmadəddin Nəsiminin adı ilə bağlayaraq, bu böyük mütəfəkkir şairin “Nədir” şeirinin Övhədi Marağainin fars dilində yazdığı “Çist” qəsidəsinin tərcüməsi olduğunu qeyd edirlər⁵. Bu məsələ hələ 20 əsrin əvvəllərində Salman Mümtazın diqqətini çəkmiş və o, 1926 ildə hazırladığı Nəsimi divanının girişində şairin “Nədir” şeirinin tərcümə deyil, nəzirə olduğunu vurğulamışdır⁶. Bu fikrinə sübut olaraq, Nəsiminin “Nədir” şeiri ilə yanaşı, Övhədinin “Çist” qəsidəsinə də divana əlavə kimi vermişdir⁷. Bununla belə, sonrakı dövrdə Qulamhüseyn Beqdeli⁸ və bu sətirlərin müəllifi⁹ Nəsiminin “Nədir” şeirinin tərcümə olması ilə bağlı məsələyə münasibət bildirmiş və konkret faktlarla Nəsiminin “Nədir” şeirinin Marağalı Övhədinin sözügedən qəsidəsinə yazılmış nəzirə olduğunu göstərmişlər. Son dövrün ən sanballı tədqiqatlarında da Nəsiminin “Nədir” şeirinin Övhədiyə yazılmış

¹ Öztutar Fatma. *Yüz hadis tercümesi. Gramer incelemeleri ve metin.* İstanbul, 1964, *Türkiyet Enstitüsü, lisans tezi.* nr. 624; Erkan Mustafa. *Mustafa Darir. Yüz hadis ve yüz hikaye.* Yüksek lisans tezi, Ankara, 1979, AU, DTCE, Türk dili Kürsüsü

² Darir Mustafa Efendi. *Yüz hadis Yüz Hikaye.* Yayına hazırlayan: Dr. Selahettin Yıldırım, Dr. Necdet Yılmaz. Darul – Hadis, İstanbul, 2001

³ Hacıyeva N. *Nəsirəddin Rəbğuzinin “Qisəsül-ənbiya” əsərinin dili.* Bakı: 1996

⁴ Dəmirçizadə Ə. *Ədəbi dilimizin inkişafında Füzuli mərhələsi // Məhəmməd Füzuli. Elmi-tədqiqi məqalələr.* Bakı: 1958, s.27

⁵ Əzimov C. *Tərcümə prinsipləri.* Bakı: Azərnaşr, 1956, s.10; Quluzadə M. *Marağalı Övhədi // Azərbaycan ədəbiyyatı tarixi. I c.* Bakı: Azərbaycan SSR EA nəşriyyatı, 1960, s. 239; *Yenə onun. Böyük ideallar şairi (İmadəddin Nəsimi)* Bakı: Gənclik, 1975, s.18

⁶ Mümtaz S. *Seyid İmadəddin Nəsimi.* Bakı: Kommunist, 1926 (ərəb əlifbası), s.82

⁷ *Yenə orada,* s.223-225

⁸ Beqdeli Qulamhüseyn. *Övhədinin həyat və yaradıcılığı.* Bakı: Azərbaycan SSR EA nəşriyyatı, 1962, s.183

⁹ Nağısoylu Möhsün. *Orta əsrlərdə Azərbaycanda tərcümə sənəti* Bakı: Elm, 2000, s.40

bir nəzirə olması vurğulanır¹. Bununla belə, yenə də ayrı-ayrı müəlliflər Azərbaycanda bədii tərcümə tarixinin İ.Nəsiminin adı çəkilən şeiri ilə başlanmasını qeyd edirlər². Qeyd edək ki, Nəsiminin “Nədir” şeiri ilə bağlı ortaya çıxmış bu cür ziddiyyətli fikirlər heç də təsadüfi və səbəbsiz olmamışdır. Nəsiminin 16 beytlik “Nədir” qəzəlinin iki beyti, doğrudan da, Övhədinin 30 beytlik “Çist” qəsidəsindən tərcümədir³. Görünür, filosof şair Nəsimi fəlsəfi məzmunlu “Çist” qəsidəsini çox bəyənmiş və burada ifadə olunan fəlsəfi fikirlərlə bağlı öz düşüncələrini dilə gətirməklə yanaşı, sələfinin iki beytini də bir qədər sərbəst və eyni zamanda poetik şəkildə ana dilinə çevirmişdir. Təkcə bu fakta görə Nəsiminin “Nədir” şeirini bütünlükdə tərcümə nümunəsi saymaq doğru sayıla bilməz. Xatırlatmaq yerinə düşər ki, Nəsiminin digər sələfləri Yunus Əmrə, Əmir Xosrov Dəhləvi və Salman Savəcinin şeirlərinə də nəzirələr yazması faktı məlumdur⁴. “Nədir” şeirinin tərcümə nümunəsi sayılmasında bu əsərin və Övhədinin “Çist” qəsidəsinin dil fərqi nəzərə alınmazsa, eyni adda olmaları, eləcə də onların məzmunca yaxınlığı da, təbii ki, müəyyən rol oynamışdır.

Qeyd edək ki, 14 əsrdə və ondan əvvəlki dövrdə Azərbaycan türkcəsinə tərcümə olunmuş ayrı-ayrı əsərlər haqqında tarixi qaynaqlarda müəyyən bilgiler verilsə də, onların heç də hamısı günümüze qədər gəlib çatmamışdır. Məs., 13 əsrin görkəmli tarixçisi Həmdullah Qəzvini “Tarixi-güzidə” (“Seçilmiş tarix”) kitabında yazır ki, onun müasiri Məlik Səid İftixarəddin Qəzvini (ö.678/1279–80) məşhur “Min bir gecə” nağılları əsasında yazılmış “**Sindbadnamə**” adlı bir kitabı farscadan türkcəyə tərcümə etmişdir⁵. Mütərcimin nisbəsindən göründüyü kimi, o, qəzvinli (Azərbaycan türkü) olduğundan tərcüməsi də, çox güman, Azərbaycan türkcəsində olmuşdur. Təəssüf ki, adı çəkilən tərcümə əsəri günümüze qədər gəlib çatmamışdır. Belə nümunələrin sayını artırmaq da olar.

Beləliklə, 14 əsrdə Azərbaycan türkcəsinə tərcümə edilmiş əsərlər üzərindəki müşahidələrə əsasən deyə bilərik ki, bu dövrdə Azərbaycanda dini-bədii və tarixi-bədii, eləcə də fəlsəfi məzmunlu kitabların tərcüməsinə daha böyük tələbat və ehtiyac olmuşdur. Dövrün bədii tərcümə nümunələri həm ədəbi əlaqələr tarixinin, həm də ədəbiyyat və dil tarixinin hərtərəfli araşdırılması baxımından dəyərli qaynaqlardır.

Ədəbiyyat

Azərbaycan dilində

1. Abdulla B. “Kitabi-Dədə Qorqud” və İslam dini. Bakı: Ozan, 1997
2. Beqdeli Q. Övhədinin həyat və yaradıcılığı. Bakı: Azərbaycan SSR EA nəşriyyatı, 1962
3. Cəfərov N. Azərbaycanşünaslığa giriş. Bakı: Az Atam, 2002
4. Dəmirçizadə Ə. Ədəbi dilimizin inkişafında Füzuli mərhələsi// Məhəmməd Füzuli. Elmi-tədqiqi məqalələr. Bakı: Azərənşr, 1958
5. Əlizadə S. Nüsxə fərqləri və şərhlər// Kitabi-Dədə Qorqud. Bakı: Yazıçı, 1988
6. Əzimov C. Tərcümə prinsipləri. Bakı: Azərənşr, 1956
7. Hacıyev T., Vəliyev K. Azərbaycan dili tarixi. Bakı: Maarif, 1983
8. Hacıyeva N. Nəsirəddin Rəbguzinin “Qisəsül-ənbiya” əsərinin dili. Bakı: 1996
9. Heyət C. Quran və İslam // “Ədəbiyyat və incəsənət” qəz., 1992, 24 yanvar
10. Kərimli T., Şıxıyeva S. İmadəddin Nəsimi // Azərbaycan ədəbiyyatı tarixi, Bakı: Elm, 2009

¹ Kərimli T., Şıxıyeva S. İmadəddin Nəsimi// Azərbaycan ədəbiyyatı tarixi, III c. Bakı: Elm, 2009, s.250

² Nooruzov R.M, Hacıyeva A.G., Hacıyev K.Ə... Tərcümə nəzəriyyəsi. Bakı: Mütərcim, 2010, s.15

³ Bax: Mirzəyev A. Azərbaycan bədii tərcümə tarixi və Füzuli, Bakı: Avropa, 2009, s.36-37

⁴ Kərimli T., Şıxıyeva S. Göst.əsər, s.250

⁵ Bax: Dehxoda Əli Əkbər. Loğatname. Tehran, 1347, İftixarəddin maddəsi, s.3059

11. Köprülüzadə Fuad. Azəri ədəbiyyatına aid tədqiqlər. Bakı: 1926
12. Qasimoğlu N. Quran açıqlaması, qayıdış qayğılarımız // Qurani-Kərim (Azərbaycan türkcəsinə açıqlama N.Qasimoğlunun qələmilə). Bakı: Azərbaycan 1993
13. Qəhrəmanov Cahangir, Xəlilov Şaməddin. Mustafa Zərir. Yusif və Züleyxa. Bakı: Elm 1991
14. Quluzadə M. Marağalı Əvhədi // Azərbaycan ədəbiyyatı tarixi. I c. Bakı: Azərbaycan SSR EA nəşriyyatı, 1960
15. Quluzadə M. Böyük ideallar şairi (İmadəddin Nəsimi) Bakı: Gənclik, 1973
16. Qurani-Kərim. Ərəb dilindən tərcümə edənlər. Z.Bünyadov və V.Məmmədəliyev. Bakı: Qismət, 2006
17. Mirzəyev A. Füzulinin “Hədiqətüs-süəda” əsəri orta əsrlər tərcümə abidəsi kimi. Bakı: Nurlan, 2001
18. Mirzəyev A. Azərbaycan bədii tərcümə tarixi və Füzuli. Bakı: Avropa, 2009
19. Mümtaz S. Seyid İmadəddin Nəsimi. Bakı: Kommunist, 1926 (ərəb əlifbasında)
20. Nağısoylu M. Orta əsrlərdə Azərbaycanda tərcümə sənəti. Bakı: Elm, 2000
21. Nağısoylu M. XVI əsr Azərbaycan tərcümə abidəsi “Şühədanamə”. Bakı: Nurlan, 2003
22. Zərir Mustafa. “Sirətün-nəbi. Əlyazmasının surəti. AMEA ƏYİ

Türk dilində

23. Altın Nezzrin. Erzurumlu Darir'in Fütühüş-Şam tərcüməsi (Açıqlamalı Dizin) A-Z, I-II. Basılmamış Doktora Tezi, Marmara Universitesi, Türkiyə Araşdırmaları Enstitüsü, İstanbul, 1996
24. Banarlı Nihat Sami. Resimli Türk edebiyatı Tarihi, c.I, s.367
25. Erdoğan Abdülkadir. Kur'an tərcümələrinin dil baxımından dəyərləri// Vəqiflər Dergisi, Ankara, 1958; № 1, s.47-48;
26. Erdoğan Abdülkadir. Eski türkce üç Kur'an tərcüməsi // Türk dili, 1952, №6, s.14;
27. Erkan Mustafa. Darir// Türkiyə Siretün-nebi (Tərcümətü'z-Zarir). İnceleme –Metin. I-IV. Basılmamış Doktora Tezi: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 1986.
28. İnan Abdülkadir; Eski Kur'an tərcümələrinin dili meselesi // Türk dili, 1952, №7, №9
29. İshaq Əfəndi. Müqəddəmətül-adab tərcüməsi. Əlyazması, AMEA ƏYİ, C-243
30. Karahan Leyla. Erzurumlu Darir, Kissa-i Yusuf, Yusuf u Züleyha, Türk Dil Kurumu
31. Keskiöglü Osman. Nüzulünden Kur'an-i Kerim Bilgileri, Ankara, 1993, s. 15
32. Kocatürk Vesfi Mahir. Türk Edebiyatı Tarihi. Ankara 1970
33. Levent Ağah Sırr. Türk Edebiyatı Tarihi. 1 c., Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1988. s.80

Rus dilində

34. Аль-Фараби. Логические трактаты, Алма-Ата: 1975, с.608-612; Халидов А.Б. Арабские рукописи и арабская рукописная традиция, М.: Наука, 1985
35. Баскаков. Н.А.Тюркские языки. М.: Наука, 1960
36. Копанев П.И. Вопросы истории и теории художественного перевода. Минск, 1972
37. Федоров А. В. Введение в теорию перевода. М., 1953
38. Халидов А.Б. Арабские рукописи и арабская рукописная традиция. М.: Наука, 1985

Fars dilində

39. Cami Əbdorrəhman. Yusef və Zoleyxa. Əlyazması. AMEA ƏYİ, ...
40. Dəhxoda Əli Əkbər. Loğətnamə. Tehran, 1347.
41. Fekrət Məhəmməd Asəf. Fehrest-e nosox-e Ğoranha-ye motərcəm-e Məcdələli. Təriğə-ye tərcome. Tehran, 1314
42. Sədi Şirazi. Qolestan. Əlyazması, AMEA ƏYİ, ...
43. Sədi Şirazi. Bustan. Əlyazması, AMEA ƏYİ..

akad. Nağısoylu M.Z.

XV ƏSR

15 əsr Azərbaycan ədəbiyyatında anadilli poeziyanın aparıcı olması, doğma dildə yazan şairlərin çoxalması, Azərbaycan dilinin nüfuzunun artması və s. amillər bədii tərcümə sənətinin inkişafına böyük təkan vermişdir. Bu dövrün Azərbaycan bədii tərcümə nümunələri, əsasən, fars dilində yazılmış poetik əsərlərdən edilmişdir. Əsrin ən məşhur tərcümə əsərləri bunlardır: Şirazinin “Gülşəni-raz” tərcüməsi və Əhmədinin “Əsrarnamə” tərcüməsi.

Şeyx Vəli (Əlvən) Şirazinin “Gülşəni-raz” məsnəvisi haqqında ilk məlumata Səhi bəyin (ö. 1548) “Həşt behişt” təzkirəsində (1538) rast gəlinir¹. “Gülşəni-raz”ın mütərcimini “Mövlana Şirazi” kimi təqdim edən Səhi bəy onun “şeyxlərdən sayıldığını” da göstərir. Təzkirə müəllifi Şirazi haqqındakı qısa qeydlərində onun gözəl və axıcı şeirləri olduğunu, qəzəllərinə nəzirələr yazıldığını vurğulayır və aşağıdakı iki beytini nümunə olaraq verir:

*İzarında xəti məktubi-candır,
Məhəbbətnameyi-axırzamandır.
Boyının kölgəsi düşdüyü yerlər
Qamu ucdan-uca sərv-i-rəvandır.*

Səhi bəy Şirazinin təsəvvüfə dair “Gülşəni-raz” adlı bir kitab yazdığını da qeyd edir. O, əsəri konkret olaraq tərcümə adlandırmasa da, Şirazinin ona bəzi hissələr əlavə etməsi barədə qeydi əsərin tərcümə olduğunu göstərir².

Şirazi haqqındakı sonrakı məlumata Lətifinin (ö. 1582) “Təzkireyi-şüəra”sında (1546) rast gəlinir. Mütərcimi Şeyx Əlvən Şirazi kimi təqdim edən Lətfi onun ulu babasının əslən Şirazdan, özünün isə Türküstandan olduğunu və Orxan Qazi (1326–60) dövründə ulu babasının Anadoluya köçdüyünü yazır. Təzkirəçi onu da əlavə edir ki, Şirazi məşhur sufi şeyxi Hacı Bayram Vəlinin (1352–1429) xəlifələrindən və ya dostlarından biri olmuşdur³. Təzkirədə Şirazi barədə məlumatın sonunda, ənənəyə görə, “Gülşəni-raz” tərcüməsindən bir neçə beyt nümunə də verilir.

Faiq Rəşadın “Tarix-i ədəbiyyat-i Osmaniyyə” adlı təzkirə səciyyəli kitabında da Şeyx Əlvən Şirazi haqqında qısa məlumat verilmişdir. 20 əsrin əvvəllərinə aid bu dəyərli qaynaqda Şirazinin “Gülşəni-raz” tərcüməsi ilə yanaşı, onun orijinal şeirlər müəllifi olması da qeyd edilir və şairin bir tək beyti, bir qəzəli və rübaisi nümunə kimi verilir. Şirazinin şeirlərinin “şeyxanə və mütəəssəvvifanə” sözlərdən ibarət olduğunu vurğulayan F.Rəşad bunun sübutu kimi şairin aşağıdakı beytini göstərir:

*Nəzər hər qanda kim qılsam, cəməli-hüsni-mövladır,
Gözümə görünən andan məgər nuri-təcəlladır⁴.*

20 əsrin görkəmli Türkiyə ədəbiyyatşünaslarından V.M.Qocatürk də Şirazi haqqında məlumat verərək, onun yalnız “Gülşəni-raz” tərcüməsindən qısaca bəhs etmiş və bu əsərin

¹ Sehi bey. Tezkire Həşt behişt (Sadeleşiren Mustafa İsen). İstanbul: 1980, s.114

² Yenə orada, s.115

³ Lətfi. Tezkire. İstanbul: 1316, s.45

⁴ Rəşad Faiq. Tarix-i Edebiyat-i Osmaniye. İstanbul (tarixsiz, ərəb əlifbasında), s.129

Türk təsəvvüf ədəbiyyatının inkişafında mühüm yeri olduğunu vurğulamışdır.¹ 15 əsr şairləri arasında Şeyx Əlvən Şiraziyə ayrıca yer ayıran digər bir tanınmış Türkiyə alimi N.S.Banarlı onun ulu babasının Şirazdan olduğunu, buna görə də Şirazi təxəllüsünü gətirdiyünü qeyd edir. O, Şirazi barədə qısa qeydlərində şairin “Gülşəni-raz” tərcüməsi ilə yanaşı, ana dilində sufiyanə şeirlər də yazdığına diqqət çəkir və bir müstəzadını nümunə olaraq verir².

Azərbaycanda isə Şirazinin “Gülşəni-raz” tərcüməsi haqqındakı ilk qeydə M.Tərbiyətin “Danışməndani-Azərbaycan” kitabında rast gəlinir. M.Tərbiyətin görkəmli Azərbaycan alimi Mahmud Şəbüstəri barədə məlumatında yazır ki, müəllifin “Gülşəni-raz” əsərini Şirazi adlı bir şair h.829 (m.1426) ildə türkcəyə çevirmişdir və həmin tərcümənin bir qədim nüsxəsi onun şəxsi kitabxanasında vardır³. Tərcümə barədə bu məlumat eynilə Ş.İsmayılovun M.Şəbüstəri haqqındakı monoqrafiyasında da verilmişdir⁴.

Beləliklə, Şirazinin həyatı və yaradıcılığı ilə bağlı əldə olan məlumatlar göstərir ki, bu istedadlı Azərbaycan şairi və mütərcimi təq. 1376–77 illərdə anadan olmuş və “Gülşəni-raz” tərcüməsini 1426 ilin baharında tamamlamışdır. Sonuncu tarix Şirazinin “Gülşəni-raz” tərcüməsinin giriş hissəsində olan aşağıdakı misralarda qeyd olunmuşdur:

*Bəhəriydi, bəzənmiş dürlü guşə,
Buları gördi könül, gəldi cuşə...
Günahum dəftərin nəzzarə qıldum,
Bu bir-iki vərəqi qarə qıldum.
Ağı qıldum qəra, qarardı ağum,
Yaxındur əlliyyə girməgə çağum.
Yerün yüzi tolu qoyun-quziydi,
Səkil yüz həm yigirmi toqquziydi
Ki mənzum eylədüm işbu kitabı,
Övlə deyü məani, fəthi-babı.⁵*

Nümunədə hicri tarixi ilə verilmiş 829 il miladi tarixilə 1426 ilə uyğun gəlir ki, bu da tərcümənin tamamlanma tarixidir. Göründüyü kimi, Şirazi tərcümənin tamamlanma tarixini qeyd etməklə yanaşı, kitabı bitirərkən yaşının əlliyyə yaxın olduğunu da göstərir. Bu şeir parçasında Şirazinin işlətdiyi “mənzum eylədüm” sözü də diqqətçəkicidir. Göründüyü kimi, Şirazi kitabı tərcümə etdiyini yox, nəzmə çəkdiyini bildirir. Qeyd edək ki, bu xüsusiyyət orta əsrlər Azərbaycan tərcümə ədəbiyyatının digər nümunələri üçün də səciyyəvi bir həldir.⁶

Kitabın ön sözündə klassik ənənəyə görə özünü “*dərviş və fəqir, qərrib şair və biçarə pir*” adlandıran Şirazi “Gülşəni-raz” tərcüməsini Osmanlı hökmdarı Sultan II Murada [1421–51] ithaf etdiyini də bildirir:

*Düzətgil anı bir şahun adına,
Sığın könlədən Allahun adına...*

¹ Kocatürk Vesfi Mahir. *Türk Edebiyatı Tarihi* Ankara: 1964, s.275

² Banarlı Nihat Sami. *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi*. I c. İstanbul: 1987, s.472-473

³ Tərbiyətin M. Danışməndani-Azərbaycan. Bakı: Azərənşr 1987, s.194

⁴ Исмаилов Ш. *Философия Махмуда Шабустари*. Баку: 1966

⁵ Şirazi. «Gülşəni-raz» tərcüməsinin əlyazmasının fotosurəti. AMEA ƏYİ, FS.364 v.5b

⁶ M.Nağısoylu. *Orta əsrlərdə Azərbaycanda tərcümə sənəti*. Bakı: Elm, 2000, s.109.

*Yazıldı əvvəlində Tanrı adı
Ki oldur Həqq-təalanın muradı...
Müzəffər fərrü Mənsurü müəyyəd,
Şahənşah Murad bin Muhəmməd
Ki cəddi Bayəzidi zilli-Rəbdür;
Ki Yıldırım demək ana ləqəbdür¹.*

Ş.M.Şəbüstərinin «Gülşəni-raz» əsərinin əlyazma nüsxəsinin ilk iki səhifəsi

“Gülşəni-raz”, məlum olduğu kimi, görkəmli Azərbaycan filosofu və şairi Şeyx Mahmud Şəbüstərinin (1287–1320) fars dilində məsnəvi şəklində yazdığı ən məşhur əsəridir. Şəbüstəri bu kiçik həcmli poetik əsərində sufi ədəbiyyatında geniş yayılmış “*arif*”, “*ənəlhəqq*”, “*büt*”, “*şəm*”, “*şərab*” və s. kimi anlayışların yığcam şərhini vermiş, təsəvvüfün bir sıra təməl bilgilərinə aydınlıq gətirmişdir. “Gülşəni-raz” yazıldığı dövrdən başlayaraq Yaxın və Orta Şərq ədəbiyyatında geniş şöhrət qazanaraq sufizmə dair ən məşhur və mötəbər qaynaqlardan biri sayılmış, əsərə çoxsaylı şərhələr yazılmışdır². Şirazinin təsəvvüfə dair farsca çoxsaylı əsərlər içərisindən məhz “Gülşəni-raz” məsnəvisini seçərək tərcümə etməsini, sözsüz ki, ilk növbədə orta əsrlərdə təsəvvüfün poeziyada önəmli yer tutması və Şəbüstərinin bu əsərinin təsəvvüfə dair mötəbər bir qaynaq sayılması, ona olan böyük tələbat və maraqla izah etmək olar.

Şirazinin “Gülşəni-raz” tərcüməsinin giriş hissəsində mütərcimin nəzmlə yazdığı qeydlərdən aydın olur ki, o, tərcümə sənətinə yüksək qiymət vermiş və kitabını onun farsca orijinalına bərabər tutmuşdur. Şair-mütərcimə görə, bu iki əsər arasındakı başlıca fərq onların dillərindədir:

¹ Şirazi. «Gülşəni-raz» tərcüməsinin əlyazmasının fotosurəti. AMEA ƏYİ, FS-364, v.6a

² Bax: Gülşen-i Raz. Şebüsteri. Çeviren prof. Abdülbaki Gölpınarlı. İstanbul, 1989, s.X-XIV.

*Sibahət kəsb eylədüm sələfdən,
Çıxardum işbu dürrü bir sədəfdən.
Budur bu hüqqədə dürrü-Ədəndür;
Həsən nə tonda olursa, Həsəndür¹.*

Şirazi obrazlı şəkildə qələmə aldığı bu misralarında məna dənizinə – təsəvvüf aləminə dalmağı sələfi Şəbüstəridən öyrəndiyini, dolayısı ilə mövzunu bu alimin məşhur əsərindən aldığını qeyd etsə də, onun adını göstərmir. Şirazi, sadəcə olaraq, ustadının kitabındakı sədəfdən dürr çıxardığını dilə gətirir və tərcüməsini ən bahalı bir dürr kimi dəyərləndirir. Qeyd edək ki, mütərcim “Gülşəni-raz” tərcüməsinin giriş hissəsində olan aşağıdakı beytdə adının Vəli olduğunu da qeyd edir:

*Vəli Şiraziyi xeyr ilə yad et,
Duayıyla anun ruhini şad et².*

“Gülşəni-raz” tərcüməsi ilə Şəbüstərinin eyniadlı məsnəvisinin mətnləri üzərindəki müqayisələr göstərir ki, Vəli Şirazi farsca mətni əvvəldən başlayaraq sonadək, demək olar ki, tam dəqiqliklə çevirməyə can atmış, hətta bir sıra hallarda ustadının işlətdiyi bir çox qafiyə və sufi istilahlarını tərcümədə olduğu kimi saxlamışdır. Bununla belə, tərcümə ilə onun farsca orijinalı arasında nəzərə çarpacaq dərəcədə fərqlər də vardır ki, bu da ilk növbədə hər iki əsərin həcmi ilə bağlıdır. Belə ki, Şəbüstərinin “Gülşəni-raz” məsnəvisindəki beytlərin sayı 1000 beytdən bir qədər çox (nüsxə fərqi görə 1006–1007 beyt) olduğu halda, bu rəqəm Şirazinin tərcüməsinin ayrı-ayrı əlyazmalarında farsca mətnlə müqayisədə az qala üçqata bərabərdir (2800–3000 beyt).

Şirazin “Gülşəni-raz”-ı ilə onun farsca əslinin mətnləri arasındakı bu qədər kəskin həcm fərqlərinin başlıca səbəbini iki amillə izah etmək olar. Birincisi, Şəbüstəri “Gülşəni-raz” məsnəvisindəki mətləbləri – sırf təsəvvüflə bağlı bir çox incə məsələləri olduqca yığcam şəkildə, lakonik biçimdə, həm də məcazi bir dillə ifadə etməyə daha çox meyilli olduğu halda, Şirazi hər hansı bir mövzunu tam genişliyi və incəliyi ilə açıqlamağa, onu ətraflı və dolğun şəkildə ifadə etməyə can atmışdır. Qeyd edək ki, Şirazinin tərcümədəki əlavələri Şəbüstərinin kitabında olan mövzulardan, demək olar ki, kənara çıxmır və müəyyən mənada həmin mətləblərin daha geniş şəkildə, təfərrüatı ilə qavranılmasına xidmət edir.

Eyniadlı bu iki əsər arasındakı həcm fərqlərinin ikinci başlıca səbəbini isə Şirazin bir sıra hallarda mövzu ilə bağlı başqa qaynaqlardan da bəhrələnməsi, onlarda olan ayrı-ayrı epizodları kitabına əlavə etməsi ilə izah etmək olar. Məs., Şirazi tərcümədəki “vəlilik” dövründən bəhs edən bölmədə, özünün yazdığı kimi, məşhur sufi şeyxi Şeyx Sədrəddin Əbülməali Məhəmməd Qunəvinin (1209–74) bu barədə buyurduqlarını da kitaba əlavə etmişdir. Bundan əlavə Şirazi tərcüməyə orijinalda olmayan ilk dörd xəlifənin (Əbu Bəkr, Ömər ibn Xəttab, Osman ibn Əffan və Əli ibn Əbu Talib) və imam Həsənlə imam Hüseynin tərifinə aid hissəni, eləcə də öz qələminin məhsulu olan üç qəsidəsini daxil etmişdir. 32 beytlik birinci qəsidə Allahın birliyinin tərənnümünə həsr olunmuşdur. 15 beytdən ibarət ikinci qəsidədə baharın füsunkarlığı, onun yer üzünə gətirdiyi gözəlliklər vəsf olunur. 13 beytlik üçüncü qəsidə məzmunca birinci qəsidəni xatırladır: burada da Allahın birliyi tərənnüm olu-

¹ Şirazi. *Gülşəni-raz tərcüməsinin əlyazmasının fotosurəti*. AMEA ƏYİ, FS-364, v.5b

² *Yenə orada*, v.6b

nur. Bütün bu əlavələrin və artırmanın hesabına, təbii ki, Şirazinin tərcüməsi onun farsca əslilə müqayisədə həcmində görə nəzərə çarpacaq dərəcədə böyük alınmışdır. Bütün bunları, eləcə də klassik tərcümə ədəbiyyatı üçün səciyyəvi olan ənənələri¹ nəzərə alaraq, Şirazinin “Gülşəni-raz”-ını Şəbüstərinin sözügedən məsnəvisinin sərbəst-yaradıcı və poetik tərcüməsi saymaq məqsədəuyğundur.

Şirazinin tərcüməsinin vəznə də onun farsca orijinalı ilə eynidir. Hər iki əsər həzəc bəhrinin ikinci növündə, yəni həzəci-müsəddəsi-məhzuf ölçüsündə, məfA’İlün məfA’İlün fə’Ulün qəlibində qələmə alınmışdır. Məlum olduğu kimi, klassik Şərq ədəbiyyatında orijinalın bəhrinin tərcümələrdə, eləcə də nəzirlərdə qorunması vacib şərtlərdən sayılır. Bu qaydaya bir sıra müasir tərcümələrdə də əməl edilir.

Şirazinin “Gülşəni-raz” tərcüməsi farsca orijinalı kimi başdan-başa fəlsəfi məzmun daşıyır: orta yüzilliklərdə geniş yayılmış sufi fikirlərini, vəhdəti-vücut nəzəriyyəsinin əsas müddəalarını bədii şəkildə ifadə edir. Bununla belə, əsərdə mövzu ilə bağlı bir sıra əxlaqi-didaktik fikirlərin bədii ifadəsi də geniş şəkildə öz əksini tapmışdır. Tərcümədə əvvəldən axıradək yüksək əxlaqi fikirlər aşılır, sufi dünyagörüşü, sufi həyat tərzini təbliğ olunur. Şirazi yüksək bədii sənətkarlıqla, coşqun bir ilhamla, incə zövqlə qələmə aldığı tərcüməsində təsəvvüflə bağlı bir sıra məsələləri, incə mətləbləri olduqca obrazlı şəkildə, poetik və məcazi bir dillə ifadə etməyə can atmış və buna uğurla nail olmuşdur. Məhz buna görə də hesab edirik ki, Şirazinin tərcüməsini (eləcə də onun farsca əslini) sırf fəlsəfi yox, bədii-fəlsəfi əsər kimi dəyərləndirmək məqsədəuyğundur.

Şirazi “Gülşəni-raz” tərcüməsində istər klassik müsəlman Şərq ədəbiyyatının incəliklərindən, istərsə də ana dilinin zəngin xalq yaradıcılığı xəzinəsindən uğurla bəhrələnmişdir. Tərcümə bir tərəfdən dilinin sadəliyi və anlaşılqlı olması, digər tərəfdən isə yüksək bədii sənətkarlıq xüsusiyyətləri, axıcılığı və obrazlılığı ilə seçilir. Kitabda bütün əsər boyu bol-bol işlənən cinaslar, atalar sözləri və frazeoloji birləşmələr, aforizm səciyyəli deyim və ifadələr bunu əyani şəkildə sübut edir. Məs.:

*İşinü tezrak tut, qoma gecə,
Gecəyi gündüz et, gündüzi gecə...
Bu yol anın degildir kim, ərinə,
İki addımdurur ol eşq ərinə...
Yenə tutdum od içində bir oda
Ki pərvanə gibi yanam ol oda.*

Bu beytlər şair-mütərcimin uğurla işlətdiyi cinas qafiyələri ilə diqqəti cəlb edir. Mütərcim birinci beytdə “*gec*” sözünün yönük halında olan “*gecə*” şəklilə “*gecə*” (“axşam”) sözünü cinas qafiyə kimi işlətməmişdir. İkinci nümunədəki “*ərinə*” qafiyəsi də cinasdır; bu söz birinci misrada “*ərinmək*” (“tənbəllik etmək”) mənasındadır, ikinci misrada isə “*ər*” (kişi) sözünün müəyyən şəkildə qəbul etmiş formasıdır. Üçüncü nümunədə işlənmiş “*oda*” qafiyəsi aşiq şeirlərində çox işlənən cinaslardan biridir: ilk misrada o, “*ev*” mənasında işlənmişdir, ikinci misrada isə “*od*” (“atəş”) sözünün müvafiq şəkildə qəbul etmiş formasıdır.

Mütərcim aşağıdakı nümunələrdə isə müəyyən kiçik dəyişikliklərlə atalar sözlərindən uğurla bəhrələnmişdir:

¹ Bax: Nağısoylu M. Orta əsrlərdə Azərbaycanda tərcümə sənəti. Bakı: Elm, 2000, s.6-50

*Ağız tatlımı olur bal deməkdən?
Məgər ləzzət gələ anı yeməkdən...
Kilimincə uzatğıl ayağıni,
Ayağından sıyıрмаğıl bağıni...
İkindüyə demədi kimsə öylə,
Dedilər əgri otur, doğru söylə...
Tavuş yumurtasından toğmaz ördək,
Nə diksən, anı bitürür çəgirdək.*

Əsasən, ana dilimizin öz sözləri üzərində qurulan bu nümunələrin hamısı həm də dilinin sadəliyi, səlisliyi və axıcılığı ilə yadda qalır, oxucuya yüksək bədii estetik zövq verir.

Yuxarıda qeyd olunduğu kimi, Şirazinin bir neçə orijinal lirik şeiri də məlumdur. Şair-mütərcimin yaradıcılığı ilə bağlı bu sətirlərin müəllifinin axtarışları onun öz qələminin məhsulu olan daha bir şeirini – aşağıdakı qəzəlini üzə çıxardı:

*Ditrər yürəgim bir gözəlin üstinə dir-dir;
Ardınca akar gözlərimin yaşları sir-sir:*

*Dəstindənü əlindən, ləbindən, yanağından,
Toyunca öpərdim ələ girsəydi, bir-bir:*

*Yüz-yüzə urub yatur ikən aşıqü məşuq,
Ey badi-səba, açma sakın qapuyı çir-çir:*

*Sevdüğünü tərək eyliyəmi aşıqi-sadiq,
Gər gögdən anın başına taşlar yağa fir-fir:*

*Şirazi, sözüün dür kibi yaquti-müfərrih,
Söz əhlini şad eyləyəlim gəl yerü yer-yer¹..*

Bu qəzəl h.958 (m.1551) ildə tərtib olunmuş bir əlyazma toplusundadır. Şirazinin bu şeiri görkəmli Azərbaycan ədəbiyyatşünası Salman Mümtazın diqqətini çəkmiş və alim onu hazırda Rusiya EA-nın Sankt-Peterburqdakı Şərqşünaslıq İnstitutunun kitabxanasında saxlanılan əlyazmadan öz dəftərinə köçürmüşdür².

Şirazinin lirik şeirləri də “Gülşəni-raz” tərcüməsi kimi yüksək bədii keyfiyyətləri ilə seçilir. Bu baxımdan şair-mütərcimin aşağıdakı müstəzadı xüsusilə diqqətəlayiqdir:

*Bir qönçəyi sevdim ki, bu gün güllər içində
cananəliğ eylər;
Bağlandı könül zülfinə sünbüllər içində
divanəliğ eylər.
Yardım tənümü şənə kibi başdan-ayağa,
ey dan yeli, bir sor:*

¹ Əlyazma toplusu. Rusiya EA Sankt-Peterburq Şərqşünaslıq İnstitutunun Kitabxanası, şifr: B-306, v.128a-b

² AMEA ƏYİ, Salman Mümtaz arxiv, Q-38, s.v. 261, v.4a-b

*Kimdir kim anun zülfünə könüllər içində
kim, şənəlik eylər?
Gözəllər anun hüsni qatında qamu yoxsul,
bu görk ilə ol bay,
Bir şahı-cəhəndur ki bu gün qullar içində
mərdənəliq eylər.
Şirazi əsir olalıdan bəridür anun
uş gecəvi gündüz,
İtləri ilə bilə yatur küllər içində
yaranəliq eylər.¹*

Şirazinin aşağıdakı dörtlüyü də onun istedadlı bir qələm sahibi olduğunu sübut edir:

*Dedim əbrulərin əgridir, ey mah,
Dedi ol sərvqəd: toğru bir Allah.
Dedim ol dəm fəragından, həbibim,
Dedi ol lalərix: əl-hökmü-lillah².*

Şirazinin “Gülşəni-raz” tərcüməsi son dövrdə bu sətirlərin müəllifi tərəfindən geniş filoloji araşdırma və açıqlamalarla nəşr olunmuşdur³.

15 əsrin dəyərli poetik tərcümə nümunələrindən biri də **Əhmədi Təbrizi** adlı şair-mütərcimin qələmindən çıxmış **“Əsrarnamə”** tərcüməsidir. Şirazidən fərqli olaraq Əhmədi Təbrizinin həyatı və yaradıcılığı haqqında təzkirələrdə və orta əsrlərə aid digər qaynaqlarda heç bir məlumata rast gəlinmir. Bununla belə, Əhmədi Təbrizi “Əsrarnamə” tərcüməsinin sonunda kitabın tamamlanma tarixini və yerini dəqiq göstərir: hicri 889 (miladi 1479) il, Təbriz⁴. Qeyd edək ki, şair-mütərcim “Əsrarnamə”də özünü yalnız Əhmədi kimi təqdim edir. Bununla belə, ədəbiyyatşünas Məmmədəğa Sultanov tərcümənin Təbrizdə tamamlandığını nəzərə alaraq, şair-mütərcimi şərti olaraq Əhmədi Təbrizi kimi təqdim etmiş, Türkiyə tədqiqatçısı Gönül Ayan isə Təbrizli Əhmədi adlandırmışdır. Türkiyə tədqiqatçısı Nihat Əzəmət isə onu Ağqoyunlu Əhmədi kimi təqdim etmişdir⁵. Sultanovun yazdığına görə, “Əsrarnamə” tərcüməsinin bəzi əlyazmalarında şair-mütərcim əsl adının Kamal olduğunu da qeyd edir⁶.

Əhmədi “Əsrarnamə” tərcüməsinə Ağqoyunlu hökmdarı Sultan Yaqubun [1478–90] hakimiyyəti dövründə “əmirül-üməra” (baş əmir) olmuş və “atabəy” təyin edilmiş Xəlilullah adlı yüksək rütbəli saray adamına ithaf etmişdir. “Sufi Xəlil” ləqəbi ilə məşhur olan Xəlilullah Ağqoyunlular sarayında təsəvvüfə meyilli bir şəxs kimi tanınmış, elm-sənət adamlarına rəğbət göstərmiş, onları himayə etmişdir⁷. Əhmədinin təsəvvüfdən bəhs edən “Əsrarnamə” tərcüməsinə də məhz Xəlilullahı ithaf etməsini bu amillə izah etmək olar. Bu faktı nəzərə

¹ Banarlı Nihat. Sami. Resimli Türk Edebiyatı Tarihi. I c., İstanbul, 1987, s.472

² Rəşad Faik. Göst. əsər. s.129

³ Nağısoylu Möhsün. Şirazinin “Gülşəni-raz” tərcüməsi (filoloji-tekstoloji araşdırma, mətnin transfoneliterasiyası) Bakı: Nurlan, 2004, II nəşr, Elm və təhsil, 2011

⁴ Sultanov M. Əhmədi Təbrizi və “Əsrarnamə” əsəri haqqında // C.Qəhrəmanov. Əsrarnamə Bakı, 1964, s.4-8

⁵ Ayan Gönül. Tebrizli Ahmedinin həyatı və eserləri // Tebrizli Ahmed. Esrarnamə (İnceleme-metin), Ankara: Atatürk Kültür Merkezi, 1996, s. VII-VII

⁶ Sultanov M. Göst. əsər

⁷ İslam Ansiklopedisi, c.II, İstanbul, 1949. s.427-430.

alaraq Əhmədinin Təbrizdəki Ağqoyunlu sarayına bağlı şairlər sırasında yer tutduğunu da düşünmək olar.

Ümumiyyətlə, qısaca olaraq qeyd edək ki, Əhmədi və onun “Əsrarnamə” tərcüməsi haqqında ilk məlumata M.T.Bursalının “Osmanlı müəllifləri” kitabında rast gəlinir. Müəllif məşhur türk şairi Germiyanlı Əhmədi (1334-1413) haqqında məlumat verərkən yazır ki, bu müəllif həm də Şeyx Əttarın “Əsrarnamə”sini nəzmən tərcümə etmişdir.¹ Bu məlumatın yanlış olduğuna ilk dəfə F.Köprülü diqqət yetirərkən qeyd etmişdir ki, “digər bir şairə aid olan bu tərcümənin bizim Əhmədiyə (Əhmədi Germiyanlıya – M.N.) aid olması imkanı yoxdur”². Alim bu fikrinə sübut olaraq yazır ki, onun istifadəsində olan “Əsrarnamə” tərcüməsinin əlyazmasında göstərilən tarix Əhmədi Germiyanlının vəfatından sonrakı dövrə aiddir. F.Köprülü “Əsrarnamə” tərcüməsi ilə bağlı bu qeydi ilə kifayətlənir və tərcümənin konkret olaraq kimə aid olmasını göstərmir.

Türkiyə tədqiqatçısı İbrahim Qutluq ilk dəfə olaraq Əhmədinin “Əsrarnamə” tərcüməsinin bir əlyazması əsasında onun haqqında nisbətən geniş məlumat verərək, tərcümənin tamamlandığı ili (884) və yeri (Təbriz) dəqiq göstərmişdir.³ Maraqlıdır ki, həmin əlyazmanı Əttarın “Əsrarnamə”si ilə tutuşduran İ.Qutluq onlar arasında heç bir uyğunluq görməmişdir. Tədqiqatçı bu fakta əsasən belə bir qənaətə gəlmişdir ki, Əhmədinin “Əsrarnamə”si öz qələminin məhsuludur.⁴

Azərbaycan ədəbiyyatşünaslığında isə Əhmədinin “Əsrarnamə” tərcüməsi haqqında ilk dəfə Həmid Araslı məlumat vermiş, onu Əttarın eyniadlı əsərinin tərcüməsi kimi təqdim etmişdir.⁵ Digər bir ədəbiyyatşünas Məmmədəğa Sultanov isə Əhmədinin “Əsrarnamə”sini diqqətlə öyrəndikdən sonra onu “Əttarın bütün ədəbi irsindən istifadə etməklə Azərbaycan dilində yazılmış müstəqil bir əsər” kimi dəyərləndirmişdir.⁶ Bu mürəkkəb məsələyə aydınlıq gətirmək üçün ilk növbədə Əhmədinin “Əsrarnamə” tərcüməsində kitabın mahiyyəti ilə bağlı mövcud olan qeydləri – ipuclarını diqqətlə nəzərdən keçirmək məqsədəuyğundur.

Öncə qeyd edək ki, Əhmədi “Əsrarnamə”nin sonunda kitabını fars dilindən tərcümə etdiyini və onun farsca əslinin məşhur sufi şairi Fəridəddin Əttara (ö. 1230) məxsus olduğunu bildirir:

*Çünki Əttarın sözi oldı təmam,
Əhmədiyə düşdi növbət, ey hüمام.
Dinlə anın dəxi bir dəm sözünü,
Necə qul etmiş bu yolda özünü.
Xuşəçini-xərməni-Əttar olub,
Yola düşmüş nazimi-əsrar olub.
Ruhinə Şeyxün qıluban etimad,
Eylədüм Allah adıyla anı yad.*

¹ Bursalı M.T. Osmanlı müəllifləri. I c. İstanbul, 1333, s.73.

² Köprülü F. Ahmedi // İslam Ansiklopedisi. I c. İstanbul, 1949, s.225.

³ Kutluk İ. Kültür və Dil Tarihimizin Yeni bir Vasikəsi: Attarın Esrar-name Tercümeləri // Türk Dili və Edebiyyatı Dergisi, 1952, s.127.

⁴ Kutluk İ. Göst. əsər. s.126

⁵ Araslı H. XV-XVI əsrlər Azərbaycan ədəbiyyatı // Azərbaycan ədəbiyyatı tarixi, I c. Bakı: Azərbaycan SSR EA nəşriyyatı, 1960, s.320

⁶ Sultanov M. Əhmədi Təbrizi və “Əsrarnamə” əsəri haqqında // C.Qəhrəmanov “Əsrarnamə” (əlyazmasının fotofaksimili, sözlük və izahat). Bakı: Azərbaycan SSR EA nəşriyyatı, 1964, s.6

*Farsidən çün türkə qıldım tərcümə,
Yadigar olmaq üçün hər əncümə¹.*

Əhmədinin bu misralarda adını çəkdiyi Əttar və Şeyx eyni şəxs olub, klassik farsdilli təsəvvüf ədəbiyyatının ən görkəmli nümayəndələrindən biri sayılan **Fəridəddin Əttardır**. Bu müəllifin təsəvvüfə dair çoxsaylı poetik əsərləri arasında “Məntiqüt-teyr”, “Müsibətnamə” və “Əsrarnamə” məsnəviləri daha çox məşhurdur. Əhmədinin “Əsrarnamə”si də sırf sufi məzmun daşıyır, orta əsrlərin təsəvvüf düşüncələrini əks etdirən qırx mənzum hekayət toplusundan ibarət yığcam bir kitabdır. Bu məlum faktı, eləcə də Əhmədinin öz kitabını tərcümə adlandırması ilə bağlı qeydlərini nəzərə aldıqda, türkcə “Əsrarnamə”nin Əttarın eyniadlı məsnəvisinin tərcüməsi olması ilk baxışda təbii görünür və heç bir şübhə doğurmur. Həmid Araslı da, görünür, bu fakta əsasən Əhmədinin “Əsrarnamə”sini Əttarın eyniadlı əsərinin tərcüməsi kimi təqdim etmişdir.

Bununla belə, Əhmədinin “Əsrarnamə”si ilə Əttarın eyniadlı məsnəvisinin müxtəlif əlyazmaları və çap kitabları üzərində son dövrdə apardığımız ciddi və ətraflı müqayisəli araşdırmalar göstərdi ki, türkcə mətndəki mənzum hekayətlərdən yalnız üçü farsca “Əsrarnamə”dən bir qədər sərbəst və yaradıcı şəkildə tərcümə olunmuşdur.

Əhmədinin “Əsrarnamə”nin sonunda verdiyi qeydlərin diqqətlə nəzərdən keçirilməsi kitabdakı digər hekayətlərin də əslinin müəyyən edilməsində yardımçı oldu. Məsələn burasındadır ki, Əhmədi yuxarıda göstərilən qeydlərində Əttarın konkret bir əsərinin adını çəkmir, üstəlik özü haqqında “*xuşəçini-xərməni-Əttar*” (“Əttar xırmanından sünbül toplayan”) ifadəsini işlədir. Fikrimizcə, Əhmədi bu ifadə ilə dolayısı ilə bildirmək istəyir ki, o, “Əsrarnamə”ni Əttarın bütün bədii irsindən (“xırmanından”) seçmə yolu ilə tərcümə etmişdir. Şair-mütərcim kitabın daha bir yerində bu məsələyə işarə edərək yazır:

*Cəm qılmışam səninçün dürr mən,
Ol dənizdən, adıdır bəhri-Ədən².*

Əhmədi bu beytdəki “*cəm qılmışam*” (“toplamışam”) sözü ilə də kitabının mahiyyətini açıqlayır: onun “Əsrarnamə”si Əttarın konkret bir əsərinin tərcüməsi deyil, ustadının bütün əsərlərindən seçilib toplanmış hekayətlərin tərcüməsidir. Məhz bunu nəzərə alaraq Əhmədinin “Əsrarnamə”sindəki mənzum hekayətlərin əslini Əttarın digər məsnəvilərində də axtardıq. Məlum oldu ki, Əhmədinin “Əsrarnamə”sindəki 26 mənzum hekayətin əslisi Əttarın “Müsibətnamə” adlı digər bir məsnəvisində, 1-i isə “İlahinamə” əsərində vardır. “Əsrarnamə”dəki daha bir hekayətin əslinin isə Əttarın nəsr ilə yazdığı “Təzkirətül-övliya” əsərində olması müəyyən edilmişdir. Beləliklə, Əhmədi “Əsrarnamə”sinin Əttarın müxtəlif əsərləri ilə müqayisəsi türkcə mətnə olan 40 mənzum hekayətdən 31-nin farsca əslini üzə çıxardı. “Əsrarnamə”dəki digər 9 mənzum hekayətin də Əttarın əlimizdə olmayan başqa əsərlərindən tərcümə olunması ehtimalı güclüdür.

Maraqlıdır ki, Əhmədi “ruhuna etimad qıldığı” Əttarın “Əsrarnamə”sindən cəmi üç hekayəti seçib ana dilinə çevirməsinə baxmayaraq, tərcümə kitabını “Əsrarnamə” adlandırmışdır:

¹ Əhmədi. *Əsrarnamə*, əlyazmasının fotofaksimilesi, v.54a

² *Yenə orada*, v.54b

*Budurur sözdən muradım, ey hüمام,
Oldı “Əsrarnamə” nəzmi çü təمام,
Ələ alıcaq bunu hər bir əziz,
Edicilər həqqi batildən təmyiz¹.*

Əttarın ədəbi irsindən hekayətlər seçimində daha çox onun “Müsibətnamə” əsərinə üstünlük verən Əhmədinin nə üçün tərcüməsini “Əsrarnamə” adlandırmasına gəlincə, bunu ilk növbədə mütərcimin məhz “Sirlər kitabı” tərtib etmək arzusunda olması ilə izah etmək olar. Kitabdakı mənzum hekayətlərin çoxu sirli daxili aləmləri ilə seçilən şeyxlər, dərvişlər və salıqlərin həyatları ilə bağlı epizodlar üzərində qurulmuşdur. Bundan əlavə şair-mütərcimin bu qərarını Əttarın “Əsrarnamə” məsnəvisinin daha çox məşhurluğu ilə də izah etmək mümkündür. Belə ki, Əttarın özü “Əsrarnamə” məsnəvisini “Mərifət dünyası” adlandırmışdır. Onu da qeyd edək ki, orta əsr mütərcimləri tərcümələrinə ad vermək məsələsində tam sərbəst və müstəqil olmuşlar, çünki onlar tərcümələrə özlərinin müstəqil əsəri kimi baxmış və çox vaxt özlərini “mütərcim” yox, “müsənnif” (“müəllif”) və “nazim” (“şair”) adlandırmışlar.

Əhmədinin “Əsrarnamə”sindəki mənzum hekayətlərin onların farsca orijinalı ilə müqayisəsi göstərir ki, Əhmədi bir tərəfdən ustasına sadıq qalmağa, farsca mətni olduğu kimi çevirməyə çalışsa da, digər tərəfdən müəyyən sərbəstliyə yol verir, tərcüməyə öz düşüncə və fikirlərini əlavə edir. Tərcümədəki mənzum hekayətlərin bir çoxunda Əhmədi klassik tərcümə sənətinin sərbəst-yaradıcı qolunun nümayəndəsi kimi çıxış edir. Bu qəbildən olan mənzum hekayətlərin tərcümə xüsusiyyətləri göstərir ki, Əhmədi ustadı Əttarın kiçik həcmli, yığcam hekayətlərinin məzmununu daha geniş şəkildə, əlavələr etməklə çevirməyə daha çox meyilli olmuş, bu yolla hadisələrin daha geniş və ətraflı açıqlanmasına can atmışdır. Əhmədinin kitabın sonunda bir neçə yerdə özünü “nazim” adlandırmasını da məhz bu amillə izah etmək olar.

Əhmədinin “Əsrarnamə”si də klassik məsnəvilər kimi, ənənəvi başlıqla – Allahın, sonuncu peyğəmbərin və dörd xəlifənin (“çaryar”ın) tərfi ilə başlanır və *Xitamə* adlanan sonluqla bitir. Ümumi həcmi 126 beyt olan bu hissələr, təbii ki, Əhmədinin öz qələminin məhsuludur.

Tərcümənin mətninin əsas hissəsini kiçik həcmli 40 mənzum hekayət təşkil edir ki, bunlarda da sufi dəyərləri təbliğ olunur. Daha çox əxlaqi-didaktik məzmun daşıyan kitabda Bayəzid Bistami, Cüneyd Bağdadi, Həsən Bəsri, Şeyx Şibli, Əbülhəsən Xəraqani və b. məşhur sufi şeyxləri ilə yanaşı, Nuşirəvan, İskəndər, Mahmud Qəznəvi kimi hökmdarların həyatı ilə bağlı epizodlar da əksini tapır. “Əsrarnamə” tərcüməsi dilinin sadəliyi və ümumxalq danışığı dilinə yaxınlığı ilə seçilir. Əhmədi tərcümə üzərində işləyərkən doğma ana dilinin şifahi xalq yaradıcılığına, canlı ümumxalq danışığı dilinə tez-tez müraciət etmiş, bu zəngin və tükənməz qaynaqdan ustalıqla bəhrələnmişdir. Tərcümədə canlı danışığı dilindən gələn söz və ifadələr, atalar sözləri, sabit söz birləşmələri sıx-sıx işlənmişdir. Məs.:

*Onun ol yaxşılığın unutməzəm,
Ölür olsam, ol qapudan getməzəm...
Çü əkdüğün biçərsən danla, ey yar,
Barı cəhd eylə əkmə tuxmi-murdar...
Həm yenə degil ana, ey yüzi gül,
Keçən işi qurdamaq layiq döğül.*

¹ Əhmədi. *Əsrarnamə*, əlyazmasının fotofaksimilesi, v.54b

Yalnız türk mənşəli sözlərdən ibarət olan birinci beytin ikinci misrası bütövlükdə xalq dilindən gəlmə ifadədir. İkinci nümunədəki “*əkdüğün biçərsən*” deyimi isə “*Nə əkərsən, onu biçərsən*” atalar sözünün bir qədər qısaldılmış poetik variantıdır. Sonuncu beytdəki “*keçən işi qurdamaq*” ifadəsi də xalq dilindən gəlmədir.

Əhmədinin “Əsrarnamə” tərcüməsinin ümumi həcmi müxtəlif əlyazmalarda 1750–1865 beyt arasındadır. 1964 ildə C.Qəhrəmanov “Əsrarnamə” tərcüməsinin Bakıda saxlanılan əlyazmasının fotofaksimilesini əsərin sözlük və izahatı ilə birlikdə nəşr etdirmişdir¹. Tərcümə dilçilik², mətnşünaslıq və tərcüməşünaslıq³ baxımından geniş araşdırılmış və Türkiyədə onun tənqidi mətni nəşr olunmuşdur⁴.

Əhmədi Təbrizinin ana dilində yazdığı “**Yusif və Züleyxa**” adlı orijinal əsəri də vardır. Müəllif məsnəvi şəklində yazdığı bu əsərini də Xəlilullaha ithaf etmişdir. Məsnəvinin Türkiyədəki Mərmərə Universitetinin Fənn-Ədəbiyyat fakültəsi kitabxanasında saxlanılan yeganə əlyazma nüsxəsi naqisdir (102 vərəq, 2900 beyt). Əhmədinin əlyazmanın əvvəlində verilən aşağıdakı qeydlərində isə Təbriz şəhərində 57 günə başa gələn bu məsnəvidəki beytlərin sayının 4035 olması göstərilir:

*Əlli yedi gündə bu töhfə nizam,
Xətmə gəldi Təbriz içində təmam.
Dört bin ilə otuz beş beytdür,
Bu nizami-fəxrinin nəzmindədür⁵.*

“Yusif və Züleyxa”dakı 61 beytlik “Səbəbi-nəzmi-kitab” başlıqlı hissədə Əhmədi əsərini Ağqoyunlu Sultanı Yaqub xanın dönəmində bahar fəslində yazdığını da diqqətə çatdırır. Şairin yazdığına görə onun məmduhu Xəlilullah bir dəfə Naxçıvana səfər edərkən onun əlində Yusif qissəsindən bəhs edən bir kitab olur. Lakin bu kitab nizamsız olduğu üçün Xəlilullahı qane etmir və o, bir gün səhər namazından sonra Əhmədinə yanına çağırır:

*Qıldı çox çeşmi-inayətlə nəzər,
Bən fəqirin halinə ol şiri-nər.
Lütf ilə bir neçə sözlər söylədi,
Qisseyi-Yusifdən ağaz eylədi.
Himmət edüb dedi, ey alinəzər,
Qissə nəzm olmaq gərək, bilgil xəbər⁶.*

Beləliklə, bu qeydlərdən aydın olur ki, Əhmədi “Yusif və Züleyxa” məsnəvisini Xəlilullahın buyruğu ilə qələmə almışdır. Şair məsnəvinin bu hissəsində həmçinin xüsusi olaraq vurğulayır ki, o, Naxçıvandan Təbrizə döənən kimi əmirin buyruğunu yerinə yetirir: Yusif və Züleyxa rəvayəti ilə bağlı bütün bilgiləri toplayır və gecəsini gündüzünə qataraq qısa bir müddət ərzində kitabı ərsəyə gətirir.

¹ Qəhrəmanov Cahangir. Göst. əsər

² Xəlilov Şaməddin. “Əsrarnamə”nin dili. Bakı: Elm, 1988

³ Nağısoylu Möhsün. Əhmədinin “Əsrarnamə tərcüməsi (filoloji-tekstoloji araşdırma, mətnin transfoneliterasiyası) Bakı: Nurlan, 2005; Yenə onun. Əhmədi Təbrizi və “Əsrarnamə” tərcüməsi. Bakı: Elm və təhsil, 2012.

⁴ Tebrizli Ahmedî. Esrar-name (İnceleme-metin). Doc.Dr.Gönül Ayan, Ankara: Atatürk Kültür Merkezi, 1996

⁵ Ayan Gönül. Göst. əsər, s.IX-X

⁶ Yenə orada, s.XI-XII

Əhmədinin sadə bir dillə qələmə aldığı “Yusif və Züleyxa” məsnəvisinin yeganə əlyazması yarımçıq olduğundan indiyədək nəşr olunmamışdır. Onu da əlavə edək ki, “Yusif və Züleyxa”nın Ağqoyunlu hökmdarı Yaqub bəy dövründə yazıldığını nəzərə alıqda bu poemanın “Əsrarnamə” tərcüməsindən azacıq əvvəl qələmə alındığını düşünmək olar. Çünki burada şairin “Əsrarnamə” haqqında heç bir qeydinə rast gəlinmir, halbuki, bir qayda olaraq, müəlliflərin bu barədə müəyyən qeydləri olur.

Əvvəlki əsrdə olduğu kimi, 15 əsrə də Qurani-Kərim sətirləri şəkildə Azərbaycan türkcəsinə tərcümə olunmuşdur. Həmin əsrə aid türkcəyə sətirləri tərcüməli bir Quran əlyazması Türkiyənin Konya şəhərindəki Mövlana muzeyində saxlanılır. Bu əlyazmada “Allah”, “cənnət”, “cəhənnəm”, “əmr”, “həyat”, “müharibə”, “şahid” və s. kimi ərəb mənşəli sözlərin tərcümədə türkcə qarşılıqları ilə (*Tanrı, uçmağ, tamu, buyruq, dirilik, savaş, tanıq*) verilməsi, eləcə də sinonim sözlərin qoşa işlənməsi (məs.: *demək-ayıtmaq, gəlmək-yetişmək, qadınlar-dişilər* və s.) diqqətçəkici məqamlardır.¹ Məsələ burasındadır ki, eyni xüsusiyyətlər daha çox Azərbaycan türkcəsində olan əlyazmalar (məs., Nişatinin 16 əsrə aid “Şühədanamə” tərcüməsi) üçün daha çox səciyyəvidir. Bunu nəzərə alaraq sözügedən Quran tərcüməsinin də Azərbaycan türkcəsində olduğunu düşünürük.

Azərbaycan dilində olan 15 əsrə aid tərcümə ədəbiyyatı nümunələri ilə bağlı fikirlərə yekun olaraq qeyd etmək lazımdır ki, bu dövrdə təsəvvüfə dair farsca yazılmış poetik əsərlərə maraq və tələbat daha çox olmuş və onlardan ikisinin tərcüməsi günümüzədək gəlib çatmışdır. Bu klassik tərcümə nümunələri həm orta əsrlər tərcümə sənətinin xarakter və xüsusiyyətlərinin, həm də sufi ədəbiyyatının araşdırılması baxımından əhəmiyyətlidir. Dövrün tərcümə nümunələri eyni zamanda ədəbi dil tarixinin müxtəlif yönərdən tədqiqi üçün dəyərli qaynaqlardır.

Ədəbiyyat

Azərbaycan dilində

1. Araslı H. XV-XVI əsrlər Azərbaycan ədəbiyyatı // Azərbaycan ədəbiyyatı tarixi, I c. Bakı: Azərbaycan SSR EA nəşriyyatı, 1960
2. Əhmədi. Əsrarnamə. Əlyazması, AMEA. ƏYİ, şifr: B-5266, B-1236
3. Əlyazma toplusu. Rusiya EA Sankt-Peterburq Şərqlşünaslıq İnstitutunun Kitabxanası, şifr: B-306
4. Xəlilov Ş. “Əsrarnamə”nin dili. Bakı: Elm, 1988
5. Qəhrəmanov C. Əsrarnamə. (əlyazmasının fotofaksimilesi, sözlük və izahat). Bakı: Azərbaycan SSR EA nəşriyyatı, 1964
6. Mirzəyev A. Azərbaycan bədii tərcümə tarixi və Füzuli. Bakı: Avropa, 2009
7. Mümtaz S. arxiv. AMEA ƏYİ, Q-38, s.v. 261
8. Nağısoylu M. Orta əsrlərdə Azərbaycanda tərcümə sənəti. Bakı: Elm, 2000
9. Nağısoylu M. Şirazin “Gülşəni-raz” tərcüməsi (filoloji-tesktoloji araşdırma, mətnin fonetoliterasiyası). Bakı: Nurlan, 2004
10. Nağısoylu M. Əhmədinin “Əsrarnamə” tərcüməsi. Bakı: Nurlan, 2005.
11. Nağısoylu M. Əhmədi Təbrizi və “Əsrarnamə” tərcüməsi. Bakı: Elm və təhsil, 2012
12. Sultanov M. Əhmədi Təbrizi və “Əsrarnamə” əsəri haqqında // Qəhrəmanov C. Əsrarnamə. (əlyazmasının fotofaksimilesi, sözlük və izahat). Bakı: Azərbaycan SSR EA nəşriyyatı, 1964
13. Şirazi. Gülşəni-raz. Sankt-Peterburq əlyazmasının fotosurəti. AMEA ƏYİ, şifr: FS-364
14. Tərbiyət M. Danişməndani-Azərbaycan. Bakı: Azərnəşr, 1987

¹ Mevlana Muzesi Yazmalar Katalogu. Hazırlayan A.Gölpınarlı, III c., Ankara, 1972, s.216

Türk dilində

15. Ayan G. Tebrizli Ahmedinin həyatı və əsərləri // Tebrizli Ahmed. Esrar-name (incelemə-metin). Ankara, Atatürk Kültür Merkezi, 1996
16. Banarlı N.S. Resimli Türk Edebiyyat Tarih. I c., İstanbul, 1987.
17. Bursalı M.T. Osmanlı müəllifləri. I.c. İstanbul, 1333
18. Gülşen-i Raz Şebüsteri. Çeviren prof. A.Gölpınarlı. İstanbul: 1989
19. İslam Ansiklopedisi. II c., İstanbul, 1949
20. Kocatürk Vesfi Mahir. Türk Edebiyatı Tarihi. Ankara: 1964
21. Köprülü F. Ahmedî // İslam Ansiklopedisi. I c. İstanbul, 1949, s.225.
22. Kutluk İ. Kültür və Dil Tarihimizin Yeni bir Vasikəsi: Attarın Esrar-name Tercümeləri // Türk Dili və Edebiyatı Dergisi, 1952, s.127.
23. Latifi. Tezkire. İstanbul: 1316
24. Mevlana Muzesi Yazmalar katalogu. Hazırlayan A.Gölpınarlı. III c. Ankara, 972
25. Reşad F.Tarih-i Edebiyat-i Osmaniye. İstanbul (tarixsiz, ərəb əlifbasında)
26. Sehi bey. Tezkire Heşt behişt (Sadələştiren Mustafa İsen). İstanbul: 1980.
27. Tebrizli Ahmedî. Esrar-name (incelemə-metin) Doc.Dr. Gönül Ayan. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi, 1996

Rus dilində

28. Исмаилов Ш. Философия Махмуда Шабустари. Баку, 1966

akad. Nağısoylu M.Z.

XVI ƏSR

16 əsrdə milli ədəbi dilimizin güclü inkişafı, xüsusilə də qüdrətli Səfəvilər dövlətinin ilkin çağlarında ana dilinə göstərilən qayğı və himayənin daha da artması qədim və zəngin ənənələri olan Azərbaycan tərcümə ədəbiyyatının yüksəlişində, geniş vüsət almasında mühüm rol oynamışdır. 16 əsrə aid Azərbaycan tərcümə ədəbiyyatı nümunələri, əsasən, farsca, qismən də ərəbcə yazılmış bədii və elmi əsərlərdən edilmiş tərcümələrdən ibarətdir. Həmin tərcümə örnəkləri sırasında istər nəsr, istərsə də nəzm şəklində tərcümə olunmuş əsərlər vardır. Əvvəlki əsrlə müqayisədə bu əsrə aid tərcümə nümunələri sayca çoxluğu ilə yanaşı, mövzu və forma rəngarəngliyi, janr müxtəlifliyi ilə də seçilir.

16 əsrin poetik tərcümələri sırasında Məhəmməd Füzulinin qüdrətli qələmindən çıxmış **“Hədisi-ərbəin”** (“Qırx hədis”) tərcüməsi xüsusi yer tutur. Qeyd edək ki, Məhəmməd peyğəmbərin mübarək kəlamlarını və o həzrətin bənzərsiz, müqəddəs həyatı, əməlləri ilə bağlı rəvayətləri özündə birləşdirən hədislər islam dininin, müsəlman hüququnun ən mötəbər qaynaqlarından biri sayılmaqla yanaşı, eyni zamanda müsəlman Şərq ədəbiyyatının inkişafı və zənginləşməsində müstəsna rol oynamış mövzulardan biridir. İlk öncə ərəb dilində yaranan qırx hədislərin sonralar fars və türk dillərində də bir sıra nümunələri ortaya çıxmışdır.¹ Orta əsrlərdə təkcə müxtəlif türk dillərində qələmə alınmış “Hədisi-ərbəin”lərin (“Qırx hədis”lərin) sayı səksəni aşır². Bu əsərlər arasında ən yüksək zirvədə Əlişir Nəvainin (1441–1501) və Məhəmməd Füzulinin “Hədisi-ərbəin” tərcümələri dayanır.

¹ Karahan Abdülkadir. *İslam Türk Edebiyatında Kırk Hadis. İstanbul, 1954, s.167-172*

² *Yenə orada, s.172*

Füzuli “Hədisi-ərbəin”i fars-tacik ədəbiyyatının görkəmli nümayəndəsi Əbdürrəhman Caminin (1414–92) fars dilində qələmə aldığı “Çehel hədis” (“Qırx hədis”) əsərindən dilimizə çevirmişdir. Cami islam peyğəmbərinə aid qırx mötəbər hədisi seçərək, onların hər birinin məzmununu bir qitə şəklində fars dilində nəzmə çəkmişdir. Bu əsər farsca yazılan “Çehel hədis”lər arasında daha çox şöhrət qazanmış və bir sıra şairlər onu tərcümə etmişlər. Füzuli “Hədisi-ərbəin” tərcüməsinə nəslə yazdığı kiçik müqəddimədə Caminin əsərinin tərcümə səbəbini belə açıqlayır: “... *bu qırx hədisi-mötəbərdir, bəlkə qırx daneyi-gövhərdir ki, ustadi-girami mövlana Əbdürrəhmani-Cami əleyhürrəhmə intixab edib, farsı mütərcəm etmiş... Ümum feyz üçün tərcümeyi-türki olunur*”¹.

İslam əxlaqının bir sıra mühüm keyfiyyətlərini özündə əks etdirən, yüksək əxlaqi-tərbiyəvi və nəsihətamiz-didaktik fikirlər aşıl原因 bu qitələrin tərcüməsinə Füzuli böyük məsuliyyətlə yanaşaraq, onları yüksək sənətkarlıqla və nisbətən sadə, anlaşıqlı bir dillə doğma ana dilinə çevirmişdir. Füzulinin “Hədisi-ərbəin” tərcüməsi ilə Caminin qitələrinin müqayisəli təhlili göstərir ki, o, tərcümə sənətinə yüksək qiymət verərək, farsca qitələrin məzmununu ana dilində, əsasən, dəqiq şəkildə verməyə çalışmışdır. Bunu Caminin aşağıdakı qitəsi ilə Füzulinin tərcüməsinin müqayisəsində açıq-aşkar görmək olar:

Cami:

*Ey şode məhrəm-e məcales-e raz,
Raz-e hər məclesi əmanət-e tost.*

*Məkon efşə-ye raz-e hər məcles,
Zanke efşə-ye an xəyanət-e tost*².

Füzuli:

*Ey ki hər məclis içrə məhrəmsən,
Səndə məclis sözü əmanətdir.
Etmə ifşayı-razi-hər məclis
Ki bu sirət böyük xəyanətdir*³.

Göründüyü kimi, Füzulinin tərcüməsi məzmunca Caminin qitəsi ilə üst-üstə düşür. Burada Caminin işlətdiyi bəzi sözləri (“məclis”, “məhrəm”, “əmanət”, “ifşə”, “xəyanət”) Füzulinin də tərcümədə eynilə saxlaması diqqəti çəkir. Hər iki nümunədəki üçüncü misranın isə tam eyniliyi tərcümənin dəqiqliyini açıq-aşkar şəkildə sübut edir. Füzuli orijinalın həmin misrasında bircə dəyişiklik etmişdir: farsmənşəli “məkon” sözünü onun türkçə qarşılığı ilə (etmə) vermişdir. Şair-mütərcim bu misradakı söz sırasına da toxunmamışdır. Qeyd edək ki, Füzuli bu qitənin tərcüməsində müəyyən sərbəstliyə də yol vermişdir. Belə ki, türkçə qitədə işlənmiş “sirət” və “böyük” sözlərinin qarşılığı orijinalda yoxdur.

“Hədisi-ərbəin”də olan daha bir qitənin orijinalına və tərcüməsinə diqqət yetirək:

Cami:

*Pəhləvan nist an ke dər koştı,
Pəhləvan-e degər beyəndəzəd,*

¹ Füzuli M. Əsərləri. II cild. Tərtib edəni: H. Araslı. Bakı: Şərq-Qərb nəşriyyatı, 2005, s.285

² Cami Ə. Çehel hədis. Əlyazması AMEA ƏYİ, şifri: A-365, v.7a

³ Füzuli M. Göst. əsər. s.287.

*Pəhləvan an bovəd ke vəğt-e ğəzəb,
Nəfs-e əmmarera zəbun sazəd¹.*

Füzuli:

*Pəhlivan ol degil ki hər saat.
Yıxa bir pəhlivanı qüvvət ilən.
Oldurur pəhlivan ki vəqti-qəzəb.
Nəfsinə hökm edə ihanət ilən².*

Bu tərcümədə yalnız üçüncü misra eynilə orijinaldakı kimidir. Digər misralarda sərbəstliyə yol verilmişdir. Məs., ilk misradakı “dər koştı” (güləşdə, güləş zamanı) sözü əvəzinə *hər saat* birləşməsi işlənmiş, ikinci misradakı *qüvvət ilə* birləşməsi əlavə edilmişdir. Füzuli orijinaldakı dördüncü misranı da sərbəst şəkildə çevirmişdir. Füzulinin “Hədisi-ərbəin” tərcüməsində elə nümunələr də vardır ki, onların tərcüməsində sərbəstliyə daha çox yol verilmişdir.

Füzuli “Çehel hədis”də olan və Caminin adı çəkilən sonuncu qitəni, əsasən, orijinala sadıq qalmaqla çevirməsinə baxmayaraq, tərcümənin sonunda sələfinin yox, öz adını çəkmişdir:

*Əsəri-ərbəini-əhli-süluk
Qürbi-Həqq rütbəsin qılır hasil.
Umarız kim, Füzuliyi-miskin
Ola buərbəin ilə vasil³.*

Bütövlükdə götürdükdə, Füzulinin “Hədisi-ərbəin” tərcüməsi, məzmunca Caminin qi-tələrinə yaxın olmasına baxmayaraq, bədiilik baxımından orijinaldan seçilir. Bu məsələyə xüsusi diqqət yetirən Əbdülqadir Qaraxan yazır ki, Füzuli “Hədisi-ərbəin”də “*sənətkarlığı ilə ustadından* (Camidən – M.N.) *daha yüksəkdə durur*”.⁴

Füzuli “Hədisi-ərbəin” tərcüməsində Ə.Caminin “Çehel-hədis”inin quruluşunu da saxlamışdır. Belə ki, Füzuli də Cami kimi kitabı nəsr ilə yazılmış kiçik dibaçə ilə başlamış, sonra isə birbaşa mətləbə keçərək, hədislərin tərcüməsini vermişdir. Bu iki əsəri birləşdirən daha bir ortaq xüsusiyyət onların eyni bəhrdə qələmə alınmasıdır (xəfif bəhrinin fA’ilAtün məfA’ilün fə’ilün növü).

Füzulinin “Hədisi-ərbəin”i ədəbiyyatşünas, filologiya e.n. Ataəmi Mirzəyevin tədqiqatlarında daha ətraflı və geniş müstəvidə, çoxsaylı müqayisə və paralellərlə araşdırılmışdır.⁵

Füzuli “**Hədiqətüs-süəda**” (“Xoşbəxtlər bağı”) adlı tərcümə əsərini həyatının ən yetkin dövründə – 1547 ildə qələmə almışdır. “Hədiqətüs-süəda” iki baxımdan xüsusi əhəmiyyət daşıyır: birincisi, o, Füzuli bədii nəsrinin zirvəsi, ikincisi isə, klassik Şərq, o cümlədən Azərbaycan bədii tərcümə sənətinin ən kamil və bənzərsiz bir nümunəsidir. Füzulinin müasiri və onun haqqında ilkin bilgi verən “Gülşəni-şüəra” (“Şairlər gülşəni”) təzkirəsinin müəllifi

¹ Cami Ə. Göst. əsər, v.11a

² Füzuli M. Göst. əsər. s.292

³ Füzuli M. Göst. əsər, s.291

⁴ Karahan Abdulkadir. İslam Türk Edebiyatında Kırk Hadis. İstanbul, 1954, s.169.

⁵ Mirzəyev A. Cami, Nəvai və Füzuli yaradıcılığında 40 hədis. Bakı: Ozan, 1997; Yenə onun. Azərbaycan bədii tərcümə tarixi və Füzuli, Bakı: Avropa, 2009, s.44-91.

Əhdi Bağdadi və digər təzkirəçilər, eləcə də sənətkarın yaradıcılığını öyrənən tədqiqatçıların əksəriyyəti “Hədiqətüs-süəda”dan bəhs edərkən onu Hüseyn Vaiz Kaşifinin (ö. 1504) “Rövzətüş-şühəda” (“Şəhidlər bağçası”) əsərinin tərcüməsi kimi dəyərləndirmişlər¹. Bununla belə, son dövrdə “Hədiqətüs-süəda”nın tərcümə deyil, orijinal əsər olması ilə bağlı fikirlər də irəli sürülmüşdür², bu da müəyyən mənada Füzuli “təəssübkeşliyindən” qaynaqlanır. Orta əsr tərcümələrinin səciyyəvi xüsusiyyətlərini nəzərə almayan tədqiqatçılar hesab edirlər ki, “Hədiqətüs-süəda”-nı klassik tərcümə örnəyi kimi dəyərləndirmək böyük şairin xidmətlərini aşağı salmış olur.

«Hədiqətüs-süəda» əsərinin əlyazma nüsxəsinin ilk iki səhifəsi

Füzuli “Hədiqətüs-süəda”nın ön sözündə bu kitabını konkret olaraq “Rövzətüş-şühəda”nın tərcüməsi kimi qələmə vermir, lakin bununla belə, onun Kaşifinin bu əsəri ilə bir-bəşə bağlılığını da gizlətmir, əksinə bunu açıq-aşkar bildirir. O, “Hədiqətüs-süəda”nın əvvəlində yazır ki, Məhərrəm ayında Kərbəla vəqəsinə matəm tutan türklər ona üz tutaraq “*bir məqtəli-türki inşa qılmasını*” xahiş edir. Bu xahişi “*səadətə qovuşmaq üçün bir xidmət kimi*” qəbul edən sənətkar farsca bu mövzuda yazılan ən məşhur əsərin Mövlana Hüseyn Vaizin “Rövzətüş-şühəda” kitabı olduğunu göstərərək yazır: “*Mən xaksarın niyyəti oldur ki, əsl təlifdə “Rövzətüş-şühəda”ya iqtida qılub, sair kütubda olan nükatə-qəribələri mümkün olduqca ana əlavə qılam*”³. Füzulinin bu qeydindən aydın olur ki, şairin məqsədi “Rövzətüş-şühəda”-nı bir model, nümunə götürməklə Kərbəla müsibəti ilə bağlı digər kitablarda olan bilgiləri də ona qoşaraq ana dilində bir əsər qələmə almaq olmuşdur. Aydınlıq üçün qeyd edək ki, yuxarıdakı cümlədəki “*iqtida*” sözü “*təqlid etmə*”, “*izləmə*”, “*birinin yolu ilə getmə*” mənasında işlənir. Füzuli əsərin sonunda da on iki imamın tərcümeyi-halı haqqında qısa bilgi

¹ Güngör Şeyma. Giriş // Füzuli. Hədiqətüs-süəda. Hazırlayan dr.Şeyma Güngör. Ankara, 1987, s. XV-LXXIII

² Mirzəyev Ataəmi. Füzulinin “Hədiqətüs-süəda” əsəri orta əsrlər tərcümə abidəsi kimi. Bakı: Nurlan, 2001, s.66-100

³ Füzuli. Hədiqətüs-süəda. Tərtib edənlər. Ə.Səfərlı. M.Nağısoylu, N.Göyüşov. Bakı: Gənclik, 1993, s.26

verilən hissədə yazır ki, əslində kitabın bu bölməsi əsl mətləbə *“münasib degil, amma tə-təbböi-məzmuni-“Rövzətüş-şühəda”* (*“Rövzətüş-şühəda”nın məzmununu gözləmək*) *bu fəslin də kitaba daxil edilməsini zəruri etdi*”. Beləliklə, Füzuli *“Hədiqətüs-süəda”*nın sonunda da *“Rövzətüş-şühəda”*nın məzmununu saxladığını, ondan kənara çıxmadığını nəzərə çatdırır.

Qeyd edək ki, *“Hədiqətüs-süəda”*nın məzmunu, quruluşu, kompozisiyası ilə yanaşı, ondakı fəsillərin sayı da *“Rövzətüş-şühəda”* ilə tam üst-üstə düşür və bu baxımdan sözügedən iki əsər arasında heç bir fərq yoxdur. Füzuli bu kitabında dövrünün nüfuzlu din xadimi və yazıçısı olmuş Kaşifinin əsərinin formasını da olduğu kimi saxlamışdır. Belə ki, hər iki əsərdə nəslrlə nəzm növbələşir, epik təhkiyə ilə lirik təqdimat vəhdət təşkil edir. Bundan əlavə əsərlərin adlarındakı uyarlıq da göz qabağındadır. Bu uyarlıq həm onların səsləşməsində, həm də mənalarında özünü göstərir: ərəbmənşəli *“hədiqə”* və *“rövzə”* sözlərinin hər ikisi *“be-hişl”* deməkdir. Adlardakı ikinci tərəflər də əslində eyni mənayı daşıyır. Məlum olduğu kimi, islamda din yolunda canından keçən insan şəhid sayılır. Bunu nəzərə alan Kaşifi Kərbəla vəqiesinin qəhrəmanlarını *“şəhidlər”* adlandırmışdır. Füzulinin nəzərində isə Kərbəla faciəsinin qəhrəmanları – şəhidlər eyni zamanda *“xoşbəxt”* dirlər, çünki onlar din, əqidə yolunda öz canlarından keçiblər, deməli, cənnət əhlidirlər – səadətə qovuşanlardır.

“Hədiqətüs-süəda” ilə *“Rövzətüş-şühəda”*nın mətnlərinin müqayisəsi də bu iki əsər arasında istər məzmunca, istərsə də quruluşca tam bir uyğunluq və uyarlıq olduğunu açıq-aşkar bir şəkildə ortaya qoyur. Füzulinin bu sərbəst-yaradıcı bədii tərcüməsi eynilə onun farsca orijinalı kimi dibaçə, on bab və xatimə hissələrindən ibarətdir. Hər iki əsərin dibaçəsi və bütün babları istər adları, istərsə də məzmunları etibarilə, demək olar ki, tam üst-üstə düşür. Hər iki əsər iki beytlik şeirlə başlayır və minacatla bitir. Hər iki əsərdəki bablar eyni şəxslər haqqındadır və onlar arasında məzmun baxımından heç bir fərq yoxdur. Aydınliq üçün qeyd edək ki, *“Hədiqətüs-süəda”*nın birinci babı bəzi peyğəmbərlərin (Adəm, Nuh, İbrahim, Yəqub və b.) bəlalərindən bəhs edir, ikinci və üçüncü bablar Məhəmməd peyğəmbər haqqındadır. Dördüncü, beşinci və altıncı bablar sıra ilə həzrət Fatimə, imam Əli və imam Həsənin vəfatları ilə bağlı hadisələri özündə birləşdirir. Əsərin sonrakı babları isə bilavasitə kitabın baş qəhrəmanı imam Hüseynlə bağlıdır. Bu bablarda öncə Müslim bin Əqilin şəhadətindən, sonra isə imam Hüseynin Məkkədən Kərbəlaya gəlməsi, burada şəhidlik zirvəsinə yüksəlməsi və bu qanlı faciədən sonra baş verən hadisələrdən bəhs olunur. Onu da əlavə edək ki, hər iki əsərin əsas hissəsi qafiyəli nəslrlə qələmə alınmışdır və nəsr arasında nəzm parçaları da verilmişdir.

Göründüyü kimi, Füzulinin *“Hədiqətüs-süəda”*sı sırf dini məzmun daşıyır, agioqrafik əsərdir. Məhz buna görə əsər Azərbaycanda məlum səbəblər üzündən uzun müddət diqqətdən kənarda qalmış və nəhayət, 1993 ildə onun mətni tam şəkildə nəşrə hazırlanmış¹, bir il sonra isə bu nəşrin əsasında əsərdən seçmə hissələrin sadələşdirilmiş variantı işıq üzü görmüşdür².

“Hədiqətüs-süəda” məzmununa görə klassik sərbəst-yaradıcı tərcümələrə xas olan bütün keyfiyyətləri daşısa da, həqiqətən də, bu bənzərsiz, nadir əsəri adi bir tərcümə kimi dəyərləndirmək düzgün olmaz. Səcli nəslrlə qələmə alınmış *“Hədiqətüs-süəda”* əsərində Füzulinin özünəməxsusluğu, yəni Füzuli sözünün, Füzuli kəlamının sehiri, coşqun və yüksək poetizm, bənzərsiz sənətkarlıq qüdrəti tam dolğunluğu və yetkinliyi ilə özünü göstərir. Füzulinin digər əsərləri kimi, *“Hədiqətüs-süəda”*sı da yüksək sənətkarlığı və bədii keyfiy-

¹ Füzuli. *Hədiqətüs-süəda. Tərtib edənlər: Ə.Səfərli, M.Nağısoylu, N.Göyüşov. Bakı: Gənclik, 1993*

² Füzuli. *Kərbəla vəqiesi (“Hədiqətüs-süəda”dan seçmələr). Çapa hazırlayan: H.Abiyev. Bakı: Ozan, 1994*

yətləri ilə seçilməsi baxımından “Rövzətüş-şühəda”dan fərqlənir və orijinal səciyyə daşıyır.

Füzulinin “Hədiqətüs-süəda”nı tərcümə yox, təlif, tərtib adlandırması orta əsrlərdə tərcümə ədəbiyyatına məxsus ənənələrdən, həmin dövrdə tərcümənin səciyyəvi xüsusiyyətlərindən, özəl keyfiyyətlərindən irəli gəlir. Orta əsrlər tərcümə əsərlərinin “tərtib”, “təsnif” və “təlif” adlandırılması, eləcə də mütərcimlərin özlərini “nazim”, “müsənnif” (yazıçı) kimi təqdim etmələri adi hal olmuşdur.¹

16 əsrə aid daha bir Azərbaycan tərcümə əsəri qırx hədis mövzusunda. Bu, **Həzini** adlı şair-mütərcimin **“Hədisi-ərbəin”** tərcüməsidir. Özünü sadəcə olaraq Həzini kimi təqdim edən bu şair-mütərcim haqqında təzkirələrdə və orta əsrlərə aid digər mənbələrdə heç bir məlumata rast gəlinmir. Qeyd edək ki, Həzininin “Hədisi-ərbəin” tərcüməsi əlyazma şəklində geniş yayılmamışdır: tərcümənin cəmi 2 əlyazması Türkiyə kitabxanalarında, biri isə Bakıda, AMEA M.Füzuli adına Əlyazmalar İnstitutunda saxlanılır. Bu dəyərli klassik tərcümə nümunəsi haqqında ilk dəfə tanınmış Türkiyə alimi Ə.Qaraxan Türk ədəbiyyatında Qırx hədis mövzusunə həsr etdiyi araşdırmasında yığcam məlumatlar vermişdir.² Bu sətirlərin müəllifinin axtarırlarının nəticəsi olaraq Həzininin “Hədisi-ərbəin” tərcüməsinin bir əlyazmasının da Bakıda Əlyazmalar İnstitutunda mövcudluğu aşkara çıxarılmışdır. Qeyd edək ki, tərcümənin Bakı nüsxəsi son vaxtlaradək Əhmədi Təbriziyyə aid edilirdi ki,³ bunun da səbəbi əlyazmanın mövcud son vərəqində Əhmədinin “Əsrarnamə”sinin son səkkiz beytinin yazılması olmuşdur. Əlyazmanın diqqətlə öyrənilməsi göstərdi ki, son vərəq istisna olmaqla, onun əsas hissəsində Həzininin “Hədisi-ərbəin” tərcüməsi yazılmışdır. İlk vərəqi düşmüş bu əlyazmada tərcümənin adı belə göstərilir:

*Araya gəldi “Hədisi-ərbəin”,
Bir neçə söz nəql olundu, ey əmin.⁴*

Şair-mütərcim əsərin girişində onun tərcümə olmasını, eləcə də kitabın həcmi və tamamlanma tarixini də qeyd edir:

*Bu Həzini bir kəminə xaksar,
Əhli-elm ayağı altında qübar.
Çün “Hədisi-ərbəin”i bən qərib
Türki qıldım tərcümə uş dil verib,
Təqətimcə səy edib nəzm əylədüm,
Uş şikəstə-xəstə bunu söylədüm...
Üç bin oldu həm səkkiz yüz beyt bu,
Həqqə irişdi biəvni-fərdi-hu.
Mustafanun hicrətindən, ey hümmam,
Kim doquz yüz otuz il keçdi təmam,
Nəzmə gəldi çün təmam oldu kitab
Pəs, dedim vallahu ə'ləm-bis-səvab...*

¹ Nağısoylu M. Orta əsrlərdə Azərbaycanda tərcümə sənəti. Bakı: 2000, s.42-44.

² Karahan Abdülkadir. Türk edebiyatında arapçadan nakledilmiş kırk hadis tercüme ve şerhleri // Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi, 1953, N5, s.60-68

³ Əlyazmalar kataloqu. Tərtib edən M.Sultanov. I c. Bakı: Azərbaycan SSR EA Nəşriyyatı, 1963, s.156

⁴ Həzini. Hədisi-ərbəin. Əlyazması. AMEA ƏYİ, şifri: B-2879, v.1b

*Bu Həzini acizi rədd eyləmə,
Yoluna ə'malını sədd eyləmə¹.*

Göründüyü kimi, Həzini bu misralarda “Hədisi-ərbəin” tərcüməsinin 2800 beytdən ibarət olduğunu və onu h. 930 (m. 1524) ildə tamamladığını bildirir. Tərcümənin orijinalına gəldikdə isə, bu, Məhəmməd ibn Əbu Bəkr Üsfurinin ərəb dilində nəslə yazdığı **“Hədisi-ərbəin şərhı”** adlı əsəridir². Həzini həmin əsəri nəzmə çəkərək məsnəvi şəklində tərcümə etmişdir.

Həzininin “Hədisi-ərbəin” tərcüməsini eyni mövzuda qələmə alınmış digər əsərlərdən fərqləndirən başlıca cəhət burada əvvəlcə hədisin ərəbcə əslinin qeyd olunması, sonra isə onun məzmununa uyğun bir və ya iki mənzum hekayətin verilməsidir. Yüksək əxlaqi-tərbiyəvi fikirlər aşılayan bu hekayətlərin böyük bir hissəsi Məhəmməd peyğəmbərin həyatı ilə bağlı hadisələr üzərində qurulmuşdur. Hekayətlərin bir qisminə isə həzrət Fatimə, imam Əli, xəlifə Ömər və məşhur övliyələrin həyatından danışılır.

“Hədisi-ərbəin” tərcüməsi də bu mövzuda yazılan digər əsərlər kimi əxlaqi-tərbiyəvi və didaktik məzmunludur və nəsihətamiz səciyyə daşıyır. Əsərin dil-üslub xüsusiyyətlərinə gəldikdə isə, Həzininin tərcüməsi də orta əsrlərə aid digər poetik tərcümə nümunələri kimi ümumxalq danışq üslubunda, sadə və anlaşıqlı bir dildə qələmə alınmışdır. Aşağıdakı nümunədə bunu aydın şəkildə görmək mümkündür:

*Bir hekayət dinlə imdi, ey ulu,
Kim içi dürlü nəsihətdir qamu.
Ol əkabirdən birisi kim adı
Kim Mübarək oğlu Abdullah idi.
Gördü bazar içrə bir gün ol əmin.
Bir kişi bir at satar, ey mərdi-din.
Dedi: Hər kim versə qırx dirhəm bana,
Mən bu atı verirəm, əlbət, ana.
Pəs buna İbn Mubarak söylədi,
Nişə satarsan münü ucuz dedi?
Ol kişi aydır. Munun çox eybi var;
Söyləyim bir-bir eşitgil aşikar.
Dedi: Eybin söylə munun dinləyim,
Kim hekayət nicə durur anlayım.
Dedi: Gər düşmən ilə cəng eyliyəm,
Mən anı qovmağa ahəng eyliyəm,
İncə durar, xəsm qurtulub qaçar;
Muncıləyin yerdə çox qanım içər.
Ya ədudən qaçmağa qılsam tələb,
Dayanıb durar yerində bisəbəb,
Ta mənə düşmən irişib zərb edər.
Pəs mununan kişi necə hərəb edər?*

¹ Karahan A. Göst. əsər, s.63-64

² Karahan. Göst. əsər. s.60

*Bir ulu eybi dəxi budur yenə,
Gər kişi busuya girib gizlənə,
Oxranur, kişnər, ün eylər biməhəl,
Onda vardır munca bu kari-dəğəl...*¹

Tərcümə Azərbaycan ədəbi dil tarixinin öyrənilməsi baxımından zəngin bir mənbədir. Bir sıra qədim və nadir türk mənşəli sözlər məhz onun dilində qorunub saxlanmışdır².

16 əsrin poetik tərcümələrindən biri də **Məqsudi** təxəllüslü şair-müərcimin qələmindən çıxmış “**Möcüznamə**”dir. Təzkirələr və orta əsr qaynaqları Məqsudi və onun “Möcüznamə” tərcüməsi haqqında heç bir məlumat vermir. Tərcümənin Bakıda Əlyazmalar İnstitutunda saxlanılan iki əlyazması məlumdur. Həmin əlyazmalardan biri haqqında ilk dəfə prof. Kamandar Şərifov məlumat verərək, “Möcüznamə”nin farsdilli sufi şairi Fəridəddin Əttarın əsərlərindən tərcümə olunması qənaətinə gəlmişdir³. Sonradan bu sətirlərin müəllifi “Möcüznamə”nin daha bir əlyazmasının adı çəkilən müəssisədə olduğunu aşkarlamış və tərcüməni müəyyən qədər araşdırmışdır⁴. Paleografik əlamətlərinə görə 18 əsrə aid etdiyimiz hər iki əlyazmada müərcimin adı yalnız Məqsudi kimi göstərilir. Əlyazmanın sonundakı bir qeyddən aydın olur ki, tərcümə 6150 beytdən ibarətdir və h. 921 (m. 1515) ildə tamamlanmışdır:

*Altı min yüz əlli beyt oldu təməm,
Toqquz yüz yigirmi birdə, vəssəlam*⁵.

Tərcümənin əlyazmalarında kitabın adı “Möcüznamə” kimi qeyd olunur və onun fars dilindən tərcümə edildiyi göstərilir:

*Farsidən nəql olundu bu kitab,
Ta ki, asan ola hər fəslü bab.
Bəzisi oldu munun uş möcüzat,
Kanı etmiş ol rəsuli-kainat,*

*Bəzisi munun vilayətnamədir,
Şahi-Mərdandan hekayətnamədir.
Bəzisi keçmiş ululardan xəbər,
Çox əcəb dürlü hekayət şərh edər.*

*Uşbu təsnif olmuşdur bidəli,
Gərçi ustadı qəvidir, ya zəlil.
Adı “Möcüznamə” olmuşdur buna,
Özgə ad çox layiq olmadı ana*⁶.

¹ Həzini. Göst. əsər. əlyazması. v.41a

² Nağısoylu M. Həzininin “Hədisi-ərbəin” tərcüməsi. Bakı: Nurlan, 2008.

³ Şərifov K. Tərcümə // “Elm və həyat” jurnalı. N2, Bakı: 1987, s.16-18

⁴ Nağısoylu M. XVI əsr Azərbaycan tərcümə abidəsi “Şühədanamə”. Bakı: Nurlan, 2003, s.40-41

⁵ Məqsudi. Möcüznamə. AMEA ƏYİ, şifri: B-7269, v.260b

⁶ Yenə orada, v.3b

Kitabın məzmunundan aydın olur ki, bu tərcümə əsəri Məhəmməd peyğəmbərin möcüzələri, imam Əli və digər müqəddəs islam şəxsiyyətlərinin həyatı ilə bağlı qəribə və möcüzəli hadisələrdən bəhs etdiyi üçün mütərcim onu “Möcüznamə” adlandırmışdır.

Məsnəvi şəklində qələmə alınmış “Möcüznamə” forma və məzmun xüsusiyyətlərinə görə bir tərəfdən Əhmədi Təbrizinin “Əsrarnamə”sini, digər tərəfdən isə Həzininin “Hədisi-ərbəin” tərcüməsini yada salır. Belə ki, Məqsudin “Möcüznamə”si də sözügedən əsərlər kimi mənzum hekayətlər toplusudur. Məqsudi “Möcüznamə”nin tərcümə əsəri olduğunu açıq-aşkar qeyd etsə də, heç bir yerdə onun farsca orijinalının adını çəkmir. Görünür, Məqsudi də sələfi Əhmədi Təbrizi kimi öz tərcümə kitabını Fəridəddin Əttarın və ya başqa farsdilli müəlliflərin sözügedən mövzudan bəhs edən müxtəlif əsərlərindən seçmə yolu ilə ana dilinə çevirərək bir kitab toplusu şəklində tərtib etmiş və ona “Möcüznamə” adını vermişdir. Orta əsrlərin digər tərcümə nümunələri kimi, “Möcüznamə” də ümumxalq danışq üslubunda, sadə bir dillə qələmə alınmışdır. Yuxarıda kitabdan verilən kiçik nümunənin özü bunu aydın şəkildə sübut edir. Maraqlıdır ki, “Möcüznamə” məzmun və dil xüsusiyyətlərinə görə “Əsrarnamə”yə çox yaxın olduğu üçün katiblər Əhmədi Təbrizinin sözügedən tərcümə kitabında olan bəzi beytləri səhvən burada da vermişlər.

Məqsudin “Möcüznamə”si həcmcə orta əsrlərə aid ən böyük Azərbaycan poetik tərcümə abidəsidir. Dil tarixi üçün zəngin qaynaq olan “Möcüznamə” indiyədək ayrıca olaraq nə araşdırılmış, nə də nəşr edilmişdir.

16 əsrdə Azərbaycanda **nəsr tərcümələri** də geniş yayılmışdı. Məlum olduğu kimi, milli Azərbaycan bədii nəsrinə nəzmlə müqayisədə az inkişaf etmiş və nisbətən sonralar yaranmışdır. Bundan əlavə qafiyə və əruz vəzninin tələblərinə görə müəyyən məhdudiyyətlərlə üzləşən nəzmlə müqayisədə nəsrdə dilin ifadə vasitələri tam sərbəstlik qazanır və onun üçün geniş meydan açılır. Bu baxımdan 16 əsrə aid Azərbaycan nəsr tərcümələri istər milli bədii nəsr tariximizin, istərsə də ədəbi dil tarixinin hərtərəfli araşdırılması üçün əvəzedilməz dəyərli qaynaqlardır. Bu dövrə aid əldə olan nəsr tərcümələrindən biri ərəb dilindən, üçü isə farscadan dilimizə çevrilmişdir.

Ərəb dilindən edilmiş tərcümə 15 əsr ərəb müəllifi Ömər ibn əl-Vərdinin Hələb qalasının rəisi Şahin əl-Müəyyədə ithaf etdiyi “Xəridətül-əcaib və fəridətül-qəraib” (“Möcüzələr mirvarisi və qəribəliklər incisi”) əsəridir. Tərcümənin müəllifi **Mahmud Şirvanidir**. O, əsəri 1562 ildə çevirərək, Osman şah ibn İskəndər Paşaya təqdim etmişdir. Tərcümənin dünya əlyazmaları xəzinələrində bir neçə əlyazması saxlanılır. Naxışlı miniatürlərlə bəzədilmiş Sankt Peterburq nüsxəsi (B-790; fotosurəti Əlyazmalar İnstitutunda saxlanılır) daha qədim və nəfisdir. 16 əsrin sonlarına aid bu əlyazmanın əvvəllərindəki qoşa səhifədə dünyanın xəritəsi verilmişdir ki, burada ölkəmizin adı “Adərbayqan” şəklində göstərilmişdir.

Mahmud Şirvani tərcüməyə yazdığı ön sözdəki bir şeir parçasında qürbət həyatı yaşadığına işarələr edir və həyatından acı-acı şikayətlərin:

*Gecə-gündüz keçirdüm ruzigari,
Edüb Yəqubi-Kənan kibi zari.
Güşadə olmadı qəlbim əbəd hiç,
Təəssüf qıldı təbim piç dər piç.
Bu gözüm yaşını silmədi kimsə,
Dərdimin yarəsini bilmədi kimsə.*

*Qərib oldı ki sinnim ola mötad,
Bu müddət içrə bir gün olmadım şad¹.*

Əslən şirvanlı olan tərcüməçinin öz taleyindən bu cür şikayət etməsinin səbəbi, çox güman ki, Vətən həsrəti, qürbət sıxıntısı ilə bağlıdır. Güman etmək olar ki, Mahmud Şirvani 16 əsrdə Səfəvi-Osmanlı müharibələri zamanı didərgin düşmüş Azərbaycan türklərindən biri olmuşdur. Tərcüməçi sonrakı misralarda kitabı səksən yaşında tamamladığını qeyd edir:

*Bu ləfzi-gövhəri silki-cəvahir
Ki həştad olmuş idi sinni-axir:
Bəhari-ömrün irmiş idi şitəsi,
Səfid olmuş idi saçımın qərası².*

Tərcümənin 1562 ildə tamamlandığını nəzərə alsaq, Mahmud Şirvaninin 1482 ildə anadan olduğunu qəbul etmək olar. On yeddi fəsildən ibarət olan tərcümədə dünyanın müxtəlif ölkələrində, ayrı-ayrı dəniz və okeanlarında yaşayan qəribə heyvanlardan, quru və suda yaşayan qeyri-adi ağac və bitkilərdən, onların faydalarından bəhs olunur. Tərcümədə Azərbaycanın Marağa, Beyləqan, Ərdəbil və Qəzvin şəhərləri haqqında maraqlı məlumatlara rast gəlinir. Kitabın ən çox maraq doğuran fəsillərindən biri bitkilərə həsr olunmuşdur. “Nəbatat” adlanan bu fəsildə müxtəlif Şərq ölkələrində, o cümlədən Azərbaycanda bitən ayrı-ayrı ağac, bitki və tərəvəzlər haqqında məlumat verilir: əvvəlcə onların becərmə üsulları göstərilir, sonra isə müalicəvi əhəmiyyətindən söz açılır.

Mahmud Şirvani, yeri gəldikcə, kitabdakı ayrı-ayrı mövzularla bağlı məsələlərə münasibətini də bildirir; onları özünün əldə etdiyi məlumatlarla zənginləşdirir və başına gələn əhvalatların, şahidi olduğu hadisələrin təsviri ilə daha maraqlı etməyə çalışır. Həmin əhvalatların bəziləri nəzmlə qələmə alınmışdır ki, bu da mütərcimin şeir elmlərinə vafiq olmasından xəbər verir. Mahmud Şirvaninin tərcüməyə əlavə etdiyi şeir parçalarının ümumi həcmi 500 beytdir.

Sadə dillə qələmə alınmış “Xəridətül-əcaib” tərcüməsi onomastik vahidlərin bolluğu ilə diqqəti cəlb edir. Ümumiyyətlə, bu tərcümə əsəri dil tarixi, xüsusilə də tarixi leksikologiya üçün dəyərli mənbədir. Tərcümə son zamanlar mətnşünaslıq baxımından tədqiq olunmuşdur³.

Mahmud Şirvaninin ərəb dilindən çevirdiyi “**Tarixi-İbn Kəsir**” adlı başqa bir tərcümə əsəri də məlumdur. Tərcümənin Türkiyədə əlyazma nüsxələri var⁴.

16 əsrin digər iki nəsr tərcüməsi dövrün istedadlı mütərcimi və mahir xəttatı **Məhəmməd Nişatiyə** məxsusdur: “**Sühədanamə**” və “**Şeyx Səfi təzkirəsi**”. Birinci tərcümə 1539 ildə, ikincisi isə 1543 ildə tamamlanmışdır. Orta əsrlərin digər mütərcimləri kimi Nişati haqqında da qaynaqlarda heç bir məlumata rast gəlinmir. Bununla belə, 1530 və 1545 illərdə köçürdüyü əlyazmalara, eləcə də sözügedən tərcümə əsərlərində verdiyi qısa qeydlərə görə, onun 16 əsrin əvvəllərində Şiraz şəhərində doğulmasını, burada yoxsul həyat sürməsinə, ömrünü Allaha ibadətlə keçirməsini, yaradıcılığının ən məhsuldar dövrünün sözügedən əsrin

¹ Mahmud Şirvani. Xəridətül-əcaib... Əlyazmasının fotosurəti. AMEA ƏYİ, FS-386, v.13b.

² Yenə orada, v. 13b

³ İbrahimov V.A. “Xəridətül əl-əcaib” və fəridət əl-qəraib” tərcümə abidəsinin tekstoloji tədqiqi. Nam: diss., Bakı: 2010.

⁴ Topkapı Sarayı Muzesi Kütüphanəsi Türkçe Yazmalar Katalogu. Hazırlayan Karatay Fehmi Edhem. 1.c. İstanbul: 1961, s.161

ortalarına təsadüf etməsini söyləmək olar. Bundan əlavə, istər “Şühədanamə”nin, istərsə də “Şeyx Səfi təzkirəsi”nin şeirə, sənətə yüksək qiymət verən, özü də şeirlər yazan, incə zövqlü Səfəvi hökmdarı Şah I Təhmasibin əmri ilə ana dilimizə tərcümə olunduğunu nəzərə alsaq, Nişatinin 16 əsrin tanınmış peşəkar mütərcimlərindən, istedadlı qələm sahiblərindən biri olması qənaətinə gəlmək olar. “Şeyx Səfi təzkirəsi”nin əvvəlində Nişatiyə “Mövlana” (mövlana – ərəbcə “mövlamız”, “ağamız”) deyə müraciət edilməsi (Mövlana Məhəmməd Katib Nişati) bu fikri qüvvətləndirən faktlardan biri sayıla bilər.

“Şühədanamə” dövrün məşhur ilahiyyatçı alimi və yazıçısı **Hüseyn Vaiz Kaşifinin** (ö. 1504) **“Rövizətüş-şühəda”** (1502) əsərinin tərcüməsidir. Orta əsrlərdə, xüsusilə də 16 əsrdə geniş şöhrət qazanmış “Rövizətüş-şühəda” Kərbəla müsibətinə həsr olunmuşdur. Əsərin əsas məzmununu Kərbəla vəqəəsi ilə bağlı hadisələr təşkil etsə də, kitabda başı bəlalər çəkmiş bəzi peyğəmbərlərin, Məhəmməd peyğəmbərin, o həzrətin qızı Fatimənin, imam Əli və oğlu imam Həsənin həyatı ilə bağlı faciəli hadisələrə də müəyyən yer ayrılmışdır. “Rövizətüş-şühəda”, əsasən, nəslrlə yazılsa da, müəllif yeri gəldikcə əsərə hadisələrlə bağlı şeir parçaları da əlavə etmişdir.

“Şühədanamə” də eynilə “Rövizətüş-şühəda” şəklində qurulmuşdur: tərcümə də orijinal kimi *“dibaçə”* adlanan giriş hissəsindən və 10 babdan (bölümdən) ibarətdir. Farsca orijinalda olduğu kimi, tərcümədə də nəslrlə nəzm növbələşir: nəsr arasında yeri gəldikcə nəzm parçaları da verilir. Nişati “Şühədanamə”nin əvvəlində kitabdakı şeirlərin ona məxsus olduğunu aşağıdakı mısralarda bildirir:

*Əbyat ki, bu nüsxədə oldu mərqum,
Mənşuri-göğün üsnə durur misli-nücum.
Heç kimsədən anı ariyə istəmədi,
Qamu özünündür ki qılupdur mənzum¹.*

Nişati tərcümənin müqəddiməsindəki bir şeir parçasında “Rövizətüş-şühəda”-nı *“Şiraz hakimi Qazı xan Saru Şeyxün oğlunun buyuruğu”* ilə h.945 (m.1539) ildə *“türkiyə döndərdiyini”* bildirir.²

“Şühədanamə”nin əvvəlində Nişati məmduhu olan Şah I Təhmasibin də adını çəkir və tərcüməsinin əsl səbəbkarının bu Səfəvi hökmdarı olduğunu bildirməklə yanaşı, onun mədhinə həsr etdiyi şeir parçasını da təqdim edir. “Şühədanamə”ni fars dilindən tərcümə etdiyini (“döndərdiyini”) açıq-aşkar bildirən Nişati kitabını *“tərcümə”* yox, *“təsnif”* (əsr) adlandırır ki, bu da klassik tərcümə sənətinin yuxarıda qeyd olunan özünəməxsus səciyyəvi xüsusiyyəti ilə izah edilə bilər.

“Şühədanamə” ilə “Rövizətüş-şühəda”nın mətnləri üzərindəki müqayisəli təhlil göstərir ki, Nişati farsca mətnə sadıq qalmağa, əksər hallarda onu tam dəqiqliyi ilə çevirməyə daha çox meyilli olmuşdur. O, “Şühədanamə”yə yazdığı kiçik ön sözündə “Rövizətüş-şühəda”-nı fars dilini bilməyən *“türk oymağlarının”* sakinləri üçün *“türkiyə döndərdiyini”* də vurğulayır. Məhz bu amili nəzərə alan mütərcim yüksək dəbdəbəli üslubda yazılmış “Rövizətüş-şühəda”-nı anlaşıqlı bir dillə tərcümə etməyə çalışmış və buna uğurla nail olmuşdur. Bu məqsədlə Azərbaycan dilinin zəngin və rəngarəng ifadə vasitələrindən, bir sıra sözlərin incə mənə çalarından, bəzən də məhəlli sözlərdən (əsasən Təbriz ləhcəsinə aid dialektizmlərdən)

¹ *Şühədanamə. Əlyazması. AMEA ƏYİ, şifri: M-259, v.3b*

² *Yenə orada, v.5a*

məharətlə istifadə etmişdir. Farsca mətndə olan hər bir sözü mümkün dərəcədə türkçə qarşılığı ilə əvəz etməyə çalışmışdır. Məs.: *arzu-dilək*, *cənnət-uçmaq*, *cəhənnəm-damu*, *qatil-qanlı*, *qəbilə-oymaq*, *qədim-əski*, *düşmə-n-yağı*, *zəhər-ağı*, *əmr-buyuruq*, *məktub-biti (bitik)*, *mübarək-qutlu*, *nəhayət-sonuc*, *payız-güz*, *sifət-bəniz*, *şahid-tanıq* və s.

Nişəti “Şühədanamə”də az da olsa, müəyyən sərbəstliyə də yol vermişdir. Belə ki, mütərcim orijinaldakı müəyyən kiçik epizodları və 300 beytə yaxın şeir parçasını buraxmış, özünün yazdığı ümumi həcmi 36 beyt olan ayrı-ayrı şeir parçalarını tərcümə mətninə əlavə etmişdir.

“Şühədanamə”nin mütərciminin özü tərəfindən 1539 ildə Şirazda hazırlanmış yeganə məlum əlyazması hazırda AMEA M.Füzuli adına Əlyazmalar İnstitutunda saxlanılır (şifri: M-259). Bu əlyazma əsasında tərcümə haqqında ilk məlumatı akad. H.Araslı vermişdir¹. Ədəbi dil tariximiz üçün əvəzsiz qaynaq olan bu nadir əlyazma dilçilik yönündən geniş araşdırılmışdır².

Nişətinin ikinci tərcümə əsəri – “**Şeyx Səfi təzkirəsi**” Səfəviyyə təriqətinin qurucusu, Səfəvilər sülaləsinin banisi Şeyx Səfiəddin Ərdəbilinin həyatından bəhs edir. Tərcümənin farsca orijinalı – “**Səfvətüs-səfa**” (“Safların safı”) 14 əsr Azərbaycan yazıçısı İbn Bəzzaz Ərdəbiliyə məxsusdur. Şeyx Səfiəddin Ərdəbilini şəxsən görmüş İbn Bəzzaz Ərdəbili bu əsərini Şeyxin oğlu və canişini Şeyx Sədrəddinin tövsiyəsi ilə yazmağa başlamış, 1357 ildə tamamlamışdır. Əsasən, Şeyx Səfiəddinin həyatı və kəramətlərinə həsr olunan “Səfvətüs-səfa”da 13–14 əsrlərdə Azərbaycanda baş verən ayrı-ayrı hadisələr, dövrün ümumi ictimai-siyasi mənzərəsi və bir sıra səciyyəvi xüsusiyyətləri, xalqın həyatı və məişəti, gündəlik qayğıları, müxtəlif peşə sahiblərinin inanc və dünyagörüşləri, eləcə də etnoqrafiya, fəlsəfə və ədəbiyyatla bağlı bir sıra incə məqam və mətləblər öz əksini tapmışdır. Əsərdə yer alan bir sıra Quran ayələrinin təfsiri, eləcə də Əttar, Rumi, Sənai kimi sufi şairlərin ayrı-ayrı beytlərinin şərhli də xüsusi maraq doğurur.³ “Səfvətüs-səfa” Şeyx Səfiəddinin yaxın adamlarının, onu tanıyanların dilindən söylənilmiş kiçik hekayətlər şəklində qurulmuşdur. Müəllif, ənənəyə uyğun olaraq, mətn arasında kiçik şeir parçaları da vermişdir. Tərcümə dibaçədən və müxtəlif fəsillərə bölünmüş 12 babdan ibarətdir.

¹ Araslı H. XV-XVI əsrlərdə Azərbaycan ədəbiyyatı // Azərbaycan ədəbiyyatı tarixi. I c. Bakı: Azərbaycan SSR EA nəşriyyatı, 1960, s.322

² Əlizadə S. “Şühədanamə”də adlar (isim, sifət, say, əvəzlilik). Nam.diss., Bakı: 1965; M.Nağısoylu. XVI əsr Azərbaycan tərcümə abidəsi. “Şühədanamə”, Bakı: Nurlan, 2003; M.Нагисойлу. Переводческие и языковые особенности «Шухеда-наме» – азербайджанско-тюркского письменного памятника. XVI века. Баку: Elm və təhsil, 2014; Yенә onun. Вопросы палеографии, лингвистики и перевода в «Шухеда-наме». Saarbrücken, Deutschland, Lap Lambert. 2015.

³ Nağısoylu M. Şeyx Səfiəddin Ərdəbilinin Mövlana beytlərinə şərhləri // Risalə. Araşdırmalar toplusu, N4, Bakı: Nurlan, 2007, s.78-92; Nağısoylu M., Abdullayeva Ş. Şeyx Səfiəddin Ərdəbilinin Fəridəddin Əttar beytlərinə şərhləri // Orta əsr əlyazmaları və Azərbaycan mədəniyyəti tarixi problemləri. XII Resp. elmi konfr. materialları. Bakı: Nurlan, 2013, s.65-72

Nişatinin Şeyx Səfi təzkirəsinin əlyazma nüsxəsindən bir səhifə

Nişati “Səfvətüs-səfa”-nı da Şah I Təhmasibin göstərişi ilə tərcümə etmişdir. “Şeyx Səfi təzkirəsi” ilə onun orijinalı olan “Səfvətüs-səfa”nın mətnləri üzərindəki müqayisəli təhlil göstərir ki, Nişati “Şühədanamə”də olduğu kimi, bu tərcümə əsərində də farsca mətni, əsasən, dəqiqliklə çevirməyə can atmış, orta əsrlərdə geniş yayılmış hərfi tərcümə prinsipinə üstünlük vermişdir. Bütövlükdə götürdükdə “Şeyx Səfi təzkirəsi” orta əsrlərin hərfi tərcümə nümunəsi kimi dəyərləndirilə bilər. Nişati ayrı-ayrı cümlələrdə hərfi tərcümə ənənəsinə sadıq qalaraq, bir sıra fars frazeoloji birləşmələrini kalka yolu ilə çevirmiş və bir çox hallarda fars dilinin cümlə quruluşunu da tərcüməyə gətirmişdir. Buna görə tərcümədəki ayrı-ayrı hissələrin məzmununu tam dəqiqliyi ilə qavramaq üçün orijinal mətnə müraciət etmək zərurəti yaranır.

Nişati istər “Şühədanamə”də, istərsə də “Şeyx Səfi təzkirəsi”ndə farsca mətndəki bütün sözləri imkan daxilində onların ana dilindəki qarşılıqları ilə verməyə çalışmış, buna nail olmadığı hallarda həmin sözlərin ərəb və ya fars dillərindəki sinonimlərini işlətməmişdir. Bəzən farsca mətndəki şəxs adlarını da çevirməyə can atmışdır. Məs., “Şühədanamə”də İbn Ziyad adını *Ziyadoğlu* kimi, “Şeyx Səfi təzkirəsi”ndə isə Təbrizi, Tusi, Səravı kimi nisbələri *Təbrizli*, *Tuslu*, *Səravlu* kimi vermişdir.

Nişati “Səfvətüs-səfa”dakı ərəbcə mətnlərin bir çoxunu və bəzi hekayətləri buraxmış, ayrı-ayrı şeir parçalarını isə (bunlar həm ərəbcə, həm də farscadır) ixtisarla tərcümə etmişdir. Buna görə “Şeyx Səfi təzkirəsi” həcmcə farsca orijinalından nəzərə cərpacaq dərəcədə kiçik alınmışdır.

Nişati “Şeyx Səfi təzkirəsi”ndə də, “Şühədanamə”də olduğu kimi, kitabdakı şeir parçalarının ona məxsus olduğunu bildirir:

*Hər nəzm ki bu təzkirədə yazdı qələm,
Ərbabi-qülubdən mana oldu kərəm.
Heç kimsədən anı ariyə istəmədüm,
Qamu özimündür ki rəqəm eyləyübəm.*¹

Hər iki əsərdəki şeir parçalarının müqayisəsi isə göstərir ki, türkcə mətnə olan şeir parçalarının, demək olar ki, hamısı farsca mətndəki şeirlərin bir qədər sərbəst şəkildə poetik tərcüməsidir.

“Şeyx Səfi təzkirəsi” orta əsrlərə aid Azərbaycan tərcümə ədəbiyyatı nümunələri (eləcə də anadilli orijinal yazılı abidələr) içərisində həcminə görə ən böyük əsərdir: tərcümənin Nişatinin öz əli ilə hazırlanmış əlyazması 445 vərəqdən ibarətdir. “Şeyx Səfi təzkirəsi”nin dil xüsusiyyətləri araşdırılmış² və onun mətni ilk dəfə Bakıda nəşr olunmuşdur³.

İbn Bəzzaz Ərdəbilinin “Səfvətüs-səfa” əsərinin 16 əsrə aid daha bir orta əsr tərcüməsi məlumdur. Tərcümənin ön sözündə ənənəyə görə özünü “zəif” adlandıran naməlum mütərcim yazır: “*Bu zəifi-nəhifdən bəzi əshab iltimas etdilər kim, Sultan Şeyx Səfiəddin mənəqibi kim, lisani-farsi üzərinə təlif etmişlərdi, anı tərcümə edib türkiyə döndərəm və təshil edəm, ta ki faydası amm ola*”.⁴ Göründüyü kimi, naməlum mütərcim bu qeydlərində Şeyx Səfiəddin haqqında fars dilində yazılmış kitabı “**Mənəqib**” adlandırır. Qeyd edək ki, İbn Bəzzazın “Səfvətüs-səfa” kitabı orta əsrlərdə həm də “**Mənəqibi-Şeyx Səfi**” adı ilə tanınmışdı. Bu

¹ Şeyx Səfi təzkirəsi. Sankt-Peterburqdakı S.Şedrin adına kütləvi kitabxana, Xanikov-91, v.5b

² Sadıqov Ə. Azərbaycan dilinin XVI əsr yazılı abidəsi “Şeyx Səfi təzkirəsi”nin dili (leksika). Nam.diss., Bakı, 1972.

³ Şeyx Səfi təzkirəsi. Tərtibçilər və nəşrə hazırlayanlar: M.Nağısoylu, S.Cabbarlı, R.Şeyxzamanlı. Bakı: Nurlan, 2006.

⁴ Şeyx Səfi mənəqibi. Əlyazması. AMEA ƏYİ, şifri: M-268, v.1b.

faktı nəzərə alıqda “Mənaqibi-Şeyx Səfi” tərcüməsinin də əslinin “Səfvətüs-səfa” olduğu qənaətinə gəlmək olar. “Mənaqibi-Şeyx Səfi” tərcüməsi ilə “Səfvətüs-səfa”nın müqayisəli təhlili də bunu sübut edir.

“Şeyx Səfi mənaqibi” həcmcə həm “Səfvətüs-səfa”dan, həm də “Şeyx Səfi təzkirəsi”ndən çox kiçikdir. Burada İbn Bəzzazın əsərinin yalnız bir babı tərcümə olunmuşdur. Məhz buna görə də “Şeyx Səfi mənaqibi”nin mütercimi onu “müxtəsər” adlandırmışdır.

“Şeyx Səfi mənaqibi” üzərindəki müşahidələr göstərir ki, bu klassik tərcümə əsəri 16 əsrdə Şah İsmayıl Xətai (1486–1524) dövründə hazırlanmışdır. Belə ki, əlyazmada Səfəvilər sülaləsinin şəcərəsi verilmiş, birinci yerdə Şah İsmayıl Xətəinin adı yazılmışdır. Qeyd edək ki, “Azərbaycan ədəbiyyatı tarixi” kitabında bu tərcümə əsəri haqqında verilən qısa məlumatda onun adı “Şeyx Səfi mənaqibləri” kimi verilmiş və tərcümə 17 əsrə aid edilmişdir¹. Bununla belə, tərcümə haqqında yuxarıda verilən bilgilər bu fikrin doğruluğunu sübut etmir. Bundan əlavə “Şeyx Səfi mənaqibi”nin bir əlyazması AMEA M.Füzuli adına Əlyazmalar İnstitutunda saxlanılır və burada tərcümənin adı məhz belə göstərilir.

“Şeyx Səfi mənaqibi” tərcüməsində də eynilə Nişatının “Şeyx Səfi təzkirəsi”ndə olduğu kimi, nəsr arasında şeir parçaları verilmişdir. Burada şeir parçalarının əvvəlcə orijinalı təqdim olunur, sonra isə nəslrlə tərcüməsi verilir. Bəzi şeir parçalarının isə həm nəslrlə, həm də nəzmlə tərcüməsi verilmişdir. “Şeyx Səfi mənaqibi” də “Şeyx Səfi təzkirəsi” kimi ümumxalq danışq üslubunda qələmə alınmışdır. “Şeyx Səfi təzkirəsi”ndə açıq-aşkar nəzərə çarpan hərfi tərcümə hallarına “Şeyx Səfi mənaqibi”ndə, demək olar ki, rast gəlinmir. “Şeyx Səfi mənaqibi”nin cümlə quruluşunda, bütövlükdə sintaksisində fars dilinin təsiri yox dərəcəsindədir. Qeyd edək ki, “Şeyx Səfi mənaqibi” Türkiyədə Şeyx Səfiəddin Ərdəbilinin öz kitabı kimi “Makalat. Şeyh Safi Buyruğu” adı altında nəşr olunmuşdur.²

16 əsrin dəyərli tərcümə nümunələrindən biri də **Xıız ibn Əbdülhadi Bəvazicinin “Kəvamilüt-təbir”** (“Mükəmməl yuxuyozmalar”) adlı tərcümə əsəridir. H.938 (m.1547) ildə tamamlanmış və Sultan Süleyman Qanuniyə ithaf edilmiş bu tərcümənin orijinalı 13 əsrin ensiklopedik bilikli Azərbaycan alimi Hübeyş Tiflisinin (ö. 600/1203) fars dilində yazdığı “Kamilüt-təbir” (“Mükəmməl yuxuyozma”) əsəridir. “Kəvamilüt-təbir” tərcüməsinin Bəvazicinin öz əli ilə köçürdüyü h.955 (m.1548) il tarixli bir nadir əlyazması AMEA Əlyazmalar İnstitutunda saxlanılır (şifri: D-13). Hərəkəli nəsx xətti ilə köçürülmüş bu dəyərli əlyazma haqqında verilən ilk məlumatda “Kəvamilüt-təbir” Bəvazicinin “müstəqil əsəri” kimi təqdim olunmuşdur.³ Bununla belə, “Kəvamilüt-təbir”lə Tiflisinin adı çəkilən əsərinin mətnlərinin müqayisəli təhlili göstərdi ki, Bəvazicinin hazırladığı kitab onun müstəqil əsəri deyil, farscadan bir qədər sərbəst şəkildə və əlavələrlə edilmiş klassik tərcümə nümunəsidir.⁴ Bəvazicinin özü tərcüməyə yazdığı ön sözdə açıqca bildirir ki, “Kəvamilüt-təbir”i Tiflisinin adı çəkilən əsərindən çevirmiş və tərcümə zamanı mövzu ilə bağlı ərəb dilində olan başqa kitablardan da bəhrələnərək, kitaba kiçik hekayələr də əlavə etmişdir⁵. Qeyd edək ki, Tiflisidə

¹ Araslı H. XVII-XVIII əsrlərdə Azərbaycan ədəbiyyatı // Azərbaycan ədəbiyyatı tarixi. I c. Bakı: Azərbaycan SSR EA nəşriyyatı, 1960, s. 449

² Şeyh Safiyəddin Erdebili İshak İbni Cəbrail. Makalat Şeyh Safi Buyruğu. Hazırlayanlar: Sönmez Kutlu, Nizaməttin Parlak. İstanbul: Horasan yayınları, 2008.

³ Qəhrəmanov C., Əliyev R. “Kəvamilüt-təbir” və onun müəllifi haqqında // Əlyazmalar xəzinəsində. V c. Bakı: Elm, 1979, s.8.

⁴ Nağısoyly M. Orta əsrlərdə tərcümə sənəti. Bakı: Elm, 2000, s. 198-246; Yenə onun: XVI əsr Azərbaycan tərcümə əsəri “Kəvamilüt-təbir”. Bakı: Elm və təhsil, 2011.

⁵ Bəvazici. Kəvamilüt-təbir. Əlyazması. AMEA ƏYİ. Şifri: D-13, v.1b-2a

yuxu ilə bağlı verilən hekayələrin ümumi sayı 14, Bəvazicidə isə 8-dir. Tiflisinin əsərində olan 14 hekayətdən 12-sini Bəvazici olduğu kimi tərcümə etmişdir, farsca mətnə olan 2 hekayətin qarşılığı isə “Kəvamilüt-təbir”də yoxdur. Ümumiyyətlə götürdükdə Tiflisinin əsərinin məzmunu tam şəkildə Bəvazicinin tərcüməsində verilmişdir. Bununla belə, Bəvazicinin tərcüməsi Tiflisinin əsəri ilə müqayisədə yuxuyozmaya aid məsələləri daha geniş şəkildə özündə birləşdirən bir kitabdır. Məhz buna görə də, Bəvazici orijinalın adında cüzi dəyişiklik edərək, onu “Kəvamilüt-təbir” (*kəvamil* ərəb mənşəli *kamil* sözünün cəmidir) adlandırmışdır.

Bəvazicinin “Kəvamilüt-təbir” tərcüməsi 16 əsrə aid Azərbaycan tərcümə ədəbiyyatının yuxarıda adları çəkilən digər nümunələrindən bir neçə özəl cəhəti ilə seçilir. Birincisi, “Kəvamilüt-təbir” orta əsrlərdə müsəlman Şərqində geniş yayılmış elm sahələrindən biri – yuxu, onun mahiyyəti və yozumu məsələlərinə həsr olunmuşdur. Tərcüməyə bu baxımdan yanaşdıqda onu sırf elmi əsər kimi dəyərləndirmək olar. Bundan əlavə, tərcümənin əsasını təşkil edən 27 babda yuxuda görülən əşyaların adları ərəb əlifbasına uyğun şəkildə verilmişdir ki, burada nə az, nə çox düz 1487 türk mənşəli sözlə yanaşı, onların ərəbcə və farsca qarşılıqları da yer almışdır. Bu baxımdan “Kəvamilüt-təbir” tərcüməsi həm də türkcə-ərəbcə-farsca sözlük təsiri bağışlayır ki, bu amilə görə yenə də onu leksikoqrafiyaya aid elmi bir əsər kimi dəyərləndirmək lazım gəlir.

Bəvazicinin “Kəvamilüt-təbir” tərcüməsi həm də bədii ədəbiyyat nümunəsi sayıla bilər, çünki əsərdə yuxu və onun yozumu ilə bağlı 82 ədəd mənsur hekayət də verilmişdir. Kiçik həcmli həmin hekayətlər təhkiyə əsasında, rəvayət şəklində qələmə alınmışdır və dilinin sadəliyi, eləcə də bədii keyfiyyətləri ilə yadda qalır və bu baxımdan klassik bədii nəsr nümunələri kimi dəyərləndirilə bilər.

Bütün bunları nəzərə aldıqda “Kəvamilüt-təbir” tərcüməsini müəyyən mənada həm də bədii əsər kimi dəyərləndirmək olar. Qeyd edək ki, nəslə qələmə alınmış klassik Azərbaycan tərcümə nümunələrinin hamısında nəsr arasında şeir parçaları da verilmişdir. “Kəvamilüt-təbir” tərcüməsi isə başdan-başa nəslərdir, burada yalnız nadir hallarda ərəb dilində olan kiçik şeir nümunələri, daha doğrusu, ayrı-ayrı beytlər verilmişdir. Bəlli olduğu kimi, orta əsrlərdə hətta tarixə aid əsərlərdə belə bir sıra hallarda nəsr arasında şeir parçalarından da istifadə olunmuşdur.

Onu da əlavə edək ki, “Kəvamilüt-təbir” tərcüməsi nəslə olan digər orta əsr tərcümə əsərlərindən fərqli olaraq qafiyəli nəslə (səclə) deyil, adi nəslə qələmə alınmışdır.

Bəvazicinin “Kəvamilüt-təbir” tərcüməsi elm və dil tarixinin, etnoqrafiyanın tədqiqi baxımından olduqca dəyərli bir qaynaqdır. Tərcümə dilçilik¹, tərcüməşünaslıq və mətnşünaslıq² baxımından araşdırılmış və kitabdan ayrı-ayrı hissələr nəşr olunmuşdur.

Bu dəyərli yazılı abidə dilinin sadəliyi və təbiiliyi, türkmənşəli sözlərin bolluğu ilə diqqəti çəkir. Tərcümədəki hekayətlərin bir çoxu dialoqlar şəklində qurulmuşdur ki, bu da onları daha oxunaqlı edir. Aşağıdakı bir neçə kiçik hekayə bunu əyani şəkildə sübut edir:

Rəvayət edirlər ki, Sirin oğlu qatına bir kişi gəldi və dedi: – Ya İbn Sirin, düşdə gördüm ki, ban verürəm. Ayıtdı: – Həccə varursın.

Və həm ol saat bir kişi dəxi gəldi və dedi: – Ya İbn Sirin, düşdə gördüm ki, ban verürəm. Ayıtdı: -Səni bir oğurlıqla müttəhim edələr.

¹ Абдуллаев Т. Тюркоязычный памятник XVI века «Кавамил ат-табир», Канд.дисс. Баку, 1991

² Nəfisoylu M. XVI əsr Azərbaycan tərcümə əsəri “Kəvamilüt-təbir”. Bakı: Elm və təhsil, 2011

Bəs, kəndü şagirdləri kəndüyə aytdılar: – Ya usta, bir saatün içində ban namaza iki dürlü təbir etdün. Birsinə: “Həcc edərsin”, – dedün və birsinə: “Oğurlıqla müttəhim olursın”, – dedün. Bu, necə olsa gərək?

İbn Sirin ayıtdı: – Əvvəlki kişidə xəyr siması vardı. Ol səbəbdən ana: “Həcc edərsin”, – dedüm... Və ikinci kişidə şər siması vardı. Ol səbəbdən ana: “Bir oğurlıqla müttəhim olursın”, – dedüm.

Əbu Cəldədən rəvayətdür ki, dedi: – Sirin oğlu qatında idüm ki, bir kişi anun xidmətinə gəldi və dedi: – Düşdə gördüm ki, bir bülbulədən su içəram və ol bülbulənin iki başı varmış. Anun bir başından şirin su içdüm və bir başından acı su içdüm. Ayıtdı: – Sənün əvrətin vardır və sənün əvrətinin qızqərdəşi vardır. Və sən bir kişisin ki, bunların ikisin dəxi iş tutarsın. Həqq-təaladan qorq və tövbə əylə. Ol kişi ayıtdı: –Ya İbn Sirin, şöylədür ki, buyurdum, tövbə olsun ki, şöylə etməyəm.

Sirin oğlu qatına bir kişi gəldi və dedi: – Düşdə gördüm ki, əvümə bir xorus girdi və içindən bir neçə ərpə dənəsin dəvşürdi. Ayıtdı: – Bir nəsnən oğurlansa, gəl bana xəbərlə əylə. Və ol kişi bir neçə gündən sonra Sirin oğlu qatına gəldi və ayıtdı: – Əvüm tamından kilimüm oğurlandı. Ayıtdı: – Kilimüni müəzzin aldı.

Beləliklə, 16 əsrə aid Azərbaycan tərcümə ədəbiyyatı nümunələri haqqında bütün bu deyilənlər onu göstərir ki, sözügedən əsrdə bədii tərcümə sənəti əvvəlki dövrlərlə müqayisədə daha geniş vüsət almış, həm nəzmlə, həm də nəsrə qələmə alınmış əsərləri ehtiva etmişdir. Əvvəlki əsrlərdə olduğu kimi bu yüzillikdə də mütərcimlər klassik tərcümədə aparıcı olan sərbəst tərcümə ənənələrinə üstünlük vermişlər.

Orta əsr tərcümələrində, o cümlədən 16 əsrə aid tərcümə örnəklərində orijinala sərbəst-yaradıcı münasibət məsələsi mütərcimlərin ana dilinə çevirdikləri əsərlərin adlarında da qabarıq şəkildə özünü göstərir. Belə ki, bu məsələdə də mütərcimlərin ana dilinə çevirdikləri əsərlərə müəyyən mənada öz bədii yaradıcılıqlarının məhsulu kimi yanaşmaq meyllərinə rast gəlirik. Məs., Hüseyn Vaiz Kaşifin “Rövzətüş-şühəda” əsərini əsasən dəqiqliklə ana dilinə çevirən Nişati tərcümənin adında müəyyən dəyişiklik edərək onu “Şühədanamə” adlandırmışdır. Yuxarıda qeyd edildiyi kimi, Füzuli də Kaşifin bu əsərini sərbəst-yaradıcı şəkildə ana dilinə çevirərək ona “Hədiqətüs-süəda” adını vermişdir. Niyazi Misri adlı 17 əsr türk mütərcimi isə yenə eyni qaynaqdan türkcəyə etdiyi tərcüməsi üçün “Səadətnamə” adını seçmişdir. Bu tərcümə əsərlərinin üçünün də adları ilə onların farsca orijinalının adı arasında müəyyən bir bağlılıq, məntiqi əlaqə vardır. Sadəcə olaraq, Kaşifi din, əqidə yolunda şəhid olan qəhrəmanlarını “*şəhid*” adlandırmış, Füzuli və Misri isə onlar üçün “*xoşbəxt*”, “*səadət*” adlarını işlətməyi daha münasib saymışlar.

Orta əsr tərcümələrinin bəzilərində isə orijinalın adı olduğu kimi saxlanılmış, yalnız onların əvvəlinə “tərcümeyi” sözü artırılmışdır. Məs., “*Tərcümeyi-Gülşəni-raz*”, “*Tərcümeyi-Pəndnamə*” və s. Bəzən klassik tərcümə əsərlərinin adlarının onların orijinallarının adlarından tamamilə fərqlənməsi hallarına da rast gəlinir. Məs., Kaşifin “*Ənvari-Süheyli*” əsərinin 16 əsrə aid Osmanlı türkcəsinə tərcüməsi “*Humayunnamə*” adlanır. Maraqlıdır ki, 19 əsrin əvvəllərində “*Humayunnamə*” (mütərcimi Əli ibn Saleh ər-Rumi Əbdülvase əl-

Əlisi; ö. 1544) Azərbaycan türkcəsinə uyğunlaşdırılaraq *“Kəlilə və Dimnə”* adlandırılmışdır¹. Eləcə də 16 əsr mütərcimi Müniri 13 əsrin məşhur sufi şairi Şeyx Əttarın fars dilində yazdığı *“Bülbülnamə”* kitabını Osmanlı türkcəsinə *“Gülşəni-əbrar”* (*“Zahidlər gülşəni”*) adı altında çevirmişdir.

Orta əsr Azərbaycan tərcümə əsərlərinin bir çoxu hökmdarların, yerli hakimlərin və yüksək vəzifə sahiblərinin əmrləri, tapşırıqları ilə türkcəyə çevrilmiş və ya onlara ithaf olunmuşdur. Bəzi tərcümə əsərlərini isə mütərcimlər *“ümumi fayda”* xatirinə, ərəb-fars dilini bilməyən müsəlman türk qardaşları üçün tərcümə etmişlər.

Beləliklə, Azərbaycan türklərinin islam mədəniyyətinin bilavasitə daşıyıcıları olan digər müsəlman xalqlarla – ərəblərlə və farslarla birbaşa ictimai-siyasi, mədəni-ədəbi əlaqələrinin məntiqi nəticəsi kimi ortaya çıxan 16 əsr Azərbaycan tərcümə ədəbiyyatı nümunələri istər milli ədəbiyyatımızın yeni-yeni mövzu, forma və ideyalarla zənginləşməsində, istərsə də yazılı ədəbi dilimizin inkişafında müstəsna rol oynamışdır.

Ədəbiyyat

Azərbaycan dilində

1. Araslı H. XV-XVI əsrlərdə Azərbaycan ədəbiyyatı // Azərbaycan ədəbiyyatı tarixi. I c. Bakı: Azərbaycan SSR EA nəşriyyatı, 1960
2. Araslı H. XVII-XVIII əsrlərdə Azərbaycan ədəbiyyatı // Azərbaycan ədəbiyyatı tarixi. I c. Bakı: Azərbaycan SSR EA nəşriyyatı, 1960
3. Bəvazici. Kəvamilüt-təbir. Əlyazması. AMEA ƏYİ. Şifri: D-13
4. Cami Ə. Çəhel hədis. Əlyazması AMEA ƏYİ, şifri: A-365
5. Əlizadə S. *“Şühədanamə”*də adlar (isim, sifət, say, əvəzlilik). Nam.diss., Bakı: 1965; M.Nağısoylu. XVI əsr Azərbaycan tərcümə abidəsi. *“Şühədanamə”*, Bakı: Nurlan, 2003;
6. Əlyazmalar kataloqu. Tərtib edən M.Sultanov. Bakı: Azərbaycan SSR EA nəşriyyatı. 1963
7. Füzuli. Əsərləri. II cild. Tərtib edən: H.Araslı. Bakı: Azərbaycan SSR EA nəşriyyatı, 1958
8. Füzuli. Hədiqətüs-süəda. Tərtib edənlər: Ə.Səfərli. M.Nağısoylu, N.Göyüşov. Bakı: Gənclik, 1993
9. Füzuli. Kərbəla vəqisi (*“Hədiqətüs-süəda”*dan seçmələr). Çapa hazırlayan: H.Abiyev. Bakı: Ozan, 1994
10. Həzini. Hədisi-ərbəin. Əlyazması, AMEA ƏYİ, şifri: B-2879
11. Xəlilov Ş. *“Əsrarnamə”*nin dili. Bakı, Elm, 1988
12. İbrahimov V.A. *“Xəridət əl-əcaib”* və *fəridət əl-qəraib* tərcümə abidəsinin tekstoloji tədqiqi. Nam: diss., Bakı: 2010
13. Qəhrəmanov C. *Əsrarnamə* (əlyazmasının fotofaksimilesi, sözlük və izahatı) Bakı,
14. Qəhrəmanov C., Əliyev R. *“Kəvamilüt-təbir”* və onun müəllifi haqqında // Əlyazmalar xəzinəsində. V c. Bakı: Elm, 1979
15. Məqsudi. Möcüznamə. AMEA ƏYİ, şifri: B-7269
16. Mirzəyev A. Cami, Nəvai və Füzuli yaradıcılığında 40 hədis. Bakı: Ozan, 1997.
17. Mirzəyev A. Azərbaycan bədii tərcümə tarixi və Füzuli, Bakı: Avropa, 2009
18. Mirzəyev A. Füzulinin *“Hədiqətüs-süəda”* əsəri orta əsrlər tərcümə abidəsi kimi. Bakı: Nurlan, 2001
19. Mirzəyev A. Azərbaycan bədii tərcümə tarixi və Füzuli. Bakı: Avropa, 2009
20. Nağısoylu M. Füzulinin *“Hədiqətüs-süəda”* əsəri. Bakı: Nurlan, 2002
21. Nağısoylu M. Orta əsrlərdə Azərbaycanda tərcümə sənəti. Bakı: 2000

¹ M.Nağısoylu. *“Kəlilə və Dimnə”*nin Azərbaycan türkcəsinə klassik tərcüməsi // *Çağımızdan görünən orta əsrlər. AMEA-nın m.ü., prof. R.Azadəyə həsr olunmuş II Beyn. Elmi konfr. Mat. Bakı, 2014, s.65-70*

22. Nağısoylu M. Həzininin “Hədisi-ərbəin” tərcüməsi. Bakı: Nurlan, 2008
23. Nağısoylu M. Orta əsrlərdə tərcümə sənəti. Bakı: Elm, 2000
24. Nağısoylu M. XVI əsr Azərbaycan tərcümə əsəri “Kəvamilüt-təbir”. Bakı: Elm və təhsil, 2011
25. Nağısoylu M. XVI əsr Azərbaycan tərcümə əsəri “Kəvamilüt-təbir”. Bakı: Elm və təhsil, 2011
26. Nağısoylu M. Şeyx Səfiəddin Ərdəbilinin Mövlana beytlərinə şərhləri // Risalə. Araşdırmalar toplusu, N4, Bakı: Nurlan, 2007
27. Nağısoylu M., Abdullayeva Ş. Şeyx Səfiəddin Ərdəbilinin Fəridəddin Əttar beytlərinə şərhləri // Orta əsr əlyazmaları və Azərbaycan mədəniyyəti tarixi problemləri. XII Resp. elmi konfr. materialları. Bakı: Nurlan, 2013
28. Nağısoylu M. “Kəlilə və Dimnə”nin Azərbaycan türkcəsinə klassik tərcüməsi // Çağımızdan görünən orta əsrlər. AMEA-nın m.ü., prof. R.Azadəyə həsr olunmuş II Beyn. Elmi konfr. Mat. Bakı, 2014
29. Sadiqov Ə. Azərbaycan dilinin XVI əsr yazılı abidəsi “Şeyx Səfi təzkirəsi”nin dili leksika). Nam.diss., Bakı, 1972.
30. Şeyx Səfi Mənaqibi. Əlyazması. AMEA ƏYİ, şifri: M-268
31. Şeyx Səfi təzkirəsi. Əlyazması. Sankt-Peterburq. S.Şedrin adına Kütəvi kitabxana Xanikov 91
32. Şeyx Səfi təzkirəsi. Tərtibçilər və nəşrə hazırlayanlar: M.Nağısoylu, S.Cabbarlı, R.Şeyxzamanlı. Bakı: Nurlan, 2006.
33. Şərifov K. Tərcümə // Elm və həyat jurnalı, N2, Bakı: 1987
34. Şirvani M. Xəridətül-əcaib. Əlyazmasının fotosurəti. AMEA ƏYİ, FS-386
35. Şühədanamə. Əlyazması. AMEA ƏYİ, şifri: M-259

Türk dilində

36. Güngör Şeyma.Giriş// Füzuli. Hadikatü's-süeda. Hazırlayan dr.Şeyma Güngör. Ankara, 1987, s. XV-LXXIII
37. Karahan Abdülkadir. İslam Türk Edebiyatında Kırk Hadis. İstanbul, 1954
38. Karahan Abdülkadir. Türk edebiyatında arapçadan nakledilmiş kırk hadis tercüme ve şerhleri // Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi, 1953, N5, s.60-68
39. Şeyh Safiəddin Erdebili İshak İbni Cəbrail. Makalat Şeyh Safi Buyruğu. Hazırlayanlar: Sönmez Kutlu, Nizaməttin Parlak. İstanbul: Horasan yayınları, 2008.
40. Topkapı Sarayı Muzesi Kütüphanesi Türkçe Yazmalar Katalogu. Hazırlayan Karatay Fehmi Edhem. 1.c. İstanbul: 1961

Rus dilində

41. Абдуллаев Т. Тюркоязычный памятник XVI века «Кавамил ат-табир», Канд.дисс. Баку, 1991
42. Нагисойлу М. Переводческие и языковые особенности «Шухеда-наме» – азербайджанско-тюркского письменного памятника. XVI века. Баку: Elm və təhsil, 2014;
43. Нагисойлу М. Вопросы палеографии, лингвистики и перевода в «Шухеда-наме». Saarbrücken, Deutschland, Lap Lambert. 2015.
44. Федоров А. Введение в теорию перевода. М.: 1953

akad. Nağısoylu M.Z.

XVII ƏSR

Əvvəlki əsrlə müqayisədə 17 əsrə aid əldə olan bədii tərcümə nümunələri olduqca azdır. Bunun başlıca səbəbi kimi Azərbaycan milli ədəbiyyatında müşahidə olunan nisbi zəifləmə prosesini göstərmək olar. Məlum olduğu kimi, 17 əsrdə Azərb. dilində yazıb-yaradan çoxsaylı şairlərdən heç biri nə İmadəddin Nəsimi, nə də dahi Məhəmməd Füzuli səviyyəsinə yüksələ bilməmişdir. Dövrün ən məşhur şairi Saib Təbrizinin əsərlərinin böyük əksəriyyətinin fars dilində olması da sözügedən əsrdə milli ədəbiyyata olan marağın nisbətən azalmasını sübut edən amillərdən biri kimi dəyərləndirilə bilər. Təbii ki, dövrün ədəbi prosesində müşahidə olunan bu hal bədii tərcümə ədəbiyyatına da öz təsirini göstərməmiş deyil.

S.Şirazinin «Gülüstən» əsərinin
əlyazmasına çəkilmiş miniatür (1645)

17 əsrə aid Azərbaycan bədii tərcümə ədəbiyyatının ən dəyərli nümunələrindən ikisi Sədi Şirazinin **“Gülüstən”** əsərindən edilmişdir. Əxlaqi-didaktik məzmun daşıyan “Gülüstən” istər dilinin sadəliyi və axıcılığı, istər dərin məna tutumu, istərsə də bədii quruluşu ilə dünya ədəbiyyatının nadir incilərindən sayılır. Qafiyəli nəslrlə nəzmin növbələşməsi şəklində qələmə alınmış “Gülüstən”ın əsasını kiçikhəcmli mənsur hekayələr təşkil edir. Hekayələr onların məzmununa uyğun şeir parçaları ilə tamamlanır ki, bu da əsərin bədii-estetik təsir gücünü daha da artırır, əsərdə xalqlar və insanlar arasında dostluq və bərabərlik, əxlaqi saflıq və mənəvi ucalıq, nəciblik və sadəlik, xeyirxahlıq və alicənablıq, düzlük və əməlisalehlik, əliaçıqlıq və cömərdlik kimi insani keyfiyyətlər, yüksək bəşəri dəyərlər tərənnüm olunur. “Gülüstən” farsdilli klassik əsərlər arasında əlyazmalarının sayına görə birinci yerdə dayanır¹.

Əsər uzun müddət ərzində müsəlman Şərqində, o cümlədən Azərbaycanda dərslik kimi istifadə edilmiş, 14 əsrdən başlayaraq türk dillərinə, sonra isə bir sıra Avropa dillərinə tərcümə olunmuşdur.

“Gülüstən”ın türkcəyə ilk tərcümələrindən biri Seyf Sərainin h.793 (m.1391/92) ildə təmmələdiyi **“Gülüstən bit-türki”** əsəri sayılır. “Gülüstən”ın qıpçaq türkcəsinə sərbəst tərcüməsi olan bu əsərdə Seyf Sərai farsca mətni gah qısaltmış, gah da tərcüməsinə müəyyən əlavələr etmişdir. “Gülüstən bit-türki”nin bu xüsusiyyətlərini nəzərə alan prof. Əmir Nəci bəy əsəri gah təbdil (“pereloenie”), gah da tərcümə (“perevod”) kimi qiymətləndirmişdir¹. Əsər dilçilik baxımından araşdırılsa da¹³, onun tərcümə özəllikləri indiyədək ətraflı öyrənilməmişdir.

“Gülüstən”ın türkcəyə qədim tərcümələrindən biri də h.833 (m.1430) ilə aiddir. **“Kitabi-Gülüstannaməyi-Şeyx Sədi”** adlı bu tərcümənin müəllifi Mustafa ibn Qazi Aracdır. Rusiyanın Sankt-Peterburq şəhərindəki S.Şedrin adına kütləvi kitabxanada bu dəyərli tərcümə əsərinin mütərcimin öz xətti ilə köçürülmüş 13 şaban 833 (7 mart 1430) il tarixli bir qədim əlyazması saxlanılır (şifr: THC-237). Tərcümə haqqında ilkin qısa bilgiler verən prof. Rüstəm Əliyev onun mətninin farsca orijinalına çox yaxın olduğunu qeyd edir². Mütərcim “Gülüstən”ın müqəddimə hissəsini müəyyən ixtisarlarla çevirmiş, əsərdəki “Kitabın yazılma səbəbi” adlı başlığı isə, ümumiyyətlə, çıxararaq, onun əvəzinə tərcüməyə öz qələminin məhsulu olan “Kitabın tərcümə səbəbi” adlı hissəni artırmışdır. Əlyazmada farsca şeir parçaları orijinaldakı kimi saxlanılmış, onların türkcəyə nəslrlə filoloji tərcüməsi verilmişdir. Qeyd edək ki, R.Əliyevin fikrincə osmanlı türkcəsində olan bu dəyərli klassik tərcümə örnəyi, ümumiyyətlə, araşdırılmamışdır.

16 əsrdə görkəmli türk filoloqları Süruri, Şəmi və Sudi isə “Gülüstən”a şərhlər yazmışlar. Onların ən qədimi Süruriyə məxsus **“Şərhi-Gülüstən”**dır (1550). Sürurinin şərhində əsərin ərəbcəyə tərcüməsi, eləcə də ayrı-ayrı cümlə, söz və ifadələrin açıqlaması və izahı verilmişdir. Süruri bəzi hallarda mətndəki ayrı-ayrı cümlələri türkcəyə də tərcümə etmişdir³.

Şəminin 1571 ildə tərtib etdiyi **“Şərhi-Gülüstən”** kitabı isə əsərin türkcəyə tərcüməsi təsirini bağışlayır⁴. Sudinin (ö.1592) **“Şərhi-Gülüstən”** kitabında isə əsərin tam mətninin türkcəyə bütöv şəkildə açıqlaması verilmişdir. Əslən Bosniyadan olan Sudinin bu şərhə hələ 19 əsrdə İstanbulda iki dəfə nəşr olunmuşdur⁵.

¹ M.Nağısoylu. *Qostərdətarin nosxəha-ye farsī dər cəhan // Məcmue-ye noxostin həmayeş-e melli-ye iranşenasi. Nosxəşenasi və ketabşenasi. Tehran: 1383, s.406-415*

² Наджип Э.Н. Исследования по истории тюркских языков. М.: Наука, 1989, стр. 91-93

³ Наджип Э.Н. Тюркоязычный памятник XIV в «Гулистан» Сайфа Сараи и его язык. ч.I-II. Alma-Ata: 1975

⁴ Алиев Р. Предисловие // Сади. Гулистан. Критический текст, перевод, предисловие и примечания Р.М.Алиева, М., 1959, стр.38

⁵ *Yenə orada*, s.35

Orta əsrlərdə “Gülüstən”in türkcəyə, o cümlədən Azərbaycan türkcəsinə bütöv sətirləli tərcümələri də ortaya çıxmış və bu növ tərcümələr geniş yayılmışdı. Ümumiyyətlə, qədim tərcümə prinsiplərindən biri olan sətirləli tərcümə Azərbaycanda öncə “Quran”ın mətnində tətbiq edilmişdir¹. Bu tərcümə prinsipi və növünün sonrakı davamı və inkişafı, əsasən, Sədinin “Gülüstən” əsəri ilə bağlıdır. Bu məsələdə “Gülüstən”dan Azərbaycanda uzun müddət fars dilini öyrənmək üçün başlıca dərs vəsaiti kimi istifadə olunması mühüm rol oynamışdır.

Fikrimizcə, “Gülüstən”in türkcəyə sətirləli tərcümə ilə hazırlanmış ilkin əlyazma nüsxələri hələ 14–15 əsrlərdə meydana çıxmışdır. Yuxarıda adı çəkilən Mustafa ibn Qazi Arac da farsca şeirlərin tərcüməsində bu tərcümə prinsipinə əməl etmişdir.

“Gülüstən”in türkcəyə sətirləli tərcüməsi ilə birgə hazırlanmış qədim nüsxələrindən biri AMEA M. Füzuli adına Əlyazmalar İnstitutunda saxlanılır (şifri: B-3333/309). Həm əvvəldən, həm də sondan naqis olan bu əlyazmada əsərin adı və nüsxənin köçürülmə tarixi qeyd olunmasa da, paleoqrafik xüsusiyyətlərinə görə onu 17 əsrə aid etmək olar. Tərcümənin əslisi isə çox güman ki, daha əvvəlki dövrün məhsuludur. Məsələ bundadır ki, əlyazma farsca mətnin sətirləli tərcüməsi nəzərə alınmaqla hazırlanmış, onun hər səhifəsinə farsca mətndən yalnız 8 sətir yazılmış, sətirlər arasında türkcə tərcümə üçün yer ayrılmışdır. Bu isə o deməkdir ki, əlyazmanın köçürüldüyü nüsxədə (arxetipdə) “Gülüstən”in mətni bu qayda ilə yazılmışdır. Bundan əlavə, tərcümənin dilində işlənmiş bir sıra qədim türk sözləri (“*buncıləyin*” – bunun kimi, “*duruşmaq*” – vuruşmaq, çalışmaq, “*ilətmək*” – çatdırmaq, aparmaq, “*irişmək*” – çatmaq, yetişmək, “*yegrək*” – daha yaxşı, “*geyəsi*” – paltar, “*nəsnə*” – şey, “*çoraq*” – şoran yer, “*ulaşmaq*” – yetmək, çatmaq, “*ısıрмаq*” – dişləmək və s.) daha çox 15–16 əsrlər Azərbaycan yazılı abidələri üçün səciyyəvidir ki, bu da tərcümənin əslinin 16 əsrdə hazırlanmasını düşünməyə əsas verir.

Əlyazmada farsca mətn bütövlüklə qırmızı mürəkkəblə, sətirləli tərcümə isə qara mürəkkəblə yazılmışdır. Hər iki mətnin xətti eynidir, lakin farsca mətn nisbətən iri və oxunaqlı nəstəliq xətti ilə köçürülmüşdür. Əlyazmanın həcmi 102 vərəq, ölçüsü 23x18 sm, kağızı filiqlanlı Avropa istehsalıdır. Nüsxədə bir qayda olaraq, “Gülüstən”in mətnindəki hər bir sözün aşağısında onun türkcə lüğəvi mənası yazılmışdır. Hər iki mətnin müqayisəli təhlilindən belə bir nəticəyə gəlmək olar ki, bu və bu kimi tərcümələr – hər iki dildə yazılmış mətni özündə birləşdirən əlyazmalar, əsasən, fars dilini öyrənənlər üçün nəzərdə tutulmuşdur. Yəni, burada tərcüməçinin məqsədi farsca mətni bütöv, tam və dolğun şəkildə tərcümə etmək yox, ondakı ayrı-ayrılıqda götürülmüş sözlərin daşdığı mənalı vermək olmuşdur. Başqa sözlə, belə tərcümələrdə özgə dildə olan mətnəki cümlələr yox, sözlər əsas götürülür, sözlər əksər hallarda özgə dilin cümlə quruluşuna uyğun şəkildə yerləşdirilir ki, bunun da nəticəsində onların birləşməsindən normal cümlə alınmır. Fikrimizin aydınlığı üçün “Gülüstən”in sözügedən tərcüməsindən iki cümlənin əslinə və tərcüməsinə diqqət yetirək:

Parsaira didəm bər kenar-e dərya ke zəxm-e pələng daşt.

“*Bir salehi gördüm kənarında dərya ki, zəxmi qaplan tutardı*”.²

Beh əz ruy-e zibast avaz-e xoş

“*Yegdir yüzdən gözəl avazi-xoş*”³.

¹ Yənə orada, s.36

² Yənə orada, s.37

³ Nağısoylu M. Orta əsrlərdə Azərbaycanda tərcümə sənəti. Bakı: Elm, 2000, s.21-24

Tərcümədə farsca birləşmədəki sözlərin sırası türkcə mətnədə də eynilə saxlanılmışdır. Bundan əlavə tərcüməçi “daşt” (var idi) sözünü səhvən “*tutardı*” kimi tərcümə etmişdir ki, nəticədə cümlənin ikinci hissəsində məna təhrif olunmuşdur. Əslində cümlənin həmin hissəsi belə tərcümə olunmalı idi: [*Onda*] *qaplan yarası var idi*. İkinci cümlədə də bu qayda ilə “əz ruy-e ziba” tərkibi “*yüzdən gözəl*” şəklində tərcümə olunmuşdur. Qeyd edək ki, tərcüməçi bir çox hallarda bu məsələyə diqqət yetirmiş və ayrı-ayrı cümlələrin əsl tərcüməsini verməyə çalışmışdır. Məs.:

Buy-e qoləm çenan məst kərd ke, damənəm əz-dəst berəft
 “*Bəni gül rayihəsi ancılayın sərxoş eylədi ki, atəgim əldən getdi*”.¹
 Ruz-e meydan nə qav-e pərvəri
 Əsb-e lağər miyan-e kar ayəd
 “*Meydan günündə simiz öküz işə yaramaz, arıq at meydanda işə gəlir*”².

Tərcüməçi bu cümlələrdəki “*gül rayihəsi*”, “*meydan günündə*”, “*simiz öküz*”, “*arıq at*” birləşmələrini yuxarıdakı iki cümlədən fərqli şəkildə, yəni ana dilinin öz sintaktik normasına uyğun qaydada işlətməmişdir. Bundan əlavə burada, ümumiyyətlə, tərcüməçinin farsca mətnin məzmununu ana dilində sərbəst şəkildə ifadə etmək meyli də nəzərə çarpır. Bütövlükdə götürdükdə, tərcümə farsca-türkcə sözlük təsiri bağışlayır və daha çox tarixi leksikologiyanın tədqiqi üçün zəngin material verir.

Sədinin “*Gülüstan*” əsəri 17 əsrdə ayrıca kitab şəklində də türkcəyə tərcümə olunmuşdur. Belə tərcümə nümunələrindən biri **Məhəmməd ibn Hüseyn Rəvaninin** qələmindən çıxmışdır. Nisbəsinə görə İrəvanlı hesab etdiyimiz bu istedadlı mütərcimin h.1068 (m.1657–58) ildə öz əli ilə hazırladığı “*Gülüstan*” tərcüməsinin bir avtoqraf nüsxəsi Təbrizdəki Milli Kitabxanada saxlanılır (şifri: 2444). Türkiyə hökmdarı Sultan Məhəmməd xan ibn İbrahim xana (1626–60) ithaf olunmuş bu tərcümə nüsxəsi əvvəlcə məşhur kitabşünas Hacı Məhəmməd Naxçıvaninin şəxsi kitabxanasında olmuş, sonra isə Təbriz Milli Kitabxanasına hədiyyə edilmişdir. İri gözəl nəsx xəttilə köçürülmüş bu əlyazmanın həcmi 107 vərəq, ölçüsü 25x15 sm., hər səhifədəki sətir sayı 17-dir.

Qeyd edək ki, orta əsrlərə aid digər Azərbaycan tərcümə nümunələrinin çoxunda, bir qayda olaraq, klassik mütərcimlər ana dilinə çevirdikləri əsərin müqəddimə hissəsini buraxaraq, tərcüməyə öz müqəddimələrini əlavə etmişlər³. Rəvani isə “*Gülüstan*”dakı müqəddiməni tam şəkildə və olduğu kimi tərcümə etmişdir. Bununla belə, Rəvani tərcüməsinə bir neçə vərəqlik dibaçə də yazaraq öncə Allahın qüdrətindən söz açmış, sonra isə ənənəyə görə sonuncu peyğəmbərə dua və salavatını göndərmişdir. Özü haqqında heç bir məlumat verməyən Rəvani sonra birbaşa mətləbə keçərək Sədin “*ərbabi-təriqətin müdəqqiqi və əshabi-həqiqətin mühəqqiqi*”, “*bəlağət bustanının hümayi-büləndpərvazi və fəsaḥət gülüstanının bül-bülü-nəğməpərdəzi*” adlandırır. Sədi üçün deyilmiş bu epitetlərdən göründüyü kimi, Rəvani tərcüməsini qafiyəli nəsrə (səclə) qələmə almışdır. Qeyd edək ki, Rəvaninin “*Gülüstan*” tərcüməsi haqqında ilk qısa məlumat tərəfimizdən verilmişdir.

Tərcümə ilə orijinalın mətnlərinin müqayisəsi göstərir ki, Rəvani “*Gülüstan*”ı, əsasən, dəqiq şəkildə çevirməyə can atmış və buna uğurla nail olmuşdur. Nümunə olaraq hər iki əsərdəki kiçik bir hekayətə nəzər salaq:

¹ *Gülüstani-Sədi. Əlyazması. AMEA Əlyazmalar İnstitutu, B-3333, v.51a*

² *Yenə orada, v. 84b*

³ *Gülüstani-Sədi. Əlyazması. AMEA Əlyazmalar İnstitutu, B-3333, v.21b*

“Bər balin-e torbət-e Yəhya peyğambər əleyhissəlam motəkəf budəm dər came-e Dəməşğ ke, yeke əz moluk-e ərəb ke be biensafi mousuf bud, ettefağən bezeyarət aməd və nəmaz-e doa kərd və hacət saxt:

Dərviş-o-ğəni bənde-ye in xak-e dərənd
Vəanan ke gənītərənd mohtactərənd.

Angəh mərə qoft: Əz anca ke hemmət-e dərvişanəst və sedğ-e moamelət-e işan, hemmət həmrəh-e mən konid ke, əz doşməni sə'b əndişnakəm. Qoftəməş: Bər rəiyyət-e zəif rəhmət kon, ta əz-doşməni-e gəvi zəhmət nəbini.”¹

“Şami-şərifdə həzrət Yəhya nəbi əleyhissəlamın türbəyi-şərifində mətəkif idim. Hükəmdan birisi ki, zalım və bımürüvvətlik ilə məşhur və məruf idi, gəlüb, türbəyi-şərif məvacihəsində dua edüb, hacəti-rica edərdi. Fərd:

Dərvişü qəni cümlə qapunə möhtac,
Zahirdə qəni olan qamudən möhtac.

Bə'dən bana təvəccöh edib ayıtdı ki, ey dərvişi-dilriş, sidqü ixlas ilə sən dəxi bana bir duayi-xeyr himmət eylə ki, bir qəvi düşməni-pürməkrü fənn fikir və əndişəndəyəm.

Dedim: – Duadansa, rəiyyət fığarasının hallarına mərhəmət və züəfa fırqəsinə şəfqətü mürüvvət eylə, ta ki düşməndən əmin olasan.”²

Göründüyü kimi, tərcümə məzmunca orijinala tam uyğun gəlsə də, həcmcə ondan bir qədər böyükdür. Bunun başlıca səbəbi mütərcimin qafiyəli nəsr xatirinə tərcüməyə özündən müəyyən söz və ifadələr əlavə etməsidir. Bu xüsusiyyət sonuncu cümlənin tərcüməsində daha qabarıq şəkildə özünü göstərir. Burada mütərcim “züəfa fırqəsinə şəfqətü mürüvvət” sözlərini artırmaqla sonuncu sözü bu cümlədəki “mərhəmət” sözü ilə həmqafiyə etmişdir. Bu cür genişləndirmə yolu ilə çevirmə halları orijinaldakı bəzi şeir parçalarının tərcüməsində də müşahidə olunur. Məs., Rəvani aşağıdakı beytin məzmununu tərcümədə iki beytdə vermişdir:

Məkon nəmaz bər an hiçkəs ke hiç nəkərd,
Ke omr dər sər-e təhsil-e mal kərd-o-nəxord.³

Ol ki, dünyaya sərfi-ömr etdi,
Yeməyüb, aqibət qoyub getdi,
Qılma ol mülhidin namazın kim,
Nə əməl eylədi, nə əl tutdu.⁴

Bu tərcümə üsulu orta əsrlərdə nəzmlə edilən tərcümə nümunələrində geniş yayılmışdı. Sədinin bu beytinin dilimizə müasir tərcüməsi isə belədir:

Namaz qılma o heçə ki, xeyir demədi,
Ömrü boyu ehtirasla mal topladı, yemədi.⁵

“Gülüstan”dakı şeir parçalarının tərcüməsinə gəldikdə isə, Rəvani onların məzmununa

¹ Yenə orada, v.12a

² M.Nağısoylu. Göstərilən əsər, s.52

³ Gülüstanı Sədi. Təshih-e mətn-e elmi-ye enteqadi. Rostəm Əliyev. M.: 1959, s. 57-58

⁴ Tərcüməyi-Gülüstanı-Sədi. Mötərcem Rəvani. Əlyazması Təbriz Milli Kitabxanası, N2444, v.24a

⁵ Gülüstan. Sədi. Təshih-e mətn-e elmi-ye enteqadi. Rostəm Əliyev. M., 1959, s.421

sadiq qalsa da, bu tərcümələr bədii cəhətdən çox da yüksək səviyyədə deyil. Aşağıdakı məşhur beytlər və onların türkcəyə tərcüməsində bunu aşkar şəkildə görmək olar:

*Bəni-Adəm ə'za-ye yekdigərənd
Ke dər afərinəş ze-yek couhərənd.
Ço ozvi bedərd avərəd ruzeqar
Degər ozvhara nəmanəd gərər.
To kəz mohnət-e digəran biğəmi
Nəşayəd ke namət nəhənd adəmi.¹*

*Bəni-Adəm ə'zaları birdir
Ki bir xak ilə oldı tinətləri.
Qaçan üzvinün biri rəncur ola,
Qalan üzvinün gedər rahətləri.
Demək olmaz ol adəmə adəmi
Ki xəlqə rəva görə möhnətləri². (7, 24a)*

Tərcümə məzmunca orijinala yaxındır, mütərcim hətta orijinaldakı bəzi sözləri (*əza*, *üzv*, *möhnət*) olduğu kimi saxlamışdır. Bununla belə, tərcümə ilk növbədə qafiyə sisteminə görə orijinaldan fərqlənir. Belə ki, Sədinin şeir parçası məsnəvi şəklində (aa, bb, cc...) qafiyələndiyi halda, Rəvaninin tərcüməsinin qafiyə quruluşu qitəqəki kimidir (ab, cb, db...). Bundan əlavə? Rəvaninin tərcüməsinin dili sadə olsa da, bədii-sənətkarlıq xüsusiyyətləri ilə seçilmir, adi nəsr dilinə yaxındır.

Sədinin yuxarıdakı şeir parçasını görkəmli mütərcim və şərqşünas alim Məmmədağa Sultanov belə tərcümə etmişdir:

*Bir bədən üzvüdür bu bəni-adəm.
Eyni bir cövhərdən yaranmış aləm.
Bir üzvü dərdlərə salsa ruzigar;
Tutmaz başqa üzvü yerində qərar.
Özgənin dərdinə əgər qalmasan,
Yaraşmaz adına deyilsin insan.³*

Sədi Şirazinin “Gülüstan” əsəri 20 əsrin əvvəllərində **Mirzə Sadiq Rahil** tərəfindən Azərbaycan dilinə tərcümə edilərək “Bəhrül-həqaiq” adı ilə nəşr olunmuşdur. Əsərin dilimizə ən mükəmməl tərcüməsi və nəşri isə 1962 ildə yerinə yetirilmişdir, şeirlərin tərcüməsi Məmmədağa Sultana, mətnin nəsr hissəsinin tərcüməsi isə Rəhim Sultanov və İsmayıl Şəmsə məxsusdur⁴. Şərqin dahi mütəfəkkir şairlərindən olan Sədi Şirazinin “Gülüstan” əsəri bu gün də bütün islam dünyasında, o cümlədən Azərbaycanda müxtəlif səviyyələrdə tədris olunan və ən çox oxunan kitablardan biridir.

¹ Tərcümeyi. Gülüstanı-Sədi. Motərcem Rəvani. Göstərilən əlyazması, v. 100a

² Sədi Şirazi. Gülüstan. Bakı: Azərnaşır, 1987, s.237

³ Gülüstan. Sədi. Təshih-e mətn-e elmi-ye enteğadi... s.59

⁴ Tərcümeyi-Gülüstanı-Sədi. Motərcem Rəvani. Göstərilən əlyazması, v.24a

Ədəbiyyat

1. Möhsün Nağısoylu. Orta əsrlərdə Azərbaycanda tərcümə sənəti. Bakı: “Elm”, 2000.
2. Sədi Şirazi. Gülüstən, Bakı: Azərnəşr, 1987.
3. Rəhim Sultanov. Sədi yaradıcılığında “Gülüstən”. Bakı: 1961.
4. Наджип Э.Н. Исследования по истории тюркских языков. Москва: 1989.
5. Наджип Э.Н. Тюркоязычный памятник XIV в. «Гулистан» Сайфа Сарай и его язык, ч. I-II. Алма-Ата: 1975.
6. Сади. Гулистан. Критический текст, перевод, предисловие и примечания Р.М.Алиева, М.: 1959.
۷. ترجمه گلستان سعدی. مترجم محمد ابن حسین روانی. میکرو فیلم دستنویس کتابخانه ملی تبریز در انستیتوی نسخه های خطی آکادمی ملی علوم جمهوری آذربایجان .
۸. حاج سید جواد، کمال، سخترانی در نخستین مجمع بین المللی استادان زبان فارسی، ره آورد، (گزارش نخستین مجمع بین المللی استادان زبان فارسی) و بر استه قهرمان سلیمانی و علی اصغر شعر دوست، تهران، ۶۷۳۱، ص ۹۹۴-۸۹۴
۹. کلیات سعدی به اهتمام محمد علی فروغی. تهران، ۵۶۳۱.
۱۰. گلستان سعدی. تصبیح متن علمی انتقادی رستم موسی اوغلی علی یف. مسکو، ۹۵۹۱.
۱۱. آذربایجان B-۳۳۳۳ گلستان سعدی. دستنویس انستیتوی نسخه های خطی آکادمی ملی علوم جمهوری .
۱۲. محسن نقی صوبلو. گسترده ترین نسخه های خطی فارسی در جهان – مجموعه نخستین همایش ملی ایران شناسی . ۱۳. نسخه شناسی و کتاب شناسی، تهران، ۳۸۳۱، ص ۵۱۴ – ۶۰۴

akad. Nağısoylu M.Z.

XVIII ƏSR

18 əsrdə Azərbaycanda mövcud siyasi-ictimai durum, vahid mərkəzləşmiş dövlətin xanlıqlara parçalanması bədii ədəbiyyata, eləcə də onun ayrılmaz qolu olan tərcümə sənətinə ciddi təsir göstərmişdir. Məhz buna görə 18 əsrə aid bədii tərcümə nümunələri olduqca azdır, daha doğrusu, onların əlyazmalarının bir çoxu itib-batmış, yalnız cüzi bir hissəsi günümüzdə qədər gəlib çatmışdır. Əsrin ən dəyərli bədii tərcümə nümunələrindən biri şair, yazıçı və mütərcim **Möhsün ibn Əbdülhəmid Nəsininin** “Lisanüt-teyr” kitabıdır. Azərbaycan klassik bədii nəsrinin qiymətli və nadir nümunələrindən biri olan bu kitab haqqında ilk qısa məlumatı prof. Əzizə Cəfərzadə vermiş və onu “Tutinamə” adlandırmışdır.¹

Professor Əlyar Səfərli isə əsər haqqında daha geniş məlumat verərək, onu Möhsün Nəsininin müstəqil əsəri kimi dəyərləndirmişdir². Maraqlıdır ki, Ə.Səfərli də Ə.Cəfərzadə kimi Nəsininin bu kitabını “Tutinamə” adlandırmışdır. Möhsün Nəsiri isə kitaba yazdığı girişdə onu “Lisanüt-teyr” kimi təqdim etməklə yanaşı, bu məsələyə öz münasibətini də bildirmişdir:

*“Və çün əsl-i-hekayət və binayi-rəvayət tuti-yi-sahibdirayət dilindən məzkur və əksəri-təmsillərinə özgə heyvanların mükalimələrindən mərqümü məstur olmuş, əgər münasibəti-ləfzü mənə mənzur olub, “Lisanüt-teyr” deməklə məşhur ola, qəvaidi-təlifdən dur olmaz”.*³

¹ Sədi Şirazi. Gülüstən, Bakı: Azərnəşr, 1987, s.48

² Sədi Şirazi. Göstərilən əsər

³ Ə.Səfərli. XVII-XVIII əsrlərdə Azərbaycan epik şeiri. Bakı: Yazıçı. 1982, səh.178-192

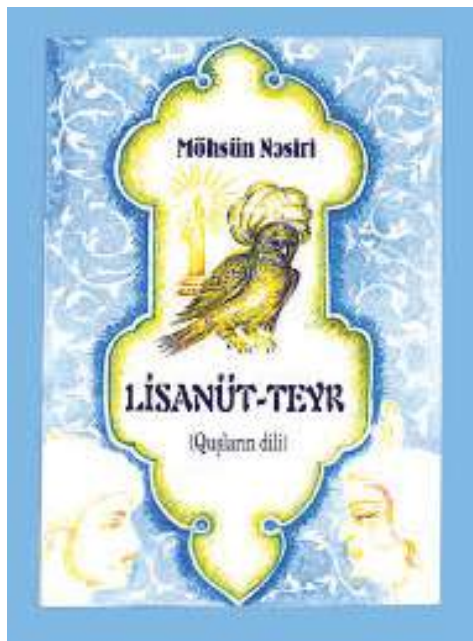
Klassik üslubda qafiyəli nəsrə yazılmış bu cümlədən aydın olur ki, Möhsün Nəsiri kitabdakı hekayə və rəvayətlərin tutinin və digər heyvanların dilindən söyləndiyini, eləcə də sözlə mənanın bağlılığını nəzərə alaraq, onun adını “Lisanüt-teyr” (“Quş dili”) qoymuşdur. Məlum olduğu kimi, böyük özbək şairi Əlişir Nəvainin də eyniadlı əsəri var. Çox güman, Möhsün Nəsirinin kitabına ad seçimində o dövrdə Azərbaycan ədəbi mühitində qüdrətli söz sahibi kimi məşhur olan Ə.Nəvainin adı çəkilən əsəri də müəyyən rol oynamışdır.

Nəsirinin kitabının ayrı-ayrı tədqiqatçılar tərəfindən “Tutinamə” adlandırılması da təsadüfi olmamışdır. Məsələn burasındadır ki, Nəsirinin “Lisanüt-teyr”i məzmununa görə 14 əsrin farsdilli müəllifi Ziyaəddin Nəxşəbinin “Tutinamə” adlı məşhur əsəri ilə, demək olar ki, üst-üstə düşür. Tutinamə öz kökü, mənşəyi ilə qədim hind folkloruna bağlı olsa da, bu mövzu Yaxın və Orta Şərq xalqları ədəbiyyatında daha çox yayılmışdır. Müsəlman Şərqişində müdriklik simvolu kimi tanınan tutinin dilindən söylənən hekayələrdən ibarət tutinaməni fars dilində ilk dəfə qələmə alan Məhəmməd ən-Nəiri olmuş, lakin onun 14 əsrin əvvəllərində tamamladığı və “Cəvahirül-əsmar” (“Gecə söhbətlərinin inciləri”) adlandırdığı tutinaməsi az tanınmışdır. Eyni mövzuda Ziyaəddin Nəxşəbinin 1330 ildə fars dilində qələmə aldığı “Tutinamə” əsəri isə tez bir zamanda Yaxın və Orta Şərqişdə geniş yayılmış və müəllifinə böyük şöhrət qazandırmışdır.

Nəxşəbinin, ənənəyə uyğun olaraq, nəsrə nəzmin növbələşməsi şəklində qələmə aldığı “Tutinamə” əsəri orta əsrlərdə türk, türkmən, özbək, tatar və digər türkdilli xalqların dillərinə tərcümə olunmuşdur. Bu tərcümələrin ən qədimi Nəxşəbinin “Tutinamə”si tamamlandıqdan təq. 100 il sonra Osmanlı hökmdarı Sultan Bayəzid (1389–1402) üçün türkcəyə edilmiş tərcümə sayılır. 30 hekayədən ibarət bu tərcümə əsəri 19 əsrin ortalarında almançaya çevrilmiş və nəşr edilmişdir.¹ “Tutinamə”nin 18 əsrdə Sarı Abdulla Əfəndi (ö.1661) tərəfindən türkcəyə edilmiş tərcüməsi də məşhurdur. Bu tərcümə, məzmununa görə, Nəirinin “Cəvahirül-əsmar” əsərinə daha yaxındır.²

Nəxşəbinin “Tutinamə”si əsasında 16-19 əsrlərdə fars dilində bir sıra yeni əsərlər də ortaya çıxmışdır. Onlar arasında 18 əsr müəllifi Qadiriinin “Tutinamə”si və 19 əsrdə İbadullah adlı bir müəllifin “Çehel tuti” (“Qırx tutuquşu”) kitabları daha məşhurdur. Hər iki kitab 19 əsrdə daşbasma üsulu ilə nəşr olunmuşdur.

Əli Qəhrəman oğlu Nazim adlı bir şəxs 1849 ildə İsmayıl bəy Qutqaşının mədrəsəsində “Çehel tuti”ni Azərbaycan türkcəsinə tərcümə etmişdir. Bu tərcümə 1993 ildə tərə-

¹ Зия ад-Дин Нахшаби. Книга попугая (Тутинаме). Перевод с персидского Бертельса. М.: Наука, 1979, стр. 11

² Yənə orada, s.11

fimizdən sadələşdirilərək “Tutuquşunun nağılları” adı ilə nəşrə hazırlanmışdır¹. Qeyd edək ki, Nəxşəbinin “Tutinamə”sini şerqşünas Əkrəm Bağirov dilimizə çevirərək, 1991 ildə nəşr etdirmişdir².

Azərbaycan ədəbiyyatında tutinamə mövzusunda qələmə alınmış ilk əsər isə Möhsün Nəsinin “Lisanüt-teyr” kitabı sayıla bilər. M.Nəsiri əldə olan bu yeganə əsərini Gəncə xanı Cavad xan Ziyadoğlu Qacarın sifarişi ilə qələmə almışdır. Məlum olduğu kimi, müstəqil siyasət yürütmüş Cavad xanın hakimiyyəti dövründə [1785–1804] Gəncə xanlığı güclənmiş və özünün ən parlaq dövrünü yaşamışdır. Müasirlərinin yazdığına görə, Cavad xan möhkəm xarakterli, qətiyyətli, cəsur və natiq bir şəxs olmuş, sənət adamlarına qayğı ilə yanaşmışdır. Nəsinin doğulduğu yer, il və ölüm tarixi haqqında əlimizdə heç bir məlumat olmasa da, “Lisanüt-teyr” əsərinin 18 əsrin sonlarında qələmə alındığını və bu zaman müəllifin yetkin yaşda olduğunu söyləyə bilərik. Əsərin girişində Cavad xanın dili ilə göstərilir ki, Nəsiri öz dövrünün savadlı, məlumatlı şəxslərindən olmuşdur. Kitabın sonunda işlənmiş “sahibxame” (qələm sahibi) sözüne əsasən, Nəsinin saray tarixçisi olduğunu da güman etmək olar.

“Lisanüt-teyr” əsəri göstərir ki, Nəsiri klassik Şerq, o cümlədən Azərbaycan ədəbiyyatına dərinləndirən bələd olmuş, ərəb və fars dillərini mükəmməl bilmişdir. Əsərdə klassik farsdilli ədəbiyyatın görkəmli nümayəndələri Sədi, Hafiz və Caminin yaradıcılığına üz tutulması, onların qələmindən çıxmış şeir parçalarının nəsr arasında ustalıqla və yerində işlədilməsi bunu aydın sübut edir. Nəsinin daha çox bəhrələndiyi, yaradıcılıqlarına üz tutduğu, şeirlərindən nümunələr gətirdiyi şairlər Nizami, xüsusilə də Füzulidir. “Lisanüt-teyr”də Füzulinin “Hədiqətüs-süəda” əsərinin təsiri açıq-aşkar duyulur. Nəsinin işlətdiyi bir sıra silsiləli bənzətmələr, bədii ifadələr “Hədiqətüs-süəda”da da vardır. Maraqlıdır ki, Nəsiri əsərini “Hədiqətüs-süəda”nın aşağıdakı son beyti ilə bitirir:

*Gəl, ey hali-təköllümdən xəbərdar;
Tərəhhüm qıl, təərrüz qılma, zinhar!*

“Hədiqətüs-süəda” ilə “Lisanüt-teyr”in qarşılaşdırılması göstərir ki, Nəsiri Azərbaycan bədii nəsrində Füzulinin istedadlı davamçısı olmuşdur. Nəsiri Füzulinin “Leyli və Məcnun” poemalarından da kiçik parçaları (bəzən azacıq dəyişikliklə) “Lisanüt-teyr”ə daxil etmişdir. “Lisanüt-teyr”in müqəddiməsindən aydın olur ki, Cavad xan maraqlı və ibrətamiz hekayətlərlə dolu bir əsərin – “Tutinamə”nin insanların əxlaqında, dünyagörüşündə müsbət rol oynayacağını düşünərək, onun ana dilində yazılmasını buyurmuşdur. Nəsiri əsəri yazmaqda əvvəlcə tərəddüd etsə də, sonralar özündə belə bir bacarıq olduğunu duymuş və böyük zəhmətə qatlaşıaraq tarixin “gizliçilərinə unudulub qalmış” «Tutinamə»ni yenidən işləmiş, ona yeni don geyindirərək “Lisanüt-teyr” adlandırmışdır. Nəsinin özünün yazdığı kimi, onun dilsiz heyvanları, şüursuz quşları «danışdırmaqdan» məqsədi bu yolla insanları düzlüyə, paklığa çağırmaq, müasiri olduğu hadisələr barədə öz düşüncələrini oxuculara çatdırmaqdır. Ancaq Nəsiri «unudulmuş» bu əsərin adını və müəllifini göstərmir. Görünür, Nəxşəbinin “Tutinamə”si, yuxarıda göstərdiyimiz kimi, çox məşhur olduğundan Nəsiri buna ehtiyac duymamışdır. Həm də bir qayda olaraq, orta əsrlərin tərcümə əsərlərində onların fars dilindən tərcümə olunduğu göstərilərsə də, bəzən əsl mənbə və müəllifin adı çəkilmir. Məs., Nişatinin “Şeyx Səfi təzkirəsi” kitabı İbn əl-Bəzzazın “Səfvətüs-səfa” əsərinin tərcüməsi olsa da,

¹ Tutuquşunun nağılları. Tərtib edən və sadələşdirən: Möhsün Nağısoylu. Bakı: Gənclik, 1993

² Ziyəəddin Nəxşəbi. Fars dilindən tərcümə edən: Əkrəm Bağirov. Bakı: Azərənəşr, 1991

tərcüməçi bunu qeyd etməyi lazım bilməmişdir.¹ Qeyd edək ki, Nəirinin “Cəvahirül-əsmar” əsərindəki 72 hekayətdən ancaq 48-i günümüzə qədər gəlib çatmışdır. Bu hekayətlərdən 43-nü Nəxşəbi yenidən işləyərək, ona özü də bir neçə hekayət əlavə etmiş, beləliklə, 52 hekayətdən ibarət müstəqil əsər yaratmışdır.² Nəxşəbi ənənəvi bir mövzuda əsər yaratsa da, onun əsəri orijinal hesab olunur. Nəsirinin “Lisanüt-teyr” ilə Nəxşəbinin “Tutinamə”si arasında yaxınlıq, oxşarlıq olduqca çoxdur. Təkcə bunu xatırlatmaq kifayətdir ki, hər iki əsər məzmunca və quruluşca, demək olar ki, eynidir. Nəxşəbidə olduğu kimi, Nəsiridə də hekayətlər Şərqdə müdriklik simvolu sayılan tutuquşunun dilindən söylənilir. Əri səfərdə olan gənc qadına tutuquşu hər gecə bir ibrətli hekayət danışmaqla onu niyyətində olduğu pis yoldan çəkindirir. Nəsirinin əsərində olan 49 hekayətin hamısı eynilə Nəxşəbinin “Tutinamə”sində də vardır. Hekayətlərin sayındakı fərqlə gəlinə, Nəsiri ya Nəxşəbinin əsərindəki 3 hekayəti verməyi lazım bilməmiş, ya da onun yararlandığı “Tutinamə” əlyazmasındakı hekayətlərin sayı elə bu qədər olmuşdur. “Lisanüt-teyr”lə “Tutinamə” arasındakı yaxınlığı bir çox cümlə və hikmətli sözlərin, mükəllimlərin, hətta ayrı-ayrı ifadə və bənzətmələrin verilməsində də görmək olar. Bütövlükdə Nəsirinin əsərindəki 49 hekayətin hamısı “Tutinamə”də olduğu kimi başlayır, hadisələr eyni biçimdə cərəyan edir, eyni sonluqla bitir. Nəsiri “Tutinamə”dəki şəxs adlarına, coğrafi adlara da toxunmamışdır. Lakin “Lisanüt-teyr”lə “Tutinamə”ni bütövlükdə, cümlə-cümlə, ifadə-ifadə və söz-söz izləmək mümkün deyil. Nəsiri “Tutinamə”yə məzmun baxımından sadıq qalsa da, onun üzərində əsl yaradıcılıq işi aparmış, qafiyəli nəslrlə qələmə aldığı əsəri ana dilinin folklor inciləri ilə, bədii ifadə vasitələri ilə zənginləşdirmiş, bir növ yeni əsər ərsəyə gətirmişdir.

Nəsirinin öz işinə yaradıcı münasibəti əsərdə olan şeir parçalarında daha qabarıq şəkildə özünü göstərir. Nəxşəbi “Tutinamə”sinə yalnız öz şeirlərini daxil etdiyi, Nəsiri isə yalnız digər şairlərdən bəhrələndiyi halda Nəsiri öz əsərinə yeri gəldikcə böyük ustalıq və məharətlə həm öz şeirlərini, həm də Nizami, Sədi, Hafız, Cami, Füzuli, Qövs kimi söz ustalarının seçmə şeirlərini daxil etmişdir. Çox güman, Nəsiri “Tutinamə” ilə yanaşı, “Cəvahirül-əsmar”dan da istifadə etmişdir.

Ümumilikdə götürdükdə, Nəsirinin “Lisanüt-teyr”ini Nəxşəbinin “Tutinamə” əsərinin sərbəst-yaradıcı tərcüməsi kimi qiymətləndirmək olar. Lakin nəzərə almaq lazımdır ki, orta əsrlərdə Şərqdə, o cümlədən Azərbaycanda tərcümə sənətinin ayrıca bir növü olan sərbəst-yaradıcı tərcümələrə orijinal əsər səviyyəsində yüksək qiymət verilmişdir. Təsədüfi deyil ki, orta əsr tərcüməçilərinin çoxu özlərini tərcüməçi deyil, müəllif kimi təqdim etmişlər.

“Lisanüt-teyr”dəki hekayətlərdə dövrün müəyyən ictimai problemləri də öz əksini tapmış, hər zaman aktual olan və bu gün də öz əhəmiyyətini itirməyən məsələlərə toxunulmuşdur. Didaktik-nəsihətamiz əsər olan “Lisanüt-teyr”dəki hekayətlərin çoxunda qadın və onun əxlaqından danışılır. Müəllifin fikrincə, istər qadın, istərsə də bütün insanlar üçün başlıca kefiyyət onun daxili saflığı, əxlaqi təmizliyidir. İnsan məhz bu kefiyyətlərə söykənərək mənəvi kamilliyə ucala və öz arzu-istəyinə nail ola bilər.

Yuxarıda qeyd olunduğu kimi, “Tutinamə” mövzusu qədim hind ədəbiyyatından götürülmüşdür. Əsərdəki ayrı-ayrı hekayətlərdə qədim hind həyat və məişətinin, adət və ənənələrinin izlərini görmək mümkün deyil. Lakin istər Nəxşəbidə, istərsə də Nəsiridəki

¹ M.Nağısoyly. *Ana dilimizin dəyərli yazılı abidəsi – Şeyx Səfi təzkirəsi. Tərtibçilər və nəşrə hazırlayanlar: M.Nağısoyly, S.Cabbarlı, R.Şeyxzamanlı. Bakı, “Nurlan”, 2006*

² О.Ф.Акимюшкин. «Пути-наме» и предшественник Нахшаби (К вопросу об индо-иранских культурных связях). «Письменные памятники Востока», Наука, 1984, стр.4-21

hekayətlərin çoxunda müsəlman Şərqinin həyat və məişəti öz əksini tapmışdır. Hekayətlərdəki hadisələr daha çox Yaxın və Orta Şərq şəhərləri Bağdad, Kabul, İsfahan, Nişapur və Təbrizdə baş verir. “Lisanüt-teyr”dəki bir çox hekayətin nağıl variantı da var. Prof. Ə.Səfərli göstərir ki, “Nizaminin poemalarında olan bəzi bədii fəlsəfi mülahizələr, müəyyən motiv və epizodlar “Tutinamə” ilə yaxından səsləşir”¹. Bu isə Nəsininin işlədiyi mövzunun bizim üçün nə qədər yaxın və önəmli olduğunu bir daha göstərir. Möhsün Nəsininin “Lisanüt-teyr” əsəri həm də ədəbi dilimizin inkişafını öyrənmək baxımından zəngin bədii qaynaqdır. “Lisanüt-teyr” filoloji-tekstoloji yöndə araşdırılmış², onun mətninin transfoneliterasiyası³, eləcə də mətnin sadələşdirilmiş variantı⁴ nəşrə hazırlanmışdır.

Əsrin tərcümə ədəbiyyatı ilə bağlı onu da qeyd etmək ki, Azərbaycan SSR EA-nın 1960 ildə nəşr etdirdiyi “Azərbaycan ədəbiyyatı tarixi” kitabının I cildində 18 əsrə aid “Kəlilə və Dimnə” adlı tərcümə əsəri haqqında da qısa məlumat verilmişdir.⁵ Bununla belə, Azərbaycan türkcəsində olan həmin “Kəlilə və Dimnə”nin əlyazmasının diqqətlə araşdırılması göstərmişdir ki, tərcümə 19 əsrin əvvəllərində tamamlanmışdır⁶.

Ədəbiyyat

1. Azərbaycan ədəbiyyatı tarixi. I cild. Azərbaycan SSR EA Nəşriyyatı. Bakı: 1960
2. Bayramov S. Möhsün Nəsininin “Lisanüt-teyr” əsərinin filoloji-tekstoloji tədqiqi. Nam.diss. Bakı
3. Ə.Cəfərzadə. Füzuli əsərlərinin xalq ədəbiyyatına təsiri haqqında bir neçə söz // Məhəmməd Füzuli. Elmi-tədqiqi məqalələr. Bakı: Azərnəşr, 1958
4. Nağısoylu M. Füzulinin “Hədiqətüs-süəda” əsəri. Bakı: Nurlan, 2002
5. Ana dilimizin dəyərli yazılı abidəsi – Şeyx Səfi təzkirəsi. Tərtibçilər və nəşrə hazırlayanlar: M.Nağısoylu, S.Cabbarlı, R.Şeyxzamanlı, Bakı, “Nurlan”, 2006
6. Nağısoylu Möhsün. Orta əsərlərdə Azərbaycanda tərcümə sənəti. Bakı: Elm, 2000
7. Nəsi Məhsün. “Lisanüt-teyr”. (Mətni transfoneliterasiya edilən, kitabın və lüğətin tərtibçiləri: M.Nağısoylu, S.Bayramlı. Bakı: Tural-Ə Nəşriyyat. Poliqrafiya Mərkəzi. 2001)
8. Nəsi Məhsün. Quş dili (“Lisanüt-teyr”). Nəşrə hazırlayanlar: M.Nağısoylu, S.Bayramlı. Bakı: Nurlan, 2009
9. Nəsi Məhsün. Lisanüt-teyr. Əlyazması. AMEA M.Füzuli adına Əlyazmalar İnstitutu, şifir:
10. Ə.Səfərli. XVII-XVIII əsrlərdə Azərbaycan epik şeiri. Bakı: Yazıçı. 1982
11. Tutuquşunun nağılları. Tərtib edən və sadələşdirən: Möhsün Nağısoylu. Bakı: Gənclik 1993
12. О.Ф.Акимовский. «Тути-наме» и предшественник Нахшаби (К вопросу об индо-иранских культурных связях). «Письменные памятники Востока», Наука, 1984
13. Е.Э.Бертельс. Избранные труды. Суфизм и суфийская литература, М., Наука, 1965
14. Нахшаби Зийа ад-Дин. Книга попугая (Тутинаме). Перевод с персидского Бертельса. М.: Наука, 1979

akad. Nağısoylu M.Z.

¹ Ə.Səfərli. Göstərilən əsəri, səh.179

² Bayramov S. Möhsün Nəsininin “Lisanüt-teyr” əsərinin filoloji tekstoloji tədqiqi. Nam.diss. Bakı

³ Möhsün Nəsi. “Lisanüt-teyr”. (Mətni transfoneliterasiya edilən, kitabın və lüğətin tərtibçiləri: M.Nağısoylu, S.Bayramlı. Bakı: Tural-Ə Nəşriyyat. Poliqrafiya Mərkəzi. 2001)

⁴ Möhsün Nəsi. Quş dili (“Lisanüt-teyr”). Nəşrə hazırlayanlar: M.Nağısoylu, S.Bayramlı. Bakı: Nurlan, 2009

⁵ Azərbaycan ədəbiyyatı tarixi. I cild. Azərbaycan SSR EA Nəşriyyatı. Bakı: 1960, s.449

⁶ Nağısoylu M. “Kəlilə və Dimnə”nin Azərbaycan türkcəsinə klassik tərcüməsi // Çağımızdan görünən orta əsrlər. AMEA-nın müxbir üzvü, əməkdar elm xadimi, professor R.Azadəyə həsr olunmuş II Beynəlxalq elmi konfransın materialları, Bakı: 2014, s.65-70

XIX ƏSR

Əvvəlki əsrlərlə müqayisədə 19 əsrdə Azərbaycan tərcümə ədəbiyyatında ciddi dəyişikliklər baş verdi. Belə ki, əvvəllər yalnız klassik Şərq ədəbiyyatından dilimizə tərcümələr edilirdisə, 19 əsrdən başlayaraq rus dilindən və rus dili vasitəsilə Avropa ədəbiyyatından da ayrı-ayrı əsərlərin tərcümələri ortaya çıxmağa başladı. Məhz buna görə də bu dövrün tərcümələrini iki qrupda araşdırmaq məqsədəuyğundur:

1. Klassik Şərq ədəbiyyatından, əsasən də fars dilindən edilən tərcümələr;
2. Rus və Avropa ədəbiyyatından edilən tərcümələr.

Fars dilindən edilən tərcümələr arasında ilk növbədə dünya ədəbiyyatının nadir incilərindən sayılan məşhur hind eposu “Kəlilə və Dimnə”nin ilk tərcüməsini qeyd etmək lazımdır. Hikmət xəzinəsi sayılan bu əsər hələ 7 əsrdə orta fars (pəhləvi) dilinə çevrilmiş, 8 əsrdə isə İbn əl-Muqəffəə onu farscadan ərəbcəyə tərcümə etmişdi. 7 əsrdə bu tərcümə əsərini Əbül-Məali Nəsrullah fars dilinə tərcümə etmişdi. 15 əsrin sonlarında dövrünün məşhur alimi və yazıçısı Hüseyn Vaiz Kaşifi “Kəlilə və Dimnə”ni saray əyanlarının zövqünə uyğun şəkildə yenidən işləmiş və onu “Ənvari-Süheyli” (“Süheylin nurları”) adlandırmışdı. 17 əsrin əvvəllərində Əli ibn Saleh ər-Rumi əl-Əlisi “Ənvari-süheyli”ni “Humayunnamə” adı ilə türkcəyə çevirərək, Sultan Süleyman Qanuniyə təqdim etmişdi. 19 əsrdə Fəzlullah Taşkəndi “Humayunnamə”ni özbək dilinə çevirmişdi.

Azərbaycan dilində bizə məlum olan ilk “Kəlilə və Dimnə” 19 əsrin əvvəllərində yaranmışdır. Qeyd edək ki, tərcümə haqqında verilən qısa bilgilərdə onun 18 əsrə aid olması göstərilir. “Kəlilə və Dimnə”nin bu klassik tərcüməsinin mövcud iki nüsxəsi yalnız AMEA M.Füzuli adına Əlyazmalar İnstitutunda saxlanılır. H. 1224 (m. 1809) il tarixli birinci nüsxə (M-145) Əvəzəli Səfiqulu oğlu Axtaçı Muğanlı tərəfindən köçürülmüşdür. Əlyazmanın əvvəlində qeyd olunur ki, “Kəlilə və Dimnə” kitabı iki il əvvəl Qızılbaş qoşunlarının Kür və Araz çayı sahillərinə basqını zamanı yazılmışdır. Tərcümənin pərakəndə və yarımcıq olan ikinci əlyazmasında (M-149) tərcümənin yaranma səbəbi və tarixi haqqında dəyərli məlumatlar var. Belə ki, “Kəlilə və Dimnə”nin Fətəli şah [1797–1834] həsr olunması göstərilir, eyni zamanda onun tamamlanma tarixi ilə bağlı qeydlər verilir. Tərcümənin birinci nüsxəsində olduğu kimi, bu nüsxədə də kitabın Qızılbaş qoşunlarının Kür və Araz sahillərinə hücumu zamanı (1806) qələmə alınması göstərilir. İkinci əlyazmada tarix göstərilməsə də, paleoqrafik əlamətlərinə görə onun təq. 1807–08 illərdə köçürüldüyünü qəbul etmək mümkündür.

Azərbaycan dilində olan “Kəlilə və Dimnə”nin hər iki əlyazmasında onun “Ənvari-Süheyli” kitabından tərcümə olunması qeyd olunur. Burada həmçinin göstərilir ki, “Ənvari-Süheyli” ondan əvvəl də “lisani-türkiyə təbdil” olunmuşdu, lakin tərcümənin dili qəliz olduğundan adi oxucular ondan faydalana bilmirdi. Əlyazmada həmin tərcümənin adı çəkilməsə də, araşdırma nəticəsində onun “Humayunnamə” olmasına heç bir şübhə yeri qalmadı.

“Kəlilə və Dimnə”nin Azərbaycan türkcəsinə edilmiş bu klassik tərcüməsinin “Ənvari-Süheyli” və “Humayunnamə” ilə müqayisəli şəkildə tutuşdurulması nəticəsində aydın oldu ki, şirvanlı mütərcim həm Kaşifinin, həm də Əlisinin tərcüməsi əsasında Azərbaycan türkcəsində yeni bir tərcümə kitabı tərtib etmişdir. Tərcüməçi “Humayunnamə”nin bəzi yerlərini olduğu kimi saxlamış, yalnız nadir hallarda kiçik ixtisarlara və əlavələrə yol vermişdir. Əsas ixtisarlər “Humayunnamə”də olan şeir parçalarına və təmtəraqlı, uzun silsiləli izafət tərkiblərinə aiddir. Bəzən də mütərcim osmanlıca mətndəki ayrı-ayrı söz və ifadələri bilərəkdən dəyişdirmişdir.

Məs., o, “Humayunnamə”də olan “*ayıtmaq*”, “*kəndi*”, “*istima etmək*”, “*kibi*”, “*təlxü şirini-cəhan çeşide*” kimi söz və ifadələri doğma ana dilindəki qarşılıqları ilə, yəni “*demək*”, “*öz*”, “*eşitmək*”, “*kimi*”, “*dünyanın isti və savuğun çox çəkmiş*” şəklində vermişdir.

Tərcümənin müqəddimə hissəsindəki bu cümləyə əsasən mütərcimin Müxlis təxəllüslü şəxs olduğunu ehtimalla söyləyə bilərik: “*Bu bəndeyi-kəmtərin Müxlis həmişə ələl-ittisal istiğasə cənabi-Rəbbül-izzətə edərdim ki, kaş ki, bir sahibi-məmləkət... bu Şirvan məmləkətində sabitqədəm olaydı ki, bəndeyi-zəlil dəxi ol tərcümeyi.. ərseyi-cəhana gətürüb, zahir edəydim.*”

Müqəddimədəki bir şeir parçasında da Müxlis sözü işlənmişdir:

Bənəm Müxlisi-mədihi-xani-ali
Qulami-şahi-mərdani, mədhi-vali
Tükənməz vəsfi salari-cəhanın,
Əgərçi gərđişi vardır zəmanın.

“Humayunnamə”nin mütərcimi “Ənvari-Süheyli”də olan şeir parçalarının bəzilərini tərcümə etmiş, əksəriyyətini isə olduğu kimi saxlamışdır. Azərbaycan türkcəsində olan “Kəlilə və Dimnə”də Əli Əlisinin bu fəaliyyətinə azca da olsa toxunulmamışdır. Belə ki, həmin şeir parçalarının hamısı “Humayunnamə”də olduğu kimi verilmişdir. Azərbaycanlı mütərcimin “Humayunnamə” üzərində apardığı ən səmərəli və faydalı işi onun bu tərcümədəki uzun və silsiləli izafətləri bəzən sadələşdirməsi və çox vaxt eyni sözləri saxlamaq şərtlə onları ana dilinin sintaktik qanunlarına əsasən qoşduğu söz birləşmələri ilə verməsidir. Bütövlüklə isə, “Kəlilə və Dimnə” ilə “Humayunnamə” arasındakı fərq nəzərə cəpacaq qədər çox deyildir. Əsasən, əsərin ilk bablarında müşahidə olunan bu fərqlər kitabın son hissələrində, demək olar ki, gözə dəymir. Lakin bütün bunlar 19 əsrin əvvəlində Azərbaycan türkcəsinə tərcümə olunmuş “Kəlilə və Dimnə”nin ədəbi dil tariximiz və tərcümə tariximizin hərtərəfli araşdırılması üçün əhəmiyyətini və dəyərini azaltmır.

19 əsrdə fars dilindən edilən tərcümələr içərisində görkəmli maarifçi şair və yazıçı Abbasqulu ağa Bakıxanovun “**Riyazül-qüds**” (“Qüdsiyyət bağçası”) adlı sərbəst-yaradıcı tərcümə əsəri xüsusi yer tutur. Qeyd edək ki, “Riyazül-qüds” haqqında indiyədək verilən qısa bilgilərdə o, A.Bakıxanovun orijinal əsəri kimi təqdim olunmuşdur. Bununla belə, A.Bakıxanovun elmi-ədəbi irsini ilk dəfə ətraflı tədqiq edən akad. F.Qasımzadə “Riyazül-qüds” haqqındakı qısa qeydlərində yazır: “Müəllifin (A.Bakıxanovun – M.N) öz qeydinə görə bu əsər “Cəlaül-üyun”dan tərcümə və iqtibasdır”¹. Bu ciddi fakta baxmayaraq, ədəbiyyatşünas alim “Riyazül-qüds”dən bir neçə əsərdən istifadə yolu ilə yaranan müstəqil əsər kimi bəhs etmişdir. Məlum olduğu kimi, hər hansı bir əsərin orijinal və ya tərcümə səciyyəsi daşması məsələsində ilkin qaynağa müraciət etmək, müqayisələr aparmaq olduqca vacibdir. Biz bu mühüm amili nəzərə alaraq öncə A.Bakıxanovun “Riyazül-qüds” əsərinin hələlik elm aləminə bəlli olan yeganə əlyazma nüsxəsinə (AMEA Əlyazmalar İnstitutu, şifr: D – 140) müraciət etdik. Hələ Bakıxanovun sağlığında, h. 1258 (m. 1842) ildə köçürülən bu əlyazmada bir neçə yerdə açıq-aşkar şəkildə göstərilir ki, əsər “Cəlaül-üyun” kitabından tərcümə olunmuşdur².

¹ Azərbaycan ədəbiyyatı tarixi. I cild. Azərbaycan SSR EA Nəşriyyatı, Bakı, 1960, s.449

² F.Qasımzadə. Abbasqulu ağa Bakıxanov Qüdsi. Bakı, 1956, s. 102; Ахмедов Э.М. А.-К.Бакиханов. эпоха, жизнь, деятельность. Баку, 1989, ст., 76-76: Azərbaycan ədəbiyyatı tarixi. IV cild. Bakı, 2011, s.109-111

Bunu Bakıxanovun sözügedən əsərdəki qeydləri ilə yanaşı, Məhəmməd Baqir Məclisinin (17 əsr) fars dilində yazdığı “Cəlaül-üyun” (“Gözlərin parlaqlığı”) əsəri ilə “Riyazül-qüds”ün mətnlərinin müqayisəli təhlili də sübut edir.¹ Qeyd edək ki, hər iki əsər dini məzmun daşıyır və əsasən imam Hüseynin Kərbəla müsibətindən bəhs edir. Bakıxanovun “Riyazül-qüds”ü Məclisinin “Cəlaül-üyun”u kimi 14 bəbdən ibarətdir və hər iki əsərdə eyni hadisələrdən bəhs olunur. Hər iki əsərin ilk bəblərində sonuncu peyğəmbər və o həzrətin qızı Fatimənin həyatı ilə bağlı hadisələrdən danışılır. Sonrakı bəblər isə müvafiq olaraq imamların həyatına həsr olunmuşdur. Yuxarıda qeyd olunduğu kimi, kitabın ən böyük hissəsində imam Hüseynin Kərbəla müsibətindən bəhs olunur.

Bununla belə, müqayisə göstərdi ki, Bakıxanov “Cəlaül-üyun” əsərini böyük ixtisarla Azərbaycan dilinə çevirmiş, bundan əlavə tərcümənin mətninə şeir parçaları da daxil etmişdir ki, onların da çoxu Azərbaycan dilindədir və Bakıxanovun öz qələminin məhsuludur. Bütövlükdə götürdükdə “Riyazül-qüds”ü Məclisinin “Cəlaül-üyun” əsərinin müxtəsər, həm də sərbəst-yaradıcı tərcüməsi kimi dəyərləndirmək lazım gəlir. Bakıxanov tərcümə üzərində işləyərkən mövcud klassik tərcümə ənənələrinə əsaslanaraq tam sərbəstliyə, həm də bədiiyyətə üstünlük vermişdir. Müəllifin ilk qələm təcrübəsi olan “Riyazül-qüds” (1820) yüksək bədii sənətkarlığı ilə seçilən kamil bir sənət nümunəsidir.

Təəssüflə qeyd etmək lazımdır ki, “Riyazül-qüds” dini məzmununa görə indiyədək nəşr olunmamış və yalnız bu sətirlərin müəllifinin monoqrafiyasında filoloji-tekstoloji baxımdan araşdırılmışdır.² Maraqlıdır ki, “Riyazül-qüds”də verilən şeir parçalarının bəzilərinə Bakıxanovun digər əsərlərində rast gəlirik. Məs., aşağıdakı kiçik şeir parçası müəllifin hər iki əsərində yer almışdır:

*Yetim olan kəsə, əlbəttə, qəmgüsar olmaz,
Zəlili-ələm olur; izzü etibar olmaz.
Bəlalər içrə qalır dərbədar, dəmi keçməz
Ki bağrı qanə dönüb didə aşkbar olmaz.*

Qeyd edək ki, eyni hala M.Füzulinin Kərbəla müsibətindən bəhs edən “Hədiqətü-süəda” sərbəst-yaradıcı tərcümə əsərində də rast gəlirik: burada verilən şeir parçalarının bəziləri şairin digər əsərlərində də yer almışdır.

“Riyazül-qüds”ün dil, üslub və sənətkarlıq xüsusiyyətlərində Füzulinin “Hədiqətü-süəda” əsərinin qabarıq təsiri özünü göstərir. Buna nümunə olaraq hər iki əsərin yüksək kitab üslubunda, qafiyəli nəslə (səc) qələmə alınmasını və nəsr arasında şeir parçalarının verilməsini göstərmək olar. Bakıxanovun “Riyazül-qüds”ü yüksək sənətkarlıqla qələmə alınmış dəyərli sənət əsəridir.

19 əsrdə fars dilindən tərcümə olunmuş əsərlər sırasında Seyid Əzim Şirvaninin tərcümələrini də qeyd etmək lazımdır.³ S.Ə.Şirvani farsdilli satirik şair Übeydullah Zəkənidən tərcümə etdiyi “Pişik və Siçan” təmsilinə öz əlavələrini də daxil etmişdir.

19 əsrdə rus dilindən edilən tərcümələr arasında ilk növbədə A.Bakıxanovun məşhur rus təmsilçisi İ.Krılovdan etdiyi “Eşşək və bülbül” təmsilini qeyd etmək lazımdır. Əsrin əvvəllərində Mirzə Şəfi Vəzəh də tərcümələr etmişdir. Aşağıda adları qeyd olunan Azərbaycan

¹ F.Qasımzadə. göstərilən əsər. s.102

² M.Nağısoylu . A.Bakıxanovun “Riyazül-qüds”. Bakı, 2014. s.52-65

³ Bax: M.Nağısoylu. Göstərilən əsər, s.65-100

şair və yazıçıları da dövrün görkəmli mütərcimləri olmuşlar.

Fransız və rus dillərini mükəmməl bilən **A.Səhhətın** (1874–1918) Puşkin və Lermontovdan etdiyi tərcümələr yüksək bədiiliyi ilə seçilir. Həmin tərcümələr arasında “Qafqaz”, “Dağlar”, “Kazbek”, “Hacı Abrek”, “Üç xurma ağacı” xüsusilə məşhurdur. Bu tərcümələrin təsirilə ayrı-ayrı orijinal şeirlər yazılmışdır. Onun rus və Avropa klassik şairlərindən poetik tərcümələri “Məğrib günəşləri” adlı kitabında toplanmışdır.

Sultanməcid Qənizadə (1866–1937) Dovjenkonun “Qana qan”, Lev Tolstoyun “Əvvəlcə şərəbçi”, A.Poqosskinin “Nabəkar qonşu”, Myannitskinin “Xor-xor” əsərlərini Azərbaycan dilinə tərcümə etmişdir.

Rəşid bəy Əfəndiyevin (1863–1942) “Bəsirətül-ətfal” kitabında onun məqalə və şeirləri ilə yanaşı, rus ədəbiyyatından (İ.Krılov, A.Puşkin və M.Lermontovdan) etdiyi tərcümələr də yer almışdır. Həmin tərcümələr sırasında İ.Krılovun “Ayna və meymun”, “Kəndli və ilan”, “Qurd və pişik” təmsilləri, eləcə də A.Puşkindən etdiyi “Su pərisi”, “Bağçasaray çeşməsi” və “Balıqçı və balıq” (tərcümədə adı: “Topçu və balıq”) xüsusilə əhəmiyyətlidir. R.Əfəndiyev tərcümələrində adi oxucu üçün çətin anlaşılan bəzi sözlərdən də istifadə etmişdir. Bununla belə, bu tərcümələr ahəngdarlığı, axıcılığı və orijinala sadiqliyi ilə seçilir. R.Əfəndiyev Firdovsinin “Şahnamə” əsərindən “Rüstəm və Söhrab” dastanını da fars dilindən tərcümə və nəşr etdirmişdir. R.Əfəndiyevin “Arvad məsələsi” kitabına da Puşkindən etdiyi bir neçə tərcüməsi daxil edilmişdir: “Qafqaz”, “Suya qər qan”. Müəllifin Puşkindən tərcümə etdiyi “Qafqaz” şeiri bədii tərcümə sənətkarlığı ilə seçilir.

Əli Nəzminin (1878–1946) Nizami Gəncəvi və Firdovsidən, eləcə də A.Krılovdan tərcümələri var.

Qeyd edək ki, bu sənətkarların bədii tərcümə yaradıcılığının müəyyən dövrü 20 əsrə təsadüf edir.

*akad. Nağısoylu M.Z.
ped. e.n., dos. Əliyeva L.A.*

XX ƏSR

20 əsrin əvvəllərində Azərbaycanın ictimai-siyasi və ədəbi-mədəni həyatında əsaslı və köklü müsbət dəyişikliklər baş verdi. Bu dövrdə milli mətbuatın, məktəb və teatr şəbəkələrinin güclü inkişafı, maarifçilik hərəkatının geniş vüsət alması, söz və vicdan azadlığı sahəsində islahatlar və s. bədii ədəbiyyata, eləcə də onun ayrılmaz qolu olan tərcümə sənətinə özünün müsbət təsirini göstərdi. Bütün bunların nəticəsi olaraq bir çox tərcümə nümunələri ortaya çıxdı. 1920 ildən sonra Azərbaycanda Sovet hökumətinin qurulması, yeni quruluşun bədii ədəbiyyatda xalqlar dostluğu məsələsinə xüsusi əhəmiyyət verməsi bilavasitə bədii tərcümənin inkişafı üçün münbit zəmin və şərait yaratdı. Məhz bu amillərə görə 20 əsrdə Azərbaycanda tərcümə ədəbiyyatı əvvəlki əsrlərlə müqayisədə daha geniş şəkildə və böyük miqyasda inkişaf etməyə başladı. Əvvəlki əsrlərdən fərqli olaraq bu dövrün tərcümə ədəbiyyatı təkcə say və miqyas baxımından deyil, həm də elmi-nəzəri əsaslara üstünlük verilməsi nöqtəyindən köklü dəyişikliklərlə seçilir və ciddi şəkildə fərqlənir. Bu dövrdə bədii tərcümə

sənətinin geniş vüsət alması ilə yanaşı, ilk dəfə olaraq, müasir elmi tələblər prizmasından tərcümə nəzəriyyəsi sahəsində də bir sıra elmi araşdırmalar aparılmış, bir sıra mühüm və dəyərli fikirlər irəli sürülmüşdür. Ən başlıcası isə tərcümə nəzəriyyəsinə dair ilkin sanballı elmi-nəzəri kitablar ortaya çıxmışdır [C.Əzimovun “Tərcümə nəzəriyyəsi” (1955), B.Tahirbəyov və N.Vəlixanovun “Azərbaycanda tərcümə tarixi problemləri” (1988, rus dilində) kitabları].

19 əsrdə olduğu kimi, 20 əsrin tərcümə ədəbiyyatını da bədii qaynaqlar baxımından iki qrupa bölmək olar:

1. Şərq ədəbiyyatından, əsasən də fars dilindən edilən tərcümələr;
2. Rus və Avropa ədəbiyyatından edilən tərcümələr.

Qeyd etmək lazımdır ki, 20 əsr Azərbaycan şair və yazıçılarından böyük əksəriyyəti bədii tərcümə sahəsində də qələmlərini sınamışlar. Onlardan bəziləri yalnız fars dilindən tərcümələr etmiş, bir çoxu isə adı çəkilən hər iki mənbədən ayrı-ayrı məşhur əsərləri dilimizə çevirmişlər. Bunlardan əlavə bu dövrdə sırf tərcümə ilə məşğul olan sənətkarlar nəslə də yetişmişdir. Tərcümə sahəsində daha bir diqqətçəkici məqam isə bu dövrdə Azərb. ədəbiyyatı nümunələrinin rus və başqa dillərə tərcümə olunmasıdır (Alla Axundova, Vladimir Qafarov, Siyavuş Məmmədov və b.).

20 əsrdə farscadan edilmiş tərcümələr sırasında aşağıdakılar xüsusilə böyük əhəmiyyət daşıyır və daha çox məşhurdur:

1. Məhəmməd Hədinin dahi Azərb. şairi Nizami Gəncəvidən və fars ədəbiyyatının görkəmli nümayəndəsi Hafiz Şirazidən etdiyi poetik tərcümələr;
2. Nizami Gəncəvinin “Xəmsə”sinə daxil olan beş poemanın 1947 ildə Səməd Vurğun (“Leyli və Məcnun”), Süleyman Rüstəm (“Sirlər xəzinəsi”), Rəsul Rza (“Xosrov və Şirin”), Məmməd Rəhim (“Yeddi gözəl”), Abdulla Şaiq (“Şərəfnamə”) və Böyükağa Qasımlı (“İqbalnamə”) tərəfindən edilmiş tərcümələri;
3. Mirzə Fətəli Axundzadənin “Pukinin ölümünə Şərq poeması” adı ilə tanınan fars dilində yazdığı elegiyasının Mikayıl Müşfiq və Böyükağa Qasımlı tərəfindən edilən tərcümələri;
4. Rəşid bəy Əfəndiyevin böyük İran şairi Firdovsinin “Şahnamə” epopeyasından tərcümə etdiyi “Rüstəm və Söhrab” dastanı;
5. Rəhim Sultanovun fars dilindən etdiyi məşhur nəsr tərcümələri (“Kəlilə və Dimnə”, “Qabusnamə”, “Siyasətnamə”, N.Tusinin “Əxlaqi-Nasiri” və Sədinin “Gülüstan” əsərləri);
6. Xəli Rza Ulutürkün müxtəlif Şərq xalqları ədəbiyyatından tərcümələri. Bu tərcümələr ayrıca olaraq şairin “Turan çələngi” kitabında toplanmışdır.
7. Firdovsinin “Şahnamə” epopeyasının və Əbdürrəhman Caminin “Yusif və Züleyxa” poemalarının Mübariz Əlizadə tərəfindən edilmiş tərcüməsi;
8. Məmmədəğa Sultanovun tərcümələri: Ə.Xaqaninin əsərləri; A.Bakıxanovun əsərləri, Əmir Xosrov Dəhləvinin “Oğluma nəsihət” şeirlər kitabı;
9. Nigar Rəfibəylinin Məhsəti Gəncəvi rübailərinin tərcüməsi;
10. Mirməhdi Seyidzadənin Sədi Şirazidən etdiyi “Bustan” poetik tərcüməsi;
11. Ərəb dilindən edilmiş məşhur tərcümələr sırasında isə “Min bir gecə” nəğillərini

qeyd etmək olar;

12. Cəfər Cabbarlının rus dilindən tərcümələri: Şekspirin “Hamlet və Otello” faciələri, Şillerin “Qaçaqqlar” pyesi, Bomerşenin “Fiqaronun toyu” və Lev Tolstoyun “Hacı Murad” povesti. Böyük sənətkar sonuncu əsəri səhnələşdirilmiş variantda tərcümə etmişdir.

13. Səməd Vurğunun rus dilindən tərcümələri: Şota Rustavelinin “Pələng dərisi geymiş qəhrəman”, Puşkinin “Yevgeni Onegin”, M.Qorkinin “Qız və ölüm” poemaları, İ.Çavça-

vadzenin “Şair”, “Vətən” şeirləri. Bu tərcümələr arasında S.Vurğunun 2 il üzərində işlədiyi “Yevgeni Onegin” poeması daha çox məşhurdur. S.Vurğun həmin əlamətdar hadisəni 1936 ildə Puşkinə həsr etdiyi “Böyük şairin şərəfinə” adlı şeirində xüsusi olaraq aşağıdakı şəkildə böyük ictimaiyyətə qeyd etmişdir:

*Axıtdım alnımın inci tərini
Yanmadım ömrümün iki ilinə.
Rusiya şeirinin şah əsərini
Çevirdim ilk dəfə türkün dilinə.
Mən ki hər gecəni qatdım gündüzə,
Üfüqdə sönməsin ulduzum, ayım!
Sənət vadisində gəlsin üz-üzə
Sənin Tatyana ilə mənim Humayım.*

S.Vurğun bu mifslarlarda özünün məşhur “Komsomol poeması” əsərindəki Humay obrazını Puşkinin Tatyanaşına bərabər tutmuşdur.

14. Mirzə İbrahimovun rus dilindən etdiyi tərcümələri: Şeksprin “Kral Lir” və “On ikinci gecə” faciələri, A.Çexovun “Üç bacı” pyesi, A.Ostrovskinin “Quduz pullar”, A.Satramovun “Kişilərə inanmayın” pyesləri;

15. Rəsul Rzanın rus ədəbiyyatı klassiklərindən (A.Puşkin, M.Lermontov və A.Mayakovski) etdiyi tərcümələr. Bu tərcümələr arasında Rəsul Rzanın Mikayıl Müşfiqlə birgə tərcümə etdiyi “Demon” (M.Lermontov) əsəri daha məşhurdur. R.Rza M.Müşfiqin 60 illik yubileyinə həsr etdiyi “Qızılgül olmayaydı” poemasında bu məşhur tərcüməni xüsusi olaraq böyük ictimaiyyətə qeyd etmişdir.

Bunlardan əlavə, bu dövrdə rus ədəbiyyatının görkəmli klassik sənətkarlarından L.Tolstoy, F.Dostoyevski, M.Qorki, M.Şoloxov, A.Fadeyev, A.Ostrovski və b.-nin əsərlərinin dilimizə nəsr tərcümələri də məşhurdur.

Dünya ədəbiyyatının klassiklərindən V.Hüqo, M.Servantes, İ.Vern, O.Balzak, T.Drayzer, E.Heminquey və b.-nin əsərləri də 20 əsrdə dilimizə tərcümə olunmuşdur.

*akad. Nağısoylu M.Z.
ped. e.n., dos. Əliyeva L.A.*

ATE-də qəbul edilmiş İXTİSARLAR

ad.	– adına
akad.	– akademik
Azərb.	– Azərbaycan
d.	– doğulmuşdur
e.d.	– elmlər doktoru
e.n.	– elmlər namizədi
əd.	– ədəbiyyat
f.d.	– fəlsəfə doktoru
in-t	– institut
k.	– kəndi (ad yanında)
qəs.	– qəsəbəsi (ad yanında)
məs.	– məsələn
m.üzvü	– müxbir üzvü
prof.	– professor
rej.	– rejissor
resp.	– respublika(sı)
r-n	– rayon
s.	– səhifə
təqr.	– təqribən
un-t	– universitet
və s.	– və sair(ə)
və b.	– və başqaları
vil.	– vilayəti (ad yanında)

ABREVIATURALAR

ADAU	– Azərbaycan Dövlət Aqrar Universiteti
ADF	– Azərbaycan Demokratik Fırqəsi
ADNSU	– Azərbaycan Dövlət Neft və Sənaye Universiteti
ADPU	– Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universiteti
ADMİU	– Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət Universiteti
AFR	– Almaniya Federativ Respublikası
ADU	– Azərbaycan Dillər Universiteti
AXC	– Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti
AJB	– Azərbaycan Jurnalistlər Birliyi
AKP	– Azərbaycan Kommunist Partiyası
AMEA	– Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası
AMİU	– Azərbaycan Memarlıq və İnşaat Universiteti
ATU	– Azərbaycan Tibb Universiteti
AYB	– Azərbaycan Yazıçılar Birliyi
Azərb. SSR	– Azərbaycan Sovet Sosialist Respublikası
AzərTAc	– Azərbaycan Dövlət Teleqraf Agentliyi
AzTU	– Azərbaycan Texniki Universiteti
BDU	– Bakı Dövlət Universiteti
BSU	– Bakı Slavyan Universiteti
EA	– Elmlər Akademiyası
İSESKO	– İslam Ölkələrinin Təhsil, Elm və Mədəniyyət Təşkilatı
LKGİ	– Lenin Kommunist Gənclər İttifaqı
MK	– mərkəzi komitə
MR	– muxtar respublika
RF	– Rusiya Federasiyası
RSFSR	– Rusiya Sovet Federativ Sosialist Respublikası
Sov.İKP	– Sovet İttifaqı Kommunist Partiyası
SSRİ	– Sovet Sosialist Respublikaları İttifaqı
TÜRKSOY	– Beynəlxalq Türk Mədəniyyəti Təşkilatı
YUNESKO	– BMT-nin maarif, elm və mədəniyyət komissiyası
UMCOR	– Beynəlxalq Metodist Yardım Komitəsi

PERSONALİLƏR

TƏRCÜMƏÇİLƏRİN HAMISI

Hər il sentyabrın 30-da tərcüməçilərin hamısı öz peşə bayramlarını – Tərcüməçilər gününü qeyd edir. Müxtəlif tərcümə təşkilatları, eləcə də, ağır tərcüməçi əməyi ilə məşğul olan ayrı-ayrı şəxslər öz imkanları çərçivəsində, öz statuslarına və tərcüməçilik fəaliyyətinin intensivliyinə uyğun şəkildə bayram tədbirləri keçirirlər.

Beynəlxalq Tərcüməçi günü 1991 ildə Beynəlxalq Tərcüməçilər Federasiyası tərəfindən təsis edilmişdir.

Tərcüməçi gününün sentyabrın 30-da keçirilməsi təsadüfi deyil. 30 sentyabr (419 və ya 420 il) ənənəvi olaraq tərcüməçilərin hamısı

sayılan, Bibliyanı latın dilinə tərcümə etmiş müqəddəs İeronimin vəfat etdiyi gündür.

Müqəddəs İeronimin doğuluşu haqqında səhih məlumatlar yoxdur. Bəzi təxminlərə görə, 342 ildə indiki Xorvatiyada, Dalmasiya və Pannoniyanın sərhəddində yerləşən Stridon ş.-ində doğulmuşdur. Adlı-sanlı ailədən olan İeronimi Roma Papası Liberinin özü xaç suyuna çəkmişdir.

370 ildə monax olan İeronim Venesiya ətrafında məskunlaşmış, yepiskop Valerian ilə aralarında yaranmış ixtilafdən sonra üç dostu ilə birlikdə Kiçik Asiyanın müqəddəs yerlərinə ziyarətə yollanmışdır. Suriyada ağır xəstəliyə düşər olduqdan sonra Hələb yaxınlığındakı səhrada tərki-dünya həyat yaşamağa başlamışdır. Sağlamlığını itirmiş İeronim həyat tərzini dəyişməyə məcbur olmuş və Konstantinopola (indiki İstanbul) köçmüş, yunan dilindən latıncaya tərcümələrlə məşğul olmuşdur. Burada o, özünün «Dünya tarixi»ni tərtib etmişdir.

382 ildə Romaya qayıtmış və Papa Damasiyanın müqəddəs toplantısında şifahi tərcüməçi kimi iştirak etmişdir. Toplantı başa çatdıqdan sonra Papanın katibi işləyən İeronim Bibliyanın latıncaya tərcüməsinin düzəlişləri və əlavələri üzərində işləmişdir. İeronim üç ilə yaxın Romada yaşamış, hətta Roma Papası vəzifəsinə iddia etmişdir. Lakin taxt-taca onun elmi araşdırmalarını təqdir etməyən Sirisi sahibləndikdən sonra İeronim özünün bir qrup tərəfdaşı ilə birlikdə Vifleemə köçmüş və burada kişi monastrının əsasını qoymuşdur.

İeronim təq. 420 ildə həyata göz yummuşdur. Ömrünün sonlarında gözləri tutu-

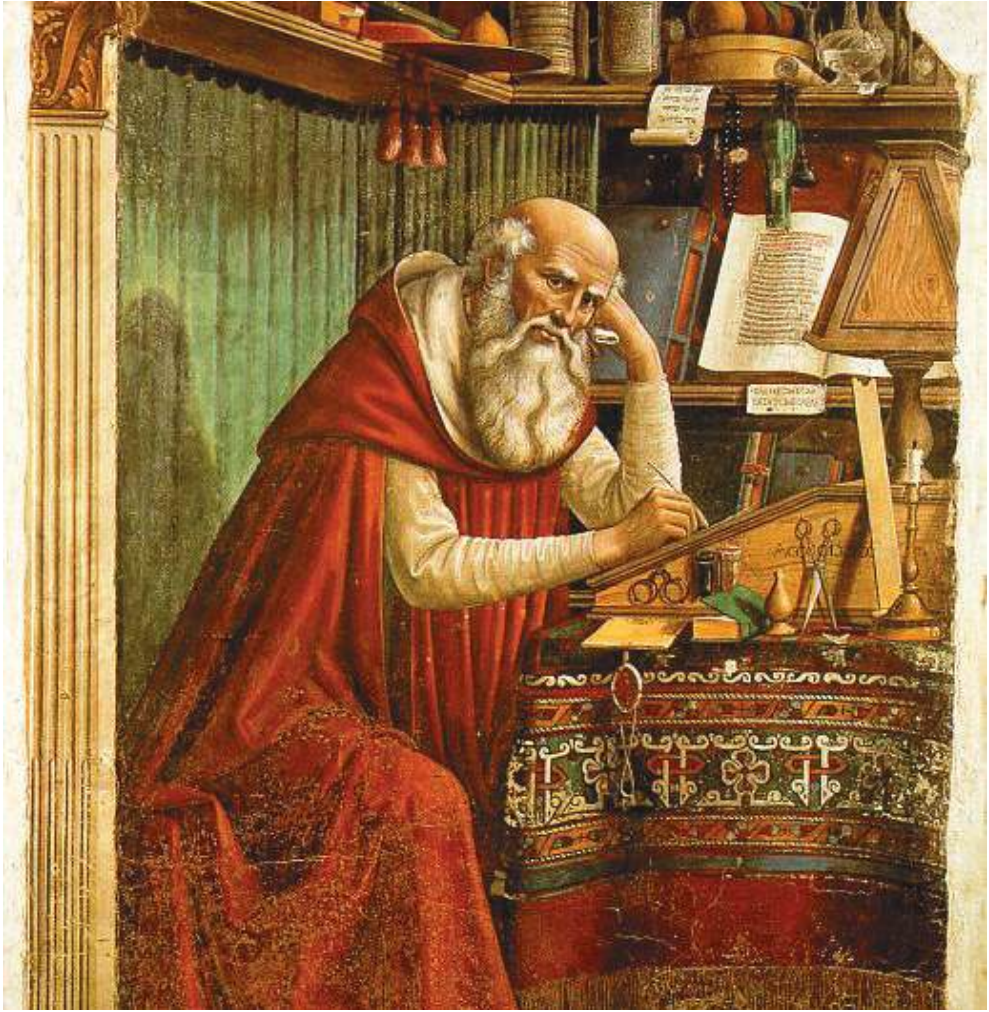
Müqəddəs İeronim (Rəs. Rubens)

lan İeronim öz fəlsəfi fikirlərini və araşdırmalarını şagirdlərinə diqtə edirmiş.

İeronim Vifleemdə, İsanın doğulduğu yerin yaxınlığında dəfn olunmuşdur. Lakin 13 əsrdə onun nəşi Romaya aparılmış, buradakı Santa Mariya Macore kilsəsində torpağa tapşırılmışdır.

İeronim asketlərin, alimlərin, teoloqların, kitabxanaçıların, universitetlərin, başlıcası isə, tərcüməçilərin hamisi kimi müqəddəs elan edilmişdir.

İeronimin gələcək nəsillərə müraciət-naməsi bu gün də son dərəcə aktual səslənir. Öz məktublarından birində tərcümə işinə tamamilə yeni yanaşma sərgiləyən İeronim aşağıdakı ifadəsi ilə öz zamanını xeyli qabaqlamışdı: «Non verbum e verbo sed sensum exprimere de sensu», yəni sözbəsöz tərcümə etmək yox, mətnin mənasını çatdırmağa çalışmaq lazımdır.

Mütaliyəyə aludə olmuş Müqəddəs İeronim. Rəs. Domeniko Girlandayo.

A

ABBAS ABDULLA

(Abdulla Abbas Hacıoğlu; d. 12.5.1940, Gürcüstan, Bolnisi r-nunun Bolus-Kəpənəkçi k.) – şair, ədəbiyyatşünas, tərcüməçi. AYB-nin üzvü (1977), Azərb. əməkdar mədəniyyət işçisi (1984), Azərb. Dövlət Un-tinin (indiki BDU) filologiya fakültəsini bitirmiş, Kiyevdə Ukrayna EA-nın T.Q.Şevçenko ad. Ədəbiyyat İn-tunun şevçenkoşünaslıq şöbəsində təcrübə keçmişdir. «Ulduz» jurnalı və «Ədəbiyyat və incəsənət» qəzetinin redaksiyalarında şöbə müdiri, baş redaktorun müavini vəzifələrində çalışmışdır. «Ulduz» jurnalının məsul katibi, baş redaktoru (1987-92), Türkiyədə Azərb. Resp.-nın Baş konsulu (1992-97) olmuşdur.

Ədəbi fəaliyyətə 1957 ildə «Şərqin səfəqi» (Tiflis) qəzetində çap edilmiş «Öyün, vətənim!» adlı şeiri ilə başlamışdır. Ukraynanın Maksim Rılski ad. ədəbi mükafatı laureatıdır (1984).

Tərcümələri:

- Otar Çiladze.** Məbədlərin sakit kölgəsində (şeir). Azərbaycan, 1967, №9, s.144-145.
- İvan Draç.** Mahnı-ballada (s.12-13); Ağaclar gözləyir məni (s.14-15); Şam (s.20-21); Pikassonun göz yaşları (s.22-24); İş və istirahət (s.32-33); Allah (s.34) (şeir); Günəşdə bıçaq (s.64-84) (poema). İvan Draç. Könlümün harayı (şeyrlər və poemalar). Bakı: Azərnəşr, 1968, 88 s.
- V.Simonenko.** Ey yeni Kolumblar, ey Magellanlar (şeir). Azərbaycan, 1971, №6, s.166.
- Andrey Voznesenski.** Işıq; Yuxu (şeir). Ulduz, 1972, №10, s.18.
- Oles Donçenko.** Bir ailə (hekayə). Azərbaycan, 1972, №12, s.28-31.
- İvan P.Kotlyarevski.** Natalka Poltavka (pyes). Bakı: Azərnəşr, 1973, 59 s.
- Vyaçeslav Yefimoviç Leqkobit.** Hərə bir şəkil çəkir (uşaqlar üçün kitab-şəkil). Bakı: Gənclik, 1973, 15 s.
- Mikola Şapoval.** Son görüş (sənədli povest). Bakı: Gənclik, 1973, 97 s.
- Vasil Yuximoviç.** Abşeron nefti (şeir). Azərbaycan, 1975, №8, s.61
- Boris Oleynik.** Ağaclar («Dairə» silsiləsindən şeir). Azərbaycan, 1975, №8, s.166.
- Aleksandr Kapustin.** Molodiçka (povestdən bir parça). Ədəbiyyat və incəsənət, 1977, 1 yanvar.
- M.Şapoval.** Son görüş (şeir). Bakı: Gənclik, 1977, 100 səh.
- Arvi Siyq.** Qızıl toy (şeir). Ədəbiyyat və incəsənət, 1978, 28 yanvar.
- Debora Vaarandi.** Gözlər (şeir). Ədəbiyyat və incəsənət, 1978, 28 yanvar.
- Bayraq və günəş** (Ukrayna sovet şairlərinin şeirləri). Bakı: Yazıçı, 1978, 270 s.
- Maksim Rılski.** Yol (s.5); Bir gün mənim qəbrim üstə... (s.6); Şeh düşdü zəmilərə... (s.7); Zəmilər biçildi, köçüb getdi yaz... (s.7); Bir ad var işıqlı adlar içində... (s.8); Gümüşü sonet (M.Alekseyevə) (s.9); Heyne (s.10); İsgəndərnamə (s.11); Qız araba sürür üzüm bağında... (s.12); Bu dağlar, qayalar, buz sırsırası... (s.13); Göy meşə mürgülü bir hava çalır... (s.14); Yarpaqlar sapsarı, alma qırmızı... (s.15); Körpünün üstündən adlayanda sən... (s.16); Bir az quru tütün, bir az duman-çən... (s.17); Heykəl (s.18); Uçur qaranquşlar, uçsunlar gərək... (s.19); Şevçenko (s.20); Lenin (s.21); Məhəbbət yaralar, aldada bilər... (s.22); Yenə bülövləndi polad baltalar... (s.23); Şabalıd yığırmaq oğlumla çöldə...

- (s.24); Bakı qitələri (s.25-26); Nizami (s.27); Tərcümə sənəti (N.M.Uşakova) (s.28); Ana yurduma (s.29); Ana alma ağacı (s.30); Körpülər (s.31-35); Qızıl-gül və üzüm (s.36); Yakub Kolas (s.37); İşıqlar (s.38-41); Heyrətin kölgəsi göz-di üzündə... (s.42); Qdanskda bir restoranda (s.43); Otağa qaranlıq çöküb nə vaxtdır... (s.44); Dialoq (s.45); I. Veresayın sevgisi; II. Kravçenko, Korolenkonun evində; III. Yeqor Movçan Paraska Ambrosinin evində (Kobzarlar haqqında triptix) (s.47-57); Bu sirri açsın alimlər...; I. Sona qalan qızıl güllər; II. Çisək; III. Təşnə ürək; IV. Nəyə nifrət edirəm və nəyi sevirəm; V. Doğma şəhərin işıqları; VI. Ağcaqovaq yarpaqları («Payız yarpaqlarının sirri» silsiləsi) (s.58-67) (şeir); Yangı (s.68-90) (poema). Maksim Rılski. Yangı. Bakı: Yazıçı, 1978, 92 s.
17. **Pavlo Tıçina.** Mənə toxunmayın, mənə dəyməyin... (s.7) (şeir). Körpülər (Ukrayna sovet şairlərinin şeirləri). Bakı: Yazıçı, 1979, 172 s.
 18. **Maksim Rılski.** Rus xalqına eşq olsun (s.9-10); Körpülər (s.10-13) (şeir). Körpülər (Ukrayna sovet şairlərinin şeirləri). Bakı: Yazıçı, 1979, 172 s.
 19. **Vasil Mısıq.** Rudəki (s.29) (şeir). Körpülər (Ukrayna sovet şairlərinin şeirləri). Bakı: Yazıçı, 1979, 172 s.
 20. **Dmitro Pavlıçko.** Çox obalar gəzmişəm... (s.73) («Salam əleyküm» silsiləsindən şeir). Körpülər (Ukrayna sovet şairlərinin şeirləri). Bakı: Yazıçı, 1979, 172 s.
 21. **Lina Kostenko.** Nazim Hikmətlə görüş (s.82-83); Çay əfsanəsi (s.83-84) (şeir). Körpülər (Ukrayna sovet şairlərinin şeirləri). Bakı: Yazıçı, 1979, 172 s.
 22. **Vasil Simonenko.** Dünya – naxışlardan toxunmuş nağıl... (s.94-95) (şeir). Körpülər (Ukrayna sovet şairlərinin şeirləri). Bakı: Yazıçı, 1979, 172 s.
 23. **İvan Draç.** Qanad (s.101-103); Qaraça balladası (s.103-104) (şeir). Körpülər (Ukrayna sovet şairlərinin şeirləri). Bakı: Yazıçı, 1979, 172 s.
 24. **Mikola Vinçranovski.** O yatıbdı! O yatıbdı! – Eşitmirsiniz?... (s.107-108); Ağaclar (s.108-109) (şeir). Körpülər (Ukrayna sovet şairlərinin şeirləri). Bakı: Yazıçı, 1979, 172 s.
 25. **Valentina Malıško.** Vətənə (s.113); Çayın monoloqu (s.114) (şeir). Körpülər (Ukrayna sovet şairlərinin şeirləri). Bakı: Yazıçı, 1979, 172 s.
 26. **Yuri Serdyuk.** Yaralardan qorunmaq... (s.151-152); Qəm yemə, maşinist, qatar keçibdi... (s.152-153) («Atamla söhbət» silsiləsindən şeir). Körpülər (Ukrayna sovet şairlərinin şeirləri). Bakı: Yazıçı, 1979, 172 s.
 27. **Svetlana Yovenko.** Nə yaxşı ki, mələk deyil qızın, ay ana... (s.143); Bu qadın cavandır bir meynə kimi... (s.144) (şeir). Körpülər (Ukrayna sovet şairlərinin şeirləri). Bakı: Yazıçı, 1979, 172 s.
 28. **Mikola Miroşniçenko.** Neft (s.165-166) (şeir). Körpülər (Ukrayna sovet şairlərinin şeirləri). Bakı: Yazıçı, 1979, 172 s.
 29. **Taras Şevçenko.** Çaylar axar göy də-nizə... (s.11); Neyləyirəm qara gözü... (s.12-13); Külək əsir, qaraağaclər... (s.16-17); Varlılara qibtə etmə... (s.18-19); Evlənmə varlı qıza... (s.19-20); Balaca Maryanaya (s.20-21); Bir-bir ötüb keçir gecəm-gündüzüm... (s.21-22); Fikirlərim, fikirlərim... (s.28); Varlıyam mən... (s.28-29); Halal hümmət ərimi... (s.29-30); Çöldə könlüm odlanır... (s.30-31); Katerinanın evi... (s.31-33); Göz veribdi allah mənə... (s.42); Anbardan o qara qaşlı... (s.42); Keçib getdi cavan ömrüm... (s.43); Çörək kəsım kiminlə mən... (s.43-44) (şeir); Qafqaz (s.55-61) (poema). Taras Şevçenko. Fikirlərim, düşüncələrim (şeirlər və poemalar). Bakı: Yazıçı, 1979, 104 s.

30. **Lesya Ukrainka.** Su pərisi (s.6-22); Şotland kralı Robert Bryus(s.23-41); Köhnə nağıl(s.42-76); Azman haqqında (s.77-81) (poema). Lesya Ukrainka. Su pərisi (poemalar). Bakı: Yazıçı, 1982, 84 s.
31. **Mikola Vinqranovski.** Yerdəyişmə (po-vest). Azərbaycan, 2001, №2, s.86-106.
32. **Taras Şevçenko.** Qafqaz (poema). Taras Şevçenko. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Şərq-Qərb, 2008, s.122, 124, 126, 128, 130, 132.
33. **Taras Şevçenko.** Çaylar axır göy də-nizə...; Neylərəm qara gözü...; Kü-lək əsir, qarağaclar...; Varlılara qibtə etmə...; Evlənmə varlı qıza...; Balaca Maryanaya; Bir-bir ötüb keçir gecəm-gündüzüm...; Vəsiyyət; Fikirlərim, fi-kirlərim...; Varlıyam mən...; Halal-hüm-mət ərimi...; Keçib getdi cavan ömrün...; Çörək kəsim kiminlə mən... (şeir). Taras Şevçenko. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Şərq-Qərb, 2008, s.14, 40, 42, 66, 88, 90, 134, 136, 144, 168, 208, 212, 252, 258.

ABBAS SƏHHƏT

(Abbasqulu Əlabbas oğlu Mehdişad; 1874, Şamaxı – 11.5.1918, Gəncə) – Azərb. şairi. Azərb. ədəbiyyatında romantizmin görkəmli nümayəndəsi.

Ruhani ailəsində doğulmuşdur. İlk təhsilini atasının Şamaxıda açdığı məktəbdə almışdır. Güclü hafizəsi olan A.S. az müddətdə fars, ərəb, rus və fransız dillərini öyrənmiş, klassik Şərq və Qərb ədəbiyyatı ilə yaxından tanış olmuşdur. 1894-1900 illərdə Tehran Un-tinin tibb fakültəsində oxumuşdur. 1901 ildə Şamaxıya qayıdaraq həkimlik və müəllimlik etmiş, həmin vaxtlardan M.Ə.Sabirlə dostlaşmışdır. İlk şeiri «Şərqi-Rus» qəzetində 1904 ildə, ilk poetik məcmuəsi («Sınıq saz») 1912 ildə dərc olunmuşdur. Ədəbi fəaliyyətinin ilk

dövründə (1890-1905) klassik Şərq şeirinin ənənəvi mövzu və formalarında (qəzəl, qəsidə və s.) şeirlər yazmışdır. Sonralar bu ənənədən uzaqlaşan A.S. «Təzə şeir necə olmalıdır» məqaləsində təqlidçiliyin əleyhinə çıxmış, poeziyanı mündəricə və forma etibarilə yeniləşdirməyin vacibliyini göstərmişdir. Şair xalqı maarifə, mədəniyyətə, islama çağırır («Fəryadi-intibah və ya amali-vətənpərvəranə», «Nitqi-mənzum», «Bir məktuba cavab», «Tövhid», «Dostum A.Şaiq cənablarına»), işıqlı gələcəyə inam, azadlığa ümid bəsləyir («Dilbəri-hürriyyətə qitə», «Yad et!»), bəzən də bədbinləşirdi («Oxucularıma», «Tərcümeyi-halım», «Şikayət», «Bəyani-hal»). Baş verən ictimai-siyasi hadisələr şairin yaradıcılığında realist meyilləri qüvvətləndirmiş, ədəbi irsində mühüm yer tutan bir sıra əsərləri, o cümlədən fəhlələrin həyat və mübarizəsindən, Cənubi Azərb.-də azadlıq hərəkatından bəhs edən «Əhmədin qeyrəti» (1911) poemasını və s. yazmağa sövq etmişdir.

Birinci dünya müharibəsi illərində A.S.-in əsərlərində mübarizə motivləri xeyli güclənmişdi. O, ictimai xadim kimi çalışır, sosial-mədəni tərəqqi, ana dili və s. aktual məsələlərə dair məqalələr yazır, sənətkarı mübariz olmağa çağırırdı («Şərarə», «Şair», «Sabir» və s.). Yaradıcılığının ədəbi manifesti olan «Şair, Şeir pərisi və Şəhərli» (1916) poeması ideya-bədii cəhətdən 20 əsr Azərb. poeziyasının ən parlaq nümunələrindəndir.

A.S. nəsr əsərləri də yazmışdır. 1913 ildə Volqaboyunda, Stavropol yaxınlığında istirahətdə olan ədib həmin səfər təəssüratından bəhs edən ilk nəsr əsərini – «Volqa səyahəti» romanını qələmə almışdır. Ailə-məişət mövzusunda «Əli və Aişə» adlı əsəri də olmuşdur (hər iki əsər itmişdir). A.S.-in «Bədbəxt ailə», «Qaragünlü Həlimə» hekayələrində, «Neft fontanı», «Yoxsulluq eyib deyil», «Tağı və Nağı» adlı dram nümunələrində zamanədən şikayət, ictimai etiraz motivləri əksini tapmışdır.

A.S. Azərb. uşaq ədəbiyyatının ən görkəmli nümayəndələrindəndir. O, kiçikyaşlı uşaqlar və məktəblilər üçün şeirlər («Yaz, «Köç», «Cücələr», «Quşlar», «Ana və bala», «Vətən», «Bir məktəbdə imtahan», «Tən-bəl» və s.), təmsillər («Ayı və şir», «Səçə və qırğı», «Qarışqa və milçək», «Tülkü və qurd»), pyes («Cəhalət səmərəsi, yaxud bir yetimin xoşbəxtliyi») yazmışdır.

A.S. Azərb. ədəbiyyatında professional bədii tərcümə sənətinin banilərindəndir. Əsas tərcümələri «Məğrib günəşləri» (2 cildə, 1912) kitabında toplanmışdır.

A.S. fəal maarif və mədəniyyət xadimlərindən olmuşdur. Məktəb, kitabxana açılmasına çalışmış, M.Mahmudbəyovla birgə «Yeni məktəb» (1909), «Üçüncü il» (1909), «Türk ədəbiyyatına ilk qədəm» (1914) dərsliklərini yazmışdır. Onun ən mühüm xidmətlərindən biri M.Ə.Sabirin əsərlərini toplayıb ilk dəfə «Hophopnamə» adı ilə nəşr etdirməsidir (1912).

Əsərləri xarici dillərə tərcümə olunmuşdur. Anadan olmasının 100 illik yubileyi geniş miqyasda keçirilmiş (1974), Gəncədə abidəsi qoyulmuşdur. Adına küçə, kitabxana, məktəb və s. var.

Tərcümələri:

1. **Dolonli.** Bir vərəqdir kitabı-xılqətən Füyuzat, №16, 1907, 29 aprel, s.246.
2. **J.Ramo.** Nəğmə erdi bəhiştə (şeir). Maarif və mədəniyyət, 1923, №8-9, s.8.
3. **A.S.Puşkin.** Qafqaz (şeir). Maarif və mədəniyyət, 1928, №1-2, s.32
4. **M.Y.Lermontov.** Mübahisə; Terekin sovuqatı; Üç xurma ağacı (şeir). İnqilab və mədəniyyət, 1939, №10-11, s.36-41.
5. **M.Y.Lermontov.** Qanlı (s.91-96); Hacı Abrek (s.263-276) (poema). Lermontov M.Y. Əsərləri. 4 cildə. II cild. Poemalar. Bakı: Azərnəşr, 1964, s.91-96, 263-276.
6. **Aleksandr Sergeyeviç Puşkin.** Peyğəmbər (s.228); Qafqaz (s.240) (şeir).
7. **Aleksandr Sergeyeviç Puşkin.** Qafqaz (s.11) (şeir). Dünya ədəbiyyatı kitabxanası. XXXIII cild. A.S.Puşkin. Şeirlər, poemalar, povestlər. Bakı: Yazıçı, 1987, 572 s.
8. **İ.A.Krılov.** Sazandalar; Fil və Alabaş; Qazlar (təmsil). Dünya uşaq ədəbiyyatı kitabxanası. İ.A.Krılov, A.S.Qriboyedov, N.A.Nekrasov, P.P.Bajov. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Gənclik, 1989, s.5-8.
9. **Mixail Y.Lermontov.** Qanlı (s.127-130); Hacı Abrek (s.143-152) (poema). Dünya ədəbiyyatı kitabxanası. XXXIII cild. M.Y.Lermontov. Şeirlər, poemalar, mənzum dram, romanlar. Bakı: Yazıçı, 1989, 528 s.
10. **Mixail Y.Lermontov.** Qanlı (s.110-114); Hacı Abrek (s.130-141) (poema). Dünya ədəbiyyatı seriyası. M.Y.Lermontov. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Öndər nəşriyyat, 2005, 520 s.
11. **İvan Andreyeviç Krılov.** Sazandalar (təmsil). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Rus ədəbiyyatı antologiyası. 2 cildə. I cild. Bakı: Avrasiya press, 2007, s.29-30.
12. **Aleksandr Sergeyeviç Puşkin.** Qafqaz (şeir). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Rus ədəbiyyatı antologiyası. 2 cildə. I cild. Bakı: Avrasiya press, 2007, s.39-40.
13. **Aleksandr Sergeyeviç Puşkin.** Suda boğulmuş (s.164-166); Qafqaz (s.170) (şeir). Dünya ədəbiyyatı klassikləri seriyası. A.S.Puşkin. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Şərq-Qərb, 2009, 664s.

ABBASOV

Akif Nurağa oğlu
(d. 28.5.1950, Əli Bayramlı, indiki Şirvan) – pedaqoq, tərcüməçi, pedaqoji e.d. (1995), prof. (2004). M.F.Axundov ad. Azərb. Pedaqoji Dillər İn-tunu

(indiki ADU) bitirmişdir (1973). Sabirabad r-nunda müəllim (1973-75), Azərb. Elmi-Tədqiqat Pedaqoji Elmlər İn-tunda kiçik elmi işçi (1975-94), şöbə müdiri (1994-2001) işləmişdir. 2002 ildən Azərb. Resp. Təhsil Problemləri İn-tunun elmi katibidir. Tədqiqatları təlim və tərbiyə prosesinin optimallaşdırılmasına, didaktikasının müasir problemlərinə və s.-ə həsr olunmuşdur. Bir çox dərslik və dərs vəsaitinin müəllifidir. Pedaqoji kadrların hazırlanmasında xidməti var.

A.-un rus və ingilis dilindən tərcümələri bir sıra jurnallarda dərc olunmuşdur. 1986 ildə tərcümə etdiyi «Andro və Sandro» (G.Xuqayev) pyesi 1987 ildə Respublika radiosunun «Ədəbi-dram verilişləri» redaksiyasında səsləndirilmişdir.

Tərcümələri:

1. **Uilyam Saroyan.** Portağallar (hekayə). Azərbaycan, 1981, №9, s.136-139
2. **Ernest Heminqvey.** Hindu qəsəbəsi (s.19-23) (hekayə). Dünya (orijinaldan tərcümə toplusu). 3-cü kitab. Bakı: Yazıçı, 1988, 344 s.
3. **Ernest Heminqvey.** Hindu qəsəbəsi (s.149-154) (hekayə). Bağban (toplu). Bakı: Gənclik, 1990, 336 s.
4. **Kristi Tökerin ölümü** (hekayələr). Bakı: Təbib, 2000, 44 s.
5. **Kolduell Erskin.** Qız; Bir şənbə günü (hekayə). Bakı: Mütərcim, 2004, №1-2, s.19-23.
6. **Ernest Heminqvey.** Yağış altında pişik (s.36-40); Hindu qəsəbəsi (s.41-45) (hekayə). Yağış altında pişik (hekayələr). Bakı: Mütərcim, 2004, 48 s.
7. **Uilyam Somerset Moem** Yolagəlməz qadın (povest). Bakı: Nurlan, 2004, 40 s.
8. **Uilyam Somerset Moem.** Yağış (povest). Bakı: Nurlan, 2004, 48 s.
9. **Mar Bayciyev.** Duel (pyes). Bakı: Mütərcim, 2004, 44 s.
10. **Touşan Esenova.** Ali təhsilli arvad (pyes). Bakı: Mütərcim, 2004, 56 s.
11. **Georgi Xuqayev.** Andro və Sandro (pyes). Bakı: Mütərcim, 2004, 60 s.
12. **Qrem Qrin.** Canlılar yaşayan otaq (dram). Bakı: Mütərcim, 2005, 68 s.
13. **Tiflissayağı boşanma** (hekayələr). Bakı: Mütərcim, 2005, 52 s.
14. **Albert Malts.** Küçə tinində hadisə (hekayə). Bakı: Mütərcim, 2006, №3-4, s.74-76.
15. **Uilyam Somerset Moem** Edvard Barnardın ruh düşkünlüyü (povest). Bakı: Mütərcim, 2006, 40 s.

ABBASOV Ələkbər

Tərcümələri:

1. **Min bir gecə.** 8 cildə. 8-ci cild. 894-1001-ci gecələr. Bakı: Azərənşr, 1980, 376 s.
2. **Pinəçi Mərufun nağılı** (s.410-452); Şəhriyar padşahnın Şəhrizadənin əhvalatı (s.453-454) («Min bir gecə» nağıllar toplusundan). Dünya ədəbiyyatı kitabxanası. 100 cildə. XIII cild. Min bir gecə. Bakı: Yazıçı, 1992, 456 s.
3. **Səidliynən firəng arvadının hekayəti** (s.5-10); Novcavannan kənin hekayəti (s.11-18); Cilliadnan Şimasın əhvalatı (s.19-110); Əbu Kir və Əbu Sir əhvalatı (s.111-141); Yer Abdullahıynan dəniz Abdullahının əhvalatı (s.142-162); Omanlı Əbdülhəsən nağılı (s.163-181); İbrahimmən Cəmilənin nağılı (s.182-204); Xorasanlı Əbdülhəsən əhvalatı (s.205-220); Qəməz əz-Zamannan zərgər arvadının əhvalatı (s.221-274); Abdullah ibn Fadilin nağılı (s.275-318); Pinəçi Mərufun nağılı (s.319-372); Şəhriyar padşahnın Şəhrizad əhvalatı (s.373-374) (nağıl).

ABBASOV

Əyyub Cəbrayıl oğlu
(1905, Zəngəzur –
18.11.1957, Bakı) – yazı-
çı, Azərb. SSR əməkdar
incəsənət xadimi. Nax-
çıvanda birinci dərəcəli
məktəbi və Pedaqoji tex-

nikumu bitirdikdən sonra Bakıda Pedaqoji
İn-tda (1928-31) təhsil almışdır. Naxçıvan
Pedaqoji Texnikumunda dərs hissə müdi-
ri (1931), rayon maarif şöbəsinin müdiri
(1932-33) olmuş, «Kommunist» qəzeti re-
daksiyasında (1933-34) çalışmışdır. İkinci
dünya müharibəsində iştirak etmişdir. Le-
ninqradda redaktorluq və tərcüməçilik
kursunu bitirmişdir (1934-37). Bakı Teatr
Məktəbinin direktoru (1947-48), Uşaqgənc-
nəşrdə şöbə müdiri (1949-57) vəzifələrində
işləmişdir.

Tərcümələri:

1. **N.Veretennikov.** Volodya Ulyanov (xa-
tirələr). Azərbaycan, 1955, № 4, s.4-22.
2. **T.Qabbe.** İşçi ağanı necə öyrətdi (na-
ğıl). Azərbaycan pioneri, 1955, 8 fevral
3. **Mixail Şoloxov Aleksandroviç.** Əsər-
ləri. 8 cildə. I cild. Hekayələr. Bakı:
Azərnəşr, 1963, 340 s.
4. **Xristo Radevski.** Vətən (şeir). Sovet
Gürcüstanı, 1972, 18 noyabr.
5. **Maksim Qorki.** Orlovlar (s.177-237)
(hekayə). M.Qorki. İnsanın doğulması.
Bakı: Gənclik, 1976, s.177-237.
6. **Mixail Şoloxov.** Burulğan (s.7-27);
Respublika Hərbi-İnqilab Şurasının
sədri (s.28-34); Ailəli adam (s.35-
43); Əyri yol (s.44-57); Sırtıqçıgöz
(s.58-93); Muzdurlar (s.94-146); Zədə
(s.147-165); Dayça (s.166-176) (heka-
yə). İnsanın taleyi (hekayələr). Bakı:
Azərnəşr, 1975, 256 s.
7. **Mixail Şoloxov.** Xal (s.36-44); Naxırçı
(s.45-55); Ərzaq komissarı (s.55-60);
Şibalkonun toxumu (s.60-65); Alyoş-
kanın qəlbi (s.65-78); Bostan qoruqçusu

(s.79-91); Sırtıqçıgöz (s.91-115); Qanlı
düşmən (s.116-131); Dayça (s.131-
138); Mavi çöl (s.138-146); Muzdurluq
(s.146-183); Don ərzaq komissarı və
Don ərzaq komissarının müavini Ptitsın
yoldaşın başına gələn müsibətlər haq-
qında (s.183-188); Kolçak, gicirtkən və
sair haqqında (s.188-193); Özgə qanı
(s.193-210) («Don hekayələri» silsiləsi).
Dünya uşaq ədəbiyyatı kitabxanası.
XXXII cild. M.Şoloxov. V.Katayev. İn-
sanın taleyi. Don hekayələri. Tənha yel-
kən ağarır. Bakı: Gənclik, 1987, 471 s.

8. **Mixail Şoloxov Aleksandroviç.** Yol
(s.7) (povest); Burulğan (s.84); Res-
publika İnqilabi-Hərbi Sovetin sədri
(s.100); Ailəli adam (s.105); Əyri yol
(s.112); Sırtıqçıgöz (s. 122); Muzdurlar
(s.148); Zədə (s.188); Dayça (s.201);
Naxırçı (s.232); Ərzaq komissarı (s. 44);
Şibalkonun toxumu (s.250); Alyoşkanın
qəlbi (s.255); Bostan qoruqçusu (s.270);
Qan düşməni (s.283); Özgə qanı
(s.299); Xal (s.318); İkiərli (s. 328);
Mavi çöl (s. 343); Kolçak, gicirtkən və
sair haqqında (s.352) (hekayə). Dünya
ədəbiyyatı seriyası. M.A.Şoloxov. Se-
çilmiş əsərləri. Bakı: Avrasiya press,
2007, 360 s.
9. **Mixail Şoloxov.** Xal (s.36-44); Naxırçı
(s.45-55); Ərzaq komissarı (s.55-60);
Şibalkonun toxumu (s.60-65); Alyoş-
kanın qəlbi (s.65-78); Bostan qoruqçusu
(s.79-91); Sırtıqçıgöz (s.91-115); Qanlı
düşmən (s.116-131); Dayça (s.131-
138); Mavi çöl (s.138-146); Muzdurluq
(s.146-183); Don ərzaq komissarı və
Don ərzaq komissarının müavini Ptitsın
yoldaşın başına gələn müsibətlər haq-
qında (s.183-188); Kolçak, gicirtkən və
sair haqqında (s.188-193); Özgə qanı
(s.193-210) («Don hekayələri» silsi-
ləsi). Mixail Şoloxov. Seçilmiş əsərləri.
Bakı: Şərq-Qərb, 2013, 424 s.

ABBASOV

Əyyub Qiyas oğlu
(d. 14.12.1968, Lənkəran) – şair, nasir, tərcüməçi. M.A.Əliyev ad. Azərb. Dövlət İncəsənət İn-tunun (indiki ADMİU) teatrşünaslıq fakültəsini

(1986-90), Moskva Ümumittifaq Kinematografiya İn-tu nəzdindəki ali ssenari kursunu (1991–93, qiyabi) bitirmişdir. «168 saat» qəzetinin baş redaktorunun müavini (1991–92), «Xəzər» jurnalının redaktoru (1992–93) olmuşdur. Bədii yaradıcılığa 1990 ildən başlamışdır. «Mən bir sapand daşıyam ki...» (şeyrlər), «Qarışqa» (povest və hekayələr) kitabları nəşr olunmuşdur (1996). Bədii tərcümələri qəzet və jurnallarda dərc edilmişdir.

Tərcümələri:

1. **S.Beket.** İlk məhəbbət (hekayə). Xəzər, 1993, №1, s.70-76.
2. **Semuel Bekket.** İlk məhəbbət (hekayə). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Fransız ədəbiyyatı antologiyası. 3 cildə. III cild. Bakı: Şərq-Qərb, 2007, s.223-235.
3. **Jan Pol Sartr.** Divar (hekayə). Xəzər, 1993, №2, s.43-54.

ABBASOV

Gündüz Şəmsəddin oğlu
(20.11.1930, Bakı – 21.8.1995, Bakı) – kino aktyoru, yazıçı, tərcüməçi, rəssam. Bakı Rəssamlıq Məktəbini (1952), Azərb. Dövlət Un-tinin

(indiki BDU) jurnalistika şöbəsini (1961) bitirmişdir. «Papasının qızı», «Canlı körpü» və «Qanadlar» adlı üç kitabı nəşr edilmiş, yüzlərlə hekayə, felyeton, məqalə və oçerki dövrü mətbuatda dərc olunmuşdur. Azərb. radiosunun gənclər şöbəsinin müdiri vəzifəsində çalışmış, «Uşaqgənclənəşr»də, «Azər-nəşr»də işlədiyi dövrdə bir sıra kitabın re-

daktoru olmuşdur. Ədəbiyyat və incəsənət qəzetində şöbə müdiri vəzifəsində çalışmışdır.

«Onun böyük ürəyi» (Rəcəb rolunda), «Bir qalanın sirri» (Elşən rolunda), sağlığında görə bilmədiyi «Yuxu» (Hidayət əmi rolunda) filmlərində ifa etdiyi rollarla məşhurlaşmışdır. «Mozalan» kinojurnalının bir çox süjetlərində də iştirak etmişdir.

Ömrünün son illərində görkəmli adamlarla görüşləri barədə xatirələrini yazmış və «Keçmişsiz» adlı roman üzərində işləmişdir.

Tərcümələri:

1. **Robert Dennis.** Sağ qayıtma! (s.3-11) (hekayə). Xarici ölkə yazıçılarının novella və hekayələri. Bakı: Azərnəşr, 1969, 172 s.
2. **Çandar Krişan.** Başayaq ağac (nağıl-povest). Bakı: Gənclik, 1980, 100 s.
3. **Şarl Perro.** Eşşək dərisi (s.229-236); Sehrbaz qadın (s.237-239); Göy saqqal (s.239-243); Yatmış gözəl (s.243-247); Kəkilli Rike (s.247-251); Çırtıdan (s.251-257) (nağıl). Dünya uşaq ədəbiyyatı kitabxanası. 50 cildə. XVI cildə. H.X.Andersen, Ş.Perro. Nağıllar. Bakı: Gənclik, 1985, 264 s.
4. **Aleksin Anatoli.** Beşinci sırada üçüncü (s.357-386); Arxa elə arxadır (s.387-430); Sərsəm Yevdokiya (s.430-460); İvaşov (s.460-502) (povest). Dünya uşaq ədəbiyyatı kitabxanası. 50 cildə. XXXXVII cild. Ç.Aytmatov, V.Bıkov, R.Frayerman, A.Aleksin. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Gənclik, 1990, 504 s.
5. **Tolstoy Aleksey.** Tufanlarda (hekayə). Dünya ədəbiyyatı seriyası. A.N.Tolstoy. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Şərq-Qərb, 2006, s.55-61.

ABBASOV

Həmid Məhəmmədli oğlu (10.10.1935, Ağstafa – 19.11.1999, Bakı) – şair, tərcüməçi. Azərb. Dövlət Un-tinin (indiki BDU) filologiya fakültəsində təhsil almışdır (1953-58). Əmək

fəaliyyətinə «Azərinform» da (indiki Azərb. Dövlət Teleqraf Agentliyi) tərcüməçi kimi başlamış, ədəbi işçi, səyyar müxbir, tərcüməçi, yerli mətbuat üçün xəbərlər şöbəsinin redaktoru, yerli mətbuat üçün xəbərlər və müxbirlər şəbəkəsinə rəhbərlik şöbəsinin böyük redaktoru vəzifələrində işləmişdir (1960-70). AKP MK-da təbliğat və təşviqat şöbəsinin təlimatçısı (1970-74), təşkilat-partiya işi şöbəsinin inspektoru (1974-77) və təşkilat partiya işi şöbəsi müdirinin müavini (1977-81) olmuşdur. 1978 ildə Ali Partiya Məktəbini bitirmişdir. 1981 ildən Mədəniyyət İşçiləri Həmkarlar İttifaqı Respublika Komitəsinin sədri vəzifəsində işləmişdir. Şeirlərinə mahnı bəstələnmişdir. «Tarla qızları» adlı ilk şeirlər toplusu «A.Həmid» təxəllüsü ilə çapdan çıxmışdır. «Şərəf nişanı» ordeni və medallarla təltif olunmuşdur.

Tərcüməsi:

Aleksandr Düma. Qafqaz səfəri (təəssüratlar). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Fransız ədəbiyyatı antologiyası. 3 cildə. I cild, Bakı: Şərq-Qərb, 2007, s.271-303 (Paşayev Qəzənfər ilə şərikli tərcümə).

ABBASOV

Şəmsəddin Bəhlul oğlu (1906, Bakı – 20.9.1975, Bakı) – nasir, dramaturq. Bakıda rus-tatar məktəbində təhsil aldıqdan sonra Politeknik İn-tuna daxil olmuşdur. 1926 ildən

«Gənc işçi» qəzetinin məsul katibi vəzifəsində işləmişdir. 1938-39 illərdə M.F.Axundov ad. Opera və Balet Teatrının direktoru kimi Moskvada Azərb. incəsənəti dekadasında iştirak etmişdir. 1939 ildə Bakı kinostudiyasının direktoru işləmişdir. 1944 ilin yanvarında Azərb. SSR Nazirlər Soveti yanında Radiolaşdırma və Radio Verilişləri Komitəsinə sədr təyin olunmuşdur.

Bir sıra ədəbi ssenariləri («Stalinqrad döyüşü», «Musorqski»), pyeslər («Ulduzcuğaz», «Xmelniçski», «Saatsaz və toyuq»), roman və hekayələri (S.Babayevskinin «Yer üzərində işıq» romanı, A.P.Çexovun vodevilləri) rus dilindən Azərb. dilinə tərcümə etmişdir. «Babək» (1940), «Qələbə» (1931), «Qana qan» (1944), «Əsgər və Simuzər» (1945), «Fərhadın ailəsi» (1950), «Mister Uoll-strit» (1951) ssenari və pyeslərinin müəllifidir.

«Qafqazın müdafiəsi uğrunda» və «1941–1945-ci illər İkinci Dünya müharibəsində əmək igidliyinə görə» medalları ilə, «Qırmızı Əmək Bayrağı» ordeni ilə (1946) təltif edilmişdir.

Tərcümələri:

1. **A.S.Puşkin.** Qaraçılar (poema). İnqilab və mədəniyyət, 1929, №10, s.20-26. (Mikayıl Müşfiqlə şərikli tərcümə).
2. **A.Karakozov.** Qardaşlar (hekayə). Azərbaycan, 1955, №11, s.97-103.
3. **Yaqub Nəsrli.** Ağcaqum çöllərində (poema). Azərbaycan, 1958, №9, s.178-180.
4. **Aleksandr Sergeyeviç Puşkin.** Qaraçılar (s.93-109) (poema). Dünya ədəbiyyatı kitabxanası. XXXII cild. A.S.Puşkin. Şerlər, poemalar, povestlər. Bakı: Yazıçı, 1987, 572 s. (Mikayıl Müşfiqlə şərikli tərcümə).
5. **Anton Pavloviç Çexov.** Ayı (pyes). Dünya ədəbiyyatı seriyası. A.P.Çexov. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Avrasiya press, 2006, s.301-316.

«Gənc işçi» qəzetinin, 1929 ildən «Kom-

ABBASƏLİ SAROVLU**Tərcümələri:**

1. **Əmir Xosrov Dəhləvi.** Şirin və Xosrov (poema). Bakı: Azərnəşr, 1973, 248 s.
2. **Fəxri Gürgəni.** Vis və Ramin (epopeya). Bakı: Azərnəşr, 1974, 480 s.
3. **Nizami Gəncəvi.** Türküstan gözəlinin hekayəti. Bakı: Gənclik, 1984, 17 s.
4. **Nizami Gəncəvi.** Bizans gözəlinin hekayəti. Bakı: Gənclik, 1983, 18 s.
5. **Nizami Gəncəvi.** Xarəzm gözəlinin hekayəti. Bakı: Gənclik, 1984, 13 s.
6. **Nizami Gəncəvi.** Slavyan gözəlinin hekayətləri Bakı: Gənclik, 1986, 11 s.
7. **Əmir Xosrov Dəhləvi.** Şirin və Xosrov (s.184-351) (poema). Dünya ədəbiyyatı kitabxanası seriyası. XIX cild. Ş.Rustaveli. Ə.X.Dəhləvi. Pələng dərisi geymiş pəhləvan. Şirin və Xosrov. Bakı: Yazıçı, 1988, 366 s.
8. **Nizami Gəncəvi.** Kərpickəsən qocanın bir cavanla hekayəti. Bakı: Gənclik, 1989, 24 s.
9. **Nizami Gəncəvi.** Sirlər xəzinəsi. Bakı: Çapıoğlu, 2004.
10. **Əmir Xosrov Dəhləvi.** Şirin və Xosrov (poema). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Bakı: Avrasiya press, 2006, 248 s.

ABBASLI

Ramiz Məhəmməd oğlu (d.1.7. 1948, Ağdam) – yazıçı, tərcüməçi. Azərb. Dövlət Un-tinin (indiki BDU) kimya fakültəsini bitirmişdir. «Zülmət gecələr», «İlgəm», «Yeddi kəndin məktəbi» kitablarının

müəllifidir. İngilis və alman dillərindən bədii tərcümə ilə məşğuldur.

Tərcümələri:

1. **Con Qolsuorsi.** Zirvə (hekayə). Ulduz, 1995, №1, s.72-75.
2. **Ketrin Mansfield.** Külək əsir (hekayə). Ulduz, 1998, №8, s.75-77.

3. **Alfred Koppard.** Borc (hekayə). Ulduz, 1998, №10, s.64-68.
4. **Myüriel Spark.** Çox yaxşı saat (hekayə). Ulduz, 1998, №10, s.62-63.
5. **Ernest Heminqvey.** Hindu qəsəbəsi (hekayə). Ulduz, 1999, №7/8, s.64-66.
6. **Ernest Heminqvey.** Yağışa düşmüş pişik (hekayə). Ulduz, 1999, №7/8, s.67-68.
7. **Ernest Heminqvey.** Qoca kişi körpüdə (hekayə). İki sahil, 1999, 18 avqust.
8. **Donald Bisset.** Sehrli arzu ağacı (nağıl), Söz çayı (nağıl). Ulduz, 2000, №2, s.51.
9. **Qrem Qrin.** Xüsusi vəzifələr (hekayə). Yeni Azərbaycan, 2001, 24 sentyabr.
10. **Hyu Loftinq.** Doktor Dulitlin nağılı (hekayə). Ulduz, 2002, №2, s.52-54.
11. **Ceyms Coys.** Seçki məntəqəsində sarmaşılıqlı gün (hekayə). Yeni Azərbaycan, 2002, 22 fevral, 5 aprel.
12. **Henrix Böll.** Mənim qiymətli ayağım (hekayə). Yeni Azərbaycan, 2002, 27 avqust.
13. **Şervud Anderson.** Gediş (hekayə). Yeni Azərbaycan, 2002, 1 oktyabr.
14. **Henrix Böll.** Ölümlər əmrə tabe olmur (hekayə). Yeni Azərbaycan, 2002, 4 oktyabr.
15. **Lüdviq Pels.** Ev (hekayə). Yeni Azərbaycan, 2002, 18 oktyabr.
16. **Frans Kafka.** Ölünün yanında qonaq (hekayə). Yeni Azərbaycan, 2002, 25 oktyabr.
17. **Henrix Böll.** Küçə tamaşası (hekayə). Kaspi, 2003, 22 yanvar.
18. **Frans Kafka.** Qardaş qətl (hekayə). Yeni Azərbaycan, 2003, 9 fevral.
19. **Ketrin Mansfield.** Bir fincan çay (hekayə). Yeni Azərbaycan, 2003, 2 mart.
20. **Rahel Hutmaxer.** Qaçış (hekayə). Yeni Azərbaycan, 2003, 13 aprel.
21. **Frans Kafka.** Kömürxətaran (hekayə). Ədalət, 2003, 25 aprel.
22. **Ceyms Barri.** Piter Pen (nağıl-hekayə). Ədalət, 2003, 13 iyun.

23. **Frans Kafka.** Yuxugörmə (hekayə). Kaspi, 2003, 13 avqust.
24. **Ketlin Foyl.** Tütəkçalan Filim (nağıl-hekayə). Yeni Azərbaycan, 2003, 24 sentyabr.
25. **Fridrix Nitsşe.** Dəli adam (esse). Ədalət, 2003, 25 sentyabr.
26. **Helmut Haysenbuttel.** Surəssamı (hekayə). Ədalət, 2003, 31 oktyabr.
27. **Elen Simpson.** Ağac (hekayə). Ulduz, 2004, №11, s. 43-46.
28. **Elfride Yelinek.** Mənim əzizlərim! (hekayə). Azərbaycan, 2005, №6, s.141-142.
29. **Ceyms Coys.** Ölülər (povest); Evelin (hekayə). Dünya ədəbiyyatı, 2005, №1, s.3-38.
30. **Elfride Yelinek.** Qəz və ölüm (pyes). Dünya ədəbiyyatı, 2005, №2, s. 66-72.
31. **Elfride Yelinek.** Paula (hekayə). Ulduz, 2005, №2, s.42-45
32. **Teodor Rötke.** Alaqvuran; Zirzəminin dibi; Bir qadın tanıyırdım; Güclü külək (şeir). Ulduz, 2005, №9, s.86-88.
33. **Maron Monika.** Heyvani yanğı (hekayə). Ulduz, 2005, №11, s.75-77.
34. **İnqəborq Baxman.** Onun sözü (şeir); Kölgələr, güllər, kölgələr (şeir). Ulduz, 2006, №1, s. 68.
35. **İnqəborq Baxman.** Ölüm gələcək (hekayə). Ulduz, 2006, №1, s.58-61.
36. **Harold Pinter.** Allah Amerikaya xeyir-dua verir; Demokratiya; Hava məlumatı; Ölüm (şeir). Ulduz, 2006, №4, s.76-77.
37. **Harold Pinter.** Az danışan ofisiant (pyes). Ulduz, 2006, №4, s.77-87.
38. **Ceyms Coys.** Ərəbi (hekayə). Ulduz, 2006, №5, s.58-61.
39. **Con Steynbek.** Xrizantemlər (hekayə). Azərbaycan, 2008, №2, s.103-109.
40. **Con Steynbek.** Xrizantemlər (hekayə). Azərbaycan, 2008, №8, s.103-109.
41. **Uilyam Qoldinq.** Seçilmiş əsərləri: Uilyam Qoldinqin Nobel nitqi (s.13-27), Milçəklər kralı (roman) (s.30-262), Vərislər (roman). Bakı: Şərq-Qərb, 2010, s.266-468.
42. **Con Apdayk.** Valter Briqq (hekayə). Ədəbiyyat qəzeti, 2015, 15 avqust.
43. **Kristofor Rid və başqaları.** Halsızlıq ədəbiyyatı (esse). Ədəbiyyat qəzeti, 2015, 29 avqust.
44. **Qeri Snayder.** Riprap (şeir). Ədəbiyyat qəzeti, 2015, 10 oktyabr.
45. **Myüriel Spark.** Görəydiniz orda nələr olur (hekayə). Ədəbiyyat qəzeti, 2015, 14 oktyabr.
46. **Coys Kerol Outs.** Sən hardaydın, hara gedirsən? (hekayə). Ədəbiyyat qəzeti, 2015, 17, 24, 31 oktyabr, 7 noyabr.
47. **Svetlana Aleksiyeviç.** Ağlayanı güllə-ləyəcəyik (hekayə); Qışqırıb ağlayıram (hekayə); Havaya güllə atırdım (hekayə); Anam qışqırırdı: bu, mənim qızım deyil (hekayə). Ədəbiyyat qəzeti, 2015, 24 oktyabr.

ABBASZADƏ

Hüseyn Abbas oğlu
(22.11.1922, Bakı – 12.12. 2007, Bakı) – yazıçı, ssenarist, əməkdar incəsənət xadimi (1979), xalq yazıçısı (1991). AYB-nin üzvü (1948), Azərb. Dövlət mükafatı laureatı (1984), SSRİ Yazıçılar İttifaqının və ÜİHİMŞ-nin mükafatı laureatı (1988). M.A.Əliyev ad. Azərb. Dövlət Teatr İn-tunda (indiki ADMİU) təhsil almışdır. «Ədəbiyyat və incəsənət» qəzeti redaksiyasında baş redaktor (1966-71), Azərb. Yazıçılar İttifaqının katibi (1975-91) vəzifələrində çalışmışdır. «Qırmızı ulduz», «Qırmızı Əmək Bayrağı», I dərəcəli «Böyük Vətən Müharibəsi», «Şöhrət» ordenləri ilə təltif edilmişdir.

Tərcümələri:

1. **Belous Dmitro.** Uzun ömür diləyirəm mən (şeir). Kommunist, 1954, 7 aprel.

2. **Qaysın Quliyev.** Oğlanlar; Susmaq; Ana; Dağ qartalına; Dostlar (şeir). Azərbaycan, 1960, №11, s.207-208.
3. **Qaysın Quliyev.** Oğlanlar (s.36-37); Susmaq (s.37); Dağ qartalına (s.37); Dostlar kimi çox gəzmışəm özgə torpaqlarda mən... (s.37-38); Dostlar (s.38) (şeir). Bahar dostları (RSFSR şairlərinin şeirləri). Bakı: Azərnəşr, 1961, 248 s.
4. **Samuil Marşak.** Spiçka haqqında nağıl (s.100-102) (şeir). Bahar dostları (RSFSR şairlərinin şeirləri). Bakı: Azərnəşr, 1961, 248 s.
5. **Aleksandr Smerdov.** Yoldan məktub (şeir). Ədəbiyyat və incəsənət, 1964, 30 may.
6. **Xristo Trayanov.** Qızılgül əfsanəsi (hekayə). Azərbaycan, 1968, №8, s.156-166
7. **Anatoli Sofronov.** Qəribə doktor (üç pərdəli, nəğməli komediya; pyes). Azərbaycan, 1975, №9, s.36-74.
2. **Nəcib Fazıl Kısakürək** Yaxınlıq; Allah və insan; Anlamaq; Səbr; Rəhmət; Əv-fet; Sərsəri; Nəfis; Lövha; Boş üfüqlər; Bu yağmur; Ölülər; Nəqarət (şeir). Azərbaycan, 2003, №4, s.138-139
3. **Nəcib Fazıl Kısakürək.** Üzqarası; Halım; Zəhər; Mövsüm dönərkən; Göylər və yollar; Allaha həqiqətdən yola çıxmaq məşəqqət...; Çırpınır; Həyat mə-yat deyirlər...; Ölünün otağı; Canım İstanbul; Qürbət; Aynadakı halım; Yad. düşəcəm; Həsrət; Gözəl; Bağışla; Allah dostu; Mahnı; Böyük görüş; Həsrət; Gözəl şey; Gözlənən; Və gəlir; Nəqarət (şeirlərindən seçmələr). Xəzər, 2004, №1, s.48-57.
4. **Aytekin Qaracaçoban.** Gecədə; İstək; Kiçik sirlər; Mötərizə; Səsləndirmə; Söz haqqında çeşidləmələr (şeir). Ulduz, 2005, №6, s.84-88.
5. **Ernest Heminqvey.** Azarkeş mer (hekayə). Ulduz, 2005, №9, s.56-57.

ABDİNOV

Tofiq Məhərrəm oğlu
(1.9.1941, Salyan –
24.2.2014, Bakı) – şair,
publisist, tərcüməçi.
AYB-nin üzvü (1982).
Azərbaycan Dövlət İncəsənət
İn-tunun (indiki ADMİU)

teatrşünaslıq fakültəsini bitirmişdir (1968). 1993-2001 illərdə Türkiyədə yaşamış, Türkiyənin «Orta doğu» və «Yeni Asiya» qəzetləri ilə əməkdaşlıq etmişdir. 12 kitabın müəllifidir. Azərbaycan Sovet Ensiklopediyası baş redaksiyasında redaktor, «Qobustan» jurnalında şöbə müdiri işləmişdir.

Tərcümələri:

1. **Əziz Nesin.** Boşuna; Ölümə əylmək; Sən demədən də bilirəm; Yox; Dostum badam ağacı; Acı bir gecənin bitimində; Susaraq (şeir). Azərbaycan, 2003, №4, s.135-137

ABDULLA FARUQ

(Abdulla Musa oğlu Əfəndiyev; 24.4.1907, Göyçay – 1944, Rusiya, Taqan-roq) – şair, tərcüməçi. Bakı müəllimlər seminariyasını bitirdikdən sonra Azərbaycan Dövlət

Pedaqoji İn-tuna (indiki ADPU) daxil olmuşdur (1925). Lakin Azərbaycan Dövlət Universitetinin (indiki BDU) pedaqoji fakültəsinə köçürülmüş, orada ictimai-tarix şöbəsini bitirmişdir. Göyçay r-nunda pedaqoji fəaliyyətə başlamışdır. Sovet Şərq Xalqları Elmi-Tədqiqat İn-tunun aspiranturasında təhsil almaq üçün Moskvaya ezam olunmuşdur (1930). Ailə vəziyyətinə görə bir ildən sonra Bakıdakı Azərbaycan Dövlət Elmi-Tədqiqat İn-tuna köçürülmüşdür (1931–32). Qısa fasilələrlə «Ədəbiyyat qəzeti» və «Şərq qadını» jurnalları redaksiyalarında, Azərbaycanda işləmişdir. İkinci dünya müha-

ribəsi dövründə kiçik leytenant rütbəsində cəbhədə iştirak etmişdir (1942-43). «Sovet Gürcüstanı», «Qızıl əsgər» cəbhə qəzeti səhifələrində mübariz şeirləri ilə çıxış etmiş, «Qara Məmməd» mənzum pyesini və «Otuz qəhrəman» poemasını da həmin dövrdə qələmə almışdır. Taqanroq ətrafında döyüşlərdə həlak olmuşdur.

A.F.-un ədəbi irsi ilk dəfə 1987 ildə «Qəlbimin sahsız dalğaları» adlı kitabda toplanmışdır.

Tərcüməsi:

Taras Şevçenko. Mən qürbətdə böyümüşəm... (şeir). Taras Şevçenko. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Şərq-Qərb, 2008, s.204, 206.

ABDULLA ŞAIQ

(Abdulla Mustafa oğlu Talıbzadə; 24.2.1881, Tiflis – 24.7.1959, Bakı) – yazıçı, müəllim və ictimai xadim. Azərb. SSR əməkdar incəsənət xadimi (1940). Ruhani ailəsində

doğulmuşdur. Tiflis və Məşhəddə (Xorasan) təhsil almış, 1901 ildə Bakıya gələrək 1934 ilədək müəllimlik etmişdir. M.Ə.Sabir, Ə.Haqverdiyev, A.Səhhət, S.S.Axundov, F.Köçərli və b. ilə dostluq etmişdir.

A.Ş. bədii yaradıcılığa gənclik çağlarından «Valeh» təxəllüsü ilə yazdığı aşiqanə qəzəllərlə başlamışdır. «Laylay» adlı ilk mətbu şeiri 1906 ildə «Dəbistan» jurnalında dərc olunmuşdur. A.Ş. ilk dövr yaradıcılığında realizm və romantizmə meyil etmişdir («Bir quş», «Niyə uçdu?», 1907; «Parçalar», «Hürriyyət pərisinə», «Yad et!», 1908; «Bir ulduza», 1909; «Zamanın inqilabçılarına», 1910; «Həpimiz bir günəşin zərrəsiyiz», 1910; «Şair və qadın», 1911; «İdeal və insanlıq», «İrəli», 1914 və s.). «Məktub yetişmədi» (ilk adı «Məktub çatmadı», 1908) hekayəsi və «Əsrimizin qəhrəmanları» (1913-18) povestində ictimai həyatda hökm

sürən sosial bərabərsizlik, xalqın ağır, faciəli taleyi əks etdirilmişdir. «İki müztərib» (1906) romanında, «Köç» (1910), «Bədbəxt ailə» (1913), «İblisin hüsurunda» (1914) hekayələrində təbiət gözəllikləri, sadə xalq məişəti, kənd həyatı zəngin boyalarla təsvir olunmuşdur.

1-20-30-cu illərdə A.Ş. çoxcəhətli ədəbi, pedaqoji və elmi fəaliyyət göstərməklə yanaşı, müasir mövzularda bir sıra əsərlər («Bizimdir», «Azadlıq pərisinə» və s. şeirləri, «Anabacı», «Özünü bilsin, mənə nə», «Əsəbi adam» və s. hekayələri) yazmışdır. «İldırım» (1926) dramı, «Araz» (1938) tarixi romanının müəllifidir. İkinci Dünya müharibəsi illərində o, mübariz, vətənpərvər ruhlu şeirlər («Döyüş nəğməsi», «Vətən nəğməsi» və s.) dərc etdirmişdir. «Köhnə dünya» adlı xatirələrində (1953-54) özünün, həmçinin görkəmli maarif və mədəniyyət xadimlərinin həyat və fəaliyyətindən söz açmışdır.

A.Ş. Azərb. uşaq ədəbiyyatının görkəmli nümayəndələrindəndir. Uşaqlar üçün yazdığı əsərlərində folklordan yaradıcı şəkildə bəhrələnmişdir («Tülkü həccə gedir», «Yaxşı arxa», «Tıq-tıq xanım», «Şələquyruq» mənzum hekayələri). A.Ş. Azərb. uşaq dramaturgiyasının banisidir («Gözəl bahar», 1910). «Xasay» (1937), «El oğlu» (1939), «Vətən» (1941), «Ana» (1946), «Qaraca qız» (S.S.Axundovun «Qorxulu nağıllar»ı əsasında, 1949), «Bir saatlıq xəlifə» («Min bir gecə» nağılları əsasında, 1958) pyeslərində zülm və ədalətsizliyə nifrət, nəcib əxlaqi keyfiyyətlər, vətənpərvərlik hissləri aşılır. «Nüşabə» (1945), «Fitnə» (1947) dramlarında Nizami Gəncəvinin yüksək bəşəri ideyalarından təsirlənmişdir.

Dünya ədəbiyyatı ilə yaxından tanış olan, rus və fars dillərini mükəmməl bilən A.Ş. bədii tərcümə sahəsində də müntəzəm və səmərəli çalışmış, Nizaminin «İsgəndərnamə» poemasının «Şərəfnamə» hissəsini, U.Şekspir, İ.A.Krılov, A.S.Puşkin, M.Y.Lermontov, M.Qorki və b.-nin bəzi əsərlərini

Azərbaycan dilinə tərcümə etmişdir. D.Defonun «Robinson Kruzo» əsərinin Azərbaycan dilinə ilk tərcüməsi (1909) də ona məxsusdur.

A.Ş.-in xalq maarifi sahəsində mühüm xidmətləri olmuşdur. O, 20 əsrin əvvəllərində qabaqcıl maarif xadimlərinin məktəbin demokratikləşdirilməsi, ana dilində məktəblər açılması, dərslilər yaradılması uğrunda mübarizəsində, Azərbaycan müəllimlərinin 1-ci (1906), 2-ci (1907) qurultaylarının keçirilməsində fəal iştirak etmişdir. «Uşaq gözlüyü» (1907), «Gülzar» (1912), «Milli qiraət kitabı» (1922), «Qiraət kitabı» (1924) və s. dərslilər yazmışdır. O, realni məktəbində «türk sinfi» yaratmış, bütün fənlərin ana dilində tədrisinin bünövrəsini qoymuşdur (1923 ildən «Şaiq nümunə məktəbi» adlanmış, 1930 ilədək fəaliyyət göstərmişdir). AXC dövründə nümunə məktəbində və dərslimüəllimində işləmiş, fəaliyyətini daha da genişləndirmişdir. Maarif Nazirliyinin nəşr etdirdiyi – «Ədəbiyyat dərsləri» (H.Cavidlə birgə, 1919) və «Türk çələngi» (1919) dərslilərinin müəllifidir. 1916 ildə Bakıda onun təşəbbüsü və vəsaiti hesabına müsəlman uşaqları üçün Azərbaycan-da ilk uşaq bağçası açılmışdır. A.Ş. tənqid və ədəbiyyatşünaslıq sahəsində də çalışmış, Füzuli, Nəsimi, Vəqif, M.F.Axundzadə, M.Ə.Sabir, A.Səhhət, H.Cavid, M.Hadi və b. haqqında elmi məqalələr dərc etdirmişdir. Əsərləri bir sıra dillərə tərcümə olunmuşdur. SSRİ Ali Sovetinin (2-ci və 4-cü çağırış) deputatı olmuşdur. Lenin ordeni, Qırmızı Əmək Bayrağı ordeni ilə təltif edilmişdir. Resp.-da adına küçə və mədəni-maarif müəssisələri (o cümlədən Azərbaycan Kukla Teatrı), məktəb var. Bakıda ev-muzeyi yaradılmışdır.

Tərcümələri:

1. **Ə.Firdovsi.** Qubad ilə Məzdəkin داستانı və Qubadın Məzdəkin dinini qəbul etməsi (poemadan parça). İnqilab və mədəniyyət, 1934, №8, s.9-11.
2. **İ.A.Krıllov.** Yarpaqlar və köklər (təmsil). Vətən uğrunda, 1944, №7-8, s.37.

3. **N.A.Nekrasov.** Biçilməmiş əkin; İşdən sonra (şeir). İnqilab və mədəniyyət, 1949, №7, s.148-149.
4. **Vilyam Şekspir.** Makbet (s.266-290) (pyes). Vilyam Şekspir. Seçilmiş əsərləri. Bakı, Azərnəşr, 1962, 364 s.
5. **Nikolay Aleksandrovic Nekrasov.** Şaxta (şeir). Ədəbiyyat və incəsənət, 1971, 9 oktyabr.
6. **N.A.Nekrasov.** Biçilməmiş əkin; İşdən sonra; Şaxta (şeir). Azərbaycan, 1971, №12, s.30-31.
7. **N.A.Nekrasov.** Şaxta («Çovğun-qırmızıburun» əsərindən şeir) (s.98); Biçilməmiş əkin (s.20-21); Şair və vətəndaş (s.40-50); İşdən sonra (s.138) (şeir). N.A.Nekrasov. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Azərnəşr, 1971, 188 s.
8. **İ.A.Krıllov.** Sazandalar (təmsil). Bakı: Gənclik, 1971, 30 s.
9. **İllərin töhfəsi** (rus yazıçılarının əsərləri) (İ.A.Krıllov, A.S.Puşkin, M.Y.Lermontov, N.A.Nekrasov, K.S.Çukovski, A.L.Barto, A.P.Çexov, S.Y.Marşak, M.Qorki. Bakı: Gənclik, 1976, 148 s.
10. **M.Y. Lermontov.** Qaçaq; Yelkən (şeir). İllərin töhfəsi. Bakı: Gənclik, 1976.
11. **İ.A.Krıllov.** Qarğa və tülkü; Qurbanğa və öküz; Qurd və quzu; Meymunlar; Meymun və gözlük; Qurd it damında; Cırcırma və qarınca; Durnabalığı və pişik; Kəndli və muzdur; Arabalar; Eşşək və bülbül; Aşçı və pişik; Ağcaqanad və aslan; Yarpaqlar və köklər; Demyanın şorbası; Meymun və güzgü; Qənd və durna; Tülkü və üzüm; Donuz palıd altında (təmsil). Dünya uşaq ədəbiyyatı kitabxanası. İ.A.Krıllov, A.S.Qriboyedov, N.A.Nekrasov, P.P.Bajov. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Gənclik, 1989, s.8-22.
12. **N.A.Nekrasov.** İşdən sonra (şeir). Dünya uşaq ədəbiyyatı kitabxanası. İ.A.Krıllov, A.S.Qriboyedov, N.A.Nekrasov, P.P.Bajov. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Gənclik, 1989, s.224.

13. **Nizami Gəncəvi.** Şərəfnamə («İsgəndərnəmə» poemasının birinci hissəsi). Klassik Azərbaycan ədəbiyyatı seriyası. Bakı: Lider nəşriyyat, 2004, 432 s.
14. **Krlov İvan Andreyeviç.** Qartal və toyuqlar; Qarğa və tülkü; Cırcırma və qarınca; Eşşək və bülbül (təmsil). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Rus ədəbiyyatı antologiyası. 2 cildə. I cild. Bakı: Avrasiya press, 2007, s.26-29.

ABDULLAYEV

Aydın Ələkbər oğlu
(10.8.1946, Şuşa –
15.12.1995, Bakı)
– tərcüməçi. Azərb.
Dövlət Un-tinin (in-
diki BDU) şərqşünas-
lıq fakültəsini bitirmiş,
Misir və Yəmən Ərəb

Resp.-larında tərcüməçi işləmişdir. Ədəbi yaradıcılığa 1966 ildə «Göyərçin» jurnalında dərc etdirdiyi «Təccüblənmə, El-xan» adlı uşaqlar üçün yazılmış hekayə ilə başlamışdır. Bundan sonra dövrü mətbuatda tez-tez çıxış edən A.-in «Nübar» (1980), «Dağlar o dağlar deyil» (1984), «Gərək belə olmayaydı» (1988) və b. kitabları nəşr olunmuşdur.

Qısa bir ömür yolu keçmiş yazıçı tərcümə sənəti ilə məşğul olmuş, Şərq ədəbiyyatı nümunələrini dilimizə çevirmişdir. Qrimm qardaşlarının əsərlərini, Pivovarovun «Üç minus və ya 5a sinfində əhvalat» povesti, M.Steyqanın «Arxadan gələn addım səsləri», Y.Kortakin «Kral birinci Mauqli», K.Sayanın «Taxta başmaqclar», Stendalin «Qırmızı və qara» romanlarını Azərb. dilinə tərcümə etmişdir.

Tərcümələri:

1. **Qrimm qardaşları.** Bakı: Gənclik, 1980, 75 s.
2. **M.Steyqa.** Arxadan gələn addım səsləri (povest). Bakı: Gənclik, 1981, 220 s.

3. **İ.Pivovarova.** Üç minus və ya 5 «A» sinfində əhvalat. Bakı: Gənclik, 1982, 108 s.
4. **K.Çilaşvili.** Bizim ev (hekayə və povestlər). Bakı: Gənclik, 1982, 96 s.
5. **Qərbə yaxından baxanda.** Bakı: Yazıçı, 1985, 239 s.
6. **Y.Korçak.** Kral I Matius. Bakı: Gənclik, 1986, 364 s.
7. **K.Sayan.** Taxta başmaqclar. Bakı: Gənclik, 1987, 152 s.
8. **Qrimm qardaşları.** Dünya uşaq ədəbiyyatı kitabxanası seriyası. Bakı: Gənclik, 1987, s. 22-156.
9. **Stendal.** Qırmızı və qara (roman). Bakı: Gənclik, 1995, 300 s.
10. **Kvint Horasi Flakk.** Liqurina (şeir). Dünya ədəbiyyatı antologiyaları seriyası. Antik ədəbiyyat antologiyası. Bakı: Şərq-Qərb, 2010, s.684-685.
11. **Kvint Horasi Flakk.** Xloyaya (şeir). Dünya ədəbiyyatı antologiyaları seriyası. Antik ədəbiyyat antologiyası. Bakı: Şərq-Qərb, 2010, s.688.

ABDULLAYEV

Çingiz Akif oğlu
(d. 7.4.1959, Bakı) –
Azərb. xalq yazıçısı
(2005). Azərb. Dövlət
Un-tinin (indiki BDU)
hüquq fakültəsini bitir-
mişdir (1981). AYB
İdarə Heyətinin katibi

(1989 ildən), «PEN-klub»un resp. milli mərkəzinin vitse prezidenti (1992 ildən), Beynəlxalq Ədəbiyyat Fondunun həmsədri (2003 ildən), Azərb. Milli Kitabxanası Məsləhət Şurasının sədridir (2007 ildən). Bir müddət hərbi idarələrdə, o cümlədən SSRİ Müdafiə Nazirliyinin xətti ilə bir sıra xarici ölkədə işləmişdir (1982-85). Rus dilində, əsasən, siyasi-sənədli detektiv janrında, həmçinin tarixi və psixoloji səpkili bədii əsərlər yazır.

«Mavi mələklər» (1988), «Müəmmalı qətl» (1989), «İnsan ovu» (1990) trilogiyasının, Qədim Romanın süqutundan bəhs edən «Eranın əvvəlində sui-qəsd» (1990) tarixi romanının, «Günəş altında zülmət» (1995), «Qanın üç rəngi» (1997), «Cəlladın kölgəsi», «Əclafın qanunu» (hər ikisi 1998), «Monto Mario təpəsində ölüm» (2005), «Döyüşçünün yolu» (2007) və s. əsərlərin müəllifidir. Sovet ordusunun 1990 ilin yanvarında Bakıda törətdiyi qırğınlardan bəhs edən «Qara yanvar» (1990) kitabının tərtibçilərindəndir. Əsərləri 27 dilə tərcümə edilərək bir çox ölkədə (ABŞ, Fransa, İsveç, Norveç, Türkiyə, Bolqarıstan, İsrail, Rumıniya, Latviya, Litva, Estoniya və s.) nəşr olunmuşdur. Əsərləri üçün klassik detektivlərə xas mürəkkəb kompozisiya quruluşu, kəskin süjet xətti, qəhrəmanların dərin psixoloji xarakteristikası səciyyəvidir. A. detektiv janrında yazan ən populyar dünya yazıçılarından biridir. 120-dən artıq roman və povestinin bəzilərinin tirajı 1 milyon nüsxədən, çap olunmuş əsərlərinin ümumi tirajı 23 milyon nüsxədən artıqdır (2007). Bir çox əsəri ekranlaşdırılmışdır. Azərb. Respubl. -nın «Şöhrət» ordeni ilə təltif olunmuşdur.

Tərcüməsi:

Анар. Наваждение. Сочинения, в II томах. Т.И. Баку: Юрд, 2005, 359 с.

ABDULLAYEVA

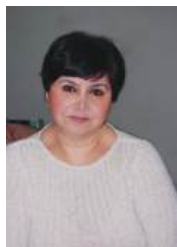
Fialə Bəylər qızı
(d. 19.6.1966, Tovuz)
– tərcüməçi, filologiya e.n. (2000). Azərb. Pedaqoji Xarici Dillər İnstitutunda (indiki ADU) təhsil almışdır. 1990 ildən həmin ali təhsil müəssisəsində çalışır. 1990-cı illərdə Milli Məclisin və Prezident Aparatının bir sıra materiallarının tərcüməsində iştirak etmiş, 21 əsrin I onilliyində Rumıniyada və Bolqarıstanda

keçirilən seminarlarda tərcüməçi kimi çalışmış, 2007 ilin avqust-sentyabr aylarında ixtisasartırma məqsədilə Kanadanın Ottava Un-tinin Tərcümə və Dilmənçilik məktəbinə ezam olunmuşdur. 2001–08 illərdə Tərcüməşünaslıq və Mədəniyyətlərarası Ünsiyyət üzrə YUNESKO kafedrasına, 2008-14 illərdə İngilis dili üzrə tərcümə nəzəriyyəsi və praktikasına kafedrasına rəhbərlik etmişdir. Hazırda həmin un-tədə İngilis dilinin tərcüməsi kafedrasının dosentidir. Pedaqoji fəaliyyətlə yanaşı Azərb. dilindən ingiliscəyə yazılı tərcümələrlə məşğul olur.

Tərcümələri:

1. **Hidayat Orujov.** Heydar Aliyev and National Policy in Azerbaijan. Şarg-Qarb, Bakı, 2002, 176 s. (co-translator – G.G.Mammadov); əsli – H.Orucov. «Heydər Əliyev və Azərbaycanda milli siyasət» (Q.Q.Məmmədovla birlikdə)
2. **Amir Pahlavan.** Nobel of Bakı. AVINUS, Autoren Edition, Berlin, 2004, 208 s.; əsli – Ə.Pəhləvan «Nobel qardaşları Bakıda»
3. **Asgar Zeynalov.** The Intelligentsia of İrevan. Bakı: Mutarjim, 2011, 240 s.; əsli – Ə.Zeynalov «İrəvan ziyahıları»
4. **Gulshan Kangarli-Aliyeva.** Sufism. Bakı: ASPOLIQRAF, 2014, s.71-160; əsli – G.Kəngərli-Əliyeva «Sufizm»
5. **Nizami Jafarov.** The Azerbaijani People's History or «Autobiography», Praqmatik tərcümənin tədrisinə aid metodik göstərişlər kitabında. Bakı: Qafqaz Universiteti, 2014, s.63-88
6. **Seyid Sura.** The Newspaper 'Şarg Gapisi' and Literary Scene in Nakhchivan. Nakhchivan: AJAMI, 2015, 152 s.; əsli – S.Surənin «Şərq qapısı qəzeti və Naxçıvanda ədəbi mühit»
7. **Mir Mohsun Nawwab.** The Armenian-Muslim War in 1905-1906. Bakı: Nprint Studiya, 2015, 95 s.; əsli – M.M.Nəvvabın «1905-1906-cı illərin erməni-müsəlman davası»

8. **Asgar Zeynalov.** Victor Hugo. Bakı: Mutarjim, 2015, 192 s.
9. **Asgar Zeynalov.** Victor Hugo's Oriental View. London: Rossendate Books Publishing ouse 2016, 50 s.
10. **Asgar Zeynalov.** Voltaire and Hugo's Oriental Views. Victoria, Canada, First Choise Books, 2016, 93 s.
11. **Asgar Zeynalov.** The East in Voltaire's Work. Cinnamon Teal Publishing House, India, 2017, 144 s.

ABDULLAYEVA

Gülşən Tofiq qızı
(d. 4.11.1953, Bakı) –
yazıçı, AYB-nin və AJB-
nin üzvü. M.F.Axundov
ad. Rus dili və Ədə-
biyyatı İn-tunu (indiki
BSU) (1978) və Azərb.

Dövlət Xarici Dillər İn-tu-
nu (indiki ADU) (1985) bitirmişdir. Yerli
və xarici mətbuatda müntəzəm olaraq bədii
əsərlərlə çıxış edir. 13 kitabı nəşr olunmuş-
dur. Əsasən rus dilində yazır.

Tərcümələri:

1. **Вольфганг фон Вайс.** Аллах Ве-
лик. Упадок и подъем исламского
мира от Абдул Гамида до Ибн Сау-
да. Серия «Классики Кавказа». Баку:
Нурлан, 2005, 322 с.
2. **Банин (Ум-эль Бану).** Кавказские
дни. Автобиографический роман. Се-
рия «Классики Кавказа». Баку: Нур-
лан, 2006, 222 с.
3. **Банин (Ум-эль Бану).** Парижские
дни. Роман. Серия «Классики Кавка-
за». Баку: Нурлан, 2006, 200 с.

ABDULLAYEVA

Şəhla Abdulla qızı
(d. 8.5.1977, Bakı) – tə-
rcüməçi, filologiya üzrə
f.d. (2010). 1998 ildə
BDU-nun şərqşünaslıq
fakültəsinin fars filologi-
yası bölməsinin bakalavr,
2000 ildə magistr pillə-

sini bitirmişdir. Əmək fəaliyyətinə AMEA
akad. Z.Bünyadov ad. Şərqşünaslıq İn-tu-
nun İran filologiyası şöbəsində baş laborant
kimi başlamışdır. 2001–07 illərdə BMT-
nin Qaçqınlar üzrə Ali Komissarlığının və
UMCOR Beynəlxalq Humanitar Təşki-
latının birgə projektlərində tərcüməçi və
proqram köməkçisi vəzifələrində çalışmış-
dır. 2012 ildən Azərb. Resp. Prezidentinin
İşlər İdarəsinin Siyasi Sənədlər Arxivinin
əməkdaşdır. 11 kitabın müəllifi, tərtibçisi
və redaktoru, 50-dən çox elmi məqalənin
müəllifidir.

Tərcümələri:

1. **Şeyx Əttar.** Bülbülnamə (fars dilindən
filoloji tərcümə). Bakı: Nurlan, 2006,
144 s.
2. **Farsca-Azərbaycanca lüğət** (tərtib-
çilərdən biri). Bakı: Şərq-Qərb, 2007,
640 s.
3. **Azərbaycanca-farsca-rusca-ingiliscə
atalar sözləri** (tərtibçilərdən biri).
Bakı: Nurlan, 2007, 116 s.
4. **Cavad Heyət.** Dilimiz, ədəbiyyatımız
və kimliyimiz uğrunda. Məqalələr top-
lusu (fars dilində 37 məqalənin Azər-
baycan dilinə tərcüməsi). Bakı: Elm və
təhsil, 2011, 704 s.
5. **Əlireza Zihəqq** (Ağçaylı). Simurq əf-
sanəsi (fars dilindən tərcümə). Ulduz,
2013, №7
6. **هاینریش فریدریش فون دیتس. مقایسه سیکلوپ
تازه کشف شده اوغوز با سیکلوپ هومر. بیان
باب کشتن باسات تپه گوز را. برلین ۱۸۸۱ / باکو
۵۱۰۲، ۰۸ ص.**

Bakı Beynəlxalq Multikulturalizm
Mərkəz, 2015, 80 s.

ADALİS

(Adelina Yefimovna Yefron; 26.7.1900, Peterburq – 1969, Moskva) – rus şairəsi. Gənclik illərində Odessada təşkil olunmuş «Yaşıl lampara» ədəbi dərnəyində iştirak etmişdir. 1918

ildən şeirləri çap olunmuşdur. «Qardaşlıq» (1937), «Şərq ümmanı» (1949), «Yeni əsr» (1960), «Şəhərlər» (1962) və s. şeir kitablarının müəllifidir. Klassik və müasir Azərbaycan şairlərinin əsərlərini, S.Vurğunun «Azərbaycan» və b. şeirlərini, «Bəsti», «Muğan» poemalarını, «Vaqif» dramını rus dilinə tərcümə etmiş, «Azərbaycan poeziyası antologiyası»nın (1939) hazırlanmasında fəal iştirak etmişdir. Azərbaycan ədəbiyyatı haqqında məqalələri, Azərbaycan ədəbiyyatı əsərləri var.

Tərcümələri:

1. **Переводы:** Стихи. М.: Гослитиздат, 1936, 53 с.
2. **Кер-оглы.** Подойди, дружок, стой, глава купцов... (198 с.); Гора Ченлибель – крепость его и дом... (199 с.); Теперь я мельник, здесь мой дом... (206 с.); Глаза души моей, Хамза... (206 с.); Цена вороного коня... (207 с.); Верно, торговцем ты стать предпочел (207 с.); Привет... (208 с.); Я сошел! (208 с.); Если б сейчас... (209 с.); Я посылаю посла... (210 с.); Храбрые в день испытания... (211 с.). Антология азербайджанской поэзии. М.: Художественная литература, 1939, 426 с.
3. **Самед Вургун.** Азербайджан. (стихотворение) (с.272) Слово о колхознице Басти (стихотворение) (с.286). Антология азербайджанской поэзии. М.: Художественная литература, 1939, 426 с.

4. **Абдулла Фаруг.** Снайпер. Антология азербайджанской поэзии. М.: Художественная литература, 1939, с.327.
5. **Самед Вургун.** Партизану Бабашу (стихотворение) (с.133-134). Антология Священная война. М.: Художественная литература, 1966, 816 с.
6. **Поэты Востока:** Избранные переводы. М.: Наука, 1979, 333 с.

ADİL MİRSEYİD

(Adil Mirseyid oğlu Baxışov; 21.12.1952, Ağdaş – 17.7.2014, Bakı) – şair, rəssam, tərcüməçi. Ə.Əzimzadə ad. Azərbaycan Dövlət Rəssamlıq məktəbində təhsil almışdır (1970-76). Azərbaycan Tərcümə Mərkəzinin «Yol» ədəbiyyat qəzetində

redaktor vəzifəsində çalışmışdır (1992-93). «Güzgüdəki Adam», «Bulud Adam», «Nəğmə Adam», «Vernisaj şeirlər», «Hardan baxsan görünən adam», «Ay Suvarisi» kitablarının müəllifidir. Rəsul Rza mükafatının laureatıdır. Şeirləri rus, ingilis, fransız, alman, ispan, eston və s. dillərə tərcümə olunmuşdur.

Tərcümələri:

1. **Voznesenskiy Andrey Andreyevich.** Mən ögey arvadınam... (şeir). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Rus ədəbiyyatı antologiyası. 2 cild. I cild. Bakı: Avrasiya press, 2007, s.186-187
2. **Uelbek Mışel.** Sağ qalma (esse). Azadlıq, 2001, 6 noyabr.
3. **Uelbek M.** Sağ qalma (esse). Dünya ədəbiyyatı, 2004, №1, s.89-91.

AFAQ MƏSUD

(Afaq Məşud qızı Vəliyeva; d. 3.6.1957, Bakı) – yazıçı, dramaturq. Əməkdar incəsənət xadimi (2003). AYB-nin üzvü (1981). Azərb. Dövlət Un-tinin (indiki BDU)

jurnalistika fakültəsini bitirmişdir (1979). «Azərbaycanfilm» kinostudiyasında redaktor, redkollegiya üzvü (1979-86), «Azərbaycanelefilm»də direktor (1986-88) vəzifələrində çalışmışdır. 1990 ildən Resp. Tərcümə və Ədəbi Əlaqələr Mərkəzinin sədri, 2014 ildən Azərb. Resp.-nin Nazirlər Kabineti yanında Tərcümə Mərkəzinin direktorudur.

«Azadlıq», «Dəfn», «İzdiham» və s. romanların, «Can üstə», «O məni sevir», «Yol üstə», «Qatarın altına atılan qadın» pyeslərinin, bir sıra hekayə, esse və məqalənin müəllifidir. Əsərləri əsasında «Sərçələr», «Qonaqlıq», «Gecə», «Cəza» televiziya filmləri çəkilmişdir.

Tərcümələri:

1. **G.D.Mopassan.** Dilənçi; Dənizdə (hekayə). Azərb., 1984, №10, s.147-152.
2. **Qabriel Qarsia Markes.** Patriarxın payızı (s.209-502) (roman). Qabriel Qarsia Markes. Patriarxın payızı. Bakı: Azərb. Tərcümə Mərkəzi, 1996, 608 s.
3. **Henrix İbsen.** Oyuncaq ev (üç pərdəli pyes). Dünya ədəbiyyatından seçmələr. Qırmızı-qırmızı qızılgül. Bakı: Azərb. Tərcümə Mərkəzi, 1998, s.537-623.
4. **A.Rüneske.** Yuxu (miniatür). Bir səs var uzaqda (dünya ədəbiyyatının korifeyləri seriyasından). Bakı: Azərb. tərcümə Mərkəzi, 1999, s.184-290.
5. **A.Boz fırat.** Gözləyəndə; Duman; Qara pişik (hekayə). Dünyanın səsi (dünya ədəbiyyatının korifeyləri seriyasından). Bakı: Azərb. Tərcümə Mərkəzi, 2001, s.219-233.
6. **Ə.Nesin.** OooooO; Beş qolu çılçıraq; Xalis şotland parçası; İsti su kranı; Xoşbəxtliyimə görə sənə minnətdar olmalıyam; (hekayə). Dünyanın səsi (dünya ədəbiyyatının korifeyləri seriyasından). Bakı: Azərb. Tərcümə Mərkəzi, 2001, s.233-254.
7. **B.Arpad.** Bəyanat (hekayə). Dünyanın səsi (dünya ədəbiyyatının korifeyləri seriyasından). Bakı: Azərb. Tərcümə Mərkəzi, 2001, s.254-257.
8. **F.Erdinç.** Kafirin uydurması; Havayı tabut (hekayə). Dünyanın səsi (dünya ədəbiyyatının korifeyləri seriyasından). Bakı: Azərb. Tərcümə Mərkəzi, 2001, s.257-263.
9. **Ö.Seyfəddin.** Hündür dabanlar; Rüsvət; Kəramət; Pərili malikanə (hekayə). Dünyanın səsi (dünya ədəbiyyatının korifeyləri seriyasından). Bakı: Azərb. Tərcümə Mərkəzi, 2001, s. 263-274.
10. **Ə.Şalak.** Başqasına quyu qazan (hekayə). Dünyanın səsi (dünya ədəbiyyatının korifeyləri seriyasından). Bakı: Azərb. Tərcümə Mərkəzi, 2001, s.277-280.
11. **Z.Əyyub.** Namus (hekayə). Dünyanın səsi (dünya ədəbiyyatının korifeyləri seriyasından). Bakı: Azərb. Tərcümə Mərkəzi, 2001, s. 280-284.
12. **Fərman Q.T.** Şorba və günəş (hekayə). Dünyanın səsi (dünya ədəbiyyatının korifeyləri seriyasından). Bakı: Azərb. Tərcümə Mərkəzi, 2001, s.284-290.
13. **İsa Ən-Nəuri.** İzdivac (hekayə). Dünyanın səsi (dünya ədəbiyyatının korifeyləri seriyasından). Bakı: Azərb. Tərcümə Mərkəzi, 2001, s.290-294.
14. **Məhəmməd Əhməd Əbdəl-Vəli.** Qayıtmasa, daha yaxşı olardı!.. (hekayə). Dünyanın səsi (dünya ədəbiyyatının korifeyləri seriyasından). Bakı: Azərb. Tərcümə Mərkəzi, 2001, s.294-296.
15. **Məhəmməd Əbdəl-Məlik.** Keçmişin kölgələri (hekayə). Dünyanın səsi (dünya ədəbiyyatının korifeyləri seriyasından). Bakı: Azərb. Tərcümə Mərkəzi, 2001, s.297-301.

16. **N.Məhfuz.** Göy qurşağı; Zinət (hekayə). Dünyanın səsi (dünya ədəbiyyatının korifeyləri seriyasından). Bakı: Azərb. Tərcümə Mərkəzi, 2001, s.301-316.
17. **S.Əzzam.** Papiros kötüyü; Müvəqqəti paşanın qızı (hekayə). Dünyanın səsi (dünya ədəbiyyatının korifeyləri seriyasından). Bakı: Azərb. Tərcümə Mərkəzi, 2001, s.316-324.
18. **Əhməd Rida Xuxu.** Şeyx Razuk (hekayə). Dünyanın səsi (dünya ədəbiyyatının korifeyləri seriyasından). Bakı: Azərb. Tərcümə Mərkəzi, 2001, s.325-328.
19. **Xorxe Luis Borxes.** Şekspir yaddaşı (novella). Xəzər, 2004, №1, s. 24-32.
20. **İmam Həsən Bəsri.** Zikr. Xəzər, 2004, №1, s.7-13.
21. **İsa Məsih.** Kəlamları. Xəzər, 2004, №4, s.4-8.
22. **Qədim filosofların həyat və fikirləri** (Diogen, Pifaqor, Platon, Sokrat, Demokrit, Aristotel). Xəzər, 2005, №2, s.212-230.
23. **Əziz əd-din ibn Məhəmməd Nəsəfi.** Zübdət Əl-Haqayiq. Xəzər, 2004, №3, s.24-29; №4, s.10-22; 2005, №1, s.4-16; №2, s.7-19.
24. **Əbu Həmid Əl-Qəzali.** İlahi bilik. Xəzər, 2005, №3, s.10-18; 2005, №4, s.16-26.
25. **Əbu Həmid Əl-Qəzali.** Oğluma məktub. Xəzər, 2005, №2, s.98-112.
26. **Əbu Həmid Əl-Qəzali.** Ölümə qorxmaq lazımdır mı? Xəzər, 2005, №3, s.5-9.
27. **Əbu Həmid Əl-Qəzali.** Səadət iksiri. Xəzər, 2005, №3, s.5-18, 2005, №4, s.5-26, 2006, №1, s.5-18.
28. **F.M.Dostoyevski.** Karamazov qardaşları (romandan parça). Xəzər, 2006, №1, s.48-58.
29. **İbn Ərəbi.** Məkkə açıqlamaları (Əl-Fütuhat Əl-Məkkiyyə). Xəzər, 2007, №1, s.5-14.

30. **Gi de Mopassan.** Dilənçi (hekayə). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Fransız ədəbiyyatı antologiyası. 3 cildə. II cild. Bakı: Şərq-Qərb, 2007, s.89-92.
31. **Qabriel Qarsia Markes.** Patriarxın payızı (roman). Bakı, Qanun Nəşriyyatı, 2011, 344 s.

AFİYƏT

Məmmədrza Abdulla oğlu (22.01.1926, Qax – 12.05.1995, Bakı) – nasir, publisist, tərcüməçi. AYB-nin üzvü (1962). Kiçik yaşlarında ailəsi ilə Cənubi Azərb.-in Mərənd ş.-nə,

oradan da 1932 ildə Təbrizə köçmüşdür. 1946 ildə milli-demokratik hökumət tərəfindən Bakı Hərbi Piyada Məktəbinə oxumağa göndərilmişdir. Azərb. Dövlət Universitetinin (indiki BDU) jurnalistika fakültəsini bitirmişdir (1953). Ədəbi fəaliyyətə 1952 ildə «Azərbaycan» qəzetində dərc olunan «Alov» hekayəsi ilə başlamışdır. Hekayələri, ədəbi-tənqidi, elmi və ictimai-siyasi məqalələri dövrü mətbuatda müntəzəm olaraq çap olunmuşdur. «Mərəndli» və «Telefonçu» imzaları ilə lətifə və yumoristik hekayələr çap etdirmişdir.

Tərcümələri:

1. **Səməd Behrəngi.** Ulduz və Qarğalar (s.3-40); Balaca qara balıq (s.41-56); Bir hulu, min hulu (s.57-73); Çuğunduratan oğlan (s.74-79); Qar dənəsinin sərgüzəşti (s.80-81); 24 saat yuxuda və ayıqlıqda (s.82-100) (hekayə).
2. **Balaca qara balıq** (kiçik yaşlı uşaqlar üçün hekayələr). Bakı: Gənclik, 1978, 104 s.

AĞABALAYEVA

Südabə Ağabala qızı
(d. 1962, Quba, Birinci
Nügədi k.) – tənqidçi-
publisist, yazıçı-tərcü-
məçi, pedaqoq, AYB-
nin (2005), AJB-nin
(1992), Azərb. Müqayi-
səli Ədəbiyyatşünaslıq

Assosiasiyasının (2010) üzvü. Azərb. Dövlət
Un-tinin (indiki BDU) jurnalistika fakül-
təsində təhsil almışdır (1985-91). 1999-
2004 illərdə Azərb., rus və ingilis dillərində
nəşr olunan beynəlxalq «İRS» və «İRS –
NASLEDİYE» jurnallarında məsul katib,
baş redaktorun birinci müavini vəzifələrində
işləmişdir. 2001 ildən AYB-nin orqanı olan
«Azərbaycan» ədəbi-bədii jurnalında işləyir,
hazırda baş redaktorun müavini. BSU-
nun jurnalistika və Azərb. filologiyası fakül-
təsinin baş müəllimidir.

A. 150-dək elmi-tənqidi, publisistik mə-
qalənin müəllifidir. Azərb. ədəbiyyatında
esseistikanın nəzəri məsələləri, eləcə də
yazıçı psixologizmi ilə bağlı elmi-tənqidi
araşdırmaların və tərcümələrin müəllifi kimi
tanınır. «Karvan yolu, tənha yolçu» (2005),
«Vaxtın nə günahı» (2011), «Zamanla üz-
üzə» (2013) adlı ədəbi-tənqidi kitabları var.
Məqalələri müxtəlif xarici ölkələrdə dərc
olunmuşdur. R.Rza ad. Beynəlxalq mü-
kafatın laureatıdır (2005).

Tərcümələri:

1. **Ordu Fatih.** Bəyaz gülün tikanları (Xo-
calı şəhidlərinin əziz xatirəsinə) (heka-
yə). Azərbaycan, 2003, №2, s.156-160.
2. **Cığatay Şıxzamanov.** Qardaşlar (po-
vest). Azərbaycan, 2012, № 10, s.113.
3. **Emil Ağayev.** Mənim Azərbaycanım.
Azərbaycan, 2013, № 2, s.104 -146.
4. **Xosə Luis Borxes.** Dante haqqında
doqquz esse. Azərbaycan, 2013, №11,
s.133 -154.

AĞAKİŞİYEV

Əliheydər Yunis oğlu

Tərcümələri:

1. **Qumilyov Lev.** Etnogenez və Yer in
biosferi (traktatdan fraqmentlər). Azər-
baycan, 2004, №7, s.133-144 (Kamil
Vəli Nərimanoğlu ilə şərikli tərcümə).
1926-cı il I Bakı türkoloji qurultayı :
stenoqram materialları, bibliografiya
və foto-sənədlər / rus dilindən tərc.:
K.V.Nərimanoğlu, Ə.Ağakışiyev. Bakı:
Çinar-Çap, 2006, 570 s.
2. **Kononov Andrey Nikolayeviç.** Rusi-
yada türk dillərinin öyrənilməsi tarixi:
1917-ci ilə qədər. SSRİ-də türk filolo-
giyası: 1917-1967. Bakı: Çinar-Çap,
2006, 352 s.

AĞALAROV

Əlövşət İbrahim oğlu
(d. 20.1.1954, Kəlbəcər
r-nunun Quzeyçirkin
k.) – tərcüməçi, publi-
sist. Azərb. Dövlət Un-
tinin (indiki BDU) filo-
logiya fakültəsinə daxil
olmuş, üçüncü kursdan

sonra Leningrad Dövlət Un-tinin jurnalis-
tika fakültəsinə göndərilmişdir (1979-82).
Azərb. Dövlət Nəşriyyatında kiçik redaktor,
redaktor (1982), Azərb. SSR Dövlət Nəşriy-
yat və Poliqrafiya Komitəsində tərcümə
ədəbiyyatı üzrə redaktor (1982-87), Azərb.
Dövlət Nəşriyyatında bədii ədəbiyyat redak-
siyasında şöbə müdiri (1990-91) olmuş-
dur. Hazırda Azərb. Dövlət Nəşriyyatın-
da baş redaktordur (1992 ildən). I çağırış
Azərb. Resp. Milli Məclisinin deputatı se-
çilmişdir (1995-2000). Bədii tərcümə ilə
məşğuldur. Əhməd xan Əbu-Bəkrin «Qaç-
qın», İ.Turgenyevin «Çertopxanovun aqı-
bəti», A.Arenşteynin «Nina Bakıda qalır»
povesti, N.Nosovun «Bilməzin macəraları»
və Y.Boqatın «Onlar belə sevidilər» roman-
larını tərcümə etmişdir.

Tərcümələri:

1. **Aleksandr Petroviç Kuleşov.** Tilsimli quyu (roman). Bakı: Gənclik, 1985, 276 s.
2. **A.Arenşteyn.** «Nina» Bakıda qalır. Bakı: Azərnəşr, 1985, 168 s.
3. **Aleksandr Kuleşov.** Tilsimli quyu. Bakı: 1985, 274 s.
4. Mərkəzi Kəşfiyyat İdarəsi SSRİ əleyhinə. Bakı: Azərnəşr, 1983, 346 s.
5. **Nikolay Nosov.** Bilməzin macəraları (trilogiya). Bakı: Gənclik, 1987, 329 s.
6. **Yevgeni Boqat.** Onlar belə sevidilər. Bakı: Gənclik, 1990, I hissə, 379 s.
7. **Turgenev.** Seçilmiş əsərləri. III cild, Çertopxanovun aqibəti. Bakı: Azərnəşr, 325 s.
8. **Əhmədخان Əbubəkir.** Qaçqın (povest). Azərbaycan, №11, 1989.
9. **Oleq Şestinski.** Mühəsirə hekayələri. Ədəbiyyat və incəsənət, 1988.
10. **Milorad Paviç.** Xəzər lüğəti. Bakı: Azərnəşr, 2011, 428 s.

AĞASƏFA

(Ağasəfa Qafur oğlu Yəhyayev; d. 8.9.1942, Xızı) – tərcüməçi, publisist. M.Qorki ad. Ədəbiyyat İn-tunda (Moskva) qiyabi təhsil almışdır. «Kirpi» satirik jurnalı

və «Azərbaycan qadını» jurnalı redaksiyalarının əməkdaşı (1965-78), «Yazıçı» nəşriyyatında bədii tərcümə redaksiyasının böyük redaktoru (1978-89), «Karvan» kitablar seriyası redaksiyasında böyük redaktor (1989-90), «Novruz» qəzeti redaksiyasında məsul katib (1990), «Ədəbiyyat qəzeti»ndə məsul katibin köməkçisi (1991–93) vəzifələrində işləmişdir.

Ədəbi yaradıcılığa 1957 ildə «Sosialist Sumqayıtı» qəzetində çap olunmuş «Sazım» şeir ilə başlamışdır. Həmin vaxtdan dövrü

mətbuatda müntəzəm çıxış edir. Bədii tərcümə ilə də məşğul olur. L.N.Tolstoy, N.Qribaçov, Q.Qulam, R.Babacan, İ.Selvinski, S.Vasilyev, B.Oleynik, A.Lupan, Q.Quliyev və b.-nin əsərlərindən tərcümələri var.

Tərcümələri:

1. **Qaysın Quliyev.** Aşırım (poema). Azərbaycan, 1971, №5, s.168-172.
2. **Nikolay Qribaçov.** Təkcə çörəklə yox (s.78); Küçə ilə söhbət (s.79); Oğlanlar (s.80-82); Avarları buraxmış adam (s.83-85); Biz nə itirmişik (s.86-87); Kədərlənəndə (s.88-89) (şeir). Nikolay Qribaçov. Seçilmiş əsərləri (şeirlər, hekayələr). Bakı: Azərnəşr, 1975, 248 s.
3. **Dmitro Belous.** Ukrayna kürsüdədir (s.55-57); Yeddi Qalya, beş Mariya (s.57-59) (şeir). Körpülər (Ukrayna sovet şairlərinin şeirləri). Bakı: Yazıçı, 1979, 172 s.
4. **Danilo Bakumenko.** Bakıya gedərkən (s.63-64); Dəniz, od, insan (s.64-65) (şeir). Körpülər (Ukrayna sovet şairlərinin şeirləri). Bakı: Yazıçı, 1979, 172 s.
5. **Dmitro Lutsenko.** Eşqimin bulağı (s.115-116); Çarpaz yollar (s.116) (şeir). Körpülər (Ukrayna sovet şairlərinin şeirləri). Bakı: Yazıçı, 1979, 172 s.
6. **Anatoli Peredreyev.** Azərbaycanlı ana (şeir). Azərbaycan qadını, 1982, №4, s.2.
7. **Feodor Suxov.** Bu torpaq (şeir). Azərbaycan gəncləri, 1982, 26 iyun.
8. **Maksim Tank.** Oda çörək qazanıbdır; «Nəhəng ağaclar bitir...»; (şeir). Azərbaycan, 1982, №12, s.23-24.
9. **İlya Selvinski.** Ballada (şeir). Ədəbiyyat və incəsənət, 1984, 11 may.
10. **Andrey Voznesenski.** Mixaylovsk üzərində ulduz; Çaplinin sehləri; Romada hərrac (şeir). Ədəbiyyat və incəsənət, 1985, 13 dekabr.
11. **Aleksandr Sergeyeviç Puşkin.** Qara şal (s.23-24); Quşcuğaz (s.35); Pəncərə (s.46); Kazak (s.50-51); Başdaşıma yazı

- (s.68) (şeir). Dünya ədəbiyyatı kitabxanası. XXXII cild. A.S.Puşkin. Şeirlər, poemalar, povestlər. Bakı: Yazıçı, 1987, 572 s.
12. **Mömin Qanoat.** Yaralı kitablar. Bakı: Yazıçı, 1988, 92 s.
13. **Andrey Voznesenski** XX əsrin mono- loqu; Vladimir Visotskinin xatirəsinə; Kitab hay-küyü (şeir). Azərbaycan, 1991, №2, s.150-152.
14. **Şandor Petefi.** Döyüşə; Mart günlərinin gəncləri; Yenə başım üstə uçur torağay; 15 mart, 1848; Mən deyirəm: Qalib gələcək macar; Toplar gur-gur gurladı (şeir). Azərbaycan, 2009, №11, s.146-151
15. **Aleksandr Sergeyeviç Puşkin.** Pəncərə (s.59); Qara şal (s.109-110); Quşcuğaz (s.132) (şeir). Dünya ədəbiyyatı klas- sikləri seriyası. A.S.Puşkin. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Şərq-Qərb, 2009, 664 s.

AĞAYEV

Emil Gülləli oğlu

(11.10.1938, Qaza- xıstan, Çimkənd – 16.1.2016, Bakı) – pub- lisist, ssenarist, tərcü- məçi, AYB-nin üzvü (1974), AJB-nin üzvü (1974). Azərb. Döv- lət

lət Un-tinin (indiki BDU) filologiya fakül- təsində təhsil almışdır (1956-61). 1957 il- dən mətbuat sahəsində çalışır. «Molodyoj Azerbaydjana», «Vışka» qəzetlərində əv- vəlcə mədəniyyət, sonra felyeton və oçerk şöbələrinə rəhbərlik etmiş, məsul katibin müavini olmuşdur. «Literaturnaya qazeta»- nın Azərb. üzrə xüsusi müxbiri (1971–89) və APN (RİA «Novosti») agentliyinin Azərb. şöbəsinin müdiri vəzifələrində işlə- mişdir. «Yurd», «Qütb», «Populyar» jurnal- larında çalışmış (1987-97), həmçinin Azərb. Ali Sovetinin redaksiya-nəşr şöbəsinin baş məsləhətçisi (1994-95), «Kavkaziya»

analitik və informasiya agentliyinin (Mün- hen, AFR) müstəqil məsləhətçisi, Azərb. Ya- zıçılar İttifaqı nəzdində oçerk və publisistika şurasının sədri (1988 ildən) olmuşdur.

Bədii yaradıcılığında oçerk, esse, pub- lisistik məqalələrlə yanaşı, Azərb. ədəbiy- yatından rus dilinə tərcümələr xüsusi yer tutur. Onun tərcümə etdiyi ilk hekayə tə- ləbəlik dövründə universitetin «Lenin tər- biyəsi uğrunda» çoxtiraajlı qəzetində, ilk məqaləsi isə «Azərbaycan gəncləri» qəze- tində çap olunmuşdur. Ssenariləri əsasında bir sıra sənədli filmlər, həmçinin «Semya – sem «ya» (1982), «Mən Bakıda yaşayıram» (1985) və «Qara gölün cəngavərləri» (1984, S.Vəliyevin «Şor Cüllütü» əsəri əsasında) tammetrajlı bədii-publisistik filmləri çəkil- mişdir. «Erməni genosidi: mif və reallıq» (Azərnəşr, 1992, 340 s.) kitabının xüsusi redaktorudur.

Tərcüməsi:

И.Эфендиев. Повесть о Сарыкёйнек и Валехе. М.: 1983, 375 с.

AĞAYEV

Əjdər Əbdülhüseyn oğlu (d. 10.10.1937, Neftça- la) – pedaqoq, tərcümə- çi. Pedaqoji e.d. (1996), prof. (1996), əməkdar müəllim (2000). AJB- nin (1957), AYB-nin (2001) üzvüdür. Azərb.

Dövlət Pedaqoji İn-tunun (indiki ADPU) ta- rix-filologiya fakültəsini bitirmişdir (1960). Azərb. Elmi-Tədqiqat Pedaqoji Elmlər İn- tunda elmi işçi, baş elmi işçi, bölmə müdiri, şöbə rəisi, direktorun elmi işlər üzrə müavini vəzifələrində çalışmışdır. «Azərbaycan məktəbi» jurnalının və onun əlavə nəşr edi- lən məcmuələrinin baş redaktoru olmuşdur (1974-81). Hazırda Elmi-Tədqiqat Pedaqoji Elmlər İn-tunda pedaqogikanın nəzəriyyəsi və tarixi şöbəsinin müdiri, Lənkəran Dövlət Un-tində pedaqogika və psixologiya kafed-

rasının müdiri vəzifələrində çalışır.

«İlk və son mahnı» adlı ilk hekayəsi 1956 ildə «Azərbaycan pioneri» qəzetində, «Bir də çal o mahnını» adlı ilk şeiri isə 1957 ildə «Azərbaycan gəncləri» qəzetində çap olunmuşdur. 200-dək şeirinə mahnı bəstələnmişdir. Əsərləri xarici dillərə tərcümə olunmuşdur. A. akademik Mehdi Mehdizadə ad. mükafatın laureatıdır.

Tərcümələri:

1. **Sako Zixni.** İgidliyə görə medal (s.41-49) (hekayə). Alban yazıçılarının hekayələri. Bakı: Azərnəşr, 1958, 116 s.
2. **V.Korolenko.** Qərribə qız (hekayələr). Bakı: Uşaqgənclənəşr, 1960, 192 s.
3. **Antti Timonen.** Göl səslənir (hekayə). Azərbaycan, 1961, №4, s.57-65.
4. **N.Kalma.** Qara Sallı (hekayələr). Bakı: Uşaqgənclənəşr, 1961, 212 s.
5. **Vladimir Karpoviç Jeleznikov.** Altıncı «B»-nin qərribə şagirdi (s.3-78); Mayor Şeqoleyev (s.79-96); Boyalı oğlan (s.97-103); Kosmonavt (s.104-109); Gecə küləyi (s.110-112); Başçı (s.113-116); Hərbi paltarlı qız (s.117-126); Dərslərdən sonra (s.127-133); İlk məktub (s.134-140); Şişmanlar (s.141-145); Trop (s.146-156); Köməyimiz insan olsun! (s.157-173); Ağ paroxodlar (s.174-213) (hekayə). Altıncı «B»-nin qərribə şagirdi (kiçik yaşlı uşaqlar üçün hekayələr). Bakı: Azərnəşr, 1965, 216s.
6. **C.H.Bayron.** O gözəlliyi ilə gəzir (şeyr). Azərbaycan müəllimi, 1978, 15 dekabr.
7. **Anton Pavloviç Çexov.** Veroçka (hekayə). Dünya uşaq ədəbiyyatı kitabxanası. A.P.Çexov. A.M.Qorki. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Gənclik, 1984, s.139-152.
8. **Nikolay Mixayloviç Karamzin.** Zavallı Liza (povest). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Rus ədəbiyyatı antologiyası. 2 cildə. II cild, Bakı: Avrasiya press, 2007, s.5-23.

AĞAYEV

Əkbər Məmməd oğlu
(21.03.1915, Şuşa
– 02.03.1989, Bakı)
– təhqiqçi, ədəbiyyat-
şünas, filologiya e.d.
(1972), prof. Azərb.
Pedaqoji İn-tunun (in-
diki ADPU) dil və ədə-

biyyat şöbəsini bitirmişdir (1937). Mosk-
vada Ali Diplomatiya Məktəbində təhsilini
baş vurdudan sonra, müxtəlif mətbuat
orqanlarında çalışmaqda yanaşı, ali mək-
təblərdə mühazirələr də oxumuşdur. Rus
və dünya ədəbiyyatına həsr olunmuş «Anri
Barbüs», «Höte Nizami haqqında», «Fransız
xalqının böyük oğlu», «Humanist sənətkar»,
«Xalq nəğməkarı», «Səhər şafəqləri»
kimi əsərləri vardır. «M.Y.Lermontov»
(1941), «A.İ.Gertsen» (1962), «Sənətkarlıq
məsələləri» (1962), «Nizami və dünya ədə-
biyyatı» (1964), «Sənətkara töhfə» (1978),
«Sənətin tərənnümü» və s. kitabları işıq
üzü görmüşdür. A.-in A.S.Puşkin, M.Y.Ler-
montov, A.P.Çexov, L.N.Tolstoy və digər
rus ədiblərinin əsərlərindən tərcümələri var.

Tərcümələri:

1. **Daniel Defo.** Robinzon Kruzonun sərgüzeştləri (roman). Macəra kitabxanası. Bakı: Azərbaycan uşaq və gənclər ədəbiyyatı, 1958, 388 s.
2. **Jül Vern.** Arxipelaq alovlanır (s.7-200); Klodius Bombarnak (s.201-446) (roman). Jül Vern. Arxipelaq alovlanır. Bakı: Gənclik, 1969, 448 s.
3. **Anton Çexov.** Gözəllər (hekayə). A.P.Çexov Hekayələr. Bakı: Azərnəşr, 1975, s.83-93.
4. **Çarlz Dikkens.** Oliver Tvistin macəraları (roman). Bakı: Gənclik, 1977, 496 s.
5. **Çarlz Dikkens.** Oliver Tvistin macəraları (roman). Dünya uşaq ədəbiyyatı kitabxanası. 50 cildə. XX cild. Bakı: Gənclik, 1986, 484 s.

6. **Defo Daniel.** Robinzon Kruzonun macəraları (roman). Defo D., Rodari C. Seçilmiş əsərləri. Dünya uşaq ədəbiyyatı kitabxanası. 50 cildə. XXVIII cild. Bakı: Gənclik, 1987, s.17-452.
7. **Jül Vern.** Arxipelaq alovlanır (s.7-156); Klodius Bombarnak (s.157-349) (roman). Macəra və fantastika kitabxanası. 25 cildə. III cild. Jül Vern. Arxipelaq alovlanır. Klodius Bombarnak. Bakı: Gənclik, 1989, 352 s.
8. **Bernard Şou.** Sonetlərin əsmər ledisi (s.45-62) (pyes). Bağban (toplu). Bakı: Gənclik, 1990, 336 s.
9. **Defo Daniel.** Robinzon Kruzo (roman). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Bakı: Öndər, 2004, 464 s.
10. **Çarlz Dikkens.** Oliver Tvistin macəraları (roman). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Bakı: Çayıoğlu, 2005, 456 s.
11. **Bualo.** Poeziya sənəti (traktat). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Bualo. Poeziya sənəti. Bakı: Şərq-Qərb, 2006, s.19-48.
12. **Bualo.** Rasinə VII məktub (məktub). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Bualo. Poeziya sənəti. Bakı: Şərq-Qərb, 2006, s.51-53.
13. **Bualo.** Romanların qəhrəmanları (pamflet). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Bualo. Poeziya sənəti. Bakı: Şərq-Qərb, 2006, s.54-77.
14. **Bualo.** Fransa Akademiyasının üzvü cənab Perroya məktub (məktub). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Bualo. Poeziya sənəti. Bakı: Şərq-Qərb, 2006, s.78-86.
15. **Nikolay Vasilyeviç Qoqol.** İvan İvanoviçin İvan Nikiforoviçlə dalaşması haqqında povest (povest). Dünya ədəbiyyatı seriyası. N.V.Qoqol. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Avrasiya press, 2006, s.153-202.
16. **Jül Vern.** Arxipelaq alovlanır; Klodius Bombarnak (roman). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Bakı: Şərq-Qərb, 2006, 416 s.
17. **Vladimir Qalaktionoviç Korolenko.** Makarın yuxusu (s.28-61); Şahin adası (s.62-115); At-Davan (s.165-213) (hekayə). Dünya ədəbiyyatı seriyası. V.Q.Korolenko. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Şərq-Qərb, 2006, 304 s.
18. **Bernard Şou.** Sonetlərin əsmər ledisi (pyes). Dünya ədəbiyyatı seriyası; İngilis ədəbiyyatı antologiyası. 2 cildə. II cild. Bakı: Şərq-Qərb, 2007, s.19-37.
19. **Bualo.** Poeziya sənəti (traktat). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Fransız ədəbiyyatı antologiyası. 3 cildə. III cild. Bakı: Şərq-Qərb, 2007, s.7-35.
20. **Daniel Defo.** Robinzon Kruzo (romandan fraqment). 2 cildə. I cild. Dünya ədəbiyyatı seriyası. İngilis ədəbiyyatı antologiyası, Bakı: Şərq-Qərb 2007, s.110-147.
21. **Daniel Defo.** Robinzon Kruzo (romandan fraqment). Dünya ədəbiyyatı antologiyaları seriyası. İngilis ədəbiyyatı antologiyası. Bakı: Şərq-Qərb 2009, s.130-169.
22. **Daniel Defo.** Robinzon Kruzo (roman). Dünya ədəbiyyatı klassikləri seriyası. Bakı: Şərq-Qərb, 2009, 480 s.
23. **Bernard Şou.** Sonetlərin əsmər ledisi (pyes). Dünya ədəbiyyatı antologiyaları seriyası. İngilis ədəbiyyatı antologiyası. Bakı: Şərq-Qərb 2009, s.382-401.

AĞAYEV Əsgər

Tərcümələri:

1. **Alfons Dode.** Taraskonlu Tartarenin qeyri-adi macəraları (roman). Dünya uşaq ədəbiyyatı seriyası. Bakı: Öndər, 2005, 448 s.
2. **Antuan de Sent-Ekzüperi.** Adamların planeti (oçerklər). Hərbi təyyarəçi. Balaca şahzadə (povestlər). Bakı: Öndər, 2005, s.14-108.

AĞAYEV

Firudin Balakışi oğlu (22.11.1933, Lən-kəran – 16.10.1995, Bakı) – nasir, drama-turq. Azərb. Dövlət Un-tinin (indiki BDU) filologiya fakültəsində təhsil almışdır (1953-58). Əmək fəaliyyətinə Azərb. Tele-viziya və Radio Verilişləri Komitəsində re-daktor kimi başlamışdır (1958). 1995 ilə qədər bu kollektivdə işləmiş, müxtəlif rəh-bər vəzifələri tutmuşdur. Oçerk, roman, he-kayə, pyes, ssenari və tərcümə yaradıcılığı sahəsində fəaliyyət göstərmişdir. Onun «Skripkanın qayıtması», «Həyat, söylə sən kiminsən?», «Leyla və onun dostları» ssena-rilərinə telefilm çəkilmiş, «Qayğı», «Səmən-dər quşu», «Cırdanın sərgüzəştləri», «Xo-ruz» pyesləri tamaşaya qoyulmuşdur.

Tərcümələri:

1. **Lüssi Anney Seneka.** İmperator Klav-dinin küdüləşməsi (Menipp satirası). Dünya ədəbiyyatı antologiyaları se-riyası. Antik ədəbiyyat antologiyası. Bakı: Şərq-Qərb, 2010, s.719-727.
2. **Fedr.** Qurbağa və öküz; Dışında ət apa-ran it; Tülkü və üzüm (təmsil). Dünya ədəbiyyatı antologiyaları seriyası. Antik ədəbiyyat antologiyası. Bakı: Şərq-Qərb, 2010, s.784-785.

AĞAYEV

Rafiq İmanqulu oğlu (d. 1940, Bakı) – publisist, tərcüməçi. Azərb. Dövlət Un-tinin (indiki BDU) filologiya fakültəsini bitirmişdir. Əmək fəaliyyətinə Azərb. Döv-lət Televiziya və Radio Verilişləri Komitəsində Azərb. radiosu təbliğat və xəbərlər baş redaksiyasında müxbir kimi baş-lamışdır (1964-66). Orada kiçik redaktor, böyük redaktor, siyasi icmalçı (1966-75), radionun uşaqlar üçün proqram baş redak-siyasının baş redaktoru (1975-96) vəzifə-lərində çalışmışdır. Hazırda teleşirkətdə «Səhər» proqramının baş redaktor müa-vini vəzifəsində işləyir. Ədəbi fəaliyyətə

1960-cı illərdən başlamışdır. Onun hekayə-ləri, felyetonları, publisistik yazıları və tərcümələri dövrü mətbuatda müntəzəm çap olunur, efrində səsləndirilir.

Tərcümələri:

1. **Vsevolod Ovçinnikov.** Palıd kökləri (dörd illik İngiltərə təəssüratları). Azər-baycan, 1980, №7, s.166-188; №8, s.178-199.
2. **L.N.Tolstoy** Əsərləri. 14 cildə. XI cild. Hekayələr və povestlər. Bakı: Yazıçı, 1983, 334 s.
3. **L.N.Tolstoy.** Əsərləri. XII c. Bakı: Ya-zıçı, 1983, 233 s.
4. **L.N.Tolstoy.** Əsərləri. XVI c. Bakı: Yazıçı, 1984, 292 səh. (şərikli)
5. **L.N.Tolstoy.** Sergi ata (s.7-54); Kreyser sonatası (s.55-139); Şeytan (140-188); Fransuaza (s.189-196) (povest). L.N.Tolstoy. Əsərləri. 14 cildə. XIV cild. Povestlər və pyes. Bakı: Yazıçı, 1984, 292 s.
6. **V.V.Ovçinnikov.** Palıd kökləri (dörd illik İngiltərə təəssüratları). Bakı: Azər-nəşr, 1985, 300 s.
7. **L.N.Tolstoy.** Sergi ata (s.252-288); Kreyser sonatası (s.289-356); Fransuaza (s.357-362) (povest). Dünya ədəbiyyatı kitabxanası. LVI cild. L.N.Tolstoy. Po-vestlər və pyes. Bakı: Yazıçı, 1988, 424 s.
8. **M.M.Zoşsenko.** Lenin haqqında heka-yələr. Bakı: Gənclik, 1988, 40
9. **L.N.Tolstoy.** Sergi ata (povest). L.N.Tolstoy. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Çapıoğlu, 2004, s.(302).
10. **Anton Pavloviç Çexov.** İvanov (pyes). Dünya ədəbiyyatı seriyası. A.P.Çexov. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Avrasiya press, 2006, s.11-78.

AĞAYEV

Zeydulla Abdulla oğlu
(2.3.1945, Masallı –
17.2.2014, Bakı) – filo-
loq, tərcüməçi, filolo-
giya e.d. (1997). Azərb.
Pedaqoji Xarici Dillər
İn-tunun (indiki ADU)
ingilis dili fakültəsini

bitirmişdir. Müasir Azərb. nəsrini ingilis-
cəyə çevirmiş ilk bədii tərcümə sənətkar-
larından biridir. İsmayıl Şıxlı, Anar, Elçin,
Sabir Əhmədli, Yusif Səmədoğlu və b.-nin
bir sıra hekayələrini ingilis dilinə tərcümə
etmişdir.

A.-in rəhbərliyi və təşəbbüsü ilə S.Uim-
zin «Ermənistan – terrorçu «xristian» ölkə-
sinin gizlinləri» (Bakı, Azərneşr, 2004) ki-
tabı ingiliscədən tərcümə olunaraq rus di-
lində böyük tirajla çap edilmişdir. Kitabda
erməni millətçiliyinin iç üzü tutarlı faktlarla
ifşa olunur. 2005 ildə A.-in ingilis yazıçısı
S.Moemin «Qisas» povesti əsasında yazdığı
«Haray» faciəsi Azərb. Dövlət Gənclər Te-
atrında səhnələşdirilmişdir. A. ADU-da
elmi işlər üzrə prorektor, ədəbiyyat tari-
xi kafedrasının müdiri vəzifələrində çalış-
mışdır. 1 monoqrafiya, 70-ə yaxın elmi, 100-
dən çox publisistik məqalənin müəllifidir.

Tərcümələri:

1. **Stefan Heym** Adamyeyənlər (hekayə). Ədəbiyyat və incəsənət, 1968, 8 mart.
2. **Erskin Kolduell**. Yabanı çiçəklər (hekayə). Azərbaycan, 1969, №10, s.190-194.
3. **Stefan Heym**. Oyun (hekayə). Kommunist, 1970, 11 yanvar.
4. **Teodor Drayzer**. Qasırğa (povest). Azərbaycan, 1971, №11, s.139-158.
5. **Con Kolyer**. Gecə vahiməsi (hekayə). Ədəbiyyat və incəsənət, 1971, 11 aprel.
6. **Teodor Drayzer**. Qasırğa (povest). Bakı: Gənclik, 1972, 54 s.
7. **Robert Fiş**. Oğurluq (hekayə). Ədəbiyyat və incəsənət, 1973, 13 oktyabr.
8. **Cek London**. Ağır əlcəklər (povest). Azərbaycan, 1976, №8, s.167-193.
9. **Con Sommerfeld**. Ölmək asan deyil (hekayə). Ədəbiyyat və incəsənət, 1977, 27 avqust.
10. **Fred.S.Tobi**. Boston səfəri (novella). Azərbaycan gəncləri, 1978, 22 noyabr.
11. **Ayzek Azimov**. Özüm haqqında kiçik hekayə (hekayə). Ədəbiyyat və incəsənət, 1978, 1 aprel.
12. **Ernest Heminqey**. Bir günün intizarı (hekayə). Pioner, 1979, №7, s.16-18
13. **Ernest Heminqey**. Hindu koması (hekayə). Azərbaycan gəncləri, 1979, 26 iyul.
14. **Ceyms Oldric**. Gecə səfəri («Diplomat» romanından parça). Ədəbiyyat və incəsənət, 1979, 17 avqust.
15. **Artur Konan Doyl**. Tor körpüsünün sirri (hekayə). Ulduz, 1980, №6, s.9-20.
16. **Uilyam Somersət Moem**. Əyilməzlik (hekayə). Azərbaycan, 1981, №12, s.151-163.
17. **Uolter Tevis**. Oyun (s.176-190) (hekayə). Dünya (orijinaldan tərcümə toplusu). I kitab. Bakı: Yazıçı, 1983, 352 s.
18. **Artur Heyli**. Təyyarə limanı (romandan parça). Kommunist, 1984, 10 mart.
19. **Artur Heyli**. Aeroport (roman). Bakı: Yazıçı, 1988, 400 s.
20. **Uilyam Somersət Moem**. Qisas (s.71-100) (hekayə). Dünya (orijinaldan tərcümə toplusu). III kitab. Bakı: Yazıçı, 1988, 344 s.
21. **Teodor Drayzer**. Qasırğa (s.3-36) (povest). Ölmək asan deyil (Amerika və ingilis yazıçılarının əsərlərindən tərcümələr). Bakı: Yazıçı, 1990, 240 s.
22. **Artur Konan Doyl**. Tor körpüsünün sirri (s.37-58) (hekayə). Ölmək asan deyil (Amerika və ingilis yazıçılarının əsərlərindən tərcümələr). Bakı: Yazıçı, 1990, 240 s.

23. **Stefan Heym.** Birə (s.59-74); Adamyə-yənlər (s.75-79) (hekayə). Ölmək asan deyil (Amerika və ingilis yazıçılarının əsərlərindən tərcümələr). Bakı: Yazıçı, 1990, 240 s.
24. **Con Sommerfeld.** Ölmək asan deyil (s.80-88) (hekayə). Ölmək asan deyil (Amerika və ingilis yazıçılarının əsərlərindən tərcümələr). Bakı: Yazıçı, 1990, 240 s.
25. **Erskin Kolduell.** Yabanı çiçəklər (s.89-95) (hekayə). Ölmək asan deyil (Amerika və ingilis yazıçılarının əsərlərindən tərcümələr). Bakı: Yazıçı, 1990, 240 s.
26. **Uolter Tevis.** Oyun (s.96-110) (hekayə). Ölmək asan deyil (Amerika və ingilis yazıçılarının əsərlərindən tərcümələr). Bakı: Yazıçı, 1990, 240 s.
27. **Mayk Kuin.** Toxunulmazlar (s. 111-113) (hekayə). Ölmək asan deyil (Amerika və ingilis yazıçılarının əsərlərindən tərcümələr). Bakı: Yazıçı, 1990, 240 s.
28. **İrvinq Şou** Kanzasa qayıdaq (s.114-121) (hekayə). Ölmək asan deyil (Amerika və ingilis yazıçılarının əsərlərindən tərcümələr). Bakı: Yazıçı, 1990, 240 s.
29. **Robert Fiş.** Oğurluq (s.122-131) (hekayə). Ölmək asan deyil (Amerika və ingilis yazıçılarının əsərlərindən tərcümələr). Bakı: Yazıçı, 1990, 240 s.
30. **Fred S.Tobi.** Boston səfəri (s.132-137) (novella). Ölmək asan deyil (Amerika və ingilis yazıçılarının əsərlərindən tərcümələr). Bakı: Yazıçı, 1990, 240 s.
31. **Stefan Likok.** Analar gününü necə keçirdik (s.138-141)(?). Ölmək asan deyil (Amerika və ingilis yazıçılarının əsərlərindən tərcümələr). Bakı: Yazıçı, 1990, 240 s.
32. **Uilyam Somerset Moem.** Qisas (s.142-172) (hekayə). Ölmək asan deyil (Amerika və ingilis yazıçılarının əsərlərindən tərcümələr). Bakı: Yazıçı, 1990, 240 s.
33. **E.Sinkler.** Oğru (s.173-183) (pyes). Ölmək asan deyil (Amerika və ingilis yazıçılarının əsərlərindən tərcümələr). Bakı: Yazıçı, 1990, 240 s.
34. **Cek London** Ağır əlcəklər (povest). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Cek London. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Öndər, 2005, s.273-310.
35. **Cek London.** Təzə qan; Ağıldankəmlər palatasında söylənmiş əhvalat; İnsanı öldürmək; Bəyaz sükunət (hekayə). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Cek London. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Öndər, 2005, s.361-369, 380-410.
36. **Artur Konan Doyl.** Tor körpüsünün sirri (hekayə). Dünya ədəbiyyatı seriyası. İngilis ədəbiyyatı antologiyası; 2 cildə. II cild. Bakı: Şərq-Qərb, 2007, s.38-58.
37. **Ayzek Azimov.** O vaxt necə yaxşı imiş... (hekayə). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Dünya fantastika antologiyası. Bakı: Şərq-Qərb, 2007, s.77-80.
38. **Somerset Moem.** Qisas (hekayə). Dünya ədəbiyyatı seriyası. İngilis ədəbiyyatı antologiyası; 2 cildə. II cild. Bakı: Şərq-Qərb, 2007, s.101-128.
39. **Ceyms Oldric** Silahlı sərsərilər (hekayə). Dünya ədəbiyyatı seriyası. İngilis ədəbiyyatı antologiyası. 2 cildə. II cild. Bakı: Şərq-Qərb, 2007, s.228-231.
40. **Con Sommerfeld.** Ölmək asan deyil (hekayə). Dünya ədəbiyyatı seriyası. İngilis ədəbiyyatı antologiyası. 2 cildə. II cild. Bakı: Şərq-Qərb, 2007, s.308-315.
41. **Artur Konan Doyl.** Tor körpüsünün sirri (hekayə). Dünya ədəbiyyatı antologiyaları seriyası. İngilis ədəbiyyatı antologiyası. Bakı: Şərq-Qərb 2009, s.402-424.
42. **Somerset Moem** Qisas (hekayə). Dünya ədəbiyyatı antologiyaları seriyası. İngilis ədəbiyyatı antologiyası. Bakı: Şərq-Qərb 2009, s.469-498.

43. **Ceyms Oldric.** Silahlı sərsərilər (hekayə). Dünya ədəbiyyatı antologiyaları seriyası. İngilis ədəbiyyatı antologiyası. Bakı: Şərq-Qərb 2009, s.604-608.
44. **Con Sommerfeld.** Ölmək asan deyil (hekayə). Dünya ədəbiyyatı antologiyaları seriyası. İngilis ədəbiyyatı antologiyası. Bakı: Şərq-Qərb 2009, s.686-693.

AĞAYEVA

Kəmalə Ağa qızı
(d. 10.7.1936, Naxçıvan ş.) – şairə, dramaturq, pedaqoq, Azərb. Resp.-nin əməkdar mədəniyyət işçisi (1984), AYB-nin (1958), Azərb. Teatr Xadimləri cəmiyyətinin

üzvü. 1957 ildə M.F.Axundov ad. Azərb. Dövlət Pedaqoji Xarici Dillər İn-tunun (indiki ADU) fransız dili fakültəsini bitirmiş (1957), uzun müddət pedaqoji fəaliyyət göstərmişdir. Naxçıvan Dövlət Musiqili Dram Teatrında ədəbi hissə müdiri işləmişdir. İlk şeirini 12 yaşında, ilk dram əsərini («Məhsəti») 21 yaşında yazmışdır. Bir sıra şeir toplularının, tarixi və müasir mövzulu pyeslərin, 200-ədək oçerk və bədii yazının, həmçinin uşaqlar üçün «Göycək Fatma», «Məlikməmməd», «Tıq-tıq xanım» kimi nağıl-pyeslərin müəllifidir. Şeirləri rus, fars, türkmən, özbək, fransız, tacik dillərinə tərcümə olunmuşdur. Fransız dilindən tərcümələr edir. Prezident təqaüdçüsüdür.

Tərcümələri:

1. **Pol For.** Yallı (şeir). Şərq qapısı, 1966, 17 iyul.
2. **Elüar P.** Azadlıq (şeir). Şərq qapısı, 1966, 17 iyul.
3. **E.Ramberi.** Qız çiçəyi (şeir). Şərq qapısı, 1966, 17 iyul.
4. **Sofi Ü.** Əziz ana (şeir). Şərq qapısı, 1966, 2 noyabr.

5. **Elüar Pol.** Azadlıq (şeir). Azərbaycan, 1968, №12, s.129.
6. **Şarl Lekont de Lizl.** Zaman; Yallı (şeir). Azərbaycan, 1968, №12, s.129.
7. **Elüar Pol.** Azadlıq (s.225) (şeir). Dünya (orijinaldan tərcümə toplusu). III kitab. Bakı: Yazıçı, 1988, 344 s.
8. **Verlen Pol.** Şəhərə yağış yağır (s.223-224) (şeir). Dünya (orijinaldan tərcümə toplusu). III kitab. Bakı: Yazıçı, 1988, 344 s.
9. **Verlen Pol.** Şəhərə yağış yağır (şeir). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Fransız ədəbiyyatı antologiyası. 3 cildə. II cild. Bakı: Şərq-Qərb, 2007, s.65.
10. **Elüar Pol.** Azadlıq (şeir). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Fransız ədəbiyyatı antologiyası. 3 cildə. II cild. Bakı: Şərq-Qərb, 2007, s.139.

AĞAYEVA

Şəfiqə Əli qızı (6.7.1918, Qarabağ, Ağdam – 7.10.1983, Bakı) – yazıçı, tərcüməçi, jurnalist, pedaqoq. Azərb. Yazıçılar İttifaqının üzvü idi. Ağdam Pedaqoji Texnikumunda və ATU-da təhsil almışdır. Əmək fəaliyyətinə 1934 ildə başlamış, «Lenin yolu» qəzetində (Ağdam şəhəri), «Qızıl əsgər», «Gənc işçi» qəzetlərinin, «Azərbaycan qadını» jurnalının redaksiyalarında müxtəlif vəzifələrdə, AKP MK-da, Respublika Baş Mətbuat İdarəsində, Uşaqgəncnəşrdə və «Azərbaycan pioneri» qəzetində məsul vəzifələrdə çalışmış, 1965-72 illərdə «Azərbaycan qadını» jurnalının redaktoru olmuşdur. A. Azərb. uşaq ədəbiyyatının inkişafına töhfələr vermiş, əsasən rus ədəbiyyatından tərcümələr etmişdir.

Tərcümələri:

1. **Cexov A.P.** Hekayələr. Bakı: Uşaqgəncnəşr, 1951, 100 s.
2. **Kaşevaya E.** Oğlum haqqında povest. Bakı: Uşaqgəncnəşr, 1951, 160 s.
3. **E.Şvars və İ. Frez.** Bizim zavod (hekayə). Bakı: Uşaqgəncnəşr, 1951, 107 s.

4. **Komarovski K.** Sənin yaşıdların (povest). Bakı: Uşaqgəncnəşr, 1951, 161 s.
5. **Prilejajeva M.** Dostlar səninlədi (povest). Bakı: Uşaqgəncnəşr, 1951, 255 s.
6. **Slavyan nağılları.** Bakı: Uşaqgəncnəşr, 1951.
7. **Kononov A.** Çapayev haqqında hekayələr. Bakı: Uşaqgəncnəşr, 1952, 10 s.
8. **Gennadi Q.** Naməlum açar. Bakı: Uşaqgəncnəşr, 1952, 98 s.
9. **Nosov N.** Vitya Maleyev məktəbdə və evdə. Bakı: Uşaqgəncnəşr, 1952, 140 s.
10. **Qısa qapanma (pyeslər).** Bakı: Uşaqgəncnəşr, 1952.
11. **Məktəb səhnəsi üçün pyeslər.** Bakı: Uşaqgəncnəşr, 1952.
12. **A.Avdeyenko.** Tissa üzərində (sərhəd xronikası). Bakı: Uşaqgəncnəşr, 1955, 255 s.
13. **Nosov N.** Gizlənpaç. Bakı: Uşaqgəncnəşr, 1955, 140 s.
14. **A.Avdeyenko.** Dağ baharı (povest). Bakı: Uşaqgəncnəşr, 1956, 448 s.
15. **Malo H.** Ailəsiz (roman). Bakı: Uşaqgəncnəşr, 1958, 404 s.
16. **V.Ardamatski.** Mən 11-17-yəm (povestlər). Bakı: Uşaqgəncnəşr, 1958, 288 s.
17. **Y.Vorobyov.** Yüksəlik (roman). Bakı: Azərnəşr (Uşaqgəncnəşr), 1961, 456 s.
18. **Canni Rodari.** Celsomino yalançılar ölkəsində (nağıl). Bakı: Uşaqgəncnəşr, 1962, 168 s.
19. **V.Koçetov.** Yerşov qardaşları (roman). Bakı: Azərnəşr, 1964, 548 s.
20. **B.Akimova.** Ana hər şeyi bilir (hekayə). Göyərçin, 1966, №8, s.4
21. **Səid Hauraniyyə.** Mənim qardaşım Rəfiq (hekayə). Ədəbiyyat və incəsənət, 1966, 27 avqust.
22. **Anne-Katrine Vestli.** Ata, ana, səkkiz uşaq və yük maşını (povest). Bakı: Gənclik, 1971, 160 s.
23. **Çexov A.P.** Vanka. Bakı: Gənclik, 1977, 11 s.
24. **Mark Tven.** Tom Soyverin macəraları (s.171-323) (povest). Dünya uşaq ədəbiyyatı kitabxanası. 50 cildə. XIII cild. Mark Tven. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Gənclik, 1985, 356 s.
25. **Nikolay Nikolayeviç Nosov.** Vitya Maleyev məktəbdə və evdə (s.13-149) (povest). Dünya uşaq ədəbiyyatı kitabxanası. XLI cild. N.N.Nosov, İ.D.Vasilenko, V.Y.Draqunski. Vitya Maleyev məktəbdə və evdə. Hekayələr. Ulduz. Deniskanın hekayələri. Bakı: Gənclik, 1988, 436 s.
26. **Mark Tven.** Tom Soyverin macəraları (s.7-176) (roman). Dünya ədəbiyyatı kitabxanası. 100 cildə. XLVII cild. Mark Tven. Tom Soyverin macəraları. A. de Sent-Ekzüperi. İnsanların planeti. Hərbi təyyarəçi. Balaca şahzadə. Bakı: Yazıçı, 1989, 439 s.
27. **Vasili Ardamatski.** Mən 11-17-yəm (s.305-391) (povest). İ.Yefremov, V.Ardamatski. Dumanlı Andromeda. Mən 11-17-yəm. Bakı: Gənclik, 1989, 392 s.
28. **Mark Tven.** Seçilmiş əsərləri. Bakı: Öndər, 2005, 464 s.
29. **Anna Mariya Matute.** Xoşbəxtlik (hekayə). Dünya ədəbiyyatı seriyası. İspan ədəbiyyatı antologiyası, Bakı: Şərq-Qərb, 2007, s.322-327.
30. **Şarl Perro.** Çəkməli pişik (nağıl). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Fransız ədəbiyyatı antologiyası. 3 cildə. I cild, Bakı: Şərq-Qərb, 2007, s.64-68.
31. **Şarl Perro.** Qırmızıpapaq (nağıl). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Fransız ədəbiyyatı antologiyası. 3 cildə. I cild, Bakı: Şərq-Qərb, 2007, s.68-70.
32. **Anton Pavloviç Çexov.** Qüssə; Bəd-bəxtlik, Hərdəmxəyal; Anna nişanı (hekayə). Dünya ədəbiyyatı klassikləri seriyası. A.P.Çexov. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Şərq-Qərb, 2009, s.33-38, 56-69, 100-125, 245-257.

- 33. Mark Tven.** Tom Soyverin macəraları (roman). Dünya ədəbiyyatı klassikləri seriyası. Mark Tven. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Şərq-Qərb, 2009, s.13-215.

AĞAZADƏ

Nəzakət Həsən qızı
[13.2.1910, Yelizavetpol (indiki Gəncə) – 10.4.79, Bakı] – dilçi, tərcüməçi. Filologiya e.d., prof. (1966). Moskva Xarici Dillər İn-tu-nu bitirmişdir (1939).

Azərbaycan Dövlət Xarici Dillər İn-tunun (indiki ADU) alman dili kafedrasının müdiri (1942-61), M.F.Axundov ad. Azərbaycan Pedaqoji Rus dili və Ədəbiyyatı İn-tunun (indiki BSU) prorektoru (1966-68), 1961 ildən Azərbaycan EA xarici dillər kafedrasının müdiri olmuşdur. Araşdırmaları Azərbaycan və alman dillərinin müqayisəli öyrənilməsinə aiddir. Azərbaycan məktəbləri üçün alman dili dərsliklərinin hazırlanmasında xidmətləri var. Yohan Volfqanq Hötenin «Faust» əsərini də Azərbaycan dilinə tərcümə etmişdir (bu tərcümə ayrıca nəşr olunmamışdır.)

Tərcümələri:

- 1. Molyer J.B.** Xəsis (komediya). Bakı: Azərbaycan, 1936, 90 s.
- 2. Volter Fransua Mari.** Kandid, yaxud optimizm (hekayədən fraqmentlər). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Fransız ədəbiyyatı antologiyası. 3 cildə. I cild, Bakı: Şərq-Qərb, 2007, s.71-90.

AXUNDOV

Məmmədsadiq Molla Ruhulla oğlu (1887, Bakı – ?, Bakı) – teatr tənqidçisi, jurnalist. Bakı ş.-ndə birinci «Rus-müsəlman» məktəbini (1901) və Sənət məktəbinin ikinci sinfini (1905) bitirmişdir. RSDFP «Hümmət» təşkilatının üzvü (1902) olmuş, «İrşad» qəzetində jurnalist və publisist kimi fəaliyyətə başlamış, «Tərəqqi», «Təkamül»,

«Yeni füyuzat», «Təzə xəbər» kimi dövrü mətbuat orqanlarında çalışmışdır. «Ümumi mənfəətli cib dəftərcəsi və müsəlmani-rusi-təqvim» adlı təqvim hazırlamış, Azərbaycan dilinin qrammatikasına dair iki hissədən ibarət «Rəhbəri-sərf» adlı (Q.R.Mirzəzadə ilə birlikdə) dərslik yazmış (1910-17), tərcüməçiliklə məşğul olmuşdur.

Tərcümələri:

- 1. H.V.Longfelo.** Atəş və nəğmə (şeyr). Azərbaycan müəllimi, 1977, 29 iyul.
- 2. C.Y.Bayron.** Qürub (şeyr). Azərbaycan müəllimi, 1978, 29 sentyabr.

AXUNDOV

Nazim Fərrux oğlu
(20.6.1924, Şuşa – 10.3.1994, Bakı) – publisist, pedaqoq. Filologiya e.d. (1966). Bakı Pedaqoji Məktəbini bitirmişdir (1940). Azərbaycan Dövlət Pedaqoji

İn-tunun (indiki ADPU) qiyabi şöbəsində təhsil aldığı müddətdə (1940-44) pedaqoji fəaliyyətlə də məşğul olmuşdur. Həmin in-tun dil və ədəbiyyat fakültəsinin dekanı (1948-50), Quba Pedaqoji İn-tunun (1950-52), H.Zərdabi ad. Gəncə Pedaqoji İn-tunun direktoru (1953-56), Azərbaycan EA elmi kitabxanasının direktoru (1958 ildən) vəzifələrində çalışmışdır. 100-dən artıq elmi-tənqidi və biblioqrafik məqaləsi, broşura və kitabı nəşr olunmuşdur.

Tərcüməsi:

Nasir Nəcmi. Abbas Mirzə (tarixi əsər). Bakı: Yazıçı, 1993, 128 s.

AXUNDOV

Rəşid Mirzə Fətəli oğlu
(1854, Tiflis – 1909, Tiflis) – tərcüməçi. M.F.Axundovun oğlu. Tiflis klassik gimnaziyasında təhsil almışdır

(1863-72). 1874 ildə ali təhsil almaq üçün Brüsselə getmiş, 1878 ildə atasının vəfatı ilə əlaqədar tam kursu bitirmədən Tiflisə qayıtmışdır. Bir müddət sonra sonra təhsilini davam etdirmək üçün Peterburqa getmiş və yol mühəndisi ixtisasına yiyələnmişdir. 1883-84 illərdə Tiflisdə Qafqaz Dairəsi Yollar İdarəsində çalışmış, 1905 ildən quberniya katibi vəzifəsini icra etmişdir.

18 yaşındaykən «Şarl Mismerin Ali paşaya məktubu» fəlsəfi əsərini fransızcadan ruscaya, Alfred dö Breaanın «Bir balaca parijlinin həyatı» romanını fransızcadan Azərb. dilinə tərcümə etmişdir.

Tərcümələri:

1. **Alfred dö Brea.** Bir balaca parijlinin həyatı (roman). Bakı: Yazıçı, 1987, 207 s.
2. **Alfred dö Brea.** Bir balaca parislinin həyatı (romandan fraqment). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Fransız ədəbiyyatı antologiyası. 3 cildə. II cild, Bakı: Şərq-Qərb, 2007, s.7-26.

AXUNDÖV

Rüfət Zəbi oğlu (6.8.1932, Bakı – 20.7.1983, Bakı) – şair. Azərb. Yazıçılar İttifaqının üzvü (1958). Azərb. Dövlət Untinə (indiki BDU) daxil olmuş (1951), bir il sonra M.Qorki ad. Ədəbiyyat İn-tuna (Moskva) keçmişdir. İlk şeiri 1949 ildə «Bakinski raboçi» qəzetində dərc edilmişdir. «Azərbaycan», «Kırpi» jurnallarında, «Ədəbiyyat və incəsənət» qəzetində şeirləri müntəzəm çap olunmuşdur. İctimai əmək fəaliyyətinə Azərb. Dövlət Televiziya və Radio Verilişləri Komitəsində redaktorluqla başlamışdır (1957). Azərb. Xalq Yaradıcılığı Evində dramaturgiya şöbəsinin müdiri (1958-69), Bakı Neft Texnikumunda inspektor (1969-74), Azərb. Dövlət Nəşriyyatında redaktor (1974-78) işləmişdir.

Tərcümələri:

1. **Sergey Vasilyev.** Meşələr səslənəcək (s.27-28); Rusiya (s.28-29) (şeir). Bahar

dostları (RSFSR şairlərinin şeirləri). Bakı: Azərnəşr, 1961, 248 s.

2. **Yevgeni Dolmatovski.** Qaynar yağış (s.41-42) (şeir). Bahar dostları (RSFSR şairlərinin şeirləri). Bakı: Azərnəşr, 1961, 248 s.
3. **A.Peredreyev.** Abidələr (şeir). Ulduz, 1975, №9, s.17.
4. **Nikolay Qriboçov.** Qoruyun insan ləyaqətini (s.50-51); İki baxış (s.52); Meşəsiz ağac kimi (s.53); Adi mənzərə (s.54); Xeyirxahlıq haqqında (s.55); Şər qarışanda (s.56); Narahat et (s.57); Uzaqda olanda doğma diyardan... (s.58); Sergey Yesenin xatirəsinə (s.59); Yoldan məktub (s.60); Arıquşu ilə söhbət (s.61); Yorgunluq gələndə (s.62); Lazım gəlsə (s.63); Çəkirəm (s.64); Yetirir həyat (s.65); Heç vaxt (s.66); Əbədi səpin (s.67); Qızın nəğməsi (s.68-69); Gözəl gedirdi (s.70-71); Qız (s.72-74); Moskva Sibirtək bürünüb qara... (s.75); Qəmlənmə, yoldaş (s.76-77) (şeir). Nikolay Qriboçov. Seçilmiş əsərləri (şeirlər, hekayələr). Bakı: Azərnəşr, 1975, 248 s.
5. **Aleksandr Sergeyeviç Puşkin.** Bacıma (s.27-28); Şəhərcik (s.37-48); Bir zavallı cəngavər... (s.243-244) (şeir). A.S.Puşkin. Seçilmiş əsərləri. Şeirlər. Bakı: Azərnəşr, 1977, 276 s.
6. **Aleksandr Sergeyeviç Puşkin.** Bacıma (s.25-28); Bir zavallı cəngavər... (s.39-40); Şəhərcik (s.54-64) (şeir). Dünya ədəbiyyatı kitabxanası. XXXII cild. A.S.Puşkin. Şeirlər, poemalar, povestlər. Bakı: Yazıçı, 1987, 572 s.
7. **Aleksandr Sergeyeviç Puşkin.** Kazak (s.21-22) (şeir). Dünya ədəbiyyatı klassikləri seriyası. A.S.Puşkin. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Şərq-Qərb, 2009, 664 s.

AXUNDOVA

Alla Nuruyevna

(d. 27.10.1939, Moskva) – şair, kinodramaturq, nasir, tərcüməçi. Azərb. SSR əməkdar incəsənət xadimi (1988). Rus dilində yazır. Moskvada M.Qorki

ad. Ədəbiyyat İn-tunu (1964) və Ali ssenari kursunu (1967) bitirmişdir. Yaradıcılığa uşaq şeirləri ilə başlamış, Azərb. nağıllarından istifadə yolu ilə yazdığı əsərləri «Qızıl quzu» (1967), «Şən atlar» (1969), «Baltasız odunçu» (1970), «Mehriban nəğmələr» (1971), «Ağ, qırmızı, sarı alma» (1972), «Xoruz banıyla oyanıram» (1974) və s. kitablarında toplanmışdır. M.Ə.Sabir, A.Səhhət, A.Şaiq, R.Rza, N.Rəfibəyli, N.Əzri, B.Vahabzadə, F.Qoca və b.-nin şeirlərini, habelə «Kitabi-Dədə Qorqud» dastanlarını rus dilinə tərcümə etmişdir. «Alma almaya bənzər», «Avtomobil, skripka və it», «Şərikli çörək» (Azərb. Resp. Dövlət mükafatı, 1970), «Yaşayın, qızlar» və s. bədii filmlərin ssenari müəllifidir.

Tərcümələri:

1. **Низами Гянджеви.** Волшебное кольцо (Обработка Абдуллы Шаика). Баку: Гянджлик, 1962, 15 с.
2. **М.Рзакулизаде.** Умные машины (стихи для детей). Баку: Детюниздат, 1962, 24 с.
3. **Аббас Сиххат, Абдулла Шаик.** Соловьята (стихи). М.: Детская литература, 1966, 15 с.
4. **Золотой барашек** (Азербайджанские народные песенки). М.: Малыш, 1967, 37 с.
5. **Ф.Садыг.** Снег (стихи). Знамя, 1967, кн. 3, с.12.
6. **Теймур Эльчин.** В синем море белый дом. М.: Детская литература, 1968, 16 с.
7. **Бахтияр Вагабзаде.** Девичья башня. М.: Советский писатель, 1969, 108 с.
8. **Нигяр Рафибейли.** Муркины котят. Баку: Гянджлик, 1969, 15 с.
9. **Мехти Сеидзаде.** Воробышка чикчирик (сказка). Молодежь Азербайджана, 1969, 13 декабря, с. 3.
10. **Мехти Сеидзаде.** Звезды рассыпаются; Ленивый; Река (стихи). Вышка, 1969, 13 декабря, с. 3.
11. **Мехти Сеидзаде.** Звезды рассыпаются (стихи и сказки). М.: Детская литература, 1969, 32 с.
12. **Фикрет Годжа.** Цветы зимой. М.: Советский писатель, 1969, 88 с.
13. **Акима Белтурн.** Посвящение. М.: Наука, Главная редакция восточной литературы, 1970, 94 с.
14. **Сабир Мамедзаде.** Ключ. М.: Детская литература, 1970, 16 с.
15. **Дровосек без топора** (Азербайджанский фольклор). М.: Детская литература, 1970, 12 с.
16. **Ильяс Тапдыг.** Дед-Мороз (стихи). Баку, 1970, 31 декабря, с. 3.
17. **Низами Гянджеви.** Волшебное кольцо (Обработка Абдуллы Шаика). Баку: Гянджлик, 1971, 15 с.
18. **Ласковые песенки** (Азербайджанская народная поэзия). М.: Детская литература, 1971, 16 с.
19. **Ильяс Таптыг.** Чимназ танцует. М.: Детская литература, 1971, 46 с.
20. **Ильяс Тапдыг.** Кузнец (стихи по народным мотивам). Бакинский рабочий, 1971, 19 сентября, с. 3.
21. **Ильяс Таптыг.** Верблюжонок. М.: Детская литература, 1972, 16 с.
22. **Встану с петухами** (Азербайджанский фольклор). Баку: Гянджлик, 1974, 17 с.
23. **Ильяс Тапдыг.** Майская песня (стихи). Вышка, 1975, 30 апреля, с. 1.

24. **Аббас Сиххат, Абдулла Шаик.** Соловьята (стихи). М.: Детская литература, 1975, 15 с.
25. **Фикрет Садыг.** Вечерняя песня. М.: Советский писатель, 1975.
26. **Ф. Садыг.** Семицветный клубок (сказка). М.: Детская литература, 1975, 47 с.
27. **Девочка-Гранаточка.** М.: Детская литература, 1976, 16 с.
28. **Чудесный клад.** Барашек. М.: Детская литература, 1977, с.32-45
29. **Мастан Алиев.** Ох, уж этот Ибрагим!. М.: Детская литература, 1979, 24 с.
30. **Ильяс Тапдыг.** Вставай скорее!; Пчела и внучок (стихи). Вышка, 1980, 29 июня, с.3.
31. **Ильяс Тапдыг.** Роза; Первый шаг; Поглядите на луну; Девочка-чернявочка (стихи). Баку, 1980, 2 августа, с.3.
32. **Ильяс Тапдыг.** Вопрос и ответ; Возьми меня за руку!; Дед (стихи). Вышка, 1980, 7 сентября, с. 3.
33. **Ильяс Таптыг.** Возьми меня за руку. М.: Детская литература, 1981, 96 с.
34. **Юсиф Гасанбек.** Скворечники для песен. М.: Детская литература, 1981, 28 с.
35. **Родник** (стихи и поэмы азербайджанских поэтов: Шах Исмаил Хатаи, Самед Воргун, Микаил Мушфик, Расул Рза, Наби Хазри, Мамед Араз, Аббас Сиххат, Мирза Алекпер Сабир, Абдулла Шаик и др). М.: Детская литература, 1981, 95 с.
36. **Ильяс Тапдыг.** Медведь; Черный долг (стихи). Вышка, 1981, 28 июля.
37. **Фикрет Годжа.** Небо смотрит в море. М.: Художественная литература, 1982, 175 с.
38. **Микаил Рзакулизаде.** Твой друг. М.: Детская литература, 1982, 32 с.
39. **Иса Гумметов.** Возвращение журавля (рассказы, смешные истории, сказки). М.: Детская литература, 1983, 79 с.
40. **Аббас Сиххат, Абдулла Шаик.** Соловьята. М.: Детская литература, 1983, 15 с.
41. **Ашуг Алы.** Баку: Язычи, 1984 (Ашуг Алы. Герайлы, гошмы, теджнисы и другие стихи). Ред. М.Векилов; пер. А.Ахундовой, В.Кафарова. Баку: Язычи, 1984, 55 с.
42. **Ильяс Тапдыг.** Колыбельная чинара (стихи). Вышка, 1984, 23 сентября, с.3
43. **Весёлая весна** (Из азербайджанского фольклора). М.: Детская литература, 1985, 32 с.
44. **Китаби деде Горгуд.** Песнь о сыне Канлы-Коджа, о Кан-Туралы; Баку: Язычи, 1987
45. **М.Араз.** Светает ...; Все дороги – на восход (стихи). Литературная газета, 1987, 18 марта, с.6.
46. **Теймур Эльчин.** Радость. М.: Детская литература, 1988, 127 с.
47. **Иса Исмаилзаде.** Запах Солнца. М.: Советский писатель, 1988, 111 с.
48. **Скажу роза, скажу мак** (Азербайджанские народные песни: ласковые, баяты, колыбельные, считалки, небылицы, скороговорки, дразнилки). Баку: Гянджлик, 1989, 124 с.
49. **Китаби деде Горгуд.** Перевод с Дрезденской рукописи, Баку: Язычи, 1989, 224 с.
50. **Азербайджанские народные сказки.** М.: Изографус, 2004, 208 с.
51. **Камал Абдулла.** И я вернулся в преисподнюю. Стихи из книги «Контрасты». Дружба народов, 2004, № 10.
52. **Камал Абдулла.** Господин дороги. М.: РИФ, РОЙ, 2004, Баку: 2006, 128 с.

53. **Народные сокровища Азербайджана.** С неба упало три яблока. (Сказки) М.: Изографус, 2006, 208 с.
54. **Гамлет Исаханлы.** Контрасты. М.: Изографус, 2006, 127 с.
55. **Мирза Алекбер Сабир.** (Мирза Алекбер Сабир). Избранные произведения. В тот день, когда Аллах тебе дарует сына..., с.46-47; Лишь в мнении людей будь чист перед Аллахом..., с.52-53 (стихи); Санкт-Петербург: 2008, с.317.
56. **Китаби деде Горгуд.** (В антологии «Звездная гроздь»). М.: Художественная литература, 2009, 616 с.
57. **Расул Рза.** Уши, Губы, Глаза, Брови, Нос, Язык, День минул, жизнь... (стихи), Отрывок из поэмы «Рейс 75-95». Литературный Азербайджан, 2013, № 4, с.6-13.

AXUNDOVA

Elmira Hüseyn qızı
(d. 26.5.1953, Rusiya, Ramensk) – nasir, publisist, tərcüməçi, filologiya üzrə f.d. (1984), AYB-nin üzvü (1983). Azərbaycan Dövlət Un-tinin (indiki ADU)

filologiya fakültəsini bitirmişdir (1976). İlk elmi məqaləsi 1979 ildə «Literaturniy Azərbaycan» jurnalında dərc edilmişdir. Əmək fəaliyyətinə stenoqrafçı kimi başlamışdır (1971). Azərbaycan Dövlət Televiziya və Radio Verilişləri Komitəsində kiçik redaktor (1977-80), Azərbaycan Yazıçılar İttifaqında referent, məsləhətçi (1980-88) işləmişdir. Azərbaycan EA Nizami ad. Ədəbiyyat İn-tunun Cənubi Azərbaycan ədəbiyyatı şöbəsində böyük elmi işçi (1988-91) olmuş, «Literaturnaya qazeta»nın (1990-98), «Azadlıq» radio-stansiyasının (Münhen) Azərbaycan üzrə müxbiri (1993-2000), «Türk dünyası» jurnalının

publisistika şöbəsinin müdiri vəzifələrində çalışmışdır. AYB katibliyi heyətinə (informasiya məsələləri üzrə katib) seçilmişdir (1991). Azərbaycan Prezidenti yanında əfv komissiyasının üzvüdür (1995 ildən). Azərbaycan Milli Məclisinin deputatı (3-4-cü çağırış) seçilmişdir. BSU-nun tərcümə nəzəriyyəsi və təcrübəsi kafedrasının dosenti vəzifəsində çalışmışdır (2002 ildən). «Fərmanla əfv edilmişdir...» (2000), «Poliqrafçının ölümü» (2001), «Həqiqət anı» (2003), «Ələvsət Quliyev: o tarix yarıdır» (2003, şərikli), «Bizlik» (2003), «Yaşamaq əyvanı» (2003) bədii-publisistik kitabların, «Heydər Əliyev. Şəxsiyyət və zaman» çoxcildli əsərinin müəllifidir. Xidmətlərinə görə H.Zərdabi ad. mükafata layiq görülmüş, «Şöhrət» ordeni ilə təltif edilmişdir.

Tərcümələri:

1. **Кара Намазов.** Искусство азербайджанских ашугов. Баку: Язычы, 1983, 184 с.
2. **Исмаил Шыхлы.** Золотая змея (с.7), Встреча (с.20), Рассказ врача (с.109), Консервные банки (с.115), Откуда ты, парень? (с.120), В ожидании утра (с.127), В водах Керчи (с.136). Золотая змея (сборник рассказов). Баку: Язычы, 1984, 284 с.
3. **Молодая проза Азербайджана (рассказы).** Баку: Язычы, 1985, 168 с.
4. **И.Шыхлы.** Огненные дороги (пьеса). М.: Воениздат, 1986, 204 с.
5. **Исмаил Шихлы.** Огненные дороги (пьеса). М.: Советский писатель, 1986, 204 с.
6. **Исмаил Шихлы.** Огненные дороги (пьеса). М.: Воениздат, 1986, 204 с.
7. **В.Бабанлы.** Растрепожная тишина (повесть). М.: Советский писатель, 1987, 510 с.
8. **Б.Байрамов.** Караванная дорога (роман). Баку: Язычы, 1988, 350 с.

9. **Байрам Байрамов.** Караванная дорога: Роман. Баку: Язычы, 1989, 627 с.
10. **Паша Гальбинур.** Родина; К будущей картине Мирджавада Мирджавадова под названием «Смерть»...; Соляной дворец; На концерте органной музыки. Хазар, 1990, № 1, с.152.
11. **М.Сулейманов.** Дни минувшие (исторические очерки). Баку: Азернешр, 1990, 342 с.
12. **Али Ильдырым оглы.** Боль (повести и рассказы). Баку: Азернешр, 1994, 223 с.

AXUNDOVA Məryəm

Tərcüməsi:

1. **Rəşad Nuri Güntəkin.** Dodaqdan qəlbə (roman). Bakı: Azərnaşr, 1969, 260 s.
2. **Rəşad Nuri Güntəkin.** Dodaqdan qəlbə (roman). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Bakı: Şərq-Qərb, 2006, 280 s.

AXUNDOVA Svetlana

Tərcüməsi:

İvan Sergeyeviç Turgenev. Yermolay və dəyirmançı arvadı (s.15-26); Moruqlu bulaq (s.26-36); Qəza həkimi (s.36-45); Birləşənli Ovsyannikov (s.45-62); İki mülkədar (s.102-110); Lebedyan (s.110-122) (hekayə). Məktəb kitabxanası. İ.S.Turgenev. Seçilmiş hekayələr. Bakı: Maarif, 1977, 216 s. (X.Hasilova ilə şərikli tərcümə). Birləşənli Ovsyannikov; Lebedyan; İki mülkədar; Qonşumuz Radilov; Qəza həkimi («Ovçu hekayələri» silsiləsi). Dünya ədəbiyyatı seriyası. İ.S.Turgenev. Seçilmiş əsərləri. 2 cildə. I cild. Bakı: Şərq-Qərb, 2006, s.95-154 (Xalidə Hasilova ilə şərikli tərcümə).

AXUNDZADƏ

(Axundov) Mirzə Fətəli (1812, Şəki – 10.3.1878, Tiflis) – yazıçı, filosof, ictimai xadim, tərcüməçi. Azərb. dramaturgiyasının banisi, İslam Şərqinin ilk dramaturqudur.

Axund Hacı Ələsgərin himayəsi altında ərəb və fars dillərini, məntiq və fiqh elmlərini, habelə M.Ş.Vazehdən nəstəliq xəttini öyrənmişdir. 1833 ildə Şəkidə açılan rus məktəbinə daxil olmuş, 1 il burada oxumuşdur. 1834 ildə Tiflisə getmiş, Qafqaz canişinin baş dəftərxanasında mülki işlər üzrə Şərq dilləri tərcüməçisi təyin olunmuş və ömrünün sonunadək həmin vəzifədə çalışmışdır. 1873 ildə ona polkovnik rütbəsi verilmişdir. 1851 ildə Rus Coğrafiya Cəmiyyətinin Qafqaz Şöbəsinə üzv seçilən A. sonralar Qafqaz Arxeologiya Komissiyasının tədqiqat işlərinə cəlb olunmuşdur. A. «Əkinçi» qəzetinin nəşrinə böyük əhəmiyyət vermiş, onun səhifələrində «Vəkili milləti-naməlum» imzasıyla məqalələr dərc etdirmişdir.

A. bədii yaradıcılığa şeirlə başlamış, «Səbuhi» təxəllüsü ilə şeirlər yazmışdır. İlk şeirlərindən sayılan «Zəmanədən şikayət» mənzuməsini Tiflisə səfəri ərəfəsində qələmə almışdır. A.-nin şeir yaradıcılığında «Puşkinin ölümünə Şərq poeması» (1837) xüsusi yer tutur. Poemanı özü rus dilinə çevirmişdir. A.-nin Azərb. və fars dillərində yazdığı lirik şeirlərində («Zivər, nə səzadır sənə, ey dilbəri-zibə!», «Tərəkəmə qadını ilə molla Kərimin söhbəti», «Təcnis», «Təcnisidigər» və s.) təmiz, saf məhəbbəti tərənnüm edir.

A.-nin bədii yaradıcılığında komediya əsas yer tutur. O, 1850-55 illərdə yazdığı 6 komediya («Hekayəti-Molla İbrahimxəlil kimyagər», 1850; «Hekayəti-Müsyö Jor-

dan həkimi-nəbatat və dərviş Məstəlişah caduküni-məşhur», 1850; «Sərgüzeşti-və-ziri-xani-Lənkəran», 1850; «Hekayəti-xırs-quldurbasan», 1851; «Sərgüzeşti-mərdi-xəsis», yaxud «Hacı Qara», 1852; «Mürəfiə vəkillərinin hekayəti», 1855) ilə Azərb. və bütün Yaxın Şərq ədəbiyyatında dramaturgiyanın təməlini qoymuşdur. A.-nin 1857 ildə yazdığı «Aldanmış kəvakib» (yaxud «Hekayəti-Yusif şah») povesti realist Azərb. nəsrinin ilk sanballı nümunəsidir.

A. Azərb. dramaturgiyası və nəsi ilə yanaşı, materialist estetik fikrinin də banisi-dir. «Fəhrisi-kitab» (1859), «Nəzm və nəsr haqqında», «Tənqid risaləsi» (1862), «Kritika. Yüksək İranın «Millət» qəzetinin münşisinə», «Mirzə Ağanın pyesləri haqqında kritika» (1871) məqalələrində, «Kəmalüddövlə məktubları» adlı fəlsəfi traktatında, habelə bir sıra məktublarında realizm, xəlqilik, müasirlik, ideyalılıq, sənətkarlıq və bədii yaradıcılığın başqa mühüm məsələlərinə dair fikirlər söyləmişdir. A.-nin fəaliyyətində yeni əlifba uğrunda mübarizə mühüm yer tutur. Bu məqsədlə o, Türkiyə «cəmiyyəti-elmiyyəsi» qarşısında çıxış etmiş, ərəb əlifbasını islah etmək məqsədilə bir neçə yeni əlifba layihəsi hazırlamışdı. Sonralar bu fikirdən əl çəkərək, latın qrafikası əsasında əlifba layihəsi hazırlamışdı. Fəlsəfi görüşləri «Kəmalüddövlə məktubları», «Yek kəlmənin tənqidi», «Con Stüart milli azadlıq haqqında», «İnsan tələbatı haqqında» əsərlərində əks olunmuşdur.

20 əsrin əvvəllərində A.-nin anadan olmasının 100 illiyi Bakıda, Gəncədə, Tiflisdə təntənə ilə qeyd olunmuş, Azərb. və Rusiya mətbuatında yubiley məqalələri dərc edilmişdir. Əsərləri 19 əsrin 50-ci illərindən başlayaraq rus, fars, ingilis, fransız, alman, yapon və s. dillərə tərcümə edilmiş, komediyaları bir çox xalqların səhnəsində tamaşaya qoyulmuşdur. Azərb.-də bir sıra maarif, mədəniyyət ocaqlarına A.-nin adı verilmiş,

Bakıda heykəli, Tbilisidə qəbirüstü abidəsi qoyulmuş, Şəkidə və Tbilisidə ev-muzeyi açılmışdır. Haqqında bədii film («Səbuhi», 1941) çəkilmişdir.

Tərcümələri:

1. **Ахундов М.Ф.** Восточная поэма на смерть А.С.Пушкина. Б.: Язычы, 1982, 22 с.
2. **Ахундов Мирза Фатали.** Восточная поэма на смерть А.С.Пушкина. Б.: Язычы, 1982, 22 с.
3. **Ахундов М.Ф.** Избранное. М.: Художественная литература, 1982, 135 с.

AKİF ƏLİ

Akif Əli oğlu Məhərrəmov (d. 22.2.1952, Şuşa) – publisist, filologiya e.n. (1988). M.F.Axundov ad. Azərb. Dövlət Rus dili və Ədəbiyyatı İn-tunu (indiki BSU) bitirmişdir

(1974). «Azərbaycanfilm», «Tacikfilm», «Lenfilm» kinostudiyalarında filmlərə («Uzun müharibədə qısa görüşlər», «Tütək səsi», «Əgər biz bir yerdəyiksə», «Arxadan vurulan zərbə» və b.) çəkilmişdir (1974-78). 1978-87-ci illərdə Azərb. Dövlət Televiziya və Radio Verilişləri Komitəsində çalışmışdır. 1994 ildən Azərb. Resp. Nazirlər Kabinetinin mətbuat xidmətinin rəhbəridir.

Bir sıra elmi və bədii-publisistik məqalələrin, kino-tele-radio ssenarilərinin, kitabların, «Mozalan» kino-süjetlərinin və tərcümə əsərlərinin müəllifidir. «Gözəlliyin qədrini bilək» (1984), «Azərbaycanın müasir kinoaktyorları» (1984), «Unudulmaz yollar» (1985), «Məhəbbət təranələri» (1989), «Qaragöz oyunu» (1999), «M.Ə.Sabirin satira sənətkarlığı» (1999), «Öncə – Vətəndir» (2003), «Böyük ömrün anları» (2004), «İdrak» (2007) kitabları çap olunmuşdur.

Tərcümələri:

1. **Mitsuko Takaxasi.** Kəpənək mövsümü (novella). Azərbaycan, №2, 1980.
2. **Gertsen A.** Olmuşlar, düşüncələr (roman). Dünya uşaq ədəbiyyatı kitabxanası. N.Q.Çernişevski, A.İ.Gertsen. Bakı: Gənclik, 1987, s. 463-694.
3. **Qrimm qardaşları.** Bremen musiqiçiləri. Bakı: Gənclik, 1987.
4. **Çexov A.** Hekayələr. (Seçilmiş əsərləri, I cild). Bakı: Azərnəşr, 1987.
5. **Vasili Alekseyev.** Əlvan qitələr (povest). Bakı: Gənclik, 1988.
6. **Soljenitsin A.** Matryonanın ocağı. Xəzər, №1, 1990.
7. **Xosrov Şahani.** Qasırga (satirik hekayə). Aypara, №8, 1991.

ALİŞARLI

Səfər Xəlil oğlu

(d.12.9.1954, Naxçıvan) – tərcüməçi, publisist, tarixçi, AYB-nin üzvü (1988). M.Qorki ad. Ədəbiyyat İn-tunu (Moskva) bitirmişdir (1985). Müxtəlif illərdə

qəzet, jurnal redaksiyalarında, televiziyalarda çalışmışdır. Üç nəsr kitabının, yüzlərlə ədəbi, publisistik məqalənin müəllifidir.

Tərcümələri:

1. **Yuri Kazakov.** Palıd meşələrində payız (hekayə). Azərbaycan, 1983, №12, s.147-157.
2. **Kurt Vonnehut.** Pişik beşiyi (roman). Bakı: Azərbaycan Tərcümə Mərkəzi, 1993, 196 s.
3. **T.Tolstaya.** Kvadrat (hekayə). Xəzər, 2004, №4, s.229-235.
4. **Yuri Pavloviç Kazakov.** Palıd meşələrində payız (hekayə). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Rus ədəbiyyatı antologiyası. 2 cild. II cild. Bakı: Avrasiya Press, 2007, s.341-355.

5. **Tatyana Nikitiçna Tolstaya.** Kvadrat (hekayə). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Rus ədəbiyyatı antologiyası. 2 cild. II cild. Bakı: Avrasiya Press, 2007, s.366-374.
6. **Aleksey Nikolayeviç Varlamov.** Axıntı (hekayə). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Rus ədəbiyyatı antologiyası. 2 cild. II cild. Bakı: Avrasiya Press, 2007, s.385-404.

ALİQER

(əsl soyadı Zeyliqer) Marqarita İosifovna (26.9.1915, Odesa – 1.8.1992, Moskva) – şair, tərcüməçi. A.M.Qorki ad. Ədəbiyyat İn-tunda (Moskva) təhsil almışdır

(1934-37). Şeirləri 1933 ildən çap olunmağa başlamışdır. «Bu ilin qışı» (1938), «Dəmir yolu» (1939), «Daşlar və otlar» (1940), «Cəsurların xatirəsinə» (1942), «Lirika» (1943) adlı şeir topluları müasirlərinin romantik qəhrəmanlıq obrazı və Böyük Vətən müharibəsinin ön və arxa cəbhəsində döyüşənlərə və zəhmətkeşlərə ithaf olunmuşdur. A.-in yaradıcılığının zirvəsi könüllü olaraq partizan sıralarına qoşulan və faşistlər tərəfindən Petrişovo k.-ndə edam olunan 18 yaşlı moskvalı qız Zoya Kosmodemyanskaya həsər etdiyi «Zoya» poemasıdır. Poema 1943 ildə SSRİ Dövlət mükafatına layiq görülmüşdür. «Poeziya və şairlər haqqında» (1980) toplusunda yaxınlaşan «yenidənqurma» dövrünün məyusluq motivləri əks olunmuşdur.

Tərcümələri:

1. **Хуршид бану Натаван.** Сыну моему (с.238-239); Я тайну скрываю в большой груди, близка моя смерть (с.240); Как я мечтаю, чтобы Бог земли не создал никогда (с.241). Антология

- азербайджанской поэзии. Баку: Азернешр, 1938, 587 с.
2. **Шикесте Ширин.** Тбилиси (с.400-401) (песни ашугов). Антология азербайджанской поэзии. Баку: Азернешр, 1938, 587 с.
 3. **Самед Вургун.** Талыстан (с.497-505). Антология азербайджанской поэзии (современная поэзия). Баку: Азернешр, 1938, 587 с.
 4. **Мамед Рагим.** Бессмертный герой (с.521-523). Антология азербайджанской поэзии Баку: Азернешр, 1938, 587 с.
 5. **Мамед Рагим.** Мечта поэта (с. 529-532). Антология азербайджанской поэзии. Баку: Азернешр, 1938, 587с.
 6. **Осман Сарывелли.** Безымянные могилы (с.548-552). Антология азербайджанской поэзии. Баку: Азернешр, 1938, 587 с.
 7. **Натаван.** Сыну моему. (с.140) Я тайну скрываю (с.141). Как я мечтаю (с.142). Антология азербайджанской поэзии. М.: Художественная литература, 1939, 426 с.
 8. **Мамед Рагим.** Бессмертный герой (с.300). Мечта поэта (с.306). Антология азербайджанской поэзии. М.: Художественная литература, 1939, 426 с.
 9. **Осман Сарывелли.** Безымянные могилы. Антология азербайджанской поэзии. М.: Художественная литература, 1939, с.319.
 10. **Шикесте Ширин.** Тбилиси. Антология азербайджанской поэзии. М.: Художественная литература, 1939, с.342.
 11. **Мамед Рагим.** Свет (с.213-216) (стихи): Азербайджанская советская литература. Альманах. В шести томах. Баку: Азернешр, 1952, Т. V, с. 404.
 12. **Самед Вургун.** Негр говорит, с.20-28 (стихи). Антология азербайджанской поэзии. В трех томах. М.: Художественная литература, 1960, Т. III, 279 с.
 13. **Мамед Рагим.** Что думает собака, находящаяся в спутнике (с.86-87) (стихи). Антология азербайджанской поэзии. В трех томах. М.: Художественная литература, 1960, Т. III, 279 с.
 14. **Расул Рза.** Свеча (с. 99); Море, волны и капли (с.106-107); Подснежник, с. 108 (стихи). Антология азербайджанской поэзии. В трех томах. М.: Художественная литература, 1960, Т. III, 279 с.
 15. **Хуршид бану Натаван.** Сыну моему (с.180-181) (стихи); Как я мечтаю..., (с. 182) (гезель). Антология азербайджанской поэзии. В трех томах. М.: Художественная литература, 1960, Т. II, 327 с.
 16. **Шикесте Ширин.** Кто только летопись читал... (с.185-186). Антология азербайджанской поэзии. В трех томах. (гошма) М.: Художественная литература, 1960, Т. I, 383 с.
 17. **Самед Вургун.** Негр говорит (с.352-359) (главы из поэмы). Вургун Самед. Избранные произведения. Л.: Советский писатель, 1977, 768 с.
 18. **Самед Вургун.** Негр говорит, с. 197-204 (поэма); Самед Вургун. Собрание сочинений в трех томах. Поэмы 1931-1956. Т. II, М.: Художественная литература, 1979, 389 с.

ALLAHVERDİYEV
Məlik Qurban oğlu
(d. 10.1.1958, Qəbələ)
– jurnalist. Sankt-Peterburq Dövlət Un-tinin jurnalistika fakültəsini bitirmiş (1984), «Yazı-

çı» nəşriyyatında kiçik redaktor, sonradan tərcümə şöbəsində redaktor kimi çalışmışdır.

Tərcüməsi:

Vasili Belov. Səhər görüşləri (s.284-294); Narkoloqun gündəliyi (s.294-308). V.Şukşin, V.Rasputin, V.Belov. Povestlər və hekayələr. Bakı: Yazıçı, 1991, 312 s.

ALMAZOV

Sabir Əliabbas oğlu (5.3.1937, Hacıqabul – 4.6.1976, Bakı) – şair, tərcüməçi. Azərb. Dövlət Pedaqoji İn-tunda (indiki ADPU) təhsil almış, ədəbi yaradıcılığa tələbəlik illərində başlamışdır. 1959 ildə Azərb. Yazıçılar İttifaqının zamanəti ilə təhsil almaq üçün M. Qorki ad. Ədəbiyyat İn-tuna (Moskva) göndərilmişdir. 1965 ildə həmin in-tun poeziya şöbəsini bitirdikdən sonra Azərb. Dövlət Nəşriyyatında əvvəlcə korrektor, sonra həmin nəşriyyatın bədii ədəbiyyatın tərcüməsi şöbəsində tərcüməçi vəzifəsində işləmişdir.

Tərcümələri:

1. **İ.Vsevoljski.** Səkkiz cəsur budyonniçi (hekayələr). Bakı: Azərnəşr, 1965, 77 s.
2. **N.A.Nadejdina.** Balaca İrina. Bakı: Azərnəşr, 1965, 72 s.
3. **D.Xolendro.** Uçan Pudel (hekayələr). Bakı: Azərnəşr, 1966, 106 s.
4. **Mir Möhsün.** Həsən və Hüseyn. Bakı: Azərnəşr, 1966, 30 s.
5. **V.V.Bianki.** Qarışqa yuvasına tələsirdi (nağıl). Bakı: Azərnəşr, 1966, 15 s.
6. **V.Kolin.** Qonur ayı. Bakı: Azərnəşr, 1966, 37 s.
7. **Vyetnam oğulları.** Bakı: Azərnəşr, 1966, 24 s.
8. **Vladimir Qafarov.** Bakılı; İnsanlar doğulur...; Qara bürünəndə mavi üfüqlər... (şeir). Azərbaycan, 1968, №11, s.104-105.
9. **Aleksandr Xaldayev.** Gecələr buxtaya düşən ulduzdan... (şeir). Azərbaycan, 1968, №11, s.109.

10. **K.Paustovski.** Qızıl qönçə. Bakı: Azərnəşr, 1968, 120 s.
11. **Xamis Xəyyad.** Bizim evlər (şeir). Azərbaycan, 1969, №10, s.181-182.
12. **Martti Larni.** Balaca oğlan (s.152-161) (hekayə). Xarici ölkə yazıçılarının novella və hekayələri. Bakı: Azərnəşr, 1969, 172 s.
13. **Arşavir Darbni.** Üç bacı haqqında ballada; Gələcək nəslə məktub (şeir). Azərbaycan, 1970, №11, s.8-9.
14. **Abay.** Seçilmiş şeirlər. Bakı: Azərnəşr, 1970, 207 s.
15. **A.Qədiri.** (şeirlər). Bakı: Gənclik, 1970, 68 s.
16. **A.L.Barto.** İpatdı (poema). Bakı: Gənclik, 1970, 12 s.
17. **M.Şeyxzadə.** Seçilmiş şeirləri. 1-ci cild. Bakı: Azərnəşr, 1970, 266 s.
18. **Surka.** Heyvanlar haqqında xalq mahnıları və tapmacaları. Bakı: Gənclik, 1970, 32 s.
19. **B.B.Dimitrova.** Vyet-Nam (şeir). Azərbaycan, 1971, №3, s.132.
20. **Lamar.** Dağ (şeir). Azərbaycan, 1971, №3, s.132.
21. **Kalau Haynts.** Yay mahnısı (şeir). Azərbaycan, 1971, №7, s.174.
22. **Nikolay Qriboçov.** Şikayət; Ümmana doğru; «Qaranlıq düşübmü, ya düşməyibmi?..» (şeir). Ədəbiyyat və incəsənət, 1971, 31 iyul.
23. **Z.Topelius.** Qış nağılı. Bakı: Gənclik, 1971, 22 s.
24. **O.M.Maltsev.** Dənizdə şəfaqlar (roman). Bakı: Azərnəşr, 1973, 271 s.
25. **Nikolay Tixonov.** Altı sütun (hekayə). Azərbaycan, 1975, №8, s.8-36.
26. **Nikolay Tixonov.** Altı sütun (s.3-51); Qayğısız şəhərdə (s.52-80); Uzun gün (s.81-120); Qızılgül (s.121-146) (hekayə). Nikolay Tixonov. Altı sütun (hekayələr). Bakı: Gənclik, 1975, 148 s.

27. **Nikolay Tixonov.** Altı sütun (s.3-62); Qayğısız şəhərdə (s.62-98); Uzun gün (s.98-148); «Qızılgül» (s.148-181) (hekayə). Nikolay Tixonov. Altı sütun (hekayələr). Bakı: Gənclik, 1981, 184 s.
28. **R.M.Fatuyev.** Serqo haqqında əfsanələr. Bakı: Uşaqgəncnəşr, 1976, 38 s.
29. **Samat Şakir** Təzədən görüşmək necə ağırdır; Bir körpü yanındayam; Baxıram bizim kənd qapılarına (şeir). Sevgi fəslisi. İslam ölkələri şairlərinin şeirləri. Bakı: Çinar-Çap, 2010, s.241-244.

ANAR

(Anar Rəsul oğlu Rzaev; d. 14.3.1938, Bakı) – yazıçı, kino-senarist və dramaturq. Azərb. xalq yazıçısı (1998), Azərb. SSR əməkdar incəsənət xadimi (1976), Azərb.

SSR Dövlət mükafatı laureatı (1980). Rəsul Rzanın və N.Rəfibəylinin oğludur. Azərb. Dövlət Un-tini (1960), Moskvada Ali ssenari (1962-64) və rejissor kurslarını (1970-72) bitirmişdir. Azərb. SSR EA-nın Nizami ad. Ədəbiyyat Muzeyində elmi işçi (1960-61), Azərb. SSR Dövlət Televiziya və Radio verilişləri Komitəsində redaktor (1961-67), «Qobustan» incəsənət toplusunun baş redaktoru (1969-87), Azərb. Yazıçılar İttifaqı İdarə Heyətinin birinci katibi (1987-91) vəzifələrində çalışmışdır. 1991 ildən AYB-nin sədridir. Ədəbi fəaliyyətə «Keçən ilin son gecəsi», «Bayram həsrətində» (1960) hekayələri ilə başlamışdır. «Molla Nəsrəddin-66» (1966), «Ağ liman» (1970), «Macal» (1978), «Beşmərtəbəli evin altıncı mərtəbəsi» (1979) povestlərinin, «Qaravəlli» (1966-73; kukla teatri üçün), «Adamın adamı» (1970), «Şəhərin yay günləri» (1978), «Səhra yuxuları» (1981), C.Məmmədquluzadə və M.Ə.Sabirin əsər-

lərinin motivləri əsasında «Sizi deyib gəlmişəm» (1982) pyeslərinin, «Sizsiz» (1983) avtobiografik povestinin müəllifidir. Bir çox bədii («Torpaq. Dəniz. Od. Səma», «Gün keçdi», «Dədə Qorqud» və s.), sənədli və televiziya filmlərinin ssenari müəllifi, «Üzeyir Hacıbəyov. Uzun ömrün akkordları», «Qəm pəncərəsi», «Dantenin yubileyi» filmlərinin həm də quruluşçu rej. udur. Pyesləri Azərb. teatrlarında, həmçinin xarici ölkə teatrları səhnəsində tamaşaya qoyulmuşdur. Yaradıcılığı üçün lakoniklik, ifadə tərzinin zənginliyi, hadisə və obrazların real məntiqi-psixoloji inkişafı, üslub orijinallığı səciyyəvidir. Əsərləri 30-dan artıq dillə tərcümə olunaraq nəşr edilmişdir. Asiya və Afrika ölkələri ilə Respublika Həmrəylik Komitəsinin sədri (1983), Azərbaycan–Türkiyə Dostluq Cəmiyyətinin (1993) sədri seçilmişdir. SSRİ Ali Sovetinin (12-ci çağırış), Azərb. SSR Ali Sovetinin (11-ci çağırış), Azərb. Resp. Milli Məclisinin (1-2-ci çağırış) deputatı olmuşdur. Azərb. Resp.-nın «İstiqlal» ordeni ilə təltif edilmiş (1998), Azərb. ədəbiyyatının inkişafında xüsusi xidmətlərinə görə Heydər Əliyev mükafatına layiq görülmüşdür (2011).

Tərcümələri:

1. **Boris Pasternak.** Bütün yer üzündə...; Başladığım zaman bilirdim məgər...; Hamlet (şeir). Ədəbiyyat və incəsənət, 1970, 27 iyun.
2. **Boris Pasternak.** Yaxşı deyil məşhur olmaq, tanınmaq... (şeir). Ədəbiyyat və incəsənət, 1973, 21 aprel.
3. **Vladimir Mayakovski.** İkidir, yaqın ki, yatmışam artıq...; Liliçkaya (şeir). Ədəbiyyat və incəsənət, 1973, 21 aprel.
4. **Vilhelm Şekspir.** Fırtına (dram). Azərbaycan, 1975, №12, s.97-171.
5. **Bernard Şou.** Avqust iş başındadır (pyes). Qobustan, 1977, №2, s.73-81

cümə məktəblərinin nümunələrini yaratmaqla bərabər, öz əsərlərinə qardaş mədəniyyətlərin motivlərini də daxil etmişdir.

Tərcümələri:

1. **Хагани.** Развалины города Медаин (стихотворение). Антология азербайджанской поэзии. М.: Художественная литература, 1939, с.20.
2. **Низами Ганджеви.** Вступление к поэме «Лейли и Меджнун». Антология азербайджанской поэзии. М.: Художественная литература, 1939, с.22-25.
3. **Гасан-оглы.** Ты душу выпила мою... (стихотворение). Антология азербайджанской поэзии. М.: Художественная литература, 1939, с.50.
4. **Китаб-Дедэ Коркуд.** Рассказ о разграблении дома Салор-Казана. Антология азербайджанской поэзии. М.: Художественная литература, 1939, с.57-73.
5. **Хабиби.** Богиня!.. (стихотворение). Антология азербайджанской поэзии. М.: Художественная литература, 1939, с.59.
6. **Физули М.** Печалью сердце сожжено, – счастливое когда-то сердце; Я жизнью жертвовал не раз, но счастья не нашел; Бессилен друг, коварно время, страшен рок; Велишь мне ненавидеть жизнь; Вошла она в сад, созерцающая творящееся кругом (газели); Лейли и Меджнун (поэма). Антология азербайджанской поэзии. М.: Художественная литература, 1939, с.67, 68, 70, 72-77.
7. **Ковси.** Где друг, чтобы сказать ему слово; Влюблен я. Денег звон и суэта – на что мне?; Моя мучительница, сгинь! Кривляться перестанешь ты? (газели). Антология азербайджанской поэзии. М.: Художественная литература, 1939, с.78, 79.
8. **Нишат Ширвани.** Мюреббе; Отшельник, твой ковер циновкой скверной будет. (стихотворение). Антология азербайджанской поэзии. М.: Художественная литература, 1939, с.81, 82.
9. **М.П.Вагиф.** Когда Меджнун услышал (стихотворение). Антология азербайджанской поэзии. М.: Художественная литература, 1939, с.94.
10. **М.В.Видади.** О, друг души моей! Жду, не дождусь (стихотворение). Антология азербайджанской поэзии. М.: Художественная литература, 1939, с.100.
11. **К.Бакиханов.** Обращение к жителям Тавриза; На тех глазах – сурьма, на пальцах хна... бывает; Письмо на стихах; Как жаждет сердце своей избранной! Пришла или нет? (стихи). Антология азербайджанской поэзии. М.: Художественная литература, 1939, с.128, 129, 130.
12. **Мирза Фатали Ахундов.** На смерть Пушкина. (поэма). Антология азербайджанской поэзии. М.: Художественная литература, 1939, с.135-138.
13. **Ага Месих Ширвани.** Мухаммес. (стихотворение). Антология азербайджанской поэзии. М.: Художественная литература, 1939, с.156-157, 159.
14. **А.Сиххат.** Поэт и Муза (стихотворение). Антология азербайджанской поэзии. М.: Художественная литература, 1939, с.157.
15. **М.А.Сабир.** Интернационал (стихи). Антология азербайджанской поэзии. М.: Художественная литература, 1939, с.169.
16. **Кер-оглы.** Сегодня битва (отрывок из эпоса). Антология азербайджанской поэзии. М.: Художественная литература, 1939, с. 204-205.

17. **Азербайджанский народный эпос.** Качах-Нэби. Антология азербайджанской поэзии. М.: Художественная литература, 1939, с.222.
18. **С.Вургун.** Свободное вдохновение (стихотворение). Антология азербайджанской поэзии. М.: Художественная литература, 1939, с.274.
19. **М.Рагим.** Бессмертный герой (Киров). (Перевод М.Алигер и П.Антокольского). Сорок девушек. Антология азербайджанской поэзии. М.: Художественная литература, 1939, с.300, 310.
20. **Ашуг Валех.** Зарнияр и Валех (песня). Антология азербайджанской поэзии. М.: Художественная литература, 1939, с. 348.
21. **Народные песни.** Гора и равнина. Антология азербайджанской поэзии. М.: Художественная литература, 1939, с.376.
22. **О.Саривелли.** Фиалка. Антология азербайджанской поэзии. М.: Художественная литература, 1939, с.545.
23. **М.Рагим.** Полю Робсону (стихотворение). Азербайджанская советская литература. В шести томах. Т. V. Баку: Азернешр, 1952, с.212.
24. **С.Вургун.** Свободное вдохновение; Сыну Азербайджана, Герою Советского Союза Исрафилу Мамедову; Рейхстаг; Статуя матери; Последняя картина; Банкет; Могила Маркса (стихи); Воспоминания о Европе; Читая Ленина; Знаменосец века (поэмы). Вургун С. Избранные произведения. Л.: Советский писатель, 1977, 766 с.
25. **С.Вургун.** Свободное вдохновение; Сыну Азербайджана, Герою Советского Союза Исрафилу Мамедову; Рейхстаг; Статуя матери; Последняя картина; Банкет; Могила Маркса (стихи). Вургун С. Стихотворения 1924-1955. В трех томах. Т.I. М.: Художественная литература, 1979, 414 с.
26. **С.Вургун.** Читая Ленина; Знаменосец века (поэмы). Вургун С. Поэмы. В трех томах. Т II. М.: Художественная литература, 1979, с. 389.
27. **М.Мушфик.** Новый дом; Мост; Поэт (стихи). Мушфик М. Звени, тар... Стихотворения и поэмы. Баку: Язычы, 1981, 261с.
28. **Низами.** «Спустилась ночь. Явись, Луна, в мой дом приди на миг!..» (газели); Лейли и Меджнун (поэма). Низами. Стихотворения и поэмы. Л.: Советский писатель, 1981, 792 с.
29. **М.А.Сабир.** К согражданам мусульманам и армянам (стихи). Сабир. Избранные произведения. Стихотворения. Л.: Советский писатель, 1983, 303 с.
30. **С.Рустам.** Два сердца; Свет в темнице (Мороз в Тавризе); Москва (Железные строки) (стихи). Сулейман Рустам. Избранное: Стихотворения и поэмы. М.: Художественная литература, 1986, 351с.

ARZUMANLI

Vaqif Minad oğlu
(5.3.1947, Quba r-nu-
nun Söhüb k. –9.7.2014,
Nabran) – ədəbiyyat-
şünas, tərcüməçi, filo-
logiya e.d. (1984), prof.
(1991). Azərb. Dövlət
Un-tinin (indiki BDU)

filologiya fakültəsini bitirmişdir (1969).
Azərb.SSR EA Nizami ad. Ədəbiyyat İn-
tunda elmi işçi (1973-80), SSRİ Xalqları
Dostluğu Sarayının şöbə müdiri (1980-91),
AMEA Milli Münasibətlər İn-tunun direk-
toru (1991–2002) işləmişdir. 2002 ildən

AMEA Nizami ad. Ədəbiyyat İn-tunun «Xarici ölkələr ədəbiyyatı və ədəbi əlaqələr» şöbəsinin müdiri, 2011 ildən həmin in-tun direktorunun beynəlxalq əlaqələr üzrə müşaviri vəzifələrində çalışmışdır. Tədqiqatları Azərb.-Baltikyanı ölkələr, Azərb.-Ukrayna ədəbi əlaqələrinə, türkologiya problemlərinə həsr olunmuşdur. «Cahanın şöhrəti Nizami» (1999, fars dilində) kitabı Təbrizdə çap olunmuşdur. Beynəlxalq «Soydaş» Assosiasiyasının (1994 ildən) və Dünya Azərbaycanlıları Mədəniyyət Mərkəzinin (1996 ildən) vitse-prezidenti idi.

Tərcümələri:

1. **Xeyirxah qarı və qız** (Litva xalq nağılı). Göyərçin, 1972, №11.
2. **Salomeya Neris**. Baharın sağlığı; Sən oyananda (Şeirlər). Ədəbiyyat və incəsənət, 1975, 1 yanvar.
3. **Anna Sakse**. Qladiolus (Hekayə). Ədəbiyyat və incəsənət, 1975, 18 yanvar.
4. **Yonas Avijyus**. Heç nə itməyib («İtililmiş yurd» romanından parça). Ədəbiyyat və incəsənət, 1975, 10 aprel.
5. **Eqmonts Yansons**. Bir pyesin müxtəlif tamaşası (Rüstəm İbrahimbəyovun «Şirə bənzər» əsərinin Litva teatrlarında tamaşası haqqında). Ədəbiyyat və incəsənət, 1975, 7 iyun.
6. **Maselyus Martinaytis**. Vətənin (Şeir). Azərbaycan müəllimi, 1975, 1 oktyabr.
7. **Yuoza Paukštyalis**. Deyilən söz yadigardır (oçerk – Səməd Vurğun haqqında). Bakı, 1976, 21 aprel.
8. **Yasəmən** (Litva şairlərinin şeirləri). Bakı, Azərbaycan Dövlət Nəşriyyatı, 1976.
9. **Antanas Venslova**. Biz onu ürəkdən severdik (oçerk – Səməd Vurğun haqqında). Ədəbiyyat və incəsənət, 1977, 19 mart.
10. **Yozas Baltušis**. Sakit sevinc (hekayə). Ədəbiyyat və incəsənət, 1978, 17 iyun.
11. **Günəş, ay və külək**. Bakı: Gənclik, 1978.
12. **Albert Bel**. Xəyalın yaşıl yelkəni (hekayə). Ədəbiyyat və incəsənət, 1980, 15 fevral.
13. **Vitaukas Rudokas**. Zirvəyə qalxan yol (Şeir). Bakı, 1980, 28 oktyabr.
14. **Anna Sakse**. İlham pərisi (hekayə). Ədəbiyyat və incəsənət, 1981, 31 iyul.
15. **Vitautas Bubnis**. Köhnə meşəbəyinin oğlu (hekayə). Azərbaycan təbiəti, 1981, №2.
16. **Yuoza Qruşas**. Qadınların sağlığına içilmədi (hekayə). Ədəbiyyat və incəsənət, 1982, 8 yanvar.
17. **Vitautas Karalyus**. Aforizmlər. Ədəbiyyat və incəsənət, 1982, 3 sentyabr.
18. **Ayn Kaalep**. Narahatlıq (Şeir). Bakı, 1982, 2 dekabr.
19. **Arvi Siiq**. Köhnə Tallinin fotosəkli (Şeir). Bakı, 1982, 9 dekabr.
20. **Litva hekayələri**. Bakı: Yazıçı, 1982.
21. **Mats Traat**. Pəncərəni döyərsən (Povest). Göy qurşağı. Bakı: Yazıçı, 1983.
22. **Yanis Kalniņš**. Nəsimi (Povest). Göy qurşağı. Bakı: Yazıçı, 1983.
23. **Yuoza Aputis**. Balıqların yaddaşı yoxdur (hekayə). Göy qurşağı. Bakı: Yazıçı, 1983.
24. **Li Seppel**. Sirli, geniş şəhər (Şeir). Göy qurşağı. Bakı: Yazıçı, 1985.
25. **Ziqmund Skuinš**. Divardakı at şəkili. Göy qurşağı. Bakı: Yazıçı, 1985.
26. **Ayvar Kalve**. Bazar günü (hekayə). Ədəbiyyat və incəsənət, 1987, 3 aprel.
27. **Ayvars Klyavis**. Bir qış gecəsi (hekayə). Ulduz, 1988, №1.
28. **Taniş adam** (Latış hekayələri). Bakı: Yazıçı, 1988.
29. **Arkadi Arkanov**. Vasili Stepanoviçin dördüncü yuxusu (hekayə). Vətən səsi, 1990, 11 iyul.
30. **Boris Bronşteyn**. Günün şüarı (hekayə). Vətən səsi, 1991, 4 yanvar.

31. **Vaxtı necə qorumalı.** Janr Lenin tərbiyəsi uğrunda, 1967, 6, 16 sentyabr, 7 oktyabr.
32. **Nikolay Doriso.** Düşmənçilik haqqında ballada (şeir). Kommunist, 1990, 8 iyul.
33. **İran şahı Ağa Məhəmməd xan Qacarın gürcü hökmdarı II İrakliyə ultimatumu.** Aydınlıq, 1992, 14 fevral.
34. **Bürhan Məhəmməd Bərzinci.** Qırmızı, yaşıl, sarı...; Əzrail gəlişi (şeyrlər). Fəryad, 1999, 30 dekabr.
35. **Fövzi Əkrəm.** «Azərbaycan dastanı»ndan parçalar. Fəryad, 1999, 30 dekabr.
36. **Əkrəm Fövzi Tərzi.** Azərbaycan dastanı (Şeyrlər və poema). Bakı: Qartal, 2001.
37. **Ernest Heminqueyin** 65 məktubundan nümunələr (Bir neçə məktub). Молодежь Азербайджана, 1968, 1 iyun.
38. **Nigar Rəfibəyli.** Məstanın balaları (poema). Vilnus: Vaqa, 1972 (A.Bukontasla birlikdə).
39. **Poeziya baharı** – 1972. Vilnus: Vaqa, 1972.
40. **İsmayilov Tofiq.** Qonşular (hekayələr). Vilnus: Vaqa, 1974.
41. **Kitabi-Dədə Qorqud.** Vilnus: Vaqa, 1978 (Sigiya Geda ilə birlikdə).
42. **Cəlal Məmmədov.** İncəlik (Hekayə). Ties, 1979, 15 avqust.
43. **Vurğun Səməd.** Şərqi qapısı. (şeir) Vilnus: Vaqa, 1980.

ASEYEV

Nikolay Nikolayevich
(28.6.1889, Rusiya, Kursk quberniyası, Lqov – 16.7.1963, Moskva) – rus şairi, tərcüməçi. Moskva İqtisad Un-tində təhsil almış (1908-10), Moskva

Un-tinin tarix-filologiya fakültəsinin və Xarkov Un-tinin filologiya fakültəsinin kö-

nüllü dinləyicisi olmuşdur. A. yaradıcılığa simvolist kimi başlamışdır. Onun V. Xlebnikov, xüsusilə də V. Mayakovski ilə dostluq münasibətləri istedadının formalaşmasına yardımçı olmuşdur. Poeziyasında inqilabi motivlər üstünlük təşkil edir («Bomba» toplusu, 1921). «Budyonni» poemasından «Budyonni Marşı» ümumxalq nəğməsinə çevrilmişdir. İnqilabi-romantik pafos onun «Sverdlovsk fırtınası», «Semyon Proskakov» poemalarında, inqilabçılara həsr olunmuş şeirlərində («Göy qusarlar», 1926, «Çernişevski», 1929), Bakı komissarlarına həsr olunmuş «İyirmi altı Bakı komissarı haqqında poema»sında (1925) özünü göstərir. A. uşaqlar üçün şeirlərin, rus şairi tarixinə həsr edilmiş məqalə və tərcümələrin müəllifidir.

Tərcüməsi:

Самед Вургун. Память (стихотворение). Советская поэзия. Том I. М.: Художественная литература, 1977, 912 с.

ASLANOV

Aslan Məmməd oğlu
(1.1.1926, Ağstafa – 23.8.1995, Bakı) – şair, tərcüməçi. Azərb. EA-nın həqiqi üzvü (1989). Azərb. Dövlət Un-tinin (indiki BDU) fizika-riyaziyyat fakültəsinin

qiyabi şöbəsinə daxil olmuş (1942), 1945 ildə həmin un-tin tarix fakültəsinin fəlsəfə şöbəsinə köçürülmüşdür. «Lenin tərbiyəsi uğrunda» çoxtiraajlı un-t qəzetinin redaktoru olmuşdur (1953-54). M.A. Əliyev ad. Azərb. Dövlət İncəsənət İn-tunun rektoru vəzifəsində işləmişdir (1977-87). Azərb. EA fəlsəfə, hüquq və iqtisad elmləri bölməsinin akademik katibi əvəzi (1987-89), sonra akademik-katibi (1989 ildən) seçilmişdir. Azərb. EA Fəlsəfə və Hüquq İn-tunun direktoru vəzifəsində çalışmışdır (1987 ildən).

Beynəlxalq elmi konqreslərdə – (İsveçrə, 1968); Almaniya, 1970; Rumıniya, 1972 və Moskva, 1979) məruzə ilə çıxış etmişdir. Azərb. SSR Ali Sovetinin Rəyasət Heyətinin Fəxri fərmanı ilə təltif edilmişdir.

Tərcümələri:

1. **Son Von Tyu.** Ana (şeir). İnqilab və mədəniyyət, 1951, №11, s.134-135.
2. **V.Hüqo.** Şən həyat (şeir). İnqilab və mədəniyyət, 1952, №3, s.80-81.
3. **Y.Kolas.** Şən mahnılar istəməyin...; Ay Qriqori, tez yaxınlaş...; Kəndli (şeir). İnqilab və mədəniyyət, 1952, №11, s.116-117.
4. **S.X.İzmirliyev.** Karl Libknext (şeir). Azərbaycan, 1959, №9, s.180-181.
5. **V.Portnov.** Bakıya qayıdarkən (şeir). Azərbaycan, 1960, №2, s.90.
6. **Aleksandr Tvardovski.** Gedirəm çəmənlə gümrah, sevincək... (şeir). Azərbaycan, 1961, №4, s.56
7. **Mixail İsakovski.** Tənha qarmon (s.62) (şeir). Bahar dostları (RSFSR şairlərinin şeirləri). Bakı: Azərnaşr, 1961, 248 s.
8. **Aleksandr Tvardovski.** Lenin və peçqayıran (s.200-206) (şeir); ...Bəli! Üz tutmuşam mən yol gedirəm... (s.206-210) («Üfüqlərdən üfüqlərə» poemasından parça). Bahar dostları (RSFSR şairlərinin şeirləri). Bakı: Azərnaşr, 1961, 248 s.
9. **V.Sosyura.** Vətən; Işıq yaxar zülmətləri; Taparam səni (şeir). Azərbaycan, 1968, №1, s.37.
10. **A.Tvardovski.** Vasili Tyorkin (poema). Bakı: Gənclik, 1973, 248 s.
11. **Aleksandr Tvardovski.** Vasili Tyorkin (döyüşçü haqqında kitab) (poema). Bakı: Yazıçı, 1985, 242 s.
12. **Mirzə Şəfi Vazeh.** Bu kiçik məhəbbət tərənələri...; Ağımla qəlbimin özgə yolu var...; Şərab məclisində, gül məclisində...; Günəş işığını yayıb hər yana...; Yenə gəldi qızıl gülün dövrə-

nı...; Qovuşan zamanda könül könülə...; Sənin dodağından busə almasam...; Küləklər işlədir dəyirmanları...; Züleyxa; Cənnət qapıları günün birində...; Göydə dövrə vuran ulduzlara bax...; Sevinib dolandıq biz aşına tək...; Munis gəncliyinin əzəmətilyə...; Cəhalət içində olmuşdum sərsəm...; İstədim ki, bir dəmət düzəldim ey mələk, sənə...; Qoy o vaxta kimi ömür uzansın...; Biz də qucaqlaşıb, biz də yanarıq...; Nüfuz eyləyərdik yerin tərkinə...; Fələyin çərxini saxlamaq olmaz...; Köhnə məhəbbət; Qəlbimin, ruhumun qanadıyla mən...; Qoy sən həqiqəti söyləyən zaman...; Şahların ziyyətli hədiyyəsinə...; Selləri coşdurub, çaylar axdıran...; İti qılınca sürüşərək düşsə yatağa...; Düzüklə alçaqlıq çarpışan zaman...; Müdriklik adamı çox xoşbəxt edir...; Mal-dövlət vərəsəlik olsa da asan...; Özünü şux göstər, özünü saxla...; Bu dünyanın kədərini, qəmini...; Şikayətmi edim, gülümmü, bilməm...; Məni sevənlərə məhəbbətim var...; Ey bəşərin xilasına edilən kömək...; Gülüb cavabını qaytar mehriban...; Sən öz mənliyinin dar sarayından...; Ələ qədəh alsan, gəl olma nadan...; Tozu qaldırsa da nə qədər külək...; İbn Yəmin; Bir gün qoca molla dayanaraq lal...; İtir ömrün bir zərrəsi hər bir nəfəslə...; Kobud əllər toxunmasın gözəlliyə, olmaz gərək...; Əgər mənəşə pilləsiylə qalxmaq istəsən...; Beşikdən ta qəbrə qədər yol var ki, şəksiz...; Yer üzündə o adama olsun ki, əhsən...; Başqasının barəsində pis söz eşitsən...; Cansız bir baş qan qaraldıb korlayar meyli...; Güllüstandan əsib gələn ətirli külək...; Tale bir töhfəni edərsə halal...; Şeir deyən bir kimsənin sərrafdırsa əgər gözü...; Nəğməsindən məscid havası gələn şairlərin...; Qulağı

oxşayan boş hecalardan...; Sərv ağacı; Tulla gəl çadranı... görünsün üzün...; Bir mirzə üz tutub soruşdu məndən...; Şah Abbas; Tulla, Mirzə Şəfi, boş niyyətini...; Şah manifest yazdı əliylə bir gün; Bir gün gedirdim mən bir daldə yolla...; Nə qədər olsa da qəm, qüssə, kədər... (şeyr). Klassik Azərbaycan ədəbiyyatı seriyası. Mirzə Şəfi Vazeh. Nəğmələr. Bakı: Şərq-Qərb, 2004, s.23-56.

13. **Corc Qordon Bayron.** Korinfin mühasirəsi (poema). Dünya ədəbiyyatı seriyası. C.Q.Bayron. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Şərq-Qərb, 2006, s.96-136.
14. **Deni Didro.** Ramonun qardaşı oğlu (pamfletdən fraqmentlər). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Fransız ədəbiyyatı antologiyası. 3 cildə. I cild, Bakı: Şərq-Qərb, 2007, s.117-135.
15. **Aristotel.** Poetika (traktat). Dünya ədəbiyyatı antologiyaları seriyası. Antik ədəbiyyat antologiyası. Bakı: Şərq-Qərb, 2010, s.528-542.
16. **Kvint Horasi Flakk.** Abidə; Dialoq (Lidiyə) (şeyr). Dünya ədəbiyyatı antologiyaları seriyası. Antik ədəbiyyat antologiyası. Bakı: Şərq-Qərb, 2010, s.688-690.

ASLANOV

Vaqif İmaməli oğlu
(1928, Qazax – 2001, Bakı) – tərcüməçi, filologiya e.d. (1974). 1950 ildə Azərb. Dövlət Un-tinin (indiki BDU) şərqşünaslıq fakültəsini bitirmişdir. Bir müddət

müəllim işlədikdən sonra Azərb. Pedaqoji Xarici Dillər İn-tunun (indiki ADPU) ingilis dili fakültəsində təhsil almışdır. Bu ali məktəbi bitirdikdən sonra ingilis dili mütəxəssisi kimi Moskvada SSRİ EA-nın türk dilləri şöbəsinin məqsədli-əyani aspiranturasında

oxumuş və SSRİ EA Dilçilik İn-tuna işə qəbul edilmişdir. A. AMEA Dilçilik İn-tunun baş elmi işçisi və Türk dillərinin müqayisəli tədqiqi şöbəsinin ilk müdiri olmuş, in-tun direktor müavini vəzifəsində işləmişdir. Qədim türk köklərini öz rekonstruksiya metodu ilə bərpa edən A. «Kitabi-Dədə Qorqud»dakı ana kökləri etalon kimi geniş xarakterizə etmişdir.

Tərcümələri:

1. **K.Mensfeld.** Parker nənənin həyatı (hekayə). Azərbaycan, 1960, №2. s.116-121.
2. **Riçard Oldinqton.** Əlvida, xatirələr (hekayə). Azərbaycan, 1977, №2, s.165-176
3. **Uilyam Somerset Moem.** Şair (hekayə). Ədəbiyyat və incəsənət, 1986, 1 may
4. **Şervud Anderson.** Meşədə ölüm (s.5-18) (hekayə). Dünya (orijinaldan tərcümə toplusu). III kitab. Bakı: Yazıçı, 1988, 344 s.
5. **Salivan Frenk.** Yox, min dəfə yox (hekayə). Ədəbiyyat, 1992, 24 aprel.
6. **S.V.Benet.** Babilistan sularında (hekayə). Xəzər, 1993, №2, s.25-34.
7. **İrvin Şou** Dəlgin, şıltaq və zərif qız (hekayə). Azərbaycan, 1997, №7-8, s.155-175

AYAZ VƏFALI

Ayaz Rza oğlu Cəfərov
(d. 1.4.1937, Cəlilabad) – publisist, filologiya e.n. Azərb. Dövlət Un-tinin (indiki BDU) filologiya fakültəsini bitirmişdir. Əmək fəaliyyətinə «Ədəbiyyat və

incəsənət» qəzetinin redaksiyasında başlamış, 1996-2014 illərdə «Ədəbiyyat qəzeti»nin baş redaktoru vəzifəsində çalışmışdır.

«İllər və nəsilər», «Ürək və od», «Turacın

mahnısı», «Bəlkə onda öyrənmişik», «Özü oda yana-yana» şeir kitablarının müəllifidir.

Tərcümələri:

1. **Sergey Orlov.** Gənclərə (şeir). Ədəbiyyat və incəsənət, 1961, 22 aprel.
2. **X.Mutran.** Piramida (şeir). Ədəbiyyat və incəsənət, 1962, 17 fevral.
3. **Lesya Ukrainka.** Bilirəm; Ağlayıram; Gilas (şeir). Ədəbiyyat və incəsənət, 1963, 3 avqust.
4. **Taras Şevçenko.** Kor qadın (poemadan parçalar). Ədəbiyyat və incəsənət, 1964, 29 fevral.
5. **Taras Şevçenko.** Kor qadın (poema). Bakı: Gənclik, 1970, 54 s.
6. **Kəminə.** Kasıblıq; Gəlinlər; Sözüm var sənə; Gəzər; Səlbina; Olar; İnanmaz; Bilmədim; Gözləriçində; Qaldı; Dərindən; Qələmqaşlı (şeir). Azərbaycan, 1971, №12, s.144-146.
7. **Ovanes Tumanyan.** Rübailər. Bakı: Gənclik, 1974, 48 s.
8. **Atalar sözü – ağlın gözü** (dünya xalqlarının atalar sözü və məsəlləri). Bakı: Azərneşr, 1976, 211 s.
9. **Taras Şevçenko.** Kor qadın (s.62-98) (poema). Taras Şevçenko. Fikirlərim, düşüncələrim (şeirlər və poemalar). Bakı: Yazıçı, 1979, 104 s.
10. **A.B.Çakovski.** Qələbə (siyasi roman). I kitab, Bakı: Azərneşr, 1987, 326 s.
11. **A.Çakovski.** Qələbə (siyasi roman). (I-ci kitab) Bakı: Azərneşr, 1987, 325 s.
12. **Əlişir Nəvai.** Leyli və Məcnun (poema). Dünya uşaq ədəbiyyatı kitabxanası. Ə.Firdovsi, Ş.Rustaveli, Ə.Nəvai. Bakı: Gənclik, 1989, s.405-536.
13. **Əlişir Nəvai.** Leyli və Məcnun (poema). Dünya uşaq ədəbiyyatı kitabxanası. Bakı: Gənclik, 1990, 544 s.
14. **Flakk Kvint Horasi.** Poeziya haqqında (Kvint E. Lamiyaya) (şeir). Dünya ədəbiyyatı antologiyaları seriyası. Antik

ədəbiyyat antologiyası. Bakı: Şərq-Qərb, 2010, s.684.

AYDIN ULUXANLI

Tərcümələri:

1. **Valentin Rasputin.** Fransız dili dərsi (hekayə). Azərbaycan, 1990, №8, s.138-150.
2. **Cek London.** Yalançı Nam-Bok (hekayə). Azərbaycan, 1991, №8, s.157-165.

AYGÜN ƏZİZ

Tərcümələri:

1. **Uilyam Somerset Moem.** Neyl Makadam (hekayə). Mütərcim, 2003, №3-4, s.47-57, 2004, №1-2, s.8-18.
2. **Uilyam Somerset Moem.** Polkovnikin xanımı (hekayə). Mütərcim, 2011, №1, s.50-59.

AZAD YAŞAR

(d. 10.4.1961, Bakı) – tərcüməçi. Azərb. İnşaat Mühəndisləri İnstitutunun (indiki AMİU) Memarlıq fakültəsində təhsil almışdır. Əli Bayramlı şəhərində baş memar, baş rəssam işləmişdir.

1976 ildən bədii yaradıcılıqla və tərcümə işi ilə məşğuldur. Azad Yazarlar Ocağının (AYO) və onun mətbu orqanı «Alatoran» jurnalının təsisçilərindəndir. Şeirləri Moskva, İstanbul, Kiyev və Bışekdə çıxan ədəbi-bədii jurnallarda dərc olunmuşdur.

Tərcümələri:

1. **G.D.Mopassan.** Bombar (hekayə). Yeni Azərbaycan, 2001, 21 sentyabr.
2. **Haynts Kalau.** Bir ehtimal; İnkişafımızın doğurduğu suallar; Barmaq hesabından; Bütprəstlikdən; Əcdadımız sayılan heyvanlardan; Dəhşət; Şöhrət zirvələri; Nağıl; Təbiət; Həqiqi olan hər şey; İtki və sevinc (şeir). Yeni Azərbaycan, 2001, 26 oktyabr.

3. **Vannus Səədalla.** Qibleyi-ələmin fili (pritça). Yeni Azərbaycan, 2001, 26 oktyabr.
4. **Vladimir Georgiyeviç Sorokin.** Snayperin səhəri (hekayə). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Rus ədəbiyyatı antologiyası. 2 cildə. II cild. Bakı: Avrasiya press, 2007, s.375-384.
5. **A.P.Çexov.** Arayış (hekayə). Yeni Azərbaycan, 2008, 17 avqust.

AZƏR ABDULLA

(Azər Abdulla oğlu Əhmədov; d. 1.4.1940, Ermənistan, Lök k.)
– şair, nasir, publisist.
AYB-nin (1986), AJB-nin üzvü (1977), filologiya e.n. (1983). Azərb. Dövlət Un-tinin (indiki

BDU) filologiya fakültəsinin dil və ədəbiyyat şöbəsini bitirmişdir (1962-67). Jurnalist

fəaliyyətinə «Azərbaycan məktəbi» jurnalında korrektor, «Mədəni ticarət» qəzetində ədəbi işçi kimi başlamışdır. Həmin dövrdə tərcümələri və şeirləri dövrü mətbuatda dərc olunmuşdur. «Qobustan» toplusunda texniki redaktor vəzifəsində çalışmışdır. Hazırda «Oğuz Eli» qəzetinin əlavəsi olan «Yazıçı» qəzetinin baş redaktorudur.

Tərcüməsi:

Varlam Şalamov Gözəl xətt; Xüsusi sifariş; Magiya; Geoloqlar; Protezlər (hekayə). Xəzər, 2004, №2, s.57-71

B

BABA VƏZİROĞLU

(Baba Vəzir oğlu Məsimov; d. 10.1.1954, İsmayıl r-nunun Mollaisaqlı k.) – şair, nəsir, tərcüməçi, kinodramaturq. AYB-nin üzvü (1981 ildən), Azərb.

Resp. əməkdar incəsənət xadimi (2005). Azərb. Dövlət Un-ti-nin (indiki BDU) jurnalistika fakültəsini (1977) və M.Qorki ad. Moskva Ədəbiyyat İn-tunu (1985) bitirmişdir. Azərb. Yazıçılar İttifaqında bədii ədəbiyyatı təbliğ bürosunda təlimatçı (1979), məsləhətçi (1979-81), «Molla Nəsrəddin» jurnalının baş redaktoru (1991), «Yurd» jurnalının məsul katibi (1993-94), «İstedad» jurnalının baş redaktor müavini (1994), «Mir» Dövlətlərarası Tele-radio Şirkətində redaktor (1997-98), Azərb. Kinematoqrafçılar İttifaqında baş redaktor (1998-2002) olmuş, 2002 ildən oranın idarə heyətinin katibidir.

Ədəbi fəaliyyətə «Ulduz» jurnalında çap etdirdiyi «Bir yaz axşamı», «Mağazinçi Dadaş» hekayələri ilə başlamışdır. Klassik rus şairlərindən tərcümələr etmiş, əsərləri xarici dillərə tərcümə olunmuşdur. 1000-dən artıq şeirinə mahnı bəstələnmişdir. «Həsən Seyidbəyli», «Yeri boş qalan adam», «Sənsiz və ya ömrün son axşamı», «Haradan başlanırsan Vətən», «Elegiya», «Beş nəğməlik ömür» və s. sənədli filmlərin ssenari müəllifidir. İ.Karacalenin «İtirilmiş məktub» dramını Azərb. dilinə müvəffəqiyyətlə tərcümə etdiyinə görə SSRİ Mədəniyyət Nazirliyi və Ümumdünya Teatr Cəmiyyətinin diplomuna layiq görülmüşdür (1983). «Humay» mükafatı laureatıdır (2000).

Tərcümələri:

1. **Mixail Zoşsenko.** Kübar xanım; Xəstələr; Laxlayan yeşiklər; Ad günü; Romantik əhvalat; Məcburi dayanacaq; Buraxmaram; Valya; Arılar və adamlar (hekayə). Azərbaycan, 1979, №10, s.165-184.
2. **Andrey Platonov.** Məhrəm adam (po-vest). Azərbaycan, 1980, №9, s.142-172.

BABAYEV

Adil Qafar oğlu

(28.1.1925, Naxçıvan – 19.8.1977, Bakı)

– şair, tərcüməçi, dramaturq, Azərb. Yazıçılar İttifaqının üzvü (1946). 1943 ildə Tbilisidə A.S.Puşkin

ad. İkiillik Müəllimlər İn-tunun ədəbiyyat fakültəsinə daxil olmuş, eyni zamanda «Sovet Gürcüstanı» qəzeti redaksiyasında ədəbiyyat şöbəsinə rəhbərlik etmişdir. Ədəbi yaradıcılığa 1939 ildən başlamışdır. İlk şeirləri Tbilisidə «Gənc nəsil» məcmuəsində və «Sovet Gürcüstanı» qəzetində çıxmışdır. 1945-47 illərdə «Kommunist» qəzetində ədəbi işçi, tərcüməçi, 1947-49 illərdə «İnqilab və mədəniyyət» jurnalında poeziya şöbəsinin müdiri olmuşdur. 1950 ildə Azərb. Dövlət Teatr İn-tunun (indiki ADMİU) teatrşünaslıq fakültəsini bitirmiş, bir müddət Azərb. Dövlət Nəşriyyatında bədii ədəbiyyat şöbəsinin redaktoru işləmişdir. «M.Əzizbəyov adına teatr» (1959), «Şərəfli yol» (1974) monoqrafiyaları, həmçinin ədəbiyyatşünaslıq, dramaturgiya və kino sənəti problemlərinə dair çoxsaylı məqalələri milli teatrın inkişafına kömək etmişdir. M.Əzizbəyov ad. Azərb. Dövlət Akademik Dram Teatrının ədəbi hissə müdiri (1956-64), sonra «Ədəbiyyat və incəsənət» qəzeti redaksiyasında tənqid şöbəsinin müdiri, məsul katib və baş redak-

tor müavini, 1971 ilin avqustundan ömrünün sonunadək Azərb. Yazıçılar İttifaqında bədii tərcümə üzrə məsləhətçi olmuşdur. «Dağlar qızı», «Yarımcıq portret», «Mənim məhəbbətim», «Qız görüşə tələsir» pyesləri tamaşaya qoyulmuş, əsərləri xarici dillərə tərcümə olunmuşdur. Onun tərcümə etdiyi V.Vinnikov və Y.Osnosun «Ağ şanaküllə» (1959), Sao-Yuyyanın «Tufan» (1959), Ş.Miloravanın «Tbilisi haqqında mahnı» (1961), N.Dumbadzenin «Darıxma, ana» (1972), M.Petrieskunun «Ölümü görmüş insan» (1973) pyesləri tamaşaya qoyulmuşdur.

Tərcümələri:

1. **Reymeris Vasis.** Cavanlar (şeyr). Ədəbiyyat, 1946, 16 noyabr.
2. **X.Vardoşvili.** Sırğa (şeyr). Vətən uğrunda, 1946, №2, s.91.
3. **Həmzə Həkimzadə.** Azadlığı vermə əldən (nəğmə) Ədəbiyyat, 1949, 6 oktyabr.
4. **A.Malıško.** Sərkərdə (şeyr). İnqilab və mədəniyyət, 1949, №12, s.33.
5. **Ralf Parve.** Dostluq mahnısı (şeyr). Ədəbiyyat, 1950, 6 iyun.
6. **Reymeris Vatsis.** Baltik sahillərində (şeyr). Ədəbiyyat, 1950, 30 iyul.
7. **Aleksey Surkov.** Çağırış (şeyr). İnqilab və mədəniyyət, 1950, №11, s.91.
8. **N.A.Nekrasov.** Saşa (s.88-109); Sükut (s.153-159); Yoxsul və bəzəkli (s.160-165); Volqada (s.191-201) (şeyr) N.A.Nekrasov. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Azərneşr, 1951, 356 s.
9. **İ.Barbarus.** Zəfər nəğməsi (şeyr). İnqilab və mədəniyyət, 1951, №5, s.128.
10. **G.Berejnyov.** Moskva (şeyr). İnqilab və mədəniyyət, 1951, №9, s.60-61.
11. **İohannes R.Bexer.** İki Almaniya (şeyr). İnqilab və mədəniyyət, 1951, №1, s.104-105.
12. **Comərd Bokonbayev.** Atanın sözləri (şeyr). İnqilab və mədəniyyət, 1951, №5 s.124.
13. **V.Bronevski.** May nəğməsi (şeyr). İnqilab və mədəniyyət, 1951, №3. s.128.
14. **Fyodor İojef.** Qırmızı baş daşları (Sovet əsgərlərinin Budapeştdəki məzarına) (şeyr). İnqilab və mədəniyyət, 1951, №1, s.106-107.
15. **Mark Adam Yavorski.** Yunan üsyançısına (şeyr). İnqilab və mədəniyyət, 1951, №3, s.129.
16. **Jorji Amadu.** Sovet İttifaqı haqqında nəğmə (poema). İnqilab və mədəniyyət, 1952, №5, s.128-131.
17. **L.Benjamin.** Macarıstanda bahar (şeyr). İnqilab və mədəniyyət, 1952, №1, s.139-140.
18. **Svetan Anqelov.** Gözəl kitab; Doğma torpaq (şeyr). Pioner, 1953, №5, s.15.
19. **N.A.Nekrasov.** İlham pərisi; Təzə il (şeyr). Azərbaycan, 1953, №1, s.98-100.
20. **İohannes Bexer.** Həmvətənlərimə xitab (şeyr). Kommunist, 1953, 27 fevral.
21. **N.A.Nekrasov.** Melodiya (şeyr). Ədəbiyyat, 1953, 8 yanvar.
22. **Yevgeni Dolmatovski.** Üfüq qızaranada (şeyr). Kommunist, 1954, 22 aprel.
23. **Nikolay Dorizo.** Direktor (şeyr). Kommunist, 1954, 22 aprel.
24. **Nikolay Dorizo.** Yadındamı? (şeyr). Kommunist, 1954, 22 aprel.
25. **Yusup Xappalayev.** Dağıstan (şeyr). Kommunist, 1954, 18 aprel.
26. **Petro Qoretski.** Salam, doğma Bakı! (şeyr). Kommunist, 1954, 7 aprel.
27. **Leonid Vişeslavski.** Böyük qardaşlıq ailəsində (şeyr). Azərbaycan pioneri, 1954, 9 aprel.
28. **Andrey Malıško.** Sovet Ukraynası haqqında mahnı (şeyr). Kommunist, 1954, 6 aprel.
29. **Mart Raud.** Russkoe slovo (şeyr). Ədəbiyyat qəzeti, 1954, 11 sentyabr.
30. **Boqumil Raynov.** Sülhün bayrağı (şeyr). Kommunist, 1954, 9 sentyabr.
31. **Boqi Rəhimanzadə.** Sədaqət (nəğmə). Kommunist, 1954, 18 aprel.

32. **Pavel Pançenko.** Bakı mahnısı (s.119) (şeir). Rus şairləri Azərbaycan haqqında. Bakı: Azərnəşr, 1955, 156 s.
33. **Abram Plavnik.** Kommunist küçəsi (s.139-140); Dənizkənarı bulvarda (s.140-142); Yoldaş (s.142-143) (şeir). Rus şairləri Azərbaycan haqqında. Bakı: Azərnəşr, 1955, 156 s.
34. **Simon Çikovani.** Məhsul bayramı (şeir). Kommunist, 1957, 18 oktyabr.
35. **Mariya Banuş.** Mükəddəs həqiqət (şeir). Kommunist, 1958, 23 avqust.
36. **Qo Mo-jo.** Vətənə dönərkən (şeir). Kommunist, 1958, 30 avqust.
37. **Lazar Siliçi.** Bizim partiya (şeir). Kommunist, 1958, 21 noyabr.
38. **Dimitr Şuteriki.** Partiya, eşq olsun sənə! (şeir). Kommunist, 1958, 1 aprel.
39. **Taqor Robindranat.** Həyat (şeir). Ədəbiyyat və incəsənət, 1958, 4 oktyabr.
40. **Suryakant Tripatxi.** İnqilab nəğməsi (şeir). Kommunist, 1958, 26 sentyabr.
41. **İon Safir.** Moskvaya («Mənim hekayətim» poemasından). Kommunist, 1958, 23 avqust.
42. **Mirmöhsün.** Şəlalə, üç min metr yüksəklikdə (şeir). Azərbaycan, 1959, №11, s.172-173.
43. **Lamer (Lamo Marinov).** Doqquz sentyabr (şeir). Kommunist, 1959, 9 sentyabr.
44. **Leapold Staff.** Yox, Polşa, sən artıq kölə deyilsən (şeir). Kommunist, 1959, 22 iyul.
45. **Con Okay.** Azadlıq simfoniyası (şeir). Ədəbiyyat və incəsənət, 1964, 16 may.
46. **Mayya Rummyantseva.** Xəzər nəfçiləri (şeir). Ədəbiyyat və incəsənət, 1964, 14 noyabr.
47. **Məlih Cövdət Anday.** Yalan (şeir). Azərbaycan, 1965, №9, s.124.
48. **P.Sevak.** Vətən; Fəxr edirəm (şeir). Azərbaycan, 1967, №9, s.98.
49. **Viktor Hüqo.** Məğlub edilmiş qalib; Sirkdə; Beşik nəğməsi; Rozitaya (şeir). Ədəbiyyat və incəsənət, 1967, 18 fevral.
50. **Aleksandr Blok.** Miting; «Qoy ay nur çiləsin, ərisin gecə...»; «Yaşamaq, yaşamaq istəyirəm mən...» (şeir). Azərbaycan, 1970, №10, s.172-173.
51. **N.A.Nekrasov.** Qaranskinin yol qeydlərindən bir parça (s.16-19); Mən məşhur deyiləm... bölüşmədik biz... (s.26); Ağır günlərimin sadıq həmdəmi!... (s.53-54); Gecədir... hər şeydən həzz almışdıq biz... (s.59); Qaranlıq (s.70-73); Yalnız, unudulmuş gəzirəm yenə... (s.76); Katerina (s.122-123); Cavanlar (s.124); Niyə məni belə paralayırsınız... (s.127-128); Səhər (s.140-141); Vahimə (s.147-148); Avara gəncə (s.149) (şeir). N.A.Nekrasov. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Azərnəşr, 1971, 188 s.
52. **R.Margiani.** Bu torpağın gülləri (şeir). Azərbaycan, 1972, №12, s.36.
53. **Nodar Dumbadze.** Darıxma, ana (pyes). Azərbaycan, 1972, №9, s.93-123.
54. **Aleksandr Xaldəyev.** Qağayılar; Öl-məz (şeir). Azərbaycan, 1972, №3, s.145.
55. **Kərim Mustay.** Güllər salamladı məni dost kimi; Anam bu mahnını oxuyub mənə (şeir). Azərbaycan, 1972, №9, s.21-22.
56. **Qaysın Quliyev.** Zülmət nə rəngdə olur sökülməmiş dan yeri... (David Kuqultinova); Ana gözləri (şeir). Azərbaycan, 1972, №9, s.20-21.
57. **V.Zaytsev.** Qalib əsgər (şeir). Azərbaycan, 1973, №5, s.14-15.
58. **Zaxariya Stanku.** Üç ot... (şeir). Ədəbiyyat və incəsənət, 1974, 21 dekabr.
59. **Osman Əzizov.** Bakı düşüncələri (s.67) (şeir). Qızılgül nəğməsi (bolqar şairləri Azərbaycan haqqında). Bakı: Azərnəşr, 1974, 72 s.
60. **Həsən Qarahüseynov.** Bakının tərif (s.47-48) (şeir). Qızılgül nəğməsi (bolqar şairləri Azərbaycan haqqında). Bakı: Azərnəşr, 1974, 72 s.

61. **Kərim Mustay.** Həyat belə başlanır; Ata evi; Toyda oxunan mahnı; Uzaq şəhərdə (şeir). Azərbaycan, 1975, №8, s.199-201.
62. **Mərdan Hüseyn.** Qarğa (şeir). Ağ günlərin sorağında (İraq ədəbiyyatından nümunələr). Bakı: Yazıçı, 1983, s.31-32.
63. **N.A.Nekrasov.** Cavanlar; Niyə məni belə paralayırsız...; Katerina; Yalqız, unudulmuş gəzirəm yenə...; Qaranlıq; Ağır günlərimin sadıq həmdəmi!...; Mən məşhur deyiləm..., Qaranskinin yol qeydlərindən bir parça (şeir). Dünya uşaq ədəbiyyatı kitabxanası. İ.A.Krıllov, A.S.Qriboyedov, N.A.Nekrasov, P.P.Bajov. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Gənclik, 1989, s.207-217.
64. **N.A.Nekrasov.** Avara gəncə; Səhər; Vahimə; Volqada (şeir); Dünya uşaq ədəbiyyatı kitabxanası. İ.A.Krıllov, A.S.Qriboyedov, N.A.Nekrasov, P.P.Bajov. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Gənclik, 1989, s.228-237.
65. **N.A.Nekrasov.** Qaranskinin yol qeydlərindən bir parça; Mən məşhur deyiləm...; Ağır günlərimin sadıq həmdəmi!...; Qaranlıq (s.70-73); Yalqız, unudulmuş gəzirəm yenə... (s.76); Katerina (s.122-123); Cavanlar; Niyə məni belə paralayırsız.... Dünya uşaq ədəbiyyatı kitabxanası. İ.A.Krıllov, A.S.Qriboyedov, N.A.Nekrasov, P.P.Bajov. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Gənclik, 1989, s.207-217.
66. **Federiko Qarsiya Lorka.** Qurumuş naringi ağacının mahnısı (s.280); Bu, həqiqətdir (s.280); Vida (s.281); Serenada (s.281) (şeir). Dünya ədəbiyyatı seriyası; İspan ədəbiyyatı antologiyası, Bakı: Şərq-Qərb, 2007, 384 s.
67. **Vladimir Alekseyeviç Solouxin.** Sənə həm inanır, həm inanmıram... (şeir). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Rus ədəbiyyatı antologiyası. 2 cildə. I cild. Bakı: Avrasiya press, 2007, s.166-167.

68. **Aleksandr Sergeyeviç Puşkin.** Sən haqlısan, əziz dost, nifrət etdim mən nahaq... (s.123); 19 oktyabr (s.147-151) (şeir). Dünya ədəbiyyatı klassikləri seriyası. A.S.Puşkin. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Şərq-Qərb, 2009, 664 s.

BABAYEV

Əkbər Ağarza oğlu
(10.7.1924, Gəncə –
12.9.1979, Moskva) –
ədəbiyyatşünas, tərcüməçi, türkoloq, filologiya e.n. (1951). Azərb. Dövlət Un-tinin (indiki BDU) filologiya fakültə-

sini bitirmişdir. Əvvəl Azərb. Radio Verilişləri Komitəsində, sonra isə Moskva Radio Verilişləri Komitəsində işləmişdir. 1945 ildən ömrünün sonunadək SSRİ EA Şərqşünaslıq İn-tunda çalışmışdır. N.Hikmətin 8 cildlik külliyyatının Bolqarıstan nəşrinə bilavasitə rəhbərlik etmiş, N.Hikmət, Ə.Nesin və digər türk yazıçıların əsərlərini rus dilinə tərcümə etmişdir. B.Vahabzadə ilə birlikdə «Azərbaycan poeziyası antologiyası»nı Moskvada rus dilində çap etdirmişdir.

Tərcümələri:

1. **Əziz Nesin.** Bir maaşla; Narahat olma! Əlifbanın birinci hərfi (hekayə). Azərbaycan, 1961, №11, s.60-69.
2. **Nazim Hikmət.** Dənizin üstündə ala bulud... (s.5); Nikbin adam (s.5-6); Gədənə yaxın (s.6); Şəhər, axşam və sən (s.6-7); Sən mənim sərxoşluğumsan... (s.7); Bu istilərdə (s.7-8); Aya gedəcəklər... (s.8); Qar kəsdi yolu... (s.8-9); Gecə vaxtı Bakı (s.9); Sevgilimin yuxudan oyanması (s.9-10); Hər günüm ənbər kimi dünya qoxan bir qovun dilimi sənə sayəndə... (s.10-11); İnsanların mahnıları özlərindən gözəldir... (s.11); Dünyanı verək uşaqlara, heç olmasa bir günlüyə... (s.12); Çinar olsam, dincəl-

səm kölgəsində... (s.12-13); Qocalığa alışırım (s.13-14); Cənazə mərasimi (s.14); 1 May (s.16) (şeyr). Şəhər, axşam və sən (müasir türk şairlərinin şeirləri). Bakı: Azərənşır, 1974, 176 s.

3. **Nazim Hikmət.** Lampanı yandırma, burax... (s.85-86); Mən sənə aşiq olmaqla məşğulam (s.87) (şeyr). Türkün 101 şairi (türk şairlərinin şeirləri). Bakı: Yazıçı, 1993, 235 s.

BABAYEV

Həbib Bayram oğlu (30.12.1926, Vartaşen r-nunun (indiki Oğuz) Bucaq k. – 2.7.1994, Bakı) – ədəbiyyatşünas, təhqidçi, Azərb. Yazıçılar İttifaqının üzvü (1962), filologiya e.d. (1969), prof. (1970), Azərb. əməkdar elm xadimi. Şuşada Müəllimlər İn-tunun dil və ədəbiyyat fakültəsini bitirmişdir (1943). 1946-51 illərdə Azərb. Dövlət Un-tinin (indiki BDU) filologiya fakültəsində, 1951–56 illərdə Moskvadakı M.Qorki ad. Dünya Ədəbiyyatı İn-tunun aspiranturasında təhsil almışdır. Azərb. EA. Nizami ad. Dil və Ədəbiyyat İn-tunda baş elmi işçi (1958-70), M.F.Axundov ad. Azərb. Pedaqoji Rus dili və Ədəbiyyatı İn-tunda (indiki BSU) kafedra müdiri vəzifəsində çalışmışdır (1970 ildən). Təhqidçilərin Ümumittifaq müşavirə və simpoziumlarında dəfələrlə iştirak etmişdir. Azərb. SSR Ali Soveti Rəyasət Heyətinin Fəxri fərmanı ilə təltif olunmuşdur (1976).

Tərcüməsi:

Vladimir V.Mayakovski. Doğulmuş paytaxtlar (s.176-182) (oçerk). V. Mayakovski. Seçilmiş əsərləri. Poema, şeirlər və oçerklər. Bakı: Yazıçı, 1983, 183 s.

BABAYEV

Nurəddin Həsən oğlu (21.13. 1921, Gəncə – 25.9. 1991, Bakı) – publisist, nasir. Prof. (1981). Azərb. SSR əməkdar mədəniyyət iş-

çisi (1982). Azərb. Yazıçılar İttifaqının üzvü (1954). Azərb. Dövlət Un-tinin (indiki BDU) filologiya fakültəsində təhsil almışdır (1944-49). 1953 ildən həmin un-tdə müəllimlik fəaliyyətinə başlamışdır. Un-tin filologiya fakültəsinin jurnalistika şöbəsinin əsasında jurnalistika fakültəsinin yaradılmasında fəal iştirak etmişdir. C.Cabbarlı ad. «Azərbaycanfilm» kinostudiyasında baş redaktor işləmiş, bir sıra elmi-sənədli filmlərin ssenari müəllifi olmuşdur. Ədəbi fəaliyyətə 1939 ildə başlamış, «Əbədi qəhrəmanlıq» adlı ilk kitabı 1945 ildə nəşr olunmuşdur. Əsərlərində gənclərin təlim-tərbiyəsi mövzusu mühüm yer tutur. Bir sıra hekayə və povestlərin, 1000-dən çox oçerk və publisistik məqalənin müəllifidir. 20-dən çox kitabı nəşr olunmuşdur. Əsərləri bir sıra xarici dillərə (rus, alman, ingilis, ispan və s.) tərcümə edilmişdir.

Tərcümələri:

1. **P.Qamarra.** Lüğət (hekayə). Bakı, 1958, 6 sentyabr.
2. **Vasili Belov.** Məlum işdir (s.3-158) (povest); Bahar (s.159-172); Çətin yollarda (s.173-200); Ayrılıq təpəsində (s.201-210) (hekayə). Vasili Belov. Çətin yollarda (povest və hekayələr). Bakı: Gənclik, 1977, 212 s.
3. **Boris Polevoy.** Matvey Kuzminin son günü (sənədli hekayə). Ədəbiyyat və incəsənət, 1978, 27 may.
4. **Ceyms Qrinvud.** Ögey ana; Yenə əzablar. Evdən qaçaq düşürəm; Smitfeld bazarında axşam; Məni ciddi təhlükə gözləyir; «Hürməyi» sınaqdan keçirirəm. Təzə tanışlarım; Tağlar («Balaca səfil» povestindən fragmentlər). Dünya ədəbiyyatı seriyası; İngilis ədəbiyyatı antologiyası; 2 cild. I cild. Bakı: Şərq-Qərb, 2007, s.264-289.
5. **Ceyms Qrinvud.** Balaca səfil (povestdən fragmentlər). Dünya ədəbiyyatı antologiyaları seriyası. İngilis ədəbiyyatı antologiyası. Bakı: Şərq-Qərb, 2009, s.299-325.

BABAYEV

Məhəmməd Nurəddin oğlu (ədəbi təxəllüsü Məhəmməd Nuri; d. 12.2.1996, Beyləqan) – filoloq, şair. BDU-nun filologiya fakültəsini bitirmişdir (2017). Əruz və heca vəznində şeirlər yazır. Sərbəst şeirləri də var. Farsdilli ədəbiyyatdan bədii tərcümə ilə müntəzəm məşğul olur.

Tərcümələri:

1. **Füruğ Fərruxzad.** Mən səndən ötrü ölərdim; Leylinin məzarı üstə; Arzu; Halqa; Yer üzündə (şeir). Kaspi, 2015, 5-7 sentyabr, s.20.
2. **Füruğ Fərruxzad.** Sənin üçün bir şeir; Payız; İstəyin məğlubiyyəti; Qəm çiçəyi; Sonralar (şeir). Kaspi, 2015, 5-7 dekabr, s.14.
3. **Sadiq Hidayət.** Madlen; Fransız əsir (hekayə). Kaspi, 2015, 26 dekabr, s.17.
4. **Gülrüxsar Səfiyeva.** Suyu söylədim; Deyil bərabər; Gizli yara; Məni sevsəydin əgər; Silsilə; Görüş; Əgər aşiq deyiləmsə; Şərq və Qərb (şeir). Kaspi, 2016, 9-11 yanvar, s.15.

BABAYEV

Zeynal Mirzə oğlu (27.8.1922, Bakı – 31.10.1987, Bakı) – dramaturq, tərcüməçi. Azərb. Dövlət Un-tinin (indiki BDU-nun) filologiya fakültəsini bitirmişdir (1958). Bakı Şəhər Komsomol komitəsində təlimatçı, «Gənc işçi» qəzeti redaksiyasında ədəbi işçi, Azərb. Dövlət Radio Komitəsində uşaq və gənclər verilişləri şöbəsinin müdiri, Azərb. Xalq Dövlət Təhlükəsizliyi Komissarlığında müvəkkil, «Azərbaycan gəncləri» qəzeti redaksiyasında tərcüməçi, məsul katib işləmişdir. İki dəfə Azərb. Ali Soveti Rəyasət Heyətinin Fəxri fərmanı ilə təltif olunmuşdur.

Tərcümələri:

1. **R.Blauman.** Yaz saxtası (povest). Bakı: Uşaqgənclənəşr, 1961.
2. **Mariya Belaxova.** Oğul (povest). Azərbaycan müəllimi, 1963, 6, 10, 13,

20, 24, 27 oktyabr, 3, 10, 14, 21, 24, 28 noyabr, 1, 5, dekabr.

3. **Nison Aleksandroviç Xodza.** Təkbətək döyüş (s.3-9); Dekabr gecəsində (s.10-22); Dağlarda (s.23-29); Dünyada ən yaxşı oyuncaqlar (s.30-33); Meşə kənarında görüş (s.34-39); Bir dəfə qışda (s.40-46); Qızıl meydanda (s.47-54); Bazar günü (s.55-64); On beş dəqiqə (s.65-69); Baş üstə, yoldaş... (s.70-83) (hekayə). N.Xodza. Ən gözəl insan (Lenin haqqında hekayələr). Bakı: Azər-nəşr, 1964, 84 s.
4. **Vera Panova.** Leninin imzası olan və-rəq (hekayə). Azərbaycan pioneri, 1965, 20 aprel.
5. **Jorj Sand.** İndiana (roman). Bakı: Gənclik, 1970, 256 s. (Cəmil Əlibəyovla birgə tərcümə).
6. **N.Peçerski.** Slavka (hekayə). Pioneer, 1971, №3, s.16-20.
7. **Nikolay Tarianov.** Görünməz döyüşlər (çekistlər haqqında hekayələr). Bakı: Azər-nəşr, 1972, 228 s.
8. **Yusif İdris.** Attestat (hekayə). Azərbaycan gəncləri, 1973, 12 aprel.
9. **V.Privalski.** Birinci ildönümü (hekayə). Ədəbiyyat və incəsənət, 1974, 21 aprel.
10. **X.Şahani.** Məhəlləmizin həkimləri (hekayə). Ədəbiyyat və incəsənət, 1974, 31 avqust.
11. **X.Şahani.** Casus (hekayə). Azərbaycan müəllimi, 1975, 5, 7 fevral.
12. **V.Voskoboynikov.** Böyük loğman (povest) Bakı: Gənclik, 1976.
13. **E.Mindlin.** İlk gün (oçerk). Azərbaycan, 1977, №8, s.3-10.
14. **D.Bitner.** Yumoreska (yumoreska). Ədəbiyyat və incəsənət, 1978, 18 mart.
15. **X.Şahani.** Plastik operasiya (hekayə). Ədəbiyyat və incəsənət, 1979, 13 iyul.
16. **Y.Ziskind.** Elə şey olmaz (hekayə). Ədəbiyyat və incəsənət, 1979, 7 sentyabr.

17. **Yuri Dmitriyev.** Qeyri-adi ovçu (povest). Bakı: Gənclik, 1980, 128 s.
18. **L.Moyziş.** Siseron əməliyyatı (s.3-134) (tarixi detektiv). L.Moyziş. «Siseron» əməliyyatı. E.Bazna. Siseron mən idim. Bakı: Yazıçı, 1982, 269 s.
19. **E.Bazna.** Siseron mən idim (s.135-268) (tarixi detektiv). L.Moyziş. «Siseron» əməliyyatı. E.Bazna. Siseron mən idim. Bakı: Yazıçı, 1982, 269 s.
20. **Uşaq marka toplayır.** Bakı: Gənclik, 1985, 128 s.
21. **Alfred Byother.** Əxlaqdan iki (povest). Bakı: Gənclik, 1986, 204 s.
22. **Jorj Sand.** İndiana (romandan fragmentlər). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Fransız ədəbiyyatı antologiyası. 3 cild-də. I cild, Bakı: Şərq-Qərb, 2007, s.347-387 (Cəmil Əlibəyovla birgə tərcümə).

BABAYEVA

Ələviyyə Hənifə qızı
(12.8.1921, Bakı –
23.9.2014, Bakı) – ya-
zıçı. Azərb. SSR əmək-
dar mədəniyyət işçisi
(1979). Azərb. Dövlət
Un-tini (indiki BDU)
bitirmişdir (1945). «Mə-

nim müəllimim» (1951), «Kənd yolları» (1958), «Payızda» (1960), «Yenə bahardır» (1963), «Süsən-sünbül» (1968), «Şehrli pillələr» (1974) kitabları azyaşlı uşaqlara həsr olunmuşdur. «Kölgə» (1964), «Yarpaqlar nə haqda pıçıldaşır» (1965), «Tut ağacı» (1967) adlı hekayə kitablarında, «Adamlar və talelər» (c.1–2, 1971–73), «Hardasan, dost, harda?» (1975–76), «Səni axtarıram» (c.1–2, 1981–85), «Küləyin tərkində» (1983) romanlarında, «Leyla», «Açar» (1985), «Ev də yetim olarmış?» (1986) povestlərində gənclərin həyatından, müasir mənəvi-əxlaqi və sosial problemlərdən bəhs olunur. V.Q.Korolenko, A.Qaydar, V.Bianki, K.Paustovski, V.Astafyev, Q.Troyepolski və

b.-nin bəzi əsərlərini Azərb. dilinə tərcümə etmişdir. «Gənclik» nəşriyyatının baş redak-toru (1976–85) olmuşdur.

Tərcümələri:

1. **Y.Pinyasov.** Əlcək (hekayə). Pioner, 1961, №1, s.8–9.
2. **Yakov Lazareviç Akim.** Bəs belə müəlim və onun rəngbərəng məktəbi (nağıl-povest). Bakı: Gənclik, 1971, 76 s.
3. **Leonila Vıqonnaya.** Müəllim (hekayə). Azərbaycan gəncləri, 1972, 30 sentyabr
4. **Robert Lyuis Stivenzon.** Dəfinələr adası (roman). Bakı: Gənclik, 1974, 216 s.
5. **Antonina Georgiyevna Qolubeva.** Ailə (s.3–8); Darvaza və halqa qoğal (s.9–13); Yeməyə bir şey yoxdur (s.13–18); Yetimxanada (s.19–23); Lyoska ilə Vaska (s.24–30); Çətin məsələ (s.31–34); Sandıq üstə yatan oğlan (s.35–42); Karser (s.43–50); Vərəqə (s.50–61); Seryoja Tomska gəldi (s.61–69); Əlbəəl çatdı (s.70–76) (Seryoja Kostrikov haqqında hekayələr). A.Qolubeva. Seryoja Kostrikov haqqında hekayələr. Bakı: Gənclik, 1975, 80 s.
6. **V.Q.Korolenko.** Satın alınmış uşaqlar (s.20–30); Son şüa (s.31–37) (hekayə). V.Q.Korolenko. Povest və hekayələr. Bakı: Gənclik, 1977, s.20–37.
7. **Vera F. Panova.** Seryoja (povest). Bakı: Gənclik, 1978, 100 s.
8. **Yelena İ.Koronatova.** Meşədə hadisə (uşaqlar üçün hekayə). Göyərçin, 1981, №12, s.5–6.
9. **Robert Luis Stivenzon.** Dəfinələr adası (roman). Dünya uşaq ədəbiyyatı kitab-xanası. 6-cı cild. Mayn Rid, R.Stiven-son. Başsız atlı. Dəfinələr adası. Bakı: Gənclik, 1983, 528 s.
10. **Qavriil N.Troyepolski.** Qaraqulaq ağ Bim (povest). Bakı: Gənclik, 1986, 192 s.
11. **V.Bianki.** Sazəndə (s.233–234); Qır-mızı təpə (s.234–240); Qudurmuş də-lə (s.240–245); Üzərçə (s.245–248);

Milçək ayını ölümdən necə xilas etdi (s.248-250); Lələk (s.250); Böyrü əzik (s.251-255); İlkov (s.255-257); Balaca siçan Pik (s.258-280) (hekayə). Dünya uşaq ədəbiyyatı kitabxanası. 50 cildə. 34-cü cild. M.M.Prişvin, B.S.Jitkov, V.V.Bianki, Yuri Oleşa. Seçilmiş povest və hekayələr. Bakı: Gənclik, 1987, 484 s.

12. **Qrinvud Ceyms.** Balaca səfil (roman). Azərbaycan, 2003, №10, s.13-49; №11, s.101-136.
13. **R.Stivenson.** Dəfinələr adası (roman). Bakı: Çarşıoğlu, 2004, 191 s.
14. **Robert Lyuis Stivenson.** Dəfinələr adası (roman). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Bakı: Öndər, 2004, 216 s.
15. **Vladimir Qalaktionoviç Korolenko.** Satın alınmış uşaqlar (s.257-267); Son şüa (s.268-274) (hekayə). Dünya ədəbiyyatı seriyası. V.Q.Korolenko. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Şərq-Qərb, 2006, 304 s.
16. **Astafyev Viktor Petroviç.** Əsgər və ana (hekayə). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Rus ədəbiyyatı antologiyası. 2 cildə. II cild. Bakı: Avrasiya Press, 2007, s.327-340

BABANLI

Vidadi Yusif oğlu

(5.1.1927, Qazax r-nunun Şıxlı k.) – yazıçı, tərcüməçi. Azərb. Dövlət Un-tinin (indiki BDU) filologiya fakültəsində təhsil almışdır (1944-49). «Ədəbiyyat

qəzeti» redaksiyasında ədəbi işçi, şöbə müdiri (1954-60), «Azərbaycan» jurnalı redaksiyasında nəsr şöbəsinin müdiri (1961-68), C.Cabbarlı ad. «Azərbaycanfilm» kinostudiyasının dublyaj şöbəsində baş redaktor əvəzi (1974-76), «Yazıçı» nəşriyyatında baş redaktor müavini (1978-81) işləmişdir.

İlk mətbu əsəri 1947 ildə «Azərbaycan gəncləri» qəzetində çıxan «Anam sən oldun» şeiridir. İlk şeirləri, «Dönüş» və «Təbrizdə bir gecə» poemaları dövrü mətbuatda «Vidadi Şıxlı» təxəllüsü ilə çap olunmuşdur. Nəsr yaradıcılığına 1954 ildə çap olunan «Gəlin» povesti ilə başlamışdır. «Öz evində qonaq» pyesi tamaşaya qoyulmuşdur (2003). Azərb. SSR Ali Soveti Rəyasət Heyətinin Fəxri Fərmanı ilə təltif edilmişdir.

Tərcümələri:

1. **D.Barber.** Conson Cey (hekayə). Azərbaycan, 1963, №11, s.130-135.
2. **R.F. Munos.** Qızıl, at və insan (novella). Azərbaycan, 1964, №12. s.144-147.
3. **Andre Morua.** Şöhrət (novella). Azərbaycan, 1965, №3, s.120-123
4. **A.Morua.** Tanatos Palas mehmanxanası (novella). Azərbaycan, 1965, №6, s.209-217.
5. **A.Omre.** Kəpək (novella). Azərbaycan, 1966, №8, s.192-195.
6. **Con Morrison.** Uşaqlar (hekayə). Azərbaycan, 1967, №3, s.158-162
7. **Nodar Dumbadze.** Həllədicə məşq; Səkkiz tamamda (hekayə). Azərbaycan, 1967, №9, s.22-28.
8. **V.Raspustin.** Mariyaya pul lazımdır (povest). Azərbaycan, 1978, №7, s.17-79.
9. **Valentin Raspustin.** Mariyaya pul lazım idi. Bakı: Yazıçı, 1979, 146 s.
10. **V.Raspustin.** Sonuncu möhlət (povest). Azərbaycan, 1987, №8, s.3-58; №9, s.7-95.
11. **Valentin Raspustin.** Sonuncu möhlət (povest). Bakı: Yazıçı, 1988, 382 s.

BAĞIROV

Abuzər Musa oğlu (d. 17.12.1954, Gədəbəy) – tərcüməçi, tənqidçi. AYB-nin üzvü (1989 ildən). Azərb. Dövlət Pedaqoji İn-tunun (indiki ADPU) dil və ədəbiyyat fakültəsini bitirmişdir (1975). SSRİ Ədəbiyyat fondunun Azərb. şöbəsində müxtəlif vəzifələrdə çalışmış (1978-80), Moskvada

Peredelkino SSRİ ədəbiyyat fondunun təminat şöbəsinin rəis müavini (1981–88) olmuşdur. Hazırda Azərb. Televiziya və Radio Verilişləri QSC-də ştatdankənar müxbir vəzifəsində çalışır.

Tərcümələri:

1. **Tatyana İvanovna Aleksandrova, Valentin Dmitriyeviç Berestov.** Katya oyuncaqlar şəhərində (nağıl-povest). Bakı: Gənclik, 1987, 88 s.
2. **İ.Fresenko.** Peyğəmbər iz qoyur. Bakı: Azər nəşr, 1987.
3. **Rauf Pərfi.** Duyumlar (s.227) (şeir). Türkün 101 şairi (türk şairlərinin şeirləri). Bakı: Yazıçı, 1993, 235 s.

BAĞIROV

Əkrəm Daxil oğlu
(d. 7.09.1952, Bakı) –
tərcüməçi, filologiya
e.n. (1985). Azərb.
Dövlət Un-tinin (indiki
BDU) şərqşünaslıq fa-
kültəsini bitirmişdir
(1976). 1979 ildən

AMEA-nın M.Füzuli ad. Əlyazmalar İn-tunda çalışır, hazırda «Tərcümə və informasiya» şöbəsinin aparıcı elmi işçidir. Azərb. ədəbiyyatı və Azərb. farsdilli təz-kirələri mövzusunda silsilə məqalələr və 5 kitab müəllifidir. Məhəmmədəğa Müctəhidzadənin «Riyazül-əşiqin», Mir Möhsün Nəvvabın «Təzkireyi-Nəvvab», Mirzə Yusif Qarabağının «Məcmueyi-Vaqif və müasirini – digər», Sadiq bəy Əfşarın «Məcməül-xəvas» əsərlərini və müəllifi bəlli olmayan «Anonim Osmanlı təzkirəsi»ni çapa hazırlamışdır.

Tərcümələri:

1. **Ziyaəddin Nəxəbi.** Tutinamə. Bakı: Azər nəşr, 1991, 368 s.
2. **Adilxan Ziyadxanov.** Qələmin uçuşu. Bakı: Azərbaycan, 1993, s. 13-47.
3. **Mir Möhsün Nəvvab.** Təzkireyi-Nəvvab. Fars dilindən. Bakı: Şuşa, 1995, 560 s.

BAKIXANOV

Abbasqulu ağa [ədəbi təxəllüsü Qüdsi; 3.7.1794, Bakı yaxınlığında Xilə (indiki Əmircan) k. – 1847, Məkkə yaxınlığında] – alim, şair, maa-rifpərvər və tərcüməçi.

Bakı xanı II Mirzə Məhəmmədin [1784-91] oğludur. Gəncliyində mükəmməl təhsil almış, fars və ərəb dillərini, klassik Şərq ədəbiyyatı və fəlsəfəsini, ilahiyyatı dərindən öyrənmişdir. 1820 ildə Əlahiddə Qafqaz Korpusunda hərbi qulluğa girmiş, rus dilinə yaxşı yiyələndikdən sonra baş komandanın dəftərxanasına Şərq dilləri üzrə mütərcim təyin olunmuş (1822), rus ordusunda polkovnik (1842; bəzi mənbələrə görə gen.-m.) olmuşdur. 1826-29 illərdə Rusiyanın İran və Türkiyə ilə müharibələrində, Türkmənçayda Rusiya–İran sülh danışıqlarında iştirak etmişdir. M.Ş.Vazeh, İ.Qutqaşanlı, M.F.Axundzadə, rus yazıçılarından A.S.Qriboyedov, A.A.Bestujev (Marlinski), V.K.Küxelbeker, gürcü yazıçılarından A.Çavçavadze, Q.Orbeliani, N.Barataşvili, polyak şairi T.L.Zablotski və b. ilə yaxın tanış və dost olmuşdur. Varşavada və Peterburqda olarkən A.S.Puşkinin ailə üzvləri (bacısı, anası) və şairin özü ilə görüşdüüyü ehtimal olunur.

B.-un «Gülüstani-İrəm» əsəri (1841, fars dilində) Azərb. tarixşünaslığının inkişafında çox böyük rol oynamışdır. Azərb. və Dağıstan tarixinin qədim zamanlardan 1813 ilə qədərki dövrünü əhatə edən bu əsərdə antik dövr, rus, erməni, gürcü və Şərq mənbələri əsasında Qafqaz Albaniyası, ərəb istilaları, Babək hərəkatı, Şirvanşahlar dövləti, monqol hücumları, Qaraqoyunlu və Ağqoyunlu dövlətləri, Səfəvilər dövləti, Azərb. xanlıqları, onların Rusiyaya birləşdirilməsi və s. haqqında məlumat verilir. Bu əsər görkəmli şərqşünaslardan Mirzə Kazım bəy, M.İ.

Brosse, B.A.Dorn və b. tərəfindən yüksək qiymətləndirilmişdir. 1843-44 illərdə B. özü əsəri rus dilinə tərcümə etmişdir. «Gülüstani-İrəm» ilk dəfə 1926 ildə rusca, 1951 ildə Azərb. dilində çap olunmuşdur. 1970 ildə əsərin elmi-tənqidi mətni nəşr edilmişdir. B. arxeologiya, numizmatika, etnoqrafiya, toponimika məsələləri ilə də maraqlanmışdır.

B.-undini, fəlsəfi və əxlaq baxışları «Riyaz-ül-qüds», «Təhziib-ül-əxlaq», «Nəsayeh» («Kitabi-nəsihət», «Nəsihətnamə»), «Eyn-ül-mizan» əsərlərində, həmçinin «Mişkat-ül-ənvar» poemasında əks olunmuşdur. Şərq ilahiyyatçılarına əsaslanan B. islam dininin əsas ehkamlarını müdafiə etmişdir. 17 əsrin metafizikləri kimi, B. da fəlsəfənin predmetini elmin predmetindən tamamilə fərqləndirərək, onu varlığın fəvqəlhissi prinsipləri haqqında elm hesab etmişdir. Etikani «məna viyyat fəlsəfəsi» hesab etmiş, əsas diqqəti müsbət əxlaqi keyfiyyətlərin şərhinə yönəlmişdir.

B. astronomiya ilə də məşğul olmuş, N.Kopernik, İ.Nyuton, Q.Qaliley, İ.Kepler və b. alimlərin baxışları ilə tanış olaraq, heliosentrik sistem nəzəriyyəsini müdafiə edən «Əsrar-ül-mələkut» (1839) əsərini yazmışdır.

B.-un coğrafiya sahəsində də xidmətləri var. O, vəzifəsi ilə əlaqədar çoxlu səyahət etmişdir. Səyahətləri zamanı Azərb., Gürcüstan, Dağıstan və s. yerlər haqqında məlumat toplamışdır. 1833 ildə Rusiya, Ukrayna, Polşa, Baltikyanı resp.-ların ərazisini, ömrünün son illərində isə Misir, Ərəbistan və s. yerləri gəzmışdir. Amerikanın kəşfinə və coğrafi təsvirinə həsr olunmuş «Kəşf-ül-qəraib» («Qəribə kəşflər», 1830), «Ümumi coğrafiya» əsərləri var. «Gülüstani-İrəm»-in müqəddiməsində Azərb. və Dağıstanın qısa coğrafi təsviri verilmişdir.

B.-un ədəbi irsi Azərb. və fars dillərində yazdığı lirik və epik əsərlərdən ibarətdir. Bədii yaradıcılığının ilk nümunələri «Ri-

yaz-ül-qüds» (1820) əsərində əksini tapmışdır. Azərb. dilində yazılmış dini məzmunlu bu əsərə B. yeri gəldikdə ilk qələm təcrübələri olan dünyəvi ruhlu lirik şeirlərini də daxil etmişdir. Əsər Məhəmməd Baqir Məclisinin «Cəlaül-üyun» əsərinin sərbəst-yaradıcı tərcüməsidir (həmçinin bax: *Azərbaycanda tərcümə ədəbiyyatı tarixi, XIX əsr*). Lirikasında (qəzəl, qəsidə, müxəmməs, müstəzad, mürəbbə və s.) dünyəvi məhəbbətin tərənnümü əsas yer tutur. Orijinalı tapılmamış «Fatma tar çalır» şeirinin alman dilinə, «Tatar nəğməsi»nin isə rus dilinə tərcüməsi qalmışdır. B.-un satirik şeirləri də var. «Təbriz əhlinə xitab» şeiri 19 əsr Azərb. poeziyasında ilk ictimai satirələrdəndir. B. farsca yazılmış «Mişkat-ül-ənvar» («Nurlar mənbəyi», 1844), «Mirat-ül-cəmal» («Surətin aynası») poemalarının da müəllifidir. B.-un «Kitabi-Əsgəriyyə» hekayəsi Azərb. nəsrinin ilk nümunələrindəndir.

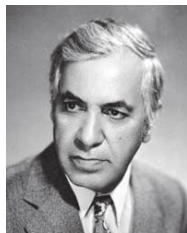
B. İ.A.Krlovun «Eşşək və bülbul» təmsilini Azərb. dilinə çevirmiş, «Yersiz iftixar», «Qurd və ilbiz», «Tülkü və qoyun» adlı allegorik əsərlər yazmışdır. 1974 ildə Təbriz Milli Kitabxanasında Azərb., fars və ərəb dillərində yazdığı əsərlərindən ibarət divanı, habelə bir neçə şeiri tapılmışdır.

B. jurnalistika sahəsində də fəaliyyət göstərmiş, «Tiflisskiye vedomosti» (1828-32) qəzetinin əməkdaşı, onun fars dilində buraxılan variantının redaktoru, habelə Qafqaz xalqlarının tarix və mədəniyyət məsələlərinə dair məsləhətçisi olmuşdur. Fars dilinin qanun və qaydalarından bəhs edən «Qanuni-Qüdsi» (1828) əsəri Cənubi Qafqazda və Rusiyada fars dilinin ilk qrammatika kitabıdır.

B.-un adı Azərb.-da qəsəbə (o cümlədən Bakıda), küçə, məktəb və s.-yə verilmiş, heykəli və büstü qoyulmuşdur.

Tərcüməsi:

İ.A.Krlov. Bülbul və eşşək (təmsil). Vətən uğrunda, 1944, №4-5, s.78.

BALAŞ AZƏROĞLU
(Balas Allahbaxış oğlu
Abizadə; 11.11.1921,
Bakı – 24.04.2011,
Bakı) – Azərb. şairi,
ictimai xadim. Azərb.
SSR xalq şairi (1981).
Azərb. Dövlət Un-tini
(indiki BDU) bitirmişdir

(1952). 1938 ildən ailəsi ilə birlikdə Cənubi Azərb.-ın Ərdəbil ş.-nə köçmüşdür. 1947 ildən Bakıda yaşamışdır. Cənubi Azərb.-dakı milli azadlıq hərəkatının (1941–46) fəal iştirakçısı olmuşdur. «Ziddi-faşist» təşkilatı Ərdəbil Komitəsinin sədri (1943), ADF Ərdəbil Vilayət Komitəsinin üzvü, vilayət komitəsinin orqanı «Cövdət» qəzetinin redaktoru, Təbriz Radio Komitəsinin sədr müavini (1945–46), Cənubi Azərb. Milli Məclisinin deputatı (1946), ADF MK-nın orqanı «Azərbaycan» qəzetinin redaktoru (1954–55), ADF MK-nın sədr müavini (1959–64), Azərb. Yazıçılar İttifaqı İdarə Heyətinin katibi (1981–91) olmuşdur. Cənubi Azərb. Yazıçılar Cəmiyyətinin sədri (1947 ildən), AYB İdarə Heyətinin Cənubi Azərb. ədəbiyyatı üzrə məsləhətçisi idi.

İlk şeiri 1937 ildə, ilk kitabı («Şeirlər») 1943 ildə çap olunmuşdur. «Mübarizə yollarında» (1950), «Səhər şəfəqləri» (1953), «Məcnun söyüd» (1966), «Dünənim, bu günüm, sabahım» (1978), «Sənəm Savalan dağıdır» (1984), «Bir kürsü istəyirəm» (1989) və s. kitabların müəllifidir. Cənubi Azərb.-da milli azadlıq mübarizəsinin tərənnümü («İnqilab şairiyəm», «Doktor Ərani», «Təbriz», «Səttarxan» və s. şeirləri) B.A. poeziyasının əsas mövzusudur. Bir sıra əsərləri xarici dillərə tərcümə olunmuşdur. N.Gəncəvinin «Yeddi gözəl» poemasını, M.Füzuli və M.Şəhriyarın bəzi şeirlərini farscadan tərcümə etmişdir. Publisistik və ədəbi-tənqidi yazıları, orta əsrlər Azərb.

ədəbiyyatına dair tədqiqatları [«Məhəmməd Əmani» (1977), «Saib Təbrizinin sənət dünyası» (1981) monoqrafiyaları] var. «Şərəf nişanı», «Xalqlar dostluğu» ordenləri, «21 Azər», «Firdovsi» medalları, 2 dəfə Azərb. SSR Ali Soveti Rəyasət Heyətinin Fəxri fərmanı (1960; 1971), Azərb. Resp.-nın «Şöhrət» ordeni (1996) ilə təltif edilmişdir.

Tərcümələri:

1. **Aleksandr Jarov.** İlk məhəbbət (s.50–51); Yaxşı yol (s.51) (şeyr). Bahar dostları (RSFSR şairlərinin şeirləri). Bakı: Azərnəşr, 1961, 248 s.
2. **Semyon Kirsanov.** Ürəkdən söhbət (s.77–78); Hünər (s.78–80) (şeyr). Bahar dostları (RSFSR şairlərinin şeirləri). Bakı: Azərnəşr, 1961, 248 s.
3. **Səyavuş Kəsrəyi.** Mübarizə yoldaşı; Günəş; Mən sənənləyəm, dostum! (şeyr). Azərbaycan müəllimi, 1984, 11 iyul (Sətri tərcümə: Azəroğlu Balas; Bədii tərcümə: Hafiz Əli).
4. **Xaqani Şirvani.** Şirvanşah Mənuçöhr ibn Firidunun tərif; Bu qəsidə quşların söhbəti adlanır; Şeyxül-İslam Nəsirəddin İbrahimin mədhi; Xoy müftisi Rükəddini, Rey alimi Rükəddini və Tacəddin ibn Əminəddini mədhi; Eşq və məhəbbətdə guşənişlik və Mənuçöhrün bacısı İsmətəddinin mədhi; Peyğəmbərin nəti, moizə və Əbu-İshaq Nəsirəddin İbrahimin mədhi (mədhiyyə; tərkibbənd). Klassik Azərbaycan ədəbiyyatı seriyası. Xaqani Şirvani. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Lider nəşriyyat, 2004, s.125–131, 158–162, 166–187, 206–209, 221–225.
5. **Xaqani Şirvani.** Şikayət; Bizə ürək yandıranın od yağır dodağından... Zəmanədən şikayət (şikayət). Klassik Azərbaycan ədəbiyyatı seriyası. Xaqani Şirvani. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Lider, 2004, s.301–304, 336–340.

6. **Xaqani Şirvani.** Əmisi Kəfiyəddin Ömər ibn Osmanın ölümünə (mərsiyə). Klassik Azərbaycan ədəbiyyatı seriyası. Xaqani Şirvani. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Lider, 2004, s.370-372.
7. **Süleyman Layiq.** Bahar gəli; Yelkən (şeir). Sevgi fəslı. İslam ölkələri şairlərinin şeirləri. Bakı: Çınar-Çap, 2010, s.156-158.
8. **Qəvim Qəyyum.** Kəndli (şeir). Sevgi fəslı. İslam ölkələri şairlərinin şeirləri. Bakı: Çınar-Çap, 2010, s.159-160.

BARTOLD

Vasili Vladimiroviç
(5.11.1869, Sankt-Peterburq – 19.8.1930, Sankt-Peterburq) – rus şərqşünası; Peterburq EA (1913), Rusiya EA (1917) və SSRİ EA akad. (1925).

1891 ildə Peterburq Un-tinin Şərq dilləri fakültəsini bitirmiş, orada və Sankt-Peterburqun akademik mərkəzlərində (1901 ildən prof.) elmi və pedaqoji fəaliyyətə başlamışdır. V.R.Rozenin və N.İ.Veselovskinin tələbəsi olmuşdur. Orta Asiyanın, Yaxın və Orta Şərqin tarixinə, coğrafiyasına, mədəniyyətinə və dininə dair 400-dən çox elmi işin, o cümlədən islamşünaslığa dair klassik əsərlərin müəllifidir. Onun «Türküstan monqol istilasları dövründə» (2 cildə, 1898-1900) adlı monoqrafiyası regionun islam tarixindəki monqollarəqdərkı dövrün (7 əsrin 2-ci yarısı – 13 əsr) fundamental tədqiqidir. Orta Asiya tarixinə dair digər əsərləri arasında «Uluqbəy və onun dövrü» (1918), «Türküstanın mədəni həyatının tarixi» (1927) monoqrafiyaları seçilir. B. türk xalqlarının öyrənilməsinə xüsusi diqqət yetirmişdir («Orta Asiya türk xalqlarının tarixi üzrə on iki mühazirə», 1927; «Çingiz xan imperiyasının yaranması», 1897; «Türklərdə

və monqollarda ictimai məişətin təsərrüfat ukladı ilə əlaqəsi», 1929 və s. məqalələri).

B.-un islamşünaslığa dair əsərləri tolerantlığı, avropasentrist-xristian stereotiplərindən uzaq olması ilə seçilir. İlk əsərlərindən biri olan «Müasir islam və onun vəzifələri» (1894) adlı məqaləsində B. müsəlman xalqlarının 19 əsrin sonlarındakı vəziyyətini dəyərləndirmiş və onların gələcəyi haqqında proqnoz vermişdir. «Müsəlman dövlətində teokratik ideya və dünyəvi hakimiyyət» (1903) və «Xəlifə və sultan» (1912) əsərlərində müsəlman Şərq tarixinin başlıca problemi – dünyəvi hakimiyyətin din ilə münasibətləri təhlil olunmuşdur.

B.-un bir çox əsəri ingilis, alman, türk və s. dillərə tərcümə edilmişdir. Azərb. tarixi, folkloru və ədəbiyyatı haqqında da tədqiqatları var. «Kitabi-Dədə Qorqud» dastanını rus dilinə tərcümə etmiş və nəsrə hazırlamışdır. Həmin tərcümə 1950 ildə Azərb.SSR EA Nizami ad. Ədəbiyyat və Dil İn-tu tərəfindən nəşr olunmuşdur. B. 1924 ildə Azərb. Dövlət Un-tində (indiki BDU) «Türk-tatar xalqları tarixi» kursundan mühazirələr oxumuşdur. 1926 ilin martında Bakıda keçirilmiş I Ümumittifaq Türkoloji qurultayında iştirak etmişdir.

B. Şərq əlyazmalarının toplanmasına xüsusi diqqət yetirmişdir. B.-un şərqşünaslığa aid kitabxanası Rusiya EA Şərqşünaslıq İn-tunun Sankt-Peterburq filialının kitabxanasına, elmi arxivi isə Rusiya EA Arxivinin Sankt-Peterburq filialına verilmişdir.

Tərcüməsi:

Книга моего деда Коркута. Бартольд В.В. Турецкий эпос и Кавказ. М.-Л.: АН СССР, 1962.

BAYRAMOV

Akif Əmirxan oğlu
(d. 20.2.1938, Tbilisi)
– filoloq, tərcüməçi. Filologiya e.d. (1989),
prof. (1993). Azərb. Pedaqoji Xarici Dillər İn-tunu (indiki ADU) bi-

tirmişdir (1962). «Azərbaycan müəllimi» qəzetində xüsusi müxbir (1966), Azərb. SSR Daxili İşlər Nazirliyi sistemində müxtəlif vəzifələrdə (1969-84), Azərb. Kənd Təsərrüfatı Akademiyasında müəllim (1984-93), Bakı Sosial İdarəetmə və Politologiya İn-tunda prof. (1993-95) olmuşdur. 1995 ildən Azərb. Resp. Prezidenti yanında Dövlət İdarəçilik Akademiyasında xarici dillər kafedrasının müdürüdür.

Tərcümələri:

1. **Fridrix Bodenştedt.** Mirzə Şəfinin Mirzə Yusiflə mübahisəsi («Şərqdə min bir gün» əsərindən parça). Ədəbiyyat və incəsənət, 1980, 8 avqust
2. **F.Bodenştedt.** Mirzə Şəfi haqqında xatirələr («Şərqdə min bir gün» kitabından). Bakı: Yazıçı 1987, 117 s.

BAYRAMOV

Qılıncxan Həməzə oğlu
(d. 1.2.1943, Masallı r-nunun Əmirtürbə k.)
– tərcüməçi. 1967 ildə M.F.Axundov ad. Azərb. Pedaqoji Xarici Dillər İn-tunun (indiki ADU)

ingilis dili fakültəsini fərqlənmə diplomu ilə bitirmişdir. Həmin in-tıda müəllim, baş müəllim, dosent vəzifələrində çalışmışdır. Hazırda ADU-nun ingilis dili fakültəsinin prof.-u, eyni zamanda Tərcümə araşdırmaları mərkəzinin müdürüdür. Ali məktəb tələbələri üçün “Tərcümə sənəti” (2008) dərsliyinin, bir sıra elmi-tənqidi məqalələrin müəllifidir. Elmi kadrların hazırlanmasında xidməti var.

Tərcümələri:

1. **Azadə.** Nizami Gəncəvi (elmi əsər). Bakı: Yazıçı 1983, 75 s.
2. **Nizami Gəncəvi.** Xəmsəyə çəkilmiş miniatürlər, giriş və şərhlər. Bakı: Yazıçı, 1983, 750 s.
3. **Azadə.** Nizami Gəncəvi (elmi əsər). Bakı: Yazıçı, 1983, 75 s.
4. **Azadə.** Nizami Gəncəvi (elmi əsər). Bakı: Elm, 1983, 125 s.
5. **Üzeyir Hacıbəyov.** Azərbaycan xalq musiqisinin əsasları. Bakı: Yazıçı, 1985, 275 s.
6. **Heydər Əliyev.** Azərbaycan nefti dünya siyasətində. 5 cildə, Bakı: Azərbaycan nəşriyyatı, 1997, 2000 s.
7. **Vaqif Abdullayev.** Böyük siyasətə hazırlar. Bakı: Azərbaycan nəşriyyatı, 1999, 125 s.
8. Azərbaycan Birləşmiş Millətlər Təşkilatı ailəsində. Bakı: Azərbaycan nəşriyyatı, 2000, 500 s.
9. Sülh və Təhlükəsizlik naminə. Bakı: Azərbaycan nəşriyyatı, 2000, 500 s.
10. Sülhə aparan yollar. Bakı: Azərbaycan nəşriyyatı, 2000, 500 s.
11. Avropa Şurası və Azərbaycan. Bakı: Azərbaycan nəşriyyatı, 2001, 500 s.
12. Prezident Heydər Əliyev, 2 cildə. Bakı: Azərbaycan nəşriyyatı, 2001, 500 s.
13. Heydər Əliyevin neft strategiyası. 3 cildə. Bakı: Azərbaycan nəşriyyatı, 2004, 1500 s.
14. **Sabir Rüstəmxanlı.** Ömür Kitabı. Bakı: Qanun nəşriyyatı, 2005, 575 s.
15. **Sabir Rüstəmxanlı.** Ömür Kitabı. London: 2013, 405 s.
16. Azərbaycan-ABŞ: Strateji tərəfdaşlığın yeni üfqləri. Bakı: Oka-Ofset nəşriyyatı, 2006, 150 s.
17. Prezident İlham Əliyev. Yüksək səviyyədə görüşlər, 3 cildə. Bakı: Oka-Ofset nəşriyyatı, 2005, 1500 s.

18. **Oqtay Əsədov, Rafael Cəbrailov.** Azərbaycan Demokratik Respublikasının Parlamenti. Bakı: Azərbaycan Nəşriyyatı, 2008, 625 s.
19. Azərbaycan Milli Təhlükəsizlik Orqanlarının Tarixi. Bakı: Milli Təhlükəsizlik Nazirliyinin nəşriyyatı, 2009, 750 s.
20. Sülhə aparan yollar, Bakı: Oka-Ofset nəşriyyatı, 2010
21. **Dilarə Seyidzadə.** Azərbaycan iyirminci əsrin əvvəllərində: Azadlığa aparan yollar. Bakı: Oka-Ofset nəşriyyatı, 2010, 500 s.
22. Azərbaycan Respublikası Xüsusi Dövlət Mühafizə Xidməti. Bakı: Şərq-Qərb nəşriyyatı, 2011, 862 s.
23. Azərbaycan Respublikası Xüsusi Dövlət Mühafizə Xidməti. Bakı: Şərq-Qərb nəşriyyatı, 2013, 883 s.
24. **İlham Əliyev.** Qaçqınların və məcburi köçkünlərin rifahı naminə. 3 cildə. Bakı: Oka-Ofset nəşriyyatı, 1500 s.
25. **Məmməd Səid Ordubadi.** Qanlı sənələr. London, 2011, 201 s.
26. Müasir Azərbaycan qadın nəslələrinin hekayələri. (6 hekayə və povest). ABŞ, 2014.
27. **Antil Keyt.** Yərə enmiş ay (roman). Bakı: Yazıçı nəşriyyatı, 1985, 220 s.
2. **V.Skott.** Ayvənhəu (roman). Bakı: Şərq-Qərb nəşriyyatı, 2013, 518 s..

BETAKİ

Vasili Pavloviç
(29.9.1930, RSFSR, Rostov-na-Donu – 23.3.2013, Fransa, Oser) – rus şairi, tərcüməçisi. Leninqradd Dövlət Un-tinin şərq fakültəsində iranşünaslıq ixtisası üzrə təhsilini yarımçıq qoymuş (1950), 1960 ildə Moskva Ədəbiyyat İn-tunu bi-

tirmişdir. İlk əsəri 1956 ildə, ilk şeir kitabı isə 1965 ildə Leninqradda çap olunmuşdur. Alman və ingilis dillərindən poeziya nümunələri (V.Şekspir, V.Skott, Y.Höte) tərcümə etmiş, radio üçün ədəbi verilişlər hazırlamışdır. 1973 ildə Parisə mühacirət etmişdir. SSRİ-də bütün nəşrlərinə qadağa qoyulmuşdur. «Azadlıq» radiosunda və «Kontinent» jurnalında çalışmış, 8 tərcümə kitabı çap olunmuşdur. 1989 ildən nəşrlərinə qoyulan qadağa ləğv edilmişdir.

Tərcümələri:

1. **Самед Вургун (Векилов).** Антология азербайджанской поэзии. Привет вождю, с.487-488; Память, с.517-519 (современная поэзия); Баку: Азербешпр, 1938, с.587.
2. **Мамед Рагим.** Винтовка партизана. Антология азербайджанской поэзии (современная поэзия); Баку: Азербешпр, 1938, с.524-525.
3. **Вургун Самед.** Память. Антология азербайджанской поэзии. В трех томах., с.10-12. М.: Художественная литература, 1960, Т. III, 279 с.
4. **Самед Вургун.** Память, с.92-94 (стихи) Самед Вургун. Избранные произведения. Л.: Советский писатель, 1977, с.767.
5. **Самед Вургун.** Память, с.104-107 (стихи). Самед Вургун. Собрание сочинений в трех томах. Стихотворения 1924-1955. Т. I, М.: Художественная литература, 1978, с.414.
6. **Сулейман Рустам.** Степь, с.27-28 (стихи). Сулейман Рустам. Избранное: Стихотворения и поэмы. М.: Художественная литература, 1986, с.351.

114 səsə təhsilini yarımçıq qoymuş (1950), 1960 ildə Moskva Ədəbiyyat İn-tunu bi-

BƏVAZİCİ

Xızır ibn Əbdülhadi (? – ?) – 16 əsr Azərb. mütərcimi. İndiki İraq ərazisində yerləşən Mosul vil.-inə aid Bəvazic qəsəbəsində doğulduğu üçün «Bəvazici» təxəllüsünü daşımışdır. Mosulda yaşamış və yeganə tərcümə əsəri olan «Kəvamilüt-təbir» («Mükəmməl yuxuyozma») kitabını 1532 ildə burada tamamlayaraq, Sultan Süleyman Qanuniyə [1520-66] ithaf etmişdir. «Kəvamilüt-təbir»in əslı farscadır və 12 əsr Azərb. alimi Şeyx Əbülfəzl Hübeyş ibn İbrahim Tiflisiyə (1136-1203) məxsusdur. B. Tiflisinin «Kamilüt-təbir» əsərinin tərcüməsinə yuxuyozmaya aid başqa orta əsr qaynaqlarından da əldə etdiyi bilgiləri artıraraq kitabını «Kəvamilüt-təbir» adlandırmışdır. B.-nin 1548 ildə öz əli ilə hazırladığı (sağ əli şikəst olduğu üçün sol əli ilə yazdığı) «Kəvamilüt-təbir»in bir əlyazması AMEA Əlyazmalar İn-tunda saxlanılır (D-13).

Tərcümə 16 fəsildən və ərəb əlifbası əsasında tərtib olunmuş 27 bab-sözlükdən ibarətdir. Kiçikhəcmli fəsilərdə yuxunun mahiyyəti, növləri, yozulma qaydaları və s. şərh olunur. Kitabın əsas hissəsi olan bablarda isə ərəb əlifbasına görə yuxuda görülmə əşya və ya canlıların geniş yozumundan bəhs edilir. Əsərdə 1780-ə yaxın türk mənşəli sözün (yuxuda görülmə əşyaların adlarının) ərəbcə və farsca qarşılıqlar da verilmişdir. «Kəvamilüt-təbir» həcminə və əhəmiyyətinə görə klassik yuxuyozma ensiklopediyasıdır. İrihəcmli bu tərcümə əsəri dilçilik və mətnşünaslıq baxımından araşdırılmışdır.

Əd.: Qəhrəmanov C., Əliyev R., «Kəvamilüt-təbir» və onun müəllifi haqqında, «Əlyazmalar xəzinəsində». B., V cild, 1979; Nağısoylu M., XVI əsr Azərbaycan tərcümə əsəri «Kəvamilüt-təbir». B., 2011; Абдуллаев Т., Тюркоязычный памятник XVI века «Каватила ат-Табир» Хызыра ибн Абдул-хади Бабазиджи и его лексика, Кандидатская диссертация, Б., 1991.

BƏYLƏRBƏYOVA S.

Tərcümələri:

1. **М.С.Ордубади.** Тавриз туманный. (Роман). Часть вторая. Книга вторая и третья. Баку: Азербайджанское Государственное Издательство, 1966, 606 с.
2. **Абдулла Шайг.** Долг (с.66-77); Как хочешь, мне то что! (с.135-146); Первый субъект (с.146-154) (рассказ). Абдулла Шайг. Рассказы. Баку: Гянджлик, 1991, 164 с.

BÖDENŞTEDT

Fridrix Martin fon (Friedrich Martin von Bodenstedt) (22.4.1819, Payne – 18.4.1892 Visbaden) – alman yazıçısı, tərcüməçi və tədqiqatçı. Göttingen, Münxen və

Berlin un-tlərində təhsil almışdır. Münxen Un-tinin prof.-u (1854), 1866-69 illərdə Mayningen teatrının direktoru olmuşdur. 1943 ildə müşahidəçi qismində Tiflisə gəlmiş və 1846 ilədək Tiflis gimnaziyasında dərs demişdir. Orada M.Ş. Vazehlə tanış olmuş, ondan Şərq dillərini (o cümlədən Azərb. dilini) və Şərq ədəbiyyatını öyrənmişdir. M.Ş.Vazehin təşkil etdiyi “Divani-hikmət” ədəbi məclisinin iştirakçısı olmuşdur. 1846 ildə Almaniyaya qayıtmışdır. M.Ş.Vazehin ona bağışladığı əlyazmasını (həmçinin başqa Azərb. və fars şairlərinin əsərlərini) özü ilə aparmışdır. Berlində çap etdirdiyi “Şərqdə min bir gün” (“Tausend und ein Tag im Orient”, 1950) kitabında Qafqaza səyahəti ilə bağlı xatirələri və qeydləri ilə yanaşı Vazehdən tərcümə etdiyi şeirlər də toplanmışdır. 1951 ildə Berlində nəşr etdirdiyi “Mirzə Şəfinin nəğmələri” (“Die Lieder des Mirza-Schaffy”) adlı şeir kitabına “Şərqdə min bir gün” kitabındakı

tərcümələrdən başqa yeni tərcümələr də daxil etmişdir. Proloqdan və 176 şeirdən ibarət olan bu kitab B.-ə o qədər şöhrət gətirmişdir ki, sonrakı nəşrlərində o, bu şeirlərin müəllifinin özü olduğunu bildirmişdir. “Mirzə Şəfinin nəğmələri” 1914 ilədək 163 dəfə çapdan çıxmış, dünyanın bir çox dillərinə tərcümə edilmiş və nəşr olunmuşdur. B.-in Şərq təəssüratlarına dair “Qafqaz xalqları və onların ruslara qarşı azadlıq mübarizəsi” (1848) əsəri, “Ləzgi qızı Ada” (1853) poeması da var.

Tərcümələri:

1. **Mirzə Şəfi. Şeirlər.** F.Bodenstedt. Tausend und ein Tag im Orient (Şərqdə min bir gün). Berlin: Verlag der Deckerschen Geheimen Ober-Hofbuchdruckerei, 1850.
2. **Mirzə Şəfi. Şeirlər.** F.Bodenstedt. Die Lieder des Mirza-Schaffy (Mirzə Şəfinin nəğmələri). Berlin: Verlag der Deckerschen Geheimen Ober-Hofbuchdruckerei, 1851.
3. **Mirzə Şəfi. Şeirlər.** F.Bodenstedt. Aus dem Nachlasse Mirza Schaffy's (Mirzə Şəfinin irsindən). Berlin: A. Hofmann & Co. 1874.

BUDAQLI

Saday İsmayıl oğlu
(d. 13.11.1955, Qazax)
– yazıçı. M.Qorki ad.
Moskva Ədəbiyyat İn-
tunu bitirmişdir (1984).
«Yazıçı» nəşriyyatında
redaktor (1984-89), Ya-
zıçılar İttifaqının Qazax

bölməsinin katibi (1989-93), Azərb. Dövlət Televiziya və Radio Verilişləri Şirkətində baş redaktor (1993-2009) vəzifələrində çalışmışdır. Povest və hekayələrdən ibarət kitabları Azərb. və rus dillərində (Moskvada və Bakıda) çap edilmişdir. Moskvada çıxan

«Uduş» kitabına görə M.Qorki ad. Ümum-ittifaq mükafatına layiq görülmüşdür. Hekayələri ingilis, yapon, litva, türk və başqa dillərə tərcümə olunmuşdur.

Tərcümələri:

1. **Mixail Afanasyeviç Bulqakov.** Master və Marqarita (roman). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Bakı: Şərq-Qərb, 2006, 376 s.
2. **Mixail Afanasyeviç Bulqakov.** Pontti Pilat («Master və Marqarita» romanından bir fəsil). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Rus ədəbiyyatı antologiyası. 2 cildə. II cild, Bakı: Avrasiya press, 2007, s.241-263.

BÜNYADOV

Ziya Musa oğlu
(21.12.1923, Astara – 21.2.1997, Bakı) –
Azərb. şərqşünası, ta-
rix e.d. (1964), prof.
(1965), Azərb. EA
akad. (1976; m.üzvü
1967), Azərb. SSR

Dövlət mükafatı laureatı (1980), əməkdar elm xadimi (1982), Sovet İttifaqı Qəhrəmanı (27.2.1945). 1939 ildə Bakıda hərbi məktəbə daxil olmuşdur. Böyük Vətən müharibəsində təqim və bölük komandiri kimi Berlinədək döyüş yolu keçmiş, Berlinin alınmasından sonra şəhərin rayonlarından birinin komendantı təyin edilmişdir. Müharibə illərində 5 orden (o cümlədən Aleksandr Nevski, 2-ci dərəcəli Vətən müharibəsi, Qırmızı Ulduz və s.) və 17 medalla təltif olunmuşdur.

Moskva Şərqşünaslıq İn-tunu bitirmişdir (1950). 1954-64 illərdə Azərb. EA Tarix İn-tunda baş elmi işçi, 1964 ildən Yaxın və Orta Şərq Xalqları İn-tunda orta əsrlər tarixi şöbəsinin müdiri işləmişdir. 1980 ildən Azərb. Sovet Ensiklopediyası Baş redaksiyasının üzvü, 1981–86, 1988-91, 1992-97 illərdə Şərqşünaslıq İn-tunun direktoru, 1990 il-

dən Azərb. EA-nın vitse-prezidenti idi. Azərb. Resp. Milli Məclisinin (1-ci çağırış) deputatı (1995-97) olmuşdur. Orta əsrlər tarixi və mənbəşünaslıq üzrə elmi məktəbin banisidir. 250 elmi əsərin, o cümlədən bir neçə monoqrafiyanın müəllifidir. Qurani-Kərimi Azərb. dilinə izahlı tərcümə etmişdir (V.M.Məmmədaliyevlə birlikdə). 1960 ildə M.Qoşun «Alban salnaməsi» əsərini ingilis dilindən, 1971 ildə Ə.Bakuvinin «Abidələrin xilasəsi və qüdrətli hökmdarın möcüzələri», 1973 ildə Nəsevinin «Sultan Cəlaləddin Məngquburnunun həyatının təsviri» əsərlərini ərəb dilindən rus dilinə tərcümə etmişdir. Azərb. Resp.-nın «İstiqlal» ordeni ilə təltif edilmişdir. Erməni işğalına qarşı müxtəlif səpkili yazılarla və vətənpərvər ruhlu fəaliyyəti ilə yadda qalmışdır.

Tərcümələri:

1. **M.Kolosov.** Vəzifədə; Mavi dəniz sahilində (hekayə). Azərbaycan, 1981, №9, s.197-207.
2. **Mixail Kolosov.** Ədib Sayan Yıxılmazovun həyatından hekayələr (hekayə). Bakı: Yazıçı, 1984, 142 s.
3. **M.Füzuli.** Mətlü-ül-ətiqad. Bakı: Yazıçı, 1987, 101 s.
4. **Qurani-Kərim.** Azərbaycan dilində şərhli tərcümə. V.Məmmədaliyevlə birlikdə. Bakı: Azərnəşr, 1991, 960 s.
5. **Əsirəddin Əbu Həyyan əl-Əndəlusli** (XIV əsr). Kitab əl-idrak lilisan əl-ətrak (Türk dillərini dərk etmə kitabı). Bakı: Azərnəşr, 1992, 104 s.
6. **Əbdürrəşid əl-Bakuvi.** Abidələrin xilasəsi və qüdrətli hökmdarın möcüzələri. Bakı: Şur, 1992, 176 s.
7. **Solak-zadə Mehmed.** Tarix. Bakı: Elm, 1992, 84 s.
8. **Selaniki Mustafa Əfəndi.** Tarix-i Selaniki. 1563-1600-cü illər: Azərbaycan və qonşu ölkələrin tarixinə aid iqtibaslar. Bakı: Elm, 1992, 42 s.
9. **Nizaməddin Şəmi.** (XIV əsr) Zəfərnəmə: Azərbaycan və qonşu ölkələrin tarixinə dair iqtibaslar. Bakı: Elm, 1992, 33 s.
10. **Mxitar Qoş.** Alban salnaməsi. Bakı: Elm, 1993.
11. **Moisey Kalankatuklu.** Albaniya tarixi. – *Mxitar Qoş.* Alban salnaməsi. Bakı: Elm, 1993, 272 s.
12. **Yaşar Yücel.** Qazi Bühranəddin Əhməd və dövləti. 1344-1398. Bakı: Elm, 1994, 200 s.
13. **İzəddin İbn əl-Əsir.** Əl-Kamil fi-t-tarix (Mükəmməl tarix). Bakı: Şur, 1996, 192 s.
14. **Naxçıvan sancağının müfəssəl dəftəri.** (Hüsaməddin Məmmədov ilə birlikdə). Bakı: Sabah, 1997, 336 s.
15. **Naxçıvan sancağının müfəssəl dəftəri.** (Hüsaməddin Məmmədov ilə birlikdə). Bakı: Elm, 2001, 376 s.
16. **Мхитар Гош.** Албанская хроника. АН АЗССР. Ин-т истории. Пер с англ. яз. и предисловие. Баку: АН АЗССР, 1960, 33 с.
17. **Абд ар-Рашид ал-Бакуви.** Китаб талхис ал-асар ва ‘аджа’ иб ал-малик ал-Кахар (сокращение [книги о] «памятниках и чудесах царя могучего»). Издание текста, перевод с арабского, предисловие, примечания и приложения З.Б. М.: Наука, 1971, 208 с.
18. **Шихаб ад-Дин Мухаммад ан-Насави.** Жизнеописание султана Джалал ад-Дина Манкбурны. Баку: Элм, 1973, 450 с.
19. **Иоанн де Галонифонтибус.** Сведения о народах Кавказа. 1404 г. Из сочинения «Книга познания мира». Баку: Элм, 1980, 42 с.
20. **Садр ад-Дин Али ал-Хусайни.** Ахбар ад-даулат ас-селджукийя: Сообщения о сельджукском государстве.

- Ин-т народов Ближнего и Среднего Востока АН АЗССР. М.: Главн. ред. восточной лит-ры, 1980, 272 с.
21. **Абу Мухаммад Ахмад ибн А'сам ал-Куфи.** Книга завоеваний: Извлечения по истории Азербайджана VII-IX вв. Пер. с араб. яз. Баку: Элм, 1981, 84 с.
 22. **Бахрие Учок.** Женщины-правительницы в мусульманских государствах. М.: Наука, 1982, 175 с.
 23. **Абу-л-Касим Халаф ибн Аббас аз-Захрави.** Трактат о хирургии и инструментах. Памятники письменности Востока LXIII. Издание текста, факсимиле рукописи, перевод с арабского языка, примечание, указатели З.Б. М.: Наука, 1983.
 24. **Джалал ад-Дин Абд ар-Рахман ас-Суйути.** Кашф ас-салсала ан васф аз-залзала. Перевод с арабского, комментарии и примечания. Совместно с Искендеровым Д.А. Баку: Элм, 1983, 78 с.
 25. **Йакут ал-Хамави.** Му'джам ал-булдан. Сведения об Азербайджане. Перевод с арабского совместно с Жузе П.К., предисловие и примечания. Баку: Элм, 1983, (34 с.) 65 с.
 26. **Хамдаллах Казвини.** Нузхат ал-кулуб: материалы по Азербайджану. Баку: Элм, 1983, (31 с.) 65 с.
 27. **Мухаммад ал-Халаби.** Поход Эмира Йашбека. Пер с араб. яз. совместно с Т.Б.Гасановым. Баку: Элм, 1985, 97 с.
 28. **Армянская анонимная хроника 1722-1736 гг.** Баку: Элм, 1988, 100 с.
 29. **Ибрахим Эфенди Печев.** История: Извлечения по истории Азербайджана и сопредельных стран и областей периода 1520-1640 гг. Баку: Элм, 1988, 100 с.
 30. **Тадж ад-Дин ас-Салмани.** Тарих-наме. Баку: Элм, 1991, 140 с.
 31. **Мустафа Бутбай.** Воспоминания о Кавказе. Махачкала, 1993, 67 с.
 32. **Тадж ад-Дин ас-Салмани.** Тарих-наме. Баку: Элм, 1997, 142 с.

BÜNYADZADƏ

Ülvü Yusif oğlu
(23.9.1969, Erm. SSR, Basarkeçər r-nu-nun, Kəsəmən k. – 19.1.1990, Bakı) – şair, publisist. 1987 ildə Azərb. Pedaqoji Xarici Dillər İn-tunun (indiki

ADU) ingilis dili fakültəsinə daxil olmuşdur. Ərəb, fars, latın, özbək dillərini sərbəst öyrənmiş B. ingilis, rus dillərini mükəmməl bilirdi. 200-dən çox şeiri, «Ömür yolu» poeması və «Qansızlar» povesti (hər iki əsər Əfqanıstanda döyüşən həmvətənlərimizə həsr olunmuşdur), 40-a yaxın hekayəsi, 5 pyesi, 20-yə yaxın dünya ədəbiyyatından orijinal tərcümələri (ingilis və rus dillərindən), 7 ədəbi və ictimai məzmunlu məqaləsi vardır. 1990 il yanvarın 19-da gecə Bakıya girən Sovet ordusunun yolunu kəsərkən həlak olmuşdur. Bakıda Şəhidlər xiyabanında dəfn edilmişdir. Ömrünün son illərində yaşadığı küçəyə adı verilmişdir.

Tərcümələri:

1. **O.Uayld.** Bülbül və qızılgül (hekayə). Ulduz, 2005, №3, s.23-25.
2. **M.Tven.** Aldadıcı oxşarlıq (hekayə). Ulduz, 2005, №3, s.26-27.
3. **Ç.Makkey.** Sevirəm sevgilimi (şeir). Sənin oxşarın bənövşəydi... Bakı: 2005, s.342.
4. **Ç.Kinqzli.** Üç balıqçı (şeir). Sənin oxşarın bənövşəydi.... Bakı: 2005, s.343-352.
5. **R.Kiplinq.** Əgər... Sənin oxşarın bənövşəydi... Bakı: 2005, s.343-344.

6. **R.Sauti.** Volter Tayler (şeir). Sənin oxşarın bənövşəydi... Bakı: 2005, s.345
7. **T.Hud.** Keçmiş və indi; Sükut (şeir). Sənin oxşarın bənövşəydi... Bakı: 2005, s. 345-347
8. **P.B.Şelli.** Axşam (şeir). Sənin oxşarın bənövşəydi... Bakı: 2005, s.348
9. **A.S.Puşkin.** Çaadaye və (şeir). Sənin oxşarın bənövşəydi... Bakı: 2005, s.349.
10. **Ş.P.Gilman.** Amerikada uşaq əməyi (şeir). Sənin oxşarın bənövşəydi... Bakı: 2005, s.351.
11. **İ.Mixaylusenko.** Xoşbəxtlik (şeir). Sənin oxşarın bənövşəydi... Bakı: 2005, s.353.
12. **C.Q.Bayron.** Könlüm qəhərlənib; Alatoranlıq (şeir). Sənin oxşarın bənövşəydi... Bakı: 2005, s.354-355.
13. **O.Uayld.** Bülbül və qızılgül (hekayə). Sənin oxşarın bənövşəydi... Bakı: 2005, s.356-362.
14. **C.B.Şou.** Serenada (hekayə). Sənin oxşarın bənövşəydi... Bakı: 2005, s.362-368.
15. **M.Tven.** Aldadıcı oxşarlıq (hekayə). Sənin oxşarın bənövşəydi... Bakı: 2005, s.369-371.
16. **O.Henri.** O lap ağ etdi (hekayə). Sənin oxşarın bənövşəydi... Bakı: 2005, s.371-375.
17. **K.Mensfeld.** Bir fincan çay (hekayə). Sənin oxşarın bənövşəydi... Bakı: 2005, s.375-380.
18. **U.S.Moem.** Yaradıcılıq coşqunluğu (hekayə). Sənin oxşarın bənövşəydi... Bakı: 2005, s.381-389.
19. **L.Averyanov.** Necə məşhurlaşmaq olar (yumoristik hekayə). Sənin oxşarın bənövşəydi... Bakı: 2005, s.390-393.
20. **C.Barri.** Tom Filippin axtarılması (hekayə). Xəzər-xəbər, 2006, №209, s.17-19; №211, s.28-31
21. **S.Barstou.** Tom Filippin axtarılması (hekayə). Azərbaycan, 2007, №5, s.175-180.

C

CABİR NOVRUZ

(Cabir Mirzəbəy oğlu Novruzov; 12.3.1933, Xızı r-nunun Upa k. – 12.12.2002, Bakı) – şair. Azərb. Resp. xalq şairi (1999). Azərb. SSR əməkdar incəsənət xadimi

(1978). Bakı Pedaqoji Texnikumunu (1951) və Moskvadakı M.Qorki ad. Ədəbiyyat İn-tunu (1957) bitirmişdir. «Bakı» (axşam) qəzetində ədəbi işçi (1958-94), «Azərbaycan» jurnalında şöbə müdiri (1964-67), «Ulduz» jurnalının baş redaktoru (1967-70), AYB İdarə Heyətinin katibi (1970-97), «Azərbaycan» jurnalının (1984-88) və «Ədəbiyyat» qəzetinin (1991–93) baş redaktoru olmuşdur.

İlk şeiri («İlk görüş») 1951 ildə «İnqilab və mədəniyyət» jurnalında dərc olunmuşdur. Şeir və poemalarında müasirlərinin zəngin mənəvi aləmi, vətənpərvərlik, sülh tərənnümü olunur. «Mənim muğamatım» (1959), «Ömür keçir karvan kimi» (1985), «Ulu dünya, heyifsən» (1987), «Anam vardı, dünyam vardı» (1989), «Vətən əbədi qoruqdur» (1992) və s. şeir kitablarının müəllifidir. Əsərləri bir sıra xarici dillərə tərcümə edilmişdir. A.Blok, S.Marşak, A.Tvardovski, R.Həmzətov, Y.Bukov, Y.Yevtuşenko, R.Rojdestvenski, Y.İsayev, O.Süleymanov və b.-ndən tərcümələri var. Bir sıra şeirinə mahnı bəstələnmişdir («Həyat, sən nə qəribəsən», «Cavanlığım», «Məhəbbət», «Ayrılıq olmayaydı», «Tələbəlik illəri», «Tələsin, insanlar», «Məhəbbət yaşa baxmır» və s.).

Azərb. Resp. Milli Məclisinin (1-ci çağırış) deputatı olmuşdur (1995).

Tərcümələri:

1. **Andrey Bolodis.** Kommunistlər (şeir). Azərbaycan, 1957, №11, s.12.
2. **Tiçina Pavlo.** Şairin səsi (şeir). Azərbaycan, 1957, №12, s.110
3. **Həkim Sibqət.** Şairin sözü (şeir). Azərbaycan, 1959, №6, s.148
4. **Zəki Nuri.** Qarmon (şeir). Azərbaycan, 1959, №6, s.148-149.
5. **Teofilis Tilvitis.** Parlaq işıq (şeir). Ədəbiyyat və incəsənət, 1960, 23 iyul.
6. **Həkim Sibqət.** Şairin sözü (s.225) (şeir). Bahar dostları (RSFSR şairlərinin şeirləri). Bakı: Azərnəşr, 1961, 248 s.
7. **Zəki Nuri.** Qarmon (s.52-53) (şeir). Bahar dostları (RSFSR şairlərinin şeirləri). Bakı: Azərnəşr, 1961, 248 s.
8. **Robert Rojdestvenski.** Tənha qalib düşsən də... (s.135-136) (şeir). Bahar dostları (RSFSR şairlərinin şeirləri). Bakı: Azərnəşr, 1961, 248 s.
9. **Yevgeni Yevtuşenko.** İnqilab nəğmələri (s.68-69); Mayakovskinin anası (s.69-70); Pəncərə (s.71-72) (şeir). Bahar dostları (RSFSR şairlərinin şeirləri). Bakı: Azərnəşr, 1961, 248 s.
10. **Paruyr Sevak.** Qəhrəmanlar (şeir). Azərbaycan, 1961, №5, s.155.
11. **Alio Mirsxlava.** Ox və rübab (şeir). Azərbaycan, 1962, №11, s.20.
12. **K.Oreşin.** Ellər bayram edir (şeir). Bakı, 1962, 15 avqust.
13. **A.Antyuşanov.** Əsgərlər gedir (şeir). Bakı, 1963, 22 oktyabr.
14. **K.Simonov.** Dostlar evi (şeir). Bakı, 1964, 16 may.
15. **Valentin Roşka.** Fəxr edirəm mən (şeir). Bakı, 1965, 31 avqust.
16. **Mirzo Tursunzadə.** Sənin gözlərinlə (şeir). Azərbaycan, 1965, №10, s.59
17. **Yemilian Bukov.** Deyin, susmaq olarmı? (şeir). Bakı, 1965, 31 avqust.
18. **R.Rojdestvenski.** Rekviyem (poema). Azərbaycan, 1966, №8, s.117-121.

19. **Vyaçeslav Zaytsev.** Özümlə görüş; Dostların gözü; Dənizin sahilində... (şeir). Azərbaycan, 1966, №4, s.189
20. **Çalı Boqdan.** Vyetnam məktəbi (şeir). Göyərçin, 1967, №9, s.4-5.
21. **Yevtuşenko Yevgeni.** Uyu, əzizim; Yerlə nur səpə-səpə... (şeir). Azərbaycan, 1967, №1, s.111-113
22. **A. Ağabəyev.** Qara əks-səda (poema). Azərbaycan, 1968, №5, s.138-141.
23. **Sergey Vasilyev.** Durna qatarı kimi (C.Cabbarlıya) (şeir). Kommunist, 1969, 30 oktyabr.
24. **Olqa Berqolts.** Leninqrad poeması (poema). Azərbaycan, 1970, №12, s.181-185.
25. **Yemilian Bukov.** Səməd (poema). Azərbaycan, 1971, №11, s.125-136.
26. **Ömər Farux Topraq.** Sən – gözlərimin işığı... (şeir). Azərbaycan, 1971, №10, s.188
27. **Bukov Y.** Səməd (poema). Ədəbiyyat və incəsənət, 1972, 28 avqust.
28. **Y.İsayev.** Yaddaş məhkəməsi (poema). Bakı: Gənclik, 1972, 82 s.
29. **Robert Rojdestvenski.** Eşq olsun (şeir). Kommunist, 1972, 9 oktyabr.
30. **Gevorq Emin.** Minlərlə çaylar axıb ürəyimə tökülür...; İlk kitab; Bu nə həvəsidir... (şeir). Azərbaycan, 1972, №11, s.7.
31. **Maris Çaklajs.** Körpələr uyuyanda (şeir). Ədəbiyyat və incəsənət, 1974, 28 sentyabr.
32. **Robert Rojdestvenski.** Bir az ucaboylu...; Sevir həyatı... (şeirlər). Ulduz, 1974, №12, s.36-37.
33. **Robert Rojdestvenski.** Qərib yerdə olanda...; Qızıma; Gözləmə salonu; Nəhəng səma; Zaldan gələn məktuba cavab; Sən varsan; Bu xırda, balaca yer kürəsində... (şeir). Azərbaycan, 1974, №12, s.188-192.
34. **Lütvi Dəmirov.** Mən sazı dinləyəndə (s.57-58) (şeir). Qızılgül nəğməsi (bolqar şairləri Azərbaycan haqqında). Bakı: Azərənşr, 1974, 72 s.
35. **Dimitr Toçev.** Salam, Azərbaycan! (s.27); Bakı gecələri (s.28) (şeir). Qızılgül nəğməsi (bolqar şairləri Azərbaycan haqqında). Bakı: Azərənşr, 1974, 72 s.
36. **Robert Rojdestvenski.** 1943-cü ildə (şeir). Məhsul, 1975, 4 oktyabr.
37. **Robert Rojdestvenski.** 1943-cü ildə; Çay; Bilet aldım... (şeir). Bakı, 1975, 27 avqust.
38. **Robert Rojdestvenski.** Əvəzolunmazlar haqda («İthaf» poemasından fəsil). Azərbaycan, 1975, №9, s.112-114.
39. **Robert Rojdestvenski.** Qərib yerdə olanda... (s.7-8); Mən kimə məhbubam... (s.9-10); Nəhəng səma (s.11-12); Bir az boydan uzun... (s.13-14); «Öz-özümçün... (s.15); Adlarını bilmədiyim insanlara... (s.16-19); Gözləmə salonu (s.20-21); Əsgər Alyoşanın Plovdivdə abidəsi (s.22-24); 1943-cü ildə (s.25-27); Bu xırda, bu kiçik yer kürəsində... (s.28); Qızıma (s.29-30); Kobudluq etmir heç kəs heç kəsə (s.31-32); Çay (s.33); Satılmışam... (s.34-36); Paris, Fransuaza Saqana (s.37-41); Tənha qalıb düşsən də... (s.42-43); Sənsiz (s.44-46); Sən varsan (s.47-48); Sevir həyatı... (s.49); Bilet aldım ilk sevgimin... (s.50-51); Sənə könül verimmi?... (s.52-53); Zaldan gələn məktuba cavab (s.54-57) (şeir); Rekviyem (s.58-77) (poema); İthaf (s.78-93) (poemadan fəsillər). Robert Rojdestvenski. Sizin üçün yaşayırəm (şeirlər və poemalar). Bakı: Gənclik, 1975, 94 s.
40. **Yemilian Bukov.** Onun təbəssümü (şeir). Kommunist, 1976, 21 mart.
41. **Boris Oleynik.** Mənim borcum (s.96-98); Yeriylər adamlar... (s.98-100) (şeir). Körpülər (Ukrayna sovet şairlərinin şeirləri). Bakı: Yazıçı, 1979, 172 s.
42. **Boris Oleynik.** Düsturlar (şeir). Azərbaycan gəncləri, 1980, 25 oktyabr.
43. **Aleksandr Aleksandroviç Blok.** Qürub çağı görüşərdik...; Vurğunam, aşı-

- qəm, gəncəm, cavanam...; Ofeliyanın nəğməsi; O düz on beş yaşındaydı...; Bu dünyadan o dünyaya...; Günlər ötdü...; Kilsə xorunda oxuyurdu qız...; Yad qadın; Bahardır yenə, sonsuz...; Çaylar axır qəmli-qəmli...; Dərdli dünyanın şanı...; Rusiya; Dəmir yolunda; Hey dünyalar, illər...; Bizim körfəz fikrindəmi...; Məhəbbət azaddır...; Dərin-dərin qəbir qazıb...; Zarafata saldın...; Çalağan (şeir). Aleksandr Blok. Tale gəmişi (şeirlər və poemalar). Bakı: Yazıçı, 1980, s.16-17, 20, 25-27, 29-30, 35-37, 59-60, 61-63, 66-67, 83-85, 87-88, 99-101, 106-108.
44. **Leyla Eradze.** İkinci ana şəhərim; Yox, o sən deyildin; Daim cavan qalan məhəbbətim var (şeir). Ədəbiyyat və incəsənət, 1980, 18 yanvar.
45. **Oleq Şestinski.** Bir mənə yaz görək; Hovanes Tumanyanın arvadı onun yüz illik yubileyində (şeir). Oleq Şestinski. Bakıda çinar (şeirlər və poemalar). Bakı: Yazıçı, 1982, s.11-13.
46. **Əbdül Vahab Əl-Bəyati.** Mən sizə dedim ki... (s.39-40); Söylə, niyə sürgündəyik? (s.40-41) (şeir). Ağ günlərin sorağında (İraq ədəbiyyatından nümunələr). Bakı: Yazıçı, 1983, s.39-41.
47. **Y.İsayev.** Yaddaşın məhkəməsi, yaddaşın üfüqləri (poemalar). Bakı: Yazıçı, 1984, 216 s.
48. **Oljas Süleymenov.** Səhrələrin nəfəsi (şeirlər və poemalar). Bakı: Azərənşər, 1984, 100 s.
49. **Yemilian Bukov.** Kim deyir!.. (şeir). Ulduz, 1987, №11, s.47.
50. **Sooranboy Cusuyev.** Səndən uzaqlarda (s.177) (şeir). Türkün 101 şairi (türk şairlərinin şeirləri). Bakı: Yazıçı, 1993, 235 s.
51. **Oljas Süleymenov.** Çingizdağın yanında... (s.202); Kim isə, kim isə qaçır içimdə... (s.202-203) (şeir). Türkün 101 şairi (türk şairlərinin şeirləri). Bakı: Yazıçı, 1993, 235 s.
52. **Aleksandr Aleksandroviç Blok.** Vurğunam, aşiqəm, gəncəm, cavanam...; Ofeliyanın nəğməsi; Bu dünyadan o dünyaya köç edən zaman...; Günlər ötdü...; Kilsə xorunda oxuyurdu qız...; Yad qadın; Bahardır yenə, sonsuz rahat...; Çaylar axır qəmli-qəmli, ağır-ağır, yuya-yuya sahilləri...; O düz on beş yaşındaydı...; Rusiya; Dəmir yolunda; Bizim körfəz fikrindəmi...; Hey dünyalar, illər uçar dəhşət ilə...; Məhəbbət azaddır, quş kimi azad...; Dərin-dərin qəbir qazıb basdırarlar...; Zarafata saldın əvvəl hər bir şeyi...; Çalağan (şeir). Dünya ədəbiyyatı seriyası. A.A.Blok. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Şərq-Qərb, 2007, s.14, 17, 19-20, 22, 36-38, 57-59, 60, 61-62, 65, 80-82, 89, 95-96, 101-102.

CABBARLI

Cəfər Qafar oğlu
(22.3.1899, Xızı k. –
31.12.1934, Bakı) –
yazıçı, şair, dramaturq.
Azərb. SSR əməkdar
incəsənət xadimi
(1932). 1917-20 il-
lərdə Bakı Politeknik

(sənaye) məktəbində təhsil almış, 1923 ildə Bakı Teatr Texnikumunda oxumuş, 1924 ildə Azərb. Dövlət Un-tinin (indiki BDU) şərq fakültəsinə daxil olmuşdur. 1915 ildən lirik və satirik şeirlər, sosial ədalətsizliyi tənqid edən hekayə («Aslan və Fərhad», «Mənsur və Sitarə», 1916 və s.) və pyeslər («Vəfalı Səriyyə, yaxud göz yaşı içində gülüş», 1915; «Solğun çiçəklər», 1917) yazmışdır. «Məktəb» jurnalında çap edilmiş «Bahar» şeiri ilk mətbu əsəri sayılır (bəzi ehtimallara görə, C. gizli imzalarla daha əvvəllər də şeirlər çap etdirmişdir). 1915-16 illərdə «Babayi-Əmir» jurnalında «Qəyyurəyyar», «Səbrəng əyyar» və s. imzalarla satirik şeirlər dərc etdirmişdir;

duma üzvlərini pislədiyi şeirlərinə görə o, jandarm idarəsinin təqibinə məruz qalmışdır. «Nəsrəddin şah» (1916-18) tarixi dramında 19 əsrin sonlarında İrandakı sosial-siyasi hadisələri təsvir etmiş, Nəsrəddin şahın öldürülməsini istibdada və haqsızlığa qarşı üsyan kimi qiymətləndirmişdir.

C. AXC dövründə Azərb. Parlamentinin stenoqrafi və «Müsavət»-in Gənclər təşkilatının rəhbəri işləmiş, «Sevdiyim» və «Azərbaycan bayrağına» şeirlərini Milli bayrağa həsr etmişdir. 1917 ildə «Ədirnə fəthi», 1918 ildə «Trablis müharibəsi və ya Ulduz», 1919 ildə Bakının erməni-daşnak və bolşevik işğalından azad edilməsi münasibətilə «Bakı müharibəsi» adlı əsər yazmışdır. «Bakı müharibəsi» tamaşaya qoyulsa da, itmiş, bu günədək gəlib çatmamışdır. 1920 ilin ortalarından C. «Komunist» qəzeti redaksiyasında ədəbi işçi, tərcüməçi vəzifəsində çalışmışdır.

«Aydın» (1919) və «Oqtay Eloğlu» (tamaşası 1922) pyeslərində sadə insanların faciəsini realist səpkidə göstərmişdir.

1923-24 illərdə tarixi mövzuda «Qız qalası» poemasını yazmışdır (poemanın motivləri üzrə Ə.Bədəlbəyli eyniadlı ilk Azərb. baletini bəstələmişdir). Azərb. xalqının ərəb xilafətinə və yerli feodallara qarşı mübarizəsindən bəhs edən «Od gəlini» (tamaşası 1928) pyesi ilk Azərb. qəhrəmanlıq dramıdır.

«Gülzar» (1924), «Dilərə» (1924), «Dilbər» (1927) hekayələrində, «Sevil» pyesində (tamaşası 1928) qadın azadlığı məsələlərinə toxunmuşdur. «Sevil»-in motivləri əsasında F.Əmirov eyniadlı opera bəstələmiş, bədii film və film-opera çəkilməmişdir.

C.-nın Azərb. teatr sənətinin inkişafında böyük xidməti olmuşdur. 1929 ildən Azərb. Dövlət Dram Teatrında bədii hissə müdiri işləmiş, teatrla birlikdə 1930 ildə Moskvada Ümumittifaq teatr və sənət Olimpiadasında, Leningrad (indiki S.-Peterburq) və Kazan-dakı qastrollarda («Od gəlini» və «Sevil» də

göstərilmişdi) iştirak etmişdi. Səhnə üçün V.Şekspirin «Hamlet» və «Otello», Şillerin «Qaçqlar», Bomarssenin «Fiqaronun toyu», Afinogenovun «Qorxu», Slavinin «Müdaxilə» əsərlərini tərcümə etmişdi. C. həm də istedadlı teatr rej.-u idi. Qlierin «Şahsənəm» operasının librettosunu yazmışdır. Kino ilə də yaxından maraqlanmış, «Hacı Qara», «Sevil», «Almaz», «1905-ci ildə», «Ölülər» kinossenarilərini yazmış, ilk üç filmin çəkilişində rej. olmuşdur.

L.Tolstoydan, M.Qorkidən tərcümələri var. 1934 ildə sovet yazıçılarının I Ümumittifaq qurultayında çıxış etmiş, SSRİ Yazıçılar İttifaqı İdarə Heyətinin üzvü seçilmişdir. Son əsəri – «Füruzə» hekayəsi ölümündən sonra 1935 ildə dərc olunmuşdur. Əsərləri bir sıra dillərə tərcümə edilmiş, pyesləri sabiq SSRİ-nin müxtəlif şəhərlərində, həmçinin xaricdə tamaşaya qoyulmuşdur. Şeirlərinə («Ölkəm» və s.) mahnı bəstələnmişdir. Bakıda və Xızıda ev muzeyləri təşkil edilmiş, Bakıda və Sumqayıtda heykəli ucaldılmışdır. «Azərbaycanfilm» kinostudiyasına, Gəncə Dövlət Dram Teatrına, İrəvan Dövlət Azərb. Dram Teatrına, Azərb. Dövlət Teatr Muzeyinə, digər mədəni-maarif müəssisələrinə, küçə, bağ və s. C.-nin adı verilmişdir. Haqqında roman yazılmış, sənədli filmlər çəkilmiş, rəsm əsərləri yaradılmışdır.

Tərcümələri:

1. **P.İstari.** Baqar (hekayə). Maarif və mədəniyyət, 1928, №6-7, s.2-7 (fars əlifbası ilə yazılıb).
2. **H.Longfello.** Rövşən bəy Koroğlunun atlanması (şeyr). İnqilab və mədəniyyət, 1928, №6-7. s.23.
3. **Lev Tolstoy.** Cocuqluq. Bakı: Azərənəşr, 1928, 97 s.
4. **Henri Vordsvort Longfello.** Rövşən bəyin atlanması (şeyr). Azərbaycan gəncləri, 1988, 24 may.
5. **Longfello H.** Rövşən bəy – Koroğlunun atlanması (şeyr). Azərbaycan, 1998, 12 aprel.

6. **Pyer Oqüsten Karon dö Bomarşe.** Fiqaronun toyu (pyes). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Fransız ədəbiyyatı antologiyası. 3 cildə. I cild, Bakı: Şərq-Qərb, 2007, s.136-224.
7. **Lev Tolstoy.** Hacı Murad (povest). Bakı: Nurlan, 2008, 166 s.

CABBARLI

Sevr Heydərqızı
(d. 10.02.1957, Bakı)
– tərcüməçi, şərqşünas,
filologiya e.n. (1994),
dosent (2006). Azərb.
Dövlət Un-tinin (indiki
BDU) şərqşünaslıq fa-
kültəsini bitirmişdir

(1980). 1981 ildən AMEA-nın M.Füzuli ad. Əlyazmalar İn-tunda aparıcı elmi işçi vəzifəsində çalışır.

Tərcümələri:

1. **Əlövsət Dərbəndi.** Töhfeyi-əhbab və sovqati-əshab. «Tarixə dair əsərlər» kitabı. Bakı: Nurlan, 2011, 87-103 s.
2. **Mirzə Yusif Xan Təbrizi.** Yek kəlmə (bir söz). Bakı: Elm və Təhsil, 2012, s.1-55
3. **Əlövsət Dərbəndi.** Səfərnəmə. Bakı: Elm və Təhsil, 2012, s.11-29

CABBARZADƏ

Zeynal Əliabbas oğlu
(31.12.1920, Bakı –
20.1.1977, Bakı) – şair,
Azərb. SSR əməkdar
mədəniyyət işçisi
(1970). Azərb. Pedaqoji
İn-tunun (indiki ADPU)
ədəbiyyat fakültəsini bi-

tirmişdir (1941). Böyük Vətən müharibəsinin iştirakçısı olmuşdur. Azərb. Yazıçılar İttifaqı «Natəvan» klubunun müdiri (1943-48), «Ədəbiyyat» qəzetində ədəbi işçi və məsul katib, 1950 ildən «Pioner» jurnalının redaktoru işləmişdir. İlk mətbu şeiri «Puşkin»

1937 ildə, ilk şeir kitabı «Xaniman» 1946 ildə çap edilmişdir. «Dostum, gəl sözbəx» (1966), «Güllər» (1974), «Uca dağlar başında» (1980), «Atasının oğlu» (1986) və s. kitabların müəllifidir. Uşaqlar üçün şeir, poema, mənzum hekayə və nağıllar yazmışdır [«Əfzələddin və şah» (1947), «Bahar gəlir» (1954), «Yaylaqda» (1960) və s. toplusları]. Nəğməkar şair kimi də tanınmış, «Sən mənimsən, mən sənin!», «İlk bahar», «Neyləsin?», «Badamlı», «Yalvara-yalvara», «İntizar», «Gəldi bahar», «Çay mahnısı», «Biri sizin, biri bizim» və s. şeirlərinə mahnı bəstələnmişdir.

Tərcümələri:

1. **Aleksey Surkov** Qulağım duymadadır bax yenə hey can səsinə... (şeir). Ədəbiyyat, 1945, 15 fevral.
2. **Nekrasov N.A.** Səhər (şeir). İnqilab və mədəniyyət, 1946, №8, s.42-43.
3. **Aleksey Surkov.** Bizim arxamızda durur Moskva (şeir). İnqilab və mədəniyyət, 1947, №9, s.11.
4. **Neris Solomeya.** Marite Melnikatyə (poema). İnqilab və mədəniyyət, 1948, №5, s.47-49.
5. **Blaqa Dimitrova.** Qatarda (şeir). İnqilab və mədəniyyət, 1951, №3, s.130.
6. **D.Antilov.** Dana haqqında (şeir). Pioneer, 1953, №11, s.15.
7. **İvan Nexoda.** Bizim dövlətimiz (şeir). Kommunist, 1954, 6 aprel.
8. **Jo Hill.** Atamı əlimdən almayın (şeir). Pioneer, 1956, №1, s.19.
9. **Bayram ət-Tunisi.** Münəccim (şeir). Pioneer, 1959, №8, s.6.
10. **İvan Belyakov.** Ördəklər (şeir). Pioneer, 1964, №2, s.20.
11. **Vladimir Orlov** Yorulmadınımı günəş?; Kiri (şeirlər). Pioneer, 1966, №4, s.6-7.
12. **Sergey Poqorelovski.** Gənclik dərmanı (şeir). Pioneer, 1966, №8, s.16.
13. **Aleksandr Sergeyeviç Puşkin.** Daim bizim şeirimizə istehzaya cəhd edən... (s.247); Rusiyaya böhtan atanlara

(s.252-253) (şeir). A.S.Puşkin. Seçilmiş əsərləri. Şeirlər. Bakı: Azərnəşr, 1977, 276 s.

14. **Aleksandr Sergeyeviç Puşkin.** Qış səhəri (s.172); O gözəl hüsnünü son dəfə, canan... (s.178-179); «Daim bizim şeirimizə istehzaya cəhd edən... (s.179); Rusiyaya böhtan atanlara (s.186-187); Qafiyəbaz fransız şairlərini döyən... (s.197) (şeir). Dünya ədəbiyyatı klassikləri seriyası. A.S.Puşkin. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Şərq-Qərb, 2009, 664 s.

CAMALYUSİFZADƏ

(Camal Yusif oğlu Bağırov; 19.8.1941, Lənkəran – 16.1.2017, Bakı) – şair, dramaturq, nasir. AYB-nin (1978) və AJB-nin (1979) üzvü. Azərb. Dövlət Un-tinin (indiki BDU)

tarix fakültəsini bitirmişdir (1965). Əmək fəaliyyətinə Lənkəranda «Leninçi» qəzeti redaksiyasında ədəbi işçi kimi başlamış, sonra Bakıda Azərb. Sovet Ensiklopediyasında elmi redaktor, böyük elmi redaktor vəzifələrində işləmişdir (1966-72). «Ədəbiyyat və incəsənət» qəzeti redaksiyasında teatr, kino və musiqi şöbəsində ədəbi işçi, sonra şöbə müdiri olmuşdur (1972-90), Azərb. Resp. Dövlət Televiziya və Radio Verilişləri Şirkətində ədəbi dram verilişləri redaksiyasında baş redaktor müavini (1991–98) olmuşdur. Hazırda AzTV QSC-də «Azərbaycan Telefilm» Yaratıcılıq Birliyinin baş redaktorudur (1998). Onun «Dağlar arxasız olmur», «İtil getlər», «Kim dəli, kim ağıllı», «Ölümü köynəkdən keçirən oğul», «Sabaha ömür payı qazananlar» və s. pyesləri tamasaya qoyulmuşdur.

Tərcümələri:

1. **Qalina Furdıy.** Danış əzizim. (şeir). Ulduz, 1970, №10, s.12.

2. **İrina Jilenko.** Bahar (s.139-140); Beş, üç kəlmə öz-özündən... (s.140-142) (şeir). Körpülər (Ukrayna sovet şairlərinin şeirləri). Bakı: Yazıçı, 1979, 172 s.
3. **Miroşniçenko M.** May (şeir). Azərbaycan gəncləri, 1979, 11 sentyabr.

CAVADZADƏ

Cahanbaxış Salman oğlu (22.3.1902, Gəncə – 6.2.1972, Gəncə) – nasir, tərcüməçi. Moskva Dövlət Pedaqoji İn-tunu bitirmişdir (1933). Baş Mətbuat İdarəsində redaktor, Azərnəşrdə tərcüməçi-redaktor, İkinci Dünya müharibəsi dövründə Azərb. Radio Komitəsinin Cənubi Azərb. şöbəsində redaktor, M.F.Axundov ad. Azərb. Pedaqoji Dillər İn-tunda (indiki ADU) müəllim olmuşdur. «Kirovabad fəhləsi» qəzetində məktublar şöbəsinin müdiri, Tbilisidə «Zariya Vostoka» qəzeti redaksiyasında tərcüməçi işləmişdir (1943-50). 1946 ildən birpərdəli komediyalar qələmə almışdır.

Tərcümələri:

1. **Gi de Mopassan.** Boyun bağı (hekayə). İnqilab və mədəniyyət, 1934, №8, s.12-15.
2. **Yulius Fuçik** Faşist zindanından səslər (həbsxana qeydləri). İnqilab və mədəniyyət, 1947, №9, s.129-142; №10, s.3-44.
3. **Mixail Şoloxov.** Sakit Don (roman). Bakı: Azərnəşr, 1949, III kitab, 540 s.
4. **Mixail Şoloxov.** Sakit Don (roman). Bakı: Azərnəşr, 1950, I kitab, 399 s.
5. **Mixail Şoloxov.** Sakit Don (roman). Bakı: Azərnəşr, 1950, II kitab, 468 s.
6. **Mixail Şoloxov.** Sakit Don (roman). Bakı: Azərnəşr, 1951, IV kitab, 519 s.
7. **Maksim Qorki.** Kain və Artyom (s.68-108); Kirilka; (s.109-124); Şeytan haqqında (s.125-134); Yenə şeytan haqqında (s.135-150) (hekayə). M.Qorki. Əsərləri. 15 cildə. II cild. Povestlər və hekayələr. Bakı: Azərnəşr, 1955.

8. **Maksim Qorki.** Üç dost (povest). M.Qorki. Əsərləri. 15 cildə. III cild. Bakı: Azərənəşr, 1955, s.7-368.
9. **N.V.Qoqol.** Əsərləri. (altı cildə), VI cild., Bakı: Azərənəşr, 1956
10. **Çandr Krişan.** Onun siması (hekayə). Azərbaycan, 1958, №3, s.116-120.
11. **Mixail Şoloxov.** Əsərləri. 8 cildə. II cild. Sakit Don. I kitab. Bakı: Azərənəşr, 1964, 444 s.
12. **Mixail Şoloxov.** Əsərləri. 8 cildə. III cild. Sakit Don. II kitab. Bakı: Azərənəşr, 1965, 436 s.
13. **Mixail Şoloxov.** Əsərləri. 8 cildə. IV cild. Sakit Don. III kitab. Bakı: Azərənəşr, 1965, 468 s.
14. **Mixail Şoloxov.** Əsərləri. 8 cildə. V cild. Sakit Don. IV kitab. Bakı: Azərənəşr, 1966, 526 s.
15. **Mixail Şoloxov.** Əsərləri. 8 cildə. VI cild. Oyanmış torpaq. I kitab. Bakı: Azərənəşr, 1967, 391 s.
16. **Mixail Şoloxov.** Əsərləri. 8 cildə. VII cild. Oyanmış torpaq. II kitab. Bakı: Azərənəşr, 1967, 439 s.
17. **Aleksandr Sergeyeviç Puşkin.** Qor-yuxino kəndinin tarixi (s.545-558); Roslavlev (s.559-568) (povest). Dünya ədəbiyyatı kitabxanası. XXXII cild. A.S.Puşkin. Şeirlər, poemalar, povestlər. Bakı: Yazıçı, 1987, 572 s.
18. **Mixail Şoloxov.** Əsərləri. 8 cildə. II cild. Sakit Don. I kitab. Bakı: Avrasiya Press, 2006, 432 s.
19. **Mixail Şoloxov.** Əsərləri. 8 cildə. III cild. Sakit Don. II kitab. Bakı: Avrasiya Press, 2006, 408 s.
20. **Mixail Şoloxov.** Əsərləri. 8 cildə. IV cild. Sakit Don. III kitab. Bakı: Avrasiya Press, 2006, 432 s.

CƏFƏR BAĞIR

(Cəfər Səfər oğlu Bağır; 5.5.1912. Naxçıvan – 17.4.1983, Bakı) – nəşir, tərcüməçi. Azərb. Yazıçılar İttifaqının üzvü (1934). Azərb. Pedaqoji İn-tunun (indiki ADPU) filologiya

fakültəsini bitirmişdir. «Kommunist» qəzetində şöbə müdürünün müavini (1934-36), «Kirovabad bolşeviki» qəzetində məsul katib (1936-37), Azərb. Yazıçılar İttifaqı Gəncə bölməsinin məsul katibi olmuşdur. 1955 ildə Bakıya qayıtmışdır. Azərb. Dövlət Nəşriyyatında bədii ədəbiyyat şöbəsinin müdiri (1955-60), redaktoru (1960-66), məsləhətçi redaktor (1966-67), bədii tərcümə redaksiyasının müdiri (1967-73) vəzifələrində çalışmışdır. Oçerk, hekayə yazmaqla yanaşı, bədii tərcümə ilə də məşğul olmuş, T.Drayzer, P.Abrahams, A.Sent-Ekzüperi, R.Taqor, Əziz Nesin, M.Broden, A.Kamenova, S.Kardiasvili kimi yazıçıların əsərlərini rus dilindən tərcümə etmişdir.

Tərcümələri:

1. **Teodor Drayzer.** Kerri bacı (roman). Bakı: Azərənəşr, 1956, 534 s.
2. **Teodor Drayzer.** Cenni Herhardt (roman). Bakı: Azərənəşr, 1957, 412 s.
3. **Teodor Drayzer.** Dahi (roman). Bakı: Azərənəşr, 1958, 784 s.
4. **Dib Məhəmməd.** Məsləkdaşım (hekayə). Azərbaycan, 1959, №6, s.150-159.
5. **Taqor Rabindranat.** Dağıdılmış yuva (s.83-137) (hekayə). Rabindranat Taqor. Məhəbbət çələngi (hekayələr, şeirlər, Rusiya haqqında məktublar). Bakı: Uşaqgəncnəşr, 1961, 304 s.
6. **Marçello Venturi.** Bir almanın məzuniyyəti (povest). Azərbaycan, 1963, №9, s.141-162.
7. **Brezan Y.** Bir məhəbbətin tarixi (povest). Azərbaycan, 1964, №8, s.152-169; №9, s.101-145.

8. **Andrey Trofimoviç Stuçenko.** Ağır günlər (s.9-118); Qılıncımızı yenidən siyiririk (s.121-156); Ən dəhşətli günlər (s.157-180) («Yer üzündə həyat naminə»dən xatirələr). A.T.Stuçenko. Uğurlu taleyimiz (hərbi memuarlar). Bakı: Azərnaşr, 1966, 326 s.
9. **Frans Kafka.** Çevrilmə (novella). Azərbaycan, 1966, №8, s.144-176.
10. **Antuan de Sent-Ekzüperi.** Adamların planeti (s.8-135) (roman); Hərbi təyyarəçi (s.136-263) (povest); Balaca şahzadə (s.264-334) (nağıl). Bakı: Azərnaşr, 1968, 335 s.
11. **Marçello Venturi.** Bir alman zabitanın məzuniyyəti (s.56-91) (hekayə). Xarici ölkə yazıçılarının novella və hekayələri. Bakı: Azərnaşr, 1969, 172 s.
12. **Frans Kafka.** Çevrilmə (s.92-142) (novella). Xarici ölkə yazıçılarının novella və hekayələri. Bakı: Azərnaşr, 1969, 172 s.
13. **Antuan de Sent-Ekzüperi.** Balaca şahzadə (s.325-390) (nağıl). Dünya uşaq ədəbiyyatı kitabxanası. 50 cildə. 36-cı cild. C.Fenimor Kuper. Antuan de Sent-Ekzüperi. Astrid Lindgren. Sonuncu mögikan. Balaca şahzadə. Balaca və damda yaşayan Karlson. Bakı: Gənclik, 1987, 648 s.
14. **Teodor Drayzer.** Kerri bacı (roman). Bakı: Maarif, 1987, 400 s.
15. **Teodor Drayzer.** Cenni Herhardt (roman). Bakı: Maarif, 1988, 340 s.
16. **Teodor Drayzer.** Dahi (roman). Dünya ədəbiyyatı kitabxanası seriyası. 100 cildə. 65-ci cild. Bakı: Yazıçı, 1988, 720 s.
17. **Antuan de Sent-Ekzüperi.** Adamların planeti (s.181-284) (roman); Hərbi təyyarəçi (s.285-388) (povest); Balaca şahzadə (s.389-436)(nağıl). Dünya ədəbiyyatı kitabxanası. 100 cildə. 57-ci cild. Mark Tven. Tom Soyverin macəraları. A.de Sent-Ekzüperi. İnsanların pla-

neti. Hərbi təyyarəçi. Balaca şahzadə. Bakı: Yazıçı, 1989, 439 s.

18. **Antuan de Sent-Ekzüperi.** Adamların planeti (roman); Hərbi təyyarəçi (povest); Balaca şahzadə (nağıl). Dünya uşaq ədəbiyyatı seriyası. Alfons Dode. Taraskonlu Tartarenin qeyri-adi macəraları. Antuan de Sent-Ekzüperi. Adamların planeti. Hərbi təyyarəçi. Balaca şahzadə. Bakı: Öndər, 2005, s.115-444.
19. **Teodor Drayzer.** Cenni Herhardt (roman). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Bakı: Şərq-Qərb, 2006, 360 s.
20. **Ekzüperi A.S.** Seçilmiş əsərləri. Dünya ədəbiyyatı seriyası. Bakı: Çarşıoğlu, 2006, 263 s.

CƏFƏR XƏNDAN

(Cəfər Zeynal oğlu Hacıyev; 08.05.1910, İrəvan – 10.08.1961, Bakı) – Azərb. ədəbiyyatşünası, təhqidçi, şair. Filologiya e.d. (1950), prof. (1950). Gəncə Pedaqoji Texnikumunu

və Azərb. Dövlət Pedaqoji İn-tunu (indiki ADPU) bitirmişdir. 1925-29 illərdə fəhlə fakültəsində müəllimlik etmiş, 1932-41 illərdə Azərb. Dövlət Pedaqoji İn-tunda dərslər demişdir. Böyük Vətən müharibəsində (1941–45) iştirak etmiş, siyasi işçi, cəbhə qəzetlərində redaktor müavini işləmişdir. Azərb. Dövlət Un-tinin (indiki BDU) filologiya fakültəsinin dekanı (1947-49), rektoru (1950-1954), Azərb. ədəbiyyatı kafedrasının müdiri (1952-61) olmuşdur.

20 əsrin əvvəlləri Azərb. ədəbiyyatına, xüsusən M.Ə.Sabirin həyat və yaradıcılığına («Sabir», 1940; «Sabir yaradıcılığının sənətkarlıq xüsusiyyətləri», nəşri 1962 və s.), Azərb. Sovet ədəbiyyatına, 20 əsr Cənubi Azərb. demokratik ədəbiyyatına dair əsərlərin, orta və ali məktəblər üçün dərslərlərin, «Ədəbiyyat nəzəriyyəsi» (1958)

kitabının müəllifidir. «Bəyaz gecələr» (1936), «Cəbhə şeirləri», «Qafqaz» (hər ikisi 1942), «İlk ayrılıq» (1944) və s. şeir kitabları nəşr olunmuşdur. Nizami, Xaqani, Heyran xanım, Ömər Xəyyam və b.-nin şeirlərini, M.F.Axundzadənin «Puşkinin ölümünə Şərq poeması»nı Azərb. dilinə tərcümə etmişdir. Azərb. SSR Ali Sovetinin (3-cü çağırış) deputatı olmuşdur. «Qırmızı Əmək Bayrağı», «Qırmızı Ulduz» və «Şərəf nişanı» ordenləri ilə təltif edilmişdir. Bakıda adına küçə var.

Tərcümələri:

1. **Nizami Gəncəvi.** Rübabi şeirlər (şeir). Ədəbiyyat, 1947, 12 mart.
2. **M.F.Axundov.** Şərq poeması. Azərb. SSR EA nəşri, 1962, 12 səh.
3. **Heyran xanım.** Qəzəllər. Bakı: Gənclik, 1975, 60 səh.
4. **Qriqol Abaşidze.** Lenin (şeir). Kommunist, 1982, 19 fevral.
5. **Nizami Gəncəvi.** Aşıqəm, əmrini ver aşıqı-nalanə, gülüm...; Gözüm aydın, gözümə surəti-canan görünür...; Hər gecəm oldu kədər, qüssə, fəlakət sən-siz...; Yenə tövbə evimi eşq xərab etmə-dədir...; Nə gözəl, nə xoş gəlirdir belə daimi qəmin, yar...; Ay üzlü nigarım, kimə mehman olacaqsan?...; Gecə xəlvətcə bizə sevgili yar gəlmiş idi...; Pərvanə, söndür şəmini, gəldi çirağ-ı-canımız...; Gecə keçmiş, mənə gəl bir məhi-taban ol sən...; Gül camalın gülə dedi: – Dur, pərdə sal üzündən...; Mümkünmüdür məni qurban edəsən?...; Yol çətin, aləm qaranlıq – atını bir yanə çək...; Sən könlümü almaq da dilərsənmi, a dilbər?...; Dilbər, neçə bilsən, sənə bənzər nişanım var...; Əziz elçi, könül yarı necədir?...; Gördün nə bəla çəkdi başım eşqin ucundan?...; Ey gözəl afətlərə sultan olan!...; Sənəm, ey gözün fədası, bizə bir gətir səfa sən...; Baxsan cəməli-yarə, bir laləzar görərsən...; Qönçə kimi min dərdə

könül doldu cəfandan...; O müşk tellərin sənə məzhəbi-dilbəri tutub... (qəzəl). Klassik Azərbaycan ədəbiyyatı seriyası. Nizami Gəncəvi. Lirikə. Bakı: Lider, 2004, s.13, 15-17, 20, 23, 27, 33-35, 42, 44-46, 51-53, 55, 57-58, 61.

CƏFƏR RƏMZİ

(Cəfər Balaəmioğlu İsmayilzadə; 9.4.1905, Bakı – 11.9.1996, Bakı) – şair, ədəbiyyatşünas, tərcüməçi. Filologiya e.n. (1968). Azərb. Pedaqoji İn-tunun (indiki ADU) dil və ədəbiyyat

fakültəsini bitirmişdir (1929-32). Bundan sonra uzun illər Bakı, Quba və Qazax orta məktəblərində müəllimlik etmişdir. API-nin tarix fakültəsində qiyabi təhsil almış (1941–42), Azərb. EA Şərqşünaslıq İn-tunun İran filologiyası şöbəsində işləmişdir (1958-90). Abşeron şairlərinin şeirlərindən ibarət «Deyilən söz yadıqardır» toplusunun tərtibçisidir. Klassik Şərq ədəbiyyatından seçmə nümunələri fars və ərəb dilindən Azərb. dilinə tərcümə etmişdir.

Tərcümələri:

1. **Xarici yumor.** Bakı: Azərnəşr, 1964, 108 s.
2. **Mirzə Əbülhəsən Yəğma Cəndəqi.** Hacı, seyyid, ağa; Gərək öz gözüm ilə görəm; Kürk (şeir); Xəttini təriflə; Siz özünüz orada olacaqsınız; Rahat nəfəs alım (lətifə). Kirpi, 1966, №6, s.6.
3. **Behiştin narları.** Bakı: Azərnəşr, 1968, 166 s.
4. **Gəlin birlikdə gülək** (dünya xalqlarının lətifələri). Bakı: Azərnəşr, 1970, 112 s.
5. **Xarici yumor.** Azərbaycan gəncləri, 1970, 17 oktyabr.
6. **Mürtəza Hacı.** Ey telefon (şeir). Kirpi, 1971, №20, s.7.
7. **Dünya xalqlarının yumoru.** Bakı: Azərnəşr, 1976, 128 s.

8. **Fərruxi Yəzdi.** Tehran-Azərbaycan (şeyr). Ədəbiyyat və incəsənət, 1984, 7 dekabr.

CƏFƏROV Bəhram

Tərcümələri:

1. **Sadovyanu M.** Mitriya Kokor (povestdən parça). Azərbaycan, 1954, №11, s.104-117.
2. **Suat D.** Fosforlu Çevriyə (roman). Bakı: Azərənşr, 1964, 212 s.

CƏFƏROV

Cəfər Mehdi oğlu
(22.12.1904, Bakı –
6.10.1987, Bakı) – ger-
manist, tərcüməçi. 1927
ildə Berlin Kommersiya
İn-tunu bitirmişdir. Azərb.
Pedaqoji Xarici Dillər İn-
tunun (indiki ADU) alman

və fransız dillər fakültəsinin dekanı (1949–59), M.F. Axundov ad. Azərb. Pedaqoji Dillər İn-tunun (indiki ADPU) xarici dillərin fonetika kafedrasının müdiri (1959–71) vəzifələrində çalışmışdır. Almanca-azərbaycanca ilk sanballı lüğətin (1971) tərtibçisi və müəlliflərindən biridir.

Tərcümələri:

Alman dilinə:

1. **Cəlil Məmmədquluzadə.** Ölülər (s.14–92) (pyes); Bakı: Yazıçı, 1985, 144 s.
2. **Cəlil Məmmədquluzadə.** Poçt qutusu (s.95–106) (hekayə); Bakı: Yazıçı, 1985, 144 s.
3. **Cəlil Məmmədquluzadə.** Bəlkə də qayıtdılar (s.108–118) (hekayə). Bakı: Yazıçı, 1985, 144 s.

CƏFƏROV C.

Tərcümələri:

1. **N.Tixonov.** Pakistan haqqında hekayələr. Bakı: Uşaqgənclənşr, 1952, 84 s.
2. **Maksim Qorki.** Eqor Bulıçov və başqaları (pyes). M.Qorki. Əsərləri. 15

cildə. VI cild. Pyeslər. Bakı: Azərənşr, 1957, s.327–386.

3. **A.Tolstoy.** Qızıl açar, yaxud Buratinnonun macəraları. Bakı: Gənclik, 1976, 122 s.

CƏFƏROV N.

Tərcümələri:

1. **O.Henri.** Dünyanı qızıqsdıran əl (s.302–308); Ceff Pitersin şəxsi cazibəsi (s.308–315) (satira xəzinəsindən) (hekayə). Dünya (orijinaldan tərcümə toplusu). III kitab. Bakı: Yazıçı, 1988, 344 s.
2. **Konan Doyl A.** İtmiş dünya (roman). Bakı: Azərbaycan Tərcümə Mərkəzi, 1992, 178 s.
3. **Aqata Kristi.** Seçilmiş əsərləri. «Müasir dünya ədəbiyyatı» seriyası. Bakı: Şərq-Qərb, 2010, 720 s.

CƏFƏROV

Vilayət Abbasqulu
oğlu (d. 15.5.1940,
Tovuz r-nunun Bozal-
qanlı k.) – tərcüməçi,
filologiya e.d. (2003),
prof. Azərb. Dövlət
Un-tinin (indiki BDU)
şərqşünaslıq fakültəsini

bitirmişdir. AMEA-nın akad. Z.M.Bünyadov ad. Şərqşünaslıq İn-tunda ərəb filologiyası şöbəsinin müdiri vəzifəsində çalışır.

Tərcümələri:

1. **Cəmil Sidqi Əz-Zəhavi.** İnqilab; İnsanlar gələcəkdə; Özləri ac yatırırlar; Qırmızı bayraq (şeyr). Ağ günlərin sorasında (İraq ədəbiyyatından nümunələr). Bakı: Yazıçı, 1983, s.13–15.
2. **Məruf Ər-Rusafi.** Südəmə körpəli dul qadın (şeyr). Ağ günlərin sorasında (İraq ədəbiyyatından nümunələr). Bakı: Yazıçı, 1983, s.16–17.
3. **Müvəffəq Xıdr.** Atlı və qala (s.102–108); Araba, uşaqlar və Məcid Rumanə (s.108–114) (hekayə). Ağ günlərin

sorağında (İraq ədəbiyyatından nümunələr). Bakı: Yazıçı, 1983, s.102-114.

4. **Yusif Həddad.** Napalm bombaları zeytun ağaclarını biçir (hekayə). Ağ günlərin sorağında (İraq ədəbiyyatından nümunələr). Bakı: Yazıçı, 1983, s.115-128.
5. **Hüseyn Əli Məhfuz.** Füzuli əl-Bağdadi. Şəhriyar qəzeti, 1993, may.
6. **Curci Zeydan.** Fərqanə gəlini (roman). Bakı: Gənclik, 1998, 291 s.
7. **Süleyman Musa.** Miras. Bakı, Arzu, №4, 1998, s.40-45.
8. **Məhəmməd Mehdi Bayat.** Azərbaycanın Gəncə şəhərinə səfərim. Bakı: Ədəbiyyat qəzeti, 2011 oktyabr.

CƏFƏRPUR

İsmayıl Qəhrəman oğlu (5.3.1925, Cənubi Azərbaycan – 18.2.1977, Bakı) – şair, ədəbiyyatşünas, tərcüməçi. Stomatologiya məktəbini (1947) və Azərb. Dövlət Universitetinin (indiki BDU) şərqşünaslıq fakültəsini bitirmişdir. «Azərbaycan» qəzetində bədii ədəbiyyat şöbəsinin müdiri işləmişdir. İlk şeirlər məcmuəsi «Qəhrəmanın düşüncələri» 1956 ildə çap olunmuşdur.

Tərcümələri:

1. **Məmmədhüseyn Şəhriyar.** Azərbaycan (şeir). Ədəbiyyat və incəsənət, 1958, 11 oktyabr.
2. **Patris Lumumba.** Afrikanın qəlbində səhər (şeir). Ədəbiyyat və incəsənət, 1964, 9 may.
3. **Jalə.** İnana bilmirəm; Azadlıq günəşi; Leninqrاد; Meşə, ay meşə (şeir). Azərbaycan, 1972, №6, s.172-173
4. **Nəsimi.** Qəzəllər. Azərbaycan, 1973, №7, s.121-123.
5. **Əbülqasım Lahuti.** Seçilmiş əsərləri. Bakı: Gənclik, 1977, 120 s.

CƏFƏRZADƏ

Əzizə Məmməd qızı (29.12.1921, Bakı – 4.9.2003, Bakı; Hacıqabul r-nunun Tağılı k.-ndə dəfn edilmişdir) – Azərb. yazıçısı, ədəbiyyatşünas, ictimai xadim. Azərb. Resp. xalq

yazıçısı (2001), filologiya e.d. (1970), prof. (1975). Azərb. Dövlət Universiteti (indiki BDU) bitirmişdir (1946). «Azərbaycanfilm» kinostudiyasında şöbə rəisi (1944-46), teatr məktəbində müdir (1947-49), qiyabi Pedaqoji İn-tıda dosent, kafedra müdiri (1950-55), Kamçatka Pedaqoji İn-tunda dosent (1956), Azərb. EA Əlyazmalar İn-tunda baş elmi işçi, şöbə müdiri (1957-74) olmuşdur. 1974 ildən ömrünün sonunadək BDU-da pedaqoji fəaliyyət göstərmişdir.

19 əsr Azərb. ədəbiyyatını, aşıq poeziyasını, Azərb. şairlərindən Nişat Şirvani, Ağa Məsih Şirvani, Abdulla Padarlı, Mürim Kərim Vardanlı, eləcə də qadın şair və aşıqlarının yaradıcılığını öyrənmiş, onların əsərlərini toplayaraq nəşr etdirmişdir («Fatma xanım Kəminə», 1971; «Könül çırpıntıları», 1972; «Azərbaycanın aşıq və şair qadınları», 1974, 1991; «Hər budaqdan bir yarpaq», 1983 və s.). Çap olunmuş ilk əsəri «Əzrayıl» hekayəsidir («Ədəbiyyat» qəzeti, 1937). «Nətvən haqqında hekayələr» adlı ilk kitabı 1963 ildə nəşr edilmişdir. Əsasən, tarixi janrda yazmışdır. S.Ə.Şirvaniyə («Aləmdə səsim var mənim», 1973-78), Nişat Şirvaniyə («Vətənə qayıt», 1977) və A.Səhhətə («Yad et məni», 1980) həsr olunmuş «Şirvan» trilogiyasının müəllifidir. Coğrafiyaşünas Zeynalabdin Şirvaninin həyatını əks etdirən «Eldən-elə» (1992), 19 əsrin əvvəllərində rus qoşunlarının Şirvana hücumundan bəhs edən «Gülüstandan öncə» (1996), Cənubi Azərb.-da yaşayıb-yaratmış şairə, Babilik hərəkatının liderlərindən olan Tahirə Qürvətüleynin həyatından bəhs

edən «Zərrintac-Tahirə» (1996), 20 əsrdə baş verən ictimai-siyasi hadisələr fonunda yarımbiqrafik «Rübabə-sultanım» (2001), M.Füzulinin həyatını təsvir edən «Eşq sultanı» (2003) romanlarının müəllifidir. Azərb.-da yaşayan İran azərb.-lərinin Stalin rejimi tərəfindən deportasiyasından bəhs edən «Xəzərin göz yaşları» (2003) və s. povestləri var. «Sahibsiz ev» (1966), «Əl-lərini mənə ver» (1970), «Sənsən ümidim» (1984), «Xəyalım mənim» (2002) və s. povestlərinin mövzusu müasir həyatdan alınmışdır. Xatirələri («Qızıl sahilə səyahət», 1968 və s.), bayatıları, etnoqrafiya ilə bağlı yazıları, uşaqlar üçün yazılmış hekayə və nağılları («Qızımın hekayələri», 1964; «Anamın nağılları», 1982; «Çiçəklərim, 1988; «Pişik dili», 2001 və s.) var.

S.Smirnovun «Brest qalası», A.Lixanovun «Mənim generalım», «Povestlər», S.Rəşidovun «Güclü dalğa», S.Çokumun «Bizim diyar», Ə.Kabaklının «Əjdaha daşı», Şəmsi Bellinin «Atatürkün eşq macərası» və s. əsərləri Azərb. dilinə çevirmişdir. Əsərləri fars, tacik, ərəb, rus, ingilis, qazax, qaraçay və s. dillərə tərcümə edilmişdir. C. həmçinin ictimai fəaliyyət göstərmiş, 1981–89 illərdə Resp. Qadınlar Şurasının sədri vəzifəsində çalışmışdır. Azərb. Resp.-nin «Şöhrət» ordeni ilə təltif edilmişdir.

Tərcümələri:

1. **S.Smirnov.** Brest qalası (romandan parça). Azərbaycan, 1972, №7, s.7-35.
2. **S.Smirnov.** Brest qalası (roman). Bakı: Gənclik, 1973, 425 s.
3. **Rza Mollov.** Balıqçılar anası; Başlıqsız hekayə; Çalırça ilə tozduman (hekayə). Azərbaycan, 1974, №4, s.172-181.
4. **Albert Lixanov.** Mənim generalım (povest) (kiçik və orta yaşlı məktəblilər üçün). Bakı: Gənclik, 1977, 14 s.
5. **Albert Lixanov.** Mənim generalım (povest). Albert Lixanov. Povestlər. Bakı: Gənclik, 1982, s.3-170.

6. **Albert Lixanov.** Yalan (povest). Albert Lixanov. Povestlər. Bakı: Gənclik, 1982, s.312-465.

CƏLİL Adilə

Tərcümələri:

1. **İngilis yumor.** Azərbaycan, 1971, №4, s.206-208.
2. **Amerika folklorundan.** Azərbaycan, 1971, №6, s.205-208.
3. **İran yumor.** Azərbaycan, 1971, №8, s.202-208
4. **Hünter Prodl.** Şəhər yuxuda ikən (hekayə). Azərbaycan, 1971, №7, s.175-183.
5. **Anton Yasen.** Haradan alardım? (yumor). Azərbaycan, 1972, №5, s.208.
6. **Belorus yumor.** Azərbaycan, 1972, №5, s.206-207.
7. **İngilis yumor.** Azərbaycan, 1972, №5, s.207.
8. **Latış yumorundan.** Azərbaycan, 1972, №4, s.205-206.
9. **Siçan dərmanı; Ağacın şahidliyi; Hal-va satan** (tacik lətifələri).Azərbaycan, 1972, №4, s.207-208.
10. **Tatar yumorundan.** Azərbaycan, 1972, №4, s.204.
11. **Anton Yasen.** Haradan alardım? (hekayə). Azərbaycan, 1972, №5, s.208.
12. **Yumor.** Azərbaycan, 1972, №2, s.204-208.
13. **Yumor.** Azərbaycan, 1973, №7, s.206-208.
14. **Revis Malinari.** İmtahan (yumor). Azərbaycan, 1974, №8, s.207-208.

CƏMİLOV

Adil Savalan oğlu
(d. 8.10.1954, Kəlbəcər, Kilsəli) – şair, publisist, filologiya üzrə f.d. Azərb. Dövlət Un-tinin (indiki BDU) jurnalis-

tika fakültəsini bitirmişdir. «Yazıçı» nəşriyyatında poeziya redaksiyasının redaktoru, 1990 ildə «Həqiqət» qəzetinin baş redaktoru, 1992 ildə «Bakı», «Baku» axşam qəzetlərində mədəniyyət şöbəsinin müdiri, 2002 ildən «Ədəbiyyat qəzeti» redaksiyasında poeziya, nəsr şöbəsinin müdiri vəzifələrində işləmişdir.

C. bədii tərcümə ilə də məşğuldur. Rus, belorus, özbək, qırğız, Latin Amerikası poeziyasından tərcümələri müxtəlif qəzet, jurnal və tərcümə toplularında dərc olunmuşdur. 1987 ildən türk xalqları folklorunun möhtəşəm abidəsi, böyük qırğız eposu «Manas»ın tərcümə, tədqiqi ilə məşğul olmağa başlamış, doktorluq dissertasiyasını həmin mövzuda yazmışdır.

Tərcümələri:

1. **Manas** (dastandan parça). Bakı: Səda, 1995, 32 s.
2. **Əzim Osman**. Qaraçı qızın nəğməsi; Mənim ömrüm (şeir). Sevgi fəslə. İslam ölkələri şairlərinin şeirləri. Bakı: Çinar-Çap, 2010, s.88-89.
3. **Yağmur Oraz**. Qarabağlı ananın ağısı; Nəsiminin qardaşı (şeir). Sevgi fəslə. İslam ölkələri şairlərinin şeirləri. Bakı: Çinar-Çap, 2010, s.169-172.

CƏMŞİDİ Cahidə

Tərcümələri:

1. **Con Çiver**. Asiyaya gedirəm (hekayə). Ədəbiyyat və incəsənət, 1982, 5 fevral
2. **Artur Konan Doyl**. Ebbi Qreyn (s.53-70 Dünya (orijinaldan tərcümə toplusu). III kitab. Bakı: Yazıçı, 1988, 344 s.

CƏMŞİDOV

Cəmşid Şamil oğlu (d.1953) – tərcüməçi. Latin və italyan dillərindən tərcüməçi kimi şöhrət qazanmışdır. Azərb. Dövlət Un-tinin (indiki BDU) filologiya fakültəsində oxuduğu və AMEA-nın Nizami ad. Ədəbiyyat İn-tunda çalışdığı illərdə fars dili ilə yanaşı tanınmış albanşünas alim Z.Yampolskinin rəhbərliyi altında latın dili üzrə ixtisaslaşmışdır. Daha sonra Moskva Mərkəzi Dövlət Xarici dil kurslarının italyan və ispan dili şöbələrini bitirmişdir. İlk tərcüməsi 1977 ildə «Ədəbiyyat və incəsənət» qəzetində çap olunmuşdur (A.Moravianın «Oğrular kilsədə» novellası). İtalyan yazıçılarından C.Bokkaççonun «Dekameron» əsərini, C.Verqanın, L.Pirandellonun, A.Moravianın, D.Buttsatinin, İ.Kalvinonun, T.Querranın hekayə və novellalarını, İntibah dövrünün görkəmli nümayəndəsi Rotterdamlı Erazmın «Axtarmaqlığın tərifı» satirasını, Qədim Roma şairi P.O.Nazonun, italyan şairlərindən Dantenin, Petrarkanın, Merkantini və Montaleninin şeir və poemalarından nümunələri dilimizə çevirmişdir. 3 tərcümə kitabının, Azərbaycan-İtaliya ədəbi əlaqələrinə dair bir sıra elmi məqalənin müəllifidir.

Tərcümələri:

1. **Antonio Tabukki**. «Çeşir pişiyi» (hekayə).
2. **İtalyan ədəbiyyatından üç novella**. Dino Buttsati. «İnsanın böyüklüyü». Luçano de Kreşentso. «Oyanış xidməti». «Zorro» (Hekayələr)
3. **Pirandello Luici**. Səs (s.75-84); Küp (s.84-92) (hekayə). Bağban (toplu). Bakı: Gənclik, 1990, 336 s.

Ç

ÇİNGİZ ƏLİOĞLU

(Çingiz Əli oğlu Zeynalov; d. 29.6.1944, Füzuli) – şair, publisist. Azərb. Resp. əməkdar mədəniyyət işçisi (1991), AYB-nin üzvü (1977 ildən). M.Əzizbəyov ad. Azərb. Neft

və Kimya İn-tunun (indiki ADNSU) istehsalat proseslərinin avtomatlaşdırılması və texnologiyası fakültəsini bitirmişdir (1965). «Gənclik» nəşriyyatında redaktor, böyük redaktor (1977-88), redaksiya müdiri (1988-91), Azərb. Dövlət Nəşriyyatında baş redaktor (1991–92), Azərb. Resp. Mətbuat və İnformasiya Nazirliyində nəşriyyatlar idarəsinin rəisi vəzifələrində çalışmışdır. Əsərləri bir çox dillərə tərcümə olunmuşdur.

Tərcümələri:

1. **Viktor Bokov.** Sənə soyuq dəyər, a mənim gecəm (şeir). Ulduz, 1972, №10, s.20.
2. **İqor Şklyarevski.** Quş kölgəsi (povest). Bakı: Gənclik, 1979, 152 s.
3. **L.Tatyaniçeva.** Bir budaq şimşək (şeirlər) (Xəlil Rza ilə birlikdə). Bakı: Gənclik, 1981(1980), 26 s.
4. **Oleq Şestinski.** Bir ovuc xırda pul verin mənə siz...; Özümü nümunə saymıram əsla...; Böyük xoşbəxtlikdir, özüm bilirəm; Ayna pərdəsini açdığınız tək...; Həqiqəti söyləmək çətindir, yaman çətin...; Bu şirin sözlərdən axı nə çıxar?...; Vaxtaşırı könlünü...; Sən kini könlünə yaxın buraxma...; Nikola Vapsarovun xatirəsinə; Bir dəfə bir kişi (şeir); İydə hasarının yanında

Rada...; Doqqazın yanında dayanıb Yana...; Göyçək bir çiçək dərdi...; Ağ doqquzdondan...; Vadidən keçib gedən üç igid...; Burax məni, əzizim...; Təzə paltarda... (sevgi nəğmələrindən). Oleq Şestinski. Bakıda çinar (şeirlər və poemalar). Bakı: Yazıçı, 1982, s.80-92.

5. **Anna Axmatova.** Böhtan (şeir). Ədəbiyyat və incəsənət, 1987, 4 dekabr.
6. **Samuil Marşak.** Rəngbərəng kitab (s.87-90); Noyabr (s.91); Axmaqlıq haqqında nağıl (s.91-94); Ay arvad, qapını çəkib örtsənə (s.94-95); Düz deyil (s.96-98); Kitablار haqqında kitab (s.98-104); Uzaq Amazonkada (s.104-105); Sənətlər nə rəngdədir (s.106); Mürgü və əsnəmə (s.106-107); Qövs-qüzeh (s.107-108) (şeir). Dünya uşaq ədəbiyyatı kitabxanası. 50 cildə. 44-cü cild. S.Marşak, K.Çukovski, A.Barto, S.Mixalkov. Şeirlər, nağıllar, təmsillər. Bakı: Gənclik, 1989, 384 s.
7. **Aqniya Barto.** 1. Amerikalı qonaq; 2. Tamamlar səslənir; 3. Sülh çubuğu («Qırmızı dərililər» silsiləsi) (s.259-268); Qara dərilili təzə adam (s.268-274); Ədəbsiz ayı balası (s.274-278); Köməkçi (s.278); Sənin bayramın (s.278-282); Məni də başa düşün!.. (s.282-284); Sizə sağsağan gərək deyil ki? (s.284-285); Yuxu saatı (s.285-288); Bərabər bölək (s.289-290); Səhər sübhdən oyanır ev... (s.290-291); Çimmək əhvalatı (s.291); Atanın imtahanı var (s.292-293); Məktəbə (s.293-294); Məktəbə gedən yolda (s.294-295); Birinci sinif şagirdi (s.296); İlk dərs (s.296); Savadlanmış (s.297); Mən artıqam (s.297-298); Şüroçka barədə zarafat (s.298) (şeir). Dünya uşaq ədəbiyyatı kitabxanası. 50 cildə. 44-cü cild. S.Marşak, K.Çukovski, A.Barto, S.Mixalkov. Şeirlər, nağıllar, təmsillər. Bakı: Gənclik, 1989, 384 s.

8. **Sergey Mixalkov.** Gəzinti (s.300-301); Nərə balığı haqqında (s.302-303); Büllur vaza (s.303-307); Şəkil (s.307); Pişik balaları (s.308); Yaxşı yoldaşlar (s.308-309); Dəyməduşər (s.309-311); Foma (s.311-314); Buludlar (s.314-315); Əlifba (s.316); Kremlin ulduzları (s.316); Mənim küçüyüm (s.316-318); Trezor (s.318-319); Alacəhrə (s.319-320); Kütbeyin (s.320-322); Dostum və mən (s.322-325); Fintiflyuşkin (s.325-326); Lift və karandaş (s.326-327); İki pişik (s.327-329) (şeir). Dünya uşaq ədəbiyyatı kitabxanası. 50 cildə. 44-cü cild. S.Marşak, K.Çukovski, A.Barto, S.Mixalkov. Şeirlər, nağıllar, təmsillər. Bakı: Gənclik, 1989, 384 s.
9. **N.A.Nekrasov.** Şaxta-boran, qırmızı burun (poema). Dünya uşaq ədəbiyyatı kitabxanası. İ.A.Krılov, A.S.Qriboyedov, N.A.Nekrasov, P.P.Bajov. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Gənclik, 1989, s.238-272.
10. **Qadir Murzaliyev.** Qumların otlardan örtüyü yoxdur... (s.218); Qardaş yanında da... (s.218-219) (şeir). Türkün 101 şairi (türk şairlərinin şeirləri). Bakı: Yazıçı, 1993, 235 s.
11. **Anna Axmatova.** Məhəbbət (s.11); Ürək ki, ürəyə bağlı deyildir... (s.12); Sən saman çöpüylə xəstə ruhumu... (s.13); Saat quşcuğazı tək... (s.14); Gəl mənim seyr elə halımı indi... (s.15); Toxtayıb kiridi könlümün qəmi... (s.16); Tək-tük yad edirəm mən səni, inan... (s.17); Büllur sarayını, cənnət bağını... (s.18); Qonaq (s.19); Barmağı ucunda gəzirdi hamı... (s.20-21); «Taleyin əlindən mən göz götürüb... (s.22); Kaş ki, mən sənin o qarmonun altda... (s.23); Ölüna, dirinə gəlmir gümanım... (s.24); Yuxu (s.25-26); Yox, yox, ey şahzadə mən o deyiləm... (s.27); Görürəm, görürəm ayın üzünü... (s.28); Axır ki, qocalıb düşmüşən daha... (s.29); Orda kölgəm mənim qalıb, darıxır... (s.30); O qartal baxışlı, o sərviqamət... (s.31); Quluntək nazınla oynaram sənin... (s.32); Səndən öyrənmişəm mən can almağı... (s.33); Cənnətin qapısında... (s.34); Sənəmi ram olum? Dəlisən – nədir?.. (s.35); Mən bir vaxt ürəkdən sevdiklərimi... (s.36); Böhtan (s.37-38); Çuqundan məhəccərim... (s.39); Bu dünya malıyçın ölməyə dəyməz... (s.40); Torpağı yadlara qurban verənlə... (s.41); Kimisi eşq dolu gözlərə baxır... (s.42); Rəhmdil qonşular – iki məhəllə... (s.43); Adətim üzrə mən dost adlarını... (s.44); Qız-qızıl paslanar, çürüyər polad... (s.45); Şairin xatirəsinə (s.46); Kitab çıxan gün (s.47-48); Nə qədər işgəncə versə də yenə... (s.49); Elə ki, dilləndi nəgmə küləyi... (s.50); Ad (s.51) (şeir). Anna Axmatova. Cənnətin qapısında (şeirlər toplusu). Bakı: Yurd, Qapp-Poliqraf, 2000, 62 s.
12. **Marina Svetayeva.** S.E.; Anmıram, danmıram, daha yanmıram...; Nə yaxşı sən mənim xəstəm deyilsən...; Hamınız rəhibə olacaqsınız...; Çilik-çilik oldu aynam...; Yuxusuzluq; Axmatovaya; Qayğıların yükündən...; Don Juan; Alından öpmək – dərddin almaqdı...; Göynəm! Göynəm! Əbədi təm...; Alaya; Pöhrə fidan ormanı...; Sağ çiynimdə bu mələk...; İki nəgmə; Qaragöz görürəm səni, – ayrılıq!...; Kim nə deyib gülmüşəm...; Canavar; Ciyər parçalayan, cana cin salan...; Əllər və əllərdən ələ keçən can!...; Mail; Bu dağın zirvəsi – dünya tavanı...; Əlamətlər; Həyata; Yaşayır, ölməyibdir...; (şeir). Svetayeva M. Yuxusuzluq (şeirlər toplusu). Bakı: Qapp-Poliqraf, 2000, 84 s.
13. **Minimalist şeirlər.** Azərbaycan, 2001, №6, s.105-107.

14. **M.Svetayeva.** Anmıram, danmıram...; Axmatovaya; Don Juan (şeir). Xəzər, 2005, №3, s.143-146.
15. **Mənsur Vəkilov.** Yaz çağ, oyanmış, isti torpaqda...; Yelkənlər; Yay; ... Sahil sularında...; Ağ paltarlı qız; Şeir kəhrəbadır...; Əcəb sakitlikdir – qulaq göynədən...; Dəniz can üstədir... (şeir). Azərbaycan, 2005, №12, s.37-40.
16. **Marina İvanovna Svetayeva.** Çilik-çilik oldu aynam...; Axmatovaya; Don Juan (şeir). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Rus ədəbiyyatı antologiyası. 2 cildə. I cild. Bakı: Avrasiya press, 2007, s.101-103
17. **Niyazi Həmzə Həkimzadə.** Hey, hey ataq biz!; İşçilər, oyanın! (şeir). Sevgi fəslə. İslam ölkələri şairlərinin şeirləri. Bakı: Çinar-Çap, 2010, s.77-79.
18. **Tulkin.** İnsan izləri; Sən bir kəsi gözləməsən...; Salamat qal (şeir). Sevgi fəslə. İslam ölkələri şairlərinin şeirləri. Bakı: Çinar-Çap, 2010, s.80-83.
19. **Qədir Mirzəliyev.** Gizlənmək nə lazımsız maska dalında?...; Davaya hamımız yaxşıyıq düzü...; Güc versəm də qıçaqola...; Doğulan gündən ta ölümədək...; Dəniz olmaq istəyər...; Bu meşə qurtarmamış, başqası durur onu...; Qaranlıq qoynundan...; Sözlərin – mənimçün – qatı zülmətin... (şeir). Sevgi fəslə. İslam ölkələri şairlərinin şeirləri. Bakı: Çinar-Çap, 2010, s.127-134.

20. **Feyz Əhməd Feyz.** Dua; İki səs (şeir). Sevgi fəslə. İslam ölkələri şairlərinin şeirləri. Bakı: Çinar-Çap, 2010, s.137-140.
21. **Fəzil İskəndər.** Axşam (şeir). Sevgi fəslə. İslam ölkələri şairlərinin şeirləri. Bakı: Çinar-Çap, 2010, s.247-248.

ÇUYEV

Feliks İvanoviç
(4.4.1941, Rusiya, Amur vil., Svobodnı ş. – 2.4.1999, Moskva)
– rus şairi, yazıçı, publisisti. SSRİ Yazıçılar İttifaqının üzvü idi. Moskva Energetika İn-

tunun avtomatika və hesablama maşınları fakültəsini bitirmişdir. «41-ci ad günü» (1961) kitabı və bir sıra bədii-sənədli povestlərin müəllifidir.

Tərcümələri:

1. **Давуд Насиб.** Письма к матери: Стихи и поэма. М.: Сов. писатель, 1974, 102 с.
2. **Давуд Насиб.** Камен очага: Стихи и поэма. М.: Сов. писатель, 1981, 64 с.

D

DAVUD NƏSİB

(Davud Məcid oğlu Nəsisibov; 25.8.1942, Qazax – 26.3.2003, Bakı) – şair, publisist, tərcüməçi. Azərb. Yazıçılar İttifaqının üzvü (1969).

Azərb. Dövlət Un-tinin (indiki BDU) kitabxanaçılıq fakültəsini (1963) və Moskvada SSRİ Yazıçılar İttifaqı nəzdində ikiillik ali ədəbiyyat kursunu (1972) bitirmişdir. Azərb. Dövlət Televiziya və Radio Verilişləri Komitəsində redaktor (1966-69), «Ədəbiyyat və incəsənət» qəzeti redaksiyasında ədəbi işçi, təsviri sənət şöbəsinin müdiri, poeziya şöbəsinin müdiri olmuşdur. Ədəbi fəaliyyətə 1956 ildə «Qabiliyyət bayrağı» qəzetində dərc etdirdiyi «Mənim doğma çayım – Mənim Kür çayım» şeiri ilə başlamışdır. SSRİ xalqları poeziyasından bədii tərcümələri vardır. Macar şairi Mikloş Radnotinin şeirlər kitabını Azərb. dilinə çevirmişdir. Moskvada «Anama məktublar» (1974), «Ocaq daşları» (1981) şeir kitabları çap olunmuşdur.

Tərcümələri:

1. **Valdis Luks.** Yoxdur (şeir). Ədəbiyyat və incəsənət, 1972, 26 avqust.
2. **Petro Rebroy.** Bu dünyaya gəlməmiş... (s.77-78); Əgər bir gözəlliyə... (s.78-79) (şeir). Körpülər (Ukrayna sovet şairlərinin şeirləri). Bakı: Yazıçı, 1979, 172 s.
3. **Anatoli Bortnyak.** Leninin elçiləri (s.162-163) (şeir). Körpülər (Ukrayna sovet şairlərinin şeirləri). Bakı: Yazıçı, 1979, 172 s.

4. **Lüdmila Tatyaniçeva.** Oğullarım – gələcəyim; Rus gözəli (şeir). Ədəbiyyat və incəsənət, 1980, 8 fevral.
5. **Salomeya Neris.** Vətənə məhəbbət; Qalxıb oyanarsan (şeir). Ədəbiyyat və incəsənət, 1984, 23 noyabr.

DİLBAZI

Mirvarid Paşa qızı

[19.8.1912, Qazax qəzasının Xanlıqlar k. (indiki Musaköy k.) – 12.7.2001, Bakı] – şair. Azərb. SSR xalq şairi (1979), Azərb.

SSR əməkdar mədə-

niyyət işçisi (1967) və əməkdar incəsənət xadimi (1973). Azərb. Pedaqoji İn-tunun (indiki ADPU) ədəbiyyat və ictimaiyyət fakültəsini bitirmişdir (1932). Yaradıcılığa təhsil illərində başlamışdır. «Qadınların hüriyyəti» adlı ilk kiçik həcmli poeması 1928 ildə «Maarif və mədəniyyət» jurnalında dərc olunmuşdur. «Bizim səsimiz» (1934) adlı ilk kitabında Azərb. qadınlarının ictimai həyat yoluna çıxmasını tərənnüm edən şeirləri toplanmışdır. İkinci kitabında («İlk baharda», 1937) şairin ictimai və məhəbbət lirikasına meyli aydın görünürdü. 20 əsrin 30-cu illərinin axırlarında, əsasən, lirik şair kimi formalaşan D.-nin mövzu dairəsi genişlənmiş, o, əsrin siyasi-ictimai hadisələri ilə səsleşən əsərlər yazmağa söy göstərmişdir. 1941–45 illər müharibəsi dövründə D.-nin yaradıcılığında vətənpərvərlik mövzusu ön plana keçmişdir. «Döyüş mahnıları» (1941), «Xatirələr» (1945) toplularında, «Berlin yanır» və b. şeirlərində qələbəyə sarsılmaz inam öz əksini tapmışdır. Əmək adamlarının mənəvi zənginliyi, beynəlmiləçilik D.-nin müharibədən sonrakı lirikasının [«Sənətkarın xəyalı» (1948), «Xatirələr olan yerdə» (1964),

«Həyat lövhələri» (1967), «Yasəmən fəsləri» (1976), «Qar çiçəkləri» (1984), «Durnalar ötüşəndə» (1992) və b. topluları] ana xəttini təşkil edir.

D. yaradıcılığının aparıcı mövzularından biri də qadın mövzusuudur. Onun poeziyasında qadın təkcə ana deyil, həm də azadlıq mübarizi, sevən-sevilən insandır [«Məhəbbət» (1945), «Əlcəzairli qız» (1961), «Partizan Aliyə» (1972), «Ana ürəyi», «Məhəbbətin göz yaşları» poemaları, «Analıq duyğuları» silsiləsi və b.]. Yaradıcılığında əhəmiyyətli yer tutan təbiət lirikasında [«Bənövşələr üşüyəndə» (1970), «Abşeron bağları» (1984) kitabları və s.] Azərb. təbiətinin poetik mənzərəsi öz əksini tapmışdır.

D. müasir Azərb. uşaq ədəbiyyatının yaradıcılarından və ən görkəmli nümayəndələrindəndir [«Nağıllar» (1940), «Şeirlər» (1951), «Kiçik dostlarıma» (1956), «Yaz gəlir» (1968), «Lalənin ağacları» (1970) və b. kitabları]. Əsərləri bir sıra dillərə tərcümə olunmuş, şeirlərinə S.Ələsgərov, T.Quliyev, F.Əmirov, Ş.Axundova, A.Rzayeva və b. mahnı, romans və oratoriyalar bəstələmişlər. Azərb. Resp.-nın «İstiqlal» ordeni ilə təltif edilmişdir.

Tərcümələri:

- A.Sereteli.** Bahar; Sevgi (şeyr). İnqilab və mədəniyyət, 1940, №5-6, s.116-117.
- Jalə.** Bakı (şeyr). İnqilab və mədəniyyət, 1950, №4, s.84-85.
- Jalə.** İran; Çin (şeyr). İnqilab və mədəniyyət, 1950, №8, s.95-96.
- Nikolay Tixonov.** Kirov bizimlədir (şeyr). İnqilab və mədəniyyət, 1950, №12, s.71-74.
- Lyudmila Tatyaniçeva.** Kristal (s.199); Gənclikdəki kimi həyəcanla mən... (s.199) (şeyr). Bahar dostları (RSFSR şairlərinin şeirləri). Bakı: Azərnəşr, 1961, 248 s.
- Nikolay Tixonov.** Kirov bizimlədir (s.211-214) (şeyr). Bahar dostları (RSFSR şairlərinin şeirləri). Bakı: Azərnəşr, 1961, 248 s.
- Zülfüyyə.** Məşirə (şeyr). Azərbaycan, 1963, №4, s.184-185.
- Zülfüyyə.** Aylı gecə, özümə (şeyr). Azərbaycan, 1971, №7, s.114-115.
- Q.Qulam.** Dostlar, bizə qonaq gəlin (şeyr). Azərbaycan, 1972, №12, s.33.
- Liana Daskalova.** Azərbaycan poeması (s.16-19) (şeyr). Qızılqul nəğməsi (bolqar şairləri Azərbaycan haqqında). Bakı: Azərnəşr, 1974, 72 s.
- Zülfüyyə.** Mənə günəşi ver; Xəyallar (şeyr). Azərbaycan, 1975, №9, s.34
- Mikola Naqribeda.** Səməd Vurğun nağılı (şeyr). Ədəbiyyat və incəsənət, 1979, 14 sentyabr.
- Taras Şevçenko.** Ah, yalqızam, yalqızam... (s.27) (şeyr). Taras Şevçenko. Fikirlərim, düşüncələrim (şeyrlər və poemalar). Bakı: Yazıçı, 1979, 104 s.
- Silva Kaputikyan.** Nəğmələr nəğməsi (şeyr). Azərbaycan, 1982, №12, s.30.
- Anatoli Sofronov.** O nəğməni oxuyuruq; Məhəbbət; Albalı ağacı (şeyr). Ədəbiyyat və incəsənət, 1982, 29 yanvar.
- Bədr Şakir Əs-Səyyab.** İlğım şəhəri (şeyr). Ağ günlərin sorağında (İraq ədəbiyyatından nümunələr). Bakı: Yazıçı, 1983, s.42-43.
- Nizami Gəncəvi.** Sənsiz ölürəm, nigar, tez gəl!...; Hüsnün gözəl ayətləri, ey sevgili canan!...; Üzün müştəqiyəm, ey dust, nədən bir an görünməzsən?...; Sən hələ, bax, nocavansan, mən dəyişdim çox yaman... (qəzəl). Klassik Azərbaycan ədəbiyyatı seriyası. Nizami Gəncəvi. Lirikə. Bakı: Lider, 2004, s.18, 29, 48, 60.
- Əlişir Nəvai.** Fərhadın doğulması; Fərhadın tərbiyə olunması; Fərhadın sevgisi; Sarayların tikilməsi; Fərhadın

Qarından daş yonmaq öyrənməsi; Saraylarda şənlik; Xaqanın Fərhadı taxt-tac təklif etməsi; Fərhadın İsgəndər güzgüsü ilə maraqlanması («Fərhad və Şirin» poemasından parçalar). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Əlişir Nəvai. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Öndər, 2004, s.29-74.

19. **Xaqani Şirvani.** Var idi mənim vəfalı yarım...; Təəssüflər, oğlum Rəşid, ömrümün tək meyvəsi... (mərsiyə). Klassik Azərbaycan ədəbiyyatı seriyası. Xaqani Şirvani. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Lider, 2004, s.344-345, 354.
20. **Xaqani Şirvani.** Günəştək sən də, Xaqani...; Var idi, Xaqani, ömür xəzinən... (şeyr). Klassik Azərbaycan ədəbiyyatı seriyası. Xaqani Şirvani. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Lider, 2004, s.400-401, 404.
21. **Xaqani Şirvani.** Qismət olarmı vəslin bir gecə, ey dilaram?...; Biz qəmə öyrənmişik, ey dost, göndər qəm bizə...; Nə etmişəm ki, məni qəm tapdığı edib-sən?...; Bu hüsnünün sədası fəth edər asımanı... (qəzəl). Klassik Azərbaycan ədəbiyyatı seriyası. Xaqani Şirvani. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Lider, 2004, s.497-499.
22. **Aleksandr Sergeyeviç Puşkin.** Şair (şeyr). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Rus ədəbiyyatı antologiyası. 2 cildə. I cild. Bakı: Avrasiya press, 2007, s.38-39.
23. **Taras Şevçenko.** Zənbəq; Ah, yalqızam, yalqızam...; Günəş batır, tamam dağlar qaralır... (şeyr). Taras Şevçenko. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Şərq-Qərb, 2008, s.146, 148, 150, 154, 170.
24. **Aleksandr Sergeyeviç Puşkin.** Yer və dəniz (s.111); Ayna qarşısındakı gözəl (s.111); Şair (s.160); (şeyr). Dünya ədəbiyyatı klassikləri seriyası. A.S.Puşkin. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Şərq-Qərb, 2009, 664 s.

DİTS

Henrich Friderich fon Dits (2.9.1751, Almaniya, Bernburq – 7.4.1817, Berlin) – alman tədqiqatçısı və diplomatı. Prussiya EA-nın fəxri üzvü (1814) olmuşdur. Halle Un-tini

bitirmiş, Maqdeburqda hüquqşünas, sonra dəftərxana müdiri işləmiş, Prussiyanın Osmanlı imperiyasında səfiri olmuşdur (1784-90). Türk, ərəb və fars dillərini öyrənmişdir. D. ilk dəfə «Kitabi-Dədə Qorqud» dastanlarını elmi cəhətdən tədqiq etmiş, «Asiyadan unudulmaz xatirələr» (1815) kitabında onu tarixi, mətnşünaslıq və coğrafi baxımdan yüksək qiymətləndirmişdir. «Qabusnamə»ni (1811), «Kitabi-Dədə Qorqud»un «Təpəgöz» boyunu (1815) alman dilinə çevirərək, nəşr etdirmişdir. İlk dəfə «Kitabi-Dədə Qorqud»la Homerin «Odissey» əsərinin oxşar cəhətlərini göstərmiş, onları müqayisəli təhlil edərək, «Kitabi-Dədə Qorqud»un daha qədim olduğunu söyləmişdir. Vəsiyyətnaməsinə əsasən, 17000 nəşr olunmuş kitab, içərisində 403-ü Şərqə aid olan 835 əlyazma, elmin bütün sahələrinə dair 1000-dən çox tədqiqat işi, öz çap əsərləri, özünün və 3-cü Sultan Səlimin portretləri Berlin Kral kitabxanasına verilmişdir.

Tərcüməsi:

Kitab-i Dede Korkud. Bassat erzahlt, wie er Tepegöz (Kyklop) getötet hat. Berlin: 1815 / Bakı: 2015

DRUK

Vladimir Yakovleviç (d. 1957, Moskva) – rus şairi, ədəbiyyatşünas. Rusiya Yazıçılar Birliyinin üzvü. Moskva Dövlət Pedaqoji İn-tunun psixologiya fakültəsini (1980) və Nyu-York Un-tinin interaktiv kommunikasiyalar fakültəsinin aspiranturasını (2001) bitirmişdir. Moskva Poeziya Klubunun yaradıcılarından biridir (1986). 1991 ildə Moskva Yuxu və Virtual Reallıq İn-tunun əsasını qoymuşdur. 1994 ildən Nyu-Yorkda yaşayır. O.Henri ad. «Darı volxvov» ədəbi mükafatı təsis edildikdən sonra (2010) onun jürisinə daxil olmuşdur.

Tərcümələri:

1. **Гидаят.** Я ковер луговой... (стихотворение). Молодая поэзия Азербайджана. Баку: Язычы, 1986, 108 с.
2. **Гидаят.** Я решился однажды—писать перестал... (стихотворение). Литературный Азербайджан, 1986, № 6, с. 34.
3. **Гидаят.** Я решился однажды—писать пересталь... (стихотворение). Молодая поэзия Азербайджана. Баку: Язычы, 1986, 109 с.

E

ELÇİN

(Elçin İlyas oğlu Əfəndiyev; d. 13.5.1943, Bakı) – yazıçı, tənqidçi, ədəbiyyatşünas, ictimai xadim. Filologiya e.d. (1997), Azərb. Resp. xalq yazıçısı (1998). Azərb. Resp.-nın əmək-

dar incəsənət xadimi (1985), Ümumittifaq komsomolu mükafatı laureatı (1982). Azərb. Dövlət Un-tinin (indiki BDU) filologiya fakültəsini bitirmişdir (1965). Azərb. Yazıçılar İttifaqının İdarə heyətinin katibi olmuşdur (1975-87). Azərb. Resp. Baş Nazirinin müavini (1993 ildən).

Müasirlərin həyatına, mənəvi əxlaqi problemlərə həsr edilmiş hekayə və povest toplularının («Min gecədən biri», 1966; «Açıq pəncərə», 1968; «Gümüşü, narıncı...», 1973; «Bu dünyada qatarlar gedər», 1974; «Bir görüşün tarixçəsi», 1977; «Bülbülün nağılı», 1983; «Beş dəqiqə və ədəbiyyat», 1984; «Ömrün son səhəri», 1993 və s.) müəllifidir. «Mahmud və Məryəm» (1983) romanı tarixi hadisələrə yüksək bədii-estetik müdaxilə, fəlsəfi dərinliklərə nüfuz etmək bacarığı ilə seçilir. «Ağ dəvə» (1985) romanı psixoloji dəqiqliyi, təhkiyə və forma əlvanlığı, həyatiliyi ilə diqqəti cəlb edir. «Ölüm hökmü» (1989) romanı son 60 illik repressiya və durğunluq dövrü hadisələrinin ümumiləşdirilmiş bədii-sənədli salnaməsidir. «Ah Paris, Paris», «Mən sənəin dayınam» və s. pyesləri, yol və səfər qeydləri («Yaxın, uzaq Türkiyə», «Palma ülfəti», Dyula Çak ilə söhbət, «Qabrovo görüşləri», «Qana xatirələri») və s. var. E.-in kinossenariləri

əsasında «Baladadaşın ilk məhəbbəti», «Arxadan vurulan zərbə», «Məni gözlə», «Gümüşü furqon», «Dolça» və s. bədii filmlər çəkilməmişdir. Tənqidçi-ədəbiyyatşünas kimi də ardıcıl fəaliyyət göstərir, klassik irsə, tənqid tarixinə və müasir ədəbi prosesə dair elmi-nəzəri və tənqidi yazılarla, portret-oçerklərlə çıxış edir. «Drujba narodov» (1973), «Smena» (1977, 1983), «Nedelya» (1983), «Literaturnaya qazeta»nın (1984), İstanbulun Memar Sinan Un-tinin «Yüksək xidmət ödəli» (2004) mükafatlarını almışdır. Əsərləri bir sıra dillərə tərcümə edilmişdir. Azərb. Resp. Ali Sovetinin (11 çağırış) deputatı olmuşdur. Azərb. Resp.-nın «İstiqlal» ordeni ilə təltif edilmişdir (2003).

Tərcümələri:

1. **A.Maltz.** Sırayı Hicks. (bir pərdəli pyes). Bakı: 1964, 26 s.
2. **Anri Truayya.** Süni mərmər (hekayə). Ədəbiyyat və incəsənət, 1976, 13 noyabr.
3. **Aqata Kristi.** Bədbəxt hadisə (hekayə). Ədəbiyyat və incəsənət, 1977, 26 mart.
4. **Rey Bredberi.** Göl (hekayə). Ədəbiyyat və incəsənət, 1978, 27 may.
5. **Frensis Skott Fitscerald.** Dülğərin yaşadığı küçədə (hekayə). Ədəbiyyat və incəsənət, 1978, 21 oktyabr.
6. **Nərgizin bircə ləçəyi...**(xokkular). Bakı: Gənclik, 1979, 138 s.
7. **İngilis lətifələri.** Ədəbiyyat və incəsənət, 1980, 4 aprel (Tərcüməçi: Elçin (Mollabala təxəllüsü ilə)).
8. **Ayzek Əzimov.** Boş bir şey (hekayə). Ədəbiyyat və incəsənət, 1980, 28 noyabr.
9. **Andre Morua.** Necə oldu ki, Pyer Duş məşhurlaşdı? (hekayə). Ədəbiyyat və incəsənət, 1980, 4 iyul.
10. **Con Apdayk.** Mənə inan (hekayə). Ədəbiyyat və incəsənət, 1981, 14 avqust.
11. **H.Lazarus.** Kələk (hekayə). Ədəbiyyat və incəsənət, 1981, 4 sentyabr.

12. **İqor İrtenyev.** Günün cədvəli (hekayə). Ədəbiyyat və incəsənət, 1981, 30 oktyabr (Tərcüməçi: Mollabala).
13. **J.B.Molyer.** Corc Danten, yaxud aldanmış ər (hekayə). Karvan, 1981, sentyabr-oktyabr, s.79-96.
14. **Andre Morua.** Necə oldu ki, Pyer Duş məşhurlaşdı (s.5-9) (hekayə). Bakı: Gənclik, 1982, 172 s.
15. **Aqata Kristi.** Bədbəxt hadisə (s.10-15) (hekayə). Necə oldu ki, Pyer Duş məşhurlaşdı? Bakı: Gənclik, 1982, 172 s.
16. **Frensis Skott Fitscerald.** Dülğərin yaşadığı küçədə (s.16-21) (hekayə). Necə oldu ki, Pyer Duş məşhurlaşdı? Bakı: Gənclik, 1982, 172 s.
17. **Laksnes Halldor.** Lilya (s.22-31) (hekayə). Necə oldu ki, Pyer Duş məşhurlaşdı? Bakı: Gənclik, 1982, 172 s.
18. **Anri Truayya.** Süni mərmər (s.31-36) (hekayə). Necə oldu ki, Pyer Duş məşhurlaşdı? Bakı: Gənclik, 1982, 172 s.
19. **Rey Bredberi.** Göl (s.36-42) (hekayə). Necə oldu ki, Pyer Duş məşhurlaşdı? Bakı: Gənclik, 1982, 172 s.
20. **Mario Benedetti.** Beləcə dostları (s.43-46) (hekayə). Necə oldu ki, Pyer Duş məşhurlaşdı? Bakı: Gənclik, 1982, 172 s.
21. **Ayzek Əzimov.** Boş bir şey (s.47-50) (hekayə). Necə oldu ki, Pyer Duş məşhurlaşdı? Bakı: Gənclik, 1982, 172 s.
22. **Con Apdayk.** Mənə inan (s.51-58) (hekayə). Necə oldu ki, Pyer Duş məşhurlaşdı? Bakı: Gənclik, 1982, 172 s.
23. **Qaşək Yaroslav** Axırıncı xoruz (s.59-60) (satirik hekayə). Necə oldu ki, Pyer Duş məşhurlaşdı? Bakı: Gənclik, 1982, 172 s.
24. **Sergey Traykov.** «Dörd», yoxsa «4»? (s.60-61) (satirik hekayə). Necə oldu ki, Pyer Duş məşhurlaşdı? Bakı: Gənclik, 1982, 172 s.
25. **Henri Lazarus, Şveyser Darrel.** Sırr (s.61-62) (satirik hekayə). Necə oldu ki, Pyer Duş məşhurlaşdı? Bakı: Gənclik, 1982, 172 s.
26. **Oktav Panku-Yaş.** Bazar gününün ataları (s.62-64) (satirik hekayə). Necə oldu ki, Pyer Duş məşhurlaşdı? Bakı: Gənclik, 1982, 172 s.
27. **F.Txosa.** Kolleksiyaçı (s.64-65) (satirik hekayə). Necə oldu ki, Pyer Duş məşhurlaşdı? Bakı: Gənclik, 1982, 172 s.
28. **Zoran Bajoviç.** Baş divara vurmaqla divarı dəşmək olmaz (s.66-67) (satirik hekayə). Necə oldu ki, Pyer Duş məşhurlaşdı? Bakı: Gənclik, 1982, 172 s.
29. **Laslo Tabi.** Bir tənqidçi haqqında (s.68-69) (satirik hekayə). Necə oldu ki, Pyer Duş məşhurlaşdı? Bakı: Gənclik, 1982, 172 s.
30. **Mersedes Balyesteros.** Qadın və həkim (s.70-71) (satirik hekayə). Necə oldu ki, Pyer Duş məşhurlaşdı? Bakı: Gənclik, 1982, 172 s.
31. **Vasil Sonev.** Əsəbi zəng (s.71-72) (satirik hekayə). Necə oldu ki, Pyer Duş məşhurlaşdı? Bakı: Gənclik, 1982, 172 s.
32. **Anatol Potemkovski.** Başisoyuqluq (s.72-74); Çətin məsələ (s.74) (satirik hekayə). Necə oldu ki, Pyer Duş məşhurlaşdı? Bakı: Gənclik, 1982, 172 s.
33. **Q.Kristinoyu.** Qonaqlıq (s.74-75) (satirik hekayə). Necə oldu ki, Pyer Duş məşhurlaşdı? Bakı: Gənclik, 1982, 172 s.
34. **Bitman Ştefan.** Əcnəbi (s.75-77) (satirik hekayə). Necə oldu ki, Pyer Duş məşhurlaşdı? Bakı: Gənclik, 1982, 172 s.
35. **Qabriel Qotsman.** Duzsuz hekayə (s.77-79) (satirik hekayə). Necə oldu ki, Pyer Duş məşhurlaşdı? Bakı: Gənclik, 1982, 172 s.
36. **Coan Qudsell.** Evliliyin axırı (s.79-80) (satirik hekayə). Necə oldu ki, Pyer

- Duş məşhurlaşdı? Bakı: Gənclik, 1982, 172 s.
37. **Luidci Pirandello.** Axmaq (s.81-95) (komediya). Necə oldu ki, Pyer Duş məşhurlaşdı? Bakı: Gənclik, 1982, 172 s.
 38. **Albert Maltz.** Sırası Hiks (s.96-117) (bir pərdəli pyes). Necə oldu ki, Pyer Duş məşhurlaşdı? Bakı: Gənclik, 1982, 172 s.
 39. **Kşiştuf Xoinski.** Bir gecə əhvalatı (s.118-171) (üç pərdəli pyes.). Necə oldu ki, Pyer Duş məşhurlaşdı? Bakı: Gənclik, 1982, 172 s.
 40. **Mixail Uspenski.** Evə yazıçı gəlib (hekayə). Ədəbiyyat və incəsənət, 1982, 28 may.
 41. **Aleksandr Ziborov.** Görüş günü (hekayə). Ədəbiyyat və incəsənət, 1983, 21 oktyabr.
 42. **Raymon Devo.** Mən sizə inanmıram (hekayə). Ədəbiyyat və incəsənət, 1984, 29 iyun.
 43. **C.Qudsell.** Evliliyin axırı (hekayə). Ədəbiyyat və incəsənət, 1987, 16 iyun.
 44. **Halldor Laksnes.** Lilya (s.155-163) (hekayə). Bağban (toplu). Bakı: Gənclik, 1990, 336 s.
 45. **J.B.Molyer.** Skapenin kələyi (dram). Azərbaycan, 1990, №12, s.111-140.
 46. **Jan-Batist Molyer.** Skapenin kələkləri (s.15-59); Corc Danden, yaxud aldadılmış ər (s.60-98) (komediya). Jan-Batist Molyer. Komediylar. Bakı: Gənclik, 1995, 100 s.
 47. **Jan Batist Molyer.** Skapenin kələyi (komediya; pyes). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Fransız ədəbiyyatı antologiyası. 3 cildə. I cild, Bakı: Şərq-Qərb, 2007, s.13-57.
 48. **Andre Morua.** Necə oldu ki, Pyer Duş məşhurlaşdı? (hekayə). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Fransız ədəbiyyatı antologiyası. 3 cildə. II cild. Bakı: Şərq-Qərb, 2007, s.128-132.

49. **Anri Truaya.** Süni mərmər (hekayə). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Fransız ədəbiyyatı antologiyası. 3 cildə. II cild. Bakı: Şərq-Qərb, 2007, s.262-266.

ELÇİN ŞIXLI

(Elçin İsmayıl oğlu Şıxlinski; d. 4.10.1957, Bakı) — publisist, Azərbaycanın əməkdar jurnalisti. AYB-nin üzvü (1989 ildən). SSRİ-nin 50 illiyi ad. Azərb. Pedaqoji Xarici

Dillər İn-tunun (indiki ADU) ingilis dili fakültəsini bitirmişdir (1979). 1981–86 illərdə Azərb.-ın Xarici Ölkələrlə Dostluq və Mədəni Əlaqələr Cəmiyyətinin (indiki «Azərb. Dünyası» Beynəlxalq Əlaqələr Mərkəzi) xaricdə yaşayan həmvətənlərlə əlaqələr şöbəsinin referenti olmuş, 1989-90 illərdə «Azərbaycan Kommunisti» – «Kommunist Azerbaydjana» jurnalında ədəbi işçi, 1990-98 illərdə «Ayna»-«Zerkalo» qəzetləri redaksiyasında baş redaktor müavini, 1998-99 illərdə «Al-ver» qəzetinin baş redaktoru, 1999 ilin mayından 2001 ilin yanvarınadək «Ayna Mətbu Evi» şirkətinin prezidenti vəzifələrində çalışmışdır. 2001 ildən «Ayna»-«Zerkalo» qəzetlərinin baş redaktorudur. 2006 ildən AJB-nin sədridir.

Tərcümələri:

1. **O.Uayld.** Gül və bülbül (hekayə). Ulduz, 1976, №6, s.47-49.
2. **Oskar Uayld.** Lovğa nəhəng (hekayə). Azərbaycan gəncləri, 1976, 14 dekabr.
3. **O.Uayld.** Xoşbəxt şahzadə (hekayə). Ulduz, 1978, №4, s.33-38.
4. **A.Kristi.** Mavi kuzənin sirri (hekayə). Azərbaycan, 1983, №7, s.162-174.
5. **Uilyam Març.** Billinin gözləri (hekayə). Ədəbiyyat və incəsənət, 1983, 13 may.
6. **Oskar Uayld.** Lovğa nəhəng (s.191-195); Gül və bülbül (s.195-201) (hekayə). Dünya (orijinaldan tərcümə top-

- lusu). 1-ci kitab. Bakı: Yazıçı, 1983, 352 s.
7. **Filippinli və sərxoş** (s.202-205) (hekayə). Dünya (orijinaldan tərcümə toplusu). I kitab. Bakı: Yazıçı, 1983, 352 s.
 8. **Uayld O.** Sadiq dost; Qeyri-adi fişəng (hekayə). Ulduz, 1984, №2, s.19-32.
 9. **O.Uayld.** Gənc padşah (hekayə). Azərbaycan, 1985, №2, s.174-183.
 10. **A.Kristi.** Mavi kuzənin sirri (hekayə). Dünya: Orijinaldan tərcümə toplusu. II kitab. Bakı: Yazıçı, 1986, s.199-218.
 11. **Oskar Uayld.** Xoşbəxt Şahzadə (s.8-21); Gül və bülbül (s.22-30); Lovğa nəhəng (s.31-37); Sadiq dost (s.38-55); Qeyri-adi fişəng (s.56-74); Gənc padşah (s.75-95); Balıqçı və qəlbi (s.96-147); Şahzadə qızın ad günü (s.148-175) (nağıl). Xoşbəxt şahzadə (nağıllar). Bakı: Yazıçı, 1986, 176 s.
 12. **Əziz Nesin.** Futbol kralı (roman). Bakı: Gənclik, 1988, s.75-223.
 13. **O.Uayld.** Xoşbəxt şahzadə; Gül və bülbül; Lovğa nəhəng; Sadiq dost; Qeyri-adi fişəng; Gənc padşah; Balıqçı və qəlbi; Şahzadə qızın ad günü (hekayə). Dünya uşaq ədəbiyyatı seriyası. Mark Tven. Şahzadə və dilənçi. Oskar Uayld. Nağıllar. Bakı, Öndər nəşriyyat, 2005, s.215-333.
 14. **Oskard Uayld.** Sadiq dost (nağıl). Dünya ədəbiyyatı seriyası. İngilis ədəbiyyatı antologiyası. 2 cildə. II cild. Bakı: Şərq-Qərb, 2007, s.7-18.
 15. **Oskard Uayld.** Sadiq dost (nağıl). Dünya ədəbiyyatı antologiyaları seriyası. İngilis ədəbiyyatı antologiyası. Bakı: Şərq-Qərb 2009, s.369-381.

ELDAR BAXIŞ

(Eldar Baxış oğlu Ağayev; 22.6.1947, Qubadlı – 22.5.1996, Bakı) – şair. Azərb. Yazıçılar İttifaqının üzvü (1981). Azərb. Dövlət Un-tinin

(indiki BDU) tarix fakültəsini bitirmişdir (1969). Azərb. Dövlət Televiziya və Radio Verilişləri komitəsində kiçik redaktor (1972-88), redaktor, televiziyanın ədəbi-dram verilişləri baş redaksiyasının televiziya tamaşaçıları şöbəsinin böyük redaktoru (1988-90), «Gənclik» yaradıcılıq birliyinin ictimai-siyasi şöbəsinin müdiri (1992-93), 1993 ildən radionun bilgi və uşaq dünyası verilişləri Baş redaksiyasının baş redaktoru olmuşdur. «Köynək» adlı ilk şeiri 1966 ildə «Azərbaycan gəncləri» qəzetində dərc olunmuşdur. Əsərləri SSRİ və xarici ölkə xalqlarının dillərinə tərcümə olunmuşdur. Qardaş xalqlar ədəbiyyatından seçmə nümunələri Azərb. dilinə çevirmişdir.

Tərcümələri:

1. **R.Rojdestvenski.** Gözləmə zalı (şeyrlər). Azərbaycan gəncləri, 1972, 14 sentyabr, s.3.
2. **Robert Rojdestvenski.** Gözləmə zalı (şeyr). Azərbaycan gəncləri, 1972, 14 sentyabr.
3. **V.Şukşin.** Xoruzun üçüncü banlaması (povest). Azərbaycan, 1979, N 9, s.55-98.
4. **A.S.Puşkin.** Çiçək, Arzu, Morfeyə (şeyrlər). Bakı, 1987, 6 fevral, s.4.
5. **Vasili Şukşin.** Axırıncı xoruz banı (s.73-127) (povest). V.Şukşin, V.Rasputin, V.Belov. Povestlər və hekayələr. Bakı: Yazıçı, 1991, 312 s.

ELDAR SİBİREL

(Eldar Alı oğlu Nəsimov; 18.5.1952, Rusiya, Tomsk vil., Baxçar r-nu – 11.10.2010, Qazax) – şair. AYB-nin üzvü (1982). Azərb. Dövlət Un-tinin (indiki BDU) jurnalistika fakültəsində

təhsil almışdır (1969-74). 1974 ildən «Elm və həyat» jurnalı redaksiyasında müxtəlif vəzifələrdə işləmişdir. 1991 ildən Resp.

Qızıl Aypara cəmiyyətinin dəvəti ilə təşkilatın orqanı «Mərhəmət» jurnalının baş redaktoru olmuşdur. Uzun müddət Milli Məclisin orqanı olan «Azərbaycan» qəzetində çalışmışdır. «Ağacın söhbəti» adlı ilk mətbu şeiri 1968 ildə «Ədəbiyyat və incəsənət» qəzetində dərc olunmuşdur. «Salam, dan ulduzu», «Məni səsləyən var», «Harayla məni», «Dünya məndən gəlib, keçir», «Yad-daş», «Bura Qazaxdır, oğlum!» şeir kitablarının müəllifidir.

Tərcümələri:

1. **Marina Svetayeva.** Həqiqət (şeir). Azərbaycan, 2006, 4 iyun.
2. **Sergey Yesenin.** Əlvida, doğma Bakı!; Nə ölmək yenidir... (şeir). Azərbaycan, 2006, 4 iyun.
3. **Yevgeni Yevtuşenko.** Həsəd (şeir). Azərbaycan, 2006, 4 iyun.

EYVAZ BORÇALI

(Ayvaz Məhəmməd oğlu Ayvazov; d. 5.5.1938, Gürcüstan, Marneuli) – şair, publisist, tərcüməçi. Azərb. SSR əməkdar incəsənət xadimi (1981), AYB-nin üzvü (1968 ildən).

M.F.Axundov ad. Rus Dili və Ədəbiyyatı İn-tunu (indiki BSU) bitirdikdən sonra Azərb. Yazıçılar İttifaqının zəmanəti ilə Moskvadakı M.Qorki ad. Ədəbiyyat İn-tunun bədii tərcümə bölməsinə göndərilmişdir. Buranı bitirdikdən sonra 1964 ildə Azərnəşrdə redaktor kimi əmək fəaliyyətinə başlamış, 1970 ildə «Azərbaycanfilm» kinostudiyasında ssenari redaksiya heyətinin üzvü, 1971–84 illərdə «Mozalan» satirik kino-jurnalının baş redaktoru, 1984–86 illərdə «Azərbaycanfilm» kinostudiyasının direktoru, 1986–93 illərdə «Kirpi» jurnalının baş redaktoru olmuşdur. Ədəbi yaradıcılığa 1960 ildə «Ədəbiyyat və incəsənət» qəzetində çıxan «Əbədi məşəl» şeiri ilə başlamışdır.

«Şərəf nişanı» ordeni (1980), Azərb. SSR Ali Sovetinin Fəxri Fərmanı (1978; 1988) ilə təltif edilmişdir.

Tərcümələri:

1. **S.Alekseyev.** Qarquşu (məktəb yaşına qədər uşaqlar üçün hekayələr). Bakı: Azərnəşr, 1966, 32 s.
2. **Aleksandr Blok.** Onikilər (poema). Azərbaycan, 1967, №8, s.169-172
3. **N.Barataşvili.** Şeirlər və poemalar. Bakı: Azərnəşr, 1968, 62 s.
4. **İvan Draç.** Axşam akvareli (s.4); Günəbaxan haqqında ballada (s.5-6); Rəssam Manaylonun sərgisi (s.7-8); Qağayı haqqında ballada (s.9-10); Dayça (s.11); DNT balladası (s.16-17); Qara ciyər (s.18-19); Qartal balladası (s.25-26); Vedrə haqqında ballada (s.27); Üç kəmərlər haqqında ballada (s.28-29); Boxça haqqında ballada (s.30-31) (şeir); Albalı rəngli külək (s.35-49); Eynşteynnamə (s.50-63) (poema). İvan Draç. Könülümün harayı (şeirlər və poemalar). Bakı: Azərnəşr, 1968, 88 s.
5. **Nikoloz Barataşvili.** Mərani; Kür sahilində düşüncələr; Çinar; Tənha könül; Mtasmindada toranlıq; Yekaterinaya, fortepianoda çalıb oxuyarkən; Xilqətin ən böyük möcüzəsisən...; Eşqimə gülümə gülüm...; Bir məbəd tapmışdım qumlu səhrada...; Tutqun taleyimin üfüqlərində... (şeir). Azərbaycan, 1968, №9, s.68-71.
6. **Abram Plavnik.** Üçüncü adam (şeir). Azərbaycan, 1968, №11, s.101.
7. **Aleksandr Blok.** Qışın qasırgalı, tufanlı çağı...; Tez-tez görüşərdik qürub çağında...; Səninlə görüşdən qorxuram yaman... (şeir). Azərbaycan, 1970, №10, s.172-173.
8. **Blok.** Şeirlər və poema. Bakı: Gənclik, 1972, 71 s.
9. **Aleksandr Blok.** Nur yaysın gecəyə ayın ziyası... (s.3); Elə ki, əndişə, təlaş uyuyar... (s.4); Dəniz kimi daima

- tufanlıdır bu həyat... (s.5); Yağışdan sonra (s.6); Tez-tez görüşərdik qürub çağında... (s.7); Binalar çoxalır arzular təkin... (s.8); Səninlə görüşdən qorxuram yaman... (s.9); Düz bir il əsmədi pəncərə zağ-zağ... (s.10); Külək göyəmlikdə qurub əndişə... (s.11); Ömrün gəmişi... (s.12); Qışın qasırğalı, tufanlı çağ... (s.13); Miting (s.14-16); Yavaşıdı nurlu külək... (s.17); Harınlar (s.18); Məlul-məlul gəzirəm... (s.19-20); Qıza (s.21); Dostlarıma (s.22-23); Tanışdır, doğmadır çöhrən necə də... (s.24-25); Moskvada səhər (s.26); Dünyada tək-tənha qaldıq ikimiz... (s.27); Qadın (s.28-29); Məhkəmədən əvvəl (s.30-31); Puşkin evinə (s.32-33); Ölüm rəqsləri (s.34-38) (şeir); Gecə bənövşəsi (s.39-49); Bülbüllü bağ (s.50-56); Onikilər (s.57-70) (poema). Aleksandr Blok. Onikilər (şeirlər və poema). Bakı: Gənclik, 1972, 72 s.
10. **Mustay Kərim.** Dağlar; Vəd eləmə; Nahaq yerə tərif dedim...; Otuz gecə, otuz gündü sənsizəm... (şeir). Azərbaycan, 1974, №11, s.113-115.
 11. **M.Kərim.** Dağlar da insan kimidir. Bakı: Gənclik, 1975, 171 s.
 12. **V.Q.Korolenko.** Bir an (oçerk) (s.55-63); Zərurət (şərq nağılı) (hekayə) (s.81-95); Çay çəşmə (Yol dəftərindən eskizlər) (hekayə) (s.96-121); Povest və hekayələr. Bakı: Gənclik, 1977
 13. **A.Blok.** Əsərləri. Bakı: Yazıçı, 1980, 126 s.
 14. **Aleksandr Aleksandroviç Blok.** Nur yaysın gecə ayın ziyası...; Elə ki, əndişə, tələş uyuyur...; Dəniz kimi daima...; Yağışdan sonra; Yadındamı küylü səhər...; Fal açmaq; Səninlə görüşdən qorxuram...; Binalar çoxalır...; Düz bir il əsmədi...; Külək göyəmlikdə...; Ömrün gəmişi...; Qışın qasırğalı, tufanlı çağ...; Yavaşıdı nurlu külək...; Miting; Harınlar; Əziz qardaş!...; Rusiya; Məlul-məlul gəzirəm...; Qıza; Sərbəst fikirlər; Körpü üstə dindi tütək...; Dostlarıma; Tanışdır, doğmadır...; Moskva səhər; Ravenna; Spoletolu qız; Venesiya; Florensiya; Olubdu, olubdu...; Büllür kimi ağ dumandan...; Adalarda; Bir qarlı torpaqda...; Birgəmi can verək...; Komissarjevskayanın ölümünə; Demon; Xalq və şair; Elə an olar ki...; İlham pərisinə; Dünya tək-tənha...; Belə bir oyun var...; Axsamlar nə yaman...; Ölüm rəqsləri; Çulğaya könlümü çılğın...; Qadın; Abırın, həyanın...; Sən hamıdan vəfəliydin...; Hamıdan gözəl idin...; Məhkəmədən əvvəl; Puşkin evinə (şeir). Aleksandr Blok. Tale gəmişi (şeirlər və poemalar). Bakı: Yazıçı, 1980, s.11-14, 16, 18-19, 22, 27-29, 30-35, 37-39, 40-42, 45-59, 61, 63-66, 68-83, 85-87, 88-99, 101-106, 108-110.
 15. **Aleksandr Aleksandroviç Blok.** Ata; Bülbüllü bağ; Onikilər; Skiflər (poema). Aleksandr Blok. Tale gəmişi (şeirlər və poemalar). Bakı: Yazıçı, 1980, s.113-152.
 16. **M.Kərim.** Məhəbbətin dörd fəslə. Bakı: Gənclik, 1982, 78 s.
 17. **Mustay Kərim.** Gəlməyə tələsmə, qocalıq...; Sevgilim, dəlisov bir bahar günü...; Apağ qasırğaydı, duman tufandı...; Üçümüz görüşdük söküləndə...; Kədərli nəğmə; Tonqal mahnısı (şeir). Azərbaycan, 1982, №10, s.104-105.
 18. **Aleksandr Sergeyeviç Puşkin.** Allah eləməsin, ağıl itirəm... (s.15); Çadaye və (s.42); Qış yolu (s.43); Peyğəmbər (s.44); Yadındadır o möcüzə... (s.71); Qış axşamı (s.72); Baxçasaray fontanı (s.74); Mən Sizi sevir dim: eh, kim bilir, kim... (s.84); Çəkməçi (s.85); Məsləhət (s.86); Bu yaxında bir şeircik vızıldadıb mən... (s.87); Qarayaxa (s.88); Dostlara (s.89); Hərəkət (s.90) (şeir). Dünya ədəbiyyatı kitabxanası. XXXII cild.

- A.S.Puşkin. Şeirlər, poemalar, povestlər. Bakı: Yazıçı, 1987, 572 s.
19. **Mixail Y.Lermontov.** Şair (s.12); D... va (s.14); Dilənçi (s.26); Axşam (s.27); Göylər qızına (s.37); Ataman (s.38-39); Yox, Bayron deyiləm, özgə bir kəsəm... (s.47); İki pəhləvan (s.48); Yelkən (s.49); Qarğı (s.50-51); Borodino (s.52-54); Şairin ölümü (s.55-56); Fələstin pöhrəsi (s.57-58); Məhbus (s.59); Qonşu (s.60); Əsla istəmirəm eşitsin aləm... (s.61); Xəncər (s.64); İqbala baxıram qorxulu, ürkək... (s.65); O zil, zərif səsinə... (s.68); Şair (s.69-70); Dua (s.71); Telekin töhfələri (s.72-73); Kazak laylası (s.77-78); Jurnalist, oxucu və yazıçı (s.79-82); Qonşu qız (s.83-84); Məhbus cəngavər (s.85); Buludlar (s.86); Vəsiyyət (s.87); Vətən (s.88); Ey kirli Rusiya, əlvida artıq!.. (s.89); Qaya (s.90); Bəhs (s.91-93); Tamara (s.94-95); Görüş (s.97-99); Yarpaq (s.100); Yollara çıxıram tək-tənha özüm... (s.101); Dəniz şahzadəsi (s.102-103); Peyğəmbər (s.104); Xeyr, sən deyilsən eşqim, məhrabım... (s.105); Ülfət (s.106) (şeir). Dünya ədəbiyyatı kitabxanası. 33-cü cild. M.Y.Lermontov. Şeirlər, poemalar, mənzum dram, romanlar. Bakı: Yazıçı, 1989, 528 s.
 20. **M.Y.Lermontov.** Mtsiri (poema). Mütərcim, 2004, №1-2, s.24-32.
 21. **M.Y.Lermontov.** İblis (poema). Azərbaycan, 2005, №1, s.43-64.
 22. **Mixail Y.Lermontov.** Şair (s.11); D... va (s.12-13); Dilənçi (s.19); Axşam (s.20); Göylər qızına (s.29-30); Ataman (s.30-32); Yox, Bayron deyiləm, özgə bir kəsəm... (s.36-37); İki pəhləvan (s.37); Yelkən (s.38); Qarğı (s.38-39); Borodino (s.40-42); Şairin ölümü (s.43-45); Fələstin pöhrəsi (s.45-46); Məhbus (s.46-47); Qonşu (s.47); Əsla istəmirəm eşitsin aləm... (s.48); Xəncər (s.50); İqbala baxıram qorxulu, ürkək... (s.50); O zil, zərif səsinə... (s.53); Şair (s.53-55); Dua (s.55); Telekin töhfələri (s.55-57); Kazak laylası (s.60-62); Jurnalist, oxucu və yazıçı (s.62-66); Qonşu qız (s.66-67); Məhbus cəngavər (s.67-68); Buludlar (s.68); Vəsiyyət (s.68-69); Vətən (s.69-70); Ey kirli Rusiya, əlvida artıq!.. (s.70); Qaya (s.71); Bəhs (s.71-74); Tamara (s.74-75); Görüş (s.76-79); Yarpaq (s.79-80); Yollara çıxıram tək-tənha özüm... (s.80); Dəniz şahzadəsi (s.81-82); Peyğəmbər (s.82-83); Xeyr, sən deyilsən eşqim, məhrabım... (s.83); Ülfət (s.84) (şeir); Mtsiri (s.183-205) (poema). Dünya ədəbiyyatı seriyası. M.Y.Lermontov. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Öndər, 2005, 520 s.
 23. **M.Y.Lermontov.** Valerik; Qafqaz; Elegiya; Ossininin qəbri; Kəhanət; 1830-cu ilin 30 iyulu; Qara gözlər; Epitafiya; 1831-ci ilin yanvarı; İstək (şeir). Mütərcim, 2005, №1, s.31-36.
 24. **Vladimir Qalaktionoviç Korolenko.** Zərurət (s.323-246); Çay coşur (s.275-300) (hekayə); Bir an (s.247-256) (oçerk). Dünya ədəbiyyatı seriyası. V.Q.Korolenko. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Şərq-Qərb, 2006, 304 s.
 25. **Sergey Yesenin.** Anama məktub; Əlvida, ey dostum...; Bitirdi sözünü qızılı meşə...; İt balası; Vəysinib yanırmam, dəm verib gözə (şeir). Ədəbiyyat, 2006, 6 oktyabr
 26. **Aleksandr Aleksandroviç Blok.** Qisas; Bülbüllü bağ; Onikilər; Skiflər (poema). Dünya ədəbiyyatı seriyası. A.A.Blok. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Şərq-Qərb, 2007, s.107-140.
 27. **Aleksandr Aleksandroviç Blok.** Nur yaysın gecəyə ayın ziyası...; Elə ki, əndişə, tələş uyuyar...; Dəniz kimi daima tufanlıdır bu həyat...; Yağışdan sonra; Yadındamı küylü şəhər...; Fal açmaq; Tez-tez görüşərdik qürub çağında...; Səninlə görüşdən qorxuram yaman...;

- Binalar çoxalır arzular təkin...; Düz bir il əsmədi pəncərə yağ-yağ...; Külək göyəmlikdə qurub əndişə...; Qışın qasırğalı, tufanlı çağı...; Ömrün gəmi-si...; Yavaşdı nurlu külək...; Miting; Harınlar; Gecə bənövşəsi; Əziz qardaş! Düşür axşam...; Rusiya; Məlul-məlul gəzirəm...; Qıza; Sərbəst fikirlər; Körpü üstə dindi tütək...; Dostlarıma; Tanışdır, doğmadır çöhrən necə də...; Venesiya; Florensiya; «Olubdu, olubdu, olubdu bunlar...; Ravenna; Spoletolu qız...; Moskvada səhər; Büllur kimi ağ dumandan...; Adalarda; Bir qarlı toranda bir qara qarğa...; Birgəmi can verək, canım Rusiya?...; Komissarjevskayanın ölümünə; Demon; Xalq və şair; Ölüm rəqsləri; Elə an olar ki, gülər üzünə...; İlham pərisinə; Dünyada tək-tənha qaldıq ikimiz...; Belə bir oyun var: girib gizlicə...; Axşamlar nə yaman artır həyəcan!...; Çulğaya könlümü çılgın bir həyat...; Qadın; Abırın, həyanın atıb daşını...; Sən hamıdan vəfalyıdın – gözəl, qəşəng...; Hamıdan gözəl idin, hamıdan etibarlı...; Məhkəmədən əvvəl; Puşkin evinə (şeir). Dünya ədəbiyyatı seriyası. A.A.Blok. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Şərq-Qərb, 2007, s.9-11, 13-14, 16, 18-19, 20-21, 22-36, 38-40, 42-43, 45-57, 59, 62-64, 66-80, 82-89, 90-94, 95, 96-101, 103-104.
28. **Aleksandr Aleksandroviç Blok.** Şair; Bir qız oxuyurdu kilsə xorunda...; Dü-nənən olanlar bu gün tamam yadımdan çıxır...; Yağışdan sonra; Qadın (Avqust Strinberqin xatirəsinə); Yavaşdı nurlu külək...; Qıza (şeir). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Rus ədəbiyyatı antologiyası. 2 cildə. I cild. Bakı: Avrasiya press, 2007, s.76-81.
29. **Mixail Yuryeviç Lermontov.** Yox, Bayron deyiləm, özgə bir kəsəm; Yel-kən; Vətən; Borodino; Şairin ölümü; Şair; Buludlar; Görüş; Qafqaz (şeir). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Rus ədəbiyyatı antologiyası. 2 cildə. I cild. Bakı: Avrasiya press, 2007, s.53-65.
30. **Aleksandr Sergeyeviç Puşkin.** Çada-yevə (şeir). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Rus ədəbiyyatı antologiyası. 2 cildə. I cild. Bakı: Avrasiya press, 2007, s.32.
31. **Aleksandr Sergeyeviç Puşkin.** Qış axşamı (şeir). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Rus ədəbiyyatı antologiyası. 2 cildə. I cild. Bakı: Avrasiya press 2007, s.45.
32. **Aleksandr Sergeyeviç Puşkin.** Peyğəmbər (şeir). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Rus ədəbiyyatı antologiyası. 2 cildə. I cild. Bakı: Avrasiya press, 2007, s.35-36.
33. **Aleksandr Sergeyeviç Puşkin.** Çaadayevə (s.95); Etiraf (s.139-140); Qış axşamı (s.152); Peyğəmbər (s.154); 19 oktyabr 1927 (s.160); «Allah eləməsin, ağıl itirəm...» (s.199) (şeir). Dünya ədəbiyyatı klassikləri seriyası. A.S.Puşkin. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Şərq-Qərb, 2009, 664s.
34. **Aleksandr Sergeyeviç Puşkin.** Yevgeni Onegin (mənzum roman). Bakı: Adiloğlu, 2010, 220 s.

EYVAZOV

Fərman Allahverdi oğlu (6.3.1931, Ağstafa – 26.11.1996, Bakı) – nasir, tərcüməçi. Moskvada M.Qorki ad. Ədəbiyyat İn-tunun nəsr bölməsində təhsil almışdır (1951–56). «Drujba narodov» jurnalının Azərb. üzrə xüsusi müxbiri (1956-57), Radio və Televiziya Verlişləri Komitəsində redaktor (1961–62), Azərnəşrdə siyasi ədəbiyyat redaksiyasında tərcüməçi (1965-67), Azərb. Jurnalistlər İttifaqında yaradıcılıq şöbəsinin müdiri (1967-96) işləmişdir. «Şərəfli əməyə görə» medalı ilə təltif edilmişdir.

Tərcümələri:

1. **Albetto Moravia.** Keşikçi (s.31-38); Kolbasacı (s.39-46); Baş tutmayacaq... (s.47-55) («Roma hekayələri» silsiləsindən hekayələr). Alberto Moravia.

- Roma hekayələri. Bakı: Uşaqgənclənəşr, 1961, 107 s.
2. **N.Nosov.** Yamaq. Bakı: Azərnəşr, 1963, 15 s.
 3. **Y.Fuçik, B.Silovo.** Radistin qutusunda üç hərf. Bakı: Azərnəşr, 1963, 20 s.
 4. **Jorji Amadu.** Su Kinkasın qeyri-adi ölümü (satirik povest). Bakı: Azərnəşr, 1964, 52 s.
 5. **Fateh Niyazi.** Üçüncü qız (povest). Bakı: Azərnəşr, 1964, 15 s.
 6. **B.Orlov.** Yalançı (hekayə). Pioner, 1965, №7, s.14-18.
 7. **B.Orlov.** Meymunun qara ciyəri (s.3-13); Sağda şiş, solda şiş (s.14-21); Tenqunun yelpiyi (s.22-28); İki qurbağa (s.29-34); Məbəd başçısı və xidmətçi (s.35-41); Quştutan Qombey (s.42-50); Qasırga və çəlləklər (s.51-53); Ehtiyatsızlıq (s.53-55); Yalançı (s.55-56); Söyüd qələmi (s.56-57); Xəsis sahibə (s.57-59); Xeyirxah kəndli (s.59-60); Yamori (s.61-68); Axmaq Jotaro (s.69-77); Uzun ad (s.78-84) (nağıl). Yapon xalq nağılları. Bakı: Azərnəşr, 1966, 84 s.
 8. **B.Rjevski.** Heyvanat parkları şahının səhvi. Bakı: Azərnəşr, 1966, 112 s.
 9. **Yugoslaviya hekayələri.** Bakı: Yazıçı, 1978, 111 s.
 10. **Ostan Vişnya.** Məhşər günü. Bakı: Yazıçı, 1979, 58 s.
 11. **Vasil Bolşak.** Köhnə azar. Bakı: Yazıçı, 1979, 83 s.
 12. **İvoAndriç.** Yangı (s.167-176) (hekayə). Bağban (toplu). Bakı: Gənclik, 1990, 336 s.

ETİMAD BAŞKEÇİD

(Etimad Murtuz oğlu Muradov; d. 14.7.1966 Gürcüstan, Dmanisi) – nəşir. Moskvadakı M.Qorki ad. Ədəbiyyat İn-tunu bitirmişdir (1993). Bakı Slavyan Un-tinin jurnalistika şö-

bəsinin «Tərcümə nəzəriyyəsi və praktikası» kafedrasının müdürü vəzifəsində işləmişdir. «Broy&Panoptikum» və «Min yol mənə söylər» kitablarının müəllifidir.

Tərcümələri:

1. **Yuri Polyakov.** Süddə çəpiş. Dünya nəşri seriyası. Bakı: Kitab aləmi, 2006, 324 s. (birgə: Quluzadə Yaşar, Məmmədov Səfər, Səmədov Oqtay)
2. **Stiven Kinq.** Ölü zona (roman). Müasir dünya ədəbiyyatı seriyası. Stiven Kinq. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Şərq-Qərb, 2010, s.9-359.
3. **Stiven Kinq.** Rok-n-rollu səmalar; Doktor Uotsonun apardığı istintaq; Barmaq; Sağ qalan adam; Karniz; Cəhənnəm pişiyi; «Siqaret çəkməyi tərgidin» korporasiyası; Qutu (hekayə). Müasir dünya ədəbiyyatı seriyası. Stiven Kinq. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Şərq-Qərb, 2010, s.362-581.
4. **Lev Anninski.** Cəviz ləpəsi. Filoloqun kitabxanası-100 seriyası. Bakı: Kitab aləmi, 2011, 606 s. (Məmməd Qocayev ilə birgə tərcümə).
5. **Y.Polyakov.** Rayon miqyasında FH (s.7-154). Ən yeni rus ədəbiyyatı: Antologiya. 2 cildə, I cild: Nəsr. Bakı: Mütərcim, 2014, 296 s.
6. **M.Ayzenberq, V.Kuçeryavkin, V.Filippov, A.Anaşeviç, Y.Quqolev, D.Vodennikov.** Şeyrlər (s.7-17; 38-45; 46-60; 61-77; 78-89; 90-101). Ən yeni rus ədəbiyyatı: Antologiya. 2 cildə, II cild: Poeziya. Bakı: Mütərcim, 2014, 212 s.

Ə

ƏBDÜLLƏTİF BƏNDƏROĞLU

(1937, Tuz xurmatu k., Səlahəddin vil., İraq – 2008, Əmman, İordaniya) – İraq-türkman şairi, ədəbiyyatşünas, jurnalist, ictimai xadim. BDU-nun fəxri doktoru (1992), AYB-nin üzvü (1994). İlk və orta təhsilini Tuzxurmatu və Kərkükdə almış, İraq neft şirkətinin Kərkükdəki texniki peşə məktəbində 3 il oxumuşdur. 1956 ildə siyasi səbəblərə görə məktəbdən uzaqlaşdırılmış, 1964 ildə siyasi fəaliyyəti ilə əlaqədar İraqı tərk etməyə məcbur olmuşdur. Livana, Yunanıstana, oradan Bolqarıstana getmiş, Sofiyada türk dilində nəşr olunan qəzet və jurnallarla əməkdaşlıq etmişdir. 1965 ildə İraqa qayıtmışdır. 1970 ildə İraq türkmanlarının mədəni hüquqları tanındıqdan sonra ölkənin şimal bölgəsinin maarif müdiri təyin edilmişdir. Üç ay sonra İraq Məlumat Nazirliyi Türkman Mədəniyyət Departamentinin müdiri və «Yurd» qəzetinin baş redaktoru (2000 ilədək) olmuşdur. Türkman Ədəbiyyatçıları Birliyinin katibi kimi də fəaliyyət göstərmişdir.

Ə.B. «Günəş şərqisi» (1969), «Yurd torpağı» (1971), «Gur-gur baba» (Şəhriyarın «Heydərbabaya salam» poemasına nəzirə, 1973), «Qərənfil» (Bakı, 1973), «Şərq insanları» (1975), «Dəryanın dibi» (1980), «Ürək çırpıntıları» (1987), «Göylər unutmuşdu yağacağı» (1991), «İraq-türkman folklorundan örnəklər» (1993) kimi kitabların, «İraq-türkman ədəbiyyatı yolunda bir addım» (1962), «İnsanlığ və hüriyyət şairi» (Nazim Hikmət haqqında, 1970), «Bayatlı Füzuli» (1971), «Türkmanlar İraq inqilabında» (1972), «İmadəddin Nəsimi Bağdadi» (1973), «İraq-türkman dili» (1976) və s. tədqiqat əsərlərinin müəllifidir. Bakıya

həsr olunmuş şeirləri («Bakı», «Qız qalası», «mən Bağdadda, yar Bakıda»), S.Vurğundan ərəb dilinə tərcümələri, Azərb. ədəbiyyatına dair məqalələri var. Elçinin («On ildən sonra: hekayələr», Bağdad, 1996; «Mahmud və Məryəm», Kərkük, 2007), R.Rzanın («Ağlayan çox, gülən hanı?», Kərkük, 2007) əsərlərini İraqda nəşr etdirmişdir. 1988 ildə Bakıda M.F.Axundzadənin 175 illiyi münasibətilə keçirilmiş yubiley mərasimində iştirak etmiş, 1994 ildə Bağdadda M.Füzulinin 500 illik yubileyinin keçirilməsində böyük xidmət göstərmişdir.

Tərcümələri

1. **Çavuş Rəmzi.** Qürbət; Sevginin fəslı (şeyr). Sevgi fəslı. İslam ölkələri şairlərinin şeirləri. Bakı: Çinar-Çap, 2010, s.56-57.
2. **Əbdül Vahhab Əl-Bayati.** Yağış; Küləklə kül; Bəsrə (şeyr). Sevgi fəslı. İslam ölkələri şairlərinin şeirləri. Bakı: Çinar-Çap, 2010, s.35-37.
3. **Əli Əl-Hill.** Daşkəndə məktub (şeyr). Sevgi fəslı. İslam ölkələri şairlərinin şeirləri. Bakı: Çinar-Çap, 2010, s.38-39.
4. **Həsəb Əl-Şeyx Cəfər.** İtmış vadi (şeyr). Sevgi fəslı. İslam ölkələri şairlərinin şeirləri. Bakı: Çinar-Çap, 2010, s.43-44.
5. **Mehdi Sami.** Qaraltı; Gizliliklər (şeyr). Sevgi fəslı. İslam ölkələri şairlərinin şeirləri. Bakı: Çinar-Çap, 2010, s.45-46.
6. **Məhəmməd Əl-Bədri.** İşarələr; Şəhid (şeyr). Sevgi fəslı. İslam ölkələri şairlərinin şeirləri. Bakı: Çinar-Çap, 2010, s.47-48.
7. **Növrəs Salah.** Dünya gözəli; Köşkü müz (şeyr). Sevgi fəslı. İslam ölkələri şairlərinin şeirləri. Bakı: Çinar-Çap, 2010, s.54-55.
8. **Yusif Əl-Sağey.** Qan çiçəyi; Zəfət ətri (şeyr). Sevgi fəslı. İslam ölkələri şairlərinin şeirləri. Bakı: Çinar-Çap, 2010, s.40-42.

ƏBDÜLRƏHMANLI

Nəriman Hacı oğlu
(d. 3.6.1958, Gürcüstan,
Düzəyrəm k.) – ədəbiyyatşünas, tərcüməçi.
Azərbay. Dövlət Un-tini
(indiki BDU) bitirmişdir
(1980). 1983 ildə
Moskvada Ümumittifaq

Kinematografiya İn-tunun nəzdində kinossenari kursunda təhsil almışdır. 1980-ci illərdə hekayələri, 90-cı illərdə povestləri, 2000-ci illərdə romanları işıq üzü görmüşdür. 4 cildlik «Azərbaycan kino sənəti tarixi» monoqrafiyasının müəllifidir. Qələmə aldığı ssenarilər üzrə bədii və sənədli kinofilmlər çəkilmişdir. Bədii tərcümə ilə ciddi və ardıcıl məşğul olur. Gürcü, rus və türk dillərindən dünya ədəbiyyatı nümunələrini Azərbaycan dilinə tərcümə edir. Əsərləri türk, rus və ingilis dillərinə tərcümə olunmuşdur.

Tərcümələri:

1. **Paulo Koelyo.** Işıq savaşıçısının kitabı (romanlar), Bakı: Qanun, 2001, 302 s.
2. **Şarl Bodler.** Paris kədəri (etüd). Yeni Azərbaycan, 2001, 21 sentyabr.
3. **Henrix Böll.** Axşam (hekayə). Yeni Azərbaycan, 2001, 12 oktyabr.
4. **Tamaz Çiladze.** Durna (hekayə). Azərbaycan, 2002, №1, 163-168. (Tofiq Mirzə ilə birgə tərcümə).
5. **Uilyam Folkner.** Qısqanclıq (novella). Ulduz, 2002, №1, s.35-37
6. **Y.Kazakov.** İki nəfər dekabrda (hekayə). Yeni Azərbaycan, 2002, 1 noyabr.
7. **Qoderzi Çoxeli.** Salome (hekayə). Yeni Azərbaycan, 2003, 12 yanvar
8. **V.S.Naypol.** İki dünya (2001-ci il dekabrın 7-də Nobel mükafatının təqdim olunması münasibətilə Stokholmdakı nitqi). Xəzər, 2004, №1, s.35-41.
9. **Nəcib Fazıl Qısakürək.** Yüzilliyin dahisi (qısa bioqrafiyası). Xəzər, 2004, №1, s.42-47.
10. **X.Murakami.** «Kimsəyə məxsus olmaq istəmirəm...» (müsaibə). Xəzər, 2004, №1, s.133-138.
11. **S.Dovlatov.** Tərcümə və şəkillər (oçerk). Xəzər, 2004, №1, s.140-151.
12. **Vian B.** Qızıl ürək (hekayə). Xəzər, 2004, №1, s.194-196.
13. **O.Çiladze.** Uğruma çıxan adam (romandan hissələr). Xəzər, 2004, №1, s.211-249; №2, s.122-161, №3, s.187-225.
14. **Qoderzi Çoxeli.** Küknarlara məktub (povest və hekayələr). T.Mirzəylə birgə. Bakı: Qanun, 2006, 244 s.
15. **Orxan Pamuk.** Mənim adım Qırmızı (roman). Bakı: Qanun, 2007, 512 s.
16. **Rasim Özdənörən.** Kirli şüşələr («Quy» povesti), Bakı: 2007, 212 s.
17. **Fərəh Pəhləvi.** Xatirələr. (memuar) Bakı: Adiloğlu, 2007, 420 s.
18. **Bir kədərli qadın** (Dünya nəsrindən seçmələr). Bakı: Qanun, 2008, 556 s.
19. **Novella və hekayələr.** (Yapon novellası, Alman hekayələri, Latin Amerikasının novellaları. Bakı: Şərq-Qərb, 2008, 656 s.
20. **Orxan Pamuk.** Seçilmiş əsərləri. (Dünya ədəbiyyatı seriyasından). Bakı: Şərq-Qərb, 2009, 616 s.
21. **Andrey Platonov.** Seçilmiş əsərləri. (Dünya ədəbiyyatı seriyasından). Bakı: Şərq-Qərb, 2009, 448 s.
22. **Gustav Le Bon.** Sosializm psixologiyası. Fikir antologiyası seriyasından. Bakı: Zəkioğlu, 416 s.
23. **Fyodor Dostoyevski.** Qumarbaz (roman). Bakı: Qanun, 2011, 180 s.
24. **Coelho Paulo.** On bir dəqiqə (roman). Bakı: Qanun, 2011, 300 s.
25. **Qabriel Qarsia Markes.** Sənin qar üstündəki izlə. Povest və hekayələr. Bakı: Qanun, 2011, 184 s.
26. **Andrey Platonov.** Can (roman), Bakı: Qanun, 2011.
27. **Orxan Pamuk.** Pəncərədən baxmaq (uşaqlar üçün), Bakı: Qanun, 2011, 36 s.

28. **Koelyo Paulo.** Seçilmiş əsərləri. Dünya ədəbiyyatı kitabxanası seriyasından. Bakı: Şərq-Qərb, 2012, 592 s.
29. **Nəcib Fazil Qısakürək.** Seçilmiş əsərləri. Dünya ədəbiyyatı kitabxanası seriyasından. Bakı: Şərq-Qərb, 2012, 552 s.
30. **İsgəndər Pala.** Şah və Sultan (roman). Bakı: Qanun, 2012, 384 s.
31. **Əlif Şəfq.** Eşq (roman). Bakı: Qanun, 2012, 464 s.
32. **İskəndər Pala.** Od. Bizim Yunus (roman). Bakı: Qanun, 2012, 364 s.
33. **Paulo Koelyo.** Zahir (roman). Bakı: Qanun, 2012, 320 s.
34. **Ədəbi Nobel antologiyası.** Bakı: Qanun, 2012, 816 s.
35. **Orxan Pamuk.** Qara kitab (roman). Bakı: Qanun, 2013, 484 s.
36. **Mürriel Maufroy.** Eşqin Kimyası (Ruminin qızı haqqında roman). Bakı: Qanun, 2013, 272 s.
37. **Mişima Yukio.** Məhəbbət yangısı (roman). Bakı: Qanun, 274 s.
38. **Lokkart Lourens.** Nadir Şah (monografiya). Bakı: Qanun, 550 s.
39. **Ziya Şakir (Soku).** Həzrəti Əli. Həyatı. Nəsihətləri. Döyüşləri. Bakı: Qanun, 542 s.

ƏBİYEV

Hafiz Qardaşəli oğlu (d.8.8.1937, Maşallı r-nunun Göyçöl k.) – şair, tərcüməçi, publisist, Azərb. Dövlət Un-tinin (indiki BDU) filologiya fakültəsində qiyabi təhsil almışdır (1964-70). Azərb. Yazıçılar İttifaqı bədii ədəbiyyatı təbliğat bürosunun direktor müavini (1970-75), eyni zamanda Şüvəlan Yaradıcılıq Evinin direktoru olmuşdur. AYB-də nəşriyyat müdiri (1975-76), təşkilat işləri üzrə referent (1976-82), məsləhətçi (1982-87), AYB-nin bədii ədəbiyyatı təbliğat bürosunun direktoru (1987-98) işləmişdir. Dövri mətbuatda oçerkləri, mənzum və mənsur şeirləri ilə vaxtaşırı çıxış etmişdir. Əsərləri keçmiş SSRİ xalqlarının dillərinə tərcümə olunmuşdur.

Tərcümələri:

1. **Kəsrəyi Səyavuş.** Mubərizə yoldaşı; Günəş; Mən sənənləyəm, dostum! (şeyr). Azərbaycan müəllimi, 1984, 11 iyul (Sətri tərcümə: Azəroğlu Balaş; bədii tərcümə: Hafiz Əli).
2. **Kazakova Rimma.** Tanıyıram o sahil; Yelkən haqqında nəğmə (M.Svetlova) (şeyr). Ədəbiyyat və incəsənət, 1984, 20 iyul.

ƏFƏNDİYEV

Adil Ələddin oğlu
(30.10.1907 – ?, 1973, Bakı) – tərcüməçi, Azərb. SSR əməkdar mədəniyyət xadimi. Azərb. Dövlət Un-tinin (indiki BDU) şərq fakültəsini bitirmişdir

(1929). 1939-53 illərdə Azərb. Radio Verilişləri Komitəsində baş redaktor, sədrin birinci müavini və sədr vəzifələrində çalışmışdır. Azərb. Dövlət Nəşriyyatının müdiri (1954-64), Azərb. SSR Dövlət Mətbuat Komitəsi sədrinin birinci müavini (1964-72), Partiya Tarixi İn-tunda tərcümə bölməsinin müdiri (1972-73), Azərb. Sovet Ensiklopediyası redaksiyasının üzvü olmuşdur.

1940-46 illərdə nəşr edilmiş 4 cildlik, 1956-59 illərdə nəşr edilmiş 2 cildlik Rusca-Azərbaycanca lüğətlərinin tərtibçisi və redaktorudur. Bir çox bədii, siyasi əsərlərin, o cümlədən K.Marks, F.Engels, V.İ.Lenin, Ö.Xəyyam, İ.S.Turgenyev, L.Tolstoy, M.Tven, C.Oldric və b.-nin əsərlərinin, tarix və coğrafiya dərsliklərinin Azərb. dilinə tərcüməçisi və redaktoru olmuşdur. A.S.Puşkinin yaradıcılığından Azərb. dilinə ilk tərcümənin müəllifidir («Belkinin hekayələri», 1929). 1930 ildə nəşr olunmuş «Azərbaycan türk xalq ləhcələri lüğətinin» hazırlanmasında iştirak etmişdir. «Şərəf nişanı» ordeni, Azərb. SSR Ali Soveti Rəyasət Heyətinin Fəxri Fərmanları ilə təltif olunmuşdur.

Tərcümələri:

1. **Aleksandr Sergeyeviç Puşkin.** Belkinin hekayələri (povestlər silsiləsi). Bakı: Azərnaşr, 1949, 87 s.
2. **İ.Turgenev.** Mumu (hekayə). Bakı: Gənclik, 1978, 44 s.
3. **Aleksandr Sergeyeviç Puşkin.** Mərhum İvan Petroviç Belkinin hekayələri (s.5-65) (povestlər silsiləsi). Dünya uşaq ədəbiyyatı kitabxanası. A.S.Puşkin. M.Y.Lermontov. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Gənclik, 1983, 316 s.
4. **Aleksandr Sergeyeviç Puşkin.** Belkinin hekayələri (s.425-476) (povestlər silsiləsi). Dünya ədəbiyyatı kitabxanası. 32-ci cild. A.S.Puşkin. Şeirlər, poemalar, povestlər. Bakı: Yazıçı, 1987, 572 s.
5. **İvan Sergeyeviç Turgenev.** Mumu (hekayə). Dünya ədəbiyyatı seriyası. İ.S.Turgenev. Seçilmiş əsərləri. 2 cildə. I cild, Bakı: Şərq-Qərb, 2006, s.55-81.
6. **İvan Sergeyeviç Turgenev.** Mumu (hekayə). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Rus ədəbiyyatı antologiyası. İki cildə. II cild, Bakı: Avrasiya press, 2007, s.54-80.

ƏFƏNDİYEV

İlyas Məhəmməd oğlu (26.5. 1914, Qarayagin, indiki Füzuli ş. – 3.10.1996 Bakı) – Azərb. Xalq yazıçısı (1979), əməkdar incəsənət xadimi (1960). Azərb. SSR

Dövlət mükafatı laureatı (1972). Azərb. Pedaqoji İn-tunun (indiki ADPU) coğrafiya fakültəsini bitirmişdir (1938). «Kənddən məktublar» adlı ilk povest və hekayələr kitabı 1939 ildə nəşr edilmişdir. «Aydınlıq gecələr» (1945) kitabında Böyük Vətən müharibəsi dövründə yazdığı hekayələr toplanmışdır. Yaşadığı dövrün fəlsəfi mahiyyəti müasiri olan insanların mənəvi-əx-

laqi dünyası, dövrün ictimai-fəlsəfi mənzərəsinin gerçək müstəvidə təqdimi, yeniliklə köhnəliyin mübarizəsi «İşıqlı yollar» (1947), «Bahar suları» (1948), «Atayevlər ailəsi» (1954) pyeslərinin əsas mövzularıdır. Ə.-in yaradıcılığında 1960-80 illər ən məhsuldar dövr hesab olunur. Bu illərdə dərc olunan «Söyüdlü arx» (1958), «Körpüsəlanlar» (1960), «Dağlar arxasında üç dost» (1963), «Sarıköynəklə Valehin nağılı» (1976-78), «Geriyə baxma qoca» (1980), «Üçatılan» (1981) povest və romanlarında qaldırılan ciddi ictimai-siyasi problemlər, müsbət mənəvi keyfiyyətlərin aşılınması, yüksək bədii-estetik səviyyə özünü göstərir. «Sən həmişə mənimləsən» (1964) pyesi milli teatr səhnəsində lirik-psixoloji üslubun təməlini qoymuş və Azərb. dramaturgiyası xəzinəsini zənginləşdirən bir inciyə çevrilmişdir. Bu yolu uğurla davam etdirən dramaturq «Mənim günahım» (1967), «Unuda bilmirəm» (1968), «Məhv olmuş gündəliklər» (1969), «Qəribə oğlan» (1973), «Bağlardan gələn səs» (1976) və s. pyeslərini yazmışdır. «Mahını dağlarda qaldı» (1971) pyesi Azərb. xalqının mübarizlik əzmindən bəhs edir. «Şeyx Xiyabani» (1986), «Bizim qəribə taleyimiz» (1988), «Sevgililərin cəhənnəmdə vüsalı» (1989), «Tənha iydə ağacı» (1991), «Dəlilər və ağıllılar» (1992), «Hökmdar və qızı» (1994) tarixi dramları milli ədəbiyyatımızın yeni bir mərhələsi hesab olunur və bu gün də xalqın vətənpərvərlik hissinin, estetik zövqünün formalaşmasına öz təsirini göstərir. Ə. dövrün hakim ideologiyasına boyun əyməmiş, xalq həyatını azərbaycançılıq və türkçülük məfkurəsi ilə təcəssüm etdirərək, 20 əsr Azərb. ədəbiyyatının klassikinə, ünlü nasir və dramaturquna çevrilmişdir. Zəhmətkeş insanlara həsr olunmuş oçerkləri və ədəbi tənqidi məqalələri var. Əsərləri bir sıra xarici dilə tərcümə edilmiş, dramları müxtəlif xalqların səhnələrində tamaşaya qoyulmuşdur. Azərb. Resp.-nin «Şöhrət» ordeni ilə təltif edilmişdir.

2006 ildə «İlyas Əfəndiyev Beynəlxalq Mükafatı» təsis edilmişdir. Onun ilk laureatları arasında Azərb. Respublikasının birinci vitse-prezidenti, Heydər Əliyev Fondunun prezidenti, YUNESKO və İSESKO-nun xoşməramlı səfiri, Milli Məclisin deputatı Mehriban Əliyeva da var. 2014 ildə Bakıda, Ankarada, Parisdə, eləcə də TÜRKSOY və YUNESKO-da Ə.-in 100 illik yubileyi keçirilmişdir.

Tərcümələri:

1. **M.Davtyan.** Düz alınına (hekayə). Bakı: Ədəbiyyat qəzeti, 1941, 1 oktyabr
2. **A.N.Ostrovski.** Son qurban (5 pərdəli komediya). İnqilab və mədəniyyət, 1948, №4, s.3-56.
3. **Eruxan.** Balıqçının sevgisi (hekayə). Bakı, Azərənşr, 1954, s.188-191.

ƏFƏNDİYEV

Mustafa Məhəmməd oğlu (1918, Füzuli ş. – 3.11.1982, Bakı) – tərcüməçi və nəşir. Orta təhsilini bitirdikdən sonra müəllim işləmişdir. Sovet-fin (1939-40) və İkinci

Dünya müharibələrində iştirak etmişdir. M.Lomonosov ad. Moskva Dövlət Universitetinin jurnalistika fakültəsində təhsil almışdır (1950-55). Azərb. Dövlət Nəşriyyatının baş redaktoru və ömrünün sonuna kimi direktoru vəzifələrində çalışmışdır. “1001 gecə” nağıllarını, L.Tolstoyun “Hacı Murad” povestini və uşaq hekayələrini, A.Çexovun hekayələrini, R.Kiplinqin “Mauqlı”, L.Kerrolun “Alisa möcüzələr diyarında” romanlarını, M.Qorkinin “Günəşin övladları” pyesini, Yelin Pelinin, V.İvanovun, A.Çaykovskinin, S.Uluqzadənin və b.-nin əsərlərini Azərb. dilinə tərcümə etmişdir. Onun tərcümə yaradıcılığı Azərb. tərcümə ədəbiyyatının inkişafında və zənginləşməsində əhəmiyyətli rol oynamışdır.

Tərcümələri:

1. **Lev Nikolayeviç Tolstoy.** Hacı Murad (povest). Bakı: Uşaqgənclənşr, 1959, 208 s.
2. **L.Karelin.** Sakit küçədə (povest). Bakı: Uşaqgənclənşr, 1962, 208 s.
3. **Maksim Qorki.** Günəş övladları (pyes). Bakı: Azərənşr, 1963, 108 s.
4. **Lev Nikolayeviç Tolstoy.** Uşaq hekayələri. Bakı: Maarif, 1965, 56 s.
5. **Xuan Boş.** Enkarnasyon Mendosanın bayramı (s.162-172) (hekayə). Xarici ölkə yazıçılarının novella və hekayələri. Bakı: Azərənşr, 1969, 172 s.
6. **Vsevolod İvanov.** Zirehliqatar 14-69 (4 pərdəli 8 şəkilli pyes). Bakı: Azərənşr, 1975, 94 s.
7. **A.P.Çexov.** N.N. xanımın hekayəti (s.66-70); Çilgınlıq (s.94-120) (hekayə). A.P.Çexov Hekayələr. Bakı: Azərənşr, 1975, s. 66-70, 94-120.
8. **Min bir gecə.** 8 cildə. V cild. 435-606-cı gecələr. Bakı: Azərənşr, 1977, 416 s.
9. **Aleksandr Çakovski.** Mühəsirə (roman). III və IV kitab. Bakı: Yazıçı, 1982, 643 s.
10. **Anton Pavloviç Çexov.** Çilgınlıq (hekayə). Dünya uşaq ədəbiyyatı kitabxanası. A.P.Çexov. A.M.Qorki. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Gənclik, 1984, s.152-174.
11. **Lev Nikolayeviç Tolstoy.** Hacı Murad (s.139-251). Dünya ədəbiyyatı kitabxanası. LVI cild. Bakı: Yazıçı, 1988, 424 s.
12. **Zülqərneynin əhvalatı** (s.192-193); Ənuşirəvan şahın əhvalatı (s.194-195); Dəniz səyyahı Sindbadın nağılı (s.196-253) («Min bir gecə» nağıllar toplusundan). Dünya ədəbiyyatı kitabxanası. 100 cildə. 13-cü cild. Min bir gecə. Bakı: Yazıçı, 1992, 456 s.
13. **L.N.Tolstoy.** Hacı Murad (povest). L.N.Tolstoy. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Çayıoğlu, 2004.

14. **R.Kiplinq.** Mauqli (nağıl). Dünya uşaq ədəbiyyatı seriyası. Lüs Keroll. Redyard Kiplinq. Coze Qomes Ferreyra. Bakı: Öndər, 2005, s.113-300.
15. **Redyard Kiplinq.** Mauqli (nağıl). Bakı: Altun kitab, 2006, 111 s.
16. **Kiplinq Redyard.** Mauqli (nağıl). Dünya uşaq ədəbiyyatı seriyası. Lüs Keroll. Alisa möcüzələr ölkəsində. Redyard Kiplinq. Mauqli. Joze Qomes Ferreyra. Cəsur Joanın qəribə macəraları. Bak: Öndər, 2005, s.113-299.
17. **Çexov Anton Pavloviç.** N.N. xanımın hekayəti (hekayə). Dünya ədəbiyyatı klassikləri seriyası. A.P.Çexov. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Şərq-Qərb, 2009, s.87-91.
18. **L.N.Tolstoy.** Hacı Murad (povest). Dünya ədəbiyyatı klassikləri seriyası. L.N.Tolstoy. Seçilmiş əsərləri. 3 cildə. I cild. Bakı: Şərq-Qərb, 2009, s.513-645.

ƏFƏNDİYEV

Vasif Nəsim oğlu (25.7.1935, Erm. SSR, Krasnoselo r-nunun Qaraqaya k. – 16.10.1997, Bakı) – nasir, ədəbiyyatşünas. Filologiya e.n. (1968). Azərb. Dövlət Un-tinin (indiki BDU) filologiya fakültəsində təhsil almışdır (1954-59). «Yarımqıq qalmış roman» adlı ilk hekayəsi 1955 ildə «Gəncliyin səsi» almanaxında dərc olunmuşdur. Dövrü mətbuatda hekayələri və elmi məqalələri ilə müntəzəm çıxış etmişdir. Azərb. EA Yaxın və Orta Şərq Xalqları İn-tunun türk ədəbiyyatı şöbəsində böyük elmi işçi olmuşdur.

Tərcümələri:

1. **Yaşar Kamal.** Qızmar günəş (hekayə). Azərbaycan pioneri, 1964, 8, 11 dekabr.
2. **Əhməd Məstənov.** Kiçik iş (hekayə). Pioner, 1969, №10, s.13-14.
3. **Səlim Qocagöz.** Kazınodakı cavan oğlan (hekayə). Azərbaycan müəllimi, 1979, 18 may.

4. **Səlim Qocagöz.** Mənim torpağım (hekayə). Azərbaycan gəncləri, 1979, 24 noyabr.
5. **Səlim Qocagöz.** Tətil (hekayə). Ədəbiyyat və incəsənət, 1980, 8 fevral.
6. **Sergey Voronin.** Məhəbbət oğrusu (hekayə). Azərbaycan müəllimi, 1982, 25 iyun.
7. **S.Qocagöz.** Meydandakı cavan oğlan (hekayə). Ədəbiyyat və incəsənət, 1982, 16 avqust

ƏHƏD MUXTAR

(Əhəd Muxtar oğlu Qənbərov; 12.12.1937, Astara – 23.5.1998) – şair, tərcüməçi. Azərb. Pedaqoji İn-tunun (indiki ADPU) filologiya fakültəsini bitirmişdir (1960). Müxtəlif orta

məktəblərdə dərs demiş, «Ulduz» jurnalı redaksiyasında ədəbi işçi və şöbə müdiri işləmişdir (1967-79). 1979 ildən ömrünün sonunadək həmin jurnalın məsul katibi olmuşdur. «Şagird oluram» adlı ilk şeiri 1958 ildə «Göyərçin» jurnalında dərc olunmuşdur. «Qönçələr açılır», «And iç», «Salam, insanlar» və s. şeir kitablarının müəllifidir. Orta Asiya şair və yazıçılarından bir çox tərcümələri var. Azərb. SSR Ali Soveti Rəyasət Heyətinin Fəxri fərmanı ilə təltif edilmişdir (1988).

Tərcümələri:

1. **Qriqol Abaşidze.** Qış lövhələri (şeir). Ulduz, 1971, №2, s.4.
2. **A.Bertse.** Kommunarlar; Fırtına quşu quşları; Bahar; Birlik (şeir). Azərbaycan, 1971, №12, s.179-180.
3. **İohannes Bobrovski.** Dayanacaq (şeir). Ulduz, 1971, № 4, s.3.
4. **Aleksandr Prokofyev.** Mənim babam; Əsgər ürəyi (şeir). Azərbaycan, 1971, №10, s.133-134.

5. **Y.Smelyakov.** Torpağın sakinləri (şeir). Ədəbiyyat və incəsənət, 1971, 4 dekabr.
6. **Sergey Smirnov.** Yol (şeir). Azərbaycan, 1971, №10, s.135-136.
7. **Yanis Peters.** Alov dilləri (şeir). Ədəbiyyat və incəsənət, 1972, 17 dekabr.
8. **Yan Sudrabkaln.** Damlalar (şeir). Azərbaycan, 1972, №12, s.45.
9. **Yan Sudrabkaln.** Sovet adamı (şeir). Ulduz, 1972, №12, s.14.
10. **Şöhrət.** Bakı; Dialoq; Kür; Qafqaz baharı (Maqsud Şeyxzadəyə) (şeir). Azərbaycan, 1972, №6, s.157-159.
11. **Mirzo Tursunzadə.** Sülh nəğməsi (şeir). Azərbaycan, 1972, №12, s.57.
12. **Gevorq Ağacanyan.** Qarabağ (nəğmə); Gəl öyrənək; Hər gün (şeir). Azərbaycan, 1973, №6, s.55-56.
13. **A.Surkov.** Payız (şeir). Ulduz, 1975, №10, s.24.
14. **Qriqol Aşaşidze.** Qış (şeir). Birlik, 1977, 1 fevral.
15. **Bruno Saulit.** Mənim diyarım (şeir). Ulduz, 1977, №11, s.11.
16. **Mats Traat.** İnqilab haqqında düşüncələr mən (şeir). Ulduz, 1977, №11, s.10-11.
17. **Andrey Malışko.** Xatirə (ballada). Ədəbiyyat və incəsənət, 1978, 23 sentyabr.
18. **Georgi M.Markov.** Sibir (roman). Bakı: Yazıçı, 1978, 592 s. (Yasif Nəsirli ilə birgə).
19. **Petro Biba.** Ağaclar (s.53); Şəhər üstündə qövsi-qüzeh (s.54) (şeir). Körpülər (Ukrayna sovet şairlərinin şeirləri). Bakı: Yazıçı, 1979, 172 s.
20. **Rostislav Bratun.** Yaşıl şüa (şeir). Ulduz, 1979, №10, s.18.
21. **Rostislav Bratun.** Yaşıl şüa (s.66-67); Necə ki sevmirdik bir-birimizi... (s.67-68) (şeir). Körpülər (Ukrayna sovet şairlərinin şeirləri). Bakı: Yazıçı, 1979, 172 s.
22. **Petro Doroşko.** Gecə küləklər əsər (s.34); Evin abad olsun (s.35) (şeir). Körpülər (Ukrayna sovet şairlərinin şeirləri). Bakı: Yazıçı, 1979, 172 s.
23. **Vladimir Sosyura.** Sevimli diyar (şeir). Kommunist, 1979, 4 oktyabr.
24. **Vladimir Sosyura.** Naməlum əsgər (s.14); Ukraynanı sev! (s.15-16) (şeir). Körpülər (Ukrayna sovet şairlərinin şeirləri). Bakı: Yazıçı, 1979, 172 s.
25. **Yevgeni Yevtuşenko.** Məhəbbət həmişə təhlükədədir; Tənhalıq (şeir). Ulduz, 1980, №3, s.42-43.
26. **Yaroslav Smelyakov.** Torpağın sakinləri (şeir). Bakı, 1981, 10 noyabr.
27. **Abdulla Aripov.** Kəkliyim (şeir). Azərbaycan, 1982, №12, s.31.
28. **Suyunbay Eraliyev.** Yerim, göyün ulduzları (Çingiz Aytmatova) (şeir). Azərbaycan, 1982, №12, s.32.
29. **Anna Kalandadze.** Qayıdın (şeir). Bakı, 1982, 10 may.
30. **Şirəli Layiq.** Rudəki (şeir). Azərbaycan, 1982, №12, s.30.
31. **Oljas Süleymenov.** Əmim davaya getdi (şeir). Azərbaycan, 1982, №12, s.25-27.
32. **Oleq Şestinski.** XXI əsrə düşüncələr (s.95-98); Göylərin altında torpaq var (s.120-140). (poema). Oleq Şestinski. Bakıda çinar (şeirlər və poemalar). Bakı: Yazıçı, 1982, s.95-98, 120-140.
33. **Mirzo Tursunzadə.** Daha nə istəyirsən? (şeir). Azərbaycan, 1982, №12, s.29-30.
34. **İlya Vişnevetski.** Gerion (məktublər və teleqramlardan ibarət povest). Ulduz, 1982, №9, s.11-21.
35. **Boris Vasilyev.** Kiminsiniz ay qocalar? (hekayə). Ulduz, 1983, №2, s.5-25.
36. **Boris Burlak.** Şöhrət yelləri (Bessarabiya həqiqəti. Azərbaycan xalqının igid oğlu Baxış Mehdiyevə həsr olunur) (povest). Azərbaycan, 1985, №6, s.145-183.
37. **Gevorq Ağacanyan.** Sevincim, qorxum (şeir). Ədəbiyyat və incəsənət, 1986, 21 mart.

38. **İ.Laptev** Yaşıl evin ümidləri. (şeir). Bakı: Gənclik, 1986, 276 s.
39. **Abdulla Aripov.** Azərbaycan (şeir). Sevgi fəslı. İslam ölkələri şairlərinin şeirləri. Bakı: Çinar-Çap, 2010, s.90-91.
40. **Vyaçeslav Zaytsev.** Kirovabadda; Dağlarda necədirsə... (şeir). Azərbaycan, 1986, №12, s.69-70.
41. **Yevgeni Yevtuşenko.** Əcəlin çatmamış ölmə... (roman). Azərbaycan, 1997, №9-10, s.170-177.
42. **Abdulla Aripov.** Azərbaycan (şeir). Sevgi fəslı. İslam ölkələri şairlərinin şeirləri. Bakı: Çinar-Çap, 2010, s.90-91.
43. **Suyunbay Eraliyev.** Yerın, göyün ulduzları (Çingiz Aytmatova) (şeir). Sevgi fəslı. İslam ölkələri şairlərinin şeirləri. Bakı: Çinar-Çap, 2010, s.185-186.
44. **Məxdimqulu.** Bilinmir; Var; Bağlar hey!; Nədir? (şeir). Sevgi fəslı. İslam ölkələri şairlərinin şeirləri. Bakı: Çinar-Çap, 2010, s.165-168.
45. **Mirsəid Mirşəkər.** Sizinlə tanışam; İlham mənbəyim; Torpağın gülüşü (şeir). Sevgi fəslı. İslam ölkələri şairlərinin şeirləri. Bakı: Çinar-Çap, 2010, s.194-197.
46. **İtəlməz Nuriyev.** Qoşa çinar (şeir). Sevgi fəslı. İslam ölkələri şairlərinin şeirləri. Bakı: Çinar-Çap, 2010, s.178.
47. **Gülrüxsar Səfiyeva.** Aşiq deyiləmsə (şeir). Sevgi fəslı. İslam ölkələri şairlərinin şeirləri. Bakı: Çinar-Çap, 2010, s.204-205.
48. **Şirəli Ləyiq.** Rudəki (şeir). Sevgi fəslı. İslam ölkələri şairlərinin şeirləri. Bakı: Çinar-Çap, 2010, s.191.
49. **Mirzo Tursunzadə.** Daha nə istəyirsən? (şeir). Sevgi fəslı. İslam ölkələri şairlərinin şeirləri. Bakı: Çinar-Çap, 2010, s.189-190.

ƏHƏDİ Hüseyn Tərcümələri:

1. **Jan Gevr.** Xacə şah (tarixi roman). I kitab. Bakı: Gənclik, 1993, 224 s. (farscadan tərcümə).
2. **Jan Gevr.** Xacə şah (tarixi roman). II kitab. Bakı: Gənclik, 1994, 224 s. (farscadan tərcümə).

ƏHMƏD CAVAD

(Cavad Məmmədəli oğlu Axundzadə; 1892, indiki Şəmkir r-nunun Seyfəli k. – 1937) – şair, tərcüməçi, prof. (1933). Gəncədə cəmiyyəti-xeyriyyə məktəbində, ruhani seminariyasında

(1906-12), Azərb. Ali Pedaqoji İn-tunun tarix-filologiya fakültəsində (1922-27) təhsil almışdır. Müxtəlif illərdə Quba və Bakıda müəllimlik etmişdir. 1930-33 illərdə Azərb. Kənd Təsərrüfatı İn-tunda (Gəncədə) Azərb. və rus dilləri kafedrasında müəllim, dosent, prof. kimi çalışmış, həmin kafedraya rəhbərlik etmişdir. Şeirləri 1913 ildən çap olunmağa başlamışdır. 1914 ildə yazdığı «Qara dəniz» şeiri geniş populyarlıq qazanmışdır. «Qoşma» (1916), «Dalğa» (1919) şeir məcmuələri və «Türk dilinin sərf və nəhvi» (1919) dərsliyi Bakıda nəşr olunmuşdur. İlk yaradıcılığında romantizm əsas yer tutur («Xortdan», «Yaralı quş», «Dan ulduzu», «Yazıq», «Axsamlar» və s.). Sonrakı dövrlərdə yazdığı «Biz qardaş deyilikmi», «Kür», «Moskva», «Bir May bayramı», «Göy göl», «At bu çadranı», «Bayram», «Mən olaydım», «Gürcüstan» və s. şeirlərində vətənpərvərlik, müasirlik, xalqlar dostluğu tərənnüm olunur. Əsərləri lirizmi, yüksək şeiriyəti, ahəngdarlığı, bədii obrazlılığı ilə seçilir. U.Şekspirin «Otel-la» faciəsini, A.S.Puşkinin şeirlərini, Ş.Rustavelinin «Pələng dərisi geymiş pəhləvan» poemasını (1978 ildə nəşr olunmuşdur) və

s. Azərb. dilinə tərcümə etmişdir. AXC-nin Dövlət himninin mətninin (musiqisi Ü.Hacıbəylinindir, «Azərbaycan marşı» adlanmış, rəsmən qəbul olunmamışdır) müəllifidir (1992 ildən Azərb. Resp-nın Dövlət himnidir). 1937 ildə həbs olunaraq güllələnmişdir.

Tərcümələri:

1. **İ.S.Turgenev.** Atalar və oğullar. (roman). Bakı: Azərnəşr, 1929, 219 s.
2. **Vilyam Şekspir.** Romeo və Cülyetta (s.52-84); Otello (s.170-228) (faciə). Vilyam Şekspir. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Azərnəşr, 1962, 364 s.
3. **Vilyam Şekspir.** Romeo və Cülyetta (pyes). Dünya uşaq ədəbiyyatı kitabxanası. V.Şekspir, J.B.Molyer, F.Şiller, Lope de Veqa. Bakı: Gənclik, 1989, s.15-88.
4. **Şota Rustaveli.** Pələng dərisi geymiş pəhləvan (poema). Dünya uşaq ədəbiyyatı kitabxanası. Ə.Firdovsi, Ş.Rustaveli, Ə.Nəvai. Bakı: Gənclik, 1989, s.217-404.
5. **Fransua Rable.** Qarqantua və Pantagruel (roman). Dünya uşaq ədəbiyyatından seçmələr seriyası. Bakı: Öndər, 2005, 304 s.

ƏHMƏD CƏMİL

(Əhməd Səttar oğlu Cəmilzadə; 20.10.1913, İrəvan – 27.9.1977, Bakı) – şair. Azərb. Dövlət Pedaqoji İnstitutunu (indiki ADPU) bitirmişdir. Azərb. Yazıçılar İttifaqında məs-

ləhətçi (1940), «Ədəbiyyat qəzeti»ndə ədəbi işçi, məsul katib, ittifaqın məsul katibi işləmişdir (1940-42). İkinci dünya müharibəsi illərində Şimali Qafqaz, Kırım cəbhə qəzetlərinin («Döyüş zərbəsi», «Hücum», «Vətən uğrunda irəli») redaksiyaları ilə əməkdaşlıq etmişdir (1942-43). Müxtəlif illərdə Azərb. Uşaq və Gənclər Ədəbiyyatı

Nəşriyyatının, «Ədəbiyyat qəzeti»nin, «Azərbaycan» jurnalının redaktoru və ömrünün sonunadək «Ulduz» jurnalının baş redaktoru (1973-77) işləmişdir. «Gözəl Qafqaz» adlı ilk şeiri 1928 ildə «Qızıl Gəncə» almanaxında çap edilmişdir. Müxtəlif illərdə şeirləri «Dağıstan fəqərəsi», «Hücum», «İnqilab və mədəniyyət» qəzet və jurnallarında dərc olunmuşdur. Böyük Vətən müharibəsi illərində formalaşmış poetik üslubunun əks olunduğu, faşizmə nifrətini, qələbəyə inamını tərənnüm edən «Can nənə, bir nağıl de», «Açıl, ey səhər», «Nişan üzüyü», «Qaçqınlar» şeirləri 20 əsr Azərb. lirikasının ən yaxşı nümunələrindəndir. 50-70-ci illərdə yazdığı əsərlərdə («Təməl daşları», 1951; «Şeirlər», 1957; «Bahar şəfəqləri», 1964; «Ellər bayramı», 1972 və s. kitablar) ölkənin qüdrəti, zəhmətkeş insanların zəngin daxili aləmi, sülh və xalqlar dostluğu öz əksini tapmışdır. Əsərləri xarici dillərə tərcümə olunmuşdur. Xidmətlərinə görə iki dəfə «Qırmızı Əmək Bayrağı» ordeni, Azərb. SSR Ali Soveti Rəyasət Heyətinin Fəxri Fərmanı və medallarla təltif olunmuşdur.

Tərcümələri:

1. **İvan Franko.** Ukrayna!.. (şeir). Komunist, 1941, 28 may.
2. **Aleksey Surkov.** Dekabr qova-qova gətirər çən, çovğun, qar... (şeir). Ədəbiyyat, 1945, 15 fevral.
3. **G.Leonidze.** Sənin beşiyin; May yağışı; Arsen; Krivi; Ürəklər, ağıllar zindanı; Dar ağacı; Könül duyğusunun əlamətləri; Növbə sizindir, gənclər; Barataşviliyə hücum edək (şeir). İnkilab və mədəniyyət, 1949, №11, s.169-170.
4. **Viktor Hüqo.** Yatanlara; Son söz (şeir). İnkilab və mədəniyyət, 1952, №3, s.77.
5. **G.Leonidze.** Berşoula (poema). İnkilab və mədəniyyət, 1952, №8, s.108-114.
6. **Lenin və Stalin haqqında.** Poema. Bakı: Uşaqgənclənəşr, 1953, 36 s.
7. **A.Malıško.** Vətənə (şeir). Azərbaycan, 1954, №5, s.36-37.

8. **A.Malıško.** Xoş Oktyabr... Səhər bir dəfə (şeir). Azərbaycan, 1957, №12, s.109.
9. **M.Rılski.** Xalq və partiya (şeir). Azərbaycan, 1957, №12, s.109.
10. **V.Sosyura.** Işıq (şeir). Azərbaycan, 1957, №12, s.110-111.
11. **Klara Akustia.** Qırmızı bayraq; Çoxlardan biri (şeir). Azərbaycan, 1958, №9, s.71-72.
12. **S.D.Budi.** Tselebes faciəsi (şeir). Azərbaycan, 1958, №9, s.72-73.
13. **F.Əliyeva.** Aldadırmışsan məni (şeir). Azərbaycan, 1958, №6, s.173.
14. **Rəsul Həməzətov.** Yağışdan sonra (şeir). Azərbaycan, 1958, №6, s.171.
15. **M.Maqqomedov.** Qoca dəyirmançı (şeir). Azərbaycan, 1958, №6, s.178.
16. **M.Mitarov.** Qızın cavabı (şeir). Azərbaycan, 1958, №6, s.176.
17. **Ş.Muradov.** Dağlı nəğməsi (şeir). Azərbaycan, 1958, №6, s.175.
18. **M.Musayev.** Dağlarda (şeir). Azərbaycan, 1958, №6, s.179.
19. **Naniek.** Biz – yeni əsrin adamlayırıq (şeir). Azərbaycan, 1958, №9, s.73.
20. **B.Ramazanov.** Fransız uşağı (şeir). Azərbaycan, 1958, №6, s.174.
21. **M.Rəsulov.** İlk eşqin odu (şeir). Azərbaycan, 1958, №6, s.180.
22. **R.Rəşidov.** Dağlılar qaya çapıb yol çəkəndə dağlara... (şeir). Azərbaycan, 1958, №6, s.172-173.
23. **Qeyrəti.** Parlaq gələcək (şeir). Azərbaycan, 1959, №12, s.96.
24. **Q.Mühəmmədi.** Sülh saldatı ol, oğlum! (şeir). Azərbaycan, 1959, №12, s.128.
25. **A.Tvardovski.** Lenin və peçqayıran (poema). Bakı: Usaqqəncnəş, 1960, 12 s.
26. **Nikolay Rilenkov.** Nə xoşbəxtsən, ey əziz vətən torpağı (şeir). Kommunist, 1961, 11 aprel.
27. **S.M.Marşak.** Naməlum qəhrəman haqqında hekayə (poema). Bakı: Uşaq-qəncnəş, 1962, 13 s.
28. **Y.Kolas.** Əks-səda; SSRİ xalqlarına (şeir). Azərbaycan, 1962, №11, s.200.
29. **Sayat Nova.** Xoş gördük; Yana-yana; Bezmişəm (şeir). Ədəbiyyat və incəsənət, 1963, 3 avqust.
30. **M.Mirşəkər.** Mahtab. Bakı: Azərnəşr, 1964, 32 s.
31. **Petrus Brovka.** Həmişə Leninilə (poema). Azərbaycan, 1964, №1, s.25-30.
32. **Mixail Lermontov.** Su pərisi; Eşqin, səadətın acığına mən..., Ah, yetər pozğunluğu əfv etdiyimiz, yetər!...; Fikir; Yollarda tələsib doğma şimala...; A.İ.Odoyevskinin xatirəsinə; Vəsiyyət; Dəniz şahının qızı (şeir). Azərbaycan, 1964, №10, s.15-21.
33. **Aleksandr Prokofyev.** Rusiya haqqında nəğmə (şeir). Kirovabad kommunisti, 1964, 29 may.
34. **Aleksandr Prokofyev.** Rusiya haqqında nəğmə (şeir). Kommunist, 1964, 21 mart.
35. **İ.V.Göte.** Faust (dramatik poema) (parçalar). Azərbaycan, 1968, №1, s.129-138; №7, s.116-119; №8, s.137-142; №10, s.153-158; 1969, №1, s.189-194; №5, s.176-179; №11, s.174-179; №12, s.177-181; 1970, №1, s.167-172; №2, s.176-179; №3, s.171-174.
36. **S.V.Mixalkov.** V.İ.Lenin muzeyində (kiçik yaşlı məktəblilər üçün). Şeir. Bakı: Gənclik, 1968.
37. **İ.V.Höte.** Faust (faciə). Bakı: Azərnəşr, 1970, 500 s.
38. **Q.Abaşidze.** Qoz ağacları (şeir). Azərbaycan, 1971, №2, s.9.
39. **Margiani R.** Harada olsam mən (şeir). Azərbaycan, 1971, №2, s.10.
40. **N.A.Nekrasov.** Unudulmuş kənd (s.38-39); Uşaqların fəryadı (s.74-75); General Tapdığın (s.133-137) (şeir). N.A.Nekrasov. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Azərnəşr, 1971, 188 s.
41. **Sergey Vikulov.** Çay qırağında (şeir). Ədəbiyyat və incəsənət, 1972, 30 sentyabr.

42. **Dost ellər, dost nəğmələr.** Bakı: Gənclik, 1975, 22 s.
43. **Aleksey Surkov.** Səadət nədir? (şeyr). Sosialist Sumqayıtı, 1975, 4 oktyabr.
44. **Bülənd Əl-Heydəri.** Balaca kişinin məktubu (şeyr). Ağ günlərin sorasında (İraq ədəbiyyatından nümunələr). Bakı: Yazıçı, 1983, s.47-48.
45. **Mixail Lermontov** Asmodeyin kef məclisi (s.28-29); Ah, yetər, pozğunluğu əfv etdiyimiz yetər!.. (s.30); N.F.İ... ya (s.31); N.İ... ya (s.32); Peşmançılıq (s.33); Səslər (s.34); Bir parça (s.35-36); Həyat badəsi (s.40); Mənim evim (s.41); Şöhrət (s.42); Yer və göy (s.43); Eşqin, səadətin acığına mən... (s.46); Yollarda tələsib doğma şimala... (s.62); Nə zaman ki, dalğalanar saralan zəmi... (s.63); Fikir (s.66-67); A.İ.Odoyevskinin xatirəsinə (s.74-75); Qəlbin məyus anları (s.76) (şeyr). Dünya ədəbiyyatı kitabxanası. XXXIII cild. M.Y.Lermontov. Şerlər, poemalar, mənzum dram, romanlar. Bakı: Yazıçı, 1989, 528 s.
46. **Mixail Lermontov.** Göy və ulduzlar (şeyr). Ədəbiyyat və incəsənət, 1989, 27 oktyabr.
47. **N.A.Nekrasov** General Tapdığı (şeyr); Dünya uşaq ədəbiyyatı kitabxanası. İ.A.Krılov, A.S.Qriboyedov, N.A.Nekrasov, P.P.Bajov. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Gənclik, 1989, s. 221-224.
48. **Yohann Volfqanq Gete.** Faust (faciə). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Bakı: Öndər, 2004, 560 s.
49. **Mixail Lermontov** Asmodeyin kef məclisi (s.20-22); Ah, yetər, pozğunluğu əfv etdiyimiz yetər!.. (s.22-23); N.F.İ... ya (s.23-24); N.İ... ya (s.24-25); Peşmançılıq (s.25-26); Səslər (s.26-27); Bir parça (s.27-29); Həyat badəsi (s.32); Mənim evim (s.33); Şöhrət (s.33-34); Yer və göy (s.34); Eşqin, səadətin acığına mən... (s.36); Yollarda tələsib

doğma şimala... (s.48-49); Nə zaman ki, dalğalanar saralan zəmi... (s.49-50); Fikir (s.51-53); A.İ.Odoyevskinin xatirəsinə (s.58-60); Qəlbin məyus anları (s.60) (şeyr). Dünya ədəbiyyatı seriyası. M.Y.Lermontov. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Öndər, 2005, 520 s.

50. **İ.V.Höte.** Faust (faciə). Bakı: Çarşıoğlu, 2006, 536 s.

51. **M.V.İsakovski.** Katyuşa; Üç qardaş (şeyr). Xəzər, 2007, №1, s.156-157.

ƏHMƏDİ

(? – ?) – 15 əsr Azərb. şairi, mütərcim. Daha çox «Əsrarnamə» adlı tərcümə əsəri ilə tanınır. «Əsrarnamə»ni 1479 ildə Təbrizdə tamamladığı üçün Türkiyə tədqiqatçıları onu Təbrizli Əhmədi və Ağqoyunlu Əhmədi kimi təqdim edirlər. Şair-mütərcim «Əsrarnamə»nin sonunda özünü sadəcə Əhmədi kimi təqdim edir. Tərcümənin bəzi əlyazmalarında əsl adının Kamal, təxəllüsünün isə Əhmədi olması göstərilir. Sufilərin, dərvişlərin həyatına həsr olunmuş «Əsrarnamə» 40 mənzum hekayətdən ibarətdir. Kitabın sonunda Ə. onu Fəridəddin Əttarın ədəbi irsindən seçmə yolla tərcümə etdiyini göstərir. Ə.-nin tərcüməsinin Əttarın (1136-1221) bir neçə əsəri ilə müqayisəsi nəticəsində müəyyən olunmuşdur ki, mütərcim bu hekayələrdən 3-nü Əttarın eyniadlı əsərindən, 26-sını onun «Müsibətnamə», 1-ni «İlahinamə», 1-ni isə «Təzkirətül-övlia» kitabından sərbəst və yaradıcı şəkildə nəzmlə tərcümə etmişdir. «Əsrarnamə» Azərb. və Türkiyədə geniş araşdırılmış və nəşr edilmişdir. Ə. «Əsrarnamə»ni Ağqoyunlu hökmdarı Sultan Yaqub [1478-90] zamanında əmirül-üməra (baş əmir) olmuş və «atabəy» təyin edilmiş Xəlilullah adlı yüksək rütbəli saray adamına ithaf etmişdir. O bu şəxsin xahişilə «Yusif və Züleyxa» adlı orijinal məsnəvi poema da yazmışdır. Poemanın Türkiyədə saxlanılan yeganə əlyazması natamamdır və cəmi 2990

beytdən ibarətdir. Bu əsər ayrıca öyrənilməmiş və nəşr edilməmişdir.

Əd.: Qəhrəmanov C., Xəlilov Ş., Əsrar-namə (əlyazmasının fotofaksimilesi, sözlük və izahatı), B., 1964; Nağısoylu M., «Əsrarnamə»nin dili, B., 1988; Əhmədinin «Əsrarnamə» tərcüməsi, B., 2005; Gönül A., Tebrizli Ahmedi. Esrar-name (inceleme-metin), Ankara, 1996; Nihat A., Yeni bir Ahmedi və iki eseri: Yusuf ve Züleyha, Esrar-name tərcüməsi, Osmanlı Araştırmaları, VII-VIII, İstanbul, 1988.

Tərcüməsi:

Fəridəddin Əttar. Əsrarnamə. 1478 (əlyazma).

ƏHMƏDOV

Ənvər Misir oğlu
(d. 8.8.1943, Sarıyer, Kəbilli) – şair, tərcüməçi, ədəbiyyatşünas, filologiya e.d., prof. (2000). AYB-nin üzvü (1981 ildən).
Azərbaycan Dövlət Universiteti

(indiki BDU) filologiya fakültəsini bitirmişdir (1968). Ağcabədi r-nunun «Sürət» qəzetində (1968-76) ədəbi işçi, Xankəndi Dövlət Pedaqoji İn-tunun Azərbaycan dili və ədəbiyyatı kafedrasında müəllim, dosent (1976-94) işləmiş, N.Tusi ad. ADPU-nun Şuşa filialının rektoru (1994-2000), Azərbaycan Müəllimlər İn-tunun Ağcabədi filialının rektoru (2000-02) olmuşdur. Hazırda Azərbaycan Respublikası Təhsil Problemləri İn-tunda şöbə müdiri vəzifəsində işləyir. AYB-nin Qarabağ filialının sədri seçilmişdir (1991). Bədii tərcümə ilə məşğul olur.

Tərcümələri:

1. **Maksim Tank.** Kətan (şeir). İnqilab və mədəniyyət, 1949, №1, s.142-143.
2. **Maksim Tank.** Təzə ev (şeir). İnqilab və mədəniyyət, 1949, №12, s.34.
3. **Den Qu Li.** Ədəbi dostluq (şeir). İnqilab və mədəniyyət, 1950, №9, s.62-63.

4. **Mikola Bajan.** Bayraq və günəş (şeir). Ədəbiyyat qəzeti, 1951, 26 iyun
5. **Leonid Levin.** Sülh ulduzu (şeir). İnqilab və mədəniyyət, 1951, №7, s.136.
6. **Andrey Malışko.** Taxıllar (şeir). Ədəbiyyat qəzeti, 1951, 26 iyun
7. **J.Sain.** Rus xalqına (şeir). İnqilab və mədəniyyət, 1951, №5, s.118.
8. **Beki Seytakov.** Qələbə günü (şeir). İnqilab və mədəniyyət, 1951, №5, s.127.
9. **Aleksey Surkov.** Mənim əziz dostum, sadıq yoldaşım (şeir). İnqilab və mədəniyyət, 1951, №5, s.114
10. **D.İyəc.** Taxtapuncular (şeir). İnqilab və mədəniyyət, 1952, №1, s.138.
11. **P.Kutska.** Əl vermə (şeir). İnqilab və mədəniyyət, 1952, №1, s.137.
12. **M.Naqibəda.** Balladalar: Don; Səhər açılarda söhbət (şeir). İnqilab və mədəniyyət, 1952, №6, s. 46-50.
13. **Se Mann İr.** Qəzəb və inam dastanı (şeir). İnqilab və mədəniyyət, 1952, №8, s.115-117.
14. **Draço Siriç.** Briqadir (şeir). Azərbaycan, 1955, №1, s.116-119.
15. **Aleksandr Sergeyeviç Puşkin.** Nahaq yerə, əziz dost, fikr etdim ki, gizlədim... (s.182); Köhnə günahlarımçın cəza veribdir fələk... (s.183); Gördüyün hər nə ki, var... (s.184); Lilaya (s.185); Yarımçıq şəkil (s.188); Tolstoya (s.189); İntibah (s.190); Artıq mən o deyiləm, bütün xoşbəxt illərim... (s.191); Olqa, Kipridanın siğə övladı... (s.192); P.B.Masurova (s.193); Mərhəmətli adam (s.194); Sənin cəsarət dolu (mülayim) nəzərini... (s.195); Sənin ilə mənim – Lafonten dedi... (s.196); Madriqal M.-ə (s.197); Y.P.Bakuninaya (s.198); Sən və mən (s.199); Nimfodora Semyonovaya (s.200); Hansı ovsunların və caduların... (s.201); Doridaya (s.202); Dorida (s.203); Mənə döyüş tanışdır, qılıncların səsinə... (s.204); Arakçeyevə (s.205); Çinovnik və şair (s.223) (şeir).

A.S.Puşkin. Seçilmiş əsərləri. Şeirlər. Bakı: Azərnaşır, 1977, 276 s.

16. **Aleksandr Sergeyeviç Puşkin.** Nahaq yerə, əziz dost, fikr etdim ki, gizlədim... (s.100); Köhnə günahlarımçın cəza veribdir fələk... (s.100); Yarımçıq şəkil (s.102); P.B.Masurova (s.102); Sənin cəsarət dolu (mülayim) nəzərini... (s.103); Sən və mən (s.103); Dorida (s.104); Mənə döyüş tanışdır, qılıncların səsinə... (s.104); Arakçeyevə (s.105); Güngüzün odu söndü (s.106-107); Niyə darıxırsan vaxtından əvvəl... (s.107); Karageorginin qızıma (s.108); Şikayət (s.135); F.T***-yə cavab (s.156); Çox söhbətlər elədin Homerlə təklidə sən... (s.192) (şeir). Dünya ədəbiyyatı klassikləri seriyası. A.S.Puşkin. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Şərq-Qərb, 2009, 664 s.

ƏHMƏDOV

Qabil İsmayıl oğlu
(d. 10.6.1947, Bakı)
– nasir, tərcüməçi.
Azərbaycan Pedaqoji Xarici
Dillər İn-tunun (indiki
ADU) Qərbi Avropa
fakültəsini (1975) və
2 illik ərəb dili kursu-

nu bitirmişdir (1980). A.Əzimovun «Seçkilər» povesti «Ulduz» jurnalında, C.Kristoferin «Muzey əhvalatı» povesti «Dünya» toplusunda onun tərcüməsi ilə dərc olunmuşdur.

Tərcümələri:

1. **Aleksandr Belyayev.** Professor Douelin başı (povest). Bakı: Gənclik, 1973, 158 s.
2. **A.Əzimov.** Seçkilər (fantastik hekayə). Ulduz, 1980, №10, s.43-52.
3. **Ayzek Əzimov.** Kibrit götür (s.6-35) (hekayə). Dünyalar ünsiyyətə girir. Bakı: Gənclik, 1987, 136 s.
4. **Marrey Leynster.** Dünyalar ünsiyyətə girir (s.36-75) (hekayə). Dünyalar ünsiyyətə girir. Bakı: Gənclik, 1987, 136 s.
5. **Pol Anderson.** Qələbənin qanadları (s.76-108) (hekayə). Dünyalar ünsiyyətə girir. Bakı: Gənclik, 1987, 136 s.
6. **Brian Aldis.** Bayır (s.109-126) (hekayə). Dünyalar ünsiyyətə girir. Bakı: Gənclik, 1987, 136 s.
7. **Rey Bredberi.** Şose yolu (s.127-133) (hekayə). Dünyalar ünsiyyətə girir. Bakı: Gənclik, 1987, 136 s.
8. **Con Kristofer.** Muzey əhvalatı (s.278-289); Dünya (orijinaldan tərcümə toplusu). III kitab. Bakı: Yazıçı, 1988, 344 s.
9. **Artur Klark.** Yupiter-5 (s.184-218) (hekayə). Ölmək asan deyil (Amerika və ingilis yazıçılarından əsərlərindən tərcümələr). Bakı: Yazıçı, 1990, 240 s.
10. **Ayzek Əzimov.** Seçkilər (s.219-236) (hekayə). Ölmək asan deyil (Amerika və ingilis yazıçılarından əsərlərindən tərcümələr). Bakı: Yazıçı, 1990, 240 s.
11. **Stefan Sveyq.** Jozef Fuşe. Siyasi xadimin portreti (roman). Bakı: Maarif, 1990, 208 s.
12. **Aqata Kristi.** Misir sərdabəsinin sirri (detektiv). Bakı: Yazıçı, 1992, 257 s.
13. **A.Konan Doyl.** Qara Piterin əhvalatı (hekayə). Mütərcim, 2006, №3-4, s.57-73.
14. **Artur Klark.** Yupiter-5 (hekayə). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Dünya fantastika antologiyası. Bakı: Şərq-Qərb, 2007, s.43-76.
15. **Ayzek Əzimov.** Seçkilər (hekayə). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Dünya fantastika antologiyası. Bakı: Şərq-Qərb, 2007, s.80-96.
16. **Con Kristofer.** Muzey əhvalatı (hekayə). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Dünya fantastika antologiyası. Bakı: Şərq-Qərb, 2007, s.115-125.
17. **Aleksandr Belyayev.** Professor Douelin başı (povest). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Dünya fantastika antologiyası. Bakı: Şərq-Qərb, 2007, s.183-316.

ƏHMƏDOV Sabir

Tərcümələri:

1. **Con Apdayk.** Timsahlar (s.12-19) (hekayə). Xarici ölkə yazıçılarının novella və hekayələri. Bakı: Azərənşr, 1969, 172 s.
2. **Herbert E.Beyts.** Gavahın (s.34-39) (hekayə). Xarici ölkə yazıçılarının novella və hekayələri. Bakı: Azərənşr, 1969, 172 s.

ƏHMƏDOV

Zahid Məhəmməd oğlu (d. 15.11.1939, Gürcüstan, Dmanisi r-nunun Şorseyed k.) – publisist, tərcüməçi. Azərb. Pedaqoji Xarici Dillər İn-tunun (indiki ADU) ingilis dili fakültəsini bitirmişdir (1967). Hekayələri «Yarımqıq xatirələr» (2007) kitabında dərc olunmuşdur. Akad. B. Budaqovun iki elmi-kütləvi əsərini ingilis dilinə çevirmişdir.

Tərcümələri:

1. **Silviya Erl.** Mehriban balinalar (sənədli hekayə). Azərbaycan təbiəti (elmi-metodiki məcmuə), 1981, №5, s.30-33.
2. **Toxunulmaz müqəddəslər** (toplu). Bakı: Gənclik, 1985, 110 s.
3. **Qərib dünyamız, sirli dünyamız** (toplu). Bakı: Gənclik, 1988, 80 s.
4. **Uçıda Renko.** Tufandan qabaq (hekayə). Bakı: Təhsil NLS, 2002, 84 s.
5. **Uçıda Renko.** Yamanlığın kökü. Bakı: Təhsil NPS, 2004, 150 s.
6. **Uçıda Renko.** Ürəyini harayla (xatirat). Bakı: Nurlan, 2005, 72 s.

ƏHMƏDOVA Əzizə

Tərcümələri:

1. **Y.Alibali.** Ram Sula (hekayə). Azərbaycan, 1955, №3. s.120-126.
2. **Cjou Er-fu.** Silyuşuy kəndinin uşaqları (povest). Bakı: Uşaqgəncnəşr, 1960, 176 s.
3. **Arkadi Qaydar.** Təbilçinin taleyi (povest). Bakı: Azərənşr, 1963, 120 s.

4. **Ceyms Metyu Barri.** Piter Pen və Vendi (nağıl-povest). Bakı: Gənclik, 1970, 156 s.
5. **Astrid Lindgren.** Balaca və damda yaşayan Karlson (s.5-134); Damda yaşayan Karlson yenidən uçub gəldi (s.137-268) (povest). Astrid Lindgren. Balaca və damda yaşayan Karlson haqqında iki povest. Bakı: Gənclik, 1974, 268 s.
6. **Anatoli Naumoviç Rıbakov.** Atəş (povest). Bakı: Gənclik, 1979, 212 s.
7. **Astrid Lindgren.** Balaca və damda yaşayan Karlson (s.5-86); Damda yaşayan Karlson yenidən uçub gəldi (s.89-180); Damda yaşayan Karlson yenə də dəcəllik edir (s.181-279) (povest). Astrid Lindgren. Balaca və damda yaşayan Karlson. Bakı: Gənclik, 1980, 280 s.
8. **Astrid Lindgren.** Balaca və damda yaşayan Karlson (s.391-466); Damda yaşayan Karlson yenidən uçub gəldi (s.467-554); Damda yaşayan Karlson yenə də dəcəllik edir (s.555-645) (povest). Dünya uşaq ədəbiyyatı kitabxanası. 50 cildə. XXXVI cild. C.Fenimor Kuper. Antuan de Sent-Ekzüperi. Astrid Lindgren. Sonuncu mögikan. Balaca şahzadə. Balaca və damda yaşayan Karlson. Bakı: Gənclik, 1987, 648 s.
9. **Ceyms Metyu Barri.** Piterin ilk gəlişi; Kölgə («Piter Pen və Vendi» nağıl-povestindən fraqmentlər). Dünya ədəbiyyatı seriyası. İngilis ədəbiyyatı antologiyası. 2 cildə. II cild. Bakı: Şərq-Qərb, 2007, s.59-76
10. **Ceyms Metyu Barri.** Piter Pun və Vendi (nağıl-povestindən fraqmentlər). Dünya ədəbiyyatı antologiyaları seriyası. İngilis ədəbiyyatı antologiyası. Bakı: Şərq-Qərb, 2009, s.425-442.

ƏJDƏROĞLU Vaqif**Tərcümələri:**

1. **Kavabata Yasunari.** Təbiət (hekayə). Xəzər, 2005, №2, s.200-211.
2. **Con Apdayk.** Seçilmiş əsərləri. Müasir dünya ədəbiyyatı, Bakı: Şərq-Qərb, 2011, 648 s.

ƏKRƏM CƏFƏR

(1905, may, İsmayilli r-nunun Lahıc k. – 18.8.1991, Bakı) – dilçi, ədəbiyyatşünas, pedaqoq. Filologiya e.d. (1969). Bakı «Dərül-müəllimin»ində oxumuşdur (1920-25).

Həmin illərdə «Maarif və mədəniyyət» və «Şərq qapısı» jurnallarında şeirləri ilə çıxış etmişdir. Moskvada İkinci Dövlət Un-tinin rus dili və ədəbiyyatı şöbəsində təhsil almışdır (1929-32). Tələbəlik illərində Moskva Proletar Yazıçılar cəmiyyəti Azərb. bölməsinin katibi olmuşdur (1929-31). Həmin un-tədə müəllim saxlanmış, aspiranturaya qəbul edilmişdir. 1937 ildə Bakıya qayıtmış, əvvəlcə Azərb. Pedaqoji İn-tunda (indiki ADPU), sonra isə Azərb. Dövlət Un-tində (indiki BDU) kafedra müdiri olmuşdur. Ə.C. Azərb. ədəbi dilinin tədqiqi sahəsində səmərəli fəaliyyət göstərmişdir. «Dilşünaslıq elementləri», «Müasir Azərbaycan dili öçerkləri» kitablarının, bir çox elmi tədqiqat əsərlərinin və məqalələrin müəllifidir. «Azərbaycan dilinin izahlı lüğəti»nin çapa hazırlanmasında böyük əməyi var.

Tərcümələri:

1. **Xəyyam Ö.** Rübailər. Bakı: Azərnəşr, 1984 (1944), 109 s.
2. **Xəyyam Ö.** Rübailər. Bakı: Qanun, 2013

ƏKRƏM ƏYLİSLİ

(Əkrəm Nəcəf oğlu Naibov; d. 6.12.1937, Ordubad) – yazıçı. Azərb. Dövlət Un-tinin (indiki BDU) filologiya fakültəsində təhsil almışdır. M.Qorki ad. Ədəbiyyat İn-tunun nəsr şöbəsini bitirdikdən sonra Azərnəşrin tərcümə redaksiyasında redaktor (1965-68) işləmişdir. 1978-83 illərdə «Azərbaycan» jurnalının baş redaktoru olmuşdur. Əsərləri xarici dillərə tərcümə olunmuşdur. Ə.Ə. «Daş yuxular» əsərində Azərb. tarixi ilə bağlı gerçəklikləri təhrif etdiyinə görə Azərb. Resp. Prezidentinin 7 fevral 2013 il tarixli Sərəncamı ilə «Xalq yazıçısı» fəxri adından və Azərb. Resp. Prezidentinin fərdi təqaüdündən məhrum edilmişdir.

Tərcümələri:

1. **Malik Həddad.** Çevrilmiş səhifə (roman). Bakı: Azərnəşr, 1965, 116 s.
2. **Henrix Böll.** O illərin çörəyi (povest). Bakı: Azərnəşr, 1966, 126 s.
3. **K.Paustovski.** Qızıl qönçə (oçerk və hekayələr). Bakı: Azərnəşr, 1968, 240 s.
4. **V.Q.Korolenko.** Qarıbə qız (oçerk). V.Q.Korolenko. Povest və hekayələr. Bakı: Gənclik, 1977, s.38-54.
5. **V.Q.Korolenko.** Paradoks (oçerk). V.Q.Korolenko. Povest və hekayələr. Bakı: Gənclik, 1977, s.64-80
6. **Henrix Böll.** O illərin çörəyi (s.9-86) (povest). Qitələrdən gələn səslər. Henrix Böll. O illərin çörəyi. Malik Həddad. Çevrilmiş səhifə. Bakı: Maarif, 1987, 165 s.
7. **Malik Həddad.** Çevrilmiş səhifə (s.87-165) (roman). Qitələrdən gələn səslər. Henrix Böll. O illərin çörəyi. Malik Həddad. Çevrilmiş səhifə. Bakı: Maarif, 1987, 165 s.
8. **K.Paustovski.** Qiymətli toz; Daş üstündə yazı; Gəlişi gözəl sözlər; İlk hekayə; Bir povestin tarixçəsi; Ürəyə düşən izlər; Qarıbə bir təsadüf; Qarlı, qasırgalı bir gün; Gecə səfəri; Məni düşündürən kitab; Teleqram; Daşqın;

Nimdaş şineli qoca; Qar; Yağışlı səhər; İtburnu; ötəri görüşlər; Şam qozaları; Madam Bovenin duası (hekayə). Dünya ədəbiyyatı kitabxanası. K.K.Paustovski. L.S.Sobolev. Bakı: Gənclik, 1988, s.5-198.

9. **Vasili Makaroviç Şukşin.** Bir evin sakinləri (s.128-135); Zor kişi (s.136-142) (hekayə). V.Şukşin, V.Rasputin, V.Belov. Povestlər və hekayələr. Bakı: Yazıçı, 1991, 312 s.
10. **Qabriel Qarsia Markes.** Gözlənilən bir qətlin tarixçəsi (povest). Bakı: Yazıçı, 1993, 88s.
11. **Qabriel Qarsia Markes.** Gözlənilən bir qətlin tarixçəsi (s.507-599) (roman). Qabriel Qarsia Markes. Patriarxın payızı. Bakı: Azərbaycan Tərcümə Mərkəzi, 1996, 608 s.
12. **Vladimir Qalaktionoviç Korolenko.** Qərribə qız (s.9-27) (hekayə); Paradoks (s.214-231) (oçerk). Dünya ədəbiyyatı seriyası. V.Q.Korolenko. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Şərq-Qərb, 2006, 304 s.
13. **Konstantin Georgiyeviç Paustovski.** Qızıl qönçə (povest). Dünya ədəbiyyatı seriyası. K.G.Paustovski. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Avrasiya press, 2006, s.207-301.
14. **Konstantin Georgiyeviç Paustovski.** Telegram; Madam Bovenin duası (hekayə). Dünya ədəbiyyatı seriyası. K.G.Paustovski. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Avrasiya press, 2006, s.7-20, 79-84.
15. **Vasili Makaroviç Şukşin.** Bir evin sakinləri (hekayə). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Rus ədəbiyyatı antologiyası. 2 cildə. II cild. Bakı: Avrasiya Press, 2007, s.356-365.
16. **Henrix Böll.** O illərin çorəyi (povest). Nobel mükafatı laureatı seriyası. Haynrix Böll. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Şərq-Qərb, 2009, s.291-395.

ƏMİRƏHMƏDOV

Əmirşah Babaşah oğlu (11.2.1954, Quba r-nunun Qonaqkənd k. – 21.8.2008, Bakı) – şərqşünas, tərcüməçi. Azərb. Dövlət Un-tinin (indiki BDU) şərqşünaslıq fakültəsini bitirmişdir (1976). 1986-88 illərdə S.Vurğunun ev-muzeyində elmi işçi, şöbə müdiri, Liviya Ərəb Cəmahiriyyəsində hərbi tərcüməçi (1988-91), AMEA Fəlsəfə və Siyasi-Hüquqi Tədqiqatlar İn-tunda elmi işçi (1993-2008), eyni zamanda AMEA Riyaziyyat və Mexanika İn-tunda böyük elmi işçi (2003 ildən) vəzifələrində çalışmışdır. Təqr. 50 məqalənin müəllifi, 7 kitabın redaktoru, bir neçə kitabın rəyçisi olmuşdur.

Tərcümələri:

1. **Şeyx Məhəmməd bin Süleyman ət-Təmmimi əl-Hənbəli.** Tövhid kitabı. Azərbaycan Dövlət Kitab Palatası, 1996, 132 s.
2. **Məhəmməd bin Saleh bin Üseymin.** Allahın sifətlərinə və ən gözəl adlarına dair ideal qaydalar. Azərbaycan Dövlət Kitab Palatası, 1996, 70 s.
3. **Мухаммад ибн Сулейман ат-Тамими.** Книга единобожия (rus dilinə S.Məhəmməd və E.Quliyev ilə şərikli tərcümə). Bakı: Гейтюрк, 1997, 250 s.
4. **İslamın böyük şəxsiyyətləri.** Ağamız İmam Hüseyn. Məhəmməd Mahmud Əbdül-Əlimin rəhbərlik etdiyi «Quran tilavəti» qrupunun üzvləri, Qahirə şəhəri (tərcümə edən Zakir Qasimov, şeirlərin tərcüməsi Əmirşah Əmirəhmədovundur). Bakı: Kür, 1997, 106 misra
5. **Vəhid Əbd əs-Səlam Bali.** Cadu açmaları (Yaramaz sehrkarlara qarşı kəsərli qılınc) – ərəbcə ovsun və dualarla. Bakı: Ozan, 1998, 128 s.
6. **Mən nə üçün... və necə namaz qılıram** (risalələr toplusu). Bakı: Ozan, 1999, 98 s.

7. **Vəhid Əbd əs-Səlam Bali.** Cadu açmaları (Yaramaz sehrkarlara qarşı kəsərli qılınç) – ərəbcə ovsun və dualarla. Bakı: Ozan, 1999, 128 s.
8. **Vəhid Əbd əs-Səlam Bali.** Cadu açmaları (Yaramaz sehrkarlara qarşı kəsərli qılınç) – ərəbcə ovsun və dualarla. Bakı: Ozan, 2000, 128 s.
9. **Tusi – 800. Xacə Nəsirəddin Tusi.** Təz-kirə (Ağazü əncam; Məbdə' və məad). Bakı: Nurlan, 2002, 72 s.
10. **Doktor Əli bin Nüfeyyi əl-Ələyani.** Təbərrük (uğur və bolluq diləyi: şəriətin yol verdiyi və qadağan etdiyi növləri). Bakı: Sumqayıt, 2003, 110 s.
11. **Şihabəddin Yəhya Sührəvərdi.** Hikmətül-l-İşraq (İşraq [ilik] fəlsəfəsi); Şihabəddin Sührəvərdi iki Səlahəddin arasında, bir də Mən (Şihabəddin Yəhya Sührəvərdinin Hikmətül-l-İşraq). 2005, 217 s.
12. **Fətullah Şirvani.** Musiqi məcəlləsi (Musiqi haqqında risalə). Bakı: Şərq-Qərb, 2006, 217 s.
13. **Əbu Nəsr əl-Farabi ət-Türki.** İhsaül-ülüm (Elmlərin təsnifatı). Bakı: Adil-oğlu, 2006, 212 s.
14. **Nəsirəddin Tusi.** Tozlu lövhənin köməyi ilə hesab toplusu. (Eminəgə Məmmədovla birgə tərcümə). Bakı: Nafta-Press, 2008, 165 s.
15. **D-r Abdurrahman Rafat əl-Başa.** Səhabələrin həyatı. (T.Sadiqov, Ü.Zeynalova ilə birgə tərcümə). Bakı: Şərq-Qərb, 2011, 568 s.
16. **Qurani-Kərimdən surələr.** əl-Fatihə, əl-Bəqərə (ilk beş ayə), Ya-sin, ər-Rəhman və 30-cu bölüm («Əmmə» cüzü). Poetik-filoloji tərcümə və təfsir. Bakı: Şərq-Qərb, 2013, 224 s.
17. **Heydər Hüseynov.** Azərbaycanda XIX əsr ictimai və fəlsəfi fikir tarixindən. (A.Hacıyeva, Ş.Məmmədova, E.Zamanova, F.Hacıyev, Ə.Əmirəhmədovla birgə tərcümə). Bakı: Şərq-Qərb, 2007, 400 s.

ƏLƏKBƏR ZİYATAY

(Ələkbər Həsən oğlu Cəfərov; 21.12.1913, Gəncə – 2.7.1982, Bakı) – şair, tərcüməçi. AYB-nin üzvü (1938). Azərb. Dövlət İn-tunun (indiki BDU) ədəbiyyat fakültəsini bitirmiş

(1933-37), «Ədəbiyyat qəzeti» redaksiyasında poeziya şöbəsinin müdiri təyin olunmuşdur (1937-40). Azərb. Yazıçılar İttifaqının Gəncə şöbəsində məsul katib (1941–50), Bakıda Azərb. Dövlət Nəşriyyatında redaktor (1950-59), «Ədəbiyyat və incəsənət» qəzeti redaksiyasında poeziya şöbəsinin müdiri (1959-68) vəzifələrində çalışmışdır. «Məhəbbət sınağı» (1976), «Həyat mahnıları» (1954), «Şeyrlər» (1961), «Bakı gecələri» (1964), «Şeyrə dönən duyğular» (1983) kitabları nəşr olunmuş, şeyrlərinə mahnılar bəstələnmişdir. Gəncə ş.-də adına küçə var.

Tərcümələri:

1. **İvan Franko.** Hər yanda tapdanır... (şeyr). Kommunist, 1941, 28 may.
2. **Valdis Luks.** Mənə dedi yoldaşım (şeyr). Ədəbiyyat qəzeti, 1941, 9 iyun.
3. **N.A.Nekrasov.** Ey rahatlıq saatından oğurlanmış anların... (s.110); Maşa (s.111); Vətəndə (s.123); Fal açan gəlinə (s.124-125); Knyaginya (s.129-131); Baş qapı önündə düşüncələr (s.167-171) Namussuz ata (s.176-182); Kənd yenilikləri (s.186-190); Azadlıq (s.204); Saldat anası Orina (s.214-218); Azad söz haqqında nəğmələr (s.231-238); Mən tezliklə öləcəyəm, ancaq sənə, doğma vətən... (s.246-247); İntixab (s.248-250); Əmək nəğməsi (s.251-252); Yenə üçatlı (s.253-255); Bülbüllər (s.268-270) (şeyr). N.A.Nekrasov. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Azərnəşr, 1951, 356 s.
4. **N.A.Nekrasov.** Əmək nəğməsi; Şair (şeyr). İnqilab və mədəniyyət, 1951, №12, s.112-113.

5. **N.A.Nekrasov.** Rus yazıçısına; Uşaqların göz yaşı; Şəhər kənarında; Məktəbli (şeir). Azərbaycan, 1953, №1, s.96-98.
6. **A.S.Qriboyedov.** Ağıldan bəla (kome-diya). Bakı: Uşaqgəncnəşr, 1954, 158 s.
7. **M.Rılski.** Doğma diyara (şeir). Bakı: Azərnəşr, 1954, s.13.
8. **M.Rılski.** Lenin və qızçıqaz; Sülh; Məktəb haqqında nəğmə (şeir). Bakı: Uşaqgəncnəşr, 1954, s.11-15.
9. **P.Tıçina.** Meşədə gördüklərim (şeir). Bakı: Azərnəşr, 1954, s.18.
10. **P.Tıçina.** Pioner mahnısı (şeir). Bakı: Uşaqgəncnəşr, 1954, s.17.
11. **Abram Plavnik.** Sənaye institutu (s.138-139) (şeir). Rus şairləri Azərbaycan haqqında. Bakı: Azərnəşr, 1955, 156 s.
12. **Aleksey Maksimoviç Qorki.** Dankonun əfsanəsi (s.7-8) (şeir). M.Qorki. Əsərləri. 15 cildə. IV cild. Povestlər, hekayələr, şeirlər, oçerklər, ədəbi qeydlər. Bakı: Azərnəşr, 1956, 690 s.
13. **Rəsul Həmzətov.** Bülbülün nəğməsi; Poeziya; Sağlıq; Xal; Tələbələr; Quşlar; «Bir şəhər erkən...» (şeir). Azərbaycan, 1957, №4, s.189-192.
14. **Aqraval Kodarnatx.** Güclü insan (şeir). Azərbaycan, 1958, №9, s.24-25.
15. **Nafiz Faruq.** Oğluma (şeir). Ədəbiyyat və incəsənət, 1958, 4 oktyabr.
16. **Rəsul Həmzətov.** Xəzər; Kubaçı zərgərləri (şeir). Azərbaycan, 1958, №6, s.172.
17. **Qane.** Beşlik (şeir). Azərbaycan, 1958, №9, s.61-62.
18. **V.V.Mayakovski.** Komsomol nəğməsi; Qatarda; Şəhər; Versal; Qəhvəxana; Jores; Yalta-Sevastopol; Bayraq; İspaniya; Brodvey; Tropiklər; Oxu bunu, yola düş, Parisdən öt, Çinə keç!; Notte-Dame; Sütun (şeir). Mayakovski V.V. Seçilmiş əsərləri. 2 cildə. II cild. Şeirlər. Bakı: Azərnəşr, 1958, (?) s.
19. **Sumitranandan Pant.** Qəti qərar (şeir). Azərbaycan, 1958, №9, s.22.
20. **Aybek.** Gənclik tərənəsi; Çimyan dəftərcəsi (şeir). Azərbaycan, 1959, №12, s.102.
21. **Baçcan Xarivənşə Raya.** Rabindranat Taqora (şeir). Azərbaycan, 1959, №8, s.148-149.
22. **Əli Sərdar Cəfri.** Daşdivar – Həbsxanada gecə; Sual; Tənha ulduz; Bizim toy günümüz (şeir). Azərbaycan, 1959, №8, s.147-148.
23. **Mühəmməd İqbal.** Kəşmir (şeir). Azərbaycan, 1959, №8, s.150.
24. **Qaysın Quliyev.** Oxucuma (şeir). Azərbaycan, 1959, №7, s.163.
25. **Bxai Vir Sinq.** Rica (şeir). Azərbaycan, 1959, №8, s.150.
26. **Uyğun.** Güllərin hücumu (şeir). Azərbaycan, 1959, №12, s.104.
27. **Aşot Qraşi.** Qılınc haqqında əfsanə (şeir). Azərbaycan, 1960, №11, s.100-101.
28. **O.Şiraz.** Dağdan enəndə (şeir). Azərbaycan, 1960, №11, s.99.
29. **Nairi Zarpyan.** Sülh göyərçini (şeir). Azərbaycan, 1960, №11, s.99.
30. **Yevgeni Dolmatovski.** Sülh göyərçini (s.40) (şeir). Bahar dostları (RSFSR şairlərinin şeirləri). Bakı: Azərnəşr, 1961, 248 s.
31. **Nikolay Dorizo.** Hicranla başladı vəsli oğlumun... (s.44); Ey körpə oğlumun anası, bir vaxt... (s.45-46) (Oğlum haqqında şeirlərdən). Bahar dostları (RSFSR şairlərinin şeirləri). Bakı: Azərnəşr, 1961, 248 s.
32. **Rəsul Həmzətov.** Dağlılarla Leninin görüşü (s.228-230); Rus qardaşıma (s.230-231) (şeir). Bahar dostları (RSFSR şairlərinin şeirləri). Bakı: Azərnəşr, 1961, 248 s.
33. **Qaysın Quliyev.** Oxucuma (s.35-36) (şeir). Bahar dostları (RSFSR şairlərinin şeirləri). Bakı: Azərnəşr, 1961, 248 s.
34. **Sergey Smirnov.** Gül və bülbül (s.172-173) (şeir). Bahar dostları (RSFSR şairlərinin şeirləri). Bakı: Azərnəşr, 1961, 248 s.

35. **Rəsul Həmzətov.** Çaylar (şeir). Azərbaycan, 1961, №4, s.67.
36. **Aleksandr Smerdov.** Ey vətən (şeir). Azərbaycan, 1961, №4, s.48.
37. **Vahanq Davtyan.** Xoşbəxtlik (şeir). Azərbaycan, 1962, №11, s.15.
38. **İvan Draç.** Günəbxan haqqında ballada (şeir). Ədəbiyyat və incəsənət, 1962, 24 noyabr.
39. **Rəsul Həmzətov.** Uca ulduzlar; Dağlar haqqında şeir (şeir). Azərbaycan, 1963, №8, s.89-91.
40. **M.Y.Lermontov.** Azadlığın son övladı (poema). Lermontov M.Y. Əsərləri. 4 cildə. II cild. Poemalar. Bakı: Azərənəşr, 1964, s.62-90.
41. **Andrey Lupan.** Alçağın aqibəti (şeir). Ədəbiyyat və incəsənət, 1965, 4 sentyabr.
42. **Y.Smelyakov.** Qəhrəmanların məzarı önündə; Bir gün naxoşlasam mən. Ədəbiyyat və incəsənət, 1965, 16 may.
43. **N.Vqettakos.** Xorun mahnısı; Şəxsiyyət; Dincəlmədən; Eol və Vissa küçələrinin tinində; Beş küçə və bir adam; Döğüm; Damcıdakı dərinlik; Yaşıl bağça; Məzəmmət (şeir). Azərbaycan, 1965, №10, s.125-127.
44. **İvan Xomenko.** İkar və Dedal (dramatik poema). Azərbaycan, 1968, №11, s.123-138.
45. **A.S.Qriboyedov.** Ağıldan bəla (kome-diya). Bakı: Gənclik, 1968, 152 s.
46. **Banq Viyet.** Ön xətdən oğlumu görməyə gəldim (şeir). Azərbaycan, 1969, №6, s.145-146.
47. **Hayme Torres Bodet.** Rəqs; Pəncərə; Mədəniyyət (şeir). Azərbaycan, 1969, №4, s.189-191.
48. **Can Nguyen Dao.** Süfrə başında (şeir). Azərbaycan, 1969, №6, s.146-147.
49. **N.A.Nekrasov.** Baş qapı ağzında düşüncələr (s.55-58); Namussuz ata (s.64-69); Azadlıq (s.77); Soldat anası Orina (s.102-106); Yanvar şaxtaları (s.116-120); Mən tezliklə öləcəyəm... (s.125-126); Yakov dayı (s.129-132); Tezliklə olaram qurdların yemi... (s.146) (şeir). N.A.Nekrasov. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Azərənəşr, 1971, 188 s.
50. **Afzal Qamil.** Qızılağac oxuyur (ballada). Azərbaycan, 1971, №8, s.159.
51. **Konstantin Bibl.** Marks Karlovı Varıda (şeir). Azərbaycan, 1971, s.5, s.173.
52. **Hüseyn Mahmud.** Krım sonetləri; Mənim mavi gözlü Qara dənizim ... (Əsəd Muxtara); Dağlar fikrə dalıb sənin gözündə... (Zaremaya) (şeir). Azərbaycan, 1971, №8, s.158-159.
53. **Kəminə.** Höürüklər; Ersarı qızı; Xeyirdua; Türkmən qızı; Aşiq (şeir). Azərbaycan, 1971, №12, s.143-144.
54. **N.A.Nekrasov.** Yanvar şaxtaları (şeir). Azərbaycan, 1971, №12, s.23-24.
55. **Vitezslav Nezval.** Sülh nəğməsi (şeir). Azərbaycan, 1971, №5, s.173.
56. **Mariya Puymanova.** Gözəldir cahan («Milyon göyərçin» poemasından). Azərbaycan, 1971, №5, s.174.
57. **Məhəmməd Sədri.** Lenin Tatarıstanı (şeir). Azərbaycan, 1971, №8, s.158.
58. **Lope de Veqa.** Bostan iti (mənzum pyes). Azərbaycan, 1971, №3, s.140-195.
59. **Yemilian Bukov.** Kreml. 1949 («Səməd» poemasından bir parça). Azərbaycan, 1972, №12, s.43.
60. **Darbni Arşavin.** Günəş və qardaşlıq haqqında ballada; Panaseya; İliçin paltosu; Qəm yükü; Lənətə gəlmiş bir an; Ararat vadisində bahar ekspromtu (şeir). Azərbaycan, 1972, №6, s.154-156.
61. **Ralf Parve.** Vətən (şeir). Azərbaycan, 1972, №12, s.77.
62. **Abram Plavnik.** Məsafə; Dağ səfəri (şeir). Azərbaycan, 1972, №3, s.132.
63. **Antanas Ventslova.** Bakı (şeir). Azərbaycan, 1972, №12, s.42.
64. **Blaqa Dimitrova.** Adımız birdir bizim (s.23-24) (şeir). Qızılgül nəğməsi (bolqar şairləri Azərbaycan haqqında). Bakı: Azərənəşr, 1974, 72 s.

65. **Lope de Vega.** Nə yardan doyrur, nə əldən qoyur (s.263-423) (pyes). Lope de Vega. Pyeslər. Bakı: Azərənəşr, 1974, 500 s.
66. **Rəsul Həmzətov.** Sonet (şeir). Azərbaycan, 1975, №9, s.77
67. **Anna Kovusov.** Dostluq (şeir). Azərbaycan, 1975, №9, s.116.
68. **Nikolay Tixonov.** Balaca sumqayıtlı (şeir). Azərbaycan, 1975, №10, s.3.
69. **Əbdürəsul Toktomışov.** Dostluq himni (şeir). Azərbaycan, 1975, №9, s.181.
70. **Aleksandr Sergeyeviç Puşkin.** Yuxuya (s.98); Qnədiçə yazılmış məktubdan (s.206-207); Xəncər (s.208-209); Katerina (s.210); O böyük bir şair olsa da, inan... (s.211); İsa dirilidi (s.212) (şeir). A.S.Puşkin. Seçilmiş əsərləri. Şeirlər. Bakı: Azərənəşr, 1977, 276 s.
71. **Homer.** Odisseyə (poema). Bakı: Azərənəşr, 1977, 372 s.
72. **Xalijan Bekxojin.** Afaqnamə (s.5-72) (poema); 26-lar (s.75-79); Qartal (s.79); Külək (s.80); Sır-Dərya əfsanəsi (s.80-87); Şəfqət bacısı (s.87-88); İnəm (s.88-89); Qovaq (s.89-90); Qağayı (s.90-91); Göylər tutqun olanda (s.91-92); Əsil yar (s.92-93) (şeir). Xalijan Bekxojin. Afaqnamə (poema və şeirlər). Bakı: Yazıçı, 1981, 96 s.
73. **V.V. Mayakovski.** Komsomol nəğməsi (s.120-126) (şeir). V.Mayakovski. Seçilmiş əsərləri... Poema, şeirlər və oçerklər. Bakı: Yazıçı, 1983, 183 s.
74. **Mirdza Kempe.** Sevirəm (şeir). Ədəbiyyat və incəsənət, 1985, 5 aprel.
75. **Platon Voronko.** Kreml saatını dinlərkən (şeir). Ədəbiyyat və incəsənət, 1985, 5 aprel.
76. **A.S.Qriboyedov.** Ağıldan bəla (komediya). Dünya uşaq ədəbiyyatı kitabxanası. İ.A.Krılov, A.S.Qriboyedov, N.A.Nekrasov, P.P.Bajov. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Gənclik, 1989, s. 79-204.
77. **A.S.Qriboyedov.** Ağıldan bəla (4 pərdəli komediya). Dünya uşaq ədəbiyyatı kitabxanası. 47-ci cild. Krılov İ.A., Qriboyedov A., Nekrasov N., Bacov P. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Gənclik, 1989, 495 s.
78. **Lope de Vega.** Nə yardan doyrur, nə əldən qoyur (pyes). Dünya uşaq ədəbiyyatı kitabxanası. V.Şekspir, J.B.Molyer, F.Şiller, Lope de Vega. Bakı: Gənclik, 1989, s. 503-670.
79. **N.A.Nekrasov.** Yakov dayı (şeir). Dünya uşaq ədəbiyyatı kitabxanası. İ.A.Krılov, A.S.Qriboyedov, N.A.Nekrasov, P.P.Bajov. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Gənclik, 1989, s.218-220.
80. **Lope de Vega.** Nə yardan doyrur, nə əldən qoyur (pyes). Dünya uşaq ədəbiyyatı kitabxanası. V.Şekspir, J.B.Molyer, F.Şiller, Lope de Vega. Bakı: Gənclik, 1989, s.503-670.
81. **Xaqani Şirvani.** «Dəvatımın üzü sadə, içi dərin dəryadır» (fəxriyyə). Klassik Azərbaycan ədəbiyyatı seriyası. Xaqani Şirvani. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Lider nəşriyyat, 2004, s.117-118.
82. **Xaqani Şirvani.** Əmisi Kafiyədinin tərifı; Şirvanşahın tərifı; Müvəffəqəddin Əbdülqəffarın tərifı (mədhiyyə). Klassik Azərbaycan ədəbiyyatı seriyası. Xaqani Şirvani. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Lider nəşriyyat, 2004, s.122-123, 142-145, 145-153.
83. **Xaqani Şirvani.** «Ruhum bu can mülkünü tərk edib gedən kimi...»; «Xaqani qürbətə basalı ayaq...» (həbsiyyə). Klassik Azərbaycan ədəbiyyatı seriyası. Xaqani Şirvani. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Lider nəşriyyat, 2004, s.260-263, 266-267.
84. **Xaqani Şirvani.** Düşüb ürəyimin oda danəsi...; Yer üzündə hansı könlün payı kəm deyil?...; Ürəyimə zamanənin əli neştər vurduğundan...; Mal və şöhrət sahibidir bu gün alçaq adamlar...; Fitnə ayaq üstə ikən oturmaqda yox etibar...; Vəfa ətri bağışlarını gülündən bir kəsə aləm?...; Zəmanədə qalmamışdır vəfadan bir əlamət...; (şikayət). Klassik

- Azərbaycan ədəbiyyatı seriyası. Xaqani Şirvani. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Lider nəşriyyat, 2004, s.308-314.
- 85. Xaqani Şirvani.** Gör, haraya göndərirəm mən səni, ey badi-səhər...; Asimani bir bələdir səndə olan məhəbbət...; Məhəbbət bir bələdir ki, yoxdur onun dərmanı...; Arzum canan vüsəlirdir, bilmərəm kimdir əğyar...; Müşkə oxşar saçlarından meh ərməğan göndər bizə!...; Süsən iyli, at qürurlu, «sənsən» deyən türk nigar...; Parlaq üzü qarşısında yox Aya məhəl qoyan...; Sənin eşqin xırda-xırda nəfəsimi kəsdi, yar!...; Gəl, gəl, sakit olsun bir dəm tufanları gözümün...; Vəsfın dildən-dilə düşdü, aşiq olduq camalına... (qəzəl). Klassik Azərbaycan ədəbiyyatı seriyası. Xaqani Şirvani. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Lider nəşriyyat, 2004, s.491-497.
- 86. Xaqani Şirvani.** Rey şəhərinin iqlimini məzəmmət; Xaqaniyəm, qəlbim azaddır mənim...; Ey Xaqani, çörək üçün öz abırını tökmə sən...; Köçmək vaxtı gəlib çatmış bu vəfasız dünyadan...; Xaqani, filosof başlamış cədəl...; Həqiqət yoluyla gedənlər ki var...; Dünyaya uymamaq üçün nəsihət; Dəcləyə düşdü güzərim dünən axşam səhvən...; Vəslin gözəl gülşənindən əsən mehi sezmışəm...; Yalandır, deyirlər Yəmən daşında... (şeyr). Klassik Azərbaycan ədəbiyyatı seriyası. Xaqani Şirvani. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Lider nəşriyyat, 2004, s.387-388, 396-397, 398-399, 406-407, 418-423, 425-426, 429, 431.
- 87. Homer.** Odisseyə (epik poema). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Bakı: Öndər nəşriyyat, 2004, 416 s.
- 88. Əlişir Nəvai.** Fərhadın eşqi; Fərhadın Xaqan və Mülk-ara ilə dəniz səfərinə çıxması; Fərhadın sınıq qayıqda xilas olması; Fərhadla Şapurun Yəməndən Ərmən-zəminə gəlməsi; Şirinin Fərhadı görməsi; Şirinin Fərhadı sevməsi; Fərhadın arxı qazıb qurtarması; Fərhadın Şirini atı ilə birlikdə öz tikdiyi qəsəə gətirməsi; Məhinbanunun Fərhadı qonaq çağırması; Fərhadla Şirinin ziya-fətdə sərgüzəşti və Xosrovun Şirinlə evlənmək istəməsi; Xosrov elçisinin Ərmən-zəminə gəlməsi; Xosrovun Məhinbanu ilə müharibəsi; Xosrovun Məhinbanu qalasını mühasirə etməsi; Xosrovun Fərhadı hiylə ilə tutması; Fərhadın Xosrovun yanına gətirilməsi; Fərhadın Səlasil qalasına salınması; Fərhadın ağır dustaq həyatı; Fərhadın zindəndə sərbəst həyatı («Fərhad və Şirin» poeməsindən parçalar). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Əlişir Nəvai. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Öndər nəşriyyat, 2004, s.120-236.
- 89. Əlişir Nəvai.** Yeddi səyyarə (poema). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Əlişir Nəvai. Seçilmiş əsərləri. Bakı, Öndər nəşriyyat, 2004, s.307-414.
- 90. Aleksandr Sergeyeviç Qriboyedov.** Ağıldan bəla (komediya). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Bakı: Avrasiya press, 2006, 160 s.
- 91. Yevgeni Aronoviç Dolmatovski.** Azərbaycan (şeyr). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Rus ədəbiyyatı antologiyası. İki cildə. I cild. Bakı: Avrasiya press, 2007, s.157.
- 92. Lope De Veqa.** Bostan iti (mənzum pyes). Dünya ədəbiyyatı seriyası. İspan ədəbiyyatı antologiyası, Bakı: Şərq-Qərb, 2007, s.30-190.
- 93. Yakov Petroviç Polonski.** Tatar qızı (şeyr). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Rus ədəbiyyatı antologiyası. 2 cildə. I cild. Bakı: Avrasiya press, 2007, s.67.
- 94. Aleksandr Sergeyeviç Puşkin.** Xəncər (şeyr). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Rus ədəbiyyatı antologiyası. 2 cildə. I cild. Bakı: Avrasiya press, 2007, s.34-35.
- 95. Aleksandr Sergeyeviç Puşkin.** Hər səhər əldə şam, müqəddəs surət... (s.56);

Bıqlar (s.57-58); Ayrılıq (s.60-61); Yuxuya (s.64); Xəncər (s.112-113); Katinə (s.113); İsa dirildi (s.117); Yunan qızına (s.129); Andrey Şenye (s.141-146) (şeyr). Dünya ədəbiyyatı klassikləri seriyası. A.S.Puşkin. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Şərq-Qərb, 2009, 664 s.

96. **Homer**. Odisseyə (epik poema). Dünya ədəbiyyatı klassikləri seriyası. Bakı: Şərq-Qərb, 2009, 376 s.
97. **Nuri Arslanov**. Şair ürəyi (şeyr). Sevgi fəslə. İslam ölkələri şairlərinin şeirləri. Bakı: Çinar-Çap, 2010, s.237-238.

ƏLƏKBƏR C.

Tərcümələri:

1. **Əlişir Nəvai**. Fərhadın əsir edilərək Xosrovun yanına gətirilməsi («Fərhad və Şirin» poemasından bir parça). İnqilab və mədəniyyət, 1940, №7, s.8-11
2. **Taras Şevçenko**. Bayquş (poema). Taras Şevçenko. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Şərq-Qərb, 2008, s.68, 70, 72, 74, 76, 78, 80, 82.

ƏLƏKBƏR SALAHZADƏ

(Ələkbər Baba oğlu Məmməd salahlı; 15.3.1941, Qubanın Cimi k. – 1.9.2013) – şair, tərcüməçi. AYB-nin üzvü (1968), əməkdar

incəsənət xadimi (2005). Azərb. Dövlət Un-tinin (indiki BDU) filologiya fakültəsində təhsil almışdır (1958-63). Ədəbi fəaliyyətə orta məktəbdə oxuduğu illərdən başlamış, dövrü mətbuatda çıxış etmişdir. Azərb. Sovet Ensiklopediyasında «Dil, ədəbiyyat, incəsənət redaksiyası»nda elmi redaktor (1966), Azərb. Yazıçılar İttifaqında bədii ədəbiyyatın təbliği bürosunun direktor müavini (1976-89), «Ulduz» jurnalında poeziya şöbəsinin müdiri (1989-92) və jur-

nalın baş redaktoru (2004-13) işləmişdir. Fəal ədəbi fəaliyyətə 1960-cı illərdən başlamış, bədii tərcümə ilə də ardıcıl məşğul olmuşdur. Əsərləri xarici dillərə tərcümə olunmuşdur. 100-dən çox esse və məqalənin, radio-pyeslərin, 20-dən artıq uşaq nağılının müəllifidir. «Kölgədən qorxan» (Şəki Dövlət Dram Teatrı, 1983), «Yayın qış gecələri» (Sumqayıt Dövlət Musiqili Dram Teatrı, 1985), «Nağaraçı naxırçı» (Ağdam Dövlət Dram Teatrı, 1987) pyesləri tamaşaya qoyulmuşdur. «Beş yarpaq» (1968), «Od hekayəsi» (1970), «Xatirə çiçəyi» (1982) və s. kitabları nəşr olunmuşdur.

Tərcümələri:

1. **Konstantin Simonov**. Üçüncü adyutant (s.3-10); Ölməz fəmilə (s.11-14); Balaca qız (s.15-21); Piyadalar (s.22-35); Lenin ordeni (s.36-44); Norveç qayalıqlarında (s.45-51); Şam (s.52-55) (hekayə). Konstantin Simonov. Üçüncü adyutant. Bakı: Gənclik, 1969, 56s.
2. **A.Tarkovski**. Gözəl Gülayım haqqında povest. Bakı: Gənclik, 1970, 192 s.
3. **L.Stern**. Fransaya və İtaliya sentimental səyahət (povest). Bakı: Gənclik, 1973, 166 s.
4. **M.Çaklays**. Günəş nəğməsi (şeyr). Ulduz, 1975, №9, s.11.
5. **Vitali Korotıç**. Dünyaya gəlişindən... (s.105-106); Şopen (s.106); (şeyr). Körpülər (Ukrayna sovet şairlərinin şeirləri). Bakı: Yazıçı, 1979, 172 s.
6. **Zaxar Qonçaruk**. Zaporozhye oratoriyası (s.80-81) («Titan» poemasından şeyr). Körpülər (Ukrayna sovet şairlərinin şeirləri). Bakı: Yazıçı, 1979, 172 s.
7. **Anatoli Sofronov**. Vida poeması (poema). Bakı: Yazıçı, 1980, 145 s.
8. **Oyar Vasiyetis**. Əməliyyat qabağı (şeyr). Azərbaycan, 1982, №12, s.32-33
9. **İon Vatamanu**. Xirosima (şeyr). Azərbaycan, 1982, №12, s.35.
10. **Meşa Selimoviş**. Dərviş və ölüm (roman). Bakı: Proqres, 2012, 474 s.

ƏLƏKBƏRLİ

Fərid Urxan oğlu

(d. 3.1.1964, Gəncə)
– bioloq, tarixçi. Tarix
e.d. (1999), prof.
(2015). Azərb. Dövlət
Un-tinin (indiki BDU)
biologiya fakültəsini
(1986), Azərb. Pedaqoji

Xarici Dillər İn-tu (indiki ADPU) nəzdində fars dili kurslarını (1989) bitirmişdir. 1992 ildə biologiya e.n. dərəcisini almışdır. Azərb. EA Əlyazmalar İn-tunda müxtəlif vəzifələrdə çalışmışdır (1986-2003). Hazırda AMEA M.Füzuli ad. Əlyazmalar İn-tunda şöbə müdiri (2003 ildən), Azərb. Tibb Tarixçiləri Birliyinin prezidentidir (2004 ildən). Əsas tədqiqat sahəsi fars, ərəb və Azərb. dilində yazılmış orta əsr tibb əlyazmalarıdır. Kəmaləddin Kaşaninin «Ərvahül-əscad» (14 əsr), Murtuza Qulu Şamlunun «Xirqə» (17 əsr), Məhəmməd Möminin «Təhfətül-möminin» (1699), Əbülhəsən Mərağayinin «Müalicəti-münfəridə» (18 əsr), Məhəmməd Yusif Şirvaninin «Tibbnamə» (1712) əsərlərinin tədqiqi və müxtəlif dillərə tərcüməsi üzərində çalışmışdır. 2011–13 illərdə Vatikan səfəri zamanı Vatikan arxivlərində orta əsr Azərb. tarixinə aid 500-dən çox sənəd, o cümlədən Azərb. hökmdarlarının Roma papaları ilə diplomatik yazışmalarını əks etdirən məktublar aşkar etmişdir. Vatikan Apostol Kitabxanasında apardığı araşdırmalar nəticəsində Nizami, Füzuli, Nəsimi, Şəbüstəri, Sührəvərdi, həmçinin indiyədək məlum olmayan 9 Azərb. müəllifinə məxsus 60 qədim əlyazma aşkar etmişdir. 15 əsrin sonu – 16 əsrin əvvəllərində ana dilində yazıb-yaratmış Sürurunin «Divan»-ını, Seyyid Yəhya Bakuvinin oğlu Şeyx Əli Səmərqəndinin həyatına həsr olunmuş «Mənaqibi-Şeyx Əli Səmərqəndi», Baba Həsən bin Məhəmməd Şirvaninin «Kitab be şəcərə və şomare min nü-

cum», Qaraqoyunlu, Ağqoyunlu və Səfəvi dövlətlərinin tarixindən bəhs edən 17 əsr Osmanlı tarixçisi Məhəmməd Ədirməvinin «Nüxbətüt-təvarix», həmin dövrə aid təbabətə həsr olunmuş türkdilli «Risaleyi-təhsil fit-tibb» əsərlərinin surətini Vatikandan gətirərək, Əlyazmalar İn-tunun fonduna təhvil vermişdir.

Ə.-nin uşaqlar üçün yazdığı elmi-kütləvi hekayələri Moskvada (1990) və Bakıda (1988; 1996; 2012) işıq üzü görmüşdür. 200-ə yaxın elmi əsərin, o cümlədən bir neçə monoqrafiya və kitab müəllifidir.

Tərcümələri:

1. **Məhəmməd Yusif Şirvani.** Tibbnamə. Bakı: Elm, 1990, 192 s.
2. **Şərabnamə** (Orta əsr mənbələri şərabın müalicəvi xüsusiyyətləri haqqında). Bakı: Elm, 1993, 48 s.

ƏLƏKBƏROV

Tələt Hacı oğlu (d. 11.5.1927, Bakı, Balaxanı k.) – tərcüməçi. Bakı Neft texnikumunu (1947) və Azərb. Dövlət Un-tinin (indiki BDU) filologiya fakültəsini bitirmişdir (1953). Azərb. Dövlət Radio və Televiziya Verilişləri Komitəsinin «Danışır və göstərir Bakı» qəzeti redaksiyasında məsul redaktor, bədii verilişlər üzrə tərcüməçi, radio verilişlərinin ədəbiyyat və musiqi redaksiyasının əməkdaşı olmuşdur (1958-89).

Tərcümələri:

1. **K.Qurbansaxatov.** Otlaqlarda (hekayə). Azərbaycan, 1955, №8, s.84-98.
2. **Alberto Moravia.** Körpə (s.3-11); Yaxşı günün dostları (s.12-20); Görüşənədək (s.21-30) («Roma hekayələri» silsiləsindən hekayələr). Alberto Moravia. Roma hekayələri. Bakı: Uşaqgəncnəşr, 1961, 107 s.
3. **Rabindranat Taqor.** Naməlum qız (s.148-162) (hekayə). Rabindranat Taqor. Məhəbbət çələngi (hekayələr, şeirlər, Rusiya haqqında məktublar). Bakı: Uşaqgəncnəşr, 1961, 304 s.

4. **İ.S.Turgenev.** Seçilmiş əsərləri (II cild. Hekayə və povestlər). Bakı: Azərənəşr, 1968, 193 s.
5. **Məhəbbət işığında** (rus klassiklərinin məktəb və xatirələri). Bakı: Gənclik, 1971, 284 s.
6. **Yuri Sotnik.** Gənəgərçək yağı (s.3-16); Bütün ümidimiz sənədir... (s.17-47); Dudkinin hazırcavablığı (s.48-63); Maska (s.64-76); Topçunun nəvəsi (s.77-89); Məni necə xilas edirdilər (s.90-98); «Troyekurov»u axtarıram (s.99-107) (hekayə). Yuri Sotnik. Məni necə xilas edirdilər (kiçik yaşlı məktəblilər üçün hekayələr). Bakı: Gənclik, 1976, 108 s.
7. **Arçibald Kronin.** Qala (roman). Bakı: Gənclik, 1980, 384 s.
8. **Veniamin Aleksandroviç Kaverin.** Tanyanın gəncliyi (povest). Bakı: Gənclik, 1982, 288 s.
9. **Leonid Lenç.** Baş tutmayan sövdə (hekayələr, müştərək tərcümə). Bakı: Yazıçı, 1986, 239 s.
10. **Ç.Dikkens.** Yeddi yaşlı Miss Alisa Reynborun yazdığı (kiçik yaşlı məktəblilər üçün nağıl). Bakı: Gənclik, 1988, 31 s.
11. **Ç.Dikkens.** Sehrli nağıl: Yeddi yaşlı miss Alisa Reynbordun yazdığı. Bakı: Gənclik, 1988, 34 s.
12. **M.Qorki.** Seçilmiş əsərləri. 15 cild. Klim Samginin həyatı (roman) Bakı: Azərənəşr, 1996, 601 s.
13. **Kronin Arçibald.** Qala (romandan fraqment). Dünya ədəbiyyatı seriyası. İngilis ədəbiyyatı antologiyası. 2 cildə. II cild. Bakı: Şərq-Qərb, 2007, s.168-197.
14. **Arçibald Kronin.** Qala (romandan fraqment). Dünya ədəbiyyatı antologiyaları seriyası. İngilis ədəbiyyatı antologiyası. Bakı: Şərq-Qərb, 2009, s.541-571.

ƏLƏKBƏRZADƏ Çingiz

Tərcüməsi:

Anastas Pavlov. Kapitan (povest). Bakı: Gənclik, 1973, 160 s.

ƏLƏSGƏROV Ələsgər

Tərcümələri:

1. **Səlah Cahin.** Sülh (şeir). Kommunist, 1966, 24 iyul
2. **Lev Oşanın.** Mənim şəhərim (şeir). Sovet kəndi, 1967, 17 oktyabr.
3. **S.Orlov.** Lenin zirehlisi (şeir). Bakı, 1987, 6 oktyabr.
4. **S.Orlov.** Mənim doğma şəhərim (şeir). Kommunist, 1987, 5 oktyabr.

ƏLİ KƏRİM

(Əli Paşa oğlu Kərimov; 18.3.1931, Göyçay – 30.6.1969, Bakı) – şair, tərcüməçi. 1948 ildə Azərb. Dövlət Un-tinin (indiki BDU) filologiya fakültəsinə daxil olmuş, sonra Teatr İn-tunun

teatrşünaslıq fakültəsinə keçmişdir. III kursdan təhsilini M.Qorki ad. Dünya Ədəbiyyatı İn-tunda (Moskva) davam etdirmiş, 1955 ildə oranı fərqlənmə diplomu ilə bitirmişdir. Bakıya qayıtdıqdan sonra «Azərbaycan» jurnalının redaksiyasında işləməyə başlamış, şeir şöbəsinin müdiri olmuşdur. «Təzə müəllim» adlı ilk şeiri 1948 ildə «Azərbaycan pioneri» qəzetində dərc olunmuş, «İki sevgili» adlı ilk kitabı 1958 ildə Moskvada Azərb. ədəbiyyatı dekadası münasibətilə çapdan çıxmışdır.

«İki sevgi» (1960), «Həmişə səfərdə» (1963), «Qızıl qanad» (1965), «Qaytar ana borcunu» (1970), «Uşaqlar və ulduzlar» (1971) «Səfərdən sonra» (1972), «Pillələr» (1978), «Çiçəklər və çörək» (1978), «Seçilmiş əsərləri» (I cild, 1974, II cild 1975), «Qayıt» (1983), «Pillələr» (1987), «Seçilmiş əsərləri» (2 cildə, 1991), «Mavi nəğ-

mənin sahilində» (1991), «Neyləyim, şeirlə dərd söyləyirəm» (1999) və s. kitabları nəşr edilmişdir. Sumqayıt ş.-ndə Əli Kərim poeziya klubu fəaliyyət göstərir.

Tərcümələri:

1. **Ş.Borcakov.** Qartal; Qoca balıqçı (şeir). Azərbaycan, 1957, №12, s.127.
2. **A.Kovusov.** Mənim sənətim; Türkmən oğluna; Oğluma; Xəzər (şeir). Azərbaycan, 1957, №12, s.126.
3. **Qafur Qulam.** Vətənim (şeir). Azərbaycan, 1957, №11, s.6.
4. **Ağcamal Omarova.** Qızıma (şeir). Azərbaycan, 1957, №12, s.128.
5. **C.Güləbi.** Mehmet Əli (şeir). Azərbaycan, 1958, №7, s.181.
6. **Nazim Hikmət.** Üç sərv ağacı; Dörd nəغمə: 1.Yapon balıqçısı; 2. Öldürülmüş balaca qız; 3. Qoy insanlar qırılmasın!; 4. Silahsız insanlar (şeir). Azərbaycan, 1958, №7, c.177-178.
7. **Rifat İnkaya.** Qarısqalar (şeir). Azərbaycan, 1958, №7, s.180.
8. **İzzəddin Həsən.** Sülh nəغمəsi (şeir). Azərbaycan, 1958, №7, s.178-179.
9. **Tahir Jarokov.** Tufan; Tənha şam ağacı; Yaylaqda (şeir). Azərbaycan, 1958, №11, s.205-206.
10. **Mehmet Kamal.** Mənim Türkiyəm (şeir). Azərbaycan, 1958, №7, s.179-180.
11. **Cahid Küləbi.** Mehmet Əli (şeir). Azərbaycan, 1958, №7, s.181.
12. **Z.Qaradəniz.** Bizim kənddə (şeir). Azərbaycan, 1958, №7, s.180-181.
13. **Əbdül Rəcəbov.** Yəqin unutmuş onlar; Yetdi arzusuna; Dənizdə səhər (şeir). Azərbaycan, 1958, № 6, s.178.
14. **V.Bronevski.** Fəhlələr; Mən öləndə (şeir). Azərbaycan, 1959, №4, s.173.
15. **Y.İvaşkeviç.** Xalqlar dostluğu; Budaq (şeir). Azərbaycan, 1959, №4, s.170-172.
16. **Yanina Jelexovskaya-Zabperjevskaya.** Azadlıq (şeir). Azərbaycan, 1959, №4, s.173.
17. **Qafur Qulam.** Mənim qızıl torpağım (şeir). Azərbaycan, 1959, №12, s.94.
18. **Tuvim Yuliyani.** Qışqırıram; Könül sözü; Meşşanlar (şeir). Azərbaycan, 1959, №4, s.169-170.
19. **Rəsul Həmzətov.** Mən yüz qıza vurulmuşam (s.232-235) (şeir). Bahar dostları (RSFSR şairlərinin şeirləri). Bakı: Azərnəşr, 1961, 248 s.
20. **B.Dadye Bernar.** Sənsən sahib (şeir). Azərbaycan, 1961, №8, s.182.
21. **Dion Biraqo.** Babaların nəfəsi (şeir). Azərbaycan, 1961, №8, s.184.
22. **M.Kaxidze.** Atəşböcək (şeir). Azərbaycan, 1961, №2, s.173.
23. **Karlo Kaladze.** Qudamakarili çoban (şeir). Azərbaycan, 1961, №2, s.172.
24. **R.Margiani.** Bir də təkrar olmasın (şeir). Azərbaycan, 1961, №5, s.151.
25. **Lev Oşanin.** Toydan sonra (s.123-124); Bakı (s.124-125); Cavan macar (s.125-126) (şeir). Bahar dostları (RSFSR şairlərinin şeirləri). Bakı: Azərnəşr, 1961, 248 s.
26. **Jak Rabemanandzara.** Ancaq birca söz (şeir). Azərbaycan, 1961, №8, s.185.
27. **Konstantin Simonov.** Açıq məktub (s.157-160) (şeir). Bahar dostları (RSFSR şairlərinin şeirləri). Bakı: Azərnəşr, 1961, 248 s.
28. **Konstantin Simonov.** Vətən (şeir). Azərbaycan, 1961, №4, s.47.
29. **Qalaktion Tabidze.** Axbaziya yağışı (şeir). Azərbaycan, 1961, №2, s.173.
30. **Xiu To.** Leninizm yolumuzu işıqlandırır (şeir). Azərbaycan, 1961, № 8, s.183-184.
31. **Sergey Vasilyev.** Dostluq (şeir). Ədəbiyyat və incəsənət, 1961, 8 aprel.
32. **Avetik İsaahakyan.** Ürəyim kədərli, köçəri quşdur (şeir). Azərbaycan, 1962, №11, s.16-17.
33. **Karlo Kaladze.** Səməd (şeir). Azərbaycan, 1962, №11, s.18.

34. **Georgi Leonidze.** Vəsf edirəm...; Kaxetiya (şeyr). Azərbaycan, 1962, №11, s.17.
35. **L.Ukrainka.** Nəğməkar; Şevçenkonun yubileyi (şeyr). Azərbaycan, 1963, №8, s.177-178.
36. **Vyaçeslav Zaytsev.** Qızıma; Balıqçılar sahili (şeyr). Azərbaycan, 1963, №11, s.138-139.
37. **Dante Aligyeri.** Gözlərim – əbədi günahkardırlar... («Qafiyələr» kitabından şeyr). Azərbaycan, 1965, №12, s.105-106.
38. **G.Veyert.** Usta şagirdləri (şeyr). Azərbaycan, 1966, №8, s.143.
39. **Andrey Voznesenski.** Neizvestni haqqında rekvim; Sal üstündə (şeyr). Azərbaycan, 1966, №10, s.155-156.
40. **Konstantin Simonov.** Açıq məktub (Viçuqa şəhərində yaşayan qadına) (şeyr). Xəzər, 2004, № 4, 236-239.
41. **Lev İvanoviç Oşanin.** Toydan sonra (şeyr). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Rus ədəbiyyatı antologiyası. 2 cildə. I cild. Bakı: Avrasiya press, 2007, s.155-156.
42. **Konstantin Mixayloviç Simonov.** Açıq məktub (Viçuqa şəhərində yaşayan qadına) (şeyr). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Rus ədəbiyyatı antologiyası. 2 cildə. I cild. Bakı: Avrasiya press, 2007, s.158-161.

ƏLİ NAZİM

(Ələkbər Mahmud oğlu Mahmudzadə; 1906, Təbriz – 23.8.1941, Bakı) – publisist. Bakıda Pedaqoji texnikumu bitirib Leningrad İn-tuna daxil olmuşdur (1925). Moskva Kom-

munist Akademiyasında aspirant, elmi işçi, SSRİ xalqları ədəbiyyatı və incəsənəti bölməsinin elmi katibi olmuşdur (1927-32). Azərb. Elmi-Tədqiqat İn-tu Ədəbiyyat şö-

bəsinin müdiri və Ali Pedaqoji İn-tıda kafedra müdiri vəzifələrində çalışmışdır. Orta məktəbin yuxarı sinif şagirdləri üçün ədəbiyyat müntəxabatı tərtib etmiş, H.Zeynallı ilə şərikli dərslik hazırlamışdır (1936). «Ədəbiyyat ensiklopediyası»nın redaktoru, Azərb. Sovet Yazıçıları İttifaqı İdarə Heyətinin üzvü olmuşdur. 1937 ildə həbs olunmuş, 1941 il avqustun 23-də güllələnmişdir. 1950 ildə bəraət almışdır.

Tərcüməsi:

Barbüs Anri. Baş tutmayan bir görüş (hekayə). İnqilab və mədəniyyət, 1928, №8, s.15-17.

ƏLİ NƏZMİ

(Əli Məmmədzadə; 1878, Gəncə yaxınlığındakı Sarov k. – 4.1.1946, Bakı) – şair. 20 əsr Azərb. realist ədəbiyyatının, «Molla Nəsrəddin» ədəbi məktəbinin görkəmli nüma-

yəndələrindən, M.Ə.Sabirin istedadlı davamçılarından. «Kəndə ibtida» adlı ilk şeyri 1904 ildə «Şərqi-rus» qəzetində dərc olunmuşdur. 1905-07 illər inqilabı yaradıcılığına güclü təsir göstərmişdir. Satirik əsərlərini «Məşədi Sijimqulu», «Kefsiz» və s. gizli imzalarla yazmışdır. Şeyrlərində haqsızlığa, ədalətsizliyə qarşı etiraz səsinə ucalmış, azadlıq ideyalarını təbliğ etmişdir («İstibdad», «Qorxuram», «Ey füqəra» və s.). «Molla Nəsrəddin» jurnalının katibi olmuşdur (1926-31). İkinci Dünya müharibəsi illərində faşizmə qarşı kəskin satiralar yazmışdır. «Keçmiş günlər» (1944) adlı mənzum xatirəsi 20 əsr Azərb. ədəbiyyatı və mətbuatını öyrənmək üçün maraqlıdır.

Tərcüməsi:

Firdovsi Ə. Dünyanın və insanın yaradılışı haqqında (poema). İnqilab və mədəniyyət, 1934, №9-10, s.41-42.

ƏLİ SƏBRİ

(Əli Camal oğlu Qasımov; 15.4.1892, Babək r-nunun Nəhrəm k. – 19.2.1983, Bakı) – yazıçı, jurnalist. Qori Müəllimlər Seminariyasını (1913) və Azərb. Dövlət Un-tinin (indiki

BDU) filologiya fakültəsini (1930) bitirmişdir. Naxçıvanda erməni-daşnak təcavüzünə qarşı mübarizədə fəal iştirak etmiş, könüllü xalq dəstələrinin yaradılmasında təşəbbüskarlıq göstərmişdir. Naxçıvan, Ordubad, Şərur, Sürməli, Milistan və Vedibasar mahallarının əhalisi adından AXC rəhbərlərinə göndərilən 1919 il 9 sentyabr tarixli sənədi imzalayanlardan biri olmuşdur. 1919 ilin yayında ingilis-daşnak hərbi hökuməti Şərur-Naxçıvan ərazisində repressiyaya başladığı zaman Ə.S. də həbs olunmuş, Aleksandropola (Gümrü) sürgün edilmişdir. Ə.S. ədəbi yaradıcılığa 1914 ildə başlamış, «Molla Nəsrəddin» jurnalında «Taqiyanus zadə» imzası ilə çıxış etmişdir. «Solğun çiçək» adlı ilk kitabı 1914 ildə nəşr olunmuşdur. Povest və hekayələri, xatirələri var.

Tərcümələri:

1. **Rabindranat Taqor.** Fəlakət (roman). Bakı: Azərnəşr, 1958, 292 s.
2. **Vilyam Şekspir.** Şiltaq qızın yumşalması (s.23-51) (pyes; komediya). Vilyam Şekspir. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Azərnəşr, 1962, 364 s.
3. **М.С.Ордубади.** Тавриз туманный (роман). Часть вторая. Книга третья. Баку: Азернешр, 1966, 606 с.
4. **İlya Çavçavadze.** Dar ağacı yanında (hekayə). Gürcü hekayələri. Bakı: Azərnəşr, 1977, s.3-18.
5. **Aleksandr Kazbeqi.** Çobanın xatirələri (hekayə). Gürcü hekayələri. Bakı: Azərnəşr, 1977, s.83-108.

6. **Yekaterina Qabaşvili.** Mənzərə; Tina-nın ləzgi rəqsi (hekayə). Gürcü hekayələri. Bakı: Azərnəşr, 1977, s.126-137.
7. **Vaja Pşavela.** Darecan (hekayə). Gürcü hekayələri. Bakı: Azərnəşr, 1977, s.109-125.
8. **Georgi Sereteli.** Əsmət bibi (hekayə). Gürcü hekayələri. Bakı: Azərnəşr, 1977, s.19-82.
9. **P.Versiqora.** Təmiz vicdanlı insanlar (roman). Bakı: Gənclik, 1978, 402 s.
10. **Rabindranat Taqor.** Fəlakət (roman). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Bakı: Şərq-Qərb, 2006, 280 s.
11. **Uilyam Şekspir.** Şiltaq qızın yumşalması (pyes; komediya). 2 cildə. I cild. Dünya ədəbiyyatı seriyası; İngilis ədəbiyyatı antologiyası, Bakı: Şərq-Qərb, 2007, s.42-109.
12. **Uilyam Şekspir.** Şiltaq qızın yumşalması (pyes; komediya). Dünya ədəbiyyatı antologiyaları seriyası. İngilis ədəbiyyatı antologiyası. Bakı: Şərq-Qərb 2009, s.59-129.

ƏLİ TUDƏ

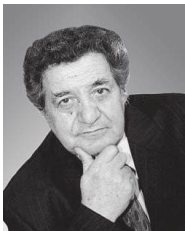
(Əli Qulu oğlu Cavadzadə; 24.1.1924, Bakı – 26.2.1996, Bakı) – şair. C. Azərb.-dakı milli azadlıq hərəkatının (1941–46) iştirakçısı, 1945 ildən ADF-nin üzvü olmuşdur. Azərb.

Milli Hökuməti dövründə Təbrizdə Maarif Nazirliyində tədris şöbəsinin müdiri (1945-46) işləmişdir. Təbrizdə Milli filarmoniya yaratmış, onun ilk və son müdiri olmuşdur. Milli hökumət devrildikdən sonra Azərb.-a qayıtmış, Azərb. Dövlət Un-tinin (indiki BDU) filologiya fakültəsində təhsil almışdır (1947-52). Azərb. Dövlət Nəşriyyatında redaktor işləmiş (1952-62), ömrünün qalan hissəsini isə bədii yaradıcılığa həsr etmişdir. Vətənpərvərlik, milli azadlıq və istiqlaliyyət

uğrunda mübarizə yaradıcılığının əsas mövzusu. «Cənub nəğmələri» (1950), «Arazın o tayında» (1954), «Yanıqlı tütək» (1966), «Ömrün illəri» (1976), «Araz üstə palıd» (1984), «Təbriz yolu» (1996), «Mühacir qeyrəti» (1998), «Mənim səsim» (2006) və s. kitabları çap olunmuşdur. «Əməkdə fərqlənməyə görə» medalı (1959) və Azərb. SSR Ali Soveti Rəyasət Heyətinin Fəxri fərmanı (1984) ilə təltif edilmişdir.

Tərcümələri:

1. **Jalə.** Bizdən Stalinə aparın salam! (şeyr). İnqilab və mədəniyyət, 1950, №11, s.46-47.
2. **Lev Oşanın.** Ölüm haqqında ballada; Maral balası (şeyr). Ədəbiyyat və incəsənət, 1971, 2 oktyabr.
3. **Birikul Alıbayev.** Talas çayı; Tufanı sinəmlə qarşılayaraq... (şeyr). Azərbaycan, 1972, №10, s.66.

ƏLİ VƏKİL

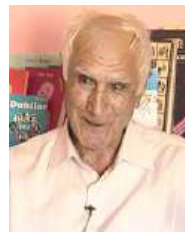
(Əli Vəkil oğlu Səfi yev; d. 10.6.1938, Ermənistan, Vardenis r-nunun Yuxarı Şorca k.) – şair. AYB-nin (1972), AJB-nin (1968) üzvü, «Araz» ali ədəbi mükafatı laureatı

(1998). Ermənistan Dövlət Pedaqoji İn-tunun fizika-riyaziyyat fakültəsinin Azərb. şöbəsində təhsil almışdır (1955-60). Əmək fəaliyyətinə Ermənistan Dövlət Televiziya və Radio Verilişləri Komitəsinin Azərb. dilində verilişlər redaksiyasında diktör-redaktor kimi başlamış (1960-72), Azərb. Dövlət Televiziya və Radio Verilişləri Komitəsinin xəbərlər Baş redaksiyasında redaktor (1972-75), Azərnəşrdə «Göy qurşağı» redaksiyasının müdiri (1990) olmuşdur. Tərcümə ilə də məşğul olmuş, L.Adyanla birlikdə B.Vahabzadənin «Vicdanın səsi» pyesini, S.Xocayana birlikdə B.Həsənovun «Ayaz» povestini erməni dilinə çevirmişdir. Erməni

ədəbiyyatından Azərb. dilinə tərcümələri var. «Zəfər çələngi» (1967), «İki günəş» (1971), «Doğma yollar» (1979), «Ata həsrəti» (1979), «Göyərçinlər» (1983), «Yeddi dağ» (1984), «Şəlalə» (1988), «Ana qayğısı» (1991) kitablarının müəllifidir.

Tərcümələri:

1. **Lyubomir Dmiterko.** Partiya (s.31-32); Tarasın heykəli (s.32-33) (şeyr). Körpülər (Ukrayna sovet şairlərinin şeyrləri). Bakı: Yazıçı, 1979, 172 s.
2. **Armen Avanesyan.** Sadıqlıq andı; İnam (şeyr). Ədəbiyyat və incəsənət, 1981, 23 yanvar.
3. **Aşot Bağdasaryan.** Əbədi məhəbbət nəğməsi (şeyr). Azərbaycan müəllimi, 1982, 25 iyun.

ƏLİSA NİCAT

(Əlisa Qulam oğlu Hüseyinov; d. 10.8.1936, Lerik) – yazıçı, filosof. Azərb. Dövlət Un-tinin (indiki BDU) filologiya fakültəsinin kitabxanaşünaslıq şöbəsini bitirmişdir (1957-63). 1961

ildə «Gecəniz xeyrə qalsın, ulduzlar» adlı ilk hekayəsi dərc olunmuşdur. «Yay axşamı» adlı ilk şeyr kitabı 1964 ildə, «Bir qız, üç çinar» adlı ilk hekayələr toplusu isə 1970 ildə nəşr edilmişdir. 1973-83 illərdə «Elm və həyat» jurnalında redaktor və şöbə müdiri vəzifələrində çalışmışdır. 1983-90 illərdə «Zərdüşt», «Əsarət bayramı», «Gərəksiz» povestlərini qələmə almış, Plutarxın «Makedoniyalı İskəndər» (1982), Məhəmməd Tahirin «Şeyx Şamil» (1983) kitablarını tərcümə etmişdir. «Qəbilə başçısı» (1987), «Gəncəli müdrik» (1990), «Nağıllara dönmə tarix» (1993), «Ruhların söhbəti» (1994), «Dünya sərkərdələri» (1995), «Dünya filosofları» (1995), «Kədər şərabı» (1997), «Dünya tarixçiləri» (1998), «Yüz böyük Azərbaycanlı» (1999), «Karvan» (2000), «Tarixin qurub» (2009) kitablarının müəllifidir.

Tərcümələri:

1. **T.Şevçenko.** Bir də görüşərik mi... (şeir). Azərbaycan, 1964, №3, s.23.
2. **Alber Kamyu.** Yad (povest). Azərbaycan, 1979, №12, s.146-194.
3. **Plutarx.** İsgəndər Zulqərneyn. Bakı: Azərnaşr, 1993, 66 s.

ƏLİŞİR ŞÜKÜRLÜ**Tərcüməsi:**

Korney İvanoviç Çukovski. Gümüş gerb (povest). Dünya ədəbiyyatı seriyası. K.İ.Çukovski. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Şərq-Qərb, 2007, 7-132 s.

ƏLİAĞA KÜRÇAYLI

(Əliəğa Həsənağa oğlu Vəliyev; 20.2.1928, Salyan – 11.2.1980, Bakı) – şair, tərcüməçi. 1954 ildə Azərb. Dövlət Un-tinin (indiki BDU) filologiya fakültəsini bitirmiş, Moskvada Ali

Ədəbiyyat kursu keçmişdir (1955-57). «Sənin gözlərin» adlı ilk şeiri ilə («Azərbaycan gəncləri», 1946) ədəbiyyata gəlmiş, mərkəzi və respublika dövrü mətbuatında müntəzəm çıxış etmişdir. «Ədəbiyyat və incəsənət» qəzeti (1953-55), «Azərbaycan gəncləri» qəzeti (1959-65) redaksiyalarında şöbə müdiri, «Azərbaycan», «Literaturniy Azerbaydjan» jurnallarının redaksiyalarında məsul katib, Azərb. Yazıçılar İttifaqı nəşriyyat şöbəsində rəis (1965-66), Azərb. Dövlət Nəşriyyatında redaktor (1966-67) vəzifələrində çalışmışdır. Yazıçılar İttifaqında dramaturgiya bölməsinə rəhbərlik etmiş (1975), «Yazıçı» nəşriyyatında (1978 ilin mayından ömrünün axırınadək) baş redaktor olmuşdur.

Tərcümələri:

1. **Muyya Veetamm.** Səadət qurucuları (şeir). Ədəbiyyat və incəsənət, 1954, 11 sentyabr.
2. **Sigeo Akagi.** Foto-şəkil (şeir). Azərbaycan, 1958, №9, s.64-65.
3. **Y.Bandurenko.** Hamısı mavidir (şeir). Pioner, 1958, №7, s.9.
4. **İbrahim Hafiz.** Şikayət (şeir). Azərbaycan, 1958, №9, s.33.
5. **İsmayıl Səbri.** Düşüncələr (şeir). Azərbaycan, 1958, №9, s.35.
6. **Kavagism Qaysı.** Fudzi, kinlə alovlan (şeir). Azərbaycan, 1958, №9, s.65.
7. **Mühəmməd Əl-Əsmər.** Xəncər (şeir). Azərbaycan, 1958, №9, s.33-34.
8. **Mühəmməd Fəhmi.** Vətənpərvərlər nəğməsi (şeir). Azərbaycan, 1958, №9, s.34.
9. **Mütəran Xəlil.** Ehramlar (şeir). Azərbaycan, 1958, №9, s.34-35.
10. **S.Nakano.** Nəğmə (şeir). Azərbaycan, 1958, №9, s.65.
11. **Usami Naoki.** Polis zopasına ithaf olunur (şeir). Azərbaycan, 1958, №9, s.66.
12. **Posor Simadzaki.** Hind qozu (şeir). Azərbaycan, 1958, №9, s.64.
13. **Ümid** (Misir xalq yaradıcılığından). Azərbaycan, 1958, №9, s.35-36.
14. **Yapon xalq mahnıları.** Utinada kəndinin nəğməsi (müasir yapon xalq mahnılarından), Yanki, qou xoum (tokiolu çəkməsilən oğlanın nəğməsi). Azərbaycan, 1958, №9, s.66.
15. **S.Yesenin.** Qadına məktub; Anamdan məktub; Cavab; İran nəğmələrindən (şeir). Azərbaycan, 1960, №10, s.176-181.
16. **Məhəmməd Nəqa İbrahim.** Müstəmləkəçilərə (şeir). Ədəbiyyat və incəsənət, 1960, 29 oktyabr.
17. **Nikolay Dorizo.** Qısqanıram (s.46) (şeir). Bahar dostları (RSFSR şairlərinin şeirləri). Bakı: Azərnaşr, 1961, 248 s.

18. **Kuliyev Kaysın.** Dağ çayının nəğməsi (şeyr). Ədəbiyyat və incəsənət, 1961, 8 aprel.
19. **Samuil Marşak.** Yolda (s.98-99) (şeyr). Bahar dostları (RSFSR şairlərinin şeyrləri). Bakı: Azərnəşr, 1961, 248 s.
20. **Aleksandr Prokofyev.** Bax, burda tezliklə dəniz olacaq... (s.129-130); Mən sənə nə deyim, mavigöz Neva... (s.130); Yox, baharsız yay olmaz... (s.131); Sağ ol, sağ ol, söyləyirəm ömrə mən... (s.131) (şeyr). Bahar dostları (RSFSR şairlərinin şeyrləri). Bakı: Azərnəşr, 1961, 248 s.
21. **Konstantin Simonov.** Gözlə məni (s.156-157) (şeyr). Bahar dostları (RSFSR şairlərinin şeyrləri). Bakı: Azərnəşr, 1961, 248 s.
22. **Vladimir Sokolov.** İlk qar (s.178-180) (şeyr). Bahar dostları (RSFSR şairlərinin şeyrləri). Bakı: Azərnəşr, 1961, 248 s.
23. **S.Yesenin.** Anna Snegina (poema). Azərbaycan, 1964, №5, s.117-129.
24. **S.Yesenin.** Sovet Rusiyası; Anama məktub (şeyr). Azərbaycan, 1965, №11, s.110-113.
25. **Sergey Yesenin.** Ana duası (s.17-18); Axşam düşür gölün üstə... (s.19-20); Yaxşı qızıdır Tanyuşa, kənddə ona tay hanı... (s.21-22); Ağcaqayın (s.23-24); Bryusovun xatirəsinə (s.25-26); Biz də asta-asta gedirik indi... (s.27-28); Sovet Rusiyası (s.29-36); Köhnə Rusiya (s.37-43); Anama məktub (s.44-46); Qadına məktub (s.47-53); Anamdan məktub (s.54-58); Cavab (s.59-63); Yer in kapi-tanı (s.64-67); Qitələr (s.68-72); Mənim yolum (s.73-81); Kaçalovun itinə (s.82-83); Mavi axşam, ayılı axşam... (s.84); Qar örtmüş düzənliyi, göydə də ağdır qəmər... (s.85); Mənim solğun qovağım, şaxtadan donmuş qovaq... (s.86-87); Bir qaraçı kamanı tək inləyir boran... (s.88); Sən məni sevmirsən, mənə yanmırsan... (s.89-91); Əlvida, ey dostum, əlvida artıq... (s.92) (şeyr); Mənim köhnə yaram qövr etmir hələ... (s.95-96); Yarım tümən üçün bir manat verən... (s.97-98); Sən dedin ki, Sədi ancaq... (s.99-100); Sevimli Şahanə, gözəl Şahanə!.. (s.101-102); Heç zaman Bosforda olmamışam mən... (s.103-104); Zəfəran yurdunun fəcrinə bir bax... (s.105-106); Hava təmiz, şəffaf, hava sərindi... (s.107-108); Qızılı telləri soyuq qəmərin... (s.109-110); Xorasanda vardır elə qapılar... (s.111-112); Sən ey Firdovsinin gənclik vətəni... (s.113-114); Ey fərəhli ölkə, gənclik ölkəsi... (s.115-116); Eşidilir quş səsləri... (s.117-118); Bəli, şair olmaq odur ki, gərək... (s.119-120); Bir cüt qu quşudur canan əlləri... (s.121-122); Xorasan bağları, evləri üstə... (s.123-124); Dəli könül, gəl çırpınma bu qədər!.. (s.125-126) («İran nəğmələri» silsiləsi); İyirmi altılar haqqında ballada (s.129-137); Qara adam (s.138-145); Anna Snegina (s.146-180) (poema). Sergey Yesenin. Şerlər və poemalar. Bakı: Azərnəşr, 1965, 184 s.
26. **Olqa Berqolts.** Qızıma (şeyr). Ədəbiyyat və incəsənət, 1967, 7 oktyabr.
27. **Sergey Yesenin.** Ağcaqayın (s.3); Axşam düşür gölün üstə... (s.4); Yaxşı qızıdır Tanyuşa, kənddə ona tay hanı... (s.5); Anama məktub (s.6-7); Anamdan məktub (s.8-11); Cavab (s.12-15); Biz də asta-asta gedirik indi... (s.16-17); Bryusovun xatirəsinə (s.18-19); Əy-nində mavi donu. Yanırdı mavi göz-lər... (s.20); A qarmon, dillən görək, nəğməni yay yenidən... (s.21); Pəncərə üstə qəmər. Pəncərə altı külek... (s.22); Sevgilim, indi də çıxmır yadımdan... (s.23); Ovuşdurub əlini, bic-bic gülümsəmə gəl... (s.24); Başını əyərək kədərlə durdu... (s.25); Gəl məni töhmətlə süzmə bu qədər... (s.26-27); Xizək sürüşüb gedir, eşidirsənmi, xizək...

- (s.28); Sovet Rusiyası (s.29-34); Köhnə Rusiya (s.35-40); Yerin kapitanı (s.41-43); Qitələr (s.44-47); Mənim yolum (s.48-54); Mavi axşam, aylı axşam... (s.55); Qar örtmüş düzənliyi, göydə də ağdır qəmə... (s.56); Mənim solğun qovağım, şaxtadan donmuş qovaq... (s.57); Bir qaraçı kamanitək inləyir boran... (s.58); Sən məni sevmirsən, mənə yanmırsan... (s.59-60); Əlvida, ey dostum, əlvida artıq... (s.61); Kaçalovun itinə (s.62-63); Qadına məktub (s.64-68); Qara adam (s.69-74) (şeir); Mənim köhnə yaram qövr etmir hələ... (s.77-78); Yarım tümən üçün bir manat verən... (s.79); Sən dedin ki, Sədi ancaq... (s.80); Sevimli Şahanə, gözəl Şahanə!.. (s.81); Bosforda heç zaman olmamışam mən... (s.82-83); Zəfəran yurdunun fəcrinə bir bax... (s.84-85); Hava təmiz, şəffaf, hava sərindi... (s.86); Qızılı telləri soyuq qəmərin... (s.87); Xorasanda vardır elə qapılar... (s.88-89); Sən ey Firdovsinin gənclik vətəni... (s.90); Ey fərəhli ölkə, gənclik ölkəsi... (s.91); Eşidilir quş səsləri... (s.92); Bəli, şair olmaq odur ki, gərək... (s.93); Bir cüt qu quşudur canan əlləri... (s.94); Xorasan bağları, evləri üstə... (s.95-96); Dəli könül, gəl çırpınma bu qədər!.. (s.97-98) («İran nəğmələri» silsiləsindən şeirlər); Anna Snegina (s.99-125) (poema). Sergey Yesenin. Qadına məktub (şerlər və poema). Bakı: Gənclik, 1970, 128 s.
28. **Qriqol Abaşidze.** Vətənimə (şeir). Ədəbiyyat və incəsənət, 1971, 15 may.
29. **M.Rılski.** Bəşər övladlarına (şeir). Ulduz, 1972, №12, s.10.
30. **Sergey Yesenin.** Qış oxuyur – haray salır...; İt haqqında nəğmə; Ay dözümlü ana, sabah sən məni...; Yamyışıdır saçların...; Küləklər, küləklər, qarlı küləklər...; Yaralı yolların üstündə yenə...; Məni danlamayın. Belədir, nə qəm?...; Bəyaz ot sərilib. Doğma düzənlər...; Qoca anamızın bizə bir zaman...; Sən bu gecəyə bax! Aylı bir gecə... (şeir). Azərbaycan, 1974, №9, s.89-91.
31. **N.A.Nekrasov.** Baba (poema). Azərbaycan, 1975, №12, s.172-179
32. **Sergey Yesenin.** Axşam düşür gölün üstə... (s.9); O yerdə ki, kələmlərin cərgəsi... (s.10); Qış oxuyur – haray salır... (s.11); Sübhün al şəfaqla bəzəndi gölün üzü... (s.12); Yaxşı qızdı Tanyuşa, kənddə ona tay hanı... (s.13); Qızıl dərilə qarmon, zilə çək, dillən yenə... (s.14); Ana Kupalnitsaya meşəiçi gəldirdi... (s.15); Ağcaqayın (s.16); Ana duası (s.17-18); Sən ey alın təriylə islanmış qara torpaq... (s.19); O yerdə ki, quru çöp hörülüb hasar kimi... (s.20-21); İnek (s.22); İt haqqında nəğmə (s.23-24); Yağdı bahar yağışı, o dəli tufan... (s.25-26); Yoldaş (s.27-31); Ay dözümlü ana, sabah sən məni... (s.32); İnanıram, inanıram, səadət var!.. (s.33); Yamyışıdır saçların... (L.İ.Kaşınaya) (s.34-35); Nəğmələr, nəğmələr, nədir bu fəğan?... (s.36); O səfəh səadət bu imiş demək... (s.37); Kantata (s.38); Səma təbilçisi L.N.Starka (s.39-41); Küləklər, küləklər, qarlı küləklər... (s.42); Yaralı yolların üstündə yenə... (s.43); Dələduzun etirafı (s.44-47); Ah, bizim tərəflər, bizim tərəflər!.. (s.48-49); Bütün yaranmışlar ərzə gələndə... (s.50-51); Məni danlamayın. Belədir, nə qəm?... (s.52); Ürəyim dolubdur qayğılar ilə... (s.53-54); Dillən, dillən, a qarmon. Qüsesəylə dolub ürək... (s.55-56); Həmin bu küçəni tanıyıram mən... (s.57-58); İndi demək məzəli bir iş görməliyəm mən... (s.59-60); Anama məktub (s.61-62); Biz də asta-asta gedirik indi... (s.63-64); Ata yurduna qayıdarkən (s.65-68); Sovet Rusiyası (A.Saxarova) (s.69-74); Bryusovun xatirəsinə (s.75-76); Qitələr (s.77-80); Köhnə Rusiya (s.81-85); Qa-

dına məktub (s.86-90); Anamdan məktub (s.91-94); Cavab (s.95-97) (şeyr); Mənim köhnə yaram qövr etmir hələ... (s.98-99); Yarım түmən üçün bir manat verən... (s.100-101); Sevimli Şahanə, gözəl Şahanə!.. (s.102-103); Sən dedin ki, Sədi ancaq... (s.104); Bosforda heç zaman olmamışam mən... (s.105-106); Zəfəran yurdunun fəcrinə bir bax... (s.107-108); Hava təmiz, şəffaf, hava sə-rindi... (s.109-110); Qızılı telləri soyuq qəmərin... (s.111-112); Xorasanda var-dır elə qapılar... (s.113-114); Sən ey Firdovsinin gənclik vətəni... (s.115-116); Bəli, şair olmaq odur ki, gərək... (s.117-118); Bir cüt qu quşudur canan əlləri... (s.119-120); Xorasan bağları, evləri üstə... (s.121-122); Dəli könül, gəl çırpınma bu qədər!.. (s.123-124); Ey fərəhli ölkə, gənclik ölkəsi... (s.125-126) («İran nəğmələri» silsiləsindən şeyrlər); Yer in kapitanı (s.127-129); Mənim yolum (s.130-136); Kaçalovun itinə (s.137-138); Vətənim fırtınadan sonra sakitdir, budur... (s.139-140); Öp məni, öp məni, elə öp ki, sən... (s.141-142); Əbədi səyyaham qəm yollarında... (s.143-144); 1 May (s.145-146); Bacıma məktub (s.147-149); Şəfəqlər səsləyir başqa birini... (s.150-151); Ayılı gecələrdə ürək sıxan nur... (s.152-153); Əlvida, Bakı! Səni mən bir daha görmərəm... (s.154); Rəyadayam. Yol – qara qır... (s.155-156); Uğurla qurtara hər işin sonu... (s.157-158); Görünür, əzəldən belə qayda var... (s.159-160); Papağımı boynumun ardına basaraq mən... (s.161-162); Bəyaz ot sərilib. Doğma düzənlər... (s.163-164); Sevgilim, indi də çıxmır yadımdan... (s.165); Eşidilir quş səsləri... (s.166-167); Yan mənim ulduzum, səma tağından... (s.168-169); Həyat bir aldanışdır sehrkar kədəriylə... (s.170-171); Xəzəllər tökülür, inləyir

külək... (s.172-173); Pəncərə üstə qə-mər. Pəncərə altı külek... (s.174); A qarmon, dillən görək, nəğməni yay ye-nidən... (s.175); Yox, yox, belə gözəl görməmişəm mən... (bacım Şuraya) (s.176-177); Dünyada nə qədər pişik var, pişik... (bacım Şuraya) (s.178); Qoca anamızın bizə bir zaman... (bacım Şuraya) (s.179-180); Yalnız müsafirəm bu aləmdə mən... (bacım Şuraya) (s.181); Ah, xizəklər, xizəklər! Atlar, qanadlı atlar!.. (s.182-183); Çöllərin qar örtüyü çatlayır, parçalanır... (s.184-185); Duman mavi rəngdədir. Örtüb düzənliyi qar... (s.186-187); Xizək sürüşüb gedir, eşidirsənmi, xizək... (s.188); Əynində mavi donu. Yanırdı mavi gözlər... (s.189); Mavi axşam, ayılı axşam... (s.190); Ovuşdurub əlini, bic-bic gülümsəmə gəl... (s.191); Bir qaraçı kamanitək inləyir boran... (s.192.); Qar örtmüş düzənliyi, göydə də ağdır qəmə... (s.193); Ah, zavallı nəzmçi, bu sənmişən söylə bir... (s.194); Bəyaz cuna örtüklü qarlı düzənliklərdən... (s.195); Seyrək meşə, üfük, səhra... (s.196-197); Başını əyərək kə-dərlə durdu... (s.198); Mənim solğun qovağım, şaxtadan donmuş qovaq... (s.199); Sən bu gecəyə bax! Ayılı bir gecə... (s.200-201); Gəl məni töhmətlə süzmə bu qədər... (s.202-203); Sən məni sevmirsən, mənə yamırsan... (s.204-205); Gecdimi, tezdimi, fəqət buna mən... (s.206-207); Mən kiməm? Gözünün nurunu yeksər... (s.208-209); Əlvida, ey dostum, əlvida artıq... (s.210) (şeyr); İyirmi altılar haqqında ballada (s.213-218); Anna Snegina (s.219-243); Qara adam (s.244-249) (poema). Sergey Yesenin. Şerlər və poemalar. Bakı: Azərnəşr, 1975, 256 s.

33. **Dmitro Pavlıçko.** At (s.72) (şeyr). Kör-pülər (Ukrayna sovet şairlərinin şerləri). Bakı: Yazıcı, 1979, 172 s.

34. **Petro Perebinyis.** İlk kölgə (s.145); Fəziyyə (s.146) (şeir). Körpülər (Ukrayna sovet şairlərinin şerləri). Bakı: Yazıçı, 1979, 172 s.
35. **Vladimir Mayakovski V.** Məhsul marşı (s.149-150) (şeir). V.Mayakovski. Seçilmiş əsərləri... Poema, şerlər və oçerklər. Bakı: Yazıçı, 1983, 183 s.
36. **Maqşud Şeyxzadə.** İşarə (s.112-113) (şeir). Türkün 101 şairi (türk şairlərinin şerləri). Bakı: Yazıçı, 1993, 235 s.
37. **Dante Aligyeri.** İlahi komediya (poema). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Bakı: Öndər, 2004, 592 s.
38. **Sergey Yesenin.** Ağcaqayın; Biz də asta-asta gedirik indi...; Sən məni sevmirsən, mənə yamırsan... (şeir). Xəzər, 2005, №1, s.212-215.
39. **S.Yesenin.** Qış oxuyur – haray salır...; O yerdə ki kələmlərin cərgəsi...; Axşam düşür gölün üstə...; Sübhün al şəfəqiylə bəzəndi gölün üzü...; Yaxşı qızdı Tan-yuşa, kənddə ona tay hanı...; Ana Kupalnitsaya meşəiçi gedirdi...; Qızıl dərilili qarmon, zilə çək, dillən yenə...; Ağcaqayın; Ana duası; Sən ey alın təriylə islanmış qara torpaq...; O yerdə ki, quru çöp hörülüb hasar kimi...; İnək; İt haqqında nəğmə; Yağdı bahar yağışı, o dəli tufan...; Yoldaş; Ay dözümlü ana, sabah sən məni...; İnanıram, inanıram, səadət var!...; Yamyayıldır saçların... (L.İ.Kaşınaya); Nəğmələr, nəğmələr, nədir bu fəğan?...; O səfeh səadət bu imiş demək...; Kantata; Səma təbilçisi; Küləklər, küləklər, qarlı küləklər...; Yaralı yolların üstündə yenə...; Dələduzun etirafı; Ah, bizim tərəflər, bizim tərəflər!...; Bütün yaranmışlar ərzə gələndə...; Məni danlamayın. Belədir, nə qəm?; Ürəyim dolubdur qayğılar ilə...; Dillən, dillən, a qarmon. Qüssəylə dolub ürək...; Həmin bu küçəni tanıyıram mən...; İndi demək məzəli bir iş görməliyəm mən...; Anama məktub; Biz

də asta-asta gedirik indi...; Ata yurduna qayıdarkən; Sovet Rusiyası (A.Saxarova); Bryusovun xatirəsinə; Qitələr; Köhnə Rusiya; Qadına məktub; Anamdan məktub; Cavab; Yerin kapitanı; Mənim yolum; Kaçalovun itinə; Vətənim fırtınadan sonra sakitdir, budur...; Öp məni, öp məni, elə öp ki, sən...; Əbədi səyyaham qəm yollarında...; 1 May; Bacıma məktub; Şəfəqlər səsləyir başqa birini...; Aylı gecələrdə ürək sıxan nur...; Rəyadaya. Yol – qara qır...; Uğurla qurtara hər işin sonu...; Görünür, əzəldən belə qayda var...; Papağımı boynumun ardına basaraq mən...; Bəyaz ot sərilib. Doğma düzənlər...; Sevgilim, indi də çıxmır yadımdan...; Eşidilir quş səsləri...; Yan mənim ulduzum, səma tağından...; Həyat bir aldanışdır sehrkar kədəriylə...; Xəzəllər tökülür, inləyir külək...; Pəncərə üstə qəmə. Pəncərə altda külək...; A qarmon, dillən görək, nəğməni yay yenidən...; Yox, yox, belə gözəl görməmişəm mən... (bacım Şuraya); Dünyada nə qədər pişik var, pişik... (bacım Şuraya); Qoca anamızın bizə bir zaman... (bacım Şuraya); Yalnız müsafirəm bu aləmdə mən... (bacım Şuraya); Ah, xizəklər, xizəklər! Atlar, qanadlı atlar!...; Çöllərin qar örtüyü çatlayır, parçalanır...; Duman mavi rəngdədir. Örtüb düzənliyi qar...; Xizək sürüşüb gedir, eşidirsənmi, xizək...; Əynində mavi donu. Yanırdı mavi gözlər...; Mavi axşam, aylı axşam...; Ovuşdurub əlini, bic-bic gülümsəmə gəl...; Qar örtmüş düzənliyi, göydə də ağdır qəmə...; Bir qaraçı kamanı tək inləyir boran...; Ah, zavallı nəzmçi, bu sənmişən söylə bir...; Bəyaz cuna örtüklü qarlı düzənliklərdən...; Seyrək meşə, üfük, səhra...; Başını əyərək kə dərlə durdu...; Mənim solğun qovağım, şaxtadan donmuş qovaq...; Sən bu ge-

cəyə bax! Aylı bir gecə...; Gəl mənə töhmətlə süzmə bu qədər...; Sən mənə sevmirsən, mənə yanmırsan...; Gecdimi, tezdimi, fəqət buna mən...; Mən kiməm? Gözünün nurunu yeksər...; Əlvida, ey dostum, əlvida artıq...; Əlvida, Bakı! Səni mən bir daha görmərəm... (şeyr); Mənim köhnə yaram qövr etmir hələ...; Yarım tümən üçün bir manat verən...; Bosforda heç zaman olmamışam mən...; Sevimli Şahanə, gözəl Şahanə!...; Sən dedin ki, Sədi ancaq...; Zəfəran yurdunun fəcrinə bir bax...; Hava təmiz, şəffaf, hava sərindi...; Sən ey Firdovsinin gənclik vətəni...; Bəli, şair olmaq odur ki, gərək...; Qızılı telləri soyuq qəmərin...; Xorasanda vardır elə qapılar...; Bir cüt qu quşudur canan əlləri...; Xorasan bağları, evləri üstə...; Dəli könül, gəl çırpınma bu qədər!...; Ey fərəhli ölkə, gənclik ölkəsi...; («İran nəğmələri» silsiləsindən şeyrlər); Anna Snegina; Qara adam (poema). Dünya ədəbiyyatı seriyası. S.A.Yesenin. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Avrasiya press, 2006, 168 s.

40. **Sergey Aleksandroviç Yesenin.** Mənim köhnə yaram qövr etmir hələ... (P.İ.Çaginə); Yarım tümən üçün bir manat verən...; Sevimli Şahanə, gözəl Şahanə!...; Sən dedin ki, Sədi ancaq...; Zəfəran yurdunun fəcrinə bir bax...; Hava təmiz, şəffaf, hava sərindi...; Sən ey Firdovsinin gənclik vətəni...; Bəli, şair olmaq odur ki, gərək...; Qızılı telləri soyuq qəmərin...; Xorasanda vardır elə qapılar...; Bir cüt qu quşudur canan əlləri...; Xorasan bağları, evləri üstə...; Dəli könül, gəl çırpınma bu qədər!.. («İran nəğmələri»ndən şeyrlər). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Rus ədəbiyyatı antologiyası. 2 cildə. I cild. Bakı: Avrasiya press, 2007, s.117-129

41. **Mişel Süleyman.** Xalqın qüdrəti (şeyr). Sevgi fəslə. İslam ölkələri şairlərinin şeyrləri. Bakı: Çinar-Çap, 2010, s.225-226.

42. **Mişel Süleyman.** Üsyankar hüzn; Şəhid; Şam ağacının hikməti; Cənnət quşu (şeyr). Sevgi fəslə. İslam ölkələri şairlərinin şeyrləri. Bakı: Çinar-Çap, 2010, s.227-230.

ƏLİAĞA VAHİD

(Əliğa Məmmədqulu oğlu İsgəndərov; 18.2.1895, Bakı – 1.10.1965, Bakı) – şair, qəzəlxan. Azərb.SSR Əməkdar incəsənət xadimi (1943). Gənc yaşlarında Bakıdakı

«Məcməüş-şüəra» ədəbi məclisində iştirak etmiş, Məşədi Azər (İmaməliyev), Müniri və b. şairlərin təsiri ilə lirik şeyrlər yazmışdır. Satirik şeirlərində ictimai nöqsanları, mövhumatı, zülm və haqsızlığı ifşa etmişdir. «Tamahın nəticəsi» adlı ilk kitabı 1916 ildə nəşr olunmuşdur. 1920 ildən sonra inqilabi təbliğat sahəsində fəal çalışmış, Sovet insanının həyatını tərənnüm edən şeyrlər («Əsgər və fəhlə yoldaşlarıma», «Məktəb nə deməkdir», «Ucal, mələyim» və s.) yazmış, «Kommunist» qəzeti, «Molla Nəsrəddin» jurnalı ilə əməkdaşlıq etmişdir. «Kupletlər» (1924), «Mollaxana» (1938) kitablarındakı şeyrlərdə yeniliyə mane olanlar kəskin satira atəsinə tutulur. Ə.V. Böyük Vətən müharibəsi illərində yazdığı əsərlərdə («Döyüş qəzəlləri», 1943; «Qəzəllər», 1944 kitabları) Vətənə məhəbbət, düşməyə nifrət, qələbəyə inam hissləri təbliğ edirdi.

Füzuli ənənələrinin davamçısı olan Ə.V. müasir Azərb. ədəbiyyatında qəzəl janrının görkəmli nümayəndəsidir. Qəzəlləri poetik dilinin sadəliyi, xəlqiliyi və ahəngdarlığı ilə seçilir, xanəndələrin repertuarında mühüm yer tutur. Ə.V. «Yeni horizon» (1940) bədii

filminə səsləndirilən mahnının sözlərinin müəllifidir. Həyatı haqqında «Qəzəlxan» (1991, rej. Şahmar Ələkbərov) bədii filmi çəkilmişdir. Nizami, Xaqani, Füzuli, Nəvai və başqalarının qəzəllərini Azərb. dilinə tərcümə etmişdir.

Tərcümələri:

- 1. Nizami Gəncəvi.** Vəslin həvəsi ömrümü son anə yetirdi...; Mənim tək köhnə bir dostu neçin qəmşar saxlarsan?...; Sərxoşluq edən dövlət huşyar olacaq bir gün...; Könlüm sitəminlə canə yetdi... (qəzəl). Klassik Azərbaycan ədəbiyyatı seriyası. Nizami Gəncəvi. Lirikə. Bakı: Lider nəşriyyat, 2004, s.14, 22, 32, 40.
- 2. Nizami Gəncəvi.** Vaxtı gəlmiş fələyin zərləri heyrdə olar... (qəsidə). Klassik Azərbaycan ədəbiyyatı seriyası. Nizami Gəncəvi. Lirikə. Bakı: Lider nəşriyyat, 2004, s.132-135 (X.Yusifli ilə şərikli tərcümə).
- 3. Nizami Gəncəvi.** Saçların dağınıqmıdır, aləmimi, ya karım mənim?... (qəzəl). Klassik Azərbaycan ədəbiyyatı seriyası. Nizami Gəncəvi. Lirikə. Bakı: Lider nəşriyyat, 2004, s.118 (X.R.Ulutürk ilə birgə tərcümə).
- 4. Xaqani Şirvani.** Könlüm çıxıb gedibdir, bilməm nə cür bəla var...; Həddisitövbəni at bir kənarə, badə gətir!...; Ay nə lazım, sən kimi məhrə kifayətdir mənə...; Can bəxş edərəm cana, gör ləblə şəkər versən...; Bax, yenidən bu könül dərdin ilə yar olub...; Bildim ki, bu nazından bir ləhzə dayanmazsan...; Səndən, gözəlim, özgə kəsdə nəzərim yoxdur...; Xəcil etmiş üzün, gözəl, qəməri...; Ver başını, şövq ilə canan dilə!...; İsmnin zikrində dastan tapmışam...; Qəlbim kimi odludur dəhanım...; Nə afət olmusan, ən xırda dərdin hicrandır...; Ya vəslin üçün nişan gərəkdir... (qəzəl). Klassik Azərbaycan ədəbiyyatı seriyası. Xaqani Şirvani. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Lider nəşriyyat, 2004, s.441-449.
- 5. Xaqani Şirvani.** Qaçsan, fələk arxanca, bil, kaman çəkir...; Neylim, zamanə dərdinə məlhəm tapılamıyır...; Ey könül, dəhrin nəvası qalmayıb... (şikayət). Klassik Azərbaycan ədəbiyyatı seriyası. Xaqani Şirvani. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Lider nəşriyyat, 2004, s.323-324.
- 6. Əlişir Nəvai.** Qələmin tərif, Nizami və Xosrov Dəhləvinin xatırlanması; Dastanın yazılması səbəbləri; Əsərin məxəzləri («Fərhəd və Şirin» poeməsindən parçalar). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Əlişir Nəvai. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Öndər nəşriyyat, 2004, s.13-29.

ƏLİBƏYLİ Bəsti

(d. 5.12.1960, Tovuz r-nunun Əlibəyli k.) – təhqiqçi, tərcüməçi. Azərb. Dövlət Un-tinin (indiki BDU) jurnalistika fakültəsini bitirmişdir (1982). “Hürriyyət”, “525-ci qəzet”, “Ədalət”

və s. qəzetlərlə əməkdaşlıq etmişdir. 2005 ildən AYB-də çalışır. AYB İdarə Heyətinin üzvü və Təhqiq-Publisistika Seksiyasının rəhbəridir. Ədəbi təhqiq, publisistika və poeziya məsələlərinə dair 7 kitabın müəllifidir. Mətbuatdakı fəaliyyətinə görə Azərb. Dövlətinin “Tərəqqi” medalı (2005), Azərb. Mədəniyyət Nazirliyinin “Qızıl Kəlmə” buker mükafatı (2017) ilə təltif edilmişdir.

Tərcümələri:

- 1. Fakir Baykurt.** Barmaqəmən; Cənazə (hekayələr). Azərbaycan, 2006, №6, s. 111-116.
- 2. Orxan Aras.** Son Cənnət. Roman. Bakı: Vektor, 2008. 305 səh.
- 3. Ataol Bəhramoğlu.** Şeyrlər. Azərbaycan, 2015, №10.
- 4. Dilavər Cəbəci.** Şeyrlər. Azərbaycan, 2016, №5.
- 5. Dursun Almas.** Şeyrlər. “Ədəbiyyat qəzeti”, 2013.

ƏLİBƏYLİ

Ənvər Əliverdi oğlu
(1.4.1916, Bakı –
7.5.1968, Bakı) – şair,
publisist, ictimai xadim,
Azərbay. Yazıçılar
İttifaqının üzvü (1939).
Tibb Texnikumunda,
Azərbay. Dövlət Un-tinin

(indiki BDU) fəhlə fakültəsində, Azərbaycan. Pedaqoji İn-tunun filologiya fakültəsində təhsil almışdır. Tiflisdə Topçular Hərbi Məktəbini bitirdikdən sonra leytenant rütbəsində İkinci Dünya müharibəsində iştirak etmiş, artilleriya batareyasının komandiri olmuş, 416-cı Taqanroq atıcı diviziyasında ağır döyüş yolu keçmişdir. 1940-cı illərin sonlarında «İnqilab və mədəniyyət», «Təbliğət» jurnallarının məsul katibi, «Ədəbiyyat» qəzetinin redaktoru (1948-52), Azərbaycan. Dövlət Radio və Televiziya Verilişləri Komitəsinin sədri (1952-68) vəzifələrində çalışmışdır. SSRİ Ali Sovetinin (7-ci çağırış) deputatı olmuşdur.

«Qaranquş» adlı ilk şeirlər kitabı 1947 ildə çap edilmişdir. «Sənin adınla», «İlk məhəbbət», «Dostluq körpüsü», «Mingəçevir şeirləri», «Nəğmələr» və s. şeir kitablarının, «Ədəbiyyat» novella-pyesinin (1964), «Samur dastanı», «Bacı», «Sözlər, ürəklər, əməllər», «Dalğalar arasında», «Polad» və s. poemaların müəllifidir. 1958 ildə rus dilində nəşr olunmuş «За остробом Аптема» kitabına müəllif seçmə şeirlərini toplamışdır. A.S.Puşkin və N.Nekrasovdan tərcümələri vardır.

Tərcümələri:

1. **İ.A.Krlov.** Xoruz və mirvari (təmsil). Vətən uğrunda, 1944, №7-8, s.40-41
2. **Aleksey Surkov.** Qalib əsgərə (şeir). Ədəbiyyat qəzeti, 1945, 15 fevral.
3. **Arkadi Kuleşov.** Yeni macərə (poema). İnqilab və mədəniyyət, 1949, №8, s.53-65.

4. **M.İsakovski.** Sərhəddə (şeir). İnqilab və mədəniyyət, 1950, №11, s.84-85.
5. **M.Aliqer.** Rus nəğməsi (şeir). İnqilab və mədəniyyət, 1950, №11, s.90.
6. **N.A.Nekrasov.** Knyaginya Trubetskaya (s.318-351) (poema). N.A.Nekrasov. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Azərnəşr, 1951, 356 s.
7. **M.Plotnikov.** Göyərçin (şeir). İnqilab və mədəniyyət, 1951, №2, s.81.
8. **Nekrasov N.A.** Knyaginya Trubetskaya (s.13-44) («Rus qadınları» poemasının I-ci hissəsi). N.A.Nekrasov. Rus qadınları. Poema. Bakı: Uşaqgənclənəşr, 1954, 95 s.
9. **Nirol.** Sevgilimə (şeir). Azərbaycan, 1956, №3, s.121.
10. **Əli Sərdar Cəfri.** Axan ulduz (şeir). Azərbaycan, 1956, №3, s.122.
11. **Əhməd F.Faiz.** Qandallı əllər; Qələmimi aldılar (şeir). Azərbaycan, 1956, №3, s.122.
12. **Leylyunis Pelmonis.** Liqita ev işi görmək istəyir (şeir). Pioner, 1956, №9, s.7
13. **Şil.** Təklidə; Sülh nəğməsi (şeir). Azərbaycan, 1956, №3, s.122-123.
14. **Bədəvi Ramazanov.** Ata xəncəri (şeir). Azərbaycan, 1958, №6, s.173-174.
15. **P.Sumitranandan.** Axşam (şeir) Azərbaycan, 1958, №9, s.22.
16. **Tripatxi Nirolya Suryakant.** Sevgilimə (şeir). Azərbaycan, 1958, №9, s.23.
17. **Tan Tin.** Həyat nədir? (şeir). Azərbaycan, 1958, №9, s.84.
18. **Viriato da Krus.** Qaraana (şeir). Azərbaycan, 1958, №8, s.162.
19. **Neto Aqastino.** Atəş və ahəng (şeir). Azərbaycan, 1958, №8, s.163.
20. **Əli Sərdar Cəfri.** Sənin gözlərin (şeir). Azərbaycan, 1958, №9, s.23-24.
21. **Nəriman Əliyev.** Milçək; Aynın əxlaq dərsi; Lovğa bülbül (şeir). Azərbaycan, 1958, №6, s.174-175.
22. **X.T.Fransiko.** Sinyora Karlota haqqında romans (şeir). Azərbaycan, 1958, №8, s.162.

23. **M.Lilino.** Mən hardayam?; Şanqan – Vətənimin yazıq oğludur (şeir). Azərbaycan, 1958, №8, s.163-164.
24. **Mütəlib Mıtarov.** Ana oğlunu gözləyir; Məhəbbət (şeir). Azərbaycan, 1958, №6, s.176-177.
25. **Lev Oşanın.** Fanarol (şeir). Ədəbiyyat və incəsənət, 1961, 18 mart.
26. **A.A.Lyamia.** Yeni il səadət gətirəcəkdir (şeir). Azərbaycan, 1961, №9, s.163-164.
27. **Ömər Hac.** Ağ gül (şeir). Azərbaycan, 1961, №9, s.164-165.
28. **Məhəmməd Nəha İbrahim.** Zəhmət-keşlər (şeir). Azərbaycan, 1961, №9, s.162-163.
29. **Sürur Nəhib.** Yer üzərində sülh (şeir). Azərbaycan, 1961, №9, s.163.
30. **Lev Oşanın.** Ata və oğul (şeir). Azərbaycan, 1961, №4, s.45.
31. **Sergey Mixalkov.** Xəritə (s.113-114) (şeir). Bahar dostları (RSFSR şairlərinin şeirləri). Bakı: Azərənşr, 1961, 248 s.
32. **T.Q.Şevçenko.** Qibtə etmə; Kiçik Mar-yanaya (şeir). Azərbaycan, 1961, №3, s.155.
33. **N.A.Nekrasov.** Knyaginya Trubetskaya (s.153-184) (poema). N.A.Nekrasov. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Azərənşr, 1971, 188 s.
34. **Aleksandr Sergeyeviç Puşkin.** Şəkil (s.235); Suda boğulmuş (s.236-238); A.D.Abamelenin albomuna (s.254); Çox söhbətlər elədin Homerlə təkliddə sən... (s.255); Gözəl qız (s.256); (şeir). A.S.Puşkin. Seçilmiş əsərləri. Şeirlər. Bakı: Azərənşr, 1977, 276 s.
35. **Aleksandr Sergeyeviç Puşkin.** Arakçeyevə (s.37) (şeir). Dünya ədəbiyyatı kitabxanası. XXXII cild. A.S.Puşkin. Şeirlər, poemalar, povestlər. Bakı: Yazıçı, 1987, 572 s.
36. **Xaqani Şirvani.** Hüsniün bağı olmadan qoy mən cahan görməyim...; Sultan Səncərin həbsi və Məhəmməd ibn Yəh-yanın vəfatı haqqında (mərsiyə). Klasik Azərbaycan ədəbiyyatı seriyası. Xaqani Şirvani. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Lider, 2004, s.342-344, 365-368.
37. **Xaqani Şirvani.** İyirmi yaşdan azsa da sinnim...; Əqlə ağır yük daşından mənim könlüm, bəyanımdır... (fəxrriyyə). Klasik Azərbaycan ədəbiyyatı seriyası. Xaqani Şirvani. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Lider, 2004, s.117, 120-121.
38. **Xaqani Şirvani.** Əzəl gündən bu dün-yada olmamışdır əhli-vəfa...; Bu dün-yanın zatında, bax, heç insafdan yoxdur əsər...; Qan içməkdən başqa bir şey can-nanlardan gözləmə...; Zəmanənin əlin-dən kimsə aman tapmadı... (şikayət). Klassik Azərbaycan ədəbiyyatı seriyası. Xaqani Şirvani. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Lider, 2004, s.320-323, 325-326.
39. **Aleksandr Sergeyeviç Puşkin.** Na-haq yerə, əziz dost, fikr etdim ki, giz-lədim...; Köhnə günahlarımçün cəza ve-ribdir fələk... (şeir). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Rus ədəbiyyatı antologiyası. 2 cildə. I cild. Bakı: Avrasiya press, 2007, s.33.
40. **Taras Şevçenko.** Düşüncə; Üç geniş yol uzanır... (şeir). Taras Şevçenko. Se-çilmiş əsərləri. Bakı: Şərq-Qərb, 2008, s.16, 18, 162, 164.

ƏLİBƏYLİ

Həsən Cahangir oğlu (d.1935, Biləsuvar r-nu) – tarixçi, tərcüməçi, tarix e.d. (1989), prof. (2010). Azərb. Dövlət Un-tini (indiki BDU) bitirmişdir (1958). Əfqanıstanda fars dili mütərcimi, Əfqanıstan üzrə ekspert (1959-63), Azərb. EA-nın Şərqşünaslıq İn-tunda elmi işçi, baş elmi işçi, şöbə müdiri (1967-72), Azərb. Resp.-nin İrandakı sə-firliyində müşavir (1992-95) və Azərb. Resp.-nin İranda müvəqqəti işlər vəkili (1992-95) vəzifələrində çalışmışdır. 1966 ildən pedaqoji fəaliyyətlə məşğul olmuş, Azərbaycan Un-tində kafedra müdiri, Dip-

lomatiya kollecində kafedra müdiri, prorektor olmuş, BDU və ADU-da mühazirə oxumuşdur. 2003 ildən AMEA-nın Fəlsəfə və Hüquq İn-tunda şöbə müdiri olmuşdur. 2016 ildən Bakixanov ad. Tarix İn-tunda beynəlxalq münasibətlər tarixi şöbəsinə rəhbərlik edir. Elmi kadrların hazırlanmasında xidməti var. 100-dən çox elmi əsərin, o cümlədən bir neçə monoqrafiyanın müəllifidir.

Tərcümələri:

1. **Xosrov Şahani.** Dəfn mərasimi (hekayə). Azərbaycan qadını, 1978, №9, s.12-13 (Hacıyev Maqsud ilə birgə tərcümə).
2. **Seyid Məhəmmədəli Camalzadə.** Axsaq atın kor nalbəndi olar (hekayə). Lalə. İran yazıçılarının əsərləri. Bakı: Yazıçı, 1981, s.11-24.
3. **Sadiq Hidayət.** Hacı Murad (s.25-31); Lalə (s.31-38); Dirilik suyu (s.38-57) (hekayə). Lalə. İran yazıçılarının əsərləri. Bakı: Yazıçı, 1981, s.25-57.
4. **Əbdülhüseyn Nuşin.** Sınımış stəkan (hekayə). Lalə. İran yazıçılarının əsərləri. Bakı: Yazıçı, 1981, s.58-60.
5. **Məhəmməd Hicazi.** Kəndlinin nəsihəti (hekayə). Lalə. İran yazıçılarının əsərləri. Bakı: Yazıçı, 1981, s.61-62.
6. **Sadiq Çubek.** Yəhya (s.63-64); Müsyö İlyas (s.64-72) (hekayə). Lalə. İran yazıçılarının əsərləri. Bakı: Yazıçı, 1981, s.63-72.
7. **Məhəmməd Əli İslami Nəduşən.** Müasir adam (hekayə). Lalə. İran yazıçılarının əsərləri. Bakı: Yazıçı, 1981, s.73-78.
8. **Qulamhüseyn Saedi.** Dilənçi (hekayə). Lalə. İran yazıçılarının əsərləri. Bakı: Yazıçı, 1981, s.79-93.
9. **Səməd Behrəngi.** İyirmi dörd saat yuxuda və ayıq ikən (hekayə). Lalə. İran yazıçılarının əsərləri. Bakı: Yazıçı, 1981, s.94-116.
10. **Rəsul Pərvizi.** Eynək əhvalatı (hekayə). Lalə. İran yazıçılarının əsərləri. Bakı: Yazıçı, 1981, s.117-121.
11. **Xosrov Şahani.** Dəfn mərasimi (s.122-129); Sırr (s.130-134); Qasırga (s.135-140); Sonuncu müştəri (s.140-147) (hekayə). Lalə. İran yazıçılarının əsərləri. Bakı: Yazıçı, 1981, s.122-147.
12. **Abbas Pəhləvan.** Həqiqi jurnalist (hekayə). Lalə. İran yazıçılarının əsərləri. Bakı: Yazıçı, 1981, s.148-156.
13. **İrəc Pezeşkzad.** Pulsuzluğun ar olması (hekayə). Lalə. İran yazıçılarının əsərləri. Bakı: Yazıçı, 1981, s.157-160.
14. **İslam Kazimiyyə.** Vəzifəpərəst (hekayə). Lalə. İran yazıçılarının əsərləri. Bakı: Yazıçı, 1981, s.161-165.
15. **Abbas Tofiq.** Pişiyin quyruğu (hekayə). Lalə. İran yazıçılarının əsərləri. Bakı: Yazıçı, 1981, s.166-169.
16. **Firidun Tonokaboni.** Ancaq bu çatışmırdı (hekayə). Lalə. İran yazıçılarının əsərləri. Bakı: Yazıçı, 1981, s.170-174.
17. **Behazin.** Rəiyyət qızı (povest). Lalə. İran yazıçılarının əsərləri. Bakı: Yazıçı, 1981, s.177-284.
18. **X.Gülsorxi.** Birlik nəğməsi; Döyüş nəğmələri (şeir). Azərbaycan, 1984, №5, s.128-130.
19. **Xosrov Gülsorxi.** İnqilab təranələri (şeir). Ədəbiyyat və incəsənət, 1984, 31 avqust.

ƏLİBƏYLİ

Şəfəq Ənvər qızı
(d. 5.7.1949, Bakı) –
dilçi, tərcüməçi, filologiya e.d. (2010).
Azərbaycan Dövlət Un-tinin
(indiki BDU) Şərqşünaslıq fakültəsini bitirmişdir. 1971–73 illərdə

Əfqanıstandakı Kabil Politeknik İn-tunda tərcüməçi işləmiş, 1973 ildə Azərbaycan EA Şərqşünaslıq İn-tunun İran filologiyası şöbəsində elmi fəaliyyətə başlamışdır. 1992–2007 illərdə Bakı İslam Un-tində fars dili və ədəbiyyatını tədris etmişdir. 2004 ildən

AMEA Nizami Gəncəvi ad. Milli Azərb. Ədəbiyyatı Muzeyinin Beynəlxalq əlaqələr və komparativistika şöbəsinə rəhbərlik edir. «Fars dilində antonimlər» (rusca), «Füzulinin farsca divanı: linqvo-poetik özəlliklər» adlı monoqrafiyalar, «Farsa-Rusca-Azərbaycanca müxtəsər lüğət» və 100-dən artıq elmi əsərin müəllifidir.

Tərcümələri:

1. **Hafiz Şirazinın şeirləri.** Böyük İran şairi Hafiz Şirazi. AMEA, Şərqşünaslıq İnstitutu, Bakı: 2002, s. 58-79.
2. **Foruğ Fərruxzad.** Şeirlər. «Şərq» tərcümə toplusu, AMEA Nizami Gəncəvi adına Azərbaycan Ədəbiyyatı Muzeyi, №1, Bakı: Araz, 2004, s.190-210. «Şərq» tərcümə toplusu, AMEA Nizami Gəncəvi adına Azərbaycan Ədəbiyyatı Muzeyi, №2, Bakı: Araz, 2005, № 6, Bakı: Araz, 2009.
3. **Əmir Xosrov Dəhləvi.** Qəzəllər və tapmacalar. «Şərq» tərcümə toplusu, AMEA Nizami Gəncəvi adına Azərbaycan Ədəbiyyatı Muzeyi, №1, Bakı: Nurlan, 2006, s.126-129.
4. **Həbibulla Sənayi (Puya).** Rübailər. Şərq. Tərcümə toplusu №3, Bakı: Nurlan, 2006, s.328-329.
5. **Həbibulla Sənayi Puya.** Rübailər. «Şərq» tərcümə toplusu, AMEA Nizami Gəncəvi adına Azərbaycan Ədəbiyyatı Muzeyi, №1, Bakı: Nurlan, 2006, s.328-330.
6. **Şəhriyarın məsnəvisi.** Mevlana xanəgahında. Hikmət, 2012, №19, s.91- 99.

ƏLİBƏYOV

Cəmil Adil oğlu
(5.12.1927, Füzuli r-nunun Dədəli k. – 26.10.2014, Bakı) – yazıçı, publisist, Azərb. SSR əməkdar mədəniyyət işçisi (1976). Azərb. Dövlət Un-tinin (indiki

BDU) filologiya fakültəsinin şərqşünaslıq bölməsində təhsil almışdır (1944-49). 20 il «Azərbaycan gəncləri» qəzetində müxtəlif vəzifələrdə çalışmışdır. Azərb. Radio və Televiziya Verilişləri Komitəsinin sədr müavini (1970-74), «Azərbaycanfilm» kino-studiyasının direktoru (1974-84), Azərb. Dövlət Nəşriyyatının baş redaktor və direktoru (1984-88), eləcə də müxtəlif nəşriyyat («Yazıçı», «Azərbaycan dünyası») və qəzetlərdə («Kommunist», «Novruz», «Vahid») baş redaktor işləmişdir. 1995 ildən «Elm və həyat» nəşriyyatının təsisçisi və direktoru olmuşdur. Ə. «Sınaq», «Mənim analı dünyam», «Həyatın özü», «İlk məhəbbət» romanlarının, bir sıra povest və hekayələrin müəllifidir. «Əmək igidliyinə görə» medalı (1960), «Qırmızı Əmək Bayrağı» ordeni (1976), Azərb. SSR Ali Soveti, Ukrayna SSR Ali Soveti Rəyasət Heyətinin Fəxri fərmanları ilə təltif edilmişdir.

Tərcümələri:

1. **Çingiz Aytmatov.** İlk müəllim. (povest) Bakı: Azərnəşr, 1965, 251 s.
2. **Çingiz Aytmatov.** Ana tarla. (povest) Bakı: Azərnəşr, 1966, 100 s.
3. **S.Solovyov.** Sənin haqqında kitab. Bakı: Gənclik, 1969, 138 s.
4. **Jorj Sand.** İndiana (roman). Bakı: Gənclik, 1970, 260 s. (Zeynal Babayevlə birgə tərcümə).
5. **Çingiz Aytmatov.** Ağ gəmi (povest). Bakı: Yazıçı, 1980, 228 s.
6. **Albert Lixanov.** Həyat haqqında danışmaq istəyirəm. Bakı: Gənclik, 1986, 352 s.
7. **Jorj Sand.** İndiana (romandan fraqmentlər). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Fransız ədəbiyyatının antologiyası. 3 cildə. I cild, Bakı: Şərq-Qərb, 2007, s.347-387 (Zeynal Babayevlə birgə tərcümə).

ƏLİHƏSƏN ŞİRVANLI

(Əlihəsən Nəcəfov; d. 1921, Şamaxı qəzasının Nəvahi k.) – şair, tərcüməçi. İkinci Dünya müharibəsi iştirakçısıdır. Tərxis olunduqdan sonra Azərb. Sənaye İn-tunu (indiki ADNSU; 1957) və M.F.Axundov ad. Azərb. Pedaqoji Dillər İn-tunu (indiki ADU; 1965) bitirmişdir. Ədəbi yaradıcılığa 1940-cı illərdən başlamışdır. «Mədən yolu» (1963), «Danışır neftçi» (1968), «Qanadlı illər» (1974), «Mənim işıqlı dünyam» (1988) və s. kitabların müəllifidir. Şeirlərinə mahnı bəstələnmişdir.

Tərcümələri:

- Xarici yumoru.** Azərbaycan, 1967, №7, s.208.
- H.Böll.** Loenqrinin taleyi (hekayə). Ədəbiyyat və incəsənət, 1968, 6 yanvar.
- Valter Qallaş.** Bir parça səma (hekayə). Ədəbiyyat və incəsənət, 1970, 1 avqust.
- Henrix Heyne.** Su pərisi – Lorelay; Ulduzlar; Şam ağacı; Gözəlqız, balıqçıqız...; Xoş sədalar qəlbimi... (şeir). Azərbaycan, 1972, №6, s.170-171.
- H.Heyne.** Onlar hirsəndirib incitmiş məni... (şeir). Ədəbiyyat və incəsənət, 1973, 13 oktyabr
- V.Bredel.** Evə məzuniyyət (hekayə). Azərbaycan, 1977, №5, s.204-207.
- Henrix Böll.** Nə isə olmalıdır (hekayə). Ədəbiyyat və incəsənət, 1978, 12 avqust.
- Anna Zegers.** Nümayəndə qızı (hekayə). Azərbaycan pioniəri, 1980, 3 yanvar
- Bertold Brext.** Təyyarəçi idi mənim qardaşım (şeir). Ədəbiyyat və incəsənət, 1981, 9 yanvar.
- Henrix Heyne.** Su pərisi – Lorelay (s.11); Yatmışdım, yuxuda qəfil ağladım... (s.12); Ürəyi dərd dolu, saç-saq-qalı çal... (s.12); Niyə qızılgüllər solğundur belə... (s.12-13); Torpağa tökülən göz yaşlarımdan... (s.13); Gecə kayutda (s.13) (şeir). Alman ədəbiyyatı antologiyası. Bakı: Yazıçı, 1981, 236 s.
- Henrix Heyne.** Çay (s.19-20) (hekayə). Alman ədəbiyyatı antologiyası. Bakı: Yazıçı, 1981, 236 s.
- Fridrix Volf.** Bələdiyyə rəisi (s.68-72) (hekayə). Alman ədəbiyyatı antologiyası. Bakı: Yazıçı, 1981, 236 s.
- Henrix Heyne.** İstərəm; Ulduzlar (şeir). Bakı, 1981, 16 may.
- Villi Bredel.** Məzuniyyət (s.133-137) (hekayə). Dünya (orijinaldan tərcümə toplusu). I kitab. Bakı: Yazıçı, 1983, 352 s.
- İohann Volfqanq Höte.** Səyyah nəğməsi (s.317) (şeir). Dünya (orijinaldan tərcümə toplusu). I kitab. Bakı: Yazıçı, 1983, 352 s.
- Henrix Heyne.** Gəldi bər-bəzəkli, al günəşli may (s.318) (şeir). Dünya (orijinaldan tərcümə toplusu). I kitab. Bakı: Yazıçı, 1983, 352 s.
- Bertold Brext.** Təyyarəçi idi mənim qardaşım (s.319) (şeir). Dünya (orijinaldan tərcümə toplusu). I kitab. Bakı: Yazıçı, 1983, 352 s.
- Bertold Brext.** İki oğul (hekayə). Ədəbiyyat və incəsənət, 1983, 15 aprel.
- H.Heyne.** Geldəndə doğulmuş anam (Betti Heyneyə) (şeir). Ədəbiyyat və incəsənət, 1984, 13 yanvar.
- B.Brext.** İki oğul (hekayə). Dünya: Orijinaldan tərcümə toplusu. II kitab. Bakı: Yazıçı, 1986, s.179-181.
- H.Heyne.** Dərdimizin beşiyi (şeir). Ədəbiyyat və incəsənət, 1986, 21 mart.
- Henrix Heyne.** Affrontenburq (Təhqirlər qəsr) (s.220-222) (şeir). Dünya (orijinaldan tərcümə toplusu). III kitab. Bakı: Yazıçı, 1988, 344 s.
- İ.V.Höte.** Oxu kitabı («Şərq-Qərb divanı»ndan) (Nizami Gəncəviyə); Misirli ərən nəğməsi (şeir). Ədəbiyyat və incəsənət, 1989, 27 oktyabr.
- Brigitte Bretşnayder.** Bakı (20 yanvar 1990). Xalq qəzeti, 1993, 26 mart.

25. **Henrix Heyne.** Böyük ağırlardan söhbət düşəndə; Ulduzlar; Niyə tərək edirsən; Siz ancaq gözləyin (şeir). Ədəbiyyat qəzeti, 1997, 12 dekabr.
26. **İohan Volfqanq Höte.** Oxu kitabı; Misirli ərən nəğməsi; Rəvayət; Hatəm («Qərb-Şərq divanı»ndan şeirlər). Xalq qəzeti, 1999, 22 avqust.
27. **H.Heyne.** Ulduzlar; Niyə tərək edirsən (şeir). Ulduz, 2002, №12, s.78.
28. **Fridrix Şiller.** Əlcək (s.8-11); Dalğic (s.12-18); Polikratın üzüyü (s.19-22); İbik durnaları (s.23-30); Zəmanət (s.31-36) (ballada); Ümid (s.38); Bulaq başında oğlan (s.39-40); Gözəl bahara (s.40-41); Kolumb (s.41); Uzaq elli qız (s.41-42); Qadın hakimyyəti (s.43); Dünyanın böyüklüyü (s.43-44); İnamın üç sözü (s.45-46); Taun (s.46-47); Dağ nəğməsi (s.47-48); Orlean qızı (s.49); Toxum səpən (s.50); Uyğunluq (s.50); Körpənin beşiyi (s.50); Ovçu nəğməsi (s.51); Yerin bölünməsi (s.51-52); Balaca oğlan (s.53); İnsan ləyaqəti (s.53) (şeir); Fəlsəfi eqoist (s.54) (fikirlər); Tapmacalar (s.55-56). Fridrix Şiller. Balladalar, şeirlər. Bakı: Şirvannəşr, 2002, 60 s.
29. **Fridrix Şiller.** Bulaq başında oğlan; Gözəl bahara (şeir). Azərbaycan, 2002, №9, s.127.
30. **H.Heyne.** Şimal dənizi (şeirlər). Bakı: Şirvannəşr, 2005, 96 s.
31. **H.Heyne.** İstərəm; Fəryad vadisi; Niyə tərək edirsən! (şeir). Azərbaycan, 2005, №6, s.148-149.
32. **Henrix Heyne.** Su pərisi – Lorelay; Yatmışdım, yuxuda...; Ürəyi dərd dolu...; Niyə qızılğüllər solğundur belə...; Torpağa tökülən göz yaşlarımdan...; Gecə kayutda (şeir). Dünya ədəbiyyatı antologiyası. 2 cildə. I cild, Bakı: Şərq-Qərb, 2006, s.15-18.
33. **Henrix Heyne.** Çay (hekayə). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Alman ədəbiyyatı antologiyası. 2 cildə. I cild, Bakı: Şərq-Qərb, 2006, s.25-26.
34. **Fridrix Volf.** Bələdiyyə rəisi. (hekayə). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Alman ədəbiyyatı antologiyası. 2 cildə. I cild, Bakı: Şərq-Qərb, 2006, s.70-73.
35. **Henrix Heyne.** Su pərisi – Lorelay; Yatmışdım, yuxuda qəfil ağladım...; Ürəyi dərd dolu, saç-saqqalı çal...; Niyə qızılğüllər solğundur belə...; Torpağa tökülən göz yaşlarımdan...; Gecə kayutda (şeir). Dünya ədəbiyyatı antologiyaları seriyası. Alman ədəbiyyatı antologiyası. Bakı: Şərq-Qərb, 2009, s.50-53.
36. **Henrix Heyne.** Çay (hekayə). Dünya ədəbiyyatı antologiyaları seriyası. Alman ədəbiyyatı antologiyası. Bakı: Şərq-Qərb, 2009, s.60-61.
37. **Fridrix Volf.** Bələdiyyə rəisi (hekayə). Dünya ədəbiyyatı antologiyaları seriyası. Alman ədəbiyyatı antologiyası. Bakı: Şərq-Qərb, 2009, s.106-109.

ƏLİSƏMİD Kür
(Əlisəmid Cəfər oğlu Mehdiyev; d. 8.2.1954, Salyan ş.) – şair. M.A.Əliyev ad. Azərb. Dövlət İncəsənət İnstitutu (indiki ADMİU) fərqlənmə diplomu ilə bitirmişdir (1976-81).

Ədəbi fəaliyyətə «Azərbaycan gəncləri» qəzetində (1978) dərc edilən «Xoş qədəmlər» adlı ilk şeiri ilə başlamışdır. AYB-nin Ədəbiyyatı təbliğ bürosunda şöbə müdiri (1989-91), Azərb. Tərcümə Mərkəzinin «Yol» ədəbiyyat qəzetində şöbə müdiri, sonra baş redaktor olmuşdur (1991–94). «Rəngli kölgələr» (1989), «Əlisəmid və qırx tanış üz» (1991), «Kentavr» (1994), «Qan-tər içində» (2000), «Çaylar məcrasından çıxan-

da» (2004) şeir topluları kütləvi tirajla nəşr edilmişdir.

Tərcüməsi:

Voznesenski Andrey Andreyeviç. Çılpaq ilahə; Teledua (şeir). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Rus ədəbiyyatı antologiyası. 2 cildə. I cild. Bakı: Avrasiya press, 2007, s.187-189.

ƏLİYEV Aydın

Tərcümələri:

1. **Kiknadze Aleksandr Vasilyeviç.** Kimdir qapını döyən? (iki kitabdan ibarət roman). Bakı: Yazıçı, 1989, 480 s.
2. **N.Məhfuz** Allahın işləri (hekayə). Bir səs var uzaqda (dünya ədəbiyyatının korifeyləri seriyasından). Bakı: Azərbaycan tərcümə Mərkəzi, 1999, s.180-192.

ƏLİYEV

Azad Aşurəli oğlu (d. 5.9.1965, Yardımlı r-nunun Arvana k.) – şair. Lənkəran Dövlət Pedaqoji Texnikumunu bitirmişdir (1988). 1992 ildə Bakı Ali Ümumqoşun Komandirləri Məktəbinə daxil olmuşdur. Leytenant rütbəsində Astara könüllü özünümüdafiə dəstəsinə komandir təyin olunmuş, Ağdam və Füzuli r-nları ərazisində gedən döyüş əməliyyatlarında iştirak etmişdir. Daxili qoşunlar briqadasının mühəndis istehkam xidmətinə rəis təyin olunmuşdur (1993). İki şeirlər toplusu «Sənə borcluyam, Vətən» (2006) və «Ümid çırağı» (2009) kütləvi tirajla nəşr edilmişdir.

Tərcümələri:

1. **Henrik İbsen.** Kukllar evi; Vahimə; Vəhşi ördək; Hedda Gabler (dram). Henrik İbsen. Seçmə dramlar. Bakı: Elm və həyat, 2002, 364 s.
2. **Henrik İbsen.** Kukllar evi; Vahimə; Vəhşi ördək; Hedda Gabler (dram). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Henrik İbsen. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Şərq-Qərb, 2006, 344 s.

ƏLİYEV

Dünyamalı Kərəm oğlu (d. 28.4.1920, Borçalı qəzasının Qoçulu k.) – jurnalist, şair, tərcüməçi. Gürcüstan SSR əməkdar jurnalisti (1979). Azərb. Dövlət Un-tində (indiki BDU)

təhsil almışdır (1949-54). Gürcüstanın müxtəlif kənd məktəblərində pedaqoji fəaliyyətlə məşğul olmuş, «Kommunist», «Sovet Gürcüstanı» qəzetləri redaksiyalarında müxtəlif vəzifələrdə çalışmışdır. Gürcüstan Resp.-nın Şərəf ordeni ilə təltif olunmuşdur (2000).

Tərcümələri:

1. **Qriqol Abaşidze.** Yandıraq məşəli (şeir). Sovet Gürcüstanı, 1969, 27 fevral.
2. **Yefim Zorya.** Kainat maşinisti; Lenin haqqında nəğmə (şeir). Sovet Gürcüstanı, 1969, 22 aprel
3. **Qriqol Abaşidze.** Ana yanında; Tbilisi (şeir). Sovet Gürcüstanı, 1974, 3 avqust.
4. **Fridon Xalvaşi.** Gürcüstan çörəyi (şeir). Sovet Gürcüstanı, 1977, 20 oktyabr.

ƏLİYEV Faiq

Tərcümələri:

1. **Oskar Osekin.** Bürokrat (yumoristik hekayə). Azərbaycan gəncləri, 1973, 15 dekabr.
2. **Vladimir Pankov.** Eyham (yumoristik hekayə). Azərbaycan gəncləri, 1973, 8 sentyabr.
3. **K.Akinşin.** Öyrəndim (hekayə). Azərbaycan gəncləri, 1974, 6 aprel.
4. **Məxdumqulu Fəraqi.** Türkmənin (s.31-32); Bağlar hey! (s.32); Xəbərsiz (s.33) (şeir). Türkün 101 şairi (türk şairlərinin şeirləri). Bakı: Yazıçı, 1993, 235 s.
5. **Məmmədvali Kəminə.** Kasıblıq (s.34-35) (şeir). Türkün 101 şairi (türk şairlərinin şeirləri). Bakı: Yazıçı, 1993, 235 s.

6. **Mollanəpəs.** Gəlin (s.42-43) (şeir). Türkün 101 şairi (türk şairlərinin şeirləri). Bakı: Yazıçı, 1993, 235 s.
7. **Seydi Seyidnəzər.** Bəylər (s.38-39); Vaxtıdır (s.39-40); Olubdur (s.40-41) (şeir). Türkün 101 şairi (türk şairlərinin şeirləri). Bakı: Yazıçı, 1993, 235 s.
8. **Qurbandurdu Zəlili.** Aldatdı mənə (s.36-37); Mənim (s.37) (şeir). Türkün 101 şairi (Türk şairlərinin şeirləri). Bakı: Yazıçı, 1993, 235 s.

ƏLİYEV Fərhad
Tərcümələri:

1. **Miguel de Saavedra Servantes.** Valyadolid qospitalının keşikçi itləri Sipion və Berqansa (pyes). Azərbaycan, 1966, №11, s.190.
2. **Alovaro Yunke.** Müqəvvalar (hekayə). Azərbaycan, 1968, №10, s.162-168
3. **Lope de Veqa.** Fuente Ovexuna (s.425-492) (pyes). Lope de Veqa. Pyeslər. Bakı: Azərənşr, 1974, 500 s.
4. **Xose Marti.** Ey müstəbid, qılınıclı sən... (şeir). Ədəbiyyat və incəsənət, 1977, 1 yanvar.
5. **Rikardo Valdes.** Salvador Alyendeyə (şeir). Ədəbiyyat və incəsənət, 1977, 1 yanvar.
6. **Xorxe Espinosa.** Qafqaz (şeir). Ədəbiyyat və incəsənət, 1979, 7 sentyabr.
7. **Mikel Anxel Asturias.** Çöl pişiyi 33 (s.160-175) (hekayə). Dünya (orijinaldan tərcümə toplusu). I-ci kitab. Bakı: Yazıçı, 1983, 352 s.
8. **Onelio Xorxe Kardoso.** Mərcan at (s.192-203); Köhnə dəmir (s.204-210) (hekayə). Dünya (orijinaldan tərcümə toplusu). III kitab. Bakı: Yazıçı, 1988, 344 s.
9. **Mikel Anxel Asturnas.** Çöl pişiyi 33 (s.272-283) (hekayə). Bağban (toplu). Bakı: Gənclik, 1990, 336 s.
10. **Antonno Sosaya.** Güzgü (hekayə). Dünya ədəbiyyatı seriyası; İspan ədəbiyyatı antologiyası, Bakı: Şərq-Qərb, 2007, 376-378.
11. **Armando Palasio Baldes.** Puritanlar (hekayə) (Səkinə Hüseynova ilə birgə tərcümə). Dünya ədəbiyyatı seriyası. İspan ədəbiyyatı antologiyası. Bakı: Şərq-Qərb, 2007, s.232-239.
12. **Pardo Bazan Emiliya.** Dönüklük (hekayə) (Səkinə Hüseynova ilə birgə tərcümə). Dünya ədəbiyyatı seriyası. İspan ədəbiyyatı antologiyası, Bakı: Şərq-Qərb, 2007, s.209-210.
13. **Pardo Bazan Emiliya.** Qəlyanaltı (hekayə) (Səkinə Hüseynova ilə birlikdə). Dünya ədəbiyyatı seriyası. İspan ədəbiyyatı antologiyası. Bakı: Şərq-Qərb, 2007, s.211-212.
14. **Pardo Bazan Emiliya.** Mələikə rəqsi (hekayə) (Səkinə Hüseynova ilə birlikdə) Dünya ədəbiyyatı seriyası. İspan ədəbiyyatı antologiyası. Bakı: Şərq-Qərb, 2007, s.203-208.
15. **Xorxe Espinosa.** Qafqaz (şeyrdən parça). Dünya ədəbiyyatı seriyası. İspan ədəbiyyatı antologiyası. Bakı: Şərq-Qərb, 2007, s.375.
16. **Valera Xuan.** Balıqçı Urasima. (hekayə); (Səkinə Hüseynova ilə birlikdə) Dünya ədəbiyyatı seriyası. İspan ədəbiyyatı antologiyası. Bakı: Şərq-Qərb, 2007, s.191-194.
17. **Alas Leopaldo (Klarin).** Əlvida, Kordera! (hekayə). Dünya ədəbiyyatı seriyası. İspan ədəbiyyatı antologiyası. Bakı: Şərq-Qərb, 2007, s.223-231.
18. **Lope de Veqa.** Fuente Ovexuna (pyes). Lope de Veqa. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Şərq-Qərb, 2007, s.313-376.
19. **Mersedes Balyesteros.** Qadın və həkim (hekayə). Dünya ədəbiyyatı seriyası; İspan ədəbiyyatı antologiyası. Bakı: Şərq-Qərb, 2007, s.379-380.
20. **Miguel De Saavedra Servantes.** Qaraçı qızı (hekayə) (Səkinə Hüseynova ilə birlikdə) Dünya ədəbiyyatı seriyası. İspan ədəbiyyatı antologiyası, Bakı: Şərq-Qərb, 2007, 376-378.

pan ədəbiyyatı antologiyası. Bakı: Şərq-Qərb, 2007, s.13-21.

21. **Migel De Saavedra Servantes.** Möcüzələr teatrı (intermediya). Dünya ədəbiyyatı seriyası. İspan ədəbiyyatı antologiyası. Bakı: Şərq-Qərb, 2007, s.25-29.
22. **Migel De Saavedra Servantes.** Val-yadolid hospitalının keşikçi itləri – Sipiön və Berqansa (novella) (Səkinə Hüseynova ilə birlikdə). Dünya ədəbiyyatı seriyası. İspan ədəbiyyatı antologiyası. Bakı: Şərq-Qərb, 2007, s.22-25.
23. **Sezar Munsoy Arkonada.** Qaranquş əhvalatı (hekayə). Dünya ədəbiyyatı seriyası. İspan ədəbiyyatı antologiyası. Bakı: Şərq-Qərb, 2007, s.301-303.
24. **Visente Blasko İbanyes.** Qoşa atəş (hekayə) (Səkinə Hüseynova ilə birgə). Dünya ədəbiyyatı seriyası. İspan ədəbiyyatı antologiyası. Bakı: Şərq-Qərb, 2007, s.244-246.

ƏLİYEV

Fərhad Qənbər oğlu (30.7.1942, Ermənistan, Təklək k. – 9.9.1996, Bakı) – tərcüməçi, təhqidçi, ədəbiyyatşünas. M.F.Axundov ad. Azərb. Pedaqoji Dillər İn-tunda (indiki ADU) təhsil almışdır (1962-67). İn-tunun tərcümə (1967-70) və fəlsəfə kafedralarında (1970-72) çalışmış, müəllimlik fəaliyyətinə də orada başlamışdır (1972-73). 1976 ildən Azərb. Dövlət Pedaqoji Xarici Dillər İn-tun fəlsəfə kafedrasında baş müəllim işləmişdir. Bədii tərcüməyə tələbək illərindən başlamış, ispan və Latin Amerikas ədəbiyyatından tərcümələri ilə dövrü mətbuatda müntəzəm çıxış etmişdir. İspan yazıçısı S.M.Arkonadadan tərcümə etdiyi «Qaranquş əhvalatı» hekayəsi «Ədəbiyyat və incəsənət» qəzetində dərc olunmuşdur. İspaniya, Uruqvay, Meksika, Kuba, Qvatemala, Çili, Argentina, Peru və s. ispan dilli ölkə yazıçılarından tərcümələri var.

Tərcümələri:

1. **Ermilo Abrey Qomes.** Şairlərin mənşəyi (hekayə). Ədəbiyyat və incəsənət, 1970, 27 iyun.
2. **Qabriela Mistral.** Ölüm (fəlsəfi hekayə). Ədəbiyyat və incəsənət, 1970, 27 iyun.

ƏLİYEV Xeyir

Tərcümələri:

1. **Henri Slezar.** Liftdə verilmiş sərəncam (hekayə). Azərbaycan gəncləri, 1974, 2 iyul.
2. **Valentina Aleksandrovna Oseyeva.** Dinka (povest). Bakı: Gənclik, 1978, 648 s.
3. **L.Hyuz.** Arzular (şeyr). Ulduz, 2007, №8, s.43

ƏLİYEV

Qəzənfər Yusif oğlu
(15.5.1930, Gəncə – 1984, aprel, Bakı) – ədəbiyyatşünas, filologiya e.d. (1974). Azərb. Dövlət Un-tinin (indiki BDU) şərqşünaslıq fakültəsini bitirmişdir (1953). SSRİ EA Şərqşünaslıq İn-tunda kiçik elmi işçi (1956-64), sonra baş elmi işçi olmuşdur. İkicildlik «Rusca-farsca lüğət»in tərtibçilərindən biridir. Şərq xalqları ədəbiyyatına həsr olunmuş müxtəlif mövzulu 160-dan çox elmi əsəri ölkəmizdə, eləcə də xaricdə rus, Azərb., özbək, türkmən, tacik, ingilis, alman, fars, çex və s. dillərdə nəşr edilmişdir.

Tərcüməsi:

Rakşa İ. Ağac altında ev; Lambuşki; Yevraziya (hekayə). Azərbaycan, 1974, №6, s.148-169

ƏLİYEV

Mustafa Mail oğlu
(d.3.3.1966, Bakı) –
filoloq. Azərb. Dövlət
Un-tinin (indiki BDU)
Şərqşünaslıq fakültə-
sinin fars filologiyası
şöbəsinə bitirmiş, təyi-
natla AMEA M.Füzuli

ad. Əlyazmalar İn-tunda əmək fəaliyyətinə
başlamışdır. Hazırda həmin İn-tun Farsdilli
əlyazmaların tədqiqi şöbəsinin böyük elmi
işçisidir.

Ə.Hacı Şeyx Əli Tuti («Qəsidələr, növ-
hələr, qəsidələr», 2001), S.Mənsur («Bi-
rinin bayramı, birinin matəmi», 2003),
M.H.Qudsi («Mehriban qardaş tək ülfət ey-
ləyə», 2004), Ə.Cənnəti («Vətən təranəsi»,
2006), M.Ə.Möcüz («Şeirlər», 2007), Həşim
bəy Saqib («Divan», 2009), H.N.Naxçıvani
(«Divan», 2012) kimi şairlərin şeir toplu-
larının tərtibçisidir.

Tərcümələri:

1. **Əhməd Səbri Həmədani.** İslamda
Cəfəri məzhəbi və İmam Cəfəri Sadiqın
buyruqları (risalə). Bakı: Elm, 1991.
2. **Muğam haqqında əlyazmalar toplusu**
(Musiqiyə dair 3 risalə). Bakı, 2013.

ƏLİYEV

Rafiq Yusif oğlu
(d. 2.1.1950, Qubadlı
r-nunun Çardaxlı k.)
– yazıçı, şair, Filo-
logiya e.d. (2007).
Azərb. Resp-nın əmək-
dar mədəniyyət işçisi
(2005). Azərb. Dövlət

Pedaqoji İn-tunun (indiki ADPU) filologiya
fakültəsində təhsil almışdır (1966-70).
«Göyərçin» jurnalında şöbə müdiri (1985-
92), məsul katib (1992-96), Azərb. Dövlət
Televiziya və Radio Verilişləri Şirkətinin
«Xəbərlər» baş redaksiyasında elm, mədə-
niyyət, incəsənət şöbəsinin müdiri (1996-

97) vəzifəsində çalışmışdır. 1997 ildən «Gö-
yərçin» jurnalının baş redaktorudur. Ədəbi
fəaliyyətə 1966 ildən başlamışdır. «Yurdum-
yuvam» (1983), «Ətirli düymələr» (1986),
«Həsərət köçü» (1998), «Söz çəmənisi» (2002)
və s. şeir toplularının müəllifidir.

Tərcümələri:

1. **Qızıl balıq.** Bakı: Lider-press, 2009.
2. **Möcüzəli ağac.** Bakı: Azərbaycan,
2010.
3. **Bsisu Muin.** İsraili əsgərə məktub
(poemadan parça). Sevgi fəslisi. İslam
ölkələri şairlərinin şeirləri. Bakı: Çinar-
Çap, 2010, s.209-213.

ƏLİYEV

Rövşən Ramiz oğlu
(d. 25.3.1980, Bakı)
– publisist, tərcümə-
çi. Filologiya e.n.
(2007). AYB-nin üzvü
(2006). BDU-nun jurn-
alistika fakültəsinin
bakalavriaturasını

(1996-2000) və magistraturasını (2000-02)
fərqlənmə diplomu ilə bitirmişdir. 1997-99
illərdə 525-ci qəzetlə əməkdaşlıq etmişdir.
BSU-nun «Tərcümə problemləri» elmi-
tədqiqat laboratoriyasında böyük elmi
işçi (2004-06), BSU-nun Jurnalistika və
Azərb. filologiyası fakültəsində müəllim
(2007-09), baş müəllim (2009-12), dosent
(2012) işləmişdir. 2012 ildən Türkiyənin
Səlcuq Un-tində çalışır. 2015 ildən həmin
un-tin Xarici Dillər Ali Məktəbinin rus dili
şöbəsinə yardımçı dosentdir.

Tərcümələri:

1. **Rünoske Akutaqava.** Hörumçək sapı
(hekayə). 525-ci qəzet, 1997, 5 fevral.
2. **Leonid Andreyev.** Ben-Tovit (hekayə).
Rezonans, 1997, 1-7 mart.
3. **İvan Bunin.** Cavanlıq və qocalıq (heka-
yə). 525-ci qəzet, 1997, 9 aprel.
4. **Rünoske Akutaqava.** Xərçənglə mey-
munun savaşı (hekayə). 525-ci qəzet,
1997, 23 iyul.

5. **Rey Bredberi.** Magillaxilərin yetimçəsi (hekayə). 525-ci qəzet, 2001, 15 iyun.
 6. **Jelyu Jelev.** Həbs olunmuş kitab. Ruh, 2003, 18, 26 mart.
 7. **Jelyu Jelev.** Faşist dövlətinin strukturu. Ruh, 2003, 02-09 aprel.
 8. **Platonov Andrey.** Torpaqda çiçək (hekayə). Ruh, 2003, 02-09 aprel.
 9. **Jelyu Jelev.** Faşist partiyası rəhbərlərinin dövlət rəhbərlərinə çevrilməsi. Ruh, 2003, 10-17, 17-23 aprel.
 10. **Jelyu Jelev.** Həbs düşərgələri. Ruh, 2003, 23-30 aprel.
 11. **Xaruki Murakami.** Taksidəki qanıçən (hekayə). Ruh, 2003, 23-30 aprel.
 12. **Jelyu Jelev.** Mədəniyyətin işğalı. Ruh, 2003, 30 aprel-07 may.
 13. **Jelyu Jelev.** AMSDP-nin strukturu. Ruh, 2003, 07-14 may.
 14. **Jelyu Jelev.** Kütləvi təqiblər. Ruh, 2003, 14-21 may.
 15. **Leonid Andreyev.** Yeddi məhbusun hekayəsi (povest). Xəzər, 2004, №1, s.59-113.
 16. **Rünoske Akutaqava.** Nankinli peyğəmbər. Du Suzun (hekayə). Xəzər, 2004, №3, s.162-179.
 17. **Xaruki Murakami.** Taksidəki vampir (hekayə). Səhifələr, 2004, 15-22 may.
 18. **Xuan Rulfo.** Luvina (hekayə). Səhifələr, 2004, 08-15 iyun.
 19. **Jelyu Jelev.** Faşizm. Bakı Slavyan Universiteti, Kitab aləmi, 2005, 280 s.
 20. **Yeddi məhbusun hekayəsi** (dünya ədəbiyyatından seçmələr). Bakı: Qanun, 2006, 284 s.
 21. **Andrey Platonoviç Platonov.** Üçüncü oğul; Dəmir qarı (hekayə). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Rus ədəbiyyatı antologiyası. 2 cildə. II cild. Bakı: Avrasiya Press, 2007, s.282-293.
 22. **Leonid Nikolayeviç Andreyev.** Bentovit; Yarımçıq hekayə (hekayə). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Rus ədəbiyyatı antologiyası. 2 cildə. II cild. Bakı: Avrasiya press, 2007, s.232-240.
 23. **İştvan Qall.** Kaff-ka (hekayə). Xəzər, 2008, №4, s.108-131.
 24. **Çe Gevara.** Boliviya gündəliyi. Xəzər, 2014, №2, s.72-90.
 25. **Çe Gevara.** Boliviya gündəliyi. Bakı: Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti yanında Tərcümə Mərkəzi, 2015, 310 s.
 26. **Rünoske Akutaqava.** Tanrıların istehzası. Bakı: Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti yanında Tərcümə Mərkəzi, 2015, 352 s.
- ƏLİYEV Yusif**
Tərcümələri:
1. **Tenessi Uilyams.** Sökülən yurd (pyes). Qobustan, 1973, №2, s.59-63.
 2. **Leonard Merrik.** Çəhray paltarlı gəlincik (hekayə). Qobustan, 1977, №2, s.58-66.
 3. **Con Qolsuorsi.** Təəcüb (hekayə). Qobustan, 1978, №3, s.38-41.
 4. **Edvard Olbi.** Zoopark əhvalatı (bir pərdəli pyes). Qobustan, 1979, №3, s.50-59.
- ƏLİYEVA**
 Arifə Arif qızı (d.18.1.1957, Bakı) – tərcüməçi. Azərb. Dövlət Un-tinin (indiki BDU) filologiya fakültəsində təhsil almışdır (1980-85). Tələbəlik illərindən bədii tərcüməyə ciddi həvəs göstərmiş, dövrü mətbuatda publisistik yazıları dərc olunmuşdur. Ərəb yazıçısı Nejla Bədirin, türk yazıçıları Orkun Bozkurt, Orhan Aras, Aysə Öztürk və Esra Şimşəyin yaradıcılığından Azərb. dilinə tərcümələri var. «Azərbaycan», «Ulduz», «Pəncərə», «İskit» jurnallarında, «Ədəbiyyat qəzeti»ndə bədii tərcümələri dərc olunmuşdur. İyirmidən çox kitabın redaktorudur.
- Tərcümələri:**
1. **Rəsulzadə Natiq.** Pəncərə: hekayə və povest. Bakı: Mütərcim, 2010, 84 s.
 2. **Tofiqzı Gülşən.** Hürümçək toru (hekayə). Azərbaycan, 2009, №6, s.128-130.

ƏLİYEVƏ

Aydan Vəfadar qızı
(d. 6.1.1986, Bakı) –
müəllim, tərcüməçi.
İtalyan dili üzrə ADU-
nun Tərcümə fakültə-
sində italyan dili üzrə
bakalavriat (2003) və
düşünaslıq üzrə ma-

gistratura pilləsini (2009) bitirmiş, İtaliyada Peruca Əcnəbilər Universitetində italyan dili və mədəniyyəti üzrə təhsil almışdır (2006-2007). 2008-ci ildən etibarən ADU-nun Tərcümə fakültəsində dərs deyir, hal-hazırda ADU-nun roman dillərinin tərcüməsi və praktikası kafedrasının baş müəllimi və eyni zamanda universitetin dissertantıdır.

Tərcüməsi:

Nəriman Həsənzadə. Pompeyin Qafqaza yürüşü (LA MARC'IA D' POMPEO SUL CAUCASO) (tarixi dram). İtaliya, FUTURA EDIZIONI, 2016, 138 s.

ƏLİYEVƏ

Aynurə Aydın qızı
(d. 1979, Bakı) – şərq-
şünas. 2000 ildə BDU-
nun şərqşünaslıq fa-
kültəsinin bakalavr
pilləsini, 2002 ildə
magistratura pilləsini
bitirmişdir. 2003 ildən

AMEA-nın M.Füzuli ad. Əlyazmalar İn-
tunda işləyir.

Tərcüməsi:

Sadiq Hidayət. Bitkilərlə qidalanmanın faydaları. Bakı: Elm və Təhsil, 2012, 114 s.

ƏLİYEVƏ

Dilarə Ələkbər qızı
(14.12. 1929, Gür-
cüstən, Tbilisi –
20.4.1991, Bakı) – ədə-
biyyatşünas, tərcü-
məçi, filologiya e.d.
(1985), Gürcüstən SSR

əməkdar mədəniyyət iş-

çisi (1980). Azərb. Yazıçılar İttifaqının üzvü (1960). Azərb. Dövlət Un-tinin (indiki BDU) şərqşünaslıq fakültəsinə bitirmişdir (1950). Nizami ad. Ədəbiyyat muzeyində baş elmi işçi (1957-59), qədim və orta əsrlər ədəbiyyatı şöbəsinin müdiri (1959-72), Azərb. EA Nizami ad. Dil və Ədəbiyyat İn-tunda ədəbi əlaqələr şöbəsində böyük elmi işçi (1972-79), Nizamişünaslıq şöbəsində böyük elmi işçi (1979-86), ədəbi əlaqələr şöbəsində aparıcı elmi işçi, eyni zamanda bölmə müdiri (1986-91) vəzifələrində çalışmışdır. Azərb. SSR Ali Sovetinin (11 çağırış) deputatı olmuşdur. Əsas tədqiqatları Azərb. və gürcü ədəbi əlaqələrinə aiddir. Azərb.-Gürcüstən mədəni əlaqələrinin inkişafında xidmətləri olmuşdur. «Azərbaycan-gürcü ədəbi əlaqələri tarixindən» (1958), «Ürək bir, dilək bir» (1981) kitablarının müəllifidir. Avtomobil qəzasında faciəli şəkildə həlak olmuşdur. Bakıda adına küçə var.

Tərcümələri:

1. **R.İnanişvili.** Bir şüşə şampan şərabı (hekayə). Azərbaycan, 1972, №10, s.76-81.
2. **Revaz İnanişvili.** Pasanauri (s.61-69); Bir şüşə şampan şərabı (s.69-78) (hekayə). Qardaşlar (gürcü yazıçılarının hekayələri). Bakı: Azər nəşr, 1972, 126 s.
3. **İradion Kavjaradze.** Yolda görüş (s.79-87) (hekayə). Qardaşlar (gürcü yazıçılarının hekayələri). Bakı: Azər nəşr, 1972, 126 s.

4. **Nodar Kekelidze.** Üzümçü (s.88-96) (hekayə). Qardaşlar (gürcü yazıçılarının hekayələri). Bakı: Azərnəşr, 1972, 126 s.
5. **Karlo Koberidze.** Ana haqqında nağıl (s.97-102); Körpü (s.102-110) (hekayə). Qardaşlar (gürcü yazıçılarının hekayələri). Bakı: Azərnəşr, 1972, 126 s.
6. **Mose Qvasalia.** Qardaşlar (s.3-21) (hekayə). Qardaşlar (gürcü yazıçılarının hekayələri). Bakı: Azərnəşr, 1972, 126 s.
7. **Givi Qoqicaişvili.** Arçilin anası; Uzaqdan məktub (hekayə). Azərbaycan, 1972, №5, s.170-176.
8. **G.Qoqicaişvili.** Yeni il axşamı (hekayə). Azərbaycan, 1972, №11, s.91-103.
9. **Givi Qoqicaişvili.** Yeni il axşamı (s.22-45); Dava-dava oyunu (s.45-48); Uzaqdan məktub (s.48-55); Arçilin anası (s.55-60) (hekayə). Qardaşlar (gürcü yazıçılarının hekayələri). Bakı: Azərnəşr, 1972, 126 s.
10. **Vano Urcumelaşvili.** Heyrət (s.111-122) (hekayə). Qardaşlar (gürcü yazıçılarının hekayələri). Bakı: Azərnəşr, 1972, 126 s.
11. **Bir gecənin sevinci** (hekayələr). Bakı: Gənclik, 1977, 82 s.
12. **Arçil Sulakauri.** Aşağı-yuxarı (povest və hekayələr). Bakı: 1978, 185 s.
13. **Şota Rustaveli.** Pələng dərisi geymiş pəhləvan. Poema. Bakı: Elm, 1978, 201 s.
14. **Mixayıl Cavaxişvili.** Torpaq çəkir. Bakı: Yazıçı, 1980, 248 s.
15. **İlya Çavçavadze.** Dilənçinin hekayəti. Bakı: Yazıçı, 1987, 151 s.
16. **Kür Xəzərə qovuşur** (gürcü ədəbiyyatından seçmələr). Bakı: Yazıçı, 1988, 383 s.

ƏLİYEVƏ

Əminə Lətif qızı (1930, Şuşa – 2007, Bakı) – dilçi, germanist. Filologiya e.n. (1961). Azərb. Pedaqoji Xarici Dillər İn-tunun (indiki ADU) alman dili fakültəsində təhsil almışdır (1948–52). Həmin in-tda baş müəllim və dosent (1955–91), kafedra müdiri (1964–67), alman və fransız dilləri fakültəsinin dekanı (1972–74) və tədris işləri üzrə prorektor (1975–76) olmuşdur. 1992 ildən ömrünün sonunadək BDU-da çalışmışdır. Ali məktəblər üçün bir sıra dərslərlərin, oxu və danışiq kitablarının müəllifidir.

Tərcümələri:

Cəlil Məmmədquluzadə. Yan tütəyi (Die Flöte); Zırrama (Der Schwätzer); Dəllək (Der Barbier) (hekayə). Bakı: Yazıçı, 1985, 144 s.

ƏLİYEVƏ Xəyalə

Tərcüməsi:

Boris Yevseyev. Ağız; Köpəklərin hakimiyəti; Sergiyev meşəsi (hekayə). Dünya nəsrı seriyası. Boris Yevseyev. Hekayələr. Bakı: BSU, Kitab aləmi, 2008, s.5-66.

ƏLİYEVƏ

İntizar Teymur qızı (d. 31.7.1945, Şuşa) – tərcüməçi. Azərb. Dövlət Un-tinin (indiki BDU) filologiya fakültəsini bitirmişdir (1968). «Təşviqatçı» jurnalında ədəbi işçi (1968-80), «Yazıçı» nəşriyyatının tərcümə redaksiyasında redaktor (1981–83), redaksiya müdiri (1983-87) vəzifələrində çalışmışdır.

Tərcümələri:

1. **Simonov Konstantin.** Anadan əsgər doğulmurlar (roman). Konstantin Simonov. Dirilər və ölürlər. 3 kitabdan ibarət roman. II kitab. Bakı: Yazıçı, 1987, 688 s. (Yusif Əzimzadə ilə birgə tərcümə).

2. Şifahi siyasi təşviqat. janr Bakı: Azər-nəşr, 1980, 225 s.
3. **Oles Qonçar.** Dənizə uzanan yol. Bakı: Yazıçı, 1982, 187 s.
4. **A.İ.Kuprin.** İnsan qənimi. Povest. Bakı: Gənclik, 1989, 279 s.

ƏLİYEVƏ Könül

Tərcümələri:

1. **Rəşad Nuri Güntəkin.** Yarpaq tökümlü (roman). Bakı: Nurlan, 2006, 130 s.
2. **Yaqub Qədri Qaraosmanoğlu.** Yad adam (roman). Bakı: Nurlan, 2006, 202 s.
3. **Rəfiq Xəlid Qaray.** Yatıq Əminə; Şaf-talı bağçaları; Böyük öküz; Vehbi Əfən-dinin şübhəsi; Sarı bal; Zarafat; Küskün Ömər; Boz eşşək; Övliya; Qonşu namu-su; İldə bir; Sus payı; Gücə qarşı; Cər hocası; Qəribə bir hədiyyə; Hücüm; Ay-şənin tayeli; Kin (hekayə). Rəfiq Xəlid Qaray. Məmləkət hekayələri. Bakı: Nurlan, 2006, 169 s.
4. **Rəfiq Xəlid Qaray.** Yara; Köhnə-kü-rüşçi; Antikvar; Dəsti; Fənər; Zəncir; Göz yaşı; Kəklik; Əqrəb; Köpək; Lav-rans; Fərat; Çiban; Qaçaq; Günəş; İstanbul; Dişçi; «Bu, bu da başqa bir hekayə»; Şüşəni çalxalayın; Şorba gölü və pilov dağı; Bir fəlakət, bir rəzalət (hekayə). Rəfiq Xəlid Qaray. Qərbət hekayələri. Bakı: Nurlan, 2006, 84 s.

ƏLİYEVƏ

Leyla Ağa qızı
(8.3.1958, Bakı) – do-sent (2001), filologiya üzrə f.d. (1999). 1975-80 illərdə M.F.Axun-dov ad. Azerb. Pedaqoji Rus Dili və Ədəbiyyatı İn-tunda (indiki BSU)

təhsil almış 2003 ildən BSU-nun «Tərcümə problemləri» elmi-tədqiqat laboratoriyasının

böyük elmi işçisi, 2008 ildən «Tərcümə nə-zəriyyəsi və praktikası» kafedrasının dosen-tidir.

Tərcümələri:

1. **Akber P.** Ветка сирени (рассказ). Ба-ку: Мутарджим, 2004, № 1-2, с. 45-47.
2. **Akber P.** Цыганка (миниатюра). Ба-ку: Мутарджим, 2004, № 1-2, с. 44-45.
3. **İvan Palçev.** Azərbaycan – qafqaz rə-ləngi. Bakı: Mütərcim, 2009, s.165.
4. **Qüstav Flober.** Bəlli həqiqətlər lek-sikonu. Bakı: Mütərcim, №46, 2017, 60 s.
5. **Kəmal Əbdulla.** Платон, кажется, заболел. (рассказ). Баку: Мутарджим, 2018, с. 99-111.
6. **Kəmal Əbdulla.** Харон, милосерд-ный Харон. (рассказ). Баку: Мутар-джим, 2018, с.95-99.

ƏLİZADƏ

Ağacavad Əbdülhəsən oğlu (21.3.1928, Sal-yan – 25.4.1995, Bakı) – publisist, Azərb. Ya-zıçılar İttifaqının üzvü (1962). Azərb. Dövlət Un-tinin (indiki BDU) filologiya fakültəsini

bitirmişdir (1958). «Bakı» axşam qəzeti redaksiyasında məsul katibin müavini və tərcüməçi (1958-60), «Azərbaycan» jurnalı redaksiyasında ədəbi işçi, tənqid və biblioqrafiya şöbəsinin müdiri, məsul ka-tib, «Ədəbiyyat və incəsənət» qəzeti redak-siyasında məsul katib (1960-76), «Yazıçı» nəşriyyatında böyük redaktor (1978-87) işləmişdir.

Tərcümələri:

1. **Nikolay Qriboçov.** Sibir (şeir). Azər-baycan, 1961, №4, s.35.
2. **M. Maçavriani.** Kūçadən keçəndə (şeir). Azərbaycan, 1962, №11, s.19.

3. **T.Q.Şevçenko.** Həsəratlı bənövşəmək...; Yenə bəd gəldi zaman!...; O geniş dərələri...; Qismət; Sevdı məni bir yetim... (şeyr). Azərbaycan, 1961, №3, s.155-156.
4. **T.Şevçenko.** Üç il (şeyr). Azərbaycan, 1964, №3, s.18-19.
5. **M.Qanoatov.** Gülsatan qoca; Həm böyük, həm sadə (şeyr). Azərbaycan, 1965, №10, s.58.
6. **A.Marşall.** Oğlanuşağı... (novella). Azərbaycan, 1965, №3, s.117-120.
7. **S.Narovçatov.** Tonqal (şeyr). Azərbaycan, 1967, №6, s.60-61.
8. **R.Rojdestvenski.** Bahar gəlib, əriyib təpədəki qar (şeyr). Azərbaycan, 1967, №6, s.62.
9. **V.Solouxin.** Doğulmamış nəğmələr; Arzum da, hissim də təmizdir hələ (şeyr). Azərbaycan, 1967, №6, s.59-60.
10. **Məqsud Şeyxzadə.** Dəniz təbiəti; Məsəl və vüsəl; Qafura məktub (şeyr). Azərbaycan, 1969, №4, s.52-55.
11. **Ş.Dobjinski.** Lenin (poemadan bir parça). Azərbaycan, 1970, №4, s.74-75.
12. **Ədb-ər Rəzzaq Əbd-əl Vahid.** Dostumla görüş (şeyr). Azərbaycan, 1970, №2, s.24.
13. **L.Hyuz.** Lenin haqqında ballada (şeyr). Azərbaycan, 1970, №1, s.34-35.
14. **A.Kunanbayev.** Nə qədər qəlbində nur parlar sənin; Mən şeyr yazmıram ki, əylənsinlər nadanlar; Qarşımda iki yol var – ehtiras və məhəbbət; İti ağıl təmizdir, şəffafdır buz layı tək; Ruhum incidir məni...; Salam sənə, qaşı yayış...; Ah, görəsən, dünyada nə olacaq qismətim! (şeyr). Azərbaycan, 1970, №8, s.176-178.
15. **M.Qold.** 120 milyon (şeyr). Azərbaycan, 1970, №4, s.73-74.
16. **Leopold Levin.** Smolnıda güzgü (şeyr). Azərbaycan, 1970, №4, s.72-73.
17. **C.Lindsey.** Lenin Londonda (şeyr). Azərbaycan, 1970, №2, s.22.
18. **Xulio Monkada.** Vladimir İliç Lenin (şeyr). Azərbaycan, 1970, №2, s.23-24.
19. **Plya-i Beltram Paskuel.** İspan uşaqlarının mahnısı (şeyr). Azərbaycan, 1970, №1, s.36.
20. **A.Petros.** Qərənfillər (şeyr). Azərbaycan, 1970, №1, s.35-36.
21. **Hiu To.** Leninlə söhbət (şeyr). Azərbaycan, 1970, №4, s.72.
22. **M.Tsimmerinq.** Leninin əsgərləri (şeyr). Azərbaycan, 1970, №1, s.35.
23. **R.Viqano.** Portret (şeyr). Azərbaycan, 1970, №4, s.75.
24. **K.Yusumasa.** Kitab vitrinləri qarşısında (şeyr). Azərbaycan, 1970, №1, s.36-37.
25. **V.Fyodorov.** İki adsız (şeyr). Azərbaycan, 1972, №1, s.160.
26. **Yakub Kolas.** Evlərdən evlərə uçuş bu xəbər («Balıqçının daxması» poemasının «Azadlıq» fəslı, ixtisarla). Azərbaycan, 1972, №4, s.166-167.
27. **Y.Kolas.** Düşmənlərə; İnanmayın; Biz qalib gələcəyik; Nəğməkar; Əmək olsun; Məşə; Yeni üföqlərə doğru (şeyr). Azərbaycan, 1972, №4, s.164-167.
28. **E.Matuzyaviçyus.** Çörək (şeyr). Azərbaycan, 1972, №12, s.42.
29. **Nikolay Tixonov.** Su axtaranlar; Türkmənsayağı bir şeyr; Belqıradı qızıl əsgərlərin məzarı; Həyat günəşi (şeyr). Azərbaycan, 1972, №6, s.149-151.
30. **Vyaçevlav Zaytsev.** Qırmızı qar; Dağlar; Həmişə düşünən, gəzib axtaran...; Can verdi balıqçı...; Yox, yox, məst olmaya bilmərəm... (şeyr). Azərbaycan, 1972, №3, s.137-139.
31. **Çarens Yeğişe.** Vətəndə; Oxucuma (şeyr). Ədəbiyyat və incəsənət, 1978, 28 yanvar.
32. **Viktor Koçevski.** Bakıyla söhbət (s.69-70); Biz Kicik Torpağın qəhrəmanıyıq (s.70-71) (şeyr). Körpöler (Ukrayna

- sovet şairlərinin şeirləri). Bakı: Yazıçı, 1979, 172 s
33. **Andrey Malişko.** Nyu-Yorkda palıd (s.41-42); Leylak (s.42-43) (şeir). Körpülər (Ukrayna sovet şairlərinin şeirləri). Bakı: Yazıçı, 1979, 172 s.
 34. **Taras Şevçenko.** Üç il; Sevdı məni bir yetim...; O geniş dərələri...; Qismət (şeir). Taras Şevçenko. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Şərq-Qərb, 2008, s.138, 140, 142, 210, 216, 240.
 35. **Borislav Stepanyuk.** Kosmonavtın gözüylə (s.60-61); Başlanğıc (s.61-62) (şeir). Körpülər (Ukrayna sovet şairlərinin şeirləri). Bakı: Yazıçı, 1979, 172 s.
 36. **Taras Şevçenko.** Üç il (s.22-25); Yənə bəd gəldi zaman!.. (s.34-35); O geniş dərələri... (s.35); Sevdı məni bir yetim... (s.36); Qismət (s.41) (şeir). Taras Şevçenko. Fikirlərim, düşüncələrim (şeirlər və poemalar). Bakı: Yazıçı, 1979, 104 s.
 37. **Qay Valeri Katull.** Lesbiya vəd edir; Barışıq (şeir). Dünya ədəbiyyatı antologiyaları seriyası. Antik ədəbiyyat antologiyası. Bakı: Şərq-Qərb, 2010, s.655-656.
 38. **Qay Valeri Katull.** Yalvarış (şeir). Dünya ədəbiyyatı antologiyaları seriyası. Antik ədəbiyyat antologiyası. Bakı: Şərq-Qərb, 2010, s.659.

ƏLİZADƏ

Məmməd Mübariz Əli oğlu (23.12.1911, Təbriz yaxınlığında Xamnə qəsəbəsi – 9.4.1994, Bakı) – şərqşünas, şair, tərcüməçi. Filologiya e.d. (1969), prof. (1970). Azərb. SSR əməkdar elm xadimi (1981). Azərb. Dövlət Un-tinin (indiki BDU) şərqşünaslıq fakültəsinin dekanı (1945-61), Yaxın və Orta Şərq xalqları kafedrasının müdiri (1961–85) olmuşdur. Azərb. ədəbiyyatı tarixinə, N.Gəncəvi yaradıcılığına, 19-20 əsrlər demokratik İran ədəbiyyatına dair tədqiqatlar aparmışdır. Q.Təbrizi, X.Şirvani,

M.Beyləqani, İ.Nəsimi, M.Füzuli və Heyran xanımın divanlarından seçmə tərcümələrin müəllifidir. N.Gəncəvinin «Divanı»nı (1983), «Leyli və Məcnun» (1982) poemasını Azərb. dilinə filoloji tərcümə etmişdir. Tərcümə etdiyi əsərlər sırasında M.F. Axundzadənin «Kəmalüddövlə məktubları», Firdovsinin «Şahnamə» (1986; 2005; 2009), Ə.Caminin «Yusif və Züleyxa» (1963), Ə.Həmidinin «Dan sökülür» (1965), M. Eşqinin «Müntəxəbat» (1946) əsərləri, M.Şəhriyarın bir sıra şeirləri və «Gecənin əfsanəsi» poeması var. Ə.-nin şərqşünaslıq sahəsində kadrların yetişməsində xidmətləri var.

Tərcümələri:

1. **M.F.Axundov.** Əsərləri. II cild. Bakı: Azərnəşr, 1938, 464 s.
2. **Mirzəzadə Eşqi.** Seçilmiş əsərləri. Bakı: Azərbaycanın İranla Mədəni Əlaqələri Cəmiyyəti, 1947, 95 s.
3. **M.F.Axundov.** Əsərləri. Seçilmiş məktublar. III cild. Bakı: Azərnəşr, 1955, 319 s.
4. **Xaqani.** Seçilmiş əsərləri. (şərikli tərcümə). Bakı: Azərbaycan EA nəşriyyatı, 1956, 477 s.
5. **Füzuli.** Əsərləri 5 cildə. III-IV cildlər. (şərikli tərcümə). Bakı: Azərbaycan EA nəşriyyatı, 1958, 466 s.
6. **M.F.Axundov.** Kəmalüddövlə məktubları. Bakı: Uşaqgəncnəşr, 1959, 225 s.
7. **Əkbər Həmid.** Sönməz məşəl. Bakı: Azərnəşr, 1960, 114 s.
8. **M.F.Axundov.** Əsərləri. II cild. Bakı: Azərbaycan EA nəşriyyatı, 1961, 576 s.
9. **Bəhbəhani Simin.** Şəhərə doğru; Müləlim və şagird (şeir). Ədəbiyyat və incəsənət, 1962, 17 fevral.
10. **M.F.Axundov.** Əsərləri 3 cildə. III cild. Bakı: Azərbaycan EA nəşriyyatı, 1962, 568 s.
11. **Əbdürrəhman Cami.** Yusif və Züleyxa (poema). Bakı: Azərnəşr, 1965, 220 s.

12. **Əkbər Həmid**i. Dan sökülür (povest). Bakı: Azərnaşr, 1965, 228 s.
13. **Simin Behbəhani**. Qadın əyanlar məhbəsində; Müəllim və şagird; Rəqqasə; Gümüş hədiyyə; Qulluqçu; Şəhərə doğru; Miras; Mən sənənləyəm (şeir). Azərbaycan, 1967, №6, s.123-126
14. **M.F.Axundov**. Kəmalüddövlə məktubları. Bakı: Gənclik, 1969, 200 s.
15. **Nəsimi**. Qəzəllər. Azərbaycan, 1973, №7, s.116-117.
16. **Nizami Gəncəvi**. Leyli və Məcnun. Bakı: Elm, 1981, 287 s. (filoloji tərcümə).
17. **Nizami Gəncəvi**. Lirika. Bakı: Elm, 1983, 163 s. (filoloji tərcümə).
18. **Ə.Firdovsi** Şahnamə (tarixi-fəlsəfi epopeya). Dünya ədəbiyyatı kitabxanası. 100 cildə. XIV cild. Bakı: Yazıçı, 1986, 331 s.
19. **Əbülqasim Firdovsi**. Şahnamə (tarixi fəlsəfi epopeya). Bakı: Yazıçı, 1987, 333 s.
20. **Əbülqasim Firdovsi**. Şahnamə (tarixi fəlsəfi epopeya). I cild. Bakı: Yazıçı, 1987, 333 s.
21. **Ə.Firdovsi**. Şahnamə (poemadan parça). Azərbaycan müəllimi, 1987, 13 fevral.
22. **Cami Ə.** Yusif və Züleyxa (poema). Bakı: Azərnaşr, 1989, 230 (420 s) s.
23. **Əbülqasim Firdovsi**. Şahnamə (poema). Dünya uşaq ədəbiyyatı kitabxanası. Ə.Firdovsi, Ş.Rustaveli, Ə.Nəvai. Bakı: Gənclik, 1989, s.5-216.
24. **İmam Xomeyni**. Yanmış aşiq; Şadlıq fəslə; Eşqin qaydası (qəzəllər). Rüstəm körpüsü, 1995, 11 fevral.
25. **İmam Xomeyni**. Gözəllik şərhi (s.12); Sirlər xəlvətxanası (s.14); Mehrab qibləsi (s.16); Tənha büt (s.18); Rindlərin məzhəbi (s.20); Sərvin kölgəsi (s.22); Pərdənişin (s.24); Sirrin məhrəmi (s.26); Yarın ətri (s.28); Sədaqət iddiası (s.30); Yanmış aşiq (s.32); Şadlıq fəslə (s.34); Yarın yükü (s.36); Eşq yolu və rəsmi (s.38); Bahar (s.40); Eşqin ləzzəti (s.42); Yarın diyarı (s.44); Eşqin sirri (s.46); Meyin xumarlığı (s.48); Lütflə kölgəsi (s.50); Əmanət yükü (s.52); Şərab aludələri (s.54); Eşq qibləsi (s.56); Eşq dənizi (s.58); Cəni-cəhan (s.60) (qəzəl); Dönüş məqamı (s.64-76) (təcrübənd); Rübailər (s.80-104). İmam Xomeyni. Eşq qibləsi (şeyrlərindən seçmələr). Bakı: Nafta-Press, 2003, 110 s.
26. **Əbdürrəhman Cami**. Yusif və Züleyxa (mənzum roman). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Əbdürrəhman Cami. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Öndər, 2004, s.13-246.
27. **Firdovsi Əbülqasim**. Şahnamə (tarixi-fəlsəfi epopeya). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Bakı: Öndər, 2004, 432 s.
28. **Firdovsi Ə.** Şahnamə (poema). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Bakı: Çarşıoğlu, 2004, 368 s.
29. **Xaqani Şirvani**. Mənim könlüm müəllimdir, dizim üstə dəbistanı...; Dodağım saxsı, üzüm torpağa dönmüş, canım...; Paxılları məzəmmət (fəxriyyə). Klassik Azərbaycan ədəbiyyatı seriyası. Xaqani Şirvani. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Lider, 2004, s.100-108, 114-116, 118-120.
30. **Xaqani Şirvani**. Şirvanşahın tərif; Qiyasəddin Məhəmməd ibn Məlikşahın tərif; Baklan səddini bağlatdığı üçün xaqan Mənuçöhrə xitab; Şirvanşah Axsitanın tərif; Axsitan şahə və arvadı Səfvətəddinə xitab; Bağdadın tərif; Ey açılan sübh...; Budur, bir fars hicazlıyla yola çıxdı qol-qola...; İmam Cəlaləddin Əl-Xəvəriyə (mədhiyyə). Klassik Azərbaycan ədəbiyyatı seriyası. Xaqani Şirvani. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Lider, 2004, s.131-141, 154-156, 194-206, 225-247.
31. **Xaqani Şirvani**. Həbsdən şikayət; Həbsdən şikayət və azad olması üçün

- Rum qeysərindən xahiş; «Qucaqlayıb dizimi səbrlə səhərlərdə...» (şikayət). Klassik Azərbaycan ədəbiyyatı seriyası. Xaqani Şirvani. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Lider, 2004, s.248-259, 267-272.
- 32. Xaqani Şirvani.** Zəmanədən şikayət; Yenə zəmanədən şikayət; Paxılları məzəmmət; Xorasan arzusu; Zəmanədə axtarma rahatlıqdan bir əsər...; Afiyətdən nişan tapmayıram...; Çörək; Cahandan kənarda özünə yer axtar...; Xacə mənə yaxşılığın qapısını bağladı...; Zəmanədən və öz taleyindən şikayət (şikayət). Klassik Azərbaycan ədəbiyyatı seriyası. Xaqani Şirvani. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Lider, 2004, s.273-295, 306-307, 326-335.
- 33. Xaqani Şirvani.** Arvadının ölümünə; Oğlu Rəşidin ölümünə (tərkibbənd); Əmisi Kəfeyəddinin vəfatına; Nəsirəddin İbrahimin ölümünə; Cahanda qəmlərimi təkcə bir duyan var idi...; Bəhaəddin Əhmədin vəfatına (mərsiyə). Klassik Azərbaycan ədəbiyyatı seriyası. Xaqani Şirvani. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Lider, 2004, s.341-342, 345-352, 355-357, 358-364, 374-375.
- 34. Xaqani Şirvani.** İraqa, İrana eyləsəm səfər...; Bağdadın şeyxlər şeyxi haqqında; İki aləmdə bir iş var ki, bizlər qəmdən azadiq...; Hikmət və nəsihət; Gəl, ürəkdə hər nə varsa, göstərək...; Qəm yemə, dünyada yoxsa həmdəmin, ol şadkam...; Nəsihət; Tapılsa əhl, ona can nisar edərdim mən...; Köç təblinin səsinə oyandım səhər-səhər...; Püstə ağzın, iki yaqut dodağına and olsun!...; Bu dünyada bir könül ki...; Xəstələndim Reydə mən... (şeyr). Klassik Azərbaycan ədəbiyyatı seriyası. Xaqani Şirvani. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Lider, 2004, s.386, 388-396, 398, 399-400, 405-406, 427-428, 429-430, 435-437.
- 35. Xaqani Şirvani.** Bizi öz şirin dilinlə ələ al, əzizlə, canan!...; Könüldə aşıyan etmiş xəyalın...; Fəsligül oldu, gülüm, cami-güləfşan gətir...; Eşq hücum eylədi, çatdı yüzə bir qubar...; Hakimi-canım niyə candan şikayət dinləməz?...; Gözüm yollardadır, bəlkə xəbər gəlmiş olar səndən...; Eşqin dənizində boğulub könülüm, əzadır...; Niyə söz açım könüldən sənə, məhrəmin deyilsən...; Rəhm qıl, canan, bu canı başına qurban verim...; Xəncərindən, eylə bir baş varımı ki, tapsın aman?...; Könlümüzdən necə gördün ki, xəbərsizdir yar...; Onun eşqi olmasaydı mənə göylərin qəzası...; Ey eşq odunda qan olan xəstə ciyərlər...; Nəmənlə tez mənə imdadla çat!...; Bu əyyarlıq odu onun qırdı mənim əyərımı...; Bir gül, ey gül, qönçəyi-xəndanına qurban olum... (qəzəl). Klassik Azərbaycan ədəbiyyatı seriyası. Xaqani Şirvani. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Lider, 2004, s.450-459.
- 36. Xaqani Şirvani.** Qitələr. – Klassik Azərbaycan ədəbiyyatı seriyası. Xaqani Şirvani. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Lider, 2004, s.522-531.
- 37. Ə.Firdovsi.** Şahnamə (poema). 2 cildə. I cild. Bakı: Nurlan, 2005, 992 s.
- 38. Ə.Firdovsi.** Şahnamə (poema). 2 cildə. II cild. Bakı: Nurlan, 2009, 1008 s.
- 39. İmam Xomeyni.** Sirrin məhrəmi; Məhrab qibləsi; Eşqin ləzzəti (şeyr). İşığa doğru (Tehran), 2008, №7, s.47-52.

ƏRƏBOV

Vahid Salman oğlu (Türksoy) (d. 1946, Şəki r-nunun, Baş Göynük k.) – tərcüməçi. Azərb. Pedaqoji Dillər İn-tunun (indiki ADU) Qərbi Avropa dilləri fakültəsinin ingilis dili

şöbəsinə bitirmiş (1968) və 2 nömrəli leksika kafedrasında müəllim vəzifəsində saxlanılmışdır. Pedaqoji fəaliyyətinin ilk illərindən başlayaraq tədrislə yanaşı elmi-tədqiqat işləri və bədii yaradıcılıqla da məşğul olmuş, kiçik həcmli şeirləri və müxtəlif ingilis şairlərinin yaradıcılığından etdiyi tərcümələri ilə institut qəzetində çıxış etmişdir. İ.Nadirlinin «Mənim dünyam» əsəri Ə.-un tərcüməsində bir neçə ölkənin orden və diplomları ilə təltif edilmişdir. Hazırda ADU-nun ingilis dilinin üslubiyyatı kafedrasının dosentidir.

Tərcümələri:

1. **Elçin İsgəndərzadə.** Çempion. Bakı: Azərnaşr, 1999, s.145-190.
2. **Əjdər Qiyaslı.** Dünyası yaşadan günəş. Bakı: Qızıl şərq, 2005, 117 s.
3. **Saleh bəy Qarabağlı.** Korifey (Üzeyir Hacıbəyov haqqında очерк, ingilis dilinə tərcümə). Bakı: MK, 2007, s. 40-82.
4. **İnqilab Nadirli.** Nəvələrə ərməğan (aforizmlər, indilis dilinə tərcümə). Bakı: Adiloğlu, 2008, 336 s.
5. **Sara Oğuz Nəsirova.** Seçilmiş əsərləri. Bakı: AME, 2009, 250 s.
6. **Tomas Eliot.** Seçilmiş əsərləri. Nobel mükafatı laureatı. Bakı: Şərq-Qərb, 2011, 597 s.
7. **Bernard Şou.** Dram əsərləri. Bakı: Şərq-Qərb, 2014, 446 s.
8. **Leonard Blumfeld.** Dil. Bakı: Prestij, 2014, 523 s.
9. **İnqilab Nadirli.** Nəvələrə ərməğan. Bakı: Zərdabi LTD, 2014, 360 s.
10. **İnqilab Nadirli.** Mənim dünyam (aforizmlər). Bakı: Zərdabi LTD, 2015, 346 s.
11. **Fəxrəddin Veysəlli.** Fonetika və fonologiya problemləri (elmi əsər). London: Kembrix Beynəlxalq nəşriyyatı. 2016, 258 s.
12. **İnqilab Nadirli.** Mənim hikmətli dünyam (aforizmlər). Bakı: Zərdabi LTD, 2016, 319 s.

ƏSƏD Cahangir *Tərcümələri:*

1. **İ.İlin.** Postmodernizm XX əsrin sonunun ruhi konsepsiyası kimi (məqalə). Azərbaycan, 2005, №5, s.177-190; №6, s.158-173.
2. **Con Patrik.** Qərībā missis Sevic (iki hissəli pyes). Azərbaycan, 2006, №11, s.5-38.
3. **Mark Douti.** Billin hekayəsi (şeir). Azərbaycan, 2008, №12, s.124-125.
4. **Emanuel Linn.** Forel qızardanda kef (şeir). Azərbaycan, 2008, №12, s.123.
5. **Hoqland Toni.** İki qatar (şeir). Azərbaycan, 2008, №12, s.125-126.
6. **Yuzef Komunyaka.** Atamın sevgi məktubu (şeir). Azərbaycan, 2008, №12, s.122-123.
7. **Tomas Laks.** Qonşu kəndin camaatı (şeir). Azərbaycan, 2008, №12, s.121-122.
8. **Robert Minnullin.** Uçuş; Qulunlar; Tozağaclarının göz yaşı; Duman; Gecə dənizi; Yuvacıq; Məni xatırlasan; Yağışdan sonra; Payız sevgisi; Viktor Xaranın monoloqu; Uşaqlıq alması (şeir). Azərbaycan, 2010, №4, s.153-157.

ƏSKƏROV

Əsgər Sərkər oğlu (13.03.1937, Şamaxı -22.12.2016, Bakı)

Tərcümələri:

1. Mehmanxanada; Kənddə; Əsil yalançı; Yalançı; Toto şaddır; Gənc aqronom tətildə; Yazıq Marius; Mən də (kiçik hekayələr). Elm və həyat, 1969, №10, s.26-27.
2. **Andre Morua.** Qarışqalar (hekayə). Elm və həyat, 1969, №9, s.30.
3. **Jül Renar.** Sancaq (hekayə). Elm və həyat, 1970, №2, S.10.

ƏSKƏROV

Ramiz Baxşəli oğlu
(d. 10.1.1954, Ermənistan, Amasiya r-nunun Qaraçanta k.) – şair, ədəbiyyatşünas, tərcüməçi. M.V.Lomonosov ad. Moskva Dövlət Un-tinin jurnalistika fakültəsini bitirmişdir (1978). Azərbaycan radiosunda redaktor (1978-83), «Azərbaycan bu gün» jurnalında baş redaktor (1983-84), Azərb. Resp. Nazirlər Kabineti yanında Xarici Turizm Şurasının idarə rəisi (1993-94) işləmişdir. 1997 ildən AJB-nin baş katibidir. «Qızıl qələm», «Həsən bəy Zərdabi», «Humay», Küveytin «İslama xidmət», Türkiyənin «Yeni Orhun» və «Türk dünyasına xidmət» mükafatları laureatıdır.

Tərcümələri:

1. **Azərbaycan masalları.** Bakı: Yazıçı, 1982, 196 s. (türkcə).
2. **M.B.Məmməd zadə.** Milli Azərbaycan hərəkəti. Bakı: Nicat, 1991, 248 s.
3. **Faruq Sümər.** Oğuzlar (monoqrafiya). Bakı: Yazıçı, 1992, 432 s.
4. **Murad Tağı.** Həyatım. Bakı: Oka Ofset, 1998, 92 s.
5. **Yusif Balasağunlu.** Qutadğu bilig. Bakı: AJB, 2002, 192 s.
6. **Bahəddin Ögəl.** Türk mifologiyası. Bakı: Səda, I cild, 2004, 626 s.
7. **Erik Fichtel.** Jurnalistikanın on qızıl qaydası. Bakı: Səda, I cild, 2004, 626 s.
8. **Mahmud Kaşğari.** Divani lüğət-it-türk. Bakı: Ozan, 2006, I cild, 512 s.
9. **Mahmud Kaşğari.** Divani lüğət-it-türk. Bakı: Ozan, 2006, II cild, 400 s.
10. **Mahmud Kaşğari.** Divani lüğət-it-türk. Bakı: Ozan, 2006, III cild, 400 s.
11. **Mahmud Kaşğari.** Divani lüğət-it-türk. Bakı: Ozan, 2006, IV cild, 400 s.
12. **N.Ozerov.** İlham Əliyev: Mən Azərbaycanı inanıram. Bakı: Azər nəşr, 2007, 376 s.

13. **Maxmud Kaşğarskiy.** Divanu Luğat-it-tyurk. Bakı: MBM, 2009, I cild, 512 s. (rusc.)
14. **Maxmud Kaşğarskiy.** Divanu Luğat-it-tyurk. Bakı: MBM, 2009, II cild, 400 s. (rusc.)
15. **Maxmud Kaşğarskiy.** Divanu Luğat-it-tyurk. Bakı: MBM, 2009, III cild, 492 s. (rusc.)
16. **Oraz Yağmur.** Qarabağlı ananın ağısı. Bakı: MBM, 2009, 84 s.
17. **XX əsr özbək şeiri antologiyası.** Bakı: MBM, 2009, 96 s.
18. **Molla Nəfəs.** Bu məkana gəlmişəm. Bakı: MBM, 2010, 160 s.

ƏYYUBOV

Tələt Ömər oğlu (1916, Qazax – 21.2.1977, Bakı) – şair, dramaturq, tərcüməçi. Azərb. Dövlət Pedaqoji İn-tunun (indiki ADPU) dil və ədəbiyyat fakültəsini bitirmişdir (1936-40). Ədəbi yaradıcılığa tələbəlik illərində başlamışdır. «Göyçək» şeirlər məcmuəsi 1939 ildə nəşr edilmişdir. «Ədəbiyyat qəzeti»ndə poeziya şöbəsinin müdiri (1938-39), ədəbi işçi (1940-42), Əzizbəyov ad. Azərb. Akademik Dram Teatrının ədəbi hissə müdiri (1942-48) işləmişdir. «Sevil», «Şeyx Sənan» və «Dalğalar» operalarının librettosunu, «Neft daşları», «Reyhan», «Dəniz, təslim ol» kimi mahnıların sözlərini yazmışdır. Rus dilindən Azərb. dilinə bir çox tərcümələri var. «Əməkdə fərqlənməyə görə», «Qafqazın müdafiəsinə görə» və «1941-1945-ci illərin İkinci Dünya müharibəsində fədakar əməyə görə» medalları ilə təltif olunmuşdur.

Tərcümələri:

1. **Aleksey Surkov.** Səngərdə; Soldat anası (şeir). İnqilab və mədəniyyət, 1949, №7, s.97-98
2. **K.Simonov.** Bernard Şounun yanında (şeir). Ədəbiyyat və incəsənət, 1954, 18 sentyabr.

3. **Konstantin Simonov.** Bir oktyabr 1949-cu il; Yantsız çayından keçərkən (şeir). Azərbaycan, 1954, №9, s.118-121.
4. **Aleks Çaçi.** Sülh qalib gələcək (şeir). Azərbaycan, 1955, №1, s.115.
5. **Pavel Antokolski.** İki həyat (şeir). Ədəbiyyat və incəsənət, 1956, 29 yanvar.
6. **Dmitro Belous.** Sevdiiyim qız; Mariya; Qəşəng göyərçinlərim (şeir). Azərbaycan, 1956, №11, s.126-127.
7. **Bu dünyada güllərdən hansı daha qəşəngdir?..** (hind xalq poeziyasından) (şeir). Azərbaycan, 1956, №3, s.123.
8. **Lope deVeqa.** Sevilya ulduzu (3 pərdəli fəciə). Azərbaycan, 1956, №7, s.91-122.
9. **Aleksandr Pidsuxa.** Ana Ukrayna; Puşkinin heykəli qarşısında (şeir). Azərbaycan, 1956, №11, s. 125.
10. **Pavlo Usenko.** Əzəmətli surət; Kiyevin dağları ucadır, uca... (şeir). Azərbaycan, 1956, №11, s.125-126.
11. **V.Şekspir.** Hamlet (pyes). Azərbaycan, 1957, №12, s.129-192.
12. **P.Antokolski.** Oğul (poema). Bakı: Uşaqgənclənəşr, 1959, 43 s.
13. **Liana Daskalova.** Şairin son gecəsi (şeir). Azərbaycan, 1959, №9, s.182-184.
14. **S.Stalski.** Gənc şairlərə (şeir). Azərbaycan, 1959, №7, s.160.
15. **Pavel Antokolski.** Zoya (s.12); İki həyat (s.13-16) (şeir). Bahar dostları (RSFSR şairlərinin şerləri). Bakı: Azər-nəşr, 1961, 248 s.
16. **Vera İnber.** Beş gün, beş gecə (s.54) (şeir). Bahar dostları (RSFSR şairlərinin şerləri). Bakı: Azər-nəşr, 1961, 248 s.
17. **Konstantin Simonov.** Bernard Şounun yanında (s.152-156) (şeir). Bahar dostları (RSFSR şairlərinin şerləri). Bakı: Azər-nəşr, 1961, 248 s.
18. **Aleksandr Tvardovski.** Nə gecəm var, nə gündüzüm... (s.210) (şeir). Bahar dostları (RSFSR şairlərinin şerləri). Bakı: Azər-nəşr, 1961, 248 s.
19. **Sergey Vasilyev.** Leninin adı ilə (s.26-27) (şeir). Bahar dostları (RSFSR şairlərinin şerləri). Bakı: Azər-nəşr, 1961, 248 s.
20. **Robert Rojdestvenski.** Sağ ol (şeir). Bakı, 1961, 25 aprel.
21. **İlya Selvinski.** Yıxılmaz heykəl (şeir). Ədəbiyyat və incəsənət, 1961, 25 fevral.
22. **Aleksey Surkov.** Şiraz (s.191-192) (şeir). Bahar dostları (RSFSR şairlərinin şerləri). Bakı: Azər-nəşr, 1961, 248 s.
23. **Lilyana Stefanova.** Bolqar dili; Ürəyin çağırışları (şeir). Azərbaycan, 1962, №8, s.182.
24. **Vilyam Şekspir.** Hamlet (s.118-169) (pyes); Qış nağılı (s.291-328) (kome-diya); İki veronalı (s.329-354) (pyes). Vilyam Şekspir. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Azər-nəşr, 1962, 364s.
25. **Demyan Bedni.** İlk söz (şeir). Ədəbiyyat və incəsənət, 1963, 13 aprel.
26. **V.Şekspir.** Venera və Adonis (poema). Azərbaycan, 1964, №4, s.36-56.
27. **Arşavir Darbni.** Səməd Vurğunun heykəli qarşısında (şeir). Ədəbiyyat və incəsənət, 1965, 29 may.
28. **V.Şekspir.** Antoni və Kleopatra (pyes). Azərbaycan, 1965, №2, s.97-165.
29. **Konstantin Simonov.** Dostum Səməd Vurğunun Londondakı ziyafətdə nitqi (şeir). Azərbaycan gəncləri, 1966, 20 may.
30. **Min Le.** Qar yağır; Şimalda yağış; Əgər ölüm gələrsə (şeir). Azərbaycan, 1966, №11, s.115-116.
31. **V.Şekspir.** Lukretsiya (poema). Azərbaycan, 1966, №1, s.207-216.
32. **Pavel Antokolski.** Biz şairlər (şeir). Ədəbiyyat və incəsənət, 1967, 21 oktyabr.

33. **F.Şiller.** Orlean qızı (romantik faciə). Azərbaycan, 1967, №1, s.117-161.
34. **Arşavir Darbni.** Bənövşələr açılarda (4 pərdə, 6 şəkildə qəhrəmanlıq komediyası) (pyes). Azərbaycan, 1968, №1, s.80-122.
35. **Ürəkdən ürəyə...** (müasir rus şairlərinin poema və şeirləri). Bakı: Gənclik, 1968, (?).
36. **Vyaçeslav Zaytsev.** Maral diyarına durub gedərəm...; Payız haqqında (şeir). Azərbaycan, 1968, №11, s.102.
37. **Pavel Antokolski.** Gözəl bir an (ballada). Ədəbiyyat və incəsənət, 1971, 23 oktyabr.
38. **V.Hüqo.** Barrikadalar ardında (şeir). Azərbaycan, 1971, №3, s.7.
39. **Semyon Kirsanov.** Həlak olmuş komissar haqqında ballada (şeir). Azərbaycan, 1972, №6, s.152.
40. **Yaroslav Smelyakov.** Gerb (şeir). Azərbaycan, 1972, №12, s.14.
41. **Aleksey Surkov.** Əsgər anası; Səngərdə (şeir). Azərbaycan, 1972, №6, s.151-152.
42. **Nikolay Tixonov.** Lenin; Yuxu (şeir). Azərbaycan, 1972, №6, s.149, 151.
43. **Liana Daskalova.** Şairin son gecəsi (s.13-16) (şeir). Qızılgül nəğməsi (bolqar şairləri Azərbaycan haqqında). Bakı: Azərnəşr, 1974, 72 s.
44. **Robert Rojdestvenski.** Əlibala (şeir). Bakı, 1976, 12 fevral.
45. **Ənvər Xəlil.** Mübarizə yolunda (şeir). Ağ günlərin sorağında (İraq ədəbiyyatından nümunələr). Bakı: Yazıçı, 1983, s.28-30.
46. **Məhəmməd Saleh Bəhrul-Ulum.** Sülh tərəfdarlarına (şeir). Ağ günlərin sorağında (İraq ədəbiyyatından nümunələr). Bakı: Yazıçı, 1983, s.24-26.
47. **Aleksandr Sergeyeviç Puşkin.** Batyuşkova (s.29); Kazbekdəki monastır (s.77); (şeir). Dünya ədəbiyyatı kitabxanası. XXXII cild. A.S.Puşkin. Şerlər, poemalar, povestlər. Bakı: Yazıçı, 1987, 572 s.
48. **Lope De Veqa.** Sevilya ulduzu (pyes). Dünya uşaq ədəbiyyatı kitabxanası.V. Şekspir, J.B.Molyer, F.Şiller, Lope de Veqa. Bakı: Gənclik, 1989, s.387-502.
49. **Pavel Qriqoryeviç Antokolski.** İki həyat (şeir). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Rus ədəbiyyatı antologiyası. 2 cildə. I cild. Bakı: Avrasiya press, 2007, s.135-137
50. **Pavel Qriqoryeviç Antokolski.** Zoya (şeir). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Rus ədəbiyyatı antologiyası. 2 cildə. I cild. Bakı: Avrasiya press, 2007, s.138
51. **Lope de Veqa.** Sevilya ulduzu; Valensiya divanələri (pyes). Lope de Veqa. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Şərq-Qərb, 2007, s.7-312.
52. **Nikolay Alekseyeviç Nekrasov.** Dobrolyubovun xatirəsinə (şeir). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Rus ədəbiyyatı antologiyası. 2 cildə. I cild. Bakı: Avrasiya press, 2007, s.70-71
53. **Aleksandr Sergeyeviç Puşkin.** Qusar; Parlayır çöllərdə bir gümüş kimi... (şeir). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Rus ədəbiyyatı antologiyası. 2 cildə. I cild. Bakı: Avrasiya press, 2007, s.40-44
54. **Taras Şevçenko.** İvan Podkova (poema). Taras Şevçenko. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Şərq-Qərb, 2008, s.44, 46, 48.
55. **Taras Şevçenko.** Özüm də məəttələm! Bəs neyləyim mən?..; Dualar (şeir). Taras Şevçenko. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Şərq-Qərb, 2008, s.178, 250.
56. **Aleksandr Sergeyeviç Puşkin.** Xəsis cəngavər (s.481-501) (dram). Dünya ədəbiyyatı klassikləri seriyası. A.S.Puşkin. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Şərq-Qərb, 2009, 664 s.

ƏVƏZ SADIQ

(Əbülfəz Əli oğlu Sadıqov; 1898, Ordubad – 1956, Bakı) – yazıçı, nasir, publisist. Əmək fəaliyyətinə müəllimliklə (Ordubad və Naxçıvanda) başlamış, sonralar jurnalistika

sahəsində çalışmışdır. «Şərq qapısı» qəzetinin (1926-27), «Kirpi» jurnalının (1952-56) redaktoru olmuşdur. İlk yazıları 20-ci illərdə «Kommunist», «Yeni fikir», «Şərq qapısı» və s. qəzetlərdə dərc olunmuşdur. «Xatirələr» (1933), «Yeni gün» (1938), «Qərənfil» (1945), «Bəsti» (1953), «Sabahı yaradanlar» (1953), «Bizim adamlar» (1951) adlı очерк və hekayə kitablarının, «Mingəçevir» (1951) romanının müəllifidir. Satirik əsərlər də yazmışdır: «Nadürist və başqaları» (1955) toplusu. Felyetonları keçmiş SSRİ-nin mərkəzi mətbuatında («Pravda» qəzetində) dərc olunmuşdur.

Tərcümələri:

1. **Mate Zalka.** Təmizlik (hekayə). İnqilab və mədəniyyət, 1929, №12, s.17-26.
2. **E.Zolya.** Jerminal (roman) I kitab. Bakı: 1937, 401 s.
3. **E.Zolya.** Jerminal (roman) II kitab. Bakı: 1938, 136 s.
4. **K.Çapek.** Ana (3 pərdəli pyes). İnqilab və mədəniyyət, 1939, №8, s. 62-106
5. **N.Q.Çernişevski.** Nə etməli? (romandan bir parça). İnqilab və mədəniyyət, 1939, №10-11, s.54-58.
6. **Şolom-Aleyxem.** Şprinse («Südcü Tey» hekayələri siklindən). İnqilab və mədəniyyət, 1939, №4, s.64-74.
7. **F.Knorre.** Sənin böyük talein (povest). İnqilab və mədəniyyət, 1940, №10, s.3-19
8. **L.N.Tolstoy.** Kreyser sonatası (povest). İnqilab və mədəniyyət, 1940, №11, s.68-78; №12, s.56-76; 1941, №1, s.75-84; №2, s.15-25
9. **İvan Franko.** Borislav gülür (povest). İnqilab və mədəniyyət, 1941, №5, s.11-22.
10. **Seyid Məmmədli Camalzadə.** Belə qazan, belə çuğundur (hekayə). İnqilab və mədəniyyət, 1947, №10, s.83-90.
11. **A.Səbahəddin.** Səmimi dost; Metrika; Mühazirə; Qazanc (Anadolu hekayələri). İnqilab və mədəniyyət, 1947, №11, s.117-126.
12. **A.Mals.** Dünyanın xoşbəxt adamı (hekayə). İnqilab və mədəniyyət, 1948, №1, s.132-139.
13. **Y.Alibali.** Ram Sula (hekayə). İnqilab və mədəniyyət, 1948, №2, s.142-148.
14. **S.Babayevski.** Qızıl ulduzlu qəhrəman (roman). Bakı: Azərnəşr, 1950, 618 s. (350 s.)
15. **S.Babayevski.** Yer üzərində işıq (roman). I kitab. Bakı: Azərnəşr, 1951, 264 s.
16. **Lyudmil Stoyanov.** Çətin doğuş (hekayə). İnqilab və mədəniyyət, 1951, №1, s.96-103.
17. **L.N.Tolstoy.** Dirilmə. (roman) II hissə. Bakı: Uşaqgəncnəşr, 1951, 382 s.
18. **Yelin Pelin.** Andresko; Qoca Belço (hekayə). İnqilab və mədəniyyət, 1951, №2, s.103-109.
19. **L.N.Tolstoy.** Uşaqlıq və ilk gənclik. (povest) Bakı: Uşaqgəncnəşr, 1955, 224 s.
20. **L.N.Tolstoy.** Gənclik. (povest) Bakı: Uşaqgəncnəşr, 1956, 180 s.
21. **L.N.Tolstoy.** Gənclik.(povest) II cild. Bakı: Uşaqgəncnəşr, 1956, 176 s.
22. **Çapek Karel.** Ana (pyes). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Karel Çapek. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Şərq-Qərb, 2006, s.95-158.
23. **Esxil.** Xoeforlar (faciə). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Esxil. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Avrasiya press, 2006, s.114-153.

24. **Sofokl.** Tiran Edip (faciə). Dünya ədəbiyyatı antologiyaları seriyası. Antik ədəbiyyat antologiyası. Bakı: Şərq-Qərb, 2010, s.154-199.

ƏZİMZADƏ

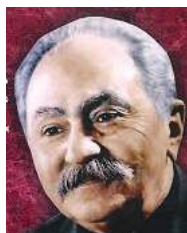
Yusif Əhəd oğlu

(22.2.1917, Bakı – 6.3.1984, Bakı) – publisist, dramaturq, Azərb. SSR əməkdar incəsənət xadimi (1979). Yazıçılar İttifaqının üzvü

(1942). N.Nərimanov ad. Sənaye Texnikumunun elektrik-mexanika şöbəsində təhsil almışdır (1930-37). Bakı hərbi məktəbini leytenant rütbəsi ilə bitirmişdir (1937-39). Qərbi Ukraynanın azad olunmasında, ağ finlərə qarşı döyüşlərdə iştirak etmişdir. 1942-44 illərdə «Ədəbiyyat qəzeti»ndə, «İnqilab və mədəniyyət» jurnalında ədəbi işçi, nəsr şöbəsinin müdiri vəzifələrində çalışmışdır. M.Qorki ad. Bakı Gənc Tamaşaçılar Teatrında ədəbi hissənin şöbə müdiri (1945-47), «İnqilab və mədəniyyət» jurnalında tənqid şöbəsinin müdiri (1948-51), Azərnəşr və Uşaqgəncnəşrdə bədii ədəbiyyat şöbəsinin redaktoru (1951–52), «Göyərçin» jurnalının məsul redaktoru və Azərb. Yazıçılar İttifaqında bədii tərcümə üzrə məsləhətçi (1966-71), «Ədəbiyyat və incəsənət» qəzetində baş redaktor (1971–78) olmuşdur. «Çiçəklər səltənəti», «Anacan», «Nəsrəddin», «Aprel səhəri» və «Qonşular» dram əsərləri sabiq SSRİ resp.-lərinin teatrlarında tamaşaya qoyulmuşdur. Ə.-nin tərcümə etdiyi K.Simonovun «Rus məsələsi», S.Mixalkovun «Qırmızı qalstuk», Y.Soloviçin «Qərribə dilənçi», O.Bodikovun «Qaraqum faciəsi», S.Xusainovun «Anam gəldi» pyesləri Azərb. teatrlarında tamaşaya qoyulmuşdur.

Tərcümələri:

1. **O.Qonçar.** Qızıl Praqa (roman). Bakı: Azərnəşr, 1950, 150 s.
2. **İ.Osipov.** Yeddi gəmi adası (oçerklər). Bakı: Azərnəşr, 1951, 135 s.
3. **V.Panova.** Aydın sahil (povest). Bakı: Azərnəşr, 1952, 252 s.
4. **İ.Osipov.** Xəzər çağırır. (oçerklər) Bakı: Azərnəşr, 1953, 190 s.
5. **E.Qrin.** Cənub küləyi (povest). Bakı: Azərnəşr, 1954, 146 s.
6. **L.Tolstoy.** Saxta kupon (povest). Bakı: Uşaqgəncnəşr, 1960, 88 s.
7. **F.M.Dostoyevski.** Bəyaz gecələr (povest). Bakı: Uşaqgəncnəşr, 1962, 64 s.
8. **Alber Kamyu.** Əsrin övladları (novella). Ədəbiyyat və incəsənət, 1967, 11 fevral.
9. **İ.S.Turgenev.** Yakov Pasinkov (hekayə). Bakı: Azərnəşr, 1968, 41 s.
10. **Leonid Radişşev.** Xalq komissarının katibi (hekayə). Pioner, 1969, №10, s.1-4.
11. **C.London.** Dəmirədban (roman). Bakı: Gənclik, 1971, 280 s.
12. **Lev Vaysenberg.** Üzük (hekayə). Ədəbiyyat və incəsənət, 1972, 4 noyabr.
13. **A.N.Ostrovski.** Öz adamımızdır, düzəlişlər (pyes) Bakı: Azərnəşr, 1973, 46 s.
14. **Skandinav dastanları.** Bakı: Gənclik, 1974, 245 s.
15. **Mir Möhsün.** Ağ mərmər. Bakı: Yazıçı, 1979, 36 s.
16. **M.Xeyrullayev.** Tənbur nəğmələri («Odlu diyar» kitabında). Bakı: Yazıçı, 1979, 306s.
17. **M.Burxardt.** Yazılmamış məktublar. Bakı: Gənclik, 1981, 87s.
18. **K.Simonov.** Dirilər və ölümlər (roman). 3 kitab, I kitab. Bakı: Yazıçı, 1987, 687 s.

ƏZİZ ŞƏRİF

(Əbdüləziz Məşədi Qurbanəli oğlu Şərifzadə; 28.3.1895, Naxçıvan ş. – 28.5.1998, Moskva; Naxçıvanda dəfn olunmuşdur) – ədəbiyyatşünas, tənqidçi, maarif və mətbuat xadimi.

Filologiya e.d. (1958), prof. (1962). Azərb. SSR əməkdar elm xadimi (1963). 1915 ildə Moskva Kommersiya İn-tuna daxil olsa da, ailə vəziyyəti ilə əlaqədar ikinci kursdan çıxmışdır. Moskvada M. Qorki ad. Ədəbiyyat İn-tunu bitirmişdir (1943). 1918 ildə sosial-demokrat «Hümmət» partiyasına daxil olmuş, partiyanın Tiflisdə nəşr etdirdiyi «Gələcək» və «Probujdəniye» qəzetlərinin redaktoru olmuşdur. Sovet hakimiyyəti qurulduqdan sonra Tiflisdə mətbuat və nəşriyyat sahəsində çalışmağa başlamış, elmi və pedaqoji fəaliyyətlə məşğul olmuşdur. M.V. Lomonosov ad. Moskva Dövlət Universitetində SSRİ xalqları ədəbiyyatı kafedrasının professoru (1962-88) və müdiri (1960-64) vəzifələrində çalışmışdır.

Ə.Ş. ədəbi yaradıcılığa 1906 ildə «Molla Nəsrəddin» jurnalında dərc olunmuş «Naxçıvandan məktublar»la başlamışdır. Klassik və müasir Azərb. ədəbiyyatının tədqiqi, ədəbi tənqid, bədii tərcümə və publisistika ilə məşğul olmuşdur. Bakıda və Moskvada nəşr olunmuş «Molla Nəsrəddin» (1946), «Sabirin həyatı və yaradıcılığı» (1951), «Vəqif məhəbbət və gözəlliyin tərənnümçüsüdür» (1968), «Atam və mən» (1983), «Keçmiş günlər» (2 cildə, 1977-86), «Molla Nəsrəddin necə yarandı» (1986), «Tapıntılar» (1987) kitablarının müəllifidir.

Tərcümələri:

1. **Мирза Фатали Ахундов.** Обманутые звезды: рассказ о Юсиф-шахе. Ахундов Мирза Фатали. Сочинения. Тбилиси: Заря Востока, 1938, 368 с.
2. **С.Самедов.** Соня хала (рассказ). Азерб. Литература. Баку: Азернешр, 1940, №60, с.153.
3. **G.D.Morasan.** Madmazel Fifi (heka-yə). Vətən uğrunda, 1942, №1, s.34-41.
4. **М.Ибрагимов.** Привет тебе, Россия, с.231-251 Азербайджанская советская литература. В шести томах. Баку: Азернешр, 1949, Т. II.
5. **М.Qorki.** Ana. (roman) Bakı: Uşaq-gənclər, 1950, 340 s.
6. **Maksim Qorki.** Düşmənlər (pyes). M.Qorki. Əsərləri. 15 cildə. III cild. Bakı: Azərneşr, 1955, s.717-799.
7. **Aleksey Maksimoviç Qorki.** Ana (roman). M.Qorki. Əsərləri. 15 cildə. IV cild. Povestlər, hekayələr, şeirlər, oçerklər, ədəbi qeydlər. Bakı: Azərneşr, 1956, s.281-673.
8. **Сулейман Сани Ахундов.** Страшные рассказы. «Чернушка» (рассказ). Баку: Детюниздат, 1958, с.79-123.
9. **Наджафбек Везиров.** Из-под дождя да под ливень (комедия в четырех действиях), с.27-76; Горе Фахреддина (драма в шести действиях), с.77-121; Герои наших дней (комедия в четырех действиях). Избранные произведения. Баку: АН АССР, 1958, с.123-167.
10. **Сулейман Рагимов.** Прощение о воде, с.5-38; Завистник, с.39-63 (Из тетради минувших лет). Хаджар. Рассказы и повести. М.: Советский писатель, 1959, 512 с.
11. **Сулейман Сани Ахундов.** Чернушка (рассказ). Баку: Детюниздат, 1962, с.7-56.
12. **М.Qorki.** Ana (roman). Bakı: Azərneşr, 1968, 328 s.
13. **Джафар Джабарлы.** Гюльзар, с.7-22; Дильяра, с.23-27; Дильбар, с.28-36; Гюлер, с.37-44; Фируза, с.45-58. Гюльзар (Рассказы). Баку: Гянджлик, 1972, 59 с.

14. **Сулейман Рагимов.** Прощение о воде, с.229-257 (рассказы о прошлом). Избранные произведения в двух томах. Повести и рассказы. Т. I, М.: Художественная литература, 1972, 471 с.
15. **М.Ф.Ахундов.** Комедии. Баку: Азернешр, 1973, 211 с.
16. **М.Qorki.** Ana (roman). Bakı: Maarif, 1977, 366 s.
17. **Дж.Мамедкулизаде.** Почтовый ящик, с.25-30; История с изюмом, с.30-38; Уста Зейнал, с.39-48; Цирюльник, с.48-50; Петушок Пирверди, с.50-52; Тетка Фатъма, с.53-56; Конституция в Иране, с.56-69; Курбанали-бек, с.69-84; Барашек, с.84-88; Молла-Фазлалли, с.88-92; Беспокойство, с.92-96; Жена консула, с.96-100; Пустохлыст, с.100-104; Мясник, с.104-107; Четки хана, с.107-111; Бакалейщик Мешади-Рагим, с.111-113; Соловьи поэзии, с.114-120; Русская девушка, с.120-126; Посевной доктор, с.126-129; Восточный факультет, с.129-132; Бородатый ребенок, с.132-135; Авось и возвратят, с.135-141; Носильщики, с.141-144; Праздник обрезания, с.144-148; Свирель, с.148-153; Лед, с.153-157; Сон, с.158-160; Два мужа, с.160-165; Две подушки рядом, с.165-171 (рассказы); События в селении Данабаш, с. 211-215; Пропажа осла, с.215-279; Школа селения Данабаш, с.279-294 (повести); Мертвецы, с.297-331; Кеманча, с.332-338; Школа селения Данабаш, с.339-367; Собирище сумасшедших, с.368-394 (пьесы). Рассказы. Фельетоны. Повести. Пьесы. Баку: Азернешр, 1989, 408 с.
18. **Maksim Qorki.** Ana (roman). Dünya ədəbiyyatı seriyası. M.Qorki. Seçilmiş əsərləri. 2 cildə. II cild. Bakı: Avrasiya press, 2006, 360 s.

ƏZİZBƏYOV

Xudadat bəy (1892, Şuşa – 5.12.1957, Bakı) – şair.

Tərcümələri:

1. **M.Prişvin.** Qızılı çəmənlər (s.107-108) (hekayə). Dünya uşaq ədəbiyyatı kitabxanası. 50 cildə. XXXIV cild. M.M.Prişvin, B.S.Jitkov, V.V.Bianki, Oleşa. Seçilmiş povest və hekayələr. Bakı: Gənclik, 1987, 484 s.
2. **İvan Aleksandroviç Qonçarov.** Adı əhvalat (roman). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Bakı: Avrasiya press, 2006, 344 s.

F

FAMİL MEHDİ

(Fəmil Ağalar oğlu Mehdiyev; 25.12.1934, Ağdam r-nunun Sarıcalı k. – 29.9.2003, Bakı) – şair, tənqidçi, publisist, filologiya e.d. (1974). Ağdam Pedaqoji məktəbində təhsil almış,

sonra Azərb. Dövlət Un-tinin (indiki BDU) filologiya fakültəsinin jurnalistika şöbəsində təhsilini davam etdirmişdir (1953–58). Əmək fəaliyyətinə «Bakı» axşam qəzetində ədəbi işçi kimi başlamışdır (1958). ADU-nun filologiya fakültəsində aspirant (1961–64), müəllim, baş müəllim olmuş, jurnalistika fakültəsində jurnalistikanın nəzəriyyəsi və təcrübəsi kafedrasının müdiri vəzifəsində işləmişdir (1973 ildən).

Fəal pedaqoji, elmi və ictimai işlə məşğul olmuşdur. Ali məktəb tələbələri üçün «Jurnalistika məsələləri» adlı dərsləyin müəlliflərindən biri, «Alovlu publisist Səməd Vurğun», «Azərbaycan bədii publisistikasının sənətkarlıq problemləri», «Mətbuatda publisistika», «Bədii publisistika» kimi monoqrafik kitab və dərs vəsaitlərinin müəllifidir. Əsərləri bir sıra xarici dillərə tərcümə olunmuşdur.

Tərcümələri:

1. **Aleksandr Smerdov.** Yoldan məktublar (şeir). Ədəbiyyət və incəsənət, 1961, 22 aprel.
2. **Y.Smelyakov.** Deyirəm çox sağ ol, əlvida, Bakı! (şeir). Ədəbiyyat və incəsənət, 1975, 26 aprel.

3. **Nikolay Tixonov.** Maksim Qorki prospektində qoca söyüd; Keçmiş süvari; Belaya Veja (şeir). Azərbaycan, 1976, №12, s.134–136.
4. **Yaroslav Smelyakov.** Deyirəm çox sağ ol, əlvida, Bakı! (şeir). Ədəbiyyat və incəsənət, 1978, 23 sentyabr.
5. **Rimma Kazakova.** Xarakter (şeir). Azərbaycan, 1983, №11, s.141–142

FİDLER

Yuri Vladimiroviç (16.6. 1898, Saratov – 14.5.1981, Bakı) – şair, tərcüməçi. AYB-nin üzvü (1939). Orta təhsilini Pyatigorsk və 1-ci Bakı gimnaziyasında almışdır (1907–17).

Ədəbi yaradıcılığa 1920 ildən başlamış, felyeton və satirik şeirlərini «Krokodil», «Sme-xaç», «Begemot» jurnallarında dərc etdirmişdir. «Mağara adamları» (1952), «Məktəb məşhurları» (1954), «Öz aramızda desək» (1958), «Davranışa görə dörd» (1960), «Ərp» (1962), «Seçilmiş satirik şeirlər və felyetonlar» (1970) və s. kitabların müəllifidir. A.Şaiqin şeir və hekayələrini, H.Ziya, R.Zəka, T.Mütəllibov, Ş.Abbasov və b.-nin təmsillərini, satirik şeirlərini və nəsr əsərlərini rus dilinə tərcümə etmişdir. «Satirik qardaşlar» tərcümələr kitabı (1966) müxtəlif yazıçılarla yaradıcılıq əməkdaşlığının nəticəsidir.

Tərcümələri:

1. **Абдулла Шаиг.** Труд и красота (сказка). Весна. Альманах Азербайджанской литературы к 25-летию Советского Азербайджана. Баку: Азербайджан, 1945, 113 с.
2. **Абдулла Шаиг.** Труд и красота (сказка для младшего и среднего возраста). Баку: Детюниздат, 1946.

3. **Гусейн Гусейнзаде.** Мост Ибрагима, с. 388-390 (стихи). Азербайджанская советская литература. Альманах. В шести томах. Баку: Азернешр, 1949, Т. I, 403 с.
4. **Мирварид Дильбаз.** Маленькая декатка (поэма) с.204-224. Знамя побед. Баку: Азернешр, 1949.
5. **А.Ализаде.** Моя любимая, с.405-406 (стихи). Азербайджанская советская литература. Альманах. В шести томах. Баку: Азернешр, 1950, Т. III, 431 с.
6. **А.Булури.** Моя мечта, с.420 (стихи). Азербайджанская советская литература. Альманах. В шести томах. Баку: Азернешр, 1950, Т. III, 431 с.
7. **Мехти Сеидзаде.** Любовь. Четверостишья, (стихи) с.32-33; Баку: Детюниздат, 1958, 135 с.
8. **Абдулла Шаиг.** Лиса отпраляется в Хадж (стихи для детей). Баку: Детюниздат, 1962.
9. **Рефиг Зека.** Медвежата (отрывок из поэмы-сказки «Медвежата»). Баку, 1969, 30 мая, с.4.
10. **Сулейман Рагимов.** Пощечина, с. 358-361 (сказки и притчи). Избранные произведения в двух томах. Повести-легенды, сказки и притчи. Т. II, М.: Художественная литература, 1972, 470 с.
11. **Хикмет Зия.** Поводов есть много (басня). Вышка, 1981, 11 января, с.3.
12. **Молла Панах Вагиф.** Я над Курой не видел чернокудых..., с.67 (гошма). Вагиф. Лирика. М.: Художественная литература, 1988, 254 с.

FİKRƏT QOCA

(Fikrət Göyüş oğlu Qocayev; d. 8.5.1935, Ağdaş r-nunun Kotanarx k.) – şair. Azərb. SSR əməkdar incəsənət xadimi (1978), Azərb. Resp.-nın xalq şairi (1998). M.Qorki ad.

Ədəbiyyat İn-tunu (Moskva) bitirmişdir (1964). «Azərbaycan gəncləri» qəzetində ədəbi işçi (1967-70), Azərb. Yazıçılar İttifaqında Afrika-Asiya yazıçıları ilə mədəni əlaqələr işi üzrə məsul katib (1970-75), «Azərbaycan» jurnalında şöbə müdiri (1978-87), «Qobustan» jurnalının baş redaktoru (1989-2004) işəmişdir. «Qağayı» adlı ilk kitabı 1963 ildə çap olunmuşdur. «Hamıya borcluyam» (1965), «Günlərin bir günü» (1972), «Ulduzlu düşüncələr» (1978), «Özümə məktub» (1983), «Ömürdən bir damla» (1991), «Hələlik qiyamətəcən» (2001) və s. kitabların müəllifidir. Şeirləri bir sıra dillərə tərcümə olunmuşdur. «Şöhrət ordeni» ilə təltif edilmişdir (1995).

Tərcümələri:

1. **Gevorq Ağacanyan.** Rəis (şeir). Ədəbiyyat və incəsənət, 1963, 27 iyul.
2. **Ata Atacanov.** Salamat qal, doğma yurdum... (şeir). Azərbaycan, 1982, №12, s.34.
3. **İ.Nuri.** Dağdan enər bulaqlar... (şeir). Azərbaycan, 1982, №12, s.34-35.
4. **Paul-Erik Rummo.** Oyun (şeir). Azərbaycan, 1982, №12, s.33-34.
5. **Mənsur Vəkilov.** Dənizlə söhbət; Oynadı gecəyarı; Neft daşları; Dənizlə vıdalaşma; Al bu da yeni şeirim...; Səni öpdüm sahilə... (şeir). Azərbaycan, 2005, №12, s.34-37.

FİKRƏT SADIQ

(Fikrət Abbas oğlu Sadıqov; d. 30.5.1930, Şamaxı – 16.11.2016, Bakı) – şair. Azərb. SSR əməkdar mədəniyyət işçisi (1986), dövlət mükafatı laureatı (1990). Azərb.

Dövlət Un-tinin (indiki BDU) filologiya fakültəsində təhsil almışdır (1956-61). Azərb. Sovet Ensiklopediyasının Baş redaksiyasında, C.Cabbarlı ad. «Azərbaycanfilm» kinostudiyasında çalışmışdır. Ədəbi fəaliyyətə tələbəlik illərində un-t nəşriyyatının buraxdığı «Gənclik nəğmələri» almanaxında dərc etdirdiyi «Artist» və «Ana» şeirləri ilə başlamışdır. «Cığır» adlı ilk şeir toplusu 1963 ildə çap olunmuşdur. Bir sıra şeir toplularının, eləcə də uşaqlar üçün kitabların («Cırtan hara getmişdir», 1971; «Bala kirpi», 1972; «Göydə nə var?», 1978 və s.) müəllifidir. Şeirləri bir sıra dillərə tərcümə olunmuşdur. Azərb. Ali Soveti Rəyasət Heyətinin Fəxri fərmanı, «Əməkdə igidliyə görə» medalı ilə (1986) təltif edilmişdir.

Tərcümələri:

1. **Adnan S.** Salam Adilin xatirəsinə (şeir). Ədəbiyyat və incəsənət, 1967, 4 fevral.
2. **Adnan Səlim.** Oktyabrı yaradanlar (şeir). Ədəbiyyat və incəsənət, 1967, 4 noyabr
3. **T.Fikrət.** Şərm (kiçik yaşlı məktəblilər üçün şeirlər). Bakı: Gənclik, 1972, 27 s.
4. **Valentin Biçko.** Əbədidir Lenin müdrikliyi (şeir). Göyərçin, 1976, №10, s.4.
5. **Seppel Li.** Qorxuram da, sevirəm də...; «Söyüd pöhrəliyindən keçirdim ilk baharda...» (şeir). Ədəbiyyat və incəsənət, 1978, 28 yanvar.
6. **Hanna Svetliçna.** Ötər qumrular (s.160-161); Qırmızı külək (s.161) (şeir).

Körpülər (Ukrayna sovet şairlərinin şeirləri). Bakı: Yazıçı, 1979, 172 s.

7. **Samuil Marşak.** Axmaq siçan balasının nağılı (s.4-6) (şeir). Dünya uşaq ədəbiyyatı kitabxanası. 50 cildə. XLIV cild. S.Marşak, K.Çukovski, A.Barto, S.Mixalkov. Şerlər, nağıllar, təmsillər. Bakı: Gənclik, 1989, 384 s.
8. **Andrey Dmitriyeviç Dementyev.** Ömrümün son üç gününü... (şeir). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Rus ədəbiyyatı antologiyası. 2 cildə. I cild. Bakı: Avrasiya press, 2007, s.173-174
9. **Yevgeni Aleksandroviç Yevtuşenko.** Vəcdan əzabı (D.Şostakoviçə) (şeir). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Rus ədəbiyyatı antologiyası. 2 cildə. I cild. Bakı: Avrasiya press, 2007, s.190-191

FRANZONI

Daniele (2. 6.1985, Genuya, İtaliya) – tərcüməçi, rusist, Qenuya Un-tinin Humanitar Elmlər Məktəbinin doktorantı. 2010 ildə Genuya Un-tinin müəssir xarici dil və ədəbiyyat fakültəsini bitirmişdir. Həmin ildə Darya Donsovanın yaradıcılığının müəssir rus ictimaiyyətində əhəmiyyəti barədə «İvan Poduşkin və Arçı Qudvin» məqaləsini çap etdirmişdir. 2014 ildə «Cənabın xarabalıqları. Veniçka Yerofeyevin «Moskva-Petuşki» əsəri haqqında bir neçə söz» adlı işi ilə doktorantların milli konfransında çıxış etmişdir. 2015 ildə «Leonid İlyiç Brejnevin portretinə eskiz» adlı məqaləsi Genuya Un-tinin Humanitar Elmlər Məktəbinin jurnalında nəşr olunmuşdur.

Tərcümələri:

1. **Kamal Abdulla.** Il manoscritto incompiuto, Roma, Sandro Teti Editore, 2014. Pagg. 247

2. **Mammadov İlqar, Musayev Tofik.** Il conflitto tra Armenia e Azerbaigian. Storia, diritto, mediazione, Firenze, Passigli, 2015. Pagg. 268.
3. **Махмудов Ягуб.** Иреванское ханство. Российское завоевание и переселение армян на земли Северного Кавказа, Рим, Eurasian Books, 2015.
4. **Mahmudov Yaqub** (a cura di), Il khanato di Irevan, Roma, Eurasian Books, 2015.

FÜZULİ

Məhəmməd (1494, İraq, Kərbəla – 1556, orada) – şair, mütəfəkkir. F.-nin klassik Azərb. tərcümə ədəbiyyatı tarixində böyük xidmətləri olmuş, onun tərcümələri bu sahədə

xüsusi mərhələ kimi dəyərləndirilmişdir. Şairin iki tərcümə əsəri məlumdur: «Hədisi-ərbəin» («Qırx hədis») və «Hədiqətüs-süəda» («Xoşbəxtlər bağı»). «Hədisi-ərbəin» Ə.Caminin (1414-1492) fars dilində, qitə janrında nəzmə çəkdiyi qırx hədis toplusu olan «Çəhel hədis» («Qırx hədis») əsərinin tərcüməsidir. İslam əxlaqının bir sıra mühüm keyfiyyətlərini özündə birləşdirən, tərbiyəvi-nəsihətəməz fikirlər aşıllayan bu qitələrin tərcüməsinə şair böyük məsuliyyətlə, bir qədər yaradıcı şəkildə və yüksək sənətkarlıqla yanaşmışdır. «Hədiqətüs-

süəda» isə İran alimi və yazıçısı Hüseyn Vaiz Kaşifinin (ö.1504) fars dilində yazdığı «Rövzətüş-şühəda» («Şəhidlər bağçası») əsərinin tərcüməsidir. «Hədiqətüs-süəda» farsca orijinalı kimi 10 babdan ibarətdir və əsasən imam Hüseynin Kərbəla müsibətinə həsr olunmuşdur. «Hədiqətüs-süəda» məzmunca «Rövzətüş-şühəda»ya, eləcə də Nişatının «Şühədanamə»sinə tam uyğun gəlsə də, bədii sənətkarlıq baxımından onlardan fərqlənir. F.-nin bu kitabı məzmununa görə, klassik sərbəst-yaradıcı tərcümələrə xas olan bütün keyfiyyətləri daşısa da, onu adi bir tərcümə əsəri kimi dəyərləndirmək (xüsusilə də çağdaş tərcümə nəzəriyyəsi və ənənəsi baxımından) düzgün olmaz. Qafiyəli nəsrə qələmə alınmış əsərdə yeri gəldikcə nəzm parçalarından da istifadə olunmuşdur. «Hədiqətüs-süəda»da bütün əsər boyu F. sözünün sehri, möcüzəsi coşqun poetizmi, bənzərsiz sənətkarlıq qüdrəti tam dolğunluğu və kamilliyi ilə özünü göstərir. «Hədiqətüs-süəda» dini məzmununa görə uzun müddət diqqətdən kənarda qalmış, yalnız Azərb. 20 əsrdə ikinci dəfə öz müstəqilliyini qazandıqdan sonra ayrıca araşdırılmış və nəşrə hazırlanmışdır.

Tərcümələri:

1. **Əbdürrəhman Cami.** Çəhel hədis («Qırx hədis») (əlyazma)
2. **Hüseyn Vaiz Kaşifi.** Rövzətüş-şühəda («Şəhidlər bağçası») (əlyazma)

G

GƏRAY FƏZLİ

(Gəray Fəzli oğlu Abbasov; 14.11.1925, Dağıstan, Rutul – 26.12.1995, Bakı) – şair, nasir, publisist. 1942 ildə könüllü olaraq orduya yazılmış, Şimali Qafqazda, Bel-

qorod ş. ətrafında və Dnepr uğrunda dö-yüşlərdə iştirak etmişdir. Ordudan tərxis edildikdən sonra Azərb. Pedaqoji İn-tunun dil və ədəbiyyat fakültəsində təhsil almışdır (1945-49). «Gəncliyim» adlı ilk şeiri «Azərbaycan gəncləri» qəzetində (1948) dərc olunmuşdur. 1957 ildən Azərb. Dövlət Televiziya və Radio Verilişləri Şirkətində müxtəlif vəzifələrdə (uşaq şöbəsində redaktor, böyük redaktor, ədəbi-dram verilişləri baş redaksiyasında şöbə müdiri, baş redaktorun müavini) çalışmışdır. Dövri mətbuatda şeir və hekayələrlə yanaşı aktual problemlərə dair publisistik məqalələrlə («Torpaq-anamızdır», «Aşkarlıq işığında», «Özgə yolumuz yoxdur», «Tənqidin sözü, həqiqətin özü» və s.) çıxış etmişdir. Onun baş redaktorluğu ilə «Hikmət» (1991-92), «Axtarış» (1992), «Kəndin səsi» (1993-95) qəzetləri nəşr edilmişdir.

Tərcümələri:

1. **Yevgeni Dolmatovski.** Lenin dağları (s.39) (şeir). Bahar dostları (RSFSR şairlərinin şeirləri). Bakı: Azərnəşr, 1961, 248 s.
2. **Mixail Lukonin.** Lenin (s.89-92); Baharda (s.92-93); Mühəribədən qayı-

danlara (s.93-95) (şeir). Bahar dostları (RSFSR şairlərinin şeirləri). Bakı: Azərnəşr, 1961, 248 s.

3. **Samuil Marşak.** Ana dili dərsi (s.99) (şeir). Bahar dostları (RSFSR şairlərinin şeirləri). Bakı: Azərnəşr, 1961, 248 s.
4. **Rəsul Həmzətov.** Həyat bir xalıdır...; Səkkizillik... (şeir). Azərbaycan, 1963, №8, s.91.
5. **Mikola Bajan.** Çapar (şeir). Azərbaycan, 1972, №12, s.25-27.
6. **Brovka P.** Minnətdarlıq (şeir). Azərbaycan, 1972, №12, s.32.
7. **A.Kuleşov.** Sevgi haqqında (şeir). Azərbaycan, 1972, №10, s. 66-67.
8. **Qaysın Quliyev.** Dağlardan baş alıb gələn çayları...; Bir ovuc nəm torpağı...; A qardaş, lütf elə, söylə görüm bir...; Yediyim çörəyə bilmirəm ki, mən...; Sevinc, şadlıq düşsə sən...; Qoynunda həm üzüm, həm daş saxlayır...; Pərvanə (şeir). Azərbaycan, 1972, №8, s. 5-6.
9. **Tursunzadə Mirzo.** Çıxmaz xəyalımdan on beş il qabaq...; Sakit-səssiz bir aləmdə...; Düşənbə çayı (şeir). Azərbaycan, 1972, №7, s.4-5.

GÖZƏLOV

Əziz Paşa oğlu (d. 14.4.1936, Masallı – 22.2.2005, Bakı) – ədəbiyyatşünas, tərcüməçi. Filologiya e.n. AYB-nin üzvü (2001). Azərb. Dövlət Xarici Dillər İn-tunun (indiki ADU) fransız dili fakültəsində təhsil almışdır (1954-59). Əlcəzairdə tərcüməçi (1967-71) işləmişdir. ADU-nun tərcümə kafedrasının dosentidir. Azərb.-fransız ədəbi əlaqələrinə dair bir sıra elmi tədqiqat əsərlərinin müəllifidir. 1964 ildən bədii tərcümə ilə ardıcıl məşğul olur.

Tərcümələri:

1. **A.Morua.** Şərtir kilsəsi (novella). Ədəbiyyat və incəsənət, 1966, 6 avqust.
2. **Fransız yumoru.** Sovet kəndi, 1968, 19 oktyabr.

3. **Şarl Lui Filipp.** Sərxoş (s. 224-228) (hekayə). Dünya (orijinaldan tərcümə toplusu). I kitab. Bakı: Yazıçı, 1983, 352 s.
4. **Fransız yumoru** (s.229-236). Dünya (orijinaldan tərcümə toplusu). I kitab. Bakı: Yazıçı, 1983, 352 s.
5. **Məhəmməd Dib.** Qadağan olunmuş yerlər (novellalar). Bakı: Yazıçı, 1983, 90 s.
6. **Fransız yumoru.** Dünya: Orijinaldan tərcümə toplusu. II kitab. Bakı: Yazıçı, 1986, s.330-334.
7. **P.Qamarra.** On iki ton brilliant (povest). Bakı: Yazıçı, 1986, 132 s.
8. **A.Mişo.** Plümün barmağı; Ölüm düşərgəsində məhəbbət (hekayə). Dünya: Orijinaldan tərcümə toplusu. II kitab. Bakı: Yazıçı, 1986, s.179-173.
9. **G.De Mopassan.** Həyat (roman); Valtər Şnafsın macərası (novella). Q.D. Mopassan. Roman. Novellalar. Dünya ədəbiyyatı kitabxanası. 50 cildə. 45-ci cild. Bakı: Yazıçı, 1989.
10. **Pyer Qamarra.** On iki ton brilliant (povest). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Fransız ədəbiyyatı antologiyası. 3 cildə. II cild. Bakı: Şərq-Qərb, 2007, s.333-354

GÜLHÜSEYN HÜSEYNOĞLU

(Gülhüseyn Hüseyn oğlu Abdullayev; 16.10.1923, Masallı r-nunun Mollaoba k. – 8.7.2013, Bakı) – ədəbiyyatşünas, yazıçı. Azərbaycan xalq yazıçısı

(1958). Filologiya e.d., prof. (1988). Azərbaycan Dövlət Un-tinin (indiki BDU) filologiya fakültəsini bitirmiş (1947), aspiranturaya qəbul olunmuşdur. Şəxsiyyətə pərəstiş dövründə həbs edilmiş, 25 il azadlıqdan məhrum olunmuşdur. 1956 ildə tam bəraət almış, as-

piranturaya bərpa edilmişdir. Un-tin Azərbaycan ədəbiyyatı kafedrasının professoru olmuşdur. «Ana» adlı ilk hekayəsi 1944 ildə, «Bənövşə əfsanəsi» adlı ilk mənsur şeiri isə 1946 ildə işıq üzü görmüşdür. Bədii yaradıcılığında mənsur şeir və hekayə başlıca yer tutur. Azərbaycan ədəbiyyatında mənsur şeirin yaradıcısı kimi tanınır. M.Müşfiq barədə elmi monoqrafik əsəri, bir sıra tədqiqat xarakterli məqalələri var. Mənsur şeir, hekayə, povest və ssenarilərindən ibarət bir sıra toplusları nəşr olunmuşdur.

Tərcümələri:

1. **S.Likok.** Mənim naməlum dostum (novella). Azərbaycan, 1965, №4, s.171-174.
2. **Yuri Yakovlev.** Əl ağacları (hekayə). Azərbaycan, 1970, №1, s.162-164.
3. **Qarif Axundov.** Baletmeyster (hekayə). Azərbaycan, 1972, №6, s.160-169.

GÜLMƏMMƏDOVA

Güllü Yoloğlu qızı (d.13.11.1942, Özbəkistan, Taldı-Kurqan) – şair, tərcüməçi, Moskva Yazıçılar İttifaqının üzvü (1974). 1965 ildə Moskva Dövlət Pedaqoji İn-tunu bitirmiş,

sonradan müəllim və məktəb direktoru vəzifəsində çalışmışdır. 22 şeir kitabının və bir neçə nəsr kitabının müəllifidir.

Tərcümələri:

1. **A.Ализаде.** Вторая мать; Нефтяники (стихи). Литературная газета, 1979, 17 октября, с.7.
2. **A.Ализаде.** Мой кандидат (стихи). Баку, 1980, 23 февраля, с.4.
3. **Şevket Ramazanov.** Qanlı çörək (hekayə). Azərbaycan, 2007, №10, s.151-154
4. **Балаш Азероглу.** Береги нервы; В садах стоят, плечом прижав к плечу...; Если бы был я ...; Корабль

причалил; Сын на волосы мои по-
глядел...; Смерть орла (стихи). Ли-
тературный Азербайджан, 1984, №4,
с.44-45.

GÖYÜŞOV

Nəsim Cümşüd oğlu (d.
5.9.1947, Kəlbəcər r.)
– ədəbiyyatşünas, tərcüməçi, filologiya e.d.
(2009). Azərb. Dövlət
Un-tinin (indiki BDU)
şərqşünaslıq fakültəsini
(fars bölməsi) bitirmişdir

(1965-70). 1970 ildən AMEA-nın M.Füzuli
ad. Əlyazmalar İn-tunda müxtəlif vəzifələrdə
çalışmışdır. 2009 ildən in-tun «Mətnlərin
nəşrə hazırlanması şöbəsi»nin müdürüdür.
20 kitab və 150-dən çox elmi məqalənin
müəllifidir. Xaricdə bir kitabı və 10 məqaləsi
nəşr olunmuşdur.

Tərcümələri:

1. **Xalq təbabəti xəzinəsindən** (Ön söz, farsca əlyazma qaynaqlarından tərcümə və tərtib). Bakı: Azərbaycan Ensiklopediyası. 1992, 224 s.
2. **Abdulla Nəsrî**. Quranda dünyaşünaslığın əsasları (Farscadan tərcümə). Bakı: Qələm, 2003, 238 s.
3. **Eynülqüzzat Həmədəni**. Təmhidat (Ön söz, farscadan Azərbaycan dilinə tərcümə və şərhlər). Bakı: Adiloğlu, 2006, 248 s.
4. **Şeyx Mahmud Şəbüstəri**. «Gülşəni-raz». Şəmsəddin Məhəmməd Lahici; «Məfatihül-icaz fi Şərhi- Gülşəni-raz». (Giriş məqaləsi, poetik tərcümə, izahlar və şərhlər), 1-2. Bakı: Adiloğlu, 2008, 792 s.
5. **Əbu Hamid əl-Qəzali**. «Kimiyyə-i səadət» əsərinə ön söz, tərcümə, izah və şərhlər. I-II cild. Bakı: Şərq-Qərb, 2012, 1333 s.

H

H.ƏHMƏD ŞMİDE

(Hanspeter Achmed Schmiede) (7.2.1935 Berlin – 10.10.2010 Berlin) – türkoloq, tərcüməçi. Türk və Azərbaycan ədəbiyyatından alman dilinə bir sıra tərcümələr etmişdir. 1957

ildə İslamı qəbul etmişdir. İslam dininə aid kitabların (Islam lernen, Islam leben – İslamı öyrənməli, İslamı yaşamalı), məqalələrin və tərcümə əsərlərinin müəllifidir.

Dədə Qorqud dastanının tərcüməsinə görə BDU-nun Fəxri Doktoru adına layiq görülmüşdür.

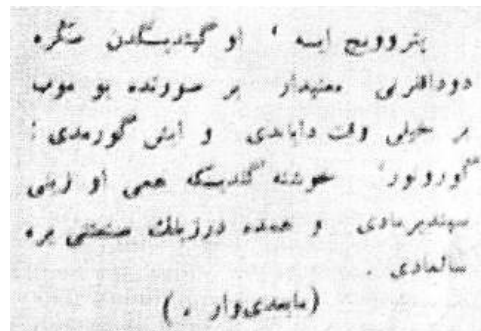
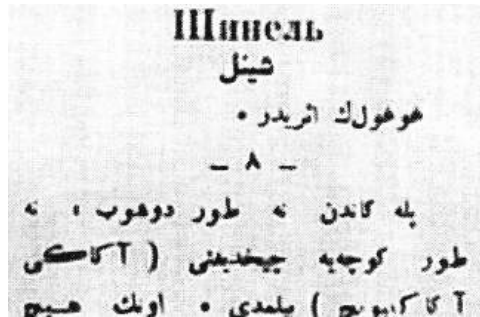
Tərcümələri:*Alman dilinə:*

1. **Bəxtiyar Vahabzadə.** Azərbaycan oğluyam (Bahtiyar Vahabzade. Ich bin ein Sohn Aserbaidschans) (şeyrlər). Ankara: Önder Matbaa, 1975.
2. Daşlaşmış şəhər (Die versteinerte Stadt) (Azərbaycan nağılları). Berlin: Volk und Welt nəşriyyatı, 1975, 1978 (ikinci buraxılış), 200 s.
3. Xoruz və padşah (Der Hahn und der Padischah) (Azərbaycan xalq nağılları). Berlin: Holz im Kinderbuchverlag nəşriyyatı, 1977.
4. **Bəxtiyar Vahabzadə.** Qarabağ melodiyası (Aus Karabağ die Melodie) (məqalələr, şeyrlər və “İkinci səs” dramı). Berlin: 1990, 180 s.
5. **Kitab-i Dədə Qorqud** – Oğuzlasrın milli dastanı (Dede Korkut's Buch – Das Nationalepos der Oghusen). Türkiyə: Anadolu nəşriyyatı, 1995, 272 s.

HACIBƏYLİ

(Hacıbəyov) Üzeyir Əbdülhüseyn oğlu (18.9.1885, Şuşa qəzasının Ağcabədi k. – 23.11.1948, Bakı) – bəstəkar, musiqişünas alim, publisist, dramaturq, pedaqoq

və ictimai xadim. Müasir Azərb. peşəkar musiqi sənətinin və milli operasının banisi. SSRİ xalq artisti (1938). Azərb. EA akad. (1945). Prof. (1940). SSRİ Dövlət mükafatı laureatı (1941, 1946). Azərb. Bəstəkarlar İttifaqının sədri (1938-48), Azərb. Dövlət Konservatoriyasının rektoru (1928-29; 1939-48), Azərb. EA İncəsənət İn-tunun direktoru (1945-48) olmuşdur. Qori müəllimlər seminarıyısında təhsil almışdır (1899-1904). 1905 ildə Bakıya gəlmiş, Bibiheybətdə, sonralar isə «Səadət» məktəbində dərs demişdir. 1907 ildə Bakıda Azərb. dilində «Hesab məsələləri» və «Mətbuatda istifadə olunan

siyasi, hüquqi, iqtisadi və əsgəri sözlərin türki-rusi və rusi-türki lüğəti»ni nəşr etdirmişdir. Bədii yaradıcılığa publisistika ilə başlamış, «Kaspi», «Həyat», «İrşad», «Tərəqqi» və s. qəzetlərdə, eləcə də «Molla Nəsrəddin» jurnalında «Ü», «Filankəs» və s. imzalarla çıxış etmişdir. Həmin dövrdə N.V. Qoqolun «Şinel» povestini Azərb. dilinə tərcümə etmiş, bir sıra hekayə və miniatürlər yazmışdır. Onun müsəlman Şərqi qində ilk opera nümunəsi olan «Leyli və Məcnun» operası 1908 il yanvarın 25-də H.Z. Tağıyevin teatrında göstərilmişdir (operanın librettosunun müəllifi H. özüdür). 1909-15 illərdə bir-birinin ardınca «Şeyx Sənan» (1909), «Rüstəm və Söhrab» (1910), «Şah Abbas və Xurşidbanu» (1912), «Əsli və Kərəm» (1912), «Harun və Leyla» (1915) muğam operalarını bəstələmişdir. H. Azərb.-da musiqili komediya janrının banisidir (komediyaların mətnini də özü yazmışdır): «Ər və arvad» (1909, ilk tamaşası – 1910), «O olmasın, bu olsun» (1910, ilk tamaşası – 1911), «Arşın mal alan» (1913).

1918-20 illərdəki fəaliyyəti AXC-nin orqanı olan «Azərbaycan» qəzeti ilə sıx bağlı olmuşdur. O, həmin qəzetdə publisistik məqalə və felyetonları ilə, demək olar ki, hər gün çıxış etmiş, bir müddət qəzetin redaktoru olmuşdur. Burada onun Azərb.-ın tarixi, siyasi vəziyyəti, iqtisadiyyatı, sənayesi, maarif və mədəniyyətinə dair 100-dən çox məqaləsi dərc olunmuşdur.

H. 20-ci illərdə Azərb. musiqisinin inkişafı yolunda əsaslı fəaliyyət göstərmişdir. 1921 ildə Bakıda azərbaycanlı tələbələr üçün ilk musiqi məktəbi olan Azərb. Dövlət Türk Musiqi Məktəbini təşkil etmişdir (1926 ildə Azərb. Dövlət Konservatoriyası ilə birləşdirilmişdir). 1926 ildən Azərb. Dövlət Konservatoriyasında fəaliyyət göstərən H. burada nəzəriyyə, harmoniya, Azərb. musiqisinin əsasları fənlərini tədris etmiş, konservatoriya yanında ilk çoxsəsli Azərb. xor kollektivini yaratmışdır. 1931 ildə Azərb.

Radio Komitəsi yanında ilk notlu xalq çalğı alətləri orkestri təşkil etmiş, 1931-32 illərdə həmin orkestr üçün 1-ci («Çahargah») və 2-ci («Şur») fantaziyalarını bəstələmişdir. «Aşıqsayağı» (1931) triosu Azərb. musiqisində ilk ansambl pyeslərindən biridir. 1937 il aprelin 30-da Azərb. Opera və Balet Teatrında H.-nin yaradıcılığının zirvəsini təşkil edən «Koroğlu» operası (librettosu H.İsmayılov və M.S.Ordubadinindir) tamaşaya qoyulmuşdur. H. İkinci Dünya müharibəsi illərində «Çağırış», «Yaxşı yol», «Ananın oğluna nəsihəti», «Şəfqət bacısı», «Döyüşçülər marşı» və s. mahnılar, eləcə də «Cəngi» (941) pyesini, «Vətən və cəbhə» (1942) kantatasını bəstələmişdir. Onun bu illərdə yaratdığı vokal musiqi əsərləri içərisində N.Gəncəvinin anadan olmasının 800 illiyinə həsr etdiyi «Sənsiz» (1941) və «Sevgili canan» (1943) romans-qəzəlləri xüsusi yer tutur. H. ömrünün son illərində tamamlaya bilmədiyi «Füzuli» operası üzərində işləmişdir. O, Azərb. SSR Dövlət himni (1945) və «Azərb. Marşı»nın (1992 ildən Azərb. Resp.-nın Dövlət himni) musiqisinin müəllifidir. «Arşın mal alan», «O olmasın, bu olsun» musiqili komediyaları və «Koroğlu» operası tərcümə olunaraq, bir sıra ölkələrdə tamaşaya qoyulmuşdur. «Arşın mal alan»ın motivləri əsasında ABŞ-da film çəkilmişdir (1937).

H. SSRİ Ali Sovetinin deputatı olmuşdur (1 və 2-ci çağırış). Azərb. dövlət Konservatoriyasına (1949) və Azərb. Dövlət Simfonik Orkestrinə (1944) onun adı verilmişdir. Anadan olmasının 100 illik yubileyi SSRİ-də böyük təntənə ilə keçirilmiş, YUNESKO-nun görkəmli şəxsiyyətlərin ildönümü və 1985-ci ilin mühüm hadisələri təqviminə əsasən yubileyi beynəlxalq miqyasda qeyd edilmişdir.

Tərcüməsi:

Qoqol N.V. Sinel. (hekayə). Tərəqqi, 1909, № 62, 63, 86, 106, 121, 126, 131 (hissə-hissə).

HACIYEV Ağasəlim**Tərcümələri:**

1. **Con Kler.** İlk sevgim (şeir). Azərbaycan müəllimi, 1976, 26 may.
2. **Con Kornford.** Ürəksiz yaşayan təkə dünyadır... (şeir). Azərbaycan müəllimi, 1977, 29 iyul.
3. **Hausmen Fokberida (Vuster).** Sual (şeir). Ədəbiyyat və incəsənət, 1979, 13 iyul.
4. **Uilyam Bleyk.** Zənci oğlan (şeir). Ədəbiyyat və incəsənət, 1982, 30 iyul.
5. **Emili Bronte.** Xatirə (şeir). Ədəbiyyat və incəsənət, 1982, 30 iyul.
6. **Ralf Hodqson.** Sırr (şeir). Ədəbiyyat və incəsənət, 1982, 30 iyul.
7. **Emili Bronte.** Düşüncə (s.316) (şeir). Dünya (orijinaldan tərcümə toplusu). I kitab. Bakı: Yazıçı, 1983, 352 s.
8. **Con Kits.** Əllər (s.315) (şeir). Dünya (orijinaldan tərcümə toplusu). I kitab. Bakı: Yazıçı, 1983, 352 s.
9. **Robert Qreyvz.** Ömrün mənası (s.311) (şeir). Dünya (orijinaldan tərcümə toplusu). I kitab. Bakı: Yazıçı, 1983, 352 s.
10. **Dom Moraes.** Bağ (s.312) (şeir). Dünya (orijinaldan tərcümə toplusu). I kitab. Bakı: Yazıçı, 1983, 352 s.
11. **Alfred Tennison.** Gəlmə görüşümə (s.313) (şeir). Dünya (orijinaldan tərcümə toplusu). I kitab. Bakı: Yazıçı, 1983, 352 s.
12. **Ceyms Tomson.** Gəl (s.314) (şeir). Dünya (orijinaldan tərcümə toplusu). I kitab. Bakı: Yazıçı, 1983, 352 s.
13. **E.B.Brauning.** Əgər məni sevirsen (şeir). Dünya: Orijinaldan tərcümə toplusu. II kitab. Bakı: Yazıçı, 1986, s.322.
14. **A.H.Klaf.** Dünya gözəldi (şeir). Dünya: Orijinaldan tərcümə toplusu. II kitab. Bakı: Yazıçı, 1986, s.321-322.
15. **H.V.Lonqfello.** Düşüncələr (şeir). Dünya: Orijinaldan tərcümə toplusu. II kitab. Bakı: Yazıçı, 1986, s.323.
16. **Robert Lyuiz Stivenzon.** Rekviyem (s.217) (şeir). Dünya (orijinaldan tərcümə toplusu). III kitab. Bakı: Yazıçı, 1988, 344 s.
17. **Artur Hyus Klaf.** Dünya gözəldi (şeir). Dünya ədəbiyyatı seriyası. İngilis ədəbiyyatı antologiyası; 2 cildə. I cild. Bakı: Şərq-Qərb, 2007, s.251.
18. **Ceyms Tomson.** Gəl (şeir). Dünya ədəbiyyatı seriyası. İngilis ədəbiyyatı antologiyası. 2 cildə. I cild. Bakı: Şərq-Qərb, 2007, s.250.
19. **Con Gits.** Əllər (şeir). Dünya Ədəbiyyatı seriyası. İngilis ədəbiyyatı antologiyası. 2 cildə. I cild. Bakı: Şərq-Qərb, 2007, s.251.
20. **Dom Moraes.** Bağ (şeir). Dünya ədəbiyyatı seriyası. İngilis ədəbiyyatı antologiyası. 2 cildə. I cild. Bakı: Şərq-Qərb, 2007, s.249-250.
21. **Elizabet Berret Brauning.** Əgər məni sevsən... (şeir). Dünya ədəbiyyatı seriyası. İngilis ədəbiyyatı antologiyası. 2 cildə. I cild. Bakı: Şərq-Qərb, 2007, s.225.
22. **Emili Bronte.** Düşüncə (şeir). Dünya ədəbiyyatı seriyası. İngilis ədəbiyyatı antologiyası. 2 cildə. I cild. Bakı: Şərq-Qərb, 2007, s.249.
23. **Robert Qreyvz.** Ömrün mənası (şeir). Dünya ədəbiyyatı seriyası. İngilis ədəbiyyatı antologiyası. 2 cildə. II cild. Bakı: Şərq-Qərb, 2007, s.167.
24. **Robert Luis Stivenzon.** Dənizdəki macəralarım necə başladı; Çəkilmənin ixtiyarında; Qayıqda; «Şən Rocer»i aşağı salıram; İzarel Hends; Piastrlar («Dəfinələr adası» romanından fraqmentlər). Dünya ədəbiyyatı seriyası. İngilis ədəbiyyatı antologiyası; 2 cildə. I cild. Bakı: Şərq-Qərb, 2007, s.304-330.
25. **Robert Luis Stivenzon.** Rekviyem (şeir). Dünya ədəbiyyatı seriyası. İngilis ədəbiyyatı antologiyası. 2 cildə. I cild. Bakı: Şərq-Qərb, 2007, s.303.

26. **Artur Hyus Klaf.** Dünya gözəldi (şeir). Dünya ədəbiyyatı antologiyaları seriyası. İngilis ədəbiyyatı antologiyası. Bakı: Şərq-Qərb, 2009, s.285.
27. **Ceyms Tomson.** Gəl (şeir). Dünya ədəbiyyatı antologiyaları seriyası. İngilis ədəbiyyatı antologiyası. Bakı: Şərq-Qərb, 2009, s.283.
28. **Dom Moraes.** Bağ (şeir). Dünya ədəbiyyatı antologiyaları seriyası. İngilis ədəbiyyatı antologiyası. Bakı: Şərq-Qərb, 2009, s.282.
29. **Con Gits.** Əllər (şeir). Dünya ədəbiyyatı antologiyaları seriyası. İngilis ədəbiyyatı antologiyası. Bakı: Şərq-Qərb, 2009, s.284.
30. **Elizabet Berret Brauninq.** Əgər mənə sevsən... (şeir). Dünya ədəbiyyatı antologiyaları seriyası. İngilis ədəbiyyatı antologiyası. Bakı: Şərq-Qərb, 2009, s.255.
31. **Emili Bronte.** Düşüncə (şeir). Dünya ədəbiyyatı antologiyaları seriyası. İngilis ədəbiyyatı antologiyası. Bakı: Şərq-Qərb, 2009, s.281.
32. **Robert Qreyvz.** Ömrün mənası (şeir). Dünya ədəbiyyatı antologiyaları seriyası. İngilis ədəbiyyatı antologiyası. Bakı: Şərq-Qərb, 2009, s.540.
33. **Robert Luis Stivenzon.** Dəfinələr adası (romandan fraqmentlər). Dünya ədəbiyyatı antologiyaları seriyası. İngilis ədəbiyyatı antologiyası. Bakı: Şərq-Qərb, 2009, s.341-368.
34. **Robert Luis Stivenzon.** Rekviyem (şeir). Dünya ədəbiyyatı antologiyaları seriyası. İngilis ədəbiyyatı antologiyası. Bakı: Şərq-Qərb, 2009, s.340.

HACIYEV

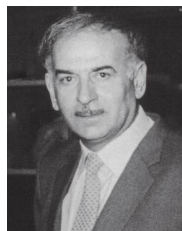
Cəlil Cavanşir d. 2.1.1984, Oğuz) – publisist, yazıçı-tərcüməçi. Gəncə Dövlət Un-tinin alman dili fakültəsini bitirmiş (2008), 2008-10 illərdə Azərb.

Beynəlxalq Un-tində Pedaqogika və psixologiya

üzrə magistr təhsili almışdır. Gəncə ş.-ndə müxtəlif mətbu orqanlarda çalışmış, «Təhfə», «Türküstan», «Vətəndaş Həmrəyliyi» qəzetləri, «Alatoran», «Molla Nəsrəddin dünyası», «Yurddan səslər», «Pirsultan», «Doqquz iqlim», «Ənvər Paşa» jurnalları ilə əməkdaşlıq etmişdir. «Qanun» Nəşrlər Evinə «Azərbaycan ədəbiyyatı» şöbəsinin baş redaktoru vəzifəsində çalışmışdır. «Palma» ədəbi-bədii tərcümə jurnalının və «Region xəbər» qəzetinin təsisçisi olmuşdur.

Tərcümələri:

1. **Bernhard Şlink.** Qıraətçi (Fərican Quliyeva ilə birlikdə) (roman). Bakı: Qanun, 2011, 224 s.
2. **Ziqmund Freyd.** Totem və Tabu (elmi-fəlsəfi). Bakı: Qanun, 2011, 208 s.
3. **Brijit Ober.** Doktor Marçın dörd oğlu (roman). Bakı: Hədəf, 2013, 250 s.
4. **Fridrix Nitşe.** Dəccal (elmi-fəlsəfi). Bakı: Hədəf, 2014, 120 s.
5. **Artur Konan Doyl.** Son Hadisə; Polkovnikin ölümü; Subay Zadəgan; Baskomb vadisinin sirri; Detektiv ölüm yatağında (hekayələr). Bakı: Hədəf, 2014, s.110; 114; 128; 168; 260.

HACIYEV

Hacı Əliheydər oğlu (18.2.1925, Bakı – 23.2.2008, Bakı) – publisist, tərcüməçi, əməkdar jurnalist (1985). Azərb. Dövlət Un-tinin (indiki BDU) filologiya fakültəsində qiyabi təh-

sil almışdır (1950-57). «Azərbaycan gəncləri» qəzetində şöbə müdürü (1950-53), Azərb. radiosunda məsul redaktor və baş redaktor (1953-59), Azərb. Uşaq və Gənclər Ədəbiyyatı nəşriyyatında redaktor (1959-61), «Ekran» Yaradıcılıq Birliyinin sədri (1968-70), Azərb. Jurnalistlər İttifaqının orqanı olan «Müxbir» jurnalında baş redaktor (1970-74) vəzifələrində çalışmışdır. Azərb. Jurnalistlər İttifaqı İdarə Heyətinin katibi (1974-89) seçilmiş, AJB-nin sədri olmuşdur (1989-2006). Ədəbi yaradıcılığında bədii tərcümə və publisistika xüsusi yer tutur.

Tərcümələri:

1. **Mahmud Teymur.** Səbiyə; Naciyyə; Məktub; Şeyx Nəim, imam, ya da çoxarvadlı (hekayə). Misir hekayələri. Bakı: Uşaqgənclənəşr, 1957, s.7-34.
2. **Alfons Dode.** Balaca Madu («Cek» romanından fraqment). Bakı: Uşaqgənclənəşr, 1958, 68 s.
3. **Yan V. Çingizxan** (tarixi trilogiyanın 1 hissəsi) (roman). Bakı: Uşaqgənclənəşr, 1960, 391s.
4. **Yusif İdris.** Sami (hekayə). Azərbaycan pioneri, 1960, 7; 10 iyun
5. **Ernest Heminqey.** Əlvida, silah! (s.5-303) (roman); Məğlubedilməz (s.305-341) (hekayə). Ernest Heminqey. Əlvida, silah! Bakı: Uşaqgənclənəşr, 1961, 348 s.
6. **Alleq Anri.** İşgəncəli istintaq (sənədli povest). Bakı: Uşaqgənclənəşr, 1960, 76 s.
7. **A.P.Çexov.** Qara rahib; Gec açılmış çiçəklər (hekayə). Azərbaycan, 1960, №1, s.101-125
8. **A.Moravia.** Heç bir şeyə yaramaz; Şimpanze («Roma hekayələri» silsiləsindən). Azərbaycan, 1961, №1, s.174-182.
9. **Alberto Moravia.** Şimpanze (s.56-63); Heç bir şeyə yaramaz (s.64-70); Dişlənmiş əl (s.71-79) («Roma hekayələri» silsiləsindən hekayələr). Alberto Moravia. Roma hekayələri. Bakı: Uşaqgənclənəşr, 1961, 107 s.
10. **Mövlud Məmməri.** Ədalət yuxuda ikən (roman). Bakı: Azərnəşr, 1963, 168 s.
11. **S.Antonov.** Cırılmış manat (povestlər). Bakı: Gənclik, 1971, 219 s.
12. **Ernest Heminqey.** Medal satılır, amma alan yoxdur; Bələdçi it lazımdır (hekayə). Ədəbiyyat və incəsənət, 1971, 31 iyul.
13. **Gerd Prokop.** Reportyorun ölümü (roman). Müxbir, 1974, №2, s.23-31, №3, s.22-31, №4, s.22-31, №5, s.22-31, №6, s.21-31, №7, 23-31, №8, s.24-31, №9, s.22-24, №10, s.27-29, №11, s.30-32.
14. **Yan V. Çingizxan** (roman). Bakı: Gənclik, 1983, 324 s.
15. **Anton Pavloviç Çexov.** Gec açılmış güllər (hekayə). Dünya uşaq ədəbiyyatı kitabxanası. A.P.Çexov. A.M.Qorki. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Gənclik, 1984, s.102-138.
16. **Ernest Heminqey.** Əlvida, silah! (roman). Bakı: Azərnəşr, 1986, 264 s.
17. **Ernest Heminqey.** Əcəl zəngi (roman). Dünya ədəbiyyatı kitabxanası. 100 cildə. 83-cü cild. Bakı: Yazıçı, 1986, 432 s.
18. **A.Rıbakov.** Arbat övladları (roman). Azərbaycan, 1988, №3, s.115-153; №5, s.138-167; №7, s.140-173
19. **RıbakovAnatoli.** Arbat övladları (roman). Bakı: Yazıçı, 1989, 512 s.
20. **Ernest Heminqey.** Zəng kimin üçün çalınır (roman). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Bakı: Çayıoğlu, 2004, 424 s.
21. **Ernest Heminqey.** Əcəl zəngi (roman). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Bakı: Avrasiya press, 2006, 472 s.
22. **Yan Vasili Qriqoryeviç.** Çingiz xan (roman). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Bakı: Avrasiya press, 2006, 344 s.
23. **Yaroslav Haşek.** I. Şveyk İtaliya ilə təkbəşinə vuruşdu; II. Şveyk kilsə şərəbini axtarır; III. Həkimlər Şveyki müayinə

- edirlər; IV. Şveyk piroksilin ilə rəftar etməyi öyrənir; V. Şveyk havanı fəth edir (s.13-29) («İgid əsgər Şveyk müharibə ərəfəsində» romanından hissələr); Seçicinin müsibətləri (s.29); Şafranekin varisi (s.33-36); Yoxsul ədəbiyyatçılara yardım (s.37-40); Valideynlər və uşaqlar (s.41-45); Qorjitski şəhərinin rəisi ilə söhbət (s.46-49); Tərk-silah konfransı (s.49-52); Amerikalının tərcümeyi-halı (s.53-57); Baron və onun köpəyi (s.58-60); Mən necə it alveri edirdim (s.61-69); Həyatdan ibrət (s.70-73) (hekayə). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Yaroslav Qaşek. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Şərq-Qərb, 2006, 320 s.
24. **Alfons Dode.** Balaca Madu («Cek» romanından fragment). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Fransız ədəbiyyatı antologiyası. 3 cildə. II cild. Bakı: Şərq-Qərb, 2007, s.27-60.

HACIYEV

Maqsud İbrahim oğlu (d. 10.9.1935, Quba) – şərqşünas, tərcüməçi. «Tat dilinin Qonaqkənd ləhcəsi» (1971), «İranın tarixi-etnoqrafik öçerki, fars dilinin qısa qrammatikası və farsca-rusca texniki lüğət» (İsfahan, 1973, 1974), «Beş il qonşu diyarda» (1976), «İran etüdləri» (1979), «Dörd ildə gördüklərim» (1985), «Əfqan şərinə Lenin və oktyabr mövzusu» (Kabul, 1987), «Əfqan ədəbiyyatında milli barışıq siyasətinin inikası» (rus və dəri dillərində, Kabul, 1988), «Əfqanıstan görüşləri» (1989), «Azərbaycan tatlarının dili» (1995) elmi, elmi-publisistik əsərlərinin müəllifidir. O, İran və Əfqanıstanın bir sıra görkəmli ədəbi simalarının əsərlərini Azərb. dilinə tərcümə etmiş, Ç.Çaplinin «Səhnə işıqları», Şərq xalqlarının həyatına dair «Məzəli əhvalatlar», əfqan xalqının nağıllarından ibarət «Çilan və şeytan» kimi tərcümə kitablarını oxuculara təqdim etmişdir.

Tərcümələri:

1. **A.Nəsibov.** Corc Harrisinin qəzaya uğraması (povest). Bakı: Uşaqgənclənəşr, 1955, 107 s.
2. **A.Tolstoy.** Aelita (roman). Bakı: Uşaqgənclənəşr, 1956, 204 s.
3. **Henri Lauson.** Gün batanda; Bir vaxt gələr ki...; Çoban arvadı; Kükədə gecələmək hara, meşədə gecələmək hara (hekayə). Azərbaycan, 1957, №10, s.148-159.
4. **H.Sauson.** Avstraliya hekayələri. Bakı: Uşaqgənclənəşr, 1957, 94 s.
5. **Xosrov Şahani.** Dəfn mərasimi (hekayə). Azərbaycan qadını, 1978, №9, s.12-13 (Əlibəyli Həsən ilə şərikli tərcümə).
6. **Q.Saedi (Gövhər Murad).** Həvəs (hekayə). Ədəbiyyat və incəsənət, 1986, 25 iyul.
7. **Abbas Pəhləvan.** Əsl jurnalist (hekayə). Ulduz, 2002, №9, s.55-59.

HACIYEV

Rüstəm Tofiq oğlu (ədəbi təxəllüsü Rüstəm Tofiq; d. 1.8.1988, Bakı) – şərqşünas, şair, tərcüməçi. 2012 ildə Qafqaz Un-tində ərəb dili və ədəbiyyatı ixtisası üzrə magis-

tratura pilləsini bitirmişdir. İlk şeiri 2003 ildə dərc olunmuşdur. Heca və əruz vəznində şeirlərin, klassik farsdilli ədəbiyyatdan tərcümələrin və bir sıra məqalələrin müəllifi, bir neçə kitabın (o cümlədən «Azərbaycan Tərcümə Ensiklopediyası», 2018) redaktorudur. 2011 ildə İkinci İran və Dünya şairləri konqresində (Tehran) Azərb.-ı təmsil etmiş, 2012 ildə Rəzəvi şeir festivalında (Urmiya) ikinci yeri tutmuşdur. 2014 ildən «Azərb. Milli Ensiklopediyası» Elmi Mərkəzində redaksiya müdiri vəzifəsində çalışır. Dövri mətbuatda şeir və məqalələrlə çıxış edir.

Tərcümələri:

1. **Şeyx Mahmud Şəbüstəri.** Gülşəni-raz (ön söz, farscadan tərcümə və şərhlər). Bakı: Elm və təhsil, 2013, 226 s.
2. **Xacə Nəsirəddin Tusi.** Əxlaqi-möh-təşəmi. Bakı: Qanun, 2014, 396 s.

HACIYEV

Tofiq İsmayıl oğlu
(1.5.1936, Cəbrayıl r-nunun Soltanlı k. – 27.11.2015, Bakı) – dilçi, türkoloq. Filologiya e.d. (1969), prof. (1971), AMEA-nın həqiqi üzvü (2014).

Azərbaycan Dövlət Universitetinin (indiki BDU) filologiya fakültəsində təhsil almışdır (1953-58). Elmi yaradıcılığa dilçi-dialektoloq kimi başlasa da, daha çox dil tarixi və ədəbi dil məsələlərini tədqiq etmişdir. Azərbaycan klassik ədəbiyyatının dili və üslubuna dair bir sıra məqalələrin, monoqrafiya və dərs vəsaitlərinin, orta məktəb dərsliklərinin müəlifidir. «Sabir: qaynaqlar və sələflər» (1980), «Şeirimiz, nəsrimiz, ədəbi dilimiz» (1990), «Dədə Qorqud: dilimiz, düşüncəmiz» (1999) və s. kitabları nəşr olunmuşdur. Bir sıra beynəlxalq elmi konfranslarda (Kayseri, 1990; Tehran, 1992, 1995; Antalya, 1993; Ankara, 1996) məruzələrlə çıxış etmişdir. Elmi yaradıcılığında «Kitabi-Dədə Qorqud»la bağlı tədqiqatlar mühüm yer tutur.

Tərcümələri:

1. **Murad Adji.** «Qıpçaq çölünün yovşanı» kitabından. Mütərcim, 1996, №1, s.32-39.
2. **Seyid Əhməd Cəmaləddin İbn Mühənnə.** Hilyətül-insan və həlbətül-lisan. Türkologiya seriyası. Bakı: Kitab aləmi, 2008, 160 s.
3. **Qay Valeri Katull.** Furi və Avreliyə (şeyr). Dünya ədəbiyyatı antologiyaları seriyası. Antik ədəbiyyat antologiyası. Bakı: Şərq-Qərb, 2010, s.660-661.

4. **Mark Tulli Siseron.** Katilinaya qarşı birinci nitq; İkinci nitqdən parça (nitqlərdən). Dünya ədəbiyyatı antologiyaları seriyası. Antik ədəbiyyat antologiyası. Bakı: Şərq-Qərb, 2010, s.635-640.
5. **Mark Tulli Siseron.** «Natiq haqqında» risalədən (ritorik traktatlar). Dünya ədəbiyyatı antologiyaları seriyası. Antik ədəbiyyat antologiyası. Bakı: Şərq-Qərb, 2010, s.641-648.

HACIYEV

Vilayət Tapdıq oğlu
(d.1.4.1950, Qazax r-nunun Sofulu k.) – tərcüməçi, pedaqoq, filologiya e.n. AYB-nin üzvü (1987). M.F.Axundov ad.

Azərbaycan Pedaqoji Dillər İnstitutunun (indiki ADPU) alman dili fakültəsini bitirmişdir (1971). 1973 ildən həmin universitetdə işləməyə başlamışdır. Hazırda orada dosent vəzifəsində çalışır. 1970-ci illərin əvvəlindən alman dilindən tərcümələri dərc olunmağa başlamışdır.

Tərcümələri:

1. **Z.Lents.** Mehmanxanada bir gecə (hekayə). Ulduz, 1974, №7, s. 42-44.
2. **Volfqanq Borxert.** Torpaq (hekayə). Azərbaycan gəncləri, 1976, 11 may.
3. **V.Borxert.** Siçovullar gecələr yatır (hekayə). Ulduz, 1977, №1, s.44-46
4. **Volfqanq Borxert.** Milad töhfəsi (hekayə). Ədəbiyyat və incəsənət, 1980, 4 iyul.
5. **Rudi Ştral.** Hiylə (hekayə). Ədəbiyyat və incəsənət, 1980, 14 mart.
6. **Volfqanq Borxert.** Rus qarı (s.73-75); Torpaq (s.75-79); Milad töhfəsi (s.79-81); Siçovullar ki gecələr yatır (s.81-84) (hekayə). Alman ədəbiyyatı antologiyası. Bakı: Yazıçı, 1981, 236 s.
7. **R.Brambax.** Altı fincan qəhvə (hekayə). Ulduz, 1981, №11, s. 40-42.

8. **Teodor Ştorm.** Ögey ana (s.41-67) (novella). Alman ədəbiyyatı antologiyası. Bakı: Yazıçı, 1981, 236 s.
9. **Valter Qros.** Lurd (s.155-159) (hekayə). Dünya (orijinaldan tərcümə toplusu). I kitab. Bakı: Yazıçı, 1983, 352 s.
10. **S.Sveyq.** Amok (novella). Azərbaycan, 1983, №6, s.164-187
11. **Volfditrix Şnurre.** Yürüş (s. 149-154) (hekayə). Dünya (orijinaldan tərcümə toplusu). I kitab. Bakı: Yazıçı, 1983, 352 s.
12. **Teodor Ştorm.** Almalar yetişəndə (s.144-148) (novella). Dünya (orijinaldan tərcümə toplusu). I kitab. Bakı: Yazıçı, 1983, 352 s.
13. **Ren Yens.** Qəndyeyən (hekayə). Ədəbiyyat və incəsənət, 1984, 17 avqust.
14. **F.Kafka.** Yuxu (hekayə). Dünya: Orijinaldan tərcümə toplusu. II kitab. Bakı: Yazıçı, 1986, s.150-151.
15. **M.Qrün.** Axşam düşəndə (hekayə). Ulduz, 1986, №10, s. 50-54.
16. **Z.Lents.** Ayın ən xoşbəxt ailəsi (hekayə). Azərbaycan, 1986, №8, s.135-146.
17. **Z.Lents.** Yeni il töhfəsi (hekayə). Ulduz, 1986, №1, s.43-48.
18. **Erix Mariya Remark.** Zəfər tağı (roman). Bakı: Yazıçı, 1986, 432 s.
19. **E.M.Rilke.** Balaca əsgər (hekayə). Dünya: Orijinaldan tərcümə toplusu. II kitab. Bakı: Yazıçı, 1986, s.144-149.
20. **H.Böll.** Bıçaq oynadan; Tibten stansiyası; Cırtıdan və kukla (hekayə). Azərbaycan, 1988, №1, s.146-157.
21. **Henrix Böll.** Üzlü qonaqlar (hekayə). Ulduz, 1988, №7, s.80-82.
22. **Bodo Uze.** İlk qurban (s.143-157) (hekayə). Dünya (orijinaldan tərcümə toplusu). III kitab. Bakı: Yazıçı, 1988, 344 s.
23. **Şinasi Dikmən.** Dostluq (hekayə). Ədəbiyyat və incəsənət, 1990, 28 dekabr.
24. **Ş.Dikmən.** Elçilər (hekayə). Ulduz, 1990, №9, s.72-79
25. **Herman Hesse.** Yalquzaq (s.69-224) (roman). Herman Hesse. Yalquzaq (povest və roman). Bakı: Yazıçı, 1990, 232 s.
26. **Z.Lents.** Döyüş; Qəlb sirdaşı (hekayə). Azərbaycan, 1990, №5, s.176-186.
27. **H.Böll.** Gənc padşahın xatirələri; Etiraf; Nəsə olacaq; Alver olan yerdə; Təzə körpü (hekayə). Xəzər, 1991, №1, s.141-149.
28. **Ş.Dikmən.** Ad günü (hekayə). Yol, 1991, №7, iyun.
29. **L.Feyxtvanger.** Lautenzak qardaşları (roman). Bakı: Yazıçı, 1991, 230 s.
30. **Herman Hesse.** Canavar (hekayə). Yol qəzeti, 1992, №1, yanvar, s.8
31. **Lion Feyxtvanger.** Lautenzak qardaşları (s.11-254) (roman); Neyro-fizioloq doktor Bl.-ın taleyi (s.257-263); Sədaqət (s.263-269); Yalançı bibi (s.269-272); Mərc (s.272-279); Xidmətçi Antonio (s.279-286); Volştayn (s.286-290) (hekayə). Dünya ədəbiyyatı kitabxanası. 100 cildə. 85-ci cild. Lion Feyxtvanger. Roman və hekayələr. Bakı: Yazıçı, 1991, 296 s.
32. **Herman Hesse.** Yalquzaq (roman). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Alman ədəbiyyatı antologiyası. 2 cildə. I cild. Bakı: Şərq-Qərb, 2006. s.273-436.
33. **Teodor Ştorm.** Ögey ana. (novella). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Alman ədəbiyyatı antologiyası. 2 cildə. I cild. Bakı: Şərq-Qərb, 2006, s.46-69.
34. **Volfqanq Borxert.** Rus qarı; Torpaq; Milad töhfəsi; Siçovullar ki gecələr yatır (hekayə). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Alman ədəbiyyatı antologiyası. 2 cildə. I cild. Bakı: Şərq-Qərb, 2006, s.74-84.
35. **Henrix Böll.** Bir təlxəyin düşüncələri (roman). Nobel mükafatı laureatı seriyası. Henrix Böll. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Şərq-Qərb, 2009, s.47-289.

36. **Y.Soyfer.** Vineta və ya sulara qərq olmuş şəhər (pyes). Xəzər, 2007, №1, s.164-186.
37. **Henrix Böll.** Bir təlxəyin düşüncələri (roman). Xəzər, 2006, №3, s.22-58; №4, s.30-70; 2007, №1, s.67-110; №2, s.53-112.
38. **Henrix Böll.** Çağırılmamış qonaqlar; Çörəyin dadı; Ədalətli Daniel; Elza Baskolaytın ölümü; Ölməz Teodora; Pis romanlarda olduğu kimi; Solğunbənzli Anna; Bıçaqoynadan; Tibtən stansiyası; Cırtıdan və gəlincik; Gənc padşahın xatirələri; Etiraf; Nəse olacaq; Alver olan yerdə; Təzə körpü; Mühəribə qurtaranda (hekayə). Nobel mükafatı laureatı seriyası. Henrix Böll. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Şərq-Qərb, 2009, s.398-488, 558-578.
39. **Henrix Böll.** Çörəyin dadı (s.159-160); Ədalətli Daniel (s.160-165); Elza Baskolaytın ölümü (s.165-168); Ölməz Teodora (s.168-170); Pis romanlarda olduğu kimi (s.170-174); Solğun bənzli Anna (s.174-176) (hekayə). Azərbaycan, 2009, №1, s.159-176
40. **Henrix Böll.** Mühəribə qurtaranda (hekayə). Azərbaycan, 2009, №2, s.118-128
41. **Volfqanq Borxert.** Rus qarı; Torpaq; Milad töhfəsi; Siçovullar ki gecələr yatır... (hekayə). Dünya ədəbiyyatı antologiyaları seriyası. Alman ədəbiyyatı antologiyası. Bakı: Şərq-Qərb, 2009, s.110-121.
42. **Frans Kafka.** Atama məktub. Azərbaycan, 2009, №7, s.20-44.
43. **Erix Maria Remark.** Zəfər tağı (roman). Müasir dünya ədəbiyyatı seriyası. Erix Maria Remark. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Şərq-Qərb, 2009, s.13-455.
44. **Teodor Ştorm.** Ögey ana (novella). Dünya ədəbiyyatı antologiyaları seriyası. Alman ədəbiyyatı antologiyası. Bakı: Şərq-Qərb, 2009, s.81-105.
45. **Stefan Sveyq.** Vaterloo döyüşü və dünyanın taleyi; Eldoradonun kəşfi; Cənub qütbü uğrunda mübarizə («Bəşəriyyətin bəxt ulduzları» kitabından miniatür-novellalar). Azərbaycan, 2010, №1, s.66-86.
46. **Frans Kafka.** Məhkəmə (roman). Bakı: Qanun, 2012, 332 s.
47. **Frans Kafka.** Məhkəmə (roman). Azərbaycan, № 7, 2012, s. 12 – 122.
48. **Ziqfrid Lents.** Məhəbbət yuvası (hekayələr). Bakı: Qanun 2013, 98 s.
49. **Heman Hesse.** Yalquzag (roman). Bakı: Qanun, 2013, 208 s.
50. **Haynrix Böll.** Hekayələr. Bakı: Qanun, 2014, 172 s.
51. **Ştefan Svayq.** Tarixi miniatürlər. Bakı: Qanun, 2014, 300 s.
52. **Frans Kafka.** Atama məktub (hekayələr). Bakı: Qanun, 2015, 264 s.
53. **E.M.Remark.** Zəfər tağı (roman). Bakı: Qanun, 2014, 560 s.
54. **Lion Feyxtvanger.** Lautenzak qar daşları (roman və hekayələr). Bakı: Qanun, 2015, 440 s.
55. **Haynrix Böll.** İki roman: Və bircə kəlmə də demədi. Bir təlxəyin düşüncələri. Bakı: Tərcümə Mərkəzi 2017, 379 s.

HACIYEVA Tamara

Tərcümələri:

1. **S.N.Kramer.** Tarix Şumerdə başlayır. Bakı: Mütərcim, 2012, 434 s.
2. **David Lenqdon.** Puff ilə Vaffin sərgüzəşti (hekayə). Azərbaycan pioneri, 1973, 19; 21; 26 dekabr

HACIZADƏ

Əlibala Qüdrət oğlu
(28.8. 1935, Biləsuvar r-nunun Ağalıkənd k. – 9.10.2009, Bakı) – yazıçı, tərcüməçi. AYB-nin üzvü (1962). Azərb.

Dövlət Un-tinin (indiki BDU) şərqşünaslıq fakültəsinin fars şöbəsində təhsil almışdır (1953-58). Azərb. EA Yaxın və Orta Şərq xalqları İn-tunda kiçik elmi işçi kimi əmək fəaliyyətinə başlamışdır (1958). Əfqanıstana mütərcimlik etmişdir (1966-70). 1976 ildən ömrünün sonunadək Azərb. EA Yaxın və Orta Şərq Xalqları İn-tunda (indiki Şərqşünaslıq İn-tunda) işləmişdir. 1994-96 illərdə «Nizami» jurnalının baş redaktoru olmuşdur. H. «Təyyarə kölgəsi», «Vəfalım mənim» romanları ilə Azərb. ədəbiyyatına elmi mühitin təsviri mövzunu gətirmişdir. «Möcüzə» romanı 1980-cı illərin sonunda baş vermiş mürəkkəb ictimai-siyasi prosesləri əks etdirir. H.-nin «Heykəl gülür» (1961), «Məhəbbət olmayan evdə» (1965), «Pəhləvan» (1974), «Əfsanəsiz illər» (1981), «Dünyanı tanı» (1990), «Sevəcəyəm» (2001) və s. kitabları nəşr olunmuşdur. «İtkin gəlin» romanı əsasında 12 seriyalı bədii televiziya filmi çəkilmişdir (1993-94).

Tərcümələri:

1. **C.İkromi.** Bu qadın kimdir? (hekayə). Azərbaycan, 1966, №1, s.147-158.
2. **Hacı Əbdülrəhman Yusifpur.** Qurani-Kərimi otuzuncu cüzünün təfsiri. I cild. Bakı: Nafta-press, 1999, 511 s.; II cild. Bakı, Nafta-press, 1999, 523 s.
3. **Jan Junior.** Unudulmuş qəhrəmanlar. İran İslam Respublikasının Azərbaycanı Səfirliyinin nəşri, 2004, 440 s.
4. **Doktor Əli Əkbər.** Vilayəti, Səfəvilər dövründə İranın xarici siyasət tarixindən. Bakı: 2002, 350 s.
5. **Məhəmməd Ravəndi.** Səlcuq Xanədanı tarixi haqqında könuəllər açan və sevinclər saçan kitab. Bakı: Nafta-press, 650 s.

HAQVERDİYEV

Əbdürrəhim bəy Əsəd bəy oğlu (17.5.1870, Şuşa ş. yaxınlığındakı Ağbulaq k. – 11.12.1933, Bakı) – yazıçı, dramaturq, ictimai xadim. Azərb. SSR əməkdar incə-

sənət xadimi (1928). Şuşa və Tiflis realni məktəblərində oxumuşdur. Peterburq Yol Mühəndisləri İn-tunda təhsil almış (1891–99), eyni zamanda, azad müdavim kimi Peterburq Un-tinin şərq fakültəsində dinləyici olmuşdur. Peterburq mühiti H.-də teatr sənətinə sevgi yaratmışdır. O, ilk dramlarını həmin illərdə qələmə almışdır («Yeyərsən qaz ətinə, görərsən ləzzətini», 1892; «Dağılan tifaq», 1896). Peterburqda təhsilini bitirdikdən sonra Şuşaya qayıtmış, 1901 ildə Bakıya köçmüşdür. Burada N.Vəzirov, C.Zeynalov, H.Ərəblinski ilə tanış olmuş, rej.-luq etmişdir. 1905 ildə Rusiya dövlət dumasına Yelizavetpol (Gəncə) quberniyasından deputat seçilərək, Peterburqa getmişdir. Duma dağıldıqdan sonra bir müddət Peterburqda qalmış, «Ağa Məhəmməd şah Qacar» tarixi dramını yazmaq üçün kitabxanalarda çalışmış, əlavə məlumatlar toplamaqdan ötrü 1907 ildə İranın Mazandaran vil.-nə səyahət etmişdir. 1908 il yanvarın 12-də Ü.Hacıbəyovun «Leyli və Məcnun» operasının ilk tamaşasının dirijoru olmuşdur. «Molla Nəsrəddin» jurnalının ilk fəal əməkdaşlarından olmuş, burada «Ceyranəli», «Xortdan», «Həkim-i nuni-səğir», «Lağ-lağ», «Mozalan», «Süpürgəsəqqal» və s. imzalarla çıxış etmişdir. Həştərxanda yaşadığı müddətdə şəhərin mədəni-ictimai həyatında fəal iştirak etmişdir (1910). Tiflisdə «Şəhərlər ittifaqının Qafqaz şöbəsi xəbərləri» aylıq məcmuəsinin müdiri olmuş (1916-17), Fevral inqilabından sonra Tiflis İcraiyyə Komitəsinə və onun mərkəzi şurasına üzv seçilmişdir (1917). Azərb.-da sovet

hakimiyyəti qurulduqdan sonra dövlət teatrlarına müfəttiş təyin olunmuşdur (1918). Azərb. Dövlət Un-tində (indiki BDU) mühazirələr oxumuş, Şərq fakültəsinin katibi işləmişdir (1922-25). «Azərbaycanı Tədqiq və Tətəbbü Cəmiyyəti»nin sədr müavini və sədri (1923-25) olmuşdur.

H. Azərb. ədəbiyyatında M.F. Axundovun realist ənənələrinin davamçılarındanır. Əsərlərində Azərb. tarixinin mühüm mərhələsini əks etdirmişdir. Yaradıcılığının birinci dövrünü ilk pyesləri («Dağılan tifaq», 1896; «Bəxtsiz cavan», 1905; «Pəri-cadu», 1901), ikinci dövrünü (1905-20) «Bomba», «Mütrib dəftəri», «Qəraət», «Şeyx Şəban» və s. klassik hekayələri təmsil edir. Sovet dövründə inqilabi mübarizədən və «yeni həyat»dan bəhs edən «Ağac kölgəsində» (1921), «Köhnə dudman» (1927), «Qadınlar bayramı» (1928), «Yoldaş Koroğlu» və «Çox gözəl» (1932) pyeslərini yazmışdır. H.-in dramaturgiyası Azərb. teatrının inkişafında mühüm rol oynamışdır. 1927 ildə H.-in ədəbi-ictimai fəaliyyətinin 35 illiyi qeyd olunmuşdur. 100 illik yubileyi Ümumittifaq miqyasında keçirilmişdir. Adına küçə, məktəb və s. var.

Tərcüməsi:

Hans Xristian Andersen. Bülbül (s.11-17); Padşahın təzə libası (s.17-20) (nağıl). Dünya uşaq ədəbiyyatı kitabxanası. 50 cildə. XVI cild. H.X. Andersen, Ş.Perro. Nağıllar. Bakı: Gənclik, 1985, 264 s.

HAMLET QOCA

(Hamlet Göyüş oğlu Qocayev;

d. 22.12.1942, Ağdaş r-nunun Pirəzə k.) – yazıçı, tərcüməçi. Azərb. Pedaqoji Xarici Dillər İn-tunun (indiki ADU) fransız dili şöbəsini bi-

tirmişdir. Mali Resp.-da tərcüməçi (1966-68) işləmiş, Azərb. Asiya və Afrika ölkələri

ilə Həmrəylik Komitəsinin katibi (1971–80), keçmiş SSRİ-nin Əlcəzairdəki səfirliyində bölmə müdiri (1980-82), Azərb. Televiziya və Radio verilişləri Şirkətində Qərb ölkələri üzrə baş redaktor vəzifələrində çalışmışdır. «Tam-tamlar ölkəsində» (1971), «Afrikada görüşlərim» (1986), «Üç Afrika səfəri» (1988), «Fransızlar yurdu haqqında» (1990) və s. kitabların müəllifidir. H.Q. G.Mopassanın, A.Trayanın hekayələrini, J.Simenonun «Malular ailəsi» romanını, F.Saqanın «Salam qüssə», A.Flippin «Bir göz qırpmı», M.L.Verin «Peretin nağılları», N.Villemanın «Samba və Kinaro» əsərlərini, A.Moruanın «Fəslin çiçəkləri», N.Visselmanın «Samba və Kinaro», «Fransız hekayələri»ni, Ümmülbanunun «Qafqaz günləri» romanını Azərb. dilinə tərcümə etmişdir.

Tərcümələri:

1. **Banin (Ümmülbanu).** Qafqaz günləri (roman). Bakı: Yazıçı, 1992, 208 s.
2. **Alber Kamyu.** Taun (roman). Azərbaycan, 2000, №9, s.28-78; №10, s.16-57.
3. **Banin (Ümmülbanu).** Paris günləri (roman). Azərbaycan, 2002, №11, s.107-149; №12, s.98-150.
4. **Marsel Eme.** Vüivra (roman). Azərbaycan, 2003, №12, s.82-116; 2004, №1, s.82-116.
5. **Roje Lökürö.** Işıldaquş (hekayə). Kaspi, 2006, 18-22 mart.
6. **Anri de Sen-Simon.** Təşkilatçı (əsərdən fraqmentlər). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Fransız ədəbiyyatı antologiyası. 3 cildə. I cild, Bakı: Şərq-Qərb, 2007, s.225-226.
7. **Klod Jozef Ruje de Lil.** Marselyoza (şeir). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Fransız ədəbiyyatı antologiyası. 3 cildə. I cild, Bakı: Şərq-Qərb, 2007, s. 227-229
8. **Jerar de Nerval.** Dayanacaq; Lüksemburq xiyabanı (şeir). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Fransız ədəbiyyatı antologiyası. 3 cildə. I cild, Bakı: Şərq-Qərb, 2007, s. 388-389.

9. **Verlen Pol.** Hamıdan gözəl dəniz; Şirin yuxu; Qadın və pişik (Henri Vinterə); Qəlbimə göz yaşım axır (şeir). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Fransız ədəbiyyatı antologiyası. 3 cildə. II cild. Bakı: Şərq-Qərb, 2007, s. 61-63.
10. **Giyom Apolliner.** Mirabə körpüsü (şeir). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Fransız ədəbiyyatı antologiyası. 3 cildə. II cild. Bakı: Şərq-Qərb, 2007, s. 115.
11. **Andre Morua.** Fəslin çiçəkləri (hekayə). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Fransız ədəbiyyatı antologiyası. 3 cildə. II cild. Bakı: Şərq-Qərb, 2007, s. 116-128.
12. **Elüar Pol.** Qüssə; Haqq-ədalət (şeir). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Fransız ədəbiyyatı antologiyası. 3 cildə. II cild. Bakı: Şərq-Qərb, 2007, s. 138-139.
13. **Marsel Eme.** Cırtıdan (hekayə). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Fransız ədəbiyyatı antologiyası. 3 cildə. II cild. Bakı: Şərq-Qərb, 2007, s. 142-147.
14. **Jorj Simenon.** Meqrenin qəlyanı (povest). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Fransız ədəbiyyatı antologiyası. 3 cildə. II cild. Bakı: Şərq-Qərb, 2007, s. 148-182.
15. **Ümmül Banu.** Qafqaz günləri; (romandan fraqment). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Fransız ədəbiyyatı antologiyası. 3 cildə. II cild. Bakı: Şərq-Qərb, 2007, s. 213-232.
16. **Ümmül Banu.** Ümid yerinə gəliş («Paris günləri» romanından fraqment). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Fransız ədəbiyyatı antologiyası. Üç cildə. II cild. Bakı: Şərq-Qərb, 2007, s. 232-248.
17. **Anri Truaya.** Portret (hekayə). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Fransız ədəbiyyatı antologiyası. 3 cildə. II cild. Bakı: Şərq-Qərb, 2007, s. 249-262.
18. **Mari Luiza Ver.** Balaca toxum; Qız-çiçəyi; Qəşəng lalə; Yarpaqların mübahisəsi; 3 göbələyin sərgüzəşti; Xırdaca alma; Yolda; Bülbül oxuyanda; Qaratoyuğun dimdiyi niyə sarıdır? («Peretin nağılları» silsiləsindən). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Fransız ədəbiyyatı antologiyası. 3 cildə. II cild. Bakı: Şərq-Qərb, 2007, s. 267-287.
19. **Fransuaza Saqan.** Salam, qüssə (romandan fraqment). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Fransız ədəbiyyatı antologiyası. 3 cildə. II cild. Bakı: Şərq-Qərb, 2007, s. 355-364.
20. **Ann Filipp.** Bir göz qırpmı (xatirələr). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Fransız ədəbiyyatı antologiyası. 3 cildə. II cild. Bakı: Şərq-Qərb, 2007, s. 365-380.
21. **Valeri Pol.** Görməmişəm, bilmirəm; Addımlar (şeir). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Fransız ədəbiyyatı antologiyası. 3 cildə. III cild. Bakı: Şərq-Qərb, 2007, s. 164-165.
22. **Simon Teri.** Yaxşılıq (hekayə). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Fransız ədəbiyyatı antologiyası. 3 cildə. III cild. Bakı: Şərq-Qərb, 2007, s. 170-175.
23. **Lui Araqon.** Azadlıq üçün yarandıq...; Qucaq-qucaq arzun vardı...; Mənim mehribanım, dəli ceyranım...; Zaman keçir, keçir, keçir... (Elzaya həsr olunmuş şeirlərdən). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Fransız ədəbiyyatı antologiyası. III cild. Bakı: Şərq-Qərb, 2007, s. 176-177.
24. **Jak Prever.** Qapı döyülür; Azadlığın sirri; Məhəbbətin mehriban və qorxulu üzü; Sevgi çayı; «Meteor» (şeir). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Fransız ədəbiyyatı antologiyası. 3 cildə. III cild. Bakı: Şərq-Qərb, 2007, s. 190-192.
25. **Roje Şatone.** Göz yaşları (hekayə). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Fransız ədəbiyyatı antologiyası. 3 cildə. III cild. Bakı: Şərq-Qərb, 2007, s. 268-275.
26. **Martin Mono.** Qırmızı çaydan qayıdarkən (hekayə). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Fransız ədəbiyyatı antologiyası. 3 cildə. III cild. Bakı: Şərq-Qərb, 2007, s. 276-282.

27. **Moris Pons.** Qayınağacı kölgəsində (hekayə). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Fransız ədəbiyyatı antologiyası. 3 cild-də. III cild. Bakı: Şərq-Qərb, 2007, s.309-312.
28. **Karla Serena.** Mənim səyahətim (romandan fragment). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Fransız ədəbiyyatı antologiyası. 3 cildə. III cild. Bakı: Şərq-Qərb, 2007, s.313-323
29. **Lui Bazan.** Qısa tarixi yaddaş. Dünya ədəbiyyatı seriyası. Fransız ədəbiyyatı antologiyası. 3 cildə. III cild. Bakı: Şərq-Qərb, 2007, s.324-327.
30. **Jorj Kulon.** Motsart qazamatda (hekayə). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Fransız ədəbiyyatı antologiyası. 3 cildə. III cild. Bakı: Şərq-Qərb, 2007, s.336-340.
31. **Jan Sanitas.** Sakitlik (hekayə). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Fransız ədəbiyyatı antologiyası. 3 cildə. III cild. Bakı: Şərq-Qərb, 2007, s.333-335.

HASILOVA

Xalidə Məmməd qızı
(19.4.1920, Zaqatala r-nu – 5.12.1996, Bakı)
– yazıçı, əməkdar mədəniyyət işçisi. Lenin-grad Un-tinin filologiya fakültəsini bitirmişdir.
«Göyərçin» (1966-72),

«Azərbaycan qadını» jurnallarının baş redaktoru olmuşdur. Azərb. qadınlarının həyatından bəhs edən «Hamı doğmadır mənə», «İnsan ömrü bir nəğmədir» pyeslərinin müəllifidir. H.-nın «İlk məktub» (1951), «Lalənin kitabı» (1955), «İki yoldaş» (1956), «Onun taleyi» (1969), «Nəğməli könül» (1976), «Məhəbbət olmayanda» (1983), «Çətin yollar boyunca» (1986), «Xoruzlu dəsmal» (1994) və s. kitabları çap olunmuşdur. Kiçik yaşlı uşaqlar üçün tərcümələri yaradıcılığında xüsusi yer tutur: «Şən ailə» (N.Nosova, 1951), «İgid partizan»

(N.Tixonov, 1955), «Zənci balası Atolo» (İ.Perera, 1965), «İndiki uşaqlar möcüzədir» (Ə.Nesin, 1972) və s.

Tərcümələri:

1. **Əlibaba və qırx quldur** (kiçik yaşlı uşaqlar üçün nəğmə). Ərəb nəğməli. Bakı: Uşaqgəncnəşr, 1949, 40 s.
2. **İ.Volk** Koreya döyüşləri. Bakı: Uşaqgəncnəşr, 1951, 64 s.
3. **M.Bolşintsov.** Mavi dəniz sahilində. Bakı: Uşaqgəncnəşr, 1952, 56 s.
4. **Cövhər Yusif.** Məhəbbət ölümə qalib gəlir (s.101-107) (hekayə). Ərəb hekayələri. Bakı: Azərnəşr, 1958, 276 s.
5. **Mahmud Teymur.** Naciyyə (s.3-6); Kağız tac (s.6-11) (hekayə). Ərəb hekayələri. Bakı: Azərnəşr, 1958, 276 s.
6. **Bintəşşati.** Onlar kişi tərbiyə etmək istəyirdilər (s.77-81) (hekayə). Ərəb hekayələri. Bakı: Azərnəşr, 1958, 276 s.
7. **Dərviş S.** Aışə (hekayə). Azərbaycan, 1958, №9, s.59-61.
8. **Xien Bui.** Çapıq (s.41-56); Görüş (s.56-75) (hekayə). Vyetnam yazıçılarının hekayələri. Bakı: Azərnəşr, 1963, 204 s.
9. **Danq Do Kao.** Denin həyatı (s.121-134) (hekayə). Vyetnam yazıçılarının hekayələri. Bakı: Azərnəşr, 1963, 204 s.
10. **Xoan Nquen Konq.** Oğru (s.91-106); Loyal adam (s.106-112); Fərəh (s.112-120) (hekayə). Vyetnam yazıçılarının hekayələri. Bakı: Azərnəşr, 1963, 204 s.
11. **Kim Lan.** Xoşbəxt toy (s.76-90) (hekayə). Vyetnam yazıçılarının hekayələri. Bakı: Azərnəşr, 1963, 204 s.
12. **Kao Nam.** Cəbhə yolu (s.21-26) (hekayə). Vyetnam yazıçılarının hekayələri. Bakı: Azərnəşr, 1963, 204 s.
13. **Nam Tu.** Dirçələn rayon (s.186-194) (hekayə). Vyetnam yazıçılarının hekayələri. Bakı: Azərnəşr, 1963, 204 s.
14. **Nquen Xonq.** Mən müəllimlik edirəm (s.17-20) (hekayə). Vyetnam yazıçılarının hekayələri. Bakı: Azərnəşr, 1963, 204 s.

15. **Xoay To.** Ər-arvad A Fu (s.135-164) (hekayə). Vyetnam yazıçılarının hekayələri. Bakı: Azərnəşr, 1963, 204 s.
16. **Txan Çionq Van.** Bir torba konfet (s.165-176) (hekayə). Vyetnam yazıçılarının hekayələri. Bakı: Azərnəşr, 1963, 204 s.
17. **Nquen Din Txi.** Gecə hücumu (s.27-40) (hekayə). Vyetnam yazıçılarının hekayələri. Bakı: Azərnəşr, 1963, 204 s.
18. **Uyen Çionq.** İşgi qoruyaq (s.195-201) (hekayə). Vyetnam yazıçılarının hekayələri. Bakı: Azərnəşr, 1963, 204 s.
19. **Nqok Zyao.** Ayılma (s.177-185) (hekayə). Vyetnam yazıçılarının hekayələri. Bakı: Azərnəşr, 1963, 204 s.
20. **V.Qubarev.** Adada üç nəfər (nağıl, po-vest). Bakı: Azərnəşr, 1964, 91 s.
21. **S.İ.Pevera** Zənci balası Apdo (kiçik yaşlı uşaqlar üçün). Bakı: Azərnəşr, 1965, 80 s.
22. **Ə.Nesin** İndiki uşaqlar möcüzədir (roman). Bakı: Gənclik, 1972, 150 s.
23. **İvan Sergeyeviç Turgenev.** Yermolay və dəyirmançı arvadı (s.15-26); Moruqlu bulaq (s.26-36); Qəza həkimi (s.36-45); Birləşməli Ovsyannikov (s.45-62); İki mülkədar (s.102-110); Lebedyan (s.110-122) (hekayə). Məktəb kitabxanası. İ.S.Turgenev. Seçilmiş hekayələr. Bakı: Maarif, 1977, 216 s. (S.Axundova ilə şərikli tərcümə).
24. **Əlibaba və qırx quldur** (nağıl). Bakı: Gənclik, 1988, 42 s.
25. **İvan Sergeyeviç Turgenev.** Yermolay və dəyirmançı arvadı; Birləşməli Ovsyannikov; Lebedyan; İki mülkədar; Qonşumuz Radilov; Qəza həkimi («Ovçu hekayələri» silsiləsindən). Dünya ədəbiyyatı seriyası. İ.S.Turgenev. Seçilmiş əsərləri. 2 cildə. I cild. Bakı: Şərq-Qərb, 2006, s.95-154 (Svetlana Axundova ilə şərikli tərcümə).
26. **Şarl Perro.** Büllur başmaq (nağıl). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Fransız ədəbiyyatı antologiyası. 3 cildə. I cild. Bakı: Şərq-Qərb, 2007, s.58-64.

HEYDƏRLİ

Məcid Seymur oğlu (ədəbi təxəllüsü Seyid Məcid Əsri; d. 15.3.1994, Bakı) – ilahiyyatçı, şair. Bakı İslam Un-tində dinşünaslıq ixtisası üzrə təhsil almışdır (2011–15). Əruz vəznində şeirlərin müəllifidir. Fars və ərəb dillərindən bədii tərcümələri ilə dövrü mətbuatda müntəzəm çıxış edir.

Tərcümələri:

1. **Əllamə Məhəmməd əl-Məuli.** Baxış! Şux bir ahu elədi könlümü ram...; Çəkdirməmiş ayrılıq cəfası... (qəzəl). Dünya ədəbiyyatı, 2016, №9, s. 177-179.
2. **Rəşid əl-Həbsi.** Danlama hər yalançı nəqqaşı... (qəzəl). Dünya ədəbiyyatı, 2016, №9, s. 180
3. **Məhəmməd Hüseyin Şəhriyar.** Cəhan bazarı içrə xar oldum...; Ey cigərguşə kimdi dəmsəzin?...; hicrindəyəm ey vəslin üçün mayədi həsrət...; Ziyarətim nə əcəb aşına əda elədin?...; Batdı bəxtim ulduzu gəldi qəra xalim mənim... (qəzəllər). Ədəbiyyat, 2017, 25 noyabr.
4. **Şeyx Hilal əs-Siyabi.** “Səmail” (qəsidə). Ədəbiyyat, 2018, 27 yanvar.
5. **Mirzə Ağadadaş Müniri.** Dərgahi-ilahidə nə huşyar nə məst...; Ol ki elədi bülbülü xoşxan sənsən...; Minlərlə bu bəzmə Cəm gəlib-getmişdir...; Zatinə mühaldır nüzul ilə süud...; Meyxanədə məst ya ki huşyarəm tut...; Hüsndə sən ki bir mələk didəbədidə rubəru...; Vərimdi onca xəbər Bistundan ki mənim... (qəzəllər). Mirzə Ağadadaş Müniri. Əsərləri. Bakı: Ecoprint, 2018, s. 106-110.

HÖKÜMƏ BİLLURİ

İbrahim qızı (1926, Cənubi Azərb., Zəncan – 2000, Bakı) – şair, əməkdar incəsənət xadimi (1984). Azərb. Dövlət Un-tinin (indiki BDU) filologiya fa-

kültəsini (1952) və Moskvada İctimai EA-nı (1963) bitirmişdir. Cənubi Azərb. milli azadlıq və demokratik hərəkatının (1941–45) fəal iştirakçısı olmuşdur. Azərb. EA Şərqşünaslıq İn-tunda baş elmi işçi kimi çalışmışdır (1964 ildən). M. Şəhriyarın farsca şeirlərini Azərb. dilinə, S.Vurğunun «Zəncinin arzuları» poemasını, C.Cabbarlı, M.Dilbazi, Nəbi Xəzri və b.-nin şeirlərini fars dilinə tərcümə etmişdir. Müasir Cənubi Azərb. ədəbiyyatına, o cümlədən M.Şəhriyarın həyat və yaradıcılığına dair tədqiqatları var. H.B. «Mənim arzum» (1949), «Mübarizə illərində» (1951), «Şairin yadigarı» (1957), «Səndən uzaqlarda» (1961), «Səhər günəşi» (1964), «İstərəm» (1969), «Çinar gözləyir məni» (1975), «Şeirlər» (1980), «Bir də bahar gəlsə» (1984) və s. kitabların, «Səriyyə» («Ölməz qəhrəman»), «Sənin həyatın», «Məhin», «O göylərin altında» poemalarının müəllifidir.

Tərcümələri:

1. **Jalə.** Zümrüd quşu; Səfər (şeir). Azərbaycan, 1986, №2, s.170-171.
2. **Robert Rojdestvenski.** Həyat; Səndən bir xahişim var... (şeir). Ədəbiyyat və incəsənət, 1972, 14 oktyabr.

HƏMİD ARZULU

(Həmid Fərhad oğlu Əliyev; d. 15.5.1937, Babək r-nunun Qaraxanbəyli k.) – yazıçı, pedaqoq. Filologiya e.n. (1983). Naxçıvan MR əməkdar müəllimi (2004). AYB-nin üzvü.

Azərb. Pedaqoji Xarici Dillər İn-tunun (indiki ADU) alman dili fakültəsini (1961) və Azərb. Dövlət Un-tinin (indiki BDU) filologiya fakültəsini (1965) bitirmişdir. 1961 ildən pedaqoji fəaliyyət göstərir. 2000 ildən Naxçıvan Müəllimlər İn-tunun ixtisaslandırma və yenidən hazırlama üzrə prorektorudur. «Ürəyimi açıram», «Yurdumuzun

şəfəqləri» (hər ikisi 1985) romanlarının, «Məni çağır» (1998), «Bu məhəbbətdir» (2002) şeir toplularının, «Xanbaci və qonaqları» (2004) komediyasının müəllifidir. «İnam» (1979), «Əlincə qalası» (1983), «İtilənən xəncərlər» (1996), «Mərhəmət məhəbbət deyil» (2003) dramları, «Ərsizlər və arsızlar» komediyası (1999) C.Məmmədquluzadə ad. Naxçıvan Musiqili Dram Teatrında tamaşaya qoyulmuşdur. Alman dilindən bədii tərcümənin poetik və üslubi xüsusiyyətlərinə dair tədqiqat aparmış, H.Heyne, E.Lessinq, İ.V.Höte və b.-ndan Azərb. dilinə tərcümələr etmişdir.

Tərcümələri:

1. **Frans Füman.** Alay dostları (povest). Azərbaycan, 1981, №1, s.180-205.
2. **İohan Volfqanq Höte.** Oxu kitabı (Nizamiyə) (s.5); Çəmənçiçəyi (s.5-6); Arfa çalanlar (s.6-7); Bənövşə (s.7); İtib dincliyim (s.8-9); Məhəbbət, məhəbbət, yenə məhəbbət (s.9); Çay sahilində (s.9); Ah, o gözlər, dodaqlar! (s.9-10) (şeir). Alman ədəbiyyatı antologiyası. Bakı: Yazıçı, 1981, 236 s.
3. **Fridrix Şiller.** Əlcək (s.14-16) (ballada). Alman ədəbiyyatı antologiyası. Bakı: Yazıçı, 1981, 236 s.
4. **Haynrix Heyne.** Hərs səfəri (s.87-150) (povest). Alman ədəbiyyatı antologiyası. Bakı: Yazıçı, 1981, 236 s.
5. **Qothold Lessinq.** Emiliya Qalotti (s.157-233) (pyes). Alman ədəbiyyatı antologiyası. Bakı: Yazıçı, 1981, 236 s.
6. **İohan Volfqanq Höte.** Prometey (s.320-322); May nəğməsi (s.322-323); Həyansan mənə (s.323) (şeir). Dünya (orijinaldan tərcümə toplusu). I kitab. Bakı: Yazıçı, 1983, 352 s.
7. **P.B.Şelli.** Anarxiya maskaradı (poema). Dünya: Orijinaldan tərcümə toplusu. II kitab. Bakı: Yazıçı, 1986, s.287-302.
8. **İ.V.Höte.** İlk bahar; Züleyxanamə; Züleyxa deyir; Məndən uzaq düşəndə; Eynilə; Xatırlatma (şeir). Dünya: Orijinal-

dan tərcümə toplusu. 2-ci kitab. Bakı: Yazıçı, 1986, s.303-306.

9. **İ.V.Höte.** Alman lirikası və Qərb-Şərq divanından nümunələr. Bakı: Yazıçı, 2000, 219 s.
10. **Yohann Volfqanq Gete.** Oxu kitabı; Çəmənçiçəyi; Arfa çalanlar; Bənövşə; İtib dincliyim; Məhəbbət, məhəbbət, yenə məhəbbət; Çay sahilində; Ah, o gözlər, dodaqlar! (şəir). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Alman ədəbiyyatı antologiyası. 2 cildə. I cild, Bakı: Şərq-Qərb, 2006, s.9-14.
11. **Fridrix Şiller.** Əlcək (ballada). Dünya ədəbiyyatı seriyası; Alman ədəbiyyatı antologiyası. 2 cildə. I cild, Bakı: Şərq-Qərb, 2006, s.19 – 22.
12. **Haynrix Heyne.** Hars səfəri (povest). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Alman ədəbiyyatı antologiyası. 2 cildə. I cild, Bakı: Şərq-Qərb, 2006, s.87-150.
13. **Qothold Lessinq.** Emiliya Qalotti (pyes). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Alman ədəbiyyatı antologiyası. 2 cildə. I cild, Bakı: Şərq-Qərb, 2006, s.153-222.
14. **Yohann Volfqanq Gete.** Oxu kitabı; Çəmənçiçəyi; Arfaçalanlar; Bənövşə; İtib dincliyim; Məhəbbət, məhəbbət, yenə məhəbbət; Çay sahilində; Ah, o gözlər, dodaqlar! (şəir). Dünya ədəbiyyatı antologiyaları seriyası. Alman ədəbiyyatı antologiyası. Bakı: Şərq-Qərb, 2009, s.43-49
15. **Şiller Fridrix.** Əlcək (ballada). Dünya ədəbiyyatı antologiyaları seriyası. Alman ədəbiyyatı antologiyası. Bakı: Şərq-Qərb, 2009, s.54-57
16. **Haynrix Heyne.** Hars səfəri (povest). Dünya ədəbiyyatı antologiyaları seriyası. Alman ədəbiyyatı antologiyası. Bakı: Şərq-Qərb, 2009, s.124-189.
17. **Qothold Efraim Lessinq.** Emiliya Qalotti (pyes). Dünya ədəbiyyatı antologiyaları seriyası. Alman ədəbiyyatı antologiyası. Bakı: Şərq-Qərb, 2009, s.192-265.

HƏMİDOV

Mahir Balahəmid oğlu (d. 16.11.1980, Şamaxı r-nunun Sabir qəs.) – ərəbşünas, tərcüməçi. Filologiya üzrə f.d. (2011). Qafqaz Un-tində bakalaviatura (2003), Mərmərə Un-tində magistratura (2006) təhsili almışdır. Dəməşq Un-tinin ərəb dili və ədəbiyyatı bölməsində qonaq tələbə kimi təhsilini davam etdirmişdir. Hazırda AMEA-nın Z.Bünyadov ad. Şərqşünaslıq İn-tunda işləyir. «Ərəbcə-Azərbaycanca siyasi hərbi terminlər lüğəti»nin (2012) müəlliflərindəndir.

Tərcümələri:

1. **Nəcib Məhfuz.** «Əsir uniforması» adlı hekayəsinin ərəb dilindən tərcüməsi, 2012.
2. **Mixail Nuaymə.** Şeyrlər (ərəb dilindən). Azərbaycan, 2014, IV nömrə, s.160-163.
3. **Mixail Nuaymə.** Kipriklərin pıçıltısı (şəir toplusu) (ərəb dilindən tərcümə). Bakı: Elm və təhsil, 2014.
4. **Mixail Nuaymə.** Şeyrlər (ərəb dilindən). Ədəbiyyat, mart, 2015.
5. **Mixail Nuaymə.** Şeyrlər (ərəb dilindən). Ulduz, Bakı, 2015.
6. **Mixail Nuaymə.** Şeyrlər (ərəb dilindən). Mütərcim, Bakı, 2015.

HƏSƏNLİ

Ağacəfər Hüseyn oğlu (d. 28.4.1954, Lerik) – şair. AYB-nin üzvü. Azərb. Pedaqoji İn-tunun (indiki ADPU) pedaqogika fakültəsində təhsil almışdır (1970-74). «Azərbaycan» ədəbi-bədii jurnalında redaksiya müdiri (1979-83), «Sovet kəndi», «Azərbaycan», «Odlar yurdu» qəzetlərində böl-

gə müxbiri, şöbə müdiri, məsul katib, baş redaktor müavini vəzifələrində çalışmışdır (1983-2003). Hazırda «Mars» ədəbi-bədii, elmi-publisistik jurnalının baş redaktorudur (2003 ildən). Bədii yaradıcılığa tələbəklik illərində başlamışdır. «Çinar» adlı ilk şeiri 1969 ildə «Pioner» qəzetində dərc olunmuşdur. Dövri mətbuatda müntəzəm çıxış edir. Prezident təqaüddəsidir.

Tərcümələri:

1. **Behzad Fəzliddin.** Anama deyəcəyim söz; Tale şeiri; Həyat tamaşası (şeir). Sevgi fəslə. İslam ölkələri şairlərinin şeirləri. Bakı: Çinar-Çap, 2010, s.98-100.
2. **Mühüddün Əbdüsəməd.** Xitab; Sənin baxışında; Və yenə (şeir). Sevgi fəslə. İslam ölkələri şairlərinin şeirləri. Bakı: Çinar-Çap, 2010, s.103-104.
3. **İradə Ömərova.** Tır-tir əsdi ürəyim...; Dilək də demirəm, istək də hələ... (şeir). Sevgi fəslə. İslam ölkələri şairlərinin şeirləri. Bakı: Çinar-Çap, 2010, s.105-106.
4. **Fəyzi Yulduz.** Ömrümün baharı; Məhəbbət, yolunu gözləyirəm mən; Kədərin uzun yolları (şeir). Sevgi fəslə. İslam ölkələri şairlərinin şeirləri. Bakı: Çinar-Çap, 2010, s.107-109.
5. **Güzəlay Salihqızı.** Kimsən? Səni aparaq bu ələm qisas...; Getdin, məndə qaldı alçalmış qürur... (şeir). Sevgi fəslə. İslam ölkələri şairlərinin şeirləri. Bakı: Çinar-Çap, 2010, s.110-112.
6. **Lobar Əzizxocayeva.** Sənin həsrətin; Bu qədər xoşdurmdu hər bir sözünüz... (şeir). Sevgi fəslə. İslam ölkələri şairlərinin şeirləri. Bakı: Çinar-Çap, 2010, s.113-114.

HƏSƏNOV

Seyfəl Həsən oğlu
(d.16.5.1955, Qusar)
– pedaqoq, tərcüməçi, filologiya e.n. (1991).
M.F.Axundov ad.
Azərbaycan Pedaqoji Rus dili və Ədəbiyyatı İnstitutu (indiki BSU) bi-

tirmişdir. BSU-da Rus ədəbiyyatı kafedrasının müəllimi, baş müəllimi, dosenti, tərcümə şöbəsinin müdiri, 2000-04 illərdə yeni yaradılmış regionşünaslıq və tərcümə fakültəsinin, 2004-13 illərdə tərcümə fakültəsinin dekanı olmuşdur. 2002-05-ci illərdə Moskva Dövlət Beynəlxalq Münasibətlər İn-tu nəzdində fəaliyyət göstərən regionşünaslıq ixtisası üzrə Rusiya ali məktəbləri tədris-metodiki şurasında BSU-nu təmsil etmişdir. 2013 ildən BSU-nun elmi işlər üzrə prorektoru işləmişdi, Tərcümə nəzəriyyəsi və praktikasi kafedrasının dosenti olmuşdur. Ədəbiyyat tarixi, tərcümə nəzəriyyəsi və tarixi sahələrinə dair 30-dan çox elmi və elmi-metodik əsərin müəllifidir. Tərcüməçi kimi də fəaliyyət göstərir. Hazırda Azərbaycan Respublikası Millətlərarası Multikulturalizm və Dini məsələlər üzrə dövlət müşaviri xidmətinin baş müşaviridir.

Tərcümələri:

1. **E.Axundova.** Şüşə saray. Siyasi detektiv. Azərbaycan dilinə tərcümə. Bakı: Yurd, 2007. 468s.
2. **Azərbaycan bayrağı İst-River sahili.** Heydər Əliyevin BMT Baş Məclisinin 49, 50-ci sessiyalarındakı və Minilliyin zirvə görüşündəki çıxışları, qəbul olunan sənədlər. (Rus dilinə tərcümə). Bakı: Heydər Əliyev İrsini Araşdırma Mərkəzi, 2009, s. 408-427
3. **Soljenitsin A.** Birinci çevrədə. Azərbaycan dilinə tərcümə. Bakı: Şərq-Qərb, 2010. 980 s.

4. **Ə.H.Zevayl.** Zaman içrə səyahət: Nobel mükafatına doğru addımlar. Azərb. dilinə tərcümə. Bakı: Şərq-Qərb. 2012. 620 s.

HƏSƏNOV

Vəqif İbrahim oğlu
(18.10.1949, Bakı yaxınlığındakı Mərdəkan k. – 12.5.2011, Bakı) – teatrşünas, tərcüməçi. Azərb. Resp.-nin əməkdar incəsənət xadimi (1991). Azərb. Dövlət

Mədəniyyət və İncəsənət İn-tunun (indiki ADMİU) dram və kino aktyorluğu fakültəsini bitirmişdir (1972). 1973-76 illərdə Azərb. Dövlət Gənc Tamaşaçılar Teatrında aktyor kimi çalışmışdır. 1976-79 illərdə Azərb. Teatr Cəmiyyətinin nəzdindəki Eksperimental Teatr Studiyasında, 1979-82 illərdə Tədris Teatrında Bədii rəhbər, 1982-89 illərdə isə Azərb. Dövlət Musiqili Komediya Teatrında baş rej. vəzifəsində fəaliyyət göstərmişdir. Azərb. Milli Akademik Dram Teatrında, Türkiyənin Ankara və Bursa teatrlarında, Estoniyanın Uqala Teatrında tamaşalar hazırlamışdır. 1989 ildən ömrünün sonunadək «YUĞ» Teatrının bədii rəhbəri vəzifəsində çalışmış, orada 90-a yaxın tamaşaya quruluş vermişdir. 2006 ildən Prezident təqaüdəçüsü olmuşdur.

Tərcümələri:

1. **Анар.** Печаль поэта. (К 500-летию со дня рождения Физули). Литературный Азербайджан, 1994, №10-12, с.3-28.
2. **Камал Абдулла.** Шпион: Эпический детектив. Баку: Мутарджим, 2004, 144 с.
3. **Камал Абдулла.** Непольная рукопись (роман). М.: Хроникер, 2006, 256 с.

HƏSƏNZADƏ Gülşən

Tərcümələri:

1. **Qrimm qardaşları.** Ağgül və qızılgül. Qrimm qardaşlarının nağılları. Bakı: Uşaqgəncnəşr, 1955, 20 s.
2. **L.Voronkova.** Böyük bacı (povest). Bakı: Uşaqgəncnəşr, 1960, 308 s.
3. **S.M.Stepnyak-Kravçinski.** Volqa sahilində ev (roman). Bakı: Azərnəşr, 1964, 104 s.
4. **K.Yakobs.** Axşamlar dəniz qabarır (hekayə). Əgər bütün dünyanın uşaqları (Xarici ölkə yazıçılarının hekayələri). Bakı: Azərnəşr, 1965, s.94-101.
5. **S.Baruzdin.** Dəniz necədir? (povestlər). Bakı: Azərnəşr, 1966.
6. **B.Rayevski.** Yaşıl şarlı lampa (hekayə). Göyərçin, 1970, №2, s. 2-3.
7. **S.Prokofyeva.** Bəs haçan ağlamaq olar?; Kim dilini göstərər... («Maşanın nağılları» silsiləsindən). Göyərçin, 1972, №6, s.12-13
8. **Pamela Trevers.** Meri Poppins (povest). Bakı: Gənclik, 1973, 208 s.
9. **A.F.Voronkova.** Böyük bacı (povest). Bakı: Uşaqgəncnəşr, 1980, s. 306.
10. **Şarl Perro.** Çəkməli pişik (s.258-261) (nağıl). Dünya uşaq ədəbiyyatı kitabxanası. 50 cildə. XVI cild. H.X.Ander-sen, Ş.Perro. Nağıllar. Bakı: Gənclik, 1985, 264 s.
11. **Qrim qardaşları.** Ağgül və qızılgül (nağıl). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Andersen. Qrimm qardaşları. Hofman, Hauf. Nağıllar. Bakı: Çarşıoğlu, 2005, s.149-152.
12. **Yakob və Vilhelm Qrimm qardaşları.** Ağgül və Qızılgül (nağıl). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Alman ədəbiyyatı antologiyası. 2 cildə. II cild. Bakı: Şərq-Qərb, 2006, s.61-65.
13. **Pamela Linda Trevers.** Ay bədirlənmişdi; Şarla şarda fərq var («Meri Poppins» romanından fraqment). Dünya ədəbiyyatı seriyası. İngilis ədəbiyyatı

antologiyası. 2 cildə. II cild. Bakı: Şərq-Qərb, 2007, s.198-226.

14. **Pol Tiyyar.** Azadlıq dənizçisi (povestdən fraqment). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Fransız ədəbiyyatı antologiyası. 3 cildə. II cild. Bakı: Şərq-Qərb, 2007, s.306-327.
15. **Trevors Pamela Linda.** Meri Poppins (romandan fraqment). Dünya ədəbiyyatı antologiyaları seriyası. İngilis ədəbiyyatı antologiyası. Bakı: Şərq-Qərb, 2009, s.572-602.
16. **Yakob və Vilhelm Qrimm qardaşları.** Ağgül və Qızılgül (nağıl). Dünya ədəbiyyatı antologiyaları seriyası. Alman ədəbiyyatı antologiyası. Bakı: Şərq-Qərb, 2009, s.363-368.

HƏSƏNZADƏ

Nəriman Əliməmməd oğlu (d.18.2.1931, Qazax) – şair, Azərb.-in xalq şairi (2005), əməkdar incəsənət xadimi (1981), filologiya e.n. (1965). H.Zərdabi ad. Kirovabad Dövlət

Pedaqoji İn-tunun (indiki Gəncə Dövlət Un-ti) dil və ədəbiyyat fakültəsində (1949-53), M.Qorki ad. Ədəbiyyat İn-tunda təhsil almışdır. SSRİ ədəbiyyat fondu Azərb. şöbəsinin direktoru (1975-1978), «Ədəbiyyat və incəsənət» qəzetinin baş redaktoru (1978-91) vəzifələrində çalışmışdır. Dövlət Mətbuat Komitəsinin sədr müavini (1991–93) və Azərb. Resp. Mətbuat və İnformasiya nazirinin birinci müavini olmuş, sonra mətbuat və informasiya nazirini əvəz etmişdir (1993-2001). Hazırda Milli Aviasiya Akademiyasında (MAA) «Dil və ədəbiyyat» kafedrasının müdiri vəzifəsində çalışır. MAA Elmi Şurasının üzvü, kafedranın prof.-u seçilmişdir. Beynəlxalq Elmlər Akademiyasının m.üzvü (2002), akad.-dir (2004).

«Bütün şərq bilsin», «Atabəylər» (1984),

«Pompeyin Qafqaza yürüşü» (1997) mənzum pyesləri tamaşaya qoyulmuşdur. «Tariximiz, taleyimiz» elmi ədəbi-tənqidi məqalələr toplusu, «Seçilmiş əsərlər»i latın qrafikası ilə kütləvi tirajla çap olunmuşdur. Yüzdən artıq şeirinə musiqi bəstələnmişdir. Yarım əsrdən artıq yaradıcılığı dövründə lirik şair, epik-dramatik poemalar müəllifi, dramaturq, publisist kimi tanınmışdır. Belarusiya SSR Ali Soveti Rəyasət Heyətinin Fəxri Fərmanı (1975) və medalla, «Şərəf nişanı», «Şöhrət» ordeni (2001) ilə təltif edilmişdir.

Tərcümələri:

1. **Mixail Dudin.** Kərim («Ailə» poemasından şeir) (s.47-48); Qış bitmir may ayında... (s.47); Həyatda çox şey olur... (s.48-49) (şeir). Bahar dostları (RSFSR şairlərinin şeirləri). Bakı: Azərnəşr, 1961, 248 s.
2. **Qaysın Quliyev.** Dostum, buludlar kimi... (s.36) (şeir). Bahar dostları (RSFSR şairlərinin şeirləri). Bakı: Azərnəşr, 1961, 248 s.
3. **Mustay Kərim.** Bu şeir toy məclisində oxunmuşdur... (şeir). Azərbaycan, 1961, №4, s.39.
4. **T.Şevçenko.** Çəkməm olsaydı mənim... (şeir). Azərbaycan gəncləri, 1964, 8 mart.
5. **Qr Vieru.** Mənim müəllimim (şeir). Azərbaycan pioneri, 1965, 10 sentyabr.
6. **Simon Çikovani.** Qönçəbəyimin mahınısı (şeir). Azərbaycan, 1967, №9, s.5.
7. **Aleksandr Xaldəyev.** Qobustan qayalarında rəsmlər (şeir). Azərbaycan, 1968, №11, s.109.
8. **K.İ.Qalçinski.** Lirik söhbət (şeir). Azərbaycan, 1969, №8, s.134-135.
9. **Elibeta Zexenter.** Film; Borc; Fotoşəkil (şeir). Azərbaycan, 1969, №8, s.135.
10. **Moris Tendele Spil.** Anama; Hər şeyin öz vədəsi, öz vaxtı var dünyada...; Dözüm (şeir). Azərbaycan, 1969, №10, s.179-180

11. **Mixay Eminesku.** Xeyrə qalsın gecə-niz... (şeir). Azərbaycan, 1970, №1, s.165.
12. **Leonid Qorlaç.** Mənim sakit, gurultusuz şerlərim... (şeir). Azərbaycan, 1970, №4, s.189.
13. **N.A.Nekrasov.** Bir saatlıq cəngavər (s.78-84) (şeir). N.A.Nekrasov. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Azərnəşr, 1971, 188 s.
14. **Nikita Stenesku.** Yeniyetmələr dənizdə (şeir). Azərbaycan, 1971, №2, s.200.
15. **M.Rılski.** Azərbaycanda (Bakı misraları); Nizami (şeir). Azərbaycan, 1971, №6, s.164-165.
16. **Mayya Rummyantseva.** Leninin heykəli önündə (şeir). Ədəbiyyat və incəsənət, 1971, 20 noyabr.
17. **Mənsur Vəkilov.** Əziz diyarım; Ata (şeir). Azərbaycan, 1972, №3, s.135-136.
18. **P.Brovka.** Ağcaqayın ağacı; Şöhrət (şeir). Azərbaycan, 1972, №6, s.153-154.
19. **İosif Noneşvili.** Norkda (Qurgen Bor-yana) (şeir). Azərbaycan, 1972, №7, s.6.
20. **Liana Daskalova.** Orta qapı (s.19-20) (şeir). Qızılgül nəğməsi (bolqar şairləri Azərbaycan haqqında). Bakı: Azərnəşr, 1974, 72 s.
21. **Ata Atacanov.** Çörək və insan (şeir). Azərbaycan, 1975, №8, s.167.
22. **Kərim Qurbannəpəsov.** Mənim partiyam (şeir). Azərbaycan, 1975, №9, s.8.
23. **Xəldun Kərzun.** Körpələrin səadəti naminə (şeir). Azərbaycan pioneri, 1977, 25 may.
24. **Leonid Qorlaç.** Kiyev (s.147) (şeir). Körpülər (Ukrayna sovet şairlərinin şeirləri). Bakı: Yazıçı, 1979, 172 s.
25. **Səlmən Əl-Cəbburi.** Süxur və büllur (şeir). Ağ günlərin soragında (İraq ədəbiyyatından nümunələr). Bakı: Yazıçı, 1983, s.63-64.

HƏSƏNZADƏ

Tahirə Dadaş qızı
(d. 8.1.1942, Bakı) –
şərqşünas, tərcüməçi,
tarix e.d. (2012).
Azərbaycan Dövlət Un-
tının (indiki BDU)
kitabxanaşünaslıq fa-
kültəsini bitirmişdir

(1960-65). 1969 ildən AMEA M.Füzuli ad. Əlyazmalar İn-tunda baş biblioqraf, kiçik elmi işçi, böyük elmi işçi, aparıcı elmi işçi vəzifələrində çalışmışdır. 2014 ildən həmin in-tun baş elmi işçisidir. 20 kitabın müəllifi, tərtibçisi, redaktoru və rəyçisi, 100-dən çox elmi və publisistik məqalənin müəllifidir.

Tərcümələri:

1. **Etimadüssəltənənin əsərlərində Azərbaycan tarixi məsələləri.** Bakı: Tural-Ə, 2001, 224 s.
2. **Etimadüssəltənə.** Xeyratı-həsən (Gö-zəllər sərvəti). Bakı: Nurlan, 2009, 150 s.
3. **Kərim Süleymani.** Əlqabe-ricale-doureye-Qacariyyə (Qacarlar dövrünün titulları). Bakı: Elm və təhsil, 2011, 246 s.
4. **Fərhad Mirzə Qacar.** Səfərnəməyi-Fərhad Mirzə Mötəmədüddövlə. Bakı: Elm və təhsil, 2012, 156 s.

HƏZİNİ

(? – ?) – 16 əsr Azərbaycan mütərcimi. Hə-yatı haqqında heç bir məlumat yoxdur. Əldə olan yeganə əsəri 1524 ildə tamam-lanmış «Hədisi-ərbəin» («Qırx hədis») tərcüməsidir. Tərcümənin əslə orta əsr müəllifi Məhəmməd ibn Əbu Bəkr Üsfurinin ərəb dilində nəslrlə qələmə aldığı «Hədisi-ərbəin şərh» adlı əsərdir. H. bu əsəri nəzmlə ana dilinə çevirərək, klassik tərcümə ənənəsinə uyğun olaraq ona çoxlu əlavələr etmişdir. Tərcümədə Məhəmməd peyğəmbərdən 40 hədis və hər hədisin məzmununa uyğun 1 və ya 2 nəsihətamiz mənzum hekayə və-

rılmışdır. Tərcümə 3800 beytdən ibarətdir və məsnəvi şəklində qələmə alınmışdır. Tərcümənin dili sadə və anlaşıqlıdır. Tərcümənin mətni ilk dəfə 2008 ildə Bakıda geniş filoloji-tekstoloji araşdırma ilə nəşr olunmuşdur.

Əd.: Nağısoylu M., Həzininin «Hədisi-ərbəin tərcüməsi», B., 2008; Karahan A., İslam-Türk Edebiyyatında kırk hadis, İstanbul, 1954.

Tərcüməsi:

Məhəmməd bin Əbu Bəkr Üsfuri. Hədisi-ərbəin. (əlyazma)

HİKMƏT İ.

Tərcümələri:

1. **Şarl Bodler.** Malabarezə; Korlar; Gizli yarpa (şeir). Maarif və mədəniyyət, 1924, №7-8, s.49-51
2. **Anri Barbüs.** Neft ölkəsində (Azərbaycan haqqında öçerk). Maarif və mədəniyyət, 1927, №12, s.3-4 (fars əfəbi ilə yazılıb).
3. **Anri Barbüs.** Alman xalqına məktub. İnqilab və mədəniyyət, 1935, №8-9, s.5-6
4. **Teodor Drayzer.** Bu günkü dünyada SSRİ-nin əhəmiyyəti (məqalə). İnqilab və mədəniyyət, 1940, №11, s.20-21.
5. **N.Artyuxova.** Kolyanın velosipedi (hekayə). Pioner, 1951, №12, s.13-14.
6. **Yan Dırda.** Arıçı (hekayə). İnqilab və mədəniyyət, 1951, №9, s.114-117.
7. **Pavel Antokolski.** Qırmızı qutu (hekayə). Azərbaycan gəncləri, 1954, 10; 12; 14 mart.
8. **S.Arefyev.** Qırmızı qutu (hekayə). Azərbaycan gəncləri, 1954, 10, 12, 14 mart.
9. **Mari Arkadyev.** Budur Amerika! (hekayə). Azərbaycan pioneri, 1954, 24 sentyabr.
10. **Krişan Çandr.** Tarlalar oyananda (po-vest). Bakı: Uşaqgəncnəşr, 1955, 88 s.

11. **Sergey Alekseyev.** Rusiya Respublikasının vətəndaşı (bir dekret haqqında hekayə). Göyərçin, 1962, №4, s.2-4.
12. **Y. Aleşkovski.** Elmi ixtira (hekayə). Pioner, 1963, №9, s.5-8.
13. **Aqniya Barto.** Yazıcılar və uşaqlar. Azərbaycan müəllimi, 1964, 19 noyabr
14. **A.Bestujev-Marlinski.** Quba yolu (öçerk). Azərbaycan, 1964, №5, s.60-65.
15. **Pavel Antokolski.** Qəlbin səsi (S.Vurğunun anadan olmasının 60 illiyi münasibətilə (S.Vurğun haqda məqalə). Ədəbiyyat və incəsənət, 1966, 23 aprel.
16. **Ay allahı və bağa (hind nağılı).** Azərbaycan, 1966, №5, s.200
17. **Q.Brailovskaya.** Açıq göz sərcə (hekayə). Azərbaycan pioneri, 1966, 28 oktyabr.
18. **Svetan Anqelov.** Keşikçi (şeir). Göyərçin, 1971, №2, s.1
19. **V.Bonç-Bruyeviç.** Ananın hədiyyəsi (hekayə). Göyərçin, 1973, №4, s.1-2.
20. **Əbdüllətif Bəndəroğlu.** Gözəl gözlü (8 Mart bayramı münasibətilə bütün dünya qadınlarına); Xoşbəxtlik; Həyat sevgisi; Qız qalası; Vüqar (şeir). Azərbaycan, 1976, №10, s.126-128
21. **Sergey Baruzdin.** On üç yaşında... (hekayə). Azərbaycan, 1981, №11, s.140-150.
22. **V.Bubnis.** Heyvanxanada fil var (hekayə). Azərbaycan, 1982, №12, s.73-75.

HİKMƏT ZİYA

(Hikmət Ziya oğlu Əfəndiyev; 13.5.1929, Şəki – 2.8.1995, Bakı) – şair, tərcüməçi. Azərb. Dövlət Un-tinin (indiki BDU) filologiya fakültəsinin jurnalistika şöbəsində təhsil almışdır

(1947-52). «Azərbaycan pioneri» qəzeti redaksiyasında Ədəbiyyat və incəsənət şöbəsinin müdiri (1952-69), «Göyərçin» jur-

nalı redaksiyasında poeziya şöbəsinin müdiri (1969-84), məsul katib vəzifələrində işləmişdir (1984 ildən). Ədəbi yaradıcılığa 1952 ildə «Azərbaycan pioneri» qəzetində dərc olunmuş «Qoqola» şeiri ilə başlamışdır. İlk satirik şeirləri, eyni zamanda «Atamın hədiyyəsi» (1957), «Bahar gözəldir, ya qış?» (1959), «Milçək ürəyi» (1960) kitabları «Hikmət Əfəndiyev» imzası ilə çap olunmuşdur. «Sınaq», «Ekiz qardaşlar» pyesləri tamaşaya qoyulmuşdur. Librettolarına («Nənəmin nağılı», «İkilərin sərgüzəştləri», «Solğun çiçəklər») və şeirlərinə mahnı bəstələnmişdir. Əsərləri keçmiş SSRİ xalqlarının dillərinə tərcümə olunmuşdur. H.Z. Azərb. SSR Ali Soveti Rəyasət Heyətinin Fəxri Fərmanı ilə təltif edilmişdir (1988).

Tərcümələri:

- Smirnov Sergey.** Küsəyən qoyun (s.176); İlk baxışdan sevəndə (s.176); İlan (s.176); Meduza – adam (s.177); Bənzəyiş (s.177); Xoruzun rəyi (s.177) (qısa təmsillər). Bahar dostları (RSFSR şairlərinin şeirləri). Bakı: Azərnəşr, 1961, 248 s.
- Sergey Smirnov.** Qısa təmsillər; Özündən məmnun hərərət ölçən; İlan; Rəis və müavin (təmsil). Azərbaycan gəncləri, 1961, 16 aprel.
- Sokrat Xanyan.** Qəlbim sizinlədir; Söhbət (şeyr). Azərbaycan, 1968, №11, s.110.
- Cəlil Əhmədov.** Qar adam (şeyr). Pioneer, 1969, №10, s.14.
- Dincer Haliqov.** Məktəb (şeyr). Pioneer, 1969, №10, s.14.
- Qaraoğlu.** Ağ göyərçinim (şeyr). Pioneer, 1969, №10, s.14.
- Fəhim Mehmedov.** Ovçu vurdu (şeyr). Pioneer, 1969, №10, s.14.
- Mülazim Cəvəşov.** Vətənim var (şeyr). Pioneer, 1969, №10, s.15.
- Necatdin Havrulov.** Kitab (şeyr). Pioneer, 1969, №10, s.15.
- İvan Andreyeviç Krılov.** Durna balığı; Köpək dostluğu; Bölgü; Qurd və çobanlar (təmsil). Azərbaycan, 1969, №2, s.40-42.
- M.Sedendorj.** Nə gərəkdir? (şeyr). Azərbaycan, 1970, №6, s.174.
- Nikolay Furnadjiyev.** Axın (şeyr). Azərbaycan, 1971, №3, s.130.
- Lilyana Stefanova.** Şaxtalı günlərdə (şeyr). Azərbaycan, 1971, №3, s.131.
- Yuri Fidler.** İmzasız müəllif; Hə! (hekayə). Azərbaycan, 1972, №3, s.131.
- Sergey Mixalkov.** Sərxoş dovşan; Ehtiyatlı quşlar (təmsil). Ədəbiyyat və incəsənət, 1973, 21 aprel.
- Nikolay Qriboçov.** Yağış (s.93); Çəpiş (s.94) (şeyr); Yerli-yersiz estetika haqqında (s.95); İncik pişiyin monoloqu (s.96); Kotan və novator (s.97); Gilryli mənzərə (s.98); Siyasət haqqında (s.99) (miniatürlər); Liberal (s.100); Modernist (s.100); Ehtiyat (s.100); Kənd liriki (s.100); Xeyirxahlıq (s.101); Sərxoş söyüd (s.101); «Amerikanın səsi»nə (s.101); Kiçiklərdən qorxuram (s.101); Bəzən görmürük (s.101); Xəyyamsayağı (s.102-104) (dördlükler); Romançı-köstəbək (s.105-106); Mini işlər (s.107); Dağsıçanı və qartal (s.108); Donuz və kosmos (s.109); Ayı xilas edin (s.110); Lovğa ağcaqanad (s.111-114) (təmsil). Nikolay Qriboçov. Seçilmiş əsərləri (şeyrlər, hekayələr). Bakı: Azərnəşr, 1975, 248 s.
- Akim Yakov.** Evin kişisi (şeyr). Göyərçin, 1976, №3, s.3.
- Lidiya Korçagina.** Yuyunan oğlan (şeyr). Göyərçin, 1976, №3, s.3.
- Ramute Skuçayte.** Qırmızı damın altında (şeyr). Göyərçin, 1976, №3, s.3.
- Suren Muradyan.** İtən «5»lər (şeyr). Göyərçin, 1976, №3, s.4.
- Azat Rəhmanov.** Böyük olmaq istəyirəm (şeyr). Göyərçin, 1976, №3, s.5.

22. **Vasil Zuyonok.** Boranı (şeir). Göyərçin, 1976, №3, s.6.
23. **Pavlo Qlazovoy.** Kökə (s.85-86); Dovşan niyə çəpgözdür (s.86-87) (şeir). Körpülər (Ukrayna sovet şairlərinin şerləri). Bakı: Yazıçı, 1979, 172 s.
24. **Pavlo Qlazovoy.** Kökə; Dovşan niyə çəpgözdür (təmsil). Ədəbiyyat və incəsənət, 1979, 28 sentyabr.
25. **İ.A.Krlov.** Bal arısı və milçəklər (təmsil). Ədəbiyyat və incəsənət, 1980, 18 aprel.
26. **İ.A. Krlov.** Pişik və bülbül; Mərhəmətli tülkü (təmsil). Azərbaycan, 1980, №10, s.205-207.
27. **Vasili Mayevski.** Çəkmə və qaloş (təmsil). Kommunist, 1982, 1 yanvar.
28. **Volt Suslov.** Meşə və tərəqqi; Liftə müraciət; Vaxtından qabaq; Sərhədlər; Sırr; Mağazada; Yalançı; Təzə kitabsevər (şeir). Ədəbiyyat və incəsənət, 1982, 26 mart.
29. **İ.A.Krlov.** Yalançı; Yol ötənlər və itlər; Xoruz və inci dənəsi; Hakim Fil; Toplar və yelkənlər; Polad qılınç; Ağac; Qurd və balası; Xəsis və toyuq; Şir və Canavar; Meymun; Kəndli və quldur; Çərpələng; Biyabanışın və Ayı; Donuz; Qurd və Tülkü; Sığırcın; Qu, Durnabalığı və Xərçəng; Mərhəmətli Tülkü; Şir ovda; Siçan və Siçovul; Alacaqanad və Göyərçin; Bulud; Qurd və çobanlar; Daraq; Ulaq və kəndli; Kəndli və İlan; Bal Arısı və milçəklər; İki oğlan; Kəndli və İlan; Dəyirmançı; Qurd və Ququ quşu; Tülkü və Ulaq; Milçək və Bal Arısı; İki kəndli; İki it; Balıqların rəqsi; Şəlalə və çay; Durna balığı; Pişik və Bülbül; Çoban; İt və At; Qurd və Pişik; Tülkü; Kəndli və At; Qurdlar və Qoyunlar; Ququ quşu və Xoruz; Yapalaq və Ulaq; Ovçu; Gölməçə və Çay; Qarışqa; Daş və Böcək; Qartal və Bal Arısı (təmsil). Dünya uşaq ədəbiyyatı kitabxanası. İ.A.Krlov, A.S.Qriboyedov, N.A.Nekrasov, P.P.Bajov. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Gənclik, 1989, s.32-78.
30. **Samuil Marşak.** Böyük cib (s.12-13) (şeir). Dünya uşaq ədəbiyyatı kitabxanası. 50 cildə. 44-cü cild. S.Marşak, K.Çukovski, A.Barto, S.Mixalkov. Şeirlər, nağıllar, təmsillər. Bakı: Gənclik, 1989, 384 s.
31. **A.Barto.** Nailiyyətin sirri (s.215-216); İki nənə (s.216) (şeir). Dünya uşaq ədəbiyyatı kitabxanası. 50 cildə. 44-cü cild. S.Marşak, K.Çukovski, A.Barto, S.Mixalkov. Şerlər, nağıllar, təmsillər. Bakı: Gənclik, 1989, 384 s.
32. **Sergey Mixalkov.** Bəlayə düşən dovşan (s.329-331); Pişiklər və siçanlar (s.331-332); Lalə və qızılgül (s.333); Dovşan və tıbağa (s.333-334); Günahsız cəzalanıqlar (s.334-336); Polkan və şavka (s.336-337); Rəssam fil (s.337-338); İki rəfiqə (s.338-339); İki balta (s.339-340); Ehtiyatlı quşlar (s.340-341); Otyeyən qurd (s.341-342) (şeir). Dünya uşaq ədəbiyyatı kitabxanası. 50 cildə. 44-cü cild. S.Marşak, K.Çukovski, A.Barto, S.Mixalkov. Şerlər, nağıllar, təmsillər. Bakı: Gənclik, 1989, 384 s.
33. **Aqniya Lvovna Barto.** Nailiyyətin sirri; İki nənə (şeir). Dünya ədəbiyyatı seriyası. A.L.Barto. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Şərq-Qərb, 2007, s.20-21.

HÜSEYN ARİF

(Hüseyn Camal oğlu

Hüseynzadə;

6.15.1924, Qazax

–14.9.1992, Bakı) –

şair, tərcüməçi, Azərb.

Yazıçılar İttifaqının

üzvü (1949), Azərb.

SSR Dövlət Mükafatı

laureatı (1978), Azərb.-ın xalq şairi (1989).

Bakı pedaqoji məktəbində (1937-40), Azərb.

Dövlət Un-tinin (indiki BDU) şərqşünaslıq

fakültəsində (1946-51), Moskvada M.Qorki ad. Ədəbiyyat İn-tunun aspiranturasında (1951-52) təhsil almışdır. Azərb. Xarici Ölkələrlə Dostluq və Mədəni Əlaqələr Cəmiyyətində şöbə müdiri (1957-59), «Azər-nəşr»-in bədii ədəbiyyat redaksiyasında bö-yük redaktor (1965-67), «Gənclik» nəşri-yatında bədii ədəbiyyat redaksiyasının mü-diri (1967-1968), Azərb. Aşıqlar Birliyinin sədri (1984-92) vəzifələrində çalışmışdır.

Ədəbi fəaliyyətə İkinci Dünya müha-ribəsi illərində başlamışdır. Onun libret-tosu əsasında 1957 ildə «Azad» tamaşası M.F.Axundov ad. Opera və Balet Teatrında, «Yolda» poeması əsasında yazdığı eyni-adlı pyesi isə 1974 ildə M.Qorki ad. Gənc Tamaşaçıları Teatrında tamaşaya qoyulmuşdur. «Dağ kəndi» poemasına görə «Qızıl Oraq» mükafatına layiq görülmüşdür (1971). Əsərləri bir sıra dillərə tərcümə olunmuş, mahnılarına musiqi bəstələnmişdir.

Tərcümələri:

- 1. Mixail İsaikovski.** Uşaqlıq (s.5-8); Sü-kuta qərq oldu hər yan sübhədən (s.8-9); Yolda (s.9-11); Bahar (s.11); Yaşillıq boy atır (s.12); Quyu başında (s.12-14); Unudulmuş yerdə (s.14-15); Ey bahar şəfəqləri (s.16-17); Payız günlərində (s.17-18); Eyvanda söhbət (s.19-23); Ey mənim dumanım (s.24); Qız yola düşürdü (s.25-26); Ötürmə (s.26-28); Külək (s.28-29); Şəhli çəmənlər yolunda (s.29-30); Doğma diyarda (s.30-31); Dənizçi qız (s.31-32); Yaşıl qızlar (s.33-34); Mənim palıdığım yamyayıl idi (s.34-35); Rəqiblər (s.35-37); Odun atmadım ocağa (s.38); Mən sənə borcluyam (s.39-40); İki dost oxuyardı (s.40-41); Mən dənizə baxdım (s.41-42); Süfrə mahnısı (s.42-44); Belarus mahnısı (s.44-45); Dinlə məni, yaxşı qız (s.46); Biz sənəmlə dostlaşmadıq (s.47); Gələnlər (s.47-48); Bir gənc yaşayır (s.48-49); Dağda (s.49-50); Of, başınağacı çiçəkləyir (s.50-51); Öm-

rün odlu çağında (s.51-52); O çiçək-dən gözəl nə... (s.52-53); Necə var, eləcə qalıbsan elə (s.53-54); Xoşdur yaz gəzintisi (s.54-55); Palıd (s.55); Ayrılıq (s.56); Bayan dillənir (s.57); Qız nəğməsi (s.58); Traktorçu (s.59-60); Cəbhə meşəsində (s.60-62); Əs-gər məzarı (s.62); Hardasınız, qonur gözlər (s.63); Əlvida, şəhərlər, kəndlər, əlvida! (s.63-64); Biz gedirik (s.64-66); Moskva (s.66-68); Yurdum Smolensk (s.68-70); Həmyerlilərə məktub (s.70-74); Rusiya haqqında (s.74-77); Rus qadınına (s.78-80); Köçür köçəri quşlar (s.80-81) (şeyr). Uşaqlığımla görüş (şeyrlər). Bakı: Yazıçı, 1980, 84s.

- 2. Loranna Hovakimyan.** İncə nəvazi-şindən...; Sürətlə yayıldı... (şeyr). Ədə-biyyat və incəsənət, 1981, 23 yavar.
- 3. Mixail Lermontov.** Payız (s.11); Dost-lara (s.13); Çərkəz qızı (s.17); Təklük (s.18); Ağlısız gözəllə (s.19); Qafqaza (s.20); Məni bağışlayın kağızım üçün... (s.21); Biz yenə görüşüb qabaqlaşırıq... (s.22); Romans (s.23); Ölüm (s.24); Döyüşçü məzarı (s.25); Yuxu (s.96) (şeyr). Dünya ədəbiyyatı kitabxanası. XXXIII cild. M.Y.Lermontov. Şeyrlər, poemalar, mənzum dram, romanlar. Bakı: Yazıçı, 1989, 528 s.
- 4. Xaqani Şirvani.** İndi ki, yer üzündə in-safdan yoxdur nişan...; Nə var, dövlətə salaram nəzər...; Ey ruzigar! Ömrümü eylədin hədə... (şikayət). Xaqani Şir-vani. Seçilmiş əsərləri. Klassik Azər-baycan ədəbiyyatı seriyası. Bakı: Lider, 2004, s.295-300, 324-325.
- 5. Xaqani Şirvani.** Rəşidəddin Vətəvə cavab (şeyr). Xaqani Şirvani. Seçilmiş əsərləri. Klassik Azərbaycan ədəbiyyatı seriyası. Bakı: Lider, 2004, s.415-418.
- 6. Xaqani Şirvani.** Bizə nazlı baxışınla könüldən bir xəbər göndər...; (qəzəl). Xaqani Şirvani. Seçilmiş əsərləri. Klas-sik Azərbaycan ədəbiyyatı seriyası. Bakı: Lider, 2004, s.438.

7. **Mixail Lermontov.** Payız (s.11); Dostlara (s.12); Çərkəz qızı (s.14); Təklilik (s.15); Ağılsız gözələ (s.15-16); Qafqaza (s.16); Məni bağışlayın kağızım üçün... (s.16-17); Biz yenə görüşüb qabaqlaşırıq... (s.17); Romans (s.17); Ölüm (s.18); Döyüşçü məzarı (s.18-19); Yuxu (s.75-76) (şeir). Dünya ədəbiyyatı seriyası. M.Y.Lermontov. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Öndər, 2005, 520 s.

HÜSEYN HÜSEYNZADƏ

Tərcümələri:

1. **Tobias Quttari.** 9 may 1945-ci il (şeir). İnkilab və mədəniyyət, 1951, №5, s.129.
2. **Jalə.** Ana (şeir). Azərbaycan, 1953, №9, s.150-151.
3. **D.Quramışvili.** Gürcüstanın fəlakəti; Nəğmə; Sevgi mahnısı (şeir). Azərbaycan, 1955, №9, s.136-138.
4. **Y.Şmuul.** Müəllimə məktub (şeir). Azərbaycan, 1957, №11, s.17.
5. **Yan Raynis.** Böyük rahatlıq (şeir). Azərbaycan gəncləri, 1965, 10 sentyabr.
6. **A.Qəhhari.** Ağaclar (şeir). Azərbaycan, 1971, №8, s.160.
7. **Nikolay Qriboçov.** Terek əfsanəsi (s.9-13); Əlvida, qış (s.14); Palıd (s.15); Mübahisə (s.16); Əbədi məhəbbət (s.17); Səssizlik (s.18); Salxım söyüd (s.19); Qızlar oxuyur (s.20); Mahaç-Qala (s.21-22); Oxu, bülbül (s.23) (şeir). Nikolay Qriboçov. Seçilmiş əsərləri (şerlər, hekayələr). Bakı: Azərnaşr, 1975, 248 s.
8. **M.Y.Lermontov.** Buludlar; Yelkən; Qəmliyəm, dərdliyəm; N.N-nin gözləri (şeir). Azərbaycan, 1975, №4, s.199-200.
9. **Nikolay Qriboçov.** Səssizlik; Oxu, bülbül; Əbədi məhəbbət; Qızlar oxuyur (şeir). Azərbaycan, 1975, №8, s.7.
10. **M.Y.Lermontov.** Sevirəm Qafqazı mən (şerlər). Bakı: Gənclik, 1977, 56 s.

HÜSEYN KÜRDOĞLU

(Hüseyn Həsən oğlu Alışanov; 15.6.1934, Laçın – 12.7.2003, Bakı) – şair, tərcüməçi, filologiya e.n. (1966), Azərb. Yazıçılar İttifaqının üzvü (1973). Azərb. Dövlət Un-ti-

nin (indiki BDU) filologiya fakültəsini bitirmişdir (1958). Əmək fəaliyyətinə Azərb. Televiziya və Radio Verilişləri Komitəsində ədəbi dram şöbəsinin redaktoru kimi başlamışdır. Azərbaycan EA Şərqşünaslıq İnstitutunda kiçik elmi işçi (1960), həmin in-tun «İran ədəbiyyatı» şöbəsində böyük elmi işçi vəzifəsində (1968-93) çalışmışdır. 1993 ildən ömrünün sonunadək Azərb. EA Nizami ad. Ədəbiyyat İn-tunda işləmişdir. «Çiçək təbəssümü» (1975), «Durna səsi» (1985), «Bu dünya bir karvan yolu» (1989) və s. kitabların müəllifidir. Bədii tərcümə ilə də məşğul olmuşdur.

Tərcümələri:

1. **Qazi Rəhim Həsən oğlu.** Peşmərgə (povest). Bakı: Azərnaşr, 1963, 108 s.
2. **Kiçikbəy Musayev.** Zirvədə; Bir də dönüb göldim ata yurduna...; Əlvida (şeir). Ədəbiyyat və incəsənət, 1984, 6 aprel.
3. **Qay Valeri Katull.** Kənd gözəli; Nifrət edirəm – sevirəm (şeir). Dünya ədəbiyyatı antologiyaları seriyası. Antik ədəbiyyat antologiyası. Bakı: Şərq-Qərb, 2010, s.657.
4. **Qay Valeri Katull.** Küşüsmə (şeir). Dünya ədəbiyyatı antologiyaları seriyası. Antik ədəbiyyat antologiyası. Bakı: Şərq-Qərb, 2010, s.658.

HÜSEYN NATİQ

(Hüseyn Mirabdulla oğlu Əliyev; 1912, Bakı, Sabunçu – 1941, Belarus) – şair. Azərb. Dövlət Pedaqoji İn-tunun (indiki ADPU) dil və ədəbiyyat fakültəsini (1929-32), M.Qorki ad. Dünya Ədəbiyyatı İn-tunun (Moskva)

üç aylıq poeziya kursunu bitirmişdir. Əmək fəaliyyətinə jurnalist kimi başlamışdır. Gə-dəbəy, Salyan və digər rayon qəzetlərində məsul katib və redaktor işləmişdir. Sonra Bakıda Radio Verilişləri Komitəsində diktör, eyni zamanda uşaq verilişləri şöbəsində ədəbi işçi, «Ədəbiyyat qəzeti»ndə əməkdaş olmuşdur (1932-39). 1939 ildə hərbi xidmətə çağırılmışdır. Ağ finlərə qarşı döyüşlərdə iştirak etmiş, eyni zamanda doğma alayın poetik salnaməsini yaratmaq üçün material toplamışdır. İkinci Dünya müharibəsinin ilk günlərindən ön cəbhədə döyüşmüş, Belarus uğrunda döyüşlərdə həlak olmuşdur.

Yaradıcılığa 1927 ildə «Yeni yol» qəzetində dərc olunan «Alqış» şeiri ilə başlamışdır. Bundan sonra onun şeirləri və keçmiş SSRİ xalqları ədəbiyyatından etdiyi tərcümələri «Gənc işçi», «Yeniyol», «Ədəbiyyat qəzeti» səhifələrində müntəzəm çap olunmuşdur. Şeirlərinə Ü.Hacıbəyov («Qara gözlər», «Süvarilər marşı», «Qızıl əsgər», «Niyazi», «Birinci deputat»), S.Rüstəmov («Yar məktubu»), N.Mailyan («Qızıl orduya salam») mahnılar bəstələmişlər. M.Y.Lermontov, Mikola Bajan, Süleyman Stalski, M.Tursunzadə və T.Hüryandan tərcümələr etmişdir.

Tərcümələri:

1. **H.Longfello.** Zəncinin rəyası (şeir). İnkilab və mədəniyyət, 1934, №6-7, s.20.
2. **Süleyman Stalski.** Ulu Stalinin silahdaşı və dostu Serqo Orconikidze haqqında poema (poema). İnkilab və mədəniyyət, 1936, №11-12, s.34-37.
3. **Süleyman Stalski.** Öz haqqında (poema). İnkilab və mədəniyyət, 1939, №5, s.56-61.

HÜSEYNAĞA Aygünlü

(Əmirov Hüseynağa Ağaziz oğlu)

(d. 18.4.1939, Dəvəçi (indki Şabran)

– romanist, müəllim və tərcüməçi. M.F.Axundov ad. Azərb. Pedaqoji Dillər

İn.-tunun APDİ-nin (indiki ADU) ispan-Azərbaycan dili və ədəbiyyatı fakültəsində təhsil almışdır (1963-1969). 1976 ildən ADU-da çalışır. Hal-hazırda roman dillərinin tərcüməsi və praktikası kafedrasının baş müəllimidir. Azərb. dilindən etdiyi bir neçə poeziya nümunəsi Meksikada ispanca dərc olunmuşdur.

Tərcümələri:

İspan dilindən:

1. **Federiko Qarsiya Lorka.** Gitara (s.92-93); Gecə havası (s.92-93) s.93-94 (şeir). Mars ədəbi-bədii, elmi-publisistik jurnalı, Bakı: 2003, № 3/4.
2. **Qustavo Adolfo Bekker.** Dörd adsız şeir (s.95-96). Mars ədəbi-bədii, elmi-publisistik jurnalı, Bakı: 2003, № 3/4.
3. **Pedro Kalderon de la Barka.** Çiçəklərə (s.44-45) (şeir). Apoloqo (psixoloji təmsil) (s.46-47). Qəlblərin döyüntüsü. Bakı: Mütərcim, 2004, 84 s.
4. **Qustavo Adolfo Bekker.** Yeddi adsız şeir (s.48-57); Elizaya (s.58-59); Şəh giləsi (s.60); Əbədi məhəbbət (s.61) (şeir). Qəlblərin döyüntüsü. Bakı: Mütərcim, 2004, 84 s.;
5. **Federiko Qarsiya Lorka.** Gitara (s.62-63); Vəsiyyət (s.64); Gecə havası (s.65-68); Dəhşətli arzular (s.69); Mahnı (s.70-71); Qorxuram itirəm baxışın ahəngini (s.72-73 (şeir). Qəlblərin döyüntüsü. Bakı: Mütərcim, 2004, 84 s.
6. **Ruben Dario.** Martines Siyerraya – “Baharda payız nəğməsi” (s.74-79) (şeir). Qəlblərin döyüntüsü. Bakı: Mütərcim, 2004, 84 s.
7. **Nervo Amado.** Məşədə yatmış gözəl (s.80-81) (şeir). Qəlblərin döyüntüsü. Bakı: Mütərcim, 2004, 84 s.
8. **Migel Ernandes.** Sonetlər; (s.82-83). Qapqara gözlər-Qızılı baxışlar (s.84) (şeir). Qəlblərin döyüntüsü. Bakı: Mütərcim, 2004, 84 s.
9. **Garsilaso de la Veqa.** Adsız şeir. (s.70-71). Qəlblərin döyüntüsü (ikinci

- toplu), Bakı: "Kitab klubu" MMC, 2014, 176 s.
10. **Kalderon de la Barka.** Çiçəklərə (s.72-73) (şeir); Adsız şeir (s.75). Qəlblərin döyüntüsü (ikinci toplu). Bakı: "Kitab klubu" MMC, 2014, 176 s.
 11. **Adolfo Bekker.** On altı adsız şeir (s.76-98); Elizaya (s.99-100). Şeh giləsi (s.100-101). Əbədi məhəbbət (şeir); (s.101-102); Kastaya (s.102); Ağrı (s.103); Zəhərlədi bir qadın həyatımı (şeir); (s.103); Adsız şeir (s.105). Qəlblərin döyüntüsü (ikinci toplu). Bakı: "Kitab klubu" MMC, 2014, 176 s.
 12. **Qarsiya Lorka. Gitara.** (iki şeir); (s.106-108); Vəsiyyət (s.109); Qorxuram itirəm baxışın ahəngini (s.110-111); Gecə havası (s.111-115); Dəhşətli arzular (s.115-116); Mahmı (s.116-117) (şeir); Ağlama (s.117-118) (Qəsidə). Vida (s.119); İki göyərşin (s.119-121) (şeir). Qəlblərin döyüntüsü (ikinci toplu). Bakı: "Kitab klubu" MMC, 2014, 176 s.
 13. **Antoniyo Maçado.** Bir gecə yxuma xoş xülya gəldi (s.122-124); Bahar sığal çəkirdi (124-126) (şeir). Qəlblərin döyüntüsü (ikinci toplu). Bakı: "Kitab klubu" MMC, 2014, 176 s.
 14. **Rafael Alberti.** Yanılmış göyərçin (s.127-128) (şeir). Qəlblərin döyüntüsü (ikinci toplu). Bakı: "Kitab klubu" MMC, 2014, 176 s.
 15. **Migel Ernandes (Hernandez).** Sonet (s.129-130); Qapqara gözlər... Qızılı baxışlar (s.131-132) (şeir). Qəlblərin döyüntüsü (ikinci toplu). Bakı: "Kitab klubu" MMC, 2014, 176 s.
 16. **Ruben Dariyo.** Sonatina (s.133-138); Martines Siyerraya "Baharda payız nəğməsi" (s.139-145) (şeir); Qəlblərin döyüntüsü (ikinci toplu). Bakı: "Kitab klubu" MMC, 2014, 176 s.
 17. **Xuan Ramon Ximenes.** Adsız şeir; (s.146). Qəlblərin döyüntüsü (ikinci toplu). Bakı: "Kitab klubu" MMC, 2014, 176 s.
 18. **İspan xalq deyimləri.** Adsız altı kuplet; (s.146-148). Qəlblərin döyüntüsü (ikinci toplu). Bakı: "Kitab klubu" MMC, 2014, 176 s.
 19. **Nervo Amado (Meksika).** Meşədə yatmış gözəl (s.149-151) (şeir-dialoq). Qəlblərin döyüntüsü (ikinci toplu). Bakı: "Kitab klubu" MMC, 2014, 176 s.
 20. **Frasisko Luis Bernandes (Argentina).** Romans (s.152-156). Qəlblərin döyüntüsü (ikinci toplu). Bakı: "Kitab klubu" MMC, 2014, 176 s.
 21. **Enrike Baçs (Argentina).** Deyinmə (s.157-159) (şeir). Qəlblərin döyüntüsü (ikinci toplu). Bakı: "Kitab klubu" MMC, 2014, 176 s.
 22. **Xuliyo Errera y[i] Reissig (Uruqvay).** Oyanma (s.160-161) (şeir). Qəlblərin döyüntüsü (ikinci toplu). Bakı: "Kitab klubu" MMC, 2014, 176 s.
 23. **Xuan Sorilya de San Martin (Uruqvay).** Çaya düşən çiçək (s.62-63) (şeir). Qəlblərin döyüntüsü (ikinci toplu). Bakı: "Kitab klubu" MMC, 2014, 176 s.
 24. **Luis Kordero Ekvadoriya.** Tikan və güllər (s.164-165) (şeir). Qəlblərin döyüntüsü (ikinci toplu). Bakı: "Kitab klubu" MMC, 2014, 176 s.
 25. **Alfonsina Storni (Argentina).** Qisas (s.166-169) (romans). Qəlblərin döyüntüsü (ikinci toplu). Bakı: "Kitab klubu" MMC, 2014, 176 s.
 26. **Xose Asunsiyon Silva (Kolumbiya).** Tropik meşə (s.170-171) (şeir). Qəlblərin döyüntüsü (ikinci toplu). Bakı: "Kitab klubu" MMC, 2014, 176 s.
- İspan dilinə:*
27. **Nizami Gəncəvi.** Az danışmağın gözəlliyi (Leyli və Məcnun poemasından) (s.6-7); Eşq (Xosrov və Şirin poemasından) (s.6-9). Qəlblərin döyüntüsü. Bakı: Mütərcim, 2004, 84 s.

28. **Səməd Vurğun.** Şair nə tez qocaldın sən (s.10-13) (şeir). Qəlblərin döyüntüsü. Bakı: Mütərcim, 2004, 84 s.
29. **Qabil.** Səhv düşəndə yerimiz (s.14-17) (şeir). Qəlblərin döyüntüsü. Bakı: Mütərcim 2004, 84 s.
30. **Mərkəz Qacar.** İnsan (s.18-21) (şeir). Qəzəl; (s.22-23); Məhəbbət (s.24-25) (şeir). Qəlblərin döyüntüsü. Bakı: Mütərcim, 2004, 84 s.
31. **Sabir Mustafa.** Sonetlər (s.26-29). Qəlblərin döyüntüsü. Bakı: Mütərcim, 2004, 84 s.
32. **Yusif Savalan.** Bir çiçəyə (s.30-31); Mənim arzum (s.32-33). Sev məni (s.34-35) (şeir); Qəlblərin döyüntüsü. Bakı: Mütərcim 2004, 84s.
33. **Zivər Ağayeva.** Məhəbbətim (s.36-37) (şeir). Qəlblərin döyüntüsü. Bakı: Mütərcim, 2004, 84 s.
34. **Rasim Kazım.** Unutdun, unuda bilməyəcəksən (s.38-39); Qızlar (s.40-41); İllər sanki bir an imiş (s.42-43) (şeir). Qəlblərin döyüntüsü. Bakı: Mütərcim, 2004, 84 s.
35. **Nizami Gəncəvi** Az danışmağın gözəlliyi (Leyli və Məcnun poemasından); (s.9-10); Eşq (Xosrov və Şirin poemasından) (s.11-12). Siega (Biçin), Revista-cultural (Mədəni jurnal), Casa editorial (Nəşriyyat evi), Mexico- Mexiko, 2004, 24 s.
36. **Səməd Vurğun.** Şair nə tez qocaldın sən (şeir); (s.13-14). Siega (Biçin), Revista-cultural (Mədəni jurnal), Casa editorial (Nəşriyyat evi), Mexico-Mexiko, 2004, 24 s.
37. **Qabil.** Səhv düşəndə yerimiz (s.15-16) (şeir). Siega (Biçin) Revista-cultural (Mədəni jurnal), Casa editorial (Nəşriyyat evi), Mexico-Mexiko, 2004, 24 s.
38. **Əhməd Cavad.** Himn (s.8-9). (şeir); Qəlblərin döyüntüsü (ikinci topla). Bakı: "Kitab klubu" MMC, 2014, 176 s.
39. **Nizami Gəncəvi.** Az danışmağın gözəlliyi (Leyli və Məcnun poemasından); (s.10-11); Eşq (Xosrov və Şirin poemasından, ixtisarla) (s.12-15); Sevgili canan (s.16-17); Gecə xəlvətcə bizə sevgili yar gəlmiş idi (s.18-20); İnsana arxadır onun kamalı (s.21) (şeir). Qəlblərin döyüntüsü (ikinci topla). Bakı: "Kitab klubu" MMC. 2014, 176 s.
40. **Molla Pənah Vəqif.** Sevdiiyəm ləblərin yaquta bənzər (s.22-25) (şeir). Qəlblərin döyüntüsü (ikinci topla). Bakı: "Kitab klubu" MMC, 2014, 176 s.
41. **Abbas Səhhət.** Vətən (s.26-27) (şeir). Qəlblərin döyüntüsü (ikinci topla). Bakı: "Kitab klubu" MMC, 2014, 176 s.
42. **Mikayıl Müşfiq.** Ay qız (s.28-29); Həyat sevgisi (s.30-33) (şeir). Qəlblərin döyüntüsü (ikinci topla). Bakı: "Kitab klubu" MMC, 2014, 176 s.
43. **Səməd Vurğun.** Şair nə tez qocaldın sən (s.34-37) (şeir). Qəlblərin döyüntüsü (ikinci topla). Bakı: "Kitab klubu" MMC, 2014, 176 s.
44. **Nigar Rəfibəyli.** Neyləyim (s.38-39) (şeir). Qəlblərin döyüntüsü (ikinci topla). Bakı: "Kitab klubu" MMC, 2014, 176 s.
45. **Hüseyn Atif.** Qapını bağlı saxlama (s.40-41) (şeir). Qəlblərin döyüntüsü (ikinci topla). Bakı: "Kitab klubu" MMC, 2014, 176 s.
46. **Bəxtiyar Vahabzadə.** Sən getdin (s.42-43); İlk məhəbbət. (s.44-45) (şeir). Qəlblərin döyüntüsü (ikinci topla). Bakı: "Kitab klubu" MMC, 2014, 176 s.
47. **Qabil.** Səhv düşəndə yerimiz (s.46-49) (şeir). Qəlblərin döyüntüsü (ikinci topla). Bakı: "Kitab klubu" MMC, 2014, 176 s.
48. **Mərkəz Qacar.** İnsan (s.50-53) (şeir); Qəzəl (s.54-55). Məhəbbət (s.55-57). İnsan (şeir); Zarafat. Beynəlxalq müstəqil qəzet, 1997, Mart, №11; Təmsillər. Zarafat. Beynəlxalq müstəqil qəzet,

1997, Yanvar-Aprel, №9-12; On yeddi təmsil. Poliqlot (qəzet), ADU, iyul, №11(12).

49. **Yusif Savalan.** Bir çicəyə (s.58-59); Sev məni (s.60-61). Suallar və cavablar (s.62-63) (şeir). Qəlblərin döyüntüsü (ikinci topla). Bakı: "Kitab klubu" MMC, 2014, 176 s.
50. **Sabir Mustafa.** Sonetlər; (s.64-67). Qəlblərin döyüntüsü (ikinci topla), Bakı: "Kitab klubu" MMC, 2014, 176 s.
51. **Zivər Ağayeva.** Məhəbbət (s.68-69) (şeir). Qəlblərin döyüntüsü (ikinci topla). Bakı: "Kitab klubu", MMC, 2014, 176 s.

HÜSEYİNİ

Əbülfəz Aslan oğlu (1925, İran, Təbriz – 12.1987, Bakı) – tərcüməçi. Cənubi Azərb. Demokratik hökumətinin yaranması və möhkəmlənməsində fəal iştirak etmişdir. Demokratik quruluşa qarşı şah ordusunun təcavüzündən sonra təqib olunduğuna görə Azərb. SSR-də siyasi sığınacaq tapmışdır (1946). Azərb. Dövlət Un-tinin (indiki BDU) filologiya fakültəsini bitirmişdir. «Göyərçin» uşaq jurnalı redaksiyasında işləmişdir (1958-59). Burada ilk uşaq hekayələrini və şeirlərini dərc etdirmişdir. Azərb. EA-nın Nizami ad. Ədəbiyyat İn-tunun mətnşünaslıq şöbəsinin böyük elmi işçisi olmuşdur (1968 ildən ömrünün sonunadək). Qulamrza Cəmsidi ilə birlikdə yazdığı «Hacı Kərimin aya səyahəti» komediyası uzun müddət teatr səhnəsində oynanılmışdır. Nəbatı və Xətəinin seçilmiş əsərlərini tərtib və nəşr etdirmişdir.

Tərcümələri:

1. **Məhəmmədəli Əfraştə.** Ay dedin ha! (şeir). Ədəbiyyat və incəsənət, 1958, 4 oktyabr.
2. **Şirazi Hafiz.** Gəl ey güldən gözəl saqi, gətir naz ilə mey əldə...; Könüm gedir əlimdən, rəhm eylə sən, xudaya!...; Ha-

fizi xəlvətnişin gəlmiş dünən meyxanəyə...; Yusifi axir alar ağuşə Kənan, qəm yemə...; Əgər ol türki-şirazi bizə lütf etsə pünhanı...; Gözəl Şirazımın yoxdur misalı... (qəzəl). Ədəbiyyat və incəsənət, 1965, 10 iyul.

3. **H.Şirazi.** Seçilmiş şeirlər. Bakı: Azər-nəşr, 1967, 250 s.
4. **Əlişir Nəvai.** Aman, o qönçə qəmi kön-lüm içrə qan saldı!...; Yar ilə bir xəlvət olsun, orda ağyar olmasın...; Mən ağ-layıb qaçam o qaşının xəyalı ilə...; Səndən ayrı yox könül mülkündə bir sultanımız... («Xəzayinül-məani» adlı divandan qəzəl); Rübailər. Azərbaycan, 1968, №9, s.65-66.
5. **Əl-Xəmisə Əbdürrəhman.** Yaxşı yol (şeir). Ədəbiyyat və incəsənət, 1984, 15 iyun
6. **Nizami Gəncəvi.** Xərab oldu könül mülkü, nigarım, eylə bir şəfqət...; Etdi qəmin, nigarım, ömrüm boyu əziyyət...; Kimdir deyil, deyirsən, indi cahanda bədbəxt?...; Xoşdur sənin yolunda, ey dost, əziyyət, möhnət...; Ömrüm boyu hal tutmağa sən etmədin adət...; Qəm yemə bir yar var, axır sənə qəm-xar olar...; Saqi, nə yatıbsan, dur, mey ver ki, bahar gəldi...; Etmə gəl öz kamını bir böylə virandan tələb!...; (qəzəl). Klassik Azərbaycan ədəbiyyatı seriyası. Nizami Gəncəvi. Lirikə. Bakı: Lider, 2004, s.26, 31, 37, 39, 43, 47, 49, 50.
7. **Xaqani Şirvani.** Şirvanşah Mənuçöhr-rün tərif; İraqın baş vəziri Zeynəddinin tərif; Atam Nəccar Əlinin tərif; (mədhiyyə). Klassik Azərbaycan ədəbiyyatı seriyası. Xaqani Şirvani. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Lider, 2004, s.209-212, 214-220.
8. **Xaqani Şirvani.** Yenə də mərsiyə; Şeyxül-İslam Ümdətiddin Məhəmməd ibn Əsəd Tusi Nişaburinin vəfatına (mərsiyə). Klassik Azərbaycan ədəbiy-

yatı seriyası. Xaqani Şirvani. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Lider, 2004, s.372-373, 376-380.

9. **Şirazi Hafiz.** Qəzəllər (s.9-125); Saqınamələr (s.126-135); Məsnəvilər (136-137); Rübailər (138-145); Qitələr (s.146-148); Şah beytlər (149-185). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Öndər, 2004, 208 s.

HÜSEYNLİ Z.

Tərcümələri:

1. **Lav Ərcümənd Bəhzad.** Ölülər bir-birinin üstündə (s.18); Ehramın dibi (s.19); Damğa (s.19); Quqquluqu (s.19-20); Məni bəyaz xanımın yanına basdırın (s.20); Şillə (s.20-21) (şeyr). Şəhər, axşam və sən (Müasir türk şairlərinin şeirləri). Bakı: Azərənşr, 1974, 176 s.
2. **Fazil Hüsni Dağlarca.** Ordu-ordu (s.52-53); Xanım ağa, bəy ağa (s.53-54); Əks-səda (s.54); Səhrada uşaq böyütmək (s.55); Amalımız asılı olma-maqdır (s.55-56); Bir ölkə görürəm (s.56); Qobustan (s.57-58); Daha gözəl biri (s.58-59); Ormanların içində (s.59); And (s.59); Azadlıq haqqında (s.60); Pul (s.60); Mənlərdən mən (s.60-61); Gəncə (s.61); Yoldaş (s.61-62); Göyçay (s.62); Sabirin evində (s.62-63); Şamaxılı olmaq (s.63); Gəncəli Nizami türbəsi (s.63-64) (şeyr). Şəhər, axşam və sən (Müasir türk şairlərinin şeirləri). Bakı: Azərənşr, 1974, 176 s.
3. **Abdullah Rıza Ərgüvan.** Anadolu (s.129); Mənzərə (s.130); Çox Musaları yedilər (s.130-131); Yetər bizə (s.131) (şeyr). Şəhər, axşam və sən (Müasir türk şairlərinin şeirləri). Bakı: Azərənşr, 1974, 176 s.
4. **Ümit Yaşar Oğuzcan.** Məktub (s.132-133); Bizdə nələr var (s.133-134); Dediklərimiz (s.134); Mürtəcelər üçün qoşma (s.135); Qulluqçular üçün qəzəl (s.136) (şeyr). Şəhər, axşam və sən

(Müasir türk şairlərinin şeirləri). Bakı: Azərənşr, 1974, 176 s.

5. **Aşıq İhsani.** Mübarizə (s.144-145); Zamanıdır (s.145); Rəya (s.146); Gələm var (s.147); Zam (s.148-149); Zülüm (s.149); Bıçaq sümükdə (s.150-151); Dövrən (s.151); Bizim-bizim... (s.152); Siz o zaman (s.153); Çişi var imiş (s.153-154) (şeyr). Şəhər, axşam və sən (Müasir türk şairlərinin şeirləri). Bakı: Azərənşr, 1974, 176 s.
6. **O.Kamal.** Yad qızı (roman). Bakı: Gənclik, 1979, 271 s.
7. **O.Kamal.** Yad qızı (roman). Bakı: Gənclik, 1980, 291 s.

HÜSEYNOV

Çingiz Həsən oğlu
(20.4.1929, Bakı) –
nasir, təhqidçi, filolo-
giya e.d. (1979), prof.
(1980). Azərb. Yazıçılar
İttifaqının üzvü (1959),
Azərb. SSR əməkdar
incəsənət xadimi

(1988).

Lomonosov ad. Moskva Dövlət Un-tinin filologiya fakültəsini (1952), SSRİ EA-nın Şərqşünaslıq İn-tunun aspiranturasını (1959) bitirmişdir. SSRİ Yazıçılar İttifaqında milli ədəbiyyatlar üzrə məsləhətçi (1955-72) olmuşdur. Sov.İKP MK nəzdindəki İctimai Elmlər Akademiyasında Sosialist mədəniyyəti kafedrasının müdir müavini (1972-91) olmuşdur. 1991 ildən Moskva Dövlət Un-tinin filologiya fakültəsində, eyni zamanda Mədəniyyət və İncəsənət İşçilərinin Təkmilləşdirilməsi Akademiyasında dərs demişdir. Fransa, ABŞ, Türkiyə və b. ölkələrdə SSRİ xalqlarının mədəniyyəti barədə mühazirələr söyləmişdir.

H.-un ilk mətbu əsəri «Bakinski raboçi» qəzetində dərc olunmuşdur (16 oktyabr 1955). 30-dan çox roman və povestin müəllifidir. Forma və məzmunca mürəkkəb dra-

matik süjetə malik «Məhəmməd, Məmməd, Məmiş», «Fətəli fəthi», «Doktor N» əsərləri ilə məşhurlaşmışdır. «Əyilmiş fincandan suyu dağılmamağa qoymamalı» əsəri Məhəmməd peyğəmbərin həyatından bəhs edir. H.-un bir sıra əsərləri xarici dillərə tərcümə olunmuşdur.

Tərcümələri:

1. **Üstün Nevzat.** Uzaq dünyanın adamına suallarım; Şeytan; Oğru Həsən (şeir). Azərbaycan, 1968, №4, s.207.
2. **Vasif Önörən.** Asiya necə qurtulur (pyes). Azərbaycan, 1971, №7, s.127-164.
3. **Həsən İzəddin Dinamo.** Düşünmək qəhrəmanlığı (s.24-25); İnsanla söhbət (s.25-26) (şeir). Şəhər, axşam və sən (Müasir türk şairlərinin şeirləri). Bakı: Azərənşr, 1974, 176 s.
4. **Cahit Sıtqı Tarancı.** Məmləkət istəyəm (s.29); Belədir gənclik... (s.30); Bir xəritəm vardı mənim... (s.30); (şeir). Şəhər, axşam və sən (Müasir türk şairlərinin şeirləri). Bakı: Azərənşr, 1974, 176 s.
5. **Rıfat İlqaz.** Heybəlidən bir adam (s.37-38); Yasəmən (s.38-39); Qorxaq (s.39) (şeir). Şəhər, axşam və sən (Müasir türk şairlərinin şeirləri). Bakı: Azərənşr, 1974, 176 s.
6. **Bədri Rəhmi Eyyuboğlu.** Param-parça (s.42); Adı candır (s.43); Gözəl və faydalı (s.43-44) (şeir). Şəhər, axşam və sən (Müasir türk şairlərinin şeirləri). Bakı: Azərənşr, 1974, 176 s.
7. **Cahit Küləbi.** Sivas yollarında (s.91); Hürriyyət (s.92); Hekayə (s.92-93) (şeir). Şəhər, axşam və sən (Müasir türk şairlərinin şeirləri). Bakı: Azərənşr, 1974, 176 s.
8. **Nahid Ülvi Ağgün.** Xəyal (s.101); Rəhatlıq düşgünü (s.101-102) (şeir). Şəhər, axşam və sən (Müasir türk şairlərinin şeirləri). Bakı: Azərənşr, 1974, 176 s.
9. **Ceyhun Atuf Qansu.** Dərdiyox (s.108-109); Kiçik şaftalı ağacı (s.110) (şeir). Şəhər, axşam və sən (Müasir türk şairlərinin şeirləri). Bakı: Azərənşr, 1974, 176 s.
10. **Nevzat Üstün.** Heyvanxanada (s.120); Gözəllik (s.121); Şeytan (s.121) (şeir). Şəhər, axşam və sən (Müasir türk şairlərinin şeirləri). Bakı: Azərənşr, 1974, 176 s.
11. **Mətin Eloğlu.** Zəng (s.138-139); Sezarın haqqı (s.139) (şeir). Şəhər, axşam və sən (Müasir türk şairlərinin şeirləri). Bakı: Azərənşr, 1974, 176 s.
12. **Джалил Мамедкулизаде.** За что вы меня бьете?!, с.176-177; Очень странно, с.177-178; Что делать?, с.178-180; Амшари, с.181-183; Приговор Тарджумана, с.183-184; Молла-Джафаргулу, с.184-186; Наши дела, с.188-190; Микробы, с.190-191; Стена, с.191-193; Философы, с.193-195; Будущее, с.195-197; Гоголь, с.197-198; Заплата, с.198-201; Четыреста девушек, с.201-202; В память об Ибрагим-Халиле, или Праздник Курбан, с.202-204; Оспа, с.204-206; Мужчина идет!, с.206-207 (фелетоны); Рассказы. Фелетоны. Повести. Пьесы. Баку: Азернешр, 1989, 408 с.
13. **Мирза Алекбер Сабир.** Стих – это жемчуг драгоценный, его не обесценю ложью..., с.43; Судьбы коварства испытал наш край..., с.53-55; Будь щедрым – что скупиться? Но бедным – ни гроша!..., с.69-70; Разгадка загадки, с.159-160; Опять нейдет голытьбе – умерь ее Аллах!..., с.174-175; Эй, не зевай! Раздавит конь! Народ лихой идет!..., с.215-217; Обнищала Европа – не то что Баку!..., с.250; Юбилейные торжества, с.252-255 (стихи). Избранные произведения. СПб.: Лейла, 2008, 317 с.

HÜSEYNOV Əlibəy**Tərcümələri:**

1. **Tit Makk Plavt.** Xəzinə (komediya). Dünya ədəbiyyatı antologiyaları seriyası. Antik ədəbiyyat antologiyası. Bakı: Şərq-Qərb, 2010, s.553-582 (S.Əsədulla ilə şərikli tərcümə).
2. **Publi Korneli Tassit.** Yalançı Roma İmperatoru (s.794-795) («Salmələr»dən parça); Tiberinin xarakteristikası (s.796) (tarixi icmal). Dünya ədəbiyyatı antologiyaları seriyası. Antik ədəbiyyat antologiyası. Bakı: Şərq-Qərb, 2010, 824 s.

HÜSEYNOV İbrahim**Tərcümələri:**

1. **Filipp Şarl Lui.** Vəsiyyət (hekayə). Ədəbiyyat və incəsənət, 1968, 27 yanvar
2. **Sanq Nquen.** Lala kişinin kabaresi (novella). Azərbaycan, 1975, №9, s.183-188.
3. **Serj Löbray.** Əsil Şaxta baba (hekayə). Azərbaycan müəllimi, 1977, 1 yanvar.
4. **Nque To Min.** Müəlliminin əli (s.206-209) (hekayə). Dünya (orijinaldan tərcümə toplusu). I kitab. Bakı: Yazıçı, 1983, 352 s.
5. **Filipp Şarl-Lui.** Vəsiyyət (hekayə). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Fransız ədəbiyyatı antologiyası. 3 cildə. III cild. Bakı: Şərq-Qərb, 2007, s.166-169.

HÜSEYNOV

Rafael Baba oğlu

(d. 12.8.1955, Kürdəmir) – ədəbiyyatşünas, filologiya e.d. (1992), prof. (1992), AMEA həqiqi üzvü (2014), Oksford Akademiyası

İttifaqının həqiqi üzvü

(2014). Azərb. Dövlət Un-tinin (indiki BDU) şərqşünaslıq fakültəsini (fars filologiyası ixtisası) bitirmişdir (1971–76). Əmək fəa-

liyyətinə Azərb. EA Fəlsəfə və Hüquq İn-tunun fəlsəfə tarixi şöbəsində başlamışdır (1976-78). Azərb. EA-nın Şərqşünaslıq İn-tunun İran filologiyası şöbəsində kiçik elmi işçi (1978-82), həmin in-tun orta əsrlər Şərq yazılı mənbələrinin tədqiqi və nəşri şöbəsində baş elmi işçi vəzifəsində çalışmışdır (1982-88). Xəzər Un-tində «Azərbaycan filologiyası və şərqşünaslıq» kafedrasının müdiri (1995-98), Bakıdakı Amerika Un-tinin «Azərbaycanşünaslıq» kafedrasının müdiri, eyni zamanda həmin təhsil müəssisəsinin Elm və inkişaf üzrə prorektoru (1999-2001) olmuşdur. 1988 ildən N.Gəncəvi ad. Milli Azərbaycan Ədəbiyyatı Muzeyi «Qədim və Orta əsrlər ədəbiyyatı» şöbəsinin müdiri, 2003 ildən eyni zamanda muzeyin direktorudur. Azərb. Milli Məclisinin deputatı seçilmişdir (2-5-ci çağırışlar). Milli Məclisin Mədəniyyət Komitəsinin sədri, Avropa Şurası Parlament Assambleyasının üzvüdür (2001 ildən). Orta əsrlər fars, ərəb və türkdilli poeziyasının, eləcə də yeni və müasir Azərb. ədəbiyyatı və mədəniyyətinin müxtəlif problemlərinə dair 400-dən çox əsərin müəllifidir.

Tərcümələri:

1. **Baba Tahir.** Dübeytilər (ön söz və fars dilindən bədii tərcümələr). Azərbaycan. № 3, 1974, s. 201-202.
2. **R.Müəyyeri** (XX əsrin fars şairi Rəhi Müəyyerinin qəzəl, qitə və rübailərinin fars dilindən bədii tərcüməsi). Kürdəmir: İrəli qəzeti, 1975.
3. **Baba Tahir Üryan.** Dübeytilər (fars dilindən bədii tərcümə, ön söz və şərhlərin müəllifi). Bakı: Yazıçı, 1988, 112 s.
4. Nəsirəddin Tusinin şeirləri: qəzəl, rübailər, qitələr (fars dilindən bədii tərcümə). Şərq (tərcümə toplusu). № 1. Bakı: Araz, 2004, səh.102-108
5. **Edvard Fitscerald.** Kuzənamə (ingilis dilindən bədii tərcümə). Şərq (tərcümə toplusu). №2. Bakı: Nurlan, 2005, s.140-158.

6. **Baba Tahir.** Dübeytilər (fars dilindən bədii tərcümə). Şərq (tərcümə toplusu). № 3. Bakı: Nurlan, 2006, s.13-73.
7. **Məhsəti Gəncəvi.** Rübailər (fars dilindən bədii tərcümə). Şərq (tərcümə toplusu). № 4. Bakı: Nurlan, 2007, s.4-19.
8. **Əbdülqadir Marağayi.** Şeyrləri (fars dilindən bədii tərcümə). Şərq (tərcümə toplusu). №5. Bakı: Nurlan, 2008, s.52-62.
9. **Allahı görmüş adam** (Şihabəddin Sührəvərdinin şeyrlərinin ərəb dilindən bədii tərcüməsi). 525-ci qəzet, № 164, 6 sentyabr 2008, s.15-18.
10. Kuhinin baş qoyduğu daş (Baba Kuhinin şeyrlərinin fars dilindən bədii tərcüməsi). 525-ci qəzet. № 235, 20 dekabr 2008, s.15-18.
11. Onu o edən (Şəms Təbrizinin şeyrlərinin fars dilindən bədii tərcüməsi). 525-ci qəzet. № 230, 13 dekabr 2008, s.15-18.
12. Yuvasını arayan quş (Saib Təbrizinin şeyrlərinin fars dilindən bədii tərcüməsi). 525-ci qəzet. № 240, 27 dekabr 2008, s.15-18.
13. Özünü qoruya bilməyən qorucu (Mücirəddin Beyləqanın fars dilində şeyrlərinin bədii tərcüməsi). 525-ci qəzet, № 68, 18 aprel 2009. s.15-18.
14. **İsmayıl ibn Yəsar.** Şeyrlər (ərəb dilindən bədii tərcümə). Şərq (tərcümə toplusu). № 6. Bakı: Nurlan, 2009, s.4-10.
15. Baba Tahir rəvayətləri: Qırılmış simlər. Kürd təki gecələdim, ərəb kimi oyandım. Baba Tahir və İbn Sina. Doğru sözün acısı (fars dilindən bədii tərcümə). Şərq (tərcümə toplusu). № 7. Bakı: CBS, 2010, s.13-22.
16. Uçuş (Saib Təbrizinin şeyrlərinin fars dilindən bədii tərcüməsi). 525-ci qəzet. № 43, 6 mart 2010, s.15-18.
17. **Fayiz Dəştistani.** Dübeytilər (fars dilindən bədii tərcümə). Şərq (tərcümə toplusu). №8. Bakı: CBS, 2011, s.11-24.
18. Rübaidən rübaiyə (Məhsəti Gəncəvi rübailərinin fars dilindən bədii tərcüməsi). Bakı, Elm və təhsil, 2012, 208 s.
19. Teymurləngi təslim edən (Əbdülqadir Marağayi şeyrlərinin fars dilindən bədii tərcüməsi). İmzamız. Bakı: Elm və təhsil, 2012, s.345-376.
20. Yuvasını arayan quş (Qətran Təbrizinin fars dilində şeyrlərinin bədii tərcüməsi). Söz heykəli. Bakı: Elm və təhsil, 2012, s.37-62.
21. Fələklə həmsöhbət fələki (Fələki Şirvanın fars dilində şeyrlərinin bədii tərcüməsi). Söz heykəli. Bakı: Elm və təhsil, 2012, s.63-84.
22. Zülfüqarı kəsən qılınc (Zülfüqar Şirvanının şeyrlərinin fars dilindən bədii tərcüməsi). Söz heykəli. Bakı: «Elm və təhsil», 2012. 816 s. s.85-108
23. Alimin şeyr aləmi (N.Tusin şeyrlərinin fars dilindən bədii tərcüməsi). Söz heykəli. Bakı: «Elm və təhsil», 2012, s.109-138.
24. Baharsız baharlı (Məhəmməd Bayram xanın şeyrlərinin fars dilindən bədii tərcüməsi). Söz heykəli. Bakı: Elm və təhsil, 2012, s.143-172.
25. Uçuş (Saib Təbrizinin şeyrlərinin fars dilindən bədii tərcüməsi). Söz heykəli. Bakı: Elm və təhsil, 2012, s. 659-689.
26. Mənsiz (Qeys ibn Mulavvahnın qəzəllərinin ərəb dilindən bədii tərcüməsi). Yoxdan var. Bakı: Elm və təhsil, 2014, s.439-480

HÜSEYNOV

Tahir İsmayıl oğlu
(1.1.1930, Gürcüstan, Aşağı Kartli, Qaçğan k. – 8.5.1993, Bakı)
– yazıçı, Azərb. SSR əməkdar mədəniyyət işçisi (1990). SSRİ Jurnalistlər İttifaqının

(1958), SSRİ Yazıçılar İttifaqının (1973) üzvü idi. Azərb. Dövlət Un-tinin (indiki BDU) filologiya fakültəsini (jurnalistika şöbəsi) bitirmişdir (1947-52). 1956-63 illərdə «Şərqi şəfəqi» qəzetində (Tiflis) və müxtəlif rayon qəzetlərində, 1964 ildə Azərb. Teleqraf Agentliyində (indiki Azərbaycan) tərcüməçi-redaktor kimi fəaliyyət göstərmişdir. 1980 ildən ömrünün sonunadək «Azərbaycan» jurnalında çalışmışdır. «Səadətini axtarıram» adlı ilk kitabı 1964 ildə çap olunmuşdur. Yaradıcılığında başlıca yeri real həyat səhnələrinin təsviri tutur. «İnsan düşünür» (1973), «Təzə məhəllədə» (1981), «Gecikmiş heykəl» (1983), «İnsan dünyaya gəlir» (1987), «Çətin görüş» (1990) və s. kitabların müəllifidir.

Tərcümələri:

1. **V.Bikov.** Dördüncü peşmançılıq (hekayə). Azərbaycan, 1985, №5, s.129-138
2. **S.Karoy.** Yad evdə (hekayə). Azərbaycan, 1989, №9, s.172-180.
3. **Ş.İmre.** Fərari (hekayə). Azərbaycan, 1989, №9, s.180-186.

HÜSEYNOVA

Səkinə Məmmədsadıq qızı

(d. 16.11.1932, Bakı) – tərcüməçi. Azərb.

Dövlət Un-tinin (indiki BDU) filologiya fakültəsinin jurnalistika şöbəsində təhsil almışdır (1951–56). İkiillik ispan dili kursunu bitirmişdir. Azərb. Dövlət nəşriyyatının ədəbiyyat şöbəsində redaktor (1956-78), «Yazıçı» nəşriyyatının bədii ədəbiyyat redaksiyasında böyük redaktor (1978-83), Azərb. dilinə bədii tərcümə redaksiyasında böyük redaktor (1983-88) olmuşdur. A.Əzimov və R. Bredberinin povestlərini Azərb. dilinə tərcümə etmişdir. Bədii tərcümə sahəsində fəaliyyət göstərir. Azərb. Ali Soveti Rəyasət Heyətinin Fəxri fərmanı (1975), «Şərəf nişanı» ordeni (1986) ilə təltif edilmişdir.

Tərcümələri:

1. **P.B.Armando.** Puritanlar (novella). Azərbaycan, 1967, №1, s.162-167.
2. **Visente Blasko İbannez.** Qatar tüfeylisi (hekayə). Azərbaycan, 1968, №10, s.159-161
3. **Armando Palasio Baldes.** Puritanlar (s.143-151) (hekayə). Xarici ölkə yazıçılarının novella və hekayələri. Bakı: Azərnaşr, 1969, 172 s.
4. **O.Qonçar.** Osman və Marta (hekayə). Azərbaycan, 1971, №6, s.167-170.
5. **Yanka Bril.** İyirmilər (hekayə). Azərbaycan, 1972, №8, s.174-178.
6. **Yakovlev Yuri.** Rota komandiri (hekayə). Azərbaycan, 1972, №8, s.159-165.
7. **S.Xanzadyan.** Dərələrin çiçəyi (hekayə). Azərbaycan, 1972, №10, s.68-75.
8. **V. Hauf.** Burun cırtıdan; Yalançı şahzadə nağılı (nağıl). Dünya uşaq ədəbiyyatı kitabxanası. 34-cü cild. Andersen. Qrimm qardaşları. Hofman. Hauf. Nağıllar. Bakı: Yazıçı, 1987, s.389-421.
9. **Qrim qardaşları.** Dörd usta qardaş; Bremen çalğıçıları; Varlı və yoxsul; Dirlilik suyu; Cavan nəhəng; Quyu üstündəki qazotaran qız; Ağıllı adamlar; Kəndçi; Üç qızıl teli olan şeytan; Qorxu nə olduğunu bilmək istəyənin nağılı; Kiçik gölün su pərisi; Ay; Usta Pfrim; Zirək oğlan (nağıl). Dünya ədəbiyyatı kitabxanası. 34-cü cild. Andersen. Qrim qardaşları. Hofman. Hauf. Nağıllar. Bakı: Yazıçı, 1987, s.145-218.
10. **V. Hauf.** Burun cırtıdan; Yalançı şahzadə (nağıl). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Andersen. Qrimm qardaşları. Hofman, Hauf. Nağıllar. Bakı: Çarşıoğlu, 2005, s.389-421.
11. **E.T.Hofman.** Sinnober ləqəbli balaca Saxes; Çəlləkçi usta Martin və onun şagirdləri (nağıl). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Andersen. Qrimm qardaşları. Hofman, Hauf. Nağıllar. Bakı: Çarşıoğlu, 2005, s.387.

12. **Qrim qardaşları.** Dörd usta qardaş; Bremen çalğıcıları; Varlı və yoxsul; Dirilik suyu; Cavan nəhəng; Quyu üstündəki qazotaran qız; Ağillı adamlar; Kəndçi; Üç qızıl teli olan şeytan; Qorxu nə olduğunu bilmək istəyənin nağılı; Kiçik gölün su pərisi; Ay; Usta Pfrim; Zirək oğru (nağıl). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Andersen. Qrimm qardaşları. Hofman, Hauf. Nağıllar. Bakı: Çəşioğlu, 2005
13. **Yakob və Vilhelm Qrimm qardaşları.** Dörd usta qardaş; Bremen çalğıcıları; Varlı və yoxsul; Dirilik suyu; Cavan nəhəng; Quyu üstündəki qazotaran qız; Ağillı adamlar; Kəndçi; Üç qızıl teli olan şeytan; Qorxunun nə olduğunu bilmək istəyənin nağılı; Kiçik gölün su pərisi; Ay; Usta Pfrim; Zirək oğru (nağıl). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Alman ədəbiyyatı antologiyası. 2 cildə. II cild. Bakı: Şərq-Qərb, 2006, s.66-140.
14. **Ernst Teodor Amadey Hofman.** Sinobər ləqəbli Balaca Saxes (nağıl). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Alman ədəbiyyatı antologiyası. 2 cildə. II cild. Bakı: Şərq-Qərb, 2006, s.190-278.
15. **Ernst Teodor Amadey Hofman.** Çəlləkçi usta Martin və onun şagirdləri (nağıl). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Alman ədəbiyyatı antologiyası. 2 cildə. II cild. Bakı: Şərq-Qərb, 2006, s.278-332.
16. **Vilhelm Hauf.** Burun Cırtıdan (nağıl). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Alman ədəbiyyatı antologiyası. 2 cildə. II cild. Bakı: Şərq-Qərb, 2006, s.333-356.
17. **Vilhelm Hauf.** Yalançı şahzadə nağılı (nağıl). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Alman ədəbiyyatı antologiyası. 2 cildə. II cild. Bakı: Şərq-Qərb, 2006, s.357-370.
18. **Yakov və Vilhelm Qrimm qardaşları.** Ay (nağıl). «Savalan», 2007, 25-27 dekabr
19. **Saavedra Migel De Servantes.** Qaraçı qızı (hekayə); (Fərhad Əliyev ilə birlikdə) Dünya ədəbiyyatı seriyası. İspan ədəbiyyatı antologiyası. Bakı: Şərq-Qərb, 2007, s.13-21.
20. **Saavedra Migel De Servantes.** Valya-dolid hospitalının keşikçi itləri – Sipion və Berqansa (novella); (Fərhad Əliyev ilə birlikdə) Dünya ədəbiyyatı seriyası. İspan ədəbiyyatı antologiyası. Bakı: Şərq-Qərb 2007, s.22-25.
21. **Xuan Valera.** Balıqçı Urasima (hekayə) (Fərhad Əliyev ilə birlikdə). Dünya ədəbiyyatı seriyası. İspan ədəbiyyatı antologiyası. Bakı: Şərq-Qərb, 2007, s.191-194.
22. **Pedro Antonio De Alarkon.** Xain (hekayə). Dünya ədəbiyyatı seriyası. İspan ədəbiyyatı antologiyası. Bakı: Şərq-Qərb, 2007, s.195-202.
23. **Emiliya Pardo Bazan.** Mələkə rəqsi (hekayə) (Fərhad Əliyev ilə birlikdə) Dünya ədəbiyyatı seriyası; İspan ədəbiyyatı antologiyası. Bakı: Şərq-Qərb, 2007, s.203-208.
24. **Emiliya Pardo Bazan.** Dönüklük (hekayə). (Fərhad Əliyev ilə birlikdə). Dünya ədəbiyyatı seriyası. İspan ədəbiyyatı antologiyası. Bakı: Şərq-Qərb, 2007, s.209-210.
25. **Emiliya Pardo Bazan.** Qəlyanaltı (hekayə). (Fərhad Əliyev ilə birlikdə). Dünya ədəbiyyatı seriyası. İspan ədəbiyyatı antologiyası. Bakı: Şərq-Qərb, 2007, s.211-212.
26. **Emiliya Pardo Bazan.** Xəyalə dönmüş rahiyyə (hekayə). Dünya ədəbiyyatı seriyası. İspan ədəbiyyatı antologiyası. Bakı: Şərq-Qərb, 2007, s.213-216.
27. **Emiliya Pardo Bazan.** Tez yetişən meyvələr (hekayə). (Fərhad Əliyev ilə birlikdə) Dünya ədəbiyyatı seriyası; İspan ədəbiyyatı antologiyası. Bakı: Şərq-Qərb, 2007, s.216-218.

28. **Armando Palasio Baldes.** Puritanlar (hekayə) (Fərhad Əliyev ilə birgə). Dünya ədəbiyyatı seriyası. İspan ədəbiyyatı antologiyası. Bakı: Şərq-Qərb, 2007, s.232-239.
29. **Leopoldo (Klarin) Alas.** Rəqiblər (hekayə). Dünya ədəbiyyatı seriyası. İspan ədəbiyyatı antologiyası. Bakı: Şərq-Qərb, 2007, s.219-223.
30. **Visente Blasko İbanyes.** Qoşa atəş (hekayə) (Fərhad Əliyev ilə şərikli tərcümə). Dünya ədəbiyyatı seriyası. İspan ədəbiyyatı antologiyası. Bakı: Şərq-Qərb, 2007, s.244-246.
31. **Visente Blasko İbanyes.** Qatar tüfeylisi (hekayə). Dünya ədəbiyyatı seriyası. İspan ədəbiyyatı antologiyası. Bakı: Şərq-Qərb, 2007, s.251-254.
32. **Ramon Peres de Ayyala.** Əvəzedici müəllim (hekayə). Dünya ədəbiyyatı seriyası. İspan ədəbiyyatı antologiyası. Bakı: Şərq-Qərb, 2007, s.255-265.
33. **Kamilo Xose Sela.** Blanşar küçəsində sirli qətl (hekayə). Dünya ədəbiyyatı seriyası. İspan ədəbiyyatı antologiyası. Bakı: Şərq-Qərb, 2007, s.304-309.
34. **Kamilo Xose Sela.** Robertitonun həvəsi (hekayə). Dünya ədəbiyyatı seriyası. İspan ədəbiyyatı antologiyası. Bakı: Şərq-Qərb, 2007, s.310-313.
35. **Migel Delibes.** Bir gecəki əhvalat (hekayə). Dünya ədəbiyyatı seriyası. İspan ədəbiyyatı antologiyası. Bakı: Şərq-Qərb, 2007, s.313-321.
36. **Qoytisolo Xuan.** Gecə yoxlaması (hekayə). Dünya ədəbiyyatı seriyası. İspan ədəbiyyatı antologiyası. Bakı: Şərq-Qərb, 2007, s.331-339.
37. **Xuan Marse.** Meyxana (hekayə). Dünya ədəbiyyatı seriyası; İspan ədəbiyyatı antologiyası. Bakı: Şərq-Qərb, 2007, s.339-344.
38. **Assorin.** Qızılgül, süsən, qərənfil (hekayə). Dünya ədəbiyyatı seriyası; İspan ədəbiyyatı antologiyası. Bakı: Şərq-Qərb, 2007, s.345-348.
39. **Viktor Mora.** Pilləkən üstündə görüşlər (hekayə). Dünya ədəbiyyatı seriyası. İspan ədəbiyyatı antologiyası. Bakı: Şərq-Qərb, 2007, s.349-360.
40. **Soriano Yelena.** İkinci dərəcəli vaqonun sərnisi (hekayə). Dünya ədəbiyyatı seriyası. İspan ədəbiyyatı antologiyası. Bakı: Şərq-Qərb, 2007, s.361-368.
41. **Yakob və Vilhelm Qrimm qardaşları.** Dörd usta qardaş; Bremen çalğıçıları; Varlı və yoxsul; Dirilik suyu; Cavan nəhəng; Quyu üstündəki qaz otaran qız; Ağillı adamlar; Kəndçi; Üç qızıl teli olan şeytan; Kiçik gölün su pərisi; Ay; Usta Pfrim; Zirək oğru (nağıl). Dünya ədəbiyyatı antologiyaları seriyası. Alman ədəbiyyatı antologiyası. Bakı: Şərq-Qərb, 2009, s.368-418, 429-445.
42. **Yakob və Vilhelm Qrimm qardaşları.** Qorxu nə olduğunu bilmək istəyənin nağılı (nağıl). Dünya ədəbiyyatı antologiyaları seriyası. Alman ədəbiyyatı antologiyası. Bakı: Şərq-Qərb, 2009, s.418-428.
43. **Ernst Teodor Amadey Hofman.** Sinobər ləqəbli Balaca Saxes (nağıl). Dünya ədəbiyyatı antologiyaları seriyası. Alman ədəbiyyatı antologiyası. Bakı: Şərq-Qərb, 2009, s.497-587.
44. **Ernst Teodor Amadey Hofman.** Çəlləkçi usta Martin və onun şagirdləri (nağıl). Dünya ədəbiyyatı antologiyaları seriyası. Alman ədəbiyyatı antologiyası. Bakı: Şərq-Qərb, 2009, s.587-643.
45. **Vilhelm Hauf.** Burun Cırdan; Yalançı şahzadə (nağıl). Dünya ədəbiyyatı antologiyaları seriyası. Alman ədəbiyyatı antologiyası. Bakı: Şərq-Qərb, 2009, s.644-681.

HÜSEYNOVA

Ülkər İbrahim qızı
(d. 1937, Şəki) – filoloq,
tərcüməçi. Azərb. Dövlət
Un-tinin (indiki
BDU) filologiya fakül-
təsində təhsil almışdır
(1955-60). 1966 ildən

«Elm və həyat» jurna-
lında (şöbə müdiri, baş redaktor müavini,
baş redaktor) işləyir. Hazırda həmin jurnalın
baş redaktor müavini. 45 il ərzində dərc
olunmuş elmi-publisistik məqalələrinin bir
qismi «Elm və həyat»ın işığında» (2004)
adlı kitabında toplanmışdır. A.A.Zakın «6,
7, 8, 9 yaşlı uşaqların intellekt qabiliyyətinin
inkişaf etdirilməsi» adlı 3 cildlik kitabının
tərcüməçi və redaktorlarından biridir.

Tərcümələri:

1. **Fikrət Sadıqov.** Heydər Əliyev və Azərbaycanın Kimya Sənayesi. Bakı: Azərbaycan, 2003.
2. **Fey Zadə.** Qeyri-səlis məntiqin atası ilə həyatım və səyahətlərim. Bakı: Qafqaz, 2006, 368 s.
3. Ana bətnindəki uşaq şəxsiyyətdir. Bakı: Nurlan, 2013, 255 s.
4. **A.Z.Zak.** 6, 7 yaşlı uşaqların intellekt qabiliyyətinin inkişaf edilməsi. Bakı: Elm və həyat, 1999, 309 s.; Bakı: Sabah, 2013, 255 s.
5. **Əlimərdan bəy Topçubaşov.** *İstanbul-da diplomatik görüşlər.* (Azərb. Respublikasının fövqəladə səfiri və səlahiyyətli nazirinin qeydləri). 1918-19 illər. Bakı, Aspoliqraf, 2018, 368 s.

HÜSEYNZADƏ

Əli bəy Hüseyn bəy
oğlu (24.2.1864,
Salyan – 17.3.1940,
İstanbul) – ictimai
xadim, həkim, jurnalist,

yazıçı-publisist. Tibb professoru. Tiflisdə
birinci şəhər gimnaziyasında oxumuş (1875-
85), Peterburq Un-tinin fizika-riyaziyyat
(1885-89), İstanbul Un-tinin hərbi tibb
fakültəsində (1890-95) ali təhsil almışdır.
1897 ildə Türkiyə-Yunanıstan müharibəsi
başlayarkən «Hilali-əhmər» heyətində türk
ordusu tərkibində Tesalilyaya ezam edilmiş,
3 il hərbi xidmətdə olmuşdur. 1900 ildə
İstanbul Un-tinin dəri-zöhrəvi xəstəlikləri
kafedrasında prof. köməkçisi (dosent)
vəzifəsinə seçilmişdir. Eyni zamanda elmi
və bədii yaradıcılıqla da məşğul olmuş, A.
Cövdətin nəşr etdiyi «Ramazan bağçası»
məcmuəsi ilə əməkdaşlıq etmişdir. İstanbul
Un-tində siyasi fəaliyyətlə də məşğul olmuş,
Osmanlı sultanı Əbdülhəmid rejiminə qarşı
«İttihad və tərəqqi» partiyasının əsasını
qoymuşdur. Orada siyasi təqiblərə məruz
qaldığından, 1903 ildə Bakıya köçməyə
məcbur olmuş, jurnalistika sahəsində çalış-
mağa başlamışdır. «Həyat» qəzetinin (1905-
06), «Füyuzat» jurnalının (1906-07), Ə.
Topçubaşovun həbsindən sonra «Kaspi»
qəzetinin baş redaktoru olmuşdur. İctimai-
siyasi fəaliyyətlə də məşğul olmuşdur. 1905
ilin aprelində «Ümumrusiya müsəlmanları-
nın ehtiyaclarına dair» qraf Vitteyə təqdim
etmək üçün Peterburqa göndərilən Rusiya
müsəlman liderlərindən ibarət 11 nəfərlik
heyətdə təmsil olunmuş, Rusiya Müsəlman
İttifaqının gizli şəkildə çağırılmış qurul-
taylarının işində iştirak etmişdir.

1907 ildə Əbdülhəmidin təzyiqi altında
«Füyuzat» jurnalı bağlandıqdan sonra H.
pedaqoji fəaliyyətlə məşğul olmuş, Bakıda
«Səadət» məktəbinin müdiri olmuş, «Tə-
rəqqi» və «Həqiqət» qəzetlərində çalış-
mışdır. «Siyasəti-fürusət» əsərini də həmin
vaxtlarda hissə-hissə nəşr etdirmişdir. Əb-
dülhəmid hakimiyyətdən salındıqdan iki
il sonra inqilabçı yoldaşlarının dəvətilə
1910 ildə Türkiyəyə getmiş, İstanbul Un-
tində prof. vəzifəsində pedaqoji fəaliyyətini

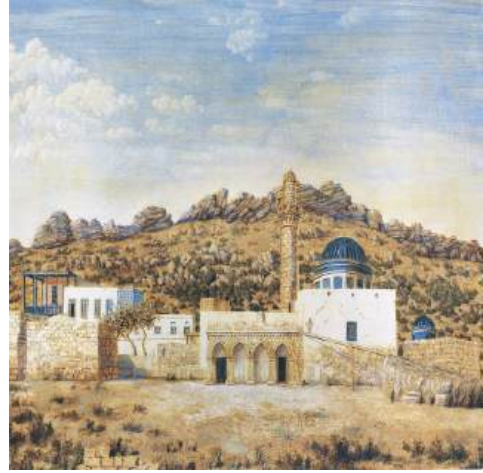
davam etdirmişdir. Türkiyənin siyasi, ictimai və mədəni həyatında yaxından iştirak etmiş, Əhməd Ağaoğlu, Məhəmməd Əmin Rəsulzadə və b. ilə birgə «Türk ocağı» dərnəyində çalışmışdır.

H. müxtəlif sahələrdə çalışmış, tibb, fəlsəfə, tarix, siyasət, sosiologiya və ədəbiyyatşünaslığa dair zəngin irs yaratmışdır. Rəssamlıq («Bibiheybət məscidinin görünüşü» və s.) və musiqi ilə də məşğul olmuşdur.

H.-nin çoxşaxəli fəaliyyətinin təməlinə türkçülük ideyası dayanırdı. O, türk xalqlarının milli birliyi, müstəqil dövlətçilik fikrini ilk dəfə irəli sürmüş, onun elmi-nəzəri əsaslarını işləyib hazırlayaraq, qüvvətli ideoloji hərəkətə çevrilməsini təmin etmişdir. 1905 il inqilabından sonra «Həyat» qəzetində və «Füyuzat» jurnalında dərc etdiyi «Türklər kimdir və kimlərdən ibarətdir?», «Türk dilinin vəzifəyi-mədəniyyəsi», «Məcnun və Leylayı-islam», «Yazımız, dilimiz», «İkinci ilimiz» məqalələrində öz məqsəd və məramının geniş şərhini vermişdir. O, yaradılmasını nəzərdə tutduğu milli cəmiyyət quruculuğunda müasir insan amilinə böyük əhəmiyyət verir, «türk qanlı, müsəlman etiqadlı, fırəng fikirli Avropa qiyafəli fə dai» tərbiyə edib yetişdirmək ideyasını irəli sürürdü. H.-nin zəngin ədəbi-publisistik və elmi irsi Azərb. milli təfəkkürünün böyük nailiyyətidir.

Tərcümələri:

1. **Gete.** Faust. Füyuzat, № 1, 1906, 1 noyabr, s.6-8.
2. **Gete.** Faust (davamı). Füyuzat, № 3, 1906, 26 noyabr, s.37-39.
3. **Gete.** Faust (davamı). Füyuzat, № 12, 1907, 15 mart, s.184.
4. **Gete.** Faust (davamı). Füyuzat, № 16, 1907, 29 aprel, s.247-248.
5. **Gete.** Mefistofel («Faust»dan bir parça). Füyuzat, 31, 24 oktyabr, 1907, s.490.

«Bibi-Heybət» piri
Ə.Hüseynzadə

«Şeyxülislamın portreti»,
Ə.Hüseynzadə

HÜSEYNZADƏ Z.***Tərcümələri:***

1. **Məmduh Şövkət Əsəndal.** Kələş (s.3-5) (hekayə). Yaşasın dəniz (türk yazıçılarının hekayələri). Bakı: Azərnəşr, 1976, 328 s.
2. **Ömər Seyfəddin.** Dikdaban ayaqqabılar (s.6-8); (hekayə). Yaşasın dəniz (türk yazıçılarının hekayələri). Bakı: Azərnəşr, 1976, 328 s.
3. **Həliqarnas Balıqcısı.** Yaşasın dəniz (s.9-14) (hekayə). Yaşasın dəniz (türk yazıçılarının hekayələri). Bakı: Azərnəşr, 1976, 328 s.
4. **Yaqub Qədri Qaraosmanoğlu.** On dörd yaşlı kişi (s.15-17) (hekayə). Yaşasın dəniz (türk yazıçılarının hekayələri). Bakı: Azərnəşr, 1976, 328 s.
5. **Rəşad Nuri Güntəkin.** Təcrübəli jurnalist (s.18-22); Üzürlü səbəblər (s.22-24) (hekayə). Yaşasın dəniz (türk yazıçılarının hekayələri). Bakı: Azərnəşr, 1976, 328 s.
6. **Sədrü Ertəm.** Şamçının siçanı (s.25-27) (hekayə). Yaşasın dəniz (türk yazıçılarının hekayələri). Bakı: Azərnəşr, 1976, 328 s.
7. **Rəşad Ənis Aygen.** Ölməyən insanlıq (s.28-32) (hekayə). Yaşasın dəniz (türk yazıçılarının hekayələri). Bakı: Azərnəşr, 1976, 328 s.
8. **Səid Faiq Abasıyanıq.** Sinaqrit baba (s.33-36); Xəritədə bir nöqtə (s.36-41) (hekayə). Yaşasın dəniz (türk yazıçılarının hekayələri). Bakı: Azərnəşr, 1976, 328 s.
9. **Sabahəddin Ali.** Araba (s.42-46); Bir meşə hekayəsi (s.46-51); İdrisin taleyi (s.51-53) (hekayə). Yaşasın dəniz (türk yazıçılarının hekayələri). Bakı: Azərnəşr, 1976, 328 s.
10. **Kamal Tahir.** Arabaçı (s.54-73) (hekayə). Yaşasın dəniz (türk yazıçılarının hekayələri). Bakı: Azərnəşr, 1976, 328 s.
11. **Bürhan Arpad.** Yazıyor (s.74-78); Bayram səhəri (s.78-82) (hekayə). Yaşasın dəniz (türk yazıçılarının hekayələri). Bakı: Azərnəşr, 1976, 328 s.
12. **Rıfat İlqaz.** Bu saat gedib xəstəxanada yatmalısın (s.83-94) (hekayə). Yaşasın dəniz (türk yazıçılarının hekayələri). Bakı: Azərnəşr, 1976, 328 s.
13. **Orxan Kamal.** Yuxu (s.95-103); Bono (s.103-110); Pozğun qadın (s.110-112) (hekayə). Yaşasın dəniz (türk yazıçılarının hekayələri). Bakı: Azərnəşr, 1976, 328 s.
14. **Əziz Nesin.** Natalidən Veraya məktublar (s.113-121); Var olsun Vətən! (s.121-130); Mən yaltaqlığı sevmirəm (s.130-136) (hekayə). Yaşasın dəniz (türk yazıçılarının hekayələri). Bakı: Azərnəşr, 1976, 328 s.
15. **Ümran Nazif Yigitər.** Göy gurultusu (s.137-143) (hekayə). Yaşasın dəniz (türk yazıçılarının hekayələri). Bakı: Azərnəşr, 1976, 328 s.
16. **Səməm Qocagöz.** Ümid dünyası (s.144-150) (hekayə). Yaşasın dəniz (türk yazıçılarının hekayələri). Bakı: Azərnəşr, 1976, 328 s.
17. **Haldun Taner.** Dilavər bəyin hünəri (s.151-157) (hekayə). Yaşasın dəniz (türk yazıçılarının hekayələri). Bakı: Azərnəşr, 1976, 328 s.
18. **Orxan Xəncərlioglu.** İnsansız şəhər (s.158-160) (hekayə). Yaşasın dəniz (türk yazıçılarının hekayələri). Bakı: Azərnəşr, 1976, 328 s.
19. **Fəxrü Erdinc.** Usta Akop (s.161-167) (hekayə). Yaşasın dəniz (türk yazıçılarının hekayələri). Bakı: Azərnəşr, 1976, 328 s.
20. **Məhməd Seyda.** Yaxşılıq (s.168-175) (hekayə). Yaşasın dəniz (türk yazıçıları-

- rının hekayələri). Bakı: Azərənəşr, 1976, 328 s.
21. **Fəqir Bayqurt.** Göməz oğlu Məmət (s.176-182); Suların durulması (s.183-186) (hekayə). Yaşasın dəniz (türk yazıçı-
çılarının hekayələri). Bakı: Azərənəşr, 1976, 328 s.
 22. **Nəcati Cumalı.** Qaymaq qız (s.187-193); Kəfçil (s.194-201); Qarğıdalı kolları tərpanir (s.201-205) (hekayə). Yaşasın dəniz (türk yazıçı-
çılarının hekayələri). Bakı: Azərənəşr, 1976, 328 s.
 23. **Ədnan Ardağı.** Çiyələk satan (s.206-208) (hekayə). Yaşasın dəniz (türk yazıçı-
çılarının hekayələri). Bakı: Azərənəşr, 1976, 328 s.
 24. **Yaşar Kamal Göyçəli.** Qızmar günəş altında (s.209-215); Keçi (s.215-219) (hekayə). Yaşasın dəniz (türk yazıçı-
çılarının hekayələri). Bakı: Azərənəşr, 1976, 328 s.
 25. **Oqtay Akbal.** Xeyri bəyin Üsküdarı (s.220-227) (hekayə). Yaşasın dəniz (türk yazıçı-
çılarının hekayələri). Bakı: Azərənəşr, 1976, 328 s.
 26. **Müzəffər Hacıhəsənoğlu.** Qorxu (s.228-235) (hekayə). Yaşasın dəniz (türk yazıçı-
çılarının hekayələri). Bakı: Azərənəşr, 1976, 328 s.
 27. **Nəcmi Onur.** Qabalaq Hüseynin oğlu Temir... (s.236-240) (hekayə). Yaşasın dəniz (türk yazıçı-
çılarının hekayələri). Bakı: Azərənəşr, 1976, 328 s.
 28. **Talib Apaydın.** Yeni mənzil satılır... (s.241-247); Övliya qəbri (s.248-254) (hekayə). Yaşasın dəniz (türk yazıçı-
çılarının hekayələri). Bakı: Azərənəşr, 1976, 328 s.
 29. **Məhmət Başaran.** Uşaq bayramı (s.255-257) (hekayə). Yaşasın dəniz (türk yazıçı-
çılarının hekayələri). Bakı: Azərənəşr, 1976, 328 s.
 30. **Cövdət Atmaca.** Diaqnoz (s.258-261) (hekayə). Yaşasın dəniz (türk yazıçı-
çılarının hekayələri). Bakı: Azərənəşr, 1976, 328 s.
 31. **Müzəffər Buyruqçu.** Bir günün heka-
yəti (s.262-268) (hekayə). Yaşasın dəniz (türk yazıçı-
çılarının hekayələri). Bakı: Azərənəşr, 1976, 328 s.
 32. **Dursun Ağçam.** Ölü çörəyi (s.269-274) (hekayə). Yaşasın dəniz (türk yazıçı-
çılarının hekayələri). Bakı: Azərənəşr, 1976, 328 s.
 33. **Abdullah Aşçı.** Zəmanə adamları (s.275-283) (hekayə). Yaşasın dəniz (türk yazıçı-
çılarının hekayələri). Bakı: Azərənəşr, 1976, 328 s.
 34. **Tarıq Dursun K.** Qara tütün (s.284-292) (hekayə). Yaşasın dəniz (türk yazıçı-
çılarının hekayələri). Bakı: Azərənəşr, 1976, 328 s.
 35. **Mətin İlkin.** Dilbər (s.293-299) (hekayə). Yaşasın dəniz (türk yazıçı-
çılarının hekayələri). Bakı: Azərənəşr, 1976, 328 s.
 36. **Ayxan Sarısmayılolu.** Düz adam (s.300-306) (hekayə). Yaşasın dəniz (türk yazıçı-
çılarının hekayələri). Bakı: Azərənəşr, 1976, 328 s.
 37. **Mustafa Nəcati Səbətçioğlu.** Tanrılar arasında (s.307-313) (hekayə). Yaşasın dəniz (türk yazıçı-
çılarının hekayələri). Bakı: Azərənəşr, 1976, 328 s.
 38. **Afət Möhtərəmoğlu.** Pəmbə ilə Ramazan (s.314-317) (hekayə). Yaşasın dəniz (türk yazıçı-
çılarının hekayələri). Bakı: Azərənəşr, 1976, 328 s.
 39. **Yaqub Qədri Qaraosmanoğlu.** Zorən diplomat (xatirələr və müşahidələr). Bakı: Azərənəşr, 1982, 276 s.

X

XƏLİL RZA ULUTÜRK

(21.10.1932, Salyan r-nunun Pirəbbə k. – 22.6.1994, Bakı) – şair, tənqidçi, ədəbiyyatşünas, tərcüməçi. Filologiya e.d. (1969), Azərb. Resp.-nın xalq şairi (1992). Azərb. Yazıçılar

İttifaqının üzvü (1954), Azərb. SSR əməkdar incəsənət xadimi (1986). Azərb. Dövlət Un-tinin (indiki BDU) filologiya fakültəsini bitirmişdir (1954). 1948 ildə «Azərbaycan pioneri» qəzetində ilk mətbu şeiri «Kitab» çap olunmuşdur. Əmək fəaliyyətinə «Azərbaycan qadını» jurnalında ədəbi işçi (1955-57) kimi başlamışdır. 1957 ildə «Bahar gəlir» adlı ilk şeir toplusu nəşr olunmuşdur. 1990 ilədək əsərlərini «Xəlil Xəlilov», «Xəlil Odsevər», Xəlil Rza» təxəllüsləri ilə yazmışdır. «Sevən gözlər», «Mənim günəşim», «Qollarını geniş aç», «Krasnodon qartalları», «Yeni zirvələrə», «Doğmalıq», «Ömürdən uzun gecələr», «Hara gedir bu dünya», «Məndən başlanır vətənim», «Davam edir 37», «Ayla günəş arasında», «Qəhrəman Təbrizim», «Türkün dünyası», «Lefortovo zindanında» və s. əsərlərin müəllifidir. «Türk milləti mükafatı» laureatı (1991) olmuşdur. Ölümündən sonra Azərb. xalqının milli mübarizəsində xüsusi xidmətlərinə görə Azərb. Resp.-nın «İstiqlal» ordeni ilə təltif edilmişdir.

Tərcümələri:

- Amrita Pritam.** Aydınlıq gecə (şeir). Azərbaycan qadını, 1958, №9, s.15.
- Əli Sərdar Cəfri.** Çinin təzə çiçəkləri (şeir). Azərbaycan qadını, 1958, №9, s.15.
- Se Ma Nir.** Gəl, əzizim gözləyirəm (şeir). Azərbaycan qadını, 1958, №9, s.14.
- Seyoko Kumaki.** Zavodun qapısı ağzında (şeir). Azərbaycan qadını, 1958, №9, s.14.
- Tan-Tin.** Həyat nədir? (şeir). Azərbaycan qadını, 1958, №9, s.14.
- Tayiz Andan.** Azadlıq (şeir). Azərbaycan qadını, 1958, №9, s.14.
- Bahtani.** Həmişə deyirəm mən bu sözü-mü (şeir). Azərbaycan qadını, 1959, №9, s.14.
- Alim Xanfərov.** Ondan işıq alır bizim aullar (şeir). Azərbaycan, 1959, №7, s.162.
- Sergey Orlov.** Onu basdırdılar yer kü-rəsində... (s.119-120) (şeir). Bahar dost-ları (RSFSR şairlərinin şeirləri). Bakı: Azərnəşr, 1961, 248 s.
- Aleksandr Prokofyev.** Dəstə gedir (s.130) (şeir). Bahar dostları (RSFSR şairlərinin şeirləri). Bakı: Azərnəşr, 1961, 248 s.
- Yaroslav Smelyakov.** Anam (s.163-164); Lida yaxşı qızıdır (s.166-167) (şeir). Bahar dostları (RSFSR şairlərinin şeirləri). Bakı: Azərnəşr, 1961, 248 s.
- Demyan Bedni.** İki biletdir; Xalqın məhəbbəti, xalqın töhfəsi; Rus qadını; Qələbə baharı (şeir). Azərbaycan, 1963, №4, s.193-194
- Robert Rojdestvenski.** XXX əsrə mək-tub (şeir). Azərbaycan gəncləri, 1963, 1, 3, 7, 10, 13 noyabr.
- M. Romyantseva.** Ağ saçların dastanı (şeir). Ədəbiyyat və incəsənət, 1964, 16 may.
- Vladimir Solouxin.** Günəş (şeir). Ədə-biyyat və incəsənət, 1964, 4 yanvar.
- Sergey Vasilyev.** Yavaş! Göyərçinlər (şeir). Kommunist, 1964, 17 may.
- Liviu Damian.** Üzüm şirəsi (şeir). Ədə-biyyat və incəsənət, 1965, 11 sentyabr.

18. **Liviu Damian** . Üzüm şirəsi (şeir). Şərq qapısı, 1965, 10 sentyabr.
19. **Yan Raynis**. Xırda işlər (şeir). Azərbaycan gəncləri, 1965, 10 sentyabr.
20. **Silva Kaputikyan**. «Bizim evimizin keçib yanından...» (şeir). Azərbaycan, 1967, №9, s.157.
21. **Sergey Orlov**. Doğma Rusiyam mənim! (şeir). Bakı, 1967, 16 oktyabr.
22. **Robert Rojdestvenski**. Ayrılıq ərə-fəsində (şeir). Ulduz, 1967, №6, s.32.
23. **Məqsud Şeyxzadə**. Bağban (şeir). Sovet kəndi, 1967, 12 avqust.
24. **Ovanes Şiraz**. Çək mənim ətrimi... (şeir). Azərbaycan, 1967, №9, s.157.
25. **Pavlo Tçına**. Lenin «Pravda»nı oxuyur (şeir). Sovet kəndi, 1967, 7 sentyabr.
26. **Yevgeni Yevtuşenko**. Adların taleyi (şeir). Ulduz, 1967, №6, s.32.
27. **Vizma Belşevitsa**. Şah palıd ağacları (şeir). Azərbaycan qadını, 1968, №3, s.17.
28. **Liya Bridaka**. Şöhrət azarı; Günəş gizlənə bilməz! İnsan gizlənə bilməz! (şeir) Azərbaycan qadını, 1968, №3, s.16.
29. **Ariya Elksne**. Oğurlanmış gənclik (şeir). Azərbaycan qadını, 1968, №3, s.16.
30. **Tofiq Fikrət**. Sis (şeir). Azərbaycan, 1968, №12, s.138-139.
31. **Milda Losberq**. Qızımızın xətrinə (şeir). Azərbaycan qadını, 1968, №3, s.
32. **Əli Bəşir Hacı**. And (şeir). Azərbaycan, 1969, №10, s.182.
33. **Le An Suan**. Çiyinlərdə körpü (şeir). Azərbaycan, 1969, №6, s.144.
34. **Məqsud Şeyxzadə**. Yuxu (şeir). Azərbaycan, 1969, №10, s.183.
35. **Tasos Livaditis**. Ürəyimi nişan alma; Papiros qutusu üstündə yazılmış şeirlər: Vətən; Döyüşdük; Böyük döyüş; Bizim əllərimiz; Poeziyanın tənqidi; İnsan səadəti; Geniş yol; Hər yerdə gözlərim səni; Doğma birlik; Bayraqlar; Epitafiya; Sadə insanların tarixi; Poetika (şeir). Azərbaycan, 1970, №2, s.183-185.
36. **İ.Selvinski**. Babək (faciə). Qobustan, 1970, №4, s.3-11.
37. **Məqsud Şeyxzadə**. Palıd ağacı; Xalqın ağ günüylə əkizdir Lenin; Yalnız bir cə istisna; Gələcəyin suallarına cavab (şeir). Azərbaycan, 1970, №4, s.112-114.
38. **A.Arif**. Qartal (şeir). Azərbaycan, 1971, №7, s.126.
39. **Nikolay Aseyev**. Qarsia Lorka haqqında nəğmə (şeir). Azərbaycan, 1971, №10, s.133.
40. **Olqa Berqolts**. Qələbə ilahəsi (şeir). Azərbaycan, 1971, №10, s.137.
41. **Sergey Davidov**. Xatirə («Leninqrad dəftəri»ndən) (şeir). Azərbaycan, 1971, №10, s.139.
42. **Əbdürrəzoq Əziz**. Bağ (şeir). Azərbaycan, 1971, №7, s.125.
43. **Qafur Qulam**. Həsərət (şeir). Azərbaycan, 1971, №7, s.116-117.
44. **Leonid Martinov**. «Çiyində qırmızı bayraqlı səhər...» (şeir). Azərbaycan, 1971, №10, s.135.
45. **Nur Səmər**. Şölə (hekayə). Azərbaycan, 1971, №7, s.118-123.
46. **Sergey Orlov**. Doğma Rusiyam mənim! (şeir). Azərbaycan, 1971, №10, s.139-140.
47. **M.Rumyantseva**. Qız ailəsi (şeir). Azərbaycan, 1971, №10, s.140.
48. **Yaroslav Smelyakov**. Lida yaxşı qızıdır (şeir). Ədəbiyyat və incəsənət, 1971, 20 noyabr.
49. **Yaroslav Smelyakov**. Ömrümün son günündə...; Əziz rus gözəlləri (şeir). Azərbaycan, 1971, №10, s.134.
50. **Yevgeni Vinokurov**. Mənim ilahəm; Nəğmələrlə dolu ürək (şeir). Azərbaycan, 1971, №10, s.139.
51. **Andrey Voznesenski**. Ernst Neizvestni haqqında rekviyem (şeir). Azərbaycan, 1971, №10, s.137-138.
52. **Yevgeni Yevtuşenko**. Adların taleyi (şeir). Azərbaycan, 1971, №10, s.136.

53. **Yevgeni Yevtuşenko.** Qar yağır... (şeir). Ədəbiyyat və incəsənət, 1971, 2 oktyabr.
54. **Petrus Brovka.** 2000-ci illik! (şeir). Azərbaycan, 1972, №6, s.153.
55. **Nikolay Dorizo.** Veneranın heykəli qarşısında (şeir). Ədəbiyyat və incəsənət, 1972, 30 sentyabr.
56. **S.Orlov.** Doğma Rusiyam mənim! (şeir). İdman, 1972, 3 oktyabr.
57. **Yaroslav Smelyakov.** Salam, Puşkin (şeir). Azərbaycan, 1972, №11, s.4.
58. **Yaroslav Smelyakov.** Sənin yolunda; Lap əzəldən vurulmuşam; Səadət duyğusu (şeir). Azərbaycan müəllimi, 1972, 27 sentyabr.
59. **Y.Smelyakov.** Səadət duyğusu (şeir). Qırmızı bayraq, 1972, 3 oktyabr.
60. **Vladimir Solouxin.** Gizlənməyin yağışdan (şeir). Azərbaycan, 1972, №11, s.4-5.
61. **Aleksandr Tvardovski.** Qaqarının xatirəsinə (şeir). Azərbaycan, 1972, №11, s.3-4.
62. **İlya Selvinski.** Babək (eyni adlı pyesin son şəkli). Azərbaycan, 1974, №4, s.162-168.
63. **Sergey İvanov.** Haqq-ədalət (şeir). Azərbaycan, 1975, №7, s.82.
64. **İosif Oratovski.** Ən doğma, ən əziz... (şeir). Azərbaycan, 1975, №7, s.82.
65. **V.Roşka.** Alqış dən səpənlərə! (şeir). Kommunist, 1975, 31 avqust.
66. **Mayya Rummyantseva.** Qız familyası (şeir). Sosialist Sumqayıtı, 1975, 27 sentyabr.
67. **İlya Selvinski.** Babək (faciə). Bakı: Gənclik, 1975, 208 s.
68. **K.Simonov.** Gözlərin sağlığına; Uzaqlardakı dost; Gözlə məni (şeir). Azərbaycan müəllimi, 1975, 28 may.
69. **K.Simonov.** Mənimlə olasan (şeir). Azərbaycan gəncləri, 1975, 27 may.
70. **K.Simonov.** Yadındamı, Alyoşa?; Ağ saçlı uşaq (şeir). Ədəbiyyat və incəsənət, 1975, 29 may.
71. **Vladimir Solouxin.** Günəş (şeir). Kommunist, 1975, 17 sentyabr.
72. **Vyaçeslav Zaytsev.** Uzaq bir xatirə (şeir). Azərbaycan, 1975, №7, s.81.
73. **Vladimir Sokolov.** Birinci qar (şeir). Ədəbiyyat və incəsənət, 1976, 19 iyun.
74. **Mikola Bajan.** Universitet yanında (s.17-18); Gündoğandan əsən yellər (s.18-20) (şeir). Körpülər (Ukrayna sovet şairlərinin şeirləri). Bakı: Yazıçı, 1979, 172 s.
75. **Xıdır Murad.** Oğlu keçib vəzifəyə (şeir). Ədəbiyyat və incəsənət, 1979, 14 sentyabr.
76. **Maksim Rılski.** Dahi Azərbaycanlı (şeir). Kommunist, 1979, 2 oktyabr.
77. **M.Rılski.** Yağışdan sonra gələnlər (şeir). Azərbaycan gəncləri, 1979, 20 oktyabr.
78. **Robert Rojdestvenski.** İki yüz on addım (poema). Azərbaycan gəncləri, 1979, 16 yanvar.
79. **Vasil Simonenko.** Kırkırə (s.92-94) (şeir). Körpülər (Ukrayna sovet şairlərinin şeirləri). Bakı: Yazıçı, 1979, 172 s.
80. **Şükürulla.** Əfsus... (şeir). Ədəbiyyat və incəsənət, 1979, 14 sentyabr.
81. **Mikola Upenik.** Prometey (s.39); Ləninə abidə (s.40) (şeir). Körpülər (Ukrayna sovet şairlərinin şeirləri). Bakı: Yazıçı, 1979, 172 s.
82. **Aleksandr Blok.** «Karmen» şeirlər silsiləsindən. Sovet kəndi, 1980, 27 noyabr.
83. **Boris Dubrovin.** Azərbaycan dili (şeir). Bakı, 1980, 28 oktyabr.
84. **Mikola Com.** Çayda çimən balalar (şeir). Azərbaycan qadını, 1982, №12, s.18.
85. **Nikolay Denisov.** «Yarı canım ordadır...» (şeir). Azərbaycan qadını, 1982, №12, s.19.
86. **Səfərmurad Əvəzberdi.** Qovaq ağacı altında (şeir). Azərbaycan qadını, 1982, №12, s.18-19.

87. **Y.Osmanis.** Hardanam mən (şeir). Azərbaycan qadını, 1982, №12, s.19.
88. **Valentina Slaydneva.** Sən mənə bahalı bəxşislər vermə... (şeir). Azərbaycan qadını, 1982, №12, s.18.
89. **R.Rojdestvenski.** Otuzuncu əsrə məktub (şeyrlər və poemalar). Bakı: Gənclik, 1984, 140s.
90. **A.S.Puşkin.** Şairə; Napoleon (şeir). Azərbaycan, 1999, №6, s.143-146.
91. **Musa Cəlil.** Quşcuğaz; «Keçmişdə çəkdiyən qayğılar, əzablar...»; Ayrılıq (şeir). Sevgi fəslı. İslam ölkələri şairlərinin şeyrləri. Bakı: Çinar-Çap, 2010, s.233-236.
92. **Kəmal Camal.** Sırr; Rəssama (şeir). Sevgi fəslı. İslam ölkələri şairlərinin şeyrləri. Bakı: Çinar-Çap, 2010, s.97.

XƏLİLOV

Pənah İmran oğlu (d.1.7. 1925, Gürcüstan, Aşağı Kartli mxaresinin Sadaxlı k.) – ədəbiyyatşünas, tənqidçi, tərcüməçi, filologiya e.d., prof. (1971). Azərb. Dövlət Un-tinin (indiki

BDU) filologiya fakültəsini bitirdikdən sonra orada Azərb. ədəbiyyatı tarixi kafedrasının aspirantı (1948-51), həmin kafedrada baş müəllim, dosent (1951–69), SSRİ xalqları ədəbiyyatı tarixi kafedrasının müdiri (1969-1989) olmuşdur. 1948 ildən fəal ədəbi yaradıcılığa başlamışdır. Ədəbi tənqid, ədəbiyyatşünaslıq və bədii tərcümə ilə məşğul olmuşdur.

«SSRİ xalqları ədəbiyyatı» (2 cild, 1966), «Nəsrimizin üfqləri» (1982), «Nizami Gəncəvi və SSRİ xalqları ədəbiyyatı» (1986), «Kitabi-Dədə Qorqud – intibah abidəsi» (1993), «Türk xalqlarının və Şərqi slavyanların ədəbiyyatı» (1994), «Əhməd Yəsəvi» (1998) və s. kitabların müəllifi, «Azərbaycan sovet ədəbiyyatı» (3 cild, 1966) kitabının müəlliflərindən biridir.

Tərcümələri:

1. **Saavedra Migel de Servantes.** Lamançlı Don Kixot (roman). Dünya uşaq ədəbiyyatı kitabxanası. Migel de Servantes Saavedra. Bakı: Gənclik, 1985, 572 s.
2. **Herodot. Tarix (I hissə).** Bakı: Azər-nəşr, 1986, 326 s.
3. **Herodot. Tarix (9 kitabda).** Bakı: Azər-nəşr, 1994, 640 s.
4. **Saavedra Migel de Servantes.** Lamançlı Don Kixot (roman). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Bakı : Öndər, 2004, 576 s.

XƏLİLOV

Şahin Həmid oğlu (d.13.5.1951, Ermənistan, Noyemberyan r-nunun Körpülü k.) – şair, tərcüməçi. Azərb. Pedaqoji Xarici Dillər İn-tunun (indiki ADU) ingilis-Azərbaycan

dilləri fakültəsində təhsil almışdır (1968-73). Həmin in-tun müxtəlif kafedralarında laborant, baş laborant, müəllim, baş müəllim işləmişdir (1976-92). 2000 ildən orada ingilis dili kafedrasının müdiri vəzifəsində çalışır. Bədii yaradıcılığa gənclik illərindən başlamış, «Fişəng» adlı ilk şeyri «Göyərçin» jurnalında dərc olunmuşdur. Müxtəlif mətbuat orqanlarında klassik və müasir ingilis ədəbiyyatından tərcümə nümunələri ilə çıxış etmişdir.

Tərcümələri:

1. **V.Bleyk.** Qılnc və oraq (şeir). Azərbaycan, 1971, №8. s.161.
2. **Valter Skott.** Şərəf (şeir). Azərbaycan, 1971, №8, s.161.
3. **P.B.Şelli.** Qış (şeir). Azərbaycan, 1971, №8, s.161.
4. **Hilayre Bellok.** Sübh çağı (şeir). Azərbaycan, 1972, №5, s.196.

5. **Vilyam Deyvis.** Şənlik nəğmələri (şeir). Azərbaycan, 1972, №5, s.196.
6. **S.T.Koleriç.** Qu nəğməsi (şeir). Azərbaycan, 1972, №5, s.196.
7. **Robert Berns.** Ürəyim dağlardadır; Con Anderson (şeir). Azərbaycan, 1973, №1, s.195.
8. **Lenqston Hyuz.** Mahnılar (şeir). Azərbaycan, 1973, №1, s.195.
9. **Stefan Likok.** Fotoqraf (yumoristik hekayə). Ədəbiyyat və incəsənət, 1978, 18 noyabr.
10. **Con Rid.** Çaykovski; Amerika-1918 (şeir). Ədəbiyyat və incəsənət, 1978, 23 sentyabr.
11. **Ceyms Oldric.** Qatillərə muzd verən kimdir... (məqalə). Azərbaycan gəncləri, 1981, 2 iyun.
12. **Hilayre Bellok.** Sübh çağ (s.302) (şeir). Dünya (orijinaldan tərcümə toplusu). I kitab. Bakı: Yazıçı, 1983, 352 s.
13. **Vilyam Bleyk.** Gecə (s.300); Qılınc və oraq (s.300); Məhəbbət (s.300) (şeir). Dünya (orijinaldan tərcümə toplusu). I kitab. Bakı: Yazıçı, 1983, 352 s.
14. **Samuel Teyle Koleriç.** Qu nəğməsi (s.304) (şeir). Dünya (orijinaldan tərcümə toplusu). 1-ci kitab. Bakı: Yazıçı, 1983, 352 s.
15. **Henri Vordvös Lonqfeleu.** Bulaq və dəniz (s.303) (şeir). Dünya (orijinaldan tərcümə toplusu). I kitab. Bakı: Yazıçı, 1983, 352 s.
16. **Ceyms Oldric.** Riyakarlar (şeir). Ədəbiyyat və incəsənət, 1983, 11 fevral.
17. **Maykl Qould.** 120 milyon (şeir). Ədəbiyyat və incəsənət, 1984, 31 avqust.
18. **Con Çiver.** Tənhalıq (hekayə). Ədəbiyyat və incəsənət, 1985, 14 iyun.
19. **Henri Vordsvort Lonqfello.** Uşaqlar (şeir). Ədəbiyyat və incəsənət, 1985, 13 dekabr.
20. **S.Likok.** Fotoqraf (yumoristik hekayə). Dünya: Orijinaldan tərcümə toplusu. II kitab. Bakı: Yazıçı, 1986, s.335-338.
21. **Vilyam Bleyk.** Bir ürəyin nəğmələri (s.219) (şeir). Dünya (orijinaldan tərcümə toplusu). III kitab. Bakı: Yazıçı, 1988, 344 s.
22. **Ceyms Oldric.** Riyakarlar (şeir). Dünya ədəbiyyatı seriyası. İngilis ədəbiyyatı antologiyası. 2 cildə. II cild. Bakı: Şərq-Qərb, 2007, s.227-228.
23. **Uilyam Bleyk.** Bir ürəyin nəğmələri (şeir). Dünya ədəbiyyatı seriyası. İngilis ədəbiyyatı antologiyası. 2 cildə. I cild. Bakı: Şərq-Qərb, 2007, s.157.
24. **Ceyms Oldric.** Riyakarlar (şeir). Dünya ədəbiyyatı antologiyaları seriyası. İngilis ədəbiyyatı antologiyası. Bakı: Şərq-Qərb 2009, s.603-604.
25. **Uilyam Bleyk.** Bir ürəyin nəğmələri (şeir). Dünya ədəbiyyatı antologiyaları seriyası. İngilis ədəbiyyatı antologiyası. Bakı: Şərq-Qərb, 2009, s.180.

XƏLİLOVA

Nərvan Əli qızı (d.17.07.1964, Bakı) – tərcüməçi. AYB -nin üzvü (2005). BDU-nun filologiya fakültəsinin bakalavr pilləsini (1998), 2006 ildə magistraturasını bitirmişdir.

Tərcümələri:

1. **Новруз Рагимов.** Аксакал. Литературный Азербайджан, 2002, №7, с.106-109.
2. **Эльмира Рагимова.** Розовые куcты, Хлеб насущный. Литературный Азербайджан, 2002, № 2, с.60-64.
3. **Вагиф Султанлы.** Песня облетевших листьев. Литературный Азербайджан, 2002, № 10, с.42-43.
4. **Азерб Абдулла.** Хвост. (рассказ). Литературный Азербайджан, 2003, № 7. с.56-60.

5. **Эльмира Рагимова.** Прости меня, прости. Литературный Азербайджан, 2003, № 1, с.102-105.
6. **Вагиф Султанлы.** Родина, Венец жизни (рассказы). Литературный Азербайджан, 2003, № 8, с.59-61.
7. **Ибрагим Ибрагимли.** «С.». (рассказ). Литературный Азербайджан, 2004, № 5, с.117-121.
8. **Гылман Илькин.** Одиночество, Старик и собака, Мать. Литературный Азербайджан, 2005, № 5, с.18-27.
9. **Вели Мамедов.** Врач Гани и меджлис Вахида. Литературный Азербайджан, 2006, № 6, 85-87.
10. **Ильгар Фахми.** Аквариум. (роман). Литературный Азербайджан, 2006, № 5, с.9-69.
11. **Сиявуш Сарханлы.** Гражданин мира с магнитным сердцем (статья). Литературный Азербайджан, 2008, № 8, с.18-22.
12. **Мирза Ибрагимов.** О человеческом сердце (рассказ). Литературный Азербайджан, 2011, № 10, с.59-80.
13. **Айнур Талыбова.** Откройте для себя Азербайджан. Анкара, 2013.
14. **Фикрет Годжа.** Там за океаном... Эссе. Литературный Азербайджан, 2013, № 11, с.3-14.
15. **Айдын Тагиев.** Убийство во сне (повесть). Литературный Азербайджан, 2014, № 8 с.13-29.
16. **Ильгар Фахми.** Актриса (детектив). Литературный Азербайджан, 2014, № 10, с.21-80.

XODZKO

Aleksandr Leonardo-
viç (30.8.1804, Be-
larus, Minskvil, Kriviçi
– 27.12.1891, Fransa,
Nuari-le-Sek) – pol-
yak-belarus şairi, şərq-
şünas, diplomat. Peter-

burqda Mirzə Cəfər Topçubaşovdan Şərq dillərini öyrənmişdir. Hacı Mirzə İskəndərin təşəbbüsü ilə 1842 ildə «Koroğlu» dastanının Cənubi Azərb. aşığılarından topladığı variantını ingilis dilinə tərcümə edib Londonda nəşr etdirmişdir. Dastanı Aşıq Sadiq kimi tanınmış Sadiq bəy söyləmiş, Mirzə Əbdülvahab isə qələmə almışdır. Qələmə alınma tarixi 1834(h. 1250) il göstərilir. X.-nun tərcüməsini 1843 ildə O.Volf və J.Sand alman dilinə çevirərək nəşr etdirmişlər. J.Sandın tərcüməsi 1853 ildə M.Sandın illüstrasiyaları ilə ayrıca kitab şəklində çap olunmuş, bununla da eposun Avropada geniş vüsət almasına təkan vermişdir. S.S.Penni X.-nun tərcüməsini rus dilinə çevirərək 1986 ildə Tiflisdə nəşr etdirmişdir.

Tərcüməsi:

Kёроглу. Тифлис: 1856.

XIDIROV Cavanşir

Tərcümələri:

1. **Gennadi Snegiryov.** Möcüzəli qayıq (s.3-4); Hind donuzu (s.4-6); Sığırcın (s.6-8); Bökək (s.8-9); Dəvə yunundan əlcək (s.9-11); Qutan (s.11-12); Çembulak (s.12-16); Sidr ağacı (s.16-17); Burunduk (s.17); Qarğa (s.18); Gecə zıncırovları (s.18-19); Qar üzərində kəpənək (s.19-20); Qunduz koması (s.20-21); Qunduz balası (s.21); Qunduzların gözətçisi (s.22); Narahat quyruq (s.22-23); Yazda (s.23-24); Dəvə rəqsi (s.24-25); Qağayı (s.25-26); Balıqqulağından ev (s.26-27); Qarğalar adası (s.27-28); Ördək balası (s.28-29); Şəkkizayaqlı ilbiz (s.29-30) (hekayə). Gennadi Snegiryov. Sığırcın (hekayələr). Bakı: Gənclik, 1977, 32 s.
2. **Nəcib Məhfüz Əbdüləziz.** Əhməd Qədri (hekayə). Azərbaycan, 1992, №9-10, s.77-81.
3. **Tahir Kamal.** Dövlət ana (roman). Bakı: Azərbaycan Ensiklopediyası, 1992, 488 s.

İ

İBRAHİMOV

Aydın Mirzə oğlu
(26.10.1940, Bakı
– 12.11.2004, Bakı)
– tərcüməçi. Azerb.
Dövlət İn-tunu (indiki
BDU) filologiya fakül-
təsində təhsil almışdır
(1956-61). Moskvada

P. Lumumba ad. Xalqlar Dostluğu Un-tinin
aspiranturasında oxumuşdur. Azerb. Dövlət
Radio və Televiziya Verilişləri şirkətində
(1984 ildən), Əlyazmalar İn-tunda, “Gənc-
lik” nəşriyyatında işləmişdir.

Tərcümələri:

- Vladimir Razumneviç.** Çapayın ürəyi (hekayə). Azərbaycan pioneri, 1972, 11 oktyabr.
- B.Baasti.** Boz çəpiş (s.9-17); Ağ çəpiş (s.18-22); Qara çəpiş (s.23-26); Qoçaq Baydiy (s.27-30); Canavar (s.31-34); Yağış (s.35-38); Qaşqa (s.39-45) (hekayə). Qoçaq Baydiy (Monqol yazıçı-
larının hekayələri). Bakı: Gənclik, 1973 144 s.
- P.Xorloo.** Baba (s.129-137); Kəhər at (s.138-141); Alt və munqo (s.142-143); (s.) (hekayə). Qoçaq Baydiy (Monqol yazıçı-
larının hekayələri). Bakı: Gənclik, 1973 144 s.
- Qaadamba M.** Nə üçün belə oldu? (s.47-49); Üç (s.50-53); Məktub tanışlığı (s.54-59) (hekayə). Qoçaq Baydiy (Monqol yazıçı-
larının hekayələri). Bakı: Gənclik, 1973 144 s.
- D.Qarmaa.** Kiçik fənər (s.61-63); Gəmi (s.64-69); İki qardaş (s.70-74); Ağillı keçi (s.75-76); Pioner olmaq istə-
yirik (s.77-78); Dağın sirri (s.79-83);
Naməlum adam (s.85-87); Pinti (s.88-89) (hekayə). Qoçaq Baydiy (Monqol yazıçı-
larının hekayələri). Bakı: Gənclik, 1973 144 s.
- Miyoko Matsutani.** Dağlar ölkəsində Taronun macəraları (nağıl-povest). Bakı: Gənclik, 1973, 96 s.
- L.Tudev.** Hər şeyi bacarıram! (s.91-92); Həqiqi dost (s.93-97); Yersiz bə-
zək (s.98-101); Qaçqınlar (s.102-109); Qartalın ölümü (s.110-112); Maskalı adam (s.113-121) (hekayə). Qoçaq Baydiy (Monqol yazıçı-
larının hekayələri). Bakı: Gənclik, 1973 144 s.
- S.Ulambayar.** Nəvəsindən bir yaş ki-
çik baba (s.123-127) (hekayə). Qoçaq Baydiy (Monqol yazıçı-
larının hekayələri). Bakı: Gənclik, 1973 144 s.
- Astrid Lindgren.** Uzuncorab Peppi (povest). Bakı: Gənclik, 1974, 276 s.
- Nodar Vladimiroviç Dumbadze.** Mən, nənəm, İliko və İllarion (roman). Bakı, Gənclik, 1975, 195 s.
- Astrid Lindgren.** Biz Saltkrok adasın-
dayıq (povest). Bakı: Gənclik, 1976, 172 s.
- Anne-Katrine Vestli.** Güro (povest). Bakı: Gənclik, 1982, 192 s.
- Lüis Keroll.** Alisa möcüzələr ölkəsində (nağıl). Dünya uşaq ədəbiyyatı seriyası. Lüis Keroll. Alisa möcüzələr ölkəsində. Redyard Kiplinq. Mauqli. Joze Qomes Ferreyra. Cəsur Joanın qərribə macə-
raları. Bakı: Öndər, 2005, s.25-111.
- Luis Keroll.** Dovşan balaca Billi evə yollayır; Tırtılın məsləhəti («Alisa mö-
cüzələr ölkəsində» romanından fraq-
mentlər). Dünya ədəbiyyatı seriyası. İn-
gilis ədəbiyyatı antologiyası. 2 cildə. I
cild. Bakı: Şərq-Qərb, 2007, s.252-263.
- Luis Keroll.** Alisa möcüzələr ölkəsində (romandan fraqmentlər). Dünya ədəbi-
yyatı antologiyaları seriyası. İngilis ədə-
biyyatı antologiyası. Bakı: Şərq-Qərb
2009, s.286-298.

İBRAHİMOV

Elxan Xəlil oğlu (29.9.1921, Bakı – 9.1.1981) – ədəbiyyatşünas, tərcüməçi. Azərb. Dövlət Un-tinin (indiki BDU) filologiya fakültəsində buraxılış imtahanı verərək ali təhsil diplomu almışdır (1947-48). Bakıda SSRİ Bədii fondu Ümumazərbaycan şöbəsi bədii sərgi salonunun müdiri (1949-50), Moskvada SSRİ Baş Poliqrafiya Nəşriyyatında yerli nəşrlər şöbəsinin redaktoru (1951–54) vəzifələrində işləmişdir.

Tərcümələri:

1. **Maksim Qorki.** Sonuncular (s.7-96); Zıkovlar (s.97-175); Qoca (s.177-241) (pyes). M.Qorki. Əsərləri. 15 cildə. VI cild. Pyeslər. Bakı: Azərnəşr, 1957, s.7-241.
2. **Dərküb Mühəmməd İbrahim.** Beş quruş (s.217-221) (hekayə). Ərəb hekayələri. Bakı: Azərnəşr, 1958, 276 s.
3. **Vəsfİ Əlbüni.** İki gün (s.213-216) (hekayə). Ərəb hekayələri. Bakı: Azərnəşr, 1958, 276 s.
4. **Əbdürrəhman Əlhəmis.** Bu qan yerdə qalmayacaq (s.35-44) (hekayə). Ərəb hekayələri. Bakı: Azərnəşr, 1958, 276 s.
5. **Emil Yusif Əvvad.** Xeyrə və uzunqulağı (s.231-233); Müəllim (s.233-236) (hekayə). Ərəb hekayələri. Bakı: Azərnəşr, 1958, 276 s.
6. **Mühəmməd Sidqi.** Əminə (s.97-100) (hekayə). Ərəb hekayələri. Bakı: Azərnəşr, 1958, 276 s.
7. **Mahmud Teymur.** Səyahətçi (s.11-16) (hekayə). Ərəb hekayələri. Bakı: Azərnəşr, 1958, 276 s.
8. **B.Yemelyanov.** Ay-hay baba. Bakı: Uşaqgəncnəşr, 1959, 36 s.
9. **Şişov.** Durbin. Bakı: Azərnəşr, 1960, 26 s.
10. **B.Beneşova.** Don Pablo, don Pedro və Vera Lukaşova (povest). Bakı: Azərnəşr, 1966, 100 s.
11. **Yaroslav Haşek.** Xilas olunmuş (s.214-217); Baron Kleynqamplın təsərrüfat

reformaları (s.217-220); Çaqan-Kuren əhvalatı (s.221-224); İmperator I Frans-İosifin portreti haqqında povest (s.225-229); Şəriət dərsi (s.229-232); Cinayət romanının qısa məzmunu (s.232-234) (hekayə). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Yaroslav Haşek. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Şərq-Qərb, 2006, 320 s.

İBRAHİMOV

İshaq İbrahim oğlu (21.2.1921, Bakı – 5.7.1987, Bakı) – tərcüməçi, tənqidçi, ssenarist. Azərb. Yazıçılar İttifaqının üzvü (1955), əməkdar incəsənət xadimi (1979). İkinci Dünya müharibəsində iştirak etmişdir (topçu diviziyasında kəşfiyyat rəisi və qərargah rəisi; 1941–42). Ağır yaralanaraq ordudan tərxis edildikdən sonra «Uşaq-gəncnəşr»də tərcüməçi-redaktor işləmişdir (1944-45). Azərb. Dövlət Teatr İn-tunun (indiki ADMİU) teatrşünaslıq fakültəsində təhsil almış (1945-48), eyni zamanda bədii tərcümə ilə məşğul olmuşdur. «İnqilab və mədəniyyət» jurnalı redaksiyasında ədəbi işçi, məsul katib (1948-52), Azərb. Radio Verilişləri İdarəsində bədii verilişlər şöbəsinin baş redaktoru (1952-59), «Azərbaycan» jurnalı redaksiyasında məsul katib (1959-62), C.Cabbarlı ad. «Azərbaycanfilm» kinostudiyasında ssenari şöbəsinin müdiri, eyni zamanda ssenari-redaksiya heyətinin üzvü (1962-66), Azərb. Dövlət Televiziya və Radio Verilişləri Komitəsinin Radio bədii verilişləri şöbəsində tərcüməçi, «Ekran» yaradıcılıq birliyi redaksiya heyətinin üzvü, baş redaktor vəzifələrində (1962-75) çalışmışdır. Azərb. Yazıçılar İttifaqının katibi seçilmişdir (1975-84). «Romeo mənim qonşumdur» (1963), «Arşın mal alan» (1965), «Qaraca qız» (1966) və s. filmlərin redaktorudur.

Tərcümələri:

1. **Quliyə Georgi.** Saken kəndinin baharı (povest). İnqilab və mədəniyyət, 1948, №12, s.56-92, 1949, №1, s.61-99.

2. **Georgi Qulia.** Sagen kəndinin baharı. Bakı: Azərənşr, 1949, 138 s.
3. **Quliya G.** Qara qonaqlar (tarixi povest). İnqilab və mədəniyyət, 1950, №7, s.47-135.
4. **Vasilinko.** Ulduz. Bakı: Uşaqgəncnəşr, 1951, 86 s.
5. **V.Ajajev.** Moskvadan uzaqlarda. Bakı: Azərənşr, 1952, 855 s.
6. **Hovard F.** Satqın (3 pərdəli 5 şəkilli pyes). İnqilab və mədəniyyət, 1952, №6, s.57-92.
7. **N.Şandor.** Barışıq (hekayə). İnqilab və mədəniyyət, 1952, №7, s.94-116.
8. **N.V.Qoqol.** İvan İvanoviçin İvan Niki-foroviçdən küsməsi haqqında povest, Bakı: Azərənşr, 1953, 73 s.
9. **Anri Barbüs.** Qanlı neft (hekayə). Azərbaycan, 1953, №8, s.117-125.
10. **A.Zekers.** Yeddinci xaq, Bakı: Azərənşr, 1954, 428 s.
11. **V.Latsis.** Qanadsız uşaqlar, Bakı: Azərənşr, 1956, 672 s.
12. **K.Çandr.** Toy (hekayə). Azərbaycan, 1958, №9, s.25-30.
13. **Əhməd Nədim Qasimi.** Oğul (hekayə). Azərbaycan, 1958, №8, s. 154-158.
14. **Abdulla Qəhhar.** Min bir həyat (hekayə). Azərbaycan, 1959, №12, s.97-101.
15. **Qafur Qulam.** Tənbəlin gündəliyi (hekayə). Azərbaycan, 1959, №11, s.148-157.
16. **Əsqəd Muxtar.** Həyatın səsi (hekayə). Azərbaycan, 1959, №11, s.158-165.
17. **A.P.Çexov.** Hekayələr, Bakı: Uşaqgəncnəşr, 1960, 356 s.
18. **Abdulla Qədiri.** Ötən günlər, Bakı: Azərənşr, 1960, 356 s.
19. **Ə.Nesin.** Siyasi arvadbaz (hekayə). Azərbaycan, 1961, № 3, s. 157-165.
20. **F.M.Dostoyevski.** Netoçka Nezvanova (povest). Bakı: Uşaqgəncnəşr, 1962, 188 s.
21. **Albert Lixanov.** Ailə vəziyyəti, Bakı: Gənclik, 1970, 156 s.
22. **K.Y.Paustovski.** Yaxın və uzaq adamlar, Bakı: Gənclik, 1971, 326 s.
23. **Qənim ibn Əyyubun hekayəti** (s.5-9); Birinci xacənin hekayəti (s.9-10); İkinci xacənin hekayəti (s.10-33); Ömər ibn ən-Nüman şah və onun oğlanları Şərr-Kanla Dau-əl-Məkanın hekayəti, onların başına gələn qəribə əhvalatlar (s.34-220); Tac-əl-Mulukun hekayəti (s.221-230); Aşiqlə məşuqun hekayəti (s.231-272); Tac-əl-Mulukun hekayəti (ardı) (s.273-309); Ömər ibn ən-Nüman şahın hekayəti (ardı) (s.310-350); Tiryəkinin əhvalatı (s.351-362); Bədəvi Həmmadın əhvalatı (s.363-372) (nağıl). Min bir gecə. 8 cildə. II cild. 39-145-ci gecələr. Bakı: Azərənşr, 1974, 374 s.
24. **A.P.Çexov.** Qara rahib (hekayə). A.P.Çexov. Hekayələr. Bakı: Azərənşr, 1975, s.167-202.
25. **Edvard Olbi.** Dəyyuslar (pyes). Azərbaycan, 1976, №3, s.119-179
26. **F.M.Dostoyevski** Netoçka Nezvanova (povest). Bakı: Gənclik, 1977, 180 s.
27. **Abdulla Qədiri.** Ötən günlər, Bakı: Gənclik, 1979, 342 s.
28. **Albert Lixanov.** Təmiz daşlar («Ailə vəziyyəti» trilogiyasından povest). Albert Lixanov. Ailə vəziyyəti. Bakı: Gənclik, 1979, 156 s.
29. **P.Vejinov.** Polkovnikə məktub yoxdur, Bakı: Gənclik, 1982, 152 s.
30. **Albert Lixanov.** Ailə vəziyyəti (povest). Albert Lixanov. Povestlər. Bakı: Gənclik, 1982, s.171-311.
31. **Qabriel Qarsia Markes.** Polkovnikə məktub yoxdur (s.87-149) (povest). Qabriel Qarsia Markes. Patriarxın payızı. Bakı: Azərbaycan Tərcümə Mərkəzi, 1996, 608 s.
32. **Pavel Vejinov.** Maneə (s.58-151) (povest). Polkovnikə məktub yoxdur... (povestlər). Bakı: Gənclik, 1982, 152 s.
33. **Layos Məşterhazi.** Prometey müəmması, Bakı: Yazıçı, 1984, 392 s.

34. **Çexov Anton Pavloviç.** Qara rahib (hekayə). Dünya uşaq ədəbiyyatı kitabxanası. A.P.Çexov. A.M.Qorki. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Gənclik, 1984, s.175-204.
35. **F.M. Dostoyevski.** NetoçkaNezvanova (povest). Dünya uşaq ədəbiyyatı kitabxanası. 15-ci cild. F.M. Dostoyevski. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Gənclik, 1985, s.57-212.
36. **Herhard Holst-Baumert.** Mənim adımla niyə «Gopçu Alfons» qoydular (s.428-433) (hekayə). Dünya uşaq ədəbiyyatı kitabxanası. 42-ci cild. Müasir xarici ölkə yazıçılarının povest və hekayələri. Bakı: Gənclik, 1988, 456 s.
37. **Morli Kallagen.** İşgüzar təklif (s.405-417) (hekayə). Dünya uşaq ədəbiyyatı kitabxanası. 42-ci cild. Müasir xarici ölkə yazıçılarının povest və hekayələri. Bakı: Gənclik, 1988, 456 s.
38. **Ceyms Krüs.** Tim Taler, yaxud satılmış gülüş (s.203-388) (povest). Dünya uşaq ədəbiyyatı kitabxanası. 42-ci cild. Müasir xarici ölkə yazıçılarının povest və hekayələri. Bakı: Gənclik, 1988, 456 s.
39. **Yan Qrəbovski.** Avropa (s.182-202) (povest). Dünya uşaq ədəbiyyatı kitabxanası. 42-ci cild. Müasir xarici ölkə yazıçılarının povest və hekayələri. Bakı: Gənclik, 1988, 456 s.
40. **Draqutin Maloviç.** Sarıpişik (s.87-181) (povest). Dünya uşaq ədəbiyyatı kitabxanası. 42-ci cild. Müasir xarici ölkə yazıçılarının povest və hekayələri. Bakı: Gənclik, 1988, 456 s.
41. **Pyotr Neznakomov.** Gözlənilməz görüş (s.434-436) (hekayə). Dünya uşaq ədəbiyyatı kitabxanası. 42-ci cild. Müasir xarici ölkə yazıçılarının povest və hekayələri. Bakı: Gənclik, 1988, 456 s.
42. **Oktav Panku-Yaş.** Arzum budur xəstələnməyəsiz! (s.444-448) (hekayə). Dünya uşaq ədəbiyyatı kitabxanası. 42-ci cild. Müasir xarici ölkə yazıçılarının povest və hekayələri. Bakı: Gənclik, 1988, 456 s.
43. **Jozef Pleva.** Zəngli saat (s.15-86) (povest). Dünya uşaq ədəbiyyatı kitabxanası. 42-ci cild. Müasir xarici ölkə yazıçılarının povest və hekayələri. Bakı: Gənclik, 1988, 456 s.
44. **Manuel Roxas.** Bir stəkan süd (s.449-454) (hekayə). Dünya uşaq ədəbiyyatı kitabxanası. 42-ci cild. Müasir xarici ölkə yazıçılarının povest və hekayələri. Bakı: Gənclik, 1988, 456 s.
45. **Tatai Şandor.** Mişka öz həyat yolunu tapa bilir (s.391-404) (hekayə). Dünya uşaq ədəbiyyatı kitabxanası. 42-ci cild. Müasir xarici ölkə yazıçılarının povest və hekayələri. Bakı: Gənclik, 1988, 456 s.
46. **İvan Dmitriyeviç Vasilenko.** Ulduz (s.203-272) (povest). Dünya uşaq ədəbiyyatı kitabxanası. 41-ci cild. N.N.Nosov, İ.D.Vasilenko, V.Y.Draqunski. Vitya Maleyev məktəbdə və evdə. Hekayələr. Ulduz. Denikanın hekayələri. Bakı: Gənclik, 1988, 436 s.
47. **Şarl Vildrak.** Düşmən (s.418-427) (hekayə). Dünya uşaq ədəbiyyatı kitabxanası. 42-ci cild. Müasir xarici ölkə yazıçılarının povest və hekayələri. Bakı: Gənclik, 1988, 456 s.
48. **Yunke Alvaro.** Martin heç nə oğurlamayıb! (s.437-443) (hekayə). Dünya uşaq ədəbiyyatı kitabxanası. 42-ci cild. Müasir xarici ölkə yazıçılarının povest və hekayələri. Bakı: Gənclik, 1988, 456 s.
49. **Tac-əl-Mülükün hekayəti** (s.81-88; 122-151); Aşıqla məşuqun hekayəti (s.89-121) («Min bir gecə» nağıllar toplusundan). Dünya ədəbiyyatı kitabxanası. 100 cildə. XIII cild. Min bir gecə. Bakı: Yazıçı, 1992, 456 s.
50. **Markes Qabriel Qarsia.** Polkovnikə məktub yoxdur... (s.3-57) (povest). Polkovnikə məktub yoxdur... (povestlər). Bakı: Gənclik, 1982, 152 s.

51. **Ç.T.Aytmatov.** Seçilmiş əsərləri. Bakı : Çəşioğlu, 2004.
52. **Nikolay Vasilyeviç Qoqol.** Viy (po-vest). Dünya ədəbiyyatı seriyası. N.V.Qoqol. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Avrasiya press, 2006, s.117-152.
53. **Çexov Anton Pavloviç.** Qara rahib (hekayə). Dünya ədəbiyyatı klassikləri seriyası. A.P.Çexov. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Şərq-Qərb, 2009, s.180-212.

İBRAHİMOV

Elçin Əli oğlu
(d. 15.3.1985, Babək r-nunun Nəhrəm k.)
– türkoloq. Filologiya üzrə f.d. (2017). BDU-nun Şərqşünaslıq fakültəsində bakalavatura (2002–06),

Qafqaz Un-tinin Türk dili və ədəbiyyatı fakültəsində magistratura (2006–09) təhsili almışdır. 2016 ildən AMEA Rəyasət Heyətinin təsisçisi olduğu “Türkologiya” jurnalının məsul katibidir. Türkiyənin Təhsil və Elm Təşkilatları Birliyi tərəfindən “Xoca Əhməd Yəsəvi” medalı ilə təltif edilmişdir (2016). 40-dan çox elmi məqalənin müəlifidir.

Tərcümələri:

1. **Dmitri Qlukovski.** Metro 2033 (roman), Hədəf nəşriyyatı, 2013, s. 656.
2. **Ahmet Haldun Terzioğlu.** Tomris Xan (roman), Xan nəşriyyatı, 2016, s. 376.
3. **Mustafa Yörü.** İsaq quşu (tarixi roman), Xan nəşriyyatı, 2016, s.509
4. **Aynur Tutqun.** Həyatda gözdərdi edil-məyəcəklər: Ailə və uşaq, İpəkyolu, 2016, s.176
5. **Bahəddin Ögəl.** Türk mifologiyası II cild. Türk düşüncə və gələcəyində dağ-lar, Ustad jurnalı, №2, 2017, s. 90-93.
6. **Namiq Kamal Zeybək.** Türk inancı – Tanrı, TEAS Press, 2018, s.127

İBRAHİMOV

İslam İsmayıl oğlu (25.12.1922, Tbilisi – 25.7.1985, Bakı) – tənqidçi, tərcüməçi. Azərb. Dövlət Un-tinin (indiki BDU) filologiya fakültəsini bitirmişdir (1944). SSRİ Nazirlər Soveti İşlər İdarəsi Katibliyində şöbə müdirinin köməkçisi-redaktor kimi çalışmışdır (1945-50). A.V.Lunaçarski ad. Dövlət Teatr İn-tunun (indiki Rusiya Teatr Sənəti Un-ti) fəlsəfə tarixi kafedrasında aspirant olmuşdur (1950-52). C.Cabbarlı ad. «Azərbaycanfilm» kinostudiyasında baş redaktor (1953-57), Azərb. Yazıçılar İttifaqında dramaturgiya üzrə məsləhətçi (1958-59), «Azərbaycan» jurnalında tənqid və ədəbiyyatşünaslıq şöbəsinin müdiri (1959-65) olmuş, M.A.Əliyev ad. Dövlət İncəsənət İn-tunda (indiki ADMİU) estetika fənnindən dərslər demişdir (1966-81). 1981 ildən ömrünün sonunadək in-tun teatr tarixi kafedrasının baş müəllimi işləmişdir. Naxçıvan ş.-ndə adına küçə var.

Tərcümələri:

1. **N.Hikmət.** Kəllə (3 pərdəli 15 şəkilli faciə). Azərbaycan, 1953, №2, s.110-143.
2. **N.Hikmət.** Şöhrət və ya unudulan adam (pyes). Azərbaycan, 1961, №11, s.26-53.
3. **Cek London.** Martin İden (roman). Bakı: Uşaqgəncnəşr, 1962, 440 s.
4. **Cek London.** Martin İden (roman). Bakı: Azərnəşr, 1985, 438 s.
5. **Cek London.** Martin İden (roman). Dünya ədəbiyyatı klassikləri seriyası. Bakı, Şərq-Qərb, 2009, 400 s.

İBRAHİMOV

Mirzə Əjdər oğlu
(15.10.1911, Cənubi Azərb. – 17.12.1993, Bakı) – yazıçı, drama-turq, ictimai xadim. Azərb.SSR xalq yazı-cısı (1961). Azərb.

SSR EA akad. (1945). SSRİ Dövlət mükafatı laureatı (1950), Azərb.SSR Dövlət mükafatı laureatı (1965), Beynəlxalq Nehru mükafatı laureatı (1979). Azərb.SSR əməkdar incəsənət xadimi (1941). 1935-37 illərdə SSRİ EA Şərqşünaslıq İn-tunun aspiranturasında təhsil almışdır. Ədəbi yaradıcılığa şeirlə başlamışdır («Qazılan buruq», 1930). Bir sıra hekayə, povest və romanların müəllifidir. «Gələcək gün» (1948), «Böyük dayaq» (1957), «Pərvanə» (1967-70) romanları 20 əsr Azərb. nəsrinin dəyərli nümunələridir. İ. «Həyat» (1935), «Madrid» (1937), «Məhəbbət» (1941), Nəriman Nərimanovun həyatı və mübarizəsindən bəhs edən «Közəren ocaqlar» (1967) pyesləri, eləcə də «Kəndçi qızı» (1961; M.F.Axundov ad. mükafata layiq görülmüşdür), «Yaxşı adam» (1963) komediyaları ilə Azərb. dramaturgiyasını zənginləşdirmişdir.

İ. Azərb. Yazıçılar İttifaqı İdarə Heyətinin sədri (1946-54), birinci katibi (1965-75), SSRİ Yazıçılar İttifaqı İdarə Heyətinin katibi (1965-75), Azərb.SSR Maarif naziri (1942-46), Azərb.SSR Nazirlər Soveti sədrinin müavini (1946-50), Azərb.SSR Ali Soveti Rəyasət Heyətinin sədri (1954-58) vəzifələrində çalışmışdır. SSRİ Ali Sovetinin (1-5-ci, 7-8-ci və 10-cu çağırış) və Azərb.SSR Ali Sovetinin (3-4-cü, 6-7-ci və 9-cu çağırış) deputatı seçilmişdir. 1977 ildən Asiya və Afrika Ölkələri ilə Sovet Həmrəylik Komitəsinin sədri, 1976 ildən ömrünün sonunadək Azərb. EA Nizami ad. Ədəbiyyat İn-tunun Cənubi Azərb. ədəbiyyatı şöbəsinin müdiri olmuşdur. «Sosialist Əməyi Qəhrəmanı» fəxri adına layiq görülmüş, 3 dəfə Lenin ordeni, Oktyabr inqilabı ordeni və medallarla təltif olunmuşdur.

Tərcümələri:

1. **V.Şekspir.** Kral Lir (pyes). Revolyusiya və kultura, 1939, №5, s.22-38; №8, s.41-51; №10-11, s.117-143.
2. **A.P.Çexov.** Üç bacı (4 pərdəli drama). İnqilab və mədəniyyət, 1951, №4, s.43-86.

3. **N.Q.Çernişevski.** Nə etməli? (roman. I və III fəsillər). Bakı, Uşaqgəncləş, 1952, 366 s.
4. **N.Q.Çernişevski.** Nə etməli? (Yeni adamlar haqqında roman). Bakı: Uşaqgəncləş, 1956, 180 s.
5. **N.Q.Çernişevski.** Nə etməli? (roman. IV və VI fəsillər). Bakı, Uşaqgəncləş, 1956, 179s.
6. **O.Qonçar.** İnsan və səhra (novella). Azərbaycan, 1959, №9, s.168-175.
7. **Vilyam Şekspir.** On ikinci gecə, yaxud hər nə istəsəniz (s.85-117); Kral Lirin faciəsi (s.229-265) (pyes). Vilyam Şekspir. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Azərnəşr, 1962, 364 s.
8. **M.Şatrov.** İnqilab naminə (3 pərdə 8 şəkilli qəhrəmanlıq draması). Azərbaycan, 1965, №5, s.26-73.
9. **A.Sofronov.** Kişilərə inanmayın (3 pərdəli komediya). Azərbaycan, 1970, №8, s.131-174.
10. **Ostrovski A.N.** Quduz pullar (5 pərdəli komediya). Azərbaycan, 1972, №12, s.142-202.
11. **A.N.Ostrovski.** Müdrik olan hər kəsə kifayətdir sadəlik (dram; pyes). Azərbaycan, 1973, №4, s.38-91.
12. **N.Q.Çernişevski.** Nə etməli? (Yeni adamlar haqqında söhbətlər, roman). Bakı: Gənclik, 1974, 536 s.
13. **Çernişevski N.Q.** Nə etməli? Yeni adamlar haqqında söhbətlər (roman). Bakı: Gənclik, 1974, 536 s.
14. **Ş.Rəşidov.** Qaliblər. Bakı: Azərnəşr, 1976, 378 s.
15. **A.Sofronov.** Gecənin sirri (pyes). Azərbaycan, 1983, №4, s.98-128.
16. **C.B.Şou.** Şeytanın şagirdi (üç pərdəli melodrama). Azərbaycan, 1985, №12, s.74-126.
17. **N.Q.Çernişevski.** Nə etməli? (roman). Dünya uşaq ədəbiyyatı kitabxanası. N.Q.Çernişevski, A.İ.Gertsen. Bakı: Gənclik, 1987, s.11-460.

18. **Çernişevski N.Q.** Nə etməli? (roman). Dünya uşaq ədəbiyyatı kitabxanası. 50 cildə. XXX cild. Çernişevski A.Q., Gertsen A.İ. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Gənclik, 1987, 710 s.
19. **J.B.Molyer.** Don Juan (dram). Azərbaycan, 1987, №1, s.77-112
20. **J.B.Molyer.** Don Juan (pyes). Dünya uşaq ədəbiyyatı kitabxanası.V. Şekspir, J.B.Molyer, F.Şiller, Lope de Vega. Bakı: Gənclik, 1989. s.167-219
21. **V.Şekspir.** Heç nədən hay-küy (pyes). Dünya uşaq ədəbiyyatı kitabxanası. V.Şekspir, J.B.Molyer, F.Şiller, Lope de Vega. Bakı: Gənclik, 1989, s.89-164.
22. **Çexov Anton Pavloviç.** Üç bacı (pyes). Dünya ədəbiyyatı seriyası. A.P.Çexov. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Avrasiya press, 2006, s.182-247.
3. **Mixail Lukonin.** Sənə (şeir). Azərbaycan, 1975, №9, s.79.
4. **Leonid Qorlaç.** BAM (s.148-150) (şeir). Körpülər (Ukrayna sovet şairlərinin şeirləri). Bakı: Yazıçı, 1979, 172 s.
5. **Mixail Şevçenko.** Məni bağışla (s.156-157); Ata evi (s.158-159) (şeir). Körpülər (Ukrayna sovet şairlərinin şeirləri). Bakı: Yazıçı, 1979, 172 s.
6. **Leonid Qorlaç.** BAM (şeir). Bakı, 1979, 2 oktyabr.
7. **İqor Ladonşikov.** Bakının ağ gecələri; Qobustan möcüzəsi (şeir). Azərbaycan gəncləri, 1979, 25 oktyabr.
8. **Maksim Qettuyev.** Dost (Mirzə İbrahimova); Şerin işığı (Bəxtiyar Vahabzadəyə); Bakı qızları (şer). Ədəbiyyat və incəsənət, 1981, 9 yanvar.
9. **Vyaçeslav Zaytsev.** Düşüb üzüqoylu qarın üstə...; Sahildə bir qoca balıqçı ölür... (şeir). Ədəbiyyat və incəsənət, 1981, 23 yanvar.
10. **Nikolay Starşinov.** İlk dəfədir; Mənim sevgim (şeir). Bakı, 1982, 23 iyun.
11. **Oleq Dmitriyev.** Dərs (şeir). Bakı, 1982, 25 dekabr.
12. **Vladimir Firsov.** Əbədi od (şeir). Bakı, 1982, 25 dekabr.
13. **V. Zaytsev.** Abidə (poema). Azərbaycan, 1983, №8, s.82-87.

İBRAHİMOV

Vaqif Əliyar oğlu (təxəllüsü Vaqif İbrahim; 30.09.1945, Şəki – 1983, Sumqayıt) – şair. Azərb. Yazıçılar İttifaqının üzvü (1979). M.Əzizbəyov ad. Azərb. Neft və Kimya İn-tunu (indiki ADNSU) bitirmişdir. Əmək fəaliyyətinə jurnalist kimi başlamışdır. Sumqayıt şəhər radio verilişləri redaksiyasında redaktor (1968-70), məsul redaktor (1971–75), «Ulduz» jurnalı redaksiyasında ədəbi işçi (1975-76), «Göyərçin» jurnalının məsul katibi (1976 ildən ömrünün sonunadək) olmuşdur. 1980-83-cü illərdə Azərb. LKGİ MK nəzdində gənc yazıçıların respublika ədəbi birliyinə rəhbərlik etmişdir. «Bu torpaqda doğulanlar» (1970), «Dünyanın keşiyində» (1974), «Mehribanlıq işığı» (1981), «Taleyimə yazılanlar» (1984) və s. kitabların müəllifidir.

Tərcümələri:

1. **İvan Draç.** Payız (şeir). Ədəbiyyat və incəsənət, 1962, 24 noyabr.
2. **Lev Oşanın.** Adsız şeirlər (şeir). Leninqi, 1964, 5 iyul.

İLHAM Əsgər

Tərcümələri:

1. **Xamis Fayad.** Azadlıq yolunda (şeir). Azərbaycan, 1971, №2, s.199.
2. **Haynts Kalau.** Həyatın mənası (şeir). Azərbaycan, 1971, №7, s.173.
3. **M.Tsimmerinq.** Berlində Lenin meydanı (şeir). Azərbaycan, 1971, №7, s.173
4. **M.Vatsi.** Şərqdən (şeir). Azərbaycan, 1971, №6, s.175.
5. **Vladimir Abramyan.** Kəkotu ətri; Ürək (şeir). Azərbaycan, 1972, №3, s.140.

6. **Ş.Duymaa.** Uşaqlar oynayır (şeir). Azərbaycan, 1972, №10, s.199.
7. **Ç.Lxamsuren.** Qardaşlarıma (şeir). Azərbaycan, 1972, №10, s.199-200.
8. **D.Nyamaa.** Bir səma altdayiq biz; İnsan və torpaq (şeir). Azərbaycan, 1972, №10, s.198-199.
9. **S.Orlov.** Rusiya (şeir). Kommunist, 1972, 26 noyabr.
10. **Sergey Podelkov.** Oğluma (şeir). Kommunist, 1972, 3 noyabr.
11. **Vladimir Portnov.** Əsgər nəğmələri; Suraxanı qışı (şeir). Azərbaycan, 1972, №3, s.144.
12. **Aleksey Surkov.** Estafet (şeir). Bakı, 1972, 6 oktyabr.
13. **Oljas Süleymenov.** Gedərdim... (şeir). Azərbaycan, 1972, №12, s.34.
14. **Andrey Balodis.** Biz kommunistlər (şeir). Kommunist, 1974, 11 sentyabr.
15. **Yan Plaudis.** Vətən nəğməsi (şeir). Kommunist, 1974, 11 sentyabr.
16. **Lev Oşanin.** Mən kimləri sevirəm (şeir). Kommunist, 1975, 27 avqust.
17. **İvan Ryadçenko.** Hərbdən sonra bitən sünbül (şeir). Kommunist, 1977, 9 may.
18. **Mixail Lvov.** Mənim əsrim (şeir). Bakı, 1980, 27 oktyabr.
19. **Mirmöhsün.** Bir ovuc torpaq (şeir). Bakı, 1980, 25 oktyabr.
20. **Stepan Oleynik.** Alapaqı yanında (şeir). Sovet kəndi, 1980, 4 oktyabr.
21. **Zülfüyyə.** Vətən (şeir). Kommunist, 1980, 4 iyun.
22. **V.Monaxov.** Yulətin çiçəklər (şeir). Kommunist, 1981, 30 aprel.
23. **V.Poltoratski.** Həmişə (şeir). Kommunist, 1981, 23 fevral.
24. **Fridrix Şiller.** Girov. (şeir). Azərbaycan gəncləri, 1981, 25 iyul.
25. **S.Kloçko.** Açıq-aydın dəlillər (şeir). Kommunist, 1982, 28 mart.
26. **S.Oleynik.** Alapaqı yanında (şeir). Ədəbiyyat və incəsənət, 1984, 14 dekabr.
27. **Viktor Poltoratski.** Həmişə (şeir). İnşaatçı, 1986, 28 avqust.

İLQAR ƏLFİOĞLU
(İlqar Əlfi oğlu Qasımov; d. 26.3.1955, Bakı) – publisist. Azərb. Dövlət Un-tinin (indiki BDU) şərqşünaslıq fakültəsini (fars filologiyası) bitirmiş (1978), təyinatla Azərb.

Dövlət Televiziya və Radio Verilişləri Komitəsinin Xarici Verilişlər şöbəsinin fars dilində proqramlar baş redaksiyasında kiçik redaktor kimi fəaliyyətə başlamışdır. 1986 ildə televiziyanın Ədəbi-Dram verilişləri baş redaksiyasına keçirilmiş, televiziya tamaşaları şöbəsinin müdiri işləmişdir. «Dalğa» publisistik proqramının aparıcısı (1988-91), «Bu gün» qəzetinin köşə yazarı, «Rakurs» qəzetlər qrupunun təsisçisi, «Avtoritet» qəzetinin baş redaktoru olmuşdur. 2012-14 illərdə APA televiziyasının Yaratıcılıq şurasının sədri işləmişdir. Hazırda Azərb. Resp. Nazirlər Kabineti yanında Tərcümə Mərkəzinin elm, təhsil və mədəniyyət şöbəsinin dil mütəxəssisidir (2014 ildən). 1972 ildən tərcümə fəaliyyəti ilə məşğuldur.

Tərcümələri:

1. **Amadu Jorji.** Qum dəryasının kapi-tanları; Möcüzələr dükanı (roman). Müasir dünya ədəbiyyatı seriyası. Jorji Amadu. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Şərq-Qərb, 2009, s.13-569.
2. **Amadu Jorji.** Piranyasda möcüzə (hekayə). Müasir dünya ədəbiyyatı seriyası. Jorji Amadu. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Şərq-Qərb, 2009, s.613-621.
3. **Amadu Jorji.** Zolaqlı Pişik və Göycə Qaranquş (povest). Müasir dünya ədəbiyyatı seriyası. Jorji Amadu. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Şərq-Qərb, 2009, s.571-611.
4. **Lagerkvist Per.** Cırtan; Varavva (roman); Sivilla; Əbədiyyətin təbəssümü; Mariamna; Cəllad; Dünyada qonaq (povest); Toy; Xilaskar Yuhan; Moris Fle-

- ri; Qardaş qardaşı axtarır; Azad olunmuş adam; Tələbkar qonaq; Lift isə cəhənnəmə gədirdi; Qəhrəmanın ölümü; Zirzəmidə; Atam və mən; Salnaməçi; Kral qızı, krallıq da üstəlik; Qəzəbli mələk; Cındır bazarı; Cənnət; Müqəddəs sümüklər; Məhəbbət və ölüm; Sərgüzəşt (hekayə). Nobel mükafatı laureatı seriyası. Per Lagerkvist. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Şərq-Qərb, 2009, 800 s.
5. **Saramaço Joze.** İsanın İncili; Təxirə salınmış ölüm (roman). Nobel mükafatı laureatı seriyası. Joze Saramaço. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Şərq-Qərb, 2010, s.17-684.
6. **Saramaço Joze.** İn Nomine Dei (pyes). Nobel mükafatı laureatı seriyası. Joze Saramaço. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Şərq-Qərb, 2010, s.685-771.

İLQAR FƏHMİ

(İlqar Əli-Abbas oğlu Paşayev; d. 1975, Bakı) – şair, yazıçı, kinodramaturq. BDU-nun hüquq fakültəsində təhsil almışdır (1992-97). Bədii yaradıcılığa 1995 ildə başlamışdır. «Sənli

sözüm gəldi sənə» (2000), «Ölüm gözəldi, yoxsa sən?» (2001), «Yenə də qəzəllər» (2005) şeir toplularının, «Aktrisa» (2005), «Akvarium» (2006), «Bakı tarixindən kol-laj» (2007) və s. romanların, «Krupye və Ulduz» (2009), «Tut ağacı» (2010), «Son reportaj» (2013) və s. pyeslərin müəllifidir. «Axırıncı qatar» pyesi (2000) 2002 ildə tamaşaya qoyulmuşdur. Ssenariləri əsasında bir sıra filmlər çəkilmişdir («Ölüm növbəsi», 2009; «Aktrisa», 2010; «Axırıncı dayanacaq», 2014 və s.). İ.F. «Rəsul Rza» ədəbi mükafatı (2007), «Humay» Milli Mükafatı (2001) laureatıdır. Hazırda AYB-nin Yaradıcılıq məsələləri üzrə katibi vəzifəsində çalışır.

Tərcümələri:

1. **Çoşq Bora.** Keşiş Teodorun sözlüyü (ailə saqası). Ulduz, 2005, №7, s. 27-35.
2. **Kits Con.** Beyliyə məktublar. Xəzər, 2006, №1, s.98-102.
3. **Swift Qrem.** Suların yeri (romandan parça). Xəzər, 2006, №2, s.132-150.
4. **Vulf Virciniya.** Ruhların evi (romandan parça). Xəzər, 2006, №2, s.216-229.

İLYAS TAPDIQ

(İlyas Oruc oğlu Tapdıqov; d. 30.11.1934, Gədəbəy r-nunun Əli İsmayıl k. – 25.12.2016, Bakı) – şair. AYB-nin üzvü (1958). Azərb. Pedaqoji İn-tunun (indiki ADPU)

dil və ədəbiyyat fakültəsində təhsil almışdır (1952-56). Ədəbi yaradıcılığa tələbəlik illərində «Azərbaycan» jurnalında dərc olunan «Bakının gecəsi» şeiri ilə başlamışdır. Uşaqgəncnəşr (1957-62), Azərnəşr (1962-68; 1989-92) və «Gənclik» nəşriyyatında (1968-76) müxtəlif vəzifələrdə çalışmış, Azərb. Baş Mətbuat Müvəkkiliyində qrup rəhbəri (1976-78), Azərb. Televiziya və Radio Verilişləri Komitəsində televiziya gənclər baş redaksiyasının baş redaktoru (1978-83), «Azərbaycan» qəzetinin Türkiyə üzrə xüsusi müxbiri (1992-95) olmuşdur.

«Kəndimizin çobanı» (1955), «Bir eş-qin şimşəyi» (1966), «Məşənin mahnısı» (1973), «Özümlə görüş» (1984), «Məhəbbət yolları» (1990) və s. kitabların müəllifidir.

Tərcümələri:

1. **Abram Plavnik.** Radio muğamat ya-yır; Neft daşlarında yataqxana (şeir). Azərbaycan, 1968, №11, s.100-101.
2. **Aybek.** Səsim; Reyhan (şeir). Azərbaycan, 1969, №7, s.165.
3. **Robert Berns.** Yolçunun qış gecəsi; «Qəlbim dağlardadır...» (şeir). Azərbaycan, 1969, №11, s.180-181

4. **Süleyman Stalski.** Oğlan vəqız (şeir). Azərbaycan, 1969, №5, s.105.
5. **Mixaylo Stelmax.** İki baba və üzüm (nağıl). Azərbaycan pioneri, 1969, 2 aprel.
6. **Stanislav Strumf-Voytkeviç.** Mən sadə böyüdüm qoynunda Şərqi...; Cam haqqında ballada (şeir). Azərbaycan, 1969, №8, s.133.
7. **Elisaveta Baqryana.** Mənim yolum (şeir). Azərbaycan, 1970, №6, s.173-174.
8. **Valentin Berestov.** Səhər laylası (s.3); Səhər-səhər (s.6); Günəbxan (s.7); Meşə kənarı (s.8); Qağayı (s.14); Bayquş və arıquşu (s.15); Saymağa başlayıram (s.16) (şeir); Sabahın şər (s.4); Quru budaq (s.9-12) (hekayə). Valentin Berestov. Səhər laylası (azyaşlı uşaqlar üçün şeir və hekayələr). Bakı: Gənclik, 1970, 17 s.
9. **Anastas Stoyanov.** Lenin (şeir). Azərbaycan, 1970, №6, s.173.
10. **Nikolay Zidarov.** Kommunist ol (şeir). Azərbaycan, 1970, №6, s.173.
11. **Mladen İsayev.** Blok haqqında ballada (şeir). Azərbaycan, 1971, №3, s.131.
12. **Nikolay Tarasov.** «Soyumuş yarpaqlar uçur havada...» (şeir). Ədəbiyyat və incəsənət, 1971, 2 oktyabr.
13. **G.Cağarov.** Bolqarıstan (şeir). Azərbaycan, 1972, №1, s.161.
14. **Lurezar Elenov.** Bakı (şeir). Azərbaycan, 1972, №1, s.161.
15. **Dimitr Metodiyeu.** Nal səsləri (şeir). Azərbaycan, 1972, №1, s.162.
16. **İrina Pivovarova.** İlbiz; Göy fincan (şeir). Ədəbiyyat və incəsənət, 1972, 12 fevral.
17. **Əbdürəsul Toktomuşev.** Mənim Qırğızıstanım (şeir). Azərbaycan, 1972, №12, s.56.
18. **Qurgen Qabrielyan.** Qar; Birlik harda – fərəh orda; İlk qar; Uşaq və verdə (şeir). Azərbaycan, 1973, №6, s.62-63.
19. **Luçezar Yelenkov.** Qədim Bakı (s.53-54) (şeir). Qızılgül nəğməsi (bolqar şairləri Azərbaycan haqqında). Bakı: Azərnaşr, 1974, 72 s.
20. **Valentin Berestov.** Oyun vaxtı; Uç görüm; Kim nəyi öyrənir (şeir). Azərbaycan müəllimi, 1980, 19 sentyabr.
21. **Valentin Berestov.** Oyuncaq maşın; Ayın itməsi (şeir). Azərbaycan qadını, 1980, №9, s.22
22. **L.Kondrev.** Şaxta baba (şeir). Kənd həyatı, 1980, №12, s.47.
23. **Anatoli Peredreyev.** Heç nə unudulmur (şeir). Azərbaycan müəllimi, 1980, 29 oktyabr.
24. **Anatoli Sofronov.** Doğma yurd (şeir). Azərbaycan müəllimi, 1980, 29 oktyabr.
25. **Helo Myand.** Dəcəllər (şeir). Ədəbiyyat və incəsənət, 1981, 1 yanvar.
26. **Lev Yakovlev.** Bakıda axşam; Qoğal; Yuxu (şeir). Ədəbiyyat və incəsənət, 1985, 5 iyul.

İLYASOV

Həmzəli Bəylər oğlu
(9.7.1952, Gürcüstan, Saqareco r-nunun Düzəyrəm k.) – tərcüməçi. M.Əliyev ad. Azərb. İncəsənət İnstitutunu (indiki ADMİU) bitirmişdir (1983).

Məqalələri və publisistik yazıları ilə mətbuatda müntəzəm çıxış etmiş, hekayə və miniatürləri, müasir gürcü nəşrindən (L.Tabukaşvili, N.Qelaşvili, İ.Taliaşvili, L.Mesxi, Q.Kobiaşvili, V.Tordua) gürcü xalq yumorundan, rus və dünya ədəbiyyatından tərcümələri «Çəsmə» və «Dan ulduzu» almanaxlarında, «Azərbaycan», «Ulduz», «Dünya ədəbiyyatı», «Xəzər» jurnallarında dərc edilmişdir. «Özümə yazdığım məktublar» (2010) adlı nəsr və tərcümə kitabı nəşr olunmuşdur.

Tərcümələri:

1. **Laşa Tabukaşvili.** Teranqi. (hekayə) Xəzər, 1993, № 4, s.109-118.
2. **Gürcü xalq yumoru.** İlham, Sayı 12, 14 iyul 1995, s. 2.
3. **Anna Svirşinskaya.** Şeir və miniatürlər. Hərbi bilik, 1997, № 5. 99s.
4. **Xorxe Luis Borxes.** İki hökümdarın labirinti. (hekayə) Hərbi bilik, // 1998. 99 s. yanvar – fevral № 1
5. **Arrabal Fernando.** Piknik. (pyes). Mütərcim, 1998, № 4.
6. **İrina Taliaşvili.** Həvvanın ölümü. Mütərcim, 1998, № 5.
7. **Nazi Kveidze.** Miniatürlər. Cahan, 1998, № 4, s.86-87.
8. **Alyende İsabel.** İkicə kəlmə. (hekayə) Ulduz, 1999, № 1, s.24-28.
9. **Vladimir Nabokov.** Əjdaha. Ulduz, 1999, № 4.
10. **Xorxe Luis Borxes.** Ulrika, Dörd silsilə. (hekayələr) Azərbaycan, 2000, № 8. s.157-159
11. **Qabriel Qarsia Markes.** Ömürdən anlar (gündəlikdən parçalar) Ulduz, 2000, № 1. 80-81 s.
12. **Ernest Heminqvey.** Gündəlikdən parçalar. Palitra, 2001, 24-25 yanvar.
13. **Gürcü xalq nağılı.** Ölmək istəməyən adamın nağılı. Günəş, 2001, № 6.
14. **Abe Kobe.** Yuxudan gələn əsgər (hekayə). Ulduz, 2001, №6, s.35-38.
15. **Anton Pavloviç Çexov.** Yay balığı. (hekayə) Ədalət, 21 iyun 2003-cü il.
16. **Sinyinyitro Hakamura.** Qəsrə gedən yol. Ulduz, 2004, № 8.
17. **Mesxi. Leyla.** Cazibə. Dünya ədəbiyyatı, 2005, s. 170-183, № 2.
18. **Ceyms Montequyü Rods.** Biri vardı, biri yoxdu, qəbristanlığın yanında yaşayan bir adam vardı. (hekayə) Ulduz, 2006, № 2, s.76-78.
19. **Mrojek Slavomir.** Mən necə döyüşdüm. (hekayə) Ulduz, 2006, № 10.
20. **Mixail Bulqakov.** Kabbala mömini (Molyer) (pyes; dörd pərdəli dram). Azərbaycan, 2006, №6, s.78-100.
21. **Monteqye R.C.** Biri vardı, biri yoxdu, qəbiristanlığın yanında yaşayan bir adam vardı... («Qarabasmalar haqqında hekayələr toplusu»ndan) (hekayə). Ulduz, 2006, №2, s.76-78.
22. **Andrey Vorontsov.** Xoşbəxtlik düsturunu və yaxud intiqam. (hekayə) Azərbaycan, 2010, № 8, s.152-160.
23. **Tomislav Rakoçeviç.** Şerlər. Ulduz, 2010, № 5.
24. **Mixail Bulqakov.** Kabbala mömini. Molyer, (pyes) Müasir Dünya Ədəbiyyatı Şərq-Qərb, Bakı 2011, № 5.
25. **İrina Taliaşvili.** Siso.(hekayə) Ulduz, 2011, № 6, s.65-69.
26. **Yelena Sazanoviç.** Biz sevməyəndə (novella).2012 Ulduz, № 2. s.95-96.
27. **Zinqer İsaak Başvis.** Kabbalanın sirrləri.(hekayə) Ədəbi Nobel Antoloji qiyası. Bakı: 2012, s.537-551.
28. **Osman Pamukoğlu;** Essələr. Ördək, Dil. Ulduz, № 12, 2012, s.36-37.
29. **İsaak Zinger.** Kabbalanın sirrləri. Ədəbi Nobel Antalogiyası. Bakı: 2012, s.537-551.

İMAMƏLİYƏVA

Leyla Məcid qızı

(d. 19.10.1972, Ucar)

– ədəbiyyatşünas. Filologiya e.n. (2004).

M.F.Axundov ad.

Azərb. Pedaqoji Rus

Dili və Ədəbiyyatı İn-

tunda (indiki BSU) eks-

tern yolla təhsil almışdır (1989-93). 2004 ildən BSU-da elmi-pedaqoji fəaliyyətlə məşğuldur. Hazırda həmin un-tin Azərb. ədəbiyyatı kafedrasının dosentidir. 2 monoqrafiya, 1 kitab, 40-dan çox elmi məqalənin müəllifidir.

Tərcümələri:

1. **Yusif Vəzir Cəmənzməminli.** «Gündəlik»lər (s.7); Özüm üçün dəqiqələr (esse) (s.161), «Fokusnik»dən (şərq nağılı) (s.166); Altunsaç (kinossenari) (s.169). Bakı: Azərnaşr, 2001, 192 s.
2. **Nodar Dumbadze.** Ana (rus dilindən). Ədalət, 2004, 16 noyabr, №12.
3. **Yusif Vəzir Cəmənzməminli.** Kamal (s.342); Soyuq busə (s.347) (hekayələr); «Fokusnik»dən (şərq nağılı) (s.354). Yusif Vəzir Cəmənzməminli. əsərləri. 3 cildə. I cild. Bakı: Avrasiya press, 2005, 360 s.
4. **Yusif Vəzir Cəmənzməminli.** Altunsaç (kinossenari) (s.91). Yusif Vəzir Cəmənzməminli. əsərləri. 3 cildə. III cild. Bakı: Avrasiya press, 2005, 440 s.

İMAMVERDİYEV Q.**Tərcümələri:**

1. **Mixail İsakovski.** Bizim partiyamız (s.56-57); Köçəri quşlar uçur (s.58-59); Moskva (s.59-60); Sərhəddi qulluqdan gəlirdi (s.60-61); Uşaqıq (s.62-64) (şeir). Bahar dostları (RSFSR şairlərinin şeirləri). Bakı: Azərnaşr, 1961, 248 s.
2. **Mustay Kərim.** Anam bu mahnın oxumuş mənə... (s.74-75); Doğma ölkəmə (s.75-76) (şeir). Bahar dostları (RSFSR şairlərinin şeirləri). Bakı: Azərnaşr, 1961, 248 s.

İMANQULİYEVA

Aida Nəsir qızı
(10.10.1939, Bakı – 19.9.1992, Bakı) –
şərqşünas, filologiya
e.d. (1989), prof.
(1991), AYB-nin üzvü
(1981). Ziyalı ailəsində
doğulmuşdur. Azərb.

Dövlət Un-tinin (indiki BDU) şərqşünaslıq fakültəsində (ərəb filologiyası bölməsi) təhsil almışdır (1957-62). Azərb. EA Şərqşünaslıq

İn-tunda kiçik elmi işçi, baş elmi işçi (1996-76), Ərəb filologiyası şöbəsinin müdiri (1976-88), elmi işlər üzrə direktor müavini (1988-91) işləmiş, 1991 ildən ömrünün sonunadək həmin in-tun direktoru vəzifəsində çalışmışdır. Şərqşünaslıq İn-tunda fəaliyyət göstərən «Xarici Asiya və Afrika xalqları ədəbiyyatı» ixtisası üzrə müdafiə şurasının üzvü, sədr müavini və sədri, eləcə də Ümumittifaq Şərqşünaslar Cəmiyyəti Rəyasət Heyətinin üzvü (1987) və cəmiyyətin Azərb. bölməsi sədrinin müavini olmuşdur (1983 ildən). Şərq problemlərinə həsr olunmuş bir sıra beynəlxalq konfranslarda (Moskva, Bakı, Düşənbə, Hamburq), elmi konqres, simpozium və sessiyalarda (Kiyev, Poltava, Düşənbə və s.) məruzələrlə çıxış etmişdir.

İ.-nin elmi yaradıcılığı, əsasən, ərəb filologiyasını və şərq problemlərini əhatə edir. «Mixail Nüaymə və 19 əsr qabaqcıl rus ədəbiyyatı» adlı ilk mətbu məqaləsi «Azərbaycan» jurnalında (1964) dərc olunmuşdur. Onun M.Nüaymənin yaradıcılığından rus dilinə tərcümə nümunələri «Vostoçni almanax»a (7-ci buraxılış, 1979) daxil edilmişdir. İ. Şərqşünaslıq İn-tunun nəşr etdirdiyi «Ərəb filologiyası məsələləri» məcmuəsinin (1971–73, 1979-81) tərtibçisi və redaktoru, eləcə də bir sıra məcmuələrin [«Böyük Oktyabr və Şərq xalqlarının milli azadlıq mübarizəsi» (1977), «Sovet Azərbaycanı və xarici Şərq» (1980), «Yaxın Şərq xalqlarının müasir ədəbiyyatında təraqqi və ictimai ədalət uğrunda mübarizə problemi» (1982), «Yaxın və Orta Şərqdə milli azadlıq hərəkatı məsələləri» (1985), «Şərq filologiyası məsələləri» (1986-1987), «Xarici Şərqin problemləri: tarix və müasirlik» (1988), «Şərq ədəbiyyatında ənənə və novatorluq» (1988)] redaksiya heyətinin üzvü və müəlliflərindən biri olmuşdur. 3 monoqrafiya («Mixail Nüaymə və «Qələmlər birliyi», «Cubran Xəlil Cubran», «Yeni ərəb ədəbiyyatının korifeyləri») və 70-dən artıq elmi məqalənin müəllifidir.

Yüksəkixtisaslı kadrların hazırlanmasında xidmətləri var.

Tərcümələri:

1. **Mahmud Əz-Zahir.** Boğulmuş hıçqırıqlar (hekayə). Ağ günlərin sorasında (İraq ədəbiyyatından nümunələr). Bakı: Yazıçı, 1983, s.129-133.
2. **Mixail Nüaymə.** «Qu-qu» saat (s.24-31); Umyaqubun toyuğu (s.32-35); İnsan və quş (s.36-39); Buz əriyəcək (s.40-45) (hekayə). İnsan və quş (ərəb hekayələri). Bakı: Azərənşr, 1974, 120 s.
3. **İdris Süheyl.** Azadlıq (s.46-54) (hekayə). İnsan və quş (ərəb hekayələri). Bakı: Azərənşr, 1974, 120 s.
4. **Camal Sahib.** Yusif (s.74-82) (hekayə). İnsan və quş (ərəb hekayələri). Bakı: Azərənşr, 1974, 120 s.
5. **Məhəmməd Dib.** Hasin Dermək (s.83-91) (hekayə). İnsan və quş (ərəb hekayələri). Bakı: Azərənşr, 1974, 120 s.
6. **İdris Süheyl.** Azadlıq (s.450) (hekayə). Aida İmanquliyeva. Məqalələr və tərcümələr. Bakı: Bakı Çap Evi, 2010, 488 s.
7. **Mixail Nüaymə.** «Qu-qu» saat (s.435); Umyaqubun toyuğu (s.441); İnsan və quş (s.443); Buz əriyəcək (s.446) (hekayə). Aida İmanquliyeva. Məqalələr və tərcümələr. Bakı: Bakı Çap Evi, 2010, 488 s.
8. **Mahmud Əz-Zahir.** Boğulmuş hıçqırıqlar (s. 456) (hekayə). Aida İmanquliyeva. Məqalələr və tərcümələr. Bakı: Bakı Çap Evi, 2010, 488 s.
9. **Macid Zeyyib Gənəma.** Növbəyə dayanmaq (s. 459), Vətənin portreti (s. 463). Aida İmanquliyeva. Məqalələr və tərcümələr. Bakı: Bakı Çap Evi, 2010, 488 s.
10. **Camal Sahib.** Yusif (s.466) (hekayə). Aida İmanquliyeva. Məqalələr və tərcümələr. Bakı: Bakı Çap Evi, 2010, 488 s.
11. **Məhəmməd Dib.** Hasin Dermək (s.472) (hekayə). Aida İmanquliyeva. Məqalələr və tərcümələr. Bakı: Bakı Çap Evi, 2010, 488 s.

İSAXANLI

(İsayev) Hamlet Abdulla oğlu (d. 1.3.1948, Gürcüstan) – riyaziyyatçı, şair, tərcüməçi. Fizika-riyaziyyat e.d. (1983), prof. (1983). Azərb. Dövlət Un-ti-

nin (indiki BDU) mexanika-riyaziyyat fakültəsini bitirmişdir (1970). 1979 ildən Amerika, Avropa və Asiyada çoxsaylı un-t və tədqiqat mərkəzlərinin dəvətli prof.-u, çoxsaylı beynəlxalq layihələrin rəhbəri, beynəlxalq konfransların təşkilatçısı olmuşdur. Leningrad Maliyyə və İqtisad İn-tunun Bakı filialında Riyaziyyat kafedrasının müdiri işləmişdir (1988-90). Xəzər Un-tinin təsisçisi (1991) və həmin ildən rektorudur. «Azərbaycan Araşdırmalar Jurnalı», «Xəzər Riyaziyyat Jurnalı» elmi jurnallarının və «XəzərXəbər» ədəbi-publisistik jurnalının redaktoru (1995), «Azərbaycan Arxeologiyası» jurnalının təsisçisi (1995), Azərb. un-tləri rektorlar şurasının həmsədri (1996), Özəl un-tlər Assosiasiyasının prezidenti (2001), Azərb. Resp. Prezidenti yanında Təhsil Komitəsinin üzvü (2005), Rusiya Pedaqoji və Sosial EA-nın həqiqi üzvü (2005), Avroasiya Un-tlər Birliyinin (EURAS) birinci vitse-prezidenti (2008), Xəzər Un-tinin Direktorlar və Qəyyumlar Şurasının sədri (2010), ABŞ-da Qarabağ fondunun həmtəsisçi və direktorlar şurasının üzvüdür (2010). «Yusif Məmmədaliyev» (1994), «Qızıl qələm» (2004), «Xəzər» (2010) mükafatları laureatıdır. Bir sıra şeir kitabları nəşr olunmuş, şeirlərinə mahnılar bəstələnmişdir.

Tərcümələri:

1. **A.Axmatova.** Mən sənənlə şərab içməyəcəyəm (şeir). Poetik düşüncələr. I topla. Bakı: Xəzər Universiteti Nəşriyyatı, 2005, s.115.

2. **A.Axmatova.** Təbii zəriflik gəlməz ölçüyə: Poetik düşüncələr. I toplu. Bakı: Xəzər Universiteti Nəşriyyatı, 2005, s.113.
3. **Y.Baratinski** İstedaddan kasıb, səsdən zəifəm. Xəzər-Xəbər, 2005, №180, s.15
4. **C.Q.Bayron.** Sərsəritək gözən deyilik daha. Xəzər-Xəbər, 2005, №180, s.15
5. **R.Herriks.** Sənə, Dianeme (şeir). Poetik tərcümələr. I toplu. Bakı: Xəzər Universiteti Nəşriyyatı, 2005, s.15.
6. **V.Jukovski.** Nəğmə Poetik düşüncələr. I toplu. Bakı: Xəzər Universiteti Nəşriyyatı, 2005, s.95
7. **Qumilyov N.** Mən və Siz (şeir). Poetik düşüncələr. I toplu. Bakı: Xəzər Universiteti Nəşriyyatı, 2005, s.111.
8. «Poetik Tərcümələr». I toplu. Bakı: Xəzər Universiteti Nəşriyyatı, 2005.
9. **A.Axmatova.** Təbii zəriflik gəlməz ölçüyə; Mən sənənlə şərab içməyəcəyəm. Poetik tərcümələr. I toplu. Bakı: Xəzər Universiteti Nəşriyyatı, 2006, 113, 115 s.
10. **A.Axundova.** Hələ payız deyil. Poetik tərcümələr, I toplu. Bakı: Xəzər Universiteti Nəşriyyatı, 2006, s.137.
11. **Y.Baratinski** İstedaddan kasıb, səsdən zəifəm. Poetik tərcümələr, I toplu. Bakı: Xəzər Universiteti Nəşriyyatı, 2006, s.97.
12. **S.Yesenin.** Cavandım, qəşəngdim ötən əyyamlar. Poetik tərcümələr, I toplu. Bakı: Xəzər Universiteti Nəşriyyatı, 2006, 117 s.
13. **A.Fet.** Sənə gətirdim salamlar. Poetik tərcümələr. I toplu. Bakı: Xəzər Universiteti Nəşriyyatı, 2006, 109 s.
14. **V.Jukovski.** Nəğmə. Poetik tərcümələr. I toplu. Bakı: Xəzər Universiteti Nəşriyyatı, 2006, 95 s.
15. **F.Tütçev.** Son məhəbbət; Rusiya ağılla duyula bilməz; Bahar suları (tərcümə – alleqro); Bahar suları (tərcümə – moderato); Nə qədər ağırdır son an. Poetik tərcümələr. I toplu. Bakı: Xəzər Universiteti Nəşriyyatı, 2006, 99, 101, 103, 105, 107 s.
16. **N.Qumilyov.** Mən və siz. Poetik tərcümələr. I toplu. Bakı: Xəzər Universiteti Nəşriyyatı, 2006, 111 s.
17. **Yevgeni Vasilyeviç Baratinski.** İstedaddan kasıb, səsdən zəifəm... (şeir). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Rus ədəbiyyatı antologiyası. 2 cildə. I cild. Bakı: Avrasiya press, 2007, s.50.
18. **Afanasi Afanasyeviç Fet.** Sənə gətirdim salamlar... (şeir). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Rus ədəbiyyatı antologiyası. 2 cildə. I cild. Bakı: Avrasiya press, 2007, s.68.
19. **Vasili Andreyeviç Jukovski.** Nəğmə (şeir). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Rus ədəbiyyatı antologiyası. 2 cildə. I cild. Bakı: Avrasiya press, 2007, s.31.
20. **De Jerar Nerval.** Sonet (şeir). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Fransız ədəbiyyatı antologiyası. 3 cildə. I cild. Bakı: Şərq-Qərb, 2007, s.389.
21. **Fyodor İvanoviç Tütçev.** Son məhəbbət; Nə qədər ağırdır son an...; Bahar suları; Rusiya ağılla duyula bilməz... (şeir). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Rus ədəbiyyatı antologiyası. 2 cildə. I cild. Bakı: Avrasiya press, 2007, s.51-52.
22. **Uilyam Bleyk.** Xəstə qızılgül (şeir). Dünya ədəbiyyatı seriyası. İngilis Ədəbiyyatı Antologiyası; 2 cildə. I cild. Bakı: Şərq-Qərb, 2007, s.158.
23. **Uilyam Bleyk.** «Rossetti əlyazması»ndan (şeir). Dünya ədəbiyyatı seriyası. İngilis ədəbiyyatı antologiyası. 2 cildə. I cild. Bakı: Şərq-Qərb, 2007, s.158.
24. **Uilyam Bleyk.** Xəstə qızılgül; «Rossetti əlyazması»ndan (şeir). Dünya ədəbiyyatı antologiyaları seriyası. İngilis ədəbiyyatı antologiyası. Bakı: Şərq-Qərb, 2009, s.181.

İSAXANLI

İsxan Abdulla oğlu
(d. 1962, Gürcüstan,
Qarayazı r-nunun Ko-
salı k.) – tərcüməçi,
pedaqoji e.n. (2003).
Azərbay. Dövlət Un-
tinin (indiki BDU)
mexanika-riyaziyyat

fakültəsini bitirmişdir (1979-84). «Mars»
Elmi-Tədqiqat İn-tunda (Rusiya, Ulyanovsk)
mühəndis-proqramçı işləmişdir (1985-
87). 1994 ildən Xəzər Un-tində çalışır.
100-ə yaxın elmi və publisistik məqalənin
müəllifidir.

Tərcümələri:

1. **Aleksandr Blok.** Təəvvür eləmədim
sənsiz bircə anı da... (s.31, 33) (şeyr).
Klassik rus poeziyasından nümunələr
İsaxanın tərcüməsində. Bakı: Xəzər
Universiteti Nəşriyyatı, 2011, 96 s.
2. **İvan Bunin.** Nə qədər xoşbəxtəm, ey
qaşı kaman... (s.87) (şeyr). Klassik rus
poeziyasından nümunələr İsaxanın tə-
rcüməsində. Bakı: Xəzər Universiteti
Nəşriyyatı, 2011, 96 s.
3. **Mixail Lermontov.** Dayanıb kilsənin
çıxacağında... (s.17); Bir səs gəlir, doğ-
ma, əziz... (s.19); Sakitcə oturub dəmir
qəfəsdə... (s.21, 23); Siz, ey topa bu-
ludlar, ey əbədi yolçular!.. (s.25); Qəm,
kədər boğur məni, çünki səni sevirəm...
(s.27) (şeyr). Klassik rus poeziyasından
nümunələr İsaxanın tərcüməsində.
Bakı: Xəzər Universiteti Nəşriyyatı,
2011, 96 s.
4. **Aleksandr Puşkin.** Gürcüstan təpə-
ləri itib dumanda, çəndə... (s.11); Vu-
rulmuşdum mən sizə, bəlkə də o mə-
həbbət... (s.13) (şeyr). Klassik rus poe-
ziyasından nümunələr İsaxanın tərcü-
məsində. Bakı: Xəzər Universiteti Nəş-
riyyatı, 2011, 96 s.
5. **Aleksey Tolstoy.** Bəli, bənzəmirəm
başqa birinə... (s.83) (şeyr). Klassik

rus poeziyasından nümunələr İsaxanın
tərcüməsində. Bakı: Xəzər Universiteti
Nəşriyyatı, 2011, 96 s.

6. **Sergey Yesenin.** Budur, artıq qaş qa-
ralıb... (s.37); Yorğun gün yerini verib
gecəyə... (s.39); Sakit mürgüləyir çay...
(s.41); Getdin, bir də geri dönmən deyil-
sən... (s.43); Söylə, canım ana, salamat-
mısan?... (s.45, 47, 49); Əlvida, Bakı!
Bir də görməyəcəyəm səni, əlvida!..
(s.51); Gecəyə bax! Möcüzədir göydə
ay... (s.53, 55); Salamat qal, dostum
mənim, salamat... (s.57); Köhnə ya-
ralarım sakitdir hələ... (s.59, 61); Hər
yarım түмənə bir manat verən... (s.63,
65); Sən dedin ki, şair Sədi... (s.67); Bir
qapı bilirəm mən Xorasanda... (s.69,
71); Bir cüt qu quşudur yarım əlləri...
(s.73, 75); Nədəndir şöləsi solubdur
ayın... (s.77, 79) (şeyr). Klassik rus
poeziyasından nümunələr İsaxanın tə-
rcüməsində. Bakı: Xəzər Universiteti
Nəşriyyatı, 2011, 96 s.

İSGƏNDƏR COŞĞUN

(İsgəndər Məhəmməd
oğlu Hümətov; 1927,
Göyçay – 10.12.1996
Bakı) – şair, tərcüməçi.
M.Qorki ad. Ədəbiyyat
İn-tunun (Moskva)
poeziya şöbəsində təh-
sil almışdır (1952-55).

1962 ildən M.Qorki ad. Azərbaycan Dövlət Gənc
Tamaşaçılar Teatrında ədəbi hissə müdiri
işləmişdir. «Mavzoleydə» adlı ilk mətbu
şeri «Ədəbiyyat və incəsənət» qəzetində
dərc edilmişdir. «Bakı komissarları» pyesi
tamaşaya qoyulmuşdur.

Tərcümələri:

1. **Əbdül-Vahhab Əl-Bayati.** Oğlum Əli
üçün nəğmə (şeyr). Azərbaycan, 1958,
№9, s.45-46.
2. **Ərrassafi Məarif.** Bizim vətən (şeyr).
Azərbaycan, 1958, №9, s.47.

3. **Mühəmməd Əl-Nəqdi.** Fəhlənin həyatı (şəir). Azərbaycan, 1958, №9, s.46-47.
4. **Rəşid Əl-Yasin.** Düşmənlər yanılırlar (şəir). Azərbaycan, 1958, №9, s.47-48.
5. **Vasili Fyodorov.** Leninin hədiyyəsi (s.219-224) (şəir). Bahar dostları (RSFSR şairlərinin şerləri). Bakı: Azər-nəşr, 1961, 248 s.
6. **Ənvər Hacıyev.** Mühəribə olmasın (s.226); Aul qızı (s.227) (şəir). Bahar dostları (RSFSR şairlərinin şerləri). Bakı: Azər-nəşr, 1961, 248 s.
7. **Mixail İsakovski.** Dənizçi qız (s.57-58) (şəir). Bahar dostları (RSFSR şairlərinin şerləri). Bakı: Azər-nəşr, 1961, 248 s.
8. **Konstantin Vanşenkin.** Yenə pay-piyada çıxıb vəğzaldan... (s.24); Sən bir cə anlığa biləydin gərək... (s.25) (şəir). Bahar dostları (RSFSR şairlərinin şerləri). Bakı: Azər-nəşr, 1961, 248 s.
9. **Əbdül-Vahhab Əl-Bayati.** Biz azadıq; Ölməz sözlər. Azərbaycan, 1961, №5, s.199.
10. **Nikolay Tixonov.** Sovet bayrağı (şəir). Azərbaycan, 1961, №4, s.66

İSGƏNDƏROV Səfər

Tərcümələri:

1. **Riçard K.S.** Şaxtalar qəhrəmanı (hekayə). Dünya: Orijinaldan tərcümə toplusu. II kitab. Bakı: Yazıçı, 1986, s.277-280.
2. **Henri Sesil.** Ad (s.42-45) Dünya (orijinaldan tərcümə toplusu). III kitab. Bakı: Yazıçı, 1988, 344 s.
3. **Cey Strit.** Ağrısız metod (s.46-52) Dünya (orijinaldan tərcümə toplusu). III kitab. Bakı: Yazıçı, 1988, 344 s.

İSGƏNDƏRZADƏ

Elçin Barat oğlu
(d. 16.9.1964, Şuşa) –
şair, tərcüməçi, texnika
e.d. (2001). AYB-nin
(1997), Azərb. Jurna-
listlər Birliyinin (1998)

üzvü. Nyu-York EA-nın (2002), «Qafqaz xalqları» Beynəlxalq EA-nın (2003), Beynəlxalq Kadr Akademiyasının (Kiyev, Ukrayna, 2005), Avropa Mədəniyyət Akademiyasının (Sofiya, Bolqarıstan) həqiqi üzvü. Azərb. Politeknik İn-tunda (indiki AzTU) təhsil almışdır (1981–86). İlk elmi ixtirası Bakı Məişət Kondisionerləri zavodunda tətbiq edilmişdir. İ. «Vektor» Beynəlxalq Elm Mərkəzinin təsisçisidir (1994). 100-dək beynəlxalq, regional və respublika miqyaslı elmi qurultay, konqres, simpozium və kofransın iştirakçısıdır. Beynəlxalq «Nizami Aydın» mükafatı (1995), «Qızıl Qələm» mükafatı (2000), Bolqarıstan Türk Kültür mərkəzinin «Türk Dünyasına xidmət» mükafatı laureatıdır. 100-dən çox elmi əsərin, 36 ixtiranın, 60-dan çox elmi və bədii kitabın, bir neçə monoqrafiya və dərs vəsaitinin müəllifidir.

Tərcümələri:

1. **Sergey Qrabar.** Torpaq (s.8-10); Göreşən (s.11-13); Son qərar (s.14-16); Məsihəlik (s.17-18); Sırr (s.19-21); Taxt (s.22-24); Qaynata (s.25-27); Bahar çağında (s.28-31); Knyazların davaları (s.32-34); Qisas (s.35-37); Zəngçi (s.38-42); Ekleziarx (s.43-45); Cəfəngiyyat (s.46-47); Mərz (s.48-49); Ariadna (s.50-53); Cassandra (s.54-56); Pandorra (s.57-59); Tiresiy (s.60-61); Quş (s.62-63); Balıqlar (s.64-65); Tısbəğa (s.66-67); Çiçək (s.68-69); Qatil (s.70-72); Seyrçi (s.73-74); On üçüncü (s.75-76); I. Şimşək; II. Göy gurultusu; III. Korlar («Göyün elçiləri» triptixi) (s.77-82); Cır-cındırda doğulmuş (s.83-84); Qaçıcı (s.85-86); Kahinə (s.87-88); Qladiator (s.89-91); Rəssam (s.92-93); Sevgi (s.94-95); Qəsr (s.96-97); Tamah (s.98-99); Adada (s.100-102); Salnaməçi (s.103-105); Əlvida (s.106-107); Qəflətən (s.108-109); İkona çəkən (s.110-113); Lilit (s.114-115); Əzazil (s.116-117); Bac

- yığan (s.118-120); Adaş (s.121-122); Qeşsimaniyada (s.123-124); (hekayələr, priçtalar və esselər); Gözlərində batıb (s.125); Sən (s.126); Qıjovında gizlənib (s.127); Xatirə (s.128); Gecə (s.129); Öpüş (s.130); Qəlbini sındırma (s.131); Yaroslav (s.132); Səhər yağışı (s.133); Hisslər fəryadı (s.134); Qış (s.135); Ümid (s.136); Gül-çiçəklə gəlmək! (s.137); Dekadans (s.138); Hisslər dalğası (s.139); Noktürn (s.140); Kömək et (s.141); O vaxt ki... (s.142); Sərv ağacı (s.143); Niyə (s.144); Kəhraba (s.145); Dırçılış (s.146); 30 sentyabr (s.147); Şübhə (s.148); Hörumçək (s.149); Mikola Zerov (s.150); Caz (s.151); Hədiyyə (s.152); Ovsun (s.153); Ayrılıq (s.154) (şeyr). Sergey Qrabar. Ruhun aynası. Bakı: Vektor, 2005, 158 s.
2. **Federiko Qarsiya Lorka.** Mən ayla fal açə bilsəydim əgər (s.286); Karusel (s.286-287); Sevilya nəğməsi (s.288); Prelüdiya (s.288-289); Falseta (s.289); Verlen (s.290); Odunçuların nəğməsi 1 (s.290); Kuba zəncilərinin nəğməsi (s.291-292); Yeddi ürək haqqında nəğmə (s.293); Serenada (s.294); Gecə (s.294); Ətrafda hər şey (s.295); Ulduz (s.296); Tala (s.296); Tənha (s.296); Ana (s.297); Xatirə (s.297); Getmək zamanında (s.297); Yuxarıdan (s.297); Böyük kədər (s.298); Nərgiz (s.298); Vida çağı (s.299); Vida (s.300) (şeyr). Dünya ədəbiyyatı seriyası. İspan ədəbiyyatı antologiyası, Bakı: Şərq-Qərb, 2007, 384 s.

İSGƏNDƏRZADƏ

Mustafa Namaz oğlu (d. 17.11.1940, Ermənistan, Axta r-nunun Təkəlik k.) – şair, tərcüməçi. M.F.Axundov ad. Azərb. Pedaqoji Dillər İn-tunun (indiki ADU) dil və ədəbiyyat fakültəsini (1966), Moskvada Sov. İKP MK nəzdində Ali partiya məktəbinin mətbuat şöbəsini (1971) bitirmişdir. Əmək

fəaliyyətinə «Azərnəşr»də redaktor kimi başlamış (1966-69), orada bədii ədəbiyyat redaksiyasının müdiri (1971–78), «Yazıçı» nəşriyyatında poeziya redaksiyasının müdiri (1978-90) və baş redaktor müavini (1990-92) işləmişdir. Hazırda Bakı Sosial İdarəetmə və Politologiya İn-tunda politologiya kafedrasının müəllimidir (1993 ildən). Bədii yaradıcılığında keçmiş SSRİ xalqlarının müasir ədəbiyyatından tərcümələr xüsusi yer tutur.

Tərcümələri:

1. **Dixan Abilyev.** Mənim nəslim (şeyr). Azərbaycan, 1972, №12, s.35.
2. **Mirdza Kempe.** Necə də sevməyim... (şeyr). Azərbaycan, 1972, №12, s.44.
3. **Vladimir Qafarov.** Söylə, yadımdamı... (şeyr). Azərbaycan, 1972, №3, s.134.
4. **Samvel Qriqoryan.** Kəndlinin günəşə müraciəti; Mən – döyüş meydanıyam; Qərribə zamandır; Necə ki, yaşayırsan... (şeyr). Azərbaycan, 1972, №3, s.129-130.
5. **Aleksandr Tvardovski.** Təşəkkür (şeyr). Azərbaycan, 1972, №8, s.3
6. **Konstantin Simonov.** Bəlkə danışasan (şeyr). Dostluq, 1975, 30 sentyabr.
7. **S.Poqorelovski.** Leninin şəkli (şeyr). Göyərçin, 1976, №9, s.1.
8. **Konstantin Simonov.** Yetmiş yaşın...; İsinəcək sinəm; Dost (şeyr). Ədəbiyyat və incəsənət, 1978, 24 iyun.
9. **Seyf-əl Mülkün nağılı** (s.5-69); Bəsrəli Həsənin nağılı (s.70-198); Balıqçı Xəlifənin nağılı (s.199-236); Məsrurla Zeyn əl-Məvasifin əhvalatı (s.237-293); Nürəddinlə qurşaqcı Məryəmin nağılı (s.294-387) (nağıl). Min bir gecə. 8 cildə. VII cild. 756-894-cü gecələr. Bakı: Azərnəşr, 1979, 388 s.
10. **Oleska Yuşsenko.** Səməd Vurğunun hədiyyəsi (s.48-49); Son gecə (s.50-52) (şeyr). Körpülər (Ukrayna sovet şairlərinin şerləri). Bakı: Yazıçı, 1979, 172 s.
11. **Vladimir Zabaştanski.** Daşyonan (s.125-126); İnsana inam (s.126-127)

- (şeyr). Körpülər (Ukrayna sovet şairlərinin şerləri). Bakı: Yazıçı, 1979, 172 s.
12. **Kanikin Arkadi.** Baxıram Xəzərə; Göy göl (şeyr). Azərbaycan gəncləri, 1982, 30 dekabr.
 13. **Aqniya Barto.** Böyüyürəm (s.217); Qar quşu (s.218-220); Bizim kitabda (s.220-222); Arı zəhəri (s.222-224); Gözəgörünməz pişik (s.224-227); Neçə gündü... (s.228-229); Başıma gələnə bax (s.229-231); Babam (s.231-232); Nənəm (s.232-233); Atam küsübdü məndən (s.233-234); Mən delfin olsaydım... (s.234-236); Ayrılıq (s.236-237); Təqaüdcü (s.238-239); Göz gördüyündən qorxar (s.239-240); Yadındamı... (s.240-241); Mən küləyəm (s.241-242); Ay və dəniz (s.242); Yaşamaq istəyən çiçək (s.243); Köhnə körpü (s.243-244); Görəsən (s.245); Qoca palıd (s.245-246); Heyvanlar düşünürmü (s.246-247); Gözətçi (s.247-248); Təklük (s.248-249); Partizan qız Tanyaya (s.249-250); Şaşko (s.250-253); Böyük qardaşıma məktub (s.253-254); Zoyanın heykəli önündə (s.255-256); Şəfa otu, çiçəyi... (s.256-257); Nataşa (s.257-259) (şeyr). Dünya uşaq ədəbiyyatı kitabxanası. 50 cildə. 44-cü cild. S.Marşak, K.Çukovski, A.Barto, S.Mixalkov. Şerlər, nağıllar, təmsillər. Bakı: Gənclik, 1989, 384 s.
 14. **Seyf-əl Mülkün nağılı** (s.254-305); Bəsrəli Həsənin nağılı (s.306-409) («Min bir gecə» nağıllar toplusundan). Dünya ədəbiyyatı kitabxanası. 100 cildə. XIII cild. Min bir gecə. Bakı: Yazıçı, 1992, 456 s.
 15. **Aqniya Lvovna Barto.** Qar quşu; Bizim kitabda; Arı zəhəri; Gözəgörünməz pişik; Neçə gündü...; Başıma gələnə bax; Babam; Nənəm; Atam küsübdü məndən; Mən delfin olsaydım...; Ayrılıq; Təqaüdcü; Göz gördüyündən qorxar; Yadındamı...; Mən küləyəm;

Ay və dəniz; Yaşamaq istəyən çiçək; Köhnə körpü; Qoca palıd; Heyvanlar düşünürmü?; Gözətçi; Böyük qardaşıma məktub (şeyr). Dünya ədəbiyyatı seriyası. A.L.Barto. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Şərq-Qərb, 2007, s.21-55.

İSLAM TÜRKAY

Tərcümələri:

1. **Yunus İmrə.** Haqdan gələn şərbəti... (s.3-4); Hər kimə ki dərvişlik bağışlana... (s.4); Miskinlikdə buludlar... (s.4-5) (şeyr). Türkün 101 şairi (türk şairlərinin şerləri). Bakı: Yazıçı, 1993, 235 s.
2. **Tofiq Fikrət.** Millət şərqisi (s.66-67) (şeyr). Türkün 101 şairi (türk şairlərinin şerləri). Bakı: Yazıçı, 1993, 235 s.
3. **Aşıq Veysəl.** Qara torpaq (s.68-69) (şeyr). Türkün 101 şairi (türk şairlərinin şerləri). Bakı: Yazıçı, 1993, 235 s.
4. **Rıza Təvfiq Bölükbaşı.** Humayi-eşq (s.70); Uçun, quşlaq (s.70-71) (şeyr). Türkün 101 şairi (türk şairlərinin şerləri). Bakı: Yazıçı, 1993, 235 s.
5. **Məhmət Əmin Yurdaqul.** Ya qazi ol, ya şəhid (s.72-73); Burax məni hay-qırayım (s.73); Cəngə gedərkən (s.74) (şeyr). Türkün 101 şairi (türk şairlərinin şerləri). Bakı: Yazıçı, 1993, 235 s.
6. **Məhmət Akif Ərsöy.** İstiqlal marşı (s.75-76); Birlik (s.76) (şeyr). Türkün 101 şairi (türk şairlərinin şerləri). Bakı: Yazıçı, 1993, 235 s.
7. **Xəlidə Nüsrət Zorlutuna.** Mövlananın yollarında (s.77-78) (şeyr). Türkün 101 şairi (türk şairlərinin şerləri). Bakı: Yazıçı, 1993, 235 s.
8. **Farux Nəfiz Çamlıbel.** Kipriyinə sürmə çək... (s.79) (qoşma); Çoban çeşməsi (s.79-80) (şeyr). Türkün 101 şairi (türk şairlərinin şerləri). Bakı: Yazıçı, 1993, 235 s.
9. **Orxon Orxan Seyfi.** Manilər-bayatılar (s.80); Dua (s.81-82) (şeyr). Türkün 101 şairi (türk şairlərinin şerləri). Bakı: Yazıçı, 1993, 235 s.

10. **Kamu Kami Kəmaləddin.** Payız (s.88); Qərbət (s.88); Türkün duası (s.88-89) (şeyr). Türkün 101 şairi (türk şairlərinin şerləri). Bakı: Yazıçı, 1993, 235 s.
11. **Nəcib Fazil Qısakürək.** Tale (s.90); Axşam (s.90); Üç atlı (s.91); Sayıqlama (s.91-92); Getdi (s.92); Var-yox (s.92); Su (s.92); İnsan (s.93); Qapı (s.93); Qaldırımlar (s.93-94); Anacığım (s.94); O gənc (s.95); Yalqızlıq (s.95); (şeyr). Türkün 101 şairi (türk şairlərinin şerləri). Bakı: Yazıçı, 1993, 235 s.
12. **Asəf Hələt Çələbi.** İnsanlar (s.96); Mariya (s.96-97); Mağara (s.97); Doğulduğum evin pəncərələri (s.97) (şeyr). Türkün 101 şairi (türk şairlərinin şerləri). Bakı: Yazıçı, 1993, 235 s.
13. **Qanıq Orxan Vəli.** İstanbulu dinləyirəm (s.98-99); Qarşı (s.99); Dalğaçı Mahmud (s.100); Bədəvə (s.100); İstanbul türküsü (s.100-101); Hürriyyətə doğru (s.101-102); Deyil (s.102); Qəsidə (s.102); Hərbə gedən (s.102-103); Gözəl havalar (s.103); Nədən (s.103); Sabaha qədər (s.103-104); Sizin üçün (s.104) (şeyr). Türkün 101 şairi (türk şairlərinin şerləri). Bakı: Yazıçı, 1993, 235 s.
14. **Behcət Kamal Çağlar.** Alın yazımdan on iki sətir (s.105); İstəyirəm (s.105-106) (şeyr). Türkün 101 şairi (türk şairlərinin şerləri). Bakı: Yazıçı, 1993, 235 s.
15. **Oqtay Rifət.** Sən və başqaları (s.109); İlk bulud (s.109) (şeyr). Türkün 101 şairi (türk şairlərinin şerləri). Bakı: Yazıçı, 1993, 235 s.
16. **Orxan Şaiq Gökyay.** Bu vətən kimin (s.118-119); Qarma-qarışıq (s.119) (şeyr). Türkün 101 şairi (türk şairlərinin şerləri). Bakı: Yazıçı, 1993, 235 s.
17. **Səbahəddin Qüdrət Aksal.** Baca (s.124); İnsan səsi (s.124); Ulduzlar (s.124) (şeyr). Türkün 101 şairi (türk şairlərinin şerləri). Bakı: Yazıçı, 1993, 235 s.
18. **Məlik Cəvdət Anday.** Yalan (s.128); Göyərçin (s.128); Sərcə (s.128); Əllərimiz kimi (s.129); Bir qonaqlığa getsəm (s.129); Ölmüş bir arkadaşımın məktubu (s.129) (şeyr). Türkün 101 şairi (türk şairlərinin şerləri). Bakı: Yazıçı, 1993, 235 s.
19. **Cahit Sıtqı Tarançı.** Məmləkət istəyəm (s.130) (şeyr). Türkün 101 şairi (türk şairlərinin şerləri). Bakı: Yazıçı, 1993, 235 s.
20. **Giray Fəthi.** Alt-alta, üst-üstə (s.131); Mavi göz yaşları (s.131); İnsancıqlar (s.131-132); Əlaqaranlıq (s.132) (şeyr). Türkün 101 şairi (türk şairlərinin şerləri). Bakı: Yazıçı, 1993, 235 s.
21. **A.Qədir.** Nədən (s.133) (şeyr). Türkün 101 şairi (türk şairlərinin şerləri). Bakı: Yazıçı, 1993, 235 s.
22. **Cahit Güləbi.** Həsərat (s.134); Hekayət (s.134-135); İyirminci yüzilin ilk yarısı (s.135-136); Gedən (s.136); Bir gül məhzun durur bağçada... (s.136) (şeyr). Türkün 101 şairi (türk şairlərinin şerləri). Bakı: Yazıçı, 1993, 235 s.
23. **Bədri Rəhmi Əyyuboglu.** Paramparça (s.145); Pul-pul (s.145); Qara tut (s.146); Sitem (s.146); Çınqıl (s.147) (şeyr). Türkün 101 şairi (türk şairlərinin şerləri). Bakı: Yazıçı, 1993, 235 s.
24. **Suat Taşər.** Bu saatda (s.148-149); Hər-rac-bazar (s.149) (şeyr). Türkün 101 şairi (türk şairlərinin şerləri). Bakı: Yazıçı, 1993, 235 s.
25. **Orxan Murat Arıburnu.** Ümid (s.150); Qəssab (s.150); Süfrə (s.150-151); Ayna (s.151); Zurna (s.151); İki kəndirbaz bir kəndirdə oynamaz... (s.151); Səlim (s.152) (şeyr). Türkün 101 şairi (türk şairlərinin şerləri). Bakı: Yazıçı, 1993, 235 s.
26. **Asya Arif Nihat.** Bayraq (s.159-160); Murad (s.160); Təsbeh (s.160-161);

- Alparslan (s.161-162) (şair). Türkün 101 şairi (türk şairlərinin şerləri). Bakı: Yazıçı, 1993, 235 s.
27. **Nahid Ülvi Ağgün.** Hər şey yerli yerində (s.163); Beş (s.163); Birisi (s.164); Duyum (s.164) (şair). Türkün 101 şairi (türk şairlərinin şerləri). Bakı: Yazıçı, 1993, 235 s.
 28. **İrقات Cahit.** Yaşamaq istədikcə (s.165); Ağac (s.165); Pərişan (s.166); «Birinin bıçaq vardı əlində...» (s.166) (şair). Türkün 101 şairi (türk şairlərinin şerləri). Bakı: Yazıçı, 1993, 235 s.
 29. **Saba Ziya Osman.** Kim bilir... (s.167); Orda da keçir günlər (s.167-168) (şair). Türkün 101 şairi (türk şairlərinin şerləri). Bakı: Yazıçı, 1993, 235 s.
 30. **Fazil Hüsni Dağlarca.** Qızılirmaq sahilləri (s.169-170); Gecə yarısı (s.170); Nəsihət (s.170-171); Böyümək (s.171); Vətən türküsü (s.171-172) (şair). Türkün 101 şairi (türk şairlərinin şerləri). Bakı: Yazıçı, 1993, 235 s.
 31. **Sabahəttin Təhsin Teoman.** Bu şarkını yağmurda bir qadın söyləyirdi (s.173); Bir qış axşamının düşüncələri (s.173-174) (şair). Türkün 101 şairi (türk şairlərinin şerləri). Bakı: Yazıçı, 1993, 235 s.
 32. **Bakilər Yavuz Bülənd.** Mənəm (s.178); Bizim türkümüz (s.179-180); Onlar (s.180-181) (şair). Türkün 101 şairi (türk şairlərinin şerləri). Bakı: Yazıçı, 1993, 235 s.
 33. **Hüseyn Nihal Adsız.** Türklərin türküsü (s.184); Əbədi igidlə... (s.184-185) (şair). Türkün 101 şairi (türk şairlərinin şerləri). Bakı: Yazıçı, 1993, 235 s.
 34. **Cəlal Sılay.** Sual (s.187); Əgər (s.187-188); (şair). Türkün 101 şairi (türk şairlərinin şerləri). Bakı: Yazıçı, 1993, 235 s.
 35. **Munis Faiq Ozansoy.** Şikayət (s.189); Gözlərin dənizləri düşündürür (s.189-190) (şair). Türkün 101 şairi (türk şairlərinin şerləri). Bakı: Yazıçı, 1993, 235 s.
 36. **Ayxan İnal.** Anladılmaz (s.191); Qoca Yunus (s.191-192) (şair). Türkün 101 şairi (türk şairlərinin şerləri). Bakı: Yazıçı, 1993, 235 s.
 37. **Bəlli Şəmsi.** Unutdum (s.193); Sərxoş misralar (s.193-194); (şair). Türkün 101 şairi (türk şairlərinin şerləri). Bakı: Yazıçı, 1993, 235 s.
 38. **İlhan Bərk.** Son yerinə (s.204); Əllərim (s.204) (şair). Türkün 101 şairi (türk şairlərinin şerləri). Bakı: Yazıçı, 1993, 235 s.
 39. **Üstün Növvət.** Sözüümüz var (s.205) (şair). Türkün 101 şairi (türk şairlərinin şerləri). Bakı: Yazıçı, 1993, 235 s.
 40. **Onur Rüştü.** Dəlicesinə sevirəm... (s.211); Sabaha qarşı (s.211); Şükr et Allaha, bala (s.211-212) (şair). Türkün 101 şairi (türk şairlərinin şerləri). Bakı: Yazıçı, 1993, 235 s.
 41. **Əhməd Tufan Şəntürk.** Öləcəyəm (s.213-214); Günahı mənim deyil (s.214) (şair). Türkün 101 şairi (türk şairlərinin şerləri). Bakı: Yazıçı, 1993, 235 s.
 42. **Xəlil Soyuər.** Torpaq (s.215); Gizlidir (s.216) (şair). Türkün 101 şairi (türk şairlərinin şerləri). Bakı: Yazıçı, 1993, 235 s.
 43. **Zəki Ömər Dəfnə.** Gecələrdən gələn adam (s.217) (şair). Türkün 101 şairi (türk şairlərinin şerləri). Bakı: Yazıçı, 1993, 235 s.
 44. **Oğuzcan Ümid Yaşar.** Qum (s.222); Yağmur altında öpüşək (s.222-223); Rübailərdən (s.223) (şair). Türkün 101 şairi (türk şairlərinin şerləri). Bakı: Yazıçı, 1993, 235 s.
 45. **Or Kamal.** Yumma gözlərini (s.224); Yaşamaq sevmək deməkdir (s.224-225); Sevdalı (s.225) (şair). Türkün 101 şairi (türk şairlərinin şerləri). Bakı: Yazıçı, 1993, 235 s.

46. **Əbdürrəhim Qaraqoç.** Bərəkət (s.226); (şeyr). Türkün 101 şairi (türk şairlərinin şerləri). Bakı: Yazıçı, 1993, 235 s.

İSMAYIL M.

Tərcümələri:

1. **Andrey Germanov.** Relslərin üzərindən uçur tənha bir qatar... (s.35-36) («Azərbaycana gedən yollarda» silsiləsindən şeyr); Rəngarəng pərvanə qanadları tək (s.39-40) (şeyr). Qızılgül nəğməsi (bolqar şairləri Azərbaycan haqqında). Bakı: Azərnaşr, 1974, 72 s.
2. **Yordan Milev.** Nizami (s.43-44) (şeyr). Qızılgül nəğməsi (bolqar şairləri Azərbaycan haqqında). Bakı: Azərnaşr, 1974, 72 s.

İSMAYIL SOLTAN

Tərcümələri:

1. **Qosta Xetaqurov.** Qəbirstanda (şeyr). İnqilab və mədəniyyət, 1939, №10-11, s.64-69.
2. **M.Y.Lermontov.** Maskarad (dram; pyes). İnqilab və mədəniyyət, 1941, №5, s.58-71.
3. **N.Zaryan.** Alim və sərçə (şeyr). Vətən uğrunda, 1945, №7-8, s.137.
4. **N.A.Nekrasov.** Vətən (şeyr). İnqilab və mədəniyyət, 1946, №8, s.41-42
5. **N.A.Nekrasov.** Şair və vətəndaş (s.140-151); Paytaxtlar küylüdür, natiqlər coşur... (s.152); Şeyrlərim köçüb olmuş xəbərdar... (s.166); Yeryomuşka üçün mahnı (s.172-175); Səslənmədə yaşıllıqlar (s.206-208); Bu təbillər, bu baltalar, bu zəncirlər... (s.209-210); (şeyr) N.A.Nekrasov. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Azərnaşr, 1951, 356 s.
6. **Andrey Malışko.** Zənci qadın (şeyr). Ədəbiyyat və incəsənət, 1954, 15 may.
7. **Yakov Petroviç Polonski.** Əkbər (s.10-12); Səttar (s.14) (şeyr). Rus şairləri

Azərbaycan haqqında. Bakı: Azərnaşr, 1955, 156 s.

8. **İlya Selvinski.** Babəkin birinci mahnısı («Çiyində şahin gözdirən adam» faciəsindən) (s.55-56); Pərzadın mahnısı (s.56); Babəkin ikinci mahnısı (s.56-57) (şeyr). Rus şairləri Azərbaycan haqqında. Bakı: Azərnaşr, 1955, 156 s.
9. **Məhtimqulu.** Türkmənli; Para-paradır; Göydən enməz, a dostlar... (şeyr). Azərbaycan, 1960, №11, s.205-206.
10. **Anatoli Sofronov.** Günəbaxan (s.185); Solmaz çiçək (s.186); Vətən (s.186-187); qahirədə gecə (s.187-188) (şeyr). Bahar dostları (RSFSR şairlərinin şeyrləri). Bakı: Azərnaşr, 1961, 248 s.
11. **N.Zarpyan.** Həvəs (şeyr). Azərbaycan, 1962, №11, s.21.
12. **O.Zelidze.** Beşdaq haqqında ballada (şeyr). Azərbaycan, 1962, №11, s.20-21.
13. **N.A.Nekrasov.** Yeryomuşka üçün mahnı (s.60-63) (şeyr). N.A.Nekrasov. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Azərnaşr, 1971, 188 s.
14. **Xaqani Şirvani.** Bilməzdim ki, başıma bəla imiş məhəbbət...; Eşqinin sədası cahana düşdü...; Tellərini dağıtma, yarım, bizə ziyandır...; Sevdanın bayrağı alidir, ali...; Könlüm tutmamışdır oxuna süpər...; Mərdlikdən savayı nə günahım var...; Çünki, düşüb ürəyim zülfün içrə kəməndə...; Dostluğunda bir sədaqət görmürəm, görmürəm!...; Qoydun gözlərimi üzünə həsrət...; Yar əlindən nə haldayam, eşitmədin, ey dost məgər?...; Nə əlim çatdı sənə, nə qismət oldu vüsal...; Qanadları kəsilmiş bir quşam mən, a canan!...; (qəzəl). Klassik Azərbaycan ədəbiyyatı seriyası. Xaqani Şirvani. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Lider nəşriyyat, 2004, s.483-491.
15. **Xaqani Şirvani.** Bilirəm ki, könlüm düşüb nə dərdə... (şeyr). Klassik Azər-

baycan ədəbiyyatı seriyası. Xaqani Şirvani. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Lider nəşriyyat, 2004, s.431.

16. **Xaqani Şirvani.** Dəhərdə bir əhl insan tapmadıq...; Fikir, xəyal odundan tutulub, canım yanıb... (şikayət). Klassik Azərbaycan ədəbiyyatı seriyası. Xaqani Şirvani. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Lider nəşriyyat, 2004, s.307-308.
17. **Yakov Petroviç Polonski.** Səttar (şeyr). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Rus ədəbiyyatı antologiyası. 2 cildə. I cild. Bakı: Avrasiya press, 2007, s.66.
18. **Aleksandr Sergeyeviç Puşkin.** Zəhmət (s.178); Çarskoe selo heykəli (s.178) (şeyr). Dünya ədəbiyyatı klassikləri seriyası. A.S.Puşkin. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Şərq-Qərb, 2009, 664 s.
19. **N.A.Nekrasov.** Şair və vətəndaş (s.140-151); Paytaxtlar küylüdür, nətiqlər coşur... (s.152); Şeyrlərim köçüb olmuş xəbərdar... (s.166); Yeryomuşka üçün mahnı (s.172-175); Səslənmədə yaşıllıqlar (s.206-208); Bu təbillər, bu baltalar, bu zəncirlər... (s.209-210); (şeyr) N.A.Nekrasov. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Azərnəşr, 1951, 356 s.

İSMAYIL ŞƏMS

(İsmayıl Qasım oğlu Şəms; 1914, Təbriz – 2008, Bakı) – tərcüməçi. Filologiya e.n. (1970). Azərb. Yazıçılar İttifaqının üzvü (1957). Tehran

Un-tinin hüquqşünaslıq fakültəsini bitirmişdir (1938). Tehran Ali hərbi məktəbində müdavim, sonra Təbriz qarnizonunda kiçik leytenant rütbəsində hərbi xidmətçi olmuşdur (1938-39). Təxix edildikdən sonra Təbrizdə vəkil işləmişdir. Azərb. Demokratik Partiyasının

qurucularından biridir. Bir müddət Bakıda Azərb. Radio Komitəsində xarici verilişlərin məsul katibi və İran üçün Azərb. dilində verilişlərin direktoru işləmiş (1942), qayıtdıqdan sonra İran Xalq Partiyasına daxil olaraq, gizli siyasi fəaliyyətə başlamışdır. ADF-nin yaradılması və inkişafında fəal iştirak etmişdir. Cənubi Azərb.-da milli-azadlıq hərəkatı yatırıldıqdan sonra Təbriz və Teh-randa gizli yaşamış, 1948 ildə SSRİ-dən siyasi sığınacaq almışdır. Tacikistan Dövlət Un-tində və Bakıda Azərb. Dövlət Un-tində müəllim işləmişdir. Azərb. SSR Qırmızı Ay-para Cəmiyyəti Mərkəzi Komitəsi rəyasət Heyətinin Fəxri tərifnaməsini (1977) almış, «Əmək veteranı» medalı ilə təltif olunmuşdur (1979).

Tərcümələri:

1. **Emil Yusif Əvvəd.** Xeyrə və onun uzunqulağı (hekayə). Ədəbiyyat və incəsənət, 1956, 16 dekabr.
2. **Əbdürrəhman Əl-həmis.** Həqiqət üzüyü (s.44-53) (hekayə). Ərəb hekayələri. Bakı: Azərnəşr, 1958, 276 s.
3. **Əbdürrəhman Əş-şərqəvi.** Yayda göyərçin ovu (s.82-85) (hekayə). Ərəb hekayələri. Bakı: Azərnəşr, 1958, 276 s.
4. **Moyisi Zaloşniya.** Hərbi bilek (s.109-115) (hekayə). Alban yazıçılarının hekayələri. Bakı: Azərnəşr, 1958, 116 s.
5. **Özbək ədəbiyyatı antologiyası.** Bakı: Azərnəşr, 1958, 393 s.
6. **Yokan Mor.** Sarı gül. Bakı: Azərnəşr, 1961, 996 s.
7. **M.Qorki.** Əsərləri. XI c. Bakı: Azərnəşr, 1962, 706 s.
8. **Sədi Şirazi.** Gülüstən (poema). II nəşri. (şərikli tərcümə) Bakı: Azərnəşr, 1962, 220 s.
9. **M.Tərbiyə.** Danişməndani Azərbaycan (görməli el və sənət adamları). (şərikli tərcümə) Bakı: Azərnəşr, 1987, 434 s.
10. **Sədi Şirazi.** Gülüstən (poema). II nəşri. Bakı: Azərnəşr, 1987, 284 s. (şərikli

tərcümə. Şeirləri Soltan Məmmədağa, nəsr hissəsini Sultanov Rəhim və Şəms İsmayıl tərcümə etmişlər).

11. Avesta. I c. Bakı: Azməşr, 1996, ?? s.
12. **Sədi Şirazi.** Gülüstan (poema). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Sədi Şirazi. Seçilmiş əsərləri. Bakı, Öndər nəşriyyat, 2004 s.139-379 (Şərikli tərcümə. Şeirləri Soltan Məmmədağa, nəsr hissəsini Sultanov Rəhim və Şəms İsmayıl tərcümə etmişlər).
13. **Sədi Şirazi.** Gülüstan (poema). Dünya ədəbiyyatı klassikləri seriyası. Sədi Şirazi. Seçilmiş əsərləri. Bakı, Şərq-Qərb, 2009 s.139-376 (Şərikli tərcümə. Şeirləri Soltan Məmmədağa, nəsr hissəsini Sultanov Rəhim və Şəms İsmayıl tərcümə etmişlər).

İSMAYILOV

Rauf Əbdülhüseyn oğlu
(d. 1957, Mingəçevir)
– rəssam. Muxina ad.
Leninqrad Ali Rəssamlıq-Sənaye Texnikumunun (indiki Sankt-Peterburq Dövlət

Rəssamlıq-Sənaye Akademiyası) hazırlıq şöbəsində (1980-86), Azərb. Dövlət İncəsənət Un-tində (indiki ADMİU) (1986-91) təhsil almışdır. Rəsmləri əsasən keçə üzərindədir. Bakıda bir neçə dəfə fərdi sərgisi təşkil olunmuşdur. «Humay» Milli Mükafatı laureatıdır (2002).

Tərcümələri:

1. **Morua Andre.** Əsirin qayıtməsi (s.109-115) (hekayə). Dünya (orijinaldan tərcümə toplusu). I kitab. Bakı: Yazıçı, 1983, 352 s.
2. **Morua Andre.** Əsirin qayıtməsi (hekayə). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Fransız ədəbiyyatı antologiyası. 3 cildə. II cild. Bakı: Şərq-Qərb, 2007, s.132-137.

İSMAYILOVA Jale

Tərcümələri:

1. **Kun N.A.** Qədim Yunanıstanın mifləri və əfsanələri (şərikli: Səmədov Oqtay, İsmaylova Əzizə, Teyyubqızı Turac, Abbaszadə Rəşad, Binyatova Gözəl, İsmaylova Samirə, Allahverdiyeva Fidan). Filoloqun kitabxanası-100 seriyası. Bakı: Kitab aləmi, 2008, 544 s.
2. **T.Tolstaya.** Kino (s.257-260); Qızıl (s.261-264); Kvadrat (s.264-274); Ya-səmən (s.274-279). Ən yeni rus ədəbiyyatı: Antologiya. 2 cildə, I cild: Nəsr. Bakı: Mütərcim, 2014, 296 s.

İSMAYILZADƏ

İsa Mustafa oğlu
(15.3.1941, Gürcüstan – 14.7.1997, Bakı) –
şair, tərcüməçi. Azərb.
Dövlət Un-tinin (indiki BDU) filologiya fakültəsində təhsil almışdır (1958-63). Ədəbi fəaliyyətə

yətə «Aprel çiçəkləri» almanaxında (1959) və «Azərbaycan gəncləri» qəzetində (1961) çap etdirdiyi şeirləri ilə başlamışdır. Azərb. Dövlət Televiziya və Radio Verilişləri Komitəsində redaktor, Azərb. Sovet Ensiklopediyası Baş redaksiyasında elmi redaktor (1966-68), «Ədəbiyyat və incəsənət» qəzeti redaksiyasında şöbə müdiri, baş redaktor müavini, «Ulduz» jurnalı redaksiyasında şöbə müdiri (1968-81), «Azərbaycan» jurnalı redaksiyasında baş redaktor müavini vəzifələrində işləmişdir (1981 ildən ömrünün sonunadək). Şeir və poemaları bir sıra xarici dillərə tərcümə edilmişdir. Poetik tərcümələr yaradıcılığında xüsusi yer tutur.

Tərcümələri:

1. **Roya İnara.** Xirosimada (şeir). Ulduz, 1970, №10, s.28.

2. **Mixail Matusovski.** Sükut dəqiqəsi (şeir). Azərbaycan, 1972, №8, s.7-8
3. **Slutski Boris.** Tolstoyun romanı (şeir). Azərbaycan, 1972, №8, s.7.
4. **Yevgeni Yevtuşenko.** Heç nəyin yarısını istəmirəm dünyada... (şeir). Azərbaycan, 1972, №8, s.6.
5. **Baltakis Altimantas.** Ürək-Vətən (şeir). Azərbaycan, 1975, №9, s.119.
6. **Oljas Süleymanov.** Nyu-Yorkda leysan (şeir). Azərbaycan, 1975, №8, s.104.
7. **İmant Ziyedonis.** Leninlə görüş (şeir). Azərbaycan, 1975, №9, s.121.
8. **K.Simonov.** Vətən (şeir). Ulduz, 1977, №11, s.8.
9. **Draç İvan.** Gecə etüdü (şeir). Ədəbiyyat və incəsənət, 1978, 23 sentyabr.
10. **Konstantin Simonov.** Vətən (şeir). Sovet Gürcüstanı, 1978, 24 oktyabr.
11. **Lev Nikolayeviç Tolstoy.** N.A.Nekrasova məktublarından (s.153-155); İ.S.Turgenevə məktublarından (s.155); A.A.Fetə məktublarından (s.155-157); N.S.Leskova məktublarından (s.157); S.T.Semyonova məktublarından (s.157-158); P.V.Zasodimskiyyə məktublarından (s.158). Azərbaycan, 1978, №9, s.153-158.
12. **İrakli Abaşidze.** Ağ hücrədə səs (şeir). Ulduz, 1979, №12, s.15-16.
13. **Vladimir Kolomiyets.** Lenin (s.110-111); Əsgər ordenləri (s.111-112) (şeir). Körpülər (Ukrayna sovet şairlərinin şerləri). Bakı: Yazıçı, 1979, 172 s.
14. **Viktor Korj.** Xatirələrin rəngi (s.122-123); Qarşıma çıxanda yeniyyətələr... (s.123-124) (şeir). Körpülər (Ukrayna sovet şairlərinin şerləri). Bakı: Yazıçı, 1979, 172 s.
15. **Yevgeni Yevtuşenko.** Pəncərə; Başıma nə gəlir gör... (B.Axmadulinaya); Bal; Məzlumluq (şeir). Azərbaycan, 1979, №11, s.87-91.
16. **Blok Aleksandr.** Dəlisov bir ömür keçir könlümdən...; Ey ucu-bucağı görünməz bahar!...; Pəncərə yuxuda yatırdı onda...; Şəhər tünlüyündən, qovhaqovundan... (şeir); Məktublar... Məktublar (A.Beliya, K.Stanislavskiyə, S.Yeseninə, A.Axmatovaya yazdığı məktublar). Azərbaycan, 1980, №11, s.163-167.
17. **Blok Aleksandr Aleksandroviç.** Pəncərə yuxuda yatırdı onda; Şəhər tünlüyündən... (şeir). Aleksandr Blok. Tale gəmişi (şeirlər və poemalar). Bakı: Yazıçı, 1980, s.44, 67.
18. **Aleksandr Fadeyev.** Yazıçının məktublarından (R.S.Zemlyaçkaya, A.S.Serafimoviçə, A.M.Qorkiyə, Y.S.Bulqakova, M.F.Rılskiyə, N.P.Oxlopkovala, A.F.Fadeyevaya, A.A.Surkova, Səməd Vurğuna yazdığı məktublar). Azərbaycan, 1981, №12, s.103-109.
19. **Q. Abaşidze.** Ədəbiyyat (şeir). Bakı, 1982, 23 iyul.
20. **Oleynik Boris.** Əks-səda (şeir). Azərbaycan, 1982, №5, s.3-4.
21. **Robert Rojdestvenski.** Nazim (şeir). Azərbaycan, 1982, №12, s.27-29.
22. **Konstantin Simonov.** Gözlə qayıdacağam... (şeir). Azərbaycan, 1982, №12, s.24.
23. **Oleq Şestinski.** Eşitdim...; Mənim nəslim; Bakıda çinar; Yaddaş; 23 yanvar 1929-cu il; Şəhər; Şəhərə məktub; Mənim həyatım; Düşüncələr; Uzaqdan məktub; Nəhəng, gözəl şəhərlərdə...; Rusiyaya; Mənə bütöv şəhər bağışlayıblar...; Aviasiya leytenantı ilə söhbət; Dünyanın qərribə işləri də var...; Hanı, heykəllər, hanı...; Qırx birinci illə qırx ikinci il...; Monoloqlar; Çirkin qız (şeir). Oleq Şestinski. Bakıda çinar (şerlər və poemalar). Bakı: Yazıçı, 1982, s.13-41.

24. **Bella Axmadulina.** Bizim küçəmizdən, illərdən bəri...; Bir gün, qapın döyüləndə...; Səsimi apardılar... (şeir). Azərbaycan, 1984, №11, s.138-139.
25. **R.Rojdestvenski.** Əsgər Alyoşanın Plovdivdə heykəli (şeir). Azərbaycan, 1985, №5, s.124-125.
26. **Yustinas Martsinkyaviçyus.** Belə vətən var (şeir). Azərbaycan, 1987, №11, s.10.
27. **Samuil Marşak.** Saylar (s.14-19); Sirk (s.19-23); Qəfəsə salınmış balalar (s.23-25); Gözəl gün (s.26-29); Dondurma (s.30-33); İlinonikiayı (s.33-36); Vaksa-Klyaska (s.37-41); Huşsuza bax, huşsuza (s.41-43); Durğu işarələri (s.43-45); Nəzakət dərsi (s.45-47); Top (s.47-48); Hava beşiyi (s.48); Karusel (s.48-49); Göyqurşağı (s.49-50); Dostlar, yoldaşlar (s.50-51); Sentyabrın biri (s.51-53); Meşə bayramı (s.53-54) (şeir). Dünya uşaq ədəbiyyatı kitabxanası. 50 cildə. 44-cü cild. S.Marşak, K.Çukovski, A.Barto, S.Mixalkov. Şerlər, nağıllar, təmsillər. Bakı: Gənclik, 1989, 384 s.
28. **A.Konan Döyl.** Dördlüyün nişanəsi (povest). Azərbaycan, 1991, №5, s.100-171.
29. **K.Simonov.** Gözlə, qayıdacağam... (şeir). Xəzər, 2004, №3, s. 226-227.
30. **Axmadulina Bella Axatovna.** Bizim küçəmizdən...; Bir gün qapın döyüləndə...; Səsimi apardılar... (şeir). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Rus ədəbiyyatı antologiyası. 2 cildə. I cild. Bakı: Avrasiya press, 2007, s.207-210.
31. **Blok Aleksandr Aleksandroviç.** Pəncərə yuxuda yatırdı onda...; Şəhər tünlüyündən, qovhaqovundan...; Dəlisov bir ömür keçir könlümdən...(şeir). Dünya ədəbiyyatı seriyası. A.A.Blok. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Şərq-Qərb, 2007, s.44, 65-66, 94.
32. **Konstantin Mixayloviç Simonov.** Gözlə, qayıdacağam (şeir). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Rus ədəbiyyatı antologiyası. 2 cildə. I cild. Bakı: Avrasiya press, 2007, s.162-163
33. **Oljas Süleymanov.** Puşkin meydanında (şeir). Sevgi fəslə. İslam ölkələri şairlərinin şeirləri. Bakı: Çinar-Çap, 2010, s.121-123.

J

JUXOVİTSKİ

Leonid Aronoviç (d. 5.5.1932, Kiyev) – rus yazıçısı, publisist, pedaqoq. SSRİ Yazıçılar İttifaqının üzvü (1963). Moskva Yazıçılar Birliyi katibliyinin üzvü.

M.Qorki ad. Ədəbiyyat İn-tunu (Moskva)

bitirmişdir. 30-dan çox kitabın, 15 pyesin müəllifidir. Əsərləri 40-a yaxın xarici dilə tərcümə olunmuşdur. Ən məşhur əsəri «Durmaq, geriye dönmək...» romanıdır. J. «Sinyor Xuanın axırcı qadını» pyesini özünün uğurlu işi hesab edir. Onun ssenarisi əsasında «Qısa görüşlər» filmi (rej. K.Muratova) çəkilmişdir.

Tərcüməsi:

Анар. Уйди из моих снов («Тахмина и Заур»), с.308-354 (драма); Сочинения (пьесы, сценарии). Баку: Юрд, 2007, Т. IV, 728 с.

K

KAMAL ABDULLA

Kamal Mehdi oğlu Abdullayev;

(d. 4.12.1950, Bakı) – dilçi, ədəbiyyatşünas, yazıçı, ictimai xadim. Filologiya e.d. (1985), prof. (1988), AMEA-

nın həqiqi üzvü (2014; m. üzv 2007). Azərb. Resp. əməkdar elm xadimi (1999).

Azərb. Dövlət Un-tini (indiki BDU) bitirmişdir (1973). SSRİ EA Dilçilik İn-tunun «Türk dilləri» şöbəsinin əyani aspiranturasında oxumuşdur (1973-76). Azərb. EA Nəsimi ad. Dilçilik İn-tunda elmi işçi, şöbə müdiri (1977-84), Azərb. Pedaqoji Xarici Dillər İn-tunda (indiki ADU) Azərb. dili və ədəbiyyatı (1984-88), M.F.Axundov ad. Rus dili və ədəbiyyatı İn-tunda (indiki BSU) ümumi və rus dilçiliyi (1990), Azərb. Pedaqoji Xarici Dillər İn-tunda (indiki ADU) ümumi və Azərb. Dilçiliyi (1993-2000) kafedralarının müdiri, BSU-nun rektoru (2000-14), AMEA-nın humanitar və ictimai elmlər bölməsinin akademik-katibi (2011-14) olmuşdur. Bursa (Türkiyə Resp.) Uludağ Un-tinin «Türk dili və ədəbiyyatı» bölümünün professoru olaraq fəaliyyət göstərmişdir (1994-95). Azərb. dili və ədəbiyyatı tarixinə, o cümlədən «Kitabi-Dədə Qorqud» eposunun, qədim türk abidələrinin sintaksisi və poetikasına həsr olunmuş araşdırmaların, müasir ədəbi prosesə dair məqalə və esselərin müəllifidir. Romanları və pyesləri var. ABŞ, Fransa, Rusiya, Almaniya, Gürcüstan və Türkiyə un-tlərində mühazirələrlə çıxış etmişdir. Bir çox beynəlxalq simpozium, konfrans və kollokviumların məruzəçisi

və iştirakçısıdır. Azərb. Resp. Mədəniyyət Fondunun (hazırda Azərb. Yaradıcılıq Fondunun) sədri (1991 ildən), Azərb. Resp.-nin millətlərarası, multikulturalizm və dini məsələlər üzrə Dövlət müşaviri olmuşdur (2014-2017 ildən ADU-nun rektorudur). AMEA Rəyasət Heyətinin qərarı ilə AMEA-nın «Türkologiya» jurnalının baş redaktoru vəzifəsinə təyin edilmişdir (2016).

Rusiya Prezidenti V.V.Putin tərəfindən Puşkin medalı (2007), Azərb.-la Çexiya arasında münasibətlərin inkişafında mühüm roluna görə «Karl Kramej» medalı (2009), Polşa Resp. prezidenti Lex Kaçinski tərəfindən «Böyük Xaç» kavalər ordeni (2009) ilə, Dədə Qorqud Milli Fondunun «Dədə Qorqud Milli Mükafatı», «Azərbaycan dünyası» beynəlxalq jurnalının «Vətən övladı» qızıl medalı ilə təltif edilmişdir (2010). «Yarımcıq əlyazma» («Il manoscritto incompleto») romanı İtaliyada Scanno mükafatının ədəbiyyat üzrə xüsusi prizinə (2015), «Platon, deyəsən, xəstələnib...» («Платон, кажется, заболел...») hekayələr toplusu Rusiyada «Qızıl Delviq» mükafatına layiq görülmüşdür (2016). Azərb. Resp. Prezidentinin Sərəncamı ilə Azərb. Resp.-nda təhsil sahəsində səmərəli fəaliyyətinə görə «Şöhrət» ordeni ilə təltif olunmuşdur (2015). Bədii əsərləri – pyesləri, hekayələri, romanları, esseləri və şeirləri Azərb.-da və xarici ölkələrdə çap olunur.

Tərcümələri:

1. **Тайны серебряного века** (Gümüş dövrün sirləri). Bakı: Mütərcim, 2001, 64 s.
2. **Anna Axmatova**. Kleopatra (şeir). Gümüş dövrün sirləri (tərcümələr). Bakı: Mütərcim, 2001, s.37.
3. **Konstantin Balmont**. Yelenaya (şeir). Gümüş dövrün sirləri (tərcümələr). Bakı: Mütərcim, 2001, s.29.
4. **Valeri Bryusov**. Babanın sirri (şeir). Gümüş dövrün sirləri (tərcümələr). Bakı: Mütərcim, 2001, s.59, 61.

5. **Kuzmin.** Hera (şeir). Gümüş dövrün sirləri (tərcümələr). Bakı: Mütərcim, 2001, s.43, 45, 47.
6. **Nikolay Qumilyov.** Banilər; Aqamemnonun döyüşçüsü (şeir). Gümüş dövrün sirləri (tərcümələr). Bakı: Mütərcim, 2001, s.21, 23.
7. **Osip Mandelştam.** Yuxusuzluq. Homer. Bir də tarım yelkənlər... (şeir). Gümüş dövrün sirləri (tərcümələr). Bakı: Mütərcim, 2001, s.53.

KAZAKOVA

Rimma Fyodorovna
(27.1.1932, Sevastopol – 19.5.2008, Moskva, Perxuşkovo) – rus yazıçısı. SSRİ Yazıçılar İttifaqının üzvü (1959). Leninqrad Dövlət Un-

tinin tarixi fakültəsini bitirmişdir. 1955 ildən dərc olunmağa başlamışdır. «Şərqdə görüşərik» adlı ilk şeir toplusu 1958 ildə çapdan çıxmışdır. 1976-81 illərdə Yazıçılar İttifaqının katibi, 1999 ildən ömrünün sonunadək Moskva Yazıçılar Birliyinin katibi olmuşdur. «Sən olan yerdə» (1960), «Cümə günləri» (1965), «Xatırlayıram» (1974), «Sev» (1996), «Cavabsız məhəbbət» (2000) və s. şeir toplularının müəllifidir. Bir sıra şeirlərinə mahnı bəstələnmişdir.

Tərcümələri:

1. **Акима Биллур.** Дом души твоей. Сборник стихов. М.: Наука, 1980, 141 с.
2. **Бахтияр Вагабзаде.** Все пространство души. Баку: Язычы, 1985, 245 с.
3. **Вагабзаде Бахтияр.** Опасный сон. Дай мне страданий. Снадобье. Стремясь к тебе, вонесся в небеса я.... Эй, женщина! Откуда в тебе столько... Метамор. Достоинство (Стихи, пьеса и поэмы).

KAZIMOV

Mehdi Davud oğlu
(d. 1954, Bakı) – tərcüməçi. Filologiya e.d. (1990), prof. (1994). Azərb. Dövlət Un-tinin (indiki BDU) şərqşünaslıq fakültəsində

təhsil almışdır (1971–77). 1976-77 illərdə İranda tərcüməçi işləmişdir. Azərb. EA İctimai Elmlər üzrə Elmi İnformasiya Mərkəzində və Şərqşünaslıq İn-tunda işləmişdir. 1988 ildən BDU-da elmi-pedaqoji fəaliyyət göstərir. Hazırda orada İran filologiyası kafedrasının müdürüdür. 10 kitab, 150-yə yaxın elmi məqalənin müəllifidir. 2009 ildə elm və təhsil sahəsində xidmətlərə görə «Tərəqqi» medalı ilə təltif edilmişdir.

Tərcümələri:

1. **Əbu Bəkr əl-Qütbi.** Tarix-e Şeyx Uveys. Bakı: Elm, 1984, 152 s.
2. **Həmdullah Qəzvini.** Zeyl-e tarix-e qozide. Bakı: Elm, 1986, 148 s.
3. **Zeynəddin bin Həmdullah Qəzvini.** Zeyl-e tarix-e qozide. Bakı: Elm, 1990, 212 s.

KƏSƏMƏNLİ

Nüsrət Yusif oğlu
(29.12.1946, Qazax – 17.10.2003, Təbriz) – şair. Azərb. Dövlət Un-tinin (indiki BDU) jurnalistika fakültəsinə daxil olmuş (1966), «Bakı» və «Baku» qə-

zetlərində müxbir, ədəbi işçi vəzifələrinə qəbul edildiyinə görə qiyabi şöbəyə keçirilmişdir (1969 ildə). Un-ti bitirdikdən sonra Azərb. Yazıçılar İttifaqında referent və ədəbi məsləhətçi olmuşdur (1978-85). C.Cabbarlı ad. «Azərbaycanfilm» kinostudiyasında baş redaktor işləmişdir (1985 ildən).

Bədii yaradıcılığa 60-cı illərin əvvəllərindən başlamışdır. 150-dək şeirinə musiqi bəstələnmişdir. «Boş kəndlərin harayı», «Mövzu üzrə improvizasiya», «Ənbizlərin keşiyində», «Sovet Azərbaycanına səyahət» və s. sənədli filmlərin, «Afroditanın qolları», «Qarabağ əhvalatı» bədii filmlərinin ssenari müəllifidir.

Tərcümələri:

1. **Andrey Germanov.** Lavaş bizim çörəkdir (s.37-39) (şeyr). Qızılgül nəğməsi (bolqar şairləri Azərbaycan haqqında). Bakı: Azər nəşr, 1974, 72 s.
2. **Leonid Pervomayski.** Nəğmə (s.21-22); Poeziya dərəsi (s.22-23) (şeyr). Körpülər (Ukrayna sovet şairlərinin şeirləri). Bakı: Yazıçı, 1979, 172 s.
3. **Tamara Kolomiyets.** Çıxıb nağıllardan, əfsanələrdən... (s.74-75); Sükut balladası (s.75-76) (şeyr). Körpülər (Ukrayna sovet şairlərinin şeirləri). Bakı: Yazıçı, 1979, 172 s.
4. **A.Seyq.** Qarlı vals (şeyr). Bakı, 1980, 25 oktyabr.
5. **Rimma Kazakova.** Dünyada bəxtəvər olmağa nə var... (şeyr). Bakı, 1980, 25 oktyabr.
6. **Aleksandr Blok.** Möcüzə gözləyirəm; Mən sənə qəlbinə dəyərdəmmi heç... (şeyr). Bakı, 1980, 28 noyabr.
7. **Həmid Alimcan.** Əlinə silah al! (s.186) (şeyr). Türkün 101 şairi (türk şairlərinin şeirləri). Bakı: Yazıçı, 1993, 235 s.

KƏRİMOV Hüseyn

Tərcümələri:

1. **Fridrix Bodenshtedt.** Mirzə Şəfinin ilk məhəbbəti (hekayə). Ədəbiyyat və incəsənət, 1972, 12, 19 fevral.
2. **F.Bodenshtedt.** Müdriklik məktəbi (Mirzə Şəfinin həyatından səhifələr. «Şərqdə min bir gün» əsərindən). Azərbaycan qadını, 1974, №12, s.14-15

KƏRİMOV

Paşa Əli oğlu

(d. 10.2.1959, Bakı)
– ədəbiyyatşünas, tərcüməçi, filologiya e.d. (2012), AYB-nin üzvü (1998). Azərb.

Dövlət Un-tinin (indiki BDU) filologiya fakültəsini bitirmişdir (1981). 1982 ildən AMEA M.Füzuli ad. Əlyazmalar İn-tunda çalışır. Hazırda həmin in-tun direktor müavini. «Əlican Qövsü Təbrizi divanının tekstoloji tədqiqi və elmi tənqidi mətni» (2006, 2-cildə), «XVII əsr anadilli Azərbaycan lirikası» (Bakı, Nurlan, 2011), «XVII əsr anadilli Azərbaycan poeziyası (İcmal və portret-çerklər)» (2012) monoqrafiyalarının, «XVII əsr Azərbaycan lirikası» (2008) antologiyasının müəllifidir. İlk dəfə olaraq 16-17 əsr şairləri Y.Ustaclu, Sadiq bəy Əfşar, Mürtəzaqulu xan Zəfər, Vəhid Qəzvini, Təsir Təbrizi, 19 əsr şairi M.İ.Qasır (T.Nurəliyeva ilə birgə) və b.-nin kitablarını əlyazmalar əsasında tərtib və nəşr etdirmişdir. 2001 və 2009 illərdə Prezident təqaüdcüsü olmuş, 2010 ildə AMEA Rəyasət Heyətinin Fəxri Fərmanı ilə təltif edilmişdir. 2013 ildə Türk Ədəbiyyatı Vəqfinin «Türk Ədəbiyyatına xidmət baratı» mükafatına layiq görülmüşdür. 2011 ildə H. Əliyev Fondunun təşəbbüsü ilə Vatikan və Romada keçirilmiş Azərb. Mədəniyyəti Günlərində iştirak etmişdir.

Tərcümələri:

1. **Kamal Tahir.** Yorgun savaşı. Bakı: Yazıçı, 2001, 380 s.
2. **H.Hesse.** Qocalıq haqqında (esse); Cənavar (hekayə). Xəzər, 2007, №1, s.19-44.
3. **Kamal Tahir.** Yorgun savaşı (roman). Azərbaycan, 2001, №1, s. 24-91; №2, s.16-78.

4. **Orxan Pamuk.** Gizli üz. Bakı: Mütərcim, 2009 (A.Əmrahoglu ilə). 68 s.
5. **Reha Çamuroğlu.** İsmayıl. Bakı: Qanun, 2012 (A.Əmrahoglu ilə). 328 s.

KƏRİMOV

Raqub Şahmar oğlu (d. 22.3.1946, Ağdam) – tərcüməçi. Filologiya e.d. (1982). Azərb. Dövlət Un-tinin (indiki BDU) şərqşünaslıq fakültəsində təhsil almışdır (1963-67; 1970-71). Əfqanıstanda tərcüməçi (1967-70; 1973-75) işləmişdir. 1976-89 illərdə Xankəndi Pedaqoji İn-tunda dərş demiş (1986 ildən dosent), 1991–2003 illərdə ADPU-nun Şuşa filialında Tarix-filologiya fakültəsinin dekanı olmuşdur. 2009 ildən AMEA Əlyazmalar İn-tunda aparıcı elmi işçidir. Üç monoqrafiya, beş kitab, bir metodik tövsiyə, iki tərcümə əsəri, 50-dən çox elmi məqalə və tezis müəllifidir, ondan çox əsərin elmi redaktoru və rəyçisidir. Doqquz müəllifin əsərini transliterasiya və tərcümə edərək (fars dilindən) ön sözlə nəşr etdirmişdir.

1. **Keşokov Alim.** Ürək çırpıntıları; Alma ağacı; Şeir haqqında söhbət (şeir). Azərbaycan, 1956, №12, s.90-92.
2. **Tursunzadə Mirzə.** Dan sökülür (şeir). Azərbaycan, 1957, №11, s.14.
3. **Bəhmən Mirzə Qacar.** Şükürnameyi-Şahənşahi. Bakı: Şuşa, 1999, 62 s.
4. **Pənəhi Semnani.** Fətəli Şah Qacar. Bakı: Şuşa, 2006, 256 s.

KƏRİMLİ

Teymur Həşim oğlu (d. 2.10.1953, Ordubad r-nu, Nürğüd k.) – ədəbiyyatşünas, nəşir, şair və tərcüməçi. Filologiya e.d. (2004), prof. (?), AMEA-nın həqiqi üzvü (2014; m. üzv

2007), Azərb. Resp.-nın Dövlət Mükafatı

laureatı (2010). AYB-nin üzvüdür (2006). Azərb. Dövlət Un-tinin (indiki BDU) filologiya fakültəsini bitirmişdir (1975). 1977–80 illərdə Nizami ad. Ədəbiyyat İn-tunun aspiranturasında təhsil almış, 1983 ildə namizədlik dissertasiyasını müdafiə etmişdir. 1990-2000 illərdə “Elm” nəşriyyatının baş redaktoru işləmiş, bir sıra elmi jurnal və topluların redaksiya heyətinin üzvü, xeyli sayda monoqrafiyanın elmi redaktoru, altıcildlik “Azərbaycan ədəbiyyatı tarixi”nin bəzi cildlərinin məsul redaktoru, “Molla Nəsrəddin” və “Füyuzat” jurnallarının latın qrafikası ilə kitab şəklində nəşrlərinin redaktoru olmuşdur. Uzun illər AMEA-nın Nizami ad. Ədəbiyyat İn-tunun “Orta əsrlər Azərbaycan ədəbiyyatı” şöbəsinə rəhbərlik etmiş, 2002–03 illərdə in-tun elmi işlər üzrə direktoru, 2012–13 illərdə in-tun direktor vəzifəsinin icraçısı olmuşdur. 2014 ildən AMEA M. Füzuli ad. Əlyazmalar İn-tunun direktoru və AMEA Humanitar elmlər bölməsinin akademik katibidir.

Nizami, Xaqani, Nəsimi, Füzuli, Xətai, M.P.Vaqif, S.Ə.Şirvani, M.Ə.Sabir, M.Şəhriyar, H.Cavid kimi görkəmli söz ustalarının ədəbi irsini tədqiq etmişdir. “Nizami və tarix”, “Görünməyən Füzuli”, “Gözəllərin axıra qalmış”, “Şərqin qapısından dünyaya”, “Hicran ömrü” və s. əsərlərin, X siniflər üçün Ədəbiyyat dərslisinin, 100-dən çox elmi əsərin müəllifidir. Elmi kadrların hazırlanmasında xidməti var.

Tərcümələri:

İran xalq nağılları. Dörd dərviş (s.7-10); Birinci dərvişin sərgüzəşti (s.10-33); İkinci dərvişin sərgüzəşti (s.33-59); İtpərəst xacənin əhvalatı (s.59-99); Üçüncü dərvişin sərgüzəşti (s.99-122); Dördüncü dərvişin hekayəti (s.122-136); Son (s.137-141) (nağıl). Dörd dərviş. Bakı: Azərnəşr, 1992, 144 s.

KOTLYARSKI

Mark İliç

(d. 21.10.1956, Bakı)

– yəhudi əsilli Azərb. publisisti. Azərb. Dövlət Un-tinin (indiki BDU) jurnalistika fakültəsini bitirmişdir. «Kauçuk», «Kom-

munist Sumqaita» qəzetlərində işləmiş, «Bakinski raboçiy», «Vişka», «Molodyoj Azerbaydjana» qəzetlərində müxtəlif qeydləri və reportajları dərc olunmuşdur. 1983 ildə Leninqrada köçmüş, «Moryak Baltiki» qəzetində müxbir vəzifəsində çalışmış, müxtəlif regional və ümumittifaq nəşriyyatları ilə əməkdaşlıq etmişdir. 1990 ildə ailəsi ilə birlikdə İsrailə getmişdir. Bir sıra rusdilli İsrail kütləvi informasiya vasitələrində müxbir, həmçinin «Vesti» qəzetinin aparıcı müxbiri vəzifəsində çalışmışdır.

Tərcüməsi:

Гусейн Джавид. Больной девушке (стихотворение). Коммунист Сумгаита, 1983, 9 октябрь, с.4.

KOZLOVSKI

Yakov Abramoviç

(29.7.1921, Moskva,

İstra – 1.7.2001, Mos-

kva) – rus şairi, tərcüməçi. A.M.Qorki

ad. Ədəbiyyat İn-tunu bitirmişdir (1949).

Süleyman Stalski ad.

(1972) və N.S.Tixonov ad. mükafatların (1982) laureatıdır. H.Tsadasa, R.H.Həmzətov, K.Ş.Quliyev və İ.Amixayın əsərlərini tərcümə etmişdir.

Tərcüməsi:

Нариман Гасанзаде. Хлеб тетушки Набат (повесть). М.: Мол. гвардия, 1982, 192 с.

KUNYAYEV

Stanislav Yuryeviç

(d. 27.11.1932, Kaluqa)

– rus şairi. SSRİ Yazıçılar Birliyinin üzvü (1961). Moskva Dövlət Un-tinin filologiya fakültəsində təhsil almışdır (1952-57). Ədə-

bi yaradıcılığa tələbəlik illərində başlamışdır. «Səyyahlar» adlı ilk şeir toplusu 1960 ildə çap olunmuşdur. 1957-60 illərdə «Zavetı Lenina» (İrkutsk bölgəsi, Tayset ş.) qəzetində çalışmışdır. 1960-63 illərdə «Znamya» jurnalında poeziya bölməsinə rəhbərlik etmişdir. 1976-80 illərdə Moskva Yazıçılar İttifaqının katibi olmuşdur. 20-dən çox kitabın müəllifidir. Ukrayna, gürcü, abxaz (o cümlədən Muşni, Lasuri və Dmitri Quliandan), qırğız (o cümlədən Toktoquldan), buryat, Litva (o cümlədən Eduardas Mejelaytisdən) dillərindən bir çox tərcümələr etmişdir.

Tərcüməsi:

Бахтияр Вагабзаде. Избранное. Баку: Азернешр, 1977, 291 с.

Q

QABİL

(Qabil Allahverdi oğlu İmamverdiyev;
12.8.1926, Bakı –
4.4.2007, Bakı) – şair.
Azərbay SSR Dövlət mü-
kafatı laureatı (1976),
əməkdar incəsənət xadimi (1984), Azərb.

xalq şairi (1992). Azərb. Yazıçılar İttifaqının üzvü (1949). Azərb. Dövlət Pedaqoji İn-tunu (indiki ADPU; 1944-48), M.Qorki ad. Ədəbiyyat İn-tunun (Moskva) ikiillik ali ədəbiyyat kurslarını (1954-56) bitirmişdir. Azərb. Dövlət Televiziya və Radio Verilişləri Komitəsində Ədəbi-dram verilişləri redaksiyasının məsul redaktoru (1957-58), «Ədəbiyyat və incəsənət» qəzetində poeziya şöbəsinin müdiri (1960-72), «Azərbaycan» jurnalında ədəbi işçi və baş redaktorun müavini (1975-79) işləmişdir. «Gəl baharım» adlı ilk şeiri 1944 ildə «Ədəbiyyat» qəzetində dərc olunmuşdur. «Səhər açılır» (1950), «Sahil işıqları» (1955), «Mənim mavi Xəzərim» (1959), «Qoy danışsın təbiət» (1966), «Qızıl sahillərim» (1977), «Ömrün həbləri» (1989), «Gülləbaran eylədilər» (1994), «İlahi qisməti» (2001) və s. kitabların müəllifidir. «Əmək igidliyinə görə» medalı, Azərbaycan SSR Ali Soveti Rəyasət Heyətinin fəxri fərmanı (1980), Azərbaycan ədəbiyyatının inkişafında xidmətlərinə görə «Şöhrət ordeni» (1996) ilə təltif olunmuşdur. Azərbaycan Opera və Balet Teatrında 70 illik yubileyi keçirilmişdir.

Tərcümələri:

1. **M.İsakovski.** Köçəri quşlar uçuş (şair). İnqilab və mədəniyyət, 1950, №6, s.87.
2. **M.İsakovski.** Moskva; Burada qızıl əsgər dəfn edilmişdir (şair). İnqilab və mədəniyyət, 1950, №7, s.136-137.
3. **Nikolas Qilen.** Mən belə soldat olmayacağam (şair). Azərbaycan, 1953, №10, s.144-145.
4. **Valentina Tkaçenko.** Gəzintidə (şair). Kommunist, 1954, 7 aprel.
5. **R.Aseyev.** Moskvaya doğru; Kükəməzdən bir qız keçir; Neçin belə baxırsan? (şair). Azərbaycan, 1955, №9, s.142-143.
6. **Pavel Pançenko.** Azərbaycan (s.118); Üzeyir Hacıbəyovun xatirəsinə (s.120); Göygöl (s.120-122) (şair). Rus şairləri Azərbaycan haqqında. Bakı: Azərnəşr, 1955, s.118.
7. **Adam Şoqensukov.** Azərbaycan haqqında şeirlər: Sülhün səhəri; Şəfqət bacası; Mənim baharım (şair). Azərbaycan, 1956, №12, s.92-93.
8. **A.Bentslova.** Bizim yolumuz (şair). Azərbaycan, 1957, №11, s.10.
9. **Boqdan İstru.** Həyat naminə (şair). Azərbaycan, 1957, №11, s.11.
10. **Qirnik Mikola.** Qaranquşlar (şair). Azərbaycan, 1957, №4, s.192.
11. **Sain Jumaqay.** Kolxoz səhəri (şair). Azərbaycan, 1957, №11, s.7.
12. **A.Ventslova.** Bizim yolumuz (şair). Azərbaycan, 1957, №11, s.10.
13. **Xiu Txunq Çanq.** Layla (şair). Azərbaycan, 1958, №9, s.75-76.
14. **M.Çimit.** Sülh göyərçini (şair). Azərbaycan, 1958, №9, s.82.
15. **L.Damdinsuren.** Biz hamımız sülh tərəfdarıyıq (şair). Azərbaycan, 1958, №9, s.83.
16. **Petro Oretski.** Nəğmə haqqında (şair). Ədəbiyyat və incəsənət, 1956, 21 oktyabr.
17. **Le Dat.** Hanoy (şair). Azərbaycan, 1958, №9, s.74-75.
18. **D.Nasaqdorj.** Oktyabr; Ulduz (şair). Azərbaycan, 1958, №9, s.81-82.

19. **D.Senqe.** Vətən, sevirəm səni! (şeir). Azərbaycan, 1958, №9, s.80.
20. **Ömər Səidi.** Şeir yazacağam mən (şeir). Ədəbiyyat və incəsənət, 1958, 4 oktyabr.
21. **D.Tarva.** Səhər günəşi (şeir). Azərbaycan, 1958, №9, s.81.
22. **Van Txan.** Ana öyüdü (şeir). Azərbaycan, 1958, №9, s.74.
23. **Beqziyn Yavuuxulan.** Ana haqqında şeir (şeir). Azərbaycan, 1958, №9, s.82-83.
24. **Gevorq Emin.** Ədəbiyyat (şeir). Azərbaycan, 1960, №11, s.98.
25. **Silva Kaputikyan.** Böyük bir eşqlə yaşayırdıq biz...; Yerevan işıqları (şeir). Azərbaycan, 1960, №11, s.97-98.
26. **Paul Rummo.** Bahar nəğməsi (şeir). Ədəbiyyat və incəsənət, 1960, 23 iyul.
27. **H.Saqiyan.** Qızıl ulduz (şeir). Azərbaycan, 1960, №11, s.96.
28. **Mixail İsakovski.** Vətən səhəri (şeir). Azərbaycan, 1961, №4, s.38.
29. **Sergey Orlov.** Köhnə yedək gəmisini (şeir). Azərbaycan, 1961, №4, s.44.
30. **Sergey Orlov.** Şeksna çayında (s.120-121); Şəkil albomları (s.121-122) (şeir). Bahar dostları (RSFSR şairlərinin şeirləri). Bakı: Azərnəşr, 1961, 248 s.
31. **Lev Oşanin.** İstər inan, istər inanma (şeir). Ədəbiyyat və incəsənət, 1961, 15 aprel.
32. **S.Çikovani.** Ermənistan dağlarında (şeir). Azərbaycan, 1962, №11, s.14.
33. **İosif Qrişaşvili.** Tbilisi, Bakı və Yerevan (şeir). Azərbaycan, 1962, №11, s.14.
34. **A.Badayev.** Səhrada bahar; Önümdə bir vadi uzanır...; Səhra dastanı (şeir). Azərbaycan, 1963, №11, s.136-137.
35. **T.Şevçenko.** Qoqola (şeir). Ədəbiyyat və incəsənət, 1963, 21 dekabr.
36. **B.Kedra Buzov** (şeir). Göyərçin, 1964, №11, s.5.
37. **Mixail Y.Lermontov.** Canı (poema). Lermontov M.Y. Əsərləri. 4 cildə. II cild. Poemalar. Bakı: Azərnəşr, 1964, s.55-61.
38. **Robert Rojdestvenski.** Tonqal; Ehtirasla sevirəm həyatı... (şeir). Ədəbiyyat və incəsənət, 1964, 16 may
39. **Aleksandr Smerdov.** Qardaşlığın tən-tənəsi (poemadan parça). Ədəbiyyat və incəsənət, 1964, 30 may
40. **Arxip Cibotaru.** Məsafələr (şeir). Bakı, 1965, 2 sentyabr.
41. **Həbibulla Feyzulla.** Zərrəcik (şeir). Azərbaycan, 1965, №10, s.57.
42. **Gülçöhrə.** Naxış vuran qız (şeir). Azərbaycan, 1965, №10, s.57.
43. **Sergey İvanov.** Aşıq Məmmədə (şeir). Ədəbiyyat və incəsənət, 1965, 8 may.
44. **Yan Kostra.** Sağ ol, partiya (şeir). Ədəbiyyat və incəsənət, 1965, 25 sentyabr.
45. **Petra Kruçenyuk.** Vətən; Sərvlərim mənim (şeir). Ədəbiyyat və incəsənət, 1965, 11 sentyabr.
46. **A.Krunkis.** Sənin əllərin (şeir). Ədəbiyyat və incəsənət, 1965, 24 iyul.
47. **George Menyuk.** Lenin haqqında düşüncələr (şeir). Bakı, 1965, 16 sentyabr.
48. **Q.Səppir.** Fəhlə əlləri (şeir). Göyərçin, 1965, №5, s.11.
49. **Oyar Vasiçetis.** Səhər (şeir). Ədəbiyyat və incəsənət, 1965, 24 iyul.
50. **Konstantin Vanşenkin.** Ev (şeir). Ədəbiyyat və incəsənət, 1971, 2 oktyabr.
51. **Aleksey Badayev.** Səhra dastanı; Bahar (şeir). Sovet kəndi, 1975, 11 sentyabr.
52. **Kütbi Girom.** Şairlər (şeir). Azərbaycan, 1975, №9, s.132-133.
53. **Çanq Xiu Txunq.** Layla (şeir). Azərbaycan, 1975, №9, s.189-190.
54. **Əhməd İshak.** Həqiqətin rəngi (şeir). Bakı, 1975, 16 sentyabr
55. **Mustay Kərim.** Anamın mahnısı (şeir). Bakı, 1975, 16 sentyabr
56. **Robert Rojdestvenski.** Tonqal; İstə-rəm ki...(şeir). Sovet kəndi, 1975, 11 sentyabr.

57. **Aleksandr Smerdov.** Qardaşlığın tən-tənəsi (şeir). Bakı, 1975, 16 sentyabr
58. **A.Plavnik.** Azərbaycan dili; Abşeron; Sükut; Əvəz (şeir). Azərbaycan, 1976, №8, s.56-59.
59. **Taras Şevçenko.** Neçin halım yamandır, neçin ağlayıram mən... (s.17); Qoqola (s.18) (şeir). Taras Şevçenko. Fikirlərim, düşüncələrim (şerlər və poemalar). Bakı: Yazıçı, 1979, 104 s.
60. **Vladimir Luqovskoy.** Nizami (şeir). Ədəbiyyat və incəsənət, 1980, 14 mart.
61. **M.Matusovski.** Qayıq; Ağcaqayın şirəsi (şeir). Azərbaycan gəncləri, 1986, 15 fevral.
62. **Taras Şevçenko.** Neçin halım yamandır, neçin ağlayıram mən...; Qoqola (şeir). Taras Şevçenko. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Şərq-Qərb, 2008, s.84, 86.

QAFAROV

Vladimir Əbüləzimoviç (19.5.1935, Bakı – 19.7.2000, Bakı) – şair, yazıçı, tərcüməçi, publisist. Azərb. SSR əməkdar mədəniyyət işçisi (1979), əməkdar incəsənət xadimi

(1989), AYB-nin üzvü (1957). Azərb.-da elmi-bədii tərcümənin banisidir. Ədəbi fəaliyyətə «Oğul» şeiri (1932) ilə başlamışdır. Şeir və poemalardan ibarət yeddi toplusunun («Gəlin», 1961; «İki qala», 1963; «Lermontov, 123», 1965; «Bürünc külək», 1968; «Küləkli alov», 1972; «İkinci mənzərə», 2001; «Xəzər Venesiyası», 2002), 40-dan çox tərcümə kitabının müəllifidir. M.Füzuli, Vəqif, M.Gəncəvi, M.Müşviq, S.Vurğun, S.Rüstəm, R.Rza, Ə.Kürçaylı, B.Vahabzadə və b.-dan rus dilinə tərcümələri var. V.Qafarovun poetik tərcümə ustalığı Azərbaycan bayatılarının rus dilinə tərcümələrində ən yüksək zirvəyə qalxmışdır. Yunus Əmrənin «Əklil» şeirlər toplusunu türk dilin-

dən tərcümə etmişdir (1994). Bədii tərcümə haqqında esselərdən ibarət toplusundan BSU-da dərs vəsaiti kimi istifadə olunur.

Tərcümələri:

1. **Мамед Араз.** Пешеход идет на юг; Зимний вечер (стихи). Литературный Азербайджан, 1957, №6, с.106-107.
2. **Мехти Сеидзаде.** Любовь, Гордость, с.7; Любимой, с.8; Бузовны, с.29-30; Слово сердца, с.31 (стихи). Баку: Детюниздат, 1958, с.135.
3. **Мехти Сеидзаде.** Слово сердца (стихи). Литературный Азербайджан, 1958, №2, с.100.
4. **Г.Гусейноглу.** Стихи в прозе (рассказ). Баку: Азернешр, 1959, с.95.
5. **Мехти Сеидзаде.** На нефтяных камнях, с.101-102. Две газели (Сердце; Не останется) (стихи). Литературный Азербайджан, 1962, №2, с.102.
6. **Ибрагим Мамед.** Нобелевская премия (стихи). Звезда, 1964, №6, с. 63.
7. **Ибрагим Мамед.** Огонь (стихи). Бакинский рабочий, 1964, 29 ноября, с.4.
8. **Ибрагим Мамед.** Следы; Седина; Исчезну – образуется провал...; Детские голоса; Зимой на севере; Сто звонков, сто дел – в один присест... (стихи). Литературный Азербайджан, 1965, №2, с.61-63.
9. **Ибрагим Мамед.** Следы (стихи). Молодежь Азербайджана, 1965, 19 февраля, с.3.
10. **Ибрагим Мамед.** Старик (стихи). Бакинский рабочий, 1965, 4 апреля, с.3.
11. **М.Ибрагим.** Друзья; Туман; Встречи (стихи). Баку, 1965, 7 января, с. 3.
12. **С.Тахир.** Болото (стихи). Баку, 1966, 16 июня, с. 3.
13. **Ислам Сафарли.** Вершина (стихи). Баку, 1969, 22 ноября, с.3.
14. **С.Тахир.** Не позову (стихи). Баку, 1969, 29 ноября, с.3.

15. **С.Ханалиев.** Радость на мгновение; (стихи). Молодежь Азербайджана, 1969, 6 сентября, с.3.
16. **Э.Алибейли.** Мой Азербайджан (стихи). Молодежь Азербайджана, 1975, 6 мая, с.3.
17. **Сулейман Рустам.** Весенние строки (стихи). Вышка 1975, 30 апреля. с. 4.
18. **Самед Вургун.** Здравствуй, родина - мать!..., с.48; Воспламенись! – я говорю душе..., с.48; Все! Хватит мудрым докучать, выпрашивать, что значит жизнь..., с.49; Душа, чье волнение всегда через край..., с.49; Меня постигла сызмала беда..., с.50; Когда?..., с.50-51; Клятва, с.53; Как же скоро ты забыла, нежась в клетке золотой..., с.53-54; Пускай цветники и луга улыбаются..., с.54; Голос поэта, с.69; Я вновь проснулся до рассвета..., с.70; Горе ашуга, с.70-73; Весна и я (Весна пришла. Как для родной сестры...), с.115; Сердце, с.178-185; Лекарства мне, лекарства мне! Нет больше сил терпеть в огне!..., с.194; Если даже вы и не придете!..., с.194-195; Мое вдохновение, с.201-202; Любовью продиктованные строки, с. 216-217; На чужбине, с.230; Дружеский дар, с.230-232 (стихи). Избранные произведения. Л.: Советский писатель, 1977, 767 с.
19. **Ф.Садых.** Дерево (стихи). Молодежь Азербайджана, 1977, 12 апреля, с.3.
20. **Ислам Сафарли.** Вершина, с. 68-69 (стихи). Избранное. Баку: 1977, 184 с.
21. Баяты, песни. Баку: Азернешр, 1977, 164 с.
22. **Самед Вургун.** Все! Хватит мудрым докучать..., с.28; Когда?..., с.33; Как же скоро ты забыла, нежась в клетке золотой..., с.38; Голос поэта, с.66; Я вновь проснулся до рассвета..., с.69; Горе ашуга, с.70-73; Весна и я (Весна пришла. Как для родной сестры...), с.147-148; Лекарства мне, лекарства мне!..., с.288; Если даже вы и не придете, с.291; Мое вдохновение, с.311; Любовью продиктованные строки, с.327-328; Ты поспешила, смерть. Постой!..., с.378; Дружеский дар, с.379-380 (стихи). Собрание сочинений в трех томах. Стихотворения 1924-1955. Т.I, М.: Художественная литература, 1978, 414 с..
23. **Маариф Солтан.** Я знаю это горное село... (стихи). Баку: 1978, 2 декабря, с.3.
24. **Самед Вургун.** Комсомольская поэма, с.7-103. Самед Вургун. Собрание сочинений в трех томах. Поэмы 1931-1956. Т. II, М.: Художественная литература, 1979, 389 с.
25. **Маариф Солтан.** У нас в селенье есть один старик... (стихи). Вышка, 1979, 15 июля, с.3.
26. **Самед Вургун.** Комсомольская поэма, с.3-96. Самед Вургун. Поэмы Баку: Язычы, 1980, 168 с.
27. **Мамед Араз.** Вершина Ленина, с.28-30; Нобелевская премия, с.30-31; Слишком много времени требует семья..., с.31-33; Зимой на севере, с.33-34; Встречи, с.65-66; Вечер в Москве, с. 111-113; Жалобы Мугани, с.113-114; Седина, с.172-173 (стихи). Крылатые скалы. Баку: Язычы, 1981.
28. **Микаил Мушфик.** Звени, тар... Стихотворения и поэмы. Листки раздумий, с.21-30; Моя пятилетка, с.41-42; Песнь о Тертергэсе, с.51-68; Одинокое дерево, с.69-70; Памяти Горького, с.76; Н.Островскому, с.77; Земля, с.78; Что это значит?, с.81-82; Моя любовь, с.83-84; Звезды, с.85; Стихи, подсказанные сердцем, с.91-92; Мой стих, с.93-94; Счастье, с.98-100; Ветры, с.137-138; Телефонный разговор, с.142-143; Телеграфные провода, с.147-148; Наши глаза, с. 152-154;

- Пыль, с.155-157 (стихотворения); Туче в лицо, с.169-170; Марал, с.177-178 (стихи разных лет). Баку: Язычы, 1981, 261 с.
29. **Маариф Солтан.** Я иду искать; И я бы мог сказать...; Три дороги (стихи) (перевод с С.Вольским). Молодежь Азербайджана, 1981, 28 июля, с.3.
 30. **Ф.Садых.** Баку (стихи). Огонек, 1982, №31, с.15.
 31. **Сулейман Рустам.** Отец, с.38-39; Твержу Отчизне: мать моя..., с.42-43; Я – испытанный садовник..., с.43; Заветные строки (цикл стихов: Уж сорок лет, как я пишу..., с.51; Я мир люблю..., с.51-52; Я, страну воспеваю..., с.52-53; Помню вереницы журавлиные..., с. 53; На распустьях былого..., с.53; Я отдал народу..., с.53-54; Все имя Отчизны твержу я упорно..., с.54); Набросок, с.55-56; Мои строки, с.56-57; Снова в Лерике, с.57-58; В кузнице, с.59-60; 31 декабря 1969 года, с.64-65; Ты краше всех озер, скажу в лицо..., с.74-75; Ленкоранская миниатюра, с.75; Раздумья, 79-81; Кто взволнованно проходит..., с.81-82; Куда ни гляну – благодать..., с.82-83; Земли моей родимой благодать..., с.83; Пиши, перо мое, спеши..., с.84; Где своекорыстье, там любви..., с.85; Должен зрелостью суждений..., с.85-86; Как дважды два известно..., с.86; Признание, с.86-87; Утешение, с.89; Желанье, с.89-90; Где бы ни был человек на свете этом, Родина..., с.90; Теперь иду не так уж быстро..., с.91-92; Мне б только видеть каждый день тебя..., с.93; Отошла, с.99; Не жги!, с.99-100; Первая любовь, с.101; Как давно это было..., с.101-102; Я счел тебя всех ближе, всех родней..., с.103; Мы рядом вчера оказались в гостях..., с.108; Я такой поэт!, с.117-118; Проходит по лугам весна..., с.120; Единственное горе, с.139-140; В горах, с.140-141; Брату, с.141; По берегу Аракса некогда..., с.142; Романтика ночи, с.152-153; Распутья, с.179-181; Танец весны, с.190-191; В душе к Апшерону..., с.191-193; Апшеронская земля, с.193; Пусть будет на моем столе..., с.193-194; И вновь, как всякий год, я в Шувелянах..., с.194; Баку – это мы, с.194-196; Солнце, с.196-197; Осень, с.197-198; Сковорцы, с.199-200; Снег идет, с.200-201; Апшерон, с.202-203; Я зиму встречаю..., с.204-205; Руки, с.207-208; От зимы к весне (цикл стихов: Зима пришла – не прогоню со зла, с.208-209; Вечер полы опустил, словно тихий пилигрим..., с.209; Зарисовка 1971 года, с.209; В точку черную одну..., с.210; Тьма разлуки позади..., с.210; Иди, снег, иди, беспрестанно иди..., с.210-211; Я взглядом прошел по горам и садам..., с.211); Каспийские волны (цикл стихов: С морем синим и громадным..., с.212; Голубоглазый Каспий – мой Хазар..., с.212; Когда моряной радуешь с утра..., с.213; В чем дело – и сам не пойму..., с.213-214; На что рассветный Каспий..., с.214-215; И зной, и холод Каспий..., с.215; Я говорю: на берегу Хазара..., с.215; Дружище Каспий, выслушай меня..., с.216; Я с вечера у моря..., с.216; Снаряжусь и отправлюсь..., с.217-218; Я столько раз бродил у моря..., с.218; Народ мой знает, что судьбу мою..., с.219); Братьям таджикам, с.257; Болгарская тетрадь (цикл стихов: Исколесил я полземли..., с.257-258; Я всей душой в название вник..., с.259; Памятник, с.260; Партизанке Величко, с.260-261; Взгляд волну рассекает..., с.261-262; Завещанье, с.262-263; Клятва, с.263-264; Витоша, с.264-265; Добро

пожаловать!, с.265); Назыму Хикмету, с.284-285; Да здоровствует Октябрь!, с.285-286; Благодарность, с.294; Годы гонят скакунов..., с.294-295; Раздумье мое, вдохновенье мое..., с.295; И снова в Шуше, будто в юности, я..., с.296; Я себя в стране чудес..., с.296-297; Моя философия, с.299-300; Ветер осени повеял..., с.300-301; Ни золото, ни шелк людей не красят..., с.301; Кого уважает народ, у того..., с.303; Красота, с.305; Стал я лугом. Кто сорвет цветок..., с.305; По вечерам, с.305-306; Было время, с.306; Любимой, которая в неволе, с.306-307; Преданность, с.307; Сад дружбы растя для Отчизны родной..., с.307-308; Родился я на берегу каспийском..., с.308-309; Моим подъемом я тебе обязан..., с.309; Песня бакинца, с.310-311; Сердце Баку, с.311-312; Весенняя осень, с.312-313; Ребятам, с.313-315; Опять с охапками цветов..., с.315; Отдохни в моей тени, с.315-317; Та, которой сравнения нет..., с.317; Другу детства, с.317-318; Ярослав! Я с тобой говорю из Баку..., с.318-319; Покинув дом отца, в огромный дом..., с.320; Давно вы куетесь –правитесь..., с.323; Не воспряла б жизнь моя..., с.324-325; Пустея, стали улицы свободней..., с.325-326; Моя анкета, с.326; На тех, что светлый день мой очерняли..., с.327; Закавказская здравица, с.331-333; Стихи, прочитанные на юбилее Шота Руставели, с.334-335; Слово о дружбе, с.335-336; Есть края, где нет свободы..., с.336-337; Весенней кипении волна..., с.338; Я видел стариков неколебимых..., с.339; Образ Ильича, с.340; Октябрь, с.341; Мой Комсомол, с.341-342; Слово к партии, с.343 (стихи). Избранное: Стихотворения и поэмы. М.: Художественная литература, 1986, 351 с.

32. **Дж.Баргушад.** Обнаженный меч (роман). Баку: Азернешр, 1988.
33. **Сулейман Рустам.** Я такой поэт!; (стихи). Литературный Азербайджан, 1990, №6, с.62-63.
34. **М.Гулиев.** Истолкование; От имени Льва; Орудие труда; Независимая; Котел и черпак; Декларация выюна; Мечты паука; Комар; Метод совки (короткие басни). Литературный Азербайджан, 1991, №9-10.
35. **М.Гянджеви.** Четверостишия (стихи). Литературный Азербайджан, 1991, №7-8, с.20-22.
36. Встречи и разлуки. Азербайджанские народные четверостишия-баяты. Баку: Чашыюглу, 2001, 114 с.
37. **М.Физули.** Чаше и охотней стихотворцы...; Если помышляет падишах...; Безумство - прятать пламя в хлопок...; На углу твоём помимо бед...; Любовным поражен недугом...; Служенье юному кумиру...; Узник печалей, вином утешайся...; Давно уже не в состоянии...; Нам открывает тайны уст... (стихи). Литературный Азербайджан, 2001, №8, с.3-8.
38. **Баяты.** Литературный Азербайджан, 2002, №6, с. 3-4; №8, с.3-5.
39. **Анар.** Как тихий вздох, с. 627 (стихи). Анар. Сочинения. Баку: Юрд, 2006, Т. III, 660 с.
40. **Нигяр Рафибейли.** Утро. Литературный Азербайджан, 2013, № 8, с.3-4.
41. **Мамед Араз.** Огонь. (стихи) Литературный Азербайджан, 2014, № 1, с.106.

QARAYEV İ.

Tərcümələri:

1. **Hasib Əl-Nəyalı.** Burada ayaqqabı silirlər (hekayə). Ədəbiyyat və incəsənət, 1968, 29 iyun.

2. **Şklovski Viktor Borisoviç.** Səyyah Marko Polo (tarixi povest). Bakı: Gənclik, 1973, 152 s.
3. **Şklovski V.** Marko Polo (tarixi roman). Bakı: Çinar-Çap, 2005, 190 s.

QARAYEV M.

Tərcümələri:

1. **Bədi Həqqi.** Kədərli torpaq (s.111-118) (hekayə). İnsan və quş (ərəb hekayələri). Bakı: Azərneşr, 1974, 120 s.
2. **Edmon Səbri.** İt oğrusu (s.63-69) (hekayə). İnsan və quş (ərəb hekayələri). Bakı: Azərneşr, 1974, 120 s.
3. **Əbdül Məcid Bin-Həlbun.** Qanlı vadi (s.92-98) (hekayə). İnsan və quş (ərəb hekayələri). Bakı: Azərneşr, 1974, 120 s.
4. **Əli Əz-Zübeyr.** Mükafat (s.99-103) (hekayə). İnsan və quş (ərəb hekayələri). Bakı: Azərneşr, 1974, 120 s.
5. **Faruq Munib.** İbrahim (s.11-16) (hekayə). İnsan və quş (ərəb hekayələri). Bakı: Azərneşr, 1974, 120 s.
6. **Fuad Ət-Təkərli.** Yadlar (s.55-62) (hekayə). İnsan və quş (ərəb hekayələri). Bakı: Azərneşr, 1974, 120 s.
7. **Mina Hənnə.** Mənim şəhərim (s.17-23) (hekayə). İnsan və quş (ərəb hekayələri). Bakı: Azərneşr, 1974, 120 s.
8. **Əbdürrəhman İsmayıl.** Şəhərin sorağında (s.104-110) (hekayə). İnsan və quş (ərəb hekayələri). Bakı: Azərneşr, 1974, 120 s.
9. **Mahmud Əz-Zahir.** Üsyan (s.70-73) (hekayə). İnsan və quş (ərəb hekayələri). Bakı: Azərneşr, 1974, 120 s.
10. **Camal Rəbi.** Səngərdə söhbət (hekayə). Ədəbiyyat və incəsənət, 1982, 27 avqust.
11. **Edmon Səbri.** Bayram əyləncələrindən biri (hekayə). Ağ günlərin sorağında (İraq ədəbiyyatından nümunələr). Bakı: Yazıçı, 1983, s.83-87.
12. **Əbdül Vahab Əl-Bəyati.** Lenin (s.35-37); Hünərlə dolu iki ürək (Andrian Nikolayev və Pavel Popoviçə) (s.38-39) (şeir). Ağ günlərin sorağında (İraq ədəbiyyatından nümunələr). Bakı: Yazıçı, 1983, s.35-39.
13. **İmarə Ləmiə Abbas.** Ananın nəğməsi (şeir). Ağ günlərin sorağında (İraq ədəbiyyatından nümunələr). Bakı: Yazıçı, 1983, s.61-62.

QARAYEV

Mahir Niyazi oğlu
(d. 17.6.1958, Göyçay)
– şair, publisist, tərcüməçi. AYB-nin üzvü (1996). Azərb. Dövlət Un-tinin (indiki BDU) filologiya fakültəsində təhsil almışdır

(1979-85). Əmək fəaliyyətinə «Sovetskaya turkologiya» jurnalının redaksiyasında başlamışdır (1979-89). «Week-end» («Həftə sonu») qəzeti redaksiyasında baş redaktor, AYB nəzdində Azərb. Bədii Tərcümə və Ədəbi Əlaqələr Mərkəzində bədii nəşrlər üzrə baş redaktor (1994-96), Azərb. Resp. Mədəniyyət Nazirliyində mətbuat xidmətinin rəhbəri olmuşdur. Bədii yaradıcılığa 1980-ci illərdə dərc etdirdiyi şeirlərlə başlamışdır. «Azərbaycan», «Ulduz» jurnallarında şeirləri və tərcümələri dərc olunmuşdur. 2008 ildə şeir və tərcümələrdən ibarət «Tənhalıq» kitabı nəşr olunmuşdur.

Tərcümələri:

1. **Sergey Yesenin.** Anama məktub (s.295, 297); Əlvida, əziz dost, əlvida... (s.297) (şeir). Tənhalıq (şeirlər, poetik silsilələr, tərcümələr). Bakı: Oskar, 2008, 368 s.
2. **Mixail Zoşsenko.** Sergey Yesenin anadan olmasının 100 illiyi qarşısında (xatirə). Azərbaycan, 1995, 9 sentyabr.
3. **Qabriel Qarsia Markes.** Süni qızıl-güllər (s.55-61); Saat altıda gələn qadın (s.63-74) (hekayə); Luis Suareslə

- söhbətlərdən (s.76-78) (söhbət); Bizlərdə oğru yoxdur (s.151-179) (povest); Bu yazıq mütərcimlər (s.601-604) (fikirlər). Qabriel Qarsia Markes. Patriarxın payızı. Bakı: Azərbaycan Tərcümə Mərkəzi, 1996, 608 s.
4. **Abril Anri.** Ölüm («Russkiye stixi» kitabından şeir). Xalq qəzeti, 1997, 14-20 noyabr.
 5. **Anatoli Parpara.** Dua; Tiranlar, şairlər (şeir). Arzu, 1998, №4, s.76.
 6. **Vladimir Sokolov.** İyirminci ərsdən lap cana yığılmışam... (Valentin Nikulinə); Yüz kərə, min kərə deyilənləri... (şeir). Arzu, 1998, №4, s.75-76.
 7. **Anri Abril.** Ölüm (s.349, 351, 353, 355); Ağac (s.357); Şeh (s.357); Yoxluq (s.359) (şeir). Tənhalıq (şeirlər, poetik silsilələr, tərcümələr). Bakı: Oskar, 2008, 368 s.
 8. **Anna Axmatov.** Niyə murdarlayıb içdiyim suyu... (s.271); Mən qəddi бүкүлən... (s.271); Ürək ki ürəyin əsiri deyil... (s.273); Ayrılı bilmirik, bilmirik artıq... (s.273) (şeir). Tənhalıq (şeirlər, poetik silsilələr, tərcümələr). Bakı: Oskar, 2008, 368 s.
 9. **Rafael Alberti.** Bilsəm də acliq... (s.319); Bilirəm, hardasa savaşıdır yenə... (s.319); Bir gün getsəm, gülüm... (s.321); Səninlə, ah, səninlə... (s.321); Dəniz. Və yalnız dəniz... (s.323); Bağrı yanıq göyərçin... (s.323, 325) (şeir). Tənhalıq. Bakı: Oskar, 2008, 368 s.
 10. **Aydın Əfəndi.** Biz heç ayrılmağa macal tapmamış... (s.361); Mənsizlik (s.361) (şeir). Tənhalıq. Bakı: Oskar, 2008, 368 s.
 11. **Y.V.Höte.** İthaf (s.243, 245) (şeir). Tənhalıq. Bakı: Oskar, 2008, 368 s.
 12. **Mixail Yuryeviç Lermontov.** Yox, mən Bayron deyiləm ki... (s.249); Ona (s.249); Eşidəndə sənin gur... (s.251); Yelkən (s.251); Bir səadət sanardım... (s.253); Dilənçi (s.253); Vəsiyyə (s.255, 257); Duman-çən içindən ağarıb keçən... (s.257) (şeir). Tənhalıq (şeirlər, poetik silsilələr, tərcümələr). Bakı: Oskar, 2008, 368 s.
 13. **Federiko Qarsia Lorka.** Qənirsiz sevgi haqqında qəzəl (s.299); Ümitsiz sevgi haqqında qəzəl (s.299-301); Anlaşılmaz ölüm haqqında qəzəl (s.301-303); Ağı haqqında qəsidə (s.303) («Tamarit» divanından); Memento (s.305); Öləndə eyvanın pəncərəsini... (s.305); Köksündə qanlı bıçaq... (s.307); Mahnı (s.307); Ovçu (s.309); Omeqa (s.309); Gitara (s.311) (şeir). Tənhalıq (şeirlər, poetik silsilələr, tərcümələr). Bakı: Oskar, 2008, 368 s.
 14. **Osip Mandelştam.** İlahi, bu gecədən çıxar məni birtəhər... (s.279); Nəhəng fil qulağında yaşayırdı sanki biz... (s.279); Gələn yüzillərin kamından ötrü... (s.281); O qüssəli, o əzabkeş simanı... (s.281) (şeir) (şeirlərin tərcüməsi orijinala yanaşı verilmişdir). Mahir N. Qarayev. Tənhalıq (şeirlər, poetik silsilələr, tərcümələr). Bakı: Oskar, 2008, 368 s.
 15. **Vitezslav Nezval.** Sentyabrda (s.313); Qəlbin qubarlananda (s.313); Minib qarğı atımı... (s.315); Katafalk (s.315); Ah (s.317); Elə mən də kəndçiyəm... (s.317) (şeir). Tənhalıq (şeirlər, poetik silsilələr, tərcümələr). Bakı: Oskar, 2008, 368 s.
 16. **Anatoli Parpara.** Tiranların dövründə... (s.345); Dua (s.345, 347) (şeir). Tənhalıq (şeirlər, poetik silsilələr, tərcümələr). Bakı: Oskar, 2008, 368 s.
 17. **Boris Pasternak.** Qış gecəsi (s.275, 277) (şeir). Tənhalıq (şeirlər, poetik silsilələr, tərcümələr). Bakı: Oskar, 2008, 368 s.
 18. **Rilke Rayner Maria.** Göyər, ilahi, göyər ağac!.. (s.259); Və yalnız o kəs ki öz lirasından... (s.259, 261); Bulud kölgəsizək öz dövrəsində... (s.261); «Dilimin nəğməsi – can verdiyinə...

- (s.261, 263); Quduzlaşmış kütlənin dörd tərəfdən sardığı... (s.263) («Orfeyə sonetlər» silsiləsindən); Gün işığıyla doğdu? Yay yağışıyla yağdı?... (s.265); Elə ikimizdik – bir sən, bir də mən... (s.265); Yuxuda görüşdük... axı kim bilir... (s.265) (Sevgi silsiləsindən); Ciddi an (s.267); Qızların nəğməsi (s.267); Yuxularım haraylayır... (s.269); Səs gəlir: hardasa çaylar oxuyur... (s.269) (şeyr). Tənhalıq (şeyrlər, poetik silsilələr, tərcümələr). Bakı: Oskar, 2008, 368 s.
19. **Fridrix Rükert.** Cəlaləddin Rumi deyib (s.247) (şeyr). Tənhalıq (şeyrlər, poetik silsilələr, tərcümələr). Bakı: Oskar, 2008, 368 s.
20. **Vladimir Sokolov.** Yüz kərə, min kərə deyilənləri... (s.331); Əsrimdən büsbütün bezib bıkmışam... (Valentin Nikulina) (s.331) (şeyr) Tənhalıq (şeyrlər, poetik silsilələr, tərcümələr). Bakı: Oskar, 2008, 368 s.
21. **Oljas Süleymenov.** Ural sahilində can verən yaralı Maxambetin son düşüncələri (s.339, 341, 343); Batır Maxambetin qətlqabağı duası (s.341) (şeyr). Tənhalıq (şeyrlər, poetik silsilələr, tərcümələr). Bakı: Oskar, 2008, 368 s.
22. **Marina Svetayeva.** Gedirsən, mənim oxşarım... (s.283, 285); Günəş – təkdir... (s.285); Qayğıdan yorulub, qəmdən usanıb... (s.287); Nənəmə (s.287, 289); Axtatovaya (s.289); Sağ çiynimin üstünə... (s.289); Yuxusuzluq (s.291); Nəyim var, ayrılıb hər birisindən... (s.291) (şeyr). Tənhalıq (şeyrlər, poetik silsilələr, tərcümələr). Bakı: Oskar, 2008, 368 s.
23. **Sesar Valyexo.** Ağ daş üstə qara daş (s.293) (şeyr). Tənhalıq. Bakı: Oskar, 2008, 368 s.
24. **Yevgeni Vinokurov.** Qadın evdən gəndəndə (s.327); «Qadınımdır...» (s.327, 329) (şeyr). Tənhalıq (şeyrlər, poetik silsilələr, tərcümələr). Bakı: Oskar, 2008, 368 s.
25. **Andrey Voznesenski.** Köçəriyik, köçəriyik... (s.333, 335); Qoyya (s.337) (şeyr). Tənhalıq (şeyrlər, poetik silsilələr, tərcümələr). Bakı: Oskar, 2008, 368 s.
26. **Sergey Yesenin.** Anama məktub (s.295, 297); Əlvida, əziz dost, əlvida... (s.297) (şeyr). Tənhalıq (şeyrlər, poetik silsilələr, tərcümələr). Bakı: Oskar, 2008, 368 s.

QASIMLI

Məhərrəm Paşa oğlu
(d. 5.8.1958 Tovuz r-nunun Alakol k.) –
ədəbiyyatşünas, folk-
lorşünas. Filologiya
e.d. (1997), Azərb.
Dövlət mükafatı lau-
reatı (2010). Azərb.

Dövlət Un-tinin (indiki BDU) filologiya fakültəsini bitirmişdir. «Azərbaycan ədəbiyyatı tarixi» oncildliyinin müəlliflərindən biri, 2003 ildən nəşr olunan «Folklor və etnoqrafiya» jurnalının və «Novruz bayramı Ensiklopediyası»nın (2008) baş elmi redaktorudur.

«Aşıq sənəti» (1996), «Sənə sözüm var» (2004), «Ozan aşık sanatı» (2010) kitablarının, 250-dən çox elmi məqalə və 2 monoqrafiyanın müəllifidir. Hazırda AMEA Nizami ad. Ədəbiyyat İn-tunda direktor müavini (1992 ildən) və Azərb. Aşıqlar Birliyinin 1-ci katibidir.

Tərcümələri:

1. **Amos Oz.** Rüzgarın işi (hekayə). İsrail yazıçılarının hekayələri. Bakı: Azərnəşr, 2000, s.30-48.
2. **Yehoşua Kenaz.** Üç ayaqlı toyuq (hekayə). İsrail yazıçılarının hekayələri. Bakı: Azərnəşr, 2000, s.124-137.
3. **Nissim Aloni.** Ədiməli türk əsgəri (hekayə). İsrail yazıçılarının hekayələri. Bakı: Azərnəşr, 2000, s.138-150.
4. **S.Yizhar.** Dustaq (hekayə). İsrail yazıçılarının hekayələri. Bakı: Azərnəşr, 2000, s.151-169.

5. **Yitsxak Ben-Ner.** Kino (hekayə). İsrail yazıçılarının hekayələri. Bakı: Azər-nəşr, 2000, s.170-189.

QASIMOV

Əlfi Səhlik oğlu

(5.1.1927, Ağdam

– 12.3.1985, Bakı) –

yazıçı, publisist, tərcüməçi. Azərb. Dövlət

Un-tinin (indiki

BDU) jurnalistika

fakültəsində təhsil al-

mışdır (1946-51). «Azərbaycan müəllimi» qəzetində xüsusi müxbir, şöbə müdiri və redaktor müavini (1951–58), «Ədəbiyyat və incəsənət» qəzetində məsul katib (1958-66), Azərb. SSR Dövlət Poliqrafiya, Nəşriyyat və Kitab Ticarəti İşləri Komitəsində nəşriyyatlar idarəsinin rəisi, baş redaktor (1966-83), 1983 ildən ömrünün sonunadək Azərb. Dövlət Nəşriyyatında bədii ədəbiyyat redaksiyasının müdiri vəzifələrində çalışmışdır. «Əriməzin ətəklərində» adlı ilk oçerklər kitabı 1954 ildə nəşr olunmuşdur. Bir sıra oçerk, hekayə, povest və roman toplularının müəllifi və bəzi kitabların tərtibçisidir.

Tərcümələri:

1. **Maksim Qorki.** Yay (povest). M.Qorki. Əsərləri. 15 cildə. V cild. Bakı: Azər-nəşr, 1956, s.447-588 (Məcnunbəyov C. ilə şərikli tərcümə).
2. **İ.P.Tretyakov.** Yeddinci hücum (hekayə). Azərbaycan, 1968, №11, s.111-122.
3. **Yulian Kavalets.** Rəqs edən qırğın (roman). Azərbaycan, 1969, №8, s.138-142.
4. **Y.Putrament.** Orta yaşlı adam və göl (hekayə). Azərbaycan, 1969, №8, s.136-137.
5. **Lesya Ukrainka.** Kəpənək (hekayə). Azərbaycan, 1971, №2, s.193.

QASIMOV

Ənvər Yusif oğlu (15.1.1914, Yevlax – 4.3.1989, Bakı) – nasir. Tiflis Pedaqoji texnikumunda təhsil almışdır. «Yeni kənd» (Tiflis), «Kommunist» (Bakı) qəzetlərində ədəbi işçi, Azərb. İncəsənət Muzeyində elmi işçi işləmişdir. 1937 ildə həbs edilmişdir. 9 aydan sonra buraxılsa da, 1938 ildə yenidən həbs olunaraq, 10 il müddətinə Sibirə sürgün edilmişdir. Sürgündən qayıtdıqdan sonra «Ədəbiyyat və incəsənət» (indiki «Ədəbiyyat») qəzetində və «Azərbaycan» jurnalında ədəbi işçi (1957-65) vəzifəsində çalışmışdır. «Cərrahlar» (1967), «Gənclik illərinə səyahət» (1976) povestlərinin, «Düşmənimin düşməni» (1978) romanının müəllifidir.

Tərcümələri:

1. **Səlmə Saiq.** Yetim qızın xatirələri (s.250-254) (hekayə). Ərəb hekayələri. Bakı: Azər-nəşr, 1958, 276 s.
2. **Mark Barinov.** Nurlu xatirələr (oçerk) (ixtisarla). Azərbaycan, 1969, №11, s.59-77
3. **M.Dostoyevski.** Kəndçi Marey; İsa yolkasında (hekayə). Azərbaycan, 1971, №11, s.10-17
4. **Çingiz Aytmatov.** Oğulla görüş (hekayə). Azərbaycan, 1972, №12, s.46-55.
5. **Konstantin Paustovski.** Sağlıq; Verdinin musiqisi (hekayə). Azərbaycan, 1972, №5, s.177-185.
6. **Semyon Kuzmiç Sviqun.** Biz qayıda-çağıq (sənədli roman). Bakı: Azər-nəşr, 1972, 408 s.
7. **İ.Tretyakov.** Hər şey hələ qabaqdadır («Qafqazın müdafiəsi uğrunda» trilogiyasından) (povest). Azərbaycan, 1972, №11, s.27-90.
8. **Albert Belyayev.** Burulğan; Bizdən yuxarıda yalnız dənizdir (hekayə). Azərbaycan, 1975, №8, s.38-60.

QASIMOV

İlqar Əliqulu oğlu (d. 11.10.1963, Salyan) – şair, tərcüməçi. Nizami ad. Daşkənd Dövlət Pedaqoji İn-tunun Rus və Krım-tatar filologiyası fakültəsini bitirmişdir (1989). Daşkənddə urdu-tatar dilində çıxan «Lenin bayrağı» qəzetində müxbir (1989-92), Bakıda «525-ci qəzet»də müxbir (1999-2000), AMEA-nın Dədə Qorqud ad. Folklor İn-tunun «Türk xalqları folkloru» şöbəsində elmi işçi (2000-05) kimi fəaliyyət göstərmişdir. «Krım-tatar dastanları» (2003), «Dərdli, ağırılı qardaşlarımız» (2005), «Koroğlu. Dastan» (2009) kitablarının müəllifidir. Hazırda Krım-tatar və Azərb. folklorunun müqayisəli tədqiqi ilə məşğuldur.

Tərcüməsi:

Pablo Neruda. Mən də yaşamışam!.. (s.284-289) (fragmentlər); Nobel mükafatı (s.289-297) (nitq); Təvazökarlıq dərsi (s.297-298) (fikirləri). Bağban (toplu). Bakı: Gənclik, 1990, 336 s.

QASIMZADƏ

Böyükəğa Məmməd oğlu (18.3.1916, Bakı – 29.8.1957, Bakı) – şair, tərcüməçi. Azərb. Sənaye İn-tunu (indiki ADNSU) (1937) və Azərb. Pedaqoji İn-tunun (indiki ADPU) dil və ədəbiyyat fakültəsini (1941) bitirmişdir. İlk kitabı olan «Murad» poeması 1937 ildə çapdan çıxmışdır. İkinci Dünya müharibəsi zamanı hərbi məktəbdə kursant, Cənub cəbhəsində atıcı rotasının komandiri, siyasi şöbənin təlimatçısı, Zaqafqaziya cəbhəsində «Döyüşçü» qəzeti redaksiyasında məsul katib olmuşdur. Ordudan tərxis edildikdən sonra «Ədəbiyyat qəzeti»nin incəsənət şöbəsinin müdiri (1948-50), Azərb. Dövlət Nəşriyyatının bədii ədəbiyyat şöbəsinin müdiri (1951–52),

«Azərbaycan» jurnalının poeziya şöbəsinin müdiri (1953-57) vəzifələrində çalışmışdır. A.S.Puşkin, N.Nekrasov, N.V.Qoqol, T.Şevçenko, İ.Franko, M.Bajan, P.Tiçina və başqa yazıçıların əsərlərini Azərb. dilinə çevirmişdir. Füzulinin «Yeddi cam» əsərini, M.F.Axundovun «Puşkinin ölümünə Şərq poeması»nı farscadan, «Sasunlu David» eposunu ermənicədən tərcümə etmişdir.

Tərcümələri:

1. **Pavlo Tiçina.** Məşələr səslənir... (şeir). Ədəbiyyat qəzeti, 1941, 26 yanvar.
2. **Pavlo Tiçina.** Puşkinin Odessadakı heykəli qarşısında (şeir). Ədəbiyyat qəzeti, 1941, 26 yanvar.
3. **İvan Franko.** Ölməz revolyutsioner marşı (şeir). Kommunist, 1941, 28 may.
4. **İvan Franko.** Sonetlər. Kommunist, 1941, 28 may.
5. **H.Arxişov.** Lenin (şeir). Ədəbiyyat qəzeti, 1941, 9 iyun.
6. **L.Permovayski.** Həmin o çöldə ki... (şeir). İnkilab və mədəniyyət, 1948, №12, s.93-94.
7. **V.Sosyura.** Vətən (şeir). İnkilab və mədəniyyət, 1948, №12, s.94.
8. **S.Qolovanivski.** Səhra nəğməsi (şeir). İnkilab və mədəniyyət, 1948, №12, s.94-95.
9. **Nikolas Qilen.** Ümitsizlik nəğməsi; Deyirlər mənəm ölkəm guya qənd ölkəsidir (şeir). İnkilab və mədəniyyət, 1949, №10, s.4-6.
10. **Maksim Lujanin.** Sovet xalqına (şeir). İnkilab və mədəniyyət, 1949, №1, s.143-144.
11. **Ben Qyun Min.** Sovet ordusu döyüşçülərinə (şeir). İnkilab və mədəniyyət, 1949, №10, s.7-8.
12. **Modi.** Adam yeyənlər (şeir). İnkilab və mədəniyyət, 1949, №10, s.8.
13. **S.Obradoviç.** Nağıl (şeir). Bahar şəfəqləri. Bakı: Azərnəşr, 1949, s.46-47.
14. **Aleksandr Sergeyeviç Puşkin.** Taun zamanı işrət (s.155-164) (drama).

- A.S.Puşkin. Əsərləri. 6 cildə. 3-cü cild. Bakı: Azərnəşr, 1949, 396 s.
15. **A.Rodrigues.** İrəli (şeyr). İnqilab və mədəniyyət, 1949, №10, s.8-9.
 16. **H.Alimcan.** Özbəkistan (poemadan bir parça). İnqilab və mədəniyyət, 1949, №12, s.35.
 17. **P.Brovka.** Nastyacan (şeyr). İnqilab və mədəniyyət, 1949, №1, s.144.
 18. **D.Xaldurdı.** Qələbələr tarixi (şeyr). İnqilab və mədəniyyət, 1949, №12, s.49.
 19. **S.Batonqbuey.** Mən kəsilməmiş baş gördüm (şeyr). İnqilab və mədəniyyət, 1949, №10, s.3-4.
 20. **Vedamutu Viqavazamoğlu.** Tirumalaynalı küçəsi (şeyr). İnqilab və mədəniyyət, 1949, №10, s.6-7.
 21. **Temirgül Umetaliyev.** Səadət kitabı (şeyr). İnqilab və mədəniyyət, 1949, №12, s.45-46.
 22. **A.Safronov.** Beşilliyin işıqları (şeyr). İnqilab və mədəniyyət, 1950, №11, s.92.
 23. **V.Aqasiyan.** Azərbaycan (şeyr). İnqilab və mədəniyyət, 1950, №5, s.61-62.
 24. **Dyo Kyu Kim.** Leninin şəklisi (şeyr). İnqilab və mədəniyyət, 1950, №9, s.58-59.
 25. **Yan Smerek.** 1943-cü il tərənəsi (şeyr). İnqilab və mədəniyyət, 1951, №3, s.131.
 26. **Simon Çikovani.** Böyük saat (şeyr). İnqilab və mədəniyyət, 1951, №5, s.119.
 27. **P.Qlebka.** Qələbə (şeyr). İnqilab və mədəniyyət, 1951, №5, s.116.
 28. **N.A.Nekrasov.** Laylay; Vətən; Yolda (şeyr). İnqilab və mədəniyyət, 1951, №12, s.108-112.
 29. **N.A.Nekrasov.** Müasir oda (s.33-34); Yolda (s.35-38); Laylay (s.41-43); Bostançı (s.44-46); Üçatlı araba (s.47-49); Vətən (s.50-52); Yağışdan qabaq (s.53); Misilsiz gözəlsən... (s.54); Şərab (s.55-57); Saat altı idi dünən Sennaya... (s.58); Gəlmişəm məzarını edim ziyarət... (s.59-60); Bəli, tufanlı keçdi ömrümüzün hər dəmi... (s.61-63); Küçədə (s.64-66); Tufan (s.72-73); Biçilməmiş sahə (s.74-75); Toy (s.120-121); Döyüşlərdə verilən hər bir yeni qurbana... (s.122); Unudulmuş kənd (s.126-127); Hanı al yanaqların (s.128); Müqəddəs bayram ərəfəsində (s.271-275) (şeyr); Baba (s.299-317) (poema). N.A.Nekrasov. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Azərnəşr, 1951, 356 s.
 30. **Maksim Rılski.** Stalin haqqında nəğmə (şeyr). Ədəbiyyat qəzeti, 1951, 26 iyun.
 31. **Yakub Kolas.** Stalin günəşi altında; Komsomolçulara; Yeni torpaqda (şeyr). İnqilab və mədəniyyət, 1952, №11, s.114-116.
 32. **İohannes R.Bexer.** İki Almaniya; Sovet ölkəsinin qəlbi (şeyr). Azərbaycan, 1953, №3, s.140-141.
 33. **Rodu Bouryanu.** Dayanaq bir qala tək (şeyr). Azərbaycan, 1953, №10, s.142.
 34. **Aleks Çaçi.** Sülh qalib gələcək (şeyr). Azərbaycan, 1953, №10, s.143.
 35. **Ernst Fişer.** Sülh nəğməsi (şeyr). Azərbaycan, 1953, №10, s.140-141.
 36. **K.Şonq.** Vahid sülh cəbhəsi (şeyr). Azərbaycan, 1953, №10, s.139.
 37. **Enrike Amorim.** Dostuma cavab (şeyr). Azərbaycan, 1954, №1, s.144.
 38. **Musa Cəlil.** Moabitdə yazılmış şeirlər: Düşərgədə; Mənim hədiyyəm; Mənim nəğmələrim; İnanma (şeyr). Azərbaycan, 1954, №4, s.97-98.
 39. **Miqel de Anda Xakobsen.** Ümumxalq çağırışı (şeyr). Azərbaycan, 1954, №1, s.145-147.
 40. **İosif Noneşvili.** Puşkinin heykəli yanında (şeyr). Azərbaycan, 1954, №9, s.124.
 41. **P.Pançenko.** Süleyman Rüstəmə (şeyr). Azərbaycan, 1954, №3, s.106-107.
 42. **Y.Raynis.** Qızın nəğməsi; Qorxunc məhkəmə günü; Səhər elləri; Gələcəyin səsi; Sınmış şam ağacları; Əbədiyyət (şeyr). Azərbaycan, 1955, №9, s.139-141.

43. **Sergey Smirnov.** Xəzərə, Bakıya, dostlara! (s.98-99) (şeir). Rus şairləri Azərbaycan haqqında. Bakı: Azərənəşr, 1955, 156 s.
44. **Vallatxol.** Toy təntənəsi (şeir). Azərbaycan, 1955, №7, s.123.
45. **Abram Plavnik.** Tanışlarım (poema). Azərbaycan, 1955, №3, s.98-111.
46. **Xarindranat Çatopaduayya.** Qızıl Orduya (şeir). Azərbaycan, 1955, №7, s.124.
47. **Musa Cəlil.** Bizim məhəbbətimiz; Yol qeydləri; Komsomolçulara; Səhər; Moabit həbsxanasında yazılmış şeirlər; Yeni il arzuları; Qıcsız adam; Sehirli yumaq (şeir). Azərbaycan, 1956, №1, s.125-130.
48. **Q.Seyitliyev.** Türkmənistanda bahar; Ana ürəyi; Mən haçan doğulmuşam; Dəzgah; Aynabat (şeir). Azərbaycan, 1957, №12, s.121-122.
49. **Stixvan Şavlı.** Lenin küçəsi; Pyotr Karzakın təzə evə köçməsi haqqında hekayəsi (şeir). Azərbaycan, 1957, '2, s.173-174.
50. **Nikolay Tixonov.** Lenin; Sovet bayrağı; Sovet ordusu (şeir). Azərbaycan, 1957, №1, s.173.
51. **A.Xaidov.** Hara baxsam (şeir). Azərbaycan, 1957, №12, s.123.
52. **P.Xuzanqay.** Laylay; Volqanın gözü (şeir). Azərbaycan, 1957, №2, s.172.
53. **Yanka Kupala.** Xalqım var olsun; Kolxozçu nəğməsi; İnam (şeir). Azərbaycan, 1957, №7, s.168.
54. **S.Marşak.** Heykəl haqqında ballada; Dneprlə döyüş; Naməlum qəhrəman haqqında hekayə (şeir). Azərbaycan, 1957, №7, s.169-172.
55. **Sespele Mişsi.** Körpü; Möhkəm inam (şeir). Azərbaycan, 1957, №2, s.172.
56. **N.A. Nekrasov.** Yolda (s.3-5); Laylay (s.6-7); Bostançı (s.8-10); Vətən (s.11-13); Yağışdan qabaq (s.14) (şeir). N.A.Nekrasov. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Azərənəşr, 1971, 188s.
57. **Aleksandr Sergeyeviç Puşkin.** Kaverinə (s.119); Elegiya (s.120-121); Dul qalmış gənc qadına (s.122-123); Etiqadsızlıq (s.124-126); Delviqə (s.127-128); Qitələr (s.129-130); V.L.Puşkinə (s.131-133); Lidaya məktub (s.134); Kn. A.M.Qorçakova məktub (s.135-136); Kaverinin portretinə (s.137); Bir məktuba (s.138); Yuxu (s.139); O qız (s.140); Əlvida, ey vəfadar palıd meşəlikləri... (s.141); Ştaps kapitana, Göteyə salam... (s.143); Mitropolitin öz bağından meyvə dərib göndərdiyi Oqaryovaya (s.144); Krivtsova (s.146); Orlov uzanmışdı İstominayla... (s.147); Vaxın təntənəsi (s.148-150); Ona (s.151); Ad günü (s.152); Əlahəzrət hökmdar kraliça Yelizaveta Alekseyevnanın şəninə şer yazmaq çağırışına cavab (s.163); Strudza (s.176); V.V.Engelqardta (s.177); Kənd (s.178-179); Şerbininə (s.180) (şeir). A.S.Puşkin. Seçilmiş əsərləri. Şərlər. Bakı: Azərənəşr, 1977, 276 s.
58. **Aleksandr Sergeyeviç Puşkin.** Delviqə (s.73-74); V.L.Puşkinə (s.75-77); Lidaya məktub (s.78); İliçevskinin albomuna (s.79); Yoldaşlara (s.80); İ.İ.Puşşinin albomuna (s.81); Əlvida, ey vəfadar palıd meşəlikləri... (s.81); Ona (s.82); Ad günü (s.83); Kn. Qolitsinaya (s.87); Əlahəzrət hökmdar kraliça Yelizaveta Alekseyevnanın şəninə şeir yazmaq çağırışına cavab (s.93); Kənd (s.98-99); Hərb (s.121); Stanslar (s.155); Xoşbəxt o adamdır ki, qəmli xəyalın ilə... (s.163) (şeir). Dünya ədəbiyyatı klassikləri seriyası. A.S.Puşkin. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Şərq-Qərb, 2009, 664 s.

QASIMZADƏ H.

Tərcümələri:

1. **Oles Donçenko.** İlk toplanış («Qızıl medal» povestindən bir fəsil). Azərbaycan gəncləri, 1954, 23 may, 26 may.

2. **Horvard Fast.** Sakko və Vansettinin igidliyi (Yeni İngiltərə əfsanəsi) (povest). Azərbaycan, 1955, №5, s.71-106.
3. **A.İ.Kuprin.** Ağ pudel (s.104-141) (hekayə). A.İ.Kuprin. Hekayələr. Bakı: Uşaqgəncnəşr, 1956, 144 s.
4. **Arkadi Vasilyev.** Yoldaşlar, cəsarətlə atın addımı... (povest). Bakı: Uşaqgəncnəşr, 1956, 324 s.
5. **L.Linkov.** «Köhnə bağa»nın kapitanı (povest və sərhəd hekayələri). Bakı: Uşaqgəncnəşr, 1960, 336 s.
6. **Zoya İvanovna Voskresenskaya.** Görüş (Mariya Aleksandrovna Ulyanova haqqında povest). Bakı: Azərnəşr, 1965, 128 s.

QASIMZADƏ Hamid

Tərcümələri:

1. **Rabindranat Taqor.** Rusiya haqqında məktublar (227-302). Rabindranat Taqor. Məhəbbət çələngi (hekayələr, şeirlər, Rusiya haqqında məktublar). Bakı: Uşaqgəncnəşr, 1961, 304 s.
2. **Mark Tven.** Hekliberri Finnin macəraları (roman). Bakı: Gənclik, 1975, 311 s.
3. **Mark Tven.** Hekliberri Finnin macəraları (roman). Dünya ədəbiyyatı klassikləri seriyası. Mark Tven. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Şərq-Qərb, 2009, s.217-508.

QASIMZADƏ

İntiqam Böyükağa oğlu
(d. 12.8.1943, Şuşa)
– publisist, tərcüməçi.
Azərbaycan Dövlət Universiteti (indiki BDU) filologiya fakültəsində təhsil almışdır (1960-

65). «Azərbaycan» jurnalı redaksiyasında məsul katib və baş redaktorun müavini (1979-97) olmuşdur. Hazırda həmin jurnalın baş redaktoru vəzifəsində işləyir (1997 il-

dən). 1968 ildən ədəbi-tənqidi məqalələri ilə dövrü mətbuatda çıxış edir. «Axırın-cı aşırım» (1971), «Ən vacib müsahibə» (1971), «Nəsimi» (1973), «Dərvişin qeydləri» (2013) və s. filmlərin redaktorudur. Azərbaycan SSR Ali Soveti Rəyasət Heyətinin Fəxri fərmanı ilə təltif edilmişdir (1984). «Humay» milli mükafatı laureatıdır (2013).

Tərcümələri:

1. **V.Bıkov.** Sotnikov (povest). Azərbaycan, 1986, №5, s.82-135; №6, s.72-124.
2. **V.Bıkov.** Abidə (povest). Azərbaycan, 1987, №11, s.100-149.
3. **Vasil Bıkov.** Sotnikov (s.3-151); Kruqlıyan körpüsü (s.152-249); Abidə (s.250-325) (povest). Vasil Bıkov. Kruqlıyan körpüsü (povestlər). Bakı: Yazıçı, 1988, 328 s.
4. **Vasil Bıkov.** Sotnikov (s.99-246) (povest). Dünya uşaq ədəbiyyatı kitabxanası. 50 cildə. 47-ci cild. Ç.Aytmatov, V.Bıkov, R.Frayerman, A.Aleksin. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Gənclik, 1990, 504 s.
5. **Ramiz Fətəliyev.** Növbə kimindir? (pyes). Azərbaycan, 2010, №11, s.72-100.

QASIMZADƏ

Qasim Xansuvar oğlu
(23.6.1923, Qubadlı r-nunun Xocamusaxlı k. – 28.7.1993, Bakı)
– publisist, tərcüməçi.
Azərbaycan Dövlət Universiteti (indiki BDU) filologiya fakültəsində təhsil al-

mışdır (1945-50). «Ədəbiyyat və incəsənət» qəzetinin redaktoru (1957-63), Azərbaycan EA Nizami ad. Ədəbiyyat İn-tunda baş elmi işçi (1954-59; 1963-73) və Sovet ədəbiyyatı tarixi şöbəsinin müdiri (1973 ildən) olmuşdur. Ədəbi fəaliyyətə 1944 ildə «Kommunist» qəzetində dərc etdirdiyi «Vəfasız olmaz» adlı ilk şeiri ilə başlamışdır. Dövrü mətbuatda

şeyrləri, ədəbi-tənqidi və publisistik məqalələri ilə ardıcıl çıxış etmişdir. «Bizim kənd» (1951), «Azərbaycan ədəbiyyatında xalqlar dostluğu» (1956), «Nəğməli ürəklər» (1963), «İnsan min il yaşardı» (1973), «Səndən ayrılalı» (1985) və s. kitabların müəllifidir. Azərb. SSR Ali Soveti Rəyasət Heyətinin Fəxri Fərmanı ilə təltif edilmişdir (1982).

Tərcümələri:

1. **Andrey Malışko.** Balaca gəmi (şeyr). Azərbaycan pioneri, 1954, 9 aprel.
2. **A.Malişko.** Balaca gəmi (şeyr). Malişko A. Hədiyyə. Bakı: Uşaqgəncnəşr, 1954, s.115.
3. **A.Malişko.** Çıxaqonun küçəsində (şeyr). Malişko A. Hədiyyət. Bakı: Uşaqgəncnəşr, 1954, s.116.
4. **A.Malişko.** Oleq Koşevoy haqqında mahnı (şeyr). Azərbaycan gəncləri, 1954, 11 aprel.
5. **M.Tursunzadə.** Vətən oğlu (poema). Azərbaycan, 1957, №3, s.157-163.
6. **Temir Fəttah.** Fərqanə (şeyr). Azərbaycan, 1959, №11, s.175.
7. **Yusif Xappalayev.** Novalaq dağlarının səhəri (şeyr). Azərbaycan, 1959, №7, s.164.
8. **Aleksandr Bezimenski.** Sülh uğrunda döyüşə (s.22-23) (şeyr). Bahar dostları (RSFSR şairlərinin şeirləri). Bakı: Azərnəşr, 1961, 248 s.
9. **Valentin Lednev.** Oğurlanmış gözlər (s.82-84); (şeyr). Bahar dostları (RSFSR şairlərinin şeirləri). Bakı: Azərnəşr, 1961, 248 s.
10. **Mark Maksimov.** Addımlayan şəhər (s.97) (şeyr). Bahar dostları (RSFSR şairlərinin şeirləri). Bakı: Azərnəşr, 1961, 248 s.
11. **Mixail Matusovski.** 1. Mühərrir; 2. Nəğməkar; 3. Şair; 4. Rəssam (Onlar sülh müqafatı almışlar) (s.103-107) (şeyr). Bahar dostları (RSFSR şairlərinin şeirləri). Bakı: Azərnəşr, 1961, 248 s.
12. **Stepan Şipaçov.** Daha yata bilmirəm, az qalıb saat beş... (şeyr). Azərbaycan, 1961, №4, 68.
13. **İosif Noneşvili.** Əl verəndə, görüşəndə (şeyr). Azərbaycan, 1962, №11, s.16.
14. **M.Tursunzadə.** Mənim... (poema). Azərbaycan, 1964, №3, s.82-90.
15. **Suyunbay Eraliyev.** Gəldim doğma yurdu görməyə bu yay (şeyr). Azərbaycan, 1972, №6, s.159.
16. **Oles Yurenko.** Ana (şeyr). Ədəbiyyat və incəsənət, 1972, 16 sentyabr.
17. **Yevdokiya Los.** Mənim bağım (şeyr). Azərbaycan, 1973, №2, s.126.
18. **Yevgeni Vinokurov.** Hamlet; Qadın evdən gedəndə (şeyr). Azərbaycan, 1973, №2, s.125.
19. **Aleksandr Sergeyeviç Puşkin.** Xatirə (s.234) (şeyr). A.S.Puşkin. Seçilmiş əsərləri. Şərlər. Bakı: Azərnəşr, 1977, 276 s.
20. **Atef Əl-Butrus.** Beyrutum mənim (şeyr). Ədəbiyyat və incəsənət, 1988, 22 yanvar.
21. **Ratib Sukkar.** Son qərar (şeyr). Ədəbiyyat və incəsənət, 1988, 22 yanvar
22. **Robert Rojdestvenski.** İşdən sonra iş yerimiz (şeyr). Ədəbiyyat və incəsənət, 1989, 14 aprel.
23. **Yevgeni Aleksandroviç Yevtuşenko.** Nazim ürəyi (şeyr). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Rus ədəbiyyatı antologiyası. 2 cildə. I cild. Bakı: Avrasiya press, 2007, s.195-196
24. **Aleksandr Sergeyeviç Puşkin.** Xatirə (s.162); Sən və siz (s.162); Elegiya (s.176); İmzasız məktuba cavab (s.177) (şeyr). Dünya ədəbiyyatı klassikləri seriyası. A.S.Puşkin. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Şərq-Qərb, 2009, 664 s.
25. **Afet əl-Butrus.** Beyrutum mənim (şeyr). Sevgi fəslı. İslam ölkələri şairlərinin şeirləri. Bakı: Çinar-Çap, 2010, s.220-222.

QASIMZADƏ

Nəriman Qasım oğlu
(d. 26.12.1956, Bakı)

– şərqşünas, tədqiqatçı,
şair. Filologiya e.n.
(1987). AYB-nin üzvü
(1994). Azərb. Dövlət
Un-tinin (indiki BDU)

şərqşünaslıq fakültəsini

bitirmişdir (1979). Yəməndə (1977-78) və
Liviya (1980-82) ərəb dili üzrə mütərcim,
Azərb. Dövlət Un-tində müəllim (1979-80),
Azərb.EA Şərqşünaslıq İn-tunda elmi işçi
(1983-89) kimi fəaliyyət göstərmiş, ABŞ-ın
Corctaun (2003-04) və Macarıstanın Mər-
kəzi Avropa Un-tlərində (2006-07) elmi
tədqiqat aparmışdır. İlk şeirləri «Yaşıl bu-
daqlar» (1982) almanaxında dərc olunmuş-
dur. «İki doğum günü» (1990), «Qurani-
Kərim: Azərbaycan türkcəsində açıqlama»
(1993), «Ayə aydınlığında» (1999), «Oxu
müqəddəsliyi» (2005), «Commonalities in
the Koran and the Bible from Ecotheology
Perspectives» (2013) kitablarının müəllifidir.

Tərcümələri:

1. Titi və ördək balası (ərəb nağılı). Göyərçin, 1974, №3
2. Sinan Səid. Milli irs və müasirlik. Ədəbiyyat və incəsənət, 1979, 3 avqust
3. V.Əl-Alayəli. Naməlum qadın (hekayə). Ulduz, 1980, №9, s.58-59
4. Mahmud Dərviş. Rita və tufəng (şeir). Ədəbiyyat və incəsənət, 1980, 22 avqust.
5. Zərqa (ərəb nağılı). Göyərçin, 1981, №2
6. Mahmud Şahin. Cəbəl Əş-Şeyxdə çovğun (hekayə). Ədəbiyyat və incəsənət, 1983, 28 yanvar.
7. Mahmud Dərviş. Şəhid №48; İnsan haqqında; Uzaq şəhərdə bir qərib (şeirlər). Ədəbiyyat və incəsənət, 1985, 22 noyabr.
8. Mahmud Dərviş. Quşlar ölür Cəlidə; Şəxsi vəsiqə (şeir). Azərbaycan, 1986, №1, s.174-175.

9. Əbu Şer Əymən. Müqəddəs qorxu (şeir). Azərbaycan gəncləri, 1989, 19 yanvar.
10. Ratib Sukkər. Qadın, şəhər və dostlar (şeir). Azərbaycan gəncləri, 1989, 19 yanvar.
11. Алтан Делиорман. Бозкурт. Хазар, №1, 1990, c.155-157
12. Qurani Kərim. Xəzər. 1989 №; 1; 1990 №1, №2, №3, №4; 1991 №1, №2, №3, №4; 1992 №1, №2, №3, №4
13. Qurani Kərim: Azərbaycan türkcəsində açıqlama. Bakı: Azərbaycan nəşriyyatı, 1993. 368 s.
14. Mövlanə Cəlaləddin Rumi. Allah, Ağıl, Namaz, İman. Azadlıq. 2003, 15-17 mart.
15. Mahmud Dərviş. Oxucuya; Şəxsi vəsiqə; Əlvida, livanlılar!; Anama (şeirlər). Xəzər, 2004, №3, s.180-186.
16. Rateb Sukkər. Bakı naxışları (şeir). 525-ci qəzet. 2012, 31 dekabr.
17. Mahmud Dərviş. Quşlar ölür Cəlidə; Şəxsi vəsiqə; İnsan haqqında; Uzaq şəhərdə qərib (şeirlər). Sevgi fəslə. İslam ölkələri şairlərinin şeirləri. Bakı: Çinar-Çap, 2010, s.214-219.
18. Anna Axmatova. İsinib hər iki üzün bəlişin...; Yenə əzəlkidir, baxışın, səsin; Son görüş nəğməsi; Sıxdım əllərimi qara tül altında ...; Qarsırdı işığı, istilənirdim...; Çox baxdın, üzöldüm, bax üzülməyim...; Ayrıla bilmirik, bu bizlik deyil... (şeirlər). 525-ci qəzet. 2015, 11 sentyabr.

QATOV

Aleksandr Borisoviç (14.11.1899, Rusiya, Xarkov – 12.9.1972, Moskva) – rus şairi, tərcüməçi və ədəbiyyatşünas. Bir sıra şeir toplularının («Mum bəryeflər», 1918; «Cazibə qanunu: Lirikə», 1936; «Dağlarda alma ağacı», 1958; «Möcüzə intizarı: Şeirlər», 1971 və s.) və «Ejen Potye: Həyatı və yaradıcılığı» (1933) kitabının müəllifidir.

Bolqar şairlərindən tərcümələrinə görə Kirill və Mefodi ordeni ilə təltif edilmişdir.

Tərcümələri:

1. **Самед Вургун.** Весна и я (Опять улыбкой блещет луг, в зеленый шелк одет...), с.191-194 (стихи). Самед Вургун. Избранные произведения Л.: Советский писатель, 1977, 767 с.
2. **Самед Вургун.** Весна и я (Опять улыбкой блещет луг...), с. 285-287 (стихи). Самед Вургун. Собрание сочинений в трех томах. Стихотворения 1924-1955. Т.I, М.: Художественная литература, 1978, 414 с.

QAYIBZADƏ

Abbas ağa Mirzə Nəbi Əfəndi oğlu, Abbas Ağə Nazir, (9.10.1849, Qazax qəzasının Salahlı k. – 30.12.1919) – şair, tərcüməçi və maarif xadimi. İlk təhsilini məşhur din alimi, əmisi

oğlu Mirzə Hüseyn Əfəndi Qayıbzadədən (1830-1917) almışdır. On dörd yaşınadək kənd məktəbində, daha sonra Tiflisdəki «Məvəriyi-Qafqaz ruhani idarəsi»nin nəzdində açılmış altı sinifli (üç illik) məktəbdə oxumuşdur. Təhsilini bitirdikdən sonra Salahlıya qayıtmış, 1873 ilədək müəllimlik etmişdir. Sonra Tiflisə dəvət olunmuş, 35 il Zaqafqaziya ruhani idarəsində baş katib köməkçisi və baş katib vəzifəsində işləmişdir. 1910 ildə Salahlıya qayıtmış, ömrünün sonunadək məktəbdarlıqla məşğul olmuşdur. Q. lirik, satirik şeirlərin, vətənpərvərlik ruhunda yazılmış mənzumə və qəzəllərin, rü-bailərin müəllifidir.

Tərcümələri:

1. **Firdovsi.** Məsəvvər Rüstəm və Söhrab. Tiflis: Qeyrət, 1908, 120 s.
2. **Tolstoy L.N.** İnsana çoxmu torpaq lazımdır? Tiflis: 1909 (ərəb əlifbası ilə yazılıb).

3. **Firdovsi.** Rüstəm və Söhrab . Bakı: Uşaqgənclənəşr (Azərnəşr), 1959, 200 s.

QƏMBƏROĞLU Fərhad

Tərcüməsi:

İrving Stoun. Yaşamaq yangısı (sənədli povest). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Bakı: Avrasiya press, 2006, 456 s.

QƏMBƏROV

Vəqif Ağasəf oğlu

(d. 5.8.1950, Neftçala r-nunun Bankə qəs.) – müəllim, filologiya üzrə f.d. (2008). 1973 ildə Azərb. Pedaqoji Xarici Dillər İn-tunun (indiki ADU-nun) İngi-

lis-Azərb. dilləri fakültəsini bitirmişdir. Hazırda ADU-nun dosentidir.

Tərcümələri:

1. **R.Rojdestvenski.** Sevməkdən yorulmusansa... (şeir). Azərbaycan müəllimi, 1975, 1 oktyabr
2. **Corc Q.Bayron.** Ayrılıq; Gecə uzunlu (şeir). Ədəbiyyat və incəsənət, 1983, 18 mart.
3. **Robert Berns.** Qızılgül (şeir). Ədəbiyyat və incəsənət, 1983, 18 mart.
4. **Tomas Mor.** Axşam zəngləri (şeir). Ədəbiyyat və incəsənət, 1983, 18 mart.
5. **Vahid Atayev.** Layla (şeir). Mütərcim, 1996, №1, s.47.
6. **Uolter Mey.** Şirin mövsüm (şeir). Mütərcim, 1996, №1, s.47.
7. **İsabayly G.İ.** The Jinn Cin (nağıl-povest). Bakı: Azerbaijan Publishing House, 1993, 32 s.
8. "The First Azerbaijan Book"- "İlk Azərbaycan kitabı". Bakı: Şərq-Qərb, 1995, 47 s.
9. **Guliyev Markaz.** Short, but Sharp-Qarışqadan filədək (təmsillər). Bakı: Azerbaijan Publishing House, 1997, 88 s.

10. Khazar S. Jırtan – Cırtan (nağıl). Bakı: Azərnəşr, 2004, 32 s..
11. Khazar S. Jick-Jick – Cik-cik (nağıl), Bakı: Azərnəşr, 2005, 32 s.
12. Nazırova S.O. Selected Works – Seçilmiş əsərləri. The Khan's Road – Xan yolu, (s.481-486); Jeyrankechmaz – Ceyrankeçməz (s.487-489); Grave Rope – Qəbir ipi (cizgi filmi) (s.519-561); Uncle Haji – Hacı dayı (cizgi filmi)(s.562-567); The Cat and the Mouse – Pişik və siçan (s.568-571); Caspian Atlantis-Xəzər Atlantidası (sənədli film) (s.572-584); Ceremonial Dances – Mərasim-rəqsləri (s.585-590); The Bathhouses of the Old City – Qədim şəhərin hamamları (sənədli film) (s.591-596); Words and Miniatures – Sözlər və miniatürlər (s.620-625); Azerbaijan's Art of Miniatures at its Best – Azərbaycanın ən yaxşı miniatürləri (s.626-629); Ancient Status – Qədim heykəllər (s.629-634); The Shaki Khan's Palace and the Restorer – Şəki xan sarayı və bərpaçı (s.718-723); A Profession that Draws its Origins from Qobustan – Qobustandan gələn sənət (s.761-769); A Noble Profession Nəci b sənət (s.788-794), Bakı, AME, 2009, 814 s. 13. Gurbanov P.A. Life Essays – Həyatı öçerklər. (New Philosophical Conception or The Rescue Chance of Civilization) Bakı: Azərnəşr, 2010, 304 s
13. İ.Səfərlı. She is not a mere girl – O adi bir qız deyil (şeir) (s.146); M.Füzuli. Ghazal (qəzəl) (s.147); M.Araz. This world is mine... Dünya mənim (şeir) (s.147); V.Əziz. Thoughts in the Autumn Evening – Payız axşamında düşüncələr (şeir) (s.148); One Can't Stand it-Dözmək olmur (şeir) (s.148-148); Mad-Sərsəm(şeir) (s.149); Kamal Abdulla. The Way-Yol (şeir) (s.150); Grew Dim the Pomegranate Flowers

– Soldu nar çiçəkləri (şeir) (s.150-151); R.Əfəndiyeva. In the Mountains Dağlarda (şeir) (s.151); You Can't Forget me- Unuda bilməzsən (şeir) (s.151-152); My Heart is a Part of my Country – Ürəyim vətənin bir parçasıdır (şeir) (s.152); Kür-Araz ədəbi-bədii, publisistik jurnal, № 1 (3) 2013, 228 s.

14. G.İsabayly. The Lesson of "Hunger" – "Aclıq" dərsi. Bakı: Şirvanəşr, 2014, 8 s.

QƏNBƏROV Məhəmməd həsən

Tərcüməsi:

Fərman Qaib. Umran (hekayə). Ağ günlərin sorağında (İraq ədəbiyyatından nümunələr). Bakı: Yazıçı, 1983, s.94-101.

QILMAN İLKİN

(Qılman İsabala oğlu Musayev; 11.4.1914, Bakı, Mərdəkan k. – 6.11.2009, Bakı) – nasir, Azərb. SSR əməkdar incəsənət xadimi (1989). Azərb. Yazıçılar İttifaqının

üzvü (1950). Azərb. Pedaqoji İn-tunun dil-ədəbiyyat fakültəsində təhsil almışdır (1932-36). İkinci dünya müharibəsi illərində Sovet Ordusu tərkibində Qafqaz cəbhələrində və İranda hərbi müxbir olmuşdur. Tərxis edildikdən sonra Nizami yubiley komitəsində elmi katib, Azərb. Dövlət Untində baş müəllim, Azərnəşrdə baş redaktor (1953-63), «Azərbaycan» jurnalında baş redaktor, Azərnəşrin direktoru (1966-71) vəzifələrində işləmişdir.

Q.İ. ədəbi yaradıcılığa «Yaralı şahin» hekayəsi ilə başlamışdır (1943). 1947 ildə N.Vəzirovun uşaqlıq illərinə dair «Həyat yollarında» povesti nəşr olunmuşdur. «Qalada üsyan» romanı əsasında «Yenilməz batalyon» filmi (1965) çəkilmişdir. O, həm-

çinin «Kölgələr sürünür» filminin (1958) ssenari müəllifidir. «Təzə şagird» pyesi tamaşaya qoyulmuşdur. «Üçtəpə uşaqları» (1951), «Şimal küləyi» (1962), «Ömrün oğlan çağları» (1974), «Dağlı məhəlləsi» (1958), «Madam Qədri» (1988) və s. kitabları çap olunmuşdur. Əsərləri keçmiş SSRİ və xarici ölkə xalqlarının (türk, fransız, ingilis) dillərinə tərcümə edilmişdir. Xidmətlərinə görə «Qırmızı əmək bayrağı» ordeni, iki dəfə Azərb. SSR Ali Soveti Rəyasət Heyətinin Fəxri Fərmanı ilə təltif olunmuşdur. M.F.Axundov ad. Dövlət mükafatı laureatıdır (1967).

Tərcümələri:

1. **A.P.Çexov.** Rotşildin kamanı (hekayə). Azərbaycan, 1951, №1, s.78-84.
2. **A.Musatov.** Fedya Osipov (bir pərdəli pyes). Azərbaycan pioneri, 1954, 6 aprel, 9 aprel.
3. **L.N.Tolstoy.** Kazaklar (povest). Bakı: Uşaqgənclənəşr, 1954, 200 s.
4. **Anton Pavloviç Çexov.** Sevinc (s.21-23); Qalib gəlmiş adamın təntənəsi (s.24-28); Məmurun ölümü (s.29-32); Yoğun və nazik (s.33-35); Buqələmun (s.36-40); Maska (s.41-47); Liberal (s.48-53); Qeyrətli adam (s.63-65); Yayın balığı (s.66-71); At familiyası (s.72-76); Kiçik zabıt Prişibeyev (s.77-81); Dərd (s.82-87); Müəllim (s.88-96) (hekayə). A.P.Çexov. Seçilmiş əsərləri. 2 cildə. 1-ci cild. Bakı: Azərnəşr, 1954, s.21-23, 24-28, 29-32, 33-35, 36-40, 41-47, 48-53, 63-65, 66-71, 72-76, 77-81, 82-87, 88-96.
5. **Lens Ziqfrid.** Mehmanxanada bir gecə (novella). Azərbaycan, 1965, №4, s.174-176.
6. **Truayya Anri.** Yaxşı müştəri (novella). Azərbaycan, 1965, №4, s.177-183.
7. **Yaşar Kamal.** Sarı isti (hekayə). Azərbaycan, 1965, №9, s.118-123.
8. **Əziz Nesin.** Bağışla bizim borclarımızı (hekayə). Ədəbiyyat və incəsənət, 1967, 4 fevral.
9. **Andre Morua.** «Tanatos» mehmanxanası (s.40-55) (hekayə). Xarici ölkə yazıçılarının novella və hekayələri. Bakı: Azərnəşr, 1969, 172 s.
10. **Lev Nikolayeviç Tolstoy.** Knyaz D.Nexlyudovun qeydlərindən. Lüstern (s.7-32); Üç ölüm (s.62-75) (hekayə); Albert (s.33-61); Ailə səadəti (s.76-162); Kazaklar (s.163-328) (povest). L.N.Tolstoy. Əsərləri. 14 cildə. 7-ci cild. Hekayələr və povestlər. Bakı: Yazıçı, 1980, 328 s.
11. **Lev N.Tolstoy.** Kazaklar (s.37-242) (povest). L.N.Tolstoy. Qafqaz əsiri. Kazaklar. Bakı: Gənclik, 1981, 244 s.
12. **Anton Pavloviç Çexov.** Uşaqlar (s.4-9); Sevinc (s.9-11); Məmurun ölümü (s.11-13); Qalib gəlmiş adamın təntənəsi (s.14-16); Qeyrətli adam (s.17-18); Liberal (s.18-22); Kiçik zabıt Prişibeyev (s.22-26); Arayış (s.26-28); Yayınbalığı (s.29-33); Maska (s.33-38); At familiyası (s.38-41); Müəllim (s.42-48); Dərd (s.48-53); Rotşildin skripkası (s.53-61); Firəng üzümü (s.61-71); İonuç (s.71-88); Dövlət xidmətində (s.88-102) (hekayə). Dünya uşaq ədəbiyyatı kitabxanası. A.P.Çexov. A.M.Qorki. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Gənclik, 1984, s.4-9, 9-11, 11-13, 14-16, 17-18, 18-22, 22-26, 26-28, 29-33, 33-38, 38-41, 42-48, 48-53, 53-61, 61-71, 71-88, 88-102.
13. **F.M.Dostoyevski.** Dəyyus (povest). Dünya uşaq ədəbiyyatı kitabxanası. XV cild. F.M.Dostoyevski. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Gənclik, 1985, s.213-338.
14. **L.N.Tolstoy.** Kazaklar (povest). Dünya ədəbiyyatı kitabxanası. XLI cild. L.N.Tolstoy. Povestlər və pyes. Bakı: Yazıçı, 1988, s.8-137.
15. **Ömər Seyfəddin.** Falaqqa; Hürrüyyət gecəsi (hekayə). Azərbaycan, 2002, №7, s.124-129.
16. **L.N.Tolstoy.** Kazaklar (povest). Dünya ədəbiyyatı seriyası. L.N.Tolstoy. Seçil-

- miş əsərləri. Bakı: Öndər, 2004, s.339-486.
17. **L.N.Tolstoy.** Kazaklar (povest). L.N.Tolstoy. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Çarşıoğlu, 2004, s.
 18. **Əziz Nesin.** Vətən borcu; Öz yerini tapanlar (hekayə). Əziz Nesin. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Şərq-Qərb, 2006, s.17-23, 57-65.
 19. **Çexov Anton Pavloviç.** Məmurun ölümü; Cərrahlıq; Maska; At ailəsi; Kiçik zabıt Prişibeyev; Oğlanlar; Rotsildin skripkası; İoniç; Firəng üzümü (hekayə). Dünya ədəbiyyatı klassikləri seriyası. A.P.Çexov. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Şərq-Qərb, 2009, s.11-22, 25-32, 80-86, 213-221, 382-400, 415-425.
 20. **L.N.Tolstoy.** Kazaklar (povest). Dünya ədəbiyyatı klassikləri seriyası. L.N.Tolstoy. Seçilmiş əsərləri. 3 cildə. I cild. Bakı: Şərq-Qərb, 2009, s.357-511.
 21. **F.M.Dostoyevski.** Dəyyus (s.3-166) (povest). «Eşq» seriyası. IV kitab. Bakı, 2011, 200

QİYASBƏYLİ

Mədinə Mehdi qızı
(1889, Qazax qəzasının
Salahlı k. – 1938) –
maarifçi, pedaqoq.
Vəkilovlar nəslin-
dəndir. İlk təhsilini
Tiflisdə «Müqəddəs
Nina» qız məktəbində

almış (1904), bir il əlavə pedaqoji sinifdə oxuyaraq, müəllimlik hüququ qazanmışdır. 1906 ildə atasının köməyi ilə Salahlıda öz evində qız məktəbi (Azərbaycanda ilk kənd qız məktəbi) açmış, orada rus dilini tədris etmişdir. Qazax qəzasının müxtəlif kəndlərində maarifçiliklə məşğul olan Q. 1918 ildə Qazax qəzası xalq məktəblərinin inspektoru təyin edilmişdir. 1919 ildə Bakıya köçmüş, 1920 ildə öz mənzilində qadınlar üçün ax-

şam kursları təşkil etmişdir. Həmin il Azərbaycan Xalq Maarif Komissarlığının tövsiyəsi və köməyi ilə Marinskaya gimnaziyasının binasında Azərbaycanlı qızlar üçün «Dərülmüəllimat» təsis etmiş və onun müdiri olmuşdur. Burada tədris Azərbaycan dilində aparılır, ana dili, ədəbiyyat, tarix, rus dili, kimya, fizika, riyaziyyat fənləri ilə yanaşı pedaqogika və metodika da öyrədilir, əmək, bədii və estetik tərbiyəyə geniş yer verilir. Azərbaycanla yanaşı, Dağıstan, Gürcüstan və Türkmənistandan da qızlar təhsil alırdı. Q. Bakıdakı 33 saylı məktəbdə, Sənaye Texnikumunda və Azərbaycan Kənd Təsərrüfatı İnstitutunda da dərs demişdir. 1936 ildə millətçilikdə təqsirləndirilərək həbs olunan Q. 1938 ildə güllələnmiş, 1956 ildə bəraət almışdır.

Tərcüməsi:

М.С.Ордубади. Тавриз туманный. Часть первая. Книга первая. Баку: Азербайджанское Государственное Издательство, 1966, 430 с.

QİYASBƏYLİ

Zəkiyyə Nadir qızı (d. 30.12.1932, Tbilisi) – ədəbiyyatşünas, publisist, tərcüməçi. Azərbaycan Dövlət Universitetinin (indiki BDU) filologiya fakültəsində təhsil almışdır. «Yazıcı» nəşriyyatında Ədəbiyyatşünaslıq, tənqid, publisistika və təkrar nəşr redaksiyasında işləmişdir (1978-92). Azərbaycan SSR Ali Soveti Rəyasət Heyətinin Fəxri fərmanı ilə təltif olunmuşdur. Məhsəti Gəncəvi mükafatı laureatıdır.

Tərcümələri:

1. **Mark Semyonoviç Yefetov.** Əsgər pağında qumbara (s.3-139); Son mərmir (s.140-210) (povest). Bakı: Gənclik, 1977, 215 s.
2. **İ.S.Turqenev.** Əsərləri, I cild. Bakı: Azərnəşr, 1968, 175 s.
3. **İrji Marek.** Kiçik dramlar, Bakı: Azərnəşr, 1968, 100 s.

4. **Viktor Telpuqov.** Paraşütçülər (s. 5-116); Hamı öz yerinə! (s.117-236); Qar üzərində yovşan (s.237-346) (povest). Viktor Telpuqov. Paraşütçülər (povestlər). Bakı: Yazıçı, 1985, 347 s.

QLAZKOV

Nikolay İvanoviç
(30.1.1919, Nijeqorod – 1.10.1979, Moskva) – rus şairi, tərcüməçi. M.Qorki ad. Ədəbiyyat İn-tunda təhsil almışdır (1941–46). Adətən, Priqov və Vsevolod

Nekrasov kimi «yeni» şairlərin sələfi hesab edilir. «Mənim estradam» adlı ilk şeir toplusu 1957 ildə nəşr olunmuşdur. «Yaşıl məkan» (1960), «Poetoqrad» (1962), «Yollar və ulduzlar», «Beşinci kitab» (hər ikisi 1966), «Böyük Moskva» (1969), «Yaradıcılıq məzuniyyətləri» (1971), «Cəhalət çayları» (1975), «Vokzal» (1976) və s. poetik toplusların müəllifidir. Q.-u adekvat şəkildə təmsil edən kitablar yalnız 20 əsrin 80-90-cı illərində dərc olunmuş, əsərlərinin çoxu isə hələ də işıq üzü görməmişdir.

Tərcümələri:

1. **Шукюр Ханларов.** Воспоминания (стихи). Литературный Азербайджан, 1957, №10, с. 22.
2. **Джафар Джабарлы.** Страна моя, с.308 (стихи). Антология азербайджанской поэзии. В трех томах. Т. II, М.: Художественная литература, 1960, 327 с.
3. **Мамед-Сеид Ордубади.** Ленину, с. 292 (стихи). Антология азербайджанской поэзии. В трех томах. Т. II, М.: Художественная литература, 1960, 327 с.

QOCA XALİD

(Namizəd Xalid oğlu Zəkəriyyəyev;
d. 25.5.1945, Şəki r-nunun Kiçik Dəhnə k.) – şair. AYB-nin üzvü (1993). Azərb. Dövlət Politeknik İn-tuna daxil olsa da

(1970), təhsili yarımçıq qalmışdır. Moskva Ali Ədəbiyyat kurslarını bitirmişdir (1997-99). Şəki Pedaqoji məktəbində işləmişdir (2000-02). Hazırda Kiçik Dəhnə kənd məktəbində müəllimdir (2002 ildən). Bədii yaradıcılığa 1970-ci illərdən başlamışdır. İlk mətbu şeirləri 1973 ildə tələbəlik dövründə «Politeknik» qəzetində dərc olunmuşdur. Sonralar müxtəlif qəzet və jurnallarda, eləcə də «Çinar pöhrələri» (1981) və «Bahar çiçəkləri» (1982) almanaxlarında şeirləri ilə çıxış etmişdir.

Tərcümələri:

1. **Yuri Kuznetsov.** Nizaminin kölgəsi (şeir). Arzu, 1998, №1, s.60-61.
2. **Afanasi Fet.** Üzül-üzüləcə üzücü qışdan çıxıb... (şeir). Arzu, 1998, №1, s.61.
3. **Nikolay Rubtsov.** Yurdunda bir axşam (şeir). Arzu, 1998, №1, s.62.
4. **Fyodor Tutçev.** Gözün olsun üstümzə, ilahi...; Di, dur gedək... (şeir). Arzu, 1998, №1, s.61
5. **Sergey Yesenin.** Bürünərək çöllərin dumanına, tozuna... («Qırx dua» poemasından şeir). Arzu, 1998, №1, s.61.
6. **Vladimir Vısotski.** Dostlar, yenə uzatdılar vaxtımı (şeir). Arzu, 1998, №1, s.62.
7. **Vladimir Vısotski.** Uzaq Şərq; İlham pərisi və yaxud Plagiatın mahnısı; Mənim qonşum; Vanya Bortnikə Parisdən məktub; Zirvəyə qalxanda; Dost haqqında mahnı; Zirvə; O, döyüşdən qayıtmadı (şeir). Yeni Azərbaycan, 2002, 11 oktyabr.

8. **Yuri Kuznetsov.** Dəsmal; O qədər dərindən gəlir ki, səsi...; Su pərisi; Nizaminin kölgəsi; Dünən bir məktubu oxuyub susdum...; Bal arısı; Qatardan açılmış vaqon (şeir). Yeni Azərbaycan, 2002, 1 noyabr.
9. **Vasili Kazantsev.** Bir çölün düzündə ley kimi çalib...; Uçuş; Uşaqlıq balladası (şeir). Yeni Azərbaycan, 2002, 22 noyabr.
10. **Vladimir Vısotski.** Futbol üzrə dünya çempionatından sonra arvadımla söhbət; Moskva-Odessa; Mişka Şifman; Bu dumanın dalında möcüzələr gizləniib...; Dostum gedir Maqadana...; Marafon və yaxud uzaq məsafəyə qaçış; Sağ kənar insaydı haqqında mahnı (şeir). Azərbaycan, 2005, №9, s.157-162.
11. **Vladimir Vısotski.** Lev Yaşinin söhbəti (şeir). Ulduz, 2005, №1, s.25-26.
12. **Sergey Yesenin.** «Fars motivləri»ndən (şeir). Yeni Azərbaycan, 2005, 15 aprel.
13. **V. Vısotski.** Dostum gedir Maqadana...; Kənd təsərrüfatı sərgisinə yazılmış məktub; Kənd təsərrüfatı sərgisindən gələn məktub; Hündürlüyə tullanan atlet haqqında mahnı; Şahmat tacı uğrunda yarış; Qurd ovu (şeir). Xəzər, 2007, №2, s.114-125.
14. **Vladimir Nikolayeviç Sokolov.** Qaçıb hər cür söz-sovdan...; Yox! Elə xoşbəxtlik budur, deyəsən...; Oka (şeir). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Rus ədəbiyyatı antologiyası. 2 cildə. I cild. Bakı: Avrasiya press, 2007, s.171-172.
15. **Anatoli Vladimir Jiqulin.** Çətin mövzu; Üşütdü qəlbimi hey üşüm-üşüm...; Tənha ququ quşu ötür uzaqda... (şeir). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Rus ədəbiyyatı antologiyası. 2 cildə. I cild. Bakı: Avrasiya press, 2007, s.175-176.
16. **Anatoli Konstantinoviç Peredreyev.** Külək; Bu şəhər təpədən-dırnağa sir-di...; Düz; Bax, bu da doğma yerlər!.. (şeir). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Rus ədəbiyyatı antologiyası. 2 cildə. I cild. Bakı: Avrasiya press, 2007, s.197-199.
17. **Vasili İvanoviç Kazantsev.** Borodino döyüşünə bir gecə qalmış; Uşaqlıq balladası; Uçuş; Başını yerə dikib...; Daha qaş qaralır, daha axşamdı...; Dağ çayı (şeir). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Rus ədəbiyyatı antologiyası. 2 cildə. I cild. Bakı: Avrasiya press, 2007, s.200-203.
18. **Nikolay Mixayloviç Rubtsov.** Ulduzlardan nur yağır...; Kənd axşamları; Koma; Yurdumda bir axşam (şeir). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Rus ədəbiyyatı antologiyası. 2 cildə. I cild. Bakı: Avrasiya press, 2007, s.204-206.
19. **Vladimir Semyonoviç Vısotski.** Zirvəyə qalxanda; Ürəyimdə bir ağrı var, bir ağrı...; Lap az qalıb döyüşə...; O, döyüşdən qayıtmadı (şeir). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Rus ədəbiyyatı antologiyası. 2 cildə. I cild. Bakı: Avrasiya Press, 2007, s.211-215.
20. **Yuri Polikarpoviç Kuznetsov.** Nizaminin kölgəsi; O qədər dərindən gəlir ki səsi...; Dünən bir məktubu oxuyub, susdum...; Bal arısı; Qatardan açılmış vaqon (şeir). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Rus ədəbiyyatı antologiyası. 2 cildə. I cild. Bakı: Avrasiya Press, 2007, s.219-222.

QOCAYEV

Məmməd Qoca oğlu
(d. 1.1.1941, Gürcüstan)
– tərcüməçi. Filologiya
e.d. (1975), prof.
(1990). M.F.Axundov
ad. Azərb. Pedaqoji
Dillər İn-tunda (indiki
ADU) təhsil almışdır.

1965 ildən orada fəaliyyət göstərir. 1993-97 illərdə elmi işlər üzrə prorektor işləmişdir. 1997 ildən Klassik rus ədəbiyyatı kafed-

rasının müdiridir. Elmi kadrların hazırlanmasında xidməti var. F.M.Dostoyevskinin «Yoxsul insanlar», «Oxşar», «Cənab Proxarçin», «Ev sahibəsi», «Zəif ürək» əsərlərini tərcümə etmişdir.

Tərcümələri:

1. **K.Yunq.** Analitik psixologiyanın poetik-bədii yaradıcılığa münasibəti //Qocayev M.Q. Bədii ədəbiyyatda insan fəlsəfəsi. Bakı, Azərbaycan Tərcümə Mərkəzi, 2001, s.190-216.
2. **F.M.Dostoyevski.** Böyük inkvizitor («Karamazov qardaşları» romanından). Mütərcim, 2003, №3-4, s.5-14.
3. **F.Nitşe.** Zərdüşt belə demişdir (seçmə fikirlər). Mütərcim, 2004, №1-2, s.5-7.
4. **M.Baxtin.** Dostoyevski poetikasının problemləri. Filoloqun kitabxanası-100 seriyası. Bakı: Kitab aləmi, 2005, 384 s.
5. **F.M.Dostoyevski.** Gizləndən qeydlər (povest). Mütərcim, 2011, №1, s.13-24.
6. **F.M.Dostoyevski.** Gizləndən qeydlər (povest). Mütərcim, 2010, №1, s.7-23.
7. **F.M.Dostoyevski.** Povest və hekayələr («Gizləndən qeydlər», «Paxla» «Gülməli adamın yuxusu»). Bakı: Mütərcim, 2010, 161 s.
8. **Lev Anninski.** Ceviz ləpəsi. Filoloqun kitabxanası-100 seriyası. Bakı: Kitab aləmi, 2011, 606 s. (Etimad Başkeçid ilə birgə tərcümə).
9. **F.M.Dostoyevski.** Yeniyetmə (roman). Bakı: Qanun, Əli və Nino, 2011, 608 s.
10. **F.M.Dostoyevski.** Yazıçının gündəliyi. Bakı: Qanun, 2014, 232 s.
11. **K.Yunq.** Analitik psixologiyanın poetik-bədii yaradıcılığa münasibəti. Kaspi, 19-21 dekabr 2015-ci il, s.22-23.
12. **K.Yunq.** Analitik psixologiyanın poetik-bədii yaradıcılığa münasibəti. Kaspi, 26 dekabr 2015-ci il, s.22-23.

QREBNEV

Naum İsayeviç
(20.10.1921, Çin, Harbin – 2.1.1988, Moskva) – rus şairi, tərcüməçi. Dağıstan MSSR əməkdar incəsənət xadimi (1970). Dağıstan MSSR Dövlət

mükafatı laureatı (1972). «Doğru iş» (1948) şeirlər məcmuəsinin müəllifidir. Əsasən, Qafqaz (Həmzət Sadas, Rəsul Həmzətov, Tənzilə Zumakulova, İrakli Abaşidze və b.), Orta Asiya (özbək şairləri: Furqat, Turdı, Məxmur; qaraqalpaq şairi Bərdax; türkmən şairləri: Zəlili, Məxdimqulu) və İran şairlərindən (Ənvəri, Əsədi Tusi, Əttar Nişaburi, Cami, Rudəki, Sədi, Sənayi, Ünsüri, Hafız, Saib Təbrizi və b.) tərcümələri ilə tanınmışdır. Tərcümə topluları: «Özbəkistanın xalq lirikası» (1959), «Dağıstan mahnıları» (1970), «Abxaz xalq poeziyası» (1983) və s.

Tərcümələri:

1. **Мирза Шафи Вазех.** Стихи. Баку: Азернешр, 1964.
2. **Мирза Шафи Вазех.** Лирика. М.: Художественная литература, 1967, 231 с.
3. **Мирза Шафи Вазех.** Избранное. М.: Художественная литература, 1968, 167 с.
4. **Мирза Шафи Вазех.** Лирика. М.: Художественная литература, 1971, 271 с.
5. **Имадеддин Насими.** Рубаи. Баку: Азернешр, 1973, 92 с.
6. **Насими.** Лирика. М.: Художественная литература, 1973.
7. **Имадеддин Насими.** Рубаи. Баку: Азернешр, 1973, 92 с.
8. **Мирза Шафи Вазех.** Избранное. Баку: Азернешр, 1977, 193 с.
9. **Мирза Шафи Вазех.** Избранная лирика. Баку: Язычы, 1986, 239 с.

10. **Мирза Шафи Вазех.** Избранное. М.: Художественная литература, 1988, 253 с.

QRİBAÇOV

Nikolay Matveyeviç
(6.12. 1910, indiki
Bryansk r-nunun Lo-
puşe k. – 10.3.1992,
Moskva) – rus yazı-
çısı, ictimai xadim.
Sosialist Əməyi Qəh-
rəmanı (1974). Lenin

(1960) və iki dəfə Stalin (1948, 1949) mükafatı laureatı. İkinci dünya müharibəsi iştirakçısıdır. «Sovetski soyuz» jurnalının baş redaktoru (1950-54; 1956-91), RSFSR Ali Sovetinin sədri (1980-90), SSRİ Yazı-
çılar İttifaqı İdarə Heyətinin katibi (1959-91) olmuşdur. ««Bolşevik» kolxozu» (1947) və ««Pobeda»da bahar» (1948) poemaları ilə məşhurlaşmışdır. «Şimal-Şərq» (1935), «Müharibə yolları ilə» (1945) və s. şeir toplularının, «Avqust ulduzları» (1958), «Gecə tufanı» (1964), «Mənim dəlisov məhəbbətim» (1967) hekayə toplularının müəllifidir.

Tərcüməsi:

Хазри Наби. Помни, с.162; Два крыла, с.163; Девчонки, сестры, внучки..., с.164; Прильнешь..., с.165; Есть только..., с.166; Светлая снежная ночь, с.166 (Вселенная поэзии – в сердцах); Адриатика, шесть островов, с. 298; Семья Вулковичей, с.299 (Рукопожатие континентов. Из югославского дневника) (стихи). Наби Хазри. Избранные произведения в двух томах. Т. I, Баку: Гянджлик, 1977, 312 с.

QUBATOV

Ələkbər Beykəs oğlu
(d.1938, Quba r-nunun
Alpan k) – pedaqoq,
tərcüməçi, filologiya
e.d. (1992). Azərb. Pe-
daqoji Xarici Dillər
İn-tunun (indiki ADU)

Qərbi Avropa dilləri fa-
kültəsində təhsil almışdır (1956-61). Təyinatla Quba r-nuna göndərilmiş, 1977 ilə-
dək r-nun müxtəlif kəndlərində müəllim və direktor işləmişdir. 1977 ildən Azərb. Pe-
daqoji Xarici Dillər İn-tunda müəllim, baş müəllim, dosent və dekan müavini (1980-86) vəzifələrində çalışmışdır. 1996 ildən ADU-nun alman dili tərcümə kafedrasının müdiri dir. Y.V.Qöte, H.Hayne, F.Şiller, R.Rilke və b. alman şairlərindən tərcümələri var. 2007 ildə «Lirika» adlı tərcümə kitabı işıq üzü görmüşdür. 1 monoqrafiyası, 4 dərs vəsaiti çap olunmuşdur. Tərcümə problemi və dillərin qarşılıqlı əlaqələrinə dair 80-dən çox elmi-metodiki məqalənin müəllifidir.

Tərcümələri:

1. **R.Pfluq.** Heç kim, heç nə unudulmur (şeir). Azərbaycan müəllimi, 1986, 9 may.
2. **Henrix Heyne.** Bahar təranələri; Bu yazın gəlişi; Yurda qayıdış; Tək-tənha dolaşdım ağacları; Halı pərişan; Yay günlərində; Çay süfrəsində; Sənin sözlərinə... (şeir). Y.V.Qöte, H.Heyne. Lirika. Bakı: Şirvannəşr, 2007, s.11, 13, 15, 17, 19, 21, 23, 25, 27, 29, 31, 33.
3. **Yohan Volfqanq Qöte.** Səyyahın gecə nəğməsi; Təzə məhəbbət, təzə ömür; Qartal və göyərçin (şeir). Y.V.Qöte, H.Heyne. Lirika. Bakı: Şirvannəşr, 2007, s.38, 40, 42, 44, 46, 48.
4. **Yohan Volfqanq Qöte.** Züleyxaya; Qıraət kitabı; Mənə baxan gözlər; Dəvət; Ey şirin cocuğum; İlk ləzzət; Yolçunun mətanəti; Ləqəb; Hafizə («Qərb-

Şərq divanı»ndan şeirlər). Y.V.Qöte, H.Heyne. Lirik. Bakı: Şirvannəşr, 2007, s. 49, 51, 53, 55, 57, 59, 61, 63, 65, 67, 69, 71, 73, 75, 77, 79, 81, 83.

5. **Aleksandr Miller.** Abidə (şeir). Y.V.Qöte, H.Heyne. Lirik. Bakı: Şirvannəşr, 2007, s. 88.
6. **R.Pflug.** Heç kim, heç nə unudulmur; Əsgər məzarı (şeir). Y.V.Qöte, H.Heyne. Lirik. Bakı: Şirvannəşr, 2007, s. 89-90.
7. **R.M.Rilke.** Sən artıq yorulmusan (şeir). Y.V.Qöte, H.Heyne. Lirik. Bakı: Şirvannəşr, 2007, s. 85.
8. **Yohan Volfqanq fon Qöte.** Qərb-Şərq divanı. Bakı: Şirvannəşr, 2008, 400 s. (tərcümə orijinala yanaşı verilmişdir).

QULİYEV

İbrahim Nəsir oğlu
(d. 20.5.1957, Cəlilabad r-nunun Günəşli k.) –
publisist, tərcüməçi.
AYB-nin və AJB-nin
üzvü. Azərb. Dövlət
Un-tinin (indiki BDU)
şərqşünaslıq fakültəsini

(fars dili filologiyası) bitirmişdir (1975-80). 1980-81 və 1984-86 illərdə Əfqanıstanda tərcüməçi işləmişdir. Müxtəlif mətbuat orqanlarının əməkdaşı («Kənd həyatı» jurnalı, «Ədəbiyyat və incəsənət» qəzeti) və baş redaktoru («Mübarizə», «Şərq», «İntibah», «Vətəndaş həmrəyliyi» və s.) olmuşdur. Hazırda AMEA-nın M.Füzuli ad. Əlyazmalar İn-tunda çalışır. «Dar ağacı» (1997), «Yovşan ətirli dünya» (1999), «Qüs-sə mələyi» (2008), «Nizami və zərdüştilik» (2012), «Dua kimi oxunan şeirlər» (2013), «Heyrətdən həqiqətə doğru» (2014) kitablarının müəllifidir. N.Gəncəvi, M.Təbrizi, C.Heyət, S.Rüstəmxanlı, Ə.Hacızadə və b. sənətkarların yaradıcılığı barədə araşdırmaları və ədəbi oçerkləri var. M.Təbrizi, F.Fərruxzad, M.Haşimi, P.Kave və b. İran

şairlərinin şeirlərini farscadan Azərb. dilinə çevirmişdir.

Tərcümələri:

1. **Foruğ Fərruxzad.** Şeirlər. Bakı: Yazıçı, 2011, 120 s.
2. **Səməd Sərdariniya.** İrəvan müsəlman sakinli vilayət olmuşdur. Bakı: Zərdabi LTD, 2014
3. **Tacülmülük Ayırmılı.** Pəhləvi kraliçasının xatirələri. Bakı: Nurlan, 2015.

QULİYEV Rəhim

Tərcümələri:

1. **Antuan de Sent Ekvüperi.** Gecə uçuşu (roman). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Fransız ədəbiyyatı antologiyası. 3 cildə. III cild. Bakı: Şərq-Qərb, 2007, s.178-189.
2. **Antuan de Sent-Ekvüperi.** Gecə uçuşu (roman). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Bakı: Şərq-Qərb, 2007, 120 s.

QULİYEV

Vilayət Muxtar oğlu
(d. 5.11.1952, Ağcabədi) – ədəbiyyatşünas,
tərcüməçi. Filologiya
e.d. (1990). Azərb.
Dövlət Un-tinin (indiki
BDU) filologiya fakül-
təsində təhsil almışdır

(1970-75). Azərb. EA Nizami ad. Ədəbiyyat İn-tunda kiçik elmi işçi (1981–85), böyük elmi işçi (1985-87), elmi işlər üzrə direktor müavini, aparıcı elmi işçi (1987-94), Azərb. Resp. xarici işlər naziri (1999-2004) vəzifələrində çalışmışdır. 2004-10 illərdə Azərb.-nin Polşada fəvqəladə və səlahiyyətli səfiri olmuşdur. Hazırda Azərb.-nin Macarıstanda fəvqəladə və səlahiyyətli səfiridir. İngilis dilindən bədii tərcümə ilə ardıcıl məşğul olur. C.Coys, C.Selincer, R.Bredberi və b. ingilisdilli yazıçıların bir sıra povest və hekayələrini orijinaldan Azərb. dilinə çevir-

mişdir. 3 monoqrafiya və 300-dən çox məqalənin müəllifidir. 15-dən artıq kitabı çap olunmuşdur.

Tərcümələri:

1. **Sten Barstou.** Tommi Flini axtararkən (hekayə). Azərbaycan, 1981, №9, s. 139-147
2. **Alfred Bester.** Qoca (hekayə). Azərbaycan, 1982, №1, s. 170-173
3. **Rey Bredberi.** Günahsız müqəssir (hekayə). Azərbaycan, 1982, №1, s.173-179
4. **Brayn Oldiss.** Siz Android deyilsiniz? (hekayə). Azərbaycan, 1982, №1, s. 179-182.
5. **C.Coys** Ölülər (povest). Azərbaycan, 1983, №5, s. 140-167.
6. **C.Selincer.** Banan balığının ən uğurlu günü (hekayə). Dünya: Orijinaldan tərcümə toplusu. II kitab. Bakı: Yazıçı, 1986, s. 59-74.
7. **Fred Seyberhagen.** Sülh və məhəbbət haqqında (hekayə). Dünya (orijinaldan tərcümə toplusu). 3-cü kitab. Bakı: Yazıçı, 1988, s. 267-277.
8. **Cerom Selincer.** Çolaq dovşan Konnektikutda (hekayə). Ulduz, 1989, №2, s.67-72.
9. **L.Qumilyov.** Qədim Türklər (tarixi əsər). Birinci hissə. Böyük türk xaqanlığı. Bakı: Gənclik, 1993, s. 15-292.
10. **Fred Tomas Saberhagen.** Sülh və məhəbbət haqqında (hekayə). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Dünya fantastika antologiyası. Bakı: Şərq-Qərb, 2007, s. 105-114.
11. **Əhməd Cəfəroğlu.** Seçilmiş əsərləri. – Türkologiya seriyası. Bakı: Mütərcim, 2008, 408 s.
12. **Corc Oruell.** Heyvanıstan (roman). Azərbaycan, 2008, №1, s.93-141.
13. **Ədəbiyyatda Nobel mükafatı laureatları.** – Filoloqun kitabxanası-100 seriyası. Bakı: Kitab aləmi, 2009, 384 s.

14. **Corc Oruell.** 1984 (roman). Azərbaycan, 2010, №2, s.17-67; №3, s.11-51; №4, s.11-30; №5, s.30-67.

15. **Əlimərdan bəy Topçubaşov.** Azərbaycanın yol göstərəni (rus dili ilə yanaşı verilmişdir). – Azərbaycanşünaslıq seriyası. Bakı: Kitab aləmi, 2010, 96 s.

QULİYEVA

Kübra Fərrux qızı
(d. 1954, Bakı) – dilçi, pedaqoq, tərcüməçi. Filologiya e.n. (1989). Azərb. Dövlət Universitetinin (indiki BDU) Şərqşünaslıq fakültəsini bitirmişdir (1977).

1981 ildən AMEA Nəsimi ad. Dilçilik İnstitutunda çalışır. Hazırda həmin institutun aparıcı elmi işçisi, Azərbaycan Dövlət İqtisad Universitetinin dosentidir. 2000 ildə “Duyğu yarpaqları” şeir toplusu, 2010 ildə “Biznes aləmi və işgüzar münasibətlər” kitabı nəşr olunmuşdur. “Azərbaycan dilinin Naxçıvan dialektoloji atlası” (2017) kitabının müəlliflərindəndir. Bir neçə kitabın redaktorudur. 80-ə yaxın elmi məqalənin, 1 monoqrafiyanın, bir neçə dərs vəsaiti və proqramın müəllifidir. Beynəlxalq simpozium və konfranslarda məruzələrlə çıxış etmişdir. Azərbaycan və Türkiyə dövrü mətbuatında şeirləri, tərcümələri, elmi və publisistik məqalələri ilə çıxış edir. “Qızıl qələm” mükafatı laureatıdır. Bir neçə medal və diplomla təltif edilmişdir.

Tərcümələri:

1. **Aşıq Zülali.** Qəmli (s.52); Bizi (s.52-53); Bu gün çaşa gəldi dəryayi-ümman... (s.53); Könlümün bağında o cavan gözəl (s.53-54); Görürsən ki, vəfasızdır bir adam... (s.54); Bir köşkdə oturdun nazlı yar ilə (s.54); Könlü, heç usanmaq yoxmudur səndə... (s.55); Bizi (s.55); Bilməsi gərək (s.55-56); Ey fələk (s.56-57); Yox (s.57); Əzrayıl

(s.57-58); Könül (s.58); Gəl (s.59); Oğul (s.59-60); Oldum (s.60); Gördüm (s.60); Yaz, gedim (s.61); Könül (s.61); Düşdüm (s.62); Mənim (s.62); Nə sənət öyrəndim, bəxtim olmadı (s.62-63); Gəldim (s.63); Vətən (s.64); Dədəcan (s.64-65); Mən (s.65); Çəkin (s.66); Ağlasın (s.66); Götürün (s.67); Ayrılıq günüdür, qohum-qardaşlar... (s.67-68); Nələr var (s.68); Dedilər (s.68); Ağır-ağır (s.69); Vətən bağı nə gözəldir (s.69-70); Bizə ah etdirir... (s.70-71); Çıldır (s.71); Dağlar (s.71-72); Könül, havaların açılmaz olmuş... (s.72-73); Özgə yar sevdiyim kim dedi sənə... (s.73); Gedir (s.73-74); Diləyir (s.74); Düşübdür (s.75-76); Bu necə acıdır, bu necə dərdidir?... (s.76); Qurumuş (s.76); Yavaş-yavaş (s.77); Ayrılmış (s.77); Bu qış (s.78); Yetiş (s.78-79); Nə ləzzət (s.79); Göründü (s.79-80); Əskilərdə bir söz var (s.80); Birilik (s.80-81); Türkoğluyuq (s.81-82); Vücutnamə (s.82-84); Ərdəhan (s.84-85); Əzəl bahar gəldi... (s.85-86) (şəir); Getdim dostun bağına... (s.86-87); Para (s.87); Bülbül (s.87-88); Nə hikmətdir, bir bilən yox... (s.88-89); Götürün (s.89); Yoxdur (s.90) (səmai); «Bir nəsihət edim, qatır...» (s.90-91) (daşlama); Əshabi-kəhf o yerlərdə... (s.91-92) (sicilləmə); Özgə (s.92); Yaxacağam (s.93); Hansı bülbül vaz keçmişdir gülündən, həm baharından... (s.93); Bu gün (s.93-94); Dəli könül cuş eylədi, gəldi əfkara bu gün... (s.94); Bayram günü (s.94-95) (divani); Bu Karsda yoxmu bir kimsə bulunsun bu himayətdə... (s.95); Bənzətdim (s.95-96); Saqın, mənə qalx deməyin... (s.96); Tut (s.96); Etməz (s.97) (qəzəl); Ruzi-xızır günüydü, yar mənə mehman idi... (s.97-98) (müxəmməs); Əsla meyl verməyək biz, vəfası yox bu viranın...

(s.98) (müsəddəs). Anadolu aşığı. Bakı: Azərnəşr, 1993, 166 s.

2. **Hifzi Rəcəb.** Ürkütmə (s.13); Gələn olmaz (s.13-14); Hanı (s.14-15); Səhər yelləri (s.15-16); Kim idi? (s.16-17); Gözəl (s.17); Könül (s.17-18); Mən qəribəm, sahibim yox... (s.20); Sənə sığındım (s.20-21); Qurban olduğum (s.21-23); Neyləyim (s.24); Görsəniz (s.24-25); Ramazan (s.25-26); Bu gün (s.26-27); Əylən, əylən (s.27); Dərdi-halım (s.28-29); Mübarək olsun (s.29-30); Yoxsul (s.30-31); Əyyamıdır (s.31-32); Günüdür (s.32-33); Oyan, ey gözlərim (s.33); Bumudur? (s.33-34); Durnalar (s.34-35); Çiçəklər (s.35-38); Yoxdur (s.38-39); Qədr (s.39); Dilbər (s.40); İmiş (s.40-41); Belə də qalmaz (s.41-42) (qoşma); Mərhəbə (s.42-43); İshaq quşları (s.43-44); Çiçəyi (s.44-45); Düşərmə? (s.45-46); Yerlər (s.46-47) (səmai); Yetməzmi ya rəbb? (s.47-50) (sicilləmə); Gəzər (s.50) (divan). Anadolu aşığı. Bakı: Azərnəşr, 1993, 166 s.

3. **Xoca Camal.** Min üç yüz yetmiş üç... (s.133); Gecələrdə (s.133); Ləbi-şərabından... (s.134); Gülmə (s.134); Getmə (s.134-135); Yaraladı (s.135); Olmazmı (s.135-146); Gəldi (s.136); Yer yedi, yedi (s.136-137); Müdami (s.137-138); Gəldi, gəldi (s.138); Gəlgəl (s.139); Yetiş gəl (s.139-140); Sevdiiyim (s.140); Bağların (s.140-141); Kağızman (s.141); Dəyərsən (s.142); Sakınır (s.142-143); Ağlar (s.143-144); Gəlir (s.144); Gedər (s.144); Gəlmədədir (s.145); Gəlir (s.145); Olmuş da gedir (s.145-146); Oldu (s.146-147); Ala dağ (s.147-148); Dəyər (s.148-150) (şəir); Arama (s.150); Allah, Allah! (s.151); Köylü qızları (s.151-152); Ağlaya-ağlaya (s.152); Türkmən qızı (s.153); Məni (s.153-154); Məni (s.154); Ağlar

gəldi, ağlar getdi (s.155); Mən ağlaram (s.156); Sonra öləydim (s.156-157); Ey vah, keçdi cavan çağım... (s.157); Neylərəm (s.158); Bulum (s.158-159); Səbr eylə, vədən az qaldı (s.159); Əsər (s.159-160); Olarmı? (s.160); Var (s.160); Oldumu? (s.160-161); Olmaz (s.161-162) (səmai); Kül başına (s.162); Yalançının (s.162-163); Dolaşar (s.163) (daşlama). Anadolu aşığı. Bakı: Azərnəşr, 1993, 166 s.

4. **Müdəmi Sabit.** Meydanda (s.100); Olmayınca (s.101); Ayırma (s.101); Mənə (s.102); Ram olur mənə (s.102-103); Ara (s.103-104); Dünya (s.104); Kölə (s.104-105); Mın üç yüz ... (s.105); Cindağı (s.105-106); Əfşar qızı (s.106); Çəkildi (s.107); Məni (s.107-108); Məni (s.108-109); Bax (s.109); Görəydik (s.109-110); Könül (s.110); Bir dəm (s.110-111); Ağlasam (s.111-112); Təbibim (s.112); Yol açammadım (s.113); Ağlaram (s.113); Sən deyilmisən (s.113-114); Səndən öyrənsin (s.114-115); Məna var (s.115); Ləkələr (s.115-116); Gəlinlər (s.116); Öyyamıdır (s.116-117); Türk anasıdır (s.117-118); Dolanar (s.118); Yaraşır (s.118-119); Demiş (s.119); Yox olmuş (s.120-121); Nə ləzzət (s.121); Sovuş, get (s.121-122); İnsan oğlu (s.122-123); Dünya (s.123-124); Ayrı çayı (s.124-125); Bizim (s.125-126); Posofun (s.126-127); Yaxşıdır (s.127); Dilbər (s.128); Dedim dilbər (s.128-129); Könül bir şikarə çıxar (s.129-130); Güləmmədim (s.130); Neylər (s.130-131) (şeyr); Bu gün dilbər mənə verdi tənəki... (s.123) (cığalı tənəki); Taleyi kəm, xətrin nəşad ararsan, işlə mən...» (s.131) (divani). Anadolu aşığı. Bakı: Azərnəşr, 1993, 166 s.

QULUZADƏ

Yaşar Mahmud oğlu
(d. 10.11.1950, Bakı)
– ədəbiyyatşünas, tərcüməçi, Filologiya e.n., dosent. Azərb. Resp. Əməkdar mədəniyyət işçisi (2015). AJB-nin üzvü (2010).

M.F.Axundov ad. Azərb. Rus dili və Ədəbiyyatı İn-tunu (indiki BSU) bitirmişdir (1978). Cəlilabad r-nunun Burovar kənd məktəbində rus dili və ədəbiyyat müəllimi (1978-81) kimi işləmişdir. M.F. Axundov ad. Azərb. Rus dili və Ədəbiyyat İn-tunun (indiki BSU) aspiranturasında təhsil almışdır (1981–84). Orada rus dilinin tarixi kafedrasında müəllim, baş müəllim, dosent (1984 ildən), pedaqoji fakültənin dekan müavini (1991–95), dekan (1999-2002), tərbiyə işləri üzrə prorektor (2004-06) vəzifələrində çalışmışdır. Hazırda AzərTAc-da baş redaktordur (2006 ildən).

Tərcümələri:

1. **Yuri Polyakov.** Süddə çəpiş. Dünya nəşri seriyası. Bakı: Kitab aləmi, 2006, 324 s. (şərikli: Başkeçid Etimad, Məmmədov Səfər, Səmədov Oqtay).
2. Демократия в переходных обществах. Баку: Şərq-Qərb, 2007, 392 c.
3. **Али Гасанов.** Современные международные отношения и внешняя политика Азербайджана. Баку: Şərq-Qərb, 2007, 940 c.
4. **Elmira Axundova.** Heydər Əliyev. Şəxsiyyət və Zaman. I cild. Bakı: Ozan, 2007, 352 s.
5. **Elmira Axundova.** Heydər Əliyev. Şəxsiyyət və Zaman. II cild. Bakı: Ozan, 2007, 784 s.
6. **Elmira Axundova.** Heydər Əliyev. Şəxsiyyət və Zaman. III cild. Bakı: Ozan, 2009, 804 s.

7. **Elmira Axundova.** Heydər Əliyev. Şəxsiyyət və Zaman. IV cild. Bakı: Ozan, 2008, 328 s.
8. **Ramiz Mehdiyev.** Gorus – 2010: Absurd teatrı mövsümü. Bakı: Şərq-Qərb, 2010, 96 s.

QURBANLI

Məhəmməd Çərkəz oğlu (20.1.1941, Ermənistan) – filoloq, tərcüməçi. Filologiya e.n. (1980), prof. (2011). M.F.Axundov ad. Azərb. Dövlət Pedaqoji

Dillər İn.-tunun (indiki

ADU) Qərbi Avropa fakültəsinin Alman dili şöbəsində təhsil almışdır (1960-65). 1966 ildən həmin un.-tdə müəllimlik fəaliyyətinə başlamışdır. Orada Tərcümə kafedrasının müdiri (1986-90), Alman dilinin leksikası və üslubiyyəti kafedrasının müdiri (2000-04), Alman dili fakültəsinin dekanı (2004-08) və s. vəzifələrdə, eləcə də ADU-nun nəzdində bir sıra dil laboratoriyalarında aparıcı elmi işçi (2009-14) kimi çalışmışdır. Əsəd Bəy yaradıcılığının Azərb.-dakı tədqiqatçılarından biri, onun əsərlərinin (o cümlədən «Əli və Nino») tərcüməçisidir. Alman dili ilə yanaşı rus, ingilis və erməni dillərini də bilirdi.

Tərcümələri:

1. **Hans Marxvitsa.** Mirolin (s.138-143) (hekayə). Dünya (orijinaldan tərcümə toplusu). I kitab. Bakı: Yazıçı, 1983, 352 s.
2. **Rayner Maria Rilke.** Kornet Kristof Rilkenin sevgi və ölüm nəğməsi (s.183-191). Dünya (orijinaldan tərcümə toplusu). III kitab. Bakı: Yazıçı, 1988, 344 s.
3. **Herman Hesse.** Knulp (s.9-68) (povest). Herman Hesse. Yalquzaq (povest və roman). Bakı: Yazıçı, 1990, 232 s.

4. **Nikolay Arjak.** Danışır Moskva (povest). Azərbaycan, 1991, №1, s.131-150.
5. **Stefan Sveyq.** Kitab Mendel (novella). Xəzər, 1992, №5-6, s.70-79.
6. **M.Əsəd bəy.** Ağ Rusiya (roman). Bakı: Nurlan, 2005, 184 s.
7. **M.Əsəd bəy.** Allahu Əkbər(roman). Bakı: Nurlan, 2005, 464 s.
8. **M.Əsəd bəy.** Son peyğəmbər(roman). Bakı: Nurlan, 2005, 455 s.
9. **M.Əsəd bəy.** Şərqdə neft və qan (roman). Bakı: Nurlan, 2005, 327 s.
10. **Q.Səid.** Altunsaç (roman). Bakı: Nurlan, 2005, 293 s.
11. **Heynrix Böll.** Mənim bahalı qıçım; Güllüşçü; Qara qoyunlar; Mənim qəmli sifətim; Qarmaqda; Mənim Fred dayım; Qulpsuz fincanın taleyi; Ruyuklar ölkəsində; Mühəribə başlayanda (hekayə). Nobel mükafatı laureatı seriyası. Heynrix Böll. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Şərq-Qərb, 2009, s. 489-557.
12. **Erix Maria Remark.** Lissabon gecəsi (roman). Müasir dünya ədəbiyyatı seriyası. Erix Maria Remark. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Şərq-Qərb, 2009, s. 457-669.

QURBANOV Ələsgər

Tərcümələri:

1. **Ukrayna yumoru.** Azərbaycan gəncləri, 1979, 6 oktyabr.
2. **Sergey Kondratyev.** Tədbir (hekayə). Ədəbiyyat və incəsənət, 1980, 5 dekabr.
3. **Qriqori Riklin.** Oxucu zəng edir (satirik hekayə). Azərbaycan gəncləri, 1980, 9 avqust.
4. **Y.Prokopenko.** Qar qız (məzhəkə). Ədəbiyyat və incəsənət, 1982, 1 yanvar.
5. **Y.Prokopenko.** Hədiyyə (hekayə). Azərbaycan gəncləri, 1982, 6 mart.

QURBANOV

Rafiq Osman oğlu (d.11.6.1937, Bakı) – tərcüməçi. Azərb. Dövlət Un-tinin (indiki BDU) fizika fakültəsində təhsil almışdır (1955-60). SSRİ EA Fəlsəfə İn-tunun təbiətşünaslığın fəlsəfi məsələləri bölməsində aspirant olmuşdur (1961–64). Həmin in-tıda fizikanın fəlsəfəsi şöbəsində aparıcı elmi işçi işləmişdir (1970 ildən). Etdiyi ilk tərcümələr 1958 ildə «Azərbaycan» jurnalında dərc olunmuşdur.

Tərcümələri:

1. **Mayk Kuin.** Çap-çapın qızıl şeypurları; Elmin yürüşü; Uyğunlaşma; Əlacsız; Rip Van Vinklərin milyonları; İşıqlar (pamfletlər). Azərbaycan, 1958, №8, s. 136-144.
2. **Mülk Rac Anand.** Oğul; Sərhəddə (hekayə). Azərbaycan, 1959, №2, s.146-154.
3. **Somerset Moem.** Dilənçi; Dostu dar gündə tanıyrlar (hekayə). Azərbaycan, 1961, №4, s. 185-190.
4. **Kurbakş Sinqh.** Məhəbbətin keşiyində (hekayə). Azərbaycan, 1961, №10, s. 158-170.
5. **Rinq Lardner.** Məhəbbət yuvası (hekayə). Azərbaycan, 1969, №5, s.180-189.
6. **Ernest Heminquey.** Qatillər (s.3-15); Körpü üstündəki qoca (s.15-18) (novella). Xarici novellalar. Bakı: Yazıçı, 1978, 152 s.
7. **Ceroum Uaydman.** Yatağan gözəl (s.19-23) (novella). Xarici novellalar. Bakı: Yazıçı, 1978, 152 s.
8. **Mayk Kuin.** Çap-çapın qızıl şeypurları (s. 24-26); Məzlum (s. 26-28); Vitinqein dünyələri və İblis (s.28-30); Mühəsirəyə alınmışlar (s.31-33); Maqqiti Vampyus (s.33-36); Uyğunlaşma (s.36-38) (pamflet). Xarici novellalar. Bakı: Yazıçı, 1978, 152 s.
9. **Lenqston Hyuz.** Sığınacaq (s.39-41); Evə yola düşərkən (s.41-51) (novella). Xarici novellalar. Bakı: Yazıçı, 1978, 152 s.
10. **Vilyam Saroyan.** Kasıbların sayı (s. 52-56) (novella). Xarici novellalar. Bakı: Yazıçı, 1978, 152 s.
11. **Con Sommerfeld.** Ölmək asan deyil... (s.57-63) (novella). Xarici novellalar. Bakı: Yazıçı, 1978, 152 s.
12. **Somerset Moem.** Dilənçi (s.64-68); Dostu dar gündə tanıyrlar (s.68-73); Səhər yeməyi (s.73-78); Çapıqlı adam (s.78-82) (novella). Xarici novellalar. Bakı: Yazıçı, 1978, 152 s.
13. **Alan Marşall.** Ağaclar danışa bilir (s. 83-88) (novella). Xarici novellalar. Bakı: Yazıçı, 1978, 152 s.
14. **Piter Abrahams.** Gənclik illəri (89-102) (novella). Xarici novellalar. Bakı: Yazıçı, 1978, 152 s.
15. **Mülk Rac Anand.** Quzğunlar və göyərçinlər (s.103-107); Fərsiz oğul (s.107-112); Alov səddi (112-121) (novella). Xarici novellalar. Bakı: Yazıçı, 1978, 152 s.
16. **Novtac Sinqh.** Çalma, yelləncək və təbəssüm (s.122-127) (novella). Xarici novellalar. Bakı: Yazıçı, 1978, 152 s.
17. **Kurbakş Sinqh.** Məhəbbətin keşiyində (s.128-148) (novella). Xarici novellalar. Bakı: Yazıçı, 1978, 152 s.

L

LAPINSKENE

Lione Pranovna (4.8.1958, Litva, Lazdiy r-nunun Mikabal-yay k.) – tərcüməçi, tədqiqatçı-alim. Vitsas Kapsukas ad. Vilnüs Dövlət Un-tinin filologiya fakültəsini

(1991), Şaulay Pedaqoji İn-tunun (indiki Şaulay Un-ti) magistratura pilləsini (1994) bitirmişdir. Litva Ədəbiyyat və folklor İn-tunun Folkloristika şöbəsinin doktorantı olmuşdur (1996-2002). Panevejis şəhərinin 13 sayılı orta məktəbində (indiki Mikolas Karki ad. onillik məktəb) 26 il Litva dili və ədəbiyyatı müəllimi işləmişdir. 2000 ildən Litva dili üzrə ekspert-müəllimdir.

Elmi fəaliyyətə 1996 ildən başlamışdır. 200-ə yaxın mədəni-maarifləndirici və 20-dən çox elmi məqalənin və dərs vəsaitlərinin müəllifi və tərtibçisidir (2000 ildən). «Kıtab. Dil. Yaradıcılıq» («Книга. Язык. Творчество») kommunikasiya mərkəzinin müdürüdür (2014 ildən).

2013 ildə Kamal Abdullanın «Şehirbazlar dərəsi» (Stebukladarių slėnis) əsərini Litva dilinə tərcümə etmişdir. Onun tərcüməsində Kamal Abdullanın «Korneliusun ölümü» (Kornelijaus mirtis) hekayəsi 2013 ildə Litva Yazıçılar Birliyinin «Ədəbiyyat və incəsənət» (Literatūra ir menas) qəzetində çap olunmuşdur.

2005 ildə elm və mədəniyyət nomina-siyasında fəxri Panevejis adına, 2008 ildə Litvanın adının dünyada təbliğinə görə Litvanın Böyük Knyazı Qediminas 2-ci dərəcəli medalına layiq görülmüşdür. Bir sıra başqa mükafatları ilə yanaşı 2015 ildə Litva Seymi

tərəfindən Gabriele Pyatkeviçayte-Bite ad. «Litvaya xidmət edirik» fəxri respublika medalı ilə təltif edilmişdir.

Tərcümələri:

1. **Камал Абдулла. Долина чудесников.** Вильнюс: Эдукология, 2013.
2. **Камал Абдулла. Смерть Корнелияса.** [Из цикла рассказ *Грамматика наших ошибок*; с дедикацией Видасу Кававляускасу]. Литература ir menas, 26. 04. 2013, №17, с.28-30.

LAVRİN

Aleksandr Pavloviç (d. 30.8.1958, Xabarovsk) – rus yazıçısı, dramaturq. Moskva Dövlət Mədəniyyət İn-tunu bitirmişdir. Ədəbi yaradıcılığa 1990 ildən başlamışdır. Rusiyada və

bir sıra Avropa ölkələrində nəşr olunmuş 16 bədii və sənədli kitabın müəllifidir. «Cadugərin bığları», «İki nəfər, yaxud Salyeri və Culyetta», «Çexovun Kazanovası», «Salam, Don Kixot!» və «Kazanov: Məhəbbət dərsləri» (hər ikisi V.P. Korkiya ilə birgə) pyesləri var.

Tərcümələri:

1. **Гидаят.** Скачи вперед, сомнения забудь! (стихотворение). Литературный Азербайджан. 1986, № 6, с.32.
2. **Гидаят.** Скачи вперед сомнения забудь!.. (стихотворение). Страна огней: Литературный альманах. Баку: Язычы, 1988, № 1, 229 с.

LİBEDİNSKAYA

Lidiya Borisovna (Tolstaya) (24.9.1921, Bakı – 19.5.2006, Moskva) –rus yazıçısı. M.Qorki ad. Ədəbiyyat İn-tunu bitirmişdir. SSRİ xalqlarının ədəbiyyatından

tərcümələri ilə tanınmışdır. «Yaşıl lampa» (1966), «Sizə görə həyatımı verərəm» (1969), «İlin sonuncu ayı» (1970), «Qorki doğma şəhərdə» (1972), «Gertsen Moskvada» (1976), «Canlı qəhrəmanlar» (1982), «Azadlıq uğrunda mübarizə aparın» (1990) və s. kitabların müəllifidir.

Tərcümələri:

1. **Видади Бабанлы.** Когда молчит совесть (роман). М.: Советский писатель, 1972, 511 стр.
2. **Видади Бабанлы.** Когда молчит совесть (роман). М.: Советский писатель, 1979, 511 стр.

LİPSKEROV

Konstantin Abramoviç (25.1.1889, Moskva – 28.10.1954, Moskva) – rus şairi, tərcüməçi, dramaturq, rəssam. Klassik Şərq poeziyasının şah əsərlərindən tərcümələri ilə tanınmışdır. 1922 ildə bir neçə kitabı

(«Türkmənistan şeirləri», «Qızıl ovuc», «Altıncı gün» adlı Bibliya və antik şeir topluları, «Dəniz noxudu» dramatik poeması, «Başqa: Moskva povesti» poeması) çapdan çıxmışdır. 1922-23 illərdə Merimenin «Karmen» əsərinin süjeti əsasında pyes yazmışdır. 1920-ci illərin sonunda şair kimi fəaliyyətini dayandırmış və özünü tamamilə poetik tərcüməyə həsr etmişdir.

Tərcümələri:

1. **Низами Гянджеви.** Сокровищница тайн. Баку: Язычы, 1982, 259 с.
2. **Низами Гянджеви.** Искендернаме. Баку: Язычы, 1983, 998 с.
3. **Низами Гянджеви.** Хосров и Ширин. Баку: Язычы, 1983, 458 с.

M

MAARİF SOLTAN

(Maarif Soltan oğlu Qəniyev;

d. 10.4.1956, İsmayilli r-nunun Brovdal k.)

– şair. AYB-nin üzvü (1987). M. Qorki ad.

Ədəbiyyat İn-tunun (Moskva) poeziya şö-

bəsində (1979-84) təhsil almışdır. Yazıçıların Şüvəlan qəs.-ndəki yaradıcılıq evində təlimatçı işləmişdir (1984-86). 1988 ildən «Qobustan» jurnalının əməkdaşdır. İlk şeirləri 1973 ildə İsmayilli r-nunun «Zəhmətkeş» qəzetində dərc olunmuşdur.

Tərcümələri:

1. **Əbu Əli İbn Sina.** Elm haqqında; Zəmanə əhlindən şikayət; Şərab haqqında (şeir); Rübailər. İnqilab və mədəniyyət, 1952, №8, s.19-20.
2. **Aleksey Mişin.** Söhbət (şeir). Ədəbiyyat və incəsənət, 1985, 27 dekabr.
3. **V.Şalamov** Kolıma dəftərindən (şeir). Azərbaycan, 1993, №9-10, s.109-111
4. **V.Timofeyev** Birici dəfədir hamıdan ayrı (şeir). Ədəbiyyat və incəsənət, 1985, 27 dekabr.
5. **V.Voynoviç** Əsgər İvan Çonkinin həyatı və ağılsızmaz sərgüzəştləri (roman-lətifə). Azərbaycan, 1994, №1-3, s.145-153; №4-6, s.151-160; 1995, №1-3, s.162-171.

MAHMUDOV

Emin Qasıməli oğlu (d. 1.1.1925, Göyçay – 2009, ABŞ) – yazıçı, tərcüməçi. AYB-nin üzvü (1954). Azərb. Dövlət Universitetinin (indiki BDU) filologiya fakültəsinin

jurnalistika şöbəsində təhsil almışdır (1945-50). Ədəbi yaradıcılığa şeirlə başlasa da, elmi fantastikaya və bədii tərcüməyə üstünlük vermişdir. «RT-1» adlı ilk elmi-fantastik hekayəsi 1952 ildə «Pioner» jurnalında dərc olunmuşdur. «Günəş şəhəri» adlı ilk elmi-fantastik hekayələr məcmuəsi isə 1953 ildə çapdan çıxmışdır. O, Bakıda Baş Mətbuat idarəsində sensor (1948-52), «Azərbaycan qadını» jurnalı (1955-66) və «Azərbaycan pioneri» qəzeti redaksiyalarında məsul katib, Azərb. Dövlət Televiziya və Radio Verilişləri Şirkətində böyük redaktor (1973-82) olmuşdur. «Muğanda qütb parıltısı» (1954), «Kainat gəmisini» (1957), «Veneranın göyləri od içində» (1960), «Dəmir necə ayaq açdı» (1967), «Ulduzlar yolumuzu gözləyir» (1975), «Atlant qızı» (1986) və s. kitabların müəllifidir.

Tərcümələri:

1. **Şişpapaq** (povest). Bakı: Azərneşr, 1964, 196 s.
2. **Dağlarda şimşək çaxır** (povest). Bakı: Gənclik, 1967, 202 s.
3. **Yağış mahnısı.** Bakı: Gənclik, 1968, 174 s.
4. **V.Zaxarçenko.** Elektrik beyni ilə söhbət. Bakı: Gənclik, 1970, 293 s.
5. **V.Levi.** Fikir ardınca. Bakı: Gənclik, 1972, 308 s.
6. **R.Baxtamov.** Qanun qanundur. Bakı: Gənclik, 1974, 292 s.
7. **Z.Seyidməmmədova.** Təyyarəçinin qeydləri. Bakı: Gənclik, 1976, 93 s.
8. **Povest və hekayələr.** Bakı: Gənclik, 1976, 198 s.
9. **Baba nağılı** (povest və hekayələr). Bakı: Gənclik, 1978, 248 s.
10. **Zurxan Qemazaşvili.** Tbilisısayağı boşanma (yumoreska). Azərbaycan, 1982, №12, s.181
11. **Nəsrulla Əsədullayev.** İmtahan (yumoreska). Azərbaycan, 1982, №12, s.182.

12. **Aurel Skobioale.** Növbə kimindir? (yumoreska). Azərbaycan, 1982, №12, s.183.
13. **Telegram** (povest və hekayələr). Bakı: Gənclik, 1982, 164 s.

MEHDI HÜSEYN

(Mehdi Əli oğlu Hüseynov; 22.3.1909, Qazax mahalının Şıxlı k. – 10.3.1965, Bakı) – yazıçı, dramaturq, tənqidçi. Azərb. SSR xalq yazıçısı (1964). SSRİ Dövlət mükafatı

laureatı (1950). Azərb. Dövlət Un-tinin (indiki BDU) pedaqoji fakültəsinin tarix şöbəsini (1929) və Moskvada Dövlət Kinematografiya İn-tu yanında akademiya tipli kinossenariçilər kursunu (1938) bitirmişdir. Azərb. Sovet Yazıçıları İttifaqı Təşkilat Komitəsinin məsul katibi (1930-34), Azərb. Yazıçılar İttifaqı İdarə Heyətinin birinci katibi, SSRİ Yazıçılar İttifaqı İdarə Heyətinin katibi (1958-65) olmuşdur.

Yaradıcılığa müxbir yazıları ilə başlamışdır. İlk tənqidi məqaləsi («Bizdə futurizm cərəyanı») 1926 ildə, ilk hekayəsi («Qoyun qırımı») isə 1927 ildə dərc edilmişdir. «Tunel» (1927), «Qan intiqamı» (1928), «Kin» (1935) və b. əsərlərində inqilabdan əvvəlki dövr təsvir olunur. «Daşqın» (1933-36) romanı Azərb.-da Sovet hakimiyyəti uğrunda mübarizəyə həsr edilmişdir. Onun «Komissar»ı (1942-49) Azərb. ədəbiyyatında ilk tarixi povestdir. «Səhər» (1953), «Tərən» (1940), «Abşeron» (1949), «Qara daşlar» (1957-59), «Yeraltı çaylar dənizə axır» (1965) romanlarının müəllifidir. Dram yaradıcılığına «Şöhrət» (1939) pyesi ilə başlamışdır. «Şamil» (1940-41), «Nizami» (1942), «Cavanşir» (1957) tarixi dramları, «Alov» (1961), «İntizar» (1944, İ.Əfəndiyevlə birgə), «Qardaşlar» (1948) pyesləri var. Əsərləri bir sıra dillərə tərcümə edilmişdir. SSRİ Ali Sovetinin (5-6-cı

çağırış) və Azərb. SSR Ali Sovetinin (5-ci çağırış) deputatı olmuşdur. Bakıda adına küçə var.

Tərcüməsi:

Tur qardaşları. Bir evin sirri (4 pərdə, 9 şəkildə dram). İnqilab və mədəniyyət, 1949, №7, s.101-147.

MEHDIYEV İntiqam

Tərcüməsi:

Vasili Makaroviç Şukşin. Şikayət (s. 142-148); Qoca nə təhər öldü (s. 148-152) (hekayə). V.Şukşin, V.Rasputin, V.Belov. Povestlər və hekayələr. Bakı: Yazıçı, 1991, 312 s.

MEHDIYEV Kamil

Tərcümələri:

1. **Hanna Mina.** Göy lampaları (povest). Bakı: Uşaqgəncnəşr, 1960, 108 s.
2. **Alberto Moravia.** Roma pulu (s.80-88); Əlifba (s.89-94); Kötük (s.95-103) («Roma hekayələri» silsiləsindən hekayələr). Alberto Moravia. Roma hekayələri. Bakı: Uşaqgəncnəşr, 1961, 107 s.
3. **Vladimir Petroviç Kartsev.** Fizika haqqında novellalar (novella). Bakı: Gənclik, 1975, 112 s.
4. **Brandis Y.** Jül Vern (povest). Bakı: Gənclik, 1979, 168 s.
5. **Leon Kruçkovski.** Kordian və gəda (roman). Bakı: Gənclik, 1980, 232 s.
6. **Anatol Frans.** Krenkebil (hekayə). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Fransız ədəbiyyatı antologiyası. 3 cildə. II cild. Bakı: Şərq-Qərb, 2007, s.66-88.

MEHDIYEV

Niyazi Musa oğlu (d. 26.2.1951, Bakı) – tənqidçi, ədəbiyyatşünas, fəlsəfə e.d. AYB-nin üzvü (1989). Azərb. Dövlət Un-tinin (indiki BDU) filologiya fakültəsində (1968-73) və

M.V.Lomonosov ad. Moskva Dövlət Un-tinin (1973-76) fəlsəfə fakültəsində təhsil almışdır. M.A.Əliyev ad. Azərb. Dövlət İncəsənət İn-tunun (indiki ADMİU) fəlsəfə kafedrasında müəllim (1977-82), baş müəllim (1982-84) işləmişdir. Hazırda həmin kafedrada dosent vəzifəsində çalışır (1984 ildən). İngilis dilindən elmi tərcümələri var.

Tərcüməsi:

Ernest Heminquey. Təmiz işıqlı bir yer idi; Yağış altındakı pişik (hekayə). Ulduz, 1979, №7, s.25-29

MEHDİYEVA Əminə

Tərcümələri:

1. **Novtec Sinqh.** Vətənə (hekayə). Azərbaycan, 1955, №2, s.96-102.
2. **Perm Çand.** Sakitləşdi (hekayə). Azərbaycan, 1955, №2, s.103-109.
3. **Suat Dərviş.** Oğru (hekayə). Kommunist, 1958, 30 avqust.
4. **Fəxri Erdinc.** Afət (hekayə). Azərbaycan, 1958, №3, s.103-115.
5. **Əhməd Nədim Qasimi.** Oğru (hekayə). Azərbaycan, 1958, №8, s.145-154.
6. **Seyfəddin Ömər.** Zeytun çörək (hekayə). Azərbaycan, 1959, №5, s.181-190.
7. **Y. Ziskin** Yalnız qadınlar üçün (hekayə). Azərbaycan qadını, 1980, №3, s.12-13.
8. **Andrey Platonov.** Torpaqda çiçək (hekayə). Azərbaycan, 2008, №3, s.170-172.

MEHRƏLİYEV

Elçin Eldar oğlu
(d. 1957, Füzuli) – slavyanşünas, tərcüməçi, filologiya e.d. (2010), prof. (2012). Sankt-Peterburq Un-tinin Slavyan filologiyası fakültəsini bitirdikdən

(1980) sonra təyinatla Azərb. Dövlət Un-tinə (indiki BDU) göndərilmişdir. 1982 ildən orada dünya ədəbiyyatı kafedrasında

çalışır. 2000 ildən BSU-nun Slavyan filologiyası kafedrasının müdürüdür. 50-dən çox məqalənin, 4 kitab və 2 monoqrafiyanın müəllifidir.

Tərcümələri:

1. **Yaromira Kolarova.** Mühəribədən sonra görüşənədək. janr Ulduz, 1983 №6, s. 40-46.
2. **Lenka Haşkova.** Qol sancağı (hekayə). Ədəbiyyat və incəsənət, 1984, 11 may.
3. **Yozef Zelenka.** Bəxşiş. janr Dünya, 1986 №2, s.124-129.
4. **İvan Viskoçil.** Yaqubun tələsi. janr Dünya, 1986 №2, s.129-133.
5. **Yaroslav Haşek.** Bənövşəyi ıldırım. Bakı: Gənclik, 1989, 143 s.
6. **Yaroslav Haşek.** Qoçaq əsgər Şveykin sərgüzəştləri. Bakı:Mütərcim, 2005, №1, s.41-48; Mütərcim, 2005, №2/3, s. 32- 44.
7. **Yaroslav Qaşek.** Pişiyin başına gələn bədbəxt hadisə (s.247-250); Serb keşişi Boqumir və onun müfti İrsimdən aldığı keçi (s.254-257); Kobkan ekspedisiya firmasının praktikantlarının məhv edilməsi (s.261-267); Dostum Hanuşka (s. 294-297); Pan Florentin və Xoxolka (s. 298-301); Xaricilərin bələdçisi (s.309-315) (hekayə); Yetim uşaq və onun sirli anası (s.267-274) (hekayələr silsiləsi). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Yaroslav Qaşek. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Şərq-Qərb, 2006, 320 s.
8. **Rafael Husejnov.** Mahsatı Gandževi. (Çex dilinə tərcümə) janr Bakı, Şərq-Qərb, 2014. 128 s.

MƏCNUNBƏYOV

Cabbar Hüseyn oğlu (d. 20.6.1912, İrəvan – 1.2.1967, Bakı) – yazıçı, dramaturq. Azərb. Yazıçılar İttifaqının üzvü (1938). Leningrad Dövlət Tarix-Dilçilik İn-tuna (indiki Leningrad Tarix, Fəlsəfə və Dilçilik İn-tu) daxil olsa da (1931), xəstəliyinə görə təhsilini yarımçıq qoyaraq

Bakıya qayıtmışdır (1934). Azərb. Dövlət Nəşriyyatında tərcüməçi, uşaq ədəbiyyatı şöbəsinin müdiri işləmiş (1934-38), İkinci Dünya müharibəsi illərində «Vətən yolunda» qəzeti redaksiyasında çalışmışdır (1941-44). Uşaqgəncləşdirmə baş redaktor olmuşdur (1951-52). «Yanar vadi» (1938), «Böyük məhəbbət» (1951), «İldırım» (1955), «Ayrılan yollar» (1956) pyesləri tamaşaya qoyulmuşdur. «Qırmızı ulduz» ordeni və medallarla təltif olunmuşdur.

Tərcümələri:

1. **M.Qorki** Foma Qordeyev (roman). Bakı: Azərnəşr, 1935, 342 s.
2. **M.Y.Lermontov** Zəmanəmizin qəhrəmanı (roman). Bakı: Uşaqgəncləşdirmə, 1950, 175s.
3. **L.N.Tolstoy** Anna Karenina (roman). II cild. I kitab. Bakı: Uşaqgəncləşdirmə, 1950, 367 s.
4. **L.N.Tolstoy** Anna Karenina (roman). II cild. II kitab. Bakı: Uşaqgəncləşdirmə, 1950, 228 s.
5. **Günəş dağı** (Çin nağılları). Bakı: Uşaqgəncləşdirmə, 1951, 20 s.
6. **N.Biryukov** Çayka (roman). Bakı: Uşaqgəncləşdirmə, 1952, 440 s.
7. **P.Blyakin** Dan yeri söküləndə. Bakı: Uşaqgəncləşdirmə, 1952, 268 s.
8. **Qalina Nikolayeva**. Biçin (roman). Bakı: Azərnəşr, 1952, 592 s.
9. **M.Qorki** Foma Qordeyev (roman). Bakı: Uşaqgəncləşdirmə, 1953, 284s.
10. **M.Y.Lermontov** Zəmanəmizin qəhrəmanı (roman). Bakı: Azərnəşr, 1954, 176 s.
11. **Maksim Qorki**. Foma Qordeyev (s.159-476) (roman); Qırmızıisfət Vasika (s.493-511) (hekayə). M.Qorki. Əsərləri. 15 cildə. II cild. Povestlər və hekayələr. Bakı: Azərnəşr, 1955, s. 159-476, 493-511.
12. **Maksim Qorki**. Etiraf (povest). M.Qorki. Əsərləri. 15 cildə. V cild. Bakı: Azərnəşr, 1956, s. 245-446.
13. **Maksim Qorki**. Yay (povest). M.Qorki. Əsərləri. 15 cildə. V cild. Bakı: Azərnəşr, 1956, s. 447-588 (Qasımov Ə. ilə şərikli tərcümə).
14. **Qrim qardaşları**. Bremen musiqiçiləri; Tülkü və qazlar (nağıllar). Bakı: Uşaqgəncləşdirmə, 1962, 16 s.
15. **Qrim qardaşları**. Qoçaq dərzi (azyaşlı uşaqlar üçün nağıl). Bakı: Azərnəşr, 1964, 15 s.
16. **E.Heminquey** Milad bayramı hədiyyəsi (oçerk). Azərbaycan, 1964, №7, s. 97-111.
17. **A.Yurgen** Georq – Göy irogezlərin oğulluğu (roman). Bakı: Azərnəşr, 1964, 225 s.
18. **Yuri Yakovlev**. Bulud yığan oğlan (s. 7-20); Konkili oğlan (s. 21-56); Qız və boz pişik (s. 57-82); «Küçəyə atılmış» (s.83-100); Qoca əsgərə əl dəyməyin (s.101-114) (hekayə). Yuri Yakovlev. Bulud yığan oğlan (hekayələr). Bakı: Azərnəşr, 1965, 115 s.
19. **Qrim qardaşları**. Nağıllar. Bakı: Gənclik, 1967, 31 s.
20. **L.N.Tolstoy** Əsərləri. 14 cildə. I cild. Uşaqlıq. İlk gənclik. Bakı: Azərnəşr, 1975, 375 s.
21. **A.P.Çexov** Qanuni olaraq mən necə evləndim (s.3-6); İfrinə (s.37-50); Qadası (s.268-281) (hekayə). A.P.Çexov Hekayələr. Bakı: Azərnəşr, 1975, s.3-6, 37-50, 268-281.
22. **M.Y.Lermontov** Zəmanəmizin qəhrəmanı (roman). Bakı: Gənclik, 1975, 197 s.
23. **İ.Turqenev** Asya (s. 3-52); İlk məhəbbət (s.53-118); Bahar suları (s. 119-255) (povest). İ.Turqenev. Povestlər. Bakı: Gənclik, 1976, 256 s.
24. **M.Rid** Başsız atlı (roman). Bakı: Azərnəşr, 1977, 402 s.
25. **Jül Vern**. Kapitan Qrantın uşaqları (roman). Bakı: Yazıçı, 1978, 596 s.

26. **Lev Nikolayeviç Tolstoy.** Anna Karenina (roman. V-VIII hissələr). L.N.Tolstoy. Əsərləri. 14 cildə. IX cild. Anna Karenina. II kitab (8 hissədən ibarət roman). Bakı: Yazıçı, 1981, 466 s.
27. **Mayn Rid.** Başsız atlı (roman). Dünya uşaq ədəbiyyatı kitabxanası. VI. Mayn Rid, R.Stivenson. Başsız atlı. Dəfinələr adası. Bakı: Gənclik, 1983, 528 s.
28. **M.Y.Lermontov** Zəmanəmizin qəhrəmanı (s. 172-314) (roman). Dünya uşaq ədəbiyyatı kitabxanası. II cild. A.S.Puşkin, M.Y.Lermontov. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Gənclik, 1983, 316 s.
29. **Andersen Hans Xristian.** Çaxmaq (s.116-121); Balaca Klaus və Böyük Klaus (s. 122-132); Qalay əsgərcik (s. 133-136); Vəhşi qu quşları (s. 137-151); Uçan sandıq (s.151-156); Leyləklər (s.156-161); Çirkin ördək balası (s. 161-169); Küknar ağacı (s.170-177); Yamaq iynəsi (s.178-181); Qırmızı başmaqlar (s. 181-186); Balaca Tuk (s. 186-190); Ana (s.190-195); Balaca İdanın çiçəkləri (s.195-202); Düyməcik (s.202-211); Yol yoldaşı (s.211-226) (nağıl). Dünya uşaq ədəbiyyatı kitabxanası. 50 cildə. XVI cild. H.X.Andersen, Ş.Perro. Nağıllar. Bakı: Gənclik, 1985, 264 s.
30. **Lev N.Tolstoy** Uşaqlıq (s.7-104); Yeniyetməlik dövrü (s.105-180); Gənclik (s.181-329) (povest). Dünya uşaq ədəbiyyatı kitabxanası. XIX cild. Lev Tolstoy. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Gənclik, 1986, 332 s.
31. **Jül Vern.** Kapitan Qrantın uşaqları (roman). Dünya uşaq ədəbiyyatı kitabxanası. Bakı: Gənclik, 1986, 532 s.
32. **Jül Vern.** Kapitan Qrantın uşaqları (roman). Bakı: Gənclik, 1987, 532 s.
33. **Aleksandr Sergeyeviç Puşkin.** Qaratoxmaq qız (s.505-527) (povest). Dünya ədəbiyyatı kitabxanası. XXXII cild. A.S.Puşkin. Şerlər, poemalar, povestlər. Bakı: Yazıçı, 1987, 572 s.
34. **Mixail Y.Lermontov.** Zəmanəmizin qəhrəmanı (s.307-431); Vadim (s. 432-525) (roman). Dünya ədəbiyyatı kitabxanası. 33-cü cild. M.Y.Lermontov. Şerlər, poemalar, mənzum dram, romanlar. Bakı: Yazıçı, 1989, 528 s.
35. **M.Rid.** Başsız atlı (roman). Bakı: Çasıoğlu, 2004, 328 s.
36. **L.N.Tolstoy** Uşaqlıq; İlk gənclik; Gənclik (povest). Dünya ədəbiyyatı seriyası. L.N.Tolstoy. Seçilmiş əsərləri. Bakı, Öndər, 2004, s. 13-338.
37. **Jül Vern.** Kapitan Qrantın uşaqları (roman). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Bakı: Öndər, 2004, 552 s.
38. **M.Y.Lermontov** Zəmanəmizin qəhrəmanı (s.377-515) (roman). Dünya ədəbiyyatı seriyası. M.Y.Lermontov. Seçilmiş əsərləri. Bakı, Öndər, 2005, 520 s.
39. **Lev Nikolayeviç Tolstoy.** Dirilmə (roman). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Bakı, Şərq-Qərb, 2007, 480 s. (Mikayıl Rzaquluzadə ilə birgə tərcümə).
40. **Mayn Rid.** Başsız atlı (roman). Bakı: Altun Kitab, 2007, 112 s.
41. **Anton Pavloviç Çexov.** İfritə; Xoşbəxtlik (Y.P.Polonskiyə ithaf olunur); Qadası (hekayə). Dünya ədəbiyyatı klassikləri seriyası. A.P.Çexov. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Şərq-Qərb, 2009, s.39-51, 70-79, 442-453.
42. **Mayn Rid.** Başsız atlı (roman). Dünya ədəbiyyatı klassikləri seriyası. Mayn Rid. Seçilmiş əsərləri. Bakı, Şərq-Qərb, 2009, s.13-389.
43. **L.N.Tolstoy** Uşaqlıq; İlk gənclik; Gənclik (povest). Dünya ədəbiyyatı klassikləri seriyası. L.N.Tolstoy. Seçilmiş əsərləri. 3 cildə. I cild. Bakı, Şərq-Qərb, 2009, s. 17-355.

MƏCNUNBƏYOV Ceyhun**Tərcüməsi:**

İvan Sergeyeviç Turgenev. Asya (po-vest). Dünya ədəbiyyatı seriyası. İ.S. Turgenev. Seçilmiş əsərləri. 2 cildə. I cild. Bakı, Şərq-Qərb, 2006, s. 270-316.

MƏDƏTOVA M.**Tərcümələri:**

1. **V.Yits.** Qocalanda (şeir). Xəzər-Xəbər, 2001, №115, s.30
2. **C.Q.Bayron** Mənə xatırlatma. Poetik tərcümələr. I toplu. Bakı: Xəzər Universiteti Nəşriyyatı, 2005, s.41-85
3. **H.V.Longfello** Yağışlı gün (şeir). Poetik tərcümələr. I toplu. Bakı: Xəzər Universiteti Nəşriyyatı, 2005, s. 49.
4. **H.Barnes** Qaytarıram geri (şeir). Poetik tərcümələr. I toplu. Bakı: Xəzər Universiteti Nəşriyyatı, 2005, s. 85

MƏDİNƏ GÜLGÜN

(Mədinə Nurulla qızı Ələkbərzadə;
17.1.1926, Bakı –
17.2.1991, Bakı)
– şair. Azərb. SSR
əməkdar incəsənət xadimi (1987). 1938
ildə ailəsi ilə Cənubi

Azərbaycanın Ərdəbil ş.-nə köçmüşdür. Bədii yaradıcılığa 1940-cı illərdən başlasa da, ilk şeirlərini 1945 ildə Təbrizdə, «Vətən yolunda» və «Azərbaycan» qəzetlərində çap etdirmişdir. Cənubi Azərbaycan-da milli azadlıq və demokratik hərəkatın (1941–46) fəal iştirakçısı və öz mübariz şeirləri ilə həmin inqilabın carçısı olmuşdur. ADF-nin (1945), Milli hökumət dövründə Təbrizdə yaranmış «Yazıçılar və şairlər cəmiyyəti»nin (1946) üzvü olmuşdur. Bakıda Azərbaycan. Pedaqoji İnstitutunun (indiki ADPU) dil və ədəbiyyat fakültəsində təhsil almışdır (1948–52). M.G.-ün əsərləri bir sıra xarici dillərə tərcümə olunmuşdur. Bakıda və Moskvada «Təbrizin

baharı» (1950), «Savalanın ətəklərində» (1950), «Yadigar üzük» (1953), «Təbriz qızı» (1956), «Firudin» (poema) (1963), «Dünyamızın sabahı» (1974), «Durnalar qaydanda» (1983) və digər şeir kitabları nəşr olunmuşdur. Azərbaycan SSR Ali Soveti Rəyasət Heyətinin Fəxri Fərmanları (1960, 1974, 1986), «Şərəf Nişanı» ordeni (1980) ilə təltif edilmişdir.

Tərcümələri:

1. **Vera İnber.** Qadın əlləri (s.54-55) (şeir). Bahar dostları (RSFSR şairlərinin şeirləri). Bakı: Azərbaycan, 1961, 248 s.
2. **B.X.Qəni.** Tikansız gül; Eşq bəndəsi; Şadlıq nəğməsi; Tufan; Məhəbbət gülü; Səngəl; Mavi gözlər; Görüş; Müjdə; Xəbər; Məhəbbət; Asta-asta; Arzu (şeir). Azərbaycan, 1971, №1, s.171-173.
3. **Jalə.** Mən bülbül deyiləm; Şölə; Qızılgülün nəğməsi; Qızın dedikləri; Qızıl göl (şeir). Azərbaycan, 1972, №6, s.171-172 (Farscadan tərcümə olunub).
4. **Valentina Slyadneva.** Atam (şeir). Bakı, 1983, 10 may.

MƏHƏMMƏD HADİ

(Ağaməhəmməd Hacı Əbdülsəlim oğlu; 1879, Şamaxı – 1920, Gəncə)
– şair, Azərbaycan. roman-
tizminin görkəmli nü-
mayəndələrindən biri.
Təcir ailəsində doğul-
muşdur. İbtidai təhsilini

məhəllə məktəbində Şamaxılı Molla Səmədin yanında almış, sonra Hacı Molla Abbasın məktəbində oxumuşdur. 9 yaşında atası vəfat etmiş, o, bacıları ilə bərabər nənəsi Teyyibə xanımın himayəsində qalmışdır. Nənəsinin vəfatından sonra qohumu Mustafa Lütfinin himayəsində yaşamış, ərəb dilini ondan öyrənmişdir. M.H. istədiyi təhsili ala bilmədiyindən, əmisi oğlunun köməyi ilə ticarətə başlamış, lakin bu iş onun ürəyinə yat-

madığından tezliklə tərk etmişdir. Şamaxı zəlzələsindən sonra (1902) Kürdəmirə köçən M.H. orada müəllimlik etməyə başlamışdır. 1905 ildə «Həyat» qəzetində «Lövhiməkətib» adlı şeiri dərc olunmuşdur. Həmin ildə Mustafa Lütfinin dəvəti ilə Həştərxana getmiş, orada Lütfinin «Bürhani-tərəqqi» qəzeti ilə əməkdaşlıq etməyə başlamışdır. «Həyat», «Füyuzat» və «Bürhani-tərəqqi» qəzetlərində elmə, maarifə çağıran şeirlər və intibah məsələlərinə dair məqalələrlə çıxış etmişdir. 1906 ildə Əli bəy Hüseynzadənin dəvəti ilə Bakıya gəlmiş, «Füyuzat» məcmuəsində çalışmağa başlamışdır. Oradakı osmanlı müəlliflərindən fərqli olaraq, yerli həyata dair yazıların geniş nəşrinə səy göstərmişdir. «Füyuzat» bağlandıqdan sonra «Tazə həyat» və «İttifaq» qəzetlərində işləmişdir. 1910 ildə İstanbula getmiş, «Tənin» qəzetində Şərq dilləri mütərcimi kimi fəaliyyət göstərmiş, yazıları ilə yerli qəzet və məcmuələrdə iştirak etmişdir. M.H.-nin alovlu bir hiss ilə, tərəqqipərvərlik ruhunda yazdığı şeirlər bütün Yaxın Şərqdə oxunub yayılırdı. Hətta şairin «Fünun və maarif» adlı şeiri Hindistanda «Həblülmətin» qəzetində farsca tərcümə olunub dərc edilmişdi.

1913 ildə kənardan gələn ziyalılardan şübhələnen Osmanlı hökuməti M.H.-ni də həbsə alır və Səlanikə sürgün edir. Orada da M.H.-yə əziyyətlər verilir. M.H. 1914 ildə Bakıya qayıtmağa müvəffəq olur. 1915 ildə Qafqaz ordusunda feldşer kimi çalışdığı zaman Avstriya cəbhəsinə, Karpata gedir, müsəlman əsgərləri arasında alay mollası vəzifəsini icra edir. Həmin vaxtlarda yaradıcılıqla ciddi məşğul olur, bir sıra kiçik şeirləri ilə yanaşı tərcüməyi-halını əhatə edən «Sərgüzəşt»i yazmağa başlayır. Qafqaz ordusudan qayıtdıqdan sonra 1918-20 illərdə Gəncə və Bakıda didərgin həyat sürməyə başlayır.

M.H. ədəbi-tənqidi və estetik görüşlərində ədəbiyyatın ideyalılığı, «sənət həyat üçündür» prinsiplərini müdafiə edir, xalq mənə-

feyinə xidməti yazıcının müqəddəs vəzifəsi sayırdı. O, xalqların azadlıq mübarizəsinə rəğbət bəsləyirdi («Bir sərgüzəşti-xunun», «Mülhəməyi-əşar» və s.). İran və Türkiyə inqilablarına, Səttarxan və digər mübarizlərə əsərlər həsr etmişdir. Yaradıcılığında maarif-pərvərlik ideyaları mühüm yer tutur. M.H.-nin romantizmi mütərəqqi mahiyyətlidir. Şair özü bu romantizmin acı həyatdan bezmiş insanların şirin xəyalı ilə bağlı olduğunu söyləyirdi («Amali-vidcan»). Fərdiyyətçilik və tənhalıqdan doğan kədər motivləri də M.H. yaradıcılığının səciyyəvi cəhətlərindəndir. Lakin bu kədər dövrün haqsızlıqları və xalqın dərdi ilə bağlı olan «cahani kədər» idi. M.H. romantizminin yekunu sayılan «İnsanların tarixi faciələri, yaxud əhvali-intibah» poemasında bəşər tarixinə fəlsəfi nəzər salınır. Əsərdə M.H.-yə xas tarixi nikbinlik də bədbinliklə əvəz olunmuşdur. M.H. yaradıcılığı bənzərsiz sənətkarlıq xüsusiyyətləri ilə seçilir. Əruz vəznində yazmışdır. Şeirlərində ərəb, fars söz və tərkibləri geniş yer tutduğundan yaradıcılığının təsir dairəsi məhdudlaşmışdır. M.H.-nin anadan olmasının 100 illiyi qeyd edilmişdir.

Tərcümələri:

Nizami Gəncəvi. Nizaminin övladına nəsihəti (Leyli və Məcnun poemasından bir parça). Füyuzat, №27, 1907, 18 sentyabr, s.423

MƏHƏMMƏDİ

Məsiə oğlu Əhməd oğlu (d. 1.5.1963, Əli Bayramlı, indiki Şirvan ş.) – şərqşünas, tərcüməçi. Filologiya e.n. (1991). Azərb. Dövlət Un-tinin (indiki BDU) şərqşünaslıq fakültəsini bitir-

mişdir. 1985-87 illərdə Əfqanıstanda tərcüməçi kimi hərbi xidmətdə olmuş, 1987 ildən etibarən AMEA Z.Bünyadov ad. Şərqşün-

naslıq İn-tunda laborant, kiçik elmi işçi, böyük elmi işçi, direktor müavini vəzifələrində çalışmışdır. Qarabağ müharibəsi iştirakçısıdır (1993). 2004 ildən in-tun İran filologiyası şöbəsinin müdiri, 2011 ildən Azərb. Resp. Prezidenti yanında Strateji Araşdırmalar Mərkəzinin ekspertidir.

Elmi fəaliyyətlə yanaşı, ardıcıl olaraq, tərcümə işi ilə də məşğul olur. İmam Qəzzalının «Kimiyyəyi-səadət» əsərindən müəyyən parçaları, Əbu Səid Əbül-Xeyr, Baba Kuhi Bakuvi, Şəms Təbrizi, Cəlaləddin Rumi, Şeyx Məhəmməd Xiyabani və Məhəmməd-hüseyn Şəhriyarın yaradıcılığından müəyyən nümunələri Azərb. dilinə çevirmişdir. Müasir İran və Əfqanıstan ədəbiyyatından da tərcümələr etmişdir. «Saib Təbrizi və farsdilli poeziyada hind üslubu» (1994), «Sədi və Hafiz» (2004), «Güney Azərbaycan məsələləri» (2012) və s. kitabların müəllifidir.

Tərcümələri:

1. **Qızılbaşlar tarixi.** Fars dilindən tərcümə və şərhlər. Bakı: Azərbaycan, 1993.
2. **Yusif Qarabaği.** Yeddi bağ. Fars dilindən tərcümə, ön söz və şərhlər. Bakı: İrşad, 1997.
3. **Müdərris Rəzəvi.** Nəsirəddin Tusinin həyatı və əsərləri. Fars dilindən tərcümə (Vidadi Mustafayevlə birlikdə). Bakı: Nurlan, 2002.
4. **Hüseyni Pərviz.** Yol (hekayə). Dünya ədəbiyyatı, 2004, №1, s.142-143.
5. **Diba Fəridə.** Mənim qızım Fərəh (memuar). Dünya ədəbiyyatı, 2005, №1, s.99-138.
6. **S.Sipehri.** Rəngin ölümü; Nilufər; Səfər; Mən gələcəyəm (şeir). Dünya ədəbiyyatı, 2005, №1, s.260-264.
7. **Söhrab Sipehri.** Suyun ayaq səsi (şeyrlər və poema). Fars dilindən tərcümə və ön söz. Bakı: Mütərcim, 2010.
8. **Tərcümə çələngi.** Bakı: Nurlan, 2012.

MƏQSUDİ

(? – ?) – 16 əsr Azərb. mütərcimi. Həyatı haqqında məlumat yoxdur. 1515 ildə tamamlanmış «Möcüznamə» («Möcüzə kitabı») adlı tərcümə əsəri məlumdur. Tərcümənin ön sözündə kitabın tamamlanma tarixi ilə yanaşı 6150 beytdən ibarət olması və fars dilindən tərcümə edilməsi göstərilir. Məsnəvi şəklində qələmə alınmış tərcümədə onun farsca orijinalı haqqında məlumat verilmir. «Möcüznamə» tərcüməsi Məhəmməd peyğəmbərin, Əli ibn Əbu Talibin və islamın digər müqəddəs şəxsiyyətlərinin həyatına aid qəribə, möcüzəli hadisələrdən bəhs edən mənzum hekayətlər toplusudur. Mütərcim, çox güman ki, bu tərcümə kitabını sufi şairi Fəridəddin Əttarın və digər farsdilli şairlərin ayrı-ayrı əsərlərindən seçmə hekayətlərdən tərcümə yolu ilə tərtib edərək «Möcüznamə» adlandırmışdır. Tərcümənin iki əlyazması AMEA Əlyazmalar İn-tunda saxlanılır (B-6680, B-7269). «Möcüznamə» ayrıca araşdırılmamışdır.

Əd.: Şərifov K., Tərcümə // Elm və həyat, 1987, №1; Nağısoyly M., XVI əsr Azərbaycan tərcümə abidəsi «Şühədanamə», B., 2003.

MƏLİKOV

Tofiq Davud oğlu
(d. 31.8.1942, Şəmkir)
– ədəbiyyatşünas, tənqidçi, tərcüməçi. Filologiya e.d. (1994). AYB-nin üzvü (1989). Azərb. Dövlət Un-tinin (indiki BDU)

şərqşünaslıq fakültəsində təhsil almışdır (1960-65). SSRİ EA Şərqşünaslıq İn-tunun aspiranturasında təhsilini davam etdirmişdir (1965-69). Həmin in-tdə kiçik elmi işçi (1969-76), böyük elmi işçi (1978-91), İstanbul Un-tinin ədəbiyyat fakültəsinin prof.-u olmuşdur (1991-94). «Türkçə-rus-

ca danışiq kitabçası»nı nəşr etdirmişdir. Hazırda Moskva Dövlət Linqvistika (dillər) Un-tinin prof.-u, Beynəlxalq Türkoloji və Mədəniyyət Fondunun vitse-prezidentidir (1991). Bədii yaradıcılığında tənqid, tərcümə və poeziya başlıca yer tutur. Bir sıra elmi əsərlərin və 2 monoqrafiyanın müəllifidir. Klassik və müasir türk şairlərindən poetik tərcümələri var.

Tərcümələri:

1. **Nazim Hikmət.** Çatır növbəm... (s. 12); Bir qız vardı Yaponiyada... (s. 13); Radioaktiv yağışlar (s.15); Bahar yağışları (s.15-16); Veraya (s.17) (şeir). Şəhər, axşam və sən (Müasir türk şairlərinin şeirləri). Bakı: Azərənəşr, 1974, 176 s.
2. **Əhməd Mühib Dranas.** Böyük olsun (s. 27); Serenada (s. 27-28) (şeir). Şəhər, axşam və sən (Müasir türk şairlərinin şeirləri). Bakı: Azərənəşr, 1974, 176 s.
3. **Cahit Sıtqı Tarancı.** Günəş əksilməsin pəncərəmdən (s.31); Abbas (s.31); Sənətkarın ölümü (s.32) (şeir). Şəhər, axşam və sən (müasir türk şairlərinin şeirləri). Bakı: Azərənəşr, 1974, 176 s.
4. **Ziya Osman Saba.** Əllər (s.33-34); Bu ruzigar (s.34); Qərib İstanbulumun nəğməsi (s.34-35); Çörək (s.35); Arzu (s.36) (şeir). Şəhər, axşam və sən (Müasir türk şairlərinin şeirləri). Bakı: Azərənəşr, 1974, 176 s.
5. **Rıfat İlgaz.** Şeirdə (s.37); İçək, dostlar (s.39-40); Həbsxana pəncərəsindən (s.40-41) (şeir). Şəhər, axşam və sən (Müasir türk şairlərinin şeirləri). Bakı: Azərənəşr, 1974, 176 s.
6. **Fazil Hüsni Dağlarca.** Oxu sevda içində mahnımızı (s.45); İnam (s.45); Dünya qədər (s.46); Asılmış (s.46-47); Ana (s.47-48); Xoruz (s.48); İşsiz (s. 49) (şeir); Bölüm (s.49); Qaraltı (s. 50); Ən uzun gecələrdə (s.50); Həqiqət (s.50); Adət (s.50); Təhlükəsiz (s.50-51); İkinci gerçək (s.51); Şeirlərin dili (s.51); Başqa yerdə olmaq (s.51); Beşinci yön (s.51); Söz oğrusu (s.52); Birdən oyanmaq (s.52); Ağarmaq (s. 52) («Haydi» kitabından şeirlər). Şəhər, axşam və sən (Müasir türk şairlərinin şeirləri). Bakı: Azərənəşr, 1974, 176 s.
7. **Orxan Vəli Qanıq.** Qəbirdəşi yazısı (s. 65-66); Kölgəm (s.66); Başqa dərd (s. 66); Gözəl havalar (s.67); Vecinə deyil dünya (s.67); Qatar səsi (s.67); Deyil (s. 68-69); Zəngli şeir (s.69); Sizin üçün (s.69); Macəra (s.71); Rübai (s.71); Yalnızlıq şeiri (s.72); Birdən-birə (s. 72); Asfalt üstünə yazılmış şeirlər (s. 73); Yoxuş (s.73) (şeir). Şəhər, axşam və sən (Müasir türk şairlərinin şeirləri). Bakı: Azərənəşr, 1974, 176 s.
8. **Oktay Rifət.** Şükür (s.74); Təyyarələr (s.74); Gəlin (s.75); Su kimi keçən günlər (s.75); Tale (s.75); Zurna (s. 76); Quşdili (s.76); Xatirə (s.76-77); Şəhidlik (s.77-79); Tut ağacı (s.79); Gecələr (s.79); Çörək və ulduzlar (s. 79); Qucaq-qucağa (s.80); Son söz (s.80-81) (şeir). Şəhər, axşam və sən (Müasir türk şairlərinin şeirləri). Bakı: Azərənəşr, 1974, 176 s.
9. **Məlih Cəvdət Anday.** Yalan (s.82); Səndən utanıram (s.82-83); Çox gözəl şey (s.83); Çarə yox (s.83); Teleqrafxana (s.84); Fit çalmaq üçün... (s.84); Rahatlığı qaçan ağac (s.85); Əxlaq (s. 85); Yazıq Ətəm (s.86) (şeir). Şəhər, axşam və sən (Müasir türk şairlərinin şeirləri). Bakı: Azərənəşr, 1974, 176 s.
10. **Bəhcət Necatigil.** Kitablarda ölmək (s. 87-88); Solğun bir gül olur toxununca (s.88-89); Barbaros meydanı (s.89-90) (şeir). Şəhər, axşam və sən (Müasir türk şairlərinin şeirləri). Bakı: Azərənəşr, 1974, 176 s.
11. **Cahit Küləbi.** Ruzigar (s. 93-94) (şeir). Şəhər, axşam və sən (Müasir türk şairlərinin şeirləri). Bakı: Azərənəşr, 1974, 176 s.

12. **A.Qədir.** Dörd pəncərə (s.95); Səngərdə (s.96); Cəfa (s.97); Demə (s.97) (şeir). Şəhər, axşam və sən (Müasir türk şairlərinin şeirləri). Bakı: Azərənəşr, 1974, 176 s.
13. **Arıburnu Orxan Murad.** İkinci dünyadan birinci dünyaya məktublar (s.98); Dünya döndükcə (s.99); Azadlıq (s.99); Vətən (s.99); Onu tanımaq lazımdır (s.99-100); Jandarma (s.100) (şeir). Şəhər, axşam və sən (Müasir türk şairlərinin şeirləri). Bakı: Azərənəşr, 1974, 176 s.
14. **Salah Birsəl.** Soyuq küçə (s.103); Bir şairin ölümü (s.103-104) (şeir). Şəhər, axşam və sən (Müasir türk şairlərinin şeirləri). Bakı: Azərənəşr, 1974, 176 s.
15. **Suad Taşər.** Eyni günəşlə isinirik (s.105); Düşün (s.106); Mahnıların iki gözü, iki çeşmə (s.106-107); Böyük qaranlığa bir addım qala (s.107) (şeir). Şəhər, axşam və sən (Müasir türk şairlərinin şeirləri). Bakı: Azərənəşr, 1974, 176 s.
16. **Ceyhun Atuf Qansu.** Balaca kafelər (s.109) (şeir). Şəhər, axşam və sən (Müasir türk şairlərinin şeirləri). Bakı: Azərənəşr, 1974, 176 s.
17. **Səbahəddin Qüdrət Ağsal.** Səhərə qədər (s.111); Oyanış (s.111); Sevdə (s.112); Pəncərə (s.112); Əvvəllər (s.112); Yeni gələn günə mahnı (s.112-113); Bir səhər oyanıb... (s.113); Gecənin zil qaranlığı (s.113-114); Ruzigar (s.115); İnsan səsi (s.115) (şeir). Şəhər, axşam və sən (Müasir türk şairlərinin şeirləri). Bakı: Azərənəşr, 1974, 176 s.
18. **Nicati Cumah.** Qarda ayaq izləri var (s.116-117); Azadlığın tərfi (s.117-118); İtkinlərin mahnısı (s.118); Gün aydın (s.119); Sevənin yuxusu (s.119) (şeir). Şəhər, axşam və sən (Müasir türk şairlərinin şeirləri). Bakı: Azərənəşr, 1974, 176 s.
19. **Əhməd Arif.** Sevdən məni... (s.122); İçəridə (s.122); Axşam tez düşür həbsxanaya (s.123-124); Adiloşun laylası (s.124) (şeir). Şəhər, axşam və sən (Müasir türk şairlərinin şeirləri). Bakı: Azərənəşr, 1974, 176 s.
20. **Atilla İlhan.** İkiüzlü mələklər (s.125-126); Dumanlı dağın çobanı (s.126-127); Bəla çiçəyi (s.127-128); Yağış qaçağı (s.128); (şeir). Şəhər, axşam və sən (Müasir türk şairlərinin şeirləri). Bakı: Azərənəşr, 1974, 176 s.
21. **Mətin Eloğlu.** Yaşamaq istəyirəm... (s.137); Şəhərə gəlmişkən bir də şəkil çəkdirək, dedim (s.137-138); Oyan (s.139-140); Çilingər süfrəsi (s.140); Şüşədəki (s.140); Qiymətləndirmə (s.141) (şeir). Şəhər, axşam və sən (Müasir türk şairlərinin şeirləri). Bakı: Azərənəşr, 1974, 176 s.
22. **Ədib Cansevər.** Masa da masaymış ha... (s.142-143) (şeir). Şəhər, axşam və sən (Müasir türk şairlərinin şeirləri). Bakı: Azərənəşr, 1974, 176 s.
23. **Nazim Hikmət.** Yaşamaq gözəl şeydir, qardaşım (roman). Bakı, Yazıçı, 1983, 178 s.

MƏMMƏD ALİM

(Alim Qəhrəman oğlu Məmmədov; 16.3.1949, Goranboy – 29.8.2014, Gəncə) – şair, dramaturq, tərcüməçi, publisist. Azərb. Resp. əməkdar incəsənət xadimi (2006). H.Zərdabi

ad. Gəncə Dövlət Pedaqoji İn-tuda (indiki Gəncə Dövlət Un-ti) təhsil almışdır (1967-70). Azərb. Jurnalistlər İttifaqı nəzdində qiyabi Jurnalist Sənətkarlığı İn-tunu bitirmişdir (1979-81). «Kirovabad kommunisti» (indiki «Gəncənin səsi») qəzeti redaksiyasında müxbir, şöbə müdiri vəzifələrində çalışmışdır (1970-89). Əməkdaşı olduğu

«Gəncənin səsi» qəzeti redaksiyasında «Çinar» ədəbi birliyini yaratmış və ona rəhbərlik etmişdir (1970-79). Şeirləri ikicildlik «Min beş yüz ilin oğuz şeiri» antologiyasına və bir çox almanaxlara salınmış, rus, polyak, ukrain, fars, türk, gürcü, erməni və s. dillərə tərcümə olunmuşdur. Qətran Təbrizinin bütün rübailərini, N.Gəncəvi və M.Ş.Vazehin bəzi əsərlərini, Yusif Balasaqunlunun «Qutadqu bilik» poemasından parçaları, habelə alman, amerikan, yapon, rus, rumın, özbək, gürcü, avar, tatar, kabardin, balkar, kalmık, başqırd, erməni və s. xalqların poeziyasından bir çox nümunələri öz tərcüməində geniş oxucu kütləsinə çatdırmışdır. Rumın dramaturqu Aurel Baranqanın «İctimai rəy» komediyası onun tərcüməsində C.Cabbarlı ad. Gəncə Dövlət Dram Teatrında tamaşaya qoyulmuşdur. Beynəlxalq Rəsul Rza ədəbi mükafatı laureatıdır. M.A. Prezident təqaüdcüsü olmuşdur (2009-10).

Tərcümələri:

1. **Anna Axmatova.** Alagöz kral V. Dərs kitabı (şeir). Ədəbiyyat və incəsənət, 1983, 25 mart.
2. **Boris Pasternak.** Açıq səma altında; İlk qar; Sübh çağı (şeir). Azərbaycan, 2002, №7, s.130.
3. **Boris Pasternak.** İlham yanılanda dolanbac yolda...; Sən mehlə oyanan körpə budaqsan... (şeir). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Rus ədəbiyyatı antologiyası. 2 cildə. I cild. Bakı: Avrasiya press, 2007, s.95-96.

MƏMMƏD ARAZ

(Məmməd İnfil oğlu İbrahimov; 14.10.1933 Şahbuz r-nunun Nurs k. – 1.12.2004. Bakı) – şair, tərcüməçi. Azərb. xalq şairi (1991), əməkdar mədəniyyət işçisi (1978), əməkdar incəsənət xadimi (1984), Dövlət mükafatı

laureatı (1988), AYB-nin üzvü (1957). Azərb. Dövlət Pedaqoji İn-tunun (indiki ADPU) coğrafiya fakültəsini (1954) və Moskvada M. Qorki ad. Ədəbiyyat İn-tunu (1961) bitirmişdir. Azərb. Dövlət Nəşriyyatında bədii ədəbiyyat şöbəsinin müdiri (1963-67), baş redaktor müavini (1972-74), «Ulduz» jurnalının məsul katibi (1967-70), «Ədəbiyyat və incəsənət» qəzetinin baş redaktorunun müavini (1970-72) vəzifələrində işləmişdir. 1971–81 illərdə Azərb. Yazıçılar İttifaqının poeziya bölməsinə rəhbərlik etmişdir. 1975 ildən ömrünün sonunadək «Azərbaycan təbiəti» jurnalının baş redaktoru olmuşdur. Ədəbi yaradıcılığa 1952 ildə «İnqilab və mədəniyyət» jurnalında dərc olunan «Yanın, işıqlarım» şeiri ilə başlamışdır. Onun «Sevgi nəğməsi» (1959), «Anamdan yadigar nəğmələr» (1966), «Ömür karvanı» (1967), «Qandallı qayalar» (1973), «Aylarım, illərim» (1979), «Dünya sənin, dünya mənim...» (1983), «Daş harayı» (1992), «Yol ayrıcında söhbət» (1977) və s. toplularında, «Əsgər qəbri haqqında ballada», «Araz axır», «Üç oğul anası», «Atamın kitabı», «Qayalara yazılan səs», «Paslı qılınç» və s. poemalarında vətənə məhəbbət, doğma torpağa bağlılıq, vətəndaşlıq hissləri və nəcib duyğular tərənnüm olunur. Azərb. SSR Ali Soveti Rəyasət Heyətinin Fəxri fərmanları (1975-83) və Azərb. Resp.-nın «İstiqlal» ordeni (1995) ilə təltif olunmuşdur.

Tərcümələri:

1. **Xuta Berulava.**Vaja Pşavelaya (şeir). Azərbaycan, 1971, №2, s.11
2. **N.Nekrasov.** Rus qadınları (poema. 2-ci hissə). Azərbaycan, 1971, №12, s.10-22.
3. **Mixail Lukonin.** Şair və evlər müdiri (ibrətli poema). Azərbaycan, 1972, №9, s.17-18.
4. **Şaqdar Jançivm.** Polad heykəl haqqında ballada; Uçun, mənim sətirlərim (şeir). Azərbaycan, 1972, №10, s.197-198.

5. **Sergey Vikulov.** Şərəf lövhəsi; Yerdə yaşayıram (şeir). Azərbaycan gəncləri, 1972, 2 sentyabr.
6. **Mixail Svetlov.** Ölməzlik; Qızıl; Naməlum əsgərə; Şair ömrü; Çiçəklər; Sevgi; Elə bilirəm ki, cavanam hələ...; Bəzən gözlərimi doyurmur səhər... (şeir). Ədəbiyyat və incəsənət, 1974, 21 dekabr.
7. **Mixail Svetlov.** Səhər (s.19); Nepman (s.20-21); Qrenada (s.22-25); Qonaqlıq (s.26-29); Kaxovka nəğməsi (s.30-31); Liza Çaykina haqqında şerlərdən (s.32-42); İtaliyalı (s.43-44); Ölməzlik (s.47-48); Üfüq (s.49-50); Mənim poeziyam (s.51-53); Balaca qızla söhbət (s.54-57); Sənət (s.58-59); İlk qızıl qvardiyaçı (s.60-61); Çiçəklər (s.62-63); Təklük (s.64-65); Görüş (s.66-67); Bahar (s.68-69); İctiyəz (s.70-71); Yaşadım qadına (s.72-73); Doğma qadınlar (s.74-75); Sevgi (s.76-77); Təmsil (s.78-79); Qızıl (s.80-81); Naməlum əsgərə (s.82); Qırx il (s.83-84); Məzəli mahnı (s.85); Göstəriş (s.86-87); Səhər (s.88-89); Sirlər (s.90-91); Yuxu (s.92-94); Yuxusuzluq (s.95); Ön cərgədə (s.96-97); Təbrik (s.98); Poçtalyon qız (s.99-100); Lenin baxır bizə (s.101); Gələcəyik! (s.102); Manolis Qlezosa (s.103-104); Etiraf (s.105-106); Qış gəlir (s.107-108); Faytonçu (s.109-110); Mən belə yaşayıram (s.111-112); Sovet qocaları (s.113-115); «Bütün zərgər dükənləri sənə olsun...» (s.116); Kibrit (s.117-118); Qərribə gəzinti (s.119-120); Dostlarıma (s.121-123); Şair ömrü (s.124-125); Qonaq (s.126-127); Ad gününə (s.128); Yolumu gözlə sən... (s.129); Pavel Antokolskiyə (s.130); Sibirə (s.131); Səslər (s.132-133); Arzu (s.134); Mərmər (s.135-136); Ulduz yolu (s.137); Xoşbəxtlik (s.138-139); Ovçu koması (s.140-141); «Heç kimə yamanlıq eləmədim mən...» (s.142); Kitab (s.143); Yağış (s.144-145); Bülbüllər (s.146); Meydan (s.147-148); Yasəmən (s.149); Elə bilirəm ki, cavanam hələ... (s.150); Bir qocaya ərə get sən!.. (s.151); Yolçu uşaqları! Yada salın siz... (s.152); Əclaf (s.153-154); Qəhrəmanım ölsə belə... (s.155); İki ifritənin mahnısı (s.156-157); Tapmacalar (s.158-159); Qəhrəman soracağında (s.160-161); Qəhrəman tapılıb (s.162-163); Bu, San-Fransisko, yoxsa Kazandır?.. (s.164); Söhbət (s.165-167); Dan yeri söküləndə (s.168-169); Söz (s.170); Bəzən gözlərimi doyurmur səhər... (s.171-172); Ninaya (s.173-174); Qoca taksisürənin nəğməsi (s.175-176); Məhzun nəğmə (s.177-178); Parnas (s.179); Yaş ötür, mən indi düşünəm görək... (s.180-181); Tribunal (s.182-183); Məni görüş deyil, ayrılıq səslər... (s.184); Vaxt (s.185-186); Sən özün düşmüşən özündən uzaq... (s.187); İki etiraf (s.188-190); Bahar (s.191); Bu – səsdir, nəğmədir, nə məlahətdir?!... (s.192-193); Tez-tez toqquşmalar baş verir elə... (s.194); Komsomol nəğməsi (s.195-196); Ağırdı, a dostlar, ağırdı yaman... (s.197-198); Xəstəxanada (s.199-200) (şeir). Mixail Svetlov. Şeirlər. Bakı: Azərənəşr, 1975, 204 s.
8. **Taras Şevçenko.** Günəş də isitmir qərrib ölkədə... (s.26-27) (şeir). Taras Şevçenko. Fikirlərim, düşüncələrim (şeirlər və poemalar). Bakı: Yazıçı, 1979, 104 s.
9. **N.Nekrasov.** Rus qadınları (iki hissəli poema). Bakı: Yazıçı, 1983, 124 s. (Vilayət Rüstəməzadə ilə).
10. **Şazil Taqə.** Hörümçəklər şəhəri (s.59-60); Məhəbbət nəğməsi (s.60) (şeir). Ağ günlərin soracağında (İraq ədəbiyyatından nümunələr). Bakı: Yazıçı, 1983, s.59-60.

11. **Mixail Lermontov.** Dəniz qulduru (s.117-126) (poema). Dünya ədəbiyyatı kitabxanası. XXXIII cild. M.Y.Lermontov. Şerlər, poemalar, mənzum dram, romanlar. Bakı: Yazıçı, 1989, 528 s.
12. **N.Nekrasov.** Knyaginya M.N.Volkonskaya (poema). Dünya uşaq ədəbiyyatı kitabxanası. İ.A.Krılov, A.S.Qriboyedov, N.A.Nekrasov, P.P.Bajov. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Gənclik, 1989, s.272-307.
13. **Mixail Lermontov.** Dəniz qulduru (s.98-109) (poema). Dünya ədəbiyyatı seriyası. M.Y.Lermontov. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Öndər, 2005, 520 s.
14. **Svetlov Mixail.** Qrenada; Sevgi (şeir). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Rus ədəbiyyatı antologiyası. 2 cildə. I cild. Bakı: Avrasiya press, 2007, s.140-143.
15. **Taras Şevçenko.** Günəş də isitmir qərrib ölkədə... (şeir). Taras Şevçenko. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Şərq-Qərb, 2008, s.176.
16. **Abay.** Atəş də, buz da var yanaqlarında... (şeir). Türkün 101 şairi (türk şairlərinin şeirləri). Bakı: Yazıçı, 1993, s.61-62.
17. **Xaris Renat.** At (s.195-196) (şeir). Türkün 101 şairi (türk şairlərinin şeirləri). Bakı: Yazıçı, 1993, 235 s.
18. **Əbdülhak İqəbayev.** Qalır (s.197) (şeir). Türkün 101 şairi (türk şairlərinin şeirləri). Bakı: Yazıçı, 1993, 235 s.
19. **Kərim Mustay.** Payız şeirləri (s.120) (şeir). Türkün 101 şairi (türk şairlərinin şeirləri). Bakı: Yazıçı, 1993, 235 s.
20. **Qaraoğlu Həsən.** Gəl çıxalım sarı yollar üstünə... (s.232); Köçəri quşudur yollar?.. (s.233) (şeir). Türkün 101 şairi (türk şairlərinin şeirləri). Bakı: Yazıçı, 1993, 235s.
21. **Qaysın Quliyev.** Mənim əcdadlarım (s.115-116); Elbrus (s.116-117) (şeir). Türkün 101 şairi (türk şairlərinin şeirləri). Bakı: Yazıçı, 1993, 235 s.

22. **Nəzər Nəcmi.** Mən bütöv bir ələməm (s.220-221) (şeir). Türkün 101 şairi (türk şairlərinin şeirləri). Bakı: Yazıçı, 1993, 235 s.

MƏMMƏD ARİF

(Məmməd Arif Məhərrəm oğlu Dadaşzadə; 10.6.1904, Bakı – 27.12.1975 Bakı) – tənqidçi, ədəbiyyatşünas, pedaqoq, nasir. Filologiya e.d. (1955), prof. (1955), Azərb.

SSR EA akad. (1958; m.üzvü 1955). Azərb. SSR əməkdar elm xadimi (1960). Azərb. SSR Dövlət mükafatı laureatı (1974). Azərb. Dövlət Un-tinin (indiki BDU) Şərq fakültəsini bitirmiş, Moskvada Sovet Şərq Xalqları Elmi-Tədqiqat İn-tunun aspiranturasında oxumuşdur (1930-31). Azərb. SSR maarif nazirinin müavini, Azərb. Dövlət Un-tinin rus ədəbiyyatı kafedrasının müdiri, Azərb. SSR EA Nizami ad. Ədəbiyyat və Dil İn-tunun direktoru (1939-50; 1957-59), Resp. EA ictimai elmlər bölməsinin akademik katibi (1959), EA-nın vitse-prezidenti (1960 ildən), terminologiya komitəsinin sədri (1957 ildən) olmuşdur. M.A.-in araşdırmalarının əsas mövzusu Azərb., rus və dünya xalqları klassik ədəbiyyatı, ədəbiyyat nəzəriyyəsi və ədəbi-mədəni əlaqələndir. O, Azərb. ədəbiyyatı tarixi elminin yaradıcılarından biridir. 2 cildlik «Müxtəsər Azərbaycan ədəbiyyatı tarixi» (1943-44), 3 cildlik «Azərbaycan ədəbiyyatı tarixi» (1957-60), 2 cildlik «Azərbaycan sovet ədəbiyyatı tarixi öçərki»nin (M., 1963) müəlliflərindən və baş redaktorlarındandır. «Azərbaycan xalqının ədəbiyyatı» (1958; rus, erməni, ingilis və fars dillərində də nəşr edilmişdir), «Azərbaycan ədəbiyyatı tarixi (qısa öçerk)», (B., 1971), «Azərbaycan ədəbiyyatı» (M., 1979), «Azərbaycan ədəbiyyatı tarixi» (B., 1987; hər üçü rusca) kitabları var. O, həm

də «Qədim rus ədəbiyyatı (XI-XVII əsrlər)», «Rus ədəbiyyatı (XVIII əsr)» ali məktəb dərsləklərinin redaktoru və müəlliflərindən biridir. Əsərləri keçmiş SSRİ xalqlarının dillərinə və xarici dillərə tərcümə olunmuşdur. Məzarı Fəxri xiyabandadır. Bakıda küçələrdən biri və AYB-nin kitabxanası onun adını daşıyır.

Tərcümələri:

1. **M.İyulanti.** Fal (hekayə). Maarif və mədəniyyət, 1926, №2-3, s.13-15 (ərəb qrafikalı Azərb. əlifbası ilə yazılıb).
2. **K.Hamsun.** Kiçik qəzetçi (hekayə). Maarif və mədəniyyət, 1926, №4, s.11-18 (Jurnal ərəb qrafikalı Azərb. əlifbası ilə yazılıb).
3. **Hanri-de-Reyne.** Tay – pun üsyarı (hekayə). Maarif və mədəniyyət, 1926, №5-6, s.6-8 (ərəb qrafikalı Azərb. əlifbası ilə yazılıb).
4. **A.Jarov.** Komsomolçu qız. Maarif və mədəniyyət, 1926, №5-6, s.12 (ərəb qrafikalı Azərb. əlifbası ilə yazılıb.)
5. **R.Taqor.** Acaşlar (hekayə). Maarif və mədəniyyət, 1926, №7, s.12-17 (ərəb qrafikalı Azərb. əlifbası ilə yazılıb).
6. **A.Jarov.** Oktyabr. Maarif və mədəniyyət, 1926, №10-11, s.9 (ərəb qrafikalı Azərb. əlifbası ilə yazılıb).
7. **V.İnber.** Qadın (şeir). İnkilab və mədəniyyət, 1928, №3, s.25 (ərəb qrafikalı Azərb. əlifbası ilə yazılıb).
8. **K.Nikifirov.** Fanar işığında. Bakı: Azər-nəşr, 1929, 249 s.
9. **E.M.Remark.** Qərb cəbhəsində təbə-dülət yoxdur (romandan parça). İnkilab və mədəniyyət, 1929, №10, s.12-19; №11, s.22-29; №12, s.11-16.
10. **L.Averbax.** Proletar ədəbiyyatının he-gemoniyası uğrunda. Bakı: Azər-nəşr, 1931, 104 s.
11. **İohannes Bexer.** Beşillik dastanı (şeir). İnkilab və mədəniyyət, 1931, №11-12, s.10-11.
12. **M.Servantes.** Don Kixot. Bakı: Azər-nəşr, 1933, 242 s.
13. **M.Servantes.** Don Kixot. II çapı, Bakı: 1934, 178 s.
14. **Qorki M.** Makar Çudra. Bakı: Azər-nəşr, 1934, 230 s.
15. **Barbüs A.** Yadlar və dostlar (hekayə). Bakı: Azər-nəşr, 1935, 16 s.
16. **M.Qorki.** Şura ədəbiyyatının vəzifələri. Bakı: Azər-nəşr, 1935, 104 s.
17. **N.Ostrovski.** Polad necə bərkidi (ro-man). Bakı: Azər-nəşr, 1936, 363 s.
18. **M.Şaginyan.** Hidrosentral. Bakı: Azər-nəşr, 1936, 304 s.
19. **M.Armqen.** 89 nömrəli skaut. Bakı: Azər-nəşr, 1936, 208 s.
20. **İqor polku dastanı** (dastandan bir par-ça). İnkilab və mədəniyyət, 1938, №1, s.35-36.
21. **L.N.Tolstoy.** Hərb və sülh (romandan bir parça). İnkilab və mədəniyyət, 1938, №4-5, s.94-112.
22. **L.N.Tolstoy.** Borodino («Hərb və sülh» romanından bir parça). Vətən uğrunda, 1941, №7-8, s.65-69
23. **A.Çexov.** Aciz; Çinovnikin ölümü; Poçt şöbəsində; Yoğun və nazik; Böhtan (hekayə). Vətən uğrunda, 1944, №4-5, s.90-96.
24. **N.Ostrovski.** Polad necə bərkidi. Bakı: Azər-nəşr, 1947, 364 s.
25. **N.Ostrovski.** Polad necə bərkidi (roman iki hissədə). Bakı: Azər-nəşr, 1947, 478 (364) s.
26. **A.Kojevnikov.** Dirilik suyu. Bakı: Azər-nəşr, 1951, 568 s.
27. **A.Uilyanova.** İliçin uşaqlığı və oxuduğu illər. Bakı: Azər-nəşr, 1951, 32 s.
28. **A.Kojevnikov.** Dirilik suyu (roman). Bakı: Azər-nəşr, 1951, 568 s.
29. **M.Makarenko.** Pedaqoji poema. Bakı: Uşaqgəncnəşr, 1952, 716 s.
30. **M.Qorki.** Seçilmiş hekayələri. Bakı: Uşaqgəncnəşr, 1952, 195 s. (şərikli tərcümə)

31. **L.N.Tolstoy.** Hərb və sülh (IV hissə). Bakı: Azərənəşr, 1953, 341 s.
32. **L.Vaysenberq.** Kiçik bacı. Bakı: Azərənəşr, 1954, 608 s.
33. **L.Vaysenberq.** Kiçik bacı (roman). Bakı: Azərənəşr, 1954, 608 s.
34. **Maksim Qorki.** Fırtına quşu haqqında nəğmə (poema nəsrə). M.Qorki. Əsərləri. 15 cildə. II cild. Povestlər və hekayələr. Bakı: Azərənəşr, 1955, s.512-513.
35. **M.Qorki.** Dankonun ürəyi. Bakı: Uşaq-gənənəşr, 1959, 14 s.
36. **N.Ostrovski.** Polad necə bərkidi (roman). Bakı: Azərənəşr, 1965, 403 s.
37. **M.Qorki.** Fırtına quşu (hekayələr). Bakı: Azərənəşr, 1968.
38. **L.N.Tolstoy.** Hərb və sülh. I cild, Bakı: Azərənəşr, 1968, 392 s.
39. **N.A.Ostrovski.** Polad necə bərkidi (roman). Bakı: Gənclik, 1972, 411 s.
40. **L.Vaysenberq.** Kiçik bacı (roman). I kitab. Bakı: Azərənəşr, 1973, 387 s.
41. **Maksim Qorki.** İzergil qarı (s.3-24); Makar Çudra (s.25-37); Şahin nəğməsi (s.38-43); Çelkaş (s.44-76); İnsanın doğulması (s.133-144); Mənim yol yol-daşım (s.255-283) (hekayə). M.Qorki. İnsanın doğulması. Bakı: Gənclik, 1976, s.3-76, 133-144, 255-283.
42. **L.N.Tolstoy.** Hərb və sülh (roman). L.N.Tolstoy. Əsərləri. 14 cildə. II cild. Hərb və sülh, I cild. Bakı: Azərənəşr, 1977, 392 s.
43. **L.N.Tolstoy.** Hərb və sülh (roman). L.N.Tolstoy. Əsərləri. 14 cildə. V cild. Hərb və sülh, IV cild. Bakı: Yazıçı, 1978, 388 s.
44. **N.A.Ostrovski.** Polad necə bərkidi (roman). Dünya uşaq ədəbiyyatı kitabxanası. N.A.Ostrovski. D.A.Furmanov. Polad necə bərkidi. Çapayev. Bakı: Gənclik, 1987, s.17-368.
45. **Maksim Qorki.** İzergil qarı; Makar Çudra; Şahin nəğməsi; Çelkaş; İnsanın doğulması (hekayə). Dünya ədəbiyyatı seriyası. M.Qorki. Seçilmiş əsərləri. 2 cildə. I cild. Bakı, Avrasiya press, 2006, s.9-87.
46. **Lev Nikolayeviç Tolstoy.** Hərb və sülh (roman). Dünya ədəbiyyatı seriyası. 4 cildə. I cild. Bakı: Şərq-Qərb, 2006, 376 s.
47. **Lev Nikolayeviç Tolstoy.** Hərb və sülh (roman). Dünya ədəbiyyatı seriyası. 4 cildə. IV cild. Bakı: Şərq-Qərb, 2006, 344 s.
48. **Anri Barbüs.** Yadlar və dostlar (hekayə). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Fransız ədəbiyyatı antologiyası. 3 cildə. II cild. Bakı: Şərq-Qərb, 2007, s.110-114.
49. **Aleksey Maksimoviç Qorki.** Makar Çudra (hekayə). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Rus ədəbiyyatı antologiyası. 2 cildə. II cild, Bakı: Avrasiya Press, 2007, s.190-202.
50. **Evrpid.** Alkesta (faciə). Dünya ədəbiyyatı antologiyaları seriyası. Antik ədəbiyyat antologiyası. Bakı: Şərq-Qərb, 2010, s.347-382.

MƏMMƏD ASLAN

(Məmməd Muxtar oğlu Aslanov; 24.12.1939, Kəlbəcər – 23.9.2015, Zaqatala) – şair, tərcüməçi. Azərb. Pedaqoji İn-tunun (indiki ADPU) filologiya fakültəsində təhsil almışdır (1957-

62). Əmək fəaliyyətinə Kəlbəcər rayonundakı Yanşaq, İstisu kənd məktəblərində müəllim kimi başlamış, orada nəşr olunan çoxtirajlı «Yenilik» qəzeti redaksiyasında məsul katib işləmişdir. 1970-ci illərin axırlarında Bakıya köçmüş, burada «Ulduz», «Azərbaycan təbiəti» jurnallarında, «Azərbaycan gəncləri», «Ədəbiyyat və incəsənət» qəzeti redaksiyalarında çalışmış, «Yazıçı» nəşriyyatında böyük redaktor olmuşdur.

İlk şeiri 1960 ildə «Azərbaycan müəllimi» qəzetində dərc olunmuşdur.

Dövri mətbuatda müntəzəm çıxış etmişdir. Keçmiş SSRİ xalqları ədəbiyyatından tərcümələri var. «Dağ ürəyi» (1969), «Səhəri kim açır» (1972), «Səsimə səs ver» (1978), «Nur içində nur» (1997) və s. şeir toplularının müəllifidir. Bir sıra beynəlxalq və respublika mükafatları laureatıdır. 2000 ildə «Şöhrət» ordeni ilə təltif edilmişdir.

Tərcümələri:

- 1. Türk xalq şeirindən seçmələr.** Bakı: Gənclik, 1980, 176 s.
- 2. Yunus İmrə, Aşıq Veysəl, iki zirvə.** Bakı: Yazıçı, 1982, 137 s.
- 3. Aşıq.** Bizə zülüm deyilmi?.. (s.125) (şeir). Türk xalq şeirindən seçmələr. Bakı: Gənclik, 1980, 176 s.
- 4. Abdal Qayğısız.** Bundan sənə nə? (s.119); Qaynadıram, qaynamaz... (s.120); (şeir). Türk xalq şeirindən seçmələr. Bakı: Gənclik, 1980, 176 s.
- 5. Abdal Pir Sultan.** Dar ağacı dibində vəsiyyət (s.73); Torpağım gürələndi, gəl... (s.74); Gəl-gəl (s.75); Katib, əhvalımı şaha belə yaz (s.76); Demədimmi (s.77) (şeir). Türk xalq şeirindən seçmələr. Bakı: Gənclik, 1980, 176 s.
- 6. Aşıq Əmrah.** Dedim-dedi (s.90); İnciyir (s.91); Bir daha saz almam ələ (s.92) (şeir). Türk xalq şeirindən seçmələr. Bakı: Gənclik, 1980, 176 s.
- 7. Aşıq Nəcib.** Qəmlənmə (s.127) (şeir). Türk xalq şeirindən seçmələr. Bakı: Gənclik, 1980, 176 s.
- 8. Aşıq Ömər.** Gül yarasıdı (s.79); Qısqanıram (s.80); Əldən getdi (s.81) (şeir). Türk xalq şeirindən seçmələr. Bakı: Gənclik, 1980, 176 s.
- 9. Aşıq Şenlik.** Aşıq Şenlik ilə Faxralı şair Nəbinin hərbə-zorbası (s.95-96); Çəkər (s.97); Calasan günü-günə... (s.98); İxtiyarlıq (s.99); Gedərəm (s.100); Qartal (s.101) (şeir). Türk xalq şeirindən seçmələr. Bakı: Gənclik, 1980, 176 s.
- 10. Aşıq Veysəl.** Qara torpaq (s.48-49); Bir kiçik dünyam var... (s.50); Qardaşım... (s.51); Sazıma (s.52); İnləyər (s.53); Boyandım (s.54); Mən məni (s.55); Sənin yolunda (s.56); Bilməcə (s.57); Bəlli deyil (s.58); Vəziyyət (s.59); Aşıqlar (s.60-61); Zalım fələk məni qəmlə doyurdu... (s.62); Sən bir çiçək olasan (s.63); Gündüz-gecə (s.64); Əgər görsə idim göz ilə səni (s.65); Türkük, türkü oxuyuruq (s.66) (şeir). Türk xalq şeirindən seçmələr. Bakı: Gənclik, 1980, 176 s.
- 11. Aşıq Veysəl.** Qardaşım...; Bir kiçik dünyam var...; Boyandım; Türkük, türkü oxuyuruq; Hamımız bu yurdun övladlarıyıq; Şəhid ismi yazılısaydı səyadım...; Əslimə qarışıb torpaq olunca...; Dünyada tükənməz murad var imiş; Bilməcə; Demərəm dərdimi dərdsiz insana; Bəlli deyil; Dəyməklə çay bulanmaz; Vəziyyət; İşdə hiylə, sözdə yalan olmasa; Çıxma, könül, doğru yoldan; İrəlini görən geriyyə baxmaz; Aldanma cahilin quru lafına; Nəyimə gərək; Dünya; Aşıqlar; Atatürk; Atatürkün ölümünə («Dünyada tükənməz murad var imiş» silsiləsi); İnləyər; Qara torpaq; Meşə; Ağaclar; Adalar; Səhərlər oyanar gülün zarından; Oyanış; Dağlar; Yaz səhəri; Çənlibel; Bəsərək dağı; İstanbul («Qara torpaq» silsiləsi); Gənc yaşında fələk vurdu başıma...; Zalım fələk məni qəmlə doyurdu; Görünər; Məmləkətdə dastan oldum; Sən bir çiçək olasan; Əgər görsə idim göz ilə səni; Bu gecə; Neylərəm; Xəyal mənə yaxın, yar mənə uzaq; Mənim; Pərvanələr çırpınır ki...; Dərd əhli tapsam...; Nələr etdi mənə kədər...; Ala gözlü, xallı dilbər; Sənin yolunda; Olammadım; Sən olmasan; Bu məndəki eşq olmasa...; Gündüz-gecə; Ağlamağın zamanı gəldi; Əlvida; Dostlar məni

- xatırlasın; Sazıma («Dostlar məni xatırlasın» silsiləsi). Yunus İmrə, Aşıq Veysəl. İki zirvə (şerlər). Bakı: Yazıçı, 1982, s.83-136.
12. **Ayverdi Samiha.** İstanbul gecələri (bədi-fəlsəfi publisistika). Bakı: Yazıçı, 1993, 192 s. Baş üstə (s.136); Çək, dəvəçi (s.137); Bənzər (s.138); Çərşənbəni sel aldı (s.139); Oyandır yarımı (s.140); Dağlar (s.141-142); İş türküsü (s.143); Ay doğar (s.144); Süpürgə (s.145); Qərənfil türküsü (s.146); Su gəlir axmağınan... (s.147); Aman ovçu (s.148); Havada bulud yox... (s.149); Çəkəmməm bu dərdi... (s.150); Gəlmə, əcəl, gəlmə... (s.151); İki bülbül(s.152); Qızılirmaq türküsü (s.153-154); Ötmə, bülbül (s.155) (xalq türküləri); Şer biçimli türk atalar sözləri (s.156-159). Türk xalq şerindən seçmələr. Bakı: Gənclik, 1980, 176 s.
 13. **Boran Dəli.** Vermə bu dərdi (s.132) (şeyr). Türk xalq şerindən seçmələr. Bakı: Gənclik, 1980, 176 s.
 14. **Cövhəri.** Ağlar (s.111); Vücudum dop-dolu qəm niyə bilməm (s.112); Biri başdır, biri candır, biri mal... (s.113) (şeyr). Türk xalq şerindən seçmələr. Bakı: Gənclik, 1980, 176 s.
 15. **Dərdli.** Olsaq da, olmasaq da... (s.131) (şeyr). Türk xalq şerindən seçmələr. Bakı: Gənclik, 1980, 176 s.
 16. **Dadaloğlu.** Bizimdir (s.68); Pərişandır halı Avşarın (s.69); Bu söz mənə dərd olur (s.70); Bizim yayla (s.71) (şeyr). Türk xalq şerindən seçmələr. Bakı: Gənclik, 1980, 176 s.
 17. **Çənlibel Faruq Nəfiq.** Oxucularıma (s.239-240); Mələk (s.240-241); Qolsuz (s.241); Səfillərin ölümü (s.241-242); Cənnət və cəhənnəm (s.242); Buraxmam... (s.243); Naz (s.243); Görmək istəmirsənsə... (s.243-244); Sərcə və qız (s.244-245); Arvad (s.245); Nə qaldı?! (s.245); Dinlə neydən! (s.246); Zəhər və şərab (s.246) (şeyr). Dünya (orijinaldan tərcümə toplusu). 1-ci kitab. Bakı: Yazıçı, 1983, 352 s.
 18. **Akbaş Əli.** Göydə ay portağaldır (əfsanə). Azərbaycan pioneri, 1984, 10 oktyabr.
 19. **Əbasıyanıq S.F.** Əcəl atı (kiçik hekayə). Pioner, 1985, №2, s.23-24.
 20. **Bozşey İbrahim.** Azərbaycan diyarından (səyahət qeydləri). Azərbaycan, 1986, №12, s.131-150.
 21. **Hümmət Qul.** Gün axşam oldu (s.123) (şeyr). Türk xalq şerindən seçmələr. Bakı: Gənclik, 1980, 176 s.
 22. **Hüzuri.** Bilən bilməyə nə qul oldu getdi... (s.103); Qara baxtım (s.104); Zamana uyğun dastan (s.105-106); Para dastanı (s.107-109) (şeyr). Türk xalq şerindən seçmələr. Bakı: Gənclik, 1980, 176 s.
 23. **İrfani.** Çıxar (s.128) (şeyr). Türk xalq şerindən seçmələr. Bakı: Gənclik, 1980, 176 s.
 24. **Katibi.** Ya sən yardan, ya mən sərdən... (s.129) (şeyr). Türk xalq şerindən seçmələr. Bakı: Gənclik, 1980, 176 s.
 25. **Kəmal Yahya.** Bir dost misralar (s.254); Düşüncə (s.254-255); Sonbahar (s.255); Mövsümlər (s.255-256); Qar musiqisi (s.256); İstanbul (s.256); Nəzər (s.256-257) (şeyr). Dünya (orijinaldan tərcümə toplusu). 3-cü kitab. Bakı: Yazıçı, 1988, 344 s.
 26. **Qaracaoğlu.** Demədimmi? (s.27); Yerinə (s.28); Çəkəmməm, könül (s.29); Qurban olduğum (s.30); Bahar (s.31); Dərmanımı var (s.32); Məni (s.33); Nədənir (s.34); Bənövşə (s.35); Xəbərin varmı (s.36); Bilməm nədənir? (s.37); Sevməsəm, ölləm!.. (s.38); Üç dərd (s.39); Pərişan (s.40); Tapammadım (s.41); Aramızda yığılası dağlar var (s.42); Aşım dedim qarlı

- dağlar başından (s.43); Bir qız mənə əmi dedi... (s.44); Gerçəkmi, sevdiyim?... (s.45) (şeyr). Türk xalq şerindən seçmələr. Bakı: Gənclik, 1980, 176 s.
27. **Quloğlu.** Dedikləri gekçək imiş... (s.118) (şeyr). Türk xalq şerindən seçmələr. Bakı: Gənclik, 1980, 176 s.
28. **Məcnuni.** Sevdı könlüm... (s.133); Sürülməz aləmdə dəm dəm üstünə... (s.134) (şeyr). Türk xalq şerindən seçmələr. Bakı: Gənclik, 1980, 176 s.
29. **Məsləki.** Yavaşca-yavaşca (s.130) (şeyr). Türk xalq şerindən seçmələr. Bakı: Gənclik, 1980, 176 s.
30. **Mustafa Qayıqçı Qul.** Ləbin ləzzəti (s.121) (şeyr). Türk xalq şerindən seçmələr. Bakı: Gənclik, 1980, 176 s.
31. **Mehmət Qul.** Geymə, canım, geymə sən bu qaranı... (s.122) (şeyr). Türk xalq şerindən seçmələr. Bakı: Gənclik, 1980, 176 s.
32. **Nuri Toqatlı.** Sənin olsun (s.135) (şeyr). Türk xalq şerindən seçmələr. Bakı: Gənclik, 1980, 176 s.
33. **Ostapenko Y.** Zaqatala şöhrəti; Füzulinin adaşı; Bu «Gəncəvi» çinarları... (şeyr). Azərbaycan təbiəti, 1985, №4, s.31
34. **Öksüz Dədə.** Biz gedəli (s.115); Yar əlindən yaralı (s.116) (şeyr). Türk xalq şerindən seçmələr. Bakı: Gənclik, 1980, 176 s.
35. **Ruhsəti.** Bəlli deyil (s.86); Sən nolaçaqsan (s.87); Allahdan dilək (s.88) (şeyr). Türk xalq şerindən seçmələr. Bakı: Gənclik, 1980, 176 s.
36. **Şelli Persi Bişi.** Anarxiya maskaradı (poema). Dünya ədəbiyyatı antologiyaları seriyası. İngilis ədəbiyyatı antologiyası. Bakı: Şərq-Qərb 2009, s.238-254.
37. **Şelli Persi Bişi.** Anarxiya maskaradı (poema). Dünya ədəbiyyatı seriyası. İngilis ədəbiyyatı antologiyası; 2 cildə. I cild. Bakı: Şərq-Qərb, 2007, s.209 – 224.
38. **İmrə Yunus.** Salam olsun!(s.12); Eşq neylədi... (s.13-14); Sən dərviş olam-mazsan (s.15); Mənə sən görəksən (s.16-17); Ömrüm, səni (s.18-19); Dərdli dolab (s.20-21); Mənəm (s.22-23); Bilir (s.24) (şeyr). Türk xalq şerindən seçmələr. Bakı: Gənclik, 1980, 176 s.
39. **İmrə Yunus.** Salam olsun; Cahil mənə görə bilməz; Mənə mənə demə; Sən dərviş olammazsan; Ey mənə dərviş deyən...; Dərviş dedikləri...; Bir soyu saylamaq gərək; Dərdli dolab; Sən sənə ikən...; Bir könül ziyarəti; Bir dəm olur...; Mənəm; Bu qayğı o qayğı deyil...; Gövhərdir yüküm...; Bilir; Kim dərman arzularsa...; Yağma olsun; Kimdə ərlik var isə...; Kimi; Xalq ucal-dar tutduğunu; Xəstə nə bilsin sağları; Ariflər dadsın duzunu; Bilirəm mən səni, yalan dünyasan; Yalan dünya; Ölüm; «Hu» demək istər; Surət nəqşi pozulanda; Ah neyləyim?!; Əməlimi görə biləm...; Bu mənəni duyan gəlsin; Bir gün olar ki...; Birdən açıla pərdə; Olmuş bax, gözünü aç; İbrət; Pir dərğahında («Mənə mənə demə» silsiləsindən); Eşq neylədi...; Eşq; Kişi; Mənə sən görəksən; Balıq sudan çıxsa...; Gəlibəsə... gedər; Eşqin əlindən; Qanım eşqə halal; Rəngi dönər bu güllərin («Gəl gör mənə eşq meylədi» silsiləsi); Daşdın yenə, dəli könlüm; Elə heyran eylə mənə...; Varmı qərrib mənim kimi?; Bülbül, hey...; Qafil nə bilsin...; Gəl, dost gedəlim...; Bu bizim millətimiz; Dost deyə-deyə; Sən yaxın gəlməsən...; Dərdə dərman bulmazmıyam; Cümlə vücutda bulduq; Ölməzəm artıq; Bu mülkə qərrib gəldim...; Dünyaya gəldim ki...; İnayət dostdan ola; («Gəl, dost gedəlim, könül» silsiləsi); Yunus İmrə gülşənindən gülləmələr. – Yunus İmrə,

Aşıq Veysəl. İki zirvə (şerlər). Bakı: Yazıçı, 1982, s.15-76.

40. **Sümmani.** Aldanan mən, sızlayan mən (s.83); Nə fayda (s.84) (şeir). Türk xalq şerindən seçmələr. Bakı: Gənclik, 1980, 176 s.
41. **Talibi.** Olmaz (s.126) (şeir). Türk xalq şerindən seçmələr. Bakı: Gənclik, 1980, 176 s.
42. **Tamaşvarlı Qazı Aşıq Həsən.** Nar dənəsi kimi (s.124) (şeir). Türk xalq şerindən seçmələr. Bakı: Gənclik, 1980, 176 s.
43. **Zülali.** Dərd (s.117) (şeir). Türk xalq şerindən seçmələr. Bakı: Gənclik, 1980, 176 s.
44. **Oleq Şestinski.** Zəncirotu uçurdu... (şeir). Oleq Şestinski. Bakıda çinar (şeyrlər və poemalar). Bakı: Yazıçı, 1982, s.74.
45. **L.Yakovlev.** Evimizin damında; Başa düşə bilmirəm; Qrom adlı qara köpək (şeir). Ədəbiyyat və incəsənət, 1985, 5 aprel.

MƏMMƏD ƏKBƏR

(Məhəmməd Həmzə oğlu Əkbərov;
5.5.1909, Ordubad ş.
– 10.11.1974, Bakı) –
yazıçı, nasir, publisist.
Naxçıvan Pedaqoji
Texnikumunu bitir-
dikdən sonra Bakıya,

«Kəndli» qəzetinə dəvət olunmuş, burada müxtəlif qəzet və jurnallarla əməkdaşlıq etmişdir. «Şadman» adlı ilk oçerk və hekayələr kitabı 1932 ildə çap olunmuşdur. Azərb. Dövlət Pedaqoji İn-tuna (indiki ADPU) daxil olsa da, üçüncü kursdan hərbi xidmətə çağırılmışdır. 1944 ildə Azərb. Yazıçılar İttifaqı İdarə Heyətinin təklifi ilə «Ədəbiyyat» qəzetinə məsul katib dəvət olunmuş, ömrünün sonunadək bu vəzifədə çalışmışdır.

«Həyatımızdan səhifələr» (1963), «Dostlar və tanışlar» (1965), «Yeni həyat yaradanlar» (1968) və s. oçerk və hekayə topluları nəşr edilmişdir.

Tərcümələri:

1. **P.Sabo.** İştvan Tarın bayramı (hekayə) (ixtisarla). Azərbaycan, 1955, №4, s.113-115.
2. **N.İştvan.** Yer fındığı (hekayə). Azərbaycan, 1955, №4, s.116-120.
3. **A.Talvir.** El çayı meşələrində («Bü-növrə» povestindən parça). Azərbaycan, 1957, №2, s.154-171.
4. **Mahmud Əl-Bədəvi.** Həqiqi kişi (hekayə). Misir hekayələri. Bakı: Uşaqgənclənəşr, 1957, s.41-53.
5. **Əbdürrəhman Əş-Şərqəvi.** Mənsur əfəndi və onun qızları (hekayə). Misir hekayələri. Bakı: Uşaqgənclənəşr, 1957, s.69-83.
6. **Bint-əş-Şati.** Onlar kişi tərbiyə etmək istəyirdilər (hekayə). Misir hekayələri. Bakı: Uşaqgənclənəşr, 1957, s.84-89.
7. **Yusif İdris.** Saat beş (hekayə). Misir hekayələri. Bakı: Uşaqgənclənəşr, 1957, s.90-99.
8. **Mina Haşim.** Son hekayə (hekayə). Ədəbiyyat və incəsənət, 1958, 6 sentyabr.
9. **Lenqston Xüyüz.** Bax, belə bir musiqi ilə ölməli; Televizor üçün kiçik bir səhnə; Cim Kroununun dəfni (hekayə). Azərbaycan, 1959, №4, s.174-178.
10. **Sudarşan.** Şairin seçilməsi (hekayə). Azərbaycan, 1961, №3, s.166-167.
11. **A.Çaçibaya.** Makvalanın xoşbəxtliyi (hekayə). Azərbaycan, 1961, №5, s.141-143.
12. **P.Loriya.** Mandarin bağları (hekayə). Azərbaycan, 1961, №5, s.144-147.
13. **Rayv Riçard.** Skamya (hekayə). Azərbaycan, 1961, №9, s.165-170.
14. **E.Ceyms.** Qartal haqqında hekayə (hekayə). Azərbaycan, 1961, №9, s.170-171.

15. **K.Como.** Meşələrin hökmdarları (hekayə). Azərbaycan, 1961, №9, s.171-193.
16. **Vasili Andreyev.** Görünməz mayak (hekayə). Bakı, 1961, 18 aprel.
17. **A.Avakyan.** İntizar (hekayə). Azərbaycan, 1962, №11, s.26-31.
18. **G.Şatberaşvili.** O, zarafat etməyi sevmir (hekayə). Azərbaycan, 1962, №11, s.32-34.
19. **Q.Çikovani.** Mideqa (hekayə). Azərbaycan, 1962, №11, s.41-46.
20. **Erskin Kolduell.** Qaçaq qız (hekayə). Bakı, 1964, 15 avqust.
21. **Natalya Sokolova.** Yeni afişalar (hekayə). Bakı, 1964, 29 may.
22. **Yanuş Osenka.** Yangın (yumoreska). Azərbaycan, 1967, №3, s.206-207.
23. **Anatol Potemkovski.** Mütəxəssis (yumoreska). Azərbaycan, 1967, №3, s.207-208.
24. **Vladislav Titov.** Ölümün acığına... (povest). Bakı: Gənclik, 1971, 140 s.
25. **S.Smirnov.** Dəyişilməz keşikçi (bu əhvalat hələlik əfsanədir) (hekayə). Ədəbiyyat və incəsənət, 1972, 30 sentyabr.
26. **Riçard Rayt.** Ev qulluqçusu (hekayə). Ədəbiyyat və incəsənət, 1973, 7 iyul.
27. **İvan Sergeyeviç Turgenev.** Yalquzaq (s.93-101) (hekayə). Məktəb kitabxanası. İ.S.Turgenev. Seçilmiş hekayələr. Bakı: Maarif, 1977, 216 s.
28. **İvan Sergeyeviç Turgenev.** Görüş (hekayə). Dünya ədəbiyyatı seriyası. İ.S.Turgenev. Seçilmiş əsərləri. 2 cildə. I cild. Bakı: Şərq-Qərb, 2006, s.86-94.

MƏMMƏD FAİQ

Tərcüməsi:

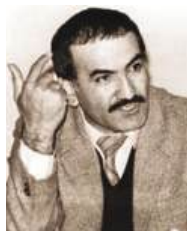
Nikolay Qriboçov. Sünbüllü çöldə cıdır (s.24); Küçəyə sükut enir (s.25-26); Əhval (s.27); Şəhərdə tufan (s.28); Özümə yol seçirəm (s.29); Meşə çayı (s.30); Nə lazımdır (s.31-32); Yol ustası (s.33); Çiçəklə, ildırımla (s.34); Meşə (s.35) (şeir). Nikolay Qriboçov. Seçilmiş

əsərləri (şerlər, hekayələr). Bakı: Azər-nəşr, 1975, 248 s.

MƏMMƏD İBRAHİM

Tərcümələri:

1. **Alim Keşokov.** Mən rus torpağının oğluyam (şeir). Azərbaycan, 1959, №7, s.162.
2. **Alim Keşokov.** Ana torpağımın oğluyam (s.73) (şeir). Bahar dostları (RSFSR şairlərinin şerləri). Bakı: Azər-nəşr, 1961, 248 s.
3. **Mixail Svetlov.** Liza Çaykına haqqındakı şerlərdən (s.145-148) (şeir). Bahar dostları (RSFSR şairlərinin şerləri). Bakı: Azər-nəşr, 1961, 248 s.
4. **Yaroslav Smelyakov.** Bizim gerbimiz (s.164-166) (şeir). Bahar dostları (RSFSR şairlərinin şerləri). Bakı: Azər-nəşr, 1961, 248 s.
5. **Y.Smelyakov.** Bizim gerbimiz (şeir). Pioner, 1961, №4, s.9.
6. **T.Şevçenko.** Su axır göy dənizdən... (şeir). Ədəbiyyat və incəsənət, 1963, 21 dekabr.
7. **M.Y.Lermontov.** Dəniz qulduru (poema). Lermontov M.Y. Əsərləri. 4 cildə. II cild. Poemalar. Bakı: Azər-nəşr, 1964, s. 40-54.
8. **T.Şevçenko.** İlham pərisi (şeir). Azərbaycan, 1964, №3, s.21-22.
9. **Boqi Rəhimzadə.** Sən başqa qızsan (şeir). Azərbaycan, 1965, №10, s.60.
10. **Xuta Berulava.** Xevsur nəğməkarlarına (şeir). Azərbaycan, 1967, №9, s.100.
11. **Aleko Şengelia.** Əsgər evə qayıdır (şeir). Azərbaycan, 1967, №9, s.101.
12. **Platon Voronko.** Milanın təzə paltarı (şeir). Göyərçin, 1967, №2, s.6.
13. **Şarl Bodler.** Gözəllik himni; İnsan və dəniz; Yaxşı yalan (şeir). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Fransız ədəbiyyatı antologiyası. 3 cildə. III cild. Bakı: Şərq-Qərb, 2007, s.128-130.

MƏMMƏD İSMAYIL

(Məmməd Mürşüd oğlu İsmayılov;

d. 11.1.1939, Tovuz)
– şair. Filologiya e.n.
(1998). Azərb. Dövlət
Un-tini (indiki BDU)
(1964), SSRİ Yazıçılar
İttifaqı nəzdindəki 2 il-

lik Ali ədəbiyyat kursunu (1957) bitirmişdir. Azərb. Dövlət Radio və Televiziya Verilişləri komitəsində müxtəlif vəzifələrdə (1966-73), C.Cabbarlı ad. «Azərbaycanfilm» kino-studiyasının elmi-kütləvi sənədli filmlər birliyində baş redaktor (1976-80), «Yazıçı» nəşriyyatında şöbə müdiri və baş redaktorun müavini (1980-83), «İşıq» nəşriyyatının direktoru (1983-87), gənc yazıçıların Respublika «Gənclik Ədəbi Birliyi»nin rəhbəri (1983-92), «Gənclik-Molodost» jurnallarının baş redaktoru (1988-92), Azərb. Televiziya və Radio Verilişləri şirkətinin sədri (1992-93) vəzifələrində çalışmışdır. Əsərləri bir sıra dillərə tərcümə edilmişdir. İndiyədək Azərb., rus, türk, qazax və başqa dillərdə 30-dan çox bədii və elmi kitabı, 200-dən artıq məqaləsi çap olunmuşdur. Bir sıra qısametrajlı filmlərin («Cinayətin astanası», 1985; «Haqqın dərgahı», 1991; «Hikmətli miniatürlər», 1991) ssenari müəllifidir. Hazırda Türkiyənin Çanaqqala un-tində müəllim kimi fəaliyyət göstərir.

Tərcümələri:

1. **One Balyukonite.** Şeir deyilmi ki, bu... (şeir). Ədəbiyyat və incəsənət, 1972, 20 may.
2. **Arkadi Kanikin.** Çağırış; Evdə yoxsan... (şeir). Ədəbiyyat və incəsənət, 1978, 28 yanvar.
3. **Q.Abaşidze.** Vətən torpaqları (şeir). Azərbaycan, 1982, №1, s.13.
4. **Yuri Kuznetsov.** Geriyə dönəram (şeir). Azərbaycan, 1982, №12, s.31.
5. **Oleq Şestinski.** Xaricilər söyləyir ki...; Çili kədəri; «Dostluq...; Kim bilir...; 45-

dən bu yana ərə getməyən...; Ustyujna – uzaq şəhər...; Cənub günəşiydi gü-lürdü çəndə...; Mənim əziz dostum İsi... (İ.Məlikzadəyə); Sergey Orlovun komsomol bileti; Sergey Orlov küçəsi; «Balıq ovlayardıq, mahnı deyərdik... (Sergey Orlova); O şey ki, yanıb, sö-nüb...; 14 may; Analar yuxu bilməz...; Anam ölməşəydi...; Ana haqqında xatirələr; Ana haqqında ballada; Oğluma baxıram yayın yay günü...; Dünyaya təptəzə yağış yağırdı...; Həyat kitabının səhifəsini...; Yuxuma girəcək, yəqin, yuxuma...; Yağış yağır, yağır... Duman mələfəsində...; Kömək eləyəsən gerek dostlara...; İki yoldaş idik, bilmirəm nədən...; Sevilmiş qadınlar sevilər çə-tin...; Məktubdan sətir kimi...; Neçə könül qıran, ürək sındıran...; (şeir). Oleq Şestinski. Bakıda çinar (şerlər və poemalar). Bakı: Yazıçı, 1982, s.41-44, 50-70, 71-73.

6. **Oleq Şestinski.** Əkinçi əkin əkir, torpağa toxum səpir; İşığını bol elə, günəş, günortayacan; Qız zəmidə – biçində...; Qara xəbər çatdı ki...; Cütçü xəstədir... (əmək nəğmələrindən). Oleq Şestinski. Bakıda çinar (şerlər və poemalar). Bakı: Yazıçı, 1982, s.45-50.
7. **Oleq Şestinski.** Göyəmi baxıram, ulduzlaramı... (şeir). Oleq Şestinski. Bakıda çinar (şerlər və poemalar). Bakı: Yazıçı, 1982, s.70-71.
8. **Mikuta Argimantas.** Tonqal haqqında ballada (şeir). Ədəbiyyat və incəsənət, 1985, 7 iyun.
9. **Mixail Stelnikov.** Ulduzlar (şeir). Ədəbiyyat və incəsənət, 1985, 7 iyun.
10. **Arkadi Kanikin.** Nə çox, nə də az; Davadan gələn məktub (şeir). Azərbaycan, 1985, №5, s.126-128.
11. **Hüseyn Nihal Adsız.** Bozqurdlar (roman). Bakı: Yazıçı, 1993, 464 s.
12. **Cəmal Safi.** Tək heca: Eşq; Vurğun; Məni sevməni istəyirəm; Köz göndər

mənə; Xatirəsidir; Səndən sonrası; Səndə qalmış; Könül; Ya yarımisan, ya qatılım; İç mənim üçün; Nə itirərdin (şeir). Azərbaycan, 2003, №8, s.135-139

13. **Yuri Kuznetsov.** Tost; Qartal; Nəçənci dəfədir yanır Moskva...; Gözü gördüyündən çox gördü o...; Arvad; Əl (qızım Katyaya); Quşlar; Vəsiyyət; Anyuta; – Nə cəsarət edir?... (şeir). Azərbaycan, 2005, №11, s.164-168.
14. **Cəmal Safi.** Tək heca: Eşq; Köz göndər mənə; Xatirəsidir (şeir). Sevgi fəslı. İslam ölkələri şairlərinin şeirləri. Bakı: Çinar-Çap, 2010, s.29-32.

MƏMMƏD ORUC

(Məmməd Kazım oğlu Orucov; d.8.3.1947, Ermənistan, Vedi, indiki Ararat r-unun Böyük Vedi k.) – şair, yazıçı, publisist. AYB-nin üzvü (1981). «Əzrailə söhbət», «Köçürülmə»,

«Oyun havası», «Günlərin bir günündə» və s. nəsr əsərlərinin, «Təbriz almaları», «Oğulla görüş» və s. pyeslərin müəllifidir. 1993 ildən «Azərbaycan» jurnalının nəsr bölməsinə rəhbərlik edir. M.F.Axundov ad. Dövlət mükafatı laureatıdır.

Tərcümələri:

1. **Vasili Belov.** Ötən illər; Yamaclar; Simlərin fəryadı (hekayə). Azərbaycan, 1982, №12, s.57-66.
2. **V.Belov.** Məktub; Vağzalda (hekayə). Azərbaycan, 1983, №9, s.167-172.
3. **Mixail Zoşsenko.** Oğrular; Hamam (hekayə). Ədəbiyyat və incəsənət, 1987, 11 dekabr.
4. **Vasili Belov.** Cürbəcür canlılar haqqında hekayələr (s.214-253) (povest); Məktub (s.254-257); Vağzalda (s.258-260); Ötən illər (s.261-265); Yamaclar (s.266-268); Simlərin fəryadı (s.269-274); Manikür (s.275-276);

Danya (s.277-281); Dialoq (s.282-283) (hekayə). V.Şukşin, V.Rasputin, V.Belov. Povestlər və hekayələr. Bakı: Yazıçı, 1991, 312 s.

5. **Samid Ağayev.** Yeddinci yetgin (roman. Birinci kitab). Azərbaycan, 2004, №3, s.3-54; №4, s.15-63.
6. **Yelizaveta Qasımova.** Bataqlıq çiçəkləri (hekayə). Azərbaycan, 2004, №7, s.70-73.
7. **Samid Ağayev.** Yeddinci yetgin (roman. İkinci kitab). Azərbaycan, 2004, №10, s.50-98; №11, s.41-80.
8. **Samid Ağayev.** Yeddinci yetgin (roman. Üçüncü kitab). Azərbaycan 2005, №9, s.46-96; №10, s.46-98.
9. **Gülşən Lətifxan.** Milyonçu (povest). Ulduz, 2008, №12, s.83-96.
10. **Gülşən Lətifxan.** Pıspısa (hekayə). Azərbaycan, 2008, №1, s.150-159
11. **Gülşən Lətifxan.** Azər və Aida adası (roman). Azərbaycan, 2008, №8, s.8-56; №9, s.5-58; №10, s.5-58.
12. **Yeremey Aypin.** Çay yanvar ayında və ya Rio-de-Janeyroda (hekayə). Azərbaycan, 2009, №3, s.102-114.
13. **Natiq Rəsulzadə.** Nəvə (hekayə). Azərbaycan, 2009, №6, s.120-127.
14. **Gülşən Lətifxan.** Pasiyent qadın (hekayə). Azərbaycan, 2009, №9, s.79-83.
15. **Gülşən Lətifxan.** Yeddinci ər (hekayə). Azərbaycan, 2009, №9, s.66-72.
16. **Gülşən Lətifxan.** Mozelin Reynə qovuşduğu yerdə (hekayə). Azərbaycan, 2009, №9, s.72-78.
17. **Gülşən Lətifxan.** Ən gözəl uçuş; Kaxa (hekayə). Azərbaycan, 2011, №2, s.103-125.

MƏMMƏD RƏHİM
(Məmməd Rəhim Abbas oğlu Hüseynov; 20.4.1907, Bakı – 6.5.1977, Bakı) – şair. Azərbaycan SSR xalq şairi (1957). Azərbaycan SSR əməkdar incəsənət xadimi (1940). SSRİ Dövlət mükafatı laureatı (1949). Azərbaycan Pedaqoji İn-tunun (indiki ADPU) dil və ədəbiyyat fakültəsini bitirmişdir (1928). «Gördüm» adlı ilk şeiri 1928 ildə, «Arzular» adlı ilk şeir kitabı isə 1930 ildə çap olunmuşdur. Onun 30-cu illər poeziyasının əsasını vətənpərvərlik mövzusu, Azərbaycan-da sosializmin və sovet insanının təsviri təşkil edir. İkinci dünya müharibəsi illərində döyüşçüləri qələbəyə ruhlandıran əsərlər yazmışdır («Vətən sevgisi» kitabı, 1942). O, «Abşeron torpağında» (1950), «Xəzər sularında» (1958), «Sayat Nova» (1956), «Nərvan» (1962) poemalarının, «Xaqani» (1955) mənzum dramının müəllifidir. Əsərləri bir sıra dillərə tərcümə edilmişdir.

Tərcümələri:

1. **S.Yesenin.** Xorasanda (şeir). İnqilab və mədəniyyət, 1928, №6-7, s.16
2. **A.İ.Odeyevski.** Puşkinə cavab (poemadan bir parça). İnqilab və mədəniyyət, 1933, №2, s.24
3. **A.S.Puşkin.** Çadaye və; Sibirə məktub; Qara şal; Dustaq (şeir). İnqilab və mədəniyyət, 1933, №2, s.24-25.
4. **H.Heyne.** Şair Firdovsi (şeir). İnqilab və mədəniyyət, 1934, №9-10, s.45-46
5. **P.J.Beranje.** Mən quş olsaydım (şeir). Ədəbiyyat qəzeti, 1935, 10 may.
6. **P.J.Beranje.** Beş mərtəbə (şeir). Ədəbiyyat qəzeti, 1935, 13 sentyabr.
7. **M.Y.Lermontov.** Çar İvan Vasilyevichin, cavan oğruncu və qoçaq tacir Kalaşnikov haqqında nəğmə. Bakı: Uşaq-gənclər, 1939, 30 s.

8. **Ovanes Tumanyan.** Köhnə xeyir-dua (şeir). İnqilab və mədəniyyət, 1939, №4, s.75-76.
9. **Kəminə.** Kəsiblik; Yarım qaldı; Gəzər; Olar; Gəlinlər; Gözəlin vəsfi; Qalar; Bu dünyada (şeir). İnqilab və mədəniyyət, 1940, №9, s.102-105.
10. **N.A.Nekrasov.** Biçilməmiş zəmi; Yuxu; Tufan (şeir). İnqilab və mədəniyyət, 1946, №8, s.40-41.
11. **B.Təranə.** Qalibiyyət (şeir). İnqilab və mədəniyyət, 1947, №6, s.86-87.
12. **B.Təranə.** Ay və qadın (şeir). İnqilab və mədəniyyət, 1947, №10, s.81-82.
13. **A.Surkov.** Ölü düşmən (şeir). İnqilab və mədəniyyət, 1947, №11, s.74
14. **N.A.Nekrasov.** Bostancı (şeir). İnqilab və mədəniyyət, 1948, №3, s.36-37.
15. **N.A.Nekrasov.** V.Q.Belinski (şeir). İnqilab və mədəniyyət, 1948, №6, s.70-74.
16. **İ.Volfanq Göte.** Meşə hökmdarı (şeir). İnqilab və mədəniyyət, 1949, №10, s.104.
17. **Avetik İsaakyan.** Böyük Stalinə; Böyük qələbə günü; Xoşdur vətən torpağı (şeir). İnqilab və mədəniyyət, 1950, №10, s.98-99.
18. **A.İsahakyan.** Şeirlər və poemalar. Bakı: Azərnəşr, 1951, 260 s.
19. **N.A.Nekrasov.** V.Q.Belinski (s.113-119) (şeir) N.A.Nekrasov. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Azərnəşr, 1951, 356 s.
20. **Antanas Venslova.** Oyanmış Litva (şeir). İnqilab və mədəniyyət, 1951, №5, s.121.
21. **Nairi Zaryan.** Həlak olmuş yoldaşlarıma (şeir). İnqilab və mədəniyyət, 1951, №5, s.126.
22. **Nazim Hikmət.** Zoya (poema). İnqilab və mədəniyyət, 1951, №9, s.51-56.
23. **Nazim Hikmət.** Zoya (şeir). Nazim Hikmət. Şeirlər. Bakı: Azərbaycan Uşaq və Gənclər Ədəbiyyatı Nəşriyyatı, 1952, s.54-61.

24. **Aleksandr Pidsuxa.** Mənim Donbasım (şeir). Kommunist, 1954, 7 aprel.
25. **O.Tumanyan.** Vətənimlə birlikdə; Ağır il; Axtamar; Eniş (şeir). Azərbaycan, 1959, №7, s.163-164.
26. **Uyğun.** Rəqqasə (şeir). Azərbaycan, 1959, №12, s.103.
27. **M.Y.Lermontov.** Çar İvan Vasilyeviçin, cavan opriçnik və qoçaq tacir Kalaşnikov haqqında nəğmə. Bakı: Uşaqgəncləş, 1961, 20 s.
28. **Marqarita Aliger.** Rus nəğməsi (s.3-4) (şeir). Bahar dostları (RSFSR şairlərinin şeirləri). Bakı: Azərnəşr, 1961, 248 s.
29. **Mixail İsakovski.** Harda böyüdün, ay qız? (s.65) (şeir). Bahar dostları (RSFSR şairlərinin şeirləri). Bakı: Azərnəşr, 1961, 248 s.
30. **Mixail Lukonin.** Sən (s.95-96) (şeir). Bahar dostları (RSFSR şairlərinin şeirləri). Bakı: Azərnəşr, 1961, 248 s.
31. **Stepan Şipaçov.** Bağ olacaq (s.236); Ölüm adası (s.236-237); Avrora (s.237-238); Albanlar (s.238-239); Lenin (s.239); Sovkoza gedən yolda (s.239-240); Ulduzların işığı (s.240) (şeir). Bahar dostları (RSFSR şairlərinin şeirləri). Bakı: Azərnəşr, 1961, 248 s.
32. **Xristo Radevski.** Gələcək (şeir). Azərbaycan, 1963, №12, s.146.
33. **İvan Vazov.** Yox, əbədi deyil nə kədər, nə qəm... (şeir). Azərbaycan, 1963, №12, s.146.
34. **Veselin Xançev.** Dodaq qarmonunun nəğməsi (şeir). Azərbaycan, 1963, №12, s.147.
35. **Baxın gözlər; Qız getdi su gətirməyə** (xalq şeiri). Azərbaycan, 1963, №12, s.147.
36. **M.Y.Lermontov.** Qafqaz əsiri (s.17-39); Bastunci aulu (s.232-262); Çar İvan Vasilyeviç, cavan opriçnik və qoçaq tacir Kalaşnikov haqqında nəğmə (s.277-294); Qaçqın (s.323-328); Mtsiri (s.329-354) (poema). Lermontov M.Y. Əsərləri. 4 cildə. II cild. Poemalar. Bakı: Azərnəşr, 1964, s.17-39, 232-262, 277-294, 323-354.
37. **R.Taqor.** Seçilmiş əsərləri. 8 cildə. VII cild. Müxtəlif illərdə yazılan şeirlər. Bakı: Azərnəşr, 1965, 298 s.
38. **Ovanes Tumanyan.** Müraciət; İt və pişik (şeir); Uşaq oğrusu (xalq əfsanəsi). Azərbaycan, 1969, №8, s.77-78.
39. **N.A.Nekrasov.** V.Q.Belinski (s.31-37) (şeir). N.A.Nekrasov. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Azərnəşr, 1971, 188 s.
40. **Aleksandr Sergeyeviç Puşkin.** Sibirə (s.230); Tilsim (s.231); Çiçək (s.239) (şeir). A.S.Puşkin. Seçilmiş əsərləri. Şeirlər. Bakı: Azərnəşr, 1977, 276 s.
41. **Aleksandr Sergeyeviç Puşkin.** Sibirə (s.38); (şeir). Dünya ədəbiyyatı kitabxanası. XXXII cild. A.S.Puşkin. Şərlər, poemalar, povestlər. Bakı: Yazıçı, 1987, 572 s.
42. **Şota Rustaveli.** Pələng dərisi geymiş pəhləvan (s.7-181) (poema). Dünya ədəbiyyatı kitabxanası seriyası. 19-cu cild. Ş.Rustaveli. Ə.X.Dəhləvi. Pələng dərisi geymiş pəhləvan. Şirin və Xosrov. Bakı: Yazıçı, 1988, 366 s. (Səməd Vurğun və Süleyman Rüstəm ilə şərikli tərcümə).
43. **M.Y.Lermontov** Qafqaz (s.16) (şeir). Dünya ədəbiyyatı kitabxanası. 33-cü cild. M.Y.Lermontov. Şərlər, poemalar, mənzum dram, romanlar. Bakı: Yazıçı, 1989, 528 s.
44. **Gəncəvi Nizami.** Hər gecə tədbir götür könlüm sənin hicranına...; Mənim ox qəlbimə dəymiş, gözüm pürxun, nədəndir?...; Dinlədi harda könül yarımızın söhbətini... (qəzəl). Klassik Azərbaycan ədəbiyyatı seriyası. Nizami Gəncəvi. Lirika. Bakı: Lider, 2004, s.56, 59, 62.
45. **Xaqani Şirvani.** Tilsiminə düşmüşəm mən qəzanın, yaxşı bax!.. (şikayət). Klassik Azərbaycan ədəbiyyatı seriyası.

- Xaqani Şirvani. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Lider, 2004, s.314.
46. **Nizami Gəncəvi.** Yeddi gözəl (poema). Klassik Azərbaycan ədəbiyyatı seriyası. Bakı: Lider, 2004, 336 s.
 47. **Xaqani Şirvani.** Mədain xərabələri (şeir). Klassik Azərbaycan ədəbiyyatı seriyası. Xaqani Şirvani. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Lider, 2004, s.381-384.
 48. **Xaqani Şirvani.** Aşılıq dünyasına qədəm qoymayan insan...; Hər kirpiyi sinəmə bir təzə peykan atar...; Ləbi yaqut, üzün kimi dilbər, gecə şən...; (qəzəl). Klassik Azərbaycan ədəbiyyatı seriyası. Xaqani Şirvani. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Lider, 2004, s.438-440.
 49. **Əlişir Nəvai.** Şirinin Fərhadı məktubu; Fərhadın məktubu; Şapurun tutulması; Qarının Fərhadı aldatması; Fərhadın ölümü; Xosrovun qalib gəlməsi; Şirinin ölməsi; Bəhrəmin Ərmən-zəminə gəlməsi; Şahzadənin tərfi; Son söz («Fərhad və Şirin» poemasından parçalar). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Əlişir Nəvai. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Öndər, 2004, s.236-306.
 50. **Aleksandr Sergeyeviç Puşkin.** Ruslan və Lyudmila (s.88-174) (poema). Rus uşaq ədəbiyyatından seçmələr. Birinci kitab. A.Puşkin, M.Lermontov, L.Tolstoy, P.Yerşov, M.Prişvin. Bakı: Öndər, 2005, 328 s.
 51. **Mixail Y. Lermontov.** Qafqaz (s.13-14) (şeir); Qaçqın (s.93-97); Qafqaz əsiri (s.142-160); Bastuncı aulu (s.161-182) (poema). Dünya ədəbiyyatı seriyası. M.Y.Lermontov. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Öndər, 2005, 520 s.
 52. **Aleksandr Sergeyeviç Puşkin.** Ruslan və Lüdmla (poema). Dünya ədəbiyyatı seriyası. 2 cild. II cild. Bakı: Avrasiya press, 2006, s.7-86.
 53. **Şota Rustaveli.** Pələng dərisi geymiş pəhləvan (poema). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Bakı: Avrasiya Press, 2006, 232 s. (Səməd Vurğun və Süleyman Rüstəm ilə şərikli tərcümə).
 54. **Aleksandr Sergeyeviç Puşkin.** Sibirə (şeir). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Rus ədəbiyyatı antologiyası. 2 cild. I cild. Bakı: Avrasiya press, 2007, s.38.
 55. **Taras Şevçenko.** Dostlar! Yalnızdadır güman eləyirəm mən... (şeir). Taras Şevçenko. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Şərq-Qərb, 2008, s.152.
 56. **Aleksandr Sergeyeviç Puşkin.** Azadlıq (s.84-86); Dustaq (s.128); Sibirə (s.158); Çiçək (s.167); Bulud (s.203) (şeir); Qafqaz əsiri (s.207-229) (poema). Dünya ədəbiyyatı klassikləri seriyası. A.S.Puşkin. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Şərq-Qərb, 2009, 664 s.

MƏMMƏDBƏYLİ H.

Tərcümələri:

1. **Anton Pavloviç Çexov.** Mənim həyatım (hekayə). A.P.Çexov. Seçilmiş əsərləri. 2 cild. I cild. Bakı: Azərnəşr, 1954, s.188-296.
2. **Maksim Qorki.** Malva (s.9-67); Çini donuz (s.151-157) (hekayə). M.Qorki. Əsərləri. 15 cild. 2-ci cild. Povestlər və hekayələr. Bakı: Azərnəşr, 1955, s. 9-67, 151-157.
3. **Aleksey Maksimoviç Qorki.** İnsan (s.9-16); Həbsxana (s.17-52); Filipp Vasilyevin hekayəsi (s.53-69); Bukoyemov, Karp İvanoviç (s.92-107); Yenə də şeytan haqqında (s.108-115) (hekayə); A.P.Çexov (s.70-91) (xatirat); Sarı İblis şəhəri (s.116-130); Çarlı Men (s.157-170) («Amerikada» silsiləsindən oçerk); Öz bayrağını yüksək tutan kral (s.171-180); Gözəl Fransa (s.180-189); Respublika krallarından biri (s.203-220); Əxlaq kahini (s.220-234) («Mənim müsahibələrim» silsiləsindən pəmflet); Rus çarı (s.189-202); Hə-

yatın ağaları (s.234-251); 9 yanvar (s.252-280) («Mənim müsahibələrim» silsiləsindən oçerk). M.Qorki. Əsərləri. 15 cildə. IV cild. Povestlər, hekayələr, şeirlər, oçerklər, ədəbi qeydlər. Bakı: Azərənşr, 1956, 690 s.

4. **Anton Pavloviç Çexov.** Mənim həyatım (hekayə). Dünya ədəbiyyatı klassikləri seriyası. A.P.Çexov. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Şərq-Qərb, 2009, s. 289-381.

MƏMMƏDƏLİYEV

Vasim Məmmədli oğlu (d. 27.8.1942, Bakı) – ərəbşünas. Filologiya e.d., prof. (1978), AMEA-nın həqiqi üzvü (2007; m. üzvü 2001). Azərb. (1992) və Dağıstan Resp.-nin

(2003) Əməkdar elm xadimi. Azərb. Dövlət Un-tinin (indiki BDU) Şərqşünaslıq fakültəsinin ərəb filologiyası şöbəsində təhsil almışdır (1959–64). Şərqşünaslıq fakültəsinin dekanı (1981–91), BDU-nun prorektoru (1991–92) vəzifələrində çalışmışdır. Hazırda BDU-nun Ərəb filologiyası kafedrasının müdiri (1991), BDU-nun İlahiyyat fakültəsinin dekanı (1993), Qafqaz Müsəlmanları İdarəsi Elmi-Dini Şurasının sədridir (1997). İraq EA (1989), İslam Təşkilatı Konfransı nəzdində İslam Hüququ Akademiyası (1994), Suriya Quran Elmləri və Ərəb Filologiyası Akademiyası (1995), Misir Ərəb dili Akademiyasının (2003) üzvüdür. Beynəlxalq simpozium və konfranslarda məruzələrlə çıxış etmişdir. “Ərəb dilçiliyi” (1985), “Kufə qrammatika məktəbi” (1988), “Azərbaycan dilinin ərəb qrafikası ilə ifadəsi” (2000; ərəb dilində), “Quran və elm” (2006) və s. kitabları çap olunmuşdur. Bir sıra monoqrafiyaların, 100-dən çox elmi məqalənin müəllifidir. Elmi kadrların hazırlanmasında rolu var. “Şöhrət” ordeni ilə təltif edilmişdir (2002).

Tərcüməsi:

Qurani-Kərim. Azərbaycan dilində şərhli tərcümə. Z.Bünyadovla birlikdə. Bakı: Azərənşr, 1991, 960 s.

MƏMMƏDXANLI

Ənvər Qafar oğlu (29.2.1913, Göyçay ş. – 19.12.1990, Bakı) – yazıçı, dramaturq. Azərb. SSR xalq yazıçısı (1987). Azərb. SSR əməkdar incəsənət xadimi (1963). Azərb.

Yazıçılar İttifaqının üzvü (1938). Ümumittifaq Kinematoqrafiya İn-tunu (indiki Ümumrusiya Dövlət Kinematoqrafiya Un-ti) bitirmişdir (1938). İlk irihəcmli əsəri Bakı neftçilərinə həsr olunmuş «Burulğan» (1934) povestidir. Onun hekayələri Azərb. ədəbiyyatında lirik-romantik nəsrin inkişafında mühüm rol oynamışdır. M. İkinci Dünya müharibəsi illərində cəbhə qəzetinin müxbiri olmuş, Cənubi Azərb. zəhmətkeşlərinin ağır həyatından bəhs edən hekayələr yazmışdır («Karvan dayandı», «Qızıl qönçələr», «Baş xiyabanda» və s.). «Şərqin səhəri» (1947), «Od içində» (1951) pyesləri və «Şirvan gözəli» (1957) lirik komediyası tamaşaya qoyulmuşdur. «Şirvan gözəli» Zaqafqaziya teatr baharında 1-ci dərəcəli diploma layiq görülmüşdür. M.-nin ssenariləri əsasında «Bəxtiyar» kinonovellası, «Fətəli xan» (Mehdi Hüseynlə birgə), «Məhəbbət dastanı», «Babək» bədii filmləri çəkilmişdir. «Bakı gecələri» (1936), «Ayna» (1939), «Qərbə atəş» (1943), «Balaca Nərgiz» (1955) və s. kitabları çap olunmuşdur.

Tərcümələri:

1. **Esxil.** Aqamemnon (faciə). İnqilab və mədəniyyət, 1947, №3, s.103-133.
2. **Aleksandr Nikolayeviç Ostrovski.** Tufan (s.13-97); Cehizsiz qız (s.201-315) (pyes). A.N.Ostrovski. Pyeslər. Bakı: Azərənşr, 1948, 445 s.

3. **A.S.Puşkin.** Dubrovski (roman). Bakı: Azərənşr, 1949, 96 s.
4. **A.S.Puşkin.** Kapitan qızı. Bakı: Uşaqgəncənşr, 1949, 120 s.
5. **Lev Nikolayeviç Tolstoy.** Anna Karenina (roman. III-IV hissələr). I cild. II kitab. Bakı: Uşaqgəncənşr, 1950, 342 s.
6. **Drayzer Teodor.** Amerika faciəsi (roman). I cild. Bakı: Azərənşr, 1951, 580 s.
7. **Drayzer Teodor.** Amerika faciəsi (roman). II cild. Bakı: Azərənşr, 1952, 596 s.
8. **M.Qorki.** Mənim universitetlərim (povest). Bakı: Uşaqgəncənşr. 1952, 196 s.
9. **M.Qorki.** Özgə qapılarında (povest). Bakı: Uşaqgəncənşr, 1952, 474 s.
10. **M.Qorki.** Uşqlıq (povest) Bakı: Azərənşr, 1952, 320 s.
11. **Maksim Qorki.** Vassa Jeleznova. İkinci variant (pyes). M.Qorki. Əsərləri. 15 cildə. VI cild. Pyeslər. Bakı: Azərənşr, 1957, s. 461-514.
12. **A.S.Puşkin.** Dubrovski (roman). Bakı: Uşaqgəncənşr, 1960, 112 s.
13. **Lev Nikolayeviç Tolstoy.** Anna Karenina (roman. I-IV hissələr). L.N.Tolstoy. Əsərləri. 14 cildə. VIII cild. Anna Karenina. I kitab (8 hissədən ibarət roman). Bakı: Yazıçı, 1980, 579 s.
14. **M.Qorki.** Özgə qapılarında (povest). Bakı: Gənclik, 1981, 360 s.
15. **M.Qorki.** Uşqlıq (povest) Bakı: Gənclik, 1981, 236 s.
16. **A.S.Puşkin.** Kapitan qızı (s.66-168) (povest). Dünya uşaq ədəbiyyatı kitabxanası. 2-ci cild. A.S. Puşkin, M.Y.Lermontov. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Gənclik, 1983, 316 s.
17. **L.N. Tolstoy.** Canlı meyit (s.197-269) (pyes). L.N.Tolstoy. Əsərləri. 14 cildə. XIV cild. Povestlər və pyes. Bakı: Yazıçı, 1984, 292 s.
18. **Maksim Qorki.** Uşqlıq (povest). Dünya uşaq ədəbiyyatı kitabxanası. A.P.Çexov. A.M.Qorki. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Gənclik, 1984, s. 206-413.
19. **S.Qocaqöz.** Qoca öküzün ölümü (hekayə). Kommunist, 1985, 7 oktyabr.
20. **Aleksandr Sergeyeviç Puşkin.** Dubrovski (s.362-424) (povest). Dünya ədəbiyyatı kitabxanası. 32-ci cild. A.S. Puşkin. Şərlər, poemalar, povestlər. Bakı: Yazıçı, 1987, 572s.
21. **Aleksandr Sergeyeviç Puşkin.** Kapitan qızı (s.273-361) (roman). Dünya ədəbiyyatı kitabxanası. 32-ci cild. A.S. Puşkin. Şəirlər, poemalar, povestlər. Bakı: Yazıçı, 1987, 572s.
22. **L.N.Tolstoy.** Canlı meyit (pyes). Dünya ədəbiyyatı kitabxanası. LVI cild. L.N.Tolstoy. Povestlər və pyes. Bakı: Yazıçı, 1988, s. 364-422.
23. **J.B. olyer.** Skapenin kələkləri (pyes). Dünya uşaq ədəbiyyatı kitabxanası.V. Şekspir, J.B.Molyer, F.Şiller, Lope de Vega. Bakı: Gənclik, 1989, s. 220-268.
24. **L.N.Tolstoy.** Canlı meyit (pyes). L.N.Tolstoy. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Çarşıoğlu, 2004
25. **Aleksandr Nikolayeviç Ostrovski.** Tufan (s. 83-147); Cehizsiz qız (s. 222-308) (pyes). Dünya ədəbiyyatı seriyası. A.N.Ostrovski. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Şərq-Qərb, 2006, 312 s.
26. **Esxil.** Aqamemnon; Evmenidlər (faciə). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Esxil. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Avrasiya press, 2006, s.59-113, 154-194.
27. **Flober Qüstav.** Madam Bovari (romandan fraqmentlər). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Fransız ədəbiyyatı antologiyası. 3 cildə. I cild, Bakı: Şərq-Qərb, 2007, s.390-427.
28. **Jül Vern.** Sirli ada (roman. III hissə). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Bakı: Şərq-Qərb, 2007, s. 348-523.

29. **Emil Zolya.** Dəyirmanın mühasirəsi (povest). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Fransız ədəbiyyatı antologiyası. 3 cild-də. III cild. Bakı: Şərq-Qərb, 2007, s.131-163.
30. **Aleksandr Sergeyeviç Puşkin.** Kapitan qızı (s. 555-657) (povest). Dünya ədəbiyyatı klassikləri seriyası. A.S. Puşkin. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Şərq-Qərb, 2009, 664 s.
31. **Esxil.** Evmenidlər (faciə). Dünya ədəbiyyatı antologiyaları seriyası. Antik ədəbiyyat antologiyası. Bakı: Şərq-Qərb, 2010, s. 118-150.

MƏMMƏDQULUZADƏ

Cəlil Məmmədqulu oğlu (22.2.1869, Naxçıvan ş. – 4.1.1932, Bakı) – yazıçı dramaturq, jurnalist, ictimai xadim. 1887 ildə Qori Müəllimlər Seminariyasını bitirmiş, İrəvan

quberniyasının Uluxanlı, Naxçıvan mahalının Baş Noraşen (indiki Şərur rayonunun Cəlilkənd k.) və Nehrəm kəndlərində müəllimlik etmişdir (1887-97). «Çay dəstgahı» (1989) alleqorik mənzum dramını, «Kişmiş oyunu» (1892) komediyasını və «Danabaş kəndinin əhvalatları» (1894; 1936 ildə nəşr olunmuşdur) povestini də həmin dövrdə yazmışdır. Naxçıvanda və İrəvanda müxtəlif hüquq idarələrində çalışmışdır (1897-1903).

1903 ildən Tiflisdə nəşr edilən «Şərqi-Rus» qəzeti redaksiyasında işləmişdir. İlk mətbu əsəri olan «Poçt qutusu» hekayəsi bu qəzetdə dərc edilmişdir.

İlk nömrəsi 1906 il aprelin 7-də (20-də) çıxan «Molla Nəsrəddin» jurnalının nəşrinə başlamaqla M. Azərb., eləcə də türk-müsəlman dünyasında satirik jurnalistikanın əsasını qoymuş, bununla da Yaxın və Orta

Şərqdə «Molla Nəsrəddin məktəbi» adlı qüdrətli mətbuat və ədəbiyyat məktəbi meydana gəlmişdir. Jurnal fasilələrlə 1931 ilədək Tiflisdə (340 nömrə), Təbrizdə (8 nömrə) və Bakıda (400 nömrə) nəşr edilmişdir.

Ölkədə yaranmış mürəkkəb vəziyyətlə əlaqədar olaraq M. 1918-20 illərdə, əsasən, Qarabağda, həyat yoldaşı Həmidə xanımın malikanəsi olan Kəhrizli k.-də yaşamışdır. Sovet hakimiyyəti dövründə «Molla Nəsrəddin» jurnalı və «Yeni yol» (Bakı) qəzetinin redaktoru, Ümumittifaq Mərkəzi Yeni Əlifba komitəsinin üzvü, Bakı Tənqid-Təbliğ Teatrının təşkilatçılarından olmuşdur.

M. 40 illik yaradıcılığı boyu müxtəlif janrlarda (dram, hekayə, povest, şeir, publisistika, xatirə və s.) yazdığı əsərləri ilə realist Azərb. ədəbiyyatının inkişafında mühüm rol oynamışdır. O, o zamankı Azərb. həyatında hökm sürən feodal-patriarxal münasibətləri, çar məmurlarının və riyakar din xadimlərinin özbaşınalığını, şüurlarda və məişətdəki geriliyi, mövhumat, cəhəlat və xurafatı tənqid atəsinə tuturdu.

M.-nin Cümhuriyyət ideyaları ilə birbaşa səsleşən ilk sanballı bədii əsəri olan «Anamın kitabı» (1919) pyesində azərbaycançılıq məfkurəsi bariz əksini tapmışdır. Erməni-Azərb. münaqişəsindən bəhs edən birpərdəli «Kamança» pyesində Azərb. xalqının yüksək humanizmi əks etdirilmişdir.

M.-nin əsərləri bir sıra dillərə tərcümə olunmuşdur. Azərb. Resp.-nda bir sıra küçə və mədəni maarif müəssisəsinə (o cümlədən Naxçıvan Dövlət Musiqili Dram Teatrına, Naxçıvan MR Dövlət Ədəbiyyat Muzeyinə) M.-nin adı verilmişdir. Onun şərəfinə keçmiş Astraxanbazar r-nu və şəhəri 1967 ildən Cəlilabad, vaxtilə müəllimlik etdiyi Baş Noraşen kəndi isə Cəlilkənd adlandırılmışdır. Naxçıvanda və Cəlilabadda abidəsi var. Bakıda və Naxçıvanda ev-muzeyləri, Nehrəm və Cəlilkənd kəndlərində xatirə muzeyləri var.

Tərcümələri:

1. **Tolstoy L.N.** Zəhmət, ölüm və naxoşluq (s.639); Xanзадə. Arvad (hekayə) (s.641). Cəlil Məmmədquluzadə. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Öndər, 2004, 664 s.
2. **Zeynalabdin Marağalı.** Səyahətnəməyi-İbrahimbəy (romandan parça). Ağalar (s.648); İzahlar (s.649). Cəlil Məmmədquluzadə. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Öndər, 2004, 664 s.

MƏMMƏDQULUZADƏ

Cavanşir Həmidə Əhməd bəy qızı

(19.1.1873, indiki Ağcabədi r-nunun Kəhrizli k. – 6.2.1955, Bakı) – tərcüməçi.

Azərbaycanın ilk maa-rifpərvər və ziyalı qadınlarından biridir.

Maarifçi, tarixçi, şair və tərcüməçi Əhməd bəy Cavanşirin (1834-1902) qızı, C.Məmmədquluzadənin həyat yoldaşıdır. Ata mülkü olan Kəhrizlidə ilk məktəb və toxuculuq emalatxanası açmış (1907), Tiflisdə Qafqaz Müsəlman Qadınları Xeyriyyə Cəmiyyətinin (1908-17) yaradıcılarından biri və sədr müavini olmuş, «Molla Nəsrəddin» jurnalının nəşrində ərinə kömək göstərmişdir. Atasının tərcümeyihəlini, C.Məmmədquluzadə və M.Ə.Sabir haqqında xatirələr yazmış, C.Məmmədquluzadənin «Poçt qutusu», «Urus qızı», «Tütək» hekayələrini, Mir Cəlalın «Dirilən adam» romanını, bir sıra Azərb. nağıllarını rus dilinə tərcümə etmişdir. C. Məmmədquluzadə ilə məktublaşmalarının yazıçının həyat və fəaliyyətinin öyrənilməsində mühüm əhəmiyyəti var. Qarabağ folklorunun toplanması və öyrənilməsi ilə də məşğul olmuşdur. «Mirzə Cəlil haqqında xatirələrim» kitabı 1981 ildə çap olunmuşdur.

MƏMMƏDLİ

Allahverdi Əbdül oğlu
(9.6.1947, Lerik r-nunun Yuxarı Anburdəbə k. – 17.12.1998, Bakı)
– yazıçı, tərcüməçi. AYB-nin üzvü (1988). Azərb. Dövlət Un-tinin (indiki BDU) jurna-

listika fakültəsində təhsil almışdır (1970-75). Azərb. Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi k.t. elmi və təbliğati baş idarəsindəki nəşriyyat şöbəsində redaktor (1979-90), «Şəfəq» qəzeti redaksiyasında redaktor müavini (1990-92), «Ulduz» jurnalı redaksiyasında poeziya və nəsr şöbəsinin müdiri, məsul katib (1992-98) vəzifələrində çalışmışdır. Bədii yaradıcılığa erkən başlasa da, 1967 ildən çap olunmuşdur. «Ürəyimdə açan çiçək» (1983), «Haçandır görüşürük» (1987), «Bizi ayrılıq gözləyir» (1991) şeirlər və poemalar, «Mərdlərə körpü oldum» (1996) nəsr kitablarının müəllifidir. Əsərləri rus, ukrayna, gürcü, moldav, tuva, bolqar, türk və s. dillərə tərcümə edilmişdir.

Tərcümələri:

1. **M.Miroşniçenko.** Bakı (şeir). Azərbaycan gəncləri, 1979, 11 sentyabr.
2. **Petro Perebeynos.** Atamın portreti (şeir). Azərbaycan, 1982, №12, s.29.
3. **Marseliyus Martinaytis.** Yatmış uşağa dedim (şeir). Azərbaycan, 1982, №12, s.34.
4. **Geno Kalandia.** Qoca balıqçı (şeir). Azərbaycan, 1982, №12, s.35.

MƏMMƏDLİ

İmir Məmməd oğlu
(d. 7.8.1957, Gürcüstan, Kaspi r-nunun Pasiyan k.) – publisist, tərcüməçi. Tbilisi Dövlət Un-tinin filologiya fakültəsini bitirmişdir (1980). Gürcü-

stanın dövlət başçısı aparatında məsləhətçi, müşavir (1992-96), Gürcüstan Dövlət Dəftərxanasında millətlərarası münasibətlər üzrə referent (1996-2000) olmuş, Gürcüstan Prezidenti Regional Siyasət və İdarəetmə Xidmətinin rəis müavini vəzifəsində işləmişdir. Hazırda Azərb.-da İctimai Televiziya və Radio Yayımları Şirkətində radionun «Ədəbiyyat və incəsənət» departamentinin direktorudur. Azərb. və gürcü dillərində yazıb yaraadır. 20-dən çox kitabın, 100-ə qədər publisistik məqalənin müəllifidir. Ş.Rustavelinin «Pələng dərisi geyinmiş cəngavər» poemasını ilk dəfə orijinaldan Azərb. dilinə tərcümə etmişdir. Məhəmməd peyğəmbərin kəlamlarını, Yunus İmrənin şeirlər toplusunu, Aşıq Ələsgərin şeirlərini və müasir Azərb. poeziyasından nümunələri gürcü dilinə çevirmişdir. Gürcüstanın dövlət mükafatları – Ləyaqət ordeni (1998) və Tbilisi Sədaqət medalı (1999) ilə təltif edilmişdir.

Tərcüməsi:

Şota Rustaveli. Pələng dərisi geymiş cəngavər (poema). Bakı: Nağıl evi, 2003, 411 s.

MƏMMƏDLİ

Nəzakət Fətəli qızı
(d. 25.12.1971, Sabirabad) – filoloq, tərcüməçi, filologiya e.n. (2000). BDU-nun filologiya fakültəsini bitirmişdir (1994). Ədəbiyyat İn-tunda elmi işçi vəzifəsində

işləmişdir (1997–2010). 2002 ildən AMEA M.Füzuli ad. Əlyazmalar İn-tunda çalışır. 2012 ildən həmin in-tunun Türk şöbəsində aparıcı elmi işçidir. 12 kitabın, 80-dən artıq elmi məqalə və tezis müəllifidir.

Tərcümələri:

1. **Şirazi Hafiz. İki qəzəl.** «Hikmət» elmi araşdırmalar toplusu, Bakı: 2003, N 1, s. 136-138

2. **Qrin Qrem.** Şəhər kənarına səfər. «Dünya ədəbiyyatı» tərcümə toplusu, Bakı: 2004, s. 118-129.
3. **«Sufi istilahları baxımından Xacə Hafiz (Divanının) lüğəti».** Şərq – AMEA Nizami ad. Ədəbiyyat Muzeyinin tərcümə toplusu, Bakı: 2004, s.109-132
4. **Şeyx Fəridəddin Əttar.** Odunçu və Sultan Mahmudun hekayəti, Həvva və Xənnasın hekayəti, Məsihlə dünyanın söhbəti, Ruhların cisimlərinin yaradılmasından əvvəlki hekayəti, Mömin qadının hekayəti. («İlahi-namə»dən parçalar) «Hikmət» elmi araşdırmalar toplusu, Bakı: 2006, №8, s.109-132
5. **Müslüm Maqomayev.** Dahi Lanza, Bakı: İrfan, 2012, 392 s.
6. **Şərəfəddin Rami Təbrizi.** Ənisül-üşşaq. Bakı: 2012, Elm və Təhsil, 240 s.
7. **Seyid Yəhya Bakuvi.** Risalələr. 2 cildə. Bakı, 2014.

MƏMMƏDOV Arif

Tərcümələri:

1. **Vladimir Pankov.** Şübhəli adam (yumoroska). İdman, 1978, 16 dekabr.
2. **Yuri Zbanatski.** Məhəbbət (hekayə). Ədəbiyyat və incəsənət, 1979, 28 sentyabr.
3. **Yemilian Bukov.** Stadion uğuldayırdı (novella). İnşaatçı, 1980, 4 oktyabr.
4. **Yemilian Bukov.** Futbol (hekayə). İdman, 1981, 4 yanvar.

MƏMMƏDOV

Arif Əmrah oğlu
(28.10.1954, Gürcüstan, Ağqula – 19.7.2014, Bakı) – ədəbiyyatşünas, təhqiqçi, filologiya e.d. Azərb. Dövlət Un-tinin (indiki

BDU) filologiya fakültəsində təhsil almışdır (1973-78). Azərb. EA-nın Ədəbiyyat Muzeyinin elmi işlər üzrə direktor müavini (1989-93) işləmişdir. AYB-nin katibi (1997-2014), BDU-nun müəllimi (1997-2014) olmuşdur.

Ədəbi-tənqidi, elmi məqalələrində bədii ədəbiyyatın poetik özünəməxsusluğunun və təhkiyə probleminin tədqiqi başlıca yer tutur. Klassik Azərb. nəsrinin poetikasına dair tədqiqatları var. M.F.Axundovun «Seçilmiş əsərləri»ni tərtib edib Moskvada rus dilində, A.P.Çexovun üçcildlik «Seçilmiş əsərləri»ni, dünya xalqlarının mif və əfsanələrini Azərb. dilində çap etdirmişdir. Bədii tərcümə ilə məşğul olmuşdur.

Tərcümələri:

1. **Markes Qabriel Qarsia.** Montyelin dul qadını (s.40-46); Çərşənbə axşamının siestası (s.47-54) (hekayə). Qabriel Qarsia Markes. Patriarxın payızı. Bakı: Azərbaycan Tərcümə Mərkəzi, 1996, 608 s.
2. **Kokto Jan.** İnsan səsi (bir pərdəli pyes). Qobustan, 2001, №2, s.62-68

MƏMMƏDOV

Azad Yəhya oğlu

(d. 7.5.1962, Bakı)

– dilçi, tərcüməçi. Filologiya e.d. (2003), prof. (2009). ADU-un Ümumi Dilçilik kafedrasının müdiri,

Bakı Beynəlxalq Mul-

tikulturalizm Mərkəzinin icraçı direktorudur. Mətn dilçiliyi, diskurs təhlili və tərcüməşünaslıq sahələrində tədqiqat aparır. Bir sıra dərslik, dərs vəsaitləri və monoqrafiyanın müəllifidir. 50-dən çox elmi məqaləsi Azərb.-ın və xarici ölkələrin (Rusiya, Türkiyə, Bolqarıstan, Almaniya, Danimarkada) elmi jurnallarında dərc olunmuşdur. Beynəlxalq Elmi konfranslarda

(B.Britaniya, Finlandiya, Portuqaliya, Polşa, Rusiya) məruzələrlə çıxış etmişdir.

Tərcümələri:

Naomi Xomski. Dil və təfəkkür. Filoloqun kitabxanası-100 seriyası. Bakı: Kitab aləmi, 2006, 152 s.

MƏMMƏDOV

Cəlal Cabbar oğlu (9.12.1918, İrəvan – 4.2.1983, Bakı) – nasir, tənqidçi, tərcüməçi. Azərb. SSR əməkdar incəsənət xadimi (1978). Azərb. Yazıçılar İttifaqının üzvü (1943). Azərb. Dövlət Un-tinin (indiki BDU) hüquq fakültəsində təhsil almışdır. Azərb. SSR Maarif Nazirliyində tarix fənni üzrə metodist (1944-47), Azərb. Dövlət Nəşriyyatı bədii ədəbiyyat şöbəsinin redaktoru (1950-60), Azərb. Tədris-Pedaqoji Nəşriyyatının baş redaktoru (1960-61), Dövlət Radio və Televiziya Verilişləri Komitəsində sədr müavini (1961-65), «Azərbaycan» jurnalının baş redaktoru (1966-75) olmuşdur. Azərb. SSR Dövlət Nəşriyyat, Poliqrafiya və Kitab Ticarəti İşləri Komitəsi sədrinin birinci müavini işləmişdir. «Şərəf nişanı» ordeni, 3 dəfə Azərb. SSR Ali Sovetinin Fəxri Fərmanı ilə təltif olunmuşdur.

Tərcümələri:

1. **B.Polevoy.** Əsl insan haqqında (povest). Bakı: Azərnəşr, 1952, 384 s.
2. **Sobko V.** Sülhün rəhni. Bakı: Azərnəşr, 1952, 374 səh.
3. **Cübran Cübran Xəlil.** Nəğmə (s. 155-156); Dəlğanın nəğməsi (s.156); Yağışın nəğməsi (s.157); Gözəllik nəğməsi (s.157-158); Monoloq (s. 158-159); Sevginin ömrü (s.159-161); Xəyal (s.161-162); Canan qayıdır (s. 162-165); Görüş (s.165-167); Gələcəyə bir nəzər (s.167-168); Kələlik (s. 168-170); Danışq və danışanların tipləri (s. 170-173); Səhərə yaxın (s.173-176); Məğrur bənövşə (s.176-179) (mənsur şeirlər); Məntiq fəlsəfəsi və ya özü-özünü dərk

- etmək (s.179-182) (hekayə); Sulban (s.182-191) (dramatik parça). Ərəb hekayələri. Bakı: Azərnəşr, 1958, 276 s.
4. **Cəmil Sidqi əz-Zəhavi.** Mənsur şeirlər; Məntiq fəlsəfəsi və ya öz-özünü dərk etmək; Sulban. Bakı: Azərnəşr, 1958, s.155-191.
 5. **A.A.Fadəyev.** Gənc qvardiya (roman). Bakı: Gənclik, 1975, 670 s. (C.Rzaquliyev ilə şərikli tərcümə).
 6. **Min bir gecə.** 8 cildə. 3-cü cild. 145-270-ci gecələr. Bakı: Azərnəşr, 1975 (1976), 350 s.
 7. **İvan Sergeyeviç Turgenev.** Həyatdan razı adam (s.190); Həyat qaydası (s. 190-191); Maşa (s.191-192); Axmaq (s.192-193); Sərcə (s.193-194); Qara fəhlə və zərif əlli adam (s.194-195); Qızılgül (s.195-196); Ziyarət (s. 197); Kələm şorbası (s.198); İki varlı (s. 198-199); Xudpəsənd (s.199-200); Ali məxluqun ziyafəti (s.200-201); Göyərçinlər (s.201-202); Sabah, sabah (s.202); Dara çəkin onu (s.203-204); Dayan (s.205); Biz hələ vuruşacağıq (s.205-206); Rus dili (s.206); Qarğış (s. 206-207); Ekizlər (s.207); Qaratoyuq (s.208-209); Qaratoyuq (s.209-210); Yuvasız (s.210-211); Gürzə (s.211); Mən olmayanda (s.211-212); Sadəlik (s.212); İnqə-ə... inqə-ə... (s.212-214); Mənim ağaclarım (s.214) (mənsur şeir). Məktəb kitabxanası. İ.S.Turgenev. Seçilmiş hekayələr. Bakı: Maarif, 1977, 216 s.
 8. **Yuri Korolkov.** Feliks – xoşbəxt deməkdir (Feliks Dzerjinski haqqında povest). Bakı: Gənclik, 1977, 482 s.
 9. **Boris Polevoy.** Əsl insan dastanı (roman). Bakı: Gənclik, 1978, 304 s.
 10. **Kolesnikova M.V., Kolesnikov M.S.** Rixard Zorge. Bakı: Gənclik, 1981, 287 s.
 11. **A.A.Fadəyev.** Gənc qvardiya (roman). Dünya uşaq ədəbiyyatı kitabxanası. Bakı: Gənclik, 1984, 676 s. (C.Rzaquliyev ilə şərikli tərcümə).
 12. **Boris Polevoy.** Əsl insan dastanı (roman). Dünya Uşaq Ədəbiyyatı Kitabxanası.XXII cild. Bakı: Gənclik, 1986, 296 s.
 13. **Bondarev Y.** Sahil (roman). Bakı: Yazıçı, 1987, 397 s.
 14. **Heyvanlar və quşlar barəsində hekayətlər** (s.152-191) («Min bir gecə» nağıllar toplusundan). Dünya ədəbiyyatı kitabxanası. 100 cildə. XIII cild. Min bir gecə. Bakı: Yazıçı, 1992, 456 s.
 15. **İvan Sergeyeviç Turgenev.** Dilənçi; İt; Həyatdan razı adam; Rəqib; Həyat qaydası; Maşa; Axmaq; Sərcə; Qara fəhlə və zərif əlli adam; Qızılgül; Son görüş; Kandar; Ziyarət; Kələm şorbası; Qoca; İki varlı; Muxbir; Xudpəsənd; Ali məxluqun ziyafəti; Göyərçinlər; Sabah! Sabah!; Dara çəkin onu!; Nə qəşəngdi, tazə-tərdi qızılgüllər...; Dəniz səyahəti; Dayan!; Biz hələ vuruşacağıq!; Rus dili; Qarğış; Əkizlər; Qaratoyuq; Qaratoyuq; Yuvasız; Kimin taqsırıdır?; Gürzə; Yazıçı və tənqidçi; Mən olmayanda...; Sevginin yolu; Sən ağladın...; Sadəlik; İnqə-ə... inqə-ə...; Mənim ağaclarım; Görüş; Kubok; Yaşamaq qaydası; Qum saati; Gecə qalxdım...; Mən tək olan da...; Boş laqırtı; Məhəbbət; Həqiqət və ədalət; Təkərin altına düşdü; Yazığım gəlir...; Təbiət; Daş; Rahib; Nələr düşünəcəyəm mən?...; Dua (mənsur şeir). Dünya ədəbiyyatı seriyası. İ.S.Turgenev. Seçilmiş əsərləri. 2 cildə. I cild. Bakı: Şərq-Qərb, 2006, s.9-52.
 16. **Mahmud T. Oğru .** Xəzər-Xəbər, 2007, №227, s. 26-27
 17. **Mahmud T. Şeyx Cümə .** Xəzər-Xəbər, 2007, №229, s.26-27.

18. **Mahmud T.** Toy və yas; Qəhvəli süd, tozlu süd . Xəzər-Xəbər, 2007, №230, s.14-15.

MƏMMƏDOV Eldar

Tərcümələri:

1. **Ərəb yumoru** (ibrətamiz rəvayətlər və lətifələr). Bakı: Yazıçı, 1996, 112 s.
2. **Şəhidlər bu həftə qayıdacaqlar** (Ərəb yazıçılarının hekayələri). Bakı: Azər-nəşr, 2004, 152 s.

MƏMMƏDOV

Əflatun Yunis oğlu

(5.12.1936, Gürcüstan, Saraçlı k. – 22.1.2008, Bakı) – şair, tərcüməçi, filologiya e.d. (1984). Tbilisi Dövlət Pedaqoji İn-tunun tarix-filologiya fakültəsini

bitirmiş və həmin in-tun Azərb. ədəbiyyatı tarixi kafedrasında laborant və müəllim vəzifələrində işləmişdir. 1984 ildən orada aparıcı elmi işçi, sonra isə ömrünün sonuna kimi şöbə müdiri olmuşdur. Gürcü ədəbiyyatının orijinaldan tərcüməsi sahəsində mühüm işlər görmüş, Azərb.-gürcü ədəbi-mədəni əlaqələri sahəsindəki xidmətlərinə görə Gürcüstan Resp.-nın «Şərəf» ordeni ilə təltif olunmuşdur.

Tərcümələri:

1. **Andro Tevzadze.** Xəzər sahillərində (şeir). Azərbaycan, 1967, №9, s.6.
2. **İosif Qrişavili.** Narahatlıq (şeir). Azərbaycan, 1971, №9, s.137.
3. **Karlo Kaladze.** Arzulu gözlərlə; Gürcüstanın mahnısı (şeir). Azərbaycan, 1971, №9, s.135-137.
4. **Şota Nişnianidze.** Körpə qovaq ağacı (şeir). Azərbaycan, 1972, №7, s.6.
5. **Georgi Leonidze.** Azərbaycan şairlərinə (şeir). Azərbaycan, 1975, №9, s.35.
6. **Şota Nişnianidze.** Yollar (şeir). Ədəbiyyat və incəsənət, 1979, 10 avqust.

7. **Nodar Şamanadze.** Mənim qardaşlarım (şeir). Ədəbiyyat və incəsənət, 1979, 30 mart.
8. **Mamiya Varşanidze.** Yaralandım mən (şeir). Ədəbiyyat və incəsənət, 1979, 30 mart.
9. **Revaz Mişveladze.** Foma (hekayə). Azərbaycan, 1982, №10, s.107-110

MƏMMƏDOV İsmayıl

Tərcüməsi:

Əhməd Yılmaz Boyunağa. Qan və gül (roman). Bakı: Azərbaycan Tərcümə Mərkəzi, 1993, 256 s.

MƏMMƏDOV

Kamil Həsən oğlu (12.8.1923, Bakı – 9.8.1989, Bakı) – tərcüməçi. Azərb. kommunal-inşaat texnikumunda təhsil almışdır (1937-41). «Azərbaycan gəncləri» qəzeti redaksiyasında şöbə müdiri (1949-51), Azərb. Resp. Mədəniyyət Nazirliyində dramaturgiya üzrə redaktor, repertuar redaksiyası kollegiyasının üzvü (1975 ildən) olmuşdur. «1941–1945-ci illər İkinci Dünya müharibəsində əmək igidliyinə görə» medalı və Azərb. Ali Soveti Rəyasət Heyətinin Fəxri fərmanı (1957) ilə təltif olunmuşdur.

Tərcümələri:

1. **Rodari C.** Mavi oxun səyahəti. Bakı: Uşaqgəncnəşr, 1961, 171 s.
2. **Kunin İ.** Pyotr İliç Çaykovski. Bakı: Uşaqgəncnəşr, 1962, 357 s.
3. **Manuil Qriqoryeviç Semyonov.** Çil-çil toyuq (s.5-13); Səmənd at (s. 13-24); Klü-klü (s.24-35); Marta (s. 35-45); Uğursuz Kazbek (s.46-71); Qarışıq drujina (s.72-92) (hekayə). M.Semyonov. Qarışıq drujina (kiçikyaşlı məktəblilər üçün hekayələr). Bakı: Gənclik, 1976, 96 s.
4. **K.D.Uşinski.** Baba (s.3); Ağıllı ayı (s.3-4); Dovşanın şikayəti (s.4-5); Taxıl (s.5-6); İki kotan (s.6); Tarlada köynək necə bitdi (s.6-8); Oynayan

- itlər (s.8); Hörümçək (s.8-9); Qazlar (s.9-10); Maraq (s.10-11); Ağacdələn (s.11); Heyvanların bəhsi (s.11-12); Ördək yumurtası (s.12-13); Qartal və pişik (s.13); Qulyabanı (s.14); Su ilə odun bəhsi (s.14-16); Səhər şəfəqləri (s.16); Kiçik çay (s.16-21); Külək (s.21-23); İnsan bədəninin üzvləri (s.23-24); Qaranquş (s.24-25); Quşlar (s.25-26); Qərənfil ləkləri (s.26); Ağacların bəhsi (s.26-27); Arı və milçəklər (s.27); Poçtalyonun çantası (s.27-30); Dörd arzu (s.31); Qış (s.31-34); Yaz (s.34-37); Yay (s.37-41); Payız (s.41-44); Nəhəng və cırtıdanlar (s.44-57); Paytaxtdan kəndə səyahət (s.57-66) (hekayə); Hiyləgər pişik (s.67-69); Durna və Vağ quşu (s.69-70); Tülkü və canavar (s.70-71); Canavar və it (s.71-72); Nağıl həvəskarı (s.72-74); Dəyişmə (s.74-76); Boz at – qonur at (s.76-80); Tülkü və keçi (s.80-81); Nə tökərsən aşına, o çıxar qaşığına (s.81); Kəndli və ayı (s.81-82); Bişmiş balta (s.82-83); Quyuya tüpürmə, suyunu içməli olarsan (s.83-85); Nikita Kojemyaka (s.85-86) (nağıl). K.D.Uşinski. Hekayələr və nağıllar. Bakı: Gənclik, 1978, 88 s.
5. **V.M.Qarişin.** Dörd gün; Rəssamlar; Hadisə; Nadeyda Nikolayevna; Görüş; Həqiqət olmayan şey; Qurbaga ilə qızılgülün nağılı (hekayə). Qarişin V. M. Hekayələr. Bakı: Gənclik, 1979, s. 147.
 6. **V.Y. Vita.** Qıpqırmızı at. Bakı: Gənclik, 1980, 84 s.
 7. **Əziz Nesin.** Tanışlıq (hekayə). Azərbaycan, 1981, № 6, s. 166-169.
 8. **Mahmud Özay.** Yorqo (hekayə). Azərbaycan, 1981, №6, s. 169-172.
 9. **Orxan Kamal.** Hər şeydən əvvəl çörək!.. (hekayə). Azərbaycan, 1981, № 6, s.172-176.
 10. **Nəcəti Cumalı.** Qarğıdalı tarlasında (hekayə). Azərbaycan, 1981, №6, s. 176-180.
 11. **Müzəffər Buyruqçu.** Uşaq (hekayə). Azərbaycan, 1981, №6, s. 180-184.
 12. **Mehmet Seyda.** Qoçaq Əhməd (hekayə). Azərbaycan, 1981, № 6, 184-188.
 13. **Bekir Yıldız.** Qardaşlar (hekayə). Azərbaycan, 1981, № 6, s. 188-191.
 14. **Vladimir Tendryakov.** Buraxılışdan sonrakı gecə (povest). Azərbaycan, 1986, №2, s. 104-136

MƏMMƏDOV

Mehdi Əsədulla oğlu
(22.5.1918, Şuşa –
28.1.1985, Bakı) – re-
jissor, sənətsüinas. SSRİ
xalq artisti (1974),
Azərbaycan SSR əməkdar
incəsənət xadimi
(1948). Sənətsüinaslıq

doktoru (1968). Bakı Teatr Məktəbini (1935), A.V. Lunaçarski ad. Moskva Dövlət Teatr Sənəti İn-tunu (1940) bitirmişdir. Ayrı-ayrı illərdə Gəncə Dövlət Dram Teatrında (1942-46), Milli Dram Teatrında (1960-63), Opera və Balet Teatrında (1956-60), Azərbaycan Dövlət Rus Dram Teatrında (1977-82) baş rej. olmuşdur. 1946 ildən ömrünün sonunadək Azərbaycan Dövlət İncəsənət İn-tunda (indiki ADMİU) aktyor və rej. sənətindən dərs demiş, kafedra müdiri işləmişdir.

Milli Dram Teatrında Cəfər Cabbarlının «Yaşar» (1947), Aleksandr Fadeyevin «Gənc qvardiya» (1948), Sabit Rəhmanın «Aydınlıq» (1949), «Əliqulu evlədir» (1961), Lope de Vega'nın «Rəqs müəllimi» (1949), Əbdürrəhim bəy Haqverdiyevin «Dağılan tifaq» (1950), Məmmədhusəynin «Çiçəklənən arzular» (1951) və s. əsərlərinə səhnə həyatı vermişdir. «Azəri dramaturgiyasının estetik problemləri», «Teatr düşüncələri», «Teatrlar. Aktyorlar. Tamaşalar», «Hüseyn Ərəblinski», «Onun sənət ulduzu», «Moskva Akademik Bədaye Teatrı» «Aleksandr Tuqanov» (rusca), «Rejissor sənəti», «Sabit Rəhman» və s. kitabların müəllifidir.

Tərcümələri:

1. **Maksim Qorki.** Meşşanlar (s.371-482); Barbarlar (s.611-715) (pyes). M.Qorki. Əsərləri. 15 cildə. 3-cü cild. Bakı: Azərnəşr, 1955, s.371-482, 611-715.
2. **Fridrix Şiller.** Qaçaqqlar (s.17-159) (pyes). Fridrix Şiller. Pyeslər. Bakı: Azərnəşr, 1960, 420 s.
3. **F.Şiller.** Qaçaqqlar (pyes). Dünya uşaq ədəbiyyatı kitabxanası. V.Şekspir, J.B.Molyer, F.Şiller, Lope de Veqa. Bakı: Gənclik, 1989, s. 271-384.
4. **Fridrix Şiller.** Qaçaqqlar (pyes). Dünya ədəbiyyatı klassikləri seriyası. Fridrix Şiller. Seçilmiş əsərləri. Bakı, Şərq-Qərb, 2009, s.15-140.

MƏMMƏDOV

Mübariz Kamal oğlu
(d. 6.1.1963, Sabirabad
r-nunun Qalaqayın k.)
– germanist, tərcüməçi.
Fridrix Şiller Un-tində
(Almaniya, Yena ş.)
təhsil almışdır (1982–
86). Azərb. Pedaqoji

Xarici Dillər İn-tunda (indiki ADU) alman dili müəllimi işləmiş (1987–91), Humboldt Un-tində (Berlin) tədqiqat işi aparmışdır (1992–95). Hazırda Kassel ş.-nin Xarici Dillər İn-tunda çalışır.

Tərcüməsi:

Eldost Eyvazlı. Böyüməyən uşaqlar (Kinder, die nie älter werden). AFR, Bochum: Sadig Verlag nəşriyyatı, 2015, 80 s.

MƏMMƏDOV

Nizami Tağı oğlu
(24.5.1950, Ucar r-n-
unun Yuxarı Şilyan k.) –
tərcümə nəzəriyyəçisi,
ədəbiyyatşünas, şair.
Filologiya e.d. (1992),
prof. (1994). AYB-nin

üzvü (2002). M.F.Axundov Azərb. Pedaqoji Rus dili və Ədəbiyyatı İn-tunun (indiki BSU) rus dili və ədəbiyyatı fakültəsini fərqlənmə diplomu ilə bitirmişdir (1975). 1984 ildən orada müxtəlif vəzifələrdə çalışmışdır. Hazırda BSU-nun Azərb. ədəbiyyatı kafedrasında elmi-pedaqoji fəaliyyətə məşğuldur. «XX əsr rus poeziyası Azərbaycan tərcümələrində» (1992, rus dilində), «Əslin milli özünəməxsusluğu və tərcümə» (1998, rus dilində), «Səməd Vurğun dramaturgiyası rus dilində» (1999, rus dilində), «Poetik tərcümə» (2001, rus dilində), «Qaraqalpaq ədəbiyyatı» (2007, rus dilində), «Nəsrin axarı: zaman və məkan konteksti» (2008), «Səftər Həsənzadə. Vətən həsrətli, barıt qoxulu sətirler» (2009) və s. monoqrafiya və kitabların müəllifidir. O, Azərb. türkologiyasında ilk dəfə olaraq qıpçaq türklərindən olan qövmələrin folklor yaddaşına müraciət etmiş, «Qaraqalpaq xalq nağılları»nı (2006) və qazax qəhrəmanlıq eposu «Koblandıbatır»ı (2008) Azərb. türkçəsinə uyğunlaşdırmışdır. «İzahlı tərcüməşünaslıq terminləri lüğəti»nin (2010) müəlliflərindən biridir. «Axtaracaqsan məni» (2000), «Bəlkə dünya öz yolunu çasıbdı» (2004) və «Natiqlə qara zurnanın nağılı və ya hər ikisinə elegiya» (2008) şeir və poema kitabları nəşr olunmuşdur.

Tərcümələri:

Qaraqalpaq xalq nağılları. Gülbizə; Cadugər; Qızıl daş; Ögey ana; Əsl dostluq; Tiyn; Varlı oğlu, kasıb oğlu; Maymaq qoca və oğru sağsağan; Xanı balığı; Bacarıqlı oğul; Hiyləgər tülkü; Bildirçin və tülkü; Gec başa düşdü; Eşşək və öküzlər; Eşşək və dəvə; Eşşək hiyləgərliyi; Keçəl; Doqquz heyvərə və bir ciyciy; Milçəklər şahı; Eldar Kosa; Yüz dəfə dalbadal yalan danışan çoban; İri xanı balığı; Taxta at; Ağıllı qız; İki dost; İtaətkar oğul; Dörd Abdulla; Ağıllı çoban; Lovğa siçan; Uzunimdik qarğa; Bilici; Ədalətli adamın işini Allah da

avand edir; Məsləhət; Eldar Kosanın hiyləgərliyi; Üç qardaş; Ağillı qadın; Qorxaqlığa qalib gələn adam; Mübahisə; Karlar; Şir və hiyləgər dovşan; Qurd və köpək; Özgənin malına göz dikən özününkündən də olar; Ziba və Zeynəb; Qızıl quş; Qızılbaşlı ilan; Sonbeşik Həsən; Tülkü və xoruz; Kasıb və oğru; Aldadılmış canavar; Qız xanı necə aldatdı; Bəyi və xanı aldadan çoban. Qaraqalpaq xalq nağılları. Bakı: Mütərcim, 2006, s.212.

MƏMMƏDOV

Novruz İsmayıl oğlu (d. 18.3.1947, Babək r-nunun Şıxmahmud k.) – 1-ci dərəcə dövlət müşaviri. Filologiya e.n. (1991). Azərb. Pedaqoji Xarici Dillər İn-tunun (indiki ADU)

Avropa dilləri fakültəsinin fransız dili şöbəsini bitirmişdir (1970). 1967-68, 1978-81 illərdə Əlcəzairdə, 1971–73 illərdə Qvineyada tərcüməçi, baş tərcüməçi, 1992-93 illərdə Azərb. Dövlət Dillər İn-tunun (indiki ADU) hazırlıq, 1993-97 illərdə isə fransız dili fakültəsinin dekanı işləmişdir. Azərb. Resp. Prezidentinin fransız dili üzrə tərcüməçisi olmuşdur (1995-97). 1997 ildən Azərb. Resp. Prezidenti Administrasiyasının Xarici əlaqələr şöbəsinin müdiri, 2012 ildən Azərb. Resp. Prezidenti Administrasiyası rəhbərinin müavini. 2003 ildən ADU-nun fransız dilinin leksikologiyası və üslubiyyatı kafedrasının müdürüdür. 20-dən çox elmi məqalə və bir neçə kitabın, ictimai-siyasi mövzulara dair 300-dən çox məqalənin müəllifidir. Fransanın (1998) və Polşanın (2009) «Fəxri Legion» ordenləri, Azərb.-ın «Şöhrət» ordeni ilə təltif edilmişdir.

Tərcümələri:

1. **Filip Brayar, Mohammad-Reza Calil.** Beynəlxalq münasibətlər. 1997, 125 s.

2. **Erik Fayql.** Terror haqqında həqiqət (Erməni ekstremizmi: səbəbləri və mənşəyi). Salzburq, 2001, 276 s.
3. **Pyer Qamarra.** Caniyə Qonkur mükafatı. Paris, 2010, 219 s.

MƏMMƏDOV

Ramiz Heydər oğlu (14.8.1933, Bakı – 28.12.2010) – şair. Sənətsünaslıq e.n. (1965). AJB-nin (1957), AYB-nin (1958), Kinematografıqlar Birliyinin (1964) üzvü. Azərb. Dövlət Pedaqoji İn-tunun (indiki ADPU) dil və ədəbiyyat fakültəsinə daxil olmuş (1951), təhsilini Moskvada M.Qorki ad. Ədəbiyyat İn-tunda davam etdirmişdir (1953-57). Əmək fəaliyyətinə «Kommunist» qəzeti redaksiyasında ədəbi işçi kimi başlamışdır. Azərb. EA Memarlıq və İncəsənət İn-tunun teatr-kino şöbəsinin baş elmi işçisi olmuşdur (1980 ildən). İlk şeiri 1949 ildə «Pioner» jurnalında dərc olunmuşdur. «Zəng səsləri» (1965), «Bu ev kimin evidir» (1973), «Sınaq pillələri» (1975), «Günəş küləyi» (1980) və s. pyesləri tamaşaya qoyulmuşdur. Əsərləri keçmiş SSRİ xalqlarının dillərinə tərcümə olunmuşdur.

Tərcümələri:

1. **Emil Lotyanu.** Ürəyimin başında... (şair). Bakı, 1965, 20 sentyabr.
2. **Robert Rojdestvenski.** Satılmış (şair). Ədəbiyyat və incəsənət, 1972, 14 oktyabr.
3. **T.Züməqulova.** Xəncər və söz (şeyrlər və poemalar). Bakı: Yazıçı, 1986, 133 s.

MƏMMƏDOV

Sabir İsa oğlu (d. 9.5.1940, Cəbrayıl) – nasir, tərcüməçi. Azərb. Dövlət Un-tinin (indiki BDU) filologiya fakültəsinə bitirmişdir (1966). Azərb. Yazıçılar İttifaqının nəşriyyat şöbəsinin inspektoru, şöbə müdiri (1966-67), «Ədəbiyyat və incəsənət» qəzeti redaksiyasında ədəbi işçi, müxbir, böyük müxbir (1971–81), xüsusi müxbir (1981–

90), nəsr və informasiya şöbəsinin müdiri (1990-94), «Oğuz eli» qəzetinin publisistika şöbəsinin müdiri (1994), «Mozalan» qəzetində şöbə müdiri, redaktor (1995-96), «Kirpi» jurnalında şöbə müdiri işləmişdir (1996-2000). «Bahar dumanı» adlı ilk şeiri 1957 ildə «Kolxozçu» qəzetində dərc olunmuşdur. «1990-cı ilin adamı» (1977) iki hissəli ədəbi-sənədli filminin ssenari müəllifidir.

Tərcümələri:

1. **Andris Yakuban.** Yağış beşə onbir dəqiqə işləmiş başladı (hekayə). Ədəbiyyat və incəsənət, 1972, 26 avqust.
2. **Vsevolod Rojdestvenski.** Bilərzik (hekayə). Ədəbiyyat və incəsənət, 1977, 13 avqust.
3. **Y.Ostrovski.** Buzlu dağ (şeir). Azərbaycan müəllimi, 1979, 3 yanvar.
4. **Z.Petrova.** Bizim yolka (şeir). Azərbaycan müəllimi, 1979, 3 yanvar.
5. **Nurlu diyar** (özbək ədəbiyyatı antologiyası). B., Yazıçı, 1979, 276 s.
6. **Qızıl buğda** (Ukrayna ədəbiyyatı antologiyası). B., Yazıçı, 1979, 280 s.
7. **İvan Tretyakov.** Sənə həyat bəxş edirəm (hekayə). Ədəbiyyat və incəsənət, 1981, 23 yanvar.
8. **Yuri Bondarev.** Sahil (romandan parça). Ədəbiyyat və incəsənət, 1985, 15 fevral.
9. **Anatoli İvanov.** Çöllərin kədəri (povest). Azərbaycan, 1987, №2, s.102-126.
10. **Yuri Bondarev.** Sahil (roman). Bakı: Yazıçı, 1987, 397 s.

MƏMMƏDOV Yusif

Tərcümələri:

1. **Vasili İvanoviç Ardamatski.** Əks-əməliyyat (povest). Bakı: Azərnəşr, 1963, 200s.
2. **Vladimir Amlinski.** Novruzgülü üçün yenə qayıdacağıq (s.5-22); Mənsur üs-yankar xam torpaqdır (s.23-35); Şey-purçunun təmiz ürəyi (s.37-45); İlk

yuxusuzluq (s.47-61); Sultan Səncər (s.63-75); Gecə seansı (s.77-95); İlk məhəbbət stansiyası (s.97-119); Valka Zıkov haqqında ballada (s.121-129); Vağzal musiqisi (s.131-153); Mühəribə dövrünün uşaqları silsiləsi: 1. Sinif rəhbəri (s.155-161); 2. Qırx üçüncü ilin Şaxta babası (s.162-167); 3. Bir may (s.167-173) (hekayə). Vladimir Amlinski. İlk yuxusuzluq (hekayələr). Bakı: Gənclik, 1974, 176s.

MƏMMƏDOVA

Firuzə Nurəddin qızı
(d. 10.1.1940, Xaçmaz r-nunun Canaxır k.) – şair, tərcüməçi. Filologiya e.n. (1980). AYB-nin üzvü (1983). Azərb. Pedaqoji İn-tunun (indiki ADPU) dil və ədə-

biyyat fakültəsini bitirmişdir (1964-68). İn-tun Naxçıvan filialında, eyni zamanda Naxçıvan Pedaqoji Məktəbində çalışmış, sonra Azərb. Pedaqoji İn-tunun Azərb. dilçiliyi kafedrasına dəyişdirilmişdir (1970). Hazırda ADRU-nun müasir Azərb. dili kafedrasının dosentidir (1990 ildən). Ədəbi fəaliyyətinə 1963 ildə «Dostluq» qəzetində (Xaçmaz r-nu) dərc olunmuş «Ay həkim» şeiri ilə başlamışdır. Dövri mətbuatda lirik şeirləri ilə vaxtaşırı çıxış etmişdir. Tərcümə etdiyi özbək uşaq hekayələri «Dost əlini uzatsa» (1990) kitabında dərc olunmuşdur. 60-dan artıq elmi, tənqidi və publisistik məqalənin müəllifidir.

Tərcümələri:

1. **M.Qorki.** Bir samovar var idi. Bakı: Gənclik, 1977, 50 s.
2. **Maksim Qorki.** Yevseykanın başına gələnələr (s.13-19); Sərçəcik (s.20-23); Samovar (s.23-31); Səhər (s.31-34); Mişa (s.35-45); Səfeh İvanuşka haqqında (s.45-49) (hekayə və nağıllar).

M. Qorki. Bir samovar var idi... (hekayə və nağıllar). Bakı: Gənclik, 1987, 52 s.

3. **Afrika nağılları.** Bakı: Yazıçı, 1988, 370 s.
4. **G.Kubliski.** Bütün yer kürəsi. Bakı: Gənclik, 1994, 246 s.

MƏMMƏDOVA Xəyalə

Tərcümələri:

1. **H.Pinter** Ad günü; Xəyanət (pyeslər). Bakı: Kitab aləmi, 2006, 135 s.
2. **H.Pinter** Tənha yolçu (absurd pyeslər). Bakı: Ünsiyyət, 2007, 152 s.
3. **Pinter Harold.** Ad günü; «Alyaska» kimi (pyes). Dünya ədəbiyyatı seriyası; İngilis ədəbiyyatı antologiyası. 2 cildə. II cild, Bakı: Şərq-Qərb 2007. s.232-307.
4. **Pinter Harold.** Ad günü; «Alyaska» kimi (pyes). Dünya ədəbiyyatı antologiyaları seriyası. İngilis ədəbiyyatı antologiyası. Bakı: Şərq-Qərb 2009, s.609-685.

MƏMMƏDOVA

Rəna Maqsood qızı

(d. 14.3.1956, Bakı) – şərqşünas. Tarix e.n. (1992). Azərb. Dövlət Un-tinin (indiki BDU) şərqşünaslıq fakültəsinin Fars filologiyası bölməsini bitirmişdir

(1978). 1987 ildən AMEA M.Füzuli ad. Əlyazmalar İn-tunda çalışır. 2 kitabın müəllifi, tərtibçisi və redaktoru, 40-dan çox elmi məqalənin müəllifidir. Beynəlxalq konfranslarda elmi məruzələrlə çıxış etmişdir.

Tərcüməsi:

Сефевиды и Великие Моголы в мусульманской дипломатике. Санкт-Петербург: Из-во филологического факультета СПбУ, 2004, 227 с. (A.Fərzəliyevlə şərikli tərcümə)

MƏMMƏDOV

Vidadi Davud oğlu

(d.17.11. 1940, Tərtər – 08.11. 1988, Bakı) – yazıçı, tənqidçi, jurnalist-publisist, tərcüməçi.

Azərb. Dövlət Un-tinin (indiki BDU) filologiya

fakültəsində (Azərbaycan filologiyası ixtisası) təhsil almışdır (1964-68).

Əmək fəaliyyətinə «Ədəbiyyat və incəsənət» qəzetində ədəbi işçi, sonra «Ulduz» jurnalında böyük ədəbi işçi kimi başlamış, 1983 ildən ömrünün sonunadək «Ədəbiyyat və incəsənət» qəzeti redaksiyasının elmpublisistika şöbəsinə rəhbərlik etmişdir. Bir sıra məqalə və hekayənin müəllifidir.

Tərcümələri:

1. **Səlim Adnan.** Ana (hekayə). Ədəbiyyat və incəsənət, 1968, 30 noyabr.
2. **İvan Tretyakov.** Rovine (hekayə). Ədəbiyyat və incəsənət, 1970, 1 mart.
3. **Kamil Yaşen.** Darmadağın (pyes). Bakı: Azərnəşr, 1979, 5-74 s.

MƏMMƏDZADƏ

Həmid Rza oğlu (18.3.1924, Təbriz – 24.12.2000, Tehran) – nasir, tənqidçi, ədəbiyyatşünas. Filologiya e.d. (1968), prof. (1971). AYB-nin üzvü (1958). Orta məktəbi bitirdikdən sonra Təbrizdə Danişşəradə təhsilini davam etdirmişdir. İki il Ərdəbildə müəllimlik etmişdir. Təbriz Un-tinin tarix və ədəbiyyat fakültəsinə daxil olsa da, təhsilini yarımçıq qoyub Bakıya köçməli olmuşdur. AKP MK yanında Ali Partiya məktəbində təhsil almışdır (1947-51). Eyni zamanda Azərb. Dövlət Un-tinin (indiki BDU) jurnalistika fakültəsində IV kursadək ekstern oxumuşdur. Nizami ad. Ədəbiyyat Muzeyində elmi fondlar şöbəsinin müdiri (1968-72), Yaxın və Orta Şərq Xalqları İn-tunun İran filologiyası şöbəsinin böyük elmi işçisi (1972-86) vəzifələrində işləmişdir.

Ədəbi fəaliyyətə 1946 ildə Təbrizin «Azad millət» və «Cavanlar» qəzetlərində dərc olunmuş məqalələrlə başlamışdır. İlk hekayələri «Pioner» və «Azərbaycan» jurnallarında dərc olunmuşdur. Tehranda yaşayarkən İranın türkdilli mətbuatında hekayələrini və ədəbi-tənqidi məqalələrini müntəzəm dərc etdirmişdir. «Yol» ədəbi, ictimai-siyasi jurnalının təsisçilərindən biri olmuşdur. Nəsiminin farsca divanını, Şəhriyarın türkcə şeirlər külliyyatını tərtib edərək, ön sözlə Tehranda çap etdirmişdir.

Tərcüməsi:

Zeynalabdin Marağayi. İbrahim bəyin səyahətnaməsi və ya təəssübkeşliyi bəlası (roman). Bakı: Elm, 1982, 500 s.

MƏMMƏDZADƏ

Ramiz Yaqub oğlu
(d. 1.1.1937, Ağdam)
– şair. AYB-nin üzvü
(1983). Azərb. Pedaqoji
İn-tunun (indiki
ADPU) pedaqoji
fakültəsini bitirmişdir.
Azərb. LKGİ Abşeron

Rayon komsomol komitəsində şöbə müdiri, katib (1963-67), Azərb. KP Abşeron Rayon Komitəsində təbliğat və təşviqat şöbəsinin müdiri (1967-68) olmuşdur. Bakı Ali Partiya Məktəbində təhsil almışdır (1968-70). AKP MK Siyasi Maarif Evinə məsləhətçi (1970-92), Azərb. Resp. Nazirlər Kabinetində böyük referent (1993-2000) vəzifələrində işləmişdir. Hazırda «Azəriservis» təşkilatının mətbuat xidmətinin rəhbəridir (2000 ildən). Ədəbi fəaliyyətə 1960 ildə «Bakı» qəzetində dərc etdirdiyi «Milyon ananın övladı» şeiri ilə başlamışdır. «Həmişə sən gələsən» (1970), «Xatirə bulağı» (1985), «Qeyrət günü» (1990), «Canpolad əfsanəsi» (1995) və s. kitabların müəllifidir. Azərb. SSR Ali Soveti Rəyasət Heyətinin Fəxri Fərmanı ilə təltif olunmuşdur.

Tərcümələri:

1. **Alimkan Degenbayeva.** Mən dağlar qızıyam (şeir). Sovet kəndi, 1975, 2 oktyabr.
2. **Şota Nişnianidze.** Şülh (şeir). Sovet kəndi, 1975, 2 oktyabr.
3. **Valentin Protalin.** Şüvəlanda Şəfəq (şeir). Sovet kəndi, 1975, 2 oktyabr.

MƏMMƏDZADƏ

Səyavuş İmran oğlu
(d. 2.10.1935, Bakı) –
şair, nasir, tərcüməçi.
AYB-nin üzvü (1964).
Azərb. SSR əməkdar
mədəniyyət işçisi
(1984), Azərb. Resp.-
nın əməkdar incəsənət

xadimi. Azərb. Dövlət Un-tinin (indiki BDU) filologiya fakültəsində təhsil almışdır (1953-58). Yaradıcılığında poeziya, nəsr, publisistika, bədii tərcümə xüsusi yer tutur. Moskvada M. Qorki ad. Ədəbiyyat İn-tunun bədii tərcümə şöbəsini bitirmişdir (1959-66). Azərnəşrdə redaktor, «Literaturnıy Azerbaydjan» jurnalında şöbə müdiri və s. vəzifələrdə çalışmışdır. Rus, bolqar, Ukrayna, polyak və s. dillərdən Azərb. dilinə tərcümələrin müəllifidir. Rus dilində «Səma» (1946), «Tver bulvarı» (1971), «Özünü təsdiq» (1976), «Gecə almaları» (1979), «Komendant saati» (1994), «Daşları yığmaq vaxtıdır» (2004), Azərb. dilində «Bir yuxusuz gecə» (1976), «Günəşə baxan insanlar» (1983), «Şuşanı qar gördüm» (2006), «Həqiqət sorğusunda. Mirzə Kazım bəyin ömür yarpaqları» (2002) və s. kitabları nəşr olunmuşdur.

Tərcümələri:

1. **Boris Oleynik.** Səda (şeir). Azərbaycan, 1972, №7, s.4.
2. **Yordan Yovkov.** Təkərlərin mahnısı (hekayə). Azərbaycan, 1972, №8, s.179-186.

3. **İrving Stoun.** Pyeta («Əzablar və sevinclər» romanından parça). Qobustan, 1975, №1, s.49-53.
4. **Mixail Svetlov.** Qrenada (şeir). Azərbaycan, 1975, №1, s. 132.
5. **Pyatras Skocius.** Atobusda əhvalat (satira və yumor). Ədəbiyyat və incəsənət, 1975, 8 fevral.
6. **Karl Otto.** Rəssama ithaf (şeir). Ədəbiyyat və incəsənət, 1978, 4 mart.
7. **Aleksandr Blok.** Od və zülmət əfsunundan; «Yamblar» silsiləsindən; Gecə, küçə, fənər, aptek... (şeir). Ədəbiyyat və incəsənət, 1980, 10 oktyabr.
8. **İvan Vazov.** Bolqar qızı (s.3-15) (hekayə). Bolqar hekayələri. Bakı: Yazıçı, 1980, 120s.
9. **Yordan Yovkov.** Təkərlərin mahnısı (s.16-26) (hekayə). Bolqar hekayələri. Bakı: Yazıçı, 1980, 120 s.
10. **Elin Pelin.** Hücrədə (s. 27-30) (hekayə). Bolqar hekayələri. Bakı: Yazıçı, 1980, 120 s.
11. **Georgi Karaslavov.** Qəlyan əhvalatı (s.31-36) (hekayə). Bolqar hekayələri. Bakı: Yazıçı, 1980, 120 s.
12. **Emiliyan Stanev.** Yad adam (s.37-51) (hekayə). Bolqar hekayələri. Bakı: Yazıçı, 1980, 120 s.
13. **Stoyan Daskalov.** Pəhləvan Əhməd (s.52-58) (hekayə). Bolqar hekayələri. Bakı: Yazıçı, 1980, 120 s.
14. **Pavel Vejinov.** Qara qanadlar (s.59-69) (hekayə). Bolqar hekayələri. Bakı: Yazıçı, 1980, 120 s.
15. **Nikolay Xaytov.** Dərviş törəməsi (s. 70-78) (hekayə). Bolqar hekayələri. Bakı: Yazıçı, 1980, 120 s.
16. **Yordan Radiçkov.** Çörək (s.79-88) (hekayə). Bolqar hekayələri. Bakı: Yazıçı, 1980, 120s.
17. **İvaylo Petrov.** Gopçu (s.89-93) (hekayə). Bolqar hekayələri. Bakı: Yazıçı, 1980, 120 s.
18. **Qenço Stoyev.** Görüş (s.94-107) (hekayə). Bolqar hekayələri. Bakı: Yazıçı, 1980, 120 s.
19. **Vasil Popov.** Kor sərnəşinlər (s.108-116) (hekayə). Bolqar hekayələri. Bakı: Yazıçı, 1980, 120 s.
20. **S.Yesenin.** Qadına məktub (şeir). Ədəbiyyat və incəsənət, 1981, 21 avqust.
21. **Nikolay Qriboçov.** Anamla görüş (xətirə). Azərbaycan, 1984, №5, s.115-120
22. **Sergey Yesenin.** Ağlamaram, yalvar-maram, yanmaram; Göl allandı, naxışlandı; Kaçalovun itinə (şeir). Ədəbiyyat və incəsənət, 1985, 27 sentyabr.
23. **S.Yesenin.** İran nəğmələri (şeir). Azərbaycan, 1986, №4, s. 154-159
24. **Oles Qonçar.** Qara yargan (hekayə). Azərbaycan, 1987, № 11, s. 24-32.
25. **Yevgeni Yevtuşenko.** Qar ələmir asta-asta...; Uyu, sevgilim... (şeir). Ədəbiyyat qəzeti, 1998, 16 oktyabr.
26. **A.S.Puşkin.** Şair və güruh; Mənim şəcərəm (şeir). Mütərcim, 1999, №1, s. 22-25.
27. **K.Simonov.** Gözlə məni, gələcəyəm...; Vyazmada bir ocaq (şeir). Mütərcim, 1999, №4, s.7.
28. **A.S.Puşkin.** Qurana bənzətmələr (P.A.Osipovaya ithaf olunur) (şeir). Azərbaycan, 1999, №6, s.139-143.
29. **Yevgeni Yevtuşenko.** Qar ələmir asta-asta (şeir). Mütərcim, 2000, №1, s. 16.
30. **K.Simonov.** Açıq məktub (şeir). Mütərcim, 2000, №4, s.29-30.
31. **Vasil Popov.** Sürixdən gələsi təyyarə (hekayə). Azərbaycan, 2000, № 5, s. 154-158.
32. **S.Yesenin** İran nəğmələri (şeir). Mütərcim, 2001, №3-4.
33. **Leonid Andreyev.** Heykəl (hekayə). Azərbaycan, 2001, №4, s. 110-113.
34. **Apuxtin Aleksey.** Dəli; Göyçək-göyçək göy çiçəklər...; Bəs siz buralara nə lazımsınız?... (şeir). Azərbaycan, 2001, №4, s.113-114.

35. **A.S.Puşkin** Qış gecəsi; Sevgimin sərsəri üsyanlarını... (şeir). Azərbaycan, 2001, №12, s. 86.
36. **A.S.Puşkin**. Kүйlü küçələrə baş alıram-mı...; Dənizə ithaf; Mənəm, İnezilya...; Qafiyəpərdəzin aqibəti (şeir); «Ruslan və Lyudmila» (poemadan parça). Azərbaycan, 2003, №3, s. 147-148.
37. **M.Mürsəlova**. Mister Uoker (novella). Ulduz, 2005, №7, s. 87-92.
38. **B.Oleynik**. Şevçenko və xalq (şeir). Ulduz, 2005, №9-12.
39. **M.Y.Lermontov** Çar İvan Vasilyeviç, cavan fərraş və igid tacir Kalaşnikovun dastanı (poema). Azərbaycan, 2007, №8, s.119-128.
40. **Konstantin Mixayloviç Simonov**. Vyazmada bir ocaq (şeir). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Rus ədəbiyyatı antologiyası. İki cildə. I cild. Bakı: Avrasiya press, 2007, s. 163-164.
41. **Yevgeni Aleksandroviç Yevtuşenko**. Qar ələnir asta-asta (şeir). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Rus ədəbiyyatı antologiyası. 2 cildə. I cild. Bakı: Avrasiya press, 2007, s.193-195.
42. **Puşkin Aleksandr Sergeyeviç**. Şair və guruh; Mənim şəcərəm (şeir). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Rus ədəbiyyatı antologiyası. Bakı: Avrasiya press, 2007, s.46-49.
43. **İsa Gусейнов**. Телеграмма (повесть). Авторизованный перевод Ю.Суровцева и С.Мамедзаде. М.: Художественная литература, 1965, 240 с.
44. **Мамед Араз**. Пой, Аракс. М.: Советский писатель, 1966, 66 с.
45. **Сохраб Тахир**. Песня мужества. М.: Советский писатель, 1966, 66 с.
46. **Исмаил Шыхлы**. Поборник чести (с.28), Изморось (с.60), Штраф (с. 96), Амиоглу (с.101), Вороной (с. 105), Седая память (с.253), Зажженная спичка (с. 259), Мамед Аранлы (с.266), Годы, обратившиеся в память (с.270), Сбывшиеся мечты (с.276). Золотая змея (сборник рассказов). Баку: Язычы, 1984, 284 с.
47. **Сулейман Рагимов**. Орлица Кавказа (с.3-251). Роман в 2-х книгах. Книга I. Баку: Язычы, 1989, 552 с.
48. **Огтай Рза**. Седая вершина (стихи). Литературный Азербайджан, 2011, №10, с.3.
49. **Чингиз Алиоглу**. Дастан о Талыстане. Литературный Азербайджан, 2011, №10, с.89-92.
50. **Чингиз Алиоглу**. Сын солнца и земли (поэма). Литературный Азербайджан, 2012, №4, с.48-51.
51. **Агаджафар Гасанлы**. Площадь Физули, Я плоть от плоти отчей стороны... Литературный Азербайджан, 2012, №4, с.81-82.
52. **Али Ширин Шукюрлу**. Стихи. Литературный Азербайджан, 2012, №5, с.94-96.
53. **Талех Гамид**. Пишите любимым..., Баллада об иве (стихи). Литературный Азербайджан, 2012, №6, с.36-37.
54. **Новруз Наджафоглу**. Писатель из «глубинки» (статья). Литературный Азербайджан, 2012, №9, с.108-110.
55. **Эльчин**. Артист (пьеса). Литературный Азербайджан, 2012, №9, с.3-38.
56. **Новруз Наджафоглу**. Урок старого мастера (рассказ). Литературный Азербайджан, 2012, №7, с.55-57.
57. **Гусейн Хатеми**. В рязанский край дорога привела..., Импресии, Немой Самандар (стихи). Литературный Азербайджан, 2012, №10, с.39-40.
58. **Айдын Тагиев**. Немое кино (рассказ). Литературный Азербайджан, 2012, №12, с.109-111.
59. **Гидаят**. Письмо Мамеду Аразу (стихи). Литературный Азербайджан, 2013, № 1, с.7-9.

60. **Тофиг Гарагая.** Реквием (стихи). Литературный Азербайджан, 2013, № 2, с.6.
61. **Нигяр Рафибейли.** Из «кухонных стихов». Литературный Азербайджан, 2013, № 8, с.7.
62. **Гейдар Гусейнов.** Мирза Ибрагимов. Творец философского мышления (статья). Литературный Азербайджан, 2013, № 8, с.3-10.
63. **Анар.** Журавлиная судьба (статья). Литературный Азербайджан, 2013, № 8, с.9-25.
64. **Айбениз Алияр.** Восхождение на Чираггала, Родная речь, Валит снег (стихи). Литературный Азербайджан, 2013, № 8, с.49-50.
65. **Айдын Тагиев.** Дорогу осилит идущий... (статья). Литературный Азербайджан, 2013, № 8, с.51-53.
66. **Рафаэль Гусейнов.** Предназначенная встреча (статья). Литературный Азербайджан, 2013, № 9, с.13-26.
67. **Парвин.** Ложь во спасение (рассказ). Литературный Азербайджан, 2013, № 10, с.69-72.
68. **Аждар Ол.** Поход Газанфар-муаллима на Шушу (рассказ). Литературный Азербайджан, 2013, № 10, с.72-78.
69. **Судаба Агабабаева.** Люблю тебя, как я люблю свободу... (статья). Литературный Азербайджан, 2013, № 10, с.79-87.
70. **Рафаэль Гусейнов.** Старые мытарства нестаряющего тара (статья). Литературный Азербайджан, 2013, № 11, с.39-47.
71. **Джавид.** Осень, Несорванный цветок, Мечта, Нераздельность, Одиночество, Журавли, Воспоминанья, Грех, Горы мои – горе мое..., Нам не помеха года..., Не покидай меня... (стихи). Литературный Азербайджан, 2014, № 1, с.27-31.
72. **Октай Рза.** Рубаи. Литературный Азербайджан, 2014, № 2, с.69-73.
73. **Гусейн Хатеми.** Приходят годы..., Сердце, полное любви, Украинским друзьям (стихи). Литературный Азербайджан, 2014, № 2, с.91-92.
74. **Эльчин Искендерзаде.** Элегия (стихи). Литературный Азербайджан, 2014, №4, с.5-8.
75. **Фергана.** Тебе уж спешить не придется домой...(стихи). Литературный Азербайджан, 2014, №4, с.8.
76. **Кемаля.** Монолог планеты Земля (стихи). Литературный Азербайджан, 2014, №6, с.3-4.
77. **Рафаэль Гусейнов.** Орден от Всевышнего (статья). Литературный Азербайджан, 2014, №6, с.5-16.
78. **Чингиз Алиоглу.** Баку продолжается (поэма-импрессия). Литературный Азербайджан, 2014, №6, с.61-64.
79. **Муса Гулузаде.** Незабываемый юбилей Низами (очерк). Литературный Азербайджан, 2014, №6, с.65-66.
80. **Гусейн Хатеми.** Шестой десяток, Мигрантам с Юга, Волшебный голос (стихи). Литературный Азербайджан, 2014, №6, с.70-71.
81. **Хикмет Махмуд.** Может, вновь не свидимся..., Не скажу, возвел я гору..., Старость в дверь мою стучится..., Наказ, Критика о критике, Кредо (стихи). Литературный Азербайджан, 2015, №4, с.72-75.

MƏSTƏLİYEVA-SƏMƏDOVA Aliyə Tərcümələri:

1. **Fransuaza Saqan.** Salam, kədər (s. 4-77) (roman); Müəmmalı təbəssüm (s.78-152) (roman). Fransuaza Saqan. Salam, kədər. Bakı: Adiloğlu, 2001, 167 s.
2. **Gi De Mopassan.** Kloşet (s.153-156) (hekayə). Fransuaza Saqan. Salam, kədər. Bakı: Adiloğlu, 2001, 167 s.

3. **Oduard İvan.** Sezannanın ən gözəl əsəri (s.157-160). Fransuaza Saqan. Salam, kədər. Bakı: Adiloğlu, 2001, 167 s.
4. **Bernar Klavel.** Qamçı (s.161-166). Fransuaza Saqan. Salam, kədər. Bakı: Adiloğlu, 2001, 167 s.
5. **Jan Jiono.** Kişi ağac əkirdi (alleqorik hekayə). Mütərcim, 2011, №1, s.31-35.

MƏŞƏDİ AZƏR

(Hacı Məcid oğlu İmaməliyev; 2.4.1870, Bakı, Buzovna k. – 8.8.1951, orada) – şair. İlk təhsilini Buzovnadakı mollaxanada almışdır. 1885 ildə atası ilə Petrovskport (indiki Mahaçqala) ş.-nə getmiş, orada M.Ə. Talıbzadə ilə tanış olmuşdur. Ciddi ədəbi yaradıcılığa 1890-cı illərdən başlamış, “İrşad”, “Səda”, “Tazə həyat”, “Dirilik”, “Zənbur”, “Babayi-Əmir”, “Şərqi-Rus”, “Molla Nəsrəddin” və s. mətbu orqanlarda müxtəlif imzalarla çıxış etmişdir. “Məcməüş-şüəra” ədəbi məclisinə rəhbərlik etmiş, bir sıra şairin yetişməsində mühüm rol oynamışdır. Ə.Vahidin ustadı olmuşdur. Türk xalqlarının tarixindən bəhs edən “Oğuznamə”, “Çingiznamə” mənzum poemalarının, lirik qəzəllərin müəllifidir. Firdovsinin “Şahnamə”sindən “Rüstəm və Söhrab”, “İsfəndiyar” dastanlarını, Sədi Şirazinin “Bustan”ının 1–3-cü fəsillərini, Nizaminin “Yeddi gözəl” poemasından bir hissəni Azərb. dilinə mənzum tərcümə etmişdir.

Tərcüməsi:

Firdovsi. Rüstəm və Söhrab dastanı. Məşədi Azər (seçilmiş əsərləri). Bakı: Boz oğuz-Nicat, 1996.

MİKAYIL MÜŞFİQ

(Mikayıl Əbdülcədir oğlu İsmayılzadə; 5.6.1908, Bakı – 6.1.1938, Bakı) – şair, tərcüməçi. Azərb. Dövlət Un-tinin (indiki BDU) dil və ədəbiyyat

fakültəsini bitirmişdir (1931). Əmək fəaliyyətinə pedaqoq kimi başlamışdır. Bakı orta məktəblərində yeddi il müəllimlik etmişdir. Son iş yeri 18 saylı Bakı şəhər orta məktəbi olmuşdur (bu məktəb indi onun adını daşıyır). Ədəbi yaradıcılığa 1926 ildə «Gənc işçi» qəzetində dərc etdirdiyi «Bir gün» şeiri ilə başlamışdır. «Günün səsləri» (1930), «Buruqlar arasında» (1932), «Vuruşmalar» (1932) və s. kitabları nəşr olunmuşdur. Repressiyaya məruz qalmışdır. Bakıda büstü, adına qəsəbə, məktəb və meydan var.

Tərcümələri:

1. **A.Jarov.** İki ehtiyac. Maarif və mədəniyyət, 1927, №6, s.6..
2. **Mixail Lermontov.** Qafqaz (şeir). İnqilab və mədəniyyət, 1928, №8, s.20.
3. **A.S.Puşkin.** Qaraçılar (poema). İnqilab və mədəniyyət, 1929, №10, s.20-26 (Ş.Abbasov ilə birgə tərcümə).
4. **Mixail Lermontov.** Demon (poema). İnqilab və mədəniyyət, 1934, №1-2, s.36-39; №3-4, s.21-24 (Rəsul Rza ilə birgə tərcümə).
5. **Ömər Xəyyam.** Rübailər. İnqilab və mədəniyyət, 1934, №6-7, s.4-5.
6. **Yegişe Çarens.** Şeirlər. Bakı: Azərnəşr, 1934, 54 s. (birgə tərcümə).
7. **Taras Şevçenko.** Kobzar. Bakı: Azərnəşr, 1934, 85 s. (birgə tərcümə).
8. **Marşak.** Huşsuza bax, huşsuza. Bakı: Azərnəşr, 1935, 10 s.
9. **Ömər Xəyyam.** Rübailər. Ədəbiyyat və incəsənət, 1978, 1 iyul.
10. **Aleksandr Sergeyeviç Puşkin.** Qaraçılar (s.93-109) (poema). Dünya ədəbiyyatı kitabxanası. 32-ci cild. A.S.Puşkin. Şeirlər, poemalar, povestlər. Bakı: Yazıçı, 1987, 572 s. (Şəmsəddin Abbasovla birgə tərcümə).
11. **Aleksandr Sergeyeviç Puşkin.** Qaraçılar (s.249-269) (poema). Dünya ədəbiyyatı klassikləri seriyası. A.S.Puşkin. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Şərq-Qərb, 2009, 664 s.

MİR CƏLAL

(Mir Cəlal Əli oğlu Paşayev; 1908, Ərdəbil – 28.9.1978, Bakı) – nasir, ədəbiyyatşünas. Filologiya e.d. (1947), prof. (1948). Azərb. SSR əməkdar elm xadimi (1969), Azərb. Lenin

komsomolu mükafatı laureatı (1968).

Kiçik yaşlarında ailəsi ilə Gəncəyə köçmüş, burada Darülmüəllimində oxumuşdur (1924-28). Tələbə təşkilatının, sonra isə şəhər tələbə həmkarlar təşkilatının sədri seçilmişdir (1926-27). Azərb. Pedaqoji İn-tunda (indiki ADPU) təhsil almışdır (1923-28). «Kommunist» qəzetində şöbə müdiri, «Gənc işçi» qəzetində məsul katib, həmçinin Azərb. EA Nizami ad. Ədəbiyyat İn-tunda elmi işçi olmuşdur (1932-35). Azərb. Dövlət Un-tinin (indiki BDU) Azərb. ədəbiyyatı tarixi kafedrasının müdiri işləmişdir (1961 ildən). Moskvada keçirilən Azərb. ədəbiyyatı və incəsənəti on-günlüyünün (1940, 1950, 1960), SSRİ yazıcılarının II, III, IV qurultaylarının (1954, 1959, 1967) iştirakçısı olmuşdur. Əsərləri 1928 ildən çap olunmuşdur. Yaradıcılığa hekayələrlə başlamış, C.Məmmədquluzadə və Ə.Haqverdiyevin satirik, yumoristik əənələrini özünəməxsus orijinalılıqla davam etdirmişdir («Boy», 1935; «Bostan oğrusu», 1937; «Vətən hekayələri», 1942 və s. kitabları). «Dirilən adam» (1935), «Bir gəncin manifesti» (1939), «Açıq kitab» (1941), «Təzə şəhər» (1951) və s. romanların müəllifidir. Füzulinin («Füzulinin poetik xüsusiyyətləri», 1940; «Füzuli sənətkarlığı», 1958), habelə C.Məmmədquluzadə, Ə.Haqverdiyev, N.Nərimanov və b.-nin yaradıcılığını tədqiq etmişdir. Üçcildlik «Azərbaycan ədəbiyyatı tarixi»nin (1957-60) müəlliflərindəndir. Pedaqoji və elmi kadrların hazırlanmasında xidməti var.

«Qafqazın müdafiəsinə görə», «Əmək igidliyinə görə» (1944) medalları, «1941-1945-ci illərdə Böyük Vətən müharibəsində fədakar əməyə görə» (1948), «Qırmızı Əmək Bayrağı» (1967), «Oktyabr inqilabı» (1978) və iki dəfə «Şərəf nişanı» (1950, 1958) ordenləri, iki dəfə Azərb. SSR Ali Soveti Rəyasət Heyətinin Fəxri Fərmanı ilə təltif olunmuşdur. Bakıda adına küçə var.

Tərcümələri:

1. **Həmid Alimcan.** Dəmir qanun (şeir). İnqilab və mədəniyyət, 1930, №9, s.27-28.
2. **Batı.** Kaspi dənizinə (şeir). İnqilab və mədəniyyət, 1930, №9, s.28.
3. **Mirtəmir.** Məstan ay (hekayə). İnqilab və mədəniyyət, 1930, №9, s.29.
4. **B.İbrahimov.** Şahidə (hekayə). İnqilab və mədəniyyət, 1930, №9, s.30-32.

MİRBAĞİROVA Ş.

Tərcümələri:

1. **Si Penidur və Div.** (s.7-21); Sarımsaq və Soğan (s.22-26); Düyü necə əmələ gəlib (s.27-29); Pak Kasimin xoşbəxtliyi və bədbəxtliyi (s.30-36); Zümrüd (s.37-40); Minanqkabau necə yarandı (s.41-44); Si Kantanın ölümü (s.45-49); Leyləyin sehrli hədiyyəsi (s.50-56); Baynuvanqi (s.57-60); Bənövşəyi ilan (s.61-71); Zəli necə əmələ gəldi (s.72-74); Göyərçin və Qarışqa (s.75-76); Çalğıcı Kapitu (s.77-83); Pələng necə məhv oldu (s.84-86); Timsahın göz yaşları (s.87-91); Tutuquşuların fəndgir padşahı (s.92-97); Kançil Pələngə rast gəlir və onu aldadır (s.98-101); Kançil Pələngi təzədən aldadır (s.102-105); Arılar Kançili xilas edirlər (s.106-108); Kançil Cüllütün balalarını xilas edir (s.109-113); Kançil xain Timsahı aldadır (s.114-123); Kançil yüz yetmiş timsahı aldadır (s.124-130); Çölpişiyi Kançili aldadır (s.131-136); Kançil köpəyi aldadır (s.137-144); Kançil Fili

- aldadır (s.145-147); İlbiz Kançili rüsvay edir (s.148-152); Kançil Divə, Pələngə və Ayıya qalib gəlir (s.153-162) (nağıl). (İndoneziya nağılları). Bakı: Azərənşr, 1963, 164 s.
2. **R.Kiplinq** Nağıllar. Bakı: Gənclik, 1974, 157 s.
 3. **M.M. Prişvin** Kirpi oyandı (hekayələr). Bakı: Gənclik, 1984, 36 s.
 4. **M. Prişvin** Yarik (s.41-44); Kirpi (s.45-46); Quşların və heyvanların danışığı (s.46-48); Qar altında qalan quşlar (s.48-49); Təkərli ev (s.49-51); Dələnin yaddaşı (s.51); Qonaqlar (s.52); Sığın (s.53-54); Meşə mərtəbələri (s.54-55); Suyun üzərində üzən xırda balıqlar (s.56); Xərçənglər nə pıçıldaşır (s.57-58); Ayı (s.58-59); Bizim bağ (s.60-65); Vasya Ves Yolkin (s.65-70); Günəşin anbarı (s.71-107) (hekayə). Dünya uşaq ədəbiyyatı kitabxanası. 50 cildə. 34-cü cild. M.M.Prişvin, B.S.Jitkov, V.V.Bianki, Oleşa. Seçilmiş povest və hekayələr. Bakı: Gənclik, 1987, 484 s.
 5. **B.S.Jitkov** Suda batan oğlan (s.184-185); Mən adamcıqazları necə tuturdum (s.185-190); Meymun haqqında (s.191-201); Fil haqqında (s.201-207); Manqusta (s.208-214); Qurd haqqında (s.214-230) (hekayə). Dünya uşaq ədəbiyyatı kitabxanası. 50 cildə. 34-cü cild. M.M.Prişvin, B.S.Jitkov, V.V.Bianki, Yuri Oleşa. Seçilmiş povest və hekayələr. Bakı: Gənclik, 1987, 484 s.
 6. **Mixail Yuryeviç Lermontov**. Aşiq Qərib (s.177-186) (nağıl). Rus uşaq ədəbiyyatından seçmələr. Birinci kitab. A.Puşkin, M.Lermontov, L.Tolstoy, P.Yerşov, M.Prişvin. Bakı: Öndər, 2005, 328 s.
 7. **Mixail Mixayloviç Prişvin**. Yarik (s.301-305); Kirpi (s.306-307); Quşların və heyvanların danışığı (s.307-309); Qar altında qalan quşlar (s.309-311); Təkərli ev (s.311-313); Dələnin yaddaşı (s.313); Qonaqlar (s.314); Sığın (s.315-316); Meşə mərtəbələri (s.316-318); Suyun üzərində üzən xırda balıqlar (s.318-319); Xərçənglər nə pıçıldaşır (s.319-321); Ayı (s.321-322); Qızıl çəmən (s.323) (hekayə). Rus uşaq ədəbiyyatından seçmələr. Birinci kitab. A.Puşkin, M.Lermontov, L.Tolstoy, P.Yerşov, M.Prişvin. Bakı: Öndər, 2005, 328 s.
 8. **Kiplinq Cozef Redyard**. Rikki-Tikki-Tavi (nağıl). Dünya ədəbiyyatı seriyası; İngilis ədəbiyyatı antologiyası. II cildə. II cild. Bakı, Şərq-Qərb, 2007, s. 77-93.
 9. **Kiplinq Cozef Redyard**. Rikki-Tikki-Tavi (nağıl). Dünya ədəbiyyatı antologiyaları seriyası. İngilis ədəbiyyatı antologiyası. Bakı, Şərq-Qərb 2009, s. 443-460.
- ### MİRKİŞİYEV
- Mehdi Mirkişi oğlu (15.7.1928, Cəbrayıl r-nunun Mirzəcanlı k. – 27.9.1992, Bakı) – tərcüməçi. AYB-nin üzvü (1981). Azərb. Dövlət Un-tinin (indiki BDU) filologiya fakültəsinin jurnalistika şöbəsində təhsil almışdır (1946-51). Əmək fəaliyyətinə 1951 ildə Azərb. Dövlət Nəşriyyatında böyük redaktor kimi başlamışdır. «Yazıçı» nəşriyyatı bədii tərcümə redaksiyasının böyük redaktoru vəzifəsində işləmişdir (1982-88).
- #### Tərcümələri:
1. **Q.Sevuns**. Tehran (I kitab). Bakı: Azərənşr, 1953, 517 s.
 2. **İ.Vazov**. Səfillər. Bakı: Azərənşr, 1956, 112 s.
 3. **Lu Sin**. Hekayələr. Bakı: Azərənşr, 1956, 120 s.
 4. **N.Leskov**. Gecə adamları. Bakı: Azərənşr, 1957, 136 s.
 5. **L.Quruns**. Günəşli səhər. Bakı: Azərənşr, 1958, 376 s.
 6. **A.Qəhhər**. Qoşa çinarın işıqları. Bakı: Azərənşr, 1959, 304 s.

7. **Təvəkkülyan V.** Çaylar daşanda. Bakı: Azərənəşr, 1960, 490 s.
8. **Təvəkkülyan V.** Çaylar daşarkən (roman). Bakı: Azərənəşr, 1960, 412 s.
9. **N.F.Poqodin.** Kəhrəba boyunbağı (roman). Bakı: Azərənəşr, 1962, 286 s.
10. **N.Poqodin.** Kəhrəba boyunbağı. Bakı: Azərənəşr, 1962, 314 s.
11. **A.Makarenko.** Valideynlər üçün. Bakı: Maarif, 1964, 28 s.
12. **R.Taqor.** Seçilmiş əsərləri. Bakı: Azərənəşr, 1965, 297 s.
13. **R.Taqor.** Seçilmiş əsərləri. 8 cildə. IV cild. Hekayələr. 1965, 358 s.
14. **S.Ayvazyan.** Həyat mənə yar ol. Bakı: Azərənəşr, 316 s.
15. **İ.S.Turgenev.** Seçilmiş əsərləri (2 cildə), I c. 1968, 209 s.
16. **İ.S.Turgenev.** Seçilmiş əsərləri (2 cildə), II c. 1968, 193 s.
17. **Velta Spore.** Alma (hekayə). Ədəbiyyat və incəsənət, 1972, 3 iyun.
18. **Polşa hekayələri.** Bakı: Azərənəşr, 1978, 293 s.
19. **İ.Kamenkoviç.** Yaşamaq qadağandır (hekayələr, oçerklər və povest). Bakı: Gənclik, 1978, 196 s.
20. **Aleksandr Çakovski.** Mühəsirə (roman). I və II kitablar. Bakı: Yazıçı, 1978, 700 s.
21. **K.Bulçev.** Yüz il bundan irəli. Bakı: Gənclik, 1981
22. **Belorus hekayələri.** Bakı: Yazıçı, 1982, 188 s.
23. **A.Pilçevski.** Çəpər dibində (hekayə). Belarus hekayələri. Bakı: Yazıçı, 1982
24. **A.Vasileviç.** Sədrin arvadı gəldi (hekayə). Belarus hekayələri. Bakı: Yazıçı, 1982.
25. **B.Saçanka.** Tənbeh (hekayə). Belarus hekayələri. Bakı: Yazıçı, 1982
26. **İ.Namuenko.** On yeddinci bahar (hekayə). Belarus hekayələri. Bakı: Yazıçı, 1982
27. **İ.Samyakin.** Müəllimin uşaqları (hekayə). Belarus hekayələri. Bakı: Yazıçı, 1982
28. **M.Penkrat.** Sevinc (hekayə). Belarus hekayələri. Bakı: Yazıçı, 1982
29. **P.Kovalyev.** Qələbə (hekayə). Belarus hekayələri. Bakı: Yazıçı, 1982.
30. **V.Domaşeviç.** İlk məyusluq (hekayə). Belarus hekayələri. Bakı: Yazıçı, 1982.
31. **Y.Mavr.** Sinyora Emilya (hekayə). Belarus hekayələri. Bakı: Yazıçı, 1982
32. **F.M.Dostoyevski.** Utancaq qız (povest). Dünya uşaq ədəbiyyatı kitabxanası. XV cild. F.M.Dostoyevski. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Gənclik, 1985, s.339-380.
33. **A.Çakovski.** Mühəsirə (V kitab). Bakı: Yazıçı, 1985
34. **N.Leskov.** Gecə adamları (povest). Dünya ədəbiyyatı kitabxanası. 53-cü cild. Turgenev İ.S. və Leskov N.S. Roman, povest və hekayələr. Bakı: Yazıçı, 1988, s.241.
35. **Rabindranat Taqor.** Alver (s.117-123); Poçtmeyster (s.124-129); Khoka babunun qayıtması (s.129-135); Miras (s.136-143); Daliya (s.143-150); Qurtuluş (s.150-159); Dönüklük (s. 159-165); Diridir ya ölü? (s.165-174); Xəm xəyal (s.174-183); Məktəb tətilləri (s.183-188); Mohamayya (s.188-195); Yazıçı (s.195-198); Hökm (s.198-207); Açılmış sirr (s.208-213); Çarəsiz bədbəxtlik (s.213-216); Dəftər (s.216-221); Bağışlama (s.221-233); Gecə (s.233-242); Böyük bacı (s.243-251); Noyoncorlu babu (s.251-260); Ac daşlar (s. 260-270) (hekayə). Dünya ədəbiyyatı kitabxanası. 67-ci cild. R.Taqor. Mənsur şeirlər. Hekayələr. Roman. Bakı: Yazıçı, 1988, 440 s.
36. **A.İvanov.** Kölgələr günorta vaxtı yox olur (roman). Bakı: Yazıçı, 1991, 712 s.

MİRZALLI Əliş

(Ağamirzəyev Əliş Çoban oğlu; d.15.3.1973, Yardımlı r-nunun Kəryədi k.) – publisist, filologiya üzrə f.d. (2010). 1999 ildə BDU-nun kitabşünas-nəşriyyat redaktoru ixtisası üzrə

bakalavr pilləsini, 2003 ildə magistratura pilləsini bitirmişdir. 1998 ildən «Mütərcim» Tərcümə və Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzində çalışır. Hazırda mərkəzin icraçı direktoru, «Mütərcim» jurnalının redaktoru, «Humanitar elmlərin öyrənilməsinin aktual problemləri» elmi məqalələr məcmuəsinin redaktorudur. 2003-07 illərdə BDU-nun nəşriyyat işi və redaktətmə kafedrasının müəllimi işləmişdir. 2007 ildən BSU-da pedaqoji fəaliyyətini davam etdirir. Hazırda Jurnalistikanın nəzəriyyəsi və təcrübəsi kafedrasının dosentidir. 50-dək elmi məqalənin və 1 kitabın müəllifi, 3 fənn proqramının və 2 kitabın tərtibçisidir. Rus ədəbiyyatından bir sıra tərcümələri ədəbi jurnallarda və kitablarda dərc olunmuşdur. Əsərləri Rusiya, Qazaxıstan və Ukraynada çap edilmişdir.

Tərcümələri:

1. **D.Butorin.** Betselleri necə yazmalı. Mütərcim,
2. **M.Çerkaşina.** Yazıcının qəribə vəsiyyətnaməsi. Mütərcim,
3. **K.Medvedyev.** Şeirlər (158-184). Ən yeni rus ədəbiyyatı: Antologiya. 2 cild-də, II cild: Poeziya. Bakı: Mütərcim, 2014, 212 s.
4. **L.Petruşevskaya.** Sokolnikovda əhvalat (s.280-281); Əl (s.282-285); Şopen və Mendelson (s.285-288); Arvad (s.288-291). Ən yeni rus ədəbiyyatı: Antologiya. 2 cild-də, I cild: Nəsr. Bakı: Mütərcim, 2014, 296 s.

MOLLAYEVA Ayşə**Tərcümələri:**

1. **Fridrix Şiller.** Şərəfini itirmiş cinayətkar (s.21-40) (hekayə). Alman ədəbiyyatı antologiyası. Bakı: Yazıçı, 1981, 236 s.
2. **Fridrix Şiller.** Şərəfini itirmiş cinayətkar (hekayə). Dünya ədəbiyyatı seriyası; Alman Ədəbiyyatı Antologiyası. 2 cild-də. I cild, Bakı: Şərq-Qərb, 2006, s.27-45.
3. **Fridrix Şiller.** Şərəfini itirmiş cinayətkar (hekayə). Dünya ədəbiyyatı antologiyaları seriyası. Alman ədəbiyyatı antologiyası. Bakı: Şərq-Qərb, 2009, s.62-80.

MOTYAŞOV

İqor Pavloviç

(d. 7.10.1932, Moskva)

– rus tənqidçisi, ədəbiyyatşünas, filologiya e.n. V.İ.Lenin ad. Moskva Dövlət Pedaqoji İn-tunun filologiya fakültəsini bitir-

mişdir (1954). 1955 ildən dərc olunmağa başlamışdır. Sovet uşaq ədəbiyyatına dair bir çox məqalələrin və kitabların müəllifidir. Bu kitablarda S.Mixalkov, A.Barto, S.Alekseyev, Z.Voskresenski, A.Lixanov və b.-nin yaradıcılığı təhlil olunur.

Tərcüməsi:

Сабир Азери. Глухая скала. Повести и рассказы. М.: Молодая Гвардия, 1973, 240 с.

MUĞANNA

(İsa Mustafə oğlu

Hüseynov; 12.4.1928,

Ağstafa r-nunun Muğanlı k. – 1.4.2014,

Bakı) – yazıçı, ssenarist, kinoredaktor.

Azərbaycan Dövlət Universitetinin (indiki BDU) filologiya

fakültəsində və M.Qorki ad. Ədəbiyyat İn-tunda (Moskva) təhsil almışdır. Azərnəşrdə ədəbiyyat şöbəsinin redaktoru (1952-54), «Literaturniy Azerbaydjan» qəzetində nəsr şöbəsinin müdiri (1960-64), C.Cabbarlı ad. «Azərbaycanfilm» kinostudiyasında baş redaktor (1964-68), redaktor (1968-74), ssenari şurası üzvü (1974-79), Azərb. Kinemotoqrafiya Komitəsində baş redaktor (1979) vəzifələrində çalışmışdır.

Ədəbi fəaliyyətə 1949 ildə «İnqilab və Mədəniyyət» qəzetində dərc edilmiş «Anadil oxuyan yerdə» yazısı ilə başlamışdır. «Bizim qızlar» (1953), «Dan ulduzu» (1955), «Yanar ürək» (1960), «Telegram» (1963) və s. pyeslərin, «Doğma və yad adamlar» (1962), «Məhşər» (1979), «İdeal» (1985) və s. romanların müəllifidir. Ssenariləri əsasında («26 Bakı komissarı», «Nəsimi», «Ulduzlar sönmür» və s.) filmlər çəkilmiş, əsərləri xarici dillərə tərcümə olunmuşdur.

Tərcümələri:

1. **İbrahim Kərimov.** Ayşat (hekayə). Azərbaycan, 1955, № 4, s.97-107.
2. **H.Məcid.** Xurcunlu Rüstəm (hekayə). Azərbaycan, 1955, № 4, s.108-112.

MURADXANLI

Əhəd Dünyamalı oğlu (d. 20.9.1939, Dəvəçi r-nunun Zöhrəmi k.) – şair, tərcüməçi. Azərb. Dövlət İncəsənət İn-tunun (indiki ADMİU) kino və aktyorluq fakültəsində təhsil almışdır (1956-60). Əmək fəaliyyətinə Dövlət Radio və Televiziya Verilişləri Komitəsində rej. köməkçisi kimi başlamışdır. Azərb.-ın Xarici Ölkələrlə Dostluq və Mədəni Əlaqə Cəmiyyətində (indiki «Azərbaycan dünyası» Beynəlxalq Əlaqələr Mərkəzi) referent (1965-77), orada «Sovet Azərbaycanı» məcmuəsinin redaktoru (1977-87) işləmişdir. İlk şeiri 1953 ildə «Azərbaycan pioneri» qəzetində dərc olunmuşdur.

Tərcümələri:

1. **Yelena Bıkova.** Kiçik foto-atelye (hekayə). Azərbaycan, 1972, №9, s.129-134.
2. **Pol Elüar.** İspaniyada; Nə sərt təlim verib uşağa aclıq (şeir). Ədəbiyyat və incəsənət, 1973, 6 oktyabr.
3. **Pol Elüar.** Sovetlər yeganə ümidimizdir (şeir). Kommunist, 1974, 6 dekabr.
4. **Bülənd Əl-Heydəri.** Gecə, soyuq və keşikçilər (şeir). Ağ günlərin sorağında (İraq ədəbiyyatından nümunələr). Bakı: Yazıçı, 1983, s.49-51.
5. **Əbdülrəzzaq Əbdül Vahid.** Moskva-dan məhəbbət məktubu (s.53-54); Tacikistandan məhəbbət məktubu (s.54-57); İtirmədiyim şey (s.57-58) (şeir). Ağ günlərin sorağında (İraq ədəbiyyatından nümunələr). Bakı: Yazıçı, 1983, s.53-58.

MUSA YAQUB

(Musa Səfiməmməd oğlu Yaqubov; d. 10.5.1937, İsmayılı r-nunun Buynuz k.) – şair. AYB-nin üzvü (1970). Azərb. Dövlət Un-tinin (indiki BDU) filologiya fakültəsində

qiyabi təhsil almışdır (1967-73). Bakıya köçdükdən sonra Azərb. Yazıçılar İttifaqında bədii ədəbiyyatı təbliğ bürosunda direktor müavini, «Azərbaycan» jurnalında poeziya şöbəsinin müdiri vəzifəsində çalışmışdır (1974-78). 1978 ildən «Zəhmətkeş» qəzetinin (İsmayılı r-nu) redaktoru olmuşdur. Ədəbi fəaliyyətə 1957 ildə «Azərbaycan» qəzetində dərc olunan «İki qəlb, iki dünya» poeması ilə başlamışdır. «Yarpaqlar oxuyur» (1966), «Mənim kainatım» (1973), «Ruhumla söhbət» (2000) və s. şeir kitablarının, «Yaxşı ki, sən varsan» (1979), «Nanə yarpağı» (1996) və s. şeir və poema

toplularının müəllifidir. Azərb. Resp. Milli Məclisinin (1-ci çağırış) deputatı seçilmişdir.

Tərcüməsi:

V.Zaytsev Çörək; Ümid işığı; Adsız bir yol ayrığı; Yuxumda da gəzirəm o köhnə səngəri...; Əgər baxışların dönübsə buza...; Orda başqa rəngə tutulub kətan... (şeir). Azərbaycan, 1980, №4, s.75-78.

MUSABƏYLİ

Mehman Həsən oğlu (d. 10.4.1971, Şəki) – nasir. AYB-nin üzvü (1999). ADMİU-nun televiziya rejissorluğu fakültəsində təhsil almışdır (1998) İlk məqalələri «Kefli İsgəndər»

qəzetində dərc olunmuşdur. «Şəngül, Şüngül, Məngül» (1996) uşaq pyesi, «Div oğlu div» (1997) pyesi tamaşaya qoyulmuşdur. Hazırda Marionet Teatrında çalışır (1993 ildən).

Tərcümələri:

1. **Q.Q.Markes.** Bu günlərdən biri. 2003, Ulduz, № 12
2. **Q.Q.Markes.** Üç sombul üçün kədər. 2003, Ulduz, № 12
3. **Q.Q.Markes.** Nəhəng qanadlı senyor. 2005, Dünya, № 1
4. **Eduardo De Filippo.** Ruhlar (üç pərdəli komediya). Azərbaycan, 2005, №10, s.7-36.
5. **Oldos Haksli.** Bioqrafiyası və esselər. 2006, Xəzər, № 3

MUSALI

Namiq Seyfulla oğlu (d. 17.9.1979, Bakı) – tarixçi. Tarix e.n. 1999 ildə BDU-nun tarix fakültəsinin bakalavr pilləsini, 2001 ildə isə

həmin fakültənin magistraturasını bitirmişdir. 2001–10 illərdə AMEA Tarix İn-tunda işləmişdir. 2010 ildən AMEA M.Füzuli ad. Əlyazmalar İn-tunda çalışır. Səfəvi dövrünün məşhur saray tarixçisi İsgəndər bəy Münşinin «Tarixi-ələmarayi-Abbasi» əsərinin I cildini fars dilindən Azərb. dilinə tərcümə etmişdir (prof. O.Ə.Əfəndiyevlə birgə).

Tərcüməsi:

İsgəndər bəy Münşi. Tarixi-ələmarayi-Abbasi. Bakı: Təhsil, 2009. 792 s.

MUSAYEV

Beydulla Ağəli oğlu (10.8.1907, Ucar – 23.6.1979, Bakı) – tərcüməçi. Azərb. Yazıçılar İttifaqının üzvü (1942). Bakıda pedaqoji texnikumu bitirmiş (1921–26), Mahaç-

qala ş.-ndə orta məktəbində dil və ədəbiyyat müəllimi olmuşdur. 2-ci Moskva Dövlət Un-tində təhsil almışdır (1929-32). Bakıda pedaqoji texnikumda ədəbiyyat müəllimi, «Ədəbiyyat qəzeti»ndə tənqid şöbəsinin müdiri, məsul katib, eyni zamanda Azərb. Dövlət Nəşriyyatında tərcüməçi və redaktor işləmişdir. 1936-38 illərdə Azərb. Dövlət Nəşriyyatında bədii ədəbiyyat şöbəsinin müdir müavini, 1946 ildən müdiri olmuşdur.

Tərcümələri:

1. **A.Tolstoy.** I Pyotr (roman). 2-ci hissə. Bakı: Azərnəşr, 1936, 356 s.
2. **İvan Franko.** Hüsn-xətt (hekayə). Ədəbiyyat qəzeti, 1941, 9 mart.
3. **Oles Qonçar.** Mayak (hekayə). Ədəbiyyat və incəsənət, 1954, 13 mart.
4. **M.Y.Saltıkov-Şedrin.** Seçilmiş əsərləri (hekayələr, satiralar və nağıllar). Bakı: Azərnəşr, 1954, 268 s.

5. **F.Dostoyevski.** Alçaldılmış və təhqir edilmiş insanlar (roman). Bakı: Azər-nəşr, 1956.
6. **V.Alager.** İvan Matveiçin söylədiyi əh-valat (hekayə). Azərbaycan, 1957, №8, s.179-190.
7. **Oles Qonçar.** Osman və Marta (hekayə). Azərbaycan, 1957, №12, s.112-115.
8. **Petro Panç.** Şəkil; Ağ zanbaq (hekayə). Azərbaycan, 1957, №12, s.116-120.
9. **M.Şoloxov.** İnsanın taleyi. Bakı: Azər-nəşr, 1959.
10. **F.Dostoyevski** Cınayət və cəza (roman). Bakı: Azərnəşr, 1960, 700 s (420 s?).
11. **M.Y.Saltıkov-Şedrin.** Seçilmiş əsər-ləri. Bakı: Azərnəşr, 1966, 208 s.
12. **M.Y.Saltıkov-Şedrin.** Hekayələr. Bakı: Gənclik, 1973, 136 s.
13. **Viktor Hüqo.** Qavroş («Səfillər» ro-manından parça). Bakı: Gənclik, 1976, 76 s.
14. **E.L.Voyniç.** Ovod (roman). Bakı: Gənclik, 1976, 272 s.
15. **M.Y.Saltıkov-Şedrin.** Podyaçinin bi-rinci söhbəti (s.3-17); Podyaçinin ikinci söhbəti (s.17-25); Kiçik orqan (s.25-40); Boş söhbət (s.40-47); Porfiri Petroviç (s.47-64); Cəmiyyətin sütunu (s.64-100) (hekayə); Metsenat qartal (s.101-111); Liberal (s.111-118); Kramolnikovun sərgüzəşti (s.118-128); Vəhşi mülkədar (s.129-137); Alaşa (s.137-143); Bir mujikin iki generalı yedirib-bəsləməsi (s.143-152); Ayı sərkərdəlik edir (s.152-164); Sədaqətli Alabaş (s.164-171); Ağıllı Qumbaşbalığı (s.172-178); Sağlam düşüncəli dovşan (s.178-187); İdealist dabanbalığı (s.187-199) (nağıl). M.Saltıkov-Şedrin. Hekayələr, oçerklər, nağıllar. Bakı: Gənclik, 1977, 200 s.
16. **Lev Nikolayeviç Tolstoy.** Hərb və sülh (roman). L.N.Tolstoy. Əsərləri. 14 cildə. III cild. Hərb və sülh, II cild. Bakı: Yazıçı, 1978, 434 s.
17. **Lev Nikolayeviç Tolstoy.** Hərb və sülh (roman). L.N.Tolstoy. Əsərləri. 14 cildə. IV cild. Hərb və sülh, III cild. Bakı: Yazıçı, 1978, 488 s.
18. **L.N.Tolstoy.** Sevastopol dekabr ayında (s.5-26); Sevastopol 1855-ci ilin av-qust ayında (s.27-90); Sevastopol may ayında (s.91-181) («Sevastopol heka-yələri» silsiləsi). Bakı: Gənclik, 1978, 184 s.
19. **Lev Nikolayeviç Tolstoy.** Basqın (s.7-33); Meşənin qırılması (s.34-72); Qafqaz xatirələrindən (s.73-100); Markörün dedikləri (101-119); Sevastopol dekabr ayında (s.120-136); Sevastopol may ayında (s.137-186); Sevastopol 1855-ci ilin avqust ayında (s.187-256); Boran (s.257-286) (hekayə); İki qusar (s.287-347); Mülkədarın səhəri (s.348-401) (povest). L.N.Tolstoy. Əsərləri. 14 cildə. VI cild. Hekayələr və povestlər. Bakı: Yazıçı, 1979, 401 s.
20. **F.Dostoyevski.** Alçaldılmış və təhqir edilmiş insanlar (roman). Bakı: Gənclik, 1979, 376 s.
21. **A.Konan Doyl** Baskervillərin iti (po-vest və hekayələr). Bakı: Gənclik, 1980, 272 s.
22. **V.Katayev.** Alay oğlu (povest). Bakı: Maarif, 1982, 172 s.
23. **Covanyoli Rafaello.** Spartak (roman). Dünya uşaq ədəbiyyatı kitabxanası. XXIV cild. Rafaello Covanyoli. Spar-tak. Bakı: Gənclik, 1986, 556 s.
24. **Etel Lilian Voyniç.** Ovod (s.331-592) (roman). Dünya uşaq ədəbiyyatı kitab-xanası. H.Biçer-Stou. E.L.Voyniç. Tom dayının koması; Ovod. Bakı: Gənclik, 1986, 596 s.
25. **Aleksandr Sergeyeviç Puşkin.** Kircali (s.539-544) (povest). Dünya ədəbiyyatı kitabxanası. 32-ci cild. A.S.Puşkin. Şeirlər, poemalar, povestlər. Bakı: Yazı-çı, 1987, 572 s.

26. **M.Y.Saltıkov-Şedrin.** Podyaçinin birinci hekayəsi; Podyaçinin ikinci hekayəsi; Cəmiyyətin sütunu (hekayə). Saltıkov-Şedrin M. Nağıllar və hekayələr. Bakı: Gənclik, 1988.
27. **M.Y.Saltıkov-Şedrin.** Liberal; Kramolnikovun sərgüzəşti; Alaşa; Ayı sərkərdəlik edir; Sədaqətli alabaş; Ağıllı Qumbaş balığı (nağıl). Saltıkov-Şedrin M. Nağıllar və hekayələr. Bakı: Gənclik, 1988.
28. **Rabindranat Taqor.** Ev və dünya (s.273-438) (roman). Dünya ədəbiyyatı kitabxanası. 67-ci cild. R.Taqor. Mənsur şerlər. Hekayələr. Roman. Bakı: Yazıçı, 1988, 440 s.
29. **Nikolay Vasilyeviç Qoqol.** Ölü canlar (roman-poema). Dünya ədəbiyyatı kitabxanası. 36-cı cild. N.V.Qoqol. Ölü canlar. Müfəttiş. Bakı: Yazıçı, 1989, s.9-362.
30. **Fyodor Mixayloviç Dostoyevski.** Cinayət və cəza (roman). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Bakı: Öndər nəşriyyat, 2004, 560 s.
31. **Aleksandr Düma.** Üç müşketyor (roman. II hissə). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Bakı: Öndər, 2004, s.301-596.
32. **Viktor Hüqo.** Səfillər (roman. V hissə). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Bakı: Öndər, 2005, 320 s.
33. **Şarl de Koster.** Ulenşpigel və Lamme Qudzak əfsanəsi (roman). Bakı: Öndər, 2005, 656 s.
34. **Rafaello Covanyoli.** Spartak (roman). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Bakı: Şərq-Qərb, 2006, 584 s.
35. **İ.D.Fonvizin.** Seçilmiş əsərləri. Bakı: Şərq-Qərb, 2006, 157 s.
36. **Mixail Yevqrafoviç Saltıkov-Şedrin.** Liberal; Kramolnikovun sərgüzəşti; Alaşa; Ayı sərkərdəlik edir; Sədaqətli Alabaş; Ağıllı Qumbaşbalığı; Sağlam-düşüncəli dovşan; Axmaq; İki qonşu; Yol söhbəti (nağıl). Dünya ədəbiyyatı seriyası. M.Y.Saltıkov-Şedrin. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Şərq-Qərb, 2006, s.110-126, 134-140, 148-180, 215-238.
37. **Mixail Yevqrafoviç Saltıkov-Şedrin.** Podyaçinin birinci söhbəti; Podyaçinin ikinci söhbəti; Kiçik orqan; Boş söhbət; Porfiri Petroviç; Cəmiyyətin sütunu (hekayə). Dünya ədəbiyyatı seriyası. M.Y.Saltıkov-Şedrin. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Şərq-Qərb, 2006, s.9-98.
38. **M.Şoloxov.** İnsanın taleyi. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Çarşıoğlu, 2006.
39. **Lev Nikolayeviç Tolstoy.** Hərb və sülh (roman). Dünya ədəbiyyatı seriyası. 4 cildə. II cild. Bakı: Şərq-Qərb, 2006, 392 s.
40. **Lev Nikolayeviç Tolstoy.** Hərb və sülh (roman). Dünya ədəbiyyatı seriyası. 4 cildə. III cild. Bakı: Şərq-Qərb, 2006, 416 s.
41. **E.L. Voyniç** Ovod (roman). Bakı: Şərq-Qərb, 2006, 285 s.
42. **Fyodor Mixayloviç Dostoyevski.** Alçaldılmış və təhqir edilmiş insanlar (roman). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Bakı, Şərq-Qərb, 2007, 376 s.
43. **Mixail Aleksandroviç Şoloxov.** İnsanın taleyi (Yevgeniya Qriqoryevna Levitskayaya) (hekayə). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Rus ədəbiyyatı antologiyası. 2 cildə. II cild. Bakı: Avrasiya Press, 2007, s.294-326.
44. **Mixail Aleksandroviç Şoloxov.** İnsanın taleyi (hekayə). Dünya ədəbiyyatı seriyası. M.A.Şoloxov. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Avrasiya press, 2007, s.51-83.
45. **Fyodor Mixayloviç Dostoyevski.** Cinayət və cəza (roman). Dünya ədəbiyyatı klassikləri seriyası. F.M.Dostoyevski. Seçilmiş əsərləri. 3 cildə. I cild: Cinayət və cəza. Bakı, Şərq-Qərb, 2009, 584 s.

46. **Viktor Hüqo.** Səfillər (roman. I və IV hissələr). Dünya ədəbiyyatı klassikləri seriyası. Viktor Hüqo. Seçilmiş əsərləri. 3 cildə. II cild. Bakı: Şərq-Qərb, 2009, 688 s.
47. **Hüqo Viktor.** Səfillər (roman. V hissə). Dünya ədəbiyyatı klassikləri seriyası. Viktor Hüqo. Seçilmiş əsərləri. 3 cildə. III cild. Bakı: Şərq-Qərb, 2010, 7-323 s.

MUSAYEV

Dilsuz Musa oğlu
(d. 10.2.1948, Gürcüstan, Bolnisi) – şair, publisist. M.F.Axundov ad. Azərb. Dövlət Pedaqoji Dillər İn-tunu (indiki BSU) bitirmişdir (1973). 1985 ildə Res-

publika «Bilik» Cəmiyyətinin Abşeron rayon şöbəsinin sədri işləmiş, 1986-88 illərdə Abşeron rayon Partiya Komitəsində müxtəlif vəzifələrdə çalışmışdır. 1989 ildən Qarabağa Xalq Yardımı Komitəsində təlimatçı, ümumi şöbə müdiri, sədrin birinci müavini olmuşdur. Beş kitab müəllifidir. Finlandiya, Norveç, Polşa, Avstriya və İspaniyada dilçilik məsələlərinə həsr olunmuş konfranslarda iştirak etmişdir.

Tərcümələri:

1. **Mayya Romyantseva.** Ağ saçlar haqqında ballada (şeir). Sovet Gürcüstanı, 1974, 20 avqust.
2. **Mayya Romyantseva.** Ağ saçlar haqqında ballada (şeir). Azərbaycan müəllimi, 1975, 17 sentyabr.
3. **Mayya Romyantseva.** Ağ saçlar haqqında ballada (şeir). Məhsul, 1975, 4 oktyabr.
4. **Mayya Romyantseva.** Gicikən haqqında ballada (şeir). Sovet Gürcüstanı, 1977, 20 oktyabr.
5. **M.Romyantseva.** Bizim analar (şeir). Sovet Gürcüstanı, 1977, 22 noyabr.

6. **M.Romyantseva.** Bizim analar; Gicikən haqqında ballada (şeir). Sovet kəndi, 1978, 28 yanvar.
7. **Mayya Romyantseva.** Bağışla məni (şeir). Sovet Gürcüstanı, 1978, 18 mart.
8. **Mayya Romyantseva.** Qızlar (şeir). Sovet Gürcüstanı, 1979, 28 avqust.
9. **Bajan Mikola.** Bulaq (şeir). Sovet Gürcüstanı, 1979, 6 oktyabr.
10. **Mixail Stelmax.** Günəş (şeir). Azərbaycan müəllimi, 1979, 10 oktyabr.
11. **M.Romyantseva.** Xəzər neftçisi (şeir). Kommunist, 1980, 8 iyun.
12. **M.Romyantseva.** Qırx birinci ilin poçtalyonu (şeir). Sovet Gürcüstanı, 1980, 21 iyun.
13. **Mixail Stelmax.** Günəş; Kirpi və tülkü (şeir). Sovet Gürcüstanı, 1980, 29 iyul.
14. **Rojdestvenski Robert.** İllərin nəğməsi (şeir). Bakı, 1982, 29 dekabr.
15. **Mixail Stelmax.** Kirpi və tülkü (təmsil). Azərbaycan müəllimi, 1983, 4 fevral.

MUSAYEV V.

Tərcümələri:

1. **E.Farcen.** Ay istəyirəm. Bakı: Gənclik, 1977, 31 s.
2. **S.Borodin.** İldırım Bəyazid (roman) («Səmərqənd ulduzları» epopeyasının davamı). Bakı: Gənclik, 1978, 568 s.
3. **Elinor Farcon.** Girdə gümüşü ay; Gecə haqsızdır; Şahzadə qızın izi ilə; Təbilçə Conni Cenkinson; Aprelin biri; Gecə haqlıdır («Ay istəyirəm» nağıllar silsiləsindən). Dünya ədəbiyyatı seriyası; İngilis ədəbiyyatı antologiyası; 2 cildə. II cild. Bakı: Şərq-Qərb, 2007, s.129-141.
4. **Elinor Farcon.** Ay istəyirəm (nağıllar silsiləsi). Dünya ədəbiyyatı antologiyaları seriyası. İngilis ədəbiyyatı antologiyası. Bakı: Şərq-Qərb 2009, s.499-512.

MUSTAFAYEV

Dilsuz Murtaza oğlu
(d. 1.3.1945, Tərtər r-nu-
nun Buruk k.) – şair,
tərcüməçi. Azərb. Ya-
zıçılar İttifaqının üzvü
(1985 ildən). Azərb.
Dövlət Politexnik İn-tu-
nun (indiki AzTU) avto-

matika fakültəsini bitirmişdir (1968). Azərb.
Radio və Televiziya Komitəsində redaktor
(1973-79), «Azərbaycan» jurnalında ədəbi
işçi, publisistika şöbəsinin müdiri (1979-
92), «Axtarış» qəzetində ədəbi işçi (1992),
«Kəndin səsi» qəzetinin redaktor müavini
vəzifələrində çalışmışdır (1992-93). 1993 il-
dən Azərb. Resp. Nazirlər Kabinetinin məsul
işçisidir. Bədii yaradıcılığa 1970 illərdən
başlamışdır. Şeirləri və publisistik yazıları
«Azərbaycan», «Ulduz» jurnallarında və
qəzetlərdə müntəzəm dərc olunur. Şeirləri
xarici dillərə tərcümə olunmuşdur. Yaradıcı-
lığında bədii tərcüməyə xüsusi yer verir.

Tərcümələri:

1. **Pol Elüar.** Ümid; Mühəribə şeirlərindən (şeir). Ədəbiyyat və incəsənət, 1979, 25 may.
2. **M.Miroşniçenko.** Xirosima (şeir). Azərbaycan gəncləri, 1979, 11 sentyabr.
3. **Pavlo Movçan.** Davada ölən qardaşım Dmitronun əziz xatirəsinə (s.131-132); Yaz yağmuru (s.132-133) (şeir). Körpülər (Ukrayna sovet şairlərinin şeirləri). Bakı: Yazıçı, 1979, 172 s.
4. **David Ovanes.** Balaca quşcuğaz (şeir). Sovet kəndi, 1982, 19 iyun.
5. **Maksim Tank.** Gələcəyə inanın (şeir). Sovet kəndi, 1982, 19 iyun.
6. **Oyar Vatsietis.** Gözəllikçağı (şeir). Sovet kəndi, 1982, 19 iyun.
7. **V.Zaytsev.** Davailərinin evləri (şeir). Azərbaycan, 1985, №5, s.140

8. **Qriqori Qorin.** IV Kin (iki hissəli komik faciə). Azərbaycan, 2008, №7, s.5-47.
9. **Nazim Hikmət.** Qara xəbər (Ərzincan zəlzələsində ölənlərin əziz xatirəsinə) (şeir). Sevgi fəslə. İslam ölkələri şairlərinin şeirləri. Bakı: Çinar-Çap, 2010, s.12-13.

MUSTAFAYEV M.**Tərcüməsi:**

Jül Vern. İyirmi min lye su altında (roman). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Bakı: Şərq-Qərb, 2006, 416 s. (M.Təhməsin ilə şərilki tərcümə).

MUSTAFAYEV

Sabir Məmməd oğlu (d. 22.6.1939, Ermənistan, Axta, indiki Razdan r-nunun Təkəlik k.) – şair, tərcüməçi. M.F.Axundov ad. Azərb. Pedaqoji Dillər İn.-tunun (indiki ADU) Avropa dilləri fakültəsinin ingilis dili şöbəsində təhsil almışdır (1959-1964). Əmək fəaliyyətinə orta məktəbdə ingilis dili müəllimi kimi başlamışdır. İlk şeiri 1962 ildə dərc olunmuşdur. Şeir, məqalə və tərcümələri ilə dövrü mətbuatda müntəzəm çıxış etmişdir. «Daha uşaq deyiləm» (1973), «Hədiyyə» (1982), «Məhəbbət ölmür» (1986), «Mən bu elin oğluyam» (1989), «Mənim taleyim» (1991) və s. şeir kitabları nəşr olunmuşdur. «Arazın fəryadı», «Vətəndən vətənə», «Ruhlar danışır» poemalarının müəllifidir. Şeirlərinə mahnı bəstələnmişdir.

Tərcümələri:

1. **Robert Berns.** İnqilab nəğməsi; Mənim məhəbbətim (şeir). Ədəbiyyat və incəsənət, 1979, 24 fevral.
2. **Vilyam Şekspir.** Dünya teatrıdır (s.272-273); Nəğmə (s.273) (şeir). Dünya (orijinaldan tərcümə toplusu). I kitab. Bakı: Yazıçı, 1983, 352 s.
3. **Pösi Bişi Şelli.** İngilislər üçün nəğmə (s.274-275); Tək quş (s.275) (şeir);

- Ozimandiya (s.276) (sonet). Dünya (orijinaldan tərcümə toplusu). I kitab. Bakı: Yazıçı, 1983, 352 s.
4. **Robert Berns.** İnqilab nəğməsi (s.277-278); Mənim məhəbbətim (s.278); Mənim qəlbim dağlardadır (s.278-279) (şeyr). Dünya (orijinaldan tərcümə toplusu). I kitab. Bakı: Yazıçı, 1983, 352 s.
 5. **Con Gits.** Göyərçin (s.280) (şeyr). Dünya (orijinaldan tərcümə toplusu). I kitab. Bakı: Yazıçı, 1983, 352 s.
 6. **Robert Frost.** «Qarğa qondu budağa...» (s.281); «İstəyirdim o quş uçsun kənara...» (s.281) (şeyr). Dünya (orijinaldan tərcümə toplusu). I-ci kitab. Bakı: Yazıçı, 1983, 352 s.
 7. **Lənqston Hyuz.** Zənci (s.282); Mənim xalqım (s.282-283); Sakit qız (s.283); Sakitlik (s.283); Arzu (s.283); Payızda (s.283-284); Dənizdə bir lövhə (s.284); El həsrətli nəğmələr (s.284-285); Gülənlər (s.285-286); Həsrət (s.286) (şeyr). Dünya (orijinaldan tərcümə toplusu). I kitab. Bakı: Yazıçı, 1983, 352 s.
 8. **Ceyn Teylə.** Dan ulduzu (s.287) (şeyr). Dünya (orijinaldan tərcümə toplusu). I kitab. Bakı: Yazıçı, 1983, 352 s.
 9. **Edis Seqəl.** Əgər quş olsaydım mən (s.288) (şeyr). Dünya (orijinaldan tərcümə toplusu). I-ci kitab. Bakı: Yazıçı, 1983, 352 s.
 10. **Volt Uitmen.** Ah, kapitan, can kapitan!.. (s.289) (şeyr). Dünya (orijinaldan tərcümə toplusu). I kitab. Bakı: Yazıçı, 1983, 352 s.
 11. **Redyard Kiplinq.** Əgər (s.290-291) (şeyr). Dünya (orijinaldan tərcümə toplusu). I kitab. Bakı: Yazıçı, 1983, 352 s.
 12. **Ben Conson.** Selyaya (s.292) (şeyr). Dünya (orijinaldan tərcümə toplusu). I kitab. Bakı: Yazıçı, 1983, 352 s.
 13. **Tomas Mur.** Axşam zəngləri (s.293) (şeyr). Dünya (orijinaldan tərcümə toplusu). I kitab. Bakı: Yazıçı, 1983, 352 s.
 14. **Co Hill.** Üsyançı qız (s.294-295) (şeyr). Dünya (orijinaldan tərcümə toplusu). I kitab. Bakı: Yazıçı, 1983, 352 s.
 15. **Con Boyle O'reili.** Avstraliya (s.296) (şeyr). Dünya (orijinaldan tərcümə toplusu). I kitab. Bakı: Yazıçı, 1983, 352 s.
 16. **Anneun.** Birəbitdən quşunun ölümü və dəfnı (s.297) (şeyr). Dünya (orijinaldan tərcümə toplusu). I kitab. Bakı: Yazıçı, 1983, 352 s.
 17. **Oqden Nəş.** «Elə bil ki, gündüzdür...» (s.299); Yaşıl şəhər (s.299) (şeyr). Dünya (orijinaldan tərcümə toplusu). I kitab. Bakı: Yazıçı, 1983, 352 s.
 18. **C.Q.Bayron.** Ayrılanda; Könlüm qəmlidir; Ludditlərin nəğməsi; Həcv; Bir daha gəzmərik biz (şeyr). Uzaq ellər, doğma nəğmələr. Bakı: Yazıçı, 1986, s.103-106.
 19. **Uzaq ellər, doğma nəğmələr** (folklor nümunələri, şerlər və poemalar). Bakı: Yazıçı, 1986, 198 s.
 20. **Robert Berns.** Kim şərəfli yoxsulluqdan...; Findley (şeyr). Azərbaycan, 1988, №4, s.123-124.
 21. **V.Şekspir** Sonetlər. Bakı: Azərnəşr, 1992, 176 s.
 22. **Vilyam Şekspir.** Kral Lir (faciə). Mü-tərcim, 1996, №1, s.6-17.
 23. **Vilyam Şekspir.** Maqbet (faciə). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Vilyam Şekspir. Seçilmiş əsərləri. 2 cild. I cild. Bakı: Öndər, 2004, s.621-732.
 24. **V.Şekspir.** Seçilmiş əsərləri. 2 cild. I cild. Bakı: Öndər, 2004, 736 s.
 25. **V.Şekspir** Sonetlər. Dünya ədəbiyyatı; Vilyam Şekspir. Seçilmiş əsərləri 2 cild. II cild. Bakı: Öndər, 2004, 304 s.
 26. **Şekspir Vilyam.** Romeo və Cülyetta; Hamlet; Otello; Kral Lir; Maqbet (faciə). Dünya ədəbiyyatı klassikləri seriyası. Vilyam Şekspir. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Şərq-Qərb, 2009, 776 s.

27. **Uolles Co.** Lenin (s.10) (şeir). Dünya (orijinaldan tərcümə toplusu). I kitab. Bakı: Yazıçı, 1983, 352 s.

MUSTAFAZADƏ

Aslan Mustafa oğlu
(19.11.1942, Qazax – 21.10.1992, orada)
– şair, publisist. Bakı Rabitə Texnikumunda (1960-63) və M.Qorki ad. Ədəbiyyat İn-tunun (Moskva) poeziya fa-

kültəsində (1971–76) təhsil almışdır. Əmək fəaliyyətinə «Neft daşları» qəzeti redaksiyasında ədəbi işçi kimi başlamış, sonra orada redaktor işləmişdir (1968-71). «Azərbaycan gəncləri» qəzetində xüsusi müxbir (1971–77), «Pioner» jurnalı redaksiyasında məsul katib (1977-91), «Azərbaycan» qəzetində müxbir, sonra Gəncə-Qazax zonası üzrə xüsusi müxbir olmuşdur (1992 ildən). Ədəbi yaradıcılığa «Xala bənzər», «Dənizdə şəhər» şeirləri ilə («Ədəbiyyat və incəsənət» qəzeti, 1968) başlamış, dövrü mətbuatda müntəzəm çıxış etmişdir.

Tərcümələri:

1. **Protalin Valentin.** Lövəhə; Bilirəm (şeirlər). Azərbaycan gəncləri, 1975, 23 avqust.
2. **Dolina Veronina.** Duyğular (şeir). Azərbaycan gəncləri, 1980, 25 oktyabr.
3. **Kozlovski Yakov.** Abbasqulu Ağə (A.A.Bakıxanov haqqında şeir). Ədəbiyyat və incəsənət, 1982, 5 noyabr.
4. **Sinelnikov Mixail.** Atəşgah; Şüvəlan; Pərdələr açıqdı yenə səhərdən; Yeddi rəng içinə qarışmış ağ da (şeir). Ədəbiyyat və incəsənət, 1985, 13 sentyabr.

MUSTAFAZADƏ

Azər Abdulla oğlu
(d. 27.3.1939, Bakı)
– publisist, tərcüməçi. RSFSR əməkdar mədəniyyət işçisi (1980). AYB-nin üzvü (1969). Moskvada M.Qorki ad. Ədəbiyyat İn-tunun

tərcümə şöbəsini bitirmişdir (1960-64). «Literaturnaya qazeta»nın Azərb. üzrə xüsusi müxbiri (1968-71), Asiya və Afrika Yazıçıları ilə Əlaqə Resp. Komitəsinin məsul katibi (1971–72), SSRİ Yazıçılar İttifaqında ədəbiyyat üzrə məsləhətçi (1972-83), Azərb. Dövlət Nəşriyyat, Poliqrafiya və Kitab Ticarəti İşləri Komitəsində sədr müavini (1983-87) işləmişdir. Şəki ş. Kommunist partiyasının birinci katibi olmuşdur (1987-1988). Şöhrət ordeni ilə təltif olunmuşdur (2014). Hazırda Azərb. Dövlət Nəşriyyatının direktorudur (1990 ildən). 1961 ildən dövrü mətbuatda bədii tərcümələri, müasir ədəbi prosesə dair publisistik və tənqidi məqalələri ilə çıxış edir. Azərb. SSR Ali Soveti Rəyasət Heyətinin Fəxri Fərmanı ilə təltif edilmişdir (1989).

Tərcümələri:

1. **Х.Гасилова.** Свадебное платье (рассказ). Баку: Азернешр, 1959, 58 с.
2. **А.Мамедов.** Хорошая дорога (рассказ). Баку: Азернешр, 1959.
3. **Джалал Мамедов.** Зарифа (Киноповесть); Литературный Азербайджан, 1968, № 2, с.31-84
4. **Сулейман Рагимов.** Избранные произведения в двух томах. Повести-легенды, сказки и притчи) Мечта деда Афлатуна, с.436-438 (сказки и притчи); Т.П., М.: Художественная литература, 1972, 470 с.
5. **Сабир Ахмедов.** След на холме. (повесть). М.: Советский писатель, 1976, с.7-84.

6. **Сабир Ахмедов.** След на холме (с. 7-84); Невидимая волна (с.85-220) (повести); Вечер загадок (с.251-256); В нижнем Хуторе (с.257-264); Ступени (с.265-269); Запах сожженной чинары (с.279-282); Охотник (с.283-286); Перед взлетом (с.287-295); Крючки и кольца (с.296-306); Юбилей (с.307-315); Наш дорогой веселый дядя (с.316-320); Удивительные путешественники (с.321-332); Лавр благородный (с.333-343) (рассказы). М.: Советский писатель, 1976, 344 с.
7. **С.Ахмедов.** След на холме. Литературный Азербайджан, 1977, №5, с.131-133.
8. **С.Ахмедов.** Станция переливания крови (повесть). Дружба народов, 1982, № 8, с.6-29.
9. **Сабир Ахмедов.** Зеленый театр. Станция переливания крови (повесть). М.: Советский писатель, 1983, с.316-351.
10. **С.Ахмедов.** Лодки на озере Ясамал (повесть). Литературный Азербайджан, 1984, №11, с.12-48.
11. **С.Ахмедов.** Лодки на озере Ясамал (повесть). Литературный Азербайджан, 1984, №12, с.48-82.
12. **С.Ахмедов.** Мера Земли (роман). Литературный Азербайджан, 1988, № 2, с.12-45. Окончание. №1, Начало: с.12-59.
13. **С.Ахмедов.** Невидимая волна (повесть). Литературный Азербайджан, 1996, № 6, с.9-69; №7, с.44-72.
14. **Эльчин.** Из цикла «Сказки». Литературный Азербайджан, 2012, № 4, с. 3-47.
15. **Эльчин.** Судьба Кашея (повесть). Литературный Азербайджан, 2013, № 5, с. 45-61.
16. **Эльчин.** Тень (рассказ). Литературный Азербайджан, 2013, №4, с.15-26.

17. **Камал Абдулла.** Лунный свет, Однажды летним вечером, Лабиринт, Окно, Камерный театр, Литературный Азербайджан, 2012, №12, с.14-55.

18. **Камал Абдулла.** Платон, кажется заболел (рассказы). Москва, 2016.

MÜTƏLLİMOV

Tofiq Mütəllib oğlu
(13.4.1929, Naxçıvan ş. – 30.10.1992, Bakı)
– şair. Azərb. SSR əməkdar incəsənət xadimi (1989). Azərb. Dövlət Un-tinin (indiki BDU) filologiya fakültə-

sini bitirmişdir (1963). «Pioner» jurnalının məsul katibi, «Azərbaycan gəncləri» qəzetində ədəbiyyat, incəsənət və mədəniyyət şöbəsinin müdiri, Azərb. Dövlət Televiziya və Radio Verilişləri Komitəsində redaktor, böyük redaktor və baş redaktor işləmişdir. «Görüş» (1960), «Mehriban baxışlar», «Kəklilər oxuyanda» (hər ikisi 1965), «Sevənlərçün» (1967), «Gözəllikdən doymur ürək» (1973), «Görüş yerimiz» (1985, «Qövsi-qüzeh» (1990) və s. lirik şeir topluslarının müəllifidir. 150-dən çox şeirinə mahnı bəstələnmişdir (o cümlədən «Cüclərim» mahnısı). Uşaqlar üçün «Meşə nağılı», «Danışan qaya», «Cüclərim» pyesləri var.

Tərcümələri:

1. **Aleksandr Yaşin.** Vətəndə (s.66); İstirahət günündə (s.66-67) (şeir). Bahar dostları (RSFSR şairlərinin şeirləri). Bakı: Azərnəşr, 1961, 248 s.
2. **V.Sobko.** Məhəbbət çiçəkləri (şeir). Bakı, 1967, 8 sentyabr.
3. **V.Lomidze.** Mənim doğma Gürcüstanım (şeir). Kommunist, 1971, 15 aprel.
4. **Vladimir Qulyayev.** Torpağı sevsən; Şeh (şeir). Sovet kəndi, 1972, 21 sentyabr.

5. **M.Petronko.** Bəxtiyarlıq (şeir). Sovet kəndi, 1972, 30 dekabr.
6. **Dmitri Sobko.** Sən nəğmə oxuyanda; Aylar, illər ötəydi; Bahar yelləri (şeir). Azərbaycan müəllimi, 1972, 7 aprel.
7. **Dimitr Toçev.** Abidə önündə (s.29-30); Mahnı (s.30-32) (şeir). Qızılgül nəğməsi (bolqar şairləri Azərbaycan haqqında). Bakı: Azərnəşr, 1974, 72 s.
8. **Yordan Milev.** Əbədi qaldı (s.43) (şeir). Qızılgül nəğməsi (bolqar şairləri Azərbaycan haqqında). Bakı: Azərnəşr, 1974, 72 s.
9. **Kostadin Kraynov.** Mehriban şəhər (s.62-64) (şeir). Qızılgül nəğməsi (bolqar şairləri Azərbaycan haqqında). Bakı: Azərnəşr, 1974, 72 s.
10. **K.Vitko.** Günəşli torpaq (şeir). Kommunist, 1974, 28 aprel.
11. **A.Lupan.** «Doyna» (şeir). Sovet kəndi, 1974, 13 oktyabr.
12. **Nacim Qasimi.** Alın təri (şeir). Azərbaycan gəncləri, 1975, 24 iyun
13. **A.Maldonis.** Yaşılqala (şeir). Sovet kəndi, 1975, 4 sentyabr.
14. **Nelli Ninua.** Atam gəlir (şeir). Pioner, 1975, №8, s.17.
15. **V.Sobko.** Ukraynanın gözəlləri (şeir). Azərbaycan gəncləri, 1977, 14 may.
16. **Mikola Bajan.** Haraya qaçdı külək?; Mənə əziz (şeir). Azərbaycan pioneri, 1978, 27 sentyabr.
17. **V.Sobko.** Ukrayna gözəlləri; Bilək qədri (şeir). Azərbaycan gəncləri, 1979, 2 sentyabr.
18. **V.Sobko.** Nəğmə oxuyaq; Tunc heykəlin önündə (şeir). Azərbaycan pioneri, 1979, 28 sentyabr.
19. **V.Sobko.** Necə xoşbəxtəm ki... (şeir). Azərbaycan gəncləri, 1979, 6 oktyabr.
20. **Aleksandr Petkun.** Göy göl; Nəsimi sözü; Yaxın görünür (şeir). Ədəbiyyat və incəsənət, 1980, 15 fevral.
21. **V.Sobko.** Gözəl gördüm; Göygöl nağılı (şeir). Azərbaycan gəncləri, 1980, 26 fevral.
22. **Pulat Fazil.** İki qardaş (şeir). Kommunist, 1980, 4 iyun.
23. **V.Primiçenko.** Soruşsalar...; Gözəllik nəğməsi (şeir). Azərbaycan gəncləri, 1980, 26 iyul.
24. **V.Savelyev.** Ürəkdən keçən yollar (şeir). Azərbaycan gəncləri, 1980, 25 oktyabr.
25. **Nikolay Poçivalov.** Sağ ol, Azərbaycan (şeir). Ədəbiyyat və incəsənət, 1981, 1 may.
26. **N.Poçivalov.** Sağ ol, Azərbaycan (şeir). Kommunist, 1981, 26 iyul.
27. **Qriqol Aşağıdze.** Lenin Gürcüstanda (şeir). Kommunist, 1982, 23 iyun.
28. **F.Şodiyev** Şirin sözlə; Yağış yağır... (şeir). Azərbaycan müəllimi, 1982, 25 iyun.
29. **Fateh Şodiyev.** Azərbaycan nəğməsi (şeir). Bakı, 1982, 29 aprel.
30. **İ.Yaaytis.** Qumlar xışıldayır; Royal (şeir). Ədəbiyyat və incəsənət, 1985, 9 avqust.
31. **Pyotr Qoreski.** Arzu; Çinar; Zastava (şeir). Ədəbiyyat və incəsənət, 1986, 13 iyun.
32. **S.Orlov.** Çay da igid olarmış (şeir). Azərbaycan gəncləri, 1987, 28 noyabr.
33. **S.Orlov.** İradə nəğməsi (şeir). Azərbaycan gəncləri, 1987, 5 dekabr.

N

NACİYEVA

Flora Sultan qızı

(d. 10.6.1952, Astara) – publisist, tərcüməçi, filologiya e.d. (1992), prof. (2000). Azərb. Pedaqoji Rus dili və Ədəbiyyat İn-tunu (indiki BSU) bi-

tirmişdir. Bir sıra elmi məqalələrin, dərsliklərin, bədii tərcümə problemlərinə dair monoqrafiyaların, Azərb. və rus dillərində «Kruq jizni», «Noçnoy dojd», «Qayıt, baxım gözlərinə» adlı topluların müəllifidir.

Jurnalistika sahəsində də fəaliyyət göstərir. «Sensey» (2003-06), «Yol» (2006 ildən), «Russkiy yazık i literatura v Azerbaydjane» (2011 ildən) respublika jurnallarının redaktoru işləmişdir.

Tərcümələri:

1. **Эльчин Искендерзаде.** Чемпион. Баку: Азернешр, 1999. 200 с.
2. **Кямал Абдулла.** Стихи. Переводы Флоры Наджи и М.Фахри. Литературный Азербайджан, 2002, № 12, с. 36-37.
3. **Видади Мурадов.** Азербайджанское ковровое искусство. История, школы, технологии. Баку: Элм, 2013, 132 с.
4. **Видади Мурадов.** Нахчыванские ковроткачи. М.: Бюджет, 2014, 152 с.
5. **Видади Мурадов.** Ковроткачи Газах-Борчалинского региона. Баку, 2014, 320 с.
6. **Видади Мурадов.** История ковроткачества Карабахского региона. Баку, Элм. 2015, 564 с.

NAĞISOYLU

Möhsün Zeynalabdin oğlu (d. 1.9.1946, Kəngərli r-nunun Xok k.) – şərqşünas. Filologiya e.d. (1994), prof. (2012), AYB-nin üzvü (2014), AMEA-nın həqiqi üzvü (2017).

Azərb. Dövlət Un-tinin (indiki BDU) şərqşünaslıq fakültəsinin İran filologiyası şöbəsinə bitirmişdir (1971). 1972 ildən Azərb. EA M.Füzuli ad. Əlyazmalar İn-tunda çalışmışdır. Həmin in-t-da böyük elmi işçi (1980-88), mənbəşünaslıq və elm tarixi şöbəsinin müdiri (1988-92) olmuşdur. Əfqanıstanda fars dili üzrə tərcüməçi işləmişdir (1967-70; 1972-75; 1982-86). 1993 ildən Əlyazmalar İn-tunun farsdilli əlyazmalar şöbəsinin müdiri, 2015 ildən AMEA Nəsimi ad. Dilçilik İn-tunun direktorudur. Elmi araşdırmalarının əsas predmeti orta əsrlər Azərb. tərcümə abidələri, türk və farsdilli əlyazmalarıdır. «Orta əsrlərdə Azərbaycanda tərcümə sənəti» (2000), «M.Füzulinin «Hədiqətüssüəda» əsəri» (2002), «16 əsr Azərbaycan tərcümə abidəsi «Şühədanamə»» (2003), «Şirazinin «Gülşəni-raz» tərcüməsi» (2004), «Əhmədinin «Əsrarnamə» tərcüməsi» (2005), «Həzininin «Hədisi-ərbəin» tərcüməsi» (2008), «Əhmədi Təbrizi və «Əsrarnamə» tərcüməsi» (2012) və s. kitabların müəllifi, M. Füzulinin «Hədiqətüssüəda» və Möhsün Nəsininin «Lisanüt-teyr» əsərlərinin (şərikli), farsdilli əlyazma kataloqlarının (cild 1–2, 1994-2000), «Farsca-azərbaycanca lüğət» (2007; şərikli), «Azərbaycanca-farsca lüğət» (I cild, 2015) və s. kitabların tərtibçisidir. Beynəlxalq elmi konfranslarda məruzələr etmişdir. İranda, Türkiyədə və Almaniya da kitabları nəşr olunmuşdur.

Tərcümələri:

1. **S.Bəlaği.** Quran qissələri. Bakı: Azərbaycan tərcümə mərkəzi, 1992, 352 s.
2. **Ə.Bəxşayışi.** Sidiqiye-Tahirə. Bakı: Zaman, 1996, 228 s.
3. **Şeyx Mahmud Şəbüstəri.** Gülşəni-raz. Bakı: Nurlan, 2005, 128 s.
4. **Seyid Yəhya Bakuvi.** Şərhi-sualati-Gülşəni-əsrar. Seyid Yəhya Bakuvi. Risalələr, II. Nəzm əsərlər. Bakı: Bilik, 2014, s.131-166.
5. **هاینریش فریدریش فون دیتس.** مقایسه سیکلویپ تازه کشف شده او غوز با سیکلویپ هومر. بیان باب کشتن باسات تپه گوز را. برلین ۱۳۸۱ / باکو ۱۳۸۲، ص. ۸.

Bakı Beynəlxəq Multikulturalizm Mərkəzi, 2015, 80 s.

NAĞIYEV

Cəlil Qərib oğlu
(d. 25.7.1945, Gəncə ş.) – ədəbiyyatşünas, tərcüməçi. Filologiya e.d. (1990), prof. (1992). AYB-nin üzvü (1999). Azərb. Dövlət Un-tinin (indiki BDU)

filologiya fakültəsində (1964-69), M.V. Lomonosov ad. Moskva Dövlət Un-tinin aspiranturasında (1970-73) təhsil almışdır. Təyinatla göndərildiyi Azərb. Dövlət Un-tinin filologiya fakültəsinin xarici ədəbiyyat tarixi kafedrasında müəllim (1974-78), baş müəllim (1978-84), dosent, kafedra müdirinin əvəzi (1984-90) olmuşdur. Hazırda həmin kafedranın müdiri (1990 ildən), təsisçisi olduğu Bakı Asiya Un-tinin rektorudur (1993 ildən). Azərb. Resp. Prezident Aparatı yanında Ali Attestasiya Komissiyasının filoloji elmlər üzrə Ekspertlər Şurasının üzvüdür (1993 ildən). 1970-ci illərdən dövrü mətbuatda elmi, publisistik əsərləri və bədii tərcümələri ilə çıxış edir. Araşdırmalarının əsas mövzusu klassik

Azərb. ədəbiyyatı, Avropa romantizmi və Şərq, Qərb ədəbiyyatında Şərq kompensasiyası, Bosniya müsəlman poeziyası və s.-dir. Bir neçə monoqrafiyanın müəllifidir.

Tərcümələri:

1. **Mouet Farli.** Qurdları qorxutma. Azərbaycan təbiəti, 1975, №6
2. **Vladimir Çərkəz.** Dişi qurd. (Bosniya dilindən tərcümə) (hekayə). Dünya illik tərcümə toplusu, №2. Bakı: Yazıçı, 1986, s.96-123.
3. **Knut Hamsun.** Sirli dərd (s.36-44) (hekayə). Bağban (toplu). Bakı: Gənclik, 1990, 336 s.
4. **Pyer Laqerkvist.** Zirzəmidə (s.136-142); Lift isə cəhənnəmə düşürdü (s.142-148) (hekayə). Bağban (toplu). Bakı: Gənclik, 1990, 336 s.
5. **İvo Andriç.** Hekayə (s.176-180); İvo Andriçin etirafı (s.181-183). Bağban (toplu). Bakı: Gənclik, 1990, 336 s.
6. **Qüstav Flober.** Sadələvh (povest). Çıraq, №3, 1999, s.27-43
7. **Ferreya Joze Qomes.** Cəsur Joanın qəribə macəraları (nağıl). Dünya uşaq ədəbiyyatı seriyası. LUIS Keroll. Alisa möcüzələr ölkəsində. Redyard Kiplinq. Mauqli. Joze Qomes Ferreya. Cəsur Joanın qəribə macəraları. Bakı: Öndər, 2005, s.301-443.
8. **I.M.Tronski.** Antik ədəbiyyat tarixi (E.Kərimli ilə bərgə). Bakı: Asiya, 2011.

NAĞIYEV

Nağı Kərim oğlu
(13.7.1910, Culfa r-nunun Yaya k. – 13.5.1981, Bakı) – yazıçı, nasir, dramaturq. Azərb. Pedaqoji İn-tunun (indiki ADPU) dil və ədəbiyyat

fakültəsində təhsil almışdır (1935-38). İkinci Dünya müharibəsi (1941-45)

iştirakçısıdır. Azərb. KP Naxçıvan Vilayət Komitəsində mətbuat bölməsinin müdiri (1942-45), Naxçıvan Mətbuat İdarəsinin rəisi (1946-49), Naxçıvan Dövlət Radio Verilişləri Komitəsinin müdiri (1949-51), Azərb. Yazıçılar İttifaqı Naxçıvan filialının məsul katibi (1945-51) olmuşdur. «Yer altında» (1954) povestinin, «Həsərət» (1965) romanının müəllifidir. «Nişanə» (1956), «İki tale» (1961), «Yaralı qız» (1966) hekayə kitabları nəşr edilmişdir. Oçerkləri və səhnə əsərləri («Səadət», «Polad», «Dostlar») də var.

Tərcümələri:

1. **İ.K.Oqulçanski.** Tank pusqusunda («Həzi Aslanov» povestindən bir parça). Azərbaycan gəncləri, 1955, 6 may, 8 may.
2. **Mühəmməd Teymur.** Yoxsullara pulsuzdur; Toy və yas; Oğru və oğru; Misirin geridə qalmasının sirlərindən biri (hekayə). Azərbaycan, 1957, №3, s.177-182.
3. **Mühəmməd Teymur.** Oğru və oğru (s.121-123); Yoxsullara pulsuzdur (s.123-125); Toy və yas (s.125-126); Misirin geridə qalmasının sirlərindən biri (s.127-128) (hekayə). Ərəb hekayələri. Bakı: Azərnəşr, 1958, 276 s.
4. **Dzodza Yakov.** Öz adamının aclığına gülən (s.3-21) (hekayə). Alban yazıçılarının hekayələri. Bakı: Azərnəşr, 1958, 116 s.
5. **Andrey Trofimoviç Stuçenko.** Süvarilər piyadalar sırasında (s.181-198); Piyadada (s.199-223); Qvardiyaçılar, irəli! (s.224-240); Azad olunmuş Yeln (s.241-258); Dayanmamalı! (s.259-310); Qoy həmişə günəş olsun! (s.311-325) («Yer üzündə həyat naminə»dən xatirələr). A.T.Stuçenko. Uğurlu taleyimiz (hərbi memuarlar). Bakı: Azərnəşr, 1966, 326 s.
6. **M.Kolesnikov.** Çəhrayı sığırcınlar (povest). Bakı: Gənclik, 1969, 260 s.
7. **Min bir gecə** (nağıllar toplusu). 8 cildə. 4-cü cild. 270-434-cü gecələr. Bakı: Azərnəşr, 1976, 428 s.
8. **Bojena Nemtsova.** Vəhşi Bara. Azərnəşr. Bakı, 1961.

NAĞİYEV Rəfail

Tərcümələri:

1. **Mahmud Teymur.** Necə oldu ki, mən Oksforda gedə bilmədim (s.17-25) (hekayə). Ərəb hekayələri. Bakı: Azərnəşr, 1958, 276 s.
2. **Yusif İdris.** Başı bəlalı (s.135-139) (hekayə). Ərəb hekayələri. Bakı: Azərnəşr, 1958, 276 s.
3. **Əhməd Səid.** Bəddəyəl faiz (s.257-262) (hekayə). Ərəb hekayələri. Bakı: Azərnəşr, 1958, 276 s.
4. **Mark Tven.** Kedlibərqi yoldan çıxaran adam (s.3-56); Milyon funt sterlinlik bank bileti (s.57-79); Kapitan Stormfildin cənnətə səyahəti (s.80-122); Allahın bəlasına gəlməyən pis oğlan haqqında hekayə (s.123-126); Həyatda bəxti gətirməyən yaxşı oğlan haqqında hekayə (s.127-132); Alicənab hərəkətlər haqqında hekayələr (s.133-140); Nyuarkda məni necə doladılar (s.141-143); Kapitoliya venerası (s.143-149); Mən katib işləyəndə (s.150-156); Dərviş və cəsarətli yad adam (s.156-159) (hekayə); Gündəlikdəki yazılar, aforizmlər, müəyyən fikirlər (s.160-163). Mark Tven. Milyon funt sterlinlik bank bileti. Bakı: Uşaqgənclik, 1961, 168 s.
5. **Aleksandr Romanoviç Belyayev.** Amfibiya-adam (roman). Bakı: Azərnəşr, 1963, 176 s.
6. **M.Prilejayeva.** Yeddinci sinfin qızları (povest). Bakı: Azərnəşr, 1964, 148 s.

7. **Jül Renar.** Gündəlik. Azərbaycan, 1973, №2, s.169-187, №3, s.186-203
8. **Vsevolod Ovcinnikov.** Sakura budağı (roman). Azərbaycan, 1974, №7, s.130-158; №8, s.124-175.
9. **Jül Renar.** Gündəlik. Bakı: Gənclik, 1974, 72 s.
10. **Cunius Edvard.** Səsvermə hüququ (hekayə). Ədəbiyyat və incəsənət, 1975, 14 iyun.
11. **Vsevolod Vladimiroviç Ovcinnikov.** Sakura budağı (yaponlar haqqında söhbət). Bakı: Gənclik, 1976, 232 s.
12. **Vsevolod Ovcinnikov.** Sakura budağı. Bakı: Gənclik, 1981, 264 s.
13. **Qaşək Yaroslav.** Vicdanlı bir nazirin faciəli aqibəti haqqında nağıl (s.3-6); Götürün, götürün, əsgər! (s.6-9); Cənab Tevlinin oğurluq fırıldağı (s.9-12); İnsan mənliliyi (s.12-15); Setliçka seçkilərdə necə iştirak etdi (s.15-19); Yeni əkinçilik naziri (s.19-21); Vəd (s.21-24); Tacirin faciəsi (s.25-27); Ömürdən bir səhnə (s.27-31); Vişeqraddakı seçkilərin ikinci turu qarşısında (s.31-34); Qorxaq (s.34-38); Qatilin axtarılması (s.38-42); İctimai işlər nazirliyinin fəxri diplomu (s.42-46); Oğru Şeybanın macərası (s.46-52); İctimai təminat cəmiyyəti (s.52-53); Evdə, küçədə, idarədə, mağazalarda, teatrlarda, təyyarədə və futbol yarışlarında ədəb qaydaları (s.53-58); Suallar və cavablar (s.58-65); Xeyriyyə cəmiyyəti (s.65-67); Vinqradıdakı işlər haqqında Vinqradı bələdiyyə idarəsindən məktub (s.68-71); Bizə hər bəş gəmiləri gərək olanda (s.71-72); Psixiatriya müəmması (s.72-76); Sərxoşluğun faciəsi (s.76-79); Rajitsı qoruğu haqqında kiçik povestlər (s.80-108); Şaxtada fəlakət (s.108-112); Kobkanın nəqliyyat kontorunda praktikant qırğını (s.112-118); Ərzaq vergisi yığan cənab Xoxolkanın romanı (s.119-123); İmzasız məktub (s.123-124); Reklam səhnəsi (s.125-129); Bilet-siz sənişin (s.130-133); Fərsiz işçi (s.133-140); Yerli kasıblar üçün cənab Kaublinin xeyriyyə fondu (s.140-145); Yolunu azmış övladın qayıtması (s.145-149); Dahi çex yazıçısı Yaroslav Qaşək (s.149-151); Bəs ləyaqətli vətəndaş necə hərəkət etməlidir? (s.152-154); Pyotr müəllim (s.154-157); Dostum Klyuçka müqəddəs Apolenanın şəklini necə çəkdi (s.157-163); Canilərin tətili (s.163-169); Sırası Trunetsin furajkası (s.169-174); Gilas çiçəkləyəndə (s.174-177); Balaton gölü sahilində (s.177-182); Çoşka Ksaverin əhvalatı (s.182-186); Yoxsul uşaqlar üçün şorba (s.186-189); Dövlət əhəmiyyətli iş (s.190-193); Həyat dərsi (s.194-197); Xidmətçi Annanın yubileyi (s.197-200); Avstriya gömrükxanası (s.200-202) (hekayə). Y.Qaşək. Hekayələr. Bakı: Gənclik, 1978, 204 s.
14. **Anatoli Aleksin.** Arxa cəbhədə adi günlər idi (povest). Azərbaycan, 1983, №3, s.155-179
15. **Karel Çapek.** Professor Roussun eksperimenti; Şair; İtmiş məktub; Dirijor Kalinanın sərgüzaştı; Aktyor Bendanın yoxa çıxması; Oğurlanmış qətl; Qəsd; Rekord; İynə; Mavi xrizantema (hekayə). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Karel Çapek. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Şərq-Qərb, 2006, s.9-70.
16. **Karel Çapek.** Məzhəkəli parçalar. Dünya ədəbiyyatı seriyası. Karel Çapek. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Şərq-Qərb, 2006, s.87-92.
17. **Yaroslav Qaşək.** Vicdanlı bir nazirin faciəli aqibəti haqqında nağıl (s.73-76); «Götürün, götürün, əsgər!» (s.76-79); Cənab Tevlinin oğurluq fırıldağı (s.79-82); İnsan mənliliyi (s.82-85); Setliçka seçkilərdən necə iştirak etdi

- (s.85-88); Yeni əkinçilik naziri (s.89-90); Vəd (s.90-93); Tacirin faciəsi (s.94-96); Ömürdən bir səhnə (s.96-99); Vışeqraddakı seçkilərin ikinci turu qarşısında (s.100-102); Qorxaq (s.103-106); Qatilin axtarılması (s.107-110); İctimai işlər nazirliyinin fəxri diplomu (s.110-113); Oğru Şeybanın macərası (s.113-119); İctimai təminat cəmiyyəti (s.119-120); Xeyriyyə cəmiyyəti (s.131-133); Vinqradıdakı işlər haqqında Vinqradı bələdiyyə idarəsindən məktub (s.134-136); Bizə hər bə gəmiləri gərək olanda (s.137); Sərxoşluğun faciəsi (s.137-140); Rəjitsi qoruğu haqqında kiçik povestlər (s.140-167); Ərzaq vergisi yığan cənab Xoxolkanın romanı (s.167-171); İmzasız məktub (s.171-173); Reklam səhnəsi (s.173-178); Biletətsiz sənişin (s.178-181); Fərsiz işçi (s.181-188); Yerli kasıblar üçün cənab Kaublenin xeyriyyə fondu (s.188-192); Yolunu azmış övladın qayıtması (s.192-196); Dahi çex yazıçısı Yaroslav Qaşək (s.196-198); Bəs ləyaqətli vətəndaş necə hərəkət etməlidir? (s.198-200); Pyotr müəllim (s.200-203); Dostum Klyuçka müqəddəs Apolenanın şəklini necə çəkdi (s.204-209); Canilərin tətili (s.209-214) (hekayə); Evdə, küçədə, idarədə, mağazalarda, teatrlarda, təyyarədə və futbol yarışlarında ədəb qaydaları (s.120-125); Suallar və cavablar (s.125-131) (məqalə). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Yaroslav Qaşək. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Şərq-Qərb, 2006, 320 s.
- 18. İvan Sergeyeviç Turgenev.** Faust (povest). Dünya ədəbiyyatı seriyası. İ.S.Turgenev. Seçilmiş əsərləri. 2 cildə. I cild. Bakı: Şərq-Qərb, 2006, s.231-269
- 19. Pyer Bul.** İntəhasız gecə (hekayə). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Dünya fantastika antologiyası. Bakı: Şərq-Qərb, 2007, s.11-42.
- 20. Rey Bredberi.** Məzuniyyət (hekayə). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Dünya fantastika antologiyası. Bakı: Şərq-Qərb, 2007, s.97-104.
- 21. Vatslav Kaydoş.** Sınaq (hekayə). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Dünya fantastika antologiyası. Bakı: Şərq-Qərb, 2007, s.126-140.
- 22. Kşistof Borun.** Məktub (hekayə). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Dünya fantastika antologiyası. Bakı: Şərq-Qərb, 2007, s.141-167.
- 23. Xosi Siniti.** Bahar nə vaxt gələcək (hekayə). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Dünya fantastika antologiyası. Bakı: Şərq-Qərb, 2007, s.168-173.
- 24. Jül Renar.** «Gündəlik»dən seçmələr. Dünya ədəbiyyatı seriyası. Fransız ədəbiyyatı antologiyası. 3 cildə. II cild. Bakı: Şərq-Qərb, 2007, s.95-109.
- 25. Pyer Bul.** İntəhasız gecə (hekayə). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Fransız ədəbiyyatı antologiyası. 3 cildə. III cild. Bakı: Şərq-Qərb, 2007, s.236-267.

NƏFİYYEVA

Şəhla Bədir qızı

(d. 1960, Şəmkir r-nunun Şiştəpə k.) – tərcüməçi. Filologiya e.d., prof (2011). Azərb. Pedaqoji Xarici Dillər İn-tunu (indiki ADU) bitirmişdir

(1982). ADU-nun xarici ölkələr ədəbiyyatı kafedrasının dosenti olmuşdur (2006-11). Bir neçə dərs vəsaiti və monoqrafiyanın, çoxsaylı elmi məqalələrin müəllifidir.

Tərcümələri:

- 1. V.Skott.** Bir saat sənidlə. Xəzər-Xəbər, 1999, №60, s.15
- 2. V.Şekspir.** Hamletin monoloqu. Xəzər-Xəbər, 2000, №88, s.13

3. **K.Marloo.** Çoban məhəbbəti. Poetik tərcümələr toplusu. I toplusu. Bakı: Xəzər Universiteti Nəşriyyatı, 2005, s.5.
4. **V.Şekspir.** Səni yay gününə bənzədimmi mən (şeir). Poetik tərcümələr. I toplusu. Bakı: Xəzər Universiteti Nəşriyyatı, 2005, s.9-11.
5. **C.Q. Bayron.** Axşamçağı; Biz ayrılarda. Poetik tərcümələr. I toplusu. Bakı: Xəzər Universiteti Nəşriyyatı, 2005, s.35-39.
6. **V.Roli.** Çoban məhəbbətinə cavab (şeir). Poetik tərcümələr. I toplusu. Bakı: Xəzər Universiteti Nəşriyyatı, 2005, s.43.
7. **P.B.Şelli.** Məhəbbət fəlsəfəsi; Gecən xeyrə qalsın (şeir). Poetik tərcümələr. I toplusu. Bakı: Xəzər Universiteti Nəşriyyatı, 2005, s.43-45.
8. **E.A.Po.** Yuxu içində yuxu; Annabel Lee; Yağışlı gün (şeir). Poetik tərcümələr. I toplusu. Bakı: Xəzər Universiteti Nəşriyyatı, 2005, s.51-55.
9. **M.Arnold.** Həsrət (şeir). Poetik tərcümələr. I toplusu. Bakı: Xəzər Universiteti Nəşriyyatı, 2005.
10. **Bleyk V.** İnsan mücərrədliyi; Körpə kədəri; Məhəbbət sirri; Zəhər ağacı (şeir). Poetik tərcümələr. I toplusu. Bakı: Xəzər Universiteti Nəşriyyatı, 2005, .
11. **Valter Rilayd.** Çoban məhəbbətinə cavab (şeir). Dünya ədəbiyyatı; İngilis ədəbiyyatı antologiyası, 2 cildə. I cild. Bakı: Şərq-Qərb 2007, s.37.
12. **Uilyam Şekspir.** Hamletin monoloqu (şeir). Dünya ədəbiyyatı; İngilis ədəbiyyatı antologiyası, 2 cildə. I cild. Bakı: Şərq-Qərb, 2007, s.40-41.
13. **Uilyam Şekspir.** Səni yay gününə bənzədimmi mən? (şeir) 2 cildə. I cild. Dünya ədəbiyyatı; İngilis ədəbiyyatı antologiyası, Bakı: Şərq-Qərb, 2007, s.40.
14. **Uilyam Bleyk.** Zəhər ağacı (şeir). Dünya ədəbiyyatı; İngilis ədəbiyyatı antologiyası; 2 cildə. I cild. Bakı: Şərq-Qərb, 2007, s.158-159.
15. **Uilyam Bleyk.** İnsan mücərrədliyi (şeir). Dünya ədəbiyyatı; İngilis ədəbiyyatı antologiyası, 2 cildə. I cild. Bakı: Şərq-Qərb, 2007, s.159.
16. **Uilyam Bleyk.** Körpə kədəri (şeir). Dünya ədəbiyyatı; İngilis ədəbiyyatı antologiyası; 2 cildə. I cild. Bakı: Şərq-Qərb, 2007, s.160.
17. **Uilyam Bleyk.** Məhəbbət sirri (şeir). Dünya ədəbiyyatı; İngilis ədəbiyyatı antologiyası; 2 cildə. I cild. Bakı: Şərq-Qərb, 2007, s.160.
18. **Valter Skott.** Bir saat səninlə (şeir). Dünya ədəbiyyatı; İngilis ədəbiyyatı antologiyası; 2 cildə. I cild. Bakı: Şərq-Qərb, 2007, s.171.
19. **Corc Qordon Bayron.** Ayrılanda; Könlüm qəmlidir; Ludditlərin nəğməsi; Həcv; Bir daha gəzmərik biz; Axşamçağı (şeir). Dünya ədəbiyyatı; İngilis ədəbiyyatı antologiyası. 2 cildə. I cild. Bakı: Şərq-Qərb 2009, s.190-193.
20. **Persi Bişi Şelli.** Məhəbbət fəlsəfəsi (şeir). Dünya ədəbiyyatı; İngilis ədəbiyyatı antologiyası; 2 cildə. I cild. Bakı: Şərq-Qərb, 2007, s.206.
21. **Persi Bişi Şelli.** Gecən xeyrə qalsın (şeir). Dünya ədəbiyyatı; İngilis ədəbiyyatı antologiyası; 2 cildə. I cild. Bakı: Şərq-Qərb, 2007, s.206-207.
22. **Valter Rilayd.** Çoban məhəbbətinə cavab (şeir). Dünya ədəbiyyatı antologiyaları seriyası. İngilis ədəbiyyatı antologiyası. Bakı: Şərq-Qərb, 2009, s.52-53.
23. **Uilyam Şekspir.** Səni yay gününə bənzədimmi mən?; Hamletin monoloqu (şeir) Dünya ədəbiyyatı antologiyaları seriyası. İngilis ədəbiyyatı antologiyası. Bakı: Şərq-Qərb, 2009, s.56-58.
24. **Uilyam Bleyk.** Zəhər ağacı; İnsan mücərrədliyi; Məhəbbət sirri; Körpə kədəri

(şəir). Dünya ədəbiyyatı antologiyaları seriyası. İngilis ədəbiyyatı antologiyası. Bakı: Şərq-Qərb 2009, s.181-183.

25. **Valter Skott.** Bir saat səninlə (şəir). Dünya ədəbiyyatı antologiyaları seriyası. İngilis ədəbiyyatı antologiyası. Bakı: Şərq-Qərb 2009, s.196.
26. **Corc Qordon Bayron.** Ayrılanda; Könüm qəmlidir; Ludditlərin nəğməsi; Həcv; Bir daha gəzmərik biz; Axşamçağı (şəir). Dünya ədəbiyyatı; İngilis ədəbiyyatı antologiyası. 2 cildə. I cild.Bakı: Şərq-Qərb 2009, s.216-219.
27. **Persi Bişi Şelli.** Məhəbbət fəlsəfəsi; Gecən xeyrə qalsın (şəir). Dünya ədəbiyyatı antologiyaları seriyası. İngilis ədəbiyyatı antologiyası. Bakı: Şərq-Qərb 2009, s.234-235.

NAMAZOV

Qara Mustafa oğlu

(d. 8.12.1930, Ermənistan, Dilican, indiki Krasnoselo r-nunun Əmirxeyir k.) – tənqidçi, ədəbiyyatşünas. Filologiya e.d. (1988), prof. (1989), Azərb.

Resp.-nın əməkdar müəllimi (2002). AYB-nin (1983), Azərb. Aşıqlar Birliyinin (1987) üzvü. Azərb. Dövlət Un-tinin (indiki BDU) filologiya fakültəsində təhsil almışdır (1956-61). Azərb. SSR EA-nın Tarix İn-tu kitabxanası və arxivinin müdiri vəzifəsində çalışmışdır (1959-67). Azərb. Dövlət Un-tinin kitabxanaçılıq fakültəsində müəllim, baş müəllim işləmişdir (1966-70). Filologiya fakültəsinin dekanı (2002-06), Azərb. ədəbiyyatı kafedrasının müdiri (2002-08) olmuşdur. 2001 ildən «Dədə Qorqud» Elmi-Tədqiqat Laboratoriyasının müdürüdür. Azərb. EA Nizami ad. Ədəbiyyat İn-tunun hazırladığı «Azərbaycan ədəbiyyatı tarixi»nin müəllif-

lərindən biridir. Bir neçə monoqrafiyası, kitabları və çoxsaylı elmi məqalələri var.

Tərcümələri:

1. **V.Şuf.** Səlimə (Şamaxı müsibəti) (poema). Bakı: Gənclik, 1971, 32 s.
2. **Varvara Konstantinova.** Dörd misra (şəir). Azərbaycan, 1972, №3, s.143.

NƏBİ XƏZRİ

(Nəbi Ələkbər oğlu Babayev; 10.12.1924, Bakı, Xırdalan k. – 15.1.2007, Bakı) – şair. Azərb. SSR xalq şairi (1984). Azərb. SSR əməkdar incəsənət xadimi (1979). SSRİ

Dövlət mükafatı laureatı (1973), Azərb. SSR Dövlət mükafatı laureatı (1982). Ümum-ittifaq Lenin komsomolu mükafatı laureatı (1968). M.Qorki ad. Ədəbiyyat İn-tunu (Moskva) bitirmişdir (1952). Əsərləri 1944 ildən çap olunur. «Çiçəklənən arzular» adlı ilk kitabı 1950 ildə nəşr edilmişdir. «Bakı səhəri» (1954), «Salxım söyüdlər» (1957), «Kim məni xatırlasa» (1960), «Dəniz, göy, məhəbbət» (1965), «Ulduz karvanı» (1979) və s. şəir toplularının, «Təməz ürək» (1954), «Dağlar dağımdır mənim» (1962), «İki Xəzər» (1967), «Əfsanəli yuxular» (1971) və s. poemaların müəllifidir. «Sən yanmasan» (1972), «Əks-səda» (1975), «Mirzə Şəfi Vazeh» (1982) pyesləri, «Heykəlsiz abidə» (1980) mənsur poeması (M.Ş. Vazehə həsr olunmuşdur), ədəbi-tənqidi və publisistik məqalələri var. Əsərləri bir sıra dillərə tərcümə edilmişdir. Azərb. Radio və Televiziya Verilişləri Komitəsinin sədr müavini (1965-71), Azərb. SSR mədəniyyət nazirinin müavini (1971–74), Azərb. Yazıçılar İttifaqı İdarə Heyətinin katibi (1958-65), Azərb.-ın Xarici Ölkələrlə Dostluq və Mədəni Əlaqə Cəmiyyəti Rəyasət Heyətinin sədri (1974-92), 1992 ildən isə həmin təşkilatın («Azərb.

Dünyası» Beynəlxalq Əlaqələr Mərkəzi adı ilə) prezidenti olmuşdur. Azərb. SSR Ali Sovetinin deputatı (9-10-cu çağırış) seçilmişdir.

Tərcümələri:

1. **N.A.Nekrasov.** Sən ey ağır günlərimin ilk rəfiqəsi... (şeir). İnkilab və mədəniyyət, 1946, №8, s.43-44.
2. **Ş.Petefi.** Zəncirlər; Bircə şeydən mən qorxuram; Təqlidçilərə; Hakim; Ən gözəl şeir (şeir). İnkilab və mədəniyyət, 1946, №8, s.80-82.
3. **O.Tumanyan.** Barışiq; Kədərlə söhbət; Ermənistan dağlarında; Açmaram soruşma; Uşaq və su (şeir). İnkilab və mədəniyyət, 1947, №7-8, s.168-171.
4. **D.Quramişvili.** Davidin nəğməsi; Davidin əsirlikdən Rusiyaya qaçması («Gürcüstanın bəlaları»poemasından). İnkilab və mədəniyyət, 1952, №9, s.99-103.
5. **Se Mann İr.** Zəfər müjdəsi; Xebandon (şeir). İnkilab və mədəniyyət, 1952, №11, s.118-121.
6. **A.Kovusov.** Mehriban ana; Suvorovçu; Bürkü; Hədiyyə; Qızılquş; Cıgır (şeir). Azərbaycan, 1960, №1, s.152-154.
7. **Behcət Çerma.** Könlüm uçur o yerlərə; Xəzərin sahillərində; Təzə həyat; Palıd; Divar (şeir). Azərbaycan, 1960, №9, s.156-158.
8. **Məşidət Qairbəyov.** Uzaqdakı bacıma (s.31-32) (şeir). Bahar dostları (RSFSR şairlərinin şeirləri). Bakı: Azərnəşr, 1961, 248 s.
9. **Vladimir Luqovskoy.** Nizami (s.85-86); 26-lar (s.86-88) (şeir). Bahar dostları (RSFSR şairlərinin şeirləri). Bakı: Azərnəşr, 1961, 248 s.
10. **Sergey Orlov.** Vətən (s.118-119) (şeir). Bahar dostları (RSFSR şairlərinin şeirləri). Bakı: Azərnəşr, 1961, 248 s.
11. **Robert İvanoviç Rojdestvenski.** Hansı diyarda olsam... (s.132-133); Bəli, yaşayacağam... (s.133-134) (şeir). Bahar dostları (RSFSR şairlərinin şeirləri). Bakı: Azərnəşr, 1961, 248 s.
12. **Vladimir Alekseyeviç Solouxin.** Yuxudan oyanırkən (s.183-184); Cavan dost, gəzirsən çəməndə, düzdə... (s.184) (şeir). Bahar dostları (RSFSR şairlərinin şeirləri). Bakı: Azərnəşr, 1961, 248 s.
13. **Pavel Antokolski.** Nə qədər işıq var! (şeir). Azərbaycan, 1961, №4, s.33.
14. **Robert Rojdestvenski.** Ayrılıq qabağı (şeir). Azərbaycan, 1961, №4, s.46.
15. **Otar Kuprava.** Ovçu (şeir). Azərbaycan, 1961, №5, s.152.
16. **Sergey Orlov.** Vətən (şeir). Kommunist, 1961, 11 aprel.
17. **Robert Rojdestvenski.** Sağ ol! (şeir). Ədəbiyyat və incəsənət, 1961, 28 aprel.
18. **Valdis Luks.** Eşq olsun (poema). Kommunist, 1961, 9-10 iyun.
19. **Prokofyev Aleksandr.** İlk nəğmə (s.11-12); Şeirdən əl çəkmək, deyin, olarmı?... (s.13-14); Dalğalar (s.15); İş haqqında (s.16); Özümlə söhbət (s.17-18); Səyahətə dəvət (s.19-20); Çay (s.21); Yol (s.22-23); Anama (s.24); Uzaq-uzaq zamandan... (s.25-26); Dəniz sahilində (s.27-28); Siz ey əsən küləklər... (s.29-30); Əsgər ürəyi (s.31-32); O, yerə yığıldı bir bahar çağ... (s.33-34); Baba (s.35-36); Özünütənqid barədə (s.37-39); Ağcaqayın (s.40); Rahatlıq nədir? (s.41-42); Sovxozda (s.43-44); Böldülər misranı pilləkən tək (s.45-46); Təzə evdə (s.47-48); Rusiya şeirləri (s.51-53); Məhəbbət etirafı (s.54-57); Mənim şeirlərim – həyəcanımdır... (s.58); Ladoqa şöhrətlidir (s.59-60); Sahilində mavi çayın... (s.61-62); Hardasan? Buludlar qızdır bu dəm... (s.63-64); Söhbət (s.65-66); Qəm-qüssə əriyər ürək sevəndə... (s.67-68); Günəş sönür... (s.69); Sabahın xeyir (s.70-71); Gecən xeyrə qalsın... (s.72); Dünyada hər kəsdən əziz-

- sən mənə... (s.73-74); Lyuba (s.75-76); Keçdi bir fəsil də ömürdən yenə... (s.77-78); Evimizin yanında (s.79-80); Sən çağır məni (s.81-82); Çay sahili... İlk bahardır... (s.83-84); Tənqidçilər məni yaman danlayır... (s.85-86); Qış gələndə (s.87-88); (şeir). A.Prokofyev. Sən çağır məni... Bakı: Uşaqgəncnəşr, 1962, 91 s.
20. **A.Prokofyev.** İlk nəğmə; Dəniz sahilində; Ağcaqayın (şeir). Azərbaycan gəncləri, 1962, 23 mart.
 21. **A.Prokofyev.** Səyahətə dəvət; Məhəbbət etirafı; Dalğalar (şeir). Ədəbiyyat və incəsənət, 1962, 24 mart.
 22. **H.Sahiyani.** Uşağam yenə; Yarpaq; Küləyin öpüşü (şeir). Azərbaycan, 1962, №11, s.13.
 23. **Mixail Y.Lermontov.** Ölüm mələyi (poema). Lermontov M.Y. Əsərləri. 4 cildə. 2-ci cild. Poemalar. Bakı: Azər-nəşr, 1964, s.97-113.
 24. **David Samolyov.** İlk göy gurultusu (şeir). Ədəbiyyat və incəsənət, 1964, 16 may.
 25. **Robert Rojdestvenski.** Dostumla söhbət (şeir). Bakı, 1964, 26 may.
 26. **Robert Rojdestvenski.** O ilin bazar günü (şeir). Ədəbiyyat və incəsənət, 1964, 30 may.
 27. **A.Keşokov.** Dağlar; Poruçik Lermontov; Mənə necə tanışdır; Ox kimi sətirlər (şeir). Azərbaycan, 1966, №8, s.122-123.
 28. **David Kuqultinov.** Ana... Vətən...; Günlər...; Həyat...; Yenə tüğyan edir...; Boğur məni fikirlər...; Mükafat; Bəli...; Uzaq...; Mənim tanışım; Qısa misralar (şeir). Azərbaycan, 1967, №1, s.114-116.
 29. **M.Şeyxzadə.** Mirzə Ulugbəy (tarixi faciə). Azərbaycan, 1970, №5, s.138-180.
 30. **S.Vasilyev.** Ləyaqət (poema). Azərbaycan, 1972, №10, s.3-9
 31. **Aleksandr Smerdov.** Xoş gəlirsiniz əziz dostlar! (şeir). Məhsul, 1975, 4 oktyabr.
 32. **Nikolay Tixonov.** Salnaməçi (şeir). Azərbaycan, 1976, №12, s.129
 33. **S.Mişel.** Mübtəda da siz oldunuz, xəbər də siz; Dəniz və yelkən; Arzu çiçəyi (şeir). Kommunist, 1978, 16 avqust.
 34. **Süleyman Mişel.** Gözəl bir ay gördüm; Qar və qönçə eşqi; Səfərə çağırış (şeir). Azərbaycan gəncləri, 1978, 26 dekabr.
 35. **Platon Voronko.** «Var ol, əziz partiyam!...» (s.44-45) (şeir). Körpülər (Ukrayna sovet şairlərinin şeirləri). Bakı: Yazıçı, 1979, 172 s.
 36. **Boris Oleynik.** Atəşə sitayiş (poema). Azərbaycan, 1980, №6, s.85-98.
 37. **A.Prokofyev.** Rusiya (şeir). Kommunist, 1981, 10 noyabr.
 38. **Zeynalabdin Makas.** Sevdə bir ox atdı, eşqi ağlatdı...; Könül, havalı gəzməyi...; Xoruzun ilk banı şirin yuxunu...; Qışın ilk ayında bizim dağlara... (şeir). Ədəbiyyat və incəsənət, 1983, 4 noyabr.
 39. **Aleksandr Sergeyeviç Puşkin.** İ.İ.Puşşinə (s.14) (şeir). Dünya ədəbiyyatı kitabxanası. XXXII cild. A.S.Puşkin. Şeirlər, poemalar, povestlər. Bakı: Yazıçı, 1987, 572 s.
 40. **Mixail Y.Lermontov.** Qonaq (s.107-109); Ah, indi nə qədər başqalaşmışam... (s.110); Kimsə mənim sözlərimə qulaq asmır... Yenə təkam... (s.111); Sabahım bürünüb dumana, çənə... (s.112); Ağlama, qızıcığaz, ağlama, yetər... (s.113); Şəkilə (s.114); Qaya üstündə xaç (s.114) (şeir); Ölüm mələyi (s.131-142) (poema). Dünya ədəbiyyatı kitabxanası. 33-cü cild. M.Y.Lermontov. Şerlər, poemalar, mənzum dram, romanlar. Bakı: Yazıçı, 1989, 528 s.
 41. **Alanyali Rauf M.** Sənətçilər (s.5); Adsız sənətkar (s.5-6); Yenidən dünyaya gəlsəm (s.6); Bəstəkar (s.7); Şer ilə

- yaşamaq (s.8); İndi sən uzaqlardasan (s.8-9); Yalvarış (s.9); Dost intizarı (s.9-10); Yoruldum (s.10-11); Kədər (s.11-12); İnad (s.12); Yalnız qadın (s.12-13); Unuda bilmirəm (s.13); Bir eşqin hekayəsi (s.14); Səs (s.15); Necəsən (s.15-16); Allaha ismarladığ (s.16); Gözlər (s.16-17); Ey qanadlı mələyim (s.17); Yanındayam hər zaman (s.17-18); Gözəlliklər (s.18-19); Ayrılıq (s.19-20); Xoşbəxtlik (s.20); Anama (s.20-21); Sevirəm (s.21); Neçin (s.22); Gəl, gəl (s.22-23); Yerdə bahar, göydə bahar (s.24-25); Səhər oyanırkən (s.26); Sən yanımdasansa (s.26-27); Səadət şərqisi (s.27-28); Xoşbəxt ömür (s.28-29); Abant mənzərəsi (s.29-30) (şeir). M.Rauf Alanyalı. Duyğuların gül dəstəsi (şeirlər). Bakı: Yazıçı, 1990, 32 s.
42. **Mixail Y.Lermontov.** Yox, yox, alçalmaram qarşında sənin... (s.35-36); Qonaq (s.84-87); Ah, indi nə qədər başqalaşmışam... (s.87-88); Kimsə mənim sözlərimə qulaq asmır... Yenə təkam... (s.88); Sabahım bürünüb dumana, çənə... (s.88-89); Ağlama, qızıcığaz, ağlama, yetər... (s.89); Şəkilə (s.89-90); Qaya üstündə xaç (s.90) (şeir); Ölüm mələyi (s.115-129) (poema). Dünya ədəbiyyatı seriyası. M.Y.Lermontov. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Öndər, 2005, 520 s.
43. **Vladimir Alekseyeviç Solouxin.** Yuxudan oyanırkən; Cavan dost, gəzirsən çəməndə, düzdə... (şeir). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Rus ədəbiyyatı antologiyası. 2 cildə. I cild. Bakı: Avrasiya press, 2007, s.167-168.
44. **Robert İvanoviç Rojdestvenski.** Hansı diyarda olsam...; Bəli, yaşayacağam... (şeir). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Rus ədəbiyyatı antologiyası. 2 cildə. I cild. Bakı: Avrasiya press, 2007, s.177-180.
45. **Süleyman Mişel.** İşıq və duman arasında bir an (şeir). Sevgi fəslı. İslam ölkələri şairlərinin şeirləri. Bakı: Çinar-Çap, 2010, s.226.

NƏBİYEV Məhəmməd

Tərcümələri:

1. **Con Qey.** Çoban iti və canavar (təmsil). Ədəbiyyat və incəsənət, 1981, 7 avqust.
2. **Edqar Li Masters.** Sükut (şeir). Ədəbiyyat və incəsənət, 1982, 30 iyul.
3. **Ernest Coun.** İrəli! (s.305-306); Muzdlu kölənin mahnısı (s.306-307) (şeir). Dünya (orijinaldan tərcümə toplusu). I kitab. Bakı: Yazıçı, 1983, 352 s.
4. **Edqar Li Masters.** Sükut (s.308) (şeir). Dünya (orijinaldan tərcümə toplusu). II kitab. Bakı: Yazıçı, 1983, 352 s.
5. **C.Qey.** Çoban iti və canavar (şeir). Dünya: Orijinaldan tərcümə toplusu. II kitab. Bakı: Yazıçı, 1986, s.315-316.
6. **E.Oupi.** Yetim oğlan (şeir). Dünya: Orijinaldan tərcümə toplusu. II kitab. Bakı: Yazıçı, 1986, s.317-318.
7. **H.Lonqfello.** Ömür yoldaşıma (şeir). Dünya: Orijinaldan tərcümə toplusu. II kitab. Bakı: Yazıçı, 1986, s.319-320.
8. **Vilyam Hokinz.** Niyə sevirəm səni... (s.218) (şeir). Dünya (orijinaldan tərcümə toplusu). 3-cü kitab. Bakı: Yazıçı, 1988, 344 s.
9. **Con Qey.** Çoban iti və canavar (şeir). Dünya ədəbiyyatı seriyası. İngilis ədəbiyyatı antologiyası. 2 cildə. I cild. Bakı: Şərq-Qərb, 2007, s.155-156.
10. **Con Qey.** Çoban iti və canavar (şeir). Dünya ədəbiyyatı antologiyaları seriyası. İngilis ədəbiyyatı antologiyası. Bakı: Şərq-Qərb, 2009, s.178-179.

NƏCƏFOVA

Svetlana Hacı qızı (d. 8.7.1938, İrəvan ş.) – publisist, nasir. Azərb. SSR əməkdar jurnalisti (1988). AYB-nin üzvü (2000). Azərb. Dövlət Un-tinin filologiya fakültəsinin jurnalistika şöbəsində təhsil almışdır (1955-60). Əmək fəaliyyətinə «Pioner» jurnalı redaksiyasında texniki redaktor kimi başlamışdır. «Pioner» jurnalı redaksiyasında ədəbi işçi (1961-64), şöbə müdürü (1964-73), «Azərbaycan qadını» jurnalı redaksiyasında şöbə redaktoru (1973-77), baş redaktorun müavini (1977-92) vəzifələrində işləmişdir. «Respublika» qəzeti redaksiyasında humanitar problemlər şöbəsinin müdürü (1996-2003) olmuşdur. Ədəbi yaradıcılığa 60-cı illərdən başlamışdır. Publisistik məqalələri, очерк və hekayələri dövrü mətbuatda dərc olunmuşdur. «Qırmızı qalstuklar klubu» (1966), «Ömrə sevinc gətirənlər» (1984), «Hər ömür nəğmədir» (1988), «Biz beynəlmiləçilik» (1988), «Onun taleyi» (1990), «Azərbaycanın qeyri-hökumət qadın təşkilatları» (2002) kitabları nəşr olunmuşdur. «Əməkdə fərqlənməyə görə» medalı (1971), Azərbaycan SSR Ali Soveti Rəyasət Heyətinin Fəxri Fərmanı (1974) ilə təltif edilmişdir.

Tərcüməsi:

Koginov Yuri. Tozağacı qabığında fərman (povest). Bakı: Gənclik, 1986, 136 s.

NƏCƏFZADƏ

Qəşəm Mirzə oğlu (d. 1.4.1959, İmişli r-nunun Əliqulular k.) – şair. AYB-nin üzvü (1996). H.Zərdabi ad. Gəncə Dövlət Pedaqoji İn-tunun (indiki Gəncə Dövlət Un-ti) dil-ədə-

biyyat fakültəsində təhsil almışdır (1977-

81). Əmək fəaliyyətinə İmişli r-n Ağaməmmədli kənd orta məktəbində müəllim kimi başlamışdır. 1980-ci illərdən ədəbi fəaliyyətlə məşğuldur. «Sevginin sonunu deməyin mənə» (1990), «Yatmış dəniz» (1991), «Bir gəlin dalğa ilə yan-yana» (1995) və s. şeir toplularının müəllifidir.

Tərcümələri:

1. **Mixail Dünya.** Oynayır (şeir). Sevgi fəslü. İslam ölkələri şairlərinin şeirləri. Bakı: Çinar-Çap, 2010, s.58.
2. **Naoot Fatimə.** Kor; Kənd idiotu (şeir). Sevgi fəslü. İslam ölkələri şairlərinin şeirləri. Bakı: Çinar-Çap, 2010, s.143-146.

NƏFİSİ İsgəndər**Tərcümələri:**

1. **Erix Maria Remark.** Qərb cəbhəsində təbəddülət yoxdur (roman). Bakı: Azər-nəşr, 1930, 260 s.
2. **J.Vern.** Sirli ada. I hissə. Bakı: Azər-nəşr, 1936, 358s.
3. **N.V.Qoqol.** Şinel. Bakı: Uşaqgəncnəşr, 1950, 52 s.
4. **Anton Pavloviç Çexov.** Hamamda (s.54-62); Narahat qonaq (s.97-103); Hərc-mərclik (s.104-112); Dilənçi (s.113-119); Aciz adam (s.120-125); 6 nömrəli palata (s.126-187); Qılaflı adam (s.297-312) (hekayə). A.P.Çexov. Seçilmiş əsərləri. 2 cildə. I cild. Bakı: Azər-nəşr, 1954, s.54-62, 97-103, 104-112, 113-119, 120-125, 126-187, 297-312.
5. **İvan Turgenev.** Dvoryan ocağı (roman). Bakı: Azər-nəşr, 1955, 224 s.
6. **Aleksey Maksimoviç Qorki.** Kədər səltənəti (s.130-146); MOB (146-156) («Amerikada» silsiləsindən очерк). M.Qorki. Əsərləri. 15 cildə. 4-cü cild. Povestlər, hekayələr, şeirlər, очерklər, ədəbi qeydlər. Bakı: Azər-nəşr, 1956, s.

7. **Mark Tven.** Şahzadə və dilənçi (povest). Bakı: Gənclik, 1969, 199 s.
8. **A.P.Çexov.** Hamamda (s.7-14); Narahat qonaq (s.15-21); Hərc-mərclik (s.29-36); Aciz adam (s.71-76); Dilənçi (s.77-82); Yuxum gəlir (s.121-127); Mujiklər (s.218-252); Qılaflı adam (s.253-267) (hekayə). A.P.Çexov Hekayələr. Bakı: Azərənəşr, 1975, s.
9. **Mark Tven.** Şahzadə və dilənçi (s.9-170) (povest). Dünya uşaq ədəbiyyatı kitabxanası. 50 cildə. 13-cü cild. Mark Tven. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Gənclik, 1985, 356 s.
10. **Mark Tven.** Şahzadə və dilənçi (povest). Dünya uşaq ədəbiyyatı seriyası. Mark Tven. Şahzadə və dilənçi. Oskar Uayld. Nağıllar. Bakı: Öndər, 2005, s.15-209.
11. **İvan Sergeyeviç Turgenev.** Dvoryan ocağı (roman). Dünya ədəbiyyatı seriyası. İ.S.Turgenev. Seçilmiş əsərləri. 2 cildə. II cild. Bakı: Şərq-Qərb, 2006, s.9-165.
12. **Anton Pavloviç Çexov.** 6 №-li palata (hekayə). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Rus ədəbiyyatı antologiyası. 2 cildə. II cild, Bakı: Avrasiya press, 2007, s.136-189.
13. **Jül Vern.** Sirli ada. (roman. I hissə). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Bakı: Şərq-Qərb, 2007, s.7-158.
14. **Anton Pavloviç Çexov.** Hərc-mərclik; 6 №-li palata; Mujiklər; Qılaflı adam; (hekayə). Dünya ədəbiyyatı klassikləri seriyası. A.P.Çexov. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Şərq-Qərb, 2009, s.92-99, 126-179, 258-288, 401-414.
3. **Konstantin Simonov.** Ölməz fəmiyyə (s.3-8) (hekayə). On beş yarpaq (hekayələr). Bakı: Azərənəşr, 1975, 103 s.
4. **Samson Şlyaxu.** Qara məhəlləli qız (hekayə). Azərbaycan, 1975, №8, s.69-74
5. **Rəhim Bəknəyaz.** Xatirələr sahili (s.23-32) (hekayə). On beş yarpaq (hekayələr). Bakı: Azərənəşr, 1975, 103 s.
6. **Vilis Latsis.** Borcunu qaytardı (hekayə). Azərbaycan, 1975, №8, s.106-113
7. **Konstantin Simonov.** Ölməz fəmiyyə (hekayə). Azərbaycan gəncləri, 1975, 1 aprel.
8. **Vasil Kozacenko.** Yaşamaq üçün... (s.9-20) (hekayə). On beş yarpaq (hekayələr). Bakı: Azərənəşr, 1975, 103 s.
9. **Mixas Penkrat.** Bülbül (s.21-22) (hekayə). On beş yarpaq (hekayələr). Bakı: Azərənəşr, 1975, 103 s.
10. **Rəhim Bəknəyaz.** Xatirələr sahili (hekayə). Azərbaycan, 1975, №8, s.96-103
11. **Şerxan Murtazayev.** Astanada görüş (s.33-36) (hekayə). Onbeşyarpaq (hekayələr). Bakı: Azərənəşr, 1975, 103 s.
12. **Beno Konçariya.** Doğma qan (s.37-41) (hekayə). On beş yarpaq (hekayələr). Bakı: Azərənəşr, 1975, 103 s.
13. **Vitautas Bubnis.** Çala (s.46-48) (hekayə). On beş yarpaq (hekayələr). Bakı: Azərənəşr, 1975, 103 s.
14. **Samson Şlyaxu.** Qara məhəlləli qız (s.49-56) (hekayə). On beş yarpaq (hekayələr). Bakı: Azərənəşr, 1975, 103 s.
15. **Vilis Latsis.** Borcunu qaytardı (s.57-68) (hekayə). On beş yarpaq (hekayələr). Bakı: Azərənəşr, 1975, 103 s.
16. **Çingiz Aytmatov.** Əsgər oğlu (s.69-76) (hekayə). On beş yarpaq (hekayələr). Bakı: Azərənəşr, 1975, 103 s.
17. **Rəhimcan Kərimov.** Pani Mariya (s.77-83) (hekayə). On beş yarpaq (hekayələr). Bakı: Azərənəşr, 1975, 103 s.
18. **Benik Seyranyan.** Altıncı oğlu (s.84-89) (hekayə). On beş yarpaq (hekayələr). Bakı: Azərənəşr, 1975, 103 s.

NƏRİMAN B.

Tərcümələri:

1. **Çubək Sadiq.** Mükəssir (hekayə). Azərbaycan pioneri, 1972, 2 iyun.
2. **Oqtay Aqbal.** Bizans dəfinəsi (hekayə). Ədəbiyyat və incəsənət, 1974, 17 avqust.

19. **Taqan Atacan.** Yeddi çaydan o yana (s.90-97) (hekayə). On beş yarpaq (hekayələr). Bakı: Azərnaşr, 1975, 103 s.
20. **Lilli Promet.** İyza (s.98-102) (hekayə). On beş yarpaq (hekayələr). Bakı: Azərnaşr, 1975, 103 s.
21. **Ceyms Oldric.** Qəfəs (hekayə). Azərbaycan pioneri, 1979, 8 avqust, 10 avqust, 17 avqust, 22 avqust, 24 avqust.
22. **Günter De Broyn.** Bojena (s.3-18) (hekayə). Dost ellərin səhəri (Sosialist ölkələri yazıçılarının hekayələri). Bakı: Yazıçı, 1979, 206 s.
23. **Lilyana Mixaylova.** Şinel (s.19-26) (hekayə). Dost ellərin səhəri (Sosialist ölkələri yazıçılarının hekayələri). Bakı: Yazıçı, 1979, 206 s.
24. **Dimitr Qulev.** Dünyanın işığı (s.27-37) (hekayə). Dost ellərin səhəri (Sosialist ölkələri yazıçılarının hekayələri). Bakı: Yazıçı, 1979, 206 s.
25. **Dimitr Koruciyeu.** Avtobusda (s.38-42) (hekayə). Dost ellərin səhəri (Sosialist ölkələri yazıçılarının hekayələri). Bakı: Yazıçı, 1979, 206 s.
26. **Nquyen Din Txi.** Qoca bələdçi (s.62-69) (hekayə). Dost ellərin səhəri (Sosialist ölkələri yazıçılarının hekayələri). Bakı: Yazıçı, 1979, 206 s.
27. **Nquyen Min Tyau.** Meşə üzərində ay (s.43-61) (hekayə). Dost ellərin səhəri (Sosialist ölkələri yazıçılarının hekayələri). Bakı: Yazıçı, 1979, 206 s.
28. **Çopiç Branko.** Müəllimə (s.70-77); Bahar, ölüm və ümid (s.78-83) (hekayə). Dost ellərin səhəri (Sosialist ölkələri yazıçılarının hekayələri). Bakı: Yazıçı, 1979, 206 s.
29. **Erix Koş.** Qorxu (s.84-95) (hekayə). Dost ellərin səhəri (Sosialist ölkələri yazıçılarının hekayələri). Bakı: Yazıçı, 1979, 206 s.
30. **Suk Li Den.** Yen Çxanın hekayəti (s.96-110) (hekayə). Dost ellərin səhəri (Sosialist ölkələri yazıçılarının hekayələri). Bakı: Yazıçı, 1979, 206 s.
31. **Equren Qustavo.** Yola düşməzdən əvvəl (s.111-120) (hekayə). Dost ellərin səhəri (Sosialist ölkələri yazıçılarının hekayələri). Bakı: Yazıçı, 1979, 206 s.
32. **Ernike Sirules.** Laqarto (s.121-125) (hekayə). Dost ellərin səhəri (Sosialist ölkələri yazıçılarının hekayələri). Bakı: Yazıçı, 1979, 206 s.
33. **Erne Urban.** Təbabət (s.126-132) (hekayə). Dost ellərin səhəri (Sosialist ölkələri yazıçılarının hekayələri). Bakı: Yazıçı, 1979, 206 s.
34. **Peter Boyya.** Botan (s.133-139) (hekayə). Dost ellərin səhəri (Sosialist ölkələri yazıçılarının hekayələri). Bakı: Yazıçı, 1979, 206 s.
35. **Erdene Sengiyn.** Kulan və biz (s.140-149) (hekayə). Dost ellərin səhəri (Sosialist ölkələri yazıçılarının hekayələri). Bakı: Yazıçı, 1979, 206 s.
36. **Yan Parandovski.** Treblinka kurort yeridir (s.150-155) (hekayə). Dost ellərin səhəri (Sosialist ölkələri yazıçılarının hekayələri). Bakı: Yazıçı, 1979, 206 s.
37. **Vasile Rebryanu.** Alma (s.156-162) (hekayə). Dost ellərin səhəri (Sosialist ölkələri yazıçılarının hekayələri). Bakı: Yazıçı, 1979, 206 s.
38. **Remus Luka.** Beş gün, beş gecə (s.162-193) (hekayə). Dost ellərin səhəri (Sosialist ölkələri yazıçılarının hekayələri). Bakı: Yazıçı, 1979, 206 s.
39. **İrji Marek.** Praqa yasəməni (s.194-200) (hekayə). Dost ellərin səhəri (Sosialist ölkələri yazıçılarının hekayələri). Bakı: Yazıçı, 1979, 206 s.
40. **Litva xalq nağılı.** Üç qardaş (nağıl). Göyərçin, 1981, №9, s.5-6.
41. **Səbahəddin Əli.** Xəz paltolu madonna (povest). Bakı: Yazıçı, 1982, 216 s.

42. **Yuri Yakovlev.** Kombatın yuxusu (hekayə). Azərbaycan müəllimi, 1983, 25 fevral.
43. **Səbahəddin Əli.** Quyucaqlı Yusuf (roman). Bakı: Azərnaşr, 1985, 224 s.

NƏSİBBƏYLİ

Ülkər Teymur qızı (d. 6.11.1983, Yevlax) – tərcüməçi. ADU-nun tərcümə fakültəsini bitirmişdir (2007). Əmək fəaliyyətinə 2004 ildə başlamış, «Azər Net» şirkətlər qrupu və «Azeksper» konsaltinq şirkətində tərcüməçi işləmişdir. Hazırda «Xəzər» jurnalında tərcüməçi vəzifəsində çalışır (2005 ildən).

Tərcümələri:

1. **Culian Barns.** Hər növdən bir örnək (novella). Xəzər, 2005, №1, s.227-233.
2. **Con Çiver.** Üzgüçü (hekayə). Xəzər, 2005, №2, s.178-187.
3. **Eko Umberto.** Umberto Eko – müəllim, yoxsa yazıçı? (müsahibə). Xəzər, 2005, №2, s.188-193.
4. **Edqar Allan Po.** Aşerlər evinin çöküşü; Qırmızı ölümün maskası (novella). Xəzər, 2005, №3, s.69-85.
5. **Harold Pinter.** Axşam məktəbi (pyes). Xəzər, 2005, №4, s.121-147

NƏSİRİ Möhsün

(? – ?) – 18 əsr Azərb. yazıçısı, mütərcim. Ziyaəddin Nəxşəbinin (ö.1350) «Tutnamə» əsərini «Lisanüt-teyr» («Quş dili») adı ilə sərbəst-yaradıcı şəkildə Azərb. dilinə tərcümə etmişdir. Gəncə xanı Cavad xanın sifarişi ilə hazırlanmış «Lisanüt-teyr»də «Tutnamə»də olan 52 hekayətdən yalnız 3-ü yoxdur. N. farsca mətnə olan şeir parçalarının əvəzinə öz şeirlərini və başqa şairlərdən, o cümlədən Füzulidən seçmə şeir parçalarını daxil etmişdir. Nəxşəbidə olduğu kimi, N.-də də əxlaqi-tərbiyəvi məzmunlu hekayətlər Şərqdə müdriklik simvolu sayılan tutuquşunun dilindən söylənir. Əri səfərdə olan gənc qadına tutu-

quşu hər gecə bir maraqlı və ibrətli hekayət söyləməklə onu niyyətində olduğu pis yoldan çəkəndirməyə nail olur. Məzmun baxımından orijinala, əsasən, sadıq qalan N. tərcümə üzərində əsl yaradıcılıq işi aparmış, qafiyəli nəslə qələmə aldığı «Lisanüt-teyr»i ana dilinin folklor inciləri və bədii ifadə vasitələri ilə bəzəmişdir. «Lisanüt-teyr» bu xüsusiyyətlərinə görə müstəqil əsər kimi də dəyərləndirilir. «Lisanüt-teyr»də sənətkarlıq və üslub baxımından Füzulinin «Hədiqə-tüs-südə» əsərinin də güclü təsiri özünü göstərir. «Lisanüt-teyr» 2009 ildə sadələşdirilmiş şəkildə («Quş dili»), 2001 ildə klassik variantda nəşr edilmişdir.

Əd.: Cəfərzadə Ə., Füzuli əsərlərinin xalq ədəbiyyatına təsiri haqqında bir neçə söz/Məhəmməd Füzuli: Elmi-tədqiqi məqalələr, B., 1958; Səfəri Ə., XVII-XVIII əsərlərdə Azərbaycan epik şeiri, B., 1982; Nəhiri M., Lisanüt-teyr (nəşrə hazırlayanlar: M.Nağısoylu, S.Bayramlı), B., 2001; Nəhiri M., Quş dili (nəşrə hazırlayanlar: M.Nağısoylu, S.Bayramlı), B., 2009.

NƏSİRLİ

Yasif Mirzə oğlu (d. 23.12.1938, Cəbrayıl r-nunun Kavdar k.) – nasir, tənqidçi, tərcüməçi. Filologiya e.d. (1991). Azərb. Milli Yaradıcılıq Akademiyasının akad. (1996). Ritsumeikan Un-tinin (Yaponiya) fəxri doktoru (2002). AJB-nin (1964), AYB-nin üzvü (1980). Azərb. Dövlət Un-tini (indiki BDU) (1963), Moskvada M.Qorki ad. Ədəbiyyat İn-tunu, Ali Ədəbiyyat kurslarını (1968), ÜLKGİ MK-nın Ali Komsomol Məktəbini (1964), SSRİ DTK-nın F.Dzerjinski ad. Ali Məktəbini (1975) bitirmişdir. «Ulduz» ədəbi-bədii və ictimai-siyasi jurnalının məsul katibi və baş redaktoru olmuşdur (1967-68). Azərb. SSR Dövlət Təhlükəsiz Komitəsində müxtəlif vəzifələrdə çalışmış (1974-88), Azərb. Prezidenti yanında Ali Nəzarət

İnspeksiyasında inzibati orqanlar şöbəsinin müdiri, sədr müavini (1991–92) işləmişdir. Azərb. nümayəndə heyətinin başçısı kimi İngiltərə (1970), İtaliya (1978), Fransa (1983), İraq (1993), Yaponiya (2002) və b. ölkələrdə rəsmi səfərdə olmuşdur.

N. ədəbi yaradıcılığa tələbəlik illərində başlamışdır. «Liftdə hadisə», «Təyyarə geri dönür», «Qar qardaşları», «Dirilən adam» pyesləri tamaşaya qoyulmuşdur. «Qabaqcıl mexanizator» (1962), «Adsız təpə» (1979) «Çinar vüqarı» (1989) və b. hekayə topluları var.

Tərcümələri:

1. **Vladimir Polyakov.** Atın qiyməti (hekayə). Azərbaycan gəncləri, 1975, 18 sentyabr.
2. **Georgi M.Markov.** Sibir (roman). Bakı: Yazıçı, 1978, 592 s. (Əhəd Muxtarla birgə).
3. **Adolf Dıqanski.** Filosof və paltaryuyan qız (povest), Bakı: Azərənşr, 1978, 196 s.
4. **Polşa hekayələri.** Bakı: Azərənşr, 1978, 296 s.
5. **Mariya Mayerova.** Dünyaların ən yaxşısı (roman). Bakı: Yazıçı, 1983, 323 s.

NƏSİRZADƏ

Sərhəd Nəsir oğlu (d. 20.5.1939, Masallı r-nunun Sığdaş k.) – şair, tərcüməçi. AJB-nin (1984), AYB-nin (2001) üzvü. Azərb. Dövlət Un-tinin (indiki BDU) şərqşünaslıq fakültəsinin axşam bölməsində fars şöbəsində təhsil almışdır (1965-70). İranda mütərcim (1976-78) olmuş, «Yazıçı» nəşriyyatında redaktor işləmişdir (1984-92). Ədəbi fəaliyyətə 20 əsrin 70-ci illərindən başlamışdır. «Göyərçin», «Ulduz», «Azərbaycan» jurnallarında və qəzetlərdə şeirləri dərc olunmuşdur. «Nəhcül-hidayə» (1990), «Məhəmməd peyğəmbərin həyatı» (1993), «Məhəmməd peyğəmbərin vəziyyəti» (1998), «Əli Xilafətin dayağıdır» (1993), «Əli və övladları» (1998) kitablarını tərcümə və nəşr etdirmişdir.

Azərbaycan xalq nağıllarından («Keçəlin nağılı», «Cik-cik xanım» və s.) fars dilinə tərcümələri var.

Tərcüməsi:

İran folklorundan nümunələr (s.258-261) (şeir). Dünya (orijinaldan tərcümə toplusu). 3-cü kitab. Bakı: Yazıçı, 1988, 344 s.

NƏZƏRLİ

Şirməmməd Dadaş oğlu (d. 31.5.1948, Lənkəran) – nasir, ssenarist, tərcüməçi. AYB-nin üzvü (1999). Azərb. Dövlət Un-tinin (indiki BDU) jurnalistika fakültəsində

təhsil almışdır (1971–77). Bakı Məişət Kondisionerləri zavodunda radioqəzetin redaktoru (1977-86), Azərb. Dövlət Televiziya və Radio Verilişləri Komitəsində kiçik redaktor (1986-87), AJB-də məsləhətçi, böyük məsləhətçi, Jurnalist Fondu direktorunun müavini (1987-93), AJB-nin xarici məsələlər üzrə referenti (1993-2000) vəzifələrində işləmişdir. «Vışka» qəzetinin Ukrayna üzrə xüsusi müxbiri, Beynəlxalq «İrs» jurnalının təsisçisi və baş redaktoru olmuşdur (2000).

İlk mətbu əsəri – «Dözümlər» hekayəsi 1977 ildə «Elektrik» qəzetində dərc olunmuşdur. Ədəbi fəaliyyətə 70-ci illərdən başlamışdır. Hekayə və novellaları, tərcümələri ilə dövrü mətbuatda çıxış etmişdir. «Qismət» (1996) kitabında hekayə, povest və kinossenariləri toplanmışdır. «Günah» (1998), «Yusifin qəmi» (2005) kitabları kütləvi tirajla nəşr edilmişdir. «Annemari və kapitan» (1989) povesti onun tərcüməsində nəşr olunmuşdur.

Tərcüməsi:

Rancit Desai. Tac-Mahalin ustası (s.236-245). Dünya (orijinaldan tərcümə toplusu). 3-cü kitab. Bakı: Yazıçı, 1988, 344 s.

NƏZƏRLİ Telman**Tərcümələri:**

1. **Viktor Hüqo.** Barrikada üzərində (s.338) (şeir). Dünya (orijinaldan tərcümə toplusu). I kitab. Bakı: Yazıçı, 1983, 352 s.
2. **Ə.Busruel.** Sürgündə ölüm (şeir). Dünya: Orijinaldan tərcümə toplusu. II kitab. Bakı: Yazıçı, 1986, s.324-325.
3. **P.Verlen.** Ömrüm üstə yuxu çökür (şeir). Dünya: Orijinaldan tərcümə toplusu. II kitab. Bakı: Yazıçı, 1986, s.326.
4. **Pol Verlen.** Qaspar Onezin mahnısı (s.223) (şeir). Dünya (orijinaldan tərcümə toplusu). III kitab. Bakı: Yazıçı, 1988, 344 s.
5. **Jorj Simenon.** Fleytaçının şahidliyi (hekayə). Xəzər, 1992, № 1-2, s.128-134.
6. **Pol Verlen.** Ömrüm üstə yuxu çökür...; Qaspar Onezin mahnısı (şeir). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Fransız ədəbiyyatı antologiyası. 3 cildə. II cild. Bakı: Şərq-Qərb, 2007, s.64-65.

NƏZƏROV İsrafil**Tərcümələri:**

1. **Borulya V.** Böyük həyatın günləri (V.İ.Lenin haqqında oçerklər və hekayələr). Bakı: Azərnəşr, 1965, 135 s.
2. **Kassil L.** Ən yaxşı həyat haqqında söhbət. Bakı: Azərnəşr, 1965.
3. **Leskov N.** Hekayələr (orta yaşlı uşaqlar üçün hekayələr). Bakı: Gənclik, 1977, 206 s.
4. **Leskov N.** Uyuq; Vəhşi heyvan; Gözəmə ustası; Keşikçi; Sənətkar bərbər (hekayə). Dünya ədəbiyyatı kitabxanası. 53-cü cild. Turgenev İ.S. və Leskov N.S. Roman. Povest və hekayələr. Bakı: Yazıçı, 1988, s.435.
5. **Ştemler İ.** Qrossmeyster xalı (roman). Bakı: Gənclik, 1985, 232 s.

NƏZİRLİ

Kamran İsmayıl oğlu
(d. 19.6.1958, Astara ş.) – yazıçı, publisist, tərcüməçi. Azərb. Pedaqoji Xarici Dillər İn-tunun (indiki ADU) ingilis dili fakültəsini (1980), Bakı Sosial

İdarəetmə və Politologiya İn-tunu (indiki DİA) (1990), Azərb. Dövlət İqtisad Un-tinin beynəlxalq iqtisadi münasibətlər fakültəsini (2001) bitirmişdir. «Sovet kəndi» qəzetində (1984–87), Azərinformda (1987–89), AKP MK aparatında (1989–91), Azərb. Resp. Mətbuat və İnformasiya Nazirliyində (1991–95) işləmişdir. Bir sıra hekayə, məqalə və oçerklərin müəllifidir. ABŞ, Türkiyə, Hollandiya, Koreya, Özbəkistan və Ukraynanın müxtəlif ədəbi almanax və jurnallarında hekayələri çap olunmuşdur. «H.Zərdabi» mükafatı laureatıdır (1999).

Tərcümələri:

1. **C.Q.Bayron.** Ayrılanda biz (şeir). Azərbaycan müəllimi, 1978, 18 avqust.
2. **Cerom K.Cerom.** Telefon (hekayə). Ədəbiyyat və incəsənət, 1980, 15 fevral.
3. **Cek London.** Dünya ədəbiyyatı kitabxanası seriyası. Bakı: Yazıçı, 1987.
4. **Cek London.** Ağ diş (povest) s.88-246, Yol ayrıcında s.370-379, Yaddan çıxmayan adam s.370-379 (hekayə). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Cek London. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Öndər, 2005.
5. **Heç kim heç vaxt ölmür.** Dünya ədəbiyyatı seriyasından tərcümə toplusu. Bakı: Mütərcim, 2010.
6. **Herman Melvill.** Mobi Dik. Roman. 2011.
7. **Oskar Uayld.** Seçilmiş əsərləri, 2011.
8. **Con Qolsuorsi.** Alma ağacı (roman). Azərbaycan, 2011, №1, s.34-74.
9. **M.Tabib.** Sonnets. Bakı: Mutarjim, 2012

10. **Novruz Najafoglu.** Nijat, Tural and Humay: Stories. Baku: Mutarjim, 2013.
11. **Husseinbala Miralamov.** Gates of Ganja. (Historical novel with two parts) In English – Baku: Mutarjim, 2013.
12. **Vaqif Bahmanli.** Muslim, Baku: 2013, **Jabir Novruz.** Poems. Baku: Mutarjim, 2014

NİFTƏLİYEV

Elgün Südafr oğlu
(d.21.9.1980, Beyləqan, Dünyamalılar k.) – tərcüməçi, jurnalist. ADU-nun tərcümə fakültəsini (2003), Vyana-Un-tinin Germanistika fakültəsinin magistraturasını bitirmişdir (2006). 2007 ildən AZƏRTAC-ın Avstriya üzrə xüsusi müxbiri vəzifəsində çalışır. Üzeyir Hacıbəylinin “Arşin mal alan” operettası onun tərcüməsi əsasında səhnələşdirilərək Vyana Kamera Operasında tamaşaya qoyulmuşdur (2006).

Tərcümələri:

Alman dilinə:

1. **Mir Celal.** Kurzgeschichten. (Mir Cəlal. Qısa hekayələr). Vyana: Amalthema nəşriyyatı, 2008. 107 s.

Azərbaycan dilinə:

2. **Erix Fayql.** İpək yolu üzərində Odlar Yurdu – Azərbaycan tarixi. Bakı: Azərbaycan nəşriyyatı, 2009, 183 s.

NİŞATİ

Məhəmməd ibn Hüseyn Katib (? – ?) – 16 əsr Azərb. mütərcimi, xəttat. Şirazda yaşadığı üçün qaşqaylardan olması ehtimal edilir. Nişati İran alimi və yazıçısı Hüseyn Vaiz Kaşifinin (ö.1504) «Rövzətüş-şühəda» (Şəhidlər bağçası) əsərini «Şühədanamə» (Şəhidlər kitabı, 1539) adı ilə və Azərb. yazıçısı ibn Bəzzaz Ərdəbilinin (14 əsr) «Səfvətüs-səfa» («Safların safı») əsərini «Şeyx Səfi təzkirəsi» (1543) adı

ilə fars dilindən Azərb. dilinə tərcümə etmişdir. 10 babdan (bölmədən) ibarət olan «Şühədanamə»nin əsas məzmununu Kərbəla vəqisi təşkil edir. Əsərdə başı bəlalər çəkmiş peyğəmbərlərdən, sonuncu peyğəmbərdən və imamlardan da bəhs olunur. «Şühədanamə»nin yeganə mütərcim nüsxəsi AMEA M. Füzuli ad. Əlyazmalar İn-tunda saxlanılır (M-259). Əsərin dil və tərcümə xüsusiyyətləri geniş araşdırılmışdır. «Şeyx Səfi təzkirəsi» Səfəvilərin banisi Şeyx Səfiəddin Ərdəbilinin (1252-1334) həyatı və kəramətlərindən bəhs edir. N.-nin hər iki tərcüməsinin təşəbbüskarı və sifarişçisi Səfəvi hökmdarı Şah I Təhməsisib [1524-76] olmuşdur. Şeyx Səfi təzkirəsi 2006 ildə Bakıda nəşr olunmuşdur. N. həmçinin Abdullah Ənsarinin «Təhfətül-mülük» əsərinin (1530) və Quranın bir əlyazmasının (1546) katibidir. Adı çəkilən tərcümə əsərlərində N.-nin özünəməxsus kiçik şeir parçaları da vardır.

Əd.: Əlizadə S., «Şühədanamə»də adlar, nam. dis., B., 1965; Nağısoylu M., XVI əsr Azərbaycan tərcümə abidəsi «Şühədanamə», B., 2003; Şeyx Səfi təzkirəsi (nəşrə hazırlayanlar: M.Nağısoylu, S.Cabbarlı. R, Şeyxzamanlı), B., 2006.

NOVRUZ GƏNCƏLİ

(Novruz İsmayıl oğlu Sadıqov; 12.9.1921, Bakı – 19.10.1995, Bakı) – şair. 1939 ildə Azərb. Dövlət Un-tinin (indiki BDU) filologiya fakültəsinə daxil olmuşdur. «Odlu ürəklər» adlı

ilk kitabı 1943 ildə çap olunmuşdur. «Unudulmaz günlər» (1949), «Şeirlər» (1950), «Dalğalar» (1959), «Mənim mahnılarıım» (1963), «Üç dost» (1953), «Könüllər açılanda» (1954), «Unuda bilmirəm» (1958), «Ədəbi dost» (1984) və s. şeir kitabları nəşr

edilmişdir. «Azərbaycan gəncləri» qəzeti redaksiyasında, Azərb. Baş Mətbuat İdarəsində, AYW-də, «Ədəbiyyat qəzeti»ndə, «Azərbaycan» jurnalı redaksiyasında müxtəlif vəzifələrdə çalışmışdır. Höte, Bayron, Puşkin, Brext, Patrin, Abay və b.-dan tərcümələri var.

Tərcümələri:

1. **Nikolay Qriboçov.** Dəbilqə (s.33); Partlayış (s.33-34) (şeir). Bahar dostları (RSFSR şairlərinin şerləri). Bakı: Azər-nəşr, 1961, 248 s.
2. **Con Patrik.** Qəribə missis Sevic (komediya, pyes). Azərbaycan, 1968, №7, s.120-165.
3. **Vladimir Abramyan.** Ana ürəyi; Dəvənin kədəri (şeir). Azərbaycan, 1968, №11, s.107-108.
4. **Sokrat Xanyan.** Məktub; Şəhid olmuş məhəbbət (şeir). Azərbaycan, 1972, №3, s.141-142.
5. **Emin Gevorq.** Lenin (şeir). Azərbaycan, 1972, №6, s.154
6. **Avetik İsaahyanyan.** Başında almaz tac Ələyöz dağı...; Məzarım üstünə...; İstəsən, mən kədər çiçəyi ollam...; Ah, yarımı apardılar...; Görəsən, bu evsiz, sərgərdan başım; Əziz bulaq, can bulaq...; Göy üzündən ulduz axdı...; Səndən ayrılalı mehriban vətən...; Ah, sevda çiçəyinin...; Dağ döşündə yaşıllıqda...; Mənə bağışla könlünü...; İki uşaq – biri oğlan, biri qız...; Gecə keçdi, əsdi sərin bir külək...; Nədir bu göz yaşı a mehriban dost?...; Nədir bu şıltaqlıq, nədir bu rəftar...; Ürəyim asimandır...; Bəxtim üz döndərüb, qaçıbdı məndən...; Mehriban gözəlim, nazlı gözəlim...; Dəniz ləpələnir, açılır səhər... («Lirika» kitabından şeirlər). Azərbaycan, 1975, №9, s.140-142.
7. **Corc Qordon Bayron.** Gavur (poema). Dünya ədəbiyyatı seriyası. C.Q.Bayron. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Şərq-Qərb, 2006, s.11-52.
8. **Aleksandr Sergeyeviç Puşkin.** Nə üçün, ey həyat, verildin mənə?... (s.163) (şeir). Dünya ədəbiyyatı klassikləri seriyası. A.S.Puşkin. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Şərq-Qərb, 2009, 664 s.

NOVRUZOV GƏNCƏLİ

Tərcümələri:

1. **İ.V.Göte.** Tapılmış (şeir). İnqilab və mədəniyyət, 1949, №10, s.105.
2. **X.Quttari.** Mənim ölkəm (şeir). İnqilab və mədəniyyət, 1949, №12, s.51.
3. **S.Çikovani.** Veymarda sülh karnavalı (şeir). Azərbaycan, 1961, №2, s.171.
4. **Əhməd Z.Ş.** Nil torpağı (şeir). Azərbaycan, 1961, №11, s.23-25.
5. **İ.Qrişəşvili.** Puşkin və İlya Çavçavadze (şeir). Azərbaycan, 1961, №2, s.170-171.
6. **Rəqa Əbd Ər-Rəqul.** Kanal bizim oldu (şeir). Azərbaycan, 1961, №11, s.25.
7. **M.Markaryan.** Leninə (şeir). Azərbaycan, 1962, №11, s.15.
8. **Te Xan.** Sevgilim, yadımdamı? (şeir). Azərbaycan, 1967, №7, s.136.
9. **Polşa xalq mahnıları.** Azərbaycan, 1969, №8, s.143.
10. **B.Brext.** Kuraj ana və uşaqları (pyes). Azərbaycan, 1970, №6, s.121-172.
11. **M.Eminesku.** Qərqlikdə (şeir). Azərbaycan, 1970, №1, s.166.
12. **A.Kunanbayev.** İsgəndər (poema). Azərbaycan, 1970, №8, s.179-181.

NOVRUZOV İbrahim

Tərcümələri:

1. **Əbdürrəhman əl-Xəmissi.** Həqiqət üzüyü; Sənin günahın nə idi, Hənəfi? (hekayə). Azərbaycan, 1957, №3, s.164-176.
2. **Bozorg Ələvi.** Gilək kəndlisi (hekayə). Azərbaycan, 1958, №2, s.172-182.
3. **Əbdürrəhman Əlhəmis.** Nəbəviyyə (s.53-64) (hekayə). Ərəb hekayələri. Bakı: Azər-nəşr, 1958, 276 s.

4. **Zünnün Əyyub.** Xroniki azar (s.263-267); Mötəbər Cənabla fəqir şairin deyişməsi (s.267-272) (hekayə). Ərəb hekayələri. Bakı: Azərnəşr, 1958, 276 s.

NOVRUZOV Məmməd

Tərcümələri:

1. **A.Petruxin.** Hökm (sənədli hekayə). Azərbaycan müəllimi, 1979, 12 yanvar.
2. **N.Samoxin.** Qohumluğun bəlası (hekayə). Sovet həyatı, 1980, №10, s.45-46.
3. **Yeqor Platonov.** Məhkəmə (hekayə). Sovet kəndi, 1981, 25 iyul.
4. **Henri Lyudoviç.** Tələ (səhnəcik). Ədəbiyyat və incəsənət, 1981, 21 avqust.
5. **Yuri Prokopenko.** Mənim də ixtiyarım var... (yumorlu hekayə). İnşaatçı, 1985, 11 iyul.
6. **Vladimir Kurbatov.** Qusya-Dusya (novella). Sovet kəndi, 1985, 2 noyabr.
7. **Yuri Bondarev.** Stalinqrad (hekayə – düşüncə). Yeni dünya, 1995, 3 mart.

NUHOV (Nuhbalayev) Cəlal

Tərcümələri:

1. **Anne-Katrine Vestli.** Ata, ana, nənə və səkkiz uşaq meşədə (povest). Bakı: Gənclik, 1976, 248 s.
2. **İ.L.Andronikov.** Sizə söyləmək istəyirəm. Bakı: Gənclik, 1978, 320 s.
3. **V.M.Kojevnikov.** Qılınc və qalxan (roman). Bakı: Gənclik, 1979, 1018 s.
4. **V.M.Kojevnikov.** Qılınc və qalxan (roman). Bakı: Gənclik, 1980, 1028 s.
5. **Ceyms Oldric.** Diplomat (roman). Bakı: Gənclik, 1981, 772 s.

O

ORDUBADLI

Davud (Davud Rzaqulu oğlu Vahabov; (20.3.1930, Ordubad ş. - 6.2.2011 Bakı) – şair, Azərb. SSR əməkdar mədəniyyət işçisi (1990).

Azərb. Dövlət Un-tinin (indiki BDU) şərqşünaslıq fakültəsini bitirmiş (1955), uzun müddət Bakıda pedaqoji fəaliyyət göstərmişdir (1960-88). 1948 ildə «Ədəbiyyat qəzeti»ndə «Mənim respublikam» adlı ilk şeiri dərc olunmuşdur. «Ordubad işçisi» və «Şərq qapısı» qəzetlərində «V.Davud», «Davud Sərrac», «Davud Sərrac oğlu» imzaları ilə çıxış etmişdir (1946-48). «Həyat yollarında» (1955), «Ata yurdu» (1958), «Mənim arzum» (1960), «Qayğı» (1964), «Qartal» (1970), «Pillələr» (1976), «Ürəklərə bağlıyam» (1978), «Qanadlı illər» (1980), «Şairin ömrü» (1983), «Ləyaqət» (1989) və s. şeir və poema toplularının müəllifidir. Birpərdəli «Böhtan» (1954) pyesi var.

Tərcüməsi:

Prokofyev Aleksandr. Əgər görsəydi... (şeir). Ədəbiyyat və incəsənət, 1964, 16 may.

ORDUBADİ

Məmməd Səid (Məmməd Səid Hacıoğlu; 3.14.1872, Ordubad – 1.5.1950, Bakı) – yazıçı, şair, dramaturq, publisist, ictimai xadim.

Ordubadda mollaxanada və Məhəmməd Tağı Sidqinin «Əxtər» məktəbində oxumuşdur. Birinci rus inqilabının (1905-07) təsiri altında siyasi mübarizələrə qoşulmuş, «Hümmət» sosial-demokrat təşkilatının tərkibində İran Məşrutə hərəkatına kömək edən qrupun fəal üzvlərindən olmuşdur. 1915 ildə siyasi fəaliyyətinə görə Sarıtsına sürgün edilmişdir. Fevral inqilabından (1917) sonra Dağıstana getmiş, Rusiya Kommunist Partiyası sıralarına daxil olaraq, siyasi fəaliyyətini davam etdirmişdir. Azərb. SSR Ali Sovetinin (1–3-cü çağırış) deputatı seçilmişdir.

O. ədəbi fəaliyyətə 19 ərsin 90-cı illərində başlamışdır. İlk şeirləri 1903 ildə «Şərqi-Rus» qəzetində dərc olunmuşdur. «Qeyrət» mətbəəsində (Tiflis) «Qəflət» (1906), «Vətən və hürriyyət» (1907) adlı şeir kitablarını nəşr etdirmişdir. 20 əsrin əvvəlində Bakı və Tiflis dövrü mətbuatında, o cümlədən, «İrşad», «Təzə həyat», «Tərəqqi», «Səda», «Sədayi-həqq» və s. qəzetlərdə, «Molla Nəsrəddin» jurnalında şeirlər, publisistik məqalə və felyetonlarla çıxış etmişdir. «Qanlı sənələr» (1911) kitabı, «İki cocuğun Avropa səyahəti» (1908), «Bağı-şah, yaxud Tehran faciəsi» (1910), «Əndəlisin son günləri, yaxud Qrenadanın təslimi» (1914) tarixi pyesləri, «Bədbəxt milyonçu, yaxud Rzaqulu xan Firəngi-məab» (1914) romanı nəşr olunmuşdur. O, Azərb. ədəbiyyatında tarixi roman janrının banisidir. 20 əsrin əvvəllərində Cənubi Azərb.-da milli azadlıq mübarizəsinə həsr olunmuş dördcildlik «Dumanlı Təbriz» (1933-48) epopeyasının, N.Gəncəvi dövründən bəhs edən «Qılınc və qələm» (1946-48), inqilabi mövzuda «Döyüşən şəhər» (1936), «Gizli Bakı» (1940) romanlarının və s. əsərlərin müəllifidir.

Tərcümələri:

1. **Bedni Demyan.** Ziynətin andı (poema). Şərq qadını, 1925, №11.
2. **D.Bedni.** Baş küçə (poema). İnqilab və mədəniyyət, 1927, №10-11, s.21-22.

ORUCOV

Hidayət Xuduş oğlu
(d. 5.9.1944, Qərbi
Azərbaycan, Meğri r-nunun
Maralzəmi k.) – şair,
dramaturq, nasir, tərcüməçi,
Azərbaycan Respublikasının
Əməkdar incəsənət xadimi (1991),

AYB-nin üzvü (1978). Azərbaycan Dövlət Universitetinin (indiki BDU) filologiya fakültəsində qiyabi təhsil almışdır (1963-68). Əmək fəaliyyətinə Meğri rayonundakı Maralzəmi kənd ibtidai məktəbinin müdiri kimi başlamışdır (1964-68). C.Cabbarlı ad. İrəvan Dövlət Azərbaycan Dram Teatrının direktoru (1968-84), «Gənclik» nəşriyyatının baş redaktor müavini (1984-86), baş redaktor (1986-92) vəzifələrində işləmişdir. Ermənistan Yazıçılar İttifaqında idarə heyətinin üzvü və Azərbaycan ədəbiyyatı dərnəyinin sədri olmuşdur (1980-84). Ermənistan teatr cəmiyyəti idarə heyətinin üzvü seçilmişdir (1974-84). Azərbaycan Respublikasının Prezidentinin millətlərarası münasibətlər üzrə müşaviri təyin edilmişdir (1992). Milli siyasət məsələləri üzrə dövlət müşaviri (1993-2006), Dini Qurumlarla İş üzrə Dövlət Komitəsinin sədri (2006-12) olmuşdur. 2012 ildən Azərbaycan Respublikasının Qırğızıstan Respublikasında fəvqəladə və səlahiyyətli səfəridir.

«Nəyin var?» adlı ilk şeiri «Ədəbi Ermənistan» almanaxında dərc olunmuşdur (1963). Həmin vaxtdan dövrü mətbuatda müntəzəm çıxış edir. Poetik yaradıcılıqla bərabər, bədii tərcüməyə də xüsusi diqqət verir. Bir çox klassik və müasir yazıçıların

əsərlərini, V.Şekspirin «Yaxşı qurtaran iş yaxşıdır» pyesini, H.Biçer Stounun «Tom dayının koması» romanını Azərbaycan dilinə tərcümə etmişdir. Erməni dilindən tərcümələri var: «Şərqli diş həkimi» (H.Paronyan), «Son müəllim» (V.Petrosyan), «Sevgi tufanında» (K.Sarkisyan), «Üç kişi, bir qız, bir gecə» (K.Arşakyan) və s. «Məhəbbət yaşayır hələ», «Məni qınamayın», «Mənzil əhvalatı» pyesləri Bakı, Yerevan, Naxçıvan, Ağdam və digər teatrlarda tamaşaya qoyulmuşdur. 30-a yaxın kitabın müəllifidir. «Əməkdaşçılığa görə» medalı (1970), Azərbaycan SSR Ali Soveti Rəyasət Heyətinin Fəxri fərmanı (1978), «Şöhrət» ordeni (2002), Azərbaycan Respublikasının Prezidentinin fəxri diplomu (2014) ilə təltif edilmişdir.

Tərcümələri:

1. **Uçan nəğmələr** (erməni sovet şeiri antologiyası). Yerevan: Hayastan, 1975, 104 s.
2. **Ədəbi Ermənistan** (toplu). Yerevan: 1985, 200 s.
3. **G.Emin.** Bu yaşımda. Bakı: Yazıçı, 1986, 159 s.
4. **Sergey Mixalkov.** Uşaqlara gerçək əhvalat (s.344-359); Milyonçu (s.359-361); Məktəb (s.362-363); Ağ şəhər (s.363-364); Tom dayının koması (s.364-365); Oğlumla söhbət (s.366-371); V.İ.Leninin vətəninə (s.371-373); Fağır Kostya (s.373-374); Avtoqraflar (s.374-375); Ordu qəzetinə məktub (s.376); Söz azadlığı (s.376-378); Yuxu (s.378-379) (şeir). Dünya uşaq ədəbiyyatı kitabxanası. 50 cildə. 44-cü cild. S.Marşak, K.Çukovski, A.Barto, S.Mixalkov. Şeirlər, nağıllar, təmsillər. Bakı: Gənclik, 1989, 384 s.
5. **Harriet Biçer Stou.** Tom dayının daxması (roman). Bakı: Gənclik, 1991, 384 s.

ORUCOV

Oqtay İmran oğlu (d. 9.7.1942, Lənkəran ş.) – nasir, tərcüməçi, AYB-nin üzvü (1970). Azərb. Dövlət Un-tinin (indiki BDU) şərqşünaslıq fakültəsində təhsil almışdır (1958-64). C.Cabbarlı ad. «Azərbaycanfilm» kinostudiyasında ssenarist (1969-72), Azərb. Yazıçılar İttifaqında nəşriyyat şöbəsinin müdiri (1972-73), Azərb. Dövlət Televiziya və Radio Verilişləri Komitəsində redkollegiyanın üzvü (1973-81) və türk redaksiyasının redaktoru (1985-89) olmuşdur. Bədii yaradıcılığa 1965 ildən başlamış, dövrü mətbuatda müntəzəm çıxış etmişdir. Tənqidi məqalələr və hekayələr yazmışdır. Onun ssenarisi əsasında «Xatirələr sahilı» (1972), «Bizim küçənin cavanları» (1974), «Qeyri-adi ov» (1976), «Körfəzdə küləklər əsir» (1977), «Bir yerdə olan zaman...» (1979), «Kənd əhvalatı» (1987) bədii filmləri, «Azərbaycan çayı» (1967), «Xəzər və mən» (1968), «Cəfər Cabbarlı» (1969), «Qoşqar» (1979), «Nizami Gəncəvi» (1982), «Ən yaxşılara mükafat» (1982), «Xoşbəxt ailə» (1988) və s. sənədli filmlər çəkilməmişdir.

Tərcümələri:

1. **Şərq novellaları.** Bakı: Gənclik, 1967, 176 s.
2. **Ə.Nesin.** Kor döyüşü. Bakı: Azərənəşr, 1968, 162 s.
3. **S.Sertel.** Roman kimi. Bakı: Azərənəşr, 1969, 218 s.
4. **Orxan Kamal.** Qorxu (hekayə). Azərbaycan, 1969, №10, s.184-189.
5. **Əziz Nesin.** Adamı zorla dəli edərlər; Çal, oynana...; Hansı partiya qalib gələcək; İnqilab olub...; Kor döyüşü; İsmətimi necə qorudum; Biz evə qəzet almırıq...; Qulluqçu tutmaq istəyirdik... (hekayə). Əziz Nesin. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Şərq-Qərb, 2006, s.39-46, 71-75, 81-87, 105-113, 118-149.

OSMAN SARIVƏLLİ

(Osman Abdulla oğlu Qurbanov; 17.12.1905, Qazax r-nunun ikinci Şıxlı k. – 3.7.1990, Bakı) – şair. Azərb. SSR xalq şairi (1977). Qazax müəllimlər seminarıyasını (1926),

Moskva Dövlət Un-tini (1932) bitirmiş, pedaqoji fəaliyyət göstərmişdir. Ədəbi fəaliyyətə 1928 ildə «Gənc işçi» qəzetində dərc edilmiş «Ayaqsız» şeiri ilə başlamışdır. «Dəmir sətirlərim» adlı ilk şeirlər kitabı 1934 ildə çap olunmuşdur. İkinci Dünya müharibəsi illərində ordu sıralarında «Vətən yolunda» qəzetinin redaksiyasında çalışmışdır. Bu dövr lirikasında xalqın qəhrəmanlığı və mənəvi qüdrəti («Şairin hədiyyəsi», «Yadigar», «Bu yer onun yeridir» və s. şeirləri), Cənubi Azərb. və İran xalqlarının milli azadlıq və istiqlaliyyət mübarizəsi («Son qar», «Birinci dərs», «Təbriz gözəli» və s. şeirləri) tərənnüm edilir. Müharibədən sonrakı illərdə «Ömrün keçən günləri» (1964), «Sabahı yaradanlar» (1970), «Hər kim yüz il yaşaması» (1976), «Mən sabaha gedirəm» (1979), «Kür qırağında» (1987) və s. kitabları çap olunmuşdur. Xalq yaradıcılığının təbliği, aşıqların əsərlərinin tərtibi və tədqiqi sahəsində də fəaliyyət göstərmişdir. Əsərləri bir sıra xarici dillərə tərcümə olunmuşdur. «Şərəf nişanı» ordeni və medallarla təltif edilmişdir.

Tərcümələri:

1. **T.Q.Şevçenko.** «P.S.», Mənə göz dəyməsin, hələ yaxşıyam (şeir). İnqilab və mədəniyyət, 1939, №3, s.105-106.
2. **İvan Franko.** Daşqıranlar (şeir). Ədəbiyyat qəzeti, 1941, 26 may.
3. **A.S.Qriboyedov.** Azad insan (şeir). Ədəbiyyat qəzeti, 1945, 22 yanvar.

4. **S.Neris.** Stalin (şeir). Ədəbiyyat qəzeti, 1946, 16 noyabr.
5. **Sofokl.** Antiqona (mənzum pyes). İnqilab və mədəniyyət, 1947, №7-8, s.172-211.
6. **A.Jarov.** Moskvanın sağlığına (şeir). İnqilab və mədəniyyət, 1947, №9, s.16-17.
7. **B.Təranə.** Bənövşə (şeir). İnqilab və mədəniyyət, 1947, №12, s.91.
8. **X.Abovyan.** Qızıl gül (şeir). İnqilab və mədəniyyət, 1948, №9, s.141-142.
9. **Aleksandr Sergeyeviç Puşkin.** Su pərisi (s.165-189) (drama). A.S.Puşkin. Əsərləri. 6 cildə. III cild. Bakı: Azər-nəşr, 1949, 396 s.
10. **N.A.Nekrasov.** «Nə zaman ki, pozulmuş könlünü tutub dilə...» (s.39-40); «Xoşbəxtidir, nə dərdi sakit şairin?...» (s.67-68); «Ey qadın məktubları, bizə çox əzizsiniz...» (s.69-70); Dostumun xatirəsinə (s.71); Vlas (s.76-79); 1854-cü il 14 iyun (s.80); «Həyatın bayramını, cavanlıq illərini...» (s.81-82); Sürücü (s.83-87); Dəmir yolu (s.22-228) (şeir). Nekrasov N.A. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Azər-nəşr, 1951, 356 s.
11. **V.Hüqo.** Dostlar, iki söz daha (şeir). İnqilab və mədəniyyət, 1952, №3, s.76-77.
12. **L.Manelas.** Cəhənnəmdən məktub; Partizana (yunan xalqının qəhrəmanı Trampelas haqqında olan nəğmə. Müəllifi məlum deyil) (şeir). İnqilab və mədəniyyət, 1952, №3, s.161-163.
13. **N.Tixonov.** Kənddə mitinq; Hind çayı; Dövlətli adam; Mömin bəndə; Səhər; Duab (şeir). İnqilab və mədəniyyət, 1952, №12, s.75-80
14. **Nazim Hikmət.** Anadolu romantikası; Bahar haqda natamam bir şeir (şeir). Nazim Hikmət. Şeirlər. Bakı, Azərbaycan Uşaq və Gənclər Ədəbiyyatı Nəşriyyatı, 1952, s.46-53.
15. **V.V.Mayakovski.** Qüdrətli silah (şeir). Azərbaycan, 1954, №4, s.14-15.
16. **Vəfi Krunfli.** Şəfəq söküləni gözləyirik (şeir). Azərbaycan, 1958, №9, s.36-38.
17. **V.V.Mayakovski.** Şair fəhlədir; Yubiley şeiri; Əzəlani, tənəffüs üzvlərini hər gün məşqlə öyrət, hərbi iş üçün; Qüdrətli silah (şeir). Mayakovski V.V. Seçilmiş əsərləri. 2 cildə. II cild. Şeirlər. Bakı: Azər-nəşr, 1958.
18. **Nikolay Tixonov.** Hind çayı (s.214); Kənddə mitinq (s.215); Dövlətli adam (s.215-216); Dübab (s.216-218) (şeir). Bahar dostları (RSFSR şairlərinin şeirləri). Bakı: Azər-nəşr, 1961, 248 s.
19. **T.Q.Şevçenko.** Yuxu (şeir). Azərbaycan müəllimi, 1964, 8 mart.
20. **N.A.Nekrasov.** Belinskinin xatirəsi (s.15); Sürücü (s.27-30); Əfv et! (s.51); Nə qədər mülayim, müti, yazıqsan!.. (s.52); Kəndli uşaqları (s.85-94); İl keçir, ay keçir, taqət azalır... (s.95); Dəmir yolu (s.109-115); Dəhşətli il (s.142-143); Şairə (s.151) (şeir). N.A.Nekrasov. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Azər-nəşr, 1971, 188 s.
21. **Bədr Şakir Əs-Səyyab.** İntizar (şeir). Ağ günlərin sorağında (İraq ədəbiyyatından nümunələr). Bakı: Yazıçı, 1983, s.43-46.
22. **Taras Şevçenko.** Əsarətdə darıxıram... (s.34); Ukraynanın yolu, izi... (s.38) (şeir). Taras Şevçenko. Fikirlərim, düşüncələrim (şeirlər və poemalar). Bakı: Yazıçı, 1979, 104 s.
23. **Ənvər Xəlil.** Ey Fələstin, qayıdacaqsan (şeir). Ağ günlərin sorağında (İraq ədəbiyyatından nümunələr). Bakı: Yazıçı, 1983, s.27-28.
24. **Bədr Şakir əs-Səyyab.** İntizar (şeir). Azərbaycan qadını, 1973, №8, s.7
25. **Bülənd Əl-Heydəri.** Köhnə məhəbbət (şeir). Ağ günlərin sorağında (İraq ədəbiyyatından nümunələr). Bakı: Yazıçı, 1983, s.27-28.

- biyyatından nümunələr). Bakı: Yazıçı, 1983, s.51-52.
- 26. Vladimir V. Mayakovski.** Şair fəhlədir (s.117-120) (şeir). V.Mayakovski. Seçilmiş əsərləri... Poema, şeirlər və oçerklər. Bakı: Yazıçı, 1983, 183 s.
- 27. N.A.Nekrasov.** Dəhşətli il; Səpinçilərə; Şairə (şeir). Dünya uşaq ədəbiyyatı kitabxanası. İ.A.Krılov, A.S.Qriboyedov, N.A.Nekrasov, P.P.Bajov. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Gənclik, 1989, s.225-227.
- 28. Xaqani Şirvani.** Başlanğıc; Günəşə xitab və qızılı məzəmmət; Ərzin fəziləti haqqında; Səfər təfəsilatı; Cəmaləddin Mosulu ilə görüş və onunla söhbət («Töhfətül-İraqeyn» poemasından). Klassik Azərbaycan ədəbiyyatı seriyası. Xaqani Şirvani. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Lider, 2004, s.22-23, 25-33, 36-53.
- 29. Aleksandr Sergeyeviç Puşkin.** Su pərisi (dram). Dünya ədəbiyyatı seriyası. 2 cildə. II cild. Bakı: Avrasiya press, 2006, s.261-288.
- 30. Taras Şevçenko.** P.S.; Peyğəmbər; Əsarətdə darıxıram...; Yuxu; Mənə göz dəyməsin, hələ yaxşıyam... (şeir). Taras Şevçenko. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Şərq-Qərb, 2008, s.196, 198, 200, 220, 246, 248.
- 31. Sofokl.** Antiqona (faciə). Dünya ədəbiyyatı antologiyaları seriyası. Antik ədəbiyyat antologiyası. Bakı: Şərq-Qərb, 2010, s.201-289.

P

PAŞAYEV

Qəzənfər Məhəmməd oğlu

(d. 27.8.1937, Tovuz r-nunun Düzqırıxlı k.)

– ədəbiyyatşünas, yazıçı, tərcüməçi, filologiya e. d. (1993),

prof. (1995). Azərb.

Pedaqoji Dillər İn-tunun (indiki ADU) ingilis–Azərb. dilləri fakültəsini bitirmişdir (1962). İraqda tərcüməçi işləmiş (1962–66; 1972–75), orada İraq türkmənlərinin dialekt və folklorunun toplanması və araşdırılması ilə məşğul olmuşdur. 1964–89 illərdə Azərb. Pedaqoji Dillər İn-tunda fəaliyyət göstərmiş, in-tun ingilis dili fakültəsində dosent, dekan müavini (1970–71), xarici dillər kafedrasının müdiri (1972–89) olmuş, 1989–99 illərdə BDU-nun Qərbi Avropa dilləri kafedrasında çalışmışdır. AMEA Nizami ad. Azərb. Ədəbiyyatı Muzeyində şöbə müdiri (2001–05) işləmişdir. «Bu İngiltərədir» (1981), «Altı il Dəclə-Fərat sahillərində» (1987), «İraq-Türkman folkloru» (1992), «İraq-Türkman folklorunun janrları» (2003), «Alın yazısı» (2004) kitablarının müəllifidir.

Tərcümələri:

1. **Mövlud Taha Qayaçı.** Dayı Mehdi (hekayə). Ədəbiyyat və incəsənət, 1980, 18 aprel.
2. **S.Benet.** Necə yaşayasan ki, yüzü haqlayasan (şeir). Bakı: Yazıçı, 1989, 212 (230) s.
3. **Aqata Kristi.** Mavi qatarın sirri (romandan bir hissə). Ədəbiyyat qəzeti, 1992, 3 yanvar.

4. **A.Kristi.** Mavi qatarın sirri (roman). Bakı: Sabah, 1995, 248 (288) s.
5. **Aqata Kristi.** Ağsaçlı adam; Markiz; Ürəklərə od salan – yandırıb-yaxan; Körzon küçəsində; Yararlı adam («Mavi qatarın sirri» romanından fraqmentlər). Dünya ədəbiyyatı seriyası; İngilis ədəbiyyatı antologiyası. 2 cild. II cild. Bakı: Şərq-Qərb, 2007, s.142–166.
6. **Aleksandr Düma.** Qafqaz səfəri (təəssüratlar). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Fransız ədəbiyyatı antologiyası. 3 cild. I cild, Bakı: Şərq-Qərb, 2007, s.271–303 (Abbasov Həmid ilə şərikli tərcümə).
7. **Aqata Kristi.** Mavi qatarın sirri (romandan fraqmentlər). Dünya ədəbiyyatı antologiyaları seriyası. İngilis ədəbiyyatı antologiyası. Bakı: Şərq-Qərb 2009, s.513–539.

PAŞAYEV Vidadi**Tərcümələri:**

1. **L. Seppel.** Körpülər; Anlar varki... (şeir). Azərbaycan gəncləri, 1966, 26 may.
2. **Stendal Anri Mari.** Vanina Vanini (novella). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Fransız ədəbiyyatı antologiyası. 3 cild. I cild, Bakı: Şərq-Qərb, 2007, s.245–270.

PAŞAZADƏ T.**Tərcümələri:**

1. **N.Dubov.** Çayda işıqlar (povestlər). Bakı: Gənclik, 1977, 188 s.
2. **Y.Morozov.** Kotovskiçilər haqqında hekayələr. Bakı: Gənclik, 1980, 146 s.
3. **V.Lebedev.** Onu Hippokrat səsləyib (povest). Bakı: Gənclik, 1982, 206 s.

PEREDREYEV

Anatoli Konstantinoviç (18.12.1932, indiki Saratov vil., Tatişev r-nu – 19.11.1987, Moskva) – rus şairi. Saratov Un-tinin filologiya fakültəsində (1954-1957), M.Qorki

ad. Ədəbiyyat İn-tunda (1960-65) təhsil almışdır. 1959 ildə Bratsk SES-in tikintisinə yollanmış, «Oqni Anqarı» qəzetində ədəbi işçi olmuşdur. İlk şeirləri 1959 ildə «Kommunist» qəzetində dərc olunmuşdur. İlk şeir toplusu isə 1964 ildə nəşr edilmişdir. 1973 ildə SSRİ Yazıçılar İttifaqına üzv qəbul olunduqdan sonra Moskvaya köçmüşdür. Əsasən poetik tərcümə ilə məşğul olmuşdur. 18 tərcümə kitabı çap olunmuşdur.

Tərcümələri:

1. **Джабир Новруз.** Простые истины. Стихи и поэма. М.: Советский писатель, 1972, 86 с.
2. **Наби Хазри.** Русло времени: Стихи и поэмы. М.: Советский писатель, 1976, 248 с.
3. **Джабир Новруз.** Дар судьбы: Стихи и поэмы. М.: Советский писатель, 1977, 94 с.
4. **Джабир Новруз.** Гимн человеку. Баку: Гянджлик, 1977, 181 с.
5. **Наби Хазри.** Признания веку: Стихи и поэмы. М.: Советский писатель, 1979, 102 с.
6. **Джабир Новруз.** У земли-планы: Стихи. М.: Советский писатель, 1982, 87 с.
7. **Наби Хазри.** Море со мной: Стихи. М.: Советский писатель, 1983, 111 с.
8. **Джабир Новруз.** Мир одной матерью рожден: Стихи и поэмы. М.: Советский писатель, 1987, 109 с.
9. **Джабир Новруз.** Лирика. Баку: Язычы, 1991, 67 с.

PORTNOV

Vladimir Samoyloviç (d. 21.5.1927, Moskva – 2007, İsrail, Sfət) – şair, tərcüməçi, tənqidçi. AYB-nin üzvü (1980). M.F.Axundov ad. Azərb. Dövlət Pedaqoji Rus dili və Ədəbiyyatı

İn-tunda (indiki BSU) təhsil almışdır (1953-57). Ədəbi fəaliyyətə tələbəlik illərində başlamış, mətbuatda şair-tərcüməçi və tənqidçi kimi çıxış etmişdir. 1957 ildən etibarən uzun müddət «Bakinski raboçi» qəzeti redaksiyasının Ədəbiyyat və incəsənət şöbəsində böyük müxbir vəzifəsində işləmiş, yaradıcılıqla məşğul olmuşdur. Azərb. və fransız ədəbiyyatından tərcümələri var.

Tərcümələri:

1. **Анар.** Вечер (отрывок из повести «Круг»). Баку: 1969, 20-21 ноября.
2. **Родная моя республика.** Баку: Азернешр: 1970.
3. **Анар.** Деде Коргут (Кино-эпос). Литературный Азербайджан, 1974, №10, с.74-106.
4. **Эльчин.** Нож как стрела: (киноповесть). Литературный Азербайджан, 1976, № 8, с. 78-117.
5. **Эльчин.** Нигяр, Ялчын и Гюнай: (рассказы). Литературный Азербайджан, 1977, № 1, с. 111-119.
6. **Родные тропы.** Баку: Азернешр: 1977.
7. **Ислам Сафарли.** Избранные. Баку: Азернешр, 1977.
8. **Родные тропы:** Сто стихотворений азерб. поэтов в переводе В.Портнова. Баку: Азернешр, 1977.
9. **Анар.** Живи надеждой; Билет в разлуку; В последний раз. Литературный Азербайджан, 1978, №8, с.7-8

10. **Анар.** Шестой этаж пятиэтажного дома. Литературный Азербайджан, 1979, №9, с.78-120; №10, с.38-91
11. **Анар.** Деде Коркуд. М.: Детская литература, 1979.
12. **Эльчин.** Сказка соловья (рассказы). Неделя, 1981, 5 апр., с.12.
13. **Эльчин.** Свадьба Балададаша (рассказы). Неделя, 1982, 15-21 февр., с. 12-13.
14. **Эльчин.** Махмуд и Мариам: (роман) Баку: 1983, 21, 22, 23, 24 ноября.
15. **Эльчин.** Махмуд и Мариам: (роман). Литературный Азербайджан, 1984, № 10, с.5-58; № 11, с.16-45.
16. **Эльчин.** Двое в сером пространстве; Отель Бристоль; Тесные туфли: (рассказы). Литературный Азербайджан, 1985, № 1, с.9-36.
17. **Эльчин.** Махмуд и Мариам. (Роман. Повести). Баку: Гянджлик, 1985, 362 с.
18. **Эльчин.** Последние утро: (рассказы). Литературный Азербайджан, 1986, № 5, с.88-100.
19. **Эльчин.** Часы надежды: (Глава из романа «Белый Верблюд»). Литературная газета, 1986, 5 ноябр, с.6.
20. **Закир Касумбек.** Басни и притчи. Баку: Гянджлик, 1987, 64 с.
21. **Эльчин.** Поле притяжения: Критика, проблемы и суждения. М.: Советский писатель, 1987, 258 с.
22. **Нигяр Рафибейли.** Не в силах. Литературный Азербайджан, 2013, № 8, с. -6.
23. **Мамед Араз.** Отцовский очаг. Литературный Азербайджан, 2014, № 1, с. 107-108.

R

RAFİQ SAVALAN

(Rafiq İmanqulu oğlu Ağayev; d. 1.12.1940, Bakı) – nasir, publisist, tərcüməçi. Azərb. Dövlət Un-tinin (indiki BDU) filologiya fakültəsində təhsil almışdır (1958-64).

Əmək fəaliyyətinə Azərb. Dövlət Televiziya və Radio Verilişləri Komitəsində Azərb. radiosu təbliğat və xəbərlər baş redaksiyasında müxbir kimi başlamışdır (1964-66). Orada kiçik redaktor, böyük redaktor, siyasi icmalçı (1966-75), radionun uşaqlar üçün proqram baş redaksiyasının baş redaktoru (1975-96) vəzifələrində çalışmışdır. Hazırda AzTV QSC-də «Səhər» proqramının baş redaktor müavini (1996 ildən). Ədəbi fəaliyyətə 60-cı illərdən başlamışdır. Hekayələri, felyetonları, publisistik yazıları və tərcümələri dövrü mətbuatda müntəzəm çap olunur və efirdə səsləndirilir.

Tərcümələri:

1. **L.N.Tolstoy.** Əsərləri. XII c. Bakı: Yazıçı, 1983, 233 s.
2. **L.N.Tolstoy.** Əsərləri. XVI c. Bakı: Yazıçı, 1984, 292 s.
3. **V.Ovçinnikov.** Palıd kökləri (İngiltərə və ingilislər haqqında təəssürat və düşüncələr). Bakı: Azərnəşr, 1985.
4. **M.M.Zoşşenko.** Lenin haqqında hekayələr. Bakı: Gənclik, 1988, 40 səh.
5. **F.Məmmədova.** Azərbaycanın siyasi tarixi və tarixi coğrafiyası. Bakı: Elm, 1990, 256s.

RAMAZANOV

Arif Feyzulla oğlu (d. 23.10.1945) – tərcüməçi. Azərb. Dövlət Un-tinin (indiki BDU) şərqşünaslıq fakültəsini bitirmişdir (1966). 1966 ildən AMEA M.Füzuli ad. Əlyazmalar İn-

tunda işləyir. Fars dilindən Azərb. Dilinə tərcümələri var.

Tərcümələri:

1. **Saltikov-Şedrin ad. kitabxanada saxlanılan farsdilli kataloqu.** Tehran: 1997, 200 s.
2. **Özbəkistan EA Şərqşünaslıq İnstitutunun farsdilli əlyazmalar kataloqu.** I-V cildlər. Tehran: 1997, 354 s.
3. **Rusiya EA Şərqşünaslıq İnstitutunun farsdilli əlyazmalar kataloqu.** Tehran: 1997, 486 s.
4. **M.Füzuli ad. Əlyazmalar İnstitutunda mühafizə olunan farsdilli əlyazmalar kataloqu.** I cild. Tehran: 2001, 154 s.

RAMİZ DUYĞUN

(Ramiz Məmməd oğlu Məlikov; d. 10.02.1938, Şirvan r-nunun Gündə-cühur k.) – şair, publisist. N.Nərimanov ad. Azərb. Dövlət Tibb İn-tunu (indiki ATU) bitirmişdir (1956-62). Şima-

li Qafqaz Hərbi Dairəsində kurs keçdikdən sonra Belarusiya (1962-71) və Zaqafqaziya Hərbi Dairələrində (1971–78) xidmət etmişdir. Azərb. Dövlət Tibb İn-tunun xüsusi hazırlıq kafedrasında müəllim, şöbə rəisi olmuşdur. Hazırda ehtiyatda olan tibb xidməti polkovnikidir. Bədii yaradıcılığa kiçik yaşlarından meyl göstərmiş, ilk şeirləri «Yaşa, Azərbaycanım» və «Gəncliyin səsi» almanaxlarında dərc edilmişdir. «Vətən-beşiyim mənim» oçerklər məcmuəsinin tərti-

batçılarından və müəlliflərindən biridir. «Əbədiyyətdən gələn məktub» mənzum pyesi 1977 ildə mavi ekranda nümayiş etdirilmişdir. «Ağ atlı oğlanın nağılı» (iki hissəli) ssenarisi əsasında sənədli film çəkilmişdir.

Tərcümələri:

1. **A.Tutik.** Onlar başqa cür edə bilməzdilər (sənədli povest). Bakı: Yazıçı, 1988, 224 s.
2. **Konstantin Simonov.** Açıq məktub (şeyr). Ədəbiyyat və incəsənət, 1989, 30 iyul.
3. **Mixail Bulqakov.** İt ürəyi (povest). Azərbaycan, 1991, №6, s.131-168; №7, s.138-158.

RAMİZ RÖVŞƏN

(Ramiz Məmmədli oğlu Əliyev;

d. 15.12.1946, Bakı) – şair, tərcüməçi. Azərb. Dövlət Un-tinin (indiki BDU) filologiya fakültəsini (1964-69), Moskva Ali Ssenari kursla-

rını bitirmişdir (1976-78). C. Cabbarlı ad. «Azərbaycanfilm» kinostudiyasında, «Mozalan» satirik kinojurnal studiyasında redaktor (1971), kinostudiyanın ssenari emalatxanasında ssenarist (1974-75), ssenari redaksiya heyətinin üzvü (1979-87), kinostudiyanın baş redaktoru (1987-92) işləmişdir. Ədəbi fəaliyyətə 70-ci illərdən başlamışdır. «Bir yağışlı nəğmə» (1970), «Göy üzü daş saxlamaz» (1987), «Kəpənək qanadları» (1999), «Gedək biz olmayan yerə» (2006), «Sevgi məktubu kimi» (2009) və s. kitabları nəşr olunmuşdur. Ssenariləri əsasında «Babamızın babasının babası» (1981), «İşarəni dənizdən gözləyin» (1986), «Qala» (2008) və s. bədii filmlər çəkilmişdir. Şeyr və hekayələri tərcümə edilərək bir sıra keçmiş SSRİ ölkələrində, eləcə də ABŞ, Almaniya, Böyük Britaniya, Fransa, Polşa, Bolqarıstan, Türkiyə və İranda çap olunmuşdur.

Tərcümələri:

1. **Sergey Yesenin.** Qara adam (poema). Xəzər, 2004, №3, s.18-22.
2. **Sergey Yesenin.** Qara adam (poema). Xəzər, 2004, №3, s.18-22.
3. **Vladimir Mayakovski.** Şalvarlı bulud (poemadan parça); Anam və almanların öldürdüyü bir gecə; Qulaq asın; Sergey Yeseninə (şeyr). Xəzər, 2005, №1, s.18-26.
4. **Vladimir Mayakovski.** Şalvarlı bulud (poemadan parça); Anam və almanların öldürdüyü bir gecə; Sizə; Qulaq asın; Sergey Yeseninə (şeyr). Xəzər, 2005, №1, s.18-26.
5. **Aleksandr Blok.** Şair; Bir qız oxuyurdu kilsə xorunda...; Dünən olanlar bu gün tamam yadımdan çıxır... (şeyr). Xəzər, 2005, №2, s.25-26.
6. **Aleksandr Blok.** Şair; Bir qız oxuyurdu kilsə xorunda... (şeyr). Xəzər, 2005, №2, s.25-26.
7. **Marina Svetayeva.** Sənin adın...; Yatır yollar yorğunu...; Bu dünyada hamının əlindən allam səni...; Varlı adam, – sevdi kasıb bir qızı (şeyr). Xəzər, 2005, №2, s.27-29.
8. **Marina Svetayeva.** Sənin adın...; Yatır yollar yorğunu...; Bu dünyada hamının əlindən allam səni...; Varlı adam – sevdi kasıb bir qızı... (şeyr). Xəzər, 2005, №2, s.27-29.
9. **Marina İvanovna Svetayeva.** Varlı adam, – sevdi kasıb bir qızı...; 1. Sənin adın...; 2. Yatır yollar yorğunu... (Bloka yazılan şeyrlərdən). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Rus ədəbiyyatı antologiyası. 2 cildə. I cild. Bakı: Avrasiya press, 2007, s.100-101.
10. **Vladimir Vladimiroviç Mayakovski.** Şalvarlı bulud (poemadan parça); Anam və almanların öldürdüyü bir gecə; Sizə; Qulaq asın; Sergey Yeseninə (şeyr). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Rus

ədəbiyyatı antologiyası. 2 cildə. I cild. Bakı: Avrasiya press, 2007, s.106-116.

11. **Sergey Aleksandroviç Yesenin.** Qara adam (poema). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Rus ədəbiyyatı antologiyası. Bakı: Avrasiya Press, 2007, s.129-134.
12. **Şarl Bodler.** İblis duası; Saat; Gecə tövbəsi; Ey sevinc mələyi, dərd çəkmişəm?... (şeir). Xəzər, 2008, №4, s.6-10.
13. **Aleksandr Sergeyeviç Puşkin.** Yorğun yolçu; Peyğəmbər dedi ki; Matəm nəğməsi; At; Gözəl qız, gördünmü mənim atımı... (şeir). Xəzər, 2014, №1, s.22-28.
14. **Vladimir Mayakovski.** Müəllif bu sətirləri sevimli özünə həsr edir; Bu gün yolka olmayacaq; Atlarla yaxşı rəftar (şeir). Xəzər, 2014, №2, s.6-11.
15. **Marina Svetayeva.** Bir babam skripka çalandı mənim...; Canım-gözüm, nəyləmişəm mən sənə (şeir). Xəzər, 2014, №2, s.12-15.

RAZUMOVSKI

Yuri Qeorgiyeviç (ədəbi təxəllüsü Feliks Razumovski; 13.7.1919, Orlov quberniyası, Novosil ş. – 2000, dekabr, Moskva) – rus şairi, publisist.

İkinci Dünya müharibəsi iştirakçısıdır. Ömrünün sonunadək Moskva yazıçılarının «Kitablar – Rusiyanın uşaq evlərinə» xeyriyyə aksiyasının fəal iştirakçısı olmuşdur. 2000 ildə, ölümündən bir qədər əvvəl «İqor polku haqqında dastan»ın poetik tərcüməsini tamamlamışdır. «Göy qurşağı» (1961), «Çapıqlar» (1995) şeir toplularının, uşaqlar üçün kitabların müəllifidir.

Tərcüməsi:

Рамиз Гейдар. Я – Бакинский ветер. Стихи и поэмы. М.: Советский писатель, 1968, 126 с.

RƏFİBƏYLİ

Nigar Xudadat qızı
(23.7.1913, Gəncə – 9.7.1981, Bakı) – şair, tərcüməçi. Azərb. SSR xalq şairi (1981). Azərb.SSR əməkdar mədəniyyət işçisi (1967). Moskva Peda-

qoji İn-tunu bitirmişdir (1932-36). Bakı kinostudiyasında (indiki C.Cabbarlı ad. «Azərbaycanfilm» kinostudiyası) ssenari şöbəsində, eyni zamanda fəhlə-gənclər məktəbində (1930-32), Azərnəşrdə bədii-ədəbiyyat şöbəsində tərcüməçi və redaktor, Uşaqgənclənəşrdə bədii ədəbiyyat şöbəsində redaktor (1937-39) işləmişdir.

«Çadra» adlı ilk şeiri 1928 ildə «Dan ulduzu» jurnalında dərc edilmişdir. 1934 ildə nəşr olunmuş ilk «Şerlər» kitabı Azərb. qadınlarının yeni həyat quruculuğunda iştirakından bəhs edir. «Dənizin səsi gəlir» (1964), «İşıqlı dünyam» (1969), «Günəşdən gənclik istədim» (1974) və s. şeir toplularında Azərb. təbiəti, Azərb. qadınlarının mənəvi zənginliyi, vətənpərvərlik, sülh və azadlıq tərənnümü olunur. R. uşaqlar üçün də əsərlər yazmışdır («Balaca qəhrəman», 1942; «Günəşin cavabı», 1966; «Bizə bahar yaraşır», 1978 və s.). «Şərəf nişanı» ordeni və medallarla təltif edilmişdir.

Tərcümələri:

1. **G.D.Mopassan.** Həsir kürsü toxuyan qadın (hekayə). İnkilab və mədəniyyət, 1936, №7-8, s.42-44.
2. **M.Arazi.** Seçilmiş hekayələri. Bakı: Azərnəşr, 1937, 137 səh.
3. **Ə.Nəvai** Fərhadın Yunanıstana yola düşməsi; Xaqanın Fərhad ilə Yunanıstana səfər etməsi; Fərhadın əjdaha ilə vuruşması («Fərhad və Şirin» poemasından parçalar). İnkilab və mədəniyyət, 1940, №7, s.12-18.

4. **A.Mitskeviç.** Tərs arvad; Dostlar; Birə və keşiş (şeir). İnqilab və mədəniyyət, 1941, №2, s.26-27.
5. **İrakli Abaşıdze.** Üfüqdə «Messerşmitt» yanırdı (Aleksandr Sulavaya) (şeir). Vətən uğrunda, 1942, №7, s.37.
6. **Aleksandr Sergeyeviç Puşkin.** Daş qonaq (s.120-154); A.S.Puşkin. Əsərləri. 6 cildə. III cild. Bakı: Azərənəşr, 1949, 396 s.
7. **Yaroslav Smelyakov.** Xəstələnməyəm əgər mən həkim çağırıram... (şeir). İnqilab və mədəniyyət, 1950, №11, s.89.
8. **O.Qonçar.** Bayraqdarlar. Bakı: Azərənəşr, 1950, 534 s.
9. **A.P.Çexov.** Albalı bağı (4 pərdəli komediya). İnqilab və mədəniyyət, 1952, №8, s.73-107.
10. **Fridrix Şiller.** Məkr və məhəbbət (s.297-420) (fəciə). Fridrix Şiller. Pyeslər. Bakı: Azərənəşr, 1960, 420 s.
11. **Marqarita Aliger.** Uşaqları qoruyun, analar! (s.4-7) (şeir). Bahar dostları (RSFSR şairlərinin şeirləri). Bakı: Azərənəşr, 1961, 248 s.
12. **Yaroslav Smelyakov.** Xəstələnsəm əgər... (s.167-168) (şeir). Bahar dostları (RSFSR şairlərinin şeirləri). Bakı: Azərənəşr, 1961, 248 s.
13. **Lyudmila Tatyaniçeva.** Ural (s.196-197); Aşırımda (s.197-198); Boş səhrada (s.198-199) (şeir). Bahar dostları (RSFSR şairlərinin şeirləri). Bakı: Azərənəşr, 1961, 248 s.
14. **Mixail Lermontov.** İki əsir qız (şeir). Azərbaycan, 1964, №10, s.14
15. **Dante Aligyeri.** Üç qadın qəlbimi dövrəyə aldı... («Qafiyələr» kitabından şeir). Azərbaycan, 1965, №12, s.106-107.
16. **V.Nezval.** Çətin həyat yaxşıdır; Küçə zibil qabları; Ağır bir xəstəliyə tutularamsa bir gün; XX əsr; Balıqçı; Ahəng; Nəğmə (şeir). Ədəbiyyat və incəsənət, 1965, 25 sentyabr.
17. **Məhsəti Gəncəvi.** Rübailər. Bakı: Azərənəşr, 1969, 75 s.
18. **Qriqol Abaşıdze.** Vətən (şeir). Kommunist, 1970, 19 mart.
19. **Bəhcət Kamal Çağlar.** İstəyirəm (s.22-23) (şeir). Şəhər, axşam və sən (müasir türk şairlərinin şeirləri). Bakı: Azərənəşr, 1974, 176 s.
20. **Məhsəti Gəncəvi.** Rübailər. Bakı: Azərənəşr, 1975, 70 s.
21. **Aleksandr Sergeyeviç Puşkin.** Bu qüssəli yolda hicran dəmi sən... (s.153); Sağalma (s.154); Sən bir qulaq as, baba, mən bu Retlər qəsrinə... (s.155); Jukovskiyə (s.156); Nağıllar (s.157-158); Jukovskinin rəsminə (s.159); Yuryevə (s.160); Kaçenovskiyə (s.161); Xəyalpərvərə (s.162); Gözələ (s.164); Sənə yaxın olan o aşiq nə bəxtiyardır... (s.165); Mən bu azad sükutda, ey palıd meşələri... (s.166); Bağların qüdrətli tanrısı, sənə... (s.167); Qoy açım qəlbimi hüsurunda mən... (s.168); Şam vaxtı çox yedim yaman... (s.169); Y.Y.Sosnitskayanın albomuna (s.170); Nə şirindir, eyvah... lakin ilahi... (s.171); Mən də eşitməmişəm, bu dünya mülkü... (s.172); Kolosova həcv (s.173); 27 may 1819 (s.174); Elegiya (s.175); Yox, yox, çox əbəddir bu şikayətlər... (s.181) (şeir). A.S.Puşkin. Seçilmiş əsərləri. Şerlər. Bakı: Azərənəşr, 1977, 276 s.
22. **Anton Pavloviç Çexov.** Vanya dayı (pyes). A.P.Çexov. Pyeslər. Bakı: Gənclik, 1979, s.3-54.
23. **Anton Pavloviç Çexov.** Albalı bağı (pyes). A.P.Çexov. Pyeslər. Bakı: Gənclik, 1979, s.55-109.
24. **Herbert Corc Uells.** Görünməz adam (roman). Bakı: Gənclik, 1979, 148 s.
25. **Anton Pavloviç Çexov.** Pyeslər. Bakı: Gənclik, 1980, 112 s.

26. **Aleksandr Sergeyeviç Puşkin.** Jukovskiə (s.13); Jukovskinin rəsminə (s.34); Bu qüssəli yolda hicran dəmi sən... (s.41); Xəyalpərvərə (s.67); Sən bir qulaq as, baba, mən bu Retlər qəsrinə... (s.69); Gözələ (s.70); Qoy açım qəlbimi hüsurunda mən... (s.73); Sənə yaxın olan o aşiq nə bəxtiyardır... (s.75); Bağların qüdrətli tanrısı, sənə... (s.76); Y.Y.Sosnitskayanın albomuna (s.78); Nə şirindir, eyvah... lakin, ilahi... (s.79); Mən də eşitmişəm: bu dünya mülkü... (s.80); 27 may 1819 (s.81); Elegiya (s.82); Yox, yox, çox əbəsdir bu şikayətlər... (s.83) (şeir). Dünya ədəbiyyatı kitabxanası. 32-ci cild. A.S.Puşkin. Şeirlər, poemalar, povestlər. Bakı: Yazıçı, 1987, 572 s.
27. **Valentin Katayev.** Tənha yelkən ağarır (povest). Dünya uşaq ədəbiyyatı kitabxanası. 32-ci cild. M.Şoloxov. V.Katayev. İnsanın taleyi. Don hekayələri. Tənha yelkən ağarır. Bakı: Gənclik, 1987, s.211-463
28. **Əlişir Nəvai.** Fərhadın Yunan ölkəsinə yola düşməsinin qərarə alınması; Fərhadın Xaqan ilə Yunan ölkəsinə səfər etməsi; Fərhadın əjdaha ilə vuruşması; Fərhadın Əhriməni öldürməsi; Fərhadın Xızr ilə görüşü; Fərhadın İsgəndər tilsimini açması və gəlib Sokratın yanına çıxması; Fərhadın güzgüdə Şirinin xəyalını görməsi («Fərhad və Şirin» poemasından parçalar). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Əlişir Nəvai. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Öndər, 2004, s.75-120.
29. **Gəncəvi Nizami.** Afərin hüsnünə, mən bir belə dilbər istəyəm...; Görün, önündə aşiqin şiri necə şikar edər...; Diləyirdim mənə sən bir gecəlik yar olasan!.. (qəzəl). Klassik Azərbaycan ədəbiyyatı seriyası. Nizami Gəncəvi. Lirikası. Bakı: Lider, 2004, s.21, 28, 54.
30. **Aleksandr Sergeyeviç Puşkin.** Quldur qardaşlar (poema). Dünya ədəbiyyatı seriyası. 2 cildə. II cild. Bakı: Avrasiya press, 2006, s.87-93.
31. **Anton Pavloviç Çexov.** Vanya dayı (pyes). Dünya ədəbiyyatı seriyası. A.P.Çexov. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Avrasiya press, 2006, s.133-181.
32. **Anton Pavloviç Çexov.** Albalı bağı (pyes). Dünya ədəbiyyatı seriyası. A.P.Çexov. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Avrasiya press, 2006, s.248-300.
33. **V.Hüqo.** Doxsan üçüncü il (roman). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Bakı: Çarşıoğlu, 2006, 256 s.
34. **Məhsəti Gəncəvi.** Rübailər. Azərbaycan, 2006, №4, s.3-5.
35. **Aleksandr Sergeyeviç Puşkin.** Mən də eşitmişəm, bu dünya mülkü... (şeir). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Rus ədəbiyyatı antologiyası. 2 cildə. I cild. Bakı: Avrasiya press, 2007, s.33.
36. **Aleksandr Sergeyeviç Puşkin.** Mən sizi sevirdim: bəlkə məhəbbət... (şeir). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Rus ədəbiyyatı antologiyası. 2 cildə. I cild. Bakı: Avrasiya press, 2007, s.40.
37. **Herbert Uells.** Görünməz adam (roman). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Dünya fantastika antologiyası. Bakı: Şərq-Qərb, 2007, s.319-459.
38. **Aleksandr Sergeyeviç Puşkin.** Daş qonaq (s.516-551) (dram). Dünya ədəbiyyatı klassikləri seriyası. A.S.Puşkin. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Şərq-Qərb, 2009, 664 s.
39. **PuşkinAleksandrSergeyeviç.** Sağalma (s.88-89); Jukovskiə (s.89); Nağıllar (s.90-91); Jukovskinin rəsminə (s.91); Xəyalpərvərə (s.92); Gözələ (s.94); Sənə yaxın olan o aşiq nə bəxtiyardır... (s.94); Mən bu azad sükutda, ey palıd meşələri... (s.95); Mən də eşitmişəm: bu dünya mülkü... (s.96); Elegiya (s.97); 27 may 1819 (s.97); Dayəmə (s.159); Mən sizi sevirdim: bəlkə məhəbbət... (s.173) (şeir). Dünya ədəbiyyatı klassikləri

seriyası. A.S.Puşkin. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Şərq-Qərb, 2009, 664 s.

40. **Fridrix Şiller.** Məkr və məhəbbət (faciə). Dünya ədəbiyyatı klassikləri seriyası. Fridrix Şiller. Seçilmiş əsərləri. Bakı: 2009, s.265-372.

RƏFİQ ZƏKA XƏNDAN

(Rəfiq Zəka Cəfər oğlu Xəndan; 16.6.1939, Bakı – 7.1.1999, Bakı) – şair, dramaturq, tərcüməçi. Fəlsəfə e.d. (1983), prof. (1986).

Azərbaycanın əməkdar incəsənət xadimi (1989). Azərbaycan Dövlət mükafatı laureatı (1990). AYB-nin üzvü (1962). Cəfər Xəndanın oğludur. Azərbaycan Dövlət Universitetinin (indiki BDU) filologiya fakültəsində təhsil almışdır (1956-61). Əmək fəaliyyətinə Azərbaycan Televiziya və Radio Verilişləri Komitəsində redaktor kimi başlamışdır (1960-62). Azərbaycan Dövlət Filarmoniyasında (1962-63) və Azərbaycan Dövlət Musiqili Komediya Teatrında (1967-75) ədəbi hissə müdiri işləmişdir. «Sabir» adlı ilk şeiri 1957 ildə «Azərbaycan gəncləri» qəzetində dərc olunmuşdur. «Çağlayan» adlı ilk şeir kitabı isə 1962 ildə nəşr edilmişdir. Şeirlərinə mahnılar bəstələnmiş, pyesləri tamaşaya qoyulmuşdur. Azərbaycan SSR Ali Soveti Rəyasət Heyətinin və Azərbaycan LKGİ MK-nın Fəxri Fərmanları ilə təltif edilmişdir (1980). Türkiyə Folklor Akademiyasının fəxri akademiki (1986), Türk Dünyası Araşdırmaları Vəqfinin fəxri doktoru və prof.-u (1987), Beynəlxalq Atatürk mükafatı laureatı (1988) olmuşdur.

Tərcümələri:

1. **Yemilian Bukov.** Fəxr et, Moldaviya (şeir). Kommunist, 1965, 28 avqust.
2. **Georq Veyert.** Lankaşirli meyxanaçı (şeir). Azərbaycan, 1966, №8, s.143.

3. **Georgi Leonidze.** Bulaq (şeir). Azərbaycan, 1967, №9, s.67-68.
4. **Revaz Margiani.** Köhnə mənşildə (şeir). Azərbaycan, 1967, №9, s.69.
5. **Sergey Orlov.** Mənim Moskvam (şeir). Bakı, 1967, 5 oktyabr.
6. **Xalidə Nüsrət.** Azadlıq (şeir). Ədəbiyyat və incəsənət, 1968, 21 sentyabr.
7. **Karlo Kaladze.** Yaxşı dost (şeir). Azərbaycan, 1971, №2, s.16.
8. **Mikola Naqribeda.** Poladəridənlər (şeir). Azərbaycan, 1971, №6, s.165.
9. **Henrix Hauf.** Mənim əzizlərim! (şeir). Azərbaycan, 1971, №7, s.174.
10. **Leonid Martınov.** Su (şeir). Ədəbiyyat və incəsənət, 1971, 2 oktyabr.
11. **Konstantin Simonov.** Açıq məktub (şeir). Azərbaycan, 1972, №8, s.3-5.
12. **Yevgeni Vikulov.** Çiçəklər (şeir). Bakı, 1972, 14 sentyabr.
13. **Antanas Ventslova.** Torağaylar (şeir). Azərbaycan, 1975, №8, s.159.
14. **Mart Raud.** Qatarlar (şeir). Ədəbiyyat və incəsənət, 1975, 30 avqust.
15. **Mart Raud.** Qatarlar (şeir). Dostluq, 1975, 4 oktyabr.
16. **Necati Zəkəriyyə.** Oyun; Bu axşam; Lorkaya; Dəyişmə (şeir). Ulduz, 1977, №5, s.53.
17. **Jamidin.** Çəkmələr və şotka (təmsil). Ədəbiyyat və incəsənət, 1978, 28 yanvar.
18. **Jamidin.** Oğul (şeir). Ədəbiyyat və incəsənət, 1978, 28 yanvar.
19. **M.Bratan.** Doğmalığ (şeir). Ulduz, 1979, №10, s.17.
20. **Oleq Oraç.** Səadət; Süpürgəçi (şeir). Azərbaycan gəncləri, 1979, 6 oktyabr.
21. **Mikola Şeremet.** Acımuşkay balladası (s.24-25); «Sən, ey dəniz, mənə də...» (s.25) (şeir). Körpülər (Ukrayna sovet şairlərinin şeirləri). Bakı: Yazıçı, 1979, 172 s.

22. **Mikola Bratan.** Doğmalığ (s.90); Kotan balladası (s.91) (şeir). Körpülər (Ukrayna sovet şairlərinin şerləri). Bakı: Yazıçı, 1979, 172 s.
23. **Valentin Protalin.** Nəğmə (şeir). Azərbaycan qadını, 1980, №9, s.9.

RƏFİLİ

Mikayıl Həsən oğlu
(25.4.1905, Goranboy r-nunun Borsunlu k. – 25.4.1958, Bakı) – şair, ədəbiyyatşünas, təhqidçi, publisist, tərcüməçi.

Azərbaycan Yazıçılar İttifaqının üzvü (1935), filologiya e.d. (1944), prof. (1939). Yelizavetpol klassik gimnaziyasında təhsil almışdır. Bu dövrdə «Mikayıl Rəfizadə» imzası ilə ilk qələm təcrübələri – «Mücadiləyi-həyat» hekayəsi, «Elmə doğru» şeiri və «Qərb mədəniyyəti» məqaləsi «Əfkari-mütəəllimin» jurnalında (1919, 2, 3 nömrələrində) dərc olunmuşdur. 1923 ildə Azərbaycan Dövlət Universitetinin (indiki BDU) Şərq fakültəsinə daxil olmuş, 1927 ildə 1-ci Moskva Dövlət Universitetinin ədəbiyyat və incəsənət fakültəsinə keçmiş, 1930 ildə oranı bitirmişdir. Həmin ildən Azərbaycanın ali məktəblərində dərs demişdir. Azərbaycan Pedaqoji İnstitutunun (indiki ADPU) Azərbaycan ədəbiyyatı kafedrasının müdiri (1939-58) olmuşdur. «Pəncərə» (1929), «Lirik şeirlər» (1930), «Yeni tarix» (1934), «Durna» (1936) şeir kitabları nəşr olunmuşdur. Azərbaycan-da sərbəst şeirin ilk nümunələrini yaratmış, onun fəal təbliğatçısı olmuşdur. Qədim Azərbaycan ədəbiyyatı, Nizami, Füzuli, M.Ş.Vazeh, A.A.Bakıxanov, M.F.Axundov, N.Nərimanov və b. haqqında tədqiqat əsərlərinin müəllifidir. Klassik Azərbaycan ədəbiyyatının rus dilində tədqiqi və təbliği sahəsində R-nin xidməti mühümdür. Rus və dünya ədəbiyyatı klassikləri haqqında, Azərbaycan-rus və Qərbi Avropa ədəbi əlaqələrinə dair əsərləri var. M.F.Axundovun həyat və fəaliyyətindən bəhs

edən «Səbuhi» filminin ssenari müəllifidir. «Şərəf nişanı» ordeni və medallarla təltif olunmuşdur.

Tərcümələri:

1. **Mayakovski V.V.** Son marş; Matroslara (şeir). Maarif və mədəniyyət, 1926, №7 s.3.
2. **Uels H.** Məhəbbət sərfi (fəlsəfi hekayə). Maarif və mədəniyyət, 1926, №4, s.8-10.
3. **Tarasov R.** 1917-ci ilin 25 fevral (10 mart) günü («Ağır addımlar» romanından bir parça). Maarif və mədəniyyət, 1927, №3, s.15-20.
4. **Vituni A.** Azərbaycan (şeir). Maarif və mədəniyyət, 1927, №4-5.
5. **Vituni A.** Salam əleyküm (şeir). Maarif və mədəniyyət, 1927, №3, s.30. (farscadır).
6. **Viktor Hüqo.** Gülən adam (roman). Bakı: Azərneşr, 1927, 419 s.
7. **Verxarn E.** Şəhər (şeir). İnqilab və mədəniyyət, 1928, №6-7, s.8-9.
8. **Lermontov Mixail.** Qafqaz (şeir). İnqilab və mədəniyyət, 1928, №8, s.20.
9. **V.Hüqo.** Səfillər (roman). I hissə. Bakı: Azərneşr, 1933, 301 s.
10. **V.Hüqo.** Səfillər (roman). II hissə. Bakı: Azərneşr, 1933, 172 s.
11. **V.Hüqo.** Səfillər (roman). III hissə. Bakı: Azərneşr, 1934, 229 s.
12. **V.Hüqo.** Səfillər (roman). IV hissə. Bakı: Azərneşr, 1935, 278 s.
13. **V.Hüqo.** Səfillər (roman). V hissə. Bakı: Azərneşr, 1935, 264 s.
14. **A.S.Puşkin.** Ərzurum səyahəti (poema). Bakı: Azərneşr, 1937, 77 s.
15. **A.S.Puşkin.** Tunc atlı (poema). Bakı: Azərneşr, 1937, 22 s.
16. **Onore de Balzak.** Ögey ana. Bakı: Azərneşr, 1943.
17. **Onore de Balzak.** Novellalar. Bakı: Azərneşr, 1949, 292 s.
18. **L.N.Tolstoy.** Dirilmə. I hissə. Bakı: Uşaqgəncneşr, 1951, 292 s.

19. **L.N.Tolstoy.** Dirilmə. II hissə. Bakı: Uşaqgəncnəşr, 1951, 382 s.
20. **Onore de Balzak.** Qorio ata (roman). Bakı: Uşaqgəncnəşr, 1952, 312 s.
21. **Balzak O.** Qobsek (novella). Bakı: Gənclik, 1969, 68 s.
22. **Balzak O.** Qorio ata (roman). Bakı: Yazıçı, 1978, 294 s.
23. **Gidaş A.** İmperialist əsgərlərinə (poema). İnqilab və mədəniyyət, 1982, №5, s.18-20.
24. **Viktor Hüqo.** Səfillər (roman). III və VI hissələr. Bakı: Maarif, 1988, 589 s.
25. **Viktor Hüqo.** Səfillər (roman). V hissə. Bakı: Maarif, 1988, 285 s.
26. **Balzak O.** Qorio ata (roman). Bakı: Gənclik, 1989, 264 s.
27. **Viktor Hüqo.** Səfillər (roman). I və II hissələr. Bədii ədəbiyyat. Bakı: Maarif, 1987, 566 s.
28. **Hüqo V.** Səfillər (roman). III və IV hissələr. Dünya ədəbiyyatı seriyası. Bakı: Öndər, 2005, 656 s.
29. **Onore de Balzak.** Qorio ata (roman). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Onore de Balzak. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Şərq-Qərb, 2006, s.139-394.
30. **Onore de Balzak.** Qobsek; Polkovnik Şaber (novella); Qorio ata (roman). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Onore de Balzak. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Şərq-Qərb, 2006, 408 s.
31. **Onore de Balzak.** Qobsek (novella). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Fransız ədəbiyyatı antologiyası. 3 cildə. III cild. Bakı: Şərq-Qərb, 2007, s.36-96.
32. **Viktor Hüqo.** Paris Notr-Dam kilsəsi (roman). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Bakı: Şərq-Qərb, 2007, s.488.
33. **Viktor Hüqo.** Səfillər (roman). I və II hissələr. Dünya ədəbiyyatı klassikləri seriyası. Viktor Hüqo. Seçilmiş əsərləri. 3 cildə. I cild. Bakı: Şərq-Qərb, 2009, 680 s.

34. **Viktor Hüqo.** Səfillər (roman). I və II hissələr. Dünya ədəbiyyatı seriyası. Bakı: Öndər, 2005, 648 s.
35. **Viktor Hüqo.** Paris Notr-Dam kilsəsi (roman). Dünya ədəbiyyatı klassikləri seriyası. Viktor Hüqo. Seçilmiş əsərləri. 3 cildə. III cild. Bakı: Şərq-Qərb, 2010, s.327-804.

RƏHİMLİ

Esmiralda Qulamhüseyn qızı (d. 14.1.1956, Bakı) – dilçi, tərcüməçi, filologiya e.n. Azərb. Pedaqoji Xarici Dillər İn-tunun (indiki ADU) ingilis dili fakültəsini bitirmişdir (1978). 1996

ildən ADU-da çalışır. Hazırda həmin un-tin german dillərinin tərcümə nəzəriyyəsi və praktikası kafedrasının müdürüdür.

Tərcümələri:

1. **Xyan A.A.Седилъо.** Rio en Medilolu Centlmen (hekayə). Yeni zaman qəzeti 13-19. 4. 2001.
2. **İsaak Sinqer.** İtirdiyim gün (hekayə). Yeni zaman qəzeti 13-19. 4. 2001.
3. **Cess Stüart.** Sevgi (hekayə). Mədəniyyət qəzeti № 20 4.6. 2005.
4. **Stefan Lonqstrit.** Rəsm dəlisi qoca (oçerk). Poliqlot № 09-10 (92-93) 29.6. 2006.

RƏHİMLİ

İlham Əziz oğlu (d. 8.9.1949, Yevlax) – sənətsünas, tənqidçi, publisist, Əməkdar incəsənət xadimi (1989), sənətsünaslıq doktoru, prof. (1994). M.Əliyev ad. Azərb.

İncəsənət İn-tunda (indiki ADMİU) təhsil almışdır (1967-72). «Azərbaycan» qəze-

tinin baş redaktoru, Prezident Aparatının humanitar siyasət şöbəsinin məsul işçisi (1991–93), Akademik Milli Dram Teatrının ədəbi hissə müdiri (1993–2003), Azərb. Televiziya və Radio Verilişləri QSC-də Maarifçilik redaksiyasının baş redaktoru (2007 ildən) olmuşdur. 2011 ildən Mədəniyyət televiziyasının direktor müavini. 1975 ildən ADMİU-da pedaqoji fəaliyyətlə məşğul olur. Səhnə sənəti, kino, təsviri incəsənət, dramaturgiya, aktyor və rej. peşəsinə, eləcə də mədəniyyətin digər sahələrinə dair çoxsaylı məqalələrin müəllifidir. «Kölgə» (Yevgeni Şvarts), «Mol-yer» (Mixail Bulqakov), «Avqinin tövlələri» (Fridrix Dürrenmatt), «Siravi Əsgər Xiks» (Albert Malts), «Hacı Murad» (Lev Tolstoy) pyeslərinin R. tərəfindən edilən tərcüməsi Azərb. Akademik Milli Dram Teatrının kitabxanasında saxlanılır.

Tərcüməsi:

Natiq Rəsulzadə. Didərgin (pyes). Azərbaycan, 2011, №6, s.67–86.

RƏHİMLİ

Təranə Turan qızı
(d. 1970, Bakı) –
tərcüməçi, tədqiqatçı.
Filologiya e.n. (2004).
Azərb. Aşıqlar Birli-
yinin (1992), AJB-
nin (1994), AYB-nin
üzvü (1999). ADPU-

nun filologiya fakültəsində təhsil almışdır (1990–95). «Gənc müəllim» qəzetinin məsul katibi (1994–2000), baş redaktoru (2000–07) olmuşdur. 2014 ildən ADPU-nun dünya ədəbiyyatı kafedrasının dosentidir. Dünya Gənc Türk Yazarlar Birliyinin Təsisçilər Şurasının (1998), Kipr Balkanlar Avrasiya Türk Ədəbiyyatları Qurumunun (2007), Avrasiya İncəsənət, Mədəniyyət və Ədəbiyyat Dərnəyinin (2013) üzvüdür. Azərb., Türkiyə, Rusiya, Qərbi Trakiya və

Qərb ölkələri ədəbiyyatlarına dair tədqiqatları, şeirləri və nəsr əsərləri var. Türkiyədə «Sevgimdən tanıyaqlar» və «Sənə yazmadığım şeir» (hər ikisi 2013) kitabları nəşr olunmuşdur. Azərb.-də və Türkiyədə fəxri fərmanlar və mükafatlarla təltif edilmişdir.

Tərcümələri:

1. **Konstantin Simonov.** Gözlə məni (şeir). Azərbaycan mübarizləri. № 2, 20–27 may 1999.
2. **Aydın Ahmet.** Dönük həyat (s.101), Qəsəbənin küçələri (s.102), Bal gözlüm (s.103) (şeirlər). Türkün səsi. VII almanax. Bakı: Nurlan, 2005.
3. **Ercan Caneri.** Sən və mən (şeir) (s. 104). Canımdan can istə (şeir) (s.105). Türkün səsi. VII almanax. Bakı: Nurlan, 2005.
4. **Nalan Saracoğlu.** Yaşamaq istədiyimiz (şeir) (s.106). Gözlənti (şeir) (s.107). Əmin-amanlıq (şeir) (s.108). Türkün səsi. VII almanax. Bakı: Nurlan, 2005.
5. **İsmayıl Yusuf.** Oyanış (şeir) (s.109). Yarımçıq qalan nağıl (şeir) (s.110). Artıq bir xəyal (şeir) (s.111). Türkün səsi. VII almanax. Bakı: Nurlan, 2005.
6. **Mehmet Dükkançı.** Əngəllər (şeir) (s.112). Kim (şeir) (s.113). İçindəki günəş (şeir) (s.114). Türkün səsi. VII almanax. Bakı: Nurlan, 2005.
7. **Sema Salihoğlu.** Sənsizlikdə (şeir) (s.116). Aprel yağışlı şüşələr (şeir) (s. 117). Türkün səsi. VII almanax. Bakı: Nurlan, 2005.
8. **Sevkan Tahsinoğlu.** Atamın gözləri (şeir) (s.119). Bilirsən, eləmi ana? (şeir) (s.120). İnsanlar uşaqdı (şeir) (s.121). Türkün səsi. VII almanax. Bakı: Nurlan, 2005.
9. **Sevkan Tahsinoğlu.** İstanbulun bağ-
rında (şeir). Türkün səsi. VII almanax. Bakı: Nurlan, 2005, s.118.

RƏHİMOV E.**Tərcümələri:**

1. **F.Zalten (Zolter).** Bemb (meşə nağılı). Bakı: Gənclik. 1976, 159 s.
2. **Feliks Zalten.** Bemb (nağıl-povest). Dünya uşaq ədəbiyyatı kitabxanası. 50 cildə. 17-ci cild. Cek London, Feliks Zalten, E.Seton-Tompson. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Gənclik, 1985, 348 s.
3. **M.Prişvin.** Meşə həkimi (s.17-18); Lada (s.18-19); Bir qurtum süd (s.19-20); Petyanın başmağı (s.20); Burunduk (s.21-22); Qazança adlı maral balasının hekayəti (s.22-24); Qartal yuvası (s.24-25); Qaplan (s.25-26); Ağacların əsirliyi (s.27); Yereşən (s.27-28); Tala (s.28-29); Babanın keçə çəkmələri (s.29-31); Tanış cüllüt (s.32); Quşüzümü (s.32-33); Meşə sahibi (s.34-36); Qoca göbələk (s.36-41) (hekayə). Dünya uşaq ədəbiyyatı kitabxanası. 50 cildə. XXXIV cild. M.M.Prişvin, B.S.Jitkov, V.V.Bianki, Yuri Oleşa. Seçilmiş povest və hekayələr. Bakı: Gənclik, 1987, 484 s.
4. **Mixail Mixayloviç Prişvin.** Meşə həkimi (s.279-280); Lada (s.280-282); Bir qurtum süd (s.282); Petyanın başmağı (s.282-283); Burunduk (s.283-285); Qazança adlı maral balasının hekayəti (s.285-287); Qartal yuvası (s.287); Qaplan (s.288-289); Ağacların əsirliyi (s.290); Yereşən (s.290-291); Tala (s.291-292); Babanın keçə çəkmələri (s.293-295); Tanış cüllüt (s.295-296); Quşüzümü (s.296-297); Meşə sahibi (s.298-301) (hekayə). Rus uşaq ədəbiyyatından seçmələr. Birinci kitab. A.Puşkin, M.Lermontov, L.Tolstoy, P.Yerşov, M.Prişvin. Bakı: Öndər, 2005, 328 s.

RƏSUL RZA

(Rəsul İbrahim oğlu Rzayev; 19.5.1910, Göyçay – 1.4.1981, Bakı) – şair, ictimai xadim. Azərb. SSR xalq şairi (1960), Azərb. SSR əməkdar incəsənət xadimi (1943), SSRİ

Dövlət mükafatı laureatı (1951). 1927-37 illərdə Zaqafqaziya Kommunist Un-tində, Moskva Millətlər İn-tunda və Ümumittifaq Dövlət Kinematografiya İn-tunda oxumuşdur. Azərb. Yazıçılar İttifaqının sədri (1939), Azərb. SSR Kinematografiya naziri (1945-48), Azərb. Sovet Ensiklopediyasının baş redaktoru (1966-75), Asiya və Afrika Ölkələri ilə Resp. Həmrəylik Komitəsinin sədri (1960-81), Xəbərlər Mətbuat Agentliyi Resp. İdarə Heyətinin sədri (1965-81) vəzifələrində çalışmış, AKP Təftiş Komissiyasının (1966-75), SSRİ Yazıçılar İttifaqı İdarə Heyətinin üzvü (1964 ildən), Azərb. SSR Ali Sovetinin (1-ci, 3-7-ci və 10-cu çağırış) deputatı olmuşdur.

R.R.-nın «Bu gün» adlı ilk şeiri 1927 ildə «Qığılçım» almanaxında (Tiflis) dərc olunmuşdur. İlk şerlərindən müasirlik ruhu ilə seçilən lirik şair kimi diqqəti cəlb etmişdir. İkinci Dünya müharibəsi illərində hərbi müxbir olmuş, qələbəyə inamı və humanizmi əks etdirən əsərlər yazmışdır [«Vətən» (1942), «İntiqam! İntiqam...» (1943) şeir kitabları, «Ölməz qəhrəmanlar» (1942) hekayə və oçerk topluları, «Vəfa» (1943) pyesi və s.]. Bədii cəhətdən ən güclü əsərlərindən biri «Lenin» (1950) poemasıdır.

60-cı illərdə R.R. yaradıcılığının mövzu dairəsi əhəmiyyətli dərəcədə yeniləşmiş, poeziyasında intellektual mənbə, analitik bədii idrak, müasir həyat hadisələrinə fəlsəfi yanaşma meylləri güclənmişdir. [«Şeirlər» (1959), «Pəncərəmə düşən işıq» (1962), «Duyğular, düşüncələr» (1964), «Dözüm»

(1965) şeir kitabları]. «Qızıl gül olmayaydı» (1958-61), «Bir gün də insan ömrüdür», «Xalq həkimi» (1961) poemalarında insanpərvərlik ideyaları əks olunmuşdur. «Rənglər» (1962) silsiləsində 20 əsr insanının mənəvi aləmi rənglərin doğurduğu assosiasiyalar vasitəsi ilə açılır. Müasirlik R. R.-nın 70-ci illər yaradıcılığının da [«Dünən, bu gün, sabah» (1973), «Güneylər, quzeylər» (1977), «Üzü küləyə» (1979) kitabları] əsas mövzudur. Uşaqlar üçün də yazmışdır («Balacaların şəkili təbiət ensiklopediyası» seriyasından kitabçalar). Ədəbi-tənqidi və publisistik məqalələri, oçerkləri var («Mənim fikrimcə» kitabı, 1967)

Tərcümələri:

- Mixail Lermontov.** Demon (poema). İnqilab və mədəniyyət, 1934, №1-2, s.36-39; №3-4, s.21-24 (Mikayıl Müşfiq ilə şərikli tərcümə).
- J.Bayron.** Şilyon məhbusu (poema). İnqilab və mədəniyyət, 1934, №5, s.6; №6-7, s.30.
- M.Y.Lermontov.** Demon (poema). İnqilab və mədəniyyət, 1939, №10-11, s.20-35
- Avetik İsaakyan.** Döyüş harayı (şeir). Vətən uğrunda, 1942, №7-8, s.26.
- İlya Selvinski.** Krım cəbhəsinin döyüşçülərinə (şeir). Ədəbiyyat qəzeti, 1942, 1 aprel.
- M.Y.Lermontov.** Tambov xəzinədarının arvadı (poema). İnqilab və mədəniyyət, 1948, №4, s.117-133.
- Konstantin Simonov.** Yad kölgəsi (4 pərdəli 6 şəkili dram). İnqilab və mədəniyyət, 1949, №9, s.64-131.
- V.V.Mayakovski.** Poeziya haqqında maliyyə müfəttişi ilə söhbət (şeir). İnqilab və mədəniyyət, 1950, №11, s.80-83.
- J.Popov.** Ailə (pyesdən səhnələr). Pioneer, 1950.
- V.Mayakovski.** Şeirlər və poemalar. Bakı: Azərnəşr, 1950, 194 s.
- V.V.Mayakovski.** Yubileylik (şeir). İnqilab və mədəniyyət, 1951, №4, s.39-42.
- Ozan Xvan.** Leninin məqbərəsi yanında (şeir). İnqilab və mədəniyyət, 1951, №11, s.130-131.
- Şandor Petefi.** Qandallar; Sən istəyirdin ki, mehriban ata; Ana; Əgər sən bir çiçəksən...; Qızlar səni sevməsə; Çobanın dərdi (şeir). İnqilab və mədəniyyət, 1952, №7, s.92-93.
- V.V.Mayakovski.** Yoldaş Leninlə söhbət; Tökməçi İvan Kazılevin yeni mənzilə köçməsi haqqında söhbəti; Kemp nit gedayke (ingiliscə düşərgə keyfini pozma); Yazıçı qardaşlara (şeir). Azərbaycan, 1953, №4, s.85-89.
- V.Mayakovski.** Blek end Uayt; Məhəbbət; Atlara qarşı yaxşı əlaqə; Dərin yerlərdə dayaz fəlsəfə; Qiybətçi (şeir). Azərbaycan, 1953, №7, s.96-102.
- Vladimir Mayakovski.** Şalvarlı bulud; Fleyta – bel sütunu; Hərb və sülh; İnsan; 150000000; Sevirəm; O bəradə; Vladimir İliç Lenin; Yaxşı; Var səsimlə (poema). V.Mayakovski. Seçilmiş əsərləri. 2 cildə. I cild. Poemalar. Bakı: Azərnəşr, 1954, 428 s.
- Dimitr Şuteriki.** Partiya, eşq olsun sənə! (şeir). Azərbaycan, 1955, №1, s.114.
- V.Mayakovski.** Vladimir İliç Lenin (poema). Bakı: Uşaqgəncnəşr, 1955, 92 s.
- Kamil Ömər.** O, iki dəfə öldü (şeir). Ədəbiyyat və incəsənət, 1958, 27 sentyabr.
- Əbdül-Vahab Əl-Bayati.** Şair qardaşlarıma (şeir). Azərbaycan müəllimi, 1958, 2 oktyabr
- Nazim Hikmət.** Barok; Hanuş ustanın saati; Faustun evi; Nikbin Praqa («Pra-qada vaxtlar» silsiləsindən şeirlər). Azərbaycan, 1958, №4, s.149-151.

22. **Aşıq Həsən.** Mahnı (şeir). Azərbaycan, 1958, №9, s.54.
23. **Qaracaoğlu.** Qızlar (şeir). Azərbaycan, 1958, №9, s.54.
24. **Aşıq Ömər.** Dedim-dedi (şeir). Azərbaycan, 1958, №9, s.55.
25. **Cevhəri.** Gəlsin; Sonasan (şeir). Azərbaycan, 1958, №9, s.55.
26. **Dərdli.** Saqi, piyaləndə nədir bu əsrar?... (qoşma). Azərbaycan, 1958, №9, s.55-56.
27. **Nazim Hikmət.** Qərribə olub havalar; Günlər; Dunay çayı; Məmləkətim haqqında; Nağıllar nağılı; Qoz ağacı; David Oystaxa məktub; Mavi limanda (şeir). Azərbaycan, 1958, №9, s.56-58.
28. **Şükufə Nihal Başar.** Su (şeir). Azərbaycan, 1958, №9, s.58.
29. **Arif Hikmət Par.** Bekarlıq (şeir). Azərbaycan, 1958, №9, s.58-59.
30. **Nazim Hikmət.** Tər bənövşə, ac dostlar və qızıl gözlü uşaq; Oyanış; Axşam gəzintisi; Gecə saat bir; Doğum; Münəvərdən məktub aldım deyir ki...; Payız; Yaşamaq haqqında; Şeytana mərsiyə; Qoz ağacı ilə topal Yunusun hekayəsi (şeir). Azərbaycan, 1960, №1, s.8-18.
31. **Marqarita Aliger.** Qorxma dönəcəyəm mən yenə geri... (şeir). Azərbaycan, 1961, №4, s.32.
32. **Marqarita Aliger.** Bu necə gecədir aləmdə, necə!.. (s.7); Qorxma, dönəcəyəm mən yenə geri... (s.7-8) (şeir). Bahar dostları (RSFSR şairlərinin şeirləri). Bakı: Azərnəşr, 1961, 248 s.
33. **Pavel Antokolski.** Meşə yolu boyunca (s.15); Mayakovski (s.15-16) (şeir). Bahar dostları (RSFSR şairlərinin şeirləri). Bakı: Azərnəşr, 1961, 248 s.
34. **V.Mayakovski.** Taxtabiti (9 şəkildə fəyerik komediya). Azərbaycan, 1963, №7, s.46-77.
35. **Əbdül-Vahab Əl-Bayati.** Lenin; Oğlum Əliyə həsr etdiyim nəğmə; İnsan insana qardaşdır; Ölü ağac; Yaşıl ay; Nazim Hikmətə; Bağdad (şeir). Azərbaycan, 1963, №9, s.138-140.
36. **İrje Taufer.** Şeirlər. Azərbaycan, 1963, №9, s.163-165.
37. **Əbdül-Vahab Əl-Bayati.** Şair qardaşım!; Naməlum adamın gündəliyindən; Sülh, çörək, nəğmə; Sovet gəncliyi, sənin üçün! (şeir). Ədəbiyyat və incəsənət, 1963, 24 avqust.
38. **V.Mayakovski.** Vladimir İliç Lenin (poema). Bakı: Azərnəşr, 1963, 100 s.
39. **Nazim Hikmət.** Bizim həyətdən qaldırılacaq mı cənazəm?...; Altmış yaşındayam...; Çinar olaydım, kölgəsində dincələydim...; Yarpaq tökümü; Radioaktiv yağışlar haqqında; Kommunistəm (şeir). Azərbaycan, 1964, №1, s.127-129.
40. **A.Sofronov.** Bakı dostluq şəhəri (şeir). Bakı, 1964, 21 may.
41. **Rabindranat Taqor.** Hindistan (şeir). Ədəbiyyat və incəsənət, 1964, 6 iyun.
42. **Nquzo Sendi.** Suaxili-Ana dilim! (şeir). Ədəbiyyat və incəsənət, 1964, 6 iyun.
43. **M.Y. Lermontov.** İsmayıl bəy (s.123-212); Tambov xəzinədarının arvadı (s.295-322); Demon (s.368-406) (poema). Lermontov M.Y. Əsərləri. 4 cildə. II cild. Poemalar. Bakı: Azərnəşr, 1964, s.123-212, 295-322, 368-406.
44. **Məlih Cövdət Anday.** Bir bahar şeirinə başlanğıc; Mədəniyyət; Xəzinə içində-sən; Yazıq Əhməd; Çarə yoxdur (şeir). Azərbaycan, 1965, №9, s.124-125.
45. **Orxan Vəli.** Müftə; Rahat; Quyruqlu şeir; Cavab (Qəssab pişiyinin küçə pişiyinə cavabı); Dəniz qızı. (şeir). Azərbaycan, 1965, №9, s.126-127.
46. **Vitezslav Nezval.** Nə gözəldir cavanlıq; Nə gözəldir qocalıq (şeir). Ədəbiyyat və incəsənət, 1965, 25 sentyabr.
47. **Federiko Qarsia Lorka.** Çöl; Tənhalıq; Üç çay haqqında ballada; Mavi axşam

- bala-bala nəğmə deyir portağal...; Mən öləndə açıq qoyun eyvanımın qapısını... (şeyr). Azərbaycan, 1966, №1, s.217-218.
48. **Elyuar Pol.** Söndürülmüş işıqlar; Gözəllik; Fəhlə; Qabriel Peri; Poeziya tənqidi; Məmnunlar (şeyr). Azərbaycan, 1966, №1, s.219-220.
 49. **Jalə.** Lenin; Qəhrəmanlıqlar; Nigaran sevinc; Kişi ağlarsa; Alov (şeyr). Azərbaycan, 1969, №6, s.79-80.
 50. **V.Mayakovski.** Vladimir İliç Lenin (poema). Bakı: Gənclik, 1970, 102s.
 51. **N.A.Nekrasov.** Nümunəvi gədə – sədaqətli Yakov haqqında («Rus elində kimin günü xoş keçir» poemasından). Azərbaycan, 1971, №6, s.149-163
 52. **Henri Longfello.** Hayavata haqqında nəğmə (poema). Bakı: Gənclik, 1971, 244 s.
 53. **N.A.Nekrasov.** Rus elində kimin günü xoş keçir (poema). Bakı: Gənclik, 1971, 271 s.
 54. **V.Mayakovski.** Yazdım bu kitabda mən mayakdan və dənizdən (s.2-9); Yaxşı nədir, pis nədir (s.11-25); Hər səhifəyə baxsan ya fildir, ya da aslan (s.27-36) (şeyr). V.Mayakovski. Yazdım bu kitabda mən mayakdan və dənizdən. Bakı: Gənclik, 1973, 37 s.
 55. **V.Mayakovski.** 150 000 000 (s.3-66); Yaxşı (s.67-179) (poema). Bakı: Azərnəşr, 1973, 180 s.
 56. **Orxan Vəli Qanıq.** Öləydim desənə (s.68); Müftə (s.8); Vətən üçün (s.68); Quyruqlu şer (s.69-70); Dəniz qızı (s.70) (şeyr). Şəhər, axşam və sən (Müasir türk şairlərinin şerləri). Bakı: Azərnəşr, 1974, 176 s.
 57. **İlya Selvinski.** Mən bunu öz gözlərimlə görmüşəm (şeyr). Ədəbiyyat və incəsənət, 1975, 20 sentyabr.
 58. **Aleksandr Sergeyeviç Puşkin.** Çar Nikita bir zamanlar... (s.218-219) (şeyr). A.S.Puşkin. Seçilmiş əsərləri. Şerlər. Bakı: Azərnəşr, 1977, 276 s.
 59. **Vladimir Mayakovski.** Yaxşı (poema). Azərbaycan, 1978, №10, s.13-14.
 60. **V. Mayakovski.** Yaxşı nədir, pis nədir? (s.3-7); Hansı sənət yaxşıdır (s.8-21) (şeyrlər). V.Mayakovski. Yaxşı nədir, pis nədir? Bakı: Gənclik, 1978, 22 s.
 61. **Vladimir V. Mayakovski.** Vladimir İliç Lenin (s.13-114) (poema); İclasbazlar (s.126-129); Nette yoldaşa, paraxoda və insana (s.131-134); Yoldaş Leninlə söhbət (s.134-138); Sovet pasportu (s.138-142); Amerikalılar heyrat edirlər (s.142-144); Amansız tənqidçilərin neş-tərini vur dərin (s.145-148); Əks-səda ilə qarışmış üsyanların... (s.155-166); Bakı (s.166-171) (şeyr). V.Mayakovski. Seçilmiş əsərləri... Poema, şeyrlər və oçerklər. Bakı: Yazıçı, 1983, 183 s.
 62. **Aleksandr Sergeyeviç Puşkin.** Çar Nikita bir zamanlar... (s.21) (şeyr). Dünya ədəbiyyatı kitabxanası. XXXII cild. A.S.Puşkin. Şerlər, poemalar, povestlər. Bakı: Yazıçı, 1987, 572 s.
 63. **V. Mayakovski.** Yaxşı nədir, pis nədir? (s.3-10); Hansı sənət yaxşıdır (s.11-24) (şeyr). V.Mayakovski. Yaxşı nədir, pis nədir? Bakı: Gənclik, 1987, 25 s.
 64. **Mixail Y. Lermontov.** Demon (s.153-180) (poema); Maskarad (s.182-304) (mənzum dram). Dünya ədəbiyyatı kitabxanası. 33-cü cild. M.Y.Lermontov. Şerlər, poemalar, mənzum dram, romanlar. Bakı: Yazıçı, 1989, 528 s.
 65. **Nazim Hikmət.** Ceviz ağacı (s.83-84); Nağıllar nağılı (s.84-85); Sən (s.86) (şeyr). Türkün 101 şairi (Türk şairlərinin şerləri). Bakı: Yazıçı, 1993, 235 s.
 66. **Nəcib Fazıl Kısakürək.** Otel otaqlarında (şeyr). Xəzər, 2004, №1, s.58.
 67. **Nizami Gəncəvi.** Xosrov və Şirin (poema). Klassik Azərbaycan ədəbiyyatı seriyası. Bakı: Lider nəşriyyat, 2004, 392 s.

68. **Mixail Y. Lermontov.** Demon (s.206-240) (poema); Maskarad (s.243-374) (mənzum dram). Dünya ədəbiyyatı seriyası. M.Y.Lermontov. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Öndər, 2005, 520 s.
69. **Aleksandr Sergeyeviç Puşkin.** Qraf Nulin (poema). Dünya ədəbiyyatı seriyası. 2 cildə. II cild. Bakı: Avrasiya press, 2006, s.94-104.
70. **Aleksandr Sergeyeviç Puşkin.** Poltava (poema). Dünya ədəbiyyatı seriyası. 2 cildə. II cild. Bakı: Avrasiya press, 2006, s.105-152.
71. **Esxil.** Zəncirlənmiş Prometey (faciə). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Esxil. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Avrasiya press, 2006, s.7-58.
72. **Federiko Qarsiya Lorka.** Çöl (s.283); Tənhəlik (s.283); Üç çay haqqında ballada (s.284-285) (şeir). Dünya ədəbiyyatı seriyası. İspan ədəbiyyatı antologiyası, Bakı: Şərq-Qərb, 2007, 384 s.
73. **Pavel Qriqoryeviç Antokolski.** Meşə yolu boyunca (şeir). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Rus ədəbiyyatı antologiyası. 2 cildə. I cild. Bakı: Avrasiya Press, 2007, s.137-138
74. **Artur Rembo.** Heyranlıq; Duyum (şeir). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Fransız ədəbiyyatı antologiyası. 3 cildə. II cild. Bakı: Şərq-Qərb, 2007, s.93-94.
75. **Pol Elüar.** Söndürülmüş işıqlar; Gözəllik; Fəhlə; Poeziya tənqidi; Məskunlar (şeir). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Fransız ədəbiyyatı antologiyası. 3 cildə. II cild. Bakı: Şərq-Qərb, 2007, s.140-141.
76. **Taras Şevçenko.** Qaydamaqlar (poemadan parçalar). Taras Şevçenko. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Şərq-Qərb, 2008, s.50, 52, 54, 56, 58, 60, 62, 64.
77. **Taras Şevçenko.** Muzdur qadın (poema). Taras Şevçenko. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Şərq-Qərb, 2008, s.92, 94, 96, 98, 100, 102, 104, 106, 108, 110, 112, 114, 116, 118, 120.

RƏSULOV

Əsgər Adil oğlu (1954, Naxçıvan) – publisist, tərcüməçi. Filologiya e.d. (2006). AYB-nin üzvü (2005). Azərb. Dövlət Un-tinin (indiki BDU) şərqşünaslıq fakültəsini fərqlən-

mə diplomu ilə bitirmişdir (1976). 1976-79 illərdə Türkiyədə tərcüməçi işləmişdir. 2012 ildən Azərb. Resp. Milli Arxiv İdarəsi rəisinin müavini vəzifəsində çalışır. 10-a yaxın kitabın, 15 fənn proqramının, ölkədə və xaricdə nəşr edilmiş 100-ə yaxın elmi, ədəbi-tənqidi və publisistik məqalənin müəlifidir. Türk dilinə və əksinə bir çox tərcümələri var. Türk dilindən Azərb. dilinə tərcümə edilmiş 7 kitabın ixtisas redaktorudur. Elmi kadrların hazırlanmasında xidməti var.

Tərcümələri:

1. **Səfərova Z.** Üzeyir Hacıbəyov. Bakı, Yazıçı, 1985, 60 s.
2. **Hüseynov R.** Məhsəti Gəncəvi. Bakı, Şərq-Qərb, 2013 (şərikli), 99 s.

RƏSULZADƏ

Məhəmməd Əmin Hacı Molla Ələkbər oğlu (31.1.1884, Bakı, Novxanı k. – 6.3.1955, Ankara) – Azərb.-in siyasi və dövlət xadimi. AXC-nin (1918-20) banilərindən biri; pub-

lisist. Ruhani ailəsində dünyaya gəlmişdir. S.M.Qənizadənin 2 sayılı rus-tatar məktəbində təhsil almış, Bakı texniki məktəbini bitirmişdir. Gənc yaşlarında inqilabi hərəkata qoşulmuş, «Müsəlman gənclik Təşkilatı» adlı gənc azərb.-lı inqilabçılar dərnəyi yaratmış və ona rəhbərlik etmişdir (1902-03). 1904 ildə Rusiya Sosial Demokrat Fəhlə Partiyası Bakı Komitəsi nəzdində «Müsəl-

man sosial-demokrat «Hümmət» təşkilatı»nın yaradılmasında iştirak etmişdir. 1905-07 illər inqilabının məğlubiyyətindən sonra İrana mühacirət etmiş, 1908-11 illər İran inqilabında və Cənubi Azərb.-in milli azadlıq hərəkatında fəal iştirak etmişdir. İran ziyalıları ilə birgə İran Demokratik Partiyasının əsasını qoymuşdur (1910). İran inqilabı yatırıldıqdan sonra 1911 ildə Türkiyəyə mühacirət etmişdir. Orada «Türk ocağı» təşkilatı və «Türk yurdu» jurnalı ilə əməkdaşlıq etmiş, Cənubi Azərb. əhalisinin milli-siyasi hüquqlarını müdafiə edən məqalələr dərc etdirmişdir. Eyni zamanda C. Əfqaninin «Milli birlik fəlsəfə»sinə yiyələnmiş, onu farscadan türkcəyə çevirib «Türk yurdu»nda çap etdirmişdir. 1913 ildə Bakıya qayıtmış, «Müsavət» partiyasının rəhbərliyinə keçmişdir. 1915 ildə partiyanın gizli orqanı olan «Açıq söz» qəzetini nəşr etmişdir. Fevral inqilabının (1917) qələbəindən sonra Azərb.-in muxtariyyəti uğrunda mübarizəyə başlamış, Qafqaz müsəlmanlarının Bakı (1917, aprel) və Moskva (1917, may) qurultaylarında öz ideyalarını irəli sürmüşdür. Moskva qurultayında onun «Milli-məhəlli muxtariyyət» proqramı səs çoxluğu ilə qəbul olunsada, Oktyabr çevrilişi (1917) və boşevik irticasının başlanması ilə yarımçıq qalmışdır. R. 1918 il mayın 27-də Zaqafqaziya səyminin müsəlman fraksiyası tərəfindən Tiflisdə yaradılmış Azərb. Milli Şurasının sədri seçilmiş, bir gün sonra şuranın iclasında İstiqlal bəyannaməsi qəbul olunmuşdur. 1920 il aprelin 27-də 11-ci qırmızı ordu artıq Bakını ələ keçirmiş olduğu halda AXC Parlamentində hakimiyyəti bolşeviklərə təhvil vermək məsələsi müzakirə olunarkən R. qətiyyətlə bunun əleyhinə çıxmışdır. AXC-nin süqutundan sonra gizli fəaliyyətə keçən r.-nin göstərişi ilə Bakıda «Müsavət»-in gizli mərkəzi yaradılmış, özü isə Lahıda gizlənmişdir. Avqustun 17-də həbs edilsə də, İ. Stalinin göstərişi ilə azad-

lığa buraxılmış, bir müddət sonra gizli yolla Finlandiyaya keçərək, oradan Türkiyəyə mühacirət etmişdir. Mühacirət həyatında da ictimai-siyasi fəaliyyətlə məşğul olmuşdur. Onun təşəbbüsü və fəal iştirakı ilə azərb.-lilərin istiqlal mübarizəsini vahid mərkəzdən idarə etmək məqsədilə 1924 ildə İstanbulda Azərbaycan Milli Mərkəzi, sovet rejiminə qarşı 1926 ildə Parisdə «Prometey» təşkilatı yaradılmışdır.

R. 20 əsrin əvvəllərindən «Şərqi-Rus», «Hümmət», «Təkamül» və s. mətbuat orqanlarında ictimai-siyasi məzmunlu yazıları ilə görünməyə başlamışdır. «Mar», «Marzadə», M.R.-zadə» və s. imzalar ilə çıxış etmişdir. «Şəlalə» jurnalında ictimai-siyasi həyatın təhlilinə həsr etdiyi məqalələrlə yanaşı, «Bir xan» hekayəsi də dərc olunmuşdur. 1908 ildə «Qaranlıqda işıqlar» pyesi tamaşaya qoyulmuşdur. Tehrandə «Tənqidi-fırqeyi-etidalıyyun» (1910), Ərdəbildə «Səadət-bəşər» (1911), Bakıda «Acı bir həyat» (1912), mühacirət illərində İstanbulda «Azərbaycan Respublikasının keçmişi, təşəkkülü və indiki vəziyyəti», «Əsrimizin Səyavuşu», «İstiqlal məfkurəsi və gənclik» (1928), Berlində «Azərbaycan Respublikası haqqında bəzi qeydlər» (1933) kitabları nəşr olunmuşdur. Azərb. ədəbiyyatı tarixi və mədəniyyətinin tədqiqinə dair bir sıra əsərlərin müəllifidir. A. Blyumun «Fəhlə sinfinə hansı azadlıq lazımdır?» (1907), C. Əfqaninin «Vəhdəti-cinsiyə fəlsəfəsi» (1910) əsərlərini Azərb. dilinə çevirib çap etdirmişdir. Əsərləri fransız, polyak, rus dillərinə tərcümə edilmişdir.

Tərcümələri:

1. **Aleksey Surkov.** Ey nəğməm!.. (şeir). Ədəbiyyat qəzeti, 1945, 15 fevral
2. **K.Simonov.** Muxbirlər klubunda (şeir). İnqilab və mədəniyyət, 1950, №11, s.86-87.
3. **S.Smironov.** Rus gözəli (poema). Azərbaycan, 1960, №3, s.122-144.

RƏSULZADƏ

Natiq Rəsul oğlu
(d. 5.6.1949, Bakı) –
yazıçı. Azərb. Resp.-nin
əməkdar incəsənət xadimi (1999). Moskvada
M.Qorki ad. Ədəbiyyat
İn-tunu bitirmişdir
(1975). AYB-nin (1979),

Azərb. Kinematografçılar Birliyinin və
Azərb. Teatr Xadimləri Birliyinin üzvüdür.
Azərb.-la yanaşı Rusiya, Macarıstan,
Polşa, Yuqoslaviya və s. ölkələrdə 30-dan
artıq kitabı nəşr olunmuşdur. Ssenariləri
əsasında «Bayramda yağış» (1985), «Yaşa,
qızıl balıq» (1988), «Gecə qatarında qətl»
(1990), «Ovsunçu» (2003), «Girov» (2005),
«Biz qayıdacağıq» (2007) və s. bədii filmlər
çəkilməmişdir. N.Ostrovski ad. Ümumittifaq
Mükafatı laureatıdır (1984). «Şöhrət» ordeni
ilə təltif olunmuşdur (2009).

Tərcümələri:

1. **Анар.** Красный лимузин (рассказ).
Литературный Азербайджан. 1995,
№7-12; 1996, №1-4, с. 46-64
2. **Анар.** Амулет от сглаза (повесть).
Литературный Азербайджан, 2015,
№4, с. 3-65.

RƏŞİD bəy Əfəndiyev

Rəşid bəy İsmayıl oğlu
Əfəndizadə (24.5.1863,
Şəki – 31.8.1942, Şəki)
– 19–20 əsrlər Azərb.
maarifçisi, yazıçısı və
pedaqoqu. Qori müəllimlər seminariyasını
bitirmişdir. M.F.Axund-

zadədən sonra ilk dram müəlliflərindən
birdir. Dramla tələbəlik illərində maraqlanmağa
başlamış, «Qan ocağı» adlı ilk
pyesini məktəb səhnəsində tamaşaya qoymuşdur.
Sonralar ardıcıl olaraq bədii yaradıcılıqla
məşğul olmuşdur. 10 il Qutqasəndə müəllimlik
etmiş, 8 il Tiflis İdareyi-

ruhaniyyəsinə katib müavini olmuş, 16
il Qori seminariyasında dərs demişdir. Həmin
müddət ərzində bədii yaradıcılıqla
ardıcıl məşğul olmuş, xüsusilə uşaqlar üçün
didaktik pyeslər yazmışdır. Məktəb səhnələrində
tamaşaların qoyulmasında mühüm
rol oynamış, özü də müxtəlif rollar ifa etmişdir.
Məktəbdə təlim-tərbiyə işinin təşkili
və dərslərlərin hazırlanmasında böyük
xidməti var. “Uşaq bağçası” adlı əlifba kitabı
və “Bəsirətül-ətfal” adlı qiraət kitabı
Azərb.-da ilk dərslərlərdəndir. “Saqqalın
kəraməti”, “Qonşu-qonşu olsa, kor qız ərə
gedər”, “Pul dəlisi”, “Bir saç telin qiyməti”,
“Tiflis səfirləri”, “Diş ağrısı”, “Təbiətdə əhvali-
məişət” dram əsərlərinin müəllifidir. Elmi,
maarifi və məktəbi təbliğ edən bir
sıra mənzumələr də yazmışdır. Dərslərlər
üçün rus klassiklərinin (Puşkin, Lermontov,
Krılov) əsərlərindən ayrı-ayrı hissələri, eləcə
də Firdovsinin “Şahnamə”sindən “Rüstəm
və Söhrab” dastanını, Şillərin “Cam” mənzuməsini
Azərb. dilinə tərcümə etmişdir. Həm tərcümələri,
həm də öz şeirləri klassik üslubdadır.

RƏŞİD EYVAZLI

Tərcümələri:

1. **Nadir Nadirpur.** Şeir və üzüm (şeir).
Azərbaycan, 1961, №5, s.200.
2. **K.Məmişoğlu.** Yaşamaq istəyirəm
(şeir). Azərbaycan, 1961, №10, s.171
3. **Əbdül-Vahhab Əl-Bəyati.** Şahzadə xanım
və bülbül («Sürgün» şeirlərindən).
Azərbaycan, 1962, №6, s.168.
4. **İlya Əbu Mazi.** Həyatın gözəlliyi (şeir).
Azərbaycan, 1962, №12, s.155.
5. **Nadir Nadirpur.** Ümid, ya xəyal?
(şeir). Azərbaycan, 1962, №12, s.156.
6. **M.F.Məhəmməd.** Afrika nəğməsi
(şeir). Azərbaycan, 1962, №12, s.156-157
7. **Məhəmməd Zahid.** Bakının səhəri
(şeir). Azərbaycan, 1968, №12, s.179.

ROJDESTVENSKI

Robert İvanoviç
(20.6.1932, indiki Altay
diyarının Kosixa k. –
19.8. 1994, Moskva)
– rus şairi, tərcüməçi.
Lenin komsomolu
(1972) və SSRİ Dövlət
mükafatı (1979) laurea-

tı. M.Qorki ad. Ədəbiyyat İn-tunda (Moskva)
təhsil almışdır (1951–56). «Baharın bayraq-
ları» (1955) və «Sınaq» (1956) adlı ilk şeir
topluları, həmçinin «Mənim məhəbbətim»
(1955) poeması tələbəlik illərində nəşr
olunmuşdur. 1986 ildən Osip Mandelstamın,
Marina Svetayeva və Vladimir Vıotskinin
ədəbi irsi üzrə Komissiyanın sədri olmuşdur.

Tərcüməsi:

Наби Хазри. Избранные произведе-
ния. М.: Художественная литература,
1979.

ROJDESTVENSKI

Vsevolod Aleksandro-
viç (10.4.1895, indiki
Puşkin ş. – 31.8.1977,
Leningrad, indiki
Sankt-Peterburq) – şair.
Peterburq Un-tinin tarix
və filologiya fakültəsin-
də təhsil almışdır (1914-

16). Birinci Dünya müharibəsi (1914-18) və
Vətəndaş müharibəsi (1918-20) iştirakçısıdır.
«Ümumdünya ədəbiyyatı» nəşriyyatında
tərcümələrlə məşğul olmuşdur. «Gimnaziya
illəri» adlı ilk şeir toplusu 1914 ildə çap
olunmuşdur. «Həyat səhifələri» (1962, 2-ci
nəşri 1974), «Puşkini oxuyarkən» (1962,
2-ci nəşri 1966) kimi xatirə kitablarının,
çoxsaylı opera librettolarının və tərcümə-
lərinin müəllifidir.

Tərcümələri:

1. **Низами.** Стихотворения и поэмы.
Эй, бабочка, гаси свечу! Уж светоч
здесь влекущий мой..., с.50-51; Дру-

гим знавала ты меня, а ты – ты луч-
ше, чем была..., с.53 (gazeli). Л.: Со-
ветский писатель, 1981, 792 с.

2. **Сулейман Рустам.** Избранное: Сти-
хотворения и поэмы. Горы, с.13-14
(стихи). М.: Художественная литера-
тура, 1986, 351 с.

RÜSTƏM KAMAL

(Rüstəm Kamal oğlu
Rəsulov; d. 2.7.1962,
Gürcüstan, Rustavi ş)
– ədəbiyyatşünas, tən-
qidçi. Filologiya e.n.
AYB-nin üzvü (1999).
Kaliningrad Dövlət Un-
tinin filologiya fakül-

təsində təhsil almışdır (1984-89). Müxtəlif
orta və ali təhsil müəssisələrində dərş de-
mişdir. Hazırda BSU-da Azərb. ədəbiyyatı
kafedrasının dosentidir. «Kitabi-Dədə Qor-
qud»un poetikası» (1995), «Kitabi-Dədə
Qorqud: arxaik ritual semantikasi» (1999),
«Ömür-inanc mətni» (2010) və s. kitabların
müəllifidir.

Tərcümələri:

1. **İqor alayı haqqında söyləmə** (dastan).
Dünya ədəbiyyatı seriyası. Rus ədəbiy-
yatı antologiyası. 2 cildə. I cild. Bakı:
Avrasiya press, 2007, s.7-25.
2. **V.Nekrasov, L.Rubinşteyn.** Şeirlər
(s.25-37; 140-157). Ən yeni rus ədə-
biyyatı: Antologiya. 2 cildə, II cild:
Poeziya. Bakı: Mütərcim, 2014, 212 s.

RÜSTƏMOV

Tofiq Tağı oğlu (1936,
Quba – 1995, Bakı)
– publisist. Azərb.
Dövlət Un-tinin (indi-
ki BDU) jurnalistika
şöbəsində təhsil al-
mışdır (1953-58). So-
vet (hazırda Rusiya)

mərkəzi mətbuat orqanı olan «Uçitelskaya

qazeta»nın Azərb. üzrə xüsusi müxbiri işləmişdir. Azərb. Dövlət Televiziya və Radio Verilişləri Komitəsində müxtəlif vəzifələrdə çalışmışdır. Müxtəlif illərdə Azərb. Jurnalistlər İttifaqı İdarə Heyətinin katibi, ADU-nun partiya komitəsinin katibi, AKP MK-nın ideologiya şöbəsi müdiri, 1990-95 illərdə «Kommunist» («Xalq qəzeti») qəzetinin baş redaktoru olmuşdur.

Tərcümələri:

1. **A.A.Bestujev-Marlinski.** Molla Nur (povest). Azərbaycan, 1988, №7, s.67-98; №8, s.105-135.
2. **Aleksandr Aleksandroviç Bestujev-Marlinski.** Molla Nur (povest). Bakı: Yazıçı, 1988, 168 s.
3. **Hanri Barbüs.** Qüvvət (novella). Xalq qəzeti, 1993, 4 may.
4. **Hanri Barbüs.** İlk məhəbbət (novella). Xalq qəzeti, 1993, 8 oktyabr.
5. **Lev Ginzburq.** O dünyada görüşlər (Münhen dəftərindən) (sənədli-publistik povest). Bakı: Yazıçı, 1993, 160 s.

RÜSTƏMZADƏ

Vilayət Məhəmməd oğlu (12.8.1937, Gürcüstan, Borçalı, Bala Muğanlı k. – 26.2.2001) – şair, tərcüməçi, ədəbiyyatşünas. Marneuli Dövlət Pedaqoji Məktəbini, Moskvada M.Qorki ad. Ədəbiyyat İn-tunu (1964) bitirmişdir. «Azərbayc»də və «Yazıçı» nəşriyyatında bədii tərcümə redaksiyasının müdiri (1974-80), Azərb. Xarici Ölkələrlə Dostluq və Mədəni Əlaqə Cəmiyyətinin orqanı olmuş «Sovet Azərbaycanı» qəzetinin baş redaktoru (1981–82), «Azərbayc»də böyük redaktor (1983-89), «Türk dünyası» jurnalının baş redaktorunun birinci müavini (1991–92), «Amal» qəzetinin baş redaktorunun birinci müavini (1992-94) olmuşdur.

«Tut kötüyü» ilk mətbu şeiri 1956 ildə Marneulidə «Stalin yolu» qəzetində dərc edilmişdir. «Oxu bülbülüm» (1966), «Qələbimin gözü ilə» (1979), «Ağlama məhəbbə-

tim» (1985) kitablarının müəllifidir. Azərb. SSR Ali Soveti Rəyasət Heyətinin Fəxri fərmanı ilə təltif edilmişdir (1975).

Tərcümələri:

1. **V.Suteyev.** Özü dəyənək-dar gündə gərək. Bakı: Azərbaycan, 1965, 21 s.
2. **Yan Larni.** Dayı axtaranlar. Bakı: Azərbaycan, 1965.
3. **A.Vlasov, A.Mlodik.** Mandat (povest). Bakı: Azərbaycan, 1966, 85 s.
4. **Əmirxan Şomaxov.** Tilsim (s.3-10); İgidlik (s.11-21); Fənərcik (s.22-32); İkinci ocaq (s.33-42); Bir xəncərin iki tiyəsi (s.43-50); Borca dağal (s.51-55); Səfər və onun babası (s.56-61); Kimya, kimya, yenə də kimya! (s.62-69) (hekalə). Əmirxan Şomaxov. Tilsim (hekalələr). Bakı: Azərbaycan, 1966, 70 s.
5. **Feliks Lev.** Yeraltı dəniz. Bakı: Azərbaycan, 1966, 16 s.
6. **K.Cilaşvili.** 3-2 (hekalələr). Bakı: Azərbaycan, 1966.
7. **Yevgeni Mar.** Leninin qonaqları. Bakı, Azərbaycan, 1966, 182 s.
8. **Otia Şalvoviç İoseliani.** Dul arvadın göz yaşları (s.5-20); Atlar (s.21-34); Levan (s.35-48); Bəyaz qız (s.49-64); Akasiya çiçəkləri (s.65-82); Sürət qatarında (s.83-89); Odlə oyun (s.90-124); Yağışlı yollarda (s.125-131) (hekalə). O.İoseliani. Dul arvadın göz yaşları (hekalələr). Bakı: Azərbaycan, 1968, 132 s.
9. **Aleksandr Blok.** Lay-lay. Bakı: Gənclik, 1969.
10. **Yugoslaviya hekayələri.** Bakı: Azərbaycan, 1969, 107 s.
11. **Tatul Huryan.** Sabirin şərəfinə; «Gözəllik yaşayır daim nəğmədə...» (şeir). Azərbaycan, 1972, №5, s.187.
12. **Beqziyn Yavuuxulan.** «Dinmədi qələbimdə gecə sübhəcən...»; Monqol ha-vaları (şeir). Azərbaycan, 1972, №10, s.200.

13. **Dəniz Tanasoğlu.** Sənsizəm (şeir). Ədəbiyyat və incəsənət, 1972, 8 iyul.
14. **Ergemen Palkin.** Mən ot biçəndə (şeir). Ulduz, 1972, №8, s.29.
15. **Rəmz Babacan.** Dirilik suyu (poema). Bakı: Azərnəşr, 1975, 64 s.
16. **Rəsul Həmzətov.** Mənim Dağıstanım (II kitab), Bakı: Gənclik, 1977, 302 s.
17. **Pavlo Tıçina.** Meydanda (s.8) (şeir). Körpülər (Ukrayna sovet şairlərinin şeirləri). Bakı: Yazıçı, 1979, 172 s.
18. **Taras Şevçenko.** Vəsiyyət (s.25-26) (şeir). Taras Şevçenko. Fikirlərim, düşüncələrim (şeirlər və poemalar). Bakı: Yazıçı, 1979, 104 s.
19. **Yeji Edigey.** Səhnədə qətl (povest). Bakı: Yazıçı, 1980, 103 s.
20. **Qaysın Quliyev.** Dağlarda iki səs (şeir). Azərbaycan, 1982, №12, s.27.
21. **N.A.Nekrasov.** Rus qadınları (iki hissəli poema). Bakı: Yazıçı, 1983, 124 s. (Məmməd Arazla birgə tərcümə).
22. **Yakov İliçov.** İbrahim Əbilov nələr bilirdi («Türkiyə karvanı» romanından parça). Ədəbiyyat və incəsənət, 1985, 12 iyul.
23. **Yakov İliçov.** Türkiyə karvanı (roman). Bakı: Azərnəşr, 1985, 548 s.
24. **Y.Vanaq.** Balaca Mikinin böyük işləri. Bakı: Gənclik, 1985, 40 s.
25. **V.Bonç-Brueviç.** Bizim İliç (Lenin haqqında hekayələr). Bakı: Gənclik, 1988, 80 s.
26. **N.A.Nekrasov.** Knyaginya Trubetskaya (poema). Dünya uşaq ədəbiyyatı kitabxanası. İ.A.Krılov, A.S.Qriboyedov, N.A.Nekrasov, P.P.Bajov. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Gənclik, 1989, s.308-330.
27. **Çingiz Aytmatov.** Erkən gələn durnalar (s.4-98) (povest). Dünya uşaq ədəbiyyatı kitabxanası. 50 cildə. XLVII cild. Ç.Aytmatov, V.Bıkov, R.Frayerman, A.Aleksin. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Gənclik, 1990, 504 s.
28. **Çingiz Aytmatov.** Erkən gələn durnalar (povest). Çingiz Aytmatov. Qiyamət. Bakı: Yazıçı, 1991, s.269-356.
29. **Federiko Qarsiya Lorka.** Dəniz suyu balladası (şeir). Dünya ədəbiyyatı seriyası. İspan ədəbiyyatı antologiyası. Bakı: Şərq-Qərb, 2007, s.282.

RZABƏYOVA Füzə

Tərcümələri:

1. **L.Promet.** Əzəmətli simfoniya; Bir ana; Moabitə gələrdi (kiçik hekayələr). Ədəbiyyat və incəsənət, 1978, 30 noyabr
2. **Geomar Georgiyeviç Kulikov.** Ulu Donun sahilində (tarixi povest). Bakı: Gənclik, 1988, 128 s.
3. **Yuri Nagibin.** Yasəmən (povest). Azərbaycan, 1993, №9-10, s.83-108.

RZAQULİYEV C.

Tərcümələri:

1. **L.Uspenski.** Heraklın oniki qoçaqlığı (Qədim yunan əsəri). Bakı: Uşaqgəncnəşr, 1946, 74 s.
2. **M.Qorki.** Seçilmiş hekayələr. I cild. Bakı: Uşaqgəncnəşr, 1946, 160 s.
3. **Maksim Qorki.** Malva (s.3-55); Keçmiş adamlar (s.56-120); İtaliya haqqında nağıllar (s.121-171); İyirmi altı kişi və bir qız (s.172-187) (hekayə). M.Qorki. Seçilmiş hekayələr. II cild. Bakı: Uşaqgəncnəşr, 1947, 188 s.
4. **Maksim Qorki.** İyirmi altı kişi və bir qız (poema). M.Qorki. Əsərləri. 15 cildə. II cild. Povestlər və hekayələr. Bakı: Azərnəşr, 1955, s.477-492.
5. **M.Qorki.** Şahin nəğməsi Bakı: Uşaqgəncnəşr, 1957, s.58.
6. **Maksim Qorki.** İtaliya haqqında nağıllar (nağıl). Bakı: Uşaqgəncnəşr, 1961, 140 s.
7. **L.Uspenski.** Heraklın oniki qoçaqlığı (Qədim yunan əsəri). Bakı: Uşaqgəncnəşr, 1962, 88 s.

8. **K.Altayski.** Gecə (hekayə). Pioner, 1965, №11, s.1-3.
9. **Aleksandr Nəsimov.** Elbada gizli anbar (roman). Bakı: Azərənşr, 1965, 348 s.
10. **Yaşar Kamal.** İncə Məmməd (roman). Bakı: Gənclik, 1967, 435 s.
11. **Maksim Qorki.** İtaliya haqqında nağıllar (nağıl). Bakı: Gənclik, 1968, 116 s.
12. **L.Uspenski.** Heraklin oniki qoçaqlığı (Qədim yunan əfsanəsi). Bakı: Gənclik, 1970, 80 s.
13. **A.Fadəyev.** Gənc qvardiya (roman). Bakı: Gənclik, 1975, 670 s. (C.Məmmədov ilə şərikli tərcümə).
14. **Maksim Qorki.** Malva (s.77-132) (hekayə); İyirmi altı kişi və bir qız (s.145-160) (poema). M.Qorki. İnsanın doğulması. Bakı: Gənclik, 1976, s.77-132, 145-160.
15. **A.A.Fadəyev.** Gənc qvardiya (roman). Dünya uşaq ədəbiyyatı kitabxanası. Bakı: Gənclik, 1984, 676 s. (C.Məmmədov ilə birgə tərcümə).
16. **Y.Kamal.** İncə Məmməd (roman). Bakı: Maarif, 1992, 336 s.

RZAQULUZADƏ

Mikayıl Manaf oğlu (17.3.1905, Bakı – 10.11.1984, Bakı) – yazıçı, tənqidçi və tərcüməçi. Azərb. Ali Pedaqoji İn-tunu (indiki ADPU) bitirdikdən sonra Gəncə Pedaqoji Tex-

nikumunda, həm də fəhlə fakültəsində ədəbiyyat və pedaqogika-psixologiya müəllimi işləmiş (1927-31), Moskva Pedaqoji Psixologiya-Pedologiya Elmi-Tədqiqat İn-tunun aspiranturasında təhsil almışdır (1931–34). Bakıda Azərb. Dövlət Elmi-Tədqiqat Pedaqogika İn-tunda uşaq ədəbiyyatı sahəsində elmi işçi, Azərənşrdə tərcüməçi və redaktor, qısa fasilələrlə «İnqilab və mədəniyyət»

jurnalı redaksiyasında məsul katib, «Azərbaycanfilm» kinostudiyasında, Xarici Ölkələrlə Mədəni Əlaqələr Cəmiyyətində (indiki «Azərbaycan dünyası» Beynəlxalq Əlaqələr Mərkəzi) baş redaktor, «Azərbaycan» Jurnalı redaksiyasında baş redaktor müavini vəzifələrində çalışmışdır. Ədəbi fəaliyyətə 1923 ildə «Abdulla Şaiq» kitabçasında çıxan «Müəllim» şeiri ilə başlamışdır. İlk məqaləsi isə 1926 ildə «Maarif işçisi» jurnalında «Cocuq ədəbiyyatının üsul məsələsi» adı ilə dərc olunmuşdur. «Qaranquş yuvası» (1943) poemasının, «İstək» (1949) hekayə toplusunun müəllifidir. Bir sıra hekayələri «Kitabi Dədə Qorqud» dastanının motivləri əsasında yazılmışdır. R. görkəmli uşaq yazıçısı kimi tanınmışdır. Uşaqlar üçün yazdığı şeir, poema və hekayələrində [«Ovçu Elişlə qoçaq Aytəkinin nağılları» (1956), «Quş dili bilən Orxan» (1972), «Cücə getdi su içə» (1973) və s.] dostluq, vətənpərvərlik, əməyə, təbiətə məhəbbət, mərdlik və igidlik kimi sifətlər uşaq psixologiyasına uyğun bir səpkidə təlqin olunur. Nizaminin «İsgəndərnamə» poemasının «İqbalnamə» hissəsini, Homerin «İlliada»sını, Aristofan, Evripid, A.S.Puşkin, N.V.Qoqol, A.İ.Gertsen, İ.S.Turgenev, A.M.Qorki, V.V.Mayakovski, S.Mixalkov, G.Markov, A.Düma, V.Skott, C.London, Rəşad Nuri, V.Latsis və b.-nin bəzi əsərlərini tərcümə etmişdir. «Müxtəsər Azərbaycan ədəbiyyatı tarixi»nin 1-ci cildinin (1943) hazırlanmasında iştirak etmişdir; ikicildlik «Azərbaycan sovet ədəbiyyatı tarixi»nin (1967) 1-ci cildinin müəlliflərindəndir. Ədəbiyyat sahəsində xidmətlərinə görə 2 medal, 3 dəfə Azərb. SSR Ali Soveti Rəyasət Heyətinin Fəxri Fərmanı ilə təltif olunmuşdur.

Tərcümələri:

1. **Barbüs Anri.** Üz-üzə (hekayə). İnqilab və mədəniyyət, 1929, №9, s.3-5.
2. **Barbüs Anri.** Qızılqız (hekayə). İnqilab və mədəniyyət, 1930, №2-3, s.9-11

3. **Perl B.** Qərb ruzgarı, Şərq ruzgarı (novella). *İnqilab və mədəniyyət*, 1935, №6-7, s.42-47.
4. **Heyne Henrix.** Parislə vidalaşma («Germaniya» poemasından parça). *İnqilab və mədəniyyət*, 1938, №2, s.60-69.
5. **Heyne H.** Həqiqətdə də belədir; Lazara; Mayn üzərində Frankfurtda Göteyə heykəl qoyma proyekt; Ah, yetər...; Ağlamaq istəyirdim...; Xoşbəxt olmasa da...; Əzra; Ey gözəl...; Bir-iki saatlıq...; Yuxuda gördüm ki...; Məni heç çəkməyir...; Suallar (şeir). *İnqilab və mədəniyyət*, 1939, №7, s.87-92.
6. **Şevçenko T.Q.** Qovaq (poema). *İnqilab və mədəniyyət*, 1939, №1-2, s.54-58.
7. **Mayakovski V.V.** Bakı; İclasbazlar (şeir). *İnqilab və mədəniyyət*, 1940, №2 s.18-20.
8. **Homer.** İliada (poemadan parçalar). *İnqilab və mədəniyyət*, 1941, №2, s.84-93.
9. **Alkey.** Parlaq, tunc silahlarla...; Fırtına; Zevs ata endirir yağışı göydən...; Sappfo, ey bənəfşə saçlı saf mələk... (şairə Sappfoya etiraf) (şeir). *İnqilab və mədəniyyət*, 1941, №3, s.83-84.
10. **Anakreont.** Hey, Frakya madyanı...; Gicgahlarım çallaşdı...; Əlvan almasını tulladı mənə... (şeir). *İnqilab və mədəniyyət*, 1941, №3, s.86.
11. **Arxilox.** Aman qəlbim!...; İnsan qayğı və zəhmətilə...; Bil ki, Perikl...; Hərb bəzəyi qalxanımı kolluqlara atdım mən...; Coşğun sular aparsın... (Məni incik salana); Yas içində boğuluruq... (şeir). *İnqilab və mədəniyyət*, 1941, №3, s.82-83.
12. **Sappfo.** Ey bəzəkli tarixlə şöhrətli Afroditə... (Afroditəyə); Allah kimi xoşbəxtədir mənə sənin həmdəmin...; Əgər saf və gözəl olsaydı qəsdin... (Alkeyə cavab) (şeir). *İnqilab və mədəniyyət*, 1941, №3, s.85-86.
13. **Tirtey.** Döyüşdə ilk səfərdə vuruşmaq bir şərəfdir... (Döyüş elegiyası); Siz ey igidlərilə tanınmış olan... (Embateriy) (şeir). *İnqilab və mədəniyyət*, 1941, №3, s.83.
14. **Simonov K.** Gizlədilmiş silah (məzmunu Senderdən alınmışdır) (şeir). *Vətən uğrunda*, 1942, №10-11, s.62-63.
15. **Bayron C.Q.** Qaranlıq; Prometey; Otuz beş yaşım (şeir). *Vətən uğrunda*, 1944, №3, s.111-114.
16. **Abaşeli A.** Vətənim (şeir). *İnqilab və mədəniyyət*, 1946, №8, s.5.
17. **Alimcan Həmid.** Nə xoşbəxtəm (şeir). *İnqilab və mədəniyyət*, 1946, №8, s.6.
18. **Bukunbayev C.** Bəli mən qırğızam (şeir). *İnqilab və mədəniyyət*, 1946, №8, s.8.
19. **Cabayev C.** Bizim ölkəmiz (şeir). *İnqilab və mədəniyyət*, 1946, №8, s.7.
20. **Doroşko Petro.** Vətən ruzgarı (şeir). *İnqilab və mədəniyyət*, 1946, №8, s.3-4.
21. **İşxanov Kamal.** Mənim xəyalım (şeir). *İnqilab və mədəniyyət*, 1946, №8, s.8-9.
22. **Kolas Yakub.** Öz xalqıma (şeir). *İnqilab və mədəniyyət*, 1946, №8, s.4.
23. **Korsakas Kostas.** Torpağın nəğməsi (şeir). *İnqilab və mədəniyyət*, 1946, №8, s.10.
24. **Tursunzadə M.** Gözün aydın (şeir). *İnqilab və mədəniyyət*, 1946, №8, s.7-8.
25. **Emin Gevork.** Qüdsiyyət (şeir). *İnqilab və mədəniyyət*, 1946, №8, s.6.
26. **Eykiya Armas.** Xilaskar ordu (şeir). *İnqilab və mədəniyyət*, 1946, №8, s.11.
27. **Liviul-Delyanu.** Bahar (şeir). *İnqilab və mədəniyyət*, 1946, №8, s.12.
28. **Raud M.** Estoniya (şeir). *İnqilab və mədəniyyət*, 1946, №8, s.10-11.
29. **Raynis Y.** Sınıq şam ağacları (şeir). *İnqilab və mədəniyyət*, 1946, №8, s.9-10.
30. **Surkov A.** Zəfər səhəri (şeir). *İnqilab və mədəniyyət*, 1946, №8, s.3.

31. **Tiçina Pavlo.** Stalin haqqında nəğmə (şeir). Ədəbiyyat qəzeti, 1947, 12 mart.
32. **Darbni A.** Bəxtiyar (poema). İnqilab və mədəniyyət, 1947, №6, s.3-10.
33. **Darbni A.** Düşüncələr (şeir). İnqilab və mədəniyyət, 1948, №3, s.26-29.
34. **Turgenev İ.S.** Ovçunun xatirələri (ixtisarla). Bakı: Uşaqgəncnəşr, 1948, 95 s.
35. **Tiçina P.** Xalqlar dostluğu əbədidir (şeir). İnqilab və mədəniyyət, 1948, №1, s.126.
36. **Mikolaytis-Putinas V.** Sovet xalqları ailəsinə (şeir). Ədəbiyyat və incəsənət, 1948, 19 mart.
37. **Venslova Antanas.** İlham (şeir). Ədəbiyyat qəzeti, 1948, 19 mart.
38. **Voronko P.** Gənc seçicinin sözləri (şeir). İnqilab və mədəniyyət, 1948, №1, s.128.
39. **Darbni A.** Qarabağ mahnısı (poema). İnqilab və mədəniyyət, 1949, №1, s.133-137.
40. **Puşkin Aleksandr Sergeyeviç.** Boris Qodunov (s.7-88); Rıtsarlıq dövründən səhnələr (s.190-216) (drama); Gün hayandan çıxıb ki, bu gün rast gəldin mənə?.. (s.217-218); Vadim (s.218-219); K.Bonjurdan tərcümə. Gəzəyən ər (s.219); Axır ki, bir təhərlə çıxdıq Moskvadan biz... (s.220-221); Bir həftədən sonra yəqin Parisdəyəm... (s.221-224); Biz yazıq zindanbanlara bu əyan ağaların əlindən rahatlıq yoxdur... (s.224-225); Sən də ordaydın?.. (s.225-226) (dramatik parçalar) (s.217-226). A.S.Puşkin. Əsərləri. 6 cildə. III cild. Bakı: Azərnəşr, 1949, 396 s.
41. **Puşkin A.S.** Don (şeir). İnqilab və mədəniyyət, 1950, №11, s.79.
42. **Tixonov N.** Xaricdən dönüş (şeir). İnqilab və mədəniyyət, 1950, №11, s.88.
43. **Turgenev İ.S.** Atalar və oğullar (roman). Bakı: Uşaqgəncnəşr, 1951, 222 s.
44. **Üstüngəl S.** Zindanda və «azadlıqda» (türk kommunistinin qeydləri). Bakı: Azərnəşr, 1951, 156 s.
45. **Turgenev İ.S.** Rudin (roman). Bakı: Azərnəşr, 1952, 188 s.
46. **Qraboovski Pavlo.** Nəğməkarı deyiləm...; Muzdura (şeir). İnqilab və mədəniyyət, 1952, №12, s.72-73.
47. **Turgenev İvan Sergeyeviç.** Ərəfə (roman). Bakı: Uşaqgəncnəşr, 1953, s.3-196.
48. **Gertsen A.İ.** Kimdir müqəssir? (iki hissədən ibarət roman). Bakı: Uşaqgəncnəşr, 1954, 267s.
49. **Kempe Mirdza.** Danqavada yelkənli qayıq (şeir). Ədəbiyyat və incəsənət, 1955, 16 oktyabr.
50. **Qorki Maksim.** Yaylaq sakinləri (pyes). M.Qorki. Əsərləri. 15 cildə. III cild. Bakı: Azərnəşr, 1955, s.483-609.
51. **Stanyukoviç K.M.** Dəniz hekayələri. Bakı: Uşaqgəncnəşr, 1955, 156 s.
52. **Heyne H.** Tanheyzer (şeir). Azərbaycan, 1956, №3, s.113-118
53. **Qorki Maksim.** Dostıqəv və başqaları (pyes). M.Qorki. Əsərləri. 15 cildə. VI cild. Pyeslər. Bakı: Azərnəşr, 1957, s.387-459
54. **Heyne Henrix.** Proloq; Yuxu və həyat; Dağların səsi; Lirik intermessodan; «Vətənə dönüş»dən; Əzra; Məni cəlb etməyir; Şeyrlər şeyri; Şair Firdovsi (şeir) (Nəğmələr kitabından). Azərbaycan, 1957, №7, s.173-181.
55. **Qorki Maksim.** Somov və başqaları (pyes). M.Qorki. Əsərləri. 15 cildə. VI cild. Pyeslər. Bakı: Azərnəşr, 1957, s.243-326
56. **London C.** Hekayələr. Bakı: Uşaqgəncnəşr, 1957, 116 s.
57. **Swift C.** Bir neçə gəminin əvvəlcə cərrahı, sonra kapitanı olmuş Lemyuel Qulliverin bəzi uzaq ölkələrə səyahəti. Bakı: Uşaqgəncnəşr, 1957, 390 s.

58. **İvanov Konstantin.** Narspi (poemadan parçalar). Azərbaycan, 1958, №10, s.168-173.
59. **Turgenev İ.S.** Bildirçin. Bakı: Uşaq-gənclər, 1958.
60. **Heyne H.** Seçilmiş əsərləri (şerlər, romanlar, poemalar) (Seçilmiş şer və poemalar). Bakı: Azərnəşr, 1958, 315 s.
61. **Güntəkin Rəşad Nuri.** Çalıquşu (roman). Bakı: Uşaqgənclər, 1959, 415s.
62. **Smirnov Sergey.** Rus gözəli (poema). Azərbaycan, 1960, №3, s.122-144.
63. **Taqor R.** Gəldi-gedər quşlar (aforizmlər və fikirlər). Azərbaycan, 1961, №5, s.180-195.
64. **Gertsen A.İ.** Kimdir müqəssir? (iki hissədən ibarət roman). 2-ci çapı. Bakı: Uşaqgənclər, 1962, 252 s.
65. **Tolstoy A.** Mühəndis Qarinin hiperboloidi (roman). Bakı: Azərnəşr, 1964, 308 s.
66. **Lagin L.** Qoca Xəttabıç (povest-nağıl). Bakı: Azərnəşr, 1965, 407 s.
67. **Pukk X.** Gecə dənizdə («Varlı yay» adlı hekayələr kitabından bir parça). Pioner, 1965, №6, s.9-12.
68. **Taqor R.**Seçilmiş əsərləri. 8 cildə. V cild. Hekayələr. Bakı: Azərnəşr, 1965, 288 s.
69. **Stanyukoviç K.M.** Dəniz hekayələri. Bakı: Gənclik, 1969, 83 s.
70. **London C.** Həyat eşqi (hekayələr). Bakı: Gənclik, 1972, 102 s.
71. **Turgenev İ.S.** Ovçunun xatirələri (hekayələr). Bakı: Gənclik, 1973, 86 s.
72. **Seton-Tompson E.** Heyvanlar haqqında hekayələr. Bakı: Gənclik, 1974, 232
73. **Simonov Konstantin.** Ölümsüzlük gəcəsi; Dostluq saatları (şeir). Azərbaycan, 1975, №9, s.6-7.
74. **Smirnov S.** Rus gözəli (poema). Bakı: Gənclik, 1975, 70 s.
75. **Mısıq Vasil.** Albalı ağacları (şeir). Azərbaycan, 1975, №9, s.122
76. **Markov G.** Smolenski qonaq (hekayələr). Bakı: Gənclik, 1975, 142s.
77. **Qroxovski Sergey.** Bir dəqiqə sükut (şeir). Azərbaycan, 1975, №8, s.168
78. **Romanov Vladimir.** Süngü (şeir). Azərbaycan, 1975, №8, s.204
79. **Skott V.** Kventin Dorvard (roman). Bakı: Gənclik, 1976, 550 s.
80. **Qorki Maksim.** Yoldaşlar (s.161-176); Dostlar (s.238-254); Fırıldaqcı (s.284-323) (hekayə). M.Qorki. İnsanın doğulması. Bakı: Gənclik, 1976, s.161-167, 238-254, 284-323
81. **Turgenev İvan Sergeyeviç.** Xor və Kaliniç (s.3-15); Lqov (s.62-73); Bejin çəməni (s.73-93) (hekayə). Məktəb kitabxanası. İ.S.Turgenev. Seçilmiş hekayələr. Bakı: Maarif, 1977, 216 s.
82. **Puşkin Aleksandr Sergeyeviç.** Rəhib (s.14-24); Dostlarıma (s.213); Senzora məktub (s.214-217); Mənə bağışlamısan bu qısqanc xəyalları... (s.220-221); İblis (s.222); Dənizə (s.224-225); Bağçasaray fəvvarəsinə (s.226); Qış yolu (s.229); Əyanların bəzəkli məclisindəki şair... (s.232); Mənim tanıdığım belə ölkə var... (s.233); Uçqun (s.242); Qaraçılar (s.246); Qafiyə (s.248); (s.); İndi İstanbulu öyür kafirlər... (s.249-250); Dünyəvi hökmranlıq (s.272) (şeir). A.S.Puşkin. Seçilmiş əsərləri. Şerlər. Bakı: Azərnəşr, 1977, 276 s.
83. **Homer.** İliada (poema). Bakı: Azərnəşr, 1978, 560 c.
84. **Andersen H.** Düyməcik (nağıl). Bakı: Gənclik, 1979, 18 s.
85. **Turgenev İ.S.** Atalar və oğullar (roman). Bakı: Gənclik, 1981, 196 s.
86. **Sotnik Y.** Kuprum Esin iksiri (pioner elmi cəmiyyəti, beşincilər haqqında şən povest). Bakı: Gənclik, 1982, 200 s.
87. **Swift Conatan.** Lemyuel Qulliverin bəzi uzaq ölkələrə səyahəti (s.8-229) (roman). Dünya uşaq ədəbiyyatı kitab-

- xanası. V cild. Conatan Swift, E.Raspe. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Gənclik, 1983, 308 s.
88. **Swift C.** Qulliverin səyahəti (roman). Swift Conatan, Raspe E. Seçilmiş əsərləri. Dünya uşaq ədəbiyyatı kitabxanası. V cild. Bakı: Gənclik, 1983, 406 s.
 89. **Mayakovski Vladimir V.** Bakı (s.153-155) (şeir); Amerika Bakıda (s.172-176) (oçerk). V.Mayakovski. Seçilmiş əsərləri... Poema, şeirlər və oçerklər. Bakı: Yazıçı, 1983, 183 s.
 90. **Nikolayev L.** Anqola markası (hekayələr). Bakı: Gənclik, 1983, 146 s.
 91. **Düma Aleksandr.** Üç müşketyor (s.7-280) (roman. 1-ci hissə). Dünya ədəbiyyatı kitabxanası. 50 cildə. XXII cild. Aleksandr Düma. Üç müşketyor. Bakı: Gənclik, 1985, 568 s.
 92. **London Cek.** Boz qurd (s.40-54); Meksikalı (s.54-80) (hekayə). Dünya uşaq ədəbiyyatı kitabxanası. 50 cildə. XVII cild. Cek London, Feliks Zalten, E.Seton-Tompson. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Gənclik, 1985, 348 s.
 93. **Andersen Hans Kristian.** Noxud üstündə yatan şahzadə qız (s.20-21); Dəcəl oğlan (s.21-23); Çobanyastığı (s.23-27); Homerin qəbrində bitmiş gül (s.27-28); Ole-Lukoye (s.29-39); Donuzotaran (s.40-44); İstəklilər (s.45-47); Qar kraliça (s.47-76); Çoban qız ilə bacatəmizləyən (s.77-81); Kibritsatan qız (s.82-84); Köhnə küçə fənəri (s.84-90); İlin əhvalatı (s.91-98); Əsl həqiqət (s.99-101); Bir qından çıxmış beş noxud (s.101-104); Gic Hans (s.104-108); Yeyingedənlər (s.108-111); Uşaqların söz-söhbəti (s.111-113); İki xoruz – həyat xoruzu və qüllə xoruzu (s.113-115) (nağıl). Dünya uşaq ədəbiyyatı kitabxanası. 50 cildə. XVI cild. H.X.Andersen, Ş.Perro. Nağıllar. Bakı: Gənclik, 1985, 264 s.
 94. **Lagin L.** Qoca Xottabıç (povest-nağıl). Bakı: Gənclik, 1986, 276 s.
 95. **Puşkin Aleksandr Sergeyeviç.** Böyük Pyotrun zəncisi (s.477-504) (povest). Dünya ədəbiyyatı kitabxanası. XXXII cild. A.S.Puşkin. Şeirlər, poemalar, povestlər. Bakı: Yazıçı, 1987, 572 s.
 96. **Güntəkin Rəşad Nuri.** Çalıquşu (roman). Bakı: İşıq, 1987, 352s.
 97. **Skott V.** Kventin Dorvard (roman). Dünya uşaq ədəbiyyatı kitabxanası. Valter Skott. Bakı: Gənclik, 1988, s.3-452.
 98. **Skott V.** Kventin Dorvard (roman). Dünya uşaq ədəbiyyatı kitabxanası. XXXVII cild. Bakı: Gənclik, 1988, 474 s.
 99. **Tolstoy Aleksey.** Mühəndis Qarinin hiperboloidi (s.13-242) (roman). Macəra və fantastika kitabxanası: 25 cildə. Aleksey Tolstoy. Mühəndis Qarinin hiperboloidi. Aelita. Bakı: Gənclik, 1988, 372 s.
 100. **Taqor Rabindranat.** Bağban (s.7-47); Gitancalı (s.48-84); Köçəri quşlar (s.85-114) (mənsur şeir). Dünya ədəbiyyatı kitabxanası. LXVII cild. R.Taqor. Mənsur şeirlər. Hekayələr. Roman. Bakı: Yazıçı, 1988, 440 s.
 101. **Lermontov Mixail Y.** Türkün şikayətləri (s.15) (şeir). Dünya ədəbiyyatı kitabxanası. XXXIII cild. M.Y.Lermontov. Şeirlər, poemalar, mənzum dram, romanlar. Bakı: Yazıçı, 1989, 528 s.
 102. **Taqor Rabindranat.** Köçəri quşlar (s.10-35) (aforizmlər). Bağban (toplu). Bakı: Gənclik, 1990, 336 s.
 103. **Swift C., Raspe E.** Qulliverin səyahəti (roman). Dünya uşaq ədəbiyyatı kitabxanası. Bakı: Öndər, 2004, 344 s.
 104. **Swift Conatan.** Qulliverin səyahəti (roman). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Bakı: Öndər, 2004, 344 s.

- 105.Düma Aleksandr.** Üç müşketyor (roman. 1-ci hissə). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Bakı: Öndər, 2004, s.11-300.
- 106.Gəncəvi Nizami.** İqbalnamə («İskəndərnamə» poemasının ikinci hissəsi). Klassik Azərbaycan ədəbiyyatı seriyası. Bakı: Lider, 2004, 256 s.
- 107.Homer.** İliada (epik poema). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Bakı: Öndər, 2004, 528 s.
- 108.Andersen Hans Kristian.** Noxud üstündə yatan şahzadə qız; Dəcəl oğlan; Çobanyastığı; Homerin qəbrində bitmiş gül; Ole-Lukoye; Donuzotaran; İstəklilər; Qar kraliça; Çoban qz ilə balaca təmizləyən; Danimarkalı xolger; Kibritsatan qız; Köhnə küçə fənəri; İlin əhvalatı; Əsl həqiqət; Bir qından çıxmış beş noxud; Gic Hans; Yeyingedənlər; Uşaqların söz-söhbəti; İki xoruz – həyat xoruzu və qüllə xoruzu; Ərim neyləsə, xoşdur (nağıl). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Hans Kristian Andersen. Nağıllar. Bakı, «Öndər nəşriyyat», 2004, s.9-148.
- 109.Lermontov Mixail Yuryeviç.** Türkün şikayətləri (s.13) (şeir). Dünya ədəbiyyatı seriyası. M.Y.Lermontov. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Öndər, 2005, 520 s.
- 110.London Cek.** Meksikalı (povest). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Cek London. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Öndər, 2005, s.247-272.
- 111.Puşkin Aleksandr Sergeyeviç.** Boris Qodunov (dram). Dünya ədəbiyyatı seriyası. İki cild. II cild. Bakı: Avrasiya press, 2006, s.155-249.
- 112.Puşkin Aleksandr Sergeyeviç.** Rıtsarlar dövründən səhnələr (dram). Dünya ədəbiyyatı seriyası. 2 cild. II cild. Bakı: Avrasiya press, 2006, s.289-317.
- 113.Seton-Tompson Ernest.** Domino; Yorga mustanq; Maral iziylə; Binqo; Lobo; Qızıl gərdən; Boz ayının həyatı (hekayə). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Ernest Seton-Tompson. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Şərq-Qərb, 2006, s.7-169.
- 114.Güntəkin Rəşad Nuri.** Çalıquşu (roman). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Bakı: Şərq-Qərb, 2006, 376 s.
- 115.Qoqol Nikolay Vasilyeviç.** Şinel (povest). Dünya ədəbiyyatı seriyası. N.V.Qoqol. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Avrasiya press, 2006, s.203-232.
- 116.Tolstoy Aleksey Nikolayeviç.** Mühəndis Qarinin hiperboloidi (roman). Dünya ədəbiyyatı seriyası. A.N.Tolstoy. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Şərq-Qərb, 2006, s.69-334.
- 117.Turgenev İvan Sergeyeviç.** Atalar və oğullar (roman). Dünya ədəbiyyatı seriyası. İ.S.Turgenev. Seçilmiş əsərləri. 2 cild. II cild. Bakı: Şərq-Qərb, 2006, s.166-358.
- 118.Turgenev İvan Sergeyeviç.** Bildirçin (hekayə). Dünya ədəbiyyatı seriyası. İ.S.Turgenev. Seçilmiş əsərləri. 2 cild. I cild. Bakı: Şərq-Qərb, 2006, s.81-86.
- 119.Turgenev İvan Sergeyeviç.** Xor və Kaliniç; Moruqlu bulaq; Lqov; Bejin çəmən; Yalquzaq; Taqqıltı gəlir; Meşə və düz («Ovçunun xatirələri» hekayələr silsiləsi). Dünya ədəbiyyatı seriyası. İ.S.Turgenev. Seçilmiş əsərləri. 2 cild. I cild. Bakı: Şərq-Qərb, 2006, s.155-228.
- 120.Qoqol Nikolay Vasilyeviç.** Şinel (povest). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Rus ədəbiyyatı antologiyası. 2 cild. II cild. Bakı: Avrasiya press, 2007, s.24-53
- 121.Puşkin Aleksandr Sergeyeviç.** Qış yolu (şeir). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Rus ədəbiyyatı antologiyası. 2 cild. I cild. Bakı: Avrasiya press, 2007, s.37.
- 122.Mayakovski Vladimir Vladimiroviç.** Bakı (şeir). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Rus ədəbiyyatı antologiyası. 2 cild. I cild. Bakı: Avrasiya press, 2007, s.104-105.

- 123. Conatan Svift.** Qulliverin səyahəti (romandan fraqment). Dünya ədəbiyyatı seriyası. İngilis ədəbiyyatı antologiyası. 2 cildə. I cild. Bakı: Şərq-Qərb, 2007, s.148-154.
- 124. Tolstoy Lev Nikolayeviç.** Dirilmə (roman). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Bakı: Şərq-Qərb, 2007, 480 s. (Cabbar Məcnunbəyovla şərikli tərcümə).
- 125. Skott Valter.** Edam; Rəşadətin mükafatı («Kventin Dorvard» romandan fraqmentlər). Dünya ədəbiyyatı seriyası. İngilis ədəbiyyatı antologiyası. Bakı: Şərq-Qərb, 2007, s.172-187.
- 126. Şevçenko Taras.** Qovaq (poema). Taras Şevçenko. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Şərq-Qərb, 2008, s.26, 28, 30, 32, 34, 36, 38
- 127. Şevçenko Taras.** Dedilər: – ananın yanında qal sən...; Göylər kirli, ləkəli...; Heç bir şey gəlmədi mənə bu gün də... (şeir). Taras Şevçenko. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Şərq-Qərb, 2008, s.158, 160, 202, 218.
- 128. Puşkin Aleksandr Sergeyeviç.** Napoleon (s.118-120); Dostlarıma (s.122); Senzora məktub (s.124-127); Mənə bağışlamısan bu qısqanc xəyalları... (s.132-133); İblis (s.134); Dənizə (s.136-138); Bağçasaray fəvvarəsinə (s.138-139); Qış yolu (s.157); Mələk (s.159); Öyanların bəzəkli məclisindəki şair... (s.161); Mənim tanıdığım belə ölkə var... (s.161); Uçqun (s.171); İtirib ağılımı, dilimi birdən... (s.174); Adımı neyləyirsən? Uzaq sahilə qopan... (s.174); Şairə (s.175); İndi İstanbulu öyür kafirlər... (s.180-181); Sən vətən eşqiylə tərk eləyərkən... (s.182); Borodinonun ildönümü (s.188-190) (şeir); Baxçasaray çeşməsi (s.231-247); Tunc atlı (s.463-476) (poema). Dünya ədəbiyyatı klassikləri seriyası. A.S.Puşkin. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Şərq-Qərb, 2009, 664 s.
- 129. Skott Valter.** Kventin Dorvard (romandan fraqmentlər). Dünya ədəbiyyatı antologiyaları seriyası. İngilis ədəbiyyatı antologiyası. Bakı: Şərq-Qərb, 2009, s.197-213.
- 130. Homer.** İliada (epik poema). Dünya ədəbiyyatı klassikləri seriyası. Bakı: Şərq-Qərb, 2009, 512 s.
- 131. Svift Conatan.** Qulliverin səyahəti (romandan fraqment). Dünya ədəbiyyatı antologiyaları seriyası. İngilis ədəbiyyatı antologiyası. Bakı: Şərq-Qərb, 2009, s.170-177.
- 132. Sapfo.** Afroditaya; Əlvida; Alkeyə cavab (şeir). Dünya ədəbiyyatı antologiyaları seriyası. Antik ədəbiyyat antologiyası. Bakı: Şərq-Qərb, 2010, s.109-110
- 133. Evripid.** Medeya (faciə). Dünya ədəbiyyatı antologiyaları seriyası. Antik ədəbiyyat antologiyası. Bakı: Şərq-Qərb, 2010, s.383-426.
- 134. Anakreont.** Hey, Frakya madyanı...; Əlvən almasını tulladı mənə... (şeir). Dünya ədəbiyyatı antologiyaları seriyası. Antik ədəbiyyat antologiyası. Bakı: Şərq-Qərb, 2010, s.111-112.
- 135. Alkey.** Parlaq, tunc silahlarla...; Fırtına; Zevs ata endirir yağışı göydən...; Şairə Sapfoya etiraf (şeir). Dünya ədəbiyyatı antologiyaları seriyası. Antik ədəbiyyat antologiyası. Bakı: Şərq-Qərb, 2010, s.105-107.
- 136. Hesiod.** Zəhmətlər və günlər (poemadan parçalar). Dünya ədəbiyyatı antologiyaları seriyası. Antik ədəbiyyat antologiyası. Bakı: Şərq-Qərb, 2010, s.96-99.
- 137. Tirtsey.** Döyüş elegiyası; Embateriy (şeir). Dünya ədəbiyyatı antologiyaları seriyası. Antik ədəbiyyat antologiyası. Bakı: Şərq-Qərb, 2010, s.104.
- 138. Arxilox.** Aman qəlbim!...; İnsan qayğı və zəhmətilə...; Bil ki, Perikl...; Hərb

bəzəyi qalxanımı kollarıma atdım mən...; Məni incik salana; Yas içində boğuluruq... (şeir). Dünya Ədəbiyyatı antologiyaları seriyası. Antik ədəbiyyat antologiyası. Bakı: Şərq-Qərb, 2010, s.101-102.

139. Aristofan. Atlılar (komediya). Dünya ədəbiyyatı antologiyaları seriyası. Antik ədəbiyyat antologiyası. Bakı: Şərq-Qərb, 2010, s.433-525.

140. Vyali H. Küsü (hekayə). Pioner, 1965, №5, s.16-18. Zəhmət nəğməsi; Qaranquş haqqında rodos nəğməsi; Dəyirmançı qızlar nəğməsi; Lin şərəfinə nəğmə (yunan xalq ədəbiyyatından nümunələr). Dünya ədəbiyyatı antologiyaları seriyası. Antik ədəbiyyat antologiyası. Bakı: Şərq-Qərb, 2010, s.17-19.

141. Zöhrəbəyov A. Odlu diyar (roman). Bakı: Uşaqgəncnəşr, 2010, 232 s.

RZALI

Oqtay Məhərrəm oğlu (2.11.1934, Salyan r-nunun Qalalı k.) – şair. Geologiya-mineralogiya e.n. Azərb. Sənaye İn-tunun (indiki ADNSU) geoloji-kəş-

fiyyat fakültəsində təhsil almışdır (1951–56). Azərb. Pedaqoji İn-tunun (indiki ADPU) ümumi coğrafiya kafedrasında müəllim, baş müəllim olmuşdur (1966–69). Hazırda orada dosent işləyir (1971 ildən). Dünya xalqlarının ədəbiyyatından tərcümələri ilə dövrü mətbuatda müntəzəm çıxış edir. Əsərləri xarici mətbuatda dərc edilmişdir. «Bir may» adlı ilk şeiri rayon qəzetində dərc olunmuşdur. «Torpağı dinləyirəm» (1970), «Hara gedirəmsə» (1980), «Fəsil dəyişəndə» (1986), «Adlı, ünvanlı misralar» (1999), «Rübai karvanı-dördlük çələngi» (2011) və s. kitabları var.

Tərcümələri:

- 1. Gennadi Kolesnikov.** Ərzin bir günü (şeir). Azərbaycan müəllimi, 1982, 25 iyun.
- 2. Sergey Polikarpov.** Duyğu (şeir). Sovet kəndi, 1982, 30 dekabr.

RZAYEV Vidadi

Tərcüməsi:

Mayn Rid. Otseola – Seminolların başçısı (roman). Dünya ədəbiyyatı klassikləri seriyası. Mayn Rid. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Şərq-Qərb, 2009, s.391-748.

S

SABİR AZƏRİ

(Sabir Əli oğlu Azəri; 22.1.1938, Ağstafa r-nunun Daşkəsəmən k. – 28.1.2010, Bakı) – nasir, tərcüməçi. AJB-nin (1964), AYB-nin (1970) üzvü. Azərb. Dövlət

Un-tinin (indiki BDU) filologiya fakültəsinin jurnalistika şöbəsində təhsil almışdır (1956-61). Azərb. Dövlət Televiziya və Radio Verilişləri Komitəsində redaktor (1962-66), «Ədəbiyyat və incəsənət» qəzeti redaksiyasında publisistika şöbəsinin (1967-68), «Ulduz» jurnalında nəsr şöbəsinin müdiri (1968-73), məsul katib (1973-76), baş redaktor müavini (1976-93) vəzifələrində işləmişdir. «Duman çəkilir» pyesi tamaşaya qoyulmuş və onun əsasında «Köhnə bərə» (1984) filmi çəkilmişdir. «Dalanda» romanı Moskvada «Sovetski pisatel» jurnalında və onun əlavəsi olan «Roman-qazeta»-da (1990, №22) çap olunmuşdur. «Molodaya qvardiya» və «Sovetski pisatel» nəşriyyatlarında povest və hekayələri dəfələrlə nəşr edilmişdir. «Qorxu» povesti «Karvan» jurnalında (1990, №7), «Sonsuzluq» romanı «Azərbaycan» jurnalında (1990, №11-12) dərc olunmuşdur. Otuza yaxın kitabın müəllifidir. Əsərləri keçmiş SSRİ xalqlarının, habelə ingilis, alman, ispan, fin, hind, türk dillərinə tərcümə olunmuşdur. Azərb. SSR Ali Soveti Rəyasət Heyətinin Fəxri fərmanı ilə təltif edilmişdir (1988).

Tərcümələri:

1. **Yuri Avdeyenk.** İllər keçdi... (hekayə). Ulduz, 1971, №10, s.9-15.

2. **Rəsul Həmzətov.** Mənim Dağıstanım (povest). Azərbaycan, 1972, №9, s.54-92; №10, s.10-65.
3. **Rəsul Həmzətov.** Mənim Dağıstanım (povest). Bakı: Gənclik, 1974, 347 s.
4. **İvan Tretyakov.** İşıqla gedirik (xatirələrdən səhifələr). Azərbaycan, 1975, №5, s.78-86).
5. **Vladimir Karpov.** Qələbədən sonra (hekayə). Ulduz, 1983, №11, s.21-28.

SABİR RÜSTƏMXANLI

Xudu oğlu
(d. 20.5.1946, Yardımlı r-nunun Hamarkənd k.) – şair, publisist. Azərb. Resp.-nin xalq şairi (2005). Filologiya e.n. (1976). Azərb. Dövlət

Un-tinin (indiki BDU) filologiya fakültəsini fərqlənmə diplomu ilə bitirmişdir (1968). «Ədəbiyyat və incəsənət» qəzetində (1967-68), «Yazıçı» nəşriyyatında (1978-90) müxtəlif vəzifələrdə çalışmışdır. Azərb. Resp. mətbuat və informasiya naziri olmuşdur (1991). Azərb. Resp. Ali Sovetinin Milli Şurasının üzvü (1991), Azərb. Resp. Milli Məclisinin deputatı (1–4-cü çağırış) seçilmişdir.

«Kənd yolu» adlı ilk şeiri 1964 ildə «Azərbaycan gəncləri» qəzetində dərc olunmuşdur. 1967 ildən fəal ədəbi yaradıcılığa başlamış, dövrü mətbuatda şeir, hekayə, ədəbi-tənqidi, publisistik məqalələr və tərcümələrlə çıxış etmişdir. «Tanımaq istəsən» adlı ilk kitabı 1970 ildə nəşr edilmişdir. Azərb., Türkiyə, Rusiya və İsveçdə 20-dən artıq kitabı nəşr olunmuşdur. Əsərləri bir sıra dillərə tərcümə edilmişdir.

Tərcüməçilər:

1. **Con Klark.** İddo körpüsünə (şeir). Ədəbiyyat və incəsənət, 1968, 21 sentyabr.

2. **Oleqxe Payrus.** Rahatlıq (şeir). Ədəbiyyat və incəsənət, 1968, 21 sentyabr.
3. **Aleksandr Smerdov.** Ana (ixtisarla) (şeir). Ədəbiyyat və incəsənət, 1970, 5 sentyabr.
4. **Antal Qidaş.** Qayıt, tez qayıt (şeir). Azərbaycan, 1971, №6, s.176.
5. **Dyula İyeş.** Döyüşçü kimi (şeir). Azərbaycan, 1971, №6, s.176.
6. **Mirdza Kempe.** Azərb. şairi Nizamiyə (şeir). Ədəbiyyat və incəsənət, 1972, 26 avqust.
7. **Lev Ozerov.** Yollar dolandıqca dağın boynuna... (şeir). Sovet kəndi, 1975, 27 sentyabr.
8. **Petru Dudnik.** Yorğunluq (şeir). Azərbaycan, 1975, №9, s.182.
9. **Petro Osadçuk.** Torpaq (s.134-135); Bizim əsr (s.136-138) (şeir). Körpülər (Ukrayna sovet şairlərinin şeirləri). Bakı: Yazıçı, 1979, 172 s.
10. **Stepan Litvin.** Anamın xatirəsinə (s.117-118); «Oyanır ürəkdə gəncliyin odu...» (s.119) (şeir). Körpülər (Ukrayna sovet şairlərinin şeirləri). Bakı: Yazıçı, 1979, 172 s.
11. **Oleq Şestinski.** Lənkəranın dəmirağacı (şeir). Oleq Şestinski. Bakıda çinar (şeirlər və poemalar). Bakı: Yazıçı, 1982, s.75-80.
12. **Mahmud Dərviş.** Beyrut (poema). Ədəbiyyat və incəsənət, 1984, 23 mart.
13. **Mirtemir.** Mənim doğulduğum torpaq (s.122-123) (şeir). Türkün 101 şairi (türk şairlərinin şeirləri). Bakı: Yazıçı, 1993, 235 s.
14. **Uyğun.** Tənbur (s.142); (şeir). Türkün 101 şairi (türk şairlərinin şeirləri). Bakı: Yazıçı, 1993, 235 s.
15. **Rəzzaq Əbdürrəşid.** Srxanda payız (s.206-207) (şeir). Türkün 101 şairi (türk şairlərinin şeirləri). Bakı: Yazıçı, 1993, 235 s.

16. **Adam Mitskeviç.** Pan Tadeuş və ya Litvaya sonuncu basqın (1811-1812-ci illərin Şlyaxta tarixi) («Pan Tadeuş» poemasından hissə). Mütərcim, 1996, №1, s.22-29.
17. **Adam Mitskeviç.** Çadırdag; Baxçasaray; Baxçasarayda gecə (şeir). Mütərcim, 1997, №3, s.32-33.

SABİT RƏHMAN

(Sabit Kərim oğlu Mahmudov; 26.3.1910, Şəki – 23.9.1970, Bakı) – yazıçı, dramaturq. Azərb. SSR əməkdar incəsənət xadimi (1943), Azərb. Pedaqoji İn-tunu (indiki ADPU)

bitirmiş (1932), 1936-37 illərdə Moskvada Ümumittifaq Kinematoqrafiya İn-tunun ssenari kurslarında oxumuşdur. Ədəbi fəaliyyətə 1926-27 illərdə «Molla Nəsrəddin» jurnalında dərc etdirdiyi felyetonlarla başlamışdır. 30-cu illərdə «Pozğun» (1931), «Şirin bülbül» (1932), «Vəfasız» (1933), «Gənclik hekayələri» (1934), «Şirin arzular» (1937), «Xəyal plov» (1938) hekayə toplusları nəşr olunmuşdur. «Son faciə» (1938) povesti H.Ərəblinski barədədir, «Nina» (1948) romanı Bakı proletariyatının mübarizəsindən, «Böyük günlər» (1952) romanı kənd həyatından bəhs edir. Azərb. sovet komediyasının banilərindəndir. «Toy» (1937) satirik komediyası Azərb. Sovet ədəbiyyatında bu janrın estetik tələblərinə cavab verən ilk əsər, «Xoşbəxtlər» (1941) əsəri isə Azərb. sovet ədəbiyyatında ilk lirik komediya. S.R. «Arşın mal alan», «O olmasın, bu olsun», «Koroğlu», «Əhməd haradadır?» filmlərinin ssenari, «Ulduz», «Hicran» musiqili komediyalarının, «Yeddi gözəl» bəletinin libretto müəllifidir. İki dəfə Qırmızı Əmək Bayrağı ordeni və medallarla ilə təltif olunmuşdur. Şəki Dram Teatrı S. R.-nın

adını daşıyır. Bakı və Şəki şəhərlərində ad. küçə var.

Tərcümələri:

1. **Nikolay Vasilyeviç Qoqol.** Taras Bulba (povest). Bakı: Azərnəşr, 1951, 199 s.
2. **Mahmud Teymur.** Ölüm komediyası (s.25-30) (hekayə). Ərəb hekayələri. Bakı: Azərnəşr, 1958, 276 s.
3. **E.Raspe.** Baron Münhausenin sərgüzəştləri (s.252-293) (nağıllar). Dünya uşaq ədəbiyyatı kitabxanası. V cild. Conatan Svift, E.Raspe. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Gənclik, 1983, 308s.
4. **Nikolay Vasilyeviç Qoqol.** Müfəttiş (komediya). Dünya ədəbiyyatı kitabxanası. XXXVI cild. N.V.Qoqol. Ölü canlar. Müfəttiş. Bakı: Yazıçı, 1989, s.375-445.
5. **Nikolay Vasilyeviç Qoqol.** Taras Bulba (povest). Dünya ədəbiyyatı seriyası. N.V.Qoqol. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Avrasiya press, 2006, s.7-116.
6. **Nikolay Vasilyeviç Qoqol.** Müfəttiş (komediya). Dünya ədəbiyyatı seriyası. N.V.Qoqol. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Avrasiya press, 2006, s.233-316.
7. **Rudolf Erix Raspe.** Baron Münhausenin sərgüzəştləri (nağıllar). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Alman ədəbiyyatı antologiyası. 2 cildə. II cild, Bakı: Şərq-Qərb, 2006, s.20-60.
8. **Rudolf Erix Raspe.** Baron Münhausenin sərgüzəştləri (nağıllar). Dünya ədəbiyyatı antologiyaları seriyası. Alman ədəbiyyatı antologiyası. Bakı: Şərq-Qərb, 2009, s.319-362.

SADIXOV

Firuz Sadıx oğlu (1931, Bakı–24.5.1997, Bakı) – nasir, tənqidçi, ədəbiyyatşünas. Filologiya e.n. (1958). AYB-nin üzvü (1959). 1938 ildə ailəsi ilə Cənubi Azərb.-a köçmüş, ibtidai təhsilini Sərab və Tehrandə almışdır. Təbrizdə «Dəbiristane-Pərvəreş» kollecində oxumuşdur. 1946 ildə Bakıya qayıtmış,

Azərb. Dövlət Un-tinin (indiki BDU) filologiya fakültəsində təhsil almışdır (1950-55). Cənubi Azərb. Yazıçılar Cəmiyyətinin məsul katibi olmuşdur (1957 ildən). ADU-da dosent vəzifəsində çalışmışdır. Müasir Cənubi Azərb. ədəbiyyatının bir sıra məsələlərinə dair məqalələri və rəyləri çap olunmuşdur. M.Füzulinin qəzəllər toplusu olan «Heyrət ey бүт» kitabının (1992) tərtibçisi və redaktorudur.

Tərcümələri:

1. **Əziz Nesin.** Mən necə intihar etdim; Adam-orkestr (hekayə). Azərbaycan, 1961, №11, s.54-60.
2. **Səid Nəfisi.** Adam olmaq yolu (hekayə). Ədəbiyyat və incəsənət, 1972, 2 sentyabr.
3. **Bozorg Ələvi.** Gözləri (romandan parça). Ədəbiyyat və incəsənət, 1982, 29 yanvar.

SADIQLI

İslam Hüseyn oğlu (d.1953, Gədəbəy r-nunun Samanlıq k.) – şair. Azərb. Kənd Təsərrüfatı İn-tunu (indiki ADAU), M.Qorki ad. Ədəbiyyat İn-tunu (Moskva) (1984) bitirmişdir. Hazırda Azərb. Dövlət Nəşriyyatında ədəbiyyat şöbəsinin redaktorudur. Bir neçə kitabın, elmi məqalələrin müəllifidir.

Tərcüməsi:

Amixay Yehuda. Atamın öldüyü zamanlar (hekayə). İsrail yazıçılarının hekayələri. Bakı: Azərnəşr, 2000, s.114-123.

SALAMOVA

Reyhan Ələkbər qızı (30.3.1927, Zaqatala – 24.3.1998, Bakı) – tərcüməçi. Azərb. Resp.-nın əməkdar mədəniyyət işçisi (1991), AJB-nin (1964), AYB-nin (1980) üzvü. Azərb. Dövlət Un-tinin (indiki BDU) filologiya fakültəsinin jurnalistika şöbəsini bitirmişdir. Əmək fəaliyyətinə «Azərnəşr»də redaktor kimi başlamışdır (1953-56). «Uşaqgənclənəşr»də (1957-62),

«Gənclik» nəşriyyatında (1967-88) işləmişdir. Marksizm-Leninizm Un-tində oxumuşdur (1962-64). Azərb. Jurnalistlər İttifaqının nəşriyyat üzrə müvəkkili (1972-88) olmuşdur.

Tərcümələri:

1. **İ.Krlov.** Cırcırma və qarışqa. Bakı: Uşaqgəncnəşr, 1957, 32 s.
2. **Nədən qorxdular.** Bakı: Uşaqgəncnəşr, 1958, 48 s.
3. **Sünbül.** Bakı: Uşaqgəncnəşr, 1959, 16 s.
4. **L.Larionova.** Bizi kim oyadır. Bakı: Uşaqgəncnəşr, 1960, 24 s.
5. **V.Bianki.** Qara şahin (povest və hekayələr). Bakı: Uşaqgəncnəşr, 1961, 120 s.
6. **Əziz Nesin.** Hekayələr. Bakı: Uşaqgəncnəşr, 1962, 148 s.
7. **Hekayələr** (Qananın səsi). Bakı: Uşaqgəncnəşr, 1962, 64 s.
8. **Gizli məktub** (Koreya yazıçılarının hekayələri). Bakı: Uşaqgəncnəşr, 1962, 175 s.
9. **Günəşdə qaya** (Tuva xalq nağılı). Bakı: Azərnəşr, 1963, 92 s.
10. **B.Nemtsova.** Çoban və rıtsar. Bakı: Azərnəşr, 1964, 67 s.
11. **Nosov.** Hekayələr. Bakı: Azərnəşr, 1967, 96 s.
12. **Alekseyeva.** Oktyabr ölkəni gəzir. Bakı: Gənclik, 1968, 92 s.
13. **S.Vangeli.** Ququtsenin sərgüzəştləri. Bakı: Gənclik, 1970, 48 s.
14. **R.Blauman.** Spiyenada; Romeo və Culiyyəta; Qəbirstanlıqda; Vida; Qisas (hekayə). Blauman R. Yaz şaxtası. Bakı: Gənclik, 1974, 152 s.
15. **Şahzadə İvan və boz qurd** (rus xalq nağılı). Bakı: Gənclik, 1977, 19 s.
16. **Y.Permyak.** Nazik sim. Bakı: Gənclik, 1977, 127 s.
17. **Gürcü xalq nağılı.** Bakı: Gənclik, 1979, 247 s.
18. **Qızıl əllər** (SSRİ xalq nağılları). Bakı: Gənclik, 1980, 252 s.
19. **V.Kava.** Sükutun ətri (hekayə və povest). Bakı: Gənclik, 1981, 154 s.
20. **Mari xalq nağılları.** Bakı: Gənclik, 1982, 126 s.
21. **S.Vrangeli.** Gəmi kapitanı Ququtse. Bakı: Gənclik, 1983, 192 s.
22. **N.Artyuxova.** Svetlana (povest). Bakı: Gənclik, 1984, 296 s.
23. **E.Kestner.** Emil və xəfiyələr (iki povest). Bakı: Gənclik, 1985, 220 s.
24. **Lenin haqqında hekayələr.** Bakı: Gənclik, 1986, 231 s.
25. **V.Bianki.** Qara şahin (s.280-297); Əlvan gecə (s.297-303); Mən dovşanın quyruğuna duz səpmək istəyirdim (s.304-309); Meşəçili (s.309-321); Volov əmi canavarları necə axtardı (s.321-330); Bilici dovşan (s.330-337); Culbars (s.338-342); Kubanın dağlarında (s.342-350); Çəhrayı və zeytuni yumurta (s.351-354); Qoçaq Vanya (s.354-356); Çəpgöz Sanka (s.357-359); Qulaqlar dağarcıqda (s.360-366) (hekayə). Dünya uşaq ədəbiyyatı kitabxanası. 50 cildə. 34-cü cild. M.M.Prişvin, B.S.Jitkov, V.V.Bianki, Yuri Oleşa. Seçilmiş povest və hekayələr. Bakı: Gənclik, 1987, 484 s.
26. **Rusiya xalqlarının nağılları.** Bakı: Gənclik, 1987, 398 s.
27. **M.M.Prişvin, V.V.Byankin, B.S.Jitkov.** (şərikli ?? tərcümə) Dünya uşaq ədəbiyyatı kitabxanası. Bakı: Gənclik, 1988, 481 s.
28. **SSRİ xalqlarının nağılları.** Dünya uşaq ədəbiyyatı kitabxanası. Bakı: Gənclik, 1988, 400s.
29. **Y.Hammatov.** Ad günü. Bakı: Gənclik, 1990, 252 s.

SALMANOV

Şamil Məmməd oğlu (17.8.1933, Bakı – 18.9.2006, Bakı) – təhqidçi, ədəbiyyatşünas. Filologiya e.d. (2000). AYB-nin üzvü (1973). Azərb. Dövlət Un-tinin (indiki BDU) filologiya fakültəsində təhsil almışdır (1953-56). Əmək fəaliyyətinə Hövsan kənd orta məktəbində müəllim kimi başlamışdır (1958-60). Azərb. EA Nizami ad. Ədəbiyyat İn-tunda çalışmışdır (1970-87). Həmin in-tda təhqid və ədəbiyyatşünaslığın metodologiyası bölməsinin (1987-92) və ədəbiyyat nəzəriyyəsi şöbəsinin (1992-2006) müdiri olmuşdur. Dövrü mətbuatda şeirlərini və ədəbi-təhqidi məqalələrini «Ş.Şamil», «Şamil Məmmədoğlu» imzaları ilə də dərc etdirmişdir. Azərb. sovet şeirinin tarixini və nəzəri problemlərini araşdırmışdır. «Ədəbi proses» məcmuəsinin poeziya və təhqid icmalına ona məxsusdur (1977-84). Azərb. SSR Ali Sovetinin Fəxri fərmanı ilə təltif olunmuşdur (1982).

Tərcümələri:

1. **Qay Valeri Katull.** Şair L.Kalva (şeyr). Dünya ədəbiyyatı antologiyaları seriyası. Antik ədəbiyyat antologiyası. Bakı: Şərq-Qərb, 2010, s.661-662.
2. **Dessim Yuni Yuvenall.** Satira (s.788-791) (satiralardan seçmələr). Dünya ədəbiyyatı antologiyaları seriyası. Antik ədəbiyyat antologiyası. Bakı: Şərq-Qərb, 2010, 824 s.

SEVİL GÜLTƏN**Tərcümələri:**

1. **T.Hardi.** Niyə sevirəm səni (şeyr). Poetik tərcümələr. I toplu. Bakı: Xəzər Universiteti Nəşriyyatı, 2005, s.87.
2. **U.Somerset Moem.** Kilsə xidmətçisi (hekayə). Azərbaycan, 2006, №7, s.95-99
3. **U.Somerset Moem.** Vəziyyətin gücü (hekayə). Azərbaycan, 2006, №9, s.156-170

4. **U.S.Moem.** Vəziyyətin gücü (hekayə). Xəzər-Xəbər, 2007, №3, s.161-164.
5. **Somerset Moem.** Edvard Bernardın məğlubluğu (hekayə). Azərbaycan, 2011, №3, s.77-95.

SEVİNC İSMAYIL**Tərcüməsi:**

Paulo Kuelyo. Kimyagər (roman). Azərbaycan, 2005, №3, s.66-120.

SEYİDZADƏ

Mirmehdi Həsən oğlu (11.11.1907, Aşqabad – 31.8.1976, Bakı) – şair. Azərb. SSR əməkdar incəsənət xadimi (1958). 1920 ildə Bakıya köçmüş, burada Pedaqoji Texnikumda

təhsil almışdır (1921–25). Azərnəşrdə redaktor, şöbə müdiri (1932-39), Uşaqgənc-nəşrdə bədii ədəbiyyat şöbəsinin müdiri (1938-39) işləmişdir. Ədəbi yaradıcılığa 1925 ildə «Şərq qadını» jurnalında dərc etdirdiyi «Kənd qızı» şeyri ilə başlamışdır. «Keçəl Səməd» adlı ilk mənzum nağıl kitabçası 1929 ildə çap olunmuşdur. Uşaqlar üçün şeirlər, mənzum nağıllar, kiçik pyeslər və təmsillərin («Nərgiz», «Qızıl quş», «Bül-lur qəsr», «Ayaz» və s.) müəllifidir. Klassik poeziya ənənələrini yeni məzmunla zəngin-ləşdirən qəzəllər yazmışdır. «Şərəf nişanı» ordeni və medallarla təltif olunmuşdur.

Tərcümələri:

1. **Ömər Xəyyam.** Rübailər. İnqilab və mədəniyyət, 1934, №8, s.7-8.
2. **L.Tolstoy.** Kiçik uşaqlar üçün hekayələr. Bakı: Azərnəşr, 1938, 32 s.
3. **L.Tolstoy.** Bulqa. (hekayə). Bakı: Uşaqgəncnəşr, 1938, 20 s.
4. **Ömər Xəyyam.** Rübailər. İnqilab və mədəniyyət, 1939, №7, s.93-95.
5. **L.Tolstoy.** Köpək balığı. (hekayə). Bakı: Uşaqgəncnəşr, 1939, 16 c.

6. **İ.A.Krlov** Balıqların rəqsi (təmsil). Vətən uğrunda, 1944, №7-8, s.39.
7. **Andrey Malışko**. Üç oğul (şeir). Azərbaycan gəncləri, 1948, 25 yanvar.
8. **B.Təranə** Sabah doğacaqdır zəfər gü-nəşi (şeir). İnqilab və mədəniyyət, 1948, №3, s.30.
9. **M.Bajan** Stalin (şeir). Azərbaycan pioneri, 1949, №2, s.1.
10. **M.Poznanskaya** Qələbə kolxozu (poe-ma). Azərbaycan gəncləri, 1949, №8, s.4.
11. **St.Şpaçev** Gənclik çıxmaz xatirimdən (şeir). Azərbaycan gəncləri, 1949, 16 mart.
12. **M.İsakovski** Kəndimiz başdan-baş (şeir). Azərbaycan gəncləri, 1949, 16 mart.
13. **Y.Smelyakov** Taxıl (şeir). Azərbaycan gəncləri, 1949, 16 mart.
14. **Aleksandr Sergeyeviç Puşkin**. Mot-sart və Salyeri (s.109-119) (drama). A.S.Puşkin. Əsərləri. 6 cildə. III cild. Bakı: Azərənşr, 1949, 396 s.
15. **M.Poznanskaya** Pioner olacağam (şeir). Pioner, 1950, №4, s.13.
16. **Andrey Malışko**. Amerikada qiymətlər; Leninin sözü (şeir). Azərbaycan gəncləri, 1951, 19 dekabr.
17. **A.Malişko** Zəfər bayrağı (şeir). İnqilab və mədəniyyət, 1951, №5, s.115.
18. **N.A.Nekrasov** Elegiya (s.107-108); Qorxaqlar necə bayram edir (s.113-114) (şeir). İnqilab və mədəniyyət, 1951, №12, s.107-108, 113-114.
19. **N.A.Nekrasov** Ana (s.256); Onunçun qəmli-qəmli ağlayıb inləmə gəl... (s.257-258); Azadlıq, xoş gün yox, bo-ğulur insan... (s.259); Vətən yaxşıdır (s.260); Artıq alovlanıb yanmayır or-man... (s.261); Mazay baba və dov-şanlar (s.262-267); Səhər (s.276-277); Qorxunc il (s.278-279); Elegiya (s.280-282); M.E.Saltıkova (s.283); Vahimə (s.284-285); Günlər keçir... hava yenə boğucu... (s.286); Səpinçilərə (s.287); Dua (s.288-289); Hökm (s.290); Bir parça (s.291); Payız (s.292-293); Yuxu (s.294); Ey ilham, mən qəbir qapısında yam... (s.295) (şeir). N.A.Nekrasov. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Azərənşr, 1951, 356 s.
20. **A.Surkov** Bayraq olmuş ad (şeir). İnqi-lab və mədəniyyət, 1952, №11, s.23-24.
21. **Vladimir Sosyura**. Moskva (şeir). Kommunist, 1954, 6 aprel.
22. **Boqdan Çalı**. Hər respublikada yolda-şımız var (şeir). Azərbaycan pioneri, 1954, 9 aprel.
23. **Boqdan Çalı**. Yaxşı adlar (şeir). Azərbaycan pioneri, 1954, 18 may.
24. **P.Doroşko** Lenin gəzir böyük ölkəni (şeir). Azərbaycan, 1954, №1, s.10.
25. **A.Kunanbayev** Gənclik bir dəfə olur; Qapıları qış alır; Gözlərimin qarası (şeir). Azərbaycan, 1954, №7, s.132-135.
26. **Vallatxol**. Sənət (şeir). Azərbaycan, 1954, №12, s.90.
27. **Ö.Xəyyam** Rübailər. Bakı: Azərənşr, 1955, 100 s.
28. **Sədi Şirazi**. Cəmşidin sevgilisi; İnci; Ətirli gil; Qocanın dedikləri; Bu su-dan çoxları içib; Qəhətlik; Quru kəllə (mənzum hekayələr); Qəzəllər; Rübai-lər. Azərbaycan, 1957, №2, s.175-178.
29. **A.Atacanov** Nəğməkar; Ayrılıq; Kü-lək ipək yaylığıyla oynayır (şeir). Azər-baycan, 1957, №12, s.123-124.
30. **K.Qurbankəpəsov** Qazarmada gecə; Dəniz sahilində (şeir). Azərbaycan, 1957, №12, s.124-126.
31. **Mahmud**. İşsiz (şeir). Azərbaycan, 1958, №9, s.53.
32. **Vəfa Ustad Nizam**. Eydeyən (şeir). Azərbaycan, 1958, №9, s.53.
33. **Ali İzzət Paşa**. «Xoşdur bizə meyxanə ki, işrət var içində...» (qəzəl). Azər-baycan, 1958, №9, s.63.

34. **M.Cığırdaş.** Betər ol (şeir). Azərbaycan, 1958, №9, s.63.
35. **Nihal Adsız.** Üçün (şeir). Azərbaycan, 1958, №9, s.63.
36. **Bustan Sədi** (Şerilər). Bakı: 1958, 142 s.
37. **Qritsko Boyko.** Baraban; Arı; Baba (şeir). Azərbaycan pioneri, 1960, 11 noyabr.
38. **Ələddin və sehirli çıraq** (ərəb nağılı). Bakı: Uşaqgənclənəşr, 1960, 56 s.
39. **Sergey Smirnov.** Etiraf (şeir). Azərbaycan, 1961, №4, s.49.
40. **Mixalkov Sergey.** Cəzasız cinayət (s.114-115); Rəssam fil (s.115-116) (təmsil); Təqsirsiz zərər çəkənlər (s.116-117) (şeir). Bahar dostları (RSFSR şairlərinin şeirləri). Bakı: Azərnəşr, 1961, 248 s.
41. **Sergey Smirnov.** Etiraf (s.173-174); Uzaq qaçırsan (s.174)(şeir). Bahar dostları (RSFSR şairlərinin şeirləri). Bakı: Azərnəşr, 1961, 248 s.
42. **Puşkin A.S.** Nağıllar. Bakı: Gənclik, 1963, 95 s.
43. **Sədi Bustan** (Şerilər). Bakı: Azərnəşr, 1964, 252 s.
44. **Ö.Xəyyam** Rübailər. Bakı: Azərnəşr, 1969, 75 s.
45. **Nekrasov N.A.** Ana (s.139); Elegiya (s.144-145); Səpinçilərə (s.150); Payız (s.152) (şeir). N.A.Nekrasov. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Azərnəşr, 1971, 188 s.
46. **Jalə.** Şəfəqlər (şeirlər). Bakı: Azərnəşr, 1973, 80 s.
47. **A.Matonin** Buzlaq və soyuq ölkələrin heyvanları (azyaşlı məktəblilər üçün hekayələr). Bakı: Gənclik, 1974, 12 s.
48. **A.Matonin** Cəngəllik heyvanları (azyaşlı məktəblilər üçün hekayələr). Bakı: Gənclik, 1974, 12 s.
49. **A.Matonin** Cücülər və xırda heyvanlar (azyaşlı məktəblilər üçün hekayələr). Bakı: Gənclik, 1974, 12 s.
50. **A.Matonin** Çöl və səhra heyvanları (azyaşlı məktəblilər üçün hekayələr). Bakı: Gənclik, 1974, 12 s.
51. **A.Matonin** Dağ meşəsi heyvanları (azyaşlı məktəblilər üçün hekayələr). Bakı: Gənclik, 1974, 12 s.
52. **A.Matonin** Ev quşları, ev heyvanları (azyaşlı məktəblilər üçün hekayələr). Bakı: Gənclik, 1974, 12 s.
53. **A.Matonin** İşlək heyvanlar (azyaşlı məktəblilər üçün hekayələr). Bakı: Gənclik, 1974, 12 s.
54. **A.Matonin** Qarıbə heyvanlar (azyaşlı məktəblilər üçün hekayələr). Bakı: Gənclik, 1974, 12 s.
55. **A.Matonin** Quşlar və dəniz heyvanları (azyaşlı məktəblilər üçün hekayələr). Bakı: Gənclik, 1974, 12 s.
56. **A.Matonin** Meşə heyvanları (azyaşlı məktəblilər üçün hekayələr). Bakı: Gənclik, 1974, 12 s.
57. **P.P.Yeršov** Qozbel at. (nağıl). Bakı: Gənclik, 1974, 130 s.
58. **Ö.Xəyyam** Rübailər. Bakı: Azərnəşr, 1975, 75 s.
59. **Puşkin A.S.** Nağıllar. Bakı: Gənclik, 1976, 80 s.
60. **Aleksandr Sergeyeviç Puşkin.** «Dəyanıb başımı əymişəm yenə...» (s.251) (şeir). A.S.Puşkin. Seçilmiş əsərləri. Şeirlər. Bakı: Azərnəşr, 1977, 276 s.
61. **Aleksandr Sergeyeviç Puşkin.** Misir gecələri (s.528-538) (povest). Dünya ədəbiyyatı kitabxanası. 32-ci cild. A.S.Puşkin. Şeirlər, poemalar, povestlər. Bakı: Yazıçı, 1987, 572 s.
62. **İ.A.Krılov** Qarğa və Toyuq; Müşgülpəsənd gəlin; Parnas; İt dostluğu; Çiçəklər; Sığırcın və Göyərçin; Hünü və çoban; Aslan və Tülkü; Baxt və dilənçi; İlan və Quzu; Bülbüllər (təmsil). Dünya uşaq ədəbiyyatı kitabxanası. İ.A.Krılov, A.S.Qrıboyedov, N.A.Nekrasov, P.P.Bajov. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Gənclik,

- 1989, s.22-31.
63. **N.A.Nekrasov** Ana (şeir). Dünya uşaq ədəbiyyatı kitabxanası. İ.A.Krılov, A.S.Qriboyedov, N.A.Nekrasov, P.P.Bajov. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Gənclik, 1989, s. 225.
64. **N.A.Nekrasov** Payız (şeir). Dünya uşaq ədəbiyyatı kitabxanası. İ.A.Krılov, A.S.Qriboyedov, N.A.Nekrasov, P.P.Bajov. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Gənclik, 1989, s.227-228.
65. **Sədi Şirazi**. Bustan (poema). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Sədi Şirazi. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Öndər nəşriyyat, 2004, s.15-138.
66. **Ömər Xəyyam**. Rübailər. Dünya ədəbiyyatı seriyası. Bakı: Lider nəşriyyat, 2004, 104 s.
67. **Aleksandr Sergeyeviç Puşkin**. Çar Saltan nağılı (s.15-47); Keşiş və onun işçisi Balda haqqında nağıl (s.48-54); Balıqçı və balıq nağılı (s.55-60); Ölmüş şahzadə qız və yeddi pəhləvan nağılı (s.61-80); Qızıl xoruz nağılı (s.81-87) (nağıl). Rus uşaq ədəbiyyatından seçmələr. Birinci kitab. A.Puşkin, M.Lermontov, L.Tolstoy, P.Yerşov, M.Prişvin. Bakı: Öndər nəşriyyat, 2005, 328 s.
68. **Pyotr Pavloviç Yerşov**. Qozbel at (s.193-276) (nağıl). Rus uşaq ədəbiyyatından seçmələr. Birinci kitab. A.Puşkin, M.Lermontov, L.Tolstoy, P.Yerşov, M.Prişvin. Bakı: Öndər nəşriyyat, 2005, 328 s.
69. **Şevçenko Taras**. Düşüncə; Perebendya (şer). Taras Şevçenko. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Şərq-Qərb, 2008, s.10, 12, 20, 22, 24.
70. **Sədi Şirazi**. Bustan (poema). Dünya ədəbiyyatı klassikləri seriyası. Sədi Şirazi. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Şərq-Qərb, 2009, s.21-136.

71. **Aleksandr Sergeyeviç Puşkin**. Da-yanıb başımı əymişəm yenə... (s.185); Əks-səda (s.191) (şeir). Dünya ədəbiyyatı klassikləri seriyası. A.S.Puşkin. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Şərq-Qərb, 2009, 664 s.

SEYRAN SƏXAVƏT

(Seyran Əsgər oğlu Xanlarov; d. 23.3.1946, Füzuli r-nunun Yağlıvənd k.) – şair, nasir, tərcüməçi. Azərb. Dövlət Un-tinin (indiki BDU) şərqşünaslıq fa-

kültəsində təhsil almışdır (1964-70). Sovet Ordusu sıralarında əsgəri xidmət zamanı SSRİ Müdafiə Nazirliyində tərcüməçi olmuşdur (1970-72). İranda tərcüməçi işləmişdir (1974-76). Bakıda «Ədəbiyyat və incəsənət» qəzeti redaksiyasında ədəbi işçi kimi fəaliyyət göstərmiş (1976-81), «Ulduz» jurnalı redaksiyasında nəsr şöbəsinin müdiri işləmişdir (1981–91). Dövri mətbuatda 1962 ildən dərc olunmağa başlamışdır. Əsərləri bir sıra xarici dillərə tərcümə olunmuşdur. «Qızıl təşt» pyesi Azərb. Akademik Dram Teatrında (1988), «Büst» pyesi Lənkəran (1989), «Qapıların o üzündə qalan dünya» pyesi Füzuli (1990) Dövlət Dram Teatrlarında tamaşaya qoyulmuşdur. «Nekroloq» romanı AYB-nin Y.Səmədoğlu ad. «İlin ən yaxşı romanı» mükafatına layiq görülmüşdür (2002).

Tərcümələri:

1. **A.Ebnoidze**. İki ay kənddə və ya imeretisayağı evlənmə (roman). Bakı: Gənclik, 1986, 264 səh.
2. **Mucavər Əhməd Ziyar**. İnqilab be-şiyi (şeir). Sevgi fəslı. İslam ölkələri şairlərinin şeirləri. Bakı: Çinar-Çap, 2010, s.153-155.

SƏFƏR KƏLBİXANLI

(Səfər Əhməd oğlu Məmmədov; d. 7.7.1962, Yarıdımli) – yazıçı-publisist. Filologiya e.n. (1994). M.F.Axundov ad. Azərb. Dövlət Pedaqoji Rus dili və Ədəbiyyatı İn-tunda (indiki BSU) təhsil almışdır

(1984-89). Bir neçə kitabın müəllifidir. BSU-da XX əsr rus ədəbiyyatı tarixi kafedrasının dosenti vəzifəsində çalışmışdır (2008-2015).

Tərcümələri:

1. **Yuri Polyakov.** Süddə çəpiş. (E.Başkeçid, Y.Quluzadə, O.Səmədovla birlikdə) Bakı: Kitab aləmi, 2006, 323 s.
2. **Vladimir Nabokov.** Lujinin müdafiəsi (s.15-196); Obskur kamerası (s.197-356); Maşenka (s.357-453). Vladimir Nabokov. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Şərq-Qərb, 2010, 455 s.
3. **Oskar Uaylt.** Ulduz oğlan (hekayə). Mütərcim, 2011, №1, s.60-67.
4. **Oskar Uayld.** Ulduz oğlan. Hekayə. Mütərcim, 2011, №1, s.60-68.

SƏFƏRLİ

İslam Əhməd oğlu (12.2.1923, Babək r-nunun Şəkərabad k. – 6.11.1974, Bakı) – şair, dramaturq. Azərb. SSR əməkdar incəsənət xadimi (1973). 1941 ildə Azərb. Dövlət Pedaqoji

İn-tunun (indiki ADPU) Naxçıvan filialına daxil olmuş, 1942 ildə könüllü cəbhəyə getmişdir. Döyüşlərdə ağır yaralandıqdan sonra ordudan tərxis olunaraq (1944) Naxçıvana qayıtmışdır. 1951 ildə Azərb. Dövlət Un-tinin (indiki BDU) filologiya fakültəsinin jurnalistika şöbəsini bitirmişdir. «Ədəbiyyat» qəzetində poeziya şöbəsinin müdiri, Azərb. Dövlət Radio və Televiziya Verilişləri Komitəsində müxbir,

redaktor, televiziyanın ədəbi dram verilişləri şöbəsinin müdiri (1951–59), Azərb. Yazıçılar İttifaqının poeziya və dramaturgiya bölmələrinin məsləhətçisi (1960-73) olmuşdur. Bədii yaradıcılığa müharibə illərində başlamışdır. «Mingəçevir nəğmələri» adlı ilk şeirlər kitabı 1950 ildə nəşr olunmuşdur. 20-dən çox kitabın müəllifidir. Nəğməkar şair kimi tanınmışdır. 150-dən çox şeirinə mahnılar («Ana», «Aylı gecələr», «Dan ulduzu», «Bakı, sabahın xeyir» və s.) bəstələnmişdir. «Göz həkimi», «Yadigar», «Ana ürəyi» və «Yol ayrıcında» pyesləri Azərb. Akademik Milli Dram Teatrında və Naxçıvan Musiqili Dram Teatrında tamaşaya qoyulmuşdur. Adına Bakıda küçə və gəmi, Naxçıvanda məktəb var.

Tərcümələri:

1. **Maksim Rılski.** Sovet Ukraynası (şeyr). Azərbaycan, 1954, №2, s.3.
2. **L.Vışeslavski.** Kiyev-Moskva; İki nəhəng (şeyr). Azərbaycan, 1954, №2, s.7-8.
3. **L.Vışeslavski.** Gənclərlə söhbət («Mayakovski Ukraynada» poemasından). Azərbaycan, 1954, №6, s.104-105.
4. **M.Bajan.** Döyüşdən əvvəlki gecə (Yoldaş Kirova həsr edilmiş poemadan bir parça) Sülhün silahı (şeyr). Azərbaycan, 1954, №10, s.137-138.
5. **Leonid Vışeslavski.** Canlı Boqdan (şeyr). Ədəbiyyat və incəsənət, 1954, 3 aprel.
6. **Pyotr Simonov.** Neft Bakısı (s.144-145); Puşkin şəhəri (s.145-146); Dəmir ağacları (s.146-147) (şeyr). Rus şairləri Azərbaycan haqqında. Bakı: Azərnəşr, 1955, 156 s.
7. **Şarip Alberiyev.** Fəth edilməz zirvə; Tələbələr (şeyr). Azərbaycan, 1958, №6, s.180-181.
8. **Kim San O.** Cənuba doğru! (şeyr). Azərbaycan, 1958, №9, s.77-78.
9. **Te Qi Çen.** Təpə (şeyr). Azərbaycan, 1958, №9, s.78-79.

10. **L.Stoyanov.** Rus xalqına (şeir). Azərbaycan, 1959, №9, s.176-177.
11. **Yevgeni Dolmatovski.** Ayrılıq (şeir). Azərbaycan, 1961, №4, s.37.
12. **Sergey Polikarpov.** Xəzər; Bakı (şeir). Ədəbiyyat və incəsənət, 1961, 9 sentyabr.
13. **Aleksandr Smerdov.** Yolumuz birdir bizim (s.169-170); Belə də olur... (s.170-171) (şeir). Bahar dostları (RSFSR şairlərinin şeirləri). Bakı: Azərənşr, 1961, 248 s.
14. **Mixail Svetlov.** Canlı qəhrəmanlar (s.144-145) (şeir). Bahar dostları (RSFSR şairlərinin şeirləri). Bakı: Azərənşr, 1961, 248 s.
15. **Nikolay Aseyev.** İthaf (s.18); Tunc (s.19) (şeir). Bahar dostları (RSFSR şairlərinin şeirləri). Bakı: Azərənşr, 1961, 248 s.
16. **Sergey Smirnov.** Xəzərə, Bakıya, dostlara! (s.174-176) (şeir). Bahar dostları (RSFSR şairlərinin şeirləri). Bakı: Azərənşr, 1961, 248 s.
17. **Şarip Alberiyev.** Tələbələr (s.9); Fəth edilmiş zirvə (s.10-11) (şeir). Bahar dostları (RSFSR şairlərinin şeirləri). Bakı: Azərənşr, 1961, 248 s.
18. **Vahe Hovakimyan.** Külək; İnsan (şeir). Ədəbiyyat və incəsənət, 1964, 18 iyul
19. **Petrya Zadnipru.** Qayalar üstündə (şeir). Ədəbiyyat və incəsənət, 1965, 18 sentyabr.

SƏFƏRLİ Natiq

Tərcüməsi:

Qabriel Qarsia Markes. Dünyanın ən gözəl ölüsü (s.15-21); İsaabel Makondoda yağışa baxır (s.22-30); Bal-taşarın həyatında unudulmaz gün (s.31-39) (hekayə); «Yazıcının inqilabi borcu – yaxşı yazmaqdır» (s.181-187) (müsahibə). Qabriel Qarsia Markes. Patriarxın payızı. Bakı: Azərbaycan Tərcümə Mərkəzi, 1996, 608 s.

SƏFƏROV

Mütəllif Hacıbaba oğlu (10.8.1940, Kürdəmir r-nunun Qağacılık k.) – tərcüməçi. Filologiya e.n. (1992). Azərb. Dövlət Xarici Dillər İn-tunun (indiki ADU) alman dili fakültəsini bitirmişdir. 1962-74 illərdə Kürdəmir r-nunun Yenikənd və Köhnəbazar kənd orta məktəblərində alman və Azərb. dillərini tədris etmişdir. 1974-2007 illərdə ADU-da və Qərb Un-tində işləmişdir. Müntəzəm olaraq yazılı və şifahi tərcümə ilə məşğul olmuşdur.

1988 ildə ilk dəfə «Qrimm qardaşlarının nağılları»nı originaldan Azərb. dilinə çevirərək «Gənclik» nəşriyyatında nəşr etdirmişdir. 1976 ildə S.Vurğunun yubileyi münasibətilə «Vaqif» dramının böyük bir hissəsini alman dilinə çevirərək tələbələrin ifasında səhnələşdirmişdir.

Tərcüməsi:

Henrix Heyne. Mənim bu yaralı qəlbimdən hərgah... (s.329); Könlüm, qəm-qüssədən gəl salma söhbət (s.330); Söykə yanağını yanağıma, gəl (s.330); Gündüz aşıqdır gecəyə... (s.330) (şeir). Dünya (orijinaldan tərcümə toplusu). I kitab. Bakı: Yazıçı, 1983, 352 s

SƏFƏROV

Natiq Əli oğlu (27.6.1943, Naxçıvan – 26.9.2004, Bakı) – tərcüməçi. Azərb. Dövlət Un-tinin (indiki BDU) filologiya fakültəsini bitirmişdir. Əmək fəaliyyətinə 1966 ildə Azərb. Dövlət Televiziya və Radio Verilişləri Komitəsində başlamışdır. «Azərbaycan» jurnalında böyük redaktor (1980-84), «Yazıçı» nəşriyyatında bədii tərcümə şöbəsinin böyük redaktoru (1985-89), Azərb. Bədii Tərcümə və Ədəbi Əlaqələr Mərkəzində şöbə müdiri, sədr müavini (1989-91) işləmiş, «Qanun»

jurnalının baş redaktoru olmuşdur (1992 ildən). A.Çxaidzenin «Çinar manifesti», J.Z.Anuyun «Medeya», L.Tolstoyun «Hacı Murad», R.Kiplinqin «Öz kefinə gözən pişik», V.Vişnevskinin «Nikbin faciə», A.Vampilovun «Qarğa qarılısı» pyesləri onun tərcüməsində tamaşaya qoyulmuşdur.

Tərcümələri:

1. **R.Bredberi** Sonra da qiyamət qopdu (hekayə). Azərbaycan, 1979, №9, s.191-198.
2. **U.Folkner**. Qırmızı yarpaqlar (hekayə). Azərbaycan, 1979, №11, s.160-178.
3. **İlya İlf, Yevgeni Petrov**. Qızıl dana (romandan parçalar). Azərbaycan, 1981, №3, s.109-146.
4. **Yevgeni Petrov**. İlf haqqında xatirələr-dən. Azərbaycan, 1981, №3, s.146-156.
5. **İlya Erenburq**. Həm şən, həm kədərli adam («İnsanlar, illər, ömürlər» kitabından). Sovet yazıçılarının İlf və Petrov haqqında xatirələri. Azərbaycan, 1981, №3, s.156-157.
6. **Lev Slavin**. «Mən onları tanıyırdım»; Yevgeni Petrov və Erskin Kolduel («Sovet yazıçılarının İlf və Petrov haqqında xatirələri»). Azərbaycan, 1981, №3, s.157-158.
7. **Konstantin Paustovski**. Dördüncü səhifə. Sovet yazıçılarının İlf və Petrov haqqında xatirələri. Azərbaycan, 1981, №3, s.159-160.
8. **Uilyam Folkner**. Qırmızı yarpaqlar (s.113-135) (hekayə). Bağban (toplu). Bakı: Gənclik, 1990, 336 s.
9. **A.Kamyu**. İki dahinin şərqli əsəri, yaxud gecikmiş söz (s.164-166) (etüd). Bağban. Bakı: Gənclik, 1990, 336 s.
10. **Q.Q.Markes**. İsabel Makondada yağışa baxır (s.304-310); Baltasarın həyatında unudulmaz gün (s.310-316); Dünyanın ən gözəl ölüsü (s.316-321) (hekayə). Bağban (toplu). Bakı: Gənclik, 1990, 336 s.
11. **A.A.Bezuqlov**. Canilər (roman). Bakı: Yazıçı, 1991, 435 s.
12. **Vasili Şukşin**. Qırmızı başın ağacı (s.6-72) (povest). V.Şukşin, V.Rasputin, V.Belov. Povestlər və hekayələr. Bakı: Yazıçı, 1991, 312 s.
13. **Oljas Süleymenov**. AziYa. Bakı: Azər-nəşr, 1993, 304 s.
14. **Q.Q. Markes**. Patriarxın payızı (roman) III hissə. Xəzər, 1996, №2, s.34-72.
15. **A.Rüneske**. General; Kölgə; Əl yay-lığı; Meşədə; Menzura Zoili; Sanemo-nun cinayəti; Momotaro; Üç pəncərə; Burun; Rasyömon darvazaları (hekayə). Bir səs var uzaqda (Dünya ədəbiyyatının korifeyləri seriyasından). Bakı: Azərbaycan Tərcümə Mərkəzi, 1999, s.197-283
16. **Q.Qrin**. Müdafiənin dəlili; Yubiley; Şəhərdən uzaqlara səyahət; (hekayə). Bir səs var uzaqda (Dünya ədəbiyyatının korifeyləri seriyasından). Bakı: Azər-baycan Tərcümə Mərkəzi, 1999, s.403-433
17. **R.Oldinqton**. Tələ; Döyüşlərdə həlak olub; Bəli, BiBi; (hekayə). Bir səs var uzaqda (Dünya ədəbiyyatının kori-feyləri seriyasından). Bakı: Azərbaycan Tərcümə Mərkəzi, 1999, s.345-398.
18. **Yoram Kanyuk**. Komendant Klyayn (hekayə). İsrail yazıçılarının hekayələri. Bakı: Azərnəşr, 2000, s.10-29.
19. **Savyon Librext**. Səhra almaları (he-kayə). İsrail yazıçılarının hekayələri. Bakı: Azərnəşr, 2000, s.53-60.
20. **A.Omre**. Polkovnik; Elçilik (hekayə). Dünyanın səsi (Dünya ədəbiyyatının korifeyləri seriyasından). Bakı: Azər-baycan Tərcümə Mərkəzi, 2001, s.349-361.
21. **A.Platonov**. Üçüncü oğul; Dəmir qapı (hekayə). Dünyanın səsi (Dünya ədəbiyyatının korifeyləri seriyasından). Bakı: Azərbaycan Tərcümə Mərkəzi, 2001, s.61-70.

22. **A.Sandemuse** Siçovul (hekayə). Dünyanın səsi (Dünya ədəbiyyatının korifeyləri seriyasından). Bakı: Azərbaycan Tərcümə Mərkəzi, 2001, s.341-348.
23. **B.Qlenvill**. O kimi sevir (hekayə). Dünyanın səsi (Dünya ədəbiyyatının korifeyləri seriyasından). Bakı: Azərbaycan Tərcümə Mərkəzi, 2001, s.169-178.
24. **B.Nouton**. Gecəyarısı Uotlinq-stritdə (hekayə). Dünyanın səsi (Dünya ədəbiyyatının korifeyləri seriyasından). Bakı: Azərbaycan Tərcümə Mərkəzi, 2001, s.200-216.
25. **C.Steynbek**. Basqın (hekayə). Dünyanın səsi (Dünya ədəbiyyatının korifeyləri seriyasından). Bakı: Azərbaycan Tərcümə Mərkəzi, 2001, s.7-16.
26. **D.Bartelm**. Bışop (hekayə). Dünyanın səsi (Dünya ədəbiyyatının korifeyləri seriyasından). Bakı: Azərbaycan Tərcümə Mərkəzi, 2001, s.44-48.
27. **E.Bolstad**. Ekiztayı; Damğa (hekayə). Dünyanın səsi (Dünya ədəbiyyatının korifeyləri seriyasından). Bakı: Azərbaycan Tərcümə Mərkəzi, 2001, s.362-374.
28. **F.Byornset**. Xarakiri (hekayə). Dünyanın səsi (Dünya ədəbiyyatının korifeyləri seriyasından). Bakı: Azərbaycan Tərcümə Mərkəzi, 2001, s.375-381.
29. **F.Niva**. Yadlar (hekayə). Dünyanın səsi (Dünya ədəbiyyatının korifeyləri seriyasından). Bakı: Azərbaycan Tərcümə Mərkəzi, 2001, s.132-140.
30. **K.Hamsun**. «Cənub ulduzu»nun kapitanı – Reyersen (hekayə). Dünyanın səsi (Dünya ədəbiyyatının korifeyləri seriyasından). Bakı: Azərbaycan Tərcümə Mərkəzi, 2001, s.331-340.
31. **Q.Qrin**. Son söz (hekayə). Dünyanın səsi (Dünya ədəbiyyatının korifeyləri seriyasından). Bakı: Azərbaycan Tərcümə Mərkəzi, 2001, s.159-169.
32. **M.Zoşsenko**. İnqilab qurbanı; Xəstələr; Kübar xanım; Hamam; Böhran («Mavi kitab»dan hekayələr). Dünyanın səsi (Dünya ədəbiyyatının korifeyləri seriyasından). Bakı: Azərbaycan Tərcümə Mərkəzi, 2001, s.71-81.
33. **P.Cillit**. Sürgün (hekayə). Dünyanın səsi (Dünya ədəbiyyatının korifeyləri seriyasından). Bakı: Azərbaycan Tərcümə Mərkəzi, 2001, s.179-192.
34. **R.Dal**. Ailə pansionu (hekayə). Dünyanın səsi (Dünya ədəbiyyatının korifeyləri seriyasından). Bakı: Azərbaycan Tərcümə Mərkəzi, 2001, s.192-199.
35. **S.Kinq**. Yük maşınları (hekayə). Dünyanın səsi (Dünya ədəbiyyatının korifeyləri seriyasından). Bakı: Azərbaycan Tərcümə Mərkəzi, 2001, s.29-43.
36. **S.Kuroi**. Gözlənilməz qonaqlar (hekayə). Dünyanın səsi (Dünya ədəbiyyatının korifeyləri seriyasından). Bakı: Azərbaycan Tərcümə Mərkəzi, 2001, s.141-150.
37. **S.Yasouka**. Billur başmaqtaşı (hekayə). Dünyanın səsi (Dünya ədəbiyyatının korifeyləri seriyasından). Bakı: Azərbaycan Tərcümə Mərkəzi, 2001, s.121-132.
38. **S.Zontaq**. Maneken (hekayə). Dünyanın səsi (Dünya ədəbiyyatının korifeyləri seriyasından). Bakı: Azərbaycan Tərcümə Mərkəzi, 2001, s.49-57.
39. **T.Kapote**. Miriem (hekayə). Dünyanın səsi (Dünya ədəbiyyatının korifeyləri seriyasından). Bakı: Azərbaycan Tərcümə Mərkəzi, 2001, s.17-28.
40. **T.Udo**. Qırmızı alp bənövşəsi (hekayə). Dünyanın səsi (Dünya ədəbiyyatının korifeyləri seriyasından). Bakı: Azərbaycan Tərcümə Mərkəzi, 2001, s.151-156.
41. **V.Astafyev**. Hindistan (hekayə). Dünyanın səsi (Dünya ədəbiyyatının korifeyləri seriyasından). Bakı: Azərbaycan Tərcümə Mərkəzi, 2001, s.82-89.

42. **V.Belov.** Vağzalda; Qrişa funt (hekayə). Dünyanın səsi (Dünya ədəbiyyatının korifeyləri seriyasından). Bakı: Azərbaycan Tərcümə Mərkəzi, 2001, s.103-110.
43. **V. Şukşin.** Vanya, sən hara, bura hara?!; Canavarlar; (hekayə). Dünyanın səsi (Dünya ədəbiyyatının korifeyləri seriyasından). Bakı: Azərbaycan Tərcümə Mərkəzi, 2001, s.90-102.
44. **Y.Kavabata.** Gölməçədə əks olunan ay (hekayə) (s. 132). Bakı: Qanun, 2011, 228 s.
45. **Cerald Darrel.** Narahat qış («Mənim ailəm və heyvanlar» kitabından parça). Xəzər, 2004, №1, s.125-132.
46. **Donald Reyfild.** İngiltərə haqqında qeydlər. Xəzər, 2004, №2, s.102-113.
47. **Feliks Yusupov.** Mən Rasputini necə öldürdüm (memuar). Xəzər, 2004, №1, s.161-181.
48. **Lorens Darrel və Cerald qardaşları** (məqalə, müsahibələrdən seçmələr). Xəzər, 2004, №1, s.115-123.
49. **Olivye Todd.** Üç çayın qovuşduğu yerdə ada; Qələbənin qiyməti («Albert Kamyu, həyat» kitabından fraqmentlər). Xəzər, 2004, №2, s.72-82.
50. **Andrey Platonov.** Üçüncü oğul; Dəmir qarı (hekayə). Xəzər, 2005, №3, s.104-115
51. **Oljas Süleymenov.** AziYa. Dünya ədəbiyyatı seriyası. Bakı: Şərq-Qərb, 2007, 272 s.
52. **A.Platonov.** Üçüncü oğul (s. 110); Dəmir qapı (hekayə) (s. 120). Bakı: Qanun, 2011, 228s.
53. **C.Steynbek.** Basqın (hekayə) (s. 90). Bakı: Qanun, 2011, 228 s.
54. **K.Hamsun** «Cənub ulduzu»nun kapitanı – Reyerson (hekayə) (s.150). Bakı: Qanun, 2011, 228 s.
55. **Q.Q.Markes.** İsabel Makondada yağışa baxır (s.172); Baltasarın həyatında unu-

dulmaz gün (s.184); Dünyanın ən gözəl ölüsü (s.197); «Yazıcının inqilabi borcu yaxşı yazmaqdır» (s.208) (hekayə); Markes özü və yaradıcılığı haqqında (s. 210) (müsahibə). Bakı: Qanun, 2011, 228 s.

56. **U.Folkner.** Yangın (s.8); Qırmızı yarpaqlar (s.43) (hekayə). Bakı: Qanun, 2011, 228 s.

57. **Y.Kavabata.** Gölməçədə əks olunan ay (hekayə). Dünyanın səsi (Dünya ədəbiyyatının korifeyləri seriyasından). Bakı: Azərbaycan Tərcümə Mərkəzi, 2001, s.113-121.

SƏHHAF TƏBRİZİ

(Məhəmməd Hüseyn Cənnətiməqam Səhhaf; 1911, Təbriz – 1983, Təbriz) – şair. İlk təhsilini mollaxanada almışdır. Uşaq yaşlarından klassik ədəbiyyatı öyrənmişdir. Ailə şəraiti ilə əlaqədar olaraq, oxumaqla yanaşı cildçi yanında şagirdlik də etmiş, sonralar cildçiliklə məşğul olmuşdur. Sənətinə görə «səhhaf» təxəllüsünü götürmüşdür. Yaradıcılığa 14 yaşından başlamışdır. Əsasən, nəvhələr, eləcə də satirik şeirlər yazmışdır. «Səhənd», «Azərbaycan», «Vətən yolunda» və s. qəzetlərdə şeirləri ilə çıxış etmişdir. «Müsi-bətlər ulduzu» adlı ilk kitabı Kərbəla hadisələrindən bəhs edir. Sonralar «Şəhidlər bağçası», «Aşura ongunlüyü», «Həqiqət yolçuları» kitabları nəşr olunmuşdur. Vətənə və xalqa məhəbbətin tərənnümü şeirlərində xüsusi yer tutur. Şeirlərinin dili sadə və anlaşılıqdır.

Tərcüməsi:

Hafiz Şirazi. Hanı mənim kimi bir mübtəlası ayrılığın?.. (qəzəl). Ədəbiyyat və incəsənət, 1965, 10 iyul.

SƏLİMÖV

Səlim Babulla oğlu
(d. 10.12.1972, Əli Bayramlı, indiki Şirvan)
– şair, tərcüməçi. «Tənha» (1996), «İyunda oxunan nəğmələr» (İstanbul, 2006), «Ürək döyüntüsünə ithaf»

(Vroslav, Polşa, 2007), «Küləyə qarşı gedən qadın» (Təbriz, 2009), «İlyas Göçmənin şəkil dəftəri» (2009), «Maskalı adamların himni» (Kiyev, 2009), «Qarın şərh» (Tiflis, 2010) və s. şeir kitabları nəşr olunmuşdur. Şeir və esseləri bir çox dillərə tərcümə edilmişdir. Prezident təqaüdcüsü olmuşdur (2008). Hazırda «Dünya Ədəbiyyatı» jurnalının baş redaktorudur.

Tərcümələri:

1. **M.Uelebek.** Şeir («Xoşbəxtlik ardınca» kitabından). Azadlıq, 2001, 16 noyabr.
2. **İosif Brodski.** Lap az (esse). Yeni Azərbaycan, 2002, 26 iyul; 2 avqust
3. **Robert Frost.** Ay; Dam (şeir). Dünya ədəbiyyatı, 2004, №1, s.23-24 (Könül Kərimova ilə birgə tərcümə).
4. **U.H.Oden.** Tiran üçün epitafiya...; Qaçqın blyüzü (şeir). Dünya ədəbiyyatı, 2004, №1, s.129-130.
5. **İ.Brodski.** Şeirlər və mühazirə (Şeirlər – Bitkinin şərh; Yeni Jül Vern. Mühazirə – Nobel mühazirəsi; Nobel mükafatının təqdimetmə mərasimindəki çıxışı). Dünya ədəbiyyatı, 2004, №1, s.171-184.
6. **İ.Brodski.** Düz xəttin axırında nöqtə görünən olur; Odissey Telemaka; Nitq hissəsi (şeir). Ulduz, 2005, №1, s.23-24.
7. **Dinarə Gərəkməzli.** Şeirlər. Ədəbiyyat, 2005, 14 oktyabr, s.3.
8. **İosif Aleksandroviç Brodski.** Görəsən küləyə nə deyir kollar; Odissey Telemaka (şeir). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Rus ədəbiyyatı antologiyası. 2 cildə. I

cild. Bakı: Avrasiya press, 2007, s.216-217.

9. **Dinarə Gərəkməzli.** Günəşli və mavi bir gündü...; O, öldü...; Evlərindən qovulmuş qaçqınların yanından keçəndə...; Sən demə, sevgisiz də yaşamaq olarmış...; Kim deyir ki, qovaq bar vermir...; Sənin damının üstə, ata, zülmət gecədi...; Çirkin və palçıqın olduğu yerdə...; Eskalatorla enərkən...; – Mənə öz uşağından danış, ana, – ...; Gözə görünməz aynalarda...; Həyat gözəldi, dostum...; Məhəbbət birdi...(şeir). Azərbaycan, 2009, №5, s.134-136.
10. **Rza Bərahəni.** Söz; 39-cu ağac; Kəpənəklərə; Əhməd Şamlı ilə (şeir). Sevgi fəslə. İslam ölkələri şairlərinin şeirləri. Bakı: Çinar-Çap, 2010, s.64-67.
11. **Zbiqnev Herbert.** Zövqün qüdrəti (professor İzidota Dombaskayaya); Ana; Düymələr; 17.IX (Yuzef Çapskiyə); Tərəddüd edən Nika (və ya Nike); Klassiklərin fərqi; Cənab Koqito qəzet oxuyur; Cənab Koqitonun ruhu; Cənab Koqitonun misrası (şeir). Azərbaycan, 2010, №5, s.163-168.
12. **T.Kibirov, Q.Şulpyakov.** Şeirlər (səh. 18-24; 102-108). Ən yeni rus ədəbiyyatı: Antologiya. 2 cildə, II cild: Poeziya. Bakı: Mütərcim, 2014, 212 s.

SƏMƏD QARAÇÖP

Tərcümələri:

1. **Vladimir Nabokov.** Çorbun qayıtməsi (hekayə). Xəzər, 2005, №1, s.72-78.
2. **Vladimir Vladimiroviç Nabokov.** Çorbun qayıtməsi (hekayə). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Rus ədəbiyyatı antologiyası. 2 cildə. II cild. Bakı: Avrasiya press, 2007, s.274-281.

SƏMƏD VURĞUN

(Səməd Yusif oğlu Vəkilov; 21.3.1906, Qazax r-nunun Yuxarı Salahlı k. – 27.5.1956, Bakı) – şair, dramaturq. Azərb. SSR xalq şairi (1956), Azərb. SSR EA akad. (1945). Fəxri

e.d. (1956). Azərb. SSR əməkdar incəsənət xadimi (1943), SSRİ Dövlət mükafatı laureatı (1941, 1942). Qazax müəllimlər seminarıyasını bitirdikdən (1924) sonra Qazax, Quba və Gəncədə müəllimlik etmişdir. 1929-31 illərdə II Moskva Dövlət Un-tinin, sonra Azərb. Dövlət Elmi-Tədqiqat İn-tunun (indiki ADPU) aspiranturasında oxumuşdur (1931–33). Azərb. Yazıçılar İttifaqının məsul katibi (1934–37), sədri (1941–48), Azərb.-nın Xarici ölkələrlə Mədəni Əlaqə Cəmiyyətinin (indiki «Azərbaycan Dünyası» Beynəlxalq Əlaqələr Mərkəzi) sədri, Azərb. SSR EA vitse-prezidenti (1954–56) olmuşdur.

Yaradıcılığa 20-ci illərin əvvəllərində başlamışdır. Şeirləri 1924 ildən dərc edilmişdir. Küskünlük, uğursuz məhəbbət, təbiətə aludəçilik ilk dövr yaradıcılığının (həmin şeirlər ölümündən sonra toplanıb ilk dəfə 1957 ildə «Çiçək» kitabında dərc olunmuşdur) əsas motivləridir. Tezliklə yaradıcılığında ictimai mövzulara meyil yaranmışdır [«Hazır olunuz» (1927), «Andım» (1928), «Uzaqlara doğru» (1929) və s. şeirləri]. 1930-40-cı illər S.V. yaradıcılığının, istedadının çiçəklənmə və yüksəliş dövrüdür. 1934 ildə «Könül dəftəri» və 1935 ildə «Şeirlər» kitabları nəşr olunmuşdur. Təkcə 1935 ildə 7 poema və 100-ə yaxın şeir yazmışdır. 1934 ildə yazdığı «Azərbaycan» şeiri Azərb. ədəbiyyatının incilərindəndir.

S.V. «Komsomol poeması» (1931–56), «Ölüm kürsüsü» (1934), «26-lar» (1935), «Zəncinin arzuları» (1948), «Aygün» (1951) və s. poemaların, «Vaqif» (1937),

«Xanlar» (1939), «Fərhad və Şirin» (1941; N.Gəncəvinin «Xosrov və Şirin» poemasının motivləri əsasında), «İnsan» (1945) dramlarının müəllifidir. 1941 ildə «Vaqif», 1942 ildə «Fərhad və Şirin» dramlarına görə Stalin (SSRİ Dövlət) mükafatına layiq görülmüşdür. Azərb., rus, SSRİ xalqları və dünya ədəbiyyatı klassikləri haqqında, bədii yaradıcılıq, ictimai-siyasi və mədəniyyət məsələlərinə həsr olunmuş elmi, ədəbi-tənqidi və publisistik məqalələr də yazmışdır. Əsərləri bir çox dillərə tərcümə olunmuş, pyesləri tamaşaya qoyulmuşdur. «Aygün» poeması əsasında eyniadlı bədii film (1960) və «Komsomol poeması» əsərinin motivləri əsasında «Yeddi oğul istəram» (1970) bədii filmi çəkilmişdir. S.V. SSRİ Ali Sovetinin (1–4-cü çağırış) və Azərb. SSR Ali Sovetinin (1-ci çağırış) deputatı seçilmişdir.

Tərcümələri:

1. **A.S.Puşkin.** Yevgeni Onegin (mənzum roman). Bakı: Azərnəşr, 1949, 162 s.
2. **Aleksandr Sergeyeviç Puşkin.** Yevgeni Onegin (s.227-389) (mənzum roman). A.S.Puşkin. Əsərləri. 6 cildə. III cild. Bakı: Azərnəşr, 1949, 396 s.
3. **Andon Zako-Çayuni.** Vətən (şeir). Azərbaycan, 1955, №1, s.113.
4. **A.S.Puşkin.** Yevgeni Onegin (mənzum roman). Bakı: Uşaqgəncnəşr, 1955, 176 s.
5. **Aleksandr S.Puşkin.** Yevgeni Onegin (mənzum roman). Bakı: Azərbaycan Dövlət Nəşriyyatı, 1973, 175 s.
6. **Aleksandr Sergeyeviç Puşkin.** Yevgeni Onegin (mənzum roman). Bakı: Maarif, 1979, 171 s.
7. **Taras Şevçenko.** Səhrayı qız (s.47-54) (poema). Taras Şevçenko. Fikirlərim, düşüncələrim (şeirlər və poemalar). Bakı: Yazıçı, 1979, 104 s.
8. **Aleksandr Sergeyeviç Puşkin.** Yevgeni Onegin (s.122-268) (mənzum roman. Poema). Dünya ədəbiyyatı kitabxanası. 32-ci cild. A.S.Puşkin. Şeirlər,

poemalar, povestlər. Bakı: Yazıçı, 1987, 572 s.

9. **Şota Rustaveli.** Pələng dərisi geymiş pəhləvan (s.7-181) (poema). Dünya ədəbiyyatı kitabxanası seriyası. 19-cu cild. Ş.Rustaveli. Ə.X.Dəhləvi. Pələng dərisi geymiş pəhləvan. Şirin və Xosrov. Bakı: Yazıçı, 1988, 366 s. (Məmməd Rahim və Süleyman Rüstəm ilə birgə tərcümə).
10. **Nizami Gəncəvi.** Leyli və Məcnun (poema). Klassik Azərbaycan ədəbiyyatı seriyası. Bakı: Lider nəşriyyat, 2004, 288 s.
11. **A.S.Puşkin.** Yevgeni Onegin (mənzum roman). Bakı: Adiloğlu, 2005, 209 s.
12. **Şota Rustaveli.** Pələng dərisi geymiş pəhləvan (poema). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Bakı, Avrasiya press, 2006, 232 s. (Məmməd Rahim və Süleyman Rüstəm ilə birgə tərcümə).
13. **Aleksandr Sergeyeviç Puşkin.** Yevgeni Onegin (s.271-461) (mənzum roman). Dünya ədəbiyyatı klassikləri seriyası. A.S.Puşkin. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Şərq-Qərb, 2009, 664 s.

SƏMƏDOV

Oqtay Əlipaşa oğlu
(d. 8.4.1957, Bakı) –
pedaqoq, tərcüməçi,
pedaqoji e.n. (1986).
M.F.Axundov ad.
Azərbaycan. Pedaqoji Rus
Dili və Ədəbiyyatı
İn-tunu (indiki BSU)

fərqlənmə diplomu ilə bitirmişdir (1978). SSRİ Pedaqoji EA-ın Milli Məktəbdə Rus Dilinin Tədrisi Elmi-Tədqiqat İn-tunun aspiranturasında təhsil almışdır (1981–84). 1986 ildə ali məktəbdə əmək fəaliyyətinə başlamış, müəllim, baş müəllim işləmişdir. 2000-06 illərdə magistratura şöbəsinin müdiri olmuşdur. BSU-da filologiya fakültəsinin rus dili və onun tədrisi metodikası kafedrasının dosenti işləmişdir. Azərbaycan

Respublikasının Prezidenti yanında Bilik Fondunun icraçı direktorudur. Məktəblilər üçün «Tədris toponimlər lüğəti»nin, ali məktəb tələbələri üçün «İşgüzar sənədlərin dili» məlumat kitabının həmmüəllifi, 50-dək elmi məqalənin müəllifidir. Rus dilinin tədrisi metodikası, gənclərin təlim və tərbiyəsi, tərcümə problemlərinə dair elmi məqalələri Rusiya, Ukrayna, Türkmənistan ali məktəblərinin elmi məcmuələrində dərc olunmuşdur. Hazırda Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Bilik Fondunun icraçı direktoru vəzifəsində çalışır.

Tərcümələri:

1. **Polyakov Yuri.** Süddə çəpiş. – Dünya nəşri seriyası. Bakı: Kitab aləmi, 2006, 324 s. (birgə: Quluzadə Yaşar, Məmmədov Səfər, Başkeçid Etimad).
2. **N.A.Kun.** Qədim Yunanıstanın mifləri və əfsanələri. – Filoloqun kitabxanası-100 seriyası. Bakı: Kitab aləmi, 2008, 544 s. (birgə: İsmayılova Əzizə, Teyyubqızı Turac, İsmayılova Jalə, Abbaszadə Rəşad, Binyatova Gözəl, İsmayılova Samirə, Allahverdiyeva Fidan)
3. **Рамиз Акбер.** Смех сквозь слезы. (повесть). Баку: Мутарджим, 200 с.

SƏRXANLI

Səyavuş Əli oğlu
(28.2.1942, Şəmkir –
05.07.2005, Şəmkir)
– şair, publisist. AYB-
nin üzvü (1971). Azərb.
Dövlət Un-tinin (indiki
BDU) filologiya fakül-
təsinin jurnalistika şö-

bəsində təhsil almışdır (1962-67). Ədəbi fəaliyyətə məktəb illərində başlamış, ilk şeirlərini rayon qəzetində dərc etdirmişdir. 1961 ildə «Azərbaycan gəncləri» qəzetində xalq şairi Nəbi Xəzrinin təqdimatı ilə «Cığır» və «Səslədi məni» şeirlərinin dərc olunması onun poetik yaradıcılığında dönüş

yaratmışdır. Poetik tərcümə ilə də məşğul olmuşdur. «Ulduz» jurnalında ədəbi işçi, nəsr və poeziya şöbələrinin müdiri işləmişdir. «Azərbaycan» jurnalı redaksiyasının əməkdaşı olmuşdur (1983 ildən). «Dünya sevənlərindir» (1971), «Anamın səsi gəlir» (1978), «Mənim nərgizli dünyam» (1980), «Düz çörək» (1986) və s. şeir və poema toplularının müəllifidir. N.Ostrovski ad. Ümumittifaq mükafatına (1980), «Molodaya qvardiya» jurnalının xüsusi mükafatına (1981) layiq görülmüşdür.

Tərcümələri:

- 1. Varvara Konstantinova.** Tamaşadan sonra; Ana (şeir). Azərbaycan, 1968, №11, s.105-106.
- 2. Givi Alxazavili.** Əlçatmazlıq (şeir). Ulduz, 1969, №10, s.5.
- 3. Roya İnara.** Oyun (şeir). Ulduz, 1969, №10, s.6
- 4. A.Peredreyev.** Şamaxıya gedən yol (şeir). Azərbaycan, 1970, №4, s.190.
- 5. O.Balyukonite.** İki işıq şüası (şeir). Ulduz, 1970, №10, s.28.
- 6. İ.Peyçev.** Vətən (şeir). Azərbaycan, 1971, №3, s.128.
- 7. L.Daskalova.** Şairin son gecəsi (S.Vurguna həsr edilmiş balladadan parçalar). Azərbaycan, 1971, №3, s.129-130.
- 8. Oleq Koryakov.** Rəhmsiz Vanqur (po-vest). Azərbaycan, 1972, №7, s.156-180; №8, s.131-158 (Həsənov Rəşid ilə birgə tərcümə).
- 9. İrina Volobuyeva.** Şair dostuma (şeir). Azərbaycan, 1972, №9, s.16.
- 10. Raisa Yakovleva.** Üç yarpaq: Söz verdin, sözünün sərkərdəsi ol!...; Ey kədər, gözümdən çəkil bulud tək...; Günəş qalxdı od taxtına... (şeir). Azərbaycan, 1972, №9, s.18-19.
- 11. Roya İnara.** Riqaya payız gəlib (şeir). Bakı, 1972, 13 dekabr.
- 12. V.Palçinskayte.** Qızılgül nə deyir (şeir). Ulduz, 1972, №9, s.22.
- 13. Yuliya Drunina.** Yaxşılıq (şeir). Azərbaycan, 1972, №9, s.20.
- 14. Kolay Nadiradze.** Vətən (şeir). Azərbaycan, 1975, №8, s.95.
- 15. Qriqore Vieru.** Anket (şeir). Azərbaycan, 1975, №8, s.218.
- 16. Zəki Nuri.** Ölməzlər; İnam (şeir). Azərbaycan, 1975, №8, s.142.
- 17. Üldis Berziş.** Yağışdan sonra (şeir). Azərbaycan, 1975, №9, s.123.
- 18. Sergey Vikulov.** Ömürlük məhəbbət (poemadan parçalar). Azərbaycan, 1975, №9, s.145-149.
- 19. M.Naqnibeda.** Səfərə çıxanda (şeir). Kommunist, 1975, 13 aprel.
- 20. R.Kazakova.** Yanar dağlar; Çağla, mah-nı; Yeganə övlad (şeir). Azərbaycan, 1977, №11, s.205-207
- 21. Mısıq Vasil.** Söz (s.30) (şeir). Körpülər (Ukrayna sovet şairlərinin şeirləri). Bakı: Yazıçı, 1979, 172 s.
- 22. Sergey Polikarpov.** Abşeron torpağı (şeir). Kommunist, 1982, 5 oktyabr.
- 23. A.Surkov.** İnsanlığın baharı (şeir). Azərbaycan, 1985, №5, s.10-11.
- 24. Uyğun.** Sübh çağı (s.141) (şeir). Türkün 101 şairi (türk şairlərinin şeirləri). Bakı: Yazıçı, 1993, 235 s.
- 25. Qafur Qulam.** Qar (s.143-144) (şeir). Türkün 101 şairi (türk şairlərinin şeirləri). Bakı: Yazıçı, 1993, 235 s.
- 26. Əbdül Əziz Saud əl-Babtin.** Vüsəl günləri; Şikayət; Yaramın gözünü aç-dım; Unutmadım; Şövq-istək küləkləri (şeir). Arzu, 1998, №1, s.29, 31, 33, 35, 37.
- 27. Xalid Əbu Nəhlə.** «Sən getdin, elə bil, həyat dayandı...» (şeir). Arzu, 1998, №1, s.44.
- 28. Məhəmməd Mehdi əl-Cəvahir.** Qərīb ünvandan (şeir); «Əbu-l Əla əl-Məari» (qəsidədən bir hissə). Arzu, 1998, №3, s.25-26.
- 29. Nəzar Qəbbani.** Gərnətə-Qrenada; Xalid İbn Validin istefası haqqında fərman

- (şeyr); Hüzn qəsidəsi. Arzu, 1998, №2, s.29-31 (Ərəb dilindən sətri tərcümə – Abdullayev Nəriman; bədii tərcümə – Sərxanlı Səyavuş).
30. **Ömər Əbdülqasım Şüleyq.** Çay içəndə (hekayə). Arzu, 1998, №2, s.52-55. (Ərəbcədən sətri tərcümə – Cavid İsgəndərli; bədii tərcümə – Sərxanlı Səyavuş).
31. **Marina Svetayeva.** Puşkin və Puqaçov («Mənim Puşkinim» adlı elmi-publisistik essedən). Arzu, 1998, №2, s.32-39; №3, s.33-37.
32. **Əbdül Əziz Saud əl-Babtin.** Qəribliyə düşən eşq (şeyrlər). Bakı: Əbilov, Zeynalov və oğulları nəşriyyatı, 1999, 103 s.
33. **Teymur Məmmədov.** Dostlara və özümə məktublar (V.M.F. üçün); Seyşeli görmək və... ölmək (Eldar Şərifov – Seyşelskiyə); Vilayət Rüstəməzadənin xatirəsinə; Səyavuş Məmmədşad (Gözəl şair və gözlənilməz kombinasiyalar quran parlaq şahmatçıya); Müflis (Yalnız özümə, yəni o adama ki, XI əsrdə, ruhumun 6-cı dönməndə mən kim olmuşam?) (şeyr). Azərbaycan, 2001, №8, s.142-143.
34. **Aleksandr Rodionov.** Aşırım; Ehtiyat yolunda tənha dayanan...; Mühəribə sözü qısa olsa da; Məhəbbət odası; Çalılar; İşdəki didişmələr; Yaxşı-yaman (şeyr). Azərbaycan, №9, 2002, s.131-132.
35. **Marina Svetayeva.** Puşkin və Puqaçov («Mənim Puşkinim» adlı elmi-publisistik essedən). Azərbaycan, 2002, №12, s.161-169.
36. **Abdulla Aripov.** Dünya (şeyr). Sevgi fəslü. İslam ölkələri şairlərinin şeyrləri. Bakı: Çinar-Çap, 2010, s.91-92.
37. **Mixail Dudin.** Dostlarıma məktub (şeyr). Azərbaycan, 1972, №9, s.19-20.

SİNELNİKOV

Mixail İsaakoviç

(d. 19.11.1946, Leninqrada, indiki Sankt-Peterburq) – rus şairi, tərcüməçi, ədəbi tənqidçi. İndiki Oş Dövlət Universitetinin Qırğızstan, tarix fakültəsini bitirmiş, 1969

ildə Moskvada A.M.Qorki ad. Ədəbiyyat İn-tuna daxil olmuşdur. «Buludlar və quşlar» adlı ilk şeyr toplusu 1975 ildə çap olunmuşdur. Avropa və türkdillli ölkələr (Azərbaycan, Qırğızstan, Qazaxstan, Tatarıstan və s.) ədəbiyyatından, xüsusilə farsdillli poeziyadan çoxsaylı tərcümələr etmişdir. 2011 ildə seçilmiş tərcümələrindən ibarət «Şərq Poeziyası» adlı kitabı nəşr olunmuşdur.

Tərcümələri:

1. **Хагани Ширвани.** Ветер в руке. М.: Наука, 1986, 237 с.
2. **Гидаят.** Назвать ли все это разлукой, не знаю... (стихотворение). Литературный Азербайджан. 1988, № 3, с. 56.
3. **Гидаят.** Меня вы учили (стихотворение). Литературный Азербайджан. 1990, № 13, с. 48.
4. **Хакани.** Дворцы Мадаина. М.: Наталис, 2004.
5. **Афэг Шыхлы.** В руках судьбы (стих). Литературный Азербайджан, 2013, №3, с. 87.

SULTANOV

Məmmədağa Sultan oğlu (5.1.1910, Ərdəbil – 19.1.1991, Bakı) – tərcüməçi, ədəbiyyatşünas, şair. Azərbaycan SSR əməkdar mədəniyyət işçisi (1967). Filologiya e.n.

(1948). Azərb. Yazıçılar İttifaqının üzvü (1959). İbtidai məktəbi bitirdikdən sonra fərdi təhsil almışdır. İkinci Dünya müharibəsində Zaqafqaziya cəbhəsi siyasi idarəsinin tərcüməçisi və siyasi təlimatçısı kimi Sovet Ordusu tərkibində Təbrizdə (1941–42), Qafqazda (1942–45) olmuşdur. Azərb. EA Nizami ad. Dil və Ədəbiyyat İnstitutu əlyazmaları şöbəsinin müdiri (1945–50), Azərb. EA Əlyazmaları fondunun direktoru (1950–72) işləmişdir. Ədəbi fəaliyyətə 1936 ildə «Gənc işçi» qəzetində çap etdirdiyi «Sənət məktəbi» adlı ilk şeiri ilə başlamışdır. «Xaqani Şirvaninin həyat və yaradıcılığı» kitabının (1954) müəllifidir. Klassik ədəbiyyatdan etdiyi poetik tərcümələr yaradıcılığında mühüm yer tutur. Daşkənddə Ümumittifaq Şərqşünaslar konfransında (1954), Moskvada Beynəlxalq Şərqşünaslar konqresində (1960), Düşənbədə Ümumittifaq konfransında (1982) nümayəndə olmuşdur. Xidmətlərinə görə 7 medalla təltif edilmişdir.

Tərcümələri:

- 1. S.Şirazi.** Hikmət; Nəsihət; Hekayət (şeyr); Ey deyən ki, yar hicri ən çətin bir kardır... (qəzəl). İnqilab və mədəniyyət, 1946, №5, s.162–163.
- 2. Əl Əsrəf Dərvişyan.** Üç şahənə küp; Saman (hekayə). Ədəbiyyat və incəsənət, 1975, 1 noyabr.
- 3. Əmir Xosrov Dəhləvi.** Oğluma nəsihət (seçilmiş lirik şeirlər). Bakı: Gənclik, 1976, 120 s.
- 4. M.Ə.Əbhər.** Könül tərənələri (şeirlər). Bakı: Yazıçı, 1979, 53 s.
- 5. A.Bakıxanov.** Seçilmiş əsərləri. Bakı: Yazıçı, 1984.
- 6. M.Ə.Əbhər.** Səadət günəşi (şerlər). Bakı: Yazıçı, 1987, 101 s.
- 7. Sədi Şirazi.** Gülüstən (poema). II nəşri. Bakı: Azərnəşr, 1987, 284 s. (birgə tərcümə).
- 8. Xaqani Şirvani.** Dibaçə; Günəşə xitab; Çayın tərif; Şikargahın təsviri; Şahın ləşkərgahını tərif; Həmədanın tərif; Bağdadın tərif; Bağdadın abü-havası haqqında; Dəclə çayının tərif; Xəlifənin tərif; Kufənin tərif; Karvan səsinin tərif; Məkkənin tərif; Qara daşın tərif; Zəməm quyusunun tərif; Qızıl novdanın tərif; Kəbəyə; Mədinənin tərif; Peyğəmbərin tərif və zamanədən şikayət; Mosul və Şamın təsviri; Mosulu tərif və İraq başçısı Cəmaləddinə sitayiş; Paxılları məzəmmət və böyük adamları tərif; Özü haqqında; Babası haqqında; Atasını Nəccar Əli haqqında; Atasını tərif; Anası haqqında; Anasını tərif; Əmisi haqqında; Əmisini tərif; İzzəddini tərif; Öz vəziyyətindən şikayət; Düşmənləri tənqid; Yenə də Şam və İraq bəicisinin tərif («Təhfətül-İraqeyn» poemasından). Klassik Azərbaycan ədəbiyyatı seriyası. Xaqani Şirvani. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Lider, 2004, s.21–22, 23–24, 33–36, 53–99.
- 9. Xaqani Şirvani.** Kinayə edib, söylədin, Xaqani...; Xaqaniyəm, yer üzündə yayılmışdır şöhrətim... (fəxriyyə). Klassik Azərbaycan ədəbiyyatı seriyası. Xaqani Şirvani. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Lider, 2004, s.110–112, 116–117.
- 10. Xaqani Şirvani.** Baklan səddini bağlatdırdığı üçün Şirvanşah Mənuçöhrün tərif; Şirvanşah Mənuçöhrün tərif və onun oğlu Axsitandan şikayət; Şirvanşah Mənuçöhrün tərif; Öz ustadı Bəhaəddin Səid ibn Əhməd mədh; Qazilər qazisi Sədrəddin Əhməd mədh; Müzəffərəddin İldəgiz Qızıl Arslanın tərif (mədhiyyə). Klassik Azərbaycan ədəbiyyatı seriyası. Xaqani Şirvani. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Lider, 2004, s.124–125, 156–158, 163–166, 187–193, 212–213.

11. **Xaqani Şirvani.** Həbs edildiyi barədə vəzirə məktub (həbsiyyə). Klassik Azərbaycan ədəbiyyatı seriyası. Xaqani Şirvani. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Lider, 2004, s.264-265.
12. **Xaqani Şirvani.** Nuş edərəm fələk qəmin ağlamaqdan, yazıq mənə!...; Bu dünyada mərdlik, səadqət hamı?...; Bu zülmkar dövrandə mən bir vəfa görmədim...; Şirvanda olsaydı qanayan adamlar...; Xaqani, dövrədən etmə şikayət...; Kim rahatlıq nişan verir?...; Göylər dolandı, mən isə səmanı tapmadım... (şikayət). Klassik Azərbaycan ədəbiyyatı seriyası. Xaqani Şirvani. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Lider, 2004, s.305-306, 315-319, 335-336.
13. **Xaqani Şirvani.** Ey xacə, ömrünü hesaba al bir...; Günəşə bənzəyən bir oğlum vardı...; Rəşidim ölən zaman ona belə söylədim...; Yenicə doğulan qızım gördü ki...; Fələki Şirvaninin vəfatına; Əmisi oğlu Vəhidəddinin vəfatına; Sədrəddinin vəfatına; Vəhidəddinin vəfatına (mərsiyə). Klassik Azərbaycan ədəbiyyatı seriyası. Xaqani Şirvani. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Lider, 2004, s.353-354, 354-355, 357-358, 374.
14. **Xaqani Şirvani.** Şirvanın tərif; Savalan dağının tərif; Xaqani, güvənmə çox da dövlətə...; Ey xacə, Xaqaninin üzündən suyu tökmə...; Ey Xaqani, könül vermə bu dövrənin dövrünə...; Mərd odur, dərd əlindən etməsin heç ahüzar...; Yalançı kimyagərləri və iksiri məzəmmət; Fəzilət, Xaqani, baş ağrısıdır...; Bu göylər şahının lütfü mənə sayə salıb hər an...; Ey Xaqani, pis yoldaşdan ehtiyat et, qorx ondan...; Anası haqqında; Atasından şikayət; Şirvanşahların bir vəziri haqqında; Verilmiş mülkün geri alınmasından şikayət; Təmsil; Od püskürən xasiyyətin...; Qan tökürsən, qorxmayırsan...; O dildarın dodağından...; Ey canlara afət...; Sənə nə etmişəm...; (şeyr). Klassik Azərbaycan ədəbiyyatı seriyası. Xaqani Şirvani. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Lider, 2004, s.384-385, 401-403, 408-415, 424-425, 426, 432-435.
15. **Xaqani Şirvani.** Yerləşməz aşiqin ürəyi cana...; Hamı bir yel, apara könül gülüstanə tərəf...; Müşk səpir aləmə sübhün əli novbahar...; Sənin nazın, gözəl yarım, edibdir aləmi heyran...; Bu üzmüdür, ilahi, ya da bir Aydır tamam?...; Bir tük qədər, ey könülüm, azad ola bilməzsən...; Sən, ey xumar gözləri könülləri yaxan yar...; Gecəm xurşidə tor oldu, məgər zülf-nigardır bu?...; Taqətim yox ki, mənim mənzil-cananə çatım...; İsa dəmli yarım məndən əsirgədi bu dəmini...; Getdikcə bu eşqin mərzəi pür xətər oldu...; Eşqin işin içindən əlini çıxararkən...; Gözəl yarım, çıxıb seyr eylə, səhra, gör nə əlvandır...; Canım nə qədər var, mənə canan sən olarsan...; Ey nazlı gözəl, şur ilə meyxanədə rəqs et!...; Eşqin ilə, dilbərim, bax, əql sərgərdan qalıb...; Könül yetər, nəhayət, o vüsələ...; Tərfi gül camalın düşdükcə bu cahanə...; Yarım mənə cəfasını bir an kəmə etmədi...; Könül, gəl, bu eşq ilə peymanı tazə eylə!...; Eşqində, ey gözəl, rahat olmaq hərəmdir...; Hüsn atın sən, ey gözəl meydanda, gəl, cövana sal!...; Nə gözəlsən, ruh açansan, lütfkarsan, ey nəsim!...; Sənin kuyində bitmiş xar mənimçün tazə susəndir...; Səhər açıldı, gözəl, şişə aç, gətir badə!...; Keçmiş gecə ol yarə isitmə əsər etdi...; Hüsnünün yüzdən birinə malik olmaz novbahar...; Hicran gecəsi sübhə qədər odda yanır can...; Bəzilərin fikrincə alçaq olsaq hamıdan...; Vardır şikayətim bu bətər ruzigardan...; Hüsn rıkabında, bax, şəmsü qəmər getmədə...; Qəlbimdə

- hicr dərdi asan ola bilərmi?...; Gecələr şam kimi yanır xəyalın...; Qəlbi yanan aşiqə xislətin etməz vəfa...; Eşqinin xəyalı, sevgili canan... (qəzəl). Klassik Azərbaycan ədəbiyyatı seriyası. Xaqani Şirvani. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Lider, 2004, s.459-483.
16. **Xaqani Şirvani.** Qitələr. Klassik Azərbaycan ədəbiyyatı seriyası. Xaqani Şirvani. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Lider, 2004, s.500-522.
 17. **Xaqani Şirvani.** Rübailər. Klassik Azərbaycan ədəbiyyatı seriyası. Xaqani Şirvani. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Lider, 2004, s.532-566.
 18. **Nizami Gəncəvi.** Rəyadə mən cənnət şamın can içrə rəxşan tapmışam...; Hüsnünü gördükə, dilbər, ruzigarım xoş keçər...; Ey nazlı mələk və şux dilaram...; Cavanlıq var ikən əldə, gərək qədrin bil insan...; Qoy sənə söyləsin, gözəl, aşiq öz hali-zarını...; Tanışdır gözlərim sən ilə canan... (qəzəl). Klassik Azərbaycan ədəbiyyatı seriyası. Nizami Gəncəvi. Lirikası. Bakı: Lider, 2004, s.19, 25, 30, 36, 38, 65.
 19. **Nizami Gəncəvi.** Ağlın gözü – işıqlanmış qəlb evinin çırağından... (qəsidə). Klassik Azərbaycan ədəbiyyatı seriyası. Nizami Gəncəvi. Lirikası. Bakı: Lider nəşriyyat, 2004, s.145-146.
 20. **Şirazi Sədi.** Gülüstən (poema). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Sədi Şirazi. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Öndər nəşriyyat, 2004, s.139-379 (Şərikli tərcümə. Şeyrləri Soltan Məmmədəğa, nəsr hissəsini Sultanov Rəhim və Şəms İsmayıl tərcümə etmişlər).
 21. **Abbasqulu ağa Bakıxanov Qüdsi.** Seçilmiş əsərləri. Bakı: Avrasiya Press, 2005, 488 s.
 22. **Əsəf Təbrizi.** Mehr və Müştəri (epik poema). Klassik Azərbaycan ədəbiyyatı seriyası. Bakı: Şərq-Qərb, 2006, 312 s.
 23. **Sədi Şirazi.** Gülüstən (poema). Dünya ədəbiyyatı klassikləri seriyası. Sədi Şirazi. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Şərq-Qərb, 2009, s.139-376 (Birgə tərcümə).
 24. **Mir Əbdülqadir Əbhər.** Bir yaz gecəsi (şeyr); Rübailər. Sevgi fəslə. İslam ölkələri şairlərinin şeyrləri. Bakı: Çinar-Çap, 2010, s.149-152.
 25. **Şirəli Layiq.** Çayın nəğməsi (şeyr). Sevgi fəslə. İslam ölkələri şairlərinin şeyrləri. Bakı: Çinar-Çap, 2010, s.192-193.
 26. **Rəcəb Übeyd.** Torpağa pərəstiş edirəm; «Mənimçün meyardır bütün zirvələr...» (şeyr). Sevgi fəslə. İslam ölkələri şairlərinin şeyrləri. Bakı: Çinar-Çap, 2010, s.201-203.

SULTANOV

Rəhim Sultanməhəmməd oğlu (20.6.1912, Ərdəbil–2000, Bakı) – şərqşünas, tərcüməçi. Prof. (1972). Azərb. SSR əməkdar elm xadimi (1982). Azərb. Dövlət Un-tinin (indiki BDU) kimya fakültəsini bitirmişdir (1939). Fars dilini mükəmməl bilən S. İkinci Dünya müharibəsi illərində Qızıl Ordu sıralarında hərbi tərcüməçi və jurnalist işləmişdir. Həmin illərdə Təbrizdə nəşr olunan «Vətən yolunda» və «Qızıl Ordu» qəzetlərində, Məşhəddə nəşr olunan «Əxbar-e taze-ye ruz» qəzetində, Tehrandə nəşr olunan «Dust-e İran» qəzeti və eyniadlı jurnalda çalışmış, antiimperialist və antifaşist təbliğatının genişlənməsində səmərəli fəaliyyət göstərmişdir. 1950-60 illərdə ADU-nun şərqşünaslıq fakültəsinin dekanı, 1950 ildən ömrünün axırına qədər Yaxın Şərq dilləri kafedrasının müdiri olmuşdur. Fars dili tarixi, müasir fars dili və onun tədris metodikası üzrə tədqiqatların, ali və orta məktəblər üçün fars dili dərsliklərinin müəllifidir. Elmi və pedaqoji kadrların hazırlanmasında xidmətləri var.

Tərcümələri:

1. **Bozord Ələvi.** Su (hekayə). Azərbaycan, 1958, №8, s.172-175.
2. **Kəlilə və Dimnə** (nağıl). Bakı: BDU nəşri, 1960, 342 s.
3. **Kəlilə və Dimnə** (nağıl). 2-ci çapı. Bakı: Azərnəşr, 1962. 340 s.
4. **Kəlilə və Dimnə** (nağıl). Bakı: Azərnəşr, 1982, 317 s.
5. **Sədi Şirazi.** Gülüstən (poema). II nəşri. Bakı: Azərnəşr, 1987, 284 s.
6. **Qabusnamə** Bakı: Azərnəşr, 1989, 237 s.
7. **Əbdürrəhman Cami.** Baharistan (ibrətli hekayələr). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Əbdürrəhman Cami. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Öndər, 2004, s.249-312.
8. **Sədi Şirazi.** Gülüstən (poema). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Sədi Şirazi. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Öndər, 2004 s.139-379.
9. **Kəlilə və Dimnə** (nağıl). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Bakı: Öndər, 2004, 304 s.
10. **Qabusnamə.** Dünya ədəbiyyatı seriyası. Bakı: Çarşıoğlu, 2004, 199 s.
11. **Xacə Nəsirəddin Tusi.** Əxlaqi-Nasiri. Klassik Azərbaycan ədəbiyyatı seriyası. Bakı: Lider, 2005, 280 s.
12. **Qabusnamə.** Dünya ədəbiyyatı seriyası. Bakı: Şərq-Qərb, 2006, 216 s.
13. **Sədi Şirazi.** Gülüstən (poema). Dünya ədəbiyyatı klassikləri seriyası. Sədi Şirazi. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Şərq-Qərb, 2009 s.139-376 .

SÜLEYMAN RÜSTƏM

(tam adı Süleyman Əliabbas oğlu Rüstəmzadə; 12.3.1906, Bakı – 10.6.1989, Bakı) – şair, dramaturq, ictimai xadim. Azərb. SSR xalq şairi (1960). Azərb.

SSR əməkdar incəsənət xadimi (1943).

SSRİ (1950) və Azərb. SSR (1970) Dövlət mükafatı, Resp. Lenin komsomolu mükafatı (1970) laureatı. 1925 ildə Azərb. Dövlət Universitetinin (indiki BDU) şərq fakültəsinə daxil olmuş, 1929 ildən təhsilini 1-ci Moskva Dövlət Universitetinin ədəbiyyat fakültəsində davam etdirmişdir. M.Əzizbəyov ad. Azərb. Dövlət Akademik Dram Teatrının direktoru (1937-38), «Ədəbiyyat qəzeti»nin baş redaktoru (1955-56) olmuşdur. Ədəbi fəaliyyətə 20-ci illərin əvvəllərində başlamış, 1922 ildə «Çimnaz xanım yuxudadır» birpərdəli komediyasını yazmışdır. «Unudulmuş gənc» adlı ilk mətbu şeiri 1923 ildə «Maarif və mədəniyyət» (indiki «Azərbaycan») jurnalında dərc olunmuşdur. «Ələmdən nəşəyə» adlı ilk şeir kitabı 1927 ildə nəşr edilmişdir. Sosializm ideyalarını, inqilabi əhvali-ruhiyyəni ədəbiyyata gətirmək, poeziyanı gündəlik ictimai-siyasi hadisələrin inikasına çevirmək bu kitabın başlıca xüsusiyyətləri idi. «Addımlar» (1930), «Səs», «Atəş» (1932) şeir kitabları S.R.-in siyasi lirik şair kimi formalaşmasının göstəricisi idi. İkinci Dünya müharibəsi illərində o, xalqın qəhrəmanlıq mübarizəsini tərənnüm edən əsərlər yazmışdır [İldırım» (1942), «Qafurun qəlbi» (1959), «Əzizlərdən əzizlərə» (1965) və s.]. Müharibə dövrü yaradıcılığında Cənubi Azərb. mövzusu xüsusi yer tuturdu: «Təbriz şeirləri silsiləsi», «İki sahil» kitabı (1949). 60-80-ci illər yaradıcılığında ictimai-siyasi və məhəbbət lirikası əsas xətti təşkil etmişdir: «Günəşli sahillərdə» (1963), «Keçilməmiş yollarda» (1970), «Ürəyimin gözüylə» (1977), «Mənim günəşim» (1981) və s. kitabları. «Yanğın» (H. Nəzərli ilə birgə, 1930) pyesinin, «Qaçaq Nəbi» (1940) mənzum pyesinin, «Durna» (1948) komediyasının müəllifidir. Azərb. SSR Ali Sovetinin (1–11-ci çağırış) deputatı, 8-11-ci çağırış Azərb. SSR Ali Sovetinin sədri olmuşdur.

Tərcümələri:

1. **Meynqard Rudzitis.** Qızıl ordu (şeir). Ədəbiyyat qəzeti, 1941, 9 iyun.
2. **İ.A.Krılov.** Şahpərəst qurbağalar (təmsil). Vətən uğrunda, 1944, №7-8, s.37-39
3. **C.Qou.** Dərin köklər (3 pərdəli drama). İnqilab və mədəniyyət, 1948, №7, s.50-103. Pyesi Arnod Dyusse ilə birlikdə yazmışlar.
4. **Nazim Hikmət.** On beş yara; Həsrət; Provokator; Bəlkə mən; Yanmamış papiros; Kərəm kimi (şeir). İnqilab və mədəniyyət, 1951, №9, s.57-59.
5. **N.Hikmət.** Qəlbim; Səni düşünürəm; Arpa çayının iki yanı; Dizə qədər qarlı bir gecə; Dəmir qəfəsdə gəzişən aslan; Xəzər dənizi (şeir). İnqilab və mədəniyyət, 1952, №1, s.131-136.
6. **N.Hikmət.** Səs; Nəğmələrimiz; Cavab nömrə 4; XX əsrə dair; Arıfəyə; Məktub; Dəvət; Sevgilimə; Məhməd; Yeriyan adam (şeir). İnqilab və mədəniyyət, 1952, №6, s.51-56.
7. **Nazim Hikmət.** Səni düşünürəm; Şərqli və SSRİ; Ustamızın ölümü; On doqquz yaşıım; Xəzər dənizi; Vida; Bəlkə mən; Provokator; Yanmamış papiros; Dizə qədər qarlı bir gecə; On beş yara (Onbeşlərin xatirəsinə ithaf); Həsrət; Dəmir qəfəsdə gəzişən aslan; Kərəm kimi; Qəlbim; Uşaqlara nəsihət; Şən gələcək; Bənövşə, ac dostlar və qızıl gözlü qız; Komsomol (şeir). Nazim Hikmət. Şeirlər. Bakı: Azərbaycan Uşaq və Gənclər Ədəbiyyatı Nəşriyyatı, 1952, s.15-45.
8. **Qaysın Quliyev.** Torpaq və şeir (şeir). Azərbaycan, 1961, №4, s.36.
9. **İlya Selvinski.** Babəkin ikinci mahnısı (şeir). Ədəbiyyat və incəsənət, 1961, 8 aprel.
10. **İlya Selvinski.** Babəkin ikinci mahnısı (s.149-150) (şeir). Bahar dostları (RSFSR şairlərinin şeirləri). Bakı: Azərnəşr, 1961, 248 s.
11. **Əbdülvəhab Süleymanov.** Azərb. (s.193-195) (şeir). Bahar dostları (RSFSR şairlərinin şeirləri). Bakı: Azərnəşr, 1961, 248 s.
12. **Yaroslav Smelyakov.** Gözəl qız Lida (şeir). Ədəbiyyat və incəsənət, 1964, 18 iyul.
13. **Jan Pol Sartr.** Lizzi (pyes). Azərbaycan, 1966, №10, s.169-190.
14. **Qriqol Abaşidze.** Bahar (şeir). Kommunist, 1971, 16 aprel.
15. **Taras Şevçenko.** «Siz ey fikirlərim, düşüncələrim!..» (s.13-16) (şeir). Taras Şevçenko. Fikirlərim, düşüncələrim (şeirlər və poemalar). Bakı: Yazıçı, 1979, 104 s.
16. **Cahit Küləbi.** İyirminci əsrin ilk yarısı; Dəfn; Yangın; Acı zaman; Biz; Sivaş? yollarında; Amerika (şeir). Ədəbiyyat və incəsənət, 1981, 13 mart.
17. **Məhəmməd Mehdi Əl-Cəvəhiri.** Fəhlələrin bayramında (şeir). Ağ günlərin sorağında (İraq ədəbiyyatından nümunələr). Bakı: Yazıçı, 1983, s.18-22.
18. **Şota Rustaveli.** Pələng dərisi geymiş pəhləvan (s.7-181) (poema). Dünya ədəbiyyatı kitabxanası seriyası. 19-cu cild. Ş.Rustaveli. Ə.X.Dəhləvi. Pələng dərisi geymiş pəhləvan. Şirin və Xosrov. Bakı: Yazıçı, 1988, 366 s. (Məmməd Rahim və Səməd Vurğun ilə birgə tərcümə).
19. **Nazim Hikmət.** Həsrət (s.83); Yanmış papiros (s.86); Məhməd (s.87) (şeir). Türkün 101 şairi (türk şairlərinin şeirləri). Bakı: Yazıçı, 1993, 235 s.
20. **Nizami Gəncəvi.** Yaxşı bir söz degilən, ta şəkər ərzan olsun...; Fəxr elə yar ki, barını çəkirəm...; Ey nigarım, könlümü

çaldın, füsünxan olma, gəl!.. (qəzəl). Klassik Azərbaycan ədəbiyyatı seriyası. Nizami Gəncəvi. Lirikası. Bakı: Lider, 2004, s.24, 63, 64.

21. **Şota Rustaveli.** Pələng dərisi geymiş pəhləvan (poema). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Bakı: Avrasiya Press, 2006, 232 s. (Məmməd Rahim və Səməd Vurğun ilə birgə tərcümə).
22. **Jan Pol Sartr.** Lizzi (pyes). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Fransız ədəbiyyatı antologiyası. 3 cildə. II cild. Bakı: Şərq-Qərb, 2007, s.183-212.
23. **Taras Şevçenko.** Mənimçün fərqi yox yaşasam, ya da...; N.Kostomarov; Yaşım ötməmişkən on üçü hələ...; Küçədə hiddətlə bağırır külək...; Heç dua etmədi mənimçinin anam...; Yenə də yuxuda görürəm bəzən...; Yıxılan adamı döymürsələr də...; Ey bədbəxt insanlar, yazıq insanlar!.. (şeyr). Taras Şevçenko. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Şərq-Qərb, 2008, s.156, 166, 172, 174, 214, 234, 236, 238, 254, 256.

SÜLEYMANOV Qurbanəli

Tərcümələri:

1. **Bir gözəlin qəlbi** (ərəb hekayələri). Bakı: Gənclik, 1970, 146 s.
2. **Şakir Xusbak.** Qaranlıq gecədə (hekayə). Ədəbiyyat və incəsənət, 1973, 4 avqust.
3. **Şakir Xusbak.** Bir qaranlıq gecədə (hekayə). Ağ günlərin sorağında (İraq ədəbiyyatından nümunələr). Bakı: Yazıçı, 1983, s.72-82.

SÜLEYMANOV

Manaf Fərəc oğlu
(3.3.1912, İsmayilli
r-nunun Lahıc qəs.
– 12.9.2001, Bakı) –
yazıçı, tərcüməçi, tarix-
çi. Geologiya-minera-

logiya e.n. (1942), dosent. Azərb. Resp.-nın əməkdar mədəniyyət xadimi (1991). AYB-nin üzvü (1949). M.Əzizbəyov ad. Azərb. Neft-Kimya İn-tunun (indiki ADNSU) geoloji kəşfiyyat fakültəsində təhsil almışdır (1932-37). Ədəbi yaradıcılığa 1947 ildə «Azərbaycan» jurnalında dərc olunan «Yerin sirri» romanı ilə başlamışdır. İngilis, fars və ərəb dillərini bilmiş, rus dilində də yazmışdır. Dövri mətbuatda «Fərəcoğlu» təxəllüsü ilə məqalələr dərc etdirmişdir. İlk dəfə olaraq Bakı tarixi, Bakı milyonçuları və qoçuları, eləcə də AXC-nin şəxsiyyətləri barədə kitablar yazmışdır. 30 ilə yaxın SSRİ-nin və Azərb.-in dövlət arxivlərində çalışmış, qiymətli sənədlərdən ibarət zəngin irs toplamışdır. Həmin sənədlər onun təşəbbüsü ilə hazırda S.Mümtaz ad. Azərb. Resp. Dövlət Ədəbiyyat və İncəsənət Arxivində mühafizə olunur. Romanları, povestləri, ssenariləri, oçerk, hekayə, xatirə və tərcümələri müəllifin arxivdəki 2-ci elmi siyahısında rəsmiləşdirilmişdir.

Tərcümələri:

1. **E.Vıqodskaya.** İspan əsgəri «Don-Kixot»un müəllifi Servantesin qeyri-adi sərgüzəştləri (povestlər). Bakı: Azərnəşr, 1965, 144 s.
2. **A.Paton.** Dəhlizdə konyak içdik (hekayə). Azərbaycan, 1967, №6, s.112-117.
3. **Albert Malts.** Sərgərdan (hekayə). Kommunist, 1970, 11, 12 iyul.
4. Tamaz Natroşvili. Şatili (hekayə). Azərbaycan, 1972, №8, s. 166-173.
5. **O'Henri.** Povest və hekayələri. Bakı: Azərnəşr, 1972, s.3-13.
6. **C.London.** Həyat eşqi (hekayə). Son yarpaq (Amerika, Cənubi Afrika və İngiltərə yazıçılarının povest və hekayələri). Bakı: Azərnəşr, 1972, s.14-43.
7. **M.Konnelli.** Qonaq (hekayə). Son yarpaq (Amerika, Cənubi Afrika və İngiltərə yazıçılarının povest və hekayələri). Bakı: Azərnəşr, 1972, s.140-148.

8. **U.S. Moem.** Nahar (hekayə). Son yarpaq (Amerika, Cənubi Afrika və İngiltərə yazıçılarının povest və hekayələri) . Bakı: Azərnaşr, 1972, s.214-221.
9. **O'Henri.** İşgüzar adamlar (hekayə). Ədəbiyyat və incəsənət, 1973, 1 sentyabr.
10. **A.Q.Oqot.** Yağış yağdı (hekayə). Ulduz, 1973, №8, s.39-46.
11. **C.London.** Tonqal (hekayə). Azərbaycan, 1974, №6, s.191-202.
12. **O'Henri.** Ən qiymətli hədiyyə (hekayə). Ulduz, 1974, №4, s.33-37.
13. **Həyat eşqi** (ABŞ yazıçılarının hekayələri). Bakı: Gənclik, 1975, 176 s.
14. **C.London.** Həyat eşqi; Tonqal (hekayə?). Amerika yazıçılarının povest və hekayələri (E.Heminqvey, C.London, C.Steynbek, O.Henri, M.Konnelli). Bakı: Gənclik, 1983, s.76-117.
15. **O'Henri.** Ən əziz hədiyyə; Son yarpaq; Allahın bəlası. Amerika yazıçılarının povest və hekayələri. Heminqvey, C.London, C.Steynbek, O.Henri, M.Konnelli. Bakı: Gənclik, 1983, s.189-217.
16. **M.Konnelli.** Qonaq (hekayə). Amerika yazıçılarının povest və hekayələri (E.Heminqvey, C.London, C.Steynbek, O.Henri, M.Konnelli). Bakı: Gənclik, 1983, s.217-224.
17. **Con Steynbek.** Mirvari (s.27-103) (povest). Dünya (orijinaldan tərcümə toplusu). I kitab. Bakı: Yazıçı, 1983, 352 s.
18. **Cek London.** Həyat eşqi (s.5-24); Tonqal (s.25-40) (hekayə). Dünya uşaq ədəbiyyatı kitabxanası. 50 cildə. 17-ci cild. Cek London, Feliks Zalten, E.Seton-Tompson. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Gənclik, 1985, 348 s.
19. **F.Altman.** Şənbə günü ikinci çağ (hekayə). Dünya: Orijinaldan tərcümə toplusu. II kitab. Bakı: Yazıçı, 1986, s.226-235.
20. **A.Maltz.** Yer üzünün ən xoşbəxt adamı (hekayə). Ana heykəli. Bakı: Gənclik, 1987, s.107-119.
21. **U.S.Moem.** Nahar (hekayə). Ana heykəli. Bakı: Gənclik, 1987, s.119-123.
22. **Salter Fransis Kari.** Gopçu (s.226-235) Dünya (orijinaldan tərcümə toplusu). III kitab. Bakı: Yazıçı, 1988, 344 s.
23. **Con Steynbek.** Mirvari (s.184-242) (povest). Bağban (toplu). Bakı: Gənclik, 1990, 336 s.
24. **Cek London.** Həyat eşqi; Tonqal (hekayə). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Cek London. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Öndər, 2005, s.313-348.

SÜLEYMANOV

Nəriman Qoca oğlu (15.8.1930, Ermənistan, Körpülü – 15.4.1995, Bakı) – publisist. Azərb. Dövlət Un-tinin (indiki BDU) filologiya fakültəsinin jurnalistika şöbəsini bitirmişdir (1947-52). Həmin vaxtdan «Pioner» jurnalı redaksiyasında ədəbi işçi, pioner və məktəblilər şöbəsinin müdiri, məsul katib işləmiş, 1977 ildən ömrünün sonunadək jurnalın baş redaktoru olmuşdur. Ədəbi fəaliyyətə 1959 ildən başlamışdır. Dövri mətbuatda oçerkləri, publisistik yazıları və bədii tərcümələri ilə müntəzəm çıxış etmişdir. Onun tərtib etdiyi «Səməd Vurğun Seçilmiş əsərləri» (1986), rus dilindən tərcümə etdiyi Y. Doqmalikin «Tətilin sonu» povesti (1979) kütləvi tirajla nəşr olunmuşdur. Əsərləri keçmiş SSRİ xalqlarının dillərinə tərcümə edilmişdir. Üç dəfə Azərb. SSR Ali Soveti Rəyasət Heyətinin Fəxri fərmanı ilə təltif olunmuşdur.

Tərcümələri:

1. **Səbri Edmon.** Zülmətdən qaçan (hekayə). Azərbaycan gəncləri, 1975, 24 iyun.
2. **A.Punçenok.** Kül (hekayə). Pioner, 1961, №7, s.15-18.

SÜLEYMANOV S.**Tərcümələri:**

1. **S.Sartakov** Gül dəstəsi (hekayə). Azərbaycan, 1971, №10, s.125-132.
2. **Levon Adyan.** Naira (hekayə). Azərbaycan, 1972, №3, s.124-128.
3. **Sergey Sartakov.** Terenti əmi (hekayə). Azərbaycan, 1972, №9, s.23-34
4. **Yuri Naqibin.** Yuxu (hekayə). Azərbaycan, 1972, №9, s.124-128.
5. **B.Polevoy.** Biz sovet adamlarıyıq (hekayə). Azərbaycan, 1972, №12, s.15-24.
6. **Q.Qurbansaxatov.** Bir gecənin yuxusuzluğu (hekayə). Azərbaycan, 1972, №12, s.70-76.
7. **Levon Adyan.** Dağlar qoynunda (oçerk). Azərbaycan, 1973, №6, s.49-54.
8. **İshaq Alaverdiyev.** Riyaziyyat müəlimi (hekayə). Azərbaycan, 1973, №6, s.57-61.
9. **Q.Tixaya.** Yüksəklik; Mityanın hədiyyəsi; Olya; Oğru külək (şeir). Azərbaycan, 1979, №9, s.170-173

SÜLEYMANOVA

Solmaz Yavər qızı

(d. 21.3.1961, Bakı)
– pedaqoq. Filologiya e.n. (1992).
N.Q.Çernişevskiy ad.
Saratov Dövlət Un-tinin
filologiya fakültəsində
təhsil almışdır (1979-

84). 1984-89 illərdə Bakıda 271 №li orta məktəbdə işləmiş, həmin məktəbin tərbiyə işləri üzrə direktor müavini olmuşdur. 1989-92 illərdə təyinatla Moskvada SSRİ EA-nın Rus dili İn-tunun aspiranturasında oxumuşdur. 1993 ildən AMEA Nəsimi ad. Dilçilik İn-tunun nəzdində nəşr olunan «Türkologiya» beynəlxalq jurnalının baş redaktorunun müavini və sosiolinqvistika şöbəsinin aparıcı elmi işçisidir. Eyni zamanda BSU-nun Slavyan filologiyası kafedrasının dosenti və kafedranın müdir müavini. 1996 ildən un-tə müasir bolqar dili üzrə müxtəlif fənlərin mühazirə və seminar məşğələlərini aparır. «İsim nitq hissələri transpozisiyası aspektlərində» adlı monoqrafiyanın, «Ölkəşünaslıq (Bolqarıstan)» adlı dərs vəsaitinin, «Bolqar və Azərbaycan dillərində ismin qrammatik kateqoriyaları» adlı metodik vəsaitin, 40-dan çox elmi məqalənin müəllifi, eyni zamanda bir neçə nəşrin redaktorudur.

Tərcümələri:

1. **İvan Palçev.** Azərbaycan – Qafqaz pələngi. Bakı: Mütərcim, 2009, 156 s.
2. **Иван Палчев.** Азербайджан – кавказский тигр. Баки, Мütərcim, 2009, 168 с.
3. КНИГА/ТА/ НА МОЯ ДЯДО КОРКУТ VIII-ма ПЕШН ЗА ТОВА, КАК БИСАТ 1 УБИЛ ДЕПЕ-Г'ЭЗА. Баки. Filologiya məsələləri – №05, 2016. S. 401-405.

Ş

ŞAHİN FAZİL

(Şahin Fazıl oğlu Fərzəliyev; d. 1940, Quba) – şair, şərqsünas, tərcüməçi. Tarix e.d. (1996), prof. AYB-nin üzvü (1997). Azərb. Dövlət Un-tinin (indiki BDU) şərqsünaslıq fakültəsinin fars filologiyası şöbəsini fərqlənmə diplomu ilə bitirmişdir (1964). Ədəbi fəaliyyətə 50-ci illərdə başlamışdır. «Qızbənövşə» adlı ilk mətbu şeiri «Qızıl Quba» qəzetində dərc edilmişdir (1958). 60-cı illərdən dövrü mətbuatda şeir və publisistik məqalələrlə müntəzəm çıxış edir. İyirmi ildən çoxdur ki, orta əsrlər Azərb. feodal dövlətlərinin tədqiqi üzərində elmi fəaliyyətlə məşğuldur. Əmək fəaliyyətinə Əfqanıstanda mütərcim kimi başlamış (1963), fasilələrlə on üç il həmin ölkənin müxtəlif şəhərlərində işləmişdir. 1973 ildən AMEA Tarix İn-tunda çalışır. Hazırda orada aparıcı elmi işçidir (1996 ildən). Tarixə dair «Azərbaycan və Osmanlı imperiyası 15-16 əsrlərdə» (1994), «Quba tarixi» (2000), «15 əsr Azərbaycan dövlətlərinin quruluşu» (2003) kitablarının müəllifidir. Şeir topluları və İran səfərnəmələri nəşr olunmuşdur.

Tərcümələri:

1. **Sərşar Şemali.** Həyat nəğməsi (şeir). Azərbaycan, 1971, №5, s.183.
2. **Bareq Şafii.** Zəncirqıran (şeir). Azərbaycan, 1971, №5, s.183.
3. **Şəri Cövzəcani.** Dan atanda görüşərik (şeir). Azərbaycan, 1971, №5. s.183-184.

4. **Süleyman Layiq.** Odunçu (şeir). Azərbaycan, 1971, №5, s.184.
5. **Simin Bəhbəhani.** Kapitanın ölümü (şeir). Ədəbiyyat və incəsənət, 1979, 1 may.
6. **Fəridə Ənvəri.** Qan əvəzi (s.340-341) (şeir). Dünya (orijinaldan tərcümə toplusu). I kitab. Bakı: Yazıçı, 1983, 352 s.
7. **Zəfər tərənələri** (əfqan şeir və hekayələri). Bakı: Yazıçı, 1984, 176 s. (şərikli)
8. **Nəbərdəyin.** Qələbədən sonra (şeir). Azərbaycan gəncləri, 1985, 22 iyun.
9. **Ə.Şəhbal.** Əlvida, ey zülmət (şeir). Dünya: Orijinaldan tərcümə toplusu. II kitab. Bakı: Yazıçı, 1986, s.312.
10. **Bəşir Əli Əstər.** Uşağın arzusu (şeir). Dünya: Orijinaldan tərcümə toplusu. II kitab. Bakı: Yazıçı, 1986, s.313-314.
11. **Jozef Tiflisi.** Vəqiatı-Mir Veys və Şah Hüseyn (orta əsr). Bakı: Azərnəşr, 1992, 57 s.
12. **Y.T.Kruşinski.** Xristian səyyahın tarixi. Bakı: Azərnəşr, 1993, 103 s.
13. **Məryəm Mirəhmədi.** Səfəvilər dövründə din və dövlət. Bakı: Azərnəşr, 1997.
14. **Abdulla Bəxtəni Xidmətkar.** Məhəbbət dili (şeir). Sevgi fəslisi. İslam ölkələri şairlərinin şeirləri. Bakı: Çinar-Çap, 2010, s.161-162.

ŞAMİLOV

Seyfulla Əli oğlu (10.10.1902, Qazax qəzasının Tatlı k. – 25.12.1974, Bakı) – publisist. Bakı Partiya Məktəbini bitirmişdir (1921-25). Azərb.

Dövlət Pedaqoji İn-tunda (indiki ADPU) fəlsəfə kafedrasının dosenti (1931-33), «Gənc işçi» qəzetinin məsul redaktoru, Azərb. Proletar Yazıçılar Birliyi təşkilat komitəsinin sədri (1932),

Azərbaycan Yazıçılar İttifaqı İdarəsinin sədri (1936-38), «İnqilab və mədəniyyət» jurnalının, «Ədəbiyyat qəzeti»nin məsul redaktoru (1936-37), «Uşaqgəncnəşr»in baş redaktoru (1955-62) vəzifələrində çalışmışdır. Repressiya illərində həbs olunmuş, bir müddət sürgündə qalmışdır.

Tərcümələri:

1. **P.Çand.** Bxakurun kəhrizi (hekayələr). Bakı: Uşaqgəncnəşr, 1956, 92 s.
2. **R.Taqor.** Hekayələr. Bakı: Uşaqgəncnəşr, 1956, 188 s.
3. **R.Taqor.** Kxoka babunun qayıtması; Haqq-hesab (hekayə). Azərbaycan, 1956, №3, s.124-133.
4. **İohann Volfqanq Höte.** Gənc Verterin iztirabları (roman). Bakı: Uşaqgəncnəşr, 1959, 276 s.
5. **Rabindranat Taqor.** Miras (s.25-34); Dönmək (s.66-73); Məhkəmə hakimi (s.74-82); Haqq-hesab (s.138-147) (hekayə). Rabindranat Taqor. Məhəbbət çələngi (hekayələr, şeirlər, Rusiya haqqında məktublar). Bakı: Uşaqgəncnəşr, 1961, 304 s.
6. **L.İ.Kvin.** Şəhər yatmayıb (povest). Bakı: Uşaqgəncnəşr, 1962.
7. **V.Q.Yan** Batı (tarixi trilogiyanın 2-ci hissəsi) (roman). Bakı: Uşaqgəncnəşr, 1962.
8. **İohann Volfqanq Höte.** Gənc Verterin iztirabları (roman). Bakı: Yazıçı, 1983, 207 s.

ŞEREŞEVSKİ

Lazar Veniaminoviç (5.1.1926, Kiyev – 15.1.2008, Moskva) – rus şairi, tərcüməçi. İkinci Dünya müharibəsi iştirakçısı olmuşdur. Qorki Dövlət Universiteti (indiki N.İ.Loba-

çevski ad. Nijni Novqorod Dövlət Un-ti)

bitirmişdir (1958). SSRİ Yazıçılar İttifaqının üzvü olmuşdur (1966). «Uzaq yollar» (1958), «İnam» (1966), «Tərəzi bürcü» (1969) və s. şeir toplularının müəllifidir.

Tərcüməsi:

Б.Адилъ. Сонеты. Баку, 1974, 6 июля, с.3.

ŞESTİNSKİ

Oleg Nikolayevič (28.1.1929, Bakı – 6.7.2009, Moskva) – şair, yazıçı, tərcüməçi, publisist. Leningrad Dövlət Universiteti (indiki Sankt-Peterburq Dövlət Universiteti) filologiya fakül-

təsini bitirmişdir (1952). Bolqar ədəbiyyatı üzrə ixtisaslaşmışdır. RSFSR Yazıçılar İttifaqının Leningrad şöbəsinin sədri (1971-73), SSRİ Yazıçılar İttifaqının Moskva müəllifləri ilə iş üzrə katibi (1973-86) olmuşdur. 30-dan çox kitabı çapdan çıxmışdır.

Tərcüməsi:

Садык Ханалиев. В горах Биста; Мое село (стихи). Литературный Азербайджан, 1975, №11, с. 33-34.

ŞEYXZAMANLI

Rauf Akif oğlu (d. 24.8.1964, Bakı) – tərcüməçi. Azərbaycan Dövlət Universiteti (indiki BDU) şərqşünaslıq fakültəsinin fars dili şöbəsinə bitirmişdir (1987). 1994 ildən

AMEA M. Füzuli ad. Əlyazmalar İn-tunda elmi işçidir.

Tərcümələri:

1. **Səid Əli Kazım bəy oğlu.** Cavahirnaməyi-Lənkəran. Bakı: Örnək, 2000, 50 s.

2. **Xacə Nəsirəddin Tusi.** Övsafül-əşraf. Bakı: Nurlan, 2002, 34 s.
3. **Nadir şah Əfşarın məktublaşması.** Bakı: Nurlan, 2007, 64 s.
4. **Musiqi haqqında risalələr.** Bakı: Nurlan, 2011, 76 s.
5. **Behcətür-ruh.** Bakı: Heydər Əliyev fondu, 2013, 102 s.
6. **Behcətür-ruh.** Bakı: Şərq-Qərb, 2013, 102 s.
7. **Nadir Mirzə Qacar.** Karnamə (Qacarlar dövrünün xərəkləri). Bakı: Nurlan, 2013, 210 s.
8. **Əbdürrəhman bin Ömər Sufi.** Süvərül-kəvakib. Bakı: Qanun, 2014, 385 s.
9. **Nadir şah Əfşar.** Diplomatik yazışmalar. Bakı: Şərq-Qərb, 2015, 225 s.

ŞƏFİYEVA

Roza Şakir qızı
(d. 31.12.1979, Bakı)
– filoloq, tərcüməçi.
Filologiya e.n. (2015).
2000 ildə BSU-nun
çex dili üzrə bakalav-
riaturasını, 2002 ildə
magistraturasını bitir-

mişdir. Hazırda həmin un-t-də baş müəllim və çex dili və mədəniyyəti mərkəzinin müdürüdür. Çex-Azərbaycan dilində danışmaq kitabçasını tərtib etmişdir.

Tərcüməsi:

Hüseyn Cavid. Şeyda (dram əsəri). Bakı: Proqress, 2013, 56 s.

ŞƏKƏR ASLAN

(Şəkər Mirzə oğlu Aslanov; 10.10.1937, Lənkəran r-nun Boladi k. – 12.06.1995, Bakı) – şair. Moskvada M. Qorki ad. Ədəbiyyat İn-tunun poeziya fakültəsini bitirmişdir

(1969). 1970-92 illərdə «Leninçi» (sonralar

«Lənkəran») qəzetinin redaktoru, 1994-95 illərdə AYB-nin Lənkəran şöbəsinin sədri olmuşdur. 1992 ildə «Söz» ədəbi-bədii jurnalını təsis etmişdir.

Ədəbi yaradıcılığa «Koreyalı bacıma» şeiri ilə başlamışdır (1953). Şeirlərində vətənə məhəbbət, Azərbaycan təbiətinin gözəllikləri, müasir insanın istək və arzuları əksini tapmışdır. Publisistik məqalələrin, Lənkəran çayının tarixinə, xüsusiyyətlərinə həsr olunmuş «Samovara od salmışam» bədii-publisistik kitabının müəllifidir. «Sən kimsən, Ata?» (1982), «Birtərəfli hərəkət» (1987) pyesləri Lənkəran Dövlət Dram Teatrında tamaşaya qoyulmuşdur. Azərbaycan SSR Ali Soveti Rəyasət Heyətinin Fəxri Fərmanı və «Şərəf nişanı» ordeni ilə təltif olunmuşdur.

Tərcümələri:

1. **Mayya Rummyantseva** Qızlar (şeir). Leninçi, 1965, 30 sentyabr.
2. **Mayya Rummyantseva** Qızlar (şeir). Ədəbiyyat və incəsənət, 1968, 14 sentyabr.

ŞƏMŞAD RZA

(Şəmşad Hüseyn oğlu Rzayev; 1938, Tovuz r-nunun Bozalqanlı k. – 31.5.2000) – şair, nasir. Azərbaycan. Pedaqoji İn-tunun (indiki ADPU) Azərbaycan dili və ədəbiyyatı fakültəsinin axşam şöbəsində təhsil almışdır (1962-67). Əmək fəaliyyətinə Bakı elektrik maşınqayırma zavodunda fəhlə kimi başlamışdır (1962-66). «Ədəbiyyat və incəsənət» qəzetində ədəbi işçi (1966-71) olmuşdur. Azərbaycan Dövlət Televiziya və Radio Verilişləri Komitəsində radio üzrə iqtisadiyyat və sosial həyat baş redaksiyasında redaktor (1971-90), şöbə müdürü (1990-93), baş redaktor işləmişdir (1993 ildən). «Fəhlə əlləri» adlı ilk şeiri 1964 ildə «Azərbaycan gəncləri» qəzetində dərc olunmuşdur. Həmin vaxtdan bədii yaradıcılıqla müntəzəm məşğul olmuş, dövrü mətbuatda vaxtaşırı çıxış etmişdir. Aşıq

Hüseyn Bozalqanlının «Şeirlər» (1974), «Dastanlar, hekayələr» (1988) kitablarını toplayıb çap etdirmişdir.

Tərcümələri:

1. **Aleksandr Xaldeyev.** Oyuncaqlar; Əbədi atəşin önündə (şeir). Ədəbiyyat və incəsənət, 1981, 23 yanvar.
2. **Gevorq Ağacanyan.** Qəlbiylə sənəti sevənlər azdı... (Ü.Hacıbəyovun xatirəsinə); Sənə çataram (şeir). Ədəbiyyat və incəsənət, 1986, 21 mart.

ŞƏRİFOV

Eldar Hüseyn oğlu (d. 25.3.1943, Bakı) – tərcüməçi, publisist. Moskvada M.Qorki ad. Ədəbiyyat İn-tunda təhsil almışdır (1970-75). İlk məqaləsi Azərb. Neft və Kimya İn-tunun (indiki ADNSU) «Neft kadri uğrunda» çoxtirajlı qəzetində dərc olunmuşdur (1962, oktyabr). AKP MK-nın orqanı «Təşviqatçı» jurnalında (1976-77), «Yazıçı» nəşriyyatında çalışmışdır (1982-84; 1986-89) AYB-nin orqanı «Araz» jurnalının baş redaktorunun müavini (1989-92), «Yurd» jurnalının məsul katibi olmuşdur. Hazırda «Literaturniy Azerbaydjan» jurnalının məsul katibidir (1992 ildən). Bakı və Moskva dövrü mətbuatında bədii tərcümələri dərc olunur.

Tərcümələri:

1. **Низами Гянджеви.** Шах и слуга. Баку: Гянджлик, 1981.
2. **Воспоминания об Азизе Алиеве.** Баку: Язычы, 1983, 139 с.
3. **İsmail Şıxlı.** Zolotaya zmeya. Bakı: Yazıçı, 1984, 284 s.
4. **A. Kazimov.** Mir moy xlebnoy. Bakı: Yazıçı, 1989, 276 s.
5. **İsmail Şıxlı.** Rasskazı. Moskva: Bədii ədəbiyyat, 1990, 510 s.
6. **Teymur Məmmədov.** Ayvazovskinin «Doqquzuncu dalğa» lövhəsinə (şeir). Azərbaycan, 2001, №8, s.143.

ŞƏRİFOV

Hüseyn Qaim oğlu (9.2.1909, Tiflis – 25.3.1989, Bakı) – nasir, tərcüməçi. Azərb. Yazıçılar İttifaqının üzvü (1953). Tiflis Pedaqoji Texnikumunda (1924-29) təhsil almışdır. Moskvada ikiillik Jurnalistlər İn-tunu bitirmişdir (1937). AKP MK mədəniyyət şöbəsinin müdiri (1940-41), Radio Verilişləri Komitəsinin sədri (1942-44), Ümumittifaq Xarici ölkələrlə Mədəni Əlaqə Cəmiyyətinin İran Azərb.-ında müvəkkili (1944-46) olmuşdur. «Azərnəşr»də müxtəlif vəzifələrdə çalışmışdır (1948-68), "Şükufə" adlı ilk hekayəsi 1934 ildə "Dan ulduzu" jurnalında (Tiflis) dərc edilmişdir. 1958 ildə «Qızılgüllü xalça» povesti nəşr olunmuşdur. «Xatirələr» (1989) kitabında Ü.Hacıbəyov, H.Cavid, M.Müşfiq, M.S.Ordubadi, C.Xəndan və b. ilə dostluq münasibətləri və görüşləri əksini tapmışdır. Ş. Azərb. SSR Ali Soveti Rəyasət Heyətinin Fəxri Fərmanı ilə təltif olunmuşdur (1989).

Tərcümələri:

1. **Leonid Sobolev.** Kəşfiyyatçı Tatyana (hekayə). Ədəbiyyat və incəsənət, 1964, 23 may.
2. **G.Markov.** Ata və oğul (roman) I kitab. Bakı: Azərnəşr, 1966, 458 s.
3. **İ.A.Yefremov.** Dumanlı Andromeda (elmi-fantastik roman). Bakı: Gənclik, 1967, 354 s.
4. **Aleksandr Andreyev.** Xoş sızılı (hekayə). Azərbaycan, 1968, №8, s.143-148.
5. **Mar Bayciyev.** Duel (dramatik novella). Azərbaycan, 1968, Nal 1, s.105-127.
6. **Mişel Morua.** Lənətlər (hekayə). Ədəbiyyat və incəsənət, 1968, 14 sentyabr.
7. **M.Şoloxov.** Əsərləri. 8 cildə. 8-ci cild. Hekayələr, oçerklər, felyetonlar, məqalələr, çıxışlar. Bakı: Azərnəşr, 1968.
8. **İ.A.Qonçarov.** Oblomov (roman). II nəşri. Bakı, Azərnəşr, 1969, 624 s.
9. **Y.Drabkina.** Qış aşırımı (poema). Azərbaycan, 1970, Nal, s.3-33; №2, s.3-21.

10. **M.Prilejajeva.** Leninin həyatı (hekayə). Pioner, 1970, №3-4, s. 1-5.
11. **V.Aksyonov.** Həmkarlar (povest). Bakı: Azəməşr, 1970, 234 s.
12. **İvan Alekseyeviç Bunin.** Zərif nəfəs (hekayə). Ədəbiyyat və incəsənət, 1973, 7 noyabr.
13. **Mustay Kərim.** Aygül diyarı (pyes). Azərbaycan, 1973, №2, s.127-168.
14. **İ.Bunin.** Qaranlıq xiyabanlar; "Saratov" gəmisi; Parisdə (hekayə). Azərbaycan, 1974, №3, s.160-174.
15. **Mixail Aleksandroviç Şoloxov.** Bir dil (s.177-185); Nifrət dərsi (s.186-210) (hekayə). Mixail Şoloxov. İnsanın taleyi (hekayələr). Bakı: Azəməşr, 1975, 256 s.
16. **İ.A.Bunin.** Gün vurmuşdu; Son görüş; Rusiya (hekayə). Azərbaycan, 1977, №4, s.174-191.
17. **A.M.Qorki.** Korolenko haqqında xatirələrədən. - V.Q.Korolenko. Povest və hekayələr. Bakı: Gənclik, 1977, s.3-19.
18. **V.Q.Korolenko.** Yurdsuz uşaqlar (povest). V.Q.Korolenko. Povest və hekayələr. Bakı: Gənclik, 1977, s.122-167.
19. **V.Çiçkov.** Sözə baxmayan bu oğullar (Sözə baxmayan oğlanlar?) (povest). Bakı: Gənclik, 1977, 200 s.
20. **İvan Alekseyeviç Bunin.** Kənd (s.5-137); (povest); San-Fransiskolu cənab (s.138-160); Zərif nəfəs (s.160-166); Qaranlıq xiyabanlar (s.166-171); Gün vurmuşdu... (s.171-188); "Saratov" gəmisi (s.189-193); Parisdə (s.193-203); Son görüş (s.203-211) (hekayə). İ.A.Bunin Povest və hekayələr. Bakı: Gənclik, 1978, 212 s.
21. **M.Qorki.** Gərəksiz adamın həyatı; Xoş güzəran. Bakı: Gənclik, 1978, 280 s.
22. **F.M.Dostoyevski.** İdiot (roman). Bakı: Yazıçı, 1979, 640 s.
23. **M.Qorki.** Gənclər haqqında . Bakı: Gənclik, 1979, 208 s.
24. **İ.A.Qonçarov.** Oblomov (roman). Bakı: Yazıçı, 1980, 584 s.
25. **M.Qorki.** Uşaqlıq (povest). Bakı: Gənclik, 1981, 240 s.
26. **Alfonz Bednar.** Daş quyu (s.3-44) (povest). Slovak povest və hekayələri. Bakı: Gənclik, 1982, 560 s.
27. **İvan Qabay.** Hər tərəfi qar basmışdı (s.44-82) (povest); Strelka yanında iki şəxs (s.82-88) (hekayə). Slovak povest və hekayələri. Bakı: Gənclik, 1982, 560 s.
28. **Yozef Qorak.** Mədən (s.88-112) (hekayə). Slovak povest və hekayələri. Bakı: Gənclik, 1982, 560 s.
29. **Yozef Kot.** Yağışa minnətdaram (s.113-126) (hekayə). Slovak povest və hekayələri. Bakı: Gənclik, 1982, 560 s.
30. **Franyo Kral.** Ən cavan slovak partizanı (s.126-130) (hekayə). Slovak povest və hekayələri. Bakı: Gənclik, 1982, 560 s.
31. **Miloş Krno.** Tənhalıq (s.130-137) (hekayə). Slovak povest və hekayələri. Bakı: Gənclik, 1982, 560 s.
32. **Vladimir Minaç.** Tapdıq Marka (s.138-176); Kədər (s.176-200); Kimdir yolda addımlayan (s.200-212) (hekayə). Slovak povest və hekayələri. Bakı: Gənclik, 1982, 560 s.
33. **Moris. Pudo.** Açıqsəçli velosipedçi (s.212-228) (hekayə). Slovak povest və hekayələri. Bakı: Gənclik, 1982, 560 s.
34. **Lyudo Ondreyov.** Dar ağacı tarlası (s.229-252) (hekayə). Slovak povest və hekayələri. Bakı: Gənclik, 1982, 560 s.
35. **Pann Yan.** Dondula (s.252-277) (hekayə). Slovak povest və hekayələri. Bakı: Gənclik, 1982, 560 s.
36. **Andrey Plavka.** Yeddi nəfər (s.277-296) (hekayə). Slovak povest və hekayələri. Bakı: Gənclik, 1982, 560 s.
37. **Markita Fiquli.** Üç kəhər (s.296-418) (povest); Ailə rəvayətləri (s.418-420) (hekayə). Slovak povest və hekayələri. Bakı: Gənclik, 1982, 560 s.

38. **Frankiştək/Frantişək?** **Şvantner.** Kənd keşişi (s.420-460) (povest). Slovak povest və hekayələri. Bakı: Gənclik, 1982, 560 s.
39. **Vera Şvenkova.** Skripka (s.469-480) (hekayə). Slovak povest və hekayələri. Bakı: Gənclik, 1982, 560 s.
40. **Vinsent Şikula.** Rozarka ilə birlikdə (s.481-522) (povest); Konsertlərdə əl çalmayın (s.522-525); Armudlar tökülürdü (s.525-528) (hekayə) Slovak povest və hekayələri. Bakı: Gənclik, 1982, 560 s.
41. **Peter Yaroş.** Bədrdən sonra (s.528-556) (povest). Slovak povest və hekayələri. Bakı: Gənclik, 1982, 560 s.
42. **Yuri Trifonov.** İlk yekunlar (s.7-85); Vidalaşma uzun çəkdi (s.86-198); Dəyişdirmə (s.199-269) (povest); Səyahət (s.270-273); Lalələr (s.273-280); İri günlüklü kepka (s.280- 288); Bakı (s.288-293); Sevgi haqqında (s.293-296); Həkim Qrişanm uşaqları (s.297-300); Bürkülü gecə (s.300-304); Toranda oyunlar (s.304-312) (hekayə). Yuri Trifonov. Boris Vasilyev. Vladimir Lidin. Anatoli İvanov. Müasir rus nəsr. Bakı: Yazıçı, 1983, 435 s. (s. 7-85, 86-198, 199-269, 270-273, 273-280, 280-288, 288-293, 293-296, 297-300, 300-304, 304-312).
43. **Boris Vasilyev.** Köhnə “Olimpiya” (s.315-336) (hekayə). Yuri Trifonov. Boris Vasilyev. Vladimir Lidin. Anatoli İvanov. Müasir rus nəsr. Bakı: Yazıçı, 1983, 435 s. (s.315-336).
44. **Vladimir Lidin.** Toranlıqda (s.339-348) (hekayə). Yuri Trifonov. Boris Vasilyev. Vladimir Lidin. Anatoli İvanov. Müasir rus nəsr. Bakı: Yazıçı, 1983, 435 s. (s.339-348).
45. **Anatoli İvanov.** Günaha batmış torpaqda (s.351-434) (povest). Yuri Trifonov. Boris Vasilyev. Vladimir Lidin. Anatoli İvanov. Müasir rus nəsr. Bakı: Yazıçı, 1983, 435 s. (s.351-434).
46. **İ.Bunin.** Mityanm məhəbbəti (hekayə və povestlər). Bakı: Gənclik, 1983, 184 s.
47. **V.Povolyayev.** Yol (hekayələr və povest). Bakı: Gənclik, 1986 (1983?), 260 s.
48. **İvan Alekseyeviç Bunin.** Mityanm məhəbbəti (s.15-65); Zərif nəfəs (s.66-70); Qaranlıq xiyabanlar (s.71-75); Gün vurmuşdu (s.75-82); Rusya (s.82-91); “Saratov” gəmisini (s.91-95); Parisdə (s.95-104); Son görüş (s.104-111); Natali (s.111-137); Qüvvə (s.137-147); Fərəhsiz günlər (s.147-154) (hekayə); Kənd (s.157-272); Quru dərə (s.273-323); San- Fransiskolu cənab (s.324-342) (povest). Dünya ədəbiyyatı Kitabxanası. 75-ci cild. İ.A.Bunin Hekayələr. Povestlər. Bakı: Yazıçı, 1988, 344 s.
49. **Maksim Qorki.** İlk məhəbbət (s.15-41); Guşənişin (s.42-64); Nakam məhəbbət (s.65- 106); Qəhrəman haqqında hekayə (s.107-135); Padşahpərəst (s.136-146); Bir eşq macərası... (s.147-167); Gözətçi (s.168-192); Ara həkimi (s.193-203); Fəlsəfənin zərrəsi (s.204-214) (hekayə); Əyalət şəhəri Okurov (s.215-320) (povest); V.Q.Korolenko (s.323- 340) (bədi publisistika). Dünya ədəbiyyatı kitabxanası. 100 cildə. 72-ci cild. M.Qorki. Hekayələr və bədii publisistika. Bakı: Yazıçı, 1988, 408 s.
50. **İvan Yefremov.** Dumanlı Andromeda (s.5-304) (elmi-fantastik roman). İ.Yefremov, V.Ardamatski. Dumanlı Andromeda. Mən 11-17-yəm. Bakı: Gənclik, 1989, 392 s.
51. **İ.A.Bunin.** Zərif nəfəs (s.63-68); Son görüş (s.68-74) (hekayə). Bağban (toplu). Bakı: Gənclik, 1990, 336 s.
52. **M.Şoloxov.** İnsanın taleyi (s.243-271) (hekayə). Bağban (toplu). Bakı: Gənclik, 1990, 336 s.

53. **İvan Alekseyeviç Bunin.** Mityanm məhəbbəti; Qaranlıq xiyabanlar; Rusya; "Saratov" gəmisi; Son görüş (hekayə). Dünya ədəbiyyatı seriyası. İ.A.Bunin. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Avrasiya press, 2006, s.9-102.
54. **İvan Alekseyeviç Bunin.** Kənd; Quru dərə; San-Fransiskolu cənab (povest). Dünya ədəbiyyatı seriyası. İ.A.Bunin. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Avrasiya press, 2006, s.105-317.
55. **Fyodor Mixayloviç Dostoyevski.** İdiot (roman). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Bakı: Şərq-Qərb, 2006, 728 s.
56. **Maksim Qorki.** İlk məhəbbət; Guşənişin; Nakam məhəbbət; Qəhrəman haqqında hekayə; Padşahpərəst; Bir eşq macərası (hekayə). Dünya ədəbiyyatı seriyası. M.Qorki. Seçilmiş əsərləri. 2 cildə. I cild. Bakı: Avrasiya press, 2006, s.88-262.
57. **M.Şoloxov.** Bir dil; Nifrət dərsi (hekayə?). Seçilmiş əsərləri. Bakı: Çapıoğlu, 2006, (?).
58. **Vladimir Qalaktimoviç Korolenko.** Yurdsuz uşaqlar (s.116-164) (hekayə). Dünya ədəbiyyatı seriyası. V.Q.Korolenko. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Şərq-Qərb, 2006, 304 s.
59. **İvan Alekseyeviç Bunin.** Qaranlıq xiyabanlar; Gün vurmşdu (hekayə). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Rus ədəbiyyatı antologiyası. 2 cildə. II cild, Bakı: Avrasiya press, 2007, s.219-231.
60. **Mixail Aleksandroviç Şoloxov.** Bir dil; Nifrət dərsi (hekayə). Dünya ədəbiyyatı seriyası. M.A.Şoloxov. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Avrasiya press, 2007, s.208-231.
61. **Mişel Morua.** Lənətlər (hekayə). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Fransız ədəbiyyatı antologiyası. 3 cildə. III cild. Bakı: Şərq-Qərb, 2007, s.387-394.

ŞƏRİFOV

Kamandar Kazım oğlu
(d. 20.1.1940, Ermənistan, Dağ Borçalı bölgəsinin Ləmbəli k., indiki Tovuş vil.-nin Baqrataşen k.)
– mətnşünas, filoloq.
Filologiya e.d. (2006),

prof. (2014). Azərb. Dövlət Un-tinin (indiki BDU) şərqşünaslıq fakültəsində (1963-68), Qahirə Un-tinin filologiya fakültəsində (1966-67) təhsil almışdır. Misirdə (1968-70), İraqda (1977-81), Yəməndə (1987-90) uzunmüddətli ezamiyyətlərdə olmuşdur. BDU-da (1986-2012), Təfəkkür Un-tində (1994-97), Odlar Yurdu Un-tində (1995-97) dərslər demişdir. 1971 ildən M. Füzuli ad. Əlyazmalar İn-tunda çalışır. Hazırda həmin in-tun Ərəbdilli əlyazmaların tədqiqi şöbəsinin müdürüdür (1992 ildən). 1998 ildən Qafqaz Un-tində ərəb ədəbiyyatı tarixi və mətnşünaslıq fənlərini tədris edir. Bir sıra beynəlxalq konfrans və simpoziumların iştirakçısıdır. «Tərəqqi» medalı ilə təltif edilmişdir (2015).

Tərcüməsi:

Nəsirəddin Tusi. Ədəbul-mutəəllimin. Bakı: Nurlan, 2002.

ŞİXƏLİ qızı Gülnar

Tərcümələri:

1. **Nikolay Nikolayeviç Nosov.** Tolya Klyukvinin sərgüzəştləri; Dabanbalığı; Avtomobil; Mən də kömək edirəm; Şurik babasıgildə; Nə vaxt gülürük; Buz meydançası (s.150-202) (hekayə). Dünya uşaq ədəbiyyatı kitabxanası. 41-ci cild. N.N.Nosov, İ.D.Vasilenko, V.Y.Draquanski. Vitya Maleyev məktəbdə və evdə. Hekayələr. Ulduz. Deniskanın hekayələri. Bakı: Gənclik, 1988, 436 s.

2. **Viktor Yuryeviç Draqunski.** Deniskanın hekayətləri (s.273-433) (hekayə). Dünya uşaq ədəbiyyatı kitabxanası. 41-ci cild. N.N.Nosov, İ.D.Vasilenko, V.Y.Draqunski. Vitya Maleyev məktəbdə və evdə. Hekayələr. Ulduz. Deniskanın hekayətləri. Bakı: Gənclik, 1988, 436 s.

ŞIXƏMİROVA Rəna

Tərcümələri:

1. **Rabindranat Taqor.** Məhəbbət çələngi (s.11-24); Müəllim (s.35-65) (hekayə). Rabindranat Taqor. Məhəbbət çələngi (hekayələr, şeirlər, Rusiya haqqında məktublar). Bakı: Uşaqgənclənəşr, 1961, 304 s.
2. **K.Paustovski.** Qayalar arasında qəsəbə (hekayələr). Bakı: Azərnəşr, 1963, 207 s.
3. **N.A.Xodza.** Oyun (Volodya Ulyanov haqqında hekayələr). Bakı: Azərnəşr, 1965, 32 s.
4. **A.Zegers.** Gücsüzlərin gücü (9 hekayə). Bakı: Gənclik, 1970, 197 s.
5. **L.Harper.** Quşcuğaza qıymayın (roman). Bakı: Gənclik, 1972, 337 s.
6. **S.L.Prokofyeva.** Qurama paltar və bulud (kiçik yaşlı uşaqlar üçün nağıl-povest və nağıllar). Bakı: Gənclik, 1979, 264 s.
7. **C.London.** Oyun (povest və hekayələr). Bakı: Gənclik, 1980, 202 s.
8. **Y.Oleşa.** Üç gombul (povest və hekayələr). Bakı: Gənclik, 1981, 255 s.
9. **Yuri Oleşa.** Üç gombul (s.369-480) (povest). Dünya uşaq ədəbiyyatı kitabxanası. 50 cild. XXXIV cild. M.M.Prişvin, B.S.Jitkov, V.V.Bianki, Yuri Oleşa. Seçilmiş povest və hekayələr. Bakı: Gənclik, 1987, 484 s.
10. **Ruvim Frayerman.** Vəhşi it Dinqo və ya ilk məhəbbət haqqında (s.247-354) (povest). Dünya uşaq ədəbiyyatı kitabxanası. 50 cild. 47-ci cild. Ç.Aytmatov, V.Bıkov, R.Frayerman, A.Aleksin. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Gənclik, 1990, 504 s.
11. **Cek London.** Balıqçı patrulunun hekayətləri (hekayə). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Cek London. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Öndər nəşriyyat, 2005, s.411-509.
12. **Konstantin Georgiyeviç Paustovski.** Daşqın; Qar; İt burnu; Ötəri görüşlər; Şam qozaları; Soranq; Avstraliyada yaşayan pilevolu; Verdinin musiqisi; Porsuq burnu; Rezin qayıq; Kiçik göllü Lyonka; Köhnə evin sakinləri; Qoca aşpaz; İngilis ülgücü; Ağa ada dovşanları; Sağ əl; Çəkingən qəlbli; Bir qutu papiros; Şüşə muncuq; Balaca çoban; Nənəmin bağçası; Annuşka; Tolya kapitan; Qayalar arasında qəsəbə (hekayə). Dünya ədəbiyyatı seriyası. K.G.Paustovski. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Avrasiya press, 2006, s.20-79, 84-206.
13. **Yuri Oleşa.** Üç gombul (povest); Türkmən; Sarıköynək; Nataşa; Biz şəhərin ortasında; İnsan materialı; Xatirə; Sirkdə; Uçuş; Yayda; Dostlar; Dünyada (hekayə). Seçilmiş əsərləri. Bakı: Avrasiya press, 2006, 184 s.

ŞIXLI

İsmayıl Qəhrəman oğlu (22.3.1919, Qazax r-nunun ikinci Şıxlı k. – 26.7.1995, Bakı) – yazıçı, ədəbiyyatşünas. Azərb. SSR xalq yazıçısı (1984). Filologiya e.n. (1954), do-

sent (1956). Azərb. Pedaqoji İn-tunda (indiki ADPU) təhsil almışdır (1937-41). İkinci dünya müharibəsinin (1941-45) iştirakçısı olmuşdur. Azərb. Pedaqoji İn-

tunun (indiki ADPU) Rus və xarici ölkələr ədəbiyyatı kafedrasının müdiri işləmişdir (1972-77). Azərb. Yazıçılar İttifaqı İdarə Heyətinin katibi (1966-68), ittifaqın birinci katibi (1981-87) olmuşdur. «Azərbaycan» jurnalının baş redaktoru işləmişdir (1976-78). 1991 ildə AYB Ağsaqqallar Şurasının sədri seçilmişdir. Ədəbi yaradıcılığa 1947 ildə «İnqilab və mədəniyyət» jurnalında dərc olunan «Həkimin nağılı» hekayəsi ilə başlamış, «Kerç sularında» adlı ilk kitabı 1950 ildə nəşr olunmuşdur. «Ayrılan yollar» (1957), «Dəli Kür» (h. 1-4, 1957-67) romanlarının, «Dağlar səslənir» (1951), «Cəbhə yolları» (1984) povestlərinin və s. əsərlərin müəllifidir. Əsərləri bir sıra xarici dillərə tərcümə olunmuşdur. «Dəli kür» romanı ekranlaşdırılmışdır. Bir sıra orden və medallarla təltif edilmişdir.

Tərcümələri:

1. **İ.Tretyakov.** Köhnə yaralar (hekayə). Azərbaycan, 1960, №2, s.94-114.
2. **İ.Tretyakov.** Yollar ayrıcında (hekayə). Azərbaycan, 1964, №7, s.144-157.
3. **İvan Tretyakov.** Çiçəklər dan qızarıanda açılır (hekayə). Azərbaycan, 1965, №5, s.175-186
4. **Gi de Mopassan.** Gombul (s.8-52); Boyunbağı (s.85-95); Bir yaz axşamında (s.103-108); Eybəcərler anası (s.121-127); Ehtiras (s.134-142); Qadın etirafı (s.151-156) (novella). Gi de Mopassan. Hekayələr və novellalar. Bakı: Yazıçı, 1980, 184 s.
5. **Ə.Nesin.** Taxtalı köydən məktublar. Bakı: Yazıçı, 1981, 125 s.
6. **Əziz Nesin.** Taxtalı köydən məktublar (satirik hekayələr). Əziz Nesin. Futbol kralı. Bakı, Gənclik, 1988, s.4-74.
7. **Q.D.Mopassan.** Gombul; Eybəcərler anası; Ehtiras; Qadın etirafı; Boyunbağı (novella). Q.D.Mopassan. Roman. Novellalar. Dünya ədəbiyyatı kitabxanası. 45-ci cild. Bakı: Yazıçı, 1989.
8. **Gi de Mopassan.** Gonbul; Boyunbağı; Bir yaz axşamında; Eybəcərler anası; Ehtiras; Qadın etirafı (novella). Dünya ədəbiyyatı seriyası. G.D.Mopassan. Hekayələr və novellalar. Bakı, Şərq-Qərb, 2006, s.7-47, 80-88, 97-101, 113-118, 126-134, 143-147.
9. **Əziz Nesin.** Taxtalı köydən məktublar (hekayə). Əziz Nesin. Seçilmiş əsərləri. Bakı, Şərq-Qərb, 2006, s.154-236.

ŞİRİNOV Əli

Tərcümələri:

1. **Vilyam Folkner.** Qısqanlıq (s.24-29) (hekayə). Dünya (orijinaldan tərcümə toplusu). 3-cü kitab. Bakı: Yazıçı, 1988, 344 s.
2. **Erskin Kolduell.** Övlad (s.30-35) (hekayə). Dünya (orijinaldan tərcümə toplusu). 3-cü kitab. Bakı: Yazıçı, 1988, 344 s.
3. **Uilyam Folkner.** Qısqanlıq (s.93-97); O gün şər qarışanda (s.97-113) (hekayə). Bağban (toplu). Bakı: Gənclik, 1990, 336 s.

ŞİRİYEV Seyran

Tərcümələri:

1. **Riçard Oldinqton.** Hambal (novella). Azərbaycan müəllimi, 1975, 7 fevral.
2. **Riçard Oldinqton.** Arzu (hekayə). Azərbaycan müəllimi, 1985, 1 yanvar
3. **R.Oldinqton.** Tüstü (hekayə). Dünya: Orijinaldan tərcümə toplusu. II kitab. Bakı: Yazıçı, 1986, s.187-189.
4. **Cek London.** Əcdadların harayı (povest). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Cek London. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Öndər nəşriyyat, 2005, s.13-87.

ŞİRVAN YUSİF**Tərcümələri:**

1. **E.Heminquey.** Əlvida, silah (romanın XXX fəslə). İnqilab və mədəniyyət, 1938, №3, s.25-35.
2. **Mahmud Teymur.** Mərhəmətli Budda (s.31-34) (hekayə). Ərəb hekayələri. Bakı: Azərənəşr, 1958, 276 s.
3. **İsa Übeyd.** Kənd faciəsi (s.65-76) (hekayə). Ərəb hekayələri. Bakı: Azərənəşr, 1958, 276 s.
4. **Əbdürrəhman Əş-şərqəvi.** Şirin arzu (s.85-90) (hekayə). Ərəb hekayələri. Bakı: Azərənəşr, 1958, 276 s.
5. **Əbdəlhəlim İbrahim.** Kiçik bir yer... (s.91-96) (hekayə). Ərəb hekayələri. Bakı: Azərənəşr, 1958, 276 s.
6. **Şihadə Übeyd.** Qısqanlıq (s.129-134) (hekayə). Ərəb hekayələri. Bakı: Azərənəşr, 1958, 276 s.
7. **Əbdəlməsihi Həddad.** Hürriyyət heykəli (s.192-194); Diriy meyit (s.195-198); Hüzür yerində (s.199-202) (hekayə). Ərəb hekayələri. Bakı: Azərənəşr, 1958, 276 s.
8. **İ. Rəhim.** Sədaqət (romandan bir parça). Azərbaycan, 1959, №12, s.119-125.
9. **Əziz Nesin.** Amerika malları satışı; Oğru bu idimi?; Uçuruma yuvarlanırmı (hekayə). Azərbaycan, 1964, №2, s.195-204.
10. **A.Səbahəddin.** Xoşbəxt it; İsti su (hekayə). Azərbaycan, 1969, №2, s.178-183.
11. **Əziz Nesin.** Böyük adamın qardaşı oğlu; Bir qəzet filan tarixdə necə bağlandı; Apona sərgisi; Sizin ölkədə eşşək yoxdurmu?; Açıq təntənəsi; Oğru bu idimi; Quldurlar; Amerika malları satışı; Ehistaş; Uçuruma yuvarlanırmı; Mən necə intihar etdim (hekayə). Əziz Nesin. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Şərq-Qərb, 2006, s.9-16, 24-38, 47-56, 66-70, 76-80, 88-104, 114-117.

ŞİRVANİ

Seyyid Əzim (9.7.1835, Şamaxı – 1.6.1888, orada) – Azərb. şairi, maarifçi. Ruhani ailəsində anadan olmuşdur. Kiçik yaşlarında ikən atasını itirmiş, ana babası molla Hüseynin

himayəsi altında yaşamışdır. 1856 ildə ali ruhani təhsili almaq məqsədilə əvvəl İraqa (Nəcəf və Bağdada), sonra isə Suriyanın Şam şəhərinə getmişdir. Şamaxıya qayıtdıqdan sonra 1869 ildə orada yeni üsul üzrə məktəb açaraq, ömrünün sonunadək müəllimlik etmişdir. Köhnə mollaxanalardan fərqli olaraq o, bu məktəbdə uşaqlara dini elmlərlə yanaşı, Azərb. və fars dillərini təlim edir, tarix, coğrafiya, hesab və s. fənlərdən ibtidai məlumat da verirdi. Azərb.-in görkəmli şairi M.Ə. Sabir, məşhur yazıçı və pedaqoq S.M. Qənizadə və bir sıra başqa yazıçılar həmin məktəbin yetişdirmələri olmuşlar.

Zəngin ədəbi yaradıcılığa malik olan Ş.-nin bədii irsi biri azərbaycanca, digəri isə farsca iki böyük külliyyatdan ibarətdir. Azərbaycanca bədii irsinin əsasını qəzəl janrı təşkil edir. Yaradıcılığında əxlaqi-didaktik mahiyyət daşıyan mənzum hekayələr və satiralar xüsusi yer tutur.

Bədii tərcümə sahəsində də fəaliyyət göstərən Ş. farsdilli şair Übeyd Zakaninin (ö. 1370) «Gülbəvü muş» (Pişik və siçan) satirik şeirini sərbəst-yaradıcı şəkildə Azərb. dilinə çevirmişdir. Onun fars dilindən digər tərcümə və iqtibasları da vardır.

ŞİRVANİ

Mahmud ibn Məhəmməd (təqr. 1482 – ?) – 16 əsr Azərb. mütərcimi. İki irihəcmli tərcümə əsəri vardır: 1. «Xəridətül-əcaib və fəridətül-qəraib» («Möcüzələr mirvarisi və qəribəliklər incisi»); 2. «Tarixi-ibn Kəsir».

1562 ildə tamamlanmış birinci tərcümənin əslı Siracəddin Ömər İbn əl-Vərdinin ərəb dilində yazdığı eyniadlı əsərdir. 17 fəsildən ibarət olan tərcümədə dünyanın müxtəlif ölkələrində, ayrı-ayrı dəniz və okeanlarında yaşayan qəribə heyvanlardan, suda və quruda bitən qeyri-adi ağac və bitkilərdən, onların faydalarından bəhs olunur. Tərcümədə Azərb.-ın Marağa, Beyləqan, Ərdəbil, Qəzvin şəhərləri haqqında maraqlı məlumatlar vardır. Kitabdakı bitki və tərəvəzlərin becərilmə üsulları və onların müalicəvi əhəmiyyəti haqqında məlumatlar xüsusilə dəyərlidir. Tərcümədə Ş.-yə məxsus ümumi həcmi 500 beyt olan şeir parçaları da yer alır. Ş.-nin ərəb dilindən çevirdiyi ikinci tərcüməsi – «Tarixi-İbn Kəsir» isə tarixdən bəhs edir. Birinci tərcümə mətnşünaslıq baxımından araşdırılmışdır.

Əd.: Nağısoylu M., Xəridətül-əcaib əsərinin tərcüməsi haqqında, Elm, 1989, 5 avqust; İbrahimov V., Xəridətül-əcaib və fəridətül-qəraib tərcümə abidəsinin tekstoloji tədqiqi, Nam. diss. B, 2010.

ŞİRAZİ Şeyx Vəli

Şeyx Əlvən (təqr. 1376-77 – ?) – 14 əsr Azərb. şairi, mütərcim. Əslən Şirazlı olmuş, indiki Türkiyə ərazisində yaşamışdır. Azərb. filosofu Şeyx Mahmud Şəbüstərinin (1287-1320) fars dilində yazdığı «Gülşəni-raz» («Sırr bağçası») məsnəvisini sərbəst-yaradıcı şəkildə nəzmlə Azərb. dilinə çevirmişdir. 1426 ildə tamamladığı tərcüməyə sufizmlə bağlı öz duyğu və düşüncələrini də əlavə etməklə beytlərin sayını 2800-3000-ə çatdırmışdır (orijinal 1005 beytdən ibarətdir). Sultan II Murada [1421–51] ithaf olunmuş «Gülşəni-raz» tərcüməsinin bir çox əlyazması vardır. Tərcümənin mətni geniş filoloji-tekstoloji araşdırma və izahlarla birgə 2004 ildə nəşr edilmişdir. Ş.-nin Azərb. dilində bir neçə

qəzəl, qəsidə, rübai və müstəzadı da var.

Əd.: Nağısoylu M., Şirazin «Gülşəni-raz» tərcüməsi, B., 2004; Banarlı N.S., Resimli Türk Edebiyatı tarixi, İstanbul, I c., 1987.

ŞİRAZİ

Məhəmməd ibn əl-Həcc Dövlətsah (? – ?) – 14 əsr Azərb. mütərcimi, xəttat. Həyatı haqqında heç bir məlumat yoxdur. Quranın 1333 il tarixli sətirləli tərcüməsinin müəllifi və katibidir. Əlyazma İstanbulda Türk və İslam Əsərləri Muzeyində saxlanılır (№73). Mütəxəssislər bu tərcümənin dilini oğuz türkcəsi kimi dəyərləndirirlər. Tərcümənin dilində olan 2500-dən çox sözün yalnız 10-u ərəb və fars mənşəli, digərləri isə türk mənşəlidir. Dil tarixi baxımından dəyərlı olan bu əlyazma indiyədək ətraflı öyrənilməmişdir.

Əd.: Cavad Heyət, Quran və islam, Ədəbiyyat və incəsənət, 24 yanvar, 1992; Nağısoylu M., XVI əsr Azərbaycan tərcümə abidəsi «Şühədanamə», B., 2003; İnan A., Eski Kuran tərcümələrinin dili meselesi, Türk dili, 1952, №7, 9; Keskiöglü O., Kuran-i Kerim bilgileri, Ankara, 1989.

ŞUBİN

Pavel Nikolayevich
(27.2.1914, Lipetsk – 10.4.1950, Vvedenski) – rus şairi, jurnalist, tərcüməçi. Leningrad Pedaqoji İn-tunun (indiki A.İ. Gertsen ad. Rusiya Dövlət Pedaqoji Un-

ti) filologiya fakültəsini bitirmişdir (1939). İlk şeirləri 1930 ildə işıq üzü görmüşdür. «Üzə əsən külək» adlı ilk şeirlər toplusu 1937 ildə nəşr olunmuşdur. İkinci Dünya müharibəsi illərində Uzaq Şərqlin Volxovski və Karelski istiqamətlərində cəbhə müxbiri

vəzifəsində çalışmışdır. 1943 ildə «Həyat naminə» adlı şeirlər kitabı çapdan çıxmışdır. Müharibə illərinin təəssüratları onun sonrakı kitablarında öz əksini tapmışdır: «Mənim ulduzum» (1947), «Əsgərlər» (1948), «Yollar, illər, şəhərlər» (1949).

Tərcümələri:

1. **Зейнал Джабарзаде.** Смысл жизни, с.179-180 (стихи). Антология азербайджанской поэзии. В трех томах.; М.: Художественная литература, 1960, Т. III, об. с.279.
2. **Сулейман Рустам.** Мороз в Тавризе, с.52-57 (стихи). Антология азербайджанской поэзии. В трех томах. М.: Художественная литература, 1960, Т. III, об. с.279.
3. **Наби Хазри.** Русское сердце, с. 132-133 («Вселенная поэзии – в сердцах») (стихи). Избранные произведения в двух томах. Т. I. Баку: Гянджлик, 1977, об. с.312.
4. **Сулейман Рустам.** На Мингечауре, с.33-36; Мороз в Тавризе, с.122-130; Прогулка, с.203-204 (стихи); Избранное: Стихотворения и поэмы. М.: Художественная литература, 1986, 351 с.

ŞÜKÜROV

Müzəffər Nuhu oğlu
(təxəllüsü Müzəffər Şükür Məchul;
23.12.1941, Ağstafa r-nunun Eynəlli k.
– 28.9.2011, Ağstafa) – şair. Azərb. Yazıçılar İttifaqının üzvü

(1974). Azərb. Dövlət Un-tinin (indiki BDU) filologiya fakültəsini bitirmişdir (1971). «Yazıçı» nəşriyyatının poeziya şöbəsində böyük redaktor (1978-92), Azərb. Bəstəkarlar İttifaqının «Şur» nəşriyyatında məsləhətçi redaktor işləmişdir. Ədəbi yaradıcılığa 1964 ildə «Azərbaycan gəncləri» qəzetində dərc olunmuş «Ulduzlar» şeiri ilə başlamışdır. «Araz dalğaları» (1983), «Göl üstə sonam ağlar» (1993), «Bülbülnamə» (2001) və s. kitabların müəllifidir.

Tərcümələri:

1. **Sergey Burlakov.** Hər nəyi sevirəmsə – sevmişəm sidq ürəkdən... (s.120); Kəndimizdə (s.121) (şeir). Körpülər (Ukrayna sovet şairlərinin şeirləri). Bakı: Yazıçı, 1979, 172 s.
2. **Mikola Karpenko.** Torpaq yuxuma girdi (s.88); Eşqim güclüdür yaman... (s.89) (şeir). Körpülər (Ukrayna sovet şairlərinin şeirləri). Bakı: Yazıçı, 1979, 172 s.

T

TAĞIYEV Aydın
Tərcümələri:

1. **N. Dumbadze.** Qaraçılar (hekayə). Mütərcim, 1997, №4, s.41-43.
2. **Vasili Şukşin.** Yaşamağa kənd seçirəm (hekayə). Yeni Azərbaycan, 2001, 14 dekabr, s.14.
3. **Henrix Böll.** Təqlidçi (hekayə). Yeni Azərbaycan, 2002, 30 avqust.
4. **Vasili Şukşin.** Dan üzü yağan yağış; Yaşamağa kənd seçirəm (hekayə). Xəzər, 2006, №3, s.199-211.

TAĞIYEV R.

Tərcüməsi:

N.Tixonov. Azərbaycan dəftəri (şeyrlər, məqalələr, xatirələr, məktublar, çıxışlar). Bakı: Yazıçı, 1979, 192 s.

TAĞIZADƏ

Allahverdi Abbas oğlu (15.5.1932, Culfa r-nunun Yayıçı k. – 8.3.2000, Bakı) – şair, pedaqoq. Pedaqoji e.n. (1969). AYB-nin üzvü (1988). C. Məmmədquluzadə ad. Naxçıvan Müəllimlər İn-tunun dil və ədəbiyyat (1951) və H. Zərdabi ad. Gəncə Dövlət Pedaqoji İn-tunun (indiki Gəncə Dövlət Un-ti) tarix-filologiya (1960) fakültələrini bitirmişdir. Azərb. Dövlət Pedaqoji Xarici Dillər İn-tunda (indiki ADU) baş müəllim (1967-71), dosent əvəzi (1971-73), pedaqogika kafedrasının dosenti (1973 ildən) olmuşdur. «Tarlada» adlı ilk şeiri 1955 ildə «Azərbaycan gəncləri» qəzetində dərc edilmişdir. «Sənin əllərin» (1964), «Mənim narahatlığım» (1970), «Gözəlliyyə

sorağında» (1975), «Görüş» (1980), «Ömürdən nişanə» (1986), «O tayda bir çinar var» (1990) kitabları kütləvi tirajla nəşr olunmuşdur.

Tərcümələri:

1. **R. Bratun.** Naxçıvan (şeyr). Kommunist, 1979, 28 sentyabr.
2. **Oleska Yuşsenko.** Ukraynam (şeyr). Kommunist, 1979, 28 sentyabr.
3. **R. Bratun.** Naxçıvan (şeyr). Şərqqapısı, 1979, 5 oktyabr.
4. **Pyotr Qoretski.** Sən – insansan (şeyr). Azərbaycan gəncləri, 1979, 6 oktyabr.
5. **P.J. Beranje.** Sonuncu nəğmə (şeyr). Ədəbiyyat və incəsənət, 1980, 22 avqust.
6. **Şukrullo.** Dostluq (şeyr). Azərbaycan müəllimi, 1982, 25 iyun.

TAĞIZADƏ

Rəfail Alı oğlu
(d. 11.2.1958, Ağdam r-nunun Sofulu k.) – şair. AYB-nin üzvü, Beynəlxalq Rəsul Rza mükafatı laureatı (2000). Azərb. Dövlət Politeknik İn-tunun

(indiki Azərb. Texniki Un-ti) avtomatika və hesablama texnikası fakültəsində təhsil almışdır (1974-79). Bakı Elektron Hesablama Maşınları Zavodunda vəzifələrdə çalışmışdır (1994-96). Bədii yaradıcılığa tələbəlik illərindən başlamışdır. «Palitra», «525-ci qəzet», «Yeni Azərb.», «Ədalət» qəzetlərində lirik şeirləri, publisistik yazıları vaxtaşırı dərc olunmuşdur. Dünya xalqları ədəbiyyatından tərcümələr edir. «Müasir polyak şeir antologiyası»nın tərtibçilərindən biridir. Şeirləri ingilis, rus, polyak və Ukrayna dillərinə tərcümə olunmuşdur.

Tərcüməsi:

Moris Reno. Əgər sənin üçün (şeyr). Palitra, 2002, 12-13 iyun.

TAHİROV M.H.

1. **Yusif Cövhər.** Bu murdardır... (s.107-115) (hekayə). Ərəb hekayələri. Bakı: Azərənşr, 1958, 276 s.
2. **Mahmud Bədəvi.** Qorxunc an (s.116-120) (hekayə). Ərəb hekayələri. Bakı: Azərənşr, 1958, 276 s.
3. **Vəsfî Əlbüni.** Qutanın mərkəzində (s.203-213) (hekayə). Ərəb hekayələri. Bakı: Azərənşr, 1958, 276 s.

TALIBLI B.A.**Tərcüməsi:**

Tolstoy Lev N. Hacı Murad (povest). Bakı, Azərənşr, 1929, 142 s.

TALIBZADƏ

Aydın Ağa Yunus oğlu (d. 5.10.1958, Bakı) – teatrşünas. Sənətşünaslıq e.n. (1989). AYB-nin üzvü (2001). M.Əliyev ad. Azərb. Dövlət İncəsənət İn-tunun (indiki ADMİU)

teatrşünaslıq şöbəsində təhsil almışdır (1976-81). R.Mustafayev ad. Azərb. Dövlət İncəsənət müzeyində kiçik elmi işçi olmuşdur (1983). Hazırda ADMİU-nun teatrşünaslıq kafedrasının dosentidir (1983 ildən). 250-dən çox əsəri ölkəmizdə və xaricdə çap olunmuşdur. Orta əsrlər Yaxın və Orta Şərq teatrının poetikası istiqamətində elmi tədqiqatla məşğuldur. «Facia: janrın təyininə dair» (1990), «Ustad və Ayna» (2004), «İslam dünyasında teatr və teatrallıq» (2006, rus dilində), «Şərq teatr tarixi» (2008), «Mehdi müəmması və ya sənətdə konseptual hamletizm» (2009) kimi kitabların müəllifidir. «Tərəqqi» medalı ilə təltif edilmişdir.

Tərcüməsi:

Y.E.Qolosovker. Mifin məntiqi. Filoloqun kitabxanası-100 seriyası. Bakı: Kitab aləmi, 2006, 316 s.

TARASEVİÇ

İqor Pavloviç (d. 1951, Moskva) – rus şairi, yazıçı. Moskva Dəmiryol Nəqliyyatı Mühəndisləri İn-tunu və M. Qorki ad. Ədəbiyyat İn-tunu bitirmişdir. «İlin fəslə» (1985), «Bir-biri-

mizlə danışmalıyıq» (1990), «Şüşə arxasından» (1993), «Pu-Ta-Ui ilə vidalaşma» (1994) povest və hekayə toplularının, «Barışq yoxdur» (1990), «Flipper» (1996), «Pilot və Matrena» (2001) romanlarının, dörd şeir kitabının, beş tərcümə kitabının, bir çox məqalə, resenziya, radiopyes və teleşenarilərin müəllifidir.

Tərcüməsi:

Вагиф Джебраилзаде. Странствия голубя. (стихи). М.: Советский писатель, 1989, 110 с.

TELMAN VƏLİXANLI

(Telman Həmzağa oğlu Cəfərov; 22.7.1963, Yardımlı r-nunun Vəlixanlı k.) – ədəbiyyatşünas, tərcüməçi. Filologiya e.d. (2004), professor (2008). M.

Axundov ad. Azərb. Dövlət Pedaqoji Rus dili və Ədəbiyyatı İn-tunun (indiki BSU) və Həştərxan Dövlət Universitetinin filologiya fakültələrində təhsil almışdır (1980–85). 1992 ildən BSU-nun rus ədəbiyyatı və onun tədrisi metodikası kafedrasında çalışır. 1996-2000 illərdə “Turan” liseyinin, 2000-2014-cü illərdə BSU-nun Humanitar Liseyinin (sonrakı adı BSU nəzdində Məktəb-Lisey Kompleksi) direktoru vəzifəsində işləmişdir. 2014 ildən BSU-nun tədris işləri üzrə prorektorudur.

1996 ildə elmi, ədəbi-bədii və tərcümə jurnalı kimi fəaliyyətə başlamış və hazırda

AYB və BSU-nun həmtəsisçiliyi ilə buraxılan «Mütərcim» jurnalının baş redaktoru və nəşiridir. Ədəbiyyat tarixi, ədəbi əlaqələr və tərcüməşünaslığın problemlərinə dair 200-dən artıq elmi məqalənin, 30-dan çox monoqrafiya, dərslik, tədris vəsaiti və tərcümə kitablarının müəllifi və tərtibçisidir.

Tərcümələri:

1. **Pletnyova S.A.** Poloveslər (qıpçaqlar). S.A.Pletnyovanın “Poloveslər” kitabından parça // Mütərcim, 1997, №4, s.52-55.
2. **Nosovski Q.V., Fomenko A.T.** Bizim fərziyyə (“Rus, İngiltərə, və Romanın qədim tarixinin yeni xronologiyası və konsepsiyası” kitabından III fəslin tərcüməsi). Mütərcim, 1998, №3, s.78-80.
3. **Nosovski Q.V., Fomenko A.T.** Qədim Rus müasirlərinin gözü ilə (“Rus, İngiltərə, və Romanın qədim tarixinin yeni xronologiyası və konsepsiyası” kitabından IV fəslin tərcüməsi). Mütərcim, 1998, №4, s.77-79.
4. **Nosovski Q.V., Fomenko A.T.** Qroznı dövrü Rus tarixini kim, nə vaxt və necə yazmağa başladı? (“Rus, İngiltərə, və Romanın qədim tarixinin yeni xronologiyası və konsepsiyası” kitabından VIII fəslin tərcüməsi). Mütərcim, 1999, №1, s.63-64.
5. **Pletnyova S.A.** Kimaklar və qıpçaqlar (“Poloveslər” kitabının II fəslə). Mütərcim, 2000, №1, s.71-74.
6. **Saviski R.N.** Rus tarixinin Avrasiya konsepsiyası. Azadlıq, 2000, 4 iyul.
7. **Saviski R.N.** Rus tarixinin Avrasiya konsepsiyası. Mütərcim, 2000, №2, s.57-59.
8. **Xara-Davan Erençan.** Monqol Rusu. Çingiz xan və monqol sferası (“Monqol Rusu. Çingiz xan və monqol sferası” kitabından tərcümələr). Mütərcim, 2003, №3-4, s.110-113; 2004, №1-2, s.82-87.
9. **Dostoyevski F.M.** Karamazov qardaşları (romandan parça) // Mütərcim, 2005, № 2-3, s.3-31.
10. **Dostoyevski F.M.** Karamazov qardaşları (romandan parça). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Rus ədəbiyyatı antologiyası. 2 cildə. II cild, Bakı: Avrasiya press, 2007, s.98-112.
11. **Dostoyevski F.M.** Karamazov qardaşları (romandan parça) // Mütərcim, 2007, № 1-2, s.3-45.
12. **Dostoyevski F.M.** Karamazov qardaşları (romandan parça) // Mütərcim, 2008, № 2, s.56-78.
13. **Jiqulin A.V.** İrinaya; Torpaq (şeir). Mütərcim, 2009, №1, s.108.
14. **Dostoyevski F.M.** Karamazov qardaşları (romandan parça) // Mütərcim, 2010, № 1, s.24-76.
15. **Dostoyevski F.M.** Karamazov qardaşları (roman). 2 cildə. I cild, Bakı: Mütərcim, 2010, 548 s.
16. **Dostoyevski F.M.** Karamazov qardaşları (roman). 2 cildə. II cild, Bakı: Mütərcim, 2010, 402 s.
17. **Dostoyevski F.M.** Karamazov qardaşları (roman). Mütərcim, 2010, №1, s.24-76.
18. **Avrasiyaçılıq ideyaları müasirlik prizmasında.** Məcmuə. Məqalə və tərcümələr, Bakı, 2010, 196 s.
19. **Dostoyevski F.M.** 1876. İyun. Mənim paradoksum // F.M.Dostoyevskinin “Yazıçının gündəliyi”ndən parça. Mütərcim, 2010, №1, s.178-179.
20. **Qumilyov L.N.** “Məni avrasiyaçı adlandıırırlar...”; “Sırr olaraq sizə deyirəm ki, Rusiya yalnız Avrasiya dövləti olmaqla xıls edilə bilər...” (müsahibə). Mütərcim, 2010, №1, s.182-183.
21. **Tolstoy L.N.** İlyas (hekayə). Mütərcim, 2010, №1, s.128-129.
22. **Trubeskoy N.S.** Rus mədəniyyətində Turan elementi (məqalə). Mütərcim, 2010, №1, s.179-182.

23. **Tolstoy L.N.** İnsanı yaşadan nədir? (hekayə). Mütərcim, 2011, №1, s.3-12.
24. **Yevseyev B.** İnqilab meydanı (romandan parça). Mütərcim, 2011, №1, s.25-30.
25. **Tolstoy L.N.** Hekayələr. Bakı, Mütərcim, 2012, 76 s.
26. **Tolstoy L.N.** İlyas (s.122-126), İnsanı yaşadan nədir (s.127-148) // Rus nəsr antologiyası, Bakı, Şərq-Qərb, 2013, 368 s.
27. **Tolstoy L.N.** Harda məhəbbət var, orda Allah da var // Ədəbiyyat qəzeti, 2015, 21 noy.
28. **Kupriyanov V.** Şeirlər // Ən yeni rus ədəbiyyatı: Antologiya. 2 cildə, II cild: Poeziya. Bakı: Mütərcim, 2014, s. 109-116.
29. **Voynoviç V.** Axmaq Qalileyin nağılı (s. 154-162); Narazı adamın nağılı (s. 163-165); Biz hamıdan yaxşıyıq (s. 165-168); Adamlar və donuzlar (168-174) // Ən yeni rus ədəbiyyatı: Antologiya. 2 cildə, I cild: Nəsr. Bakı: Mütərcim, 2014, 296 s.

TEYMUR ELÇİN

(Teymur Süleyman oğlu Əliyev; 28.3.1924, Şuşa – 14.3.1992) – şair, publisist, ictimai xadim. Azərb. Dövlət mükafatı laureatı (1990). Azərb. Yazıçılar İttifaqının (1958), Azərb. Jurnalistlər İttifaqının (1958) üzvü. Azərb. Dövlət Un-tinin (indiki BDU) filologiya fakültəsində təhsil almışdır (1941–48). Azərb. LKGİ-də müxtəlif vəzifələrdə çalışmışdır (1946-50). Azərb. Televiziya və Radio Verilişləri Komitəsinin sədri (1957-64), Azərb. mədəniyyət nazirinin müavini (1975-88) olmuşdur. Ədəbi fəaliyyətə uşaq yaşlarından başlamışdır. «Azərbaycan» adlı ilk mətbu şeiri Bakı Mərkəzi Pionerlər Evinin 1938 ildə nəşr etdiyi «Şeirlər məc-

muəsi»ndə dərc olunmuşdur. İlk şeirləri «Teymur Əlizadə» imzası ilə çıxmışdır. «Qar qız» (1955), «Qulaq asın, danışım» (1959), «Torağayın nəğməsi» (1979), «Toğrul babanın nağıl ağacı» (1982), «Balaca Aytən» (1983), «Mənim kiçik ulduzlarım» (1985) və s. uşaq kitablarının müəllifidir. «Qar qız» mənzum pyesi Gənc Tamaşaçılar Teatrında tamaşaya qoyulmuşdur (1983). Dünya xalqlarının uşaq ədəbiyyatından tərcümələr etmişdir («Vətənim», «Balaca marina», N.Zabillan; «Qorxunc tarakan», «Moydadır», «Aybolit», K.Çukovski; «Usta tikir, usta sökür», S.Marşak; «Ən gözəl yer vətəndir», P.Voronko; «Şelkunçik və siçanlar padşahı», T.Hofman və s.).

Tərcümələri:

1. **Alman xalq nəğmələri.** Sevgilimə; Qış çiçəyi (Alman xalq mahnıları); Ovçu; Ah, Strasburq!...; Ay işığı mahnısı (Reyn xalq mahnıları); On beş pfenniq (Şimali alman məzhəkəli xalq mahnısı); Vida (Yuxarı alman mahnısı); Balıqçı nəğməsi (İspan xalq mahnısı); Məhəbbət sınağı (Qədim Reyn baladası); Rahibənin mahnısı (Şimali alman xalq mahnısı); Gecə mahnısı (İtaliya xalq mahnısı. Roma). (Gənc Marksin albomundan). Azərbaycan, 1959, №11, s.122-129.
2. **Aleksandr Prokofyev.** Taxıl (s.127-128); Lyuba (s.128-129); Yenə də iş barədə (s.129) (şeir). Bahar dostları (RSFSR şairlərinin şeirləri). Bakı: Azərnəşr, 1961, 248 s.
3. **Ernst Teodor Amadey Hofman.** Şelkunçik və siçanlar padşahı (nağıl). Bakı: Uşaqgəncnəşr, 1961, 80 s.
4. **N.Zəkəriyyə.** Günəşə sevinək (şeirlər). Bakı: Gənclik, 1963, 30 s.
5. **Korney Çukovski.** Milçək-Vizilçək (təmsil). Bakı: Azərnəşr, 1965, 16 s.
6. **Korney Çukovski.** Aybolit (azyaşlı uşaqlar üçün). Bakı: Gənclik, 1973, 218 s.

7. **Platon Voronko.** Bahar nəğməsi (s.4); Köməkçin (s.6); Ən gözəl yer vətəndir (s.7); Daşdım suyu (s.7); Xeyirli axşam (s.8); Nəğməkar qız (s.8); Pəncərədə üç ulduz (s.8); Hiyləgər kirpi (s.8); Çiyələk bacı (s.9); Balaca yüyrüklər (s.9); Gəmicik (s.10); Nəğməcik (s.11); Yuxu gəzir (s.11); Yatmaq vaxtıdır (s.11); Tütəkçilər (s.11); Durnalar (s.13); Meşədə ev var, yanında küknar (s.13); Layla (s.13); Özünü öymə (s.14); Kökə (s.14); Bala kirpi (s.15); Axır bulaqlar (s.15); Təzə paltar (s.15); Cökə (s.15); Qar başlıq (s.16); Yaşıl şəhər (s.17); Ağ parça (s.17); Axşam minib köhlən ata (s.17); Dovşandan qorxdular (s.17); Dana haqqında (s.17) (şeyr); Qəribə şeylər haqqında nağıl (s.18-21); Dörd külək (s.21-26); Bir damcının nağılı (s.27-29) (nağıl). Platon Voronko. Ən gözəl yer Vətəndir (şeyrlər və nağıllar). Bakı: Gənclik, 1975, 31 s.
8. **İvan Sergeyeviç Turgenev.** Meşə və düz (s.136-143); Saat (s.143-189) (hekayə). Məktəb kitabxanası. İ.S.Turgenev. Seçilmiş hekayələr. Bakı: Maarif, 1977, 216 s.
9. **E.T.Hofman.** Şelkunçik və siçanlar padşahı (nağıl). Dünya uşaq ədəbiyyatı kitabxanası. Andersen. Qrim qardaşları. Hofman. Hauf. Nağıllar. Bakı: Yazıçı, 1987, s.219-262.
10. **Samuil Marşak.** Usta tikər – usta sökər (s.6-9) (şeyr). Dünya uşaq ədəbiyyatı kitabxanası. 50 cildə. 44-cü cild. S.Marşak, K.Çukovski, A.Barto, S.Mixalkov. Şeyrlər, nağıllar, təmsillər. Bakı: Gənclik, 1989, 384 s.
11. **Korney Çukovski.** Milçək-Vizilçək (s.110-114); Qorxunc Tarakan (s.114-120); Ayı və tülkü (s.140-144) (təmsil); Aybolit (s.126-133); Barmaley (s.134-140) (povest); Moydodır (s.120-124); Qəribə ağac (s.125-126); Qəribə ağac nağılını Muraya oxuyanda o nə etdi (s.126); Oğurlanmış günəş (s.144-148); Sevinc (s.174-175); Çömçəquyruqlar (s.175-176); Yağ-çörək (s.176-177); Kirpilər gülür (s.177); Qaraş-maraş (s.177-178); Bebe (s.178); Çoşqa (s.178-179); Donuzlar (s.179); Tısbağa (s.179-180); Balaca Fedot (s.180); Yolka (s.180-181); Qoçaqlar (s.181); Barabek (s.182); Myausi, Siçausi (s.182); Toyuq (s.183); Cenni (s.183) (şeyr); Cücə (s.148-149); Belədir? Yox, elə deyil (s.149-151); Bibiqonun sərgüzəştləri (s.151-174); Nəhəngləri məğlub edən Cek (s.189-193); Qoçaq Persey (s.193-200) (nağıl); Tapmacalar (s.183-188). Dünya uşaq ədəbiyyatı kitabxanası. 50 cildə. 44-cü cild. S.Marşak, K.Çukovski, A.Barto, S.Mixalkov. Şeyrlər, nağıllar, təmsillər. Bakı: Gənclik, 1989, 384 s.
12. **E.T.Hofman.** Şelkunçik və siçanlar padşahı (nağıl). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Andersen. Qrim qardaşları. Hofman. Hauf. Nağıllar. Bakı: Çarşıoğlu, 2005.
13. **Ernst Teodor Amadey Hofman.** Fındıqqıran və siçanlar padşahı (nağıl). Dünya Ədəbiyyatı seriyası. Alman Ədəbiyyatı Antologiyası. 2 cildə. II cild, Bakı: Şərq-Qərb, 2006, s.141-189.
14. **Korney Çukovski.** Milçək-vizilçək; Qorxunc tarakan; Moydodır; Aybolit (şeyr). Dünya ədəbiyyatı seriyası. K.İ.Çukovski. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Şərq-Qərb, 2007, 135-158.
15. **Lorka Federiko Qarsiya.** Fəryad (s.266-279). Dünya ədəbiyyatı seriyası; İspan ədəbiyyatı antologiyası, Bakı: Şərq-Qərb, 2007, 384 s.
16. **Ernst Teodor Amadey Hofman.** Fındıqqıran və siçanlar padşahı (nağıl). Dünya ədəbiyyatı antologiyaları seriyası. Alman ədəbiyyatı antologiyası. Bakı: Şərq-Qərb, 2009, s.446-497.

TƏHMASİB

M ə m m ə d h ü s e y n
Abbasqulu oğlu
(12.4.1907, Naxçıvan
– 5.10.1982, Bakı)
– ədəbiyyatşünas,
folklorşünas, drama-
turq. Filologiya e.d.
(1965), prof. (1969).

Azərbaycan Dövlət Pedaqoji İn-tunun (indiki ADPU) dil və ədəbiyyat fakültəsində təhsil almışdır (1930-33). Azərbaycan Dövlət Universitetinin (indiki BDU) filologiya fakültəsində baş müəllim (1939-51), dosent (1951–59), Azərbaycan EA Nizami ad. Ədəbiyyat İn-tunda folklor şöbəsinin müdiri (1945 ildən ömrünün sonunadək) işləmişdir. O, Azərbaycan folklorşünaslığının əsasını qoyanlardır. Uzun müddət ali məktəblərdə dərs demiş, ali məktəblər üçün «Şifahi xalq ədəbiyyatı kursu» üzrə ilk tədris vəsaitinin tərtibçilərindən olmuşdur. «Kitabi-Dədə Qorqud», «Koroğlu» eposlarının, şifahi xalq ədəbiyyatı abidələrinin – dastanların, nağılların, Molla Nəsrəddin lətifələrinin toplanması, nəşri və tədqiqində, pedaqoji və elmi kadrların hazırlanmasında mühüm xidmətləri var. «Aslan yatağı», «Çiçək-lənən arzular», «Gülən gözlər», «Rübailər aləmində» (M.Gəncəviyə həsr olunmuşdur) və s. pyeslərin müəllifidir. Ssenariləri əsasında «Bir qalanın sirri» («Çiçəkli dağ» pyesi əsasında), «Onu bağışlamaq olarmı?» («Bahar» pyesi əsasında, hər ikisi 1960) filmləri çəkilmişdir.

Tərcümələri:

1. **Jül Vern.** İyirmi min lye su altında (roman). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Bakı: Şərq-Qərb, 2006, 416 s. (M.Mus-tafayev ilə şərikli tərcümə).
2. **Corc Qordon Bayron.** Qabil (pyes). Dünya ədəbiyyatı seriyası. C.Q.Bayron. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Şərq-Qərb, 2006, s.177-222.

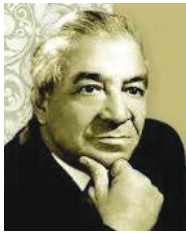
TƏHMASİB

Rza Abbasqulu oğlu
(20.4.1894, Nax-
çıvan ş. – 14.2.1980,
Bakı) – aktyor, re-
jissor, pedaqoq.
Azərbaycan Respublikasının
xalq artisti (1964)

və əməkdar incəsənət xadimi (1946), prof. (1949). SSRİ Dövlət mükafatı laureatı (1946). Ümumittifaq Kinematoqrafiya İn-tunun (Moskva) rejissorluq fakültəsini bitirmişdir (1937). Səhnə fəaliyyətinə 1910 ildə Tiflisdə «Müsəlman Artistləri İttifaqı»nın teatr truppasında başlamışdır. Tiflis, İrəvan, Naxçıvan teatrlarında aktyorluq və rej. -luq etmişdir. Azərbaycan Akademik Milli Dram Teatrında aktyor və rej. (1920 ildən), direktor və bədii rəhbər (1922-24; 1937-38; 1953-59) işləmişdir. İskəndər («Ölülər», C.Məmmədquluzadə), İblis və Arif, Şeyx Sənan, Knyaz («İblis», «Şeyx sənən», «Knyaz», H.Cavid), Qacar («Ağa Məhəmməd şah Qacar», Ə.Haqverdiyev), Süleyman («Həyat», M.İbrahimov), Karl Moor («Qaçaqılar», F.Şiller) və s. obrazlar yaratmışdır. İlk müstəqil rej. -luq işi C.Məmmədquluzadənin «Ölülər» komediyasıdır (1915, Naxçıvan). Azərbaycan Dövlət Dram Teatrında «Şeyx Sənan» (1931, H.Cavid), «Sevil» (1934, C.Cabbarlı), «Vəfa» (1943, R.Rza) və s. tamaşalara quruluş vermişdir. «Ordenli Azərbaycan» (1937) sənədli filminin, «Səbuhi» (1943, şərikli), «Arşın mal alan» (1945, N. Leşşenko ilə birgə), «Mahnı belə yaranır» (1959, M.Mikayılova birgə), «Bakının işıqları» (1950, şərikli), «Onu bağışlamaq olarmı?» (1960) bədii filmlərinin rej. -u olmuş, «Fətəli xan» (1947), «Qanun naminə» (1969) və s. filmlərdə çəkilmişdir. Bakı Teatr Texnikumunda, 1946 ildən isə Azərbaycan Dövlət Teatr İn-tunda (indiki ADMIU) aktyor sənəti kafedrasının müdiri işləmişdir. Aktyor və rej. kadrlarının yetişməsində xidmətləri var. 3 dəfə «Şərəf nişanı» ordeni ilə təltif edilmişdir.

Tərcümələri:

1. **Aleksandr Nikolayeviç Ostrovski.** Günahsız müqəssirlər (s.99-199) (pyes). A.N.Ostrovski. Pyeslər. Bakı: Azərərş, 1948, 445 s.
2. **D.Furmanov.** Çapayev (roman). Bakı: Azərərş, 1960, 332 s.
3. **Furmanov D.A.** Çapayev (povest). Dünya uşaq ədəbiyyatı kitabxanası. N.A.Ostrovski. D.A.Furmanov. Polad necə bərkidi. Çapayev. Bakı: Gənclik, 1987, s.369-646.
4. **Ostrovski Aleksandr Nikolayeviç.** Günahsız müqəssirlər (s.148-221) (pyes). Dünya ədəbiyyatı seriyası. A.N.Ostrovski. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Şərq-Qərb, 2006, 312 s.

TOFIQ BAYRAM

(Tofiq Qulam oğlu Bayramov; 16.12.1934 Bakı – 18.4.1991, Bakı) – şair, publisist. Azərb. SSR əməkdar incəsənət xadimi (1984). AYB-nin üzvü (1959). Azərb. Pedaqoji İn-tunun (indi-

ki ADPU) tarix fakültəsində təhsil almışdır (1954-59). Əmək fəaliyyətinə «Azərb. müəllimi» qəzeti redaksiyasında şöbə müdiri kimi başlamışdır. M.F.Axundov ad. Dövlət Opera və Balet Teatrında ədəbi hissə müdiri (1961–64), «Ədəbiyyat və incəsənət» qəzeti redaksiyasında şöbə müdiri (1968-78) işləmişdir. A.T.Tvardovskinin «Yaddaşın hökmü» poemasının tərcüməsinə görə M.Qorki ad. Azərb. Dövlət mükafatı ilə təltif edilmişdir (1988). «İnamım, əqidəm» (1969), «Azərbaycan deyəndə» (1974), «Könlümdə yaşayanlar» (1980), «Məsləkim-silahım» (1984), «Ay gecikən məhəbbətim» (1987) və s. kitabların müəllifidir.

Tərcümələri:

1. **İosif Noneşvili.** Dostlar, gəlin Gür-cüstana... (şeir). Azərbaycan, 1961, №5, s.150.
2. **Robert Rojdestvenski.** Mənim inamım (şeir). Ədəbiyyat və incəsənət, 1961, 15 aprel.
3. **Robert Rojdestvenski.** Mənim inamım (şeir). Sosialist Sumqayıtı, 1961, 20 aprel.
4. **Aleksandr Smerdov.** Qanadlanmış qardaşlıq (poemadan bir parça). Kommunist, 1964, 2 aprel.
5. **Robert Rojdestvenski.** Gəlin açığı danışaq (Amerika haqqında şeirlərdən). Kommunist, 1964, 16 may.
6. **A.Tvardovski.** Bu, belə olmuşdur («Üfüqlərdən üfüqlərə» poemasından). Azərbaycan, 1964, №12, s.123-130.
7. **Konstantin Kondrya.** Təzə bina (şeir). Kommunist, 1965, 28 avqust.
8. **Petru Zadnıpru.** İnstituta məktub (şeir). Kommunist, 1965, 29 avqust.
9. **Əbdülqasım Şəbbi.** Mənim şeirlərim (şeir). Ədəbiyyat və incəsənət, 1966, 3 sentyabr.
10. **V.İ.Höte.** Eqmontun monoloqu (poemadan parça). Azərbaycan, 1966, №5, s.183-185.
11. **A.Tvardovski.** Üfüqlərdən üfüqlərə. Bakı: Azərərş, 1966, 146 s.
12. **Aleksandr Trifonoviç Tvardovski.** Üfüqlərdən üfüqlərə (poema). Bakı: Azərərş, 1966, 148 s.
13. **Yaroslav Smelyakov.** Kommunist (şeir). Ədəbiyyat və incəsənət, 1967, 21 oktyabr.
14. **Y.Marçinkyaviçus?** Anamın ölümü (uşaqlıq xatirəsi) (şeir). Azərbaycan, 1969, №6, s.177-178.
15. **Rəsul Həmzətov.** Durnalar. Bakı: Azərərş, 1973, 235 s.
16. **Mirsəid Mirşəkər.** «Avrora»nın səsi (şeir). Azərbaycan, 1975, №8, s.114.

17. **Rəmz Babacan.** Yaşasın həqiqət (s.73-74); Üz-üzə (s.74-75) (şeir). Ürəkdən ürəyə (şeirlər). Bakı: Gənclik, 1975, 148 s.
18. **Aalı Tokombayev.** İnsanın yolunda... (şeir). Azərbaycan, 1975, №8, s.175.
19. **Aleksandr Smerdov.** Qardaşlıq (dastandan bir parça). Bakı, 1975, 27 iyun.
20. **Sergey Yesenin.** 26-lar haqqında ballada (s.3-8) (şeir). Ürəkdən ürəyə (şeirlər). Bakı: Gənclik, 1975, 148 s.
21. **Aleksandr Tvardovski.** Söz haqqında (s.9-10); Dava qurtaran günü (s.11-15) (şeir). Ürəkdən ürəyə (şeirlər). Bakı: Gənclik, 1975, 148 s.
22. **Yevgeni Yevtuşenko.** Blok ölüm ya-tağında (s.16-18) (şeir). Ürəkdən ürəyə (şeirlər). Bakı: Gənclik, 1975, 148 s.
23. **Robert Rojdestvenski.** Mənim inamım (s.19-20) (şeir). Ürəkdən ürəyə (şeirlər). Bakı: Gənclik, 1975, 148 s.
24. **Yaroslav Smelyakov.** Kommunist (s.21-23) (şeir). Ürəkdən ürəyə (şeirlər). Bakı: Gənclik, 1975, 148 s.
25. **Aleksandr Smerdov.** Qardaşlıq (s.24-34) (şeir). Ürəkdən ürəyə (şeirlər). Bakı: Gənclik, 1975, 148 s.
26. **Aleksey Markov.** Tənhalıq (s.35-37) (şeir). Ürəkdən ürəyə (şeirlər). Bakı: Gənclik, 1975, 148 s.
27. **Leonid Xaustov.** Vurğunam Bakıya, Azərbaycana! (s.38-40) (şeir). Ürəkdən ürəyə (şeirlər). Bakı: Gənclik, 1975, 148 s.
28. **Valentin Protalin.** Uzaqdan məktub (s.41-43) (şeir). Ürəkdən ürəyə (şeirlər). Bakı: Gənclik, 1975, 148 s.
29. **Rəsul Həmzətov.** Torpaq andı (s.44-48); Dəniz şəhərində (s.48-50); Dostları qoruyun! (s.50-51); Səməd Vurğunun evinə gələrkən (s.52-53); Durnalar (s.54) (şeir). Ürəkdən ürəyə (şeirlər). Bakı: Gənclik, 1975, 148 s.
30. **Qaysın Quliyev.** Qurumuş çinarın nəğməsi (s.55-56); Bir ürəyə toxundum (s.57); Beşik nəğməsi (s.58-59) (şeir). Ürəkdən ürəyə (şeirlər). Bakı: Gənclik, 1975, 148 s.
31. **Platon Voronko.** Başımın üstündə bir qız yaşayır... (s.60-61); Birinci görüş (s.62-64) (şeir). Ürəkdən ürəyə (şeirlər). Bakı: Gənclik, 1975, 148 s.
32. **Petrus Brovka.** Palıd yarpağı (s.65-66); Mənim əzizim... (s.66-68); Səhvim (s.69); Yağış damlası (s.70) (şeir). Ürəkdən ürəyə (şeirlər). Bakı: Gənclik, 1975, 148 s.
33. **Məqsud Şeyxzadə.** Rikşanın nəğməsi (s.71-72) (şeir). Ürəkdən ürəyə (şeirlər). Bakı: Gənclik, 1975, 148 s.
34. **Rəmz Babacan.** Üz-üzə (şeir). Azərbaycan, 1975, №8, s.141.
35. **Sırbay Maulenov.** Çətin məsələ (s.76); Körpə qu (s.77); Etiraf (s.77-78) (şeir). Ürəkdən ürəyə (şeirlər). Bakı: Gənclik, 1975, 148 s.
36. **Tamaz Çiladze.** Yayın qızmar günəşi... (s.79-80) (şeir). Ürəkdən ürəyə (şeirlər). Bakı: Gənclik, 1975, 148 s.
37. **Moris Posxişvili.** Kağız qayıqlar (s.81-82) (şeir). Ürəkdən ürəyə (şeirlər). Bakı: Gənclik, 1975, 148 s.
38. **Simon Çikovani.** Əsgər heykəli (s.83-84) (şeir). Ürəkdən ürəyə (şeirlər). Bakı: Gənclik, 1975, 148 s.
39. **Georgi Leonidze.** Vətən haqqında nəğmə (s.85-86) (şeir). Ürəkdən ürəyə (şeirlər). Bakı: Gənclik, 1975, 148 s.
40. **Yustinas Martsinkyavičius?.** Anamın ölümü (s.87-93) (şeir). Ürəkdən ürəyə (şeirlər). Bakı: Gənclik, 1975, 148 s.
41. **Salomeya Neris.** Mən dünyadan köçəndə (s.94); Payız gecələri (s.95); Dostluq (s.95-96) (şeir). Ürəkdən ürəyə (şeirlər). Bakı: Gənclik, 1975, 148 s.
42. **Antanas Venslova.** Görüş – Ayrılıq (s.97-100) (şeir). Ürəkdən ürəyə (şeirlər). Bakı: Gənclik, 1975, 148 s.

43. **Petru Zadnipru.** İnstitutla məktub (s.101-102) (şeir). Ürəkdən ürəyə (şeirlər). Bakı: Gənclik, 1975, 148 s.
44. **Yan Raynis.** Qadın ürəyi (s.103-104); Fabrikdə işləyən qızın nəğməsi (s.104-105); Yalnız irəli! (s.105-106); Tək birçə ulduz (s.106-107); Qızılı yarpaqlar (s.107-109); Qarşılayın sübh yelini (s.109-110) (şeir). Ürəkdən ürəyə (şeirlər). Bakı: Gənclik, 1975, 148 s.
45. **Aalı Tokombayev.** Həyatdan bir səhnə (s.111-113); İt haqqında (s.113-114) (şeir). Ürəkdən ürəyə (şeirlər). Bakı: Gənclik, 1975, 148 s.
46. **Mirsəid Mirşəkar.** «Avrora»nın səsi (s.115-117) (şeir). Ürəkdən ürəyə (şeirlər). Bakı: Gənclik, 1975, 148 s.
47. **Aramais Saakyan.** Leninin çiynlərində (s.118); İnsanlar... (s.118-119) (şeir). Ürəkdən ürəyə (şeirlər). Bakı: Gənclik, 1975, 148 s.
48. **Silva Kaputikyan.** Getdin (s.120-122) (şeir). Ürəkdən ürəyə (şeirlər). Bakı: Gənclik, 1975, 148 s.
49. **Hamo Sahyan.** Yağış (s.123-126); Axşam lövhəsi (s.126); Qaravəlli (s.127); Məşədə (s.127-128); Dənizin köksündə günəş yatanda (s.129-130); Külək (s.130-131); Qayıq (s.131); Yenə dumandır (s.131-133); Dağlar ucalır (s.133-134); Qaya (s.134-135); Ay parçası – qar parçası (s.135-136) (şeir). Ürəkdən ürəyə (şeirlər). Bakı: Gənclik, 1975, 148 s.
50. **Qara Seyidliyev.** İnsanlıq borcumuz (s.137-141); Kişi ol! (s.141-142) (şeir). Ürəkdən ürəyə (şeirlər). Bakı: Gənclik, 1975, 148 s.
51. **Debora Vaarandi.** Nazim Hikmətə (s.143-145) (şeir). Ürəkdən ürəyə (şeirlər). Bakı: Gənclik, 1975, 148 s.
52. **Valentin Protalin.** Azərb.lı şairlərə; Çayxana; Əmircan kəndində (şeir). Bakı, 1976, 23 iyul.
53. **Platon Voronko.** Başımın üstündə bir qız yaşayır... (s.46-47) (şeir). Körpülər (Ukrayna sovet şairlərinin şeirləri). Bakı: Yazıçı, 1979, 172 s.
54. **R.Həmzətov.** Dostları qoruyun. Bakı: Yazıçı, 1984, 304 səh.
55. **Mixail Matusovski.** Süleyman Rüstəmə (şeir). Kommunist, 1986, 16 mart.
56. **A.S.Puşkin.** Motsart və Salyeri (dram). Azərbaycan, 1987, №3, s.100-108.
57. **A.Tvardovski.** Yaddaşın hökmü (poema). Azərbaycan, 1987, №10, s.4-14.
58. **Aleksandr Sergeyeviç Puşkin.** Mən özümə möhtəşəm bir heykəl ucaltmışam... (s.12); Hafizə nəzirə (s.17); Leyla (s.18); Çağırış (s.19); Tilsim (s.20) (şeir); Motsart və Salyeri (s.110-121) (poema). Dünya ədəbiyyatı kitabxanası. 32-ci cild. A.S.Puşkin. şeirlər, poemalar, povestlər. Bakı: Yazıçı, 1987, 572 s.
59. **A.Axmatova.** Rekviyem (poema). Azərbaycan, 1989, №6, s.115-120
60. **Aleksandr Trifonoviç Tvardovski.** Yolda; İki dəmirçixana (şeir). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Rus ədəbiyyatı antologiyası. 2 cildə. I cild. Bakı: Avrasiya press, 2007, s.144-154
61. **Boris Abramoviç Slutski.** Allah (şeir). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Rus ədəbiyyatı antologiyası. 2 cildə. I cild. Bakı: Avrasiya press, 2007, s.165
62. **Aleksandr Sergeyeviç Puşkin.** Hafizə nəzirə (s.169) (şeir); Motsart və Salyeri (s.502-515) (dram). Dünya ədəbiyyatı klassikləri seriyası. A.S.Puşkin. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Şərq-Qərb, 2009, 664 s.

TOFIQ MAHMUD

(Tofiq Mahmud oğlu Mehdiyev; 6.11.1931, Şahbuz – 4.4.1997, Bakı) – şair, tərcüməçi. Azərb. Dövlət Un-tinin (indiki BDU) filologiya

fakültəsində təhsil almışdır (1949-54). Əmək fəaliyyətinə Azərb. SSR Mədəniyyət Nazirliyinin mədəni-maarif müəssisələri idarəsində metodiki kabinetin metodisti kimi başlamışdır (1954). «Azərbaycan müəllimi» qəzeti (1958-61), «Göyərçin» jurnalı redaksiyalarında (1961) işləmişdir. 1976 ildən «Göyərçin» jurnalının redaktoru olmuşdur. «Kəsməsəm də, görməsəm də» adlı ilk şeiri 1953 ildə «İnqilab və mədəniyyət» jurnalında dərc edilmişdir. Bədii tərcümə ilə də məşğul olmuşdur. Onun tərcüməsində Xuta Berulavanın «Quş südü», İsabəy İshaqovun «Hər şeyi öyrənmək istəyən» kitabları işıq üzü görmüşdür. Əsərləri bir sıra xarici dillərə tərcümə olunmuşdur. Azərb. SSR Ali Soveti Rəyasət Heyətinin Fəxri fərmanı ilə təltif edilmişdir.

Tərcümələri:

1. **Məlik Cövdət. Döz** (şeyr). Azərbaycan gəncləri, 1962, 14 fevral.
2. **Kəhər** (Litva xalq nağılı). Göyərçin, 1964, №11, s. 12.
3. **Robert Rojdestvenski.** Sənin səsin; Mən sevirəm həyatı (şeyr). Bakı, 1964, 18 may.
4. **Yan Raynis.** Sərçə və pişik; Tülkü və pələng (şeyr). Azərbaycan pioneri, 1965, 10 sentyabr.
5. **Marsinas Vaynilaysis.** İlk dərs (şeyr). Göyərçin, 1969, №8, s. 10.
6. **Vladimir Solouxin.** Oyanma (şeyr). Ədəbiyyat və incəsənət, 1971, 4 dekabr.
7. **Maks Simmerinq.** Berlində Lenin meydanı (şeyr). Azərbaycan qadını, 1974, №10, s.5
8. **Petrus Brovka.** Lirika dəftərindən; Ürək (şeyr). Azərbaycan, 1975, №9, s. 120.
9. **Nikolay Dorizo.** Bahar şeirləri (şeyr). Azərbaycan, 1975, №9, s.143
10. **İvan Qonçarenko.** Neft şəhəri (şeyr). Bakı, 1979, 26 sentyabr.
11. **İvan Qonçarenko.** Neft şəhəri (s.26-28); Mən deyildim, ay ana (s. 28) (şeyr).
12. **Aleksandr Aleksandroviç Blok.** Uzaqdan əsib külək...; Kimsə pıçıldayı...; Şəhər... duman...; Önündə qızıl dərə...; Nəğməli bir yuxu...; Yuxuma girəndə...; Səslənəndə tufan...; Sən ki pıçıltılı sözdən doğuldun...; Gözəl şahzadə qız...; Çardaqda; Dinlədim torpağı... (şeyr). Aleksandr Blok. Tale gəməsi (şeyrlər və poemalar). Bakı: Yazıçı, 1980, s.14-15, 18, 21, 23-24, 39-40, 42-43, 45.
13. **Lev Yakovlev.** Zürafə; Oyuncaqlar; Araba; Yüksəklikdən (şeyr). Ədəbiyyat və incəsənət, 1984, 6 aprel
14. **Vladimir Druk.** Qonaqlıqdan qayıdanda; Xoş hava; Körpü (şeyr). Ədəbiyyat və incəsənət, 1984, 6 aprel.
15. **Konstantin Simonov.** İnsanlar yaşasın deyə (şeyr). Ədəbiyyat və incəsənət, 1985, 15 fevral.
16. **Robert Frost.** Gül-çiçək dəstəsi; Gedirəm; Qızılgül; Bahar gölləri (şeyr). Ədəbiyyat və incəsənət, 1986, 29 avqust.
17. **Robert Frost.** Gül-çiçək dəstəsi (s. 9-10); Bahar gölləri (s.10); Bizim nəğmə gücümüz (s.11-12); Oktyabr (s. 13); Divarın təmiri (s.13-15); Qızılgül (s.15); Alma yığımından sonra... (s.15-17); Tala (s.17-18); Ağcaqayınlar (s. 18-20); Bir dəfə nəşə vardı... (s. 20); Nə uzaq, nə dərin... (s.21); Leysan zamanı (s.21-22); Meşədə, qışda tək-tənha (s. 22-23); Od və buz (s.23); Odunlar (s. 23-25); Əhalinin siyahıya alınması (s. 25-27); Bir addım geri (s.27); Gedirəm (s. 28); İkisi görür ikisini (s.29-30); Qar tozu (s.30); Palçıqlı yolda iki avara (s.31-33); Qızıl qum (s.33); Qarlı meşədə axşam (s.34); Qurbağalı dağ çayı (s.34-35); Söhbət üçün vaxt (s. 35); Ulduzqıran (s.35-39); Çiçəklə dolu qayıq (s.39); İçəri gir (s.39-40); Qərbə

- axan kiçik çay (s.40-43); Fırtınada (s. 43); İşıqlı saatlar (s.44); Meşəliklər (s. 44-45); Qorxu (s.45-48); Otlaq (s. 48-49); Qayıtmaz geri (s. 49-50); An içində (s.50); Qanun (s.50-54); İrəliyə cəhd edən... (s.54-55); Yuxuda əzab (s.55); Az vaxta... (s.55-56); Payızda gəzinti (s. 56-57); Yarpaqları yığanda (s.57-58); Nişangah (s.58); Gecə tanışdır mənə (s.58-59); Evə doğru can atma (s.59); Qaralan qar (s.60); Əs, ey külək (s.60); Alaçöhrədən salam (s. 61); Muzdurun ölümü (s.61-67); Telefon (s.68); Səhrələr (s.68-69); Nəğmə yaratmaq üçün (s.69-70); Qar yağımindən sonra (s.70); Yol (s.70-71); Bataqlıqda (s.71-72); Su dalınca (s.72-73); Torpağa (s. 73-74); Noyabrın qonağı (s.74-75); Əbədilik (s.75); Kölgə kimi görünən ev (s.75-76); Göylərdə itən (s.76-77); Əks-səda (s.77); Qum təpələrində (s.78); Quşcuğaz (s.78) (şeir). Robert Frost. Çiçəklə dolu qayıq (şeirlər). Bakı: Yazıçı, 1987, 80 s.
- 18. Samuil Marşak.** Lirikə (s. 9-11) (şeir). Dünya uşaq ədəbiyyatı kitabxanası. 50 cildə. 44-cü cild. S.Marşak, K.Çukovski, A.Barto, S.Mixalkov. Şeirlər, nağıllar, təmsillər. Bakı: Gənclik, 1989, 384 s.
- 19. Aqniya Barto.** Hamilər (s.202-203); Katya (s.203); Çoxdanışan (s.204-205); Müsəbiqə (s. 205-206); Babasının nəvəsi (s. 206-207); Açıq Yeqor (s. 207-208); Mən xəstəyəm, yatıram (s. 208-210); Qərribə gül (s.210); Dost olmuşam (s.210-211); İlk sevgi (s. 211-212); İldırım çaxanda (s.212-215); Ördək balaları (s.215) (şeir). Dünya uşaq ədəbiyyatı kitabxanası. 50 cildə. 44-cü cild. S.Marşak, K.Çukovski, A.Barto, S.Mixalkov. Şeirlər, nağıllar, təmsillər. Bakı: Gənclik, 1989, 384 s.
- 20. Sergey Mixalkov.** Ağ balıncım (s.342-343); Dəbdə olan paltar (s.343-344) (şeir). Dünya uşaq ədəbiyyatı kitabxanası. 50 cildə. 44-cü cild. S.Marşak, K.Çukovski, A.Barto, S.Mixalkov. Şeirlər, nağıllar, təmsillər. Bakı: Gənclik, 1989, 384 s.
- 21. Aqniya Lvovna Barto.** Hamilər; Çoxdanışan; Müsəbiqə; Babasının nəvəsi; Açıq Yeqor; Mən xəstəyəm, yatıram; Qərribə gül; Dost olmuşam; İlk sevgi; Ördək balaları (şeir). Dünya ədəbiyyatı seriyası. A.L.Barto. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Şərq-Qərb, 2007, s. 9-20.
- 22. Aleksandr Aleksandroviç Blok.** Uzaqdan əsib külək...; Kimsə pıçıldaıyır, qəhqəhə çəkir...; Səhər... du-man... oyandım...; Önündə qızıl dər...; Nəğməli bir yuxu, çiçək açan gül...; Gözəl şahzadə qız odlu, aramsız...; Çardaqda; Dinlədim torpağı heyrət içində...; Səslənəndə tufan, qaralanda qaş...; Sən ki pıçıltılı sözdən doğuldun...; (şeir). Dünya ədəbiyyatı seriyası. A.A.Blok. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Şərq-Qərb, 2007, s.11-13, 15, 40-42, 57, 60-61.

TOMPSON -ƏHMƏDOVA

Anne (d. 16.12.1963, İngiltərə, Halifaks) – tərcüməçi, redaktor, jurnalist, yazıçı. Kembridj Un-tinin müasir və orta əsrlər dilləri fakültəsini bitirmişdir. 1990 ildən

İngiltərədə və Rusiyada Bi-Bi-Si Monitorinq xidmətində (beynəlxalq KİV-dən məlumat yığan Britaniya yayım korporasiyasının budağı) işləmişdir. 1997 ildə Bakıda Bi-Bi-Si Monitorinq Kavkaz bürosunu açmış, 2005 ilədək büroya rəhbərlik etmişdir. Azərb.-ın müxtəlif KİV-lərində (o cümlədən Veritas Media, ANS TV) işləmişdir. 2014 ildə «Translate in the City» bədii tərcümə yay məktəbini bitirmişdir.

K.Abdulla və digər Azərb. yazıçılarının əsərlərini ingilis dilinə tərcümə etmişdir.

Tərcümələri:

1. **Elturan Avalov.** Shusha: Etchings (Şuşa: Qrafika, albom), Bakı, Heydər Əliyev Fondu, 2008, 110 s.
2. **Nazirova Sara Oghuz.** Selected Works (A Traveller in Immortality, Ashraf Murad, The Father of Animated Film, Photography in Azerbaijan, məqalələr, 28 s), Bakı, AME, 2009, 814 s.
3. **Kamal Abdulla.** The Incomplete Manuscript (roman) Houston: Strategic Book Publishing and Rights Company, 2013, 188 s.
4. **Kamal Abdulla.** Valley of the Sorcerers (roman). Houston: Strategic Book Publishing and Rights Company, 2014, 168 s.
5. **Roggen Vibeke** (ed.) Thor Heyerdahl's Search for Odin (məqalələr toplusu). Oslo, Novus Press, 2014, 399 s.
6. **Səfərli Elçin.** Our Winds (həkayə). Bakı, Vjns of Azərbaycan jurnalı iyul-avqust 2013, 3 s.
7. **Abdullayev Çinqiz.** The Tale of a Wedding (həkayə). Bakı, Vjns of Azərbaycan jurnalı may-iyun 2014, 3 s.
8. **Nəccari Küyülü Səid.** Coming and Going (həkayə). Bakı, Vjns of Azərbaycan jurnalı may-iyun 2015, 3 s.

TRETYAKOV

İvan Polikarpoviç
(24.10.1922, Arxangelsk – 4.12.2008, Bakı) – yazıçı, tərcüməçi. Azərb. SSR əməkdar incəsənət xadimi (1981). AYB-nin üzvü (1959). İkinci

Dünya Mühəribəsində iştirak etmiş, istehkam rotasının, əlavə hücum mühəndis-istehkam rotasının komandiri və polk mühəndisi olmuşdur. Azərb. Pedaqoji

İn-tunun (indiki ADPU) qiyabi şöbəsini bitirmişdir (1958). «Qlavlit»də (Ədəbiyyat və nəşriyyat məsələləri üzrə baş idarədə) sensor işləmişdir (1951–60). 1955 ildə onun ilk hekayəsi, 1958 ildə isə ilk kitabı işıq üzü görmüşdür. Bir çox romanların («Ədəbi leytenant», «Qarlar əriyir», «Ümidin mavi rəngi», «Köhnə yaralar», «Yayın sonunda bahar» və s.), 200-dən çox məqalənin müəlifidir. Onun redaktəsi ilə iki cildlik Azərb. hekayələri, E.Abbasovun «Zəngəzur» və «Döyüşə bir ailə kimi gedirlər» məcmuələri nəşr olunmuşdur. T-un redaktor istedadı ömrünün 30 ilini həsr etdiyi «Literaturnıy Azərbaycan» jurnalında üzə çıxmışdır (1961–91). Jurnal onun sayəsində SSRİ-də və xarici ölkələrdə tanınmışdır. T. birinci dərəcəli «Vətən müharibəsi», «Qırmızı Ulduz», «Xalqlar dostluğu» ordenləri və bir çox medallarla təltif olunmuşdur.

Tərcümələri:

1. **Иса Гусейнов.** Пламенное Сердце. Роман. Часть вторая. М.: Советский писатель, 1959, 130 с.
2. **Сулейман Велиев.** Триглав (Спорный город) (роман). Баку: Азернешр, 1961, 204 с.
3. **Байрам Байрамов.** Красавицей я не была (повесть). Сборник: «Листья». М.: Советский писатель, 1963, 84 с.
4. **Али Велиев.** Дорога в Турачлы (роман). Баку: Советский писатель, 1964, 392 с.
5. **А.Абугасан.** Подъемы. Баку: Азербайджанское Государственное Издательство, 1965, 546 с.
6. **А.Абугасан.** Строптивые (повесть). Литературный Азербайджан, 1966, № 4, 25 с.
7. **Гылман Илькин.** Чалпапаг (киносценарий). Литературный Азербайджан, 1966, № 2, 26 с.
8. **Сулейман Велиев.** Триглав. Триглав (Спорный город) (роман). М.: Воениздат МО СССР, 1966. 184 с.

9. **М.Сулейманов.** Восток, восток (рассказ). Литературный Азербайджан, 1967, №6, с. 86-91.
10. **Гюльгусейн Гусейноглу.** Ожидание. (Мустафа) (повесть). Сборник: «Светила одной жизни». Баку: Азернешр, 1967, 40 с.
11. **Гасан Мехтиев.** Перед рассветом (повесть). Литературный Азербайджан, 1970, № 4, 33 с.
12. **Сулейман Велиев.** Триглав. Триглав (Спорный город) (роман). М.: Воениздат МО СССР, 1971, 216 с.
13. **Сулейман Рагимов.** Кыпаз (повесть). Литературный Азербайджан, 1972, № 8, 25 с.
14. **Сулейман Рагимов.** Матабан (повесть). Избранные произведения в двух томах. Том I. М.: Художественная литература, 1972, 120 с.
15. **Сулейман Рагимов.** Матабан, с.7-126 (повести-легенды); Избранные произведения в двух томах. Повести-легенды, сказки и притчи. Т. II, М.: Художественная литература, 1972, с.470.
16. **Сулейман Рагимов.** Хлебное дерево, с. 385-392; Бекдадаш, с.393-408; Кавалер копейки, с. 409-414; И дом рухнул, с. 422-429; Молочное озеро, с. 466-470 (Забавные истории); Избранные произведения в двух томах. Повести и рассказы. Т. I, М.: Художественная литература, 1972, 471 с.
17. **Али Велиев.** Тазагюль (повесть). Сборник: «Призвание». Баку: Гянджлик, 1976, 146 с.
18. **Сулейман Рагимов.** Матабан (повесть). В одноименном сборнике. Баку: Гянджлик, 1976, 160 с.
19. **М.Сулейманов.** На вершинах (роман). М.: Советский писатель, 1976, 294 с.
20. **Г.Халилов.** Богар и его хозяин (рассказ). Литературный Азербайджан, 1977, №7, с. 96-105.
21. **Тофик Эфендиев.** Прокурор (роман). Литературный Азербайджан, 1978, № 5, № 6, 103 с.
22. **Алевия Бабаева.** Люди и Судьбы (роман). М.: Советский писатель, 1979, 448 с.
23. **Али Велиев.** Тазагюль (повесть). Сборник: «Звезды Замана». М.: Советский писатель, 1979, 119 с.
24. **А. Бабаева.** Люди и судьбы (роман). М.: Советский писатель, 1979.
25. **Сулейман Велиев.** Триглав. Триглав (Спорный город) (роман). Сборник: «Зови меня на «ты». М.: Воениздат МО СССР, 1980, 215 с.
26. **Сабир Ахмедов.** Аран (роман). Баку: Гянджлик, 1981, 312 с.
27. **Сулейман Велиев.** Триглав. Триглав (Спорный город) (роман). Избранное. М.: Художественная литература, 1983, 206 с.
28. **Исмаил Шихлы.** Хлеб насущный; Не теряйте; Если кто-то назвал тебя львом...; Верблюды и погонщик верблюдов; Войлочник; Мираж (притчи и легенды); Золотая змея. Рассказы, притчи и легенды, воспоминания. Баку: Язычы, 1984, 284 с.
29. **Алевия Бабаева.** Ищу Тебя (роман в двух частях). (Ищу тебя, Где ты, мой друг?). М.: Советский писатель, 1985, 320 с.
30. **Гусейн Аббасзаде.** Генерал (роман). Баку: Язычы, 1986, 368 с.
31. **Алевия Бабаева.** Ключ (повесть). Литературный Азербайджан, 1986, № 6.
32. **Гусейн Аббасзаде.** Просьба (повесть). М.: Советский писатель, 1986, 69 с.
33. **Гусейн Аббасзаде.** Трудный рейс Алибалы (роман). В книге «Прось-

- ба». М.: Советский писатель, 1986, 168 с.
34. **Сулейман Велиев.** Как я воскрес (повесть). М.: Советский писатель, 1987, 38 с.
35. **Гусейн Аббасзаде.** Пока стоит земля (роман). М.: Воениздат МО СССР, 1988, 352 с.
36. **Г. Аббасзаде.** Лицом к лицу (повесть). Литературный Азербайджан, 1991, №2, с.15-43.
37. **Сулейман Велиев.** Как я воскрес (повесть). «С подбитым крылом». Баку: Гянджлик, 1996, 30 с.

TSELÇUK

Dmitri Yuryevich (d. 26.5.1946, Moskva) – şair, tərcüməçi, nasir. Moskva Dövlət Universitetinin fizika fakültəsini bitirmişdir (1971).

1968 ildən çap olunmağa başlamışdır. 21 əsrdə RF-in Ədəbiyyat İttifaqının bazasında dirçəlmiş qeyri-formal ədəbi qruplaşmalardan biri olan «Spektr»-in təşkilatçılarından biridir. İngilis (Bob Dilan, Janet Freym, Dom Morayes), polyak, çex, latış, Litva, Azərb., gürcü dillərindən tərcümələri var. 30-dan çox şeir və bədii tərcümə kitabının müəllifidir.

Tərcümələri:

1. **T. Taısoğly.** Мак; Сбежал (стихи). Молодежь Азербайджана, 1981, 30 апреля, с.3.
2. **Р. Бекдемиров.** Невский проспект; Водоворот; Девушка, рассвет и я (стихи). Молодежь Азербайджана, 1982, 25 декабря, с.5.
3. **Р. Бекдемиров.** Юность моя; Пусть кораблю не суждено вернуться (стихи). Баку, 1985, 22 июня.

U

UMBERTO

Luis Lima Oliveyra (20.8.1951, Feyra-de-Santana, Baiya, Braziliya) – Braziliya yazıçısı, tərcüməçi. Feyra-de-Santana Dövlət Un-tində (FSDU) fransız dili və ədəbiyyatı üzrə

professordur. De-Baiya Federal Un-tindən

Müqayisəli Ədəbiyyat üzrə doktorluq dərəcəsi almışdır. FSDU-nun Kanadada Araşdırmalar Mərkəzinin təsisçi üzvü (1998); Kanadada Braziliya Araşdırmalar Assosiasiyasının (2003-07) vitse-prezidenti; CELCOM – Frank-Afrikan-Amerikan Ədəbi və Mədəni Araşdırmalar Mərkəzinin təsisçisidir. Bir sıra hekayə və tərcümələrin müəllifidir.

Tərcüməsi:

Kamalas Abdulla. Stebukladari slenis (romanas fantaziya). Vilnius: leidukla Edukologiya, 2013, 172 s.

V

VAHABZADƏ

Bəxtiyar Mahmud oğlu (16.8.1925, Şəki – 13.2.2009, Bakı) – şair, dramaturq, ədəbiyyatşünas, filologiya e.d. (1964), prof., AMEA-nın həqiqi üzvü (2000; m.üzvü 1980), Azərb.

xalq şairi (1984), Azərb. SSR əməkdar incəsənət xadimi (1974), Azərb. SSR Dövlət Mükafatı laureatı (1976), SSRİ Dövlət mükafatı laureatı (1984), Azərb. Yazıçılar İttifaqının üzvü (1945). Azərb. Dövlət Un-tinin (indiki BDU) filologiya fakültəsini bitirmişdir (1947). Bədii yaradıcılığa 1943 ildə «Ana və şəkil» adlı şeiri ilə başlamışdır. «İkinci səs», «Vidən», «Yağışdan sonra», «Yollara iz düşür», «Fəryad», «Hara gedir bu dünya», «Özümüzü kəsən qılnc», «Cəzasız günah», «Dar ağacı», «Rəqabət» pyesləri Azərb. Dövlət Akademik Milli Dram Teatrında tamaşaya qoyulmuşdur. Azərb. Dövlət Un-tinin Azərb. ədəbiyyatı kafedrasının prof.-u vəzifəsində çalışmış (1950-90), 1981 ildə SSRİ Yazıçılar İttifaqı İdarə Heyətinin üzvü seçilmişdir.

Azərb. SSR Ali Sovetinin (10 çağırış), Azərb. Resp. Milli Məclisinin (1-ci və 2-ci çağırış) deputatı olmuşdur. «Qırmızı Əmək Bayrağı» ordeni və Azərb. Resp.-nin «İstiqlal» ordeni (1995) təltif edilmişdir. 70-dən artıq şeir kitabının, 20-dən artıq iri həcmli poemanın, 11 elmi publisist kitabın, 2 monoqrafiyanın müəllifidir. Vik.-nin əsərləri ingilis, fransız, alman, fars, türk, polyak, ispan, macar dillərinə tərcümə olunmuşdur.

Tərcümələri:

1. **İohan Volfqanq Höte.** Qiraət kitabı (Nizami haqqında şeir). Ədəbiyyat qəzeti, 1953, 12 dekabr
2. **M.Priqara.** Bəxtəvər (şeir). Bakı: Uşaqgəncnəşr, 1954, s.67-68.
3. **Platon Voronko.** Salam (şeir). Azərbaycan gəncləri, 1954, 2 iyul.
4. **V.Antonov.** Oğul (şeir). Ədəbiyyat və incəsənət, 1955, 27 avqust.
5. **Corc Q. Bayron.** Abidos gəlini (poema). Azərbaycan, 1957, №10, s.128-147.
6. **Nasir Xosrov Ələvi.** Qartal (şeir). Azərbaycan, 1958, №9, s.49.
7. **Səlmən Savəci.** Pərvanə və bülbül (şeir). Azərbaycan, 1958, №9, s.49.
8. **Pərvin Etisami.** Yetimlərin göz yaşı (şeir). Azərbaycan, 1958, №9, s.50.
9. **Əbdülqasim Lahuti.** Mərdistan (şeir). Azərbaycan, 1958, №9, s.50-51.
10. **Nadir Nadirpur.** Tilsim (şeir). Azərbaycan, 1958, №9, s.51-52.
11. **Firidun Müşiri.** Günəşpərəst (şeir). Azərbaycan, 1958, №9, s.52.
12. **M.Rumyantseva.** Dənizdə (şeir). Leninçi, 1964, 22 may.
13. **M.Rumyantseva.** Dənizdə (şeir). Azərbaycan qadını, 1964, №8, s.15.
14. **V.Tuşnova.** İntizar (şeir). Azərbaycan qadını, 1964, №8, s.15
15. **Viktor Bokov.** Kitab (şeir). Kitablار aləmində, 1967, №4, s.51.
16. **Səlim Adnan.** Həqiqət (şeir). Ulduz, 1968, №4, s.57.
17. **Qriqoryan Samvel.** Deyirlər üzündə gül açsın gülüş...; Nə sirdir, bilmədim bunu bir kərə – ... (şeir). Azərbaycan, 1968, №11, s.99-100.
18. **M.Rumyantseva.** Dənizdə (şeir). Kommunist, 1971, 18 noyabr.
19. **Alek Xaçuns.** Anam; Çox da bir az qocalmışam...; Tənbellik; Səngərdə (şeir). Azərbaycan, 1972, №6, s.156-157.

20. **Helmut Praysler.** Xəyal; Balaca zəiflik; İnsanların sevgisi; Çoxdan, lap çoxdan; Xəyala dalmaq gözəldir (şeir). Azərb., 1973, №1, s.128-130
21. **Peter Zauernhaymer.** Çağırış; Vyetnam haqqında sülh mahnısı (şeir). Azərbaycan gəncləri, 1973, 13 fevral.
22. **Avetik İsaahyanyan.** Bu gün baş əydim bir qudurğana...; Bircə tükəndən asılıdır...; – Ağlayırsan? Yox-yox dayan!...; Qara gözü od qalayır...; Neçə-neçə millətlər, dəniz, sənin...; Can Vətən, tacısan gözəlliklərin...; Hər bahar çağır...; Günün şəfaqləri söndü, közərdi... (şeir). Azərb., 1975, №8, s.75-76.
23. **Anatoli Peredreyev.** Şəki; Azərbaycanlı ana; Bakıda külək (şeir). Kommunist, 1976, 20 iyun.
24. **Aleksandr Sergeyeviç Puşkin.** Nataşaya (s.31); Qəmginlik (s.93); Ay (s.99); Elegiya (s.100); Dostlarıma (s.107); Xəstəxana divarında yazı (s.142); Sorma, əyləncələr içində də mən... (s.145) (şeir). A.S.Puşkin. Seçilmiş əsərləri. Şeirlər. Bakı: Azərənşr, 1977, 276 s.
25. **V.Firsov.** Vətən; Vətən hissi (şeir). Ədəbiyyat və incəsənət, 1979, 25 may.
26. **V. Firsov.** Vətən hissi (şeir). Bakı, 1980, 27 oktyabr.
27. **Yevgeni Yevtuşenko.** İnəm (şeir). Bakı, 1980, 27 oktyabr.
28. **Cüməniyaz Cabbarov.** Yol (şeir). Bakı, 1981, 9 mart.
29. **A.Dementyev.** İnanmaq; Olub-olacağa yanıb yaxılma (şeir). Bakı, 1981, 9 mart.
30. **A.Dementyev.** Lermontovun nənəsi (şeir). Ədəbiyyat və incəsənət, 1981, 9 yanvar.
31. **A.Sofronov.** Sədaqət (şeir). Bakı, 1981, 9 mart.
32. **V.Tuşnova.** Məktublar (şeir). Bakı, 1981, 9 mart.
33. **S.Yesenin.** Yeni yazanlara (şeir). Azərbaycan, 1981, №9, s.91.
34. **Yevgeni Yevtuşenko.** Yeni yazanlara; Sənin şöhrətinə... (şeir). Ədəbiyyat və incəsənət, 1981, 9 yanvar.
35. **Yevgeni Yevtuşenko.** Təşəkkür; Yorulma; Mayakovskinin anası; Dərinlik (V.Sokolova); Heç nəyin yarısını istəmirəm mən...; Həsəd (şeir). Ulduz, 1981, №4, s. 1-3.
36. **V.Antonov.** Oğul (s.77) (şeir). Hər çiçəkdən bir ləçək. Şeirlər (tərcümələr). Bakı: Yazıçı, 1982, 247 s.
37. **Abdulla Aripov.** Azərb.(s.176-177); Qızıl balıq (s.177); Cənnət (s.177-178); Qərribə adam(s.178-179) (şeir). Bəxtiyar Vahabzadə. Hər çiçəkdən bir ləçək. Şeirlər (tərcümələr). Bakı: Yazıçı, 1982, 247 s.
38. **Vardges Babayan.** Diogen çırağı (şeir). Kommunist, 1982, 23 iyun.
39. **Vardges Babayan.** Dəyirman daşı (s.108); «Hər kəs Diogen kimi alışıdır çırağı...» (s.108); Göy quş (s.109); Paruyr Sevaka (s.109-110); Dəyirmançı (s.110-111); Bağ (s.111-112) (şeir). Hər çiçəkdən bir ləçək. Şeirlər (tərcümələr). Bakı: Yazıçı, 1982, 247 s.
40. **Aqniya Barto.** Təklük (s.33) (şeir). Hər çiçəkdən bir ləçək. Şeirlər (tərcümələr). Bakı: Yazıçı, 1982, 247 s.
41. **Corc Q.Bayron.** Mənim qəlbim kədərli (s.187-188); Biz ayrılanda... (s.188); Kəllədən düzəldilmiş qədəh üzərində yazı (s.189) (şeir); Abidos gəlini (s.190-225) (poema). Hər çiçəkdən bir ləçək. Şeirlər (tərcümələr). Bakı: Yazıçı, 1982, 247 s.
42. **Aleksandr Blok.** Dəmir əsr – on doqquzuncu əsr... (s.24); Kəndli nəğməsi (s.25) (şeir). Hər çiçəkdən bir ləçək. Şeirlər (tərcümələr). Bakı: Yazıçı, 1982, 247 s.
43. **Viktor Bokov.** Kitab (s.34) (şeir). Hər çiçəkdən bir ləçək. Şeirlər (tərcümələr). Bakı: Yazıçı, 1982, 247 s.

44. **Cüməniyaz Cabbarov.** Səma və qəlbim (şeir). Kommunist, 1982, 23 iyun.
45. **Cüməniyaz Cabbarov.** Yol (s.174); Səma və qəlbim (s.175) (şeir). Hər çiçəkdən bir ləçək. Şeirlər (tərcümələr). Bakı: Yazıçı, 1982, 247 s.
46. **Əbdürrəhman Cami.** Tarimar edilir bir şəhər bütün... (s.226) (şeir). Bəxtiyar Vahabzadə. Hər çiçəkdən bir ləçək. Şeirlər (tərcümələr). Bakı: Yazıçı, 1982, 247 s.
47. **A.Dementyev.** Olub-olacağa yanıb yaxılma (s.59); İnanmaq (s.60); Bəzən nitq deyirik dostun matəm günündə... (s.60); Lermontovun nənəsi (s.61); İstədiyim kimi yaşamıram mən... (s.61-62); Nizami (s.62-63) (şeir). Bəxtiyar Vahabzadə. Hər çiçəkdən bir ləçək. Şeirlər (tərcümələr). Bakı: Yazıçı, 1982, 247 s.
48. **A.Dementyev.** Nizami (şeir). Bakı, 1982, 25 may.
49. **Pərvin Etisami.** Yetimlərin göz yaşı (s.227) (şeir). Bəxtiyar Vahabzadə. Hər çiçəkdən bir ləçək. Şeirlər (tərcümələr). Bakı: Yazıçı, 1982, 247 s.
50. **Nasir Xosrov Ələvi.** Qartal (s.228) (şeir). Hər çiçəkdən bir ləçək. Şeirlər (tərcümələr). Bakı: Yazıçı, 1982, 247 s.
51. **Tofiq Fikrət.** Sənin yerində (s.233); Təzələnen evlilik (s.234) (şeir). Hər çiçəkdən bir ləçək. Şeirlər (tərcümələr). Bakı: Yazıçı, 1982, 247 s.
52. **V.Firsov.** Vətənə (s.56); Vətən hissi (s.56-57) (şeir). Hər çiçəkdən bir ləçək. Şeirlər (tərcümələr). Bakı: Yazıçı, 1982, 247 s.
53. **İohan Volfqanq Höte.** Qiraət kitabı (s.230) (şeir). Hər çiçəkdən bir ləçək. Şeirlər (tərcümələr). Bakı: Yazıçı, 1982, 247 s.
54. **Avetik İsaahakyan.** Günəşin altında, ey dostlar, nə qəm... (s.85); Mən xalqımın hər dərindən... (s.85); Ötən cavanlığım dönəydi geri... (s.86); Dünya bir yuxu-
dur, fanidir, əgər... (s.86); Xəstə könlüm nəğmə qoşdu... (s.86-87); Ölməz ölüm, hökm edirsən... (s.87); Günün şəfaqləri söndü, közərdi... (s.87-88); Yoldaşlarım, sirdaşlarım tez öldülər... (s.88); Hər bahar çağı... (s.89); Can, vətən, tacısan gözəlliklərin... (s.89); Neçə-neçə millətlər, dəniz, sənin üstündən... (s.90); Qara gözün od qalayır... (s.90); – Ağlayırsan? Yox, yox, dayan!.. (s.91); Bircə tükdən asılıdır... (s.91); Bu gün baş əydim bir qudurğana... (s.91-92) (şeir). Bəxtiyar Vahabzadə. Hər çiçəkdən bir ləçək. Şeirlər (tərcümələr). Bakı: Yazıçı, 1982, 247 s.;
55. **Mixail İsakovski.** Doğma ölkədə (s.28); Bahar (s.29) (şeir). Hər çiçəkdən bir ləçək. Şeirlər (tərcümələr). Bakı: Yazıçı, 1982, 247 s.
56. **Alek Xaçuns.** İnam (s.113); O adamı sevirəm ki... (s.113-116); Səngərlər (s.116-117); Durnalar (s.117-118); Anam (s.118); Tələbəlik (s.118-119); Ən yaxşı nəğməm (s.119); Çox da bir az qocalmışam (s.120); Gülüm, istəyirəm... (s.120); Bakı (s.120-121); Arzu böyük, ömür gödək... (s.121-122); Hey ağır-ağır... (s.122); Mən istərdim çiçəklər çox şeyi bilməsinlər... (s.122); Çəkil, ovçu, çəkil, dedim... (s.123); Qoydum uzaqlarda daş evimi mən... (s.123); Payız (s.123); Leonardo da Vinçi (s.124); Haradasa... (s.124-125); Gözüm qorxub (s.125); Keçdi baharım... (s.126); De, ildırım çaxdımı?... (s.126) (şeir); Zəhmət iliadası (s.127-154) (poema). (şeir). Bəxtiyar Vahabzadə. Hər çiçəkdən bir ləçək. Şeirlər (tərcümələr). Bakı: Yazıçı, 1982, 247 s.
57. **Kamal Camal.** Uluqbəy (s.169-171); Şairə (s.172-173) (şeir); Bir danə, bir danə (s.171) (qəzəl). Hər çiçəkdən bir ləçək. Şeirlər (tərcümələr). Bakı: Yazıçı, 1982, 247 s.

- 58. Anisim Kronqauz.** Təqaüdçü (s.73); Kor çalğıçı (s.73-74) (şeir). Hər çiçəkdən bir ləçək. Şeirlər (tərcümələr). Bakı: Yazıçı, 1982, 247 s.
- 59. Stanislav Kunyayev.** Sonsuz mahnı (s.58) (şeir). Hər çiçəkdən bir ləçək. Şeirlər (tərcümələr). Bakı: Yazıçı, 1982, 247 s.
- 60. Samvel Qriqoryan.** Uç, köhlənim, uç! (s.104); Məktəb səhnəsində mən şah olardım... (s.105); Dörtlüklər (s.105-106); Yuxu (s.107) (şeir). Hər çiçəkdən bir ləçək. Şeirlər (tərcümələr). Bakı: Yazıçı, 1982, 247 s.
- 61. A.Qrişəvili.** Vətən və qələbə (s.159) (şeir). Hər çiçəkdən bir ləçək. Şeirlər (tərcümələr). Bakı: Yazıçı, 1982, 247 s.
- 62. Aşot Qroşi.** Bahar nəfəsli(s.97); Tez oyanırlar (s.97); Bilmirdim ki, təpə qalxıb, dağ aşanda... (s.98); Hələ ki... (s.99); Qaynar gözlərindən tanıdım səni... (s.99); Ulduzlar kimi (s.99); Gecəniz xeyrə qalsın... (s.100); Apar mənim həsrətimi sən meşəyə... (s.100) (şeir). Hər çiçəkdən bir ləçək. Şeirlər (tərcümələr). Bakı: Yazıçı, 1982, 247 s.
- 63. Həmid Qulam.** Salam, Azərbaycan gözəli (s.166-167); Salamat qal (s.167-168) (şeir). Hər çiçəkdən bir ləçək. Şeirlər (tərcümələr). Bakı: Yazıçı, 1982, 247 s.
- 64. Əbülqasim Lahuti.** Mərdistan (s.160-163) (şeir). Hər çiçəkdən bir ləçək. Şeirlər (tərcümələr). Bakı: Yazıçı, 1982, 247 s.
- 65. Mixail Lermontov.** Nəğmə (s.13); Ax, necə özümü mən aldadırdım... (s.13); Səslər və baxış (s.14); Andrey Şenyeden (s.14); Dneprin üstündə, qaya başında... (s.15); Ürəyim çıxmalıdır yerin əsarətindən... (s.15); Yoldaşıma (s.15-16); Durnova (s.16); Vida (s.17); 11 iyul (s.17-18); Romans (s.18-19); Mən bir bal məclisində onu gördüm bircə yol... (s.19); Gecə (s.19-20); Ölüm (s.20-21); K*** (s.21) (şeir). Hər çiçəkdən bir ləçək. Şeirlər (tərcümələr). Bakı: Yazıçı, 1982, 247 s.
- 66. Eduardas Mejelaytis.** Mənim torpağım (s.183-184) (şeir). Hər çiçəkdən bir ləçək. Şeirlər (tərcümələr). Bakı: Yazıçı, 1982, 247 s.
- 67. İrakli Abaşidze.** Ana dili (s.155-157); Gah an, gah əsr (s.157-158) (şeir). Hər çiçəkdən bir ləçək. Şeirlər (tərcümələr). Bakı: Yazıçı, 1982, 247 s.
- 68. Nəsrəddin Məhəmmədiyev.** Nəsiminin son sözü (s.180-181); Həyat və arzu (s.181-182) (şeir). Hər çiçəkdən bir ləçək. Şeirlər (tərcümələr). Bakı: Yazıçı, 1982, 247 s.
- 69. Mikola Miroşniçenko.** Dörtlüklər (s.84) (şeir). Hər çiçəkdən bir ləçək. Şeirlər (tərcümələr). Bakı: Yazıçı, 1982, 247 s.
- 70. Nikolay Nekrasov.** Toxum səpənlər (s.22); Siz, ey mənim şeirlərim (s.22-23) (şeir). Hər çiçəkdən bir ləçək. Şeirlər (tərcümələr). Bakı: Yazıçı, 1982, 247 s.
- 71. İosif Oratovski.** Dostumun monoloqu (s.71-72) (şeir). Hər çiçəkdən bir ləçək. Şeirlər (tərcümələr). Bakı: Yazıçı, 1982, 247 s.
- 72. Anatoli Peredreyev.** Şəki (s.65-66); Azərbaycanlı ana (s.66-67); Bakıda külək (s.67-68) (şeir). Hər çiçəkdən bir ləçək. Şeirlər (tərcümələr). Bakı: Yazıçı, 1982, 247 s.
- 73. Mariya Priqara.** Tonqal başında (s.81-82); Bəxtəvər (s.82-83) (şeir). Hər çiçəkdən bir ləçək. Şeirlər (tərcümələr). Bakı: Yazıçı, 1982, 247 s.
- 74. Pryaxin Valentin.** Dörtlüklər (s.76). Hər çiçəkdən bir ləçək. Şeirlər (tərcümələr). Bakı: Yazıçı, 1982, 247 s.
- 75. Aleksandr Puşkin.** Ay (s.9-10); K... (s.10); Dostlarıma (s.10); Elegiya (s.11); Qəmginlik (s.11-12); Xəstəxana divarında yazı (s.12); Nataşaya (s.12)

- (şeir). Hər çiçəkdən bir ləçək. Şeirlər (tərcümələr). Bakı: Yazıçı, 1982, 247 s.
76. **Harold Registan.** Şer (s.69-70); Göy çimər Ay işığında... (s.70) (şeir). Hər çiçəkdən bir ləçək. Şeirlər (tərcümələr). Bakı: Yazıçı, 1982, 247 s.
 77. **M.Rumyantseva.** Dənizdə (s.54-55) (şeir). Hər çiçəkdən bir ləçək. Şeirlər (tərcümələr). Bakı: Yazıçı, 1982, 247 s.
 78. **Qeqam Saryan.** Qızıl lalə (s.96) (şeir). Hər çiçəkdən bir ləçək. Şeirlər (tərcümələr). Bakı: Yazıçı, 1982, 247 s.
 79. **Səlman Savəci.** Pərvanə və bülbül (s.229) (şeir). Hər çiçəkdən bir ləçək. Şeirlər (tərcümələr). Bakı: Yazıçı, 1982, 247 s.
 80. **Paruyr Sevak.** Biri-birimizi tanıyırmıq... mən... (s.101-102); Onlar küsülüldür... (s.102); Ana əlləri (s.102-103) (şeir). Hər çiçəkdən bir ləçək. Şeirlər (tərcümələr). Bakı: Yazıçı, 1982, 247 s.
 81. **Anatoli Sofronov.** Ağcaqayın altında dəfn elədik kombati... (s.32) (şeir). Hər çiçəkdən bir ləçək. Şeirlər (tərcümələr). Bakı: Yazıçı, 1982, 247 s.
 82. **Lüdmila Şipaxina.** Xeyir gətirmədi səmimiyyətim... (s.52); Gündüzün hayküyü sakitləşəndə... (s.53) (şeir). Hər çiçəkdən bir ləçək. Şeirlər (tərcümələr). Bakı: Yazıçı, 1982, 247 s.
 83. **Stepan Şipanov.** İki tarix (s.30); Əlin sadə hərəkəti... (s.30); Sevirənsə əgər onu... (s.30-31); Siz öz sevginizi qiymətləndirin... (s.31) (şeir). Hər çiçəkdən bir ləçək. Şeirlər (tərcümələr). Bakı: Yazıçı, 1982, 247 s.
 84. **İqor Şklyarevski.** Yoldaşım qışqırdı: – Necəsən, qardaş?... (s.64) (şeir). Hər çiçəkdən bir ləçək. Şeirlər (tərcümələr). Bakı: Yazıçı, 1982, 247 s.
 85. **Anna Suslova.** Ev (s.75); Dünya gözəlləşdi yağışdan sonra... (s.75) (şeir). Hər çiçəkdən bir ləçək. Şeirlər (tərcümələr). Bakı: Yazıçı, 1982, 247 s.
 86. **Lüdmila Tatyaniçeva.** İradəmiz varsa əgər (s.26); Mən qaçırdım məhəbbətdən... (s.26-27) (şeir). Hər çiçəkdən bir ləçək. Şeirlər (tərcümələr). Bakı: Yazıçı, 1982, 247 s.
 87. **Mirzə Tursunzadə.** Qardaşlıq qanunu (s.164-165) (şeir). Hər çiçəkdən bir ləçək. Şeirlər (tərcümələr). Bakı: Yazıçı, 1982, 247 s.
 88. **Veronika Tuşnova.** İntizar (s.38); Məktublar (s.39); Səvərək ayrılmaq?... (s.40) (şeir). Hər çiçəkdən bir ləçək. Şeirlər (tərcümələr). Bakı: Yazıçı, 1982, 247 s.
 89. **Lesya Ukrainka.** Ey əziz Vətən (s.78-79); Dayanmışam gözü yaşlı (s.79) (şeir). Hər çiçəkdən bir ləçək. Şeirlər (tərcümələr). Bakı: Yazıçı, 1982, 247 s.
 90. **Daniel Varujan.** Mayın biri (s.93-95) (şeir). Bəxtiyar Vahabzadə. Hər çiçəkdən bir ləçək. Şeirlər (tərcümələr). Bakı: Yazıçı, 1982, 247 s.
 91. **Platon Voronko.** Salam (s.80) (şeir). Hər çiçəkdən bir ləçək. Şeirlər (tərcümələr). Bakı: Yazıçı, 1982, 247 s.
 92. **Andrey Voznesenski.** Sarısaç oğlan (s.50-51) (şeir). Hər çiçəkdən bir ləçək. Şeirlər (tərcümələr). Bakı: Yazıçı, 1982, 247 s.
 93. **Aleksandr Yaşin.** And içmək (s.35-36); Elə fikirləşib, elə bilərdim (s.36-37) (şeir). Hər çiçəkdən bir ləçək. Şeirlər (tərcümələr). Bakı: Yazıçı, 1982, 247 s.
 94. **Yevgeni Yevtuşenko.** Öz gücünə inam – xoşdur... (s.41); Yeni yazanlara (s.41-43); Sənin şöhrətinə hamı baş əyir... (s.43); Heç nəyi yarımçıq istəmirəm mən... (s.44); Dərinlik (s.44-45); Həsəd (s.45-46); Təşəkkür (s.46-47); Yorulma (s.47-48); Mayakovskinin anası (s.48-49) (şeir). Hər çiçəkdən bir ləçək. Şeirlər (tərcümələr). Bakı: Yazıçı, 1982, 247 s.
 95. **Yevgeni Yevtuşenko.** Yorulma (şeir). Kommunist, 1982, 23 iyun

- 96. Peter Zauernhaymer.** Çağırış (s.231); Vyetnam haqqında sülh mahnısı (s.232) (şeyr). Hər çiçəkdən bir ləçək. Şeyrlər (tərcümələr). Bakı: Yazıçı, 1982, 247 s.
- 97. Zəkəriyyə Necati.** Lorka haqqında şeyrlər (s.235-236); Sevgidən qalan (s.236); Yanılmaq (s.236-237); Şair (s.237) (şeyr). Hər çiçəkdən bir ləçək. Şeyrlər (tərcümələr). Bakı: Yazıçı, 1982, 247 s.
- 98. Yevgeni Yevtuşenko.** Yorulma (şeyr). Kitablar aləmində, 1983, №1, s.21-22.
- 99. Helmut Praysler.** Uşaqlıqda hər gün...; Ağac yerdən sorur güc...; Nankorluq (şeyr). Ulduz, 1983, №6, s.51.
- 100. Nazik Əl-Məlaikə.** Saray və koma (şeyr). Ağ günlərin sorağında (İraq ədəbiyyatından nümunələr). Bakı: Yazıçı, 1983, s.33-34.
- 101. Abdulla Aripov.** Qərribə adam (şeyr). Kitablar aləmində, 1983, №1, s.22.
- 102. Avetik İsaahakyan.** Bu gün baş əydim bir qudurğana... (şeyr). Kitablar aləmində, 1983, №1, s.22.
- 103. Rimma Kazakova.** Mart, Azərbaycan, Göy-göl; Ana qucağı tək isitdi bizi...; Şəki; Sənə minnətdaram, sənə minnətdar...; Əyləşib dinməzəcə anam bayaqdan... (şeyr). Azərbaycan, 1983, №11, s.139-141.
- 104. Aleksandr Sergeyeviç Puşkin.** Nataşaya (s.16); Ay (s.22); Dostlarıma (s.36); Etiraf (s.45); K... (s.47); Elegiya (s.49); Qəmginlik (s.52); Xəstəxana divarında yazı (s.53) (şeyr). Dünya ədəbiyyatı kitabxanası. 32-ci cild. A.S.Puşkin. Şeyrlər, poemalar, povestlər. Bakı: Yazıçı, 1987, 572 s.
- 105. Borisova M.** Aerodrom (şeyr). Ulduz, 1987, №1, s.24
- 106. Camal Kamal.** Uluqbəy (s.155-157); (şeyr). Türkün 101 şairi (türk şairlərinin şeyrləri). Bakı: Yazıçı, 1993, 235 s.
- 107. Nəsrəddin Məhəmmədəliyev.** Nəsiminin son sözü (s.182-183) (şeyr). Türkün

101 şairi (türk şairlərinin şeyrləri). Bakı: Yazıçı, 1993, 235 s.

- 108. Corc Q. Bayron.** Abidos gəlini (poema). Dünya ədəbiyyatı seriyası. C.Q.Bayron. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Şərq-Qərb, 2006, s.53-95.

- 109. Aleksandr Sergeyeviç Puşkin.** Nataşaya (s.23); Elegiya (s.65); Dostlarıma (s.69) (şeyr). Dünya ədəbiyyatı klassikləri seriyası. A.S.Puşkin. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Şərq-Qərb, 2009, 664 s.

- 110. Qay Valeri Katull.** Dostluq; Lesbeyaya (şeyr). Dünya ədəbiyyatı antologiyaları seriyası. Antik ədəbiyyat antologiyası. Bakı: Şərq-Qərb, 2010, s.656-657.

- 111. Camal Kamal.** Şahimərdan bülbülləri; Dəm ötər, dəmlər ötər; Geyimim, kəfənim; Aşıqanə (şeyr). Sevgi fəslə. İslam ölkələri şairlərinin şeyrləri. Bakı: Çinar-Çap, 2010, s.93-96.

VƏQİF BAYATLI ODƏR

(Vəqif İsmayil oğlu Cəbrayıl; d. 01.10.1949, Cəbrayıl r-nun Böyük Mərcanlı k.) – şair, publisist. AYB-nin üzvü (1981). Azərb. İnşaat Mühəndisləri

İn-tunun (indiki AMİU) sənaye və mülki tikinti fakültəsinin axşam şöbəsində təhsil almışdır. «Ulduz» jurnalında şöbə müdiri işləmişdir (1981–90). «Xəzər» toplusunun baş redaktoru olmuşdur (1989-92). Azərb. Televiziya və Radio Verilişləri Şirkətinin xarici ölkələrə verilişlər studiyasının direktoru vəzifəsində çalışmışdır (1992 ildən). 1991 ildə AYB katibliyi idarə heyətinə (gənclərlə iş üzrə) seçilmişdir. «Tənha ulduz altında», «Unudulacaq bütün sevdalar», «Ölənəcəm sevmək azdır», «Ən gülməli ölü», «Yupyumru bir eşq ilə» və s. kitabların müəllifidir.

Tərcümələri:

1. **Vyaçeslav Kupriyanov.** Yaz günəşi əridər qarı (şeir); O «azad» dünyada...; O alverçi dünyasında...; Süni başlar çıxdı satışa...; Sonra kampaniya başladı mətbuatda...; Hər şey ondan başladı («Okeanın o üzündə» silsiləsindən şeirlər). Ulduz, 1982, №2, s.5-6.
2. **Məhəmməd Salih.** Əgər bu sinəmə... (s.228); Gecə... (s.228); Ona ağı deyib göz yaşı tökmə... (s.229) (şeir). Türkün 101 şairi (türk şairlərinin şeirləri). Bakı: Yazıçı, 1993, 235 s.
3. **Robert Börns.** Fergusson haqqında; Mənim Conum, Con Anderson; Dəng eləyir məni, söylər arvadım; Kişi, çox danışma, kişi; Üstü unlu dəyirmançı; Mənim sevdiyim qız uşaqdı hələ; Moçlaynı arvadbaşa başdaşı yazısı; Mənim arvadımı məndən; Özünü öldürən adama; Onun bic-bic baxan gözləri qırıq...; Bir gümüş qədəh; Eliza; Dun sahilləri; Sən düz yerdə yatmamısan, qız; Qırmızı-qırmızı qızıl-gül; Vilya Qrehemə başdaşı yazısı; Siyasətə girdin, orda kor, kar ol...; Consonun Həmpden haqqında fikrinə; Şair Maşalı tərcümə edən və onun haqqında yazan Elfinstonə; Bir məktəb müəlliminə; Börnsün dediyi sağlıq; Cubbulu Coniyə!; Nə mərmər başdaşı var – qəmlə yazılı üstü... (şeir). Dünya ədəbiyyatından seçmələr. Qırmızı-qırmızı qızıl-gül. Bakı: Azərbaycan Tərcümə Mərkəzi, 1998, s.13, 15, 17, 19, 21, 23, 25, 27, 29, 31, 33, 35, 37, 39, 41, 43, 45, 47, 49, 51, 53, 55, 57.
4. **Tomas S. Eliot.** Arvadıma ithaf; Əmiqızı Nensi; Qoca kişi üçün misrələr; Boston İvning Transkript; Helen xala; Külək saat dördə sıçradı qalxdı; Mənzərələr – 1.Nyu Həmpşir; 2.Virciniya; 3.Ask; 4.Qlenkoudakı Rannoç; Afrikada ölənin hindliyə; İçiboş adamlar; Pəncərədə səhər; Beş barmaqla məşğələlər – 1.İran pişiyinə misrələr; 2.Yorkşir terrierinə misrələr; 3.Bağdakı ördəyə misrələr; 4.Ralf Hodqson Eskvra misrələr; 5.Kuskuskaravey və Mirzə Əlibəy üçün misrələr; «The Rock»dan 4-cü xor; «The Rock»dan 8-ci xor; Valter de la Mareyə; Mühəribə poeziyası haqqında qeyd; Ash-Vednesday; Başlangıç; Barsız torpaq – 1.Ölünün dəfni; 2.Bir şahmat oyunu; 4.Suda ölüm; 5.Göy gurultusu nə dedi; Son dəfə yaşlar içində gördüyüm gözlər (şeir). Dünya ədəbiyyatından seçmələr. Qırmızı-qırmızı qızıl-gül. Bakı: Azərbaycan Tərcümə Mərkəzi, 1998, s.766, 768, 770, 772, 774, 776, 781-784, 786, 792-794, 796, 800-804, 808-810, 813-814, 817, 822-825, 827, 841-852, 853.
5. **B.Pasternak.** Məşhur olmaq ayıbdı; Gündənən günlər; Hamlet; (şeir). Bir səs var uzaqda (Dünya ədəbiyyatının korifeyləri seriyasından). Bakı: Azərbaycan Tərcümə Mərkəzi, 1999, s.293-295.
6. **M.Svetayeva.** Alından öpmək – qəmi yox etmək; Eşq; Şeirlər böyüyür; 10-cu şer; Vəfasız, yəni çox sadıq (şeir). Bir səs var uzaqda (Dünya ədəbiyyatının korifeyləri seriyasından). Bakı: Azərbaycan Tərcümə Mərkəzi, 1999, s.296-300.
7. **N.Qumilyov.** Mən və siz; Yuxu; Qırmızı ağacdən qayığım üzər; Bir amerikalıya ərə gedir bu qız (şeir). Bir səs var uzaqda (Dünya ədəbiyyatının korifeyləri seriyasından). Bakı: Azərbaycan Tərcümə Mərkəzi, 1999, s.301-304.
8. **A.Axmatova.** Məşhər günü bir işıq; Özgələrin evində; Şair ruhdu tənha, tək; Burax get bu musiqini, bu səsi; Mart elegiyalarından; Dəfn olunmayanları dəfn etdim dönə-dönə; Oxucularım, gördüm dalımca gəldiyinizi; Sabah məşhər adamtək; Bax, sağım uçurum; Qonmuşam dünyanın bir budağına;

- Gəzdim özgə otunda; Ölümsənsə, niyə ağlayırsan bəs (şeir). Bir səs var uzaqda (dünya ədəbiyyatının korifeyləri seriyasından). Bakı: Azərbaycan tərcümə Mərkəzi, 1999, s.305-316.
9. **O.Mandelştam.** Sənin ensiz çiyinə şallaqlarla aldırmaq; Öyrəşir adama həтта arı da; Ağcaqayın ağacların; Sənin bu qulun üçün qorxuram mən, ilahi; Leninqrad; Zaman yanğınlarla nəğmələr desə; Milçək; (şeir). Bir səs var uzaqda (Dünya ədəbiyyatının korifeyləri seriyasından). Bakı: Azərbaycan Tərcümə Mərkəzi, 1999, s.317-323.
 10. **A.Voznesenski.** Qarışqa; Mayakovskinin keçmiş makinaçısı Y.Yanitskaya bir neçə söz; Ulduz; Yunona» və «Avos» operasından qraf Rezanovun ispan mahnısı; Şair olmamaq da olar (şeir). Bir səs var uzaqda (Dünya ədəbiyyatının korifeyləri seriyasından). Bakı: Azərbaycan Tərcümə Mərkəzi, 1999, s.324-329.
 11. **Y.Yevtuşenko.** Sonuncu xahiş; Harda dərd var (şeir). Bir səs var uzaqda (Dünya ədəbiyyatının korifeyləri seriyasından). Bakı: Azərb. Tərcümə Mərkəzi, 1999, s.330-332.
 12. **B.Okucava.** Mən bilirəm bir gün qaranlıqda; Nəğməciyəz; Roma imperiyası yıxılan vaxt; (şeir). Bir səs var uzaqda (Dünya ədəbiyyatının korifeyləri seriyasından). Bakı: Azərbaycan Tərcümə Mərkəzi, 1999, s.333-336.
 13. **V.Kupriyanov.** Hamı qışqırır; «Bir boşğazla yol gedəndə...» (şeir). Bir səs var uzaqda (Dünya ədəbiyyatının korifeyləri seriyasından). Bakı: Azərbaycan Tərcümə Mərkəzi, 1999, s.337-338.
 14. **A.Parşikov.** Şahmatçılar; (şeir). Bir səs var uzaqda (Dünya ədəbiyyatının korifeyləri seriyasından). Bakı: Azərbaycan Tərcümə Mərkəzi, 1999, s.339-340.
 15. **Marina Svetayeva.** Alından öpmək – qəmi götürmək...; Eşq; Şeirlər böyüyür; Bloka yazılan şeirlərdən: 10-cu yer; Vəfasız, yəni çox sadıq (şeir). Xəzər, 2004, №2, s.26-28.
 16. **Boris Pasternak.** Məşhur olmaq ayıbdı...; İlin ən gödək günləri (şeir). Xəzər, 2004, №2, s.28-29.
 17. **Nikolay Qumilyov.** Mən və siz; Yuxu; Qırmızı ağacdən qayıgım üzər...; Bir amerikalıya ərə gedir bu qız... (şeir). Xəzər, 2004, №2, s.29-31.
 18. **Anna Axmatova.** Özgələrin evində...; Şair ruhdu tənha, tək...; Burax get bu musiqini, bu səsi...; Mart elegiyalarından: Bir nəğməyə dönsəydin sən...; Dəfn olunmayanları dəfn etdim dönə-dönə...; Oxucularım, gördüm dalımca gəldiyinizi...; Sabah məşhur adamtək...; Ölümsənsə...; Məşşər günü – bir işıq... (şeir). Xəzər, 2004, №2, s.31-33.
 19. **Osip Mandelştam.** Sənin ensiz çiyinini şallaqlarla aldırmaq...; Sənin bu qulun üçün qorxuram mən, İlahi...; Leninqrad; Ağcaqayın ağacların...; Milçək (şeir). Xəzər, 2004, №2, s.33-34.
 20. **Yevgeni Yevtuşenko.** Sonuncu xahiş; Harda dərd var (şeir). Xəzər, 2004, №3, s.5-6.
 21. **Andrey Voznesenski.** Qarışqa; Mayakovskinin keçmiş makinaçısı Y.Yanitskaya bir neçə söz; Ulduz; Qraf Rezanovun ispan mahnısı; Şair olmamaq da olar... (şeir). Xəzər, 2004, №3, s.7-10.
 22. **Bulat Okucava.** Mən bilirəm, bir gün qaranlıqlardan...; Nəğməvari; Roma İmperiyası yıxılan vaxtı (şeir). Xəzər, 2004, №3, s.10-12.
 23. **Vyaçeslav Kupriyanov.** Hamı qışqırır; Bir boşğazla yol gedəndə... (şeir). Xəzər, 2004, №3, s.12-13.
 24. **Aleksey Parşikov.** Şahmatçılar (şeir). Xəzər, 2004, №3, s.13-14.

25. **Rayner Mariya Rilke.** Anadan danış-saq...; Məryəmin doğulması; O görünən yol... (şeir). Xəzər, 2006, №2, s.7-8.
26. **Nikolay Stepanoviç Qumilyov.** Mən və siz; Yuxu; Qırmızı ağacdən qayığım üzər...; Bir amerikalıya ərə gedir bu qız... (şeir). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Rus ədəbiyyatı antologiyası. 2 cildə. I cild. Bakı: Avrasiya press, 2007, s.83-85.
27. **Anna Andreyevna Axmatova.** Özgələrin evində...; Şair ruhdu tənha, tək...; Burax get bu musiqini, bu səsi... (şeir); Bir nəğməyə dönsəydin sən...; Dəfn olunmayanları dəfn etdim dönə-dönə...; Oxucularım, gördüm arxamca gəldiyinizi...; Sabah məşhur adamtək...; Ölümsənsə...; Məşhər günü – bir işıq... (Mart elegiyalarından). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Rus ədəbiyyatı antologiyası. 2 cildə. I cild. Bakı: Avrasiya press, 2007, s.87-89.
28. **Boris Leonidoviç Pasternak.** Məşhur olmaq ayıbdı... (şeir). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Rus ədəbiyyatı antologiyası. 2 cildə. I cild. Bakı: Avrasiya press, 2007, s.91-92.
29. **Osip Emilyeviç Mandelştam.** Sənin ensiz çiyini şallaqlarla aldırmaq...; Sənin bu qulun üçün qorxmuram mən, İlahi...; Leninqrاد (şeir). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Rus ədəbiyyatı antologiyası. 2 cildə. I cild. Bakı: Avrasiya press, 2007, s.97-98.
30. **Marina İvanovna Svetayeva.** Bax budu o...; Alından öpmək – qəmi götürmək... (Bloka yazılan şeirlərdən). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Rus ədəbiyyatı antologiyası. İki cildə. I cild. Bakı: Avrasiya press, 2007, s.99-100.
31. **Bulat Şalvoviç Okucava.** Mən bilirəm, bir gün qaranlıqlardan...; Roma imperiyası yıxılan vaxtı; Nəğməvari (şeir). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Rus ədəbiyyatı antologiyası. 2 cildə. I cild.

Bakı: Avrasiya press, 2007, s.169-170

32. **Andrey Andreyeviç Voznesenski.** Qarışqa; Mayakovskinin keçmiş ma-kinaçısı Y.Yanitskaya; Ulduz; Qraf Rezanovun ispan mahnısı; Şair ol-mamaq da olar... (şeir). Dünya ədə-biyyatı seriyası. Rus ədəbiyyatı anto-logiyası. 2 cildə. I cild. Bakı: Avrasiya press, 2007, s.181-185.
33. **Yevgeni Aleksandroviç Yevtuşenko.** Sonuncu xahiş; Harda dərd var (şeir). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Rus ədə-biyyatı antologiyası. 2 cildə. I cild. Bakı: Avrasiya press, 2007, s.191-193.
34. **Aleksey Maksimoviç Parşikov.** Şah-matçılar (şeir). Dünya ədəbiyyatı seri-yası. Rus ədəbiyyatı antologiyası. 2 cildə. I cild. Bakı: Avrasiya press, 2007, s.223-224.

VAQİF BƏHMƏNLİ

(Vəqif İttifaq oğlu Quliyev; d. 23.5.1955, Füzuli r-nunun Böyük Bəhmənli k.) – şair, publisist. Azərb. Resp-nın əməkdar mədə-niyyət işçisi (2005).

Azərb. Dövlət Un-tinin

(indiki BDU) jurnalistika fakültəsində təhsil almışdır (1973-78). Əmək fəaliyyətinə 1978 ildə «Sovet kəndi» qəzeti redaksiyasında xüsusi müxbir kimi başlamışdır. Sonra həmin qəzetdə mədəniyyət şöbəsinin müdiri vəzi-fəsində işləmişdir. «Kommunist», «Ədalət», «Odlar yurdu», «Həyat» («Bərəkət»), «Hu-manitar» qəzetlərində, «Yazıçı» nəşriyya-tında, Beynəlxalq Avrasiya Mətbuat Fon-dunda məsul vəzifələrdə çalışmışdır. Azərb. Resp. Gənclər və İdman Nazirliyində şöbə rəisi (1994-97), Azərb. Resp. Mədəniyyət və Turizm Nazirliyində şöbə müdiri (2006-16) olmuşdur. 2016 ildən «Azərbaycan Milli Ensiklopediyası» Elmi Mərkəzində direktor müavini. Prezident təqaüdçüsü olmuşdur

(2008). Moskvada keçirilmiş Tərcüməçilərin beynəlxalq müşavirəsində iştirak etmişdir. Şeir, publisistik məqalə, hekayə və tərcümələrdən ibarət 36 kitabın müəllifidir. Əsərləri bir sıra xarici dillərə tərcümə edilmişdir. Azərb.SSR Ali Sovetinin Fəxri Fərmanı, «İlin ən yaxşı şeiri» (İsa İmayılzadə ad.), «Ən yaxşı poeziya kitabı» (Əli Kərim ad.), «Yaddaş» Milli Mükafatı, Rəsul Rza ad. Beynəlxalq mükafatına layiq görülmüşdür. Bir sıra xarici ölkələrdə yaradıcılıq və rəsmi səfərlərdə olmuşdur.

Tərcümələri:

1. **Anatoli Parpara.** Əsgər yuxusu (şeir). Sovet kəndi, 1982, 23 yanvar.
2. **İlyas Amangəldiyev.** Əsas (şeir). Sovet kəndi, 1982, 30 dekabr, səh. 4.
3. **Zinaida.** Yağış (şeir). Sovet kəndi, 1983, 25 oktyabr.
4. **Lüdmila Barbas.** Sevgi; Əziz söz (şeir). Sovet kəndi, 1978, 5 dekabr, s.3.
5. **P.Tone.** Kam alasan doyunca; Eyni nəsil kimi birləşib; Bölgü; Oyun; Yüz il yaşasaq da; Yaşa, yaşa və yarat; Ölüm-həyat; Qış gedir uzaqlara; Həqiqət; Demə (şeyrlər). Tone P. Deyə bil-mədiklərim. Tərt. ed. və ön sözün müəllifi Bəxtiyar Vahabzadə. Bakı: Yazıçı, 1989. səh. 36-42.
6. **Volqanın, İdelin üstündə.** [Tatar yazıçılarının povestləri]. Bakı: Gənclik, 1990. 200 s.
7. **Parisdə rus hamamı: I Pyotrın sərgüzəştləri.** Bakı: Yazıçı, 1996. 56 s.
8. **Qurbannəzər Əzizov.** Qul sevilməz bizim eldə; Qar; Şair ürəyi; Həyat (şeyrlər). Ədalət, 1997, 20 dekabr, s. 13.
9. **Atalar sözləri; Ölenlər; Moncuqatdılar; Lələlər; Tapmacalar** [türkmən folklor qaynaqları]. Ədalət, 1998, 16 yanvar, s.6.
10. **Daniel Dorfman.** Südəmə uşağa (şeir). 525-ci qəzet, 2003, 8 fevral, s.26.
11. **Xuan Helman.** İlahi varsan... (şeir). 525-ci qəzet, 2003, 8 fevral, s.26.
12. **Uilyam Cey Smit.** Şeyrlər. 525-ci qəzet, 2003, 8 fevral, s.26.
13. **Maksim Tank.** Son güllə (şeir). 525-ci qəzet, 2003, 8 fevral, s.26.
14. **Co Uolles.** Qoca qarı; Anket; Göy üzü; Yaz axşamı (şeir). Mədəniyyət, 2003, 3 may, s.7.
15. **Robert Rojdestvenski.** Nə vaxtsa (şeir). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Rus ədəbiyyatı antologiyası. 2 cildə. I cild. Bakı: Avrasiya press, 2007, s.180.
16. **L.Obuxova.** Öncə yer vardı [Yuri Qaqarin haqqında xatirə povest]. Bakı: Nağıl evi, 2010. 252 s.
17. **Orxan Vəli.** Ağac; Fəna çocuq (şeir). Sevgi fəslı. İslam ölkələri şairlərinin şeyrləri. Bakı: Çinar-Çap, 2010, s.27-28.
18. **Şövkət Rəhman.** Yaşamaq (şeir). Sevgi fəslı. İslam ölkələri şairlərinin şeyrləri. Bakı: Çinar-Çap, 2010, s.84-85.
19. **Rauf Talıbov.** Dostluq (şeir). Sevgi fəslı. İslam ölkələri şairlərinin şeyrləri. Bakı: Çinar-Çap, 2010, s.86-87.
20. **Qurbannəzər Əzizov.** Nəğmə; Qar; Şair ürəyi; Həyat nədir (şeir). Sevgi fəslı. İslam ölkələri şairlərinin şeyrləri. Bakı: Çinar-Çap, 2010, s.173-177.
21. **R.Əfəndizadə.** Azərbaycan memarlığı: XIX əsrin sonu XXI əsrin əvvəli. Bakı: Şərq-Qərb, 2011. 490 s.

VAQİF MUSA

(Vaqif Məmmədyusif oğlu Musayev; 15.1.1936, Quba r-nunun Rustov k. – 24.10.1996, orada) – nasir. Azərb. Dövlət Un-tinin (indiki BDU) filologiya fakültəsində təhsil almışdır (1960-65). «Kişi, qadın və qız» adlı ilk hekayəsi 1965 ildə «Azərbaycan» jurnalındadərc olunmuşdur. Əmək fəaliyyətinə «Azərbaycan» jurnalının nəsr şöbəsində ədəbi işçi kimi başlamışdır (1965-76). 1991 ildən ömrünün sonunadək «Şərq-Qərb» nəşriyyatında nəsr şöbəsinin müdiri vəzifəsində çalışmışdır. Yeddi kitabın, o cümlədən çox saylı povest və romanların

(«Od, yaxud gecə mahnısı», «Bəyim çayı boyunca», «Səhər mehi» və s.) müəllifidir.

Tərcümələri:

1. **Tsiliya Ləceva.** Tələbə (hekayə). Azərbaycan, 1971, №3, s.133-139.
2. **Vitali Zakrutkin.** Yaddaş çiçəyi (hekayə). Azərbaycan, 1975, №8, s.205-217
3. **S.Endo.** Dəniz və zəhər (povest). Bakı: Azərənşr, 1988, 135 s.
4. **K.Paustovski.** Henrix Heynenin yolu (hekayə). Mingəçevir işıqları, 8, 11 aprel.

VAQIF NƏSİMİ

(Vəqif Hüseyn oğlu Nəsimov; d. 16.1.1939, Qazax) – şair, publisist. Azərb. Dövlət Universitetinin (indiki BDU) filologiya fakültəsində təhsil almışdır (1957-62). Əmək fəaliyyətinə «Azərbaycan gəncləri» qəzeti redaksiyasında ədəbi işçi kimi başlamışdır (1962-65). Azərb. Sovet Ensiklopediyası Baş redaksiyasında böyük elmi redaktor (1968-69), «Qobustan» jurnalı redaksiyasında məsul katib (1969-75), «Gənclik» nəşriyyatında baş redaktorun müavini (1975-83) vəzifələrində çalışmışdır. Bədii yaradıcılığa 1957 ildə dərc etdirdiyi şeirləri ilə başlamışdır. Bundan sonra dövrü mətbuatda müntəzəm çıxış etmişdir. Əsərləri bir sıra xarici dillərə tərcümə olunmuşdur.

Tərcümələri:

1. **Radi Fış.** Nazim Hikmət (Şeirləri). Bakı: Gənclik, 1985, 324 s.
2. **Valentin Berestov.** Kim, nəyi?... (s.3); Özbaşına gəlincik (s.4-5); Sentyabr qabağı (s.6); Sentyabrın biri (s.7); Üç yol (s.8-9); Yarpaq yağımı dersi (s.10-11); Hərə bir cür sayır (s.12-13); Vira-Manya (s.14-15) (şeir). Valentin Berestov. Oxumağa gədirəm (kiçikyaşlı uşaqlar üçün şeirlər). Bakı: Gənclik, 1987, 17 s.

3. **Samuil Marşak.** Dneprlə döyüş (s.54-57); Bıqlı zolaqlı (s.57-60); Tənbəllər və Pişik (s.60-62); Dəyirmançı uşaq və eşşək (s.62-63); Yük (s.64-66); Təkərlər (s.66-67); Məktub (s.68-71) (şeir); Mister-Tvister (s.71-87) (povest). Dünya uşaq ədəbiyyatı kitabxanası. 50 cildə. 44-cü cild. S.Marşak, K.Çukovski, A.Barto, S.Mixalkov. Şeirlər, nağıllar, təmsillər. Bakı: Gənclik, 1989, 384 s.
4. **Aharon Appelfeld.** Kitti (hekayə). İsrail yazıçılarının hekayələri. Bakı: Azərənşr, 2000, s.93-104.
5. **Aharon Meqed.** Göz yaşları (hekayə). İsrail yazıçılarının hekayələri. Bakı: Azərənşr, 2000, s.105-113.
6. **Avraham B. Yehoşua.** Şairin tükənməz susqunluğu (hekayə). İsrail yazıçılarının hekayələri. Bakı: Azərənşr, 2000, s.61-92.

VALEH ŞİXLİ

(Valeh Sədi oğlu Musayev; 8.10.1940, Qazax r-nunun İkinci Şıxlı k. – 18.10.1992) – nasir, publisist. AYB-nin (1989), AJB-nin (1976) üzvü. Azərb. Dövlət Pedaqoji İnstitutunun (indiki ADPU) tarix-filologiya fakültəsində təhsil almışdır (1957-62). Dövlət sirlərini mühafizə edən Baş idarədə redaktor vəzifəsində çalışmışdır (1967-69). «Kommunist» qəzeti redaksiyasında çalışmış (1969-80), qəzetin Kürdəmir, Zərdab, İsmayilli, Şamaxı, Ucar və Ağsu r-nlarında xüsusi müxbiri olmuşdur (1980-89). 1989 ildən Qazax, Ağstafa, Gədəbəy, Daşkəsən, Şəmkir, Tovuz rayonları üzrə xüsusi müxbir işləmişdir. Döyüş bölgəsində xidməti vəzifəsini yerinə yetirib qayıdarkən qəzaya uğramış, doğma kəndində dəfn olunmuşdur. II Şıxlı Dəllər orta məktəbinə onun adı verilmişdir. Bədii yaradıcılığa tələbəlik illərindən başlasa da, ilk qələm təcrübələrini 70-ci illərdə dərc etdirmişdir. Bu illərdən başlayaraq yaradıcılığında oçerklər və publisistik məqalələr üstünlük təşkil edir.

«Hürmələk təpəsi» (1986) adlı povest və hekayələr toplusu nəşr olunmuşdur.

Tərcümələri:

1. **Eleonor Farcon.** Ay istəyirəm (hekayə). Bakı: Gənclik, 1977, 72 s.
2. **Yozef Çapek.** Küçüklə pişik balasının macəraları (nəgəl). Bakı: Gənclik, 1978, 64 s.
3. **S.Borodin.** İldırım Bəyazid (roman). Bakı: Gənclik, 1979, 560 s.
4. **Ş.Murtazayev.** Qara mərcan (roman). Bakı: Yazıçı, 1982, 261 s.

VERDİYEVA

Zəmfira Nadir qızı
(19.11.1935, Tiflis –
7.11.2010) – ictimai
xadim, pedaqoq, filolo-
giya e.d. (1971), prof.
(1972). Azərb. EA-nın
m.üzvü (1989). Azərb.

Pedaqoji Xarici Dillər İn-tunun (indiki ADU) ingilis dili fakültəsini bitirmişdir (1957). Həmin in-tun rektoru vəzifəsində çalışmış (1973–93), in-tun inkişafında mühüm rol oynamışdır. 1980–85 illərdə Bakı şəhər, sonrakı illərdə Azərb. Resp. Ali Sovetinin deputatı seçilmişdir. Rəhbərlik etdiyi Azərb. Qadınlar Cəmiyyəti 1994 ildə Parisdəki Beynəlxalq Demokratik Qadınlar Təşkilatının üzvlüyünə qəbul edilmişdir. V. 1998–99 illərdə Kembriç Un-tində (İngiltərə) «İlin qadını», 2000-ci ildə «Əsrin qadını» seçilmişdir.

V. ilk dəfə Azərb. və ingilis dillərinin tipoloji-müqayisəli tədqiqi ilə məşğul olmuşdur. Onun rəhbərliyi altında 1978–86 illərdə 4 cildən ibarət «İngilis feillərinin sistemli lüğəti» tərtib olunaraq çap edilmişdir. V. bir sıra monoqrafiya, dərslik, dərs vəsaiti, lüğət və proqramların, 400-ə yaxın elmi məqalənin müəllifidir. Məqalələri xarici ölkələrdə dərc olunmuşdur. İngiltərənin Oksford və Kembriç, ABŞ-in Corctaun un-

tlərində elmi fəaliyyət göstərmişdir. Müxtəlif xarici ölkələrdə keçirilmiş konfrans, simpozium və müşavirələrdə məruzələrlə çıxış etmişdir. V. Azərb. SSR Ali Sovetinin Fəxri Fərmanı (1981), «Şərəf Nişanı» ordeni ilə (1985) təltif olunmuşdur. Yüksək ixtisaslı elmi-pedaqoji kadrların hazırlanmasında xidməti var.

Tərcüməsi:

P.Abrahams. İldırımlı yollarla (roman). Bakı: Maarif, 1995, 144 s.

VEYSƏLLİ

Fəxrəddin Yədigar oğlu
(d. 11.5.1943, Kürdəmir
r-nunun Yenikənd k.)
– dilçi. Filologiya e.d.
(1981), prof. (1982).
Azərb. Pedaqoji Dillər
İn-tunu (indiki ADU)
bitirmişdir (1965). Hazır-

da ADU-nun Ümumi dilçilik kafedrasının prof.-udur. Bir neçə monoqrafiya və dərs vəsaitinin, dilçiliyin ümdə problemlərinə həsr olunmuş məqalələrin müəllifidir. «Fonetika və fonologiya məsələləri», Bakı, 1993, Türkiyə türkcəsinə tərcümə edilərək çap olunub, Ankara, 2008, İngilis dilinə tərcümə olunaraq Londonda çap olunub, London, 2016, «German dilçiliyinə giriş» və «Struktur dilçiliyin əsasları: I, II, III», «Dil», «Semiotika», «Diskurs təhlilinə giriş», «Koqnitiv dilçilik: əsas anlayışları və perspektivləri», «Seçilmiş əsərləri: I, II, III», «Dilçilik ensiklopediyası» I, Bakı, 2006, II, Bakı 2008, «Dilçiliyin əsasları» Bakı, 2013, «Элементы общей и частной лингвистики», Баку, 2001, və s. əsərlərini müəllifin elmi yaradıcılığının uğuru saymaq olar. Elmi kadrların hazırlanmasında xidmətləri var. «Şərəf nişanı» ordeni ilə təltif olunmuşdur (1986). 2011 ildən Almaniya Germanistlər birliyinin üzvüdür.

Tərcümələri:

1. **E.Koseriu.** Ümumi dilçiliyə giriş. Filoloqun kitabxanası-100 seriyada. Bakı: Mütərcim, 2006, 252 s.
 2. **Teodor Ştorm.** İmmen gölü (s.158-182) (novella). „Dünya“ (orijinaldan tərcümə toplusu). 3-cü kitab. Bakı: Yazıçı, 1988, 344 s.
 3. **N.S.Trubeskoy.** Fonologiyanın əsasları “Son söz” və „Qeydlərlər”. I nəşri: Bakı, 2001. İkinci nəşri: Bakı, „Elm və təhsil“, 2012, 385 s.
 4. **P.O.Якобсон.** Детский язык, афазия и общие звуковые законы. С послесловием и комментариями. Баку, «Маариф», 1993, 96 с.
 5. **Humboldt V.fon.** Dillərin milli xarakterini haqqında. “V.fon Humboldt. Dillərin milli xarakteri haqqında“, Bakı, 2014, s.21-36.
 6. **H.Haarman.** Yazının tarixi. “V.fon Humboldt. Dillərin milli xarakteri haqqında“, Bakı, 2014, s. 1- 133.
 7. **F.Niçe.** Zərdüşt belə söylədi (həmtərcüməçi: dos. M. Səfərov). Bakı, 2009 (Əlyazma şəklində).
 8. **Nibelunqlar nəğməsi.** Bakı: Mütərcim, 2017, 368 s.
 9. **K.D.Uşinski.** Ana dili (Rusiya “Xalq Təhsili jurnalı”, 1861, N:5). “F.Yadigar (Veysəlli). Dilimiz, qeyrətimiz, qayğılarımız”, Bakı, 1993, s.154- 169.
 10. **İ.A.Boduen de Kurtene.** Dilçilik və dil haqqında bəzi qeydlər. “İ.A.Boduen de Kurtene.Ümumi dilçilik üzrə əsərləri”. Bakı, 2014, s.33-71.
- Azərbaycan dilindən alman dilinə:*
11. **Y.Mahmudov, K.Şükürov.** Garabağ: real tarix, faktlar, sənədlər. Garabagh: reale Geschichte, Tatsachen, Dokumente. Verlag “Təhsil”, Baku, 2007, 380 S.
 12. **Simon Potter.** Dilimiz (S.Mustafayeva ilə birlikdə). Bakı: Prestige çap evi, 2014, 168 s.

VƏKİLOV

Mənsur Fəxri oğlu

(təxəllüsü Mənsur Fəxri; 7.9.1939, Bakı – 2009, Bakı) – şair, tərcüməçi, ssenarist, jurnalist. Azərb. Respublikasının əməkdar incəsənət xadimi (2003). AYB-nin

üzvü (1968). Azərb. Dövlət Un-tinin (indiki BDU) filologiya fakültəsini bitirmişdir (1961). 1963 ildən ömrünün sonunadək AYB-nin orqanı olan «Literaturniy Azerbaydjan» jurnalında çalışmış, ədəbi işçidən baş redaktor vəzifəsində yüksəlmişdir. 1991 ildə AYB-nin məişət məsələləri üzrə katibi seçilmişdir. Şeirləri Ukrayna, gürcü, latış və s. dillərə tərcümə olunmuşdur. Onun şeirlərini rus dilindən Azərb. dilinə S.Məmmədşad, N.Həsənzadə, F.Qoca, Ə.Muxtar, Ç.Əlioğlu tərcümə etmişlər. V.-un bir sıra Azərb. ədiblərinin yaradıcılığından rus dilinə tərcümələri var. O, «Şərəf nişanı» ordeni və Azərb. SSR Ali Soveti Rəyasət Heyətinin Fəxri fərmanı ilə təltif edilmişdir.

Tərcümələri:

1. **Видади Бабанлы.** Дядюшка Ханоглан (рассказ). Литературный Азербайджан, 1967, №1, с.114-118.
2. **А.Саледдин.** Цветы (стихи). Баку, 1969, 15 февраля, с.3.
3. **Фикрет Годжа.** Долго ли счастливым стать! (стихи). Бакинский рабочий, 1977, 9 января, с.4.
4. **Б.Азероглу.** Можно ль песню из горла украсть? (стихи). Литературный Азербайджан, 1982, №5, с.68.
5. **Сабир Ахмедов.** Зеленый театр (роман). М.: Советский писатель, 1983, с.3-150.
6. **Ч.Алиоглы.** Нефтяные камни; Слово «Родина»; Хорошо, что...; В блеск дождя завернись; Научили любить; Остановите осень; Одинокий дуб;

Кто там плачет в ночи? Из рассуждений друга-альпиниста (стихи). Литературный Азербайджан, 1984, №7, с. 73-77.

7. **Н.Гюн.** Солнышко. Нянюшка. Солнышко няня... (стихи). Баку, 1987, 8 июля.
8. **М.Вагиф.** Соседи (повесть). Литературный Азербайджан, 1990, №1, с. 47-77.
9. **Ф.Садыг.** Проверено; Везде поспел; Если так пойдет...; Кривой-прямой; Не жалею; Проверка везения; Перестановка; Сыну...; (Миниатюры). Литературный Азербайджан, 1990, №1, с.82-83.
10. **А.Абдуллазаде.** Дитя своего века; Серые змеи; Правда-кривда; Литературный Азербайджан, 1990, №4, с. 4-5.
11. **С.Назирова.** Благодетель, или система клеток (повесть). Литературный Азербайджан, 1990, №11, с.6-26.
12. **Б.Азероглу.** Подражание бессмертным; Хмельной Искендер (стихи). Литературный Азербайджан, 2002, №3, с.27-28.
13. **В.О.Баятлы.** Превращаю людей в цветы; На смерть ведут; Не ищи в этом мире тайны; Одна слезинка; Люди, любимые Богом; Больше всех; Самое большое счастье; Стихи - клятва (стихи). Литературный Азербайджан, 2002, №10, с.39-41.
14. **Ч.Алиоглу.** Такое дело, брат!..., Прощай!.. (стихи). Литературный Азербайджан, 2002, №12, с.3-4.
15. **Б.Вагабзаде.** Реквием (стихи). Литературный Азербайджан, 2002, №12, с.12-14.
16. **Анар.** Молчание, с.630-632; Бесконечность конца, с.632-633 (стихи), Баку: Юрд, 2006, Сочинения. Т. III, 660 с.

VƏLİYEV

İsmayıl Ömər oğlu
(18.3.1951, Ermənistan, Allahverdi, indiki Tumanyan r-nu – 9.12.2017, Bakı) – publisist. Filologiya e.d. (2001), prof. (2001). AJB-nin (1979), AYB-

nin (1985), Dövlət Dil Komissiyasının, Toponimiya Komissiyasının üzvü. Azərb. Dövlət Un-tinin (indiki BDU) jurnalistika fakültəsində təhsil almışdır (1970-75). 1980 ildən Azərb. Dövlət Nəşriyyat, Poliqrafiya və Kitab Ticarəti İşləri Komitəsində Nəşriyyatlar İdarəsinin rəisi, 1984 ildən Azərb. KP Mərkəzi Komitəsinin təbliğat və təşviqat şöbəsi müdürünün mətbuat məsələləri üzrə müavini işləmişdir. Azərb. Sovet Ensiklopediyası Baş redaksiyasında baş redaktorun birinci müavini (1989-91), baş redaktor (1991–92), «Azərbaycan Ensiklopediyası» Nəşriyyat-Poliqrafiya Birliyinin Baş direktoru və Baş redaktoru (1993-2004) olmuşdur. Bədii yaradıcılığa 1965 ildə «Azərbaycan pioneri» qəzetində dərc etdirdiyi sənədli hekayə ilə başlamışdır. Uşaqlar üçün şeir və hekayələr yazmışdır. Onun redaktəsi və rəhbərliyi ilə Azərb.-da ilk dəfə fundamental həcmdə «Qədim Şərq ədəbiyyatı» (1999) müntəxəbatı nəşr olunmuşdur. V. onlarla irihəcmli ensiklopedik, elmi və bədii kitabın («Hüquq ensiklopedik lüğəti», «Azərbaycan soraqçısı», «Fəlsəfə ensiklopedik lüğəti», «Dünya xalqları», «Dünya dövlətləri» və s.) redaktoru, tərtibçisi və nəşiridir. Milli münaqişələr, qaçqınlıq problemi, insan hüquqları, müasir konfliktologiya, milli ideologiyanın formalaşması və inkişafı ilə bağlı silsilə məqalələr yazmışdır. 30-dan çox kitabın, 400-dən çox elmi, 500-dən çox elmi və publisistik məqalənin, elmi məruzə və çıxışın müəllifi, 9 kitabın tərcüməçisidir.

Tərcümələri:

1. **Boris Aprilov.** Tülkübalanın sərgüzeşt-ləri (povest). Bakı: Gənclik, 1984, 178 s. Semyon Lovkov. Yolda gözlənilməz hadisələr. Bakı: Azərnəşr, 1984.
2. **Məhtimqulu.** Qəm seli (şeirlər). Bakı: Yazıçı, 1984, 128 s.
3. **Bilqamış dastanı.** Bakı: Gənclik, 1985, 104 s.
4. **Saltıkov-Şedrin M.** Metsenat qartalı; Vəhşi mülkədar; Yazıq canavar (nağıl). Saltıkov-Şedrin M. Nağıllar və hekayələr. Bakı: Gənclik, 1988,
5. **Qaracaoğlu.** Aramızda qarlı dağlar dayanıb (Q.Namazovla birgə). Bakı: Yazıçı, 1991, 216 s.
6. **Ə.Kamal Bəlviranlı.** İslam prinsipləri. Bakı: Göytürk, 1993, 230 s.
7. **Ana kitablar.** «Avesta»dan parçalar. Bakı: Azərnəşr, 1996.
8. **Bilqamış dastanı.** Bakı: Gənclik, 1999, 130 s.
9. **Saltıkov-Şedrin Mixail Yevqrafoviç.** Mesenat qartal; Vəhşi mülkədar; Yazıq canavar (nağıl). Dünya ədəbiyyatı seriyası. M.Y.Saltıkov-Şedrin. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Şərq-Qərb, 2006, s.101-110, 126-134, 192-198.

VƏLİYEV

Kamil Nəriman oğlu
(d. 18.8.1946, Cəbrayıl)
– ədəbiyyatşünas, dilçi.
Filologiya e.d. (1988),
prof. (1989). Azərb.
Dövlət Un-tinin (indiki
BDU) filologiya fakül-
təsini bitirmiş, həmin il

orada pedaqoji fəaliyyətə başlamışdır. 1988-99 illərdə BDU-da Azərb. dilçiliyi kafed-rasının müdiri, Böyük Elmi Şuranın üzvü olmuşdur. İzmir Un-tində (1991–92), Şimali Kiprin Doğu Ağdəniz Un-tində (1999–2000) dərslər demişdir. Konya Səlcuq Un-tinin fəxri

doktoru (1990), Türk Dil Qurumu, Atatürk Kültür Mərkəzi və Türk Folklor Qurumunun fəxri üzvüdür. 30 kitabın, 500-dən çox məqalənin müəllifidir. Bir sıra beynəlxalq elmi konfranslarda çıxış etmişdir.

1998 ildə Türkiyə Resp. prezidentinin fərmanı ilə Türkiyə Resp. «Şərəf və Ləyaqət nişanı» ilə, 2002 ildə Türkiyə Nazirlər Kabineti yanında Türk Əməkdaşlıq və İnkişaf Agentliyinin, Türk Dil Qurumunun mü-kafatları ilə təltif edilmişdir.

Türkiyə Prezidenti R.T.Ərdogandan xidmət ödəli almışdır. (2015)

Hazırda Türkiyənin İstanbul Aydın Un-tində dərslər deyir və Orta Şərq və Qafqaz Araşdırmaları Mərkəzinə rəhbərlik edir.

Tərcümələri:

1. **Hrant Matevosyan.** Yad. Həkayə, No: 6, Azərbaycan, 1984, s.125- 139.
2. **Əlişir Nəvai.** Mühakəmatül-Lügəteyn. Ulduz, No: 7, 1986, s.41- 53.
3. **O.Süleymanov.** Az-Ya, Azərbaycan türkçəsindən tərc. K.V.Nərimanovlu, F.Türkmən, M.Önər, İstanbul, 1993, 360 s.
4. **Blon Jorj.** Ölümə yürüş. Çağdaş Dünya ədəbiyyatı. Bədii nəsr, s.470-483. (Ulduz jurnalı, 1993, No: 4, s.20-30).
5. **Əlişir Nəvai.** Mühakəmatül-Lügəteyn. Bakı, Yurd, 1999, 61 s.
6. **Qumilyov Lev.** Etnogenez və Yer in biosferi (traktatdan fraqmentlər). Azər-baycan, 2004, №7, s.133-144 (Əliheydər Ağakışiyevlə birgə tərcümə).
7. **L.Qumilyov.** Etnogenez və Yer in Biosferi. Bakı, Nurlan, 2005, 542 s. (Əliheydər Ağakışiyevlə birgə tərcümə).
8. **A.N.Kononov.** Rusiyada türk dillərinin öyrənilməsi tarixi (1917-ci ilə qədər), SSRİ-də Türk Filologiyası (1917-1967). Çinar çap, Bakı, 2006. 350 s. (Türkiyə türkçəsinə tərc. K.V. Nərimanovlu, N. Muradov, Y.Səvimli).

9. 1926 Bakı Türkoloji Qurultayı, Tutanaqlar. TDK Nəşrləri, Ankara, 2008, 486 s. (Mustafa Onarla birgə tərcümə)
10. **Qabriel Qarsia Markes.** «SSRİ EA Latin Amerikası İnstitutunun Orqanı olan Latinskaya Amerika jurnalı redaksiyasındakı söhbəti». Bakı: Şərq-Qərb, 2010, s.44-66.
11. **Ədhəm Rahimoğlu Tenişev.** Doğumunun 90. Yılına Armağan. Minara Aliyeva, TDK Nəşrləri, Ankara, 2013, 208 s.
12. **İlham Rahimov.** Suç və Cəza. Rusçadan tərc. Toğrul Vəli. Türkiyə Barolar Birliyi, 2014, 353 s.

VƏLİYEV

Lətif Niftalı oğlu (d. 5.4.1942, Füzuli) – şair, publisist. AYB-nin üzvü (1985), AJB-nin üzvü (1982). Moskvada M.Qorki ad. Ədəbiyyat İn-tunda təhsil almışdır (1966-71). Azərb. Yazıçılar İttifaqı nəzdində Natəvan ad. klubun müdiri (1971–78), Azərb. Dövlət Televiziya və Radio Verilişləri Komitəsində ictimai-siyasi verilişlər redaksiyasının əməkdaşı (1978-87), televiziyanın tikinti, nəqliyyat və rabitə baş redaksiyasının əməkdaşı, orada radionun Xəbərlər Baş redaksiyasının redaktoru olmuşdur (1987-2006). İlk şeiri 1959 ildə rayon qəzetində dərc olunmuşdur. 1968 ildən dövrü mətbuatda müntəzəm çıxış etməyə başlamışdır. Əsərləri keçmiş SSRİ xalqlarının dillərinə tərcümə olunmuşdur.

Tərcümələri:

1. **Elizaveta Baqryana.** Bahar duyğuları (şeir). Azərbaycan, 1972, №1, s.162.
2. **İvan Davidkov.** Zəriflik (şeir). Azərbaycan, 1972, №1, s.162.
3. **Nikolay Qriboçov.** Salam Bakı! (şeir). Azərbaycan, 1975, №8, s.6
4. **Aşot Qraşi.** Həlak olmuş əsgərlərin xatirəsinə (şeir). Azərbaycan, 1975, №8, s.158.

5. **To Xiu.** Oktyabr inqilabı (şeir). Azərbaycan, 1975, №9, s.188.
6. **Xyun Kan.** Əl içində dan yeri... (şeir). Azərbaycan, 1975, №9, s.190.
7. **Nonq Kuok Tyan.** Səmərqənd inşaatçıları ilə söhbət (şeir). Azərbaycan, 1975, №9, s.191.

VƏLİYEV Tehran

Tərcümələri:

1. **Frensis Skot Fitscerald.** Yenidən Babildə (hekayə); Həyat və ədəbiyyat; Maksuel Perkinsə; Con Bişopa; Qızına (F.Fisceraldın məktublarından). Azərbaycan, 1980, №12, s.170-188.
2. **Suzen Hill.** Bir az mahnı, bir az rəqs (hekayə). Azərbaycan, 1982, №6, s.178-190.
3. **U.Folkner.** Həmin gün şərq qarışanda (hekayə). Azərbaycan, 1984, №8, s.133-145.
4. **U.Folkner.** O gün şərq qarışanda (hekayə). Dünya: Orijinaldan tərcümə toplusu. 2-ci kitab. Bakı: Yazıçı, 1986, s.15-35.
5. **P.P. Bajov.** Gümüşü dırnaq; Göyməcə qarının quyusu; Oddan Çıxan hoppancıq; Qızılsaç; Tayutkanın güzgüsü; Qartal lələyi (rəvayət). Dünya uşaq ədəbiyyatı kitabxanası. İ.A.Krıllov, A.S.Qriboyedov, N.A.Nekrasov, P.P.Bajov. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Gənclik, 1989, s.405-461.
6. **C.D.Selincer.** Roman, povest, hekayələr. Dünya ədəbiyyatı kitabxanası. 100 cildə. 96-cı cild. Bakı: Yazıçı, 1990, 387 s.
7. **Cerom D.Sellincer.** Çovdarlıqda uçurumdan qoruyan (roman). Dünya ədəbiyyatından seçmələr. Qırmızı-qırmızı qızılgül. Bakı: Azərbaycan Tərcümə Mərkəzi, 1998, s.253-447.
8. **Uilyam Folkner.** İki əsgər; Quraq sentyabr; Emili üçün qızılgül; O gün

şər qarışanda (hekayə). Dünya ədəbiyyatından seçmələr. Qırmızı-qırmızı qızılgül. Bakı: Azərbaycan Tərcümə Mərkəzi, 1998, s.695-759.

9. **Ceyms Coys.** Bacılar (hekayə). Xəzər, 2004, №2, s.35-42.
10. **U.Folkner.** Avqust işığı (roman). Xəzər, 2005, №3, s.23-59; 2006, №1, s.107-157; №2, s.168-203; №3, s.88-138; №4, s.127-163; 2007, №1, s.187-267.
11. **Nensi Reyqan.** İndi növbə mənimdirdi (xatirələr). Xəzər, 2007, №2, s.126-186
12. **Cerom Devid Selincer.** Çovdarlıqda uçurumdan qoruyan (roman) (s.24-218); Dülğərlər, qaldırın taxtabəndləri; Fenni (povest) (s.222-313); Banan balığının asan ovlanan günü; Topal dovşanın Konnektikat səfəri; Eskimoslarla müharibədən azca qabaaq; Güləyən adam; Qayıqda; Esmeyə – həm sevdalı, həm murdar; Pənbə göyçək dodaqlar və o yaşılı gözlər; Domye-Smitin mavi mövsümü; Teddi (hekayə) (s.316-485). Müasir dünya ədəbiyyatı seriyası. Cerom Selincer. Seçilmiş əsərləri. Bakı, «Şərq-Qərb», 2009, 488 s.

VƏLİZADƏ Lətif

Tərcümələri:

1. **A.Prokofyev.** Əs, bahar küləyi (şeir). Azərbaycan, 1977, №11, s.194.
2. **Anatoli Sofronov.** Sən elə həmənsən (şeir). Ədəbiyyat və incəsənət, 1981, 1 yanvar.
3. **Mixail Plyaskovski.** Nizaminin qızıl misraları (şeir). Ədəbiyyat və incəsənət, 1981, 9 oktyabr.
4. **Hacıqasımov O.** «Təlqinlikdən uzaq qaç...»; Xahiş; Mavi yelkən (şeir). Ədəbiyyat və incəsənət, 1984, 11 may.

VİLAYƏT CƏFƏR

Tərcümələri:

1. **Cürci Zeydan.** Fərqanə gəlini (tarixi roman). Bakı: Gənclik, 1996, 292 s.
2. **Süleyman Musa.** Miras (hekayə). Arzu, 1998, №3, s.46-48.
3. **Əbdül Əziz Səud əl-Babtin.** Ey palma ağacım; Ulduza şikayət; Susuzluqdan yanan ürək; Dəlilik; İtirilən yol (şeir). Arzu, 1998, №4, s.3, 5, 7, 9, 11.
4. **Əbu Şənəb Adil.** Açar (hekayə). Arzu, 1998, №4, s.40.

VOYSKUNSKI

Yevgeni Lvoviç
(d. 9.4.1922, Bakı) –
rus yazıçısı, fantast.
Leninqradda İncəsənət
Akademiyasının sə-
nətsünaslıq fakültə-
sinə, eyni zamanda
arxitektura fakültə-

sinin hazırlıq kurslarına daxil olmuşdur. İkinci Dünya müharibəsi zamanı hərbi dəniz donanmasında xidmət etmiş, Baltika donanmasından kapitan-leytenant rütbəsi ilə tərxis olunmuşdur (1956). 1952 ildə A.M.Qorki ad. Ədəbiyyat İn-tunu bitirmişdir. 1970-ci illərin əvvəllərində Bakıdan Moskvaya köçmüşdür. Yaradıcılığa məktəb illərində felyetonlarla başlamışdır. İlk hekayəsi Baltika donanmasının «Boevaya vaxta» qəzetində dərc olunmuşdur. Tərxis olunadək müxtəlif qəzetlərdə hərbi müxbir işləmişdir. 1960-70-ci illərdə qardaşı İ.B. Lukodyanovla birgə elmi fantastika janrında əsərlər yazmışdır. 1980-ci illərin ortalarından ədəbi meynstrimə qayıtmış, müharibəyə və öz dövrünə dair romanlar qələmə almışdır. 20-dək kitabın müəllifidir. II dərəcəli «Böyük Vətən müharibəsi», «Qızıl ulduz», «Şərəf nişanı» (1984) ordenləri və medalları ilə təltif olunmuşdur.

Tərcümələri:

1. **Гусейн Аббасзаде.** Опасной морской дорогой. (рассказы). М.: Правда, 1970, 48 с.
2. **Гусейн Аббасзаде.** На дом упала тень... Повести и рассказы. М.: Советский писатель, 1970, 423 с.
3. **Гусейн Аббасзаде.** Стук в дверь. Повести. М.: Известия, 1974, 461 с.
4. **Гусейн Аббасзаде.** Четыре воскресенья. Повести и рассказы. М.: Советский пиатель, 1975, 286 с.
5. **Гусейн Аббасзаде.** Гость издалека: Повести и рассказы. М.: Художественная литература, 1978, 333 с.
6. **Гусейн Аббасзаде.** Хрустальная чернильница и синие «Жигули»: (рассказы) М.: Правда, 1982, 48 с.
7. **Гусейн Аббасзаде.** Водоворот. Роман. М.: Советский писатель, 1983, 575 с.

Y

YAQUBOV İ.

Tərcümələri:

1. **Fatmir Qyata.** Sel (s.55-99) (hekayə). Alban yazıçılarının hekayələri. Bakı: Azərənşr, 1958, 116 s.
2. **A.Kuprin.** Təkbətək (s.25-271); Olesya (s.287-366) (povest); Breget (s.272-280); Yasəmən kolu (s.281-286); Allez! (s.367-372); Olqa Sur (s.373-382); Müsahibə (s.383-388) (hekayə). A.Kuprin. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Azərənşr, 1962, 390 s.
3. **Leonid Maksimoviç Leonov.** Yevgeniya İvanovna (povest). Bakı: Azərənşr, 1966, 116 s.
4. **S.A.Donqulov.** Lenin Amerika ilə danışıq (hekayələr). Bakı: Gənclik, 1967, s.142.
5. **Y. Kazakov.** Hekayələr. Bakı: Azərənşr, 1973, 94 s.
6. **Min bir gecə.** 8 cildə. I cild. 1-38-ci gecələr. Bakı: Azərənşr, 1973, 368 s.
7. **Min bir gecə.** 8 cildə. VI cild. 607-756-cı gecələr. Bakı: Azərənşr, 1978, 464 s.
8. **Şəhriyar şahla qardaşının əhvalatı** (s.7-14); Tacirlə cinin nağılı (s.15-25); Üç alma əhvalatı (s.26-33); Vəzir Nürəddinlə qardaşının nağılı (s.34-80) («Min bir gecə» nağıllar toplusundan). Dünya ədəbiyyatı kitabxanası. 100 cildə. XIII cild. Min bir gecə. Bakı: Yazıçı, 1992, 456 s.
9. **Aleksandr İvanoviç Kuprin.** Zümrüd (hekayə). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Rus ədəbiyyatı antologiyası. 2 cildə. II cild, Bakı: Avrasiya press, 2007, s.203-218.

YEVTUŞENKO

Yevgeni Aleksandroviç (əsl soyadı Qanqnus) (d. 18.7.1932, İrkutsk vil., Nijneudinsk ş.) – rus şairi, nasir, publisist. Nobel mükafatı laureatı (1963). SSRİ Dövlət mükafatı (1984), RF

Dövlət mükafatı (2010) laureatı. M.Qorki ad. Ədəbiyyat İn-tunda (Moskva) təhsil almışdır (1952-57). İlk şeiri 1949 ildə «Sovetskiy sport» qəzetində dərc olunmuşdur. «Gələcəyin kəşfiyyatçıları» adlı ilk şeir toplusu 1952 ildə çapdan çıxmış, həmin il ən gənc üzv kimi SSRİ Yazıçılar İttifaqına qəbul edilmişdir. SSRİ Yazıçılar İttifaqı İdarə heyətinin katibi olmuşdur (1986-91). SSRİ Ali Sovetinin deputatı seçilmişdir (12-ci çağırış). 1991 ildən ABŞ-da yaşayır. 60-dan çox şeir kitabı nəşr olunmuşdur. Povest, poema, roman və memuarları, publisistik məqalələri var. Bir neçə filmə çəkilmiş, bir sıra filmlərin rej.-u və ssenari müəllifi olmuşdur.

Tərcüməsi:

Наби Хазри. Дуб на скале. Стихи. Баку: Азербайджанское Государственное Издательство, 1959, 100 с.

YUSİF HƏSƏNBƏY

(Yusif Qonaq oğlu Həsənbəyov; d. 26.12.1932, Quba) – şair, dramaturq, tərcüməçi. AYB-nin üzvü (1959). Azərb. Pedaqoji İn-tunun (indiki ADPU) dil və ədəbiyyat fakül-

təsində təhsil almışdır (1952-56). Azərb. LKGİ Səbəyel r-n komitəsində təlimatçı, Azərb. Dövlət Musiqi Nəşriyyatında ədəbi redaktor, «Bakı» axşam qəzetində ədəbi işçi,

tərcüməçi olmuşdur (1956-69). Moskvada, M.Qorki ad. Ədəbiyyat İn-tunun poeziya bölməsində oxumuşdur (1975-77). Beynəlxalq PEN təşkilatı Azərb. PEN klubunun məsul katibidir (1990 ildən). «Təhsildən qayıdarkən» adlı ilk mətbu əsəri 1954 ildə «Azərbaycan» jurnalında dərc olunmuşdur. Dövri mətbuatda müntəzəm çıxış edir. Əsərləri keçmiş SSRİ xalqlarının dillərinə tərcümə olunmuşdur. «Şehirli üzük» (1973) pyesi Mingəçevir Dövlət teatrında, «Yıxılanı qaldır» (1975) pyesi Ağdam Dövlət teatrında tamaşaya qoyulmuşdur. Azərb. mahnılarını toplayıb nəşr etdirmişdir. Şeirlərinə mahnı bəstələnmişdir.

Tərcümələri:

1. **P.Xuzanqay.** Şimala üz tutub karvan (M.F.Axundova) (şeir). Azərbaycan, 1962, №10, s.67.
2. **İnadkar sətirələr.** (Dünya klassik və müasir şairlərinin əsərlərindən seçmələr). Bakı: 1991, 183 s.

YUSİF SAVALAN

(Yusif Savalan oğlu Allahverdiyev;
d. 10.10.1948, Xocalı)
– şair, tərcüməçi. AYB-nin (1997), AJB-nin (1998) və Beynəlxalq Herman Hesse Cəmiyyətinin Calv (AFR)

üzvü (2002). Azərb. Pedaqoji Xarici Dillər İn-tunun (indiki ADU) alman dili fakültəsini bitirmişdir. Həmin in-tun alman dili kafedrasında laborant, baş laborant, müəllim işləmişdir (1979-96). «Qarabağda qocalmasaq...» (1999), «Februarsonne in Kassel» (2006) («Kaseldə fevral günəşi»), «Vətən və Məhəbbət» (2013) şeir kitablarının müəllifidir. 2001–06 illərdə AFR-də azad yaradıcılıqla məşğul olmuş, qatıldığı çoxsaylı görüş və toplantılarda Azərb. həqiqət-

lərini, erməni işğalçılarının vəhşiliklərini ölkə ictimaiyyətinə çatdırmış, almanca yazdığı şeirlərlə Almanıyanın poeziya almanax və antologiyalarında çıxış etmişdir. 2002 ildə qələmə aldığı və Frankfurt-Mayn ş.-də işıq üzü görən «Yeni ədəbiyyat. 2005-ci ilin payız antologiyası» adlı poeziya toplusunda dərc etdirdiyi «Söyüd» tənisi ilə alman ədəbiyyatına yeni şeir janrı gətirmişdir. 2007 ildən ADU-da müəllimlik fəaliyyətini davam etdirir. Hazırda alman dilinin tərcüməsi kafedrasının dosentidir (2013 ildən). O, əsasən H.Heynenin şeirlərinin tərcüməçisi kimi tanınmışdır. Bir sıra Azərb. şairlərinin şeirlərini alman dilinə tərcümə etmişdir.

Tərcümələri:

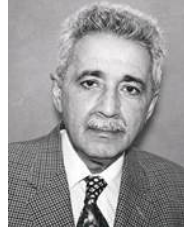
1. **Vilhelm Buş.** Nəhayət (şeir). Ədəbiyyat və incəsənət qəzeti, 3 avqust, 1979.
2. **V.Förner.** Gecə narahatçılığı (hekayə). Ədəbiyyat və incəsənət qəzeti, 19 oktyabr, 1979.
3. **Alman epiqramları.** Ədəbiyyat və incəsənət qəzeti, 6 noyabr, 1980.
4. **Teodor Ştorm.** Əbədi keşik (novella). Azərbaycan jurnalı, №9, 1981, s.154-156.
5. **Helmut Praysler.** İstək, Şəkil (şeirlər). Ulduz jurnalı, №6, 1983.
6. **G.Herveq.** Nifrət nəğməsi; H.Heyne. Dünən güldü taleyim, Ulduzlar, Yuxuda ağlamışam, Sevənlər ayrılında, Dəniz kənarında... (şeirlər). Dünya tərcümə toplusu, №1, Bakı: Yazıçı, 1983, s.324-327.
7. **Aksel Şultse.** Yayın son nəğməsi, Vaxtsiz yolçu (şeirlər). Ədəbiyyat və incəsənət qəzeti, 8 iyun, 1984.
8. **H.Praysler.** Sevgi; A. Şultse. Vüsal; Eva Ştritmatter. Külək. Sual (şeirlər). Ədəbiyyat və incəsənət qəzeti, 12 oktyabr, 1984.
9. **Aksel Şultse.** Məzar daşı. Yayın son nəğməsi (şeirlər). Dünya tərcümə top-

- lusu, №2, Bakı: Yazıçı, 1986, s.327-329.
10. **H.Praysler.** Bakı (şeir). Sovet Gürcüstanı qəzeti, 28 aprel, 1987.
 11. **H.Praysler.** Tbilisi (şeir). Sovet Gürcüstanı qəzeti, 11 iyul, 1987.
 12. **Ervin Ştritmatter.** Qeşonnek və mən (hekayə). Bilik qəzeti, 11 sentyabr, 1987.
 13. **F.Kafka.** Qanun qarşısında (novella). Ədəbiyyat və incəsənət qəzeti, 25 sentyabr, 1987.
 14. **E.Rixter.** Salmanov – geoloqlar atası (oçerk). Kommunist qəzeti, 17 yanvar, 1988.
 15. **R.Hofmann.** Prokuror (fantastik hekayə). Dünya tərcümə toplusu, №3, Bakı, 1988, s. 290-301.
 16. **K.H.Şatte.** Şaxta baba (hekayə). Azərbaycan gəncləri qəzeti, 31 dekabr, 1988.
 17. **R.Pester.** Səkkiz mart (hekayə). Azərbaycan gəncləri qəzeti, 7 mart, 1989.
 18. **E.Kestner.** Bir məktəb direktorunun söhbəti (hekayə). Azərbaycan müəllimi qəzeti, 19 oktyabr, 1990.
 19. **K.Tuxolski.** Hitler və Qöte (hekayə). Bilik qəzeti, 30 dekabr, 1990.
 20. **G.Foystel.** Qış yuxusuna getmək istəməyən qurbağa balasının nağılı. Savalan qəzeti, 1 Fevral, 1991.
 21. **B.Brext.** Əsgər arvadına nə göndərildi (şeir). Bilik qəzeti, 22 iyun, 1991.
 22. **U.Rotfus.** Kitab dəlisi (hekayə). Dədəm Qorqud qəzeti, 25 sentyabr, 1991.
 23. **Y.H.Rösier.** Məsləhət (hekayə). Şəfqət qəzeti, 24 dekabr, 1991.
 24. **U.Rotfus.** İldə bir dəfə (hekayə). Yol qəzeti, №4, 1993.
 25. **U.Rotfus.** Kalvli dabbağın tapmacası (rəvayət). Ozan qəzeti, №1, dekabr, 1996.
 26. **G.R.Vekerlin.** Qəssabla dabbağ qadının toyu barədə. **M.Opits.** Bir itin epitafiyası. **F.fon Loqau.** Mummiyə. **A.Qrifus.** Albinə. **D.G.Morhof.** Cavan oğlanla qarının və qoca kişiylə gənc qadının evlənməsi barədə. **Y.Qrob.** Dəqiq nişanə. **A.Q.Kestner.** Xidmətinin nəzakəti. Qocalan şairlər. Bir virtuoza. **Y.Qlaym.** Sual. **Q.Lessinq.** Uzun buruna. Mizona. Çəkməçi Frants. Paula. Triksin xanımı. **M.Kalbek.** Bakirə bir qızın epitafiyası. Bir heykəl barədə. **A.Holts.** Qafiyə oyunu (epiqramlar). Xəzər, №2, 1997, s.144-146.
 27. **U.Rotfus.** Uşaq və sığın (hekayə). Ozan qəzeti, №4, may, 1997.
 28. **U.Rotfus.** Azərb. Odlar Yurdu. (Məqalə). Ədəbiyyat və incəsənət qəzeti, 19 dekabr, 1997.
 29. **U.Rotfus.** Sehrli güzgü (rəvayət). Savalan qəzeti, 29 yanvar, 1998.
 30. **E.Kirxhof.** Suraxanı alovları. Pianoçu qız. O. (şeyrlər). Palitra qəzeti, 18 dekabr, 1999.
 31. **A.Oleariy.** İki ağır yük. **F.fon Loqau.** Hərb və sülh. **G.Qreflinger.** Dözümlülüyn səbəbi. **Y.Qrob.** Çörəkçinin təzə evi barədə. **G.E.Lessinq.** Uzaqdakı bağın xeyri. Tənbəl xidmətiyə. Yoxsul. **Y.K.Haefeli.** Haqsız nifrət. **Y.Hauq.** Düzəlmənin səbəbi. Açması. **O.A.Bank.** Pis qazanc. **M.Kalbek.** Orijinal əsər. **E.Kestner.** Yaradıcılıqda yanılma (epiqramlar). Xəzər, №1, 2000, s.85-88.
 32. **Elke.** Yalqız. Asılıram. Nəhayət. Və yenə də həsrət. Daxilən sıxıntılı. Ruhdan düşmə, ümid (şeyrlər). Palitra qəzeti, 18 mart, 2000.
 33. **E.Kirxhof.** Mənim bakılı dostum. Gözlər. Bakıda payız. Yad şəhərdə (şeyrlər). Ulduz jurnalı, №5, 2000.
 34. **E.Kirxhof.** Nar haqqında on bir fraqment (poema). Yeddi gözəllik kitabında. Qərb Universiteti nəşriyyatı. Bakı, 2000, s.9-31.

35. **V.Look.** Yağmurda nəğmə. Qardənə-cikləri. Çəsmələr. Qara sirlər. Lal göz-zəllik (şeyrlər). Yevraziyskiy literaturniy kaleydoskop. Almatı, 2004.
36. **H.Hayne.** İztirablarımın gözəl beşiyi. Arzular çiçək açır. Bu dünya sərsəmdir. Şimalda bir yalçın qaya başında. O ağ zanbaq barmaqları, Kim ki qəsd eləyir öz həyatına. Məni sevdini bilirəm, gülüm. Bahar gecəsinin gözəl gözləri. Dincəliyənsən bir ağ ağac altında. Mənə mavi gözlərlinlə. Gəlin kimi bəzənibdir. Güllər içrə gəzirəm. Kəpənək bənd olub bir qızılgülə. Çoxdan unuduğum o gözəl gözlər. Ay eşqimin ən istəkli zanbağı. Cənniyə (şeyrlər). Xəzər jurnalı, №2, 2006, s. 118-123.
37. **U.Rotfus.** Muğam. Xanəndənin son şərqisi (şeyrlər). Bayatı jurnalı, №12-13, 2006, s.31.
38. **E.Yandl.** Demokratiya.Yeddi uşaq. Çadır. Həşəratagız. Gün aydın. Boynu vurulub. Şeir yapmaq üçün. Rənglər şeyri. Ağciyər deyiləm artıq (şeyrlər). 525-ci qəzet, 9 noyabr, 2007.
39. **Dil haqqında düşüncələr, deyimlər.** Azərbaycanda xarici dillər elmi-metodik və ictimai-publisistik jurnal, №4, 2007. s.96-97; №2, 2008, s.116-117.
40. **H.Hayne.** Şeyrlər (Kitab. İki dildə). Bakı: Avrasiya Press, 2008, 224 s.
41. **Tanınmış musiqiçilər haqqında lətifələr.** Azərbaycanda xarici dillər jurnalı. №3/4, 2008, s.152-153.
42. **Berti Foqts.** Aforizmlər. 525-ci qəzet, 30 sentyabr, 2008.
43. **L.Berinski.** Yevpatoriya limanındakı Cümə Məscidinin stereoeffekti (şeyr). Viesenborn/Almaniya, 2009, 1 s.
44. **Söz oyunu.** Azərbaycanda xarici dillər jurnalı №1, 2009, s.94.
45. **Xiazmlar.** Azərbaycanda xarici dillər, №1, 2009, s.83-84.
46. **Y.Zoyfer.** Səfillərin nəğməsi. Vyana/Avstriya, 2010, s.21.
47. **Dil haqqında deyimlər.** Azərbaycanda xarici dillər, №2/3, 2010, s.77-78.
48. **Frans Kafka.** Qanun qarşısında. Kənd həkimi (novellalar). Bakı: „Şərq-Qərb“ 2010, s.536-546; Rədd cavabı. Ev yolu. Dalgın boylanış, K.böyük fokusçu idi...(pritçalar). Bakı: Şərq-Qərb 2010, s.548-549.
49. **Berti Foqts.** Aforizmlər. Azərbaycanda xarici dillər, №2/3, 2011, s.100-101.
50. **Antik olimpia mozaikası.** Azərbaycan-da xarici dillər, №1, Bakı, 2012, s.95.
51. **Çiçəkli ev.** Sən mənim, mən sənin. Gəl. Məhəbbəti kim kəşf edib. Salam de. Qəmli görünməyin bilməm nədəndir. Bahara can atıd ürəyim mənim. Oğlan və bənövşə (Alman folklorundan şeyrlər). Vətən və məhəbbət kitabında. Bakı: Mütərcim, 2013, s.121-127.
52. **Y.V.Qöte.** Tapdım. Adelbert fon Şamisso. Yenə bahar gəldi. **L.Uland.** Qış gəzintisi. **H.Hayne.** O gözəl may ayında. Axan göz yaşlarımdan. Qızılgülü, zanbağı, göyərçini, günəşi. Ruhumu bələmək istəyirəm mən. Şana-güllə Günəşin. Onlar məni incitdilər. Ey gözəl balıqçı qız. Sən necə arxayın yata bilirsən. Göndərdiyin o məktub. Məclis qurulubdur sizdə bu axşam. Payızın sonudur, duman bürüyür. Gecdir artıq, belə gülümsəmə sən. **Georq Herveq.** Yazda o gözəl çiçək. **Teodor Ştorm.** Gecələr. Bu bir pıçıltı idi. Vilhelm Buş. Sən bir arx olsaydın. **Rainer Maria Rilke.** Bahar. Günlərin bir günündə. **Erix Müzam.** Səndən soruşdum. **Helmut Praysler.** İstəyim – ümidim. **Eva Ştritmatter.** Söyüd. Axşam küləyi. Tənhalıq. **Haynts Kalau.** Şad və kədərli. Ər-arvad. Qısqanclıq barədə. Ailə albomu. Gəzmək öyrədir. **Eva Hesse.**

- Sənin misraların. Sən bir ada. **Aksel Şultse**. Axsam nəğməsi. (şeyrlər). **Elke**. Adsız şeyrlər. Vətən və məhəbbət kitabında. Bakı: Mütərcim, 2013, s.128-160.
53. **Aforizmlər və deyimlər**. Azərbaycanda xarici dillər, №3, 2013, s.99-100.
54. **Deyimlər**. Azərbaycanda xarici dillər, №2, 2014, s. 105-106.
55. **Uli Rotcus**. Kitab dəlisi (hekayə). Azərbaycanda xarici dillər, №2, 2015, s.111-112.
56. **H.Hayne**. Əskik hərəkətini ..., Günəş şüasında qızıla çalan... (şeyr). Dünya ədəbiyyatı toplusu, №2, 2015, s.296.
57. **A.Qrifius**. Şair Gelerə. **D.G.Morhof**. Bir sərxoş tələbəyə. **A.Q.Kestner**. Qocalan şairlər. **Y.Glaym**. Bir müəllifə. Sual. **K.Şönayx**. Cənab Miliusa. Yenə həmin cənaba. **G.E.Lessing**. Kautsa. Çəkməçi Frants. Qonaq. Epiqramı anlamayan şairə. **Q.K.Pfeffel**. Naşir və müəllif. **H.K.Boye**. Qəbir daşında yazı (epiqramlar). Azərbaycanda xarici dillər, №4, 2015, s.137-138.
58. **Aforizm barədə aforizmlər**. Azərbaycanda xarici dillər, №3, 2016, s.134-59.
59. **Nabi Chasri**. Die Sonne scheint, es regnet... (Gün çıxıb, yağış yağır...). Die Höhe (Ucalıq eşqi). Grabschrift eines im Meer ertrunkenen Jungen (Dənizdə boğulmuş bir gəncin baş daşında yazı). Suche du nach mir. (Axtar sən məni). Es kommen die stummen Gedanken (Gəlir lal fikirlər). Was sich das Herz wünscht (Ürək nə istəyir). Die Frage (Sual). Die einsame Wolke (Tənha bulud). Bei klarem Wetter (Dəniz lövhəsi). Die Platane klopf an mein Fenster (Pəncərəmi döyür çinar). Wenn du sprichst (Sən danışanda). Die Himmel schreiben Gedichte (Göylər şeyr yazır). Gedichte von Nabi Chazri. Nəbi Xəzrinin şeyrləri kitabında. Düsseldorf/Almaniya Federativ Respublikası, Dr. Şəmsi Süleymanlının mətbəəsi, 1985, s.39-61.
60. **Ahmed Elbrus**. Die Schlangengerechtigkeit. Əhməd Elbrus. İlan Ədaləti (şeyr). Almaniya: Die Union qəzeti, 14 avqust, 1991.
61. **N.Chasri**. Die einsame Wolke. N. Xəzri. Tənha bulud. **B.Vahabzadə**. Meine Mutter. B.Vahabzadə. Mənim anam. **V.Asis**. Die Hoffnung. V.Əziz. Ümid (şeyrlər). Almaniya: Der Arkaden jurnalı, №3, 1993, s. 69-71.
62. **M.Gulijew**. Fabeln. M.Quliyev. Təmsillər. Zarafat qəzeti, №7, noyabr, 1996.
63. **Ahmed Dshavad**. Nationalhymne der Aserbaidshanischen Republik. Ə.Cavad. Azərb. Respublikasının milli himni. **Rassul Rsa**. Versammlungskrankheit. R.Rza. İclas bəlası. **Nigar Rafibayli**. Von der Sonne begehrte ich Jugend. N.Rəfibəyli. Günəşdən gənclik istədim. **Bachtiyar Vahabzadə**. Meine Mutter. B.Vahabzadə. Mənim anam. **Hikmet Sija**. Kückenbescheidenheit. Gegenteilige Wirkung. Die Liebe des Schlüssels. Hikmət Ziya. Cücə təvazökarlığı. Əks-təsir. Açarın məhəbbəti. **Nariman Hassanzadə**. Die Schauspieler. N.Həsənzadə. Artistlər. **Vahid Äsis**. Die Hoffnung. Vahid Əziz. Ümid. **Ahmed Elbrus**. Die Schlangengerechtigkeit. Ə.Elbrus. İlan ədaləti. **Vagif Bayatli Onar**. Die Dichter und die Blume.V.B.Önər. Şair və çiçək (Şeyrlər). **M.Gulijew**. Das geschäftige Schwein. Der Tiger im Käfig. Die Windmühle. Esel am Steuer.

- Die Wahl der Eule. M.Quliyev. İşgüzar donuz. Şir qəfəsdə. Yeldəyirmanı. Eşşək sükan arxasında. Bayquşun seçkisi (Təmsillər); Uli Rothfuss. Aserbaidshan Land der Feuer. Hanns Erpf. Bern- München, 1997. U.Rotfus. Azərb. – Odlar Yurdu kitabından. Bern-Münhen, 1997, s.209-302.
64. **M.Gulijew.** Fabeln.M. Quliyev. Təmsillər. Zarafat qəzeti, №10, dekabr, 1997.
65. **Eltşin.** Die Majestät des „Kitabi Dede Korkut». Elçin. Kitabi Dədə Qorqud aliliyi. (Məqalə). Kitabi Dədə Qorqud aliliyi kitabından. Bakı, 1999, s.119-128.
66. **Rassul Rsa.** Du sagst. R. Rza. Deyirsən. **Nəbi Chäsri.** Die Höhe. N.Xəzri. Ucalıq eşqi. **Fikret Godscha.** Das ist die Freiheit, Bruder. F.Qoca. Azadlıq budur, qardaşım (şeyrlər). Verschlossen mit silbernem Schlüssel kitabında. Münhen-Vyana 2000, s.146-147, s.150
67. **M.Guliyew.** Der Rabe als Dirigent (Bəstəkar qarğa. Təmsillər. Kitab). Ludwigsburg/Almaniya Federativ Respublikası: POP, 2007, 62 s..
68. **Friedhof von Quba – blutige Spur armenischer Verbrechen** (Quba məzarlığı – erməni cinayətlərinin qanlı izi). Broşür. Bakı, 2010, 21-23-cü s.
69. **Ə.Cavad.** Staatshymne von Aserbaidshan. Azərb. Dövlət Himni. s.3. Aserbaidshan: 100 Fragen und Antworten kitabında. Avropa-Azərbaycan Cəmiyyəti. Bakı, 2010, 208 s..
70. **Rassul Rsa.** Unglückliches Vorgefühl. Vom Narren die Wahrheit hören. R.Rza. Uğursuz duyum. Dəlidən doğru xəbər. **F.Sadyk.** Die Hoffnung. Hat recht. F.Sadiq. Ümid. Haqqı var. **Nariman Hassansade.** Paradies – Hölle. Über den Wolken. N.Həsənzadə. Cənnət-cəhənnəm. Buludlardan yuxarıda.
- Fikret Godscha.** Warum. Ich fürchte mich. F.Qoca. Niyə. Qorxuram. Şeyrlər. Poliqlot, 1. iyun 2011.

YUSİF SƏMƏDOĞLU

(Yusif Səməd oğlu Vəkilov; 25.12.1935, Bakı – 17.8.1998, Bakı) – nasir. Azərb. SSR əməkdar incəsənət xadimi (1980). AYB-nin üzvü (1958). Səməd

Vurğunun oğludur. Moskvada M.Qorki ad. Ədəbiyyat İn-tuna daxil olmuş (1953), IV kursdan Azərb. Dövlət Un-tinin (indiki BDU) filologiya fakültəsinin beşinci kursuna dəyişilmişdir (1957-58). «Azərbaycanfilm» kinostudiyasında direktor müavini (1969-76), «Ulduz» (1976-87), «Azərbaycan» jurnallarının baş redaktoru (1987 ildən) olmuşdur. Azərb. SSR Ali Sovetinə deputat (12-ci çağırış), AYB katibliyi heyətinə (nəsr üzrə katib) seçilmişdir (1991). Bədii yaradıcılığa 1953 ildə «Azərbaycan gəncləri» qəzetində çıxan «Qanlı çörək» hekayəsi ilə başlamışdır. «Yeddi oğul istəmə» (1970), «Səmt küləyi» (1973), «Qətl günü» (1990) bədii filmlərinin, bir sıra qısametrajlı sənədli və bədii filmlərin ssenari müəllifidir. «220 sayılı otaq» (1960), «Qalaktika» (1973), «Qətl günü» (1987) kitabları nəşr olunmuşdur.

Tərcüməsi:

Saqan Fransuaza. Bir səhər (hekayə). Azərbaycan, 1964, №6, s.77-81.

YUSİF VƏZİR CƏMƏNZƏMİNLİ

(Yusif Mirbaba oğlu Vəzirov; 12.9.1887, Şuşa – 3.1.1943, Qorki vil., Suxo-

bezvodnoye k.) – Azərb. yazıçısı. İbtidai və orta təhsilini Şuşa və Bakı realni məktəblərində almışdır (1897-1909). Kiyev Un-tinin hüquq fakültəsini bitirmişdir (1915). «Müdiri-möhtərəm» başlıqlı ilk yazısı «Molla Nəsrəddin» jurnalının 24-cü nömrəsində (1906) dərc olunmuşdur. «Şahqulunun xeyir işi» (1907) adlı ilk hekayəsini də «Molla Nəsrəddin»in təsiri ilə yazmışdır. «Məlik-məmməd» adlı ilk kitabı isə 1911 ildə Kiyevdə nəşr olunmuşdur. 1915-18 illərdə Saratov, Simferopol və Odessada olmuş, Azərb.-ı tanımaq sahəsində mühüm işlər görmüşdür. 1919 ildə AXC-nin Türkiyədə səlahiyyətli səfiri təyin edilmişdir. AXC-nin süqutundan 8 ay sonra o, istefa vermiş, 1923 ildə Fransaya getmişdir. 1926 ildə Azərb.-a qayıtmış, «Gənc işçi» kooperativ nəşriyyatında, Azərb. dövlət Plan komitəsində, Azərnəşrdə işləmişdir (1926-38). 1938-40

illərdə Ürkənc Pedaqoji İn-tunda (Özbəkistan) rus dili və ədəbiyyatı fakültəsini yaratmış, rus və xarici ölkələr ədəbiyyatı və dillər kafedrasının müdiri olmuşdur. O, «Studentlər» romanına görə Azərb. Yazıçılar İttifaqının tərkibindən çıxarılmış, 1940 il yanvarın 27-də Ürkəncdə həbs edilərək Bakıya gətirilmiş, həmin ilin yayında Qorki vil.-nin Suxobezvodnoye k.-nə sürgün olunmuşdur.

Ç. Azərb. tənqidi-realist ədəbiyyatının görkəmli nümayəndələrindəndir. Onun hekayələrində xalqın ağır həyat şəraiti («Ağsaqqal», «Xanın qəzəbi», «Hacı»), çarizmin istibdadı («Zeynal bəy», «Polis paltosu»), qadınların dözülməz həyatı («Müsəlman arvadının sərgüzəştləri», «Qumarbazın arvadı»), yalançı din xadimlərinin özbaşınalığı («Cənnətin qəbzisi», «Mərsiyə-xan») realist təsvirini tapmışdır. Ç.-nin ro-

Y.V.Çamənzamənli tələbələri ilə birlikdə. Kiyev. 1913

manlarının [«Studentlər» (1914-31), «1917-ci ildə» (1931–34), «Qızlar bulağı» (1934), «Qan içində» (başqa adı «İki od arasında», 1936-37)] Azərb.-da roman janrının inkişafında mühüm rolu var. Onun «Keçmiş səhifələr» (1926), «Qazanc yolunda» (1930), «Qaranlıqdan işığa» (1933) hekayə kitabları nəşr olunmuşdur. Ç. 10-a yaxın xarici dil bilmiş, tarixə, etnoqrafiyaya, folklorə və ədəbiyyat tarixinə dair məqalələr də yazmışdır.

Tərcümələri:

1. **Lev Tolstoy.** Dirilmə (roman). Bakı: Azərneşr, 1929, 320 s.
2. **B.Lavrenev.** Kırk birinci (hekayə). Bakı: Azərneşr, 1930, 88 s.
3. **B.Lavrenev.** Külək. (povest) Bakı: Azərneşr, 1930, 106 s.
4. **B.Lavrenev.** Yıldız rəngi (hekayə). Bakı: Azərneşr, 1930, 59 s.

YUSİFLİ

Cavanşir Əziz oğlu
(d. 26.9.1958, Masallı r-nunun Ərkivan k.)
– ədəbiyyatşünas, tənqidçi. Filologiya e.d. (2010). Azərb. Pedaqoji Xarici Dillər İn-tunun (indiki ADU)

fransız dili fakültəsində təhsil almışdır (1980-86). Həmin in-tdə dərslər demiş (1990-93), Belçikanın «Sərhədsiz həkimlər» humanitar təşkilatında (1993-94), Azərb. Resp. Kənd Təsərrüfatı Nazirliyində (1995-96) tərcüməçi işləmişdir. Hazırda AMEA Nizami ad. Ədəbiyyat İn-tunun ədəbiyyat nəzəriyyəsi şöbəsinin baş elmi işçisidir.

Tərcümələri:

1. **Nizami Gəncəvi.** Vaxtı gəlmiş fələyin zərləri heyətdə olar... (qəsidə). Klassik Azərbaycan ədəbiyyatı seriyası. Nizami Gəncəvi. Lirika. Bakı: Lider, 2004,

s.132-135 (Ə.Vahid ilə birgə tərcümə).

2. **Nizami Gəncəvi.** «Əyildi bel bu çəməndə qocalıqdan nə təhər...» (qəsidə). Klassik Azərb. ədəbiyyatı seriyası. Nizami Gəncəvi. Lirika. Bakı: Lider, 2004, s.136-140
3. **Nizami Gəncəvi.** Rübailər. Klassik Azərbaycan ədəbiyyatı seriyası. Nizami Gəncəvi. Lirika. Bakı: Lider, 2004, s.149-155.
4. **Xaqani Şirvani.** Rübailər. Klassik Azərbaycan ədəbiyyatı seriyası. Xaqani Şirvani. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Lider, 2004, s.566-568.
5. **Nizami Gəncəvi.** «Vaxtı gəlmiş fələyin zərləri heyətdə olar...» (qəsidə). Klassik Azərb. ədəbiyyatı seriyası. Nizami Gəncəvi. Lirika. Bakı: Lider, 2004, s.132-135 (Ə.Vahid ilə birgə tərcümə).
6. **Nizami Gəncəvi.** «Əyildi bel bu çəməndə qocalıqdan nə təhər...» (qəsidə). Klassik Azərb. ədəbiyyatı seriyası. Nizami Gəncəvi. Lirika. Bakı: Lider, 2004, s.136-140
7. **Nizami Gəncəvi.** Rübailər. Klassik Azərb. ədəbiyyatı seriyası. Nizami Gəncəvi. Lirika. Bakı: Lider, 2004, s.149-155.
8. **Xaqani Şirvani.** Rübailər. Klassik Azərb. ədəbiyyatı seriyası. Xaqani Şirvani. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Lider, 2004, s.566-568.

YUSİFOV

Tofiq Sədrəddin oğlu
(d. 25.1.1957, Şəki r-nunun Çayqaraqoyunlu k.) – yazıçı, publisist, tərcüməçi. Filologiya üzrə f.d. (2012). Azərb. Dövlət Un-tinin (indiki BDU) jurnalistika fa-

kültəsini bitirmişdir (1979). Əmək fəa-

liyyətinə “Şəki fəhləsi” qəzetinin müxbiri kimi başlamışdır (1979). 1990–2006 illərdə “Səhər”, “Günay”, “Aydın sabah” qəzetləri redaksiyasında, “Fakt” və Azərb.-Türk İnformasiya Agentliklərində redaktor, baş redaktor və baş direktor vəzifələrində çalışmışdır. 2002 ildən elmi-pedaqoji fəaliyyətlə məşğuldur. Türk Dünyası Araşdırmaları Beynəlxalq Elmlər Akademiyasının həqiqi üzvüdür (2015). 6 kitabın, elmi və publisistik məqalələrin müəllifidir. Azərb. mətbuatının inkişafında xidmətlərinə görə “Tərəqqi” medalı ilə təltif edilmişdir. Azərb. Resp. Prezidenti təqaüdçüsü olmuşdur (2013–14). Əsərləri xarici dillərə tərcümə edilmişdir.

Tərcümələri:

1. **Т.Юсифов.** Принцип социального партнерства. Мəqalə. «Career Master» jurnalı, 2007, № 7, s. 26-28
2. **И.Ибрагимов.** Без скидок на возраст. Мəqalə. « Career Master » jurnalı, 2007, № 8, s. 14-17
3. **Е.Мəммədov.** Nərmənənin gündəliyi. “Art of Beauty” jurnalı, 2012, № 2. s. 9-12
4. **Е.Мəммədov.** Günəşə təslim olma. “Art of Beauty” ”jurnalı, 2012, № 3, s. 5-8
5. **Е.Мəммədov.** Monakosayağı dolçevita. “Art of Beauty” ”jurnalı, 2012, № 4.s. 88-92
6. **М.Елşən.** Qarabağdan Anadoluya. “Könül körpüsü . “Art of Beauty” ”jurnalı, 2012, № 5, s. 76-80
7. **Е.Мəммədov.** İtalyansayağı səfər, . “Art of Beauty” ”jurnalı, 2013, № 7., s. 17-19
8. **İrina Jukova.** “Möcüzələr soracağında. “Art of Beauty” ”jurnalı, 2013, № 8, s. 46-49
9. **М.Елşən.** Milan “filorqomaniyası”. “Art of Beauty” jurnalı, 2013, № 9,s. 11-14
10. **М.Елşən.** Provans. “Xəyallar məkanı”. “Art of Beauty” jurnalı, 2014, № 10, s. 19-23
11. **Y.Tofiq.** İnsanların ümid yeri. “ Art of Beauty” jurnalı, 2014, № 11, s.57-60

Z

ZAHİD XƏLİL

(Zahid Abdulla oğlu Xəlilov; d. 20.03.1942, Yevlax) – şair, nasir. Filologiya e.d. (1990), prof. (1991). AYB-nin üzvü (1977). Azərb. Dövlət Un-tinin (indiki BDU) filologiya

ya fakültəsinin jurnalistika şöbəsində qiyabi təhsil almışdır (1959-1965). ADPU-nun ədəbiyyat tarixi kafedrasında baş müəllim (1970-80), ədəbiyyat və onun tədrisi kafedrasında dosent vəzifələrində çalışmışdır. Hazırda orada ədəbiyyat və onun tədrisi metodikası kafedrasının müdürüdür.

«Vətənim» adlı ilk şeiri 1958 ildə «Yeni Yevlax» qəzetində dərc olunmuşdur. Dövri mətbuatda müntəzəm çıxış edir. Əsasən uşaq yazıçısı kimi tanınır. «Göydən üç alma düşdü» (1974), «Torağaylar oxuyur» (1979), «Çıraq nənənin nağılları» (1983), «Odlar yurdunun paytaxtı» (1992), «Dünyanın ən balaca nağılları» (2002) və s. kitabların müəllifidir.

Tərcümələri:

1. **Yuri Kuşak.** Bir-birinə oxşayanlar; Cüyür (şeir). Sovet kəndi, 1982, 24 iyun.
2. **Y.Kuşak.** Qonaq gedir ağ gəmi (şeyrlər). Bakı: Gənclik, 1983, 91 s.
3. **Puşkin Aleksandr Sergeyeviç.** Mənim vəsiyyətim (s.53-55); Oyanma (s.72); Mürəkkəbqabıma (s.114-117) (şeir). Dünya ədəbiyyatı klassikləri seriyası. A.S.Puşkin. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Şərq-Qərb, 2009, 664 s.

ZAHİD SARITORPAQ

(Zahid Lətif oğlu Məmmədov; d. 10.5.1957, Şamaxı) – şair, tərcüməçi. AYB-nin üzvü (1989). Azərb. Yazıçılar İttifaqının zamanəti ilə M.Qorki ad. Moskva Ədəbiyyat İn-tunun

(Moskva) qiyabi poeziya şöbəsinə daxil olmuşdur (1981). Hazırda «Şərq-Qərb» nəşriyyatında korrektor işləyir (2008 ildən). Bədii yaradıcılığa erkən başlamış, kiçik yaşlarından şeirlərini dövrü mətbuatda dərc etdirmişdir. 2009 ildə «Üförlmüş çırağın ruhu» şeirlər toplusu nəşr olunmuşdur.

Tərcümələri:

1. **Aqniya Lvovna Barto.** Pulgir; Andreynin yolkası var; Katya; Qonşumuz İvan Petroviç; Yelləncək; Sən gedirsən komandirtək; Leysan; Mən yuxular uydu-ruram; Uçub getməzdən öncə; Leylək dərdi; Meşədə yağış; Qış meşəsində güllər; Yaz şimşəyi; Şəkil; O tamam yalnız idi; Köstəbəklər; Mən mahnı bəstələyirəm; Yağışda; Quş balaları; İldırımlar çaxanda; Vidalaşmaq vaxtıdır; Çay daşanda; Qayıtdı...; Gözməyi sevirəm mən ikilikdə; Köməkçi; İstidi; Bu şəhərdə yox...; Mən bilirəm; Göy gurultusu; Sığırcınlar uçub gəldi; Mən daha böyümüşəm; Güzgüdəki; Dərdə gedərkən; Dirilən şah; Keçidən xeyir güdən; Hər kəsən könlündəki; Boş otaqda; Tənbəl Mityay; Yarlıq; Köpək; Bağ evində söndü işıq; Mən bir şüşə qırılmışam; Küsü; Lyaleçka; Çıxışın «gücü»; Mən xəstəyəm; Limon; Lyuba; Düşün, düşün...; Tənhalıq; Bizim qanadlar altı; Tənbəl Fedot barədə; Kobud ayı balası; Lolita; Mən sənirləyəm; «Mamita miya!»; Roberto; Dənizin üstü ulduzlu; Yollar boyu, bulvar boyu; Parisdə bahar; Madlen; Almaniyada; Florensiyada külək (şeir).

Dünya ədəbiyyatı seriyası. A.L.Barto. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Şərq-Qərb, 2007, s.56-124.

2. **Aqniya Lvovna Barto.** Uşaq dilindən tərcümələr (poetik toplu). Dünya ədəbiyyatı seriyası. A.L.Barto. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Şərq-Qərb, 2007, s.125-179.
3. **Mixail Mixayloviç Prişvin.** Mənim vətənim (Uşaqlıq xatirələrimdən); Tülkü çörəyi; «İxtiraçı»; Kəmərdən asılı həyat; Uşaqlar və ördək balaları; Meşə həkimi; Kirpi; Qızılı çəməni; Dirəklər üstündə toyuq; Qaratoxmaq qadın; Yurka; Kartofluğa girmiş matroşka; Güləşçi və ağlağan; Danışan dolaşa; Xromka; Yarik; Xəyanətkar qolbasa qıçası; İlk duruş; Dəhşətli görüş; Kirpi əlcəyi; Kirpi; Quda; Suya düşmüş quş əksi; Lada; Bir qurtum süd; Mən öz itimə noxud yeməyi necə öyrətdim; Petyanın başmağı; Roma kiçik çaydan necə adladı; Kəpənək ovu; Kado; Vəhşi burunduk; Qazançanın doğuluşu; Qartal yuvası; Bəbir; Bəyaz boyunbağı; Quşların və heyvanların danışığı; Çəməni quşu (Qoca meşəbəyinin hekayəti); Arıquşları; Çəkçəki və bildirçin; Qanadçıranlar; Gicbəsər; Qar altındakı quşlar; Uzundimdik; Terenti; Pişik; Təkərlər üstündə ev; Əsirlikdə olan ağaclar; İsti dövr; Buz salxımı; Qarışqalar; Dələ yaddaşı; Qurbağa balası; Qurtuluş adası; Çaydaçapan; Qonaqlar; Sığınlar; Ağacların söhbəti; Cökə və palıd; Meşə mərtəbələri; Ağacdələ; Ağcaqayın qabığından düzəlmə borucuq; Su üzündə üzənlər; Porsuq yuvaları; Meşə çadırı; Yapalaq; Yereşən; Tala; Xərçənglər nə haqda pıçıldayırlar; Babanın keçə çəkmələri; Ayı; Sirli qutu; Zəngülə vuran payız bül-bülü; Göy çarıq; Balpərest sincab; Quşüzümü; Hörümçək toru; Meşə sahibi; Qurumuş ağac; Köhnə göbələk; Payız

yarpaqları; Günəş xəzinəsi; (hekayə). Dünya ədəbiyyatı seriyası. M.M.Prişvin. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Şərq-Qərb, 2007, 160 s.

ZAKİR FƏXRİ

(Zakir Mirsadiq oğlu Sabitov; d. 3.4.1948, Ağdam) – şair. Azərb. Dövlət Politeknik İnstitutunun (indiki AzTU) nəqliyyat fakültəsini bitirmişdir (1972). «Ulduz» jurnalı redaksi-

yasında ədəbi işçi (1985-89), AYB yanında Bədii Tərcümə və Ədəbi Əlaqələr Mərkəzi sədrinin referenti (1989-91) və orada şöbə müdiri (1991-92), «Xəzər» jurnalının baş redaktoru (1992-2003) olmuşdur. Hazırda orada baş redaktorun müavini. «Xatirə çiçəyi», «Bir ömrün tarixi», «Rekviem», «Bəşəri poeziya» və s. kitabların müəllifidir.

Tərcümələri:

1. **Riçard Oldinqton.** Obrazlar; Dua; Üsyan; Projektorun isti işığı... (şeir). Xəzər, 2005, №2, s.162-166.
2. **Karel Sis.** Nə vaxtsa məndən, tamam üz döndərsən...; 36 yaş. Pisex. Axşam saat 10:00-da; Nəğmə oğuyun toz (şeir). Xəzər, 2005, №2, s.232-234.
3. **Mixal Çernik.** Ta qədimdən bəşər övladı...; Hələ bir sərkərdə də...; Şər bankirləri...; Aydın ömür; Artıq çoxdan idi...; Heç olmasa bir az... (şeir). Xəzər, 2005, №2, s.235-237.
4. **Edqar Allan Po.** Yuxu içində yuxu; Ən xoşbəxt gün; Annabel Li; Elmə sonet (şeir). Xəzər, 2005, №3, s.61-67.
5. **Robert Frost.** Məhəbbət və tapmaca; Gecikmiş gəzinti; Noyabr qonağı (şeir). Xəzər, 2005, №3, s.167-170.
6. **Pol Verlen.** Qad.; Əbədi olmayan; Doğmalaşdığım yuxu; İbadət (şeir). Xəzər, 2005, №3, s.196-201.

7. **Allen Ginzberq.** Günəşdən doğuluruq və gecəyə düşürük biz; Xayki; Qış xaykisi; Nəgmə; 29 fevral 1958 (şeir). Xəzər, 2005, №4, s.86-96.
8. **Con Kits.** Endimion; Son; Sənə, sevgilim (şeir). Xəzər, 2006, №1, s.93-97. (Orijinaldan sətri tərcümə – Aynur Sabitova, bədii tərcümə – Zakir Fəxri).
9. **Ezra Paund.** Qalanlar; Rəqs edən fiqur; Akr Kaarda məzar; Bəyazlıq; İşgəncə skamyası (şeir). Xəzər, 2006, №1, s.208-213.
10. **Artur Rembo.** Göz yaşları; Qaraqarağatlı çay!; Ədəbiyyat; Ən uca qalanın nəgməsi; Səhər-səhər xoş düşüncələr (şeir). Xəzər, 2006, №2, s.7-14.
11. **Uolt Uitmen.** Sonsuz yellənən beşikdən; Bir körpə yaşayırdı (şeir). Xəzər, 2006, №2, s.156-167..
12. **Emil Verxarn.** Ölüm; Qayıq; Qorxu; Noyabr; Dekabr (şeir). Xəzər, 2006, №3, s.8-14.
13. **Uilyam Bleyk.** Qara oğlan; Müqəddəs cümə axşamı; Nəgmə; Quzu; Gülən nəgmə (şeir). Xəzər, 2006, №4, s.86-93.
14. **Alison Mandavil.** Yuvarlaqlaşdırma; Yarıyacan çəkilməmiş tətlik; İstədiklərim (şeir). Xəzər, 2008, №3, s.61-63.

ZAMANOV

Şamil Cəlal oğlu (d. 18.3.1936, Şərur r-nunun Çərçiboğan k.) – tərcüməçi, tənqidçi. Filologiya e.n. (1991). Azərb. Pedaqoji Dillər İn-tunun (indiki ADU) fransız dili fakültəsində təhsil almışdır (1956-62). Müxtəlif orta məktəblərdə Azərb. və fransız dillərindən dərs demişdir (1964-94). Bakı Asiya Un-tinin tərcümə fakültəsində dosent vəzifəsində çalışmışdır (1994-2004). «Söyüd bilməsin» adlı ilk şeir toplusu 2011 ildə nəşr olunmuşdur. «Zamana sözü» (2006) şeirlər və poemalar toplusunun, «Partizan Nağı» (2006) sənədli povestinin müəllifidir. Yüzdən artıq məqaləsi müxtəlif jurnal və almanaxlarda dərc olunmuşdur.

Tərcümələri:

1. **P.Qamarra.** Dəniz və opera (hekayə). Ədəbiyyat və incəsənət, 1969, 5 aprel.
2. **Marsel Eme.** Axırıncı (novella). Ədəbiyyat və incəsənət, 1970, 31 yanvar.
3. **Fransız yumoru.** Azərbaycan, 1971, №1, s.206-207.
4. **P.Qamarra.** Divar (hekayə). Ədəbiyyat və incəsənət, 1972, 23 sentyabr.
5. **R.Qosini.** Nazirin şərafinə məşq (hekayə). Ədəbiyyat və incəsənət, 1975, 25 yanvar.
6. **Viktor Hüqo.** Klod Qö (povest). Azərbaycan, 1976, №8, s.149-166.
7. **Bernar Klavel.** Əlvida, Besi (hekayə). Ulduz, 1979, №11, s.35-39.
8. **Pyer-Jan de Beranje.** Əlli il; Qocalıq (şeir). Ədəbiyyat və incəsənət, 1983, 22 iyul.
9. **Pyer-Jan de Beranje.** İvtə kralı (s.331-332)(şeir). Dünya (orijinaldan tərcümə toplusu). 1-ci kitab. Bakı: Yazıçı, 1983, 352 s.
10. **Ejen Potye.** Xalqın yolu (s.333-334); Acam (s.334-335) (şeir). Dünya (orijinaldan tərcümə toplusu). I kitab. Bakı: Yazıçı, 1983, 352 s.
11. **Pol Elüar.** Qabriel Peri (s.336) (şeir). Dünya (orijinaldan tərcümə toplusu). I kitab. Bakı: Yazıçı, 1983, 352 s.
12. **Viktor Hüqo.** Uşaqılıq (s.337); Əkinçi (s.337-338) (şeir). Dünya (orijinaldan tərcümə toplusu). I kitab. Bakı: Yazıçı, 1983, 352 s.
13. **Prosper Merime.** Məhəbbət ilahəsi (povest). Qobustan, 1984, №2, s.91-94.
14. **Prosper Merime.** Mateo Falkone (s.11-29); İstəhkamin alınması (s.31-38) (novella); Etrüsk vazası (s.41-75); Məhəbbət ilahəsi (s.77-122); Tamanqo (s.123-155); Karmen (s.157-245) (povest). Məhəbbət ilahəsi (novellalar və povestlər). Bakı: Yazıçı, 1984, 246 s.
15. **P.J.Beranje.** Saray səiri; Qoçaqlıq; Sındırılmış skripka (şeir). Dünya (Ori-

- jinaldan tərcümə toplusu). II kitab. Bakı: Yazıçı, 1986, s.307-309.
16. **V. Hüqo.** Seçilmiş əsərləri. Bakı: Nasir, 2002, 383 s.
 17. **Viktor Hüqo.** Uşaqlıq; Əkinçi; Barrikada üzərində (şeir). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Fransız ədəbiyyatı antologiyası. 3 cildə. I cild, Bakı: Şərq-Qərb, 2007, s.304-305.
 18. **Prosper Merime.** Məhəbbət ilahəsi (povest). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Fransız ədəbiyyatı antologiyası. 3 cildə. III cild. Bakı: Şərq-Qərb, 2007, s.97-127.
 19. **Klod Avlin.** Frederik Bölonun ikinci ölümü (roman). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Fransız ədəbiyyatı antologiyası. 3 cildə. III cild. Bakı: Şərq-Qərb, 2007, s.193-222.
 20. **Bernar Klavel.** Əlvida, Besi (hekayə). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Fransız ədəbiyyatı antologiyası. 3 cildə. III cild. Bakı: Şərq-Qərb, 2007, s.303-308.

ZEYNAL XƏLİL

(Zeynal Rza oğlu Xəlilov; 1.4.1914, Gəncə – 10.8.1973) – şair, dramaturq. Azərb. Yazıçılar İttifaqının üzvü (1938). Azərb. Dövlət Pedaqoji İn-tunun (indiki ADPU) dil və

ədəbiyyat fakültəsini bitirmişdir (1936). Ədəbi fəaliyyətə 1934 ildən başlamışdır. «İstək» adlı ilk şeirlər kitabı 1936 ildə nəşr olunmuşdur. İkinci Dünya müharibəsi illərində döyüşçülərin qəhrəmanlığını tərənnüm edən şeirlər («Yəhərləyin atları», «416», «Döyüşünün vəsiyyəti» və s.) yazmışdır. «Düşüncələr» (1943), «Etibar» (1947), «Arzular» (1949), «İki dünya» (1952), «Bə-növşə» (1956), «Şeirlər» (1963), «Sevdiyim rəng» (1970), «Günəş, dəniz və insan» (1973) və s. şeir kitablarının, «Ulduzlar»

(1961) mənzum romanının, «İntiqam» (1941), «Qatır Məmməd» (1945), «Gənc ustalar» (1954), «Ata yolu» (1966) pyeslərinin müəllifidir. «Qatır Məmməd»in motivləri əsasında eyniadlı film çəkilmişdir. Əsərləri bir sıra xarici dillərə tərcümə olunmuşdur. P.Antokolski, R.Həmzətov, D. Quramişvili, Ş.Petefi və Qafur Qulamdan tərcümələr etmişdir. «Şərəf nişanı» ordeni və medallarla təltif olunmuşdur.

Tərcümələri:

1. **Qosta L.Xetaqurov.** Payız; Qış (şeir). Revolyusiya və kultura, 1939, №10-11, s.70.
2. **Ş.Petefi.** Mən macaram!; Kobud paltarlı qəhrəmanlar; Hamı söyləyir ki, şairəm mən də; Sən istərdin, əziz ata...; Yenə yamaclarda açıq çiçəklər; Qanlı günlər haqda düşünürəm mən; Payız gecəsi; Buludlar; Gözəl gecə; Yenə göz yaşları (şeir). İnkilab və mədəniyyət, 1948, №10, s.105-110.
3. **S.Kaputikyan.** Usta Avak; Yaxınlıq; Qoy yağış yağsın; Torpaq həsrəti; Oğluma; Qonaqlıq; Kremlin yanında (şeir). İnkilab və mədəniyyət, 1952, №6, s.41-45.
4. **Ş.Petefi.** Mənim atam, anam; Saray və daxma; Ay, nə üçün...; Uzaqlardan; Qandallar; Mən sevirəm...; Yanoş ağa; Xalq; Nəğmə; Mən küçə uzununu gəzirəm yenə; Məhəbbət və azadlıq (şeir). Azərbaycan, 1955, №8, s.99-102.
5. **Ş.Petefi.** Avropa sakitdir; Mənim gözəl şeirim; Döyüşə; Dustaq aslan; Ancaq müharibə; Macar yenə oldu macar; Düz bir ildir...; Qusar; Şeir; Nə ad verim sənə mən...; Şeir pərisi və nişanlım haqda; Mən qalib gələcək, deyirəm, macar...; Sevirəm səni, sevirəm səni... (şeir). Azərbaycan, 1955, №12, s.101-106.
6. **Ş.Petefi.** Ürək; Mənim qəlbim; İnkilab; Neyləyim, ey gənclik, gedirsən demək?; Ulduzlar; Müqəddəs məzar; 1848; Uçur

başım üstə torağay yenə...; Soyuq payız gecəsində; Şair və üzüm tənəyi; Axan su olsaydım əgər...; İxtiyar ağa (şeir). Azərbaycan, 1956, №4, s.120-127.

7. **A.Pidsuxa.** Hər şeyə qadirik biz (şeir). Azərbaycan, 1957, №12, s.111.
8. **V.Zaytsev.** Vətənə; İnsan gedir əbədiyyətə (şeir). Azərbaycan, 1960, №2, s.93.
9. **S.Kaputikyan.** Lenin və meşə gözətçisi (şeir). Azərbaycan, 1961, №5, s.153-154.
10. **F.Mironov.** Meşədə mağaza; Səhər; (şeir). Azərbaycan müəllimi, 1976, 2 mart.

ZEYNALOV

Atif Əbdülbəqiyev oğlu
(20.03.1927, Bakı –
28.01.1991, Bakı) –
şair, dramaturq, ədəbiyyatşünas,
filologiya e.n. (1957). İkicildlik
«Azərbaycan sovet
ədəbiyyatı tarixi»nin

əsas müəlliflərindən biri olmuşdur. «Sirlər yuvası», «Nəriman ata», «Məmmədli kurtortta gedir», «Ləkə» pyesləri Bakı, Gəncə teatrlarında səhnəyə qoyulmuşdu.

Tərcümələri:

1. **N.A.Nekrasov.** Nə qədər mütisən və mehribansan... (s.132); Ağır tale oldu nəsimi yalnız... (s.133-134); Məktəbli (s.135-136); Turgenevə (s.137-138); Əlvida (s.139); (şeir). N.A.Nekrasov. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Azərənşr, 1951, 356 s.
2. **N.A.Nekrasov.** Kənddə (s.22-25); O böyük allahın mərhəmətindən... (s.96-97) (şeir). N.A.Nekrasov. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Azərənşr, 1971, 188 s.
3. **Anqel Todorov.** Dağ palıdı (şeir). Azərbaycan, 1971, №3, s.131.
4. **Matey Şopkin.** Əbədilik (şeir). Azərbaycan, 1971, №3, s.131-132.

5. **Taras Şevçenko.** Nəyə görə evlənim?... (s.36-37); Yenə dəreə boyunda... (s.39-40); Hazırq! Ağ yelkən ucaldı birdən... (s.40) (şeir). Taras Şevçenko. Fikirlərim, düşüncələrim (şerlər və poemalar). Bakı: Yazıçı, 1979, 104 s.
6. **Nikolay Alekseyeviç Nekrasov.** Əlvida (şeir). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Rus ədəbiyyatı antologiyası. İki cild. I cild. Bakı: Avrasiya press, 2007, s.71.
7. **Taras Şevçenko.** Nəyə görə evlənim?...; Hazırq! Ağ yelkən ucaldı birdən... (şeir). Taras Şevçenko. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Şərq-Qərb, 2008, s.222, 224, 232.

ZEYNALOV Ədalət

Tərcümələri:

1. **A.Şarov.** Həyat qalib gəlir. Bakı: Uşaq-gənçənşr, 1952, 192 s.
2. **Q.Uspenski.** Başibəlalı Avdotya. Bakı: Uşaqgənçənşr, 1960, 136 s.
3. **A.Tolstoy.** Nikitanın uşaqlığı (povest). Bakı: Uşaqgənçənşr, 1961, 160 s.
4. **Əbdürrəhim Əhmədi.** Hacı Kamal və ay torpaqları (novella) (ixtisarla). Azərbaycan, 1964, №10, s.115-124.
5. **İrəc Pezeşk Niya.** Doğuş (hekayə). Ədəbiyyat və incəsənət, 1965, 15 may.
6. **Ə. Sadiq.** Satqın (novella). Azərbaycan, 1966, №10, s.157-168.
7. **Fars lətifələri.** Azərbaycan, 1967, №2, s.208.
8. **Əbdürrəhim Əhmədi.** Dərya gecəsi (novella). Azərbaycan, 1967, №7, s.95-102.

ZEYNALOV Əsəd

Tərcümələri:

1. **Ceyms Fenimor Kuper.** Sonuncu mogikan (s.19-324) (roman). Dünya uşaq ədəbiyyatı kitabxanası. 50 cild. 36-cı cild. C.Fenimor Kuper. Antuan de Sent-Ekzüperi. Astrid Lindqren. Sonuncu mogikan. Balaca şahzadə. Balaca və

damda yaşayan Karlson. Bakı: Gənclik, 1987, 648 s.

2. **Ceyms Fenimor Kuper.** Ləpirçi (roman). Macəra və fantastika kitabxanası. 25 cildə. Bakı: Gənclik, 1991, 336 s.
3. **Ceyms Fenimor Kuper.** Ləpirçi (roman). Dünya ədəbiyyatı seriyası. Bakı: Çarşoğlu, 2004, 336 s.
4. **Ceyms Fenimor Kuper.** Sonuncu mögikan (roman). Bakı: Öndər nəşriyyat, 2005, 376 s.
5. **Çarlz Dikkens.** Pip («Böyük ümidlər» romanından fraqment). Dünya ədəbiyyatı seriyası. İngilis ədəbiyyatı antologiyası; 2 cildə. I cild. Bakı: Şərq-Qərb, 2007, s.226-248.
6. **Çarlz Dikkens.** Pip («Böyük ümidlər» romanından fraqment). Dünya ədəbiyyatı antologiyaları seriyası. İngilis ədəbiyyatı antologiyası. Bakı: Şərq-Qərb, 2009, s.256-280.
7. **Ceyms Fenimor Kuper.** Ləpirçi (s.17-389); Sonuncu mögikan (s.393-709) (roman). Dünya ədəbiyyatı klassikləri seriyası. Ceyms Fenimor Kuper. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Şərq-Qərb, 2010, 712 s.

ZEYNALOV

Əsgər Məmməd oğlu
(d. 27.9.1951, Ermənistan, Zəngibasar r-nunun Yuxarı Necili k.) – dilçi, ədəbiyyatşünas. Filologiya e.d. (2003),

prof. (2005). Azərb. Pedaqoji Xarici Dillər İn-tunun (indiki ADU) fransız dili fakültəsini bitirmişdir (1974). 1989 ildən həmin in-tda işləyir. ədəbi fəaliyyətə 1970-ci illərdən başlamışdır. Azərbaycan, İran və Ermənistan dövrü mətbuatında müntəzəm çıxış etmişdir. 100-dən çox elmi və publisistik məqalənin müəllifidir. Erməni yazılı mənbələrinə daxil olmuş Azərb. Bayatılarının üzə çıxarılıb toplanmasında böyük rolu var.

Tərcüməsi:

Viktor Hüqo. «Hamımız bir yerdə yaşayan zaman...» (şeir) («Mənim əzizlərim» silsiləsindən). Mütərcim, 1996, №1, s.48.

ZƏRBƏLİYEV

Həbib Məmməd oğlu
(d. 1953, Salyan r-nunun Xurşud k.) – filoloq, tərcüməçi. Filologiya e.d. (1994), prof. Azərb.-da İndoneziya dili üzrə ilk

mütəxəssisdir. Sankt-Peterburq Un-tinin Şərq fakültəsini bitirmişdir (1981). AMEA Nəsimi ad. Dilçilik İn-tunda (1982-91), Bakı Sosial İdarəetmə və Politologiya İn-tunda (1999-2000), Azərb. Dövlət İqtisad Un-tində (2000-06) müxtəlif vəzifələrdə çalışmış, Azərb. Resp. Təhsil Nazirliyi yanında Dərslilikləri Qiymətləndirmə Şurasının sədr müavini (2009-10), nazirliyin Akkreditasiya şöbəsinin müdiri olmuşdur (2010-13). Beynəlxalq Malay Dili Məclisinin (Kuala-Lumpur) (2003), Resp. Elmi Tədqiqatların Təşkili və Əlaqələndirilməsi Şurasının (2005) üzvüdür. Onun təşəbbüsü ilə 2006 ildə ADU-da İndoneziya bölməsi açılmışdır. 60-dan çox elmi məqalənin, 3 monoqrafiyanın, metodik vəsait, göstəriş və tədris proqramlarının müəllifidir. Xarici ölkələrdə əsərləri çap olunmuşdur. Bir çox beynəlxalq elmi konfranslarda məruzələrlə çıxış etmişdir. Dövlət və hökumət başçıları səviyyəsində keçirilmiş rəsmi görüşlərdə İndoneziya və malay dilləri üzrə tərcüməçi olmuşdur. Elmi kadrların hazırlanmasında xidmətləri var. İndoneziyanın «Mədəniyyət sahəsində xidmətlərinə görə» ordeni (2008) və Xidmətlərinə görə I dərəcəli Şərəf ordeni ilə təltif edilmişdir.

Tərcümələri:

1. **Misbax Yusa Biran.** Kino ulduzu ilə müsahibə (hekayə) (s.7). Ədəbiyyat və incəsənət, iyul 1981, № 28.

2. **Qayus Siaqian.** Səid (hekayə) (s.210-223). Dünya (orijinaldan tərcümə toplusu). I kitab. Bakı: Yazıçı, 1983, 352 s.
3. **Qayus Siaqian.** Ayrılıq (hekayə) (s.7-8). Yol qəzeti, iyul 1992, № 7 (19).
4. **Memmedguluzade Jalil.** Peti surat (Poçt qutusu) (hal.85-89). «Dewan Sastera». Kuala Lumpur, Jun, 1994 (malay dilinə tərcümə).
5. **Misbax Yusa Biran.** Kino ulduzu ilə müsahibə (hekayə) (s.20-23) (təkrar nəşr). İyirmi birinci gənclik dərgisi. Xüsusi buraxılış: «Tələbəyəm ... Mən zamanın tələbəyəm». 1998.
6. **Jan Pikte.** Beynəlxalq humanitar hüququn inkişafı və prinsipləri. Bakı, Siyasət, 1999, 129 s.
7. **Hans-Peter Qasser.** Beynəlxalq humanitar hüquq. Giriş. Bakı, 2000, 131 s.
8. **Haşim Yakob.** O taya keçirt məni (şeir) (s.7). Hasyim Yakob. Aku Hanya Mahu ke Seberang. In 45 languages. University of Malaya Press. Kuala Lumpur, 2006 (malay dilindən tərcümə).
9. **Abdullah Ahmad Badavi.** Əbədi dinclik axtarıram (şeir) (s.7). Abdullah Ahmad Badawi. Ku Cari Damai Abadi. I Seek Eternal Peace. In 80 languages. University of Malaya. Kuala Lumpur, 2008 (malay dilindən tərcümə).

ZƏRİR

Mustafa Qazı (? – ?) – 14 əsr Azərb. şairi, mütərcim. Əslən Ərzurumdandır. 1377 ildə Misirə gedərək, Məlik Mənsur Əlinin xidmətində olmuş, onun göstərişi ilə İbn İshaqın (8 əsr) ərəb dilində yazdığı «Sirətün-Nəbi» əsərini tərcümə etmişdir. 1388 ildə tamamlanmış tərcümə nəslrlə nəzmin qarışığı şəklindədir və Məhəmməd peyğəmbərin həyatından bəhs edir. Zəririn ikici tərcümə əsəri – «Fütuhüş-Şam»ın da əsl ərəb dilindədir. 1393 ildə tamamlanmış bu tərcümənin orijinalı 9 əsr ərəb tarixçisi Vəqidiyə məxsusdur. Nəslrlə tərcümə olun-

muş «Fütuhüş-Şam» Suriyanın islam qoşunları tərəfindən fəth olunmasından bəhs edir. Dilinin sadəliyi ilə seçilən hər iki tərcümə əsəri ədəbi dil tarixinin araşdırılması baxımından çox önəmlidir. Zəririn 2120 beytlik «Yusif və Züleyxa» adlı orijinal məsnəvisi də vardır.

Əd: Qəhrəmanov C., Xəlilov Ş., Mustafa Zərir, Yusif və Züleyxa, B., 1991; Nağısoylu M., XVI əsr Azərbaycan tərcümə abidəsi «Şühədanamə», B., 2003.

ZÜLFÜQAR ŞAHSEVƏNLİ

(Zülfüqar Qubad oğlu Qarayev; d. 25.12.1950, Beyləqan r-nunun Şahsevən k.) – şair, publisist. AYB-nin üzvü (1989). Azərb. Dövlət Un-tinin (indiki BDU) jurnalistika fakültəsində təhsil almışdır (1973-78). «Gənclik» nəşriyyatında redaktor işləmişdir (1979-99). «Günay» qəzetində baş redaktor, baş direktor vəzifələrində çalışmışdır (1999-2001). «Çinar» adlı ilk şeiri 1969 ildə «Yüksəliş» rayon qəzetində dərc olunmuşdur. «Çinar pöhrələri» (1979), «Yaşıl budaqlar» (1981), «Bir bayraq altında» (1982), «Gənc istedadlar» (1984), «Dünyamız ağ göyərçin» (1984) və s. toplularda şeirləri dərc edilmişdir. Bədii tərcümə ilə də ardıcıl məşğul olur. Rus, Ukrayna, kabardin-balkar, tacik və özbək ədəbiyyatından tərcümələri var.

Tərcümələri:

1. **Yevgeni Sazonov.** Kənddə yaradıcılıq ezamiyyətində olanın yaradıcılıq hesabı (şeir). Sovet kəndi, 1983, 10 sentyabr.
2. **U.Rəcəb.** Sehrli çəkmələr. Bakı: Gənclik, 1984, 68 s.
3. **P.P.Bajov.** Böyük Bağailanının nağılı; İlan izi; Qızıl sütuncuq (rəvayət). Dünya uşaq ədəbiyyatı kitabxanası. İ.A.Krilyov, A.S.Qriboyedov, N.A.Nekrasov, P.P.Bajov. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Gənclik, 1989, s.461-493.

QEYDLƏR

1. Hər bir avtobioqrafik məqalənin içərisində həmin şəxsiyyətin soyadı, yaxud adı qısa verilmişdir (məs., Babayev soyadı – B., yaxud Nəbi Xəzri – N.X. şəklində);
2. Şəxs adları qarşısında kiçik mötərizədə doğum və ölüm illəri verilmişdir;
3. Barəsində məlumat tapılmayan, yaxud yarımçıq tapılan bəzi tərcüməçilər, tərcümələrinin dəyəri nəzərə alınaraq, ATE-dən çıxarılmamışdır;
4. Avtobioqrafik məqalələrin tərtibində, əsasən, Azərbaycan Sovet Ensiklopediyası, Azərbaycan Yazıçıları, Naxçıvan Ensiklopediyası və Azərbaycan Milli Ensiklopediyasından, eləcə də ayrı-ayrı mənbələrdən istifadə olunmuşdur;
5. Məhəmməd Füzulinin həyatı və yaradıcılığı barədə mənbə və məlumat kifayət qədər geniş olduğundan ATE-nin məqsədi nəzərə alınaraq “Füzuli” məqaləsində şairin yalnız tərcümə fəaliyyəti barədə məlumat verilmişdir;
6. Tərcüməçilərin tərcümə işlərinin siyahısında əsəri tərcümə olunan müəlliflərin ad və soyadları müvafiq kitabın titul vərəqində, yaxud dərc olunduğu qəzet və jurnalda göstərilədiyi şəkildə verilmişdir (məs., Səməd Vurğun / S.Vurğun).
7. Oxuculardan ensiklopediya haqqında öz irad və təkliflərini Azərbaycan Dillər Universitetinin Elmi Şurasına göndərmələrini xahiş edirik (Bakı, R.Behbudov küç.134, e-mail: info@adu.edu.az)

AZƏRBAYCAN TƏRCÜMƏŞÜNASLIQ TERMINLƏRİ LÜĞƏTİ (əsas korpus)

Adaptə edilmiş tərcümə – tərcümə mətninin orijinaldakı məlumatları tam şəkildə qavraya bilməyən reseptorlar üçün anlaşılıqlı edilməsi məqsədilə orijinalın quruluş və məzmununun sadələşdirilməsi yolu ilə edilən tərcümə.

Adekvat tərcümə – orijinalın üslub xüsusiyyətlərini, janr və kompozisiya əlamətlərini, məzmun və formasının vəhdətini düzgün qoruyub saxlayan tərcümə.

Antonimik tərcümə – antonimik vasitə və üsullardan istifadə etmə nəticəsində alınan adekvat (düzgün) tərcümə.

Bədii tərcümə – oxucuya estetik təsir göstərmək xüsusiyyətinə malik olan bədii mətnin tərcüməsi.

Buraxılma – tərcümədə semantik baxımdan artıq olan sözlərin verilməməsi.

Cümlələrin parçalanması – orijinal mətnin mürəkkəb sintaktik quruluşa malik cümləsinin tərcümə zamanı iki və ya daha artıq müstəqil cümlə ilə verilməsi.

Dar kontekst (mikrokontekst) – bir söz birləşməsi və ya cümlədən ibarət linqvistik kontekst.

Dəqiq tərcümə – orijinalın məzmununu, üslubunu ən dolğun şəkildə əks etdirən tərcümə.

Dillərarası (ikidilli) kommunikasiya – müxtəlif dillərdən istifadə edən kommunikantlar arasında nitq mədəniyyəti.

Ekvivalent tərcümə – orijinalın məzmununu ekvivalentlik dərəcələrinin birində ifadə edən tərcümə.

Ekvivalentlik səviyyəsi (tipi) – tərcümənin mənaça orijinala yaxınlıq dərəcəsi. Bu, orijinalın tərcümə zamanı qorunub saxlanan məzmununun bir hissəsi ilə müəyyən olunur.

Ekvivalentlik vahidi – orijinalın məzmununun tərcümədə saxlanılan minimal vahidi.

Ekivalentlərsiz leksika – OD-nin TD-də düzgün qarşılığı olmayan leksik vahidləri.

Ekivalentlərsiz qrammatik vahidlər – OD-nin TD-də eynitipli qarşılığı olmayan qrammatik forma və strukturları.

Eyni tipli uyğunluq – TD-də əvəz olunan OD vahidi üçün analoji qrammatik uyğunluq.

Geniş kontekst (makrokontekst) – müəyyən dil vahidinin işləndiyi cümlə çərçivəsindən kənara çıxan linqvistik kontekst.

Hərfi tərcümə – orijinalın məzmununu pozub təhrif və mənasız edən sözbəsöz tərcümə.

Xüsusi tərcümə nəzəriyyəsi – tərcümənin linqvistik nəzəriyyəsinin müxtəlif tipli mətnlərin tərcümə prosesinin xüsusiyyətlərini, nitq formalarının həmin prosesə təsirini və onun həyata keçirilmə şərtlərini öyrənən bölməsi.

İnformativ tərcümə – əsas funksiyası reseptora bədii-estetik təsir göstərmək yox, konkret məlumatı çatdırmaq olan mətnlərin tərcüməsi.

Kommunikativ bərabərlik – tərcümədə bir mətnin digər mətnlə tamhüquqlu əvəzlənməsi, eyni məlumatın kommunikasiya zamanı bütövlük təşkil edən müxtəlif mövcudluq formaları.

Kompensasiya (əvəz, qarşılıq) – tərcümə zamanı OD vahidlərinin itirilmiş məna elementlərinin tərcümə mətnində orijinaldakı yerində verilməsi zəruri olmayan başqa vasitələrlə ifadəsi ilə müşayiət olunan tərcümə üsulu.

Konkretləşdirmə – geniş leksik-semantik mənası olan vahidin tərcümə zamanı nisbətən dar mənalı müvafiq vahidlə əvəzlənməsi.

Qrammatik əvəzləmə – orijinaldakı qrammatik vahidin TD-də başqa qrammatik məna daşıyan vahidlə əvəzlənməsi ilə müşayiət olunan qrammatik transformasiya.

Leksik əlavəetmələr üsulu – orijinalda işarələnməmiş semantik ünsürlərin tərcümə mətnində aşkarlanması üçün tərcümədə əlavə leksik vahidlərin istifadə olunması.

Leksik kontekst – ətrafında mətnin konkret vahidinin istifadə olunduğu leksik vahidlər məcmusu.

Leksik vahidlərin yerdəyişməsi – orijinalın bəzi leksik vahidlərinin tərcümədə mətnin mənasına təsir etmədən başqa yerdə verilməsi.

Linqvistik tərcümə nəzəriyyəsi – tərcümə linqvistikasının, onun spesifik xüsusiyyətlərinin nəzəri əsasları, prinsipləri, problematikası.

Məna dominantı – orijinalın məzmununun ən vacib və tərcümədə saxlanılması zəruri olan hissəsi.

Mənbə (informasiyanın mənbəyi) – orijinal mətnin müəllifi.

Mənbə dili – orijinal mətnin dili

Mətnin pragmatik potensialı – mətnin reseptora müvafiq intellektual və emosional təsir göstərmə qabiliyyəti.

Müstəsna sabit uyğunluq – konkret OD vahidinin müəyyən mənada orijinalın ümumi kontekstindən asılı olmayan sabit tərcümə üsulu.

Okkazyional uyğunluq (kontekstual əvəzetmə) – konkret kontekst üçün nəzərdə tutulmuş, yalnız ayrı-ayrı hallarda yararlı olan qeyri-requlyar müstəsna tərcümə üsulu.

Reseptor – şifahi və ya yazılı şəkildə məlumatı qəbul edən subyekt, şəxs.

Sərbəst tərcümə – orijinala tam ekvivalent olmayan və buna iddia etməyən tərcümə.

Sintaktik kontekst – sintaktik əhatə, dar kontekst, verilmiş sözün müəyyən çərçivədə işlədilməsi.

Sintaktik oxşarlıq – orijinalın tərcümədə sintaktik strukturunun dəyişdirilməsi ilə müşayiət olunan tərcümə üsulu. Burada sözün bütün mənalı, onların nizamı və yerləri orijinalda olduğu kimi tam saxlanılır.

Situasiya – təsvir olunan ideal, yaxud material obyektlərin və onlar arasındakı əlaqələrin məcmusu.

Situasiyanın təsviri üsulu – situasiyanın əlamətlərinin bu əlamətlərin əks olunduğu ifadənin məzmununun açılması vasitəsilə təsvir olunması.

Situativ (ekstralingvistik) kontekst – nitqin aid olduğu şərait, məkan və zaman; eləcə də, reseptora dil vahidlərinin mənalı düzgün interpretasiya etməyə kömək edən istənilən real gerçəklik faktı.

Şəxs əvəzliliklərinin təkrarlanması üsulu – tərcümənin mətnində artıq adlandırılmış obyektin uyğun şəxs əvəzliyi ilə əvəzlənməsi.

Şifahi tərcümə – tərcümənin bir növü. Burada orijinal və tərcümə təsbit olunmamış formada çıxış edir ki, bu da tərcüməçinin orijinalı bir dəfəyə qavramasını zəruri edir. Tərcümənin sonradan tutuşdurulması və düzəlişi istisna olunur.

Tərcümə – dil vasitəçiliyinin bir növü. Burada bir dilə aid orijinal mətn digər dilə həmin dildə eyniqiymətli mətnin yaradılması yolu ilə köçürülür.

Tərcümə dili (TD) – tərcümənin edildiyi dil.

Tərcümə transformasiyası – orijinal vahiddən tərcümə vahidinə keçidi reallaşdırmağa xidmət edən şəkildəyişmə.

Tərcümə vahidi – orijinal mətnin bütöv bir tam kimi tərcümə olunan minimal vahidi. Həmin vahidin tərcümədə qarşılığını tapmaq mümkündür. Lakin tərcümədə həmin vahidin tərkib hissələrinin mənasını ifadə edən TD vahidi tapmaq mümkün deyil.

Tərcümə zamanı cümlələrin birləşdirilməsi – orijinalın sintaktik strukturunun bir neçə sadə cümlənin bir mürəkkəb cümlədə birləşdirilərək dəyişdirilməsi ilə müşayiət olunan tərcümə üsulu.

Tərcümələrin janr və üslub normaları – mətnlərin janr və üslub təsnifatı xüsusiyyətlərinə uyğun olaraq tərcümə normaları; orijinalın konkret funksional stilə aidliyindən asılı olaraq, tərcümənin cavab verməli olduğu tələblər.

Tərcümələrin psixolinqvist təsnifatı – orijinalın qavranılması və tərcümə mətninin yaradılmasının üsuluna görə tərcümələrin növlərə və yarımnövlərə ayrılması.

Tərcümənin müqayisəli təhlili – tərcümə işinin keyfiyyətinin müəyyən edilməsi üçün orijinalın forma və məzmununun tərcümənin forma və məzmunu ilə müqayisə edilməsi.

Tərcümənin pragmatik adaptasiyası – tərcümənin konkret reseptorundan cavab reaksiyası almaq və zəruri təsir göstərmək məqsədilə tərcümə mətninə daxil edilmiş bir sıra dəyişikliklər.

Tərcümənin pragmatik norması – tərcümənin pragmatik (semiotik mənada) dəyərini təmin edən tələb.

Tərcümənin uyğunluğu – OD vahidinin tərcüməsi üçün müntəzəm istifadə olunan TD vahidi.

Tərcüməşünaslıq – tərcümə, onun spesifikasiyyətləri, müxtəlif növləri, qanunauyğunluqları haqqında elm.

Təxmini tərcümə – TD-nin qrammatik vahidlərinin OD-nin qrammatik vahidlərinə qismən uyğunluğu.

Transformativ tərcümə – tərcümə transformasiyalarının hər hansı birindən istifadə etməklə həyata keçirilən tərcümə.

Transkripsiya – orijinalın leksik vahidinin tərcümə üsulu. Burada leksik vahidin səsli forması TD-dəki hərflər vasitəsilə yenidən yaradılır.

Transliterasiya – orijinalın leksik vahidinin tərcümə üsulu. Burada leksik vahidin qrafik forması TD-dəki hərflərin vasitəsilə yenidən yaradılır.

Ümumi tərcümə nəzəriyyəsi – linqvistik tərcümə nəzəriyyəsinin orijinalın və tərcümənin dilindən, konkret tərcümə aktının fərdi xüsusiyyətlərindən və tərcümənin üsulundan asılı olmayaraq tərcümənin ümumi linqvistik qanunauyğunluqlarını öyrənən bölməsi.

Ümumiləşdirmə – orijinaldakı daha dar mənaya malik dil vahidinin tərcümə edilən dildə daha geniş mənaya malik dil vahidi ilə əvəzlənməsi.

Uyğunsuzluq vahidləri – orijinalın düzgün tərcümə olunmamış və ya təhrif olunmuş müəyyən elementləri.

Variant uyğunluğu – 1. TD-də bir sözün eyni mənasının ötürülməsinin bir neçə variantı mövcuddur. 2. Yenidən əks olunaraq saxlanılan müəyyən orijinal vahidliyi ilə müntəzəm istifadə olunan bir neçə işarənin (yaxud strukturun) göstərilməsidir. 3. Qanunauyğun yazışmalar nəzəriyyəsində əsas mətn vahidliyinin tərcüməsi mümkün tərcümə variantlarından biri olan kontekstə görə tərcümə yolu ilə aparılır. 4. Qanunauyğun yazışmalar nəzəriyyəsində ƏD-dəki çoxdilli vahidlər və TD-də dəyişkən vahidlər arasındakı uyğunluq kontekstdən asılı olaraq seçilir. 5. Tərcümədə əsas mətnə ən çox uyğun gələn variantlardan biri uyğun vahid kimi götürülür.

Yazılı tərcümə – tərcümənin bir növü. Burada ilkin mətnin yazılı forması TD-də də yazılı formada verilir. Burada orijinal və tərcümə prosesində tərcüməçinin hər dəfə müraciət edə biləcəyi təsbit olunmuş (xüsusilə yazılı) mətn şəklində çıxış edir.

QEYDLƏR ÜÇÜN

QEYDLƏR ÜÇÜN

QEYDLƏR ÜÇÜN

AZƏRBAYCAN TƏRCÜMƏ ENSİKLOPEDİYASI

Birinci nəşr

Bakı - 2018

Texniki redaktorlar:

*Verdiyeva Elnurə,
Manafova Nərminə*

Korrektorlar:

*Məlikli Tubu,
Səfərli Leyla,
Hacıbrahimxəlilova Turanə*

Operatorlar:

*Müzəffərli Səadət,
Səlimova Fatimə*

«MTM-Innovation» MMC

Çapa imzalanıb: 11.06.2018.
Format: 70x100 1/16. Qarnitur: Times.
Həcmi: 36,5 ç.v. Tiraj: 500.

Bakı, R.Rza küç., 125